KONOK

KONOK

FESTMÉNYEK, KOLLÁZSOK

TIHANYI MÚZEUM – 1984

Napjaink képzőművészetének uralkodó divatja a modern ellenforradalma a modern ellen. A folyamatosságnak azokat az értékeit veszi célba, amelyeket Konok Tamás festészete is képvisel: az intellektuális és esztétikai igényességet, a művészet erkölcsét, amellyel az egyén és a közösség életében nélkülözhetetlenné teszi magát, ami a Konok-kép felépítésében, a festő munkamódszerében oly nyilvánvalóan jelen van.

Az érintetlen vászonra érzelmek kifejeződéseként először a festékréteg kerül, amely egyszerre jeleníti meg a végtelen teret és a személyiséget, aki elemi indulattal birtokba akarja venni. Az örök emberi ambícióban való részvétel igénye vallomás erejűvé teszi a faktúrát, egymáshoz közel álló tónusokkal és valőrökkel közvetíti a lírai tanúságtételt, erősebb vagy tompított fényértékű felületek váltogatásával, az egész csendes harmóniájával, amelyből csak néha szól ki egy élesen elütő színfolt, mint zenekarból a hangszerszóló. A festett rétegre kerülnek a többnyire geometriailag meghatározott, gyakran kis felületre szűkült formák, az értelmező rend, a birtokba vevő, meghódító gondolkodás logikus jeleiből összeállított szerkezet. A formák jelentését a harmadik réteg, a vonalstruktúra teszi végérvényessé, az absztrakt rendet személyessé, a költészet többletével árnyalván az állítást. A három réteg közül tehát csak a középső, a formáé általánosított. A majdnem anyagtalan vonalháló sem rendszertelen; függőlegesek és vízszintesek azonos aránya a képet statikussá teszi, a vonalak szűkebb vagy tágabb köze reliefszerűvé a formát, anélkül, hogy a geometriai rendből kizökkentené. Találkozásuk súlypontot képez: a hajszálfinom vagy testesebb váltakozása a mélység illúzióját kelti; az egyenesből ívvé változó a formákat kapcsolódni, máskor távolodni akarás feszültségével teliti. Ha ecset helyett krétával, szénnel húzta a vonalat, ritmusa lüktető lesz, lassul és gyorsul, de irányt is jelöl, vezeti a tekintetet. Az ív az organikus képzetét kelti az egyenes mesterkélt volta ellentéte illetve kiegészítőjeként; gyakran keretet alkotnak a vonalak, a kereten belül drámát a drámában. A szín és a vonal a pillanatnyit és az ősit jelenti Konok képein, a forma pedig a jelen, Malevics és Mondrian, Liszickij és Nicholson századához való kötődést.

Sík Csaba

Delacroix röviddel a halála előtt így írt: „Egy kép legfőbb érdeme, ha ünnep a szem számára." Az „ünnep", a pusztán esztétikai jellegű élmény fogalma a „l'art pour l'art" megnyilatkozásaihoz és a geometriai absztrakció stílusában fogant művek szemléléséhez kötődik, ellentétben a magukat „elkötelezett"-nek tartó művekével.

A geometrián alapuló művészi gyakorlat el kíván szakadni a történéstől, az esetlegességtől. Egy spanyol festő – akitől távol áll honfitársainak lírai hevülete – ezt mondta: „Konstruktivistának vallom magam; nem szándékom a nyomorúság és a bajok leleplezése; inkább álmaim világát akarom ábrázolni a vásznon: a rendet, az egyensúlyt, a derűt." Ez a szemléletmód Malevics vagy Mondrian misztikumával rokon, de emlékeztet Platón híres mondására is az önmagukban szemlélt egyenesek és görbék szépségéről.

Konok Tamás, a teljes művészi érettség korába érkezve, igen eredeti módon kapcsolódik a geometriai absztrakció kifejezésmódját választó művészek közösségébe. Úgy látszik, azt a feladatot tűzte maga elé, hogy – miközben maga is örömét leli benne – meglepjen minket tematikai fejlődésének váratlan jellegével, hogy minden képén újabb és újabb kiszámíthatatlan dologgal hökkentsen meg, miközben mindvégig biztosítani kíván az elvi aszimmetriában megnyilvánuló egyensúlyról.

Ha néhány évet visszafelé haladunk az időben, megállapíthatjuk, hogy Konok fejlődése módszeresen bontakozott ki, a kompozíció elemeinek állandó egyszerűsödése felé haladva. Így 1975–76-ban keletkezett művein tört tónusú, nagy felületek dominálnak, amelyeket egy vagy két élénk színfolt világít meg. A felületek statikáját lineáris elemek – egyenesek és görbék – hozzák mozgásba. A későbbiekben a színek egyszerűsödésének lehetünk tanúi: a feketék, szürkék és fehérek válnak uralkodóvá. Jelenleg Konok újabb lépést tesz a letisztult lényegábrázolás felé: szinte kizárólag a fehér vonalat alkalmazza a különböző feketéken, vagy fekete vonalat a fehér háttér előtt.

Magától értetődő, hogy Konok munkássága – s különösképpen utolsó időszakának az erősödő koncentráció felé haladó művei – elképzelhetetlen a megfelelő technika nélkül. Az akril színek alkalmazása – ami jelentősen módosította a modern esztétikát – összhangban áll az egyértelmű kifejezésmóddal Konok művészetében. A művek elemzésekor nem lehet eléggé hangsúlyozni a felhasznált anyagok jelentőségét és azok szoros kapcsolatát a mondanivalóval. Az eredmény – túl a vázlatokon és elképzeléseken – a választott anyag *lehetőségei* és *határai* ismeretének köszönhető.

Konok Tamás munkássága – amilyennek jelenlegi eredményei és a jövőbe mutató folytonossága alapján ma látjuk – jelentős helyet foglal el a geometriai absztrakció antiromantikus „iskolája" belül. Konklúzióként hadd idézzük a század egyik igen jelentős művészének, az ugyancsak magyar származású Moholy-Nagynak a véleményét: „A gondosan kivitelezett, matematikailag harmonikus formáknak érzelmi töltésük van; az érzelem és értelem közötti tökéletes egyensúlyt teljesítik meg."

Paul Seylaz

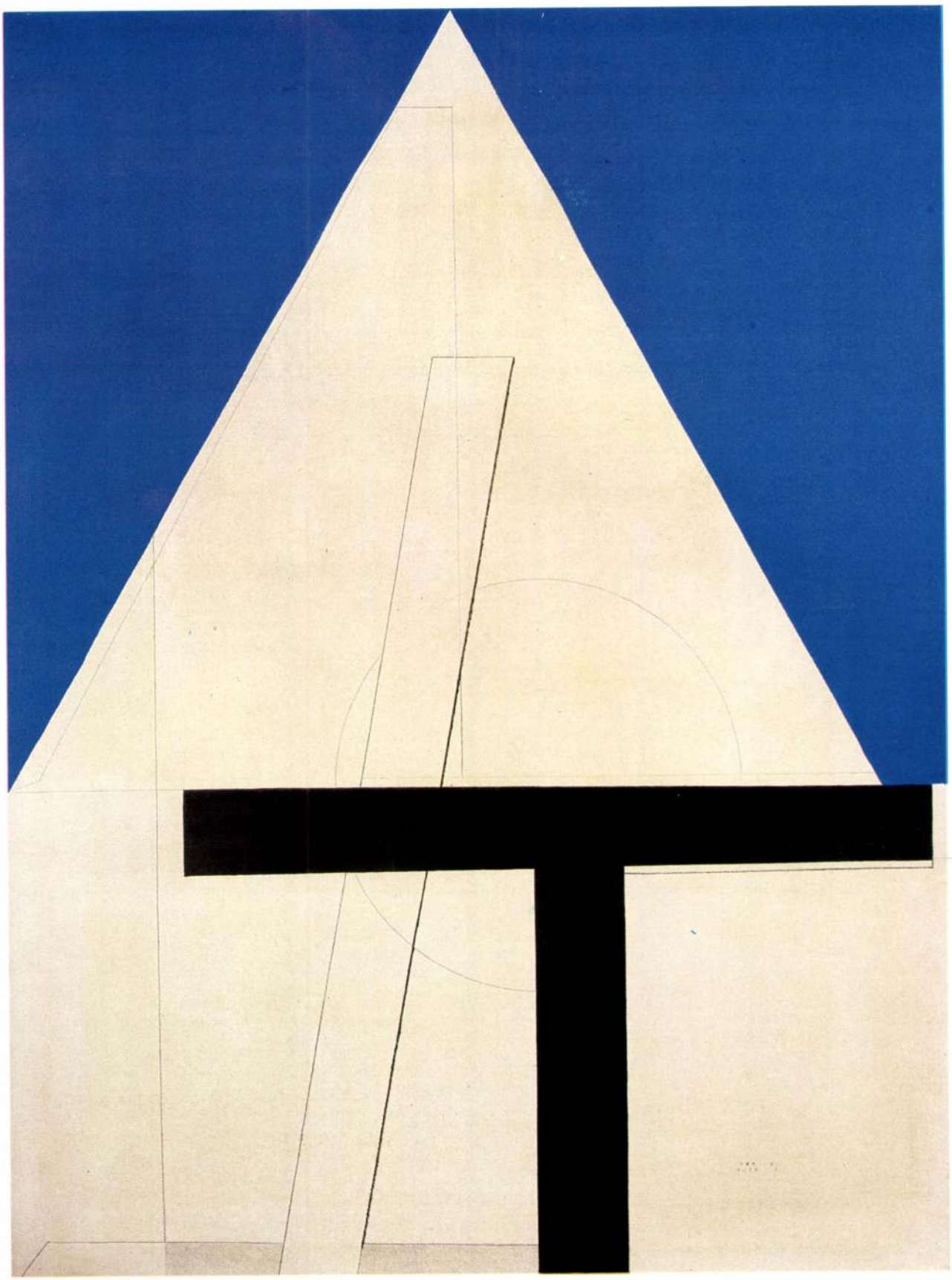

1. Téri játékok, 1980.

Delacroix écrivait peu de temps avant sa mort: „Le premier mérite d'un tableau est d'être une fête pour l'oeil." Cette notion de fête, de plaisir purement esthétique, est liée aux manifestations de „l'Art pour l'Art" et à la contemplation des ouvrages de l'Abstraction géométrique, en opposition aux oeuvres qui se veulent „engagées".

La pratique d'un art à base géométrique se veut dégagée de l'événement, de la contingence. Un peintre d'Espagne, étranger à la véhémence lyrique de ses confrères, nous disait: „Je suis constructiviste; il ne m'intéresse pas de dénoncer les misères et les malheurs; je préfère exprimer sur ma toile le monde que je rêve, l'ordre, l'équilibre, la sérénité." Un tel point de vue se rapproche de la mystique de Malevitch ou de Mondrian, ou encore de la célèbre déclaration de Platon sur la beauté des droites et des courbes considérées en elles-mêmes.

Thomas Konok, parvenu à l'âge de la pleine maturité artistique, s'inscrit de façon fort originale dans le concert des artistes se vouant à l'abstraction géométrique. Il semble qu'il se soit donné pour tâche, en s'y amusant, de nous surprendre par l'inattendu de ses développments thématiques, de nous conduire sur sa toile d'imprévu en imprévu, en nous assurant toujours d'un équilibre réalisé dans une asymétrie de principe.

En remontant à quelques années en arrière, on constate que l'évolution de Konok s'est développée méthodiquement, tendant à la simplification progressive des éléments constituant la composition. Ainsi, vers 1975–76, dominent de grandes surfaces de tons rompus, allumés d'un ou deux éclats de tons vifs. Des trajectoires d'éléments linéaires, rectilignes et curvilignes, apportent leur mouvement dans la statique des surfaces. Plus tard, une simplification chromatique intervient, donnant priorité aux noirs, gris et blancs. Actuellement, Konok fait un pas de plus vers une épuration visant à dire l'essentiel: il emploie presque exclusivement le tracé blanc sur noirs variés ou le tracé noir sur fond blanc.

Il va sans dire que l'oeuvre de Konok, et singulièrement dans les derniers appels progressifs à la concentration, est tributaire d'une technique appropriée. L'emploi des couleurs acryliques (qui a modifié bien des esthétiques de l'art moderne) s'accorde à l'expression sans ambiguité chez Konok. On ne dira jamais assez, dans l'analyse des oeuvres, l'importance du matériau employé et sa correspondance aves les intentions de ces oeuvres. La réussite, au-delà des croquis et de la conception, est faite de la connaissance des possibles et des limites du véhicule choisi.

L'oeuvre de Thomas Konok, telle qu'elle apparaît aujourd'hui en son aboutissement et ses promesses de continuité, s'inscrit de facon majeure dans cette „école" antiromantique de l'abstraction géométrique. Aussi bien allons nous emprunter notre conclusion à un très grand artiste du siècle, lui aussi Hongrois d'origine, Moholy-Nagy: „Les formes mathématiquement harmonieuses, exécutées avec précision, sont remplies de qualités émotionnelles; elles représentent l'équilibre parfait du sentiment et de l'intelligence."

Paul Seylaz

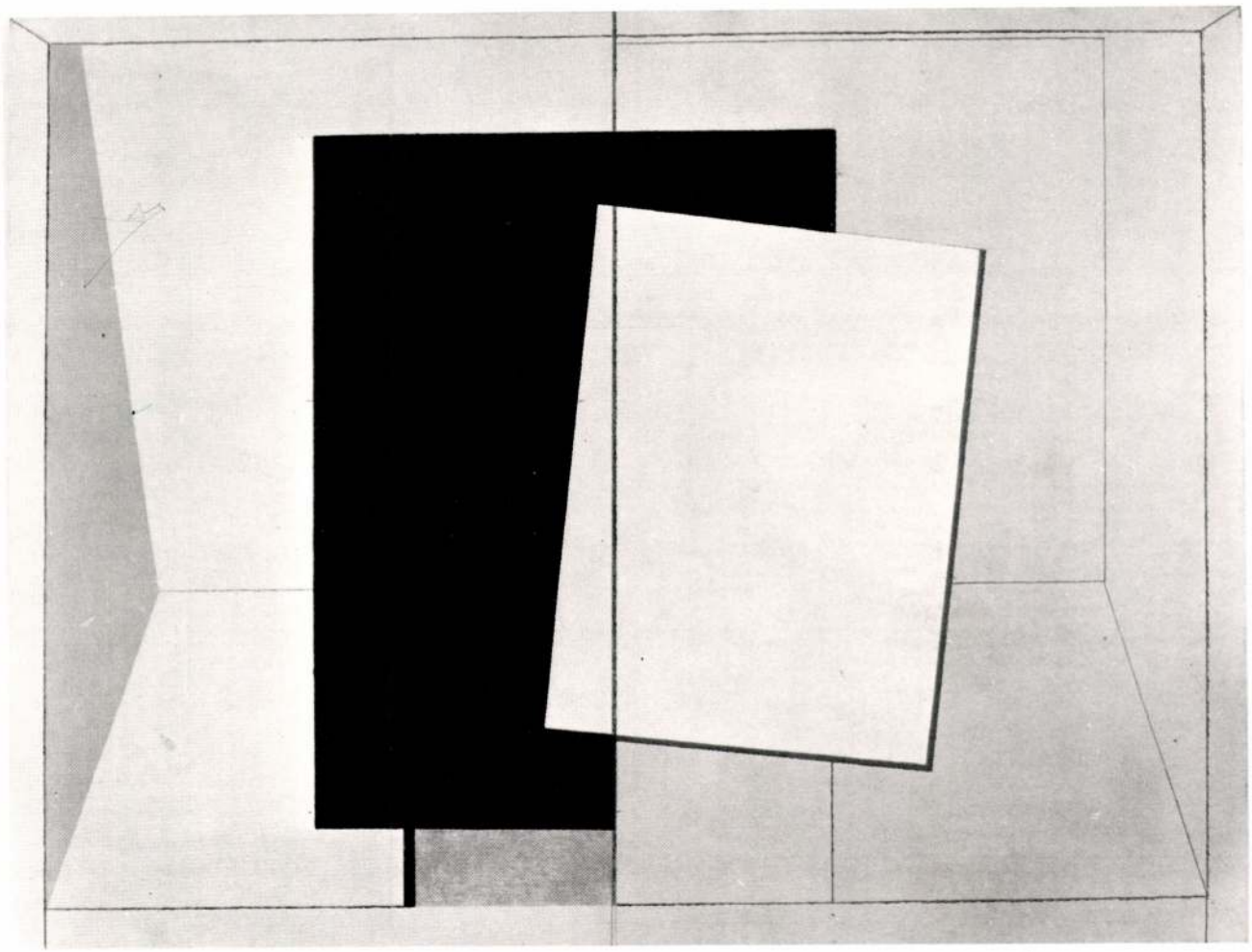

2. Fehér és fekete forma, 1979.

Kurz vor seinem Tod schrieb Delacroix: „Das Hauptverdienst eines Bildes ist, ein Fest fürs Auge zu sein." Der Begriff des Festes, der rein ästhetischen Freude, ist mit den Äußerungen des l'Art pour l'Art und mit der Betrachtung von Werken geometrischer Abstraktion verbunden, im Gegensatz zu Werken, die „eingagiert" sein wollen.

Die Ausübung einer Kunst auf geometrischer Basis will sich von Ereignissen und Zufälligkeiten freimachen. Ein spanischer Maler, abweichend von der heftigen Lyrik seiner Kameraden, sagte uns: „Ich bin Konstruktivist; mich interessiert es nicht, Elend und Unglück darzustellen, ich ziehe es vor, auf meiner Lainwand die von mir erträumte Welt wiederzugeben, die Ordnung, das Gleichgewicht, die Heiterkeit." Solch ein Gesichtspunkt nähert sich der Mystik eines Malewitsch oder der eines Mondrian, oder noch viel mehr der berühmten Erklärung Platons von der Schönheit der geraden und der krummen Linien an sich.

Als Thomas Konok die volle künstlerische Reife erreichte, trug er sich auf eine sehr originelle Weise in die Gemeinschaft der Künstler ein, die sich der geometrischen Abstraktion widmeten. Es hat den Anschein, als habe er für sich die Aufgabe gewählt, uns durch das Unerwartete seiner thematischen Entwicklung zu überraschen und, sich darüber amüsierend, uns auf seiner Leinwand vom Unvorhergesehenen zum Unvorhergesehenen zu führen, uns aber eines Gleichgewichts zu versichern, das er in einer grundsätzlichen Asymmetrie verwirklicht.

Schalten wir ein paar Jahre zurück, und stellen dann fest, daß sich der Weg Konoks methodisch entwickelt hat, indem er sich bemühte, die Elemente, aus denen die Komposition besteht, fortgesetzt zu vereinfachen. So dominierten um 1975/76 die großen Flächen in gebrochenem Ton, in denen ein oder zwei überraschend lebhafte Farben aufleuchten. Lineare Durchmesser, gerade oder gebogene, bringen Bewegung in die statische Flache. Später kommt die Vereinfachung der Farben hinzu, in der Schwarz, Grau und Weiß vorranging werden. Zurzeit macht Konok einen weiteren Schritt zur Läuterung, in der Absicht das Wesentliche zu sagen; er verwendet fast ausschließlich den weißen Strich auf verschieden schwarzer oder den schwarzen Strich auf weißer Grundlage

Es versteht sich von selbst, daß Konoks Werke, und besonders in seinen letzten fortschrittlichen Bemühungen um die Konzentration, einer angeeigneten Technik verpfilchtet sind. Die Verwendung der Akryl-Farben (die die Ästhetik der modernen Kunst vielfach verändert hatte), gleicht sich bei Konok ohne Zweideutigkeit dem Ausdrücken. Man kann bei der Analyse der Werke nicht oft genug betonen, wie wichtig die verwendeten Materialien und ihre Übereinstimmung mit der Absicht der Werke sind. Der Erfolg, abgesehen von den Skizzen und Entwürfen, hängt von der Kenntnis der Möglichkeiten und Grenzen der gewählten Mittel ab.

Das Werk des Thomas Konok – so wie es uns heute mit seinen Ergebnissen und Aussichten auf Fortsetzung überblicken, ist auf das engste mit der antiromantischen „Schule" der geometrischen Abstraktion verbunden. Zweifellos entlehnen wir unsere Feststellung der Aussage eines sehr großen Künstler des Jahrhunderts – ebenfalls ungarischer Abstammung – Moholy-Nagy: „Die mathematisch-harmonischen Formen, präzise ausgeführt, sind von emotionellen Eigenschaften erfüllt; sie stellen das vollkommene Gleichgewicht von Gefühl und Intelligenz dar."

Paul Seylaz

Aus dem Französischen von Géza Engl

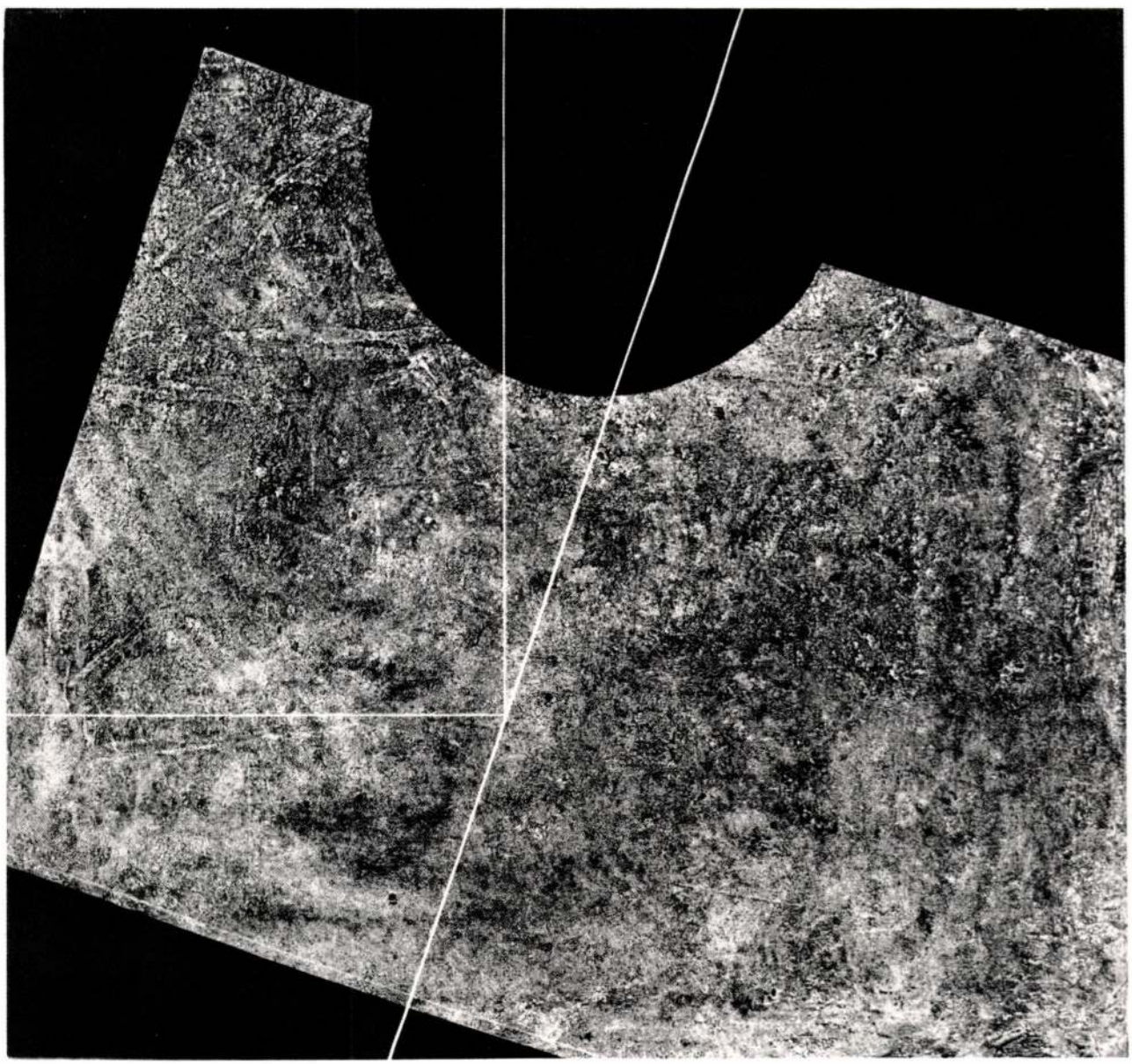

3. Vonalösszefüggések, 1981.

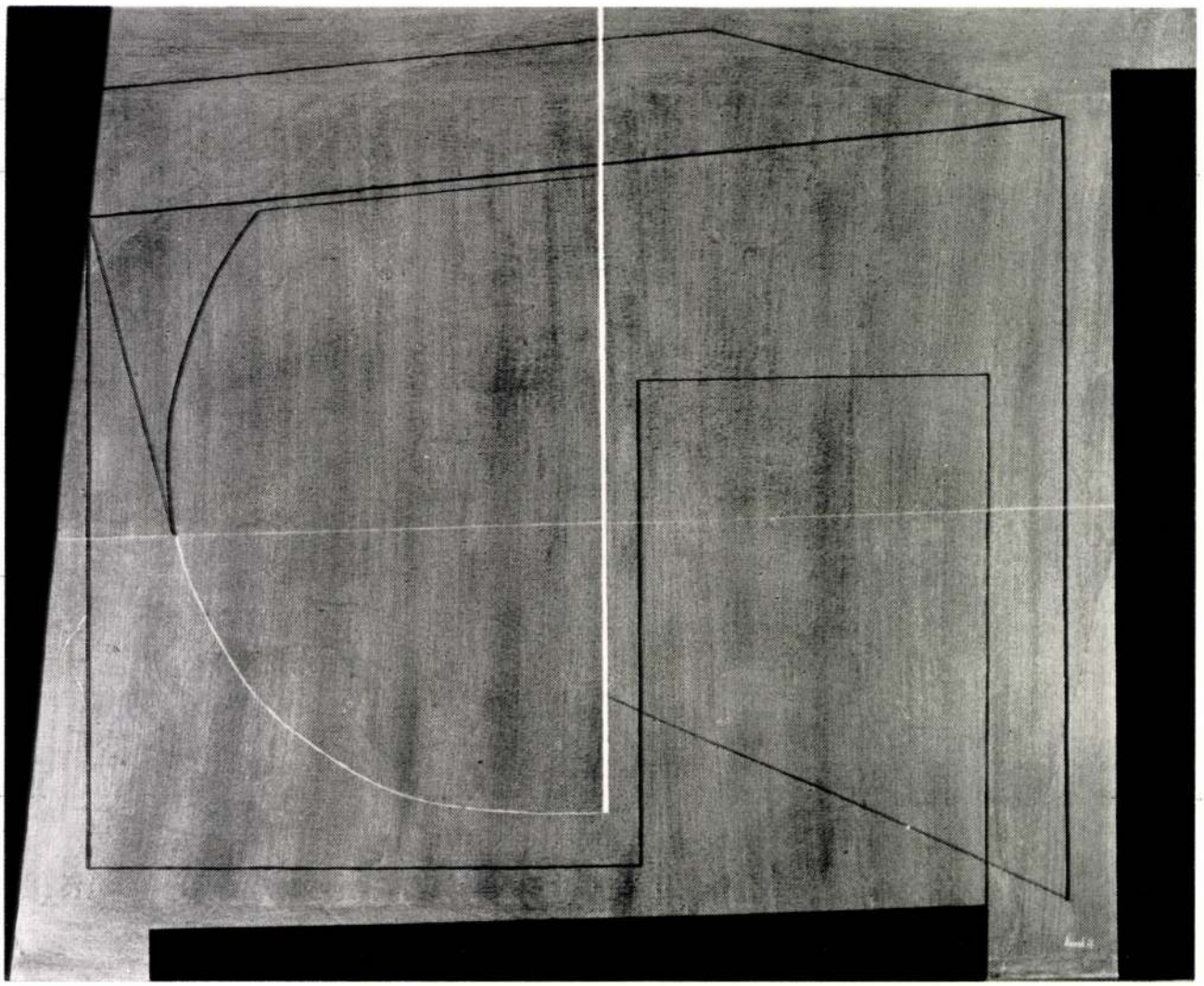

4. Elhatárolt terek, 1976.

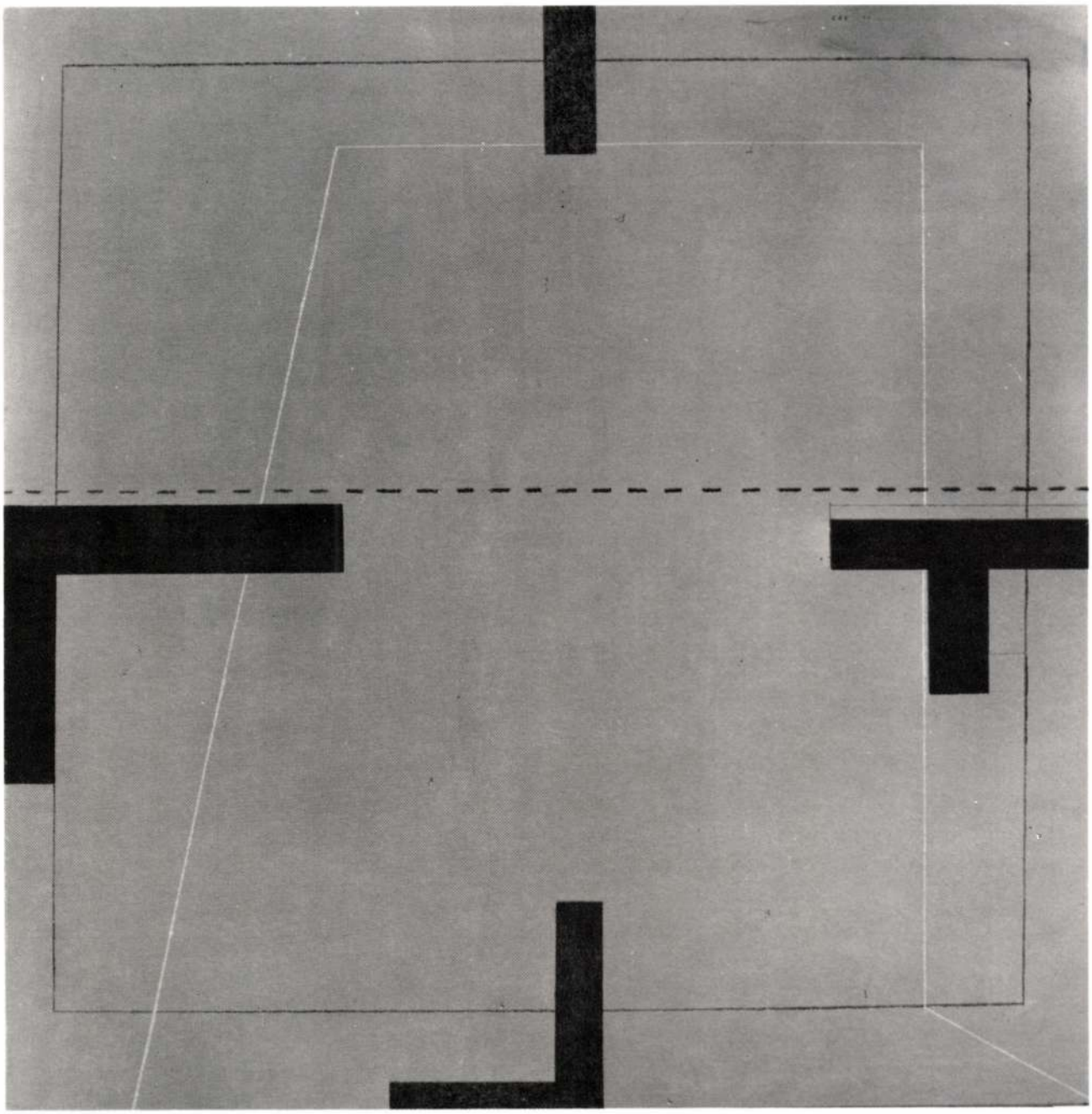

5. Felosztott tér, 1979.

6. Koordinált fehérek, 1979.

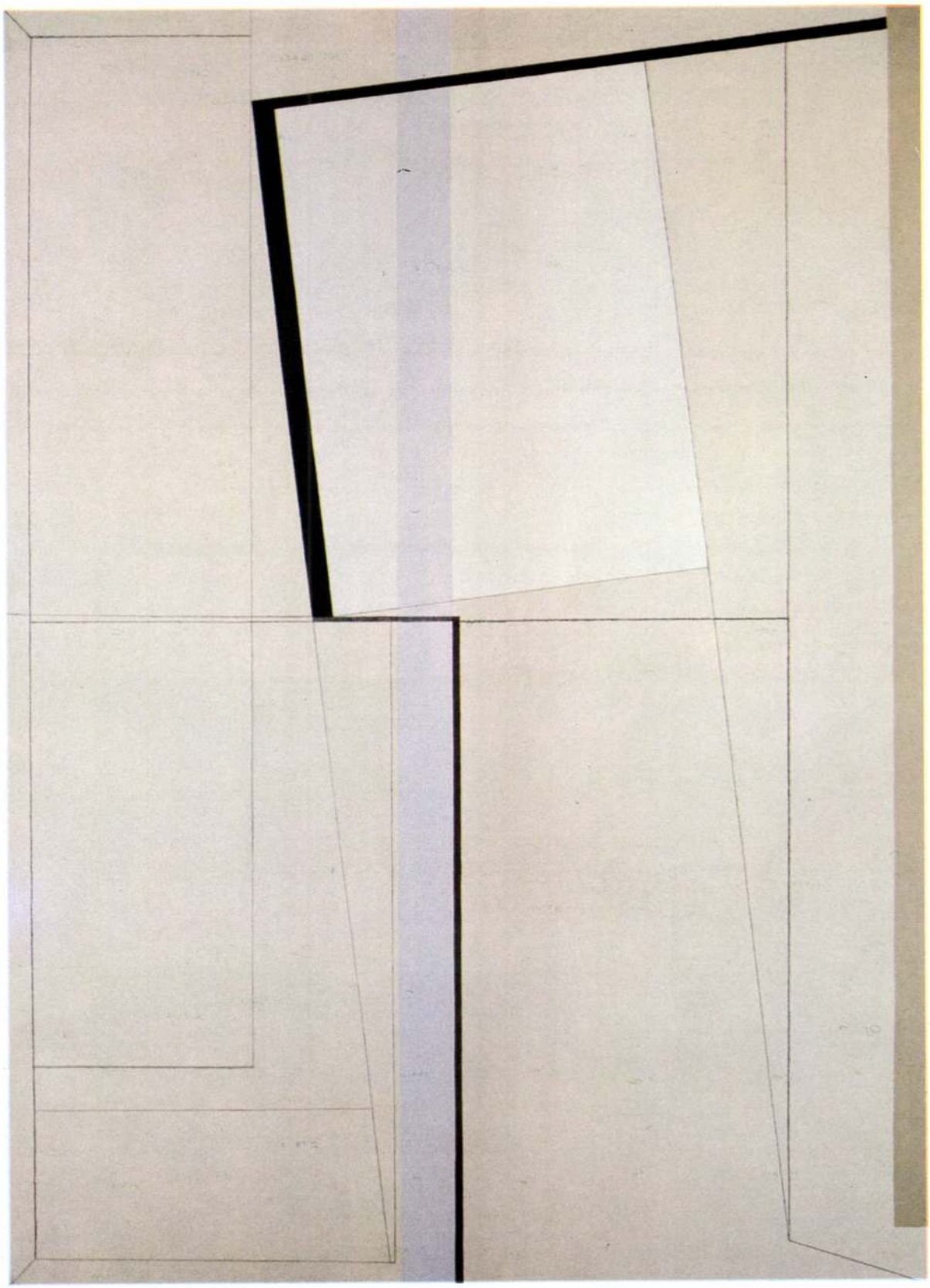

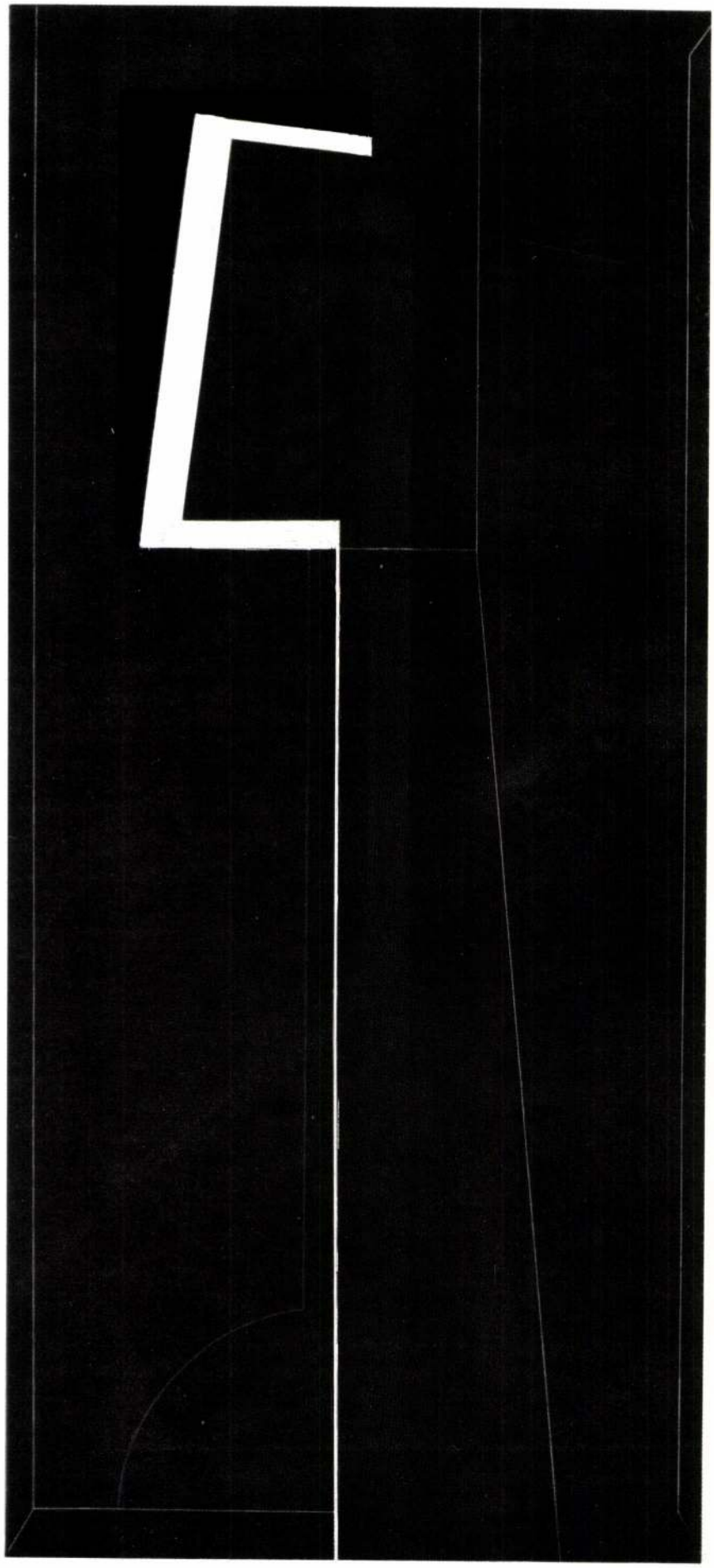

8. Szintézis I., 1981.
9. Szintézis II., 1981.
10. Szintézis III., 1981.
11. Szintézis IV., 1980.
12. Espacement I., 1981.
13. Espacement II., 1981.

7. Fekete graphidion, 1981.

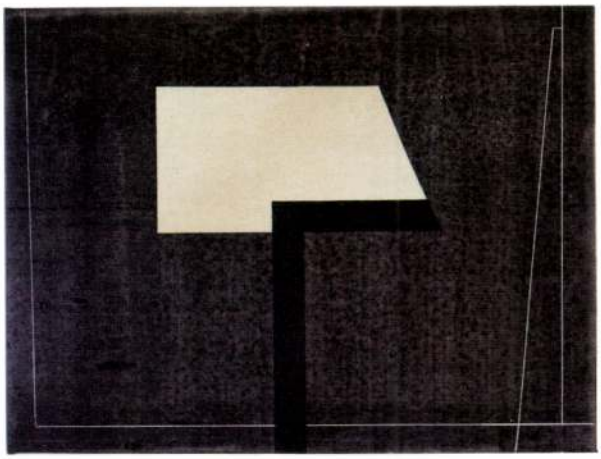

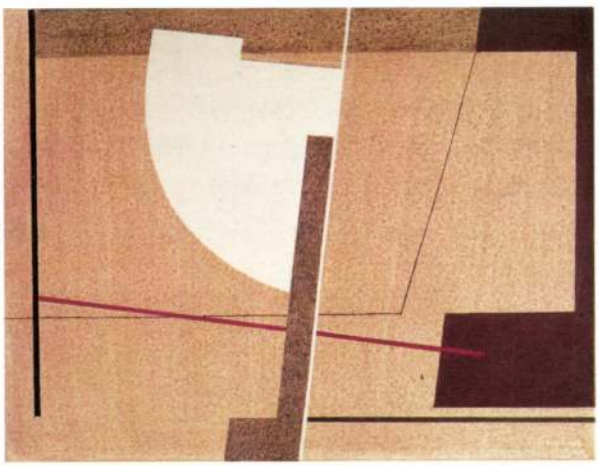

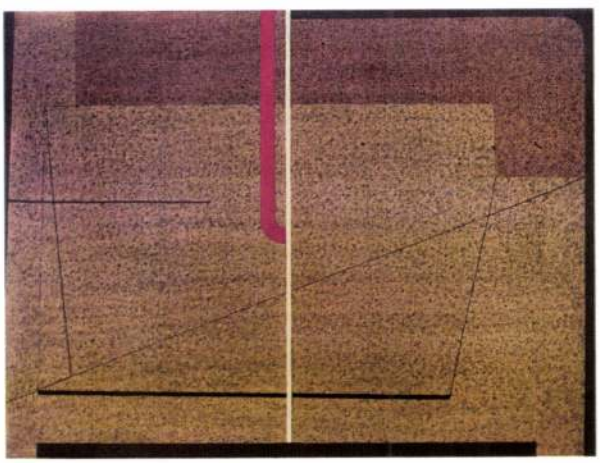

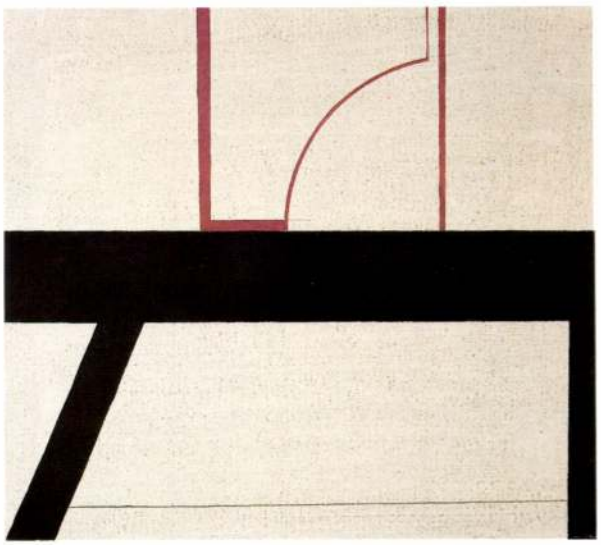

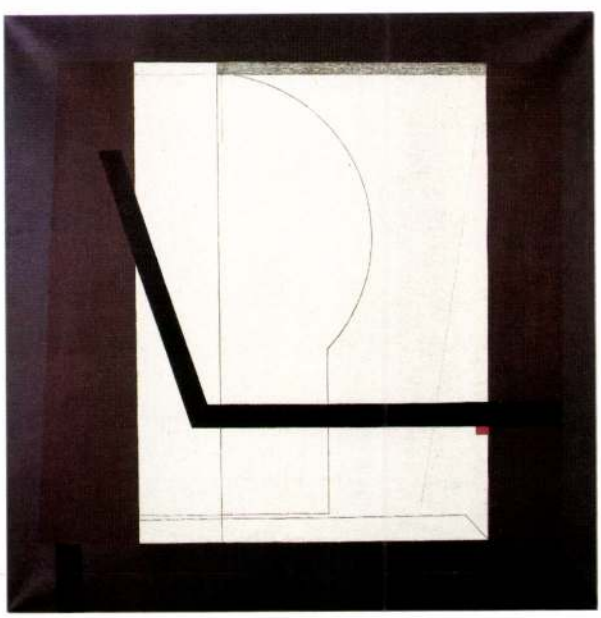

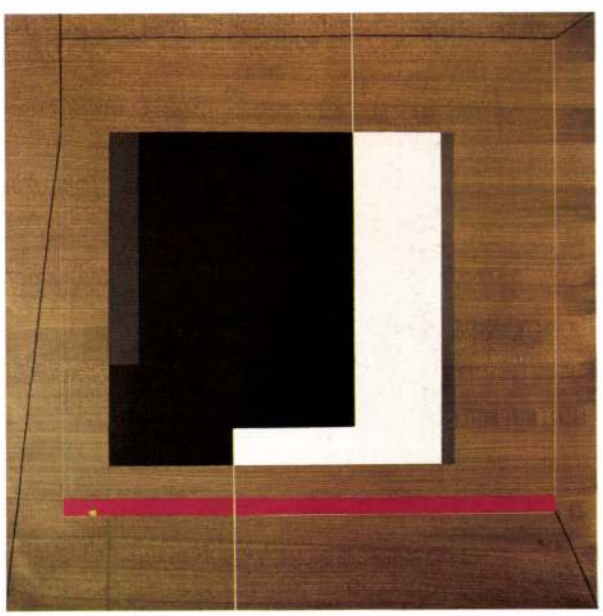

14. Barna tér, 1981.

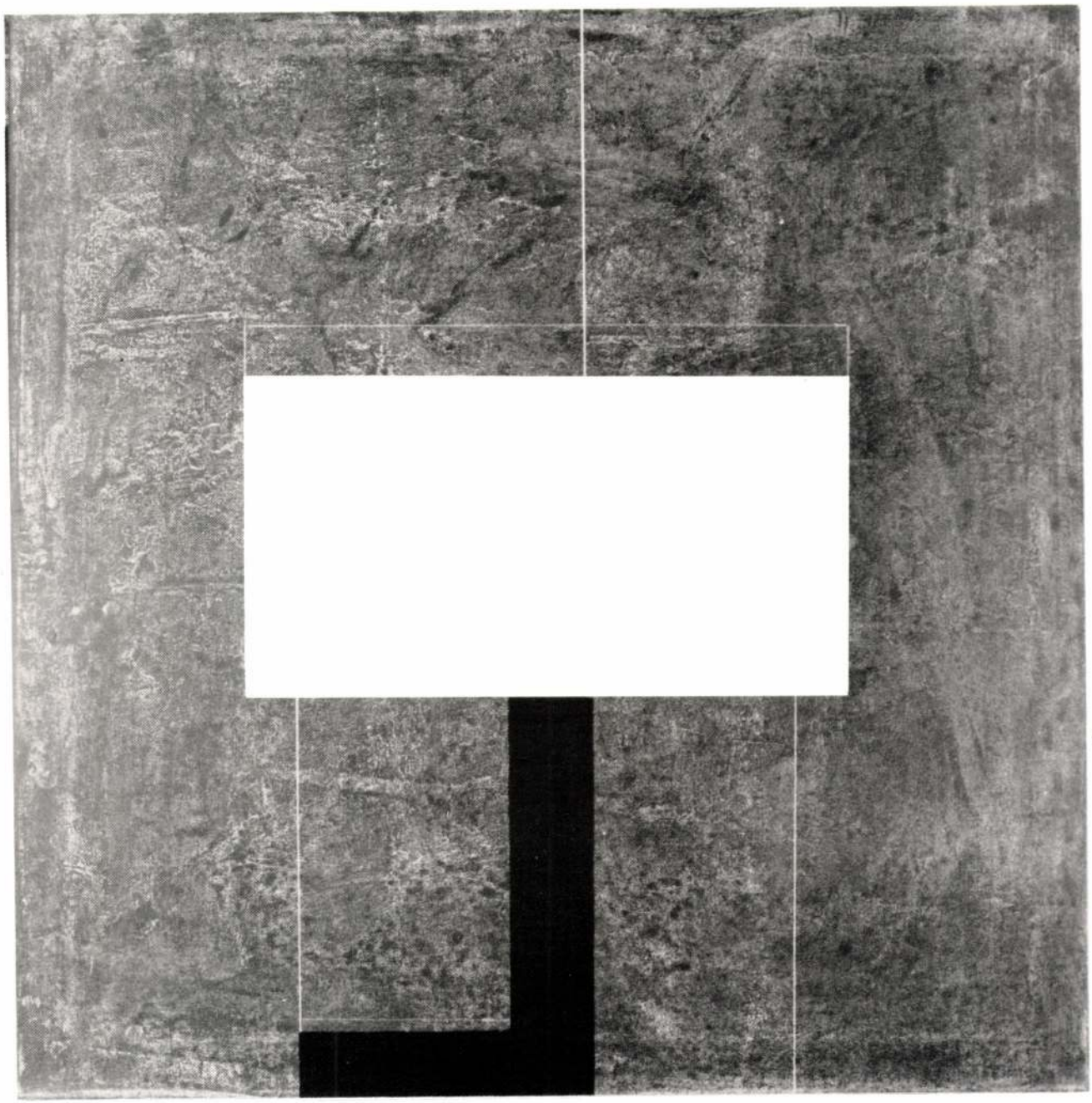

15. Graphidion, 1981.

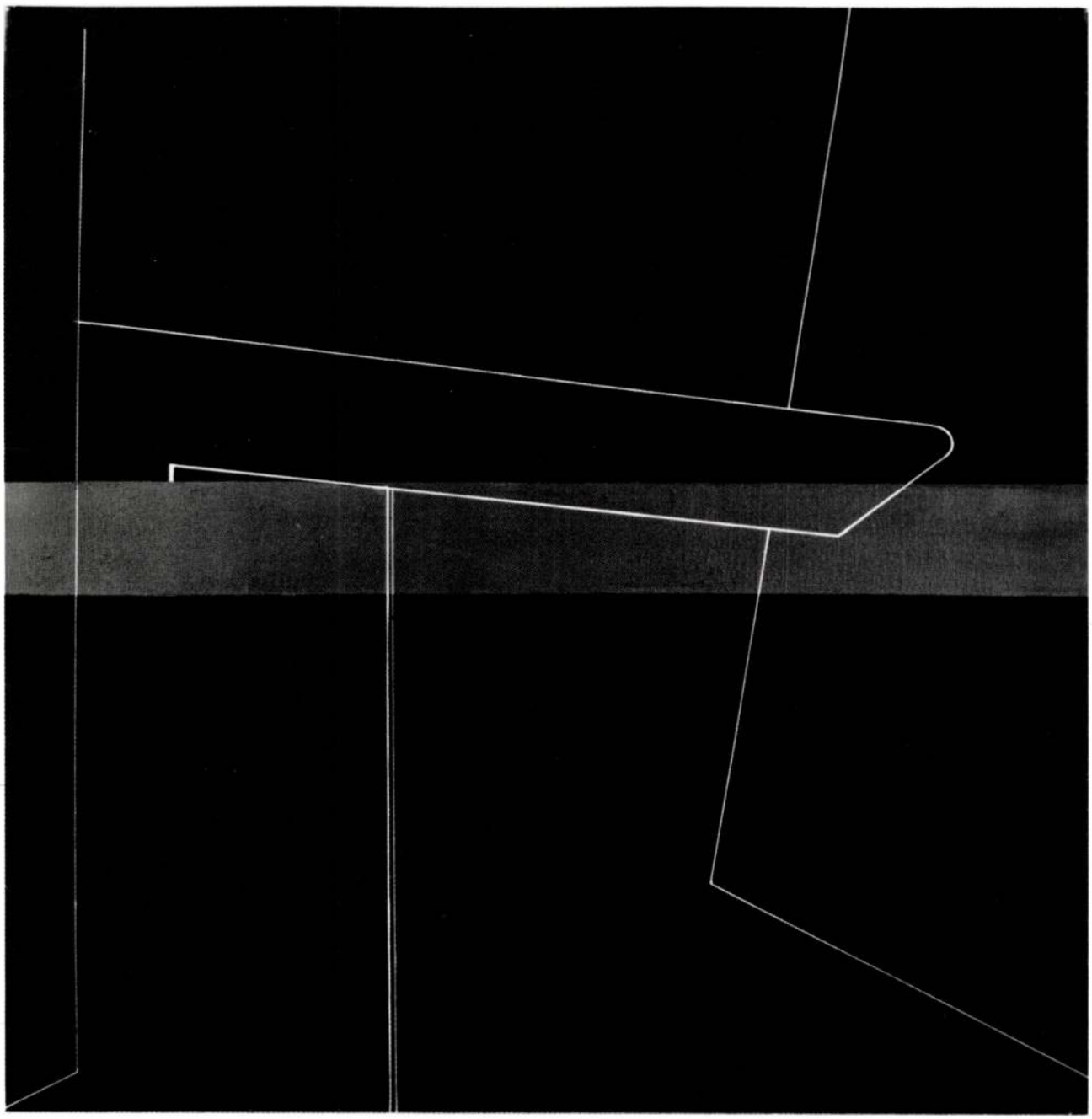

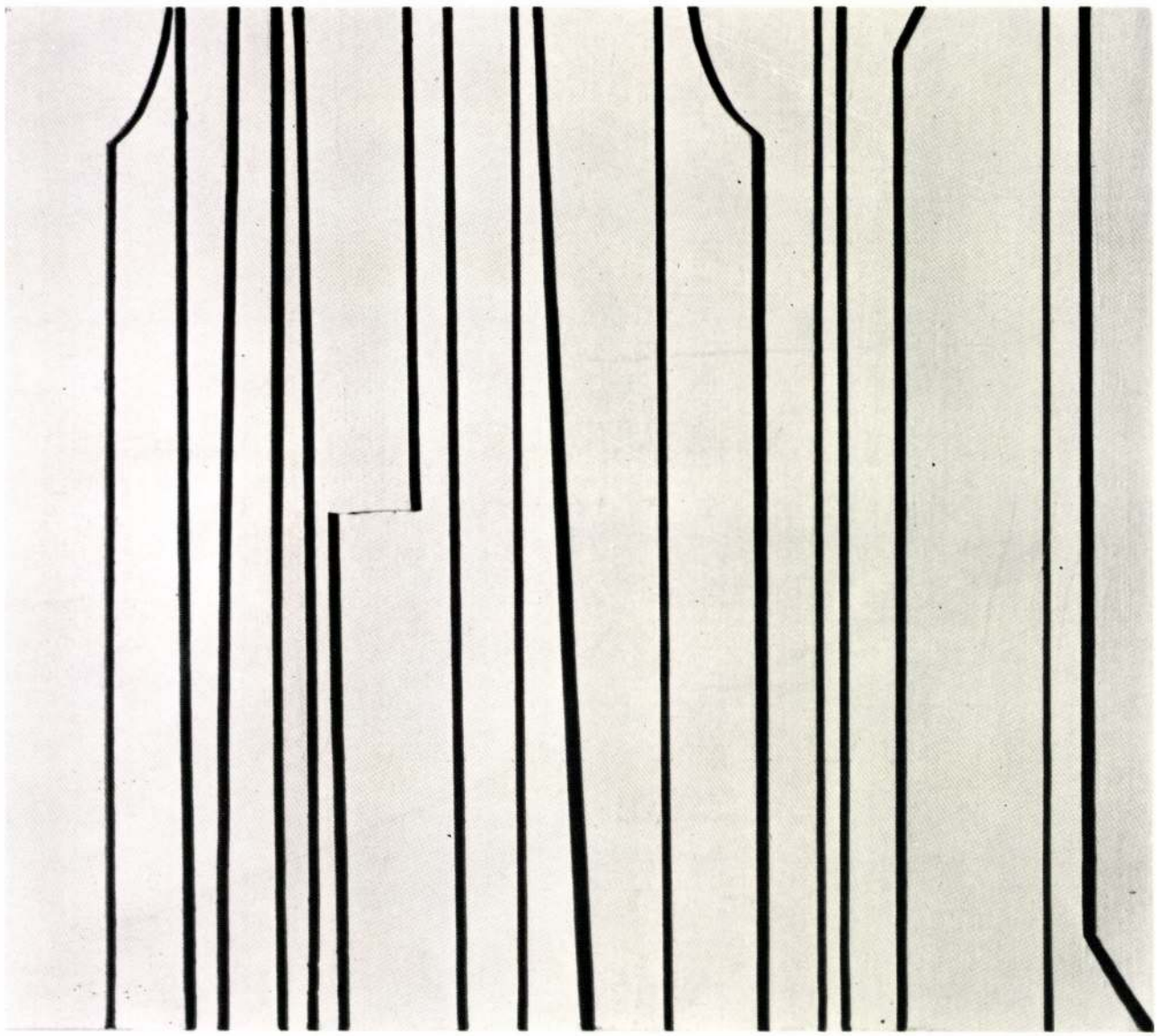

16. Fehér relief, 1980.

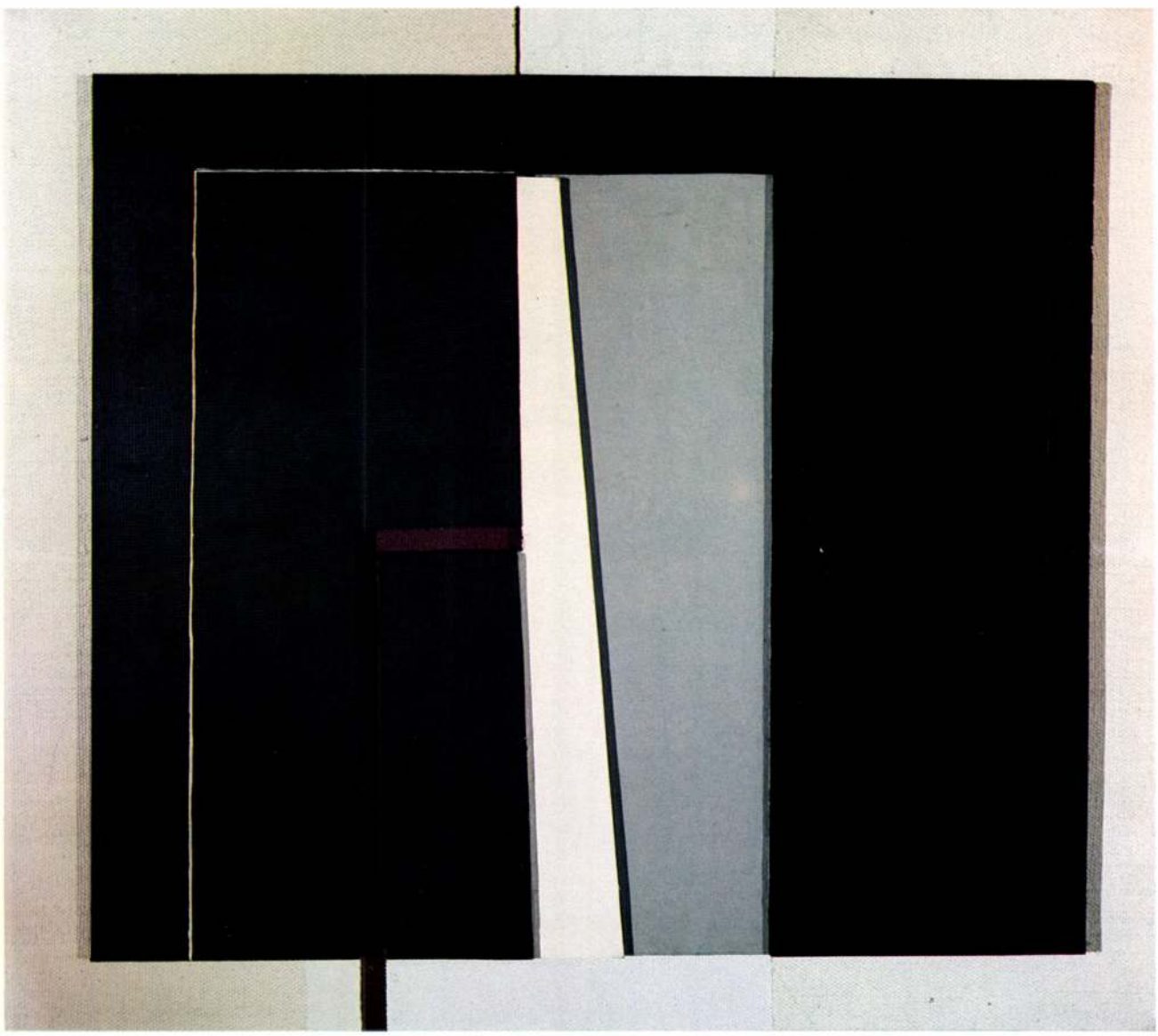

17. Relief, 1980.

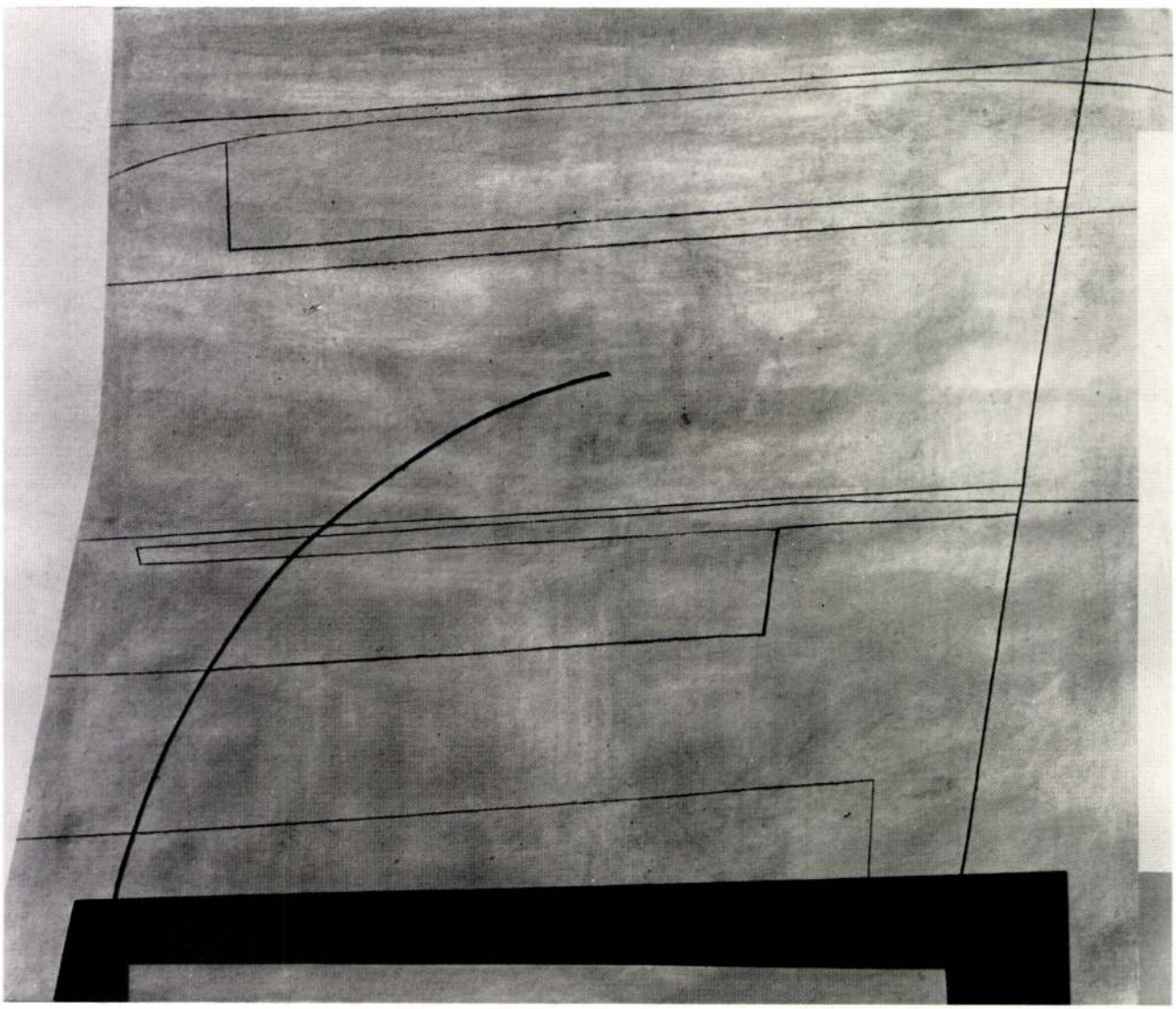

18. Forma közbeeső zónákkal, 1980.

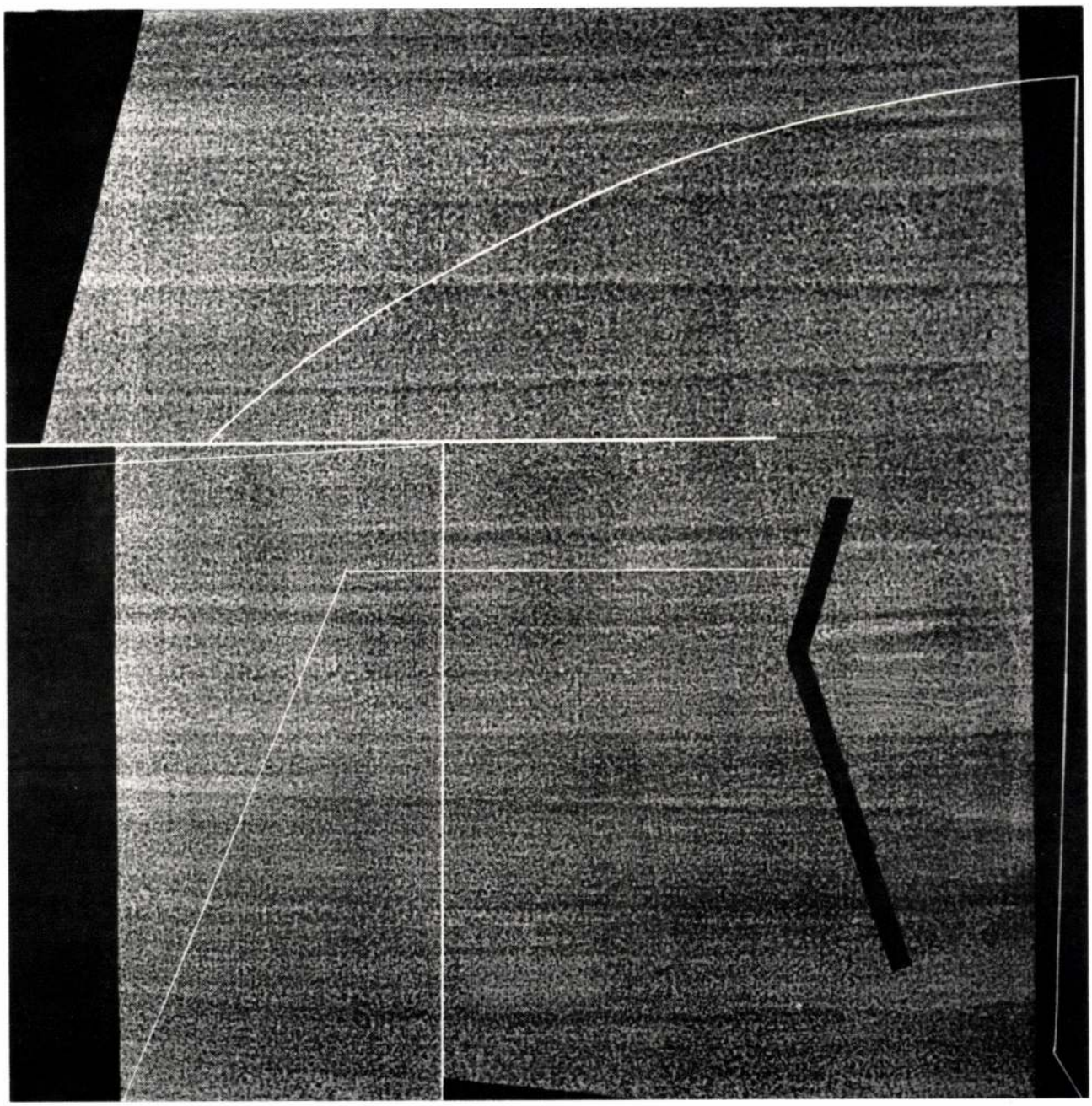

19. Feszültség, 1981.

A katalógusban szereplő képek jegyzéke:

1. Téri játékok,	1980/40	143x108	akril, vászon
2. Fehér és fekete forma,	1979/27	97x130	akril, vászon
3. Vonalösszefüggések,	1981/92	65x70	akril, vászon
4. Elhatárolt terek,	1976/68	114x146	akril, vászon
5. Felosztott tér,	1979/26	120x120	akril, vászon
6. Koordinált fehérek,	1979/22	190x130	akril, vászon
7. Fekete graphidion,	1981/98	114x70	akril, vászon
8. Szintézis, I.	1981/101	32x37	akril, vászon
9. Szintézis II.	1981/102	32x37	akril, vászon
10. Szintézis III.	1981/100	32x37	akril, vászon
11. Szintézis IV.	1980/48	32x37	akril,vászon
12. Espacement I.	1981/91	65x65	akril, vászon
13. Espacement II.	1981/91/A	65x65	akril, vászon
14. Barna tér,	1981/91/B	65x65	akril, vászon
15. Graphidion,	1981/90	65x65	akril, vászon
16. Fehér relief,	1980/64	32x37	kollázs, vászon
17. Relief,	1980/62	32x32	kollázs, vászon
18. Forma közbeeső zónákkal,	1980/31	130x160	akril, vászon
19. Feszültség,	1981/93	65x65	akril, vászon
20. Sárga graphidion,	1980/28	97x130	akril, vászon
21. Mérték,	1980/38	130x160	akril, vászon

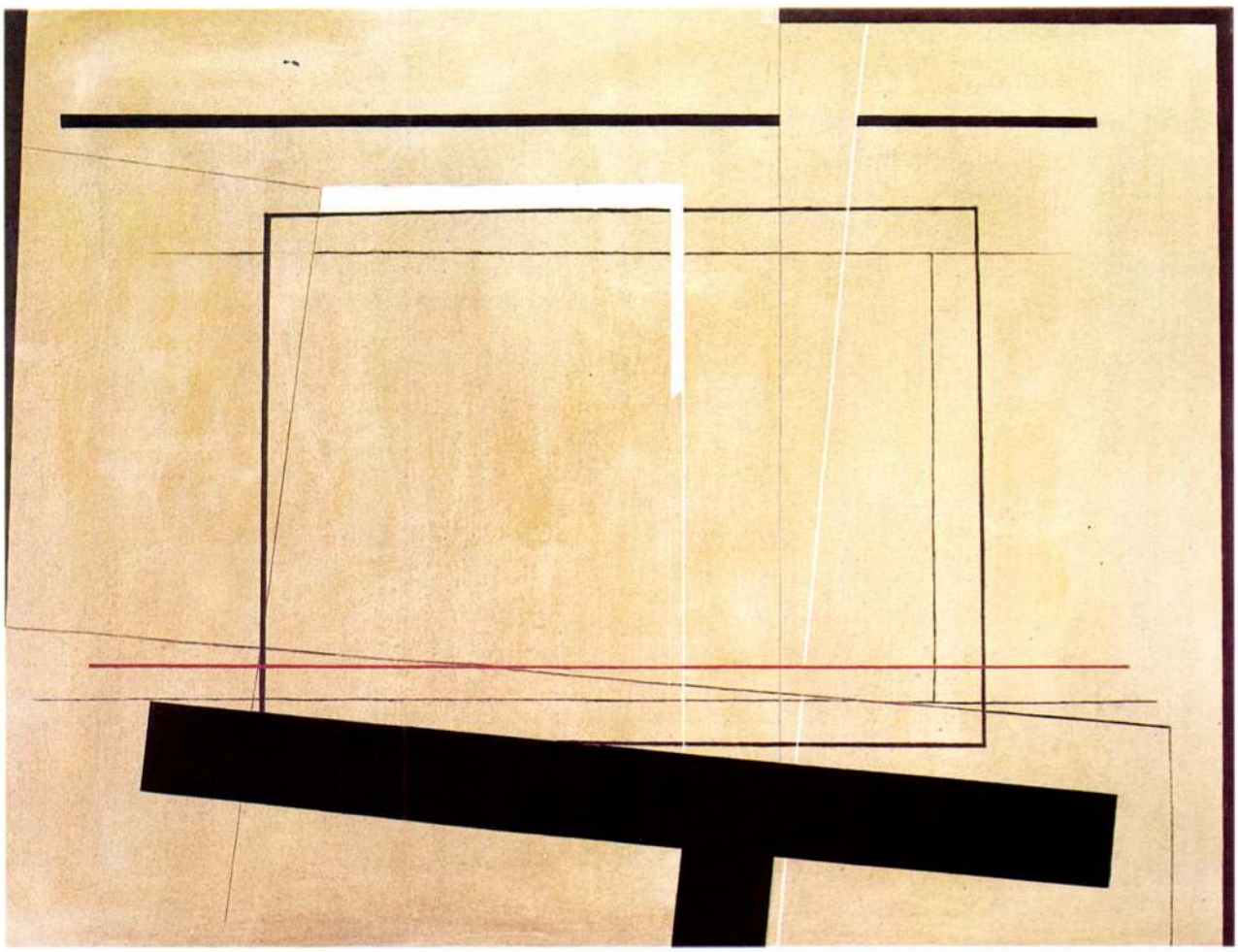

20. Sárga graphidion, 1980.

Konok Tamás

1930	Január 9-én született Budapesten.
1937	A család Győrben telepszik le. – Első zenei, majd gimnáziumi tanulmányok.
1945–48	A Győri Zeneművészeti Konzervatórium hegedű tanszakára iratkozik be. Első festészeti tanulmányok.
1948–53	Képzőművészeti Főiskola. Mesterei Bernáth Aurél, Berény Róbert és Barcsay Jenő voltak.
1953–59	Számos országos és külföldi csoportkiállításon vesz részt. „Derkovits-ösztöndíj". Első párizsi tanulmányút.
1959–61	Utazások Európában és Észak-Afrikában.
1963	H. Hartford-alapítvány ösztöndíja, egyéves tartózkodás Kaliforniában és New Yorkban.
1971–75	Több, építészettel kapcsolatos megbízás. Reliefek, falfestmények.

Művei a következő gyűjteményekben találhatók:
Oevres dans les collections suivantes:

Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Ministaire des Affaires Culturelles, Paris
Stätische kollektion Hamburg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum, Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Prefecture, Cergy-Nouvelle ville
Walo, Bürohaus, Zürich
Xántus János Múzeum, Győr
Kassák Múzeum, Budapest
Nemzeti Galéria, Budapest
Waser Bürohaus, Buchs
Szépművészeti Múzeum, Budapest
Kunstmuseum, Bern

Önálló kiállítások:
Expositions personelles:

1960 Galerie Lambert, Paris
Club Azziza Othmana, Tunis
1962 P. H. Galerie, Washington
Galerie Castellane, New York
1963 P. H. Galerie, Washington
Galerie du Haut Pavé, Paris Silvan Simone
Galerie, Los Angeles
1964 Haus der Begegnung, Hamburg
Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Galerie Loubin, Angouleme
1965 Galerie Boisserée am Museum, Köln
Galerie Trapez, Krefeld
1967 Galerie Läubli, Zürich
1968 Kustichting, Rotterdam
Centre Culturel, Hoogeveen
1969 Galeria Bevilacqua la Masa,
Venezia Art Museum, Austin. USA
1971 Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
1972 Galerie Schlégl, Zürich
1973 Galerie Schlégl, Zürich
1974 Galerie Art, Basel
1976 Galerie Schlégl, Zürich
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag
Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Galerie Cour St-Pierre, Genève
Galerie Numaga, Auvernier Art 8' 77, Basel
1978 Galerie Philippe Fregnac, Paris
Galerie von Braunbehrens, München
Galerie Münsterberg, Basel
1979 Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Galerie Schlégl, Zürich
1980 Galerie Koppelmann, Leverkhusen
Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg
Xántus János Múzeum, Győr
1981 Szépművészeti Múzeum, Budapest
Galerie von Braunbehrens, München
1983 Galerie Schlégl, Zürich
1984 Galerie Perrig, Basel
Galerie Humana, Wil
Tihany Múzeum

Csoportos kiállítások:
Expositions collectives:

1953 Műcsarnok, Budapest
1954 Ernst Múzeum, Budapest
1960 Galerie Lambert, Paris
1961 Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Academie
1963 Musée d' Art Modern, Paris
1964 III. Intenat. Young Artist Exhibition, Tokyo
1965 Musée d' Art Modern, Paris
Galerie Transposition, Paris
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
4. Biennale des Jeunnes Peintres, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1968 Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Jean Wiebenga, Lausanne
1970 Galerie Zunini, Paris
Musée Pontoise
Thompson, Zürich
1972 Réalité Nouvelles, Paris
Graphikmesse, Zürich
1973 Bertrand Russel Centenary, Nottingham
Réalité Nouvelles, Paris
1974 Réalité Nouvelles, Paris
1975 Galerie Isis, Paris
1977 Kunstmuseum, Winterthur
1978 "Constructivist Work of the Twenties"
Galerie Carus, New York
Fondation Nationale des Artist, Paris
Galerie Philippe Fregnac, Paris
1979 „Presance Paris–Budapest", Palais Luxembourg,
Paris
„Künstler zeigen Künstler", Gal. Schlégl, Zürich
„Objet préféré de l' artist", Gal. Numaga
Kunstmuseum, Bern
1981 „10 Jahre Galerie Schlégl", Zürich
1982 „Geometrisk Konstruktiv Tendens, Stockholm
„Spectrum der Farbe", Galerie Schléghl, Zürich
1983 „Geometrische Abstraktion", Gal. Schlégl,
Zürich
„Tisztelet a Szülőföldnek", Műcsarnok, Budapest
1970–84 Internationaler Kunstmesse, Basel
1980–84 Internationaler Kunstmarkt Köln und Düsseldorf

Bibliographie

Maugis, M. T., Les Lettres Francaises, No 812 1960
Farhi, Jean, Masques & Visages, No 77 1960
Hoctin, L., Cahiers du Musée de Poche, No 4 1960
Naccache, E., La Presse, 21. 6. 1961
Prins, W., De Leidise Courant, 2. 9. 1961
Ahlander, L. J., The Washington Post, 1. 4. 1962
C–C, M., Arts, No 968 1963
Tassart, M. T., Le Parisien Liberé, 25. 2. 1963
Kuthy, S., Joumal Littéraire, 1. 5. 1963
Favre, L–P., Réforme, No 941 1963
Seldis, H. J., Los Angeles Times, 21. 7. 1963
Begeer, P., Het Vrije Volk, 21. 2. 1964
Frenzel, Chr. Otto, Hamburger Abendblatt, 27. 11. 1964
Hofmann, W., Hamburger Anzeigen und Nachrichten 17. 11. 1964
Flemming, H. T., Prof. Die Welt, 27. 11. 1964
Eck, C., NRZ, 9. 11. 1965
Hoff, E., Weltkunst, 1. 10. 1965
Richter, H., Kölner Stadt-Anzeiger, 17. 9. 1965
Richter, H. General-Anzeiger, 17. 9. 1965
Hoff, Ernst, Rheinische Post, 11. 11. 1965
Sd. E., Neue Zürcher Zeitung, 9. 3. 1967
Schmidt, L. W., Rotterdamsche Parool, 10. 3. 1968
Kleijwegt, G., Hot Zuiden, 16. 3. 1968
Zador-Genthon, Encyclopédie D'Arts, Ed. Akadémia, 1966
Duruz, Y., La Galerie des Arts, No 19 1969
Chevalier, Denis, Weltkunst, No 19 1969
Salotti, Nino, Interni, Ed Görlich Milano No 38 1970
D'Elme, Patric, La Galerie des Arts, No 89 1970
Zemisch, Brigitte, Konok, Album de Sengraphies
Edition Schlégl Zürich 1971
Dictionnaire d'Arts, Edition Akadémia Budapest, 1972
Kupper, Hj., Basler Nachrichten, 3. 12. 1974
Ragon, M. Seuphor, M., L'Art Abstrait 1939–1970
Tom. 3. Edition Maeght, Paris 1974
Ragon, M., Seuphor, M., L'Art Abstrait, 1945–1970
Tom. 4. Edition Maeght, Paris 1975
Tournay, C., La revue Moderne No 1975
Dictionary of internat. Biography, Merlose Press Cambridge, England, 1976
Bénezit, E. Dictionnaire Peintres, Sculpteurs, Paris 1976
Schlégl, I. Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Paalman, Hans, Konok Monographie, Edition Schlégl. Zürich 1976
Neuburg, Hans, Die Tat, 1976
Vachtova, Neue Züricher Zeitung, 22. 11. 1976
Plazy, Gilles, Le Quotidien de Paris, 16. 5. 1978
Monteuil, A., Basler Zeitung, 17. 10. 1978
Monographie, Konok peintures 1974–1978
Edition Schlégl, Zürich 1978
Seylaz, Paul, Cathalogue Musée des Beaux Arts 1979
Nussbaum, J. P., L'Impartial, 7. 3. 1979
Seylaz, Paul, Construir No 11. 14. 3. 1979
Dunoyer, J-M., Le Monde, 2. 6. 1979
Vachtova, L., Neue Züricher Zeitung, 15. 12. 1979
Salamon, Nándor, Négy város vonzásában, Műhely, 1980, 2. szám
Salamon, Nándor, Katalógus előszó, 1980
Moholy, Lucia, Katalógus előszó, 1980
Bodri Ferenc, Jegyzetek Konok Tamás képeihez
Művészet, 1981 január
Kloss A., Konok Tamás tárlata
Kisalföld Magazin, 215. szám
Salamon Nándor, Bemutatjuk Konok Tamás festőművészt
Műhely, 1982/2
Paul Seylaz, Bâton Rompu, 1982
Sík Csaba, Új Irás 1983 8.
Syring, Marie Luise – Dr. Schlégl. I., Geometrische Abstraktion

21. Mérték, 1980.

A kiállítást rendezte: dr. László Péter
Portré foto: Koller Antal
Foto: Róka Lajos

A Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság Kiadványa
Felelős kiadó: dr. Törőcsik Zoltán
84 1481 Pannon Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató

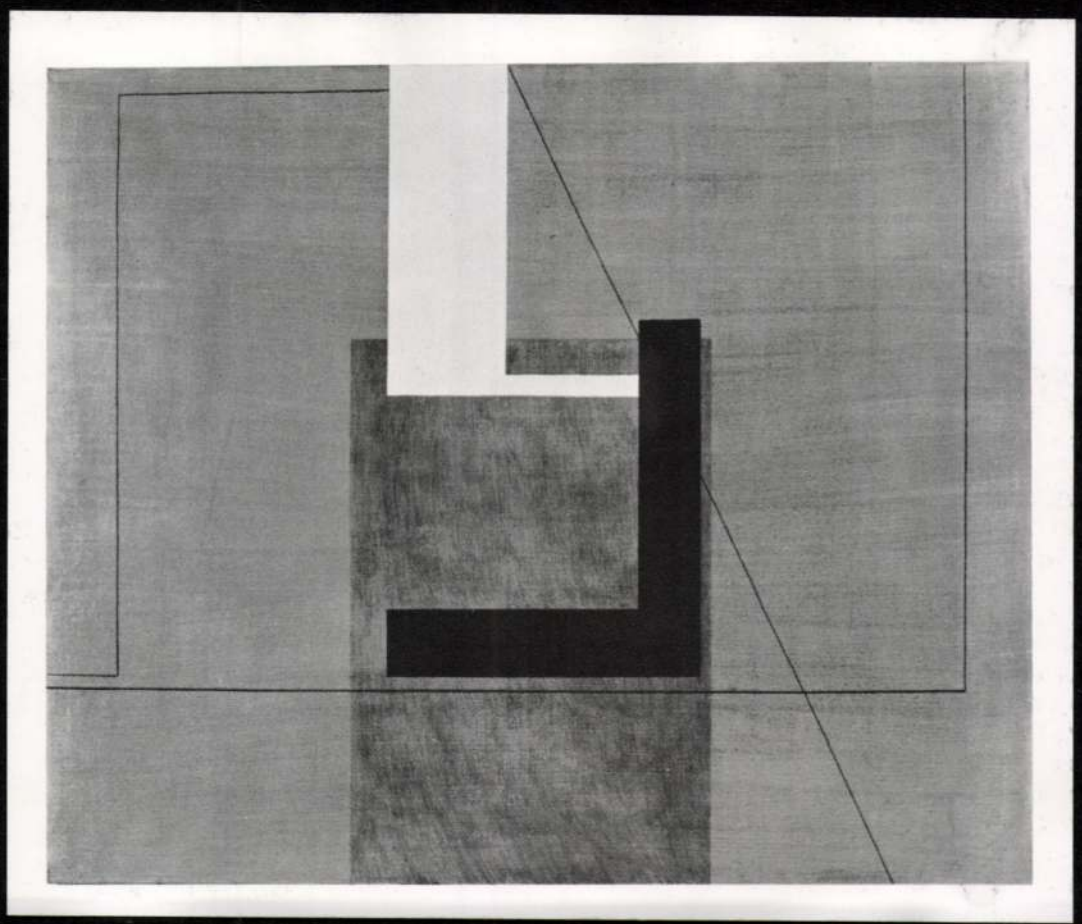

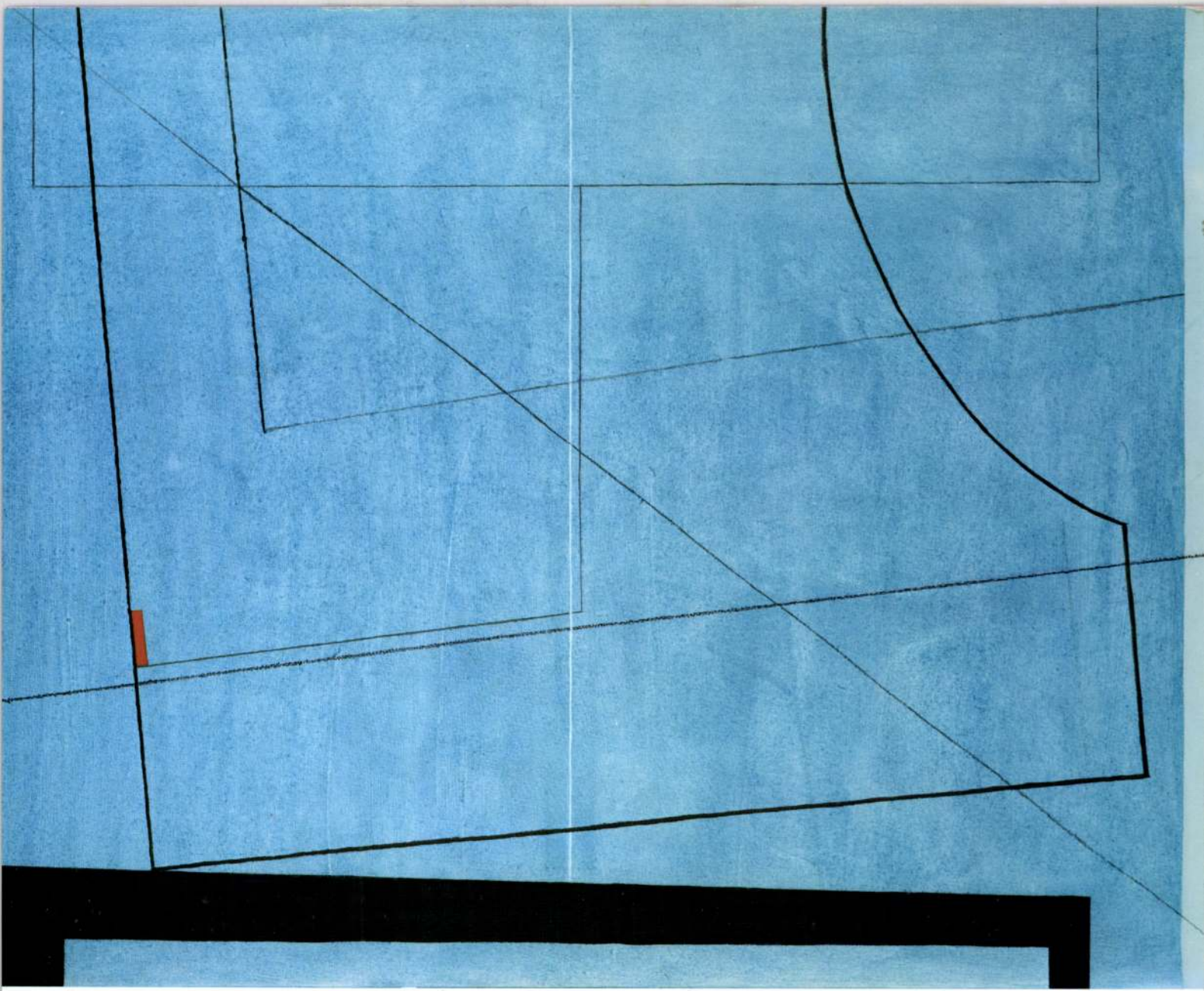

KONOK

Couverture:
1 Graphidion bleu, 1978

KONOK

peintures 1974–1978

Galerie von Braunbehrens, München
Ainmillerstrasse 2, 8000 München 40

Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
33, rue des Musées, La Chaux-de-Fonds

Galerie Schlégl, Zürich
Minervastrasse 119, CH–8032 Zürich

J'ai suivi avec beaucoup d'intérêt l'évolution de l'œuvre de l'artiste Thomas Konok, spécialement à partir de 1963, année de sa première exposition au Musée Stedelijk de Schiedam en Hollande.
Pendant les treize années qui séparent l'exposition de 1963 et la présente, une large œuvre de haute qualité et de sensibilité est née, l'œuvre d'un artiste qui a intensément travaillé.
Les créations des années 50 étaient encore très visiblement marquées par l'influence de sa formation à l'école de peinture traditionnelle hongroise de l'Académie des Beaux-Arts de Budapest. Les longues périodes de séjour en France et les voyages d'études – spécialement aux Etats-Unis – qui suivirent cette première phase, ont contribué à modifier l'aspect de ses œuvres: les éléments figuratifs devinrent des éléments d'abstraction expressioniste. Ceux-ci, à leur tour, se sont transformés plus tard en formes monumentales dont les compositions particulièrement harmonieuses naissent de la ligne d'un graphisme pur. Les formes vastement épanouies de ces surfaces bidimensionnelles appellent à être exécutées en trois dimensions, comme reliefs ou sculptures.
Lorsque l'artiste Thomas Konok crée effectivement des reliefs et des sculptures en trois dimensions, le résultat ne constitue en aucun cas un simple additif à l'architecture, au contraire, il s'intègre entièrement et d'une manière très naturelle dans la construction architecturale.
L'exposition actuelle reflète l'importance des différentes voies de la vie artistique de Thomas Konok. Ces créations abstraites, exécutées surtout dans des gammes de couleurs retenues, témoignent de ses possibilités monumentales et de son espace poétique.
Thomas Konok prouve par cette exposition que son métier d'artiste est arrivé à un point de haute maturité d'expression personnelle.
Nous nous estimons heureux qu'à l'occasion de cette vaste exposition, les visiteurs de la Suisse et des Pays-Bas aient la possibilité de faire connaissance avec l'œuvre remarquable de Thomas Konok.

Hans Paalman
Directeur du Stedelijk Museum de Schiedam
Membre de l'A.I.C.A.

With great interest have I followed the development of the works o the artist Tamas Konok especially since 1963 when he had his firs exhibition in the Stedelijk Museum Schiedam (Holland). In the thirteer years between this exhibition and the one of 1963 a great amount o works of art of a very high artistic standard have been realized – testi fying to the œuvre of a hardworking artist.
In his works of the '50s there was evidence of his professional train ing at the traditional art school of the Academy of Fine Arts in Buda pest. Long periods of residence in France (Paris) and study tours tc the United States added new aspects and forms to his paintings anc drawings. Figurative elements changed first into elements of abstrac expressionism which in turn were followed by a new feature in his work: a highly monumental form reminiscent of sculpture.
These sculptural forms represented two-dimensionally in his paint ings and drawings were soon to develop into three-dimensional forms such as mural reliefs and sculptures in their own right. Tamas Konok has realized a great number of these reliefs and sculptures. They are complementary in a very natural way rather than additional to the architecture into which they are incorporated.
The present exhibition shows us the various artistic lines of approach Tamas Konok has taken. His abstract compositions – mostly on a scale of subdued colours – bear witness to his monumental possi bilities and to his poetic space. We see clearly, here, how in his caree as an artist he has arrived at a high standard of personality and ex pression.
I am happy that visitors in Switzerland and Holland are given a chance to see Tamas Konok's works presented in so remarkable an ex hibition.

Hans Paalman
Director of Stedelijk Museum of Schiedam
Member of A.I.C.A.

Thomas Konoks Bilder aus den vergangenen drei Jahren schliessen sich kontinuierlich an die früher geschaffenen Werke an und legen Zeugnis von seiner künstlerischen Entwicklung ab, die folgerichtig zur weiteren Abstraktion und zu einer eigenständigen bildnerischen Sprache geführt hat. Seine in den Jahren 1970–1975 realisierten Wandreliefs spielen dabei eine entscheidende Rolle, indem sie Konok zu klarem Konstruktionsprinzip und formaler Zucht angehalten haben, ohne die Spontaneität, die seine Werke immer auszeichnet, zu beeinträchtigen.

Waren es früher reelle Gegenstände, die er einem Transformationsprozess unterzog und weitgehend reduziert abbildete, sind nun die neueren Werke bereits in der Entstehung abstrahiert von der Welt der sichtbaren Erscheinungen und legen eine verborgene innere Welt frei. Sowohl bei den älteren wie auch bei den neueren Werken spricht die Linie eine dominante Rolle, die strenge Eleganz der Zeichnung, die die grossen Farbflächen gliedert und die ein Vor- und Zurücktreten der Formen erzeugt. Damit erreicht Konok eine räumliche Tiefe und eine pulsierende Bewegung: hinausführend aus der Zweidimensionalität, wirkt sie auch ausserhalb der Bildebene. Diese Vibration und Raumschichtung wird unterstützt durch die Transparenz der Farben, die Konok so grosszügig und scheinbar zufällig einsetzt. Dabei verzichtet er auf jegliche lauten Effekte, seine Farbe bleibt vornehm und zurückhaltend, beschränkt auf wenige warme, sonore Töne.

Sucht man nach den Quellen zu Konoks Kunst, so muss man erwähnen, dass er nebst den Lehrjahren an der Akademie der Schönen Künste eine noch längere musikalische Ausbildung am Konservatorium genoss, die für sein Schaffen von eminenter Bedeutung geblieben ist.

Seine Musikalität ist für ihn Inspiration und Zuchtmeister zugleich. In seinen Bildern fügen sich Spielerisches und Strenges, Statisches und Vibrierendes zu einer von Tonalität und Rhythmus bestimmten Komposition zusammen.

István Schlégl

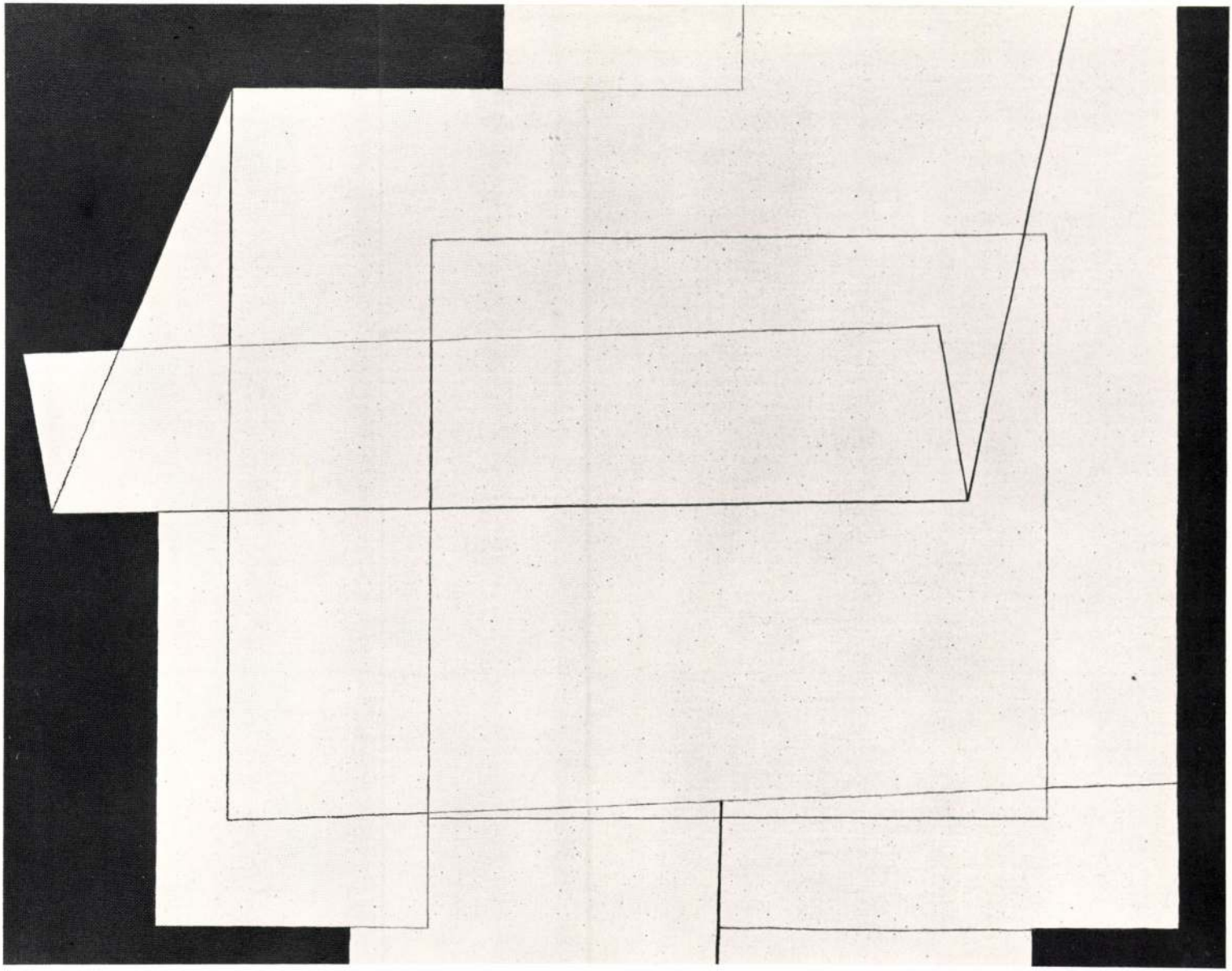

2 Espacement gris, 1977

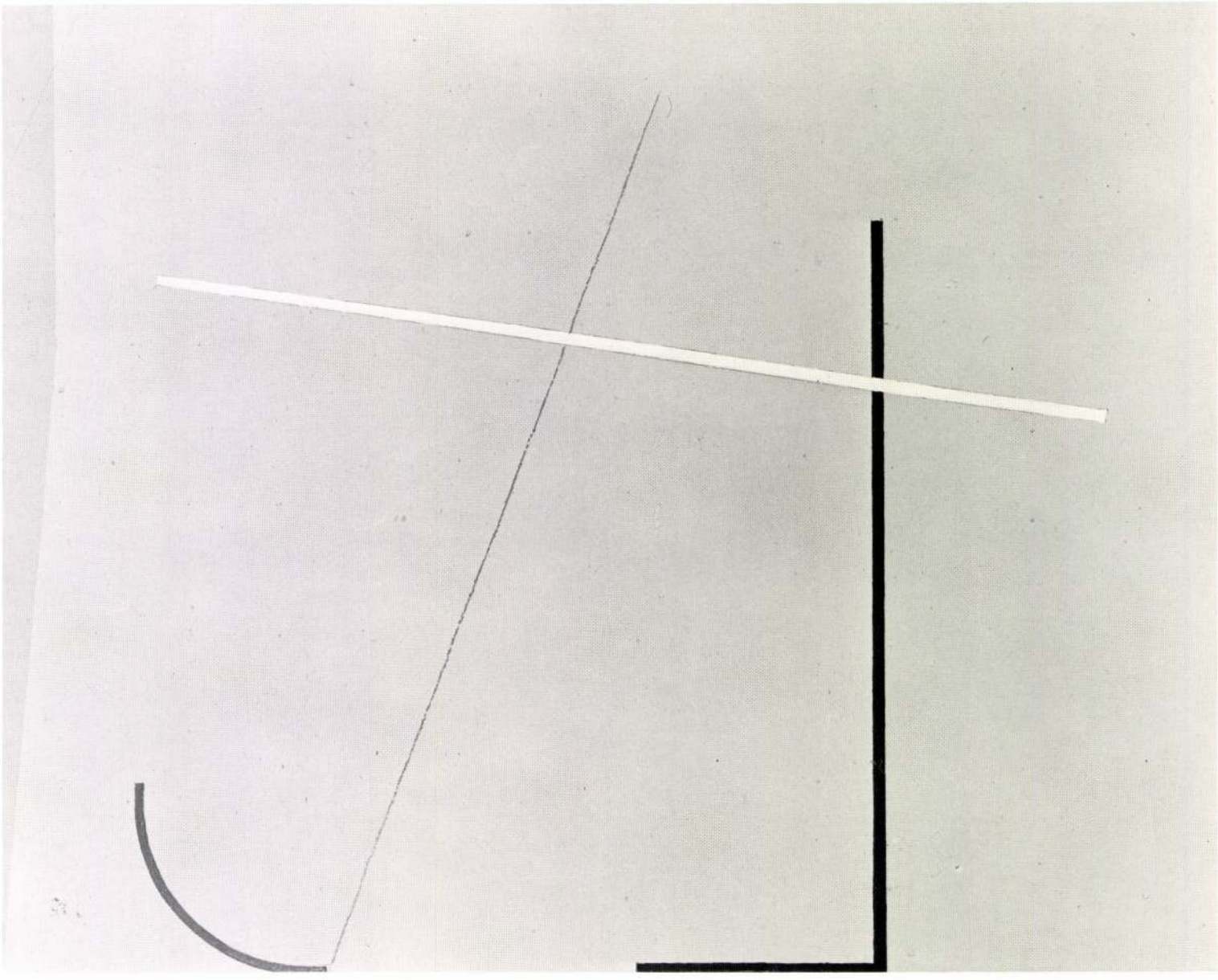

3 Diagonale blanche, 1977

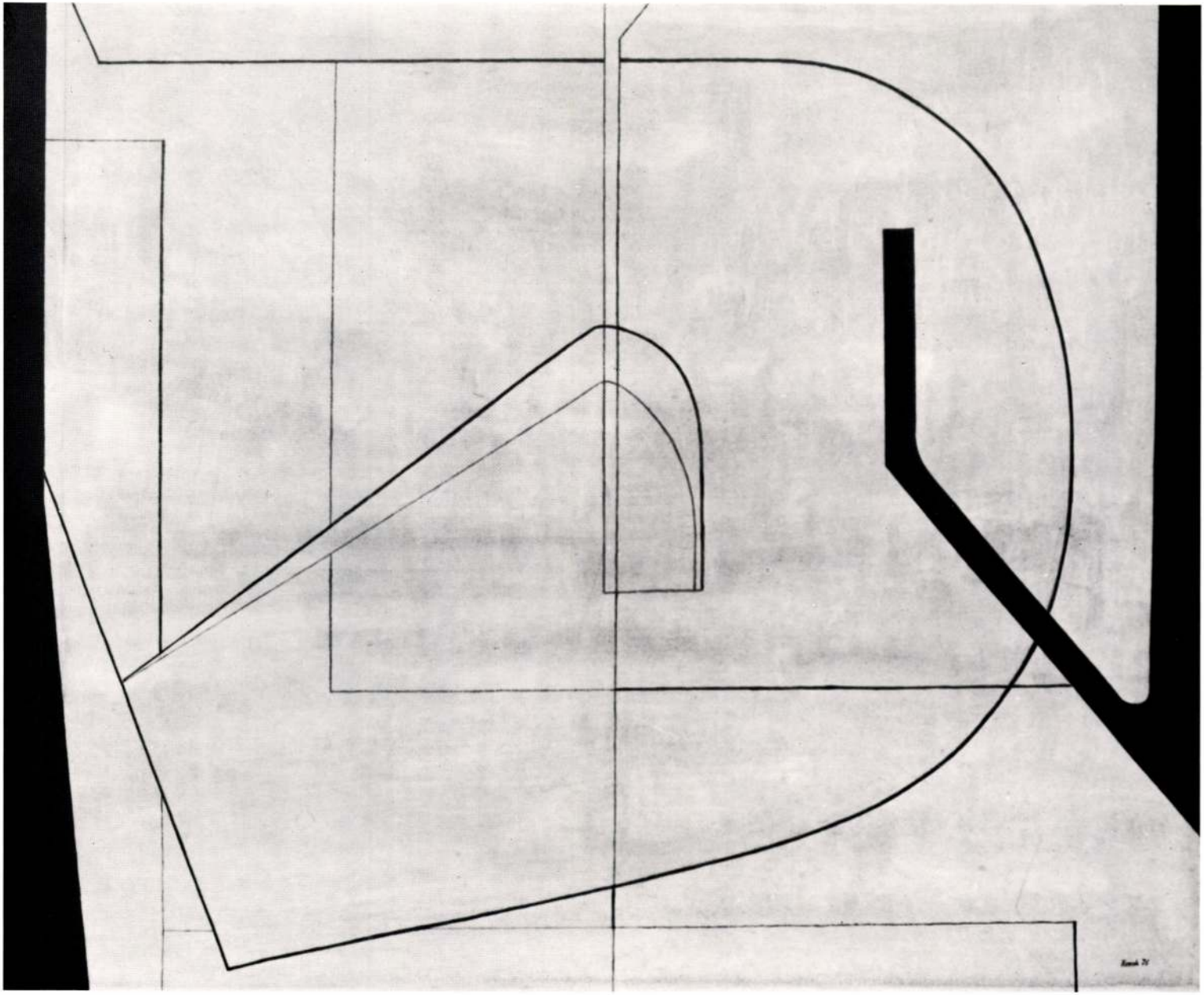

4 Rosa, 1976

5 Peinture sur fond gris, 19

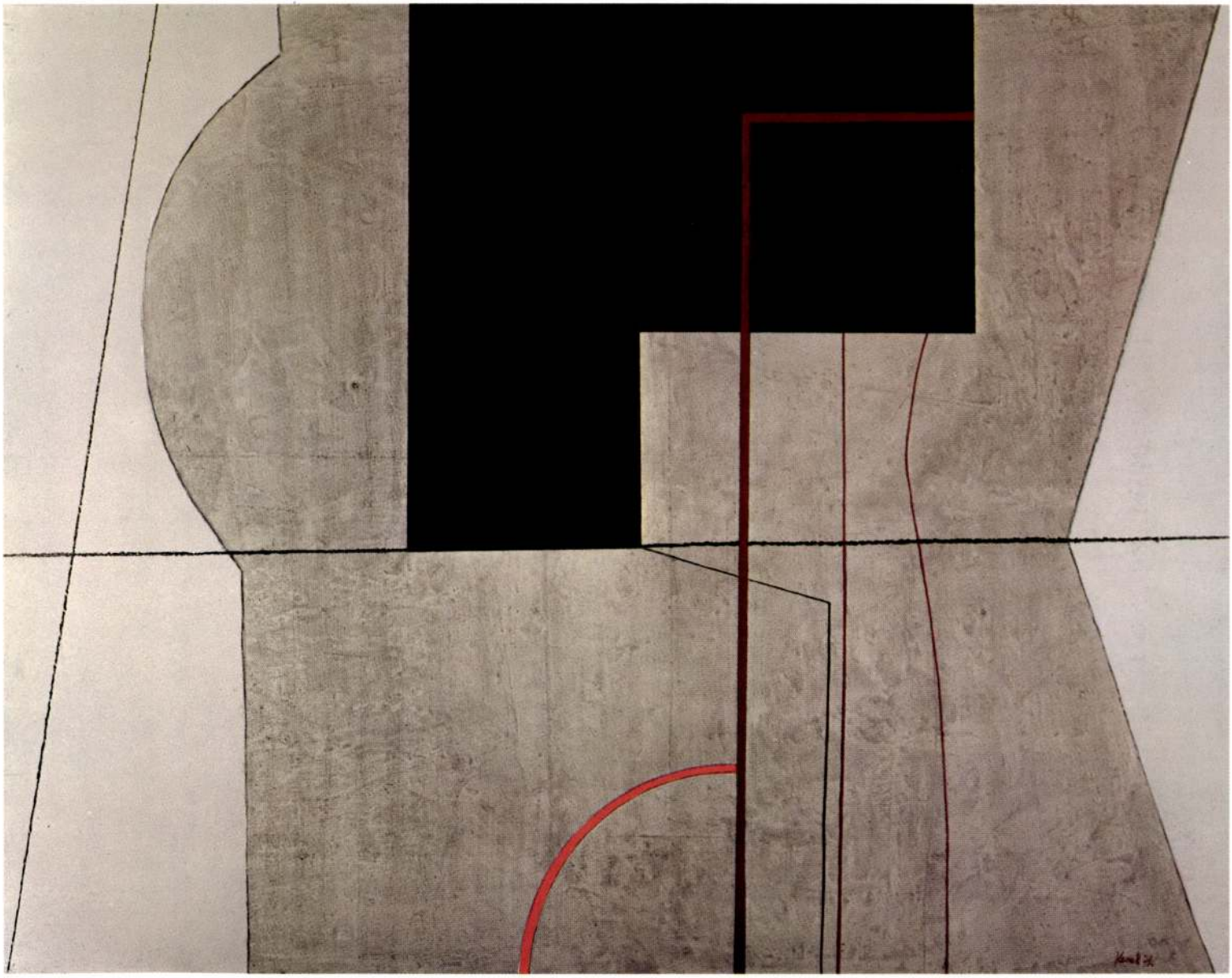

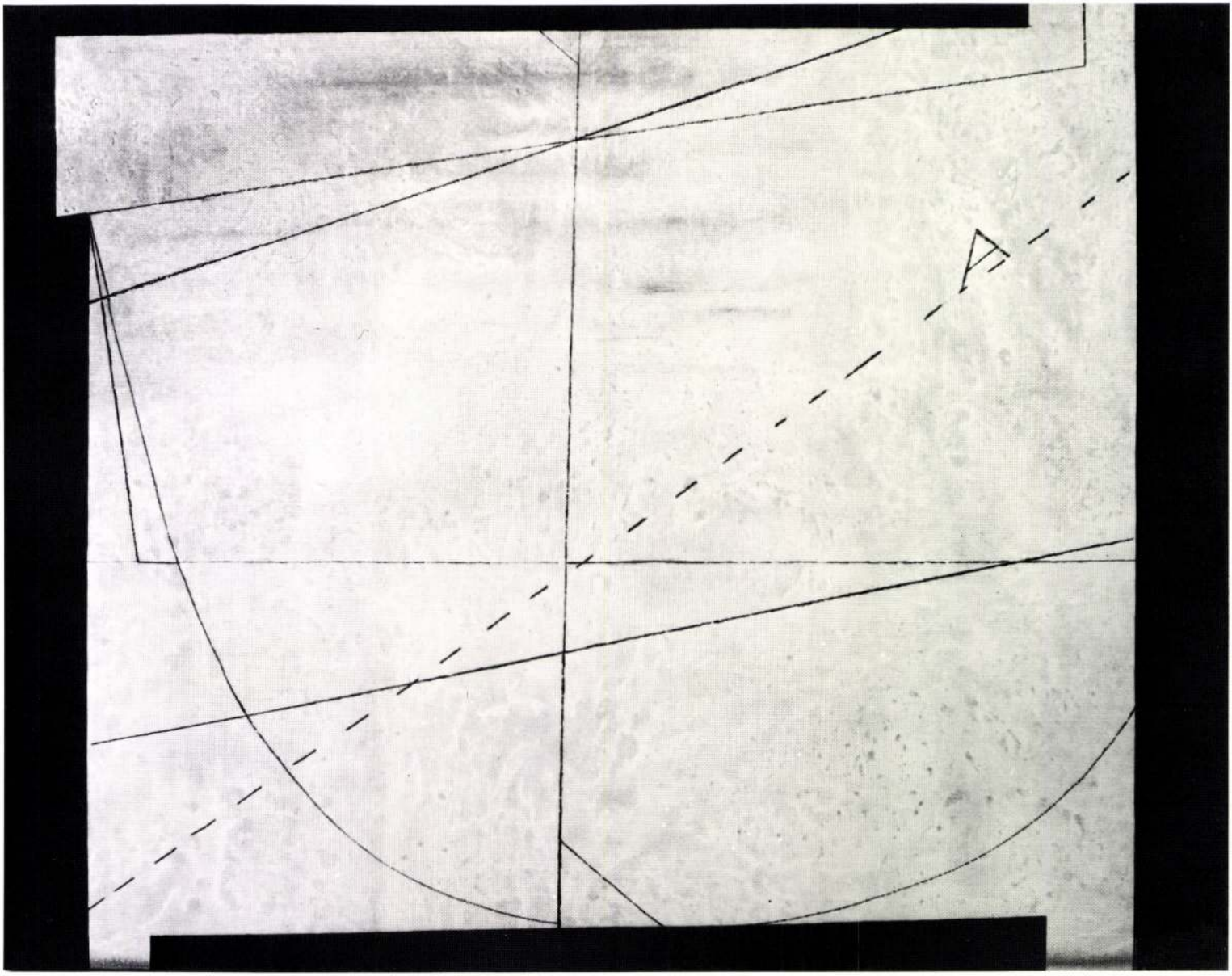

6 Contexte linéaire, 1975

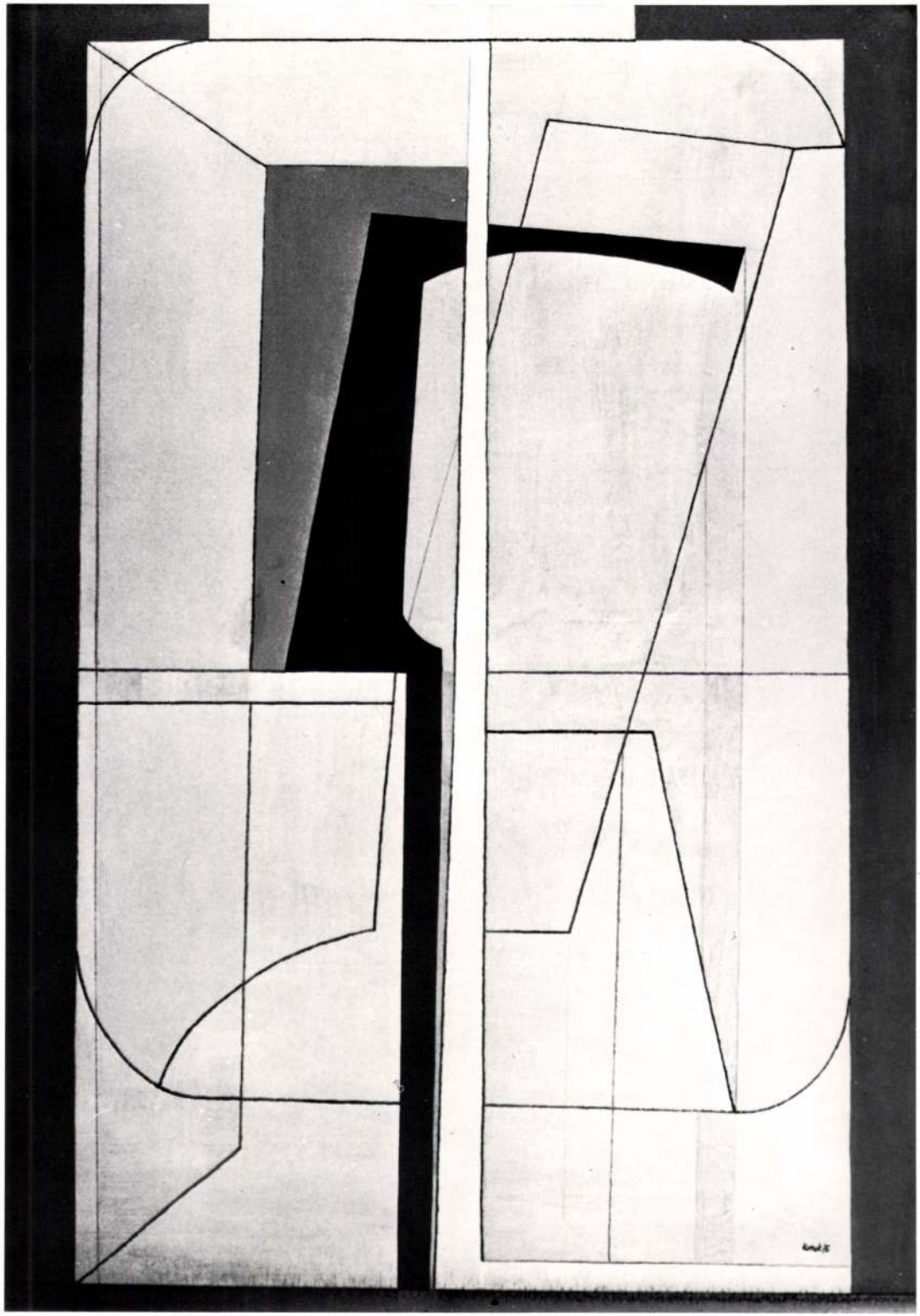

7 Blancs coordonnés, 1975

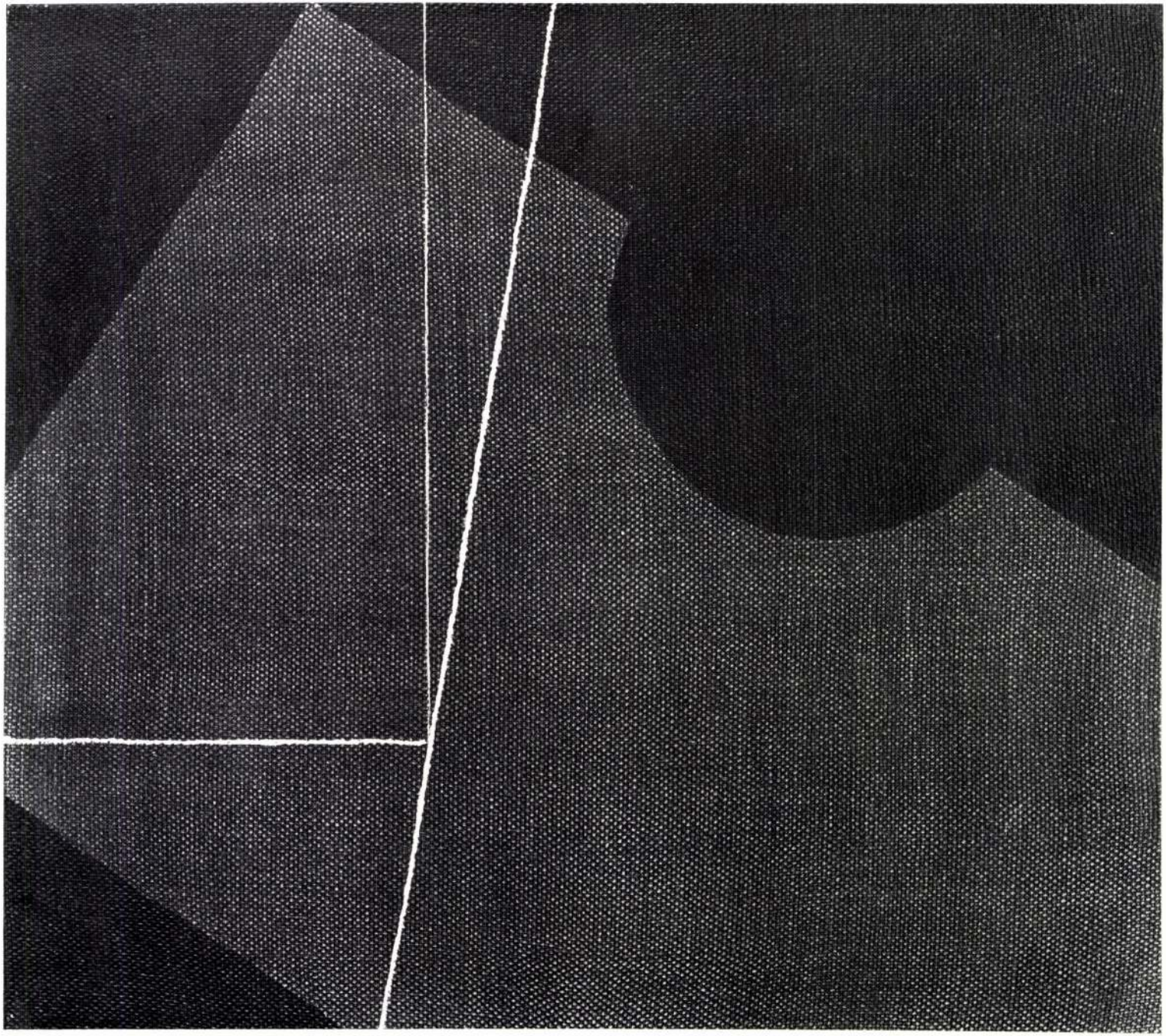

8 Synthèse, 1976

9 Tension linéaire, 1976

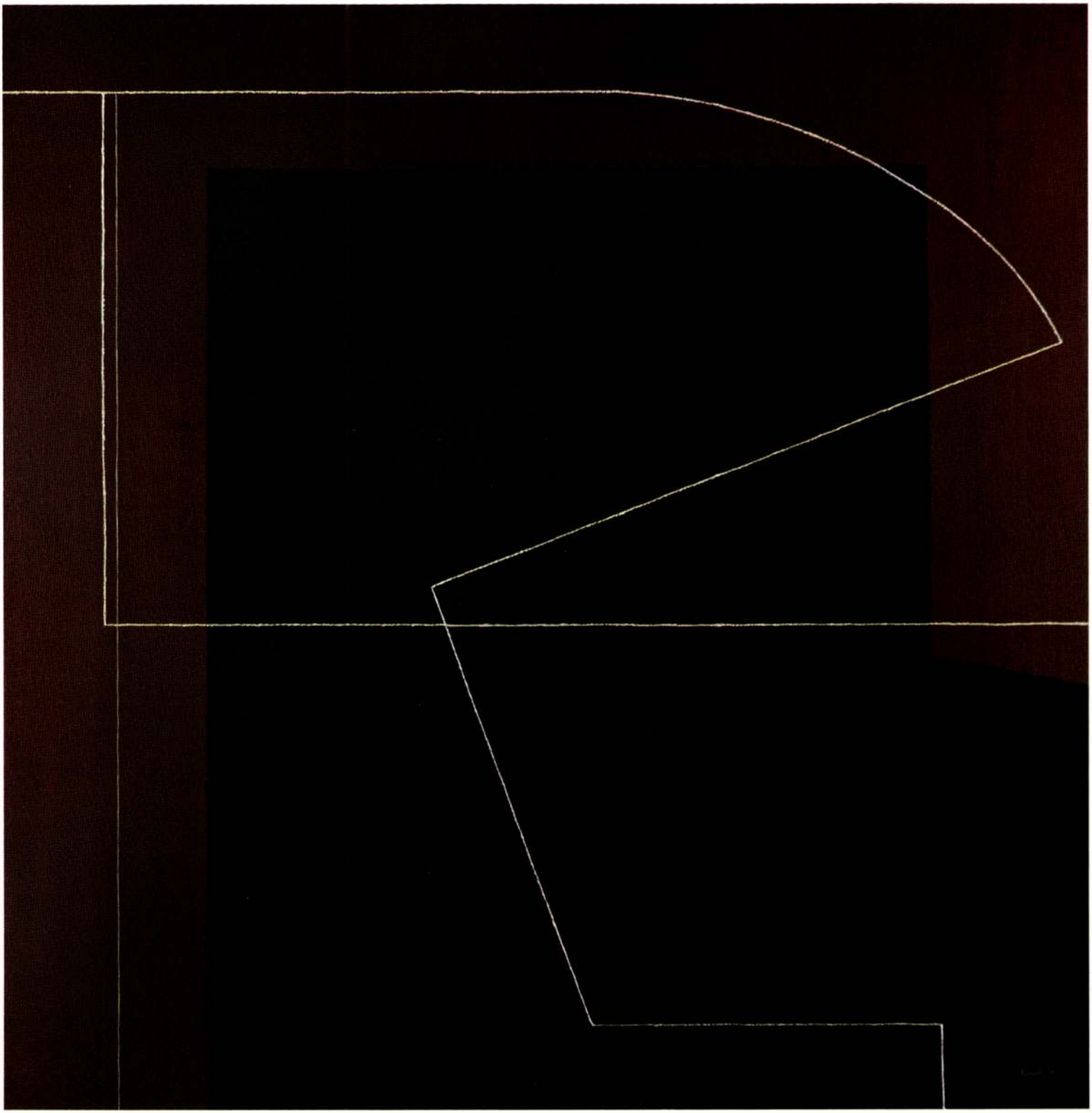

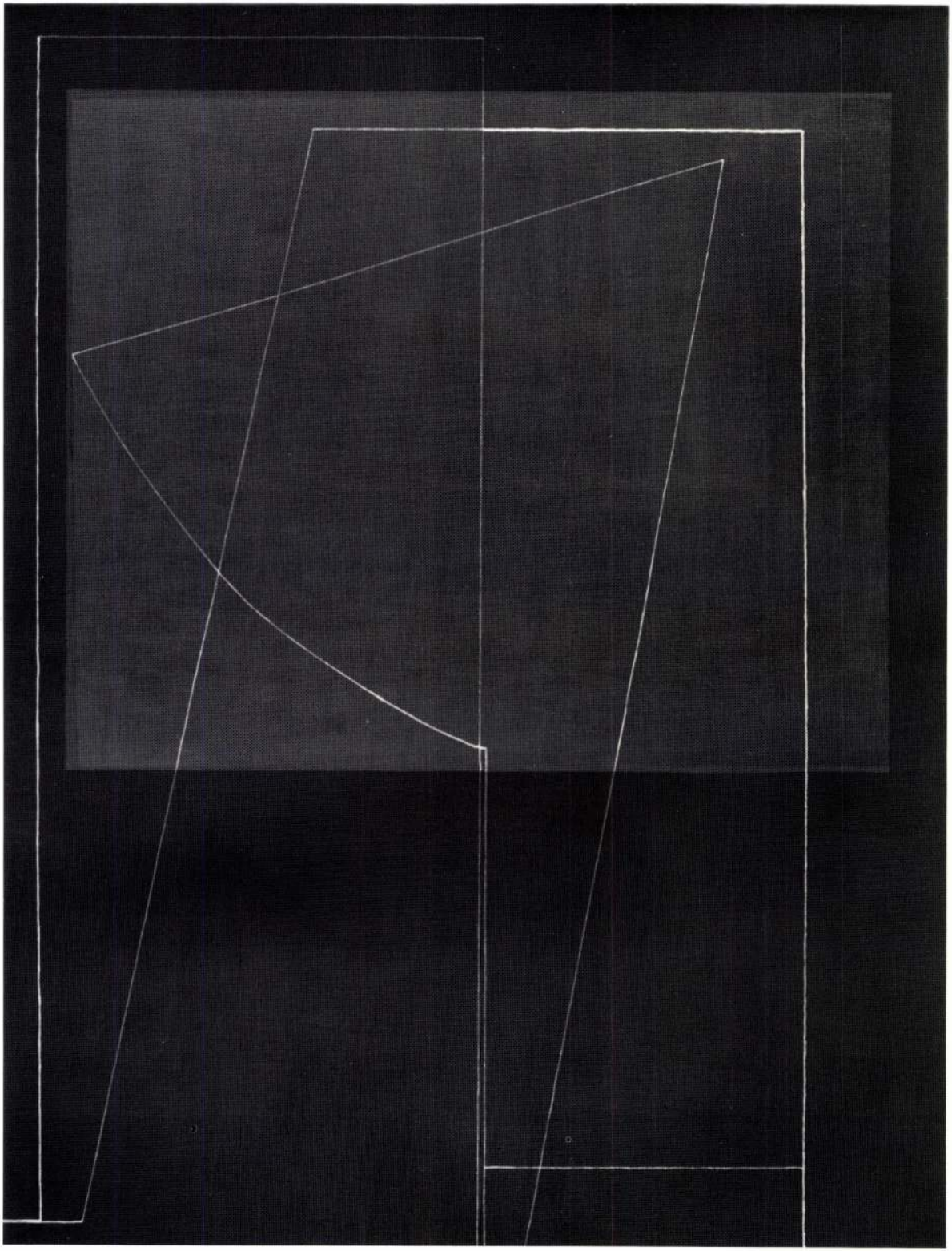

10 Graphidion noir, 1976

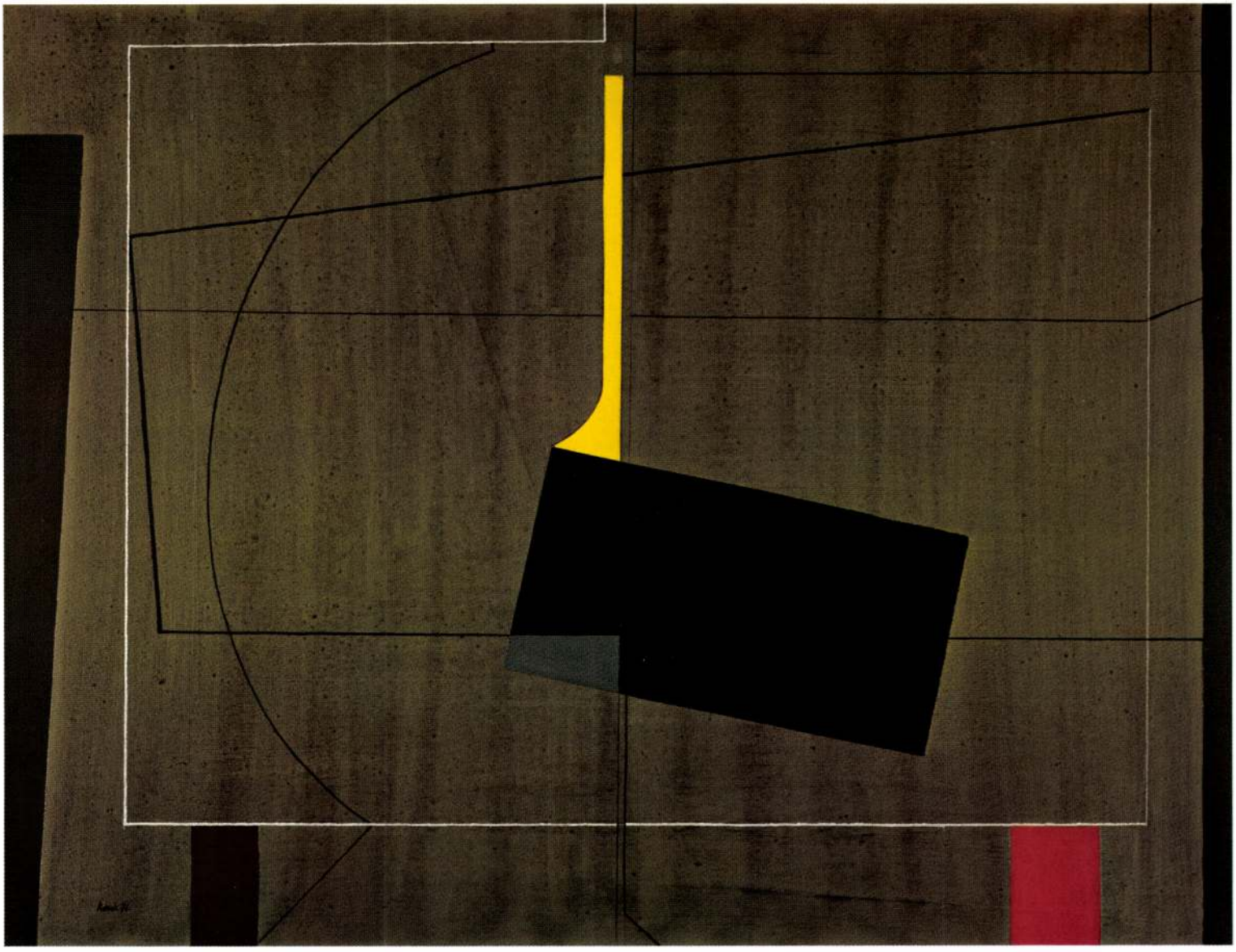

11 Accent, 1976

12 Gris avec forme noire, 197

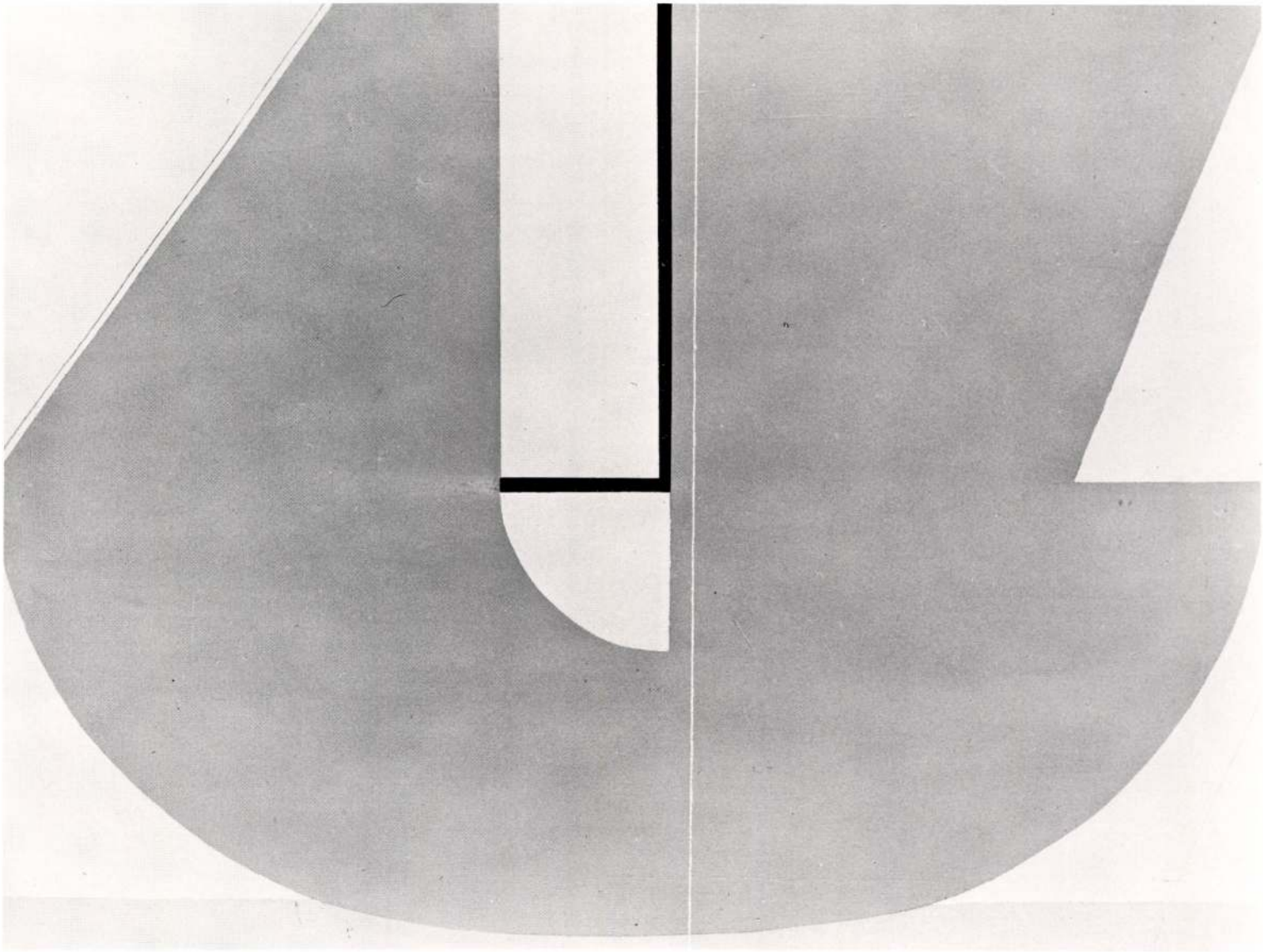

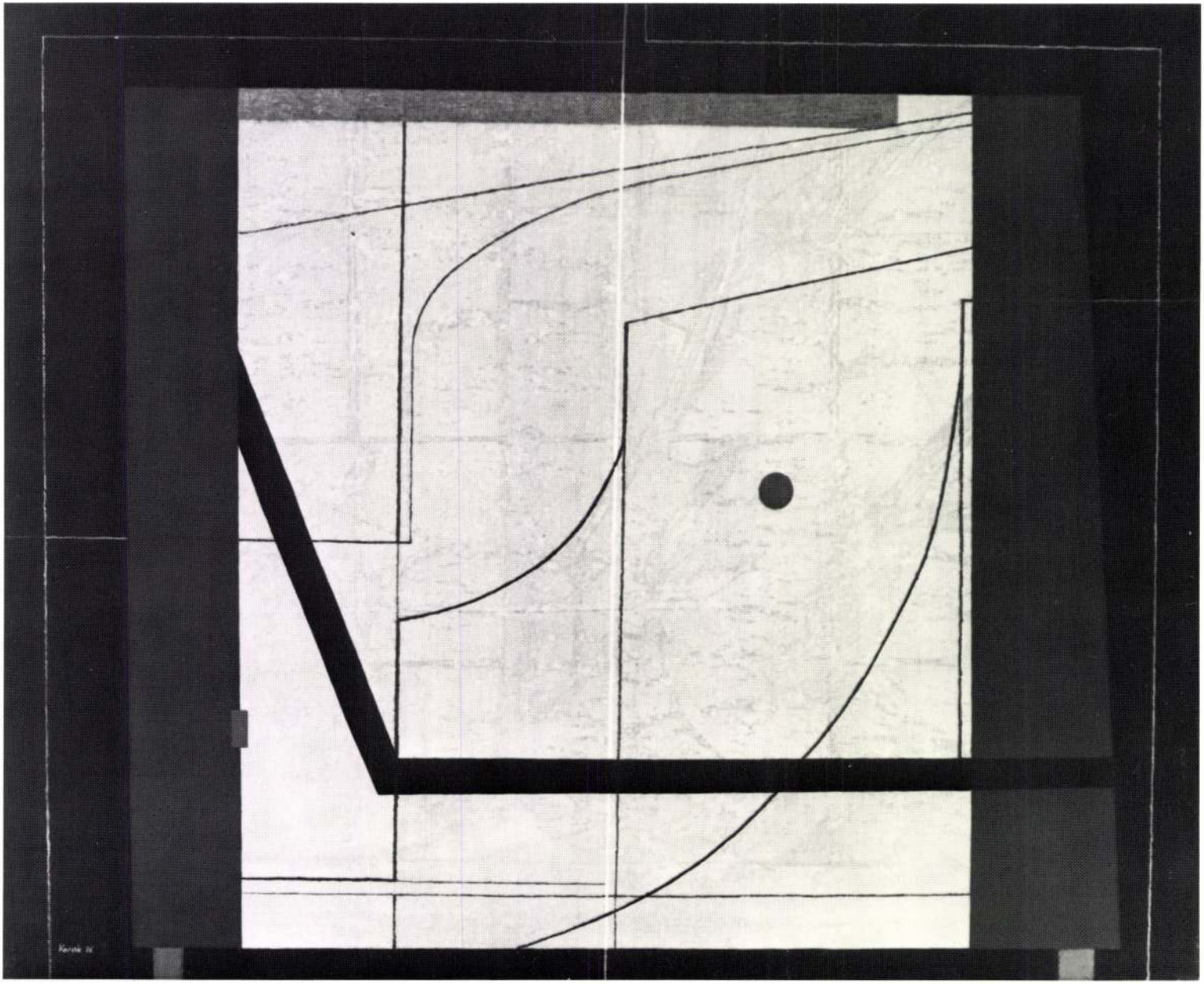

13 Mesures I, 1976

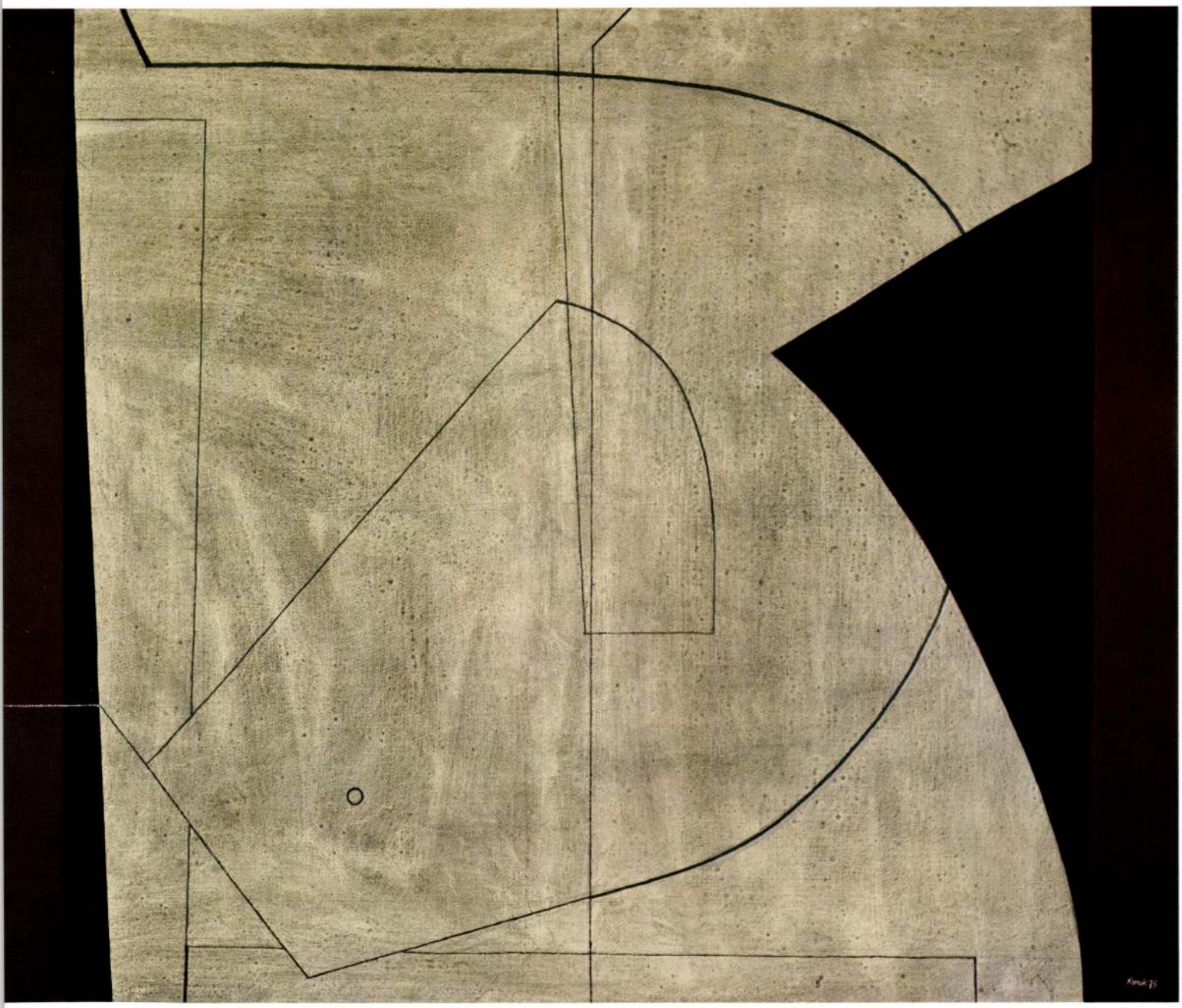

14 Graphidion, 1976

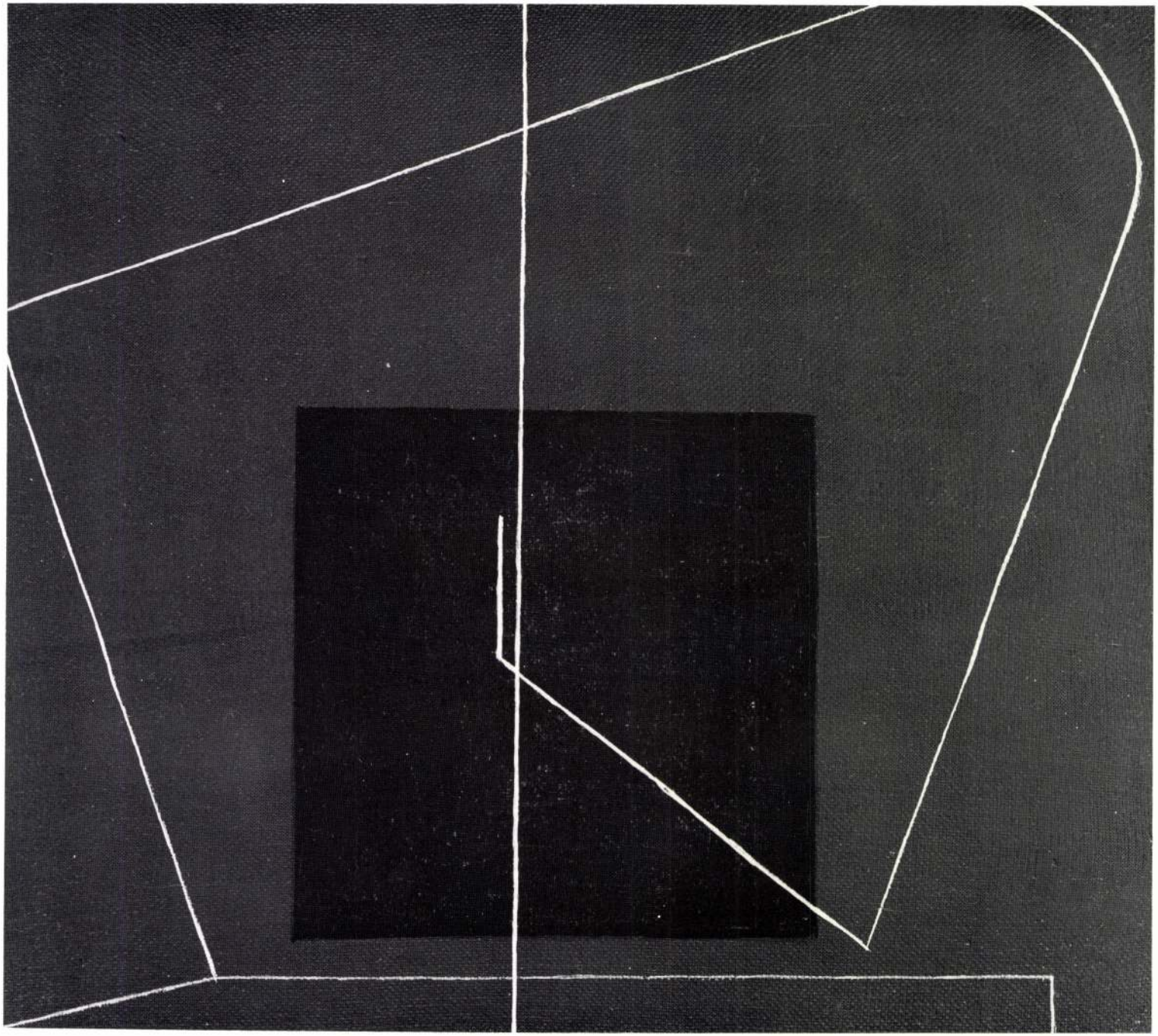

15 Graphidion mat et brillant, 1978

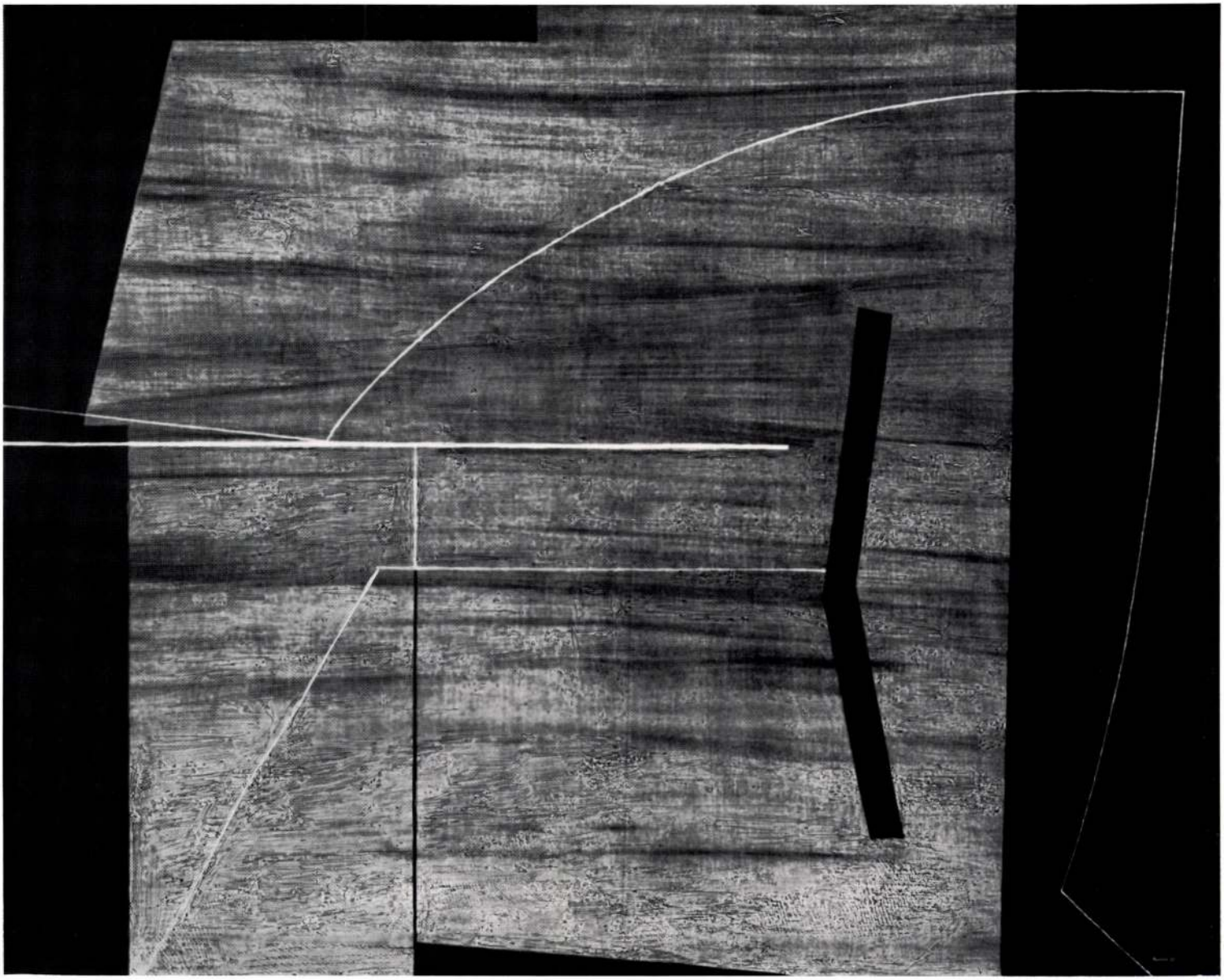

16 Tension, 1975

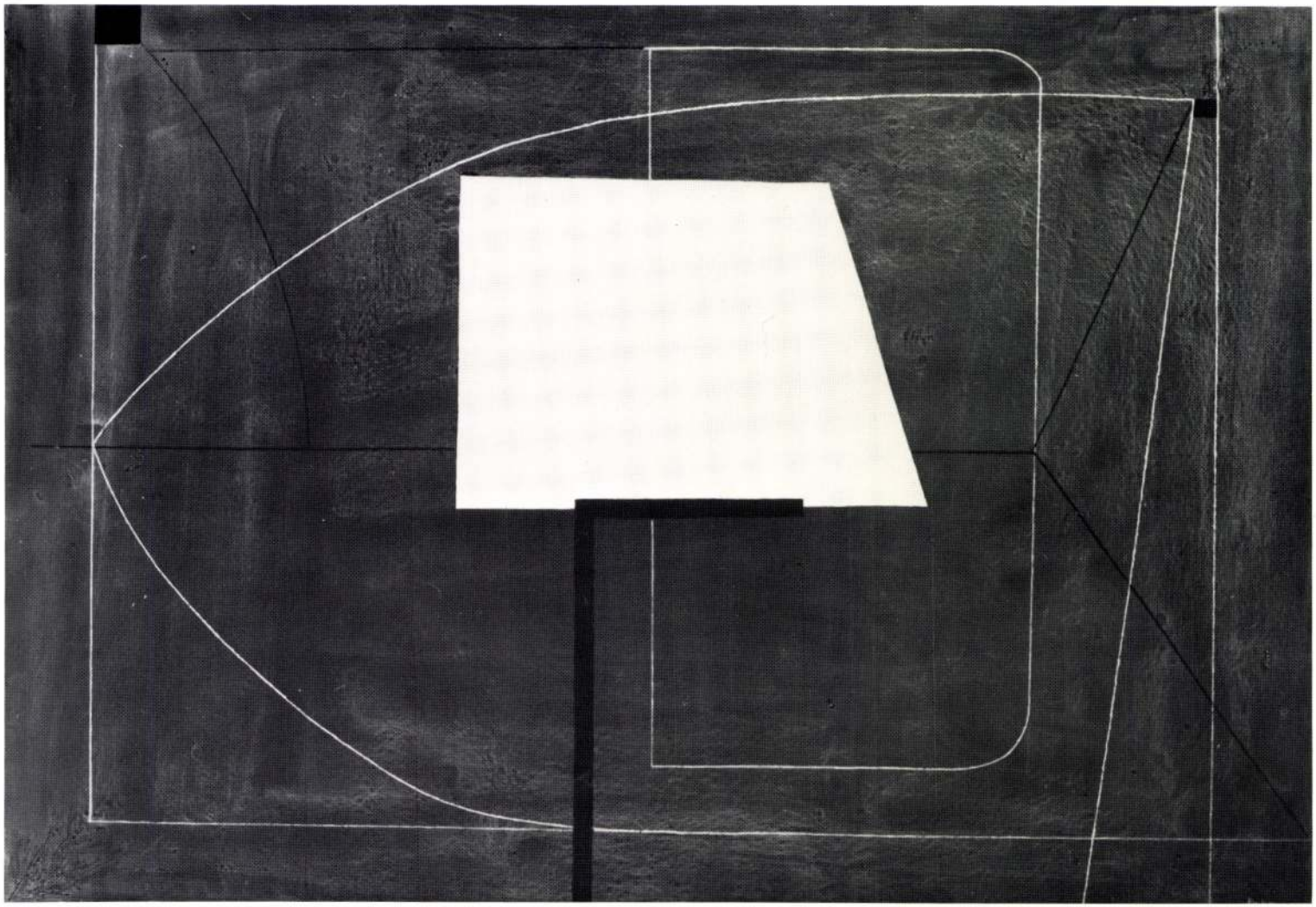

17 Extension, 1975

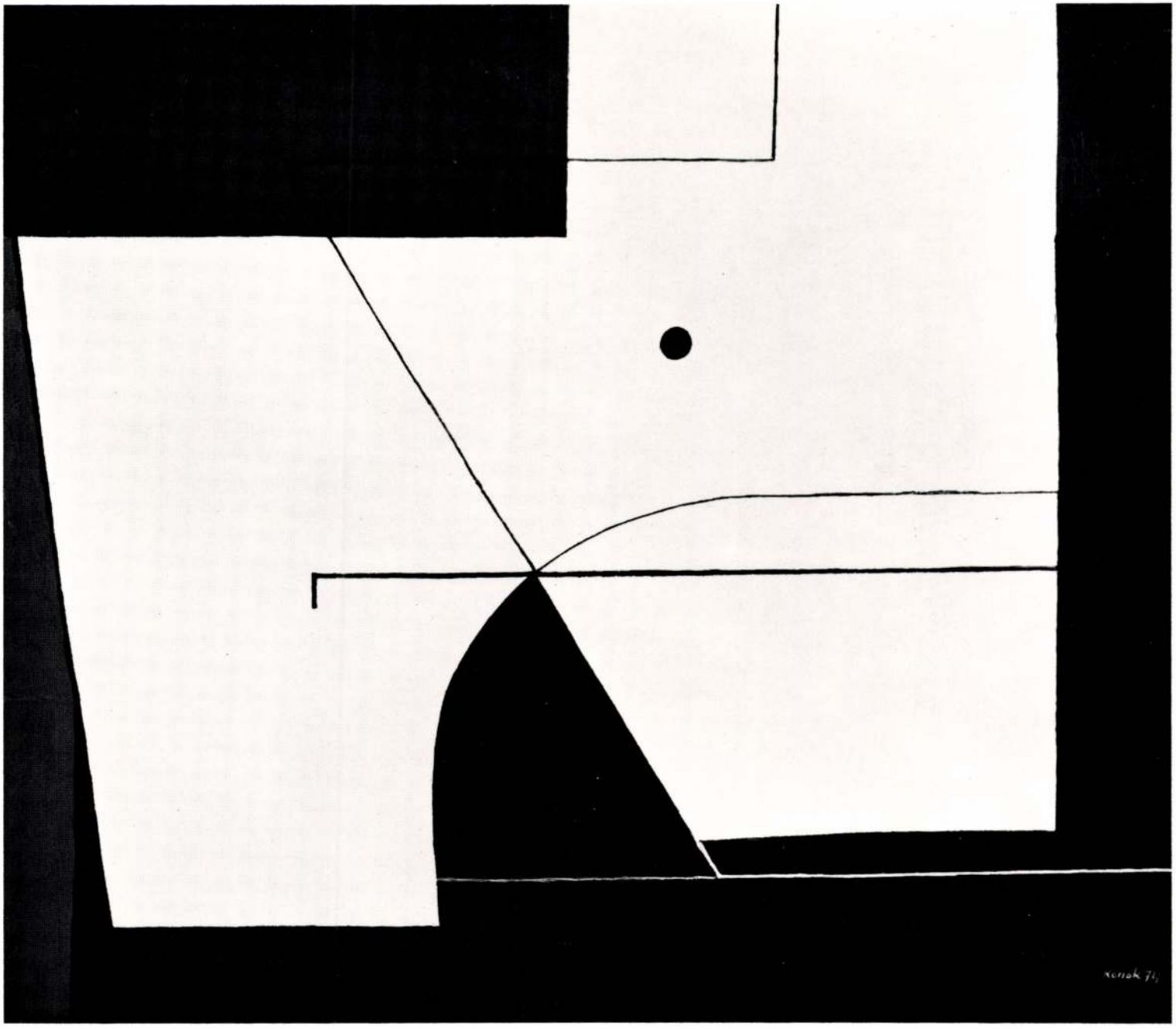

18 Espacement, 1974

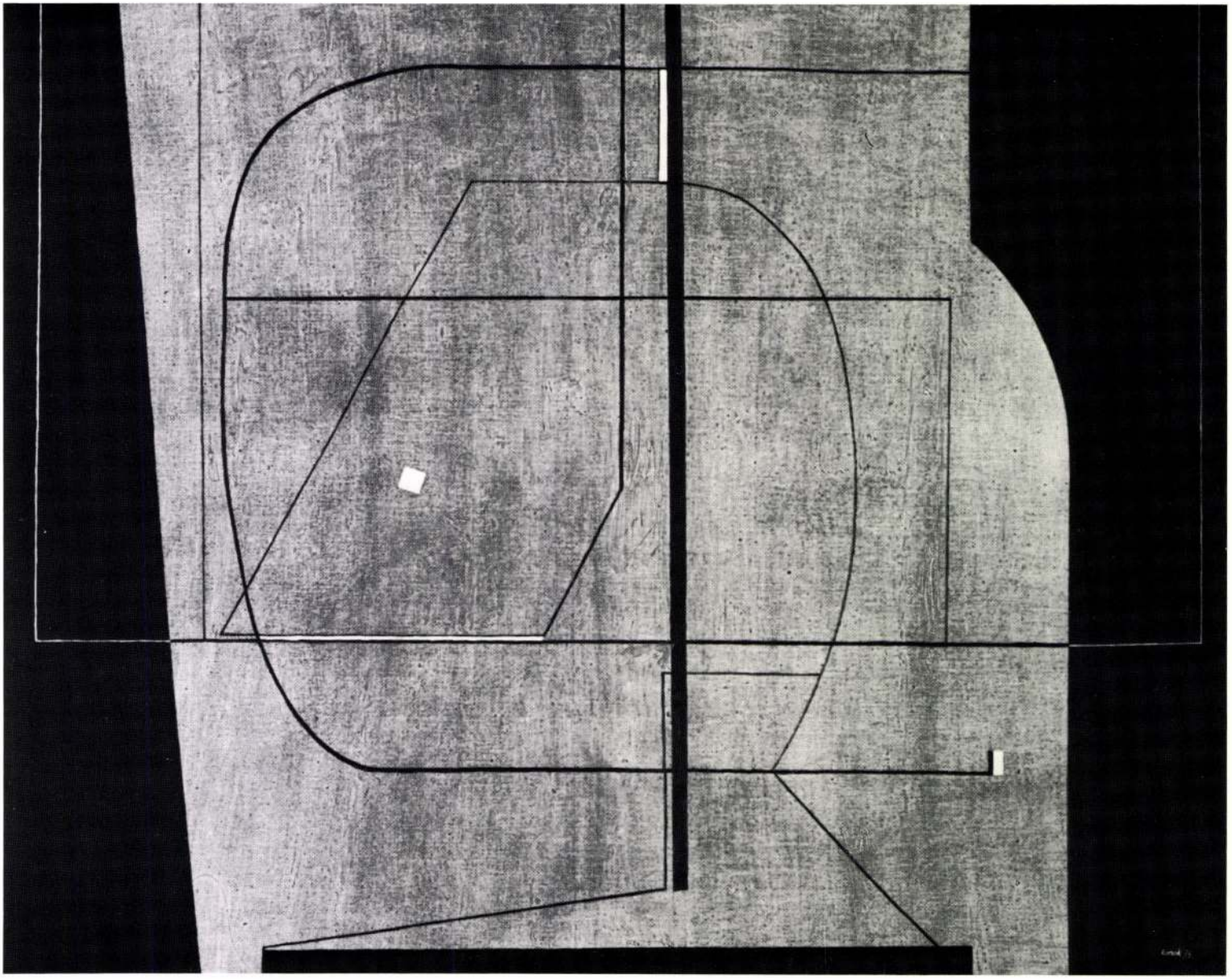

19 Ocre; 1975

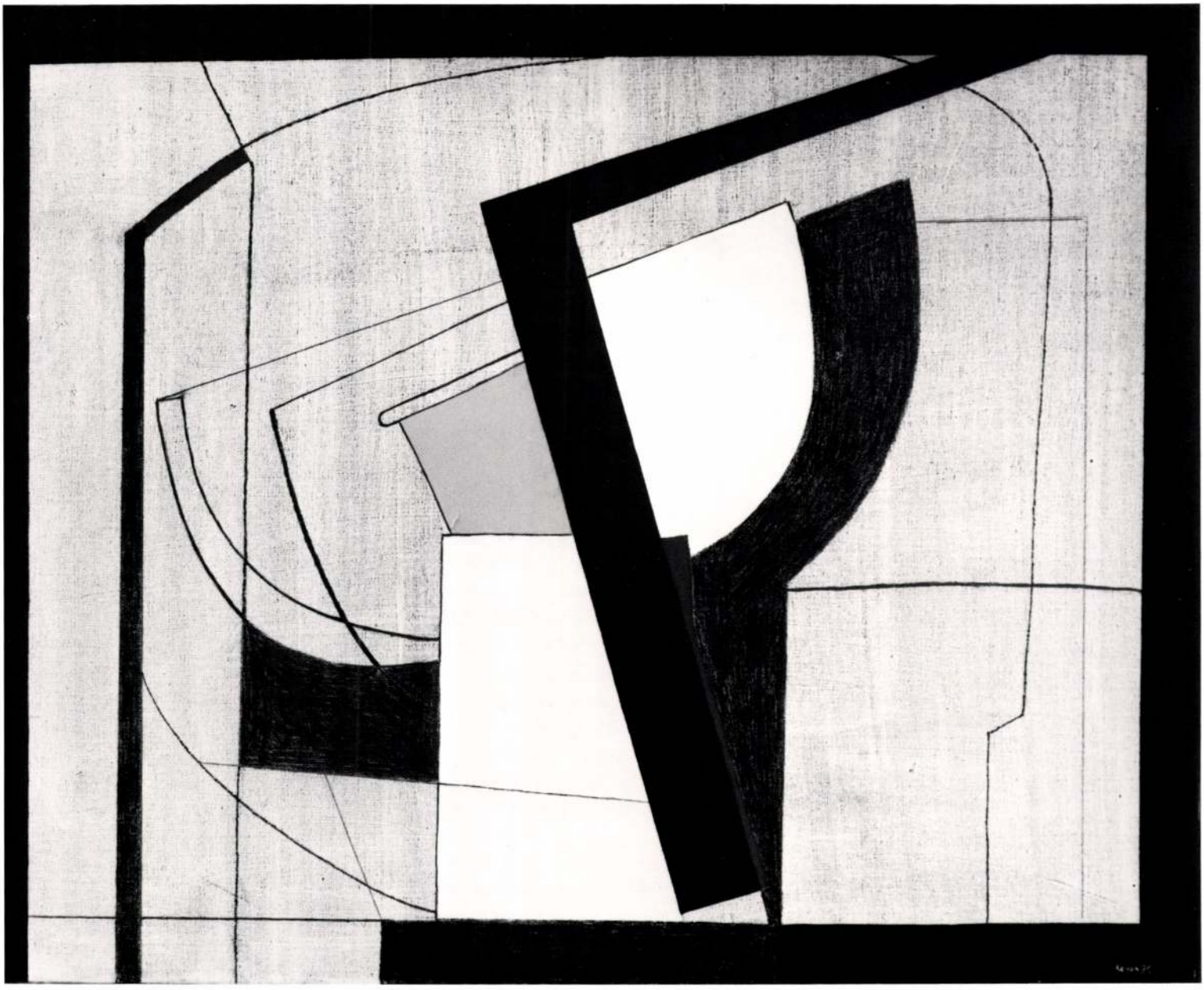

20 Blanc-rouge, 1975

21 Graphidion jaune, 19

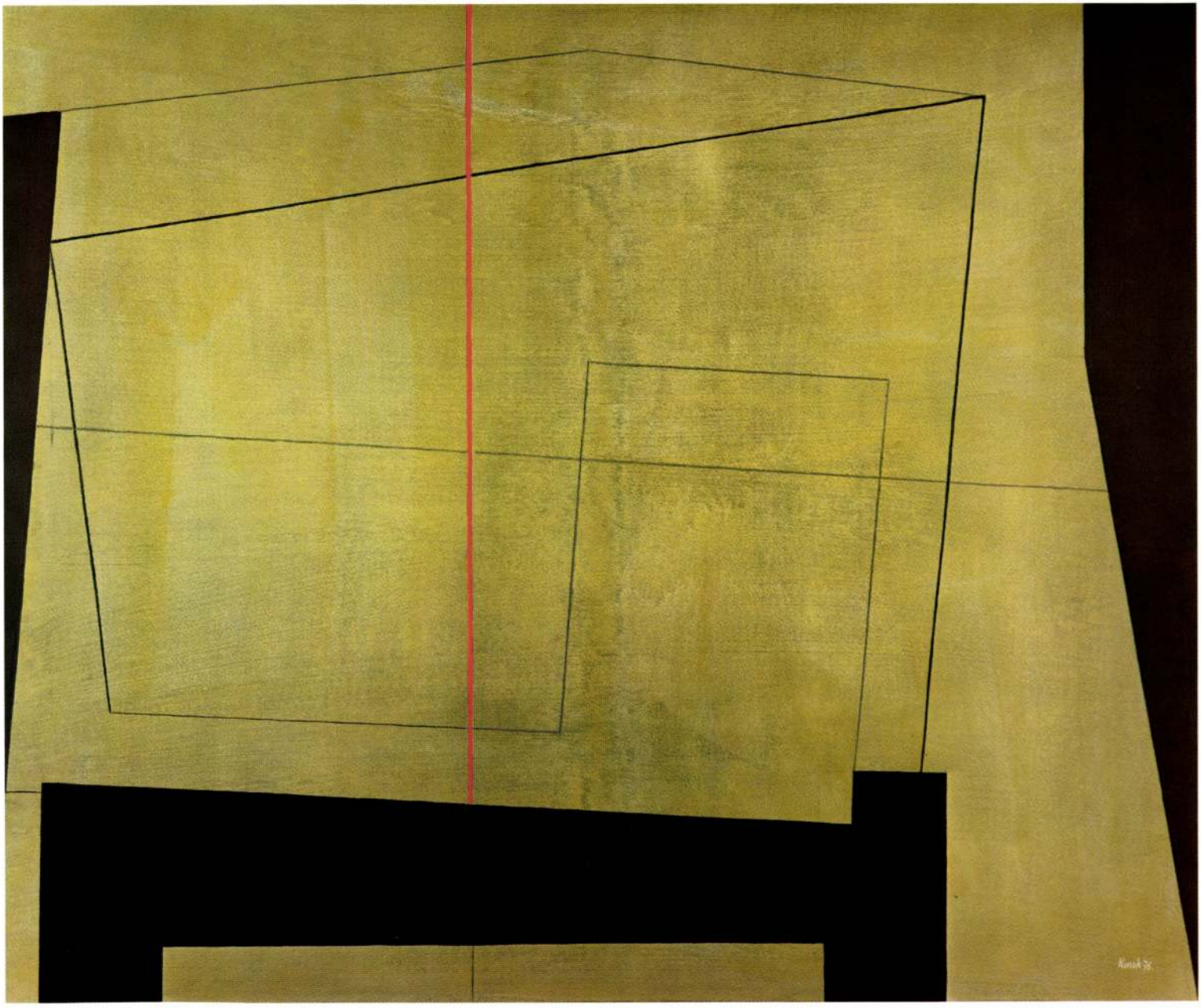

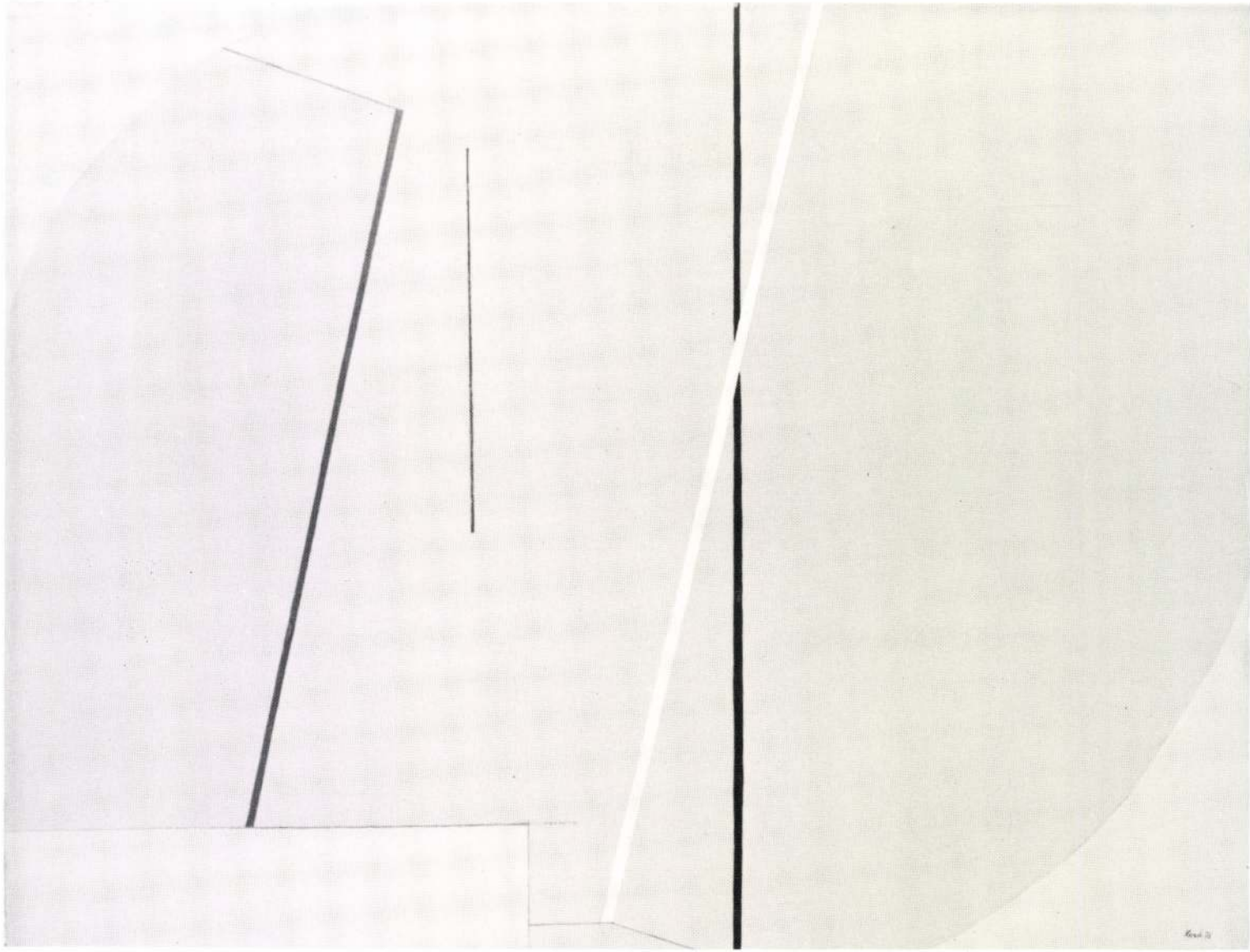

22 Diagonales sur fond gris, 1976

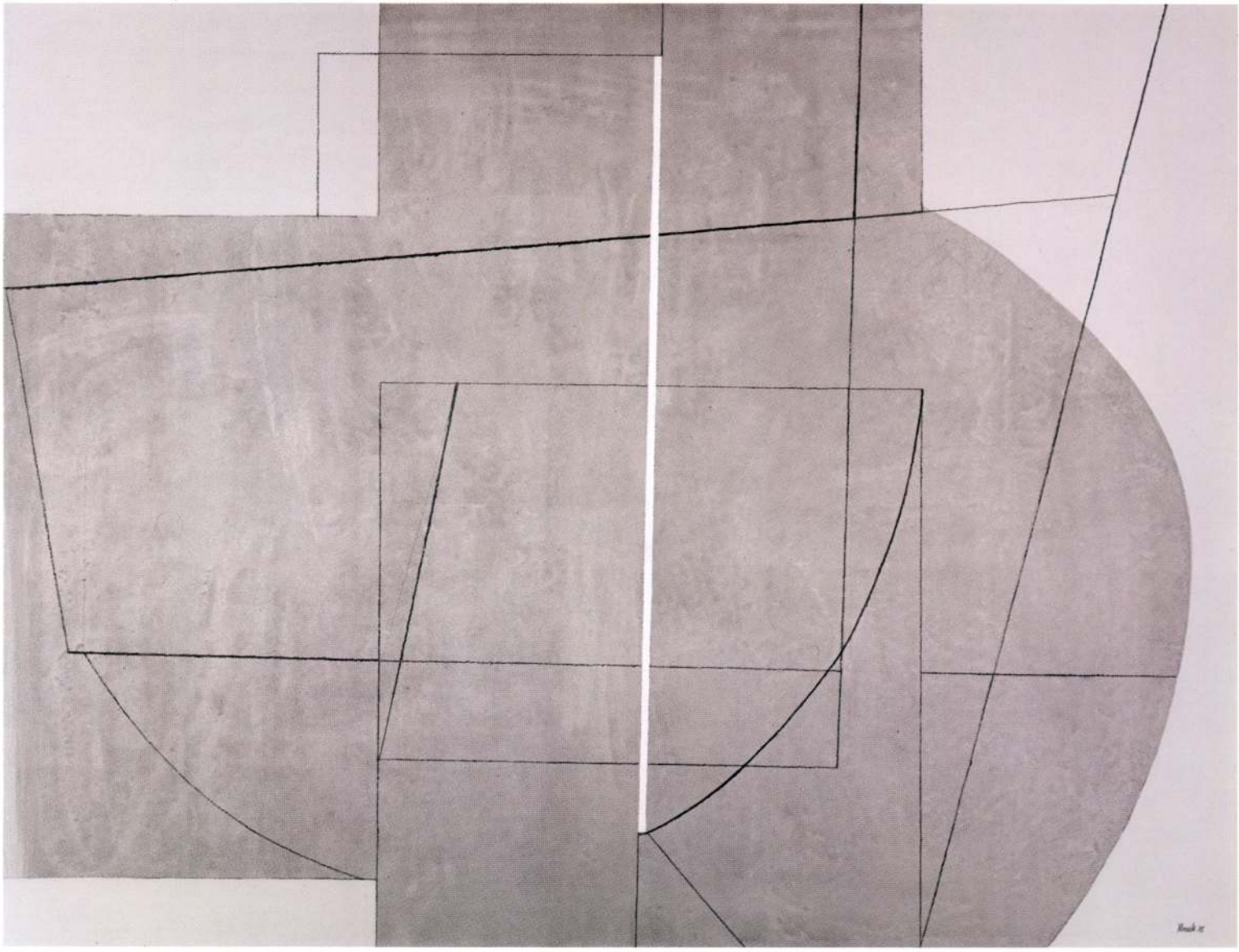

23 Gris-violet, 1976

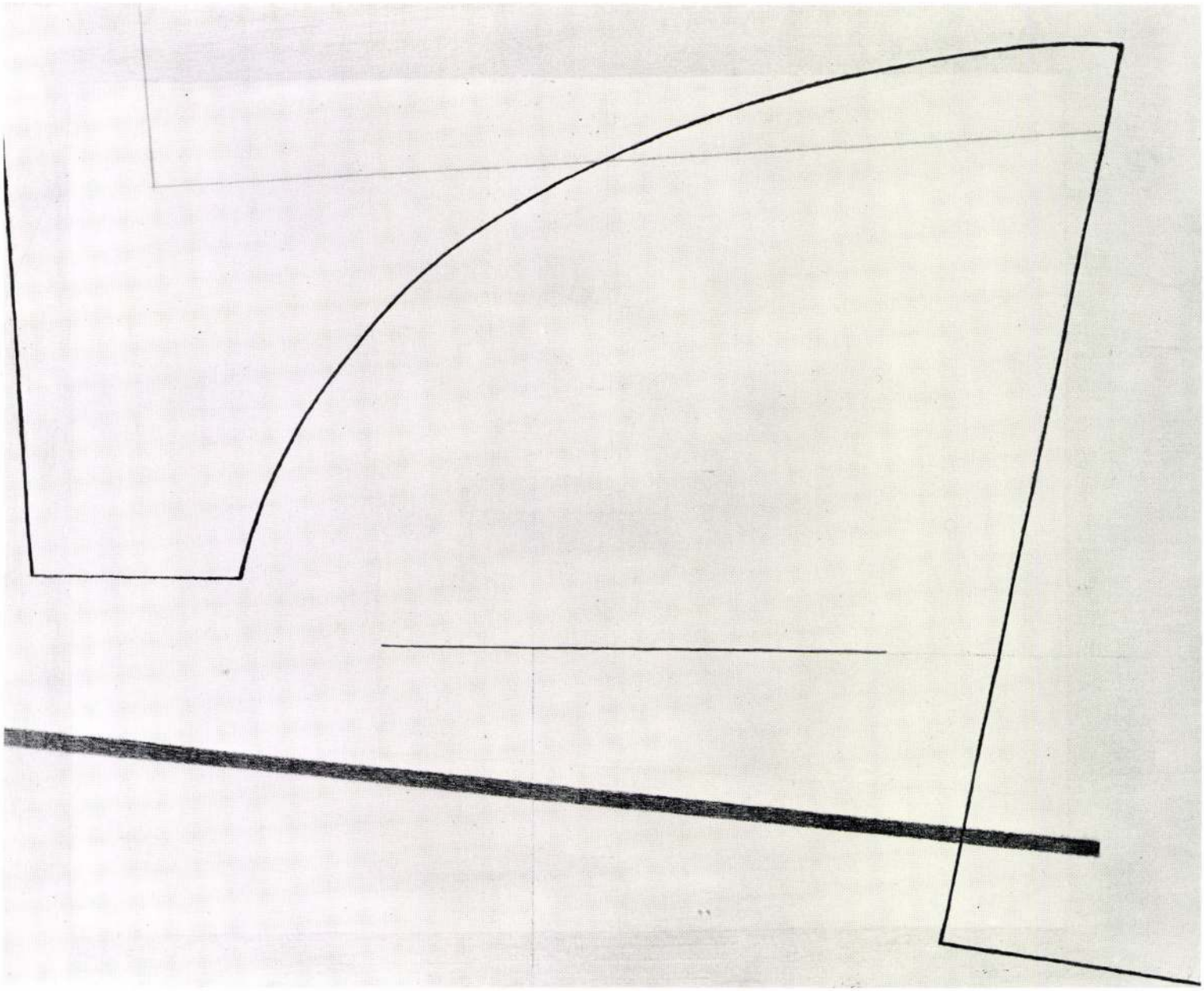

24 Ligne puissante, 1978

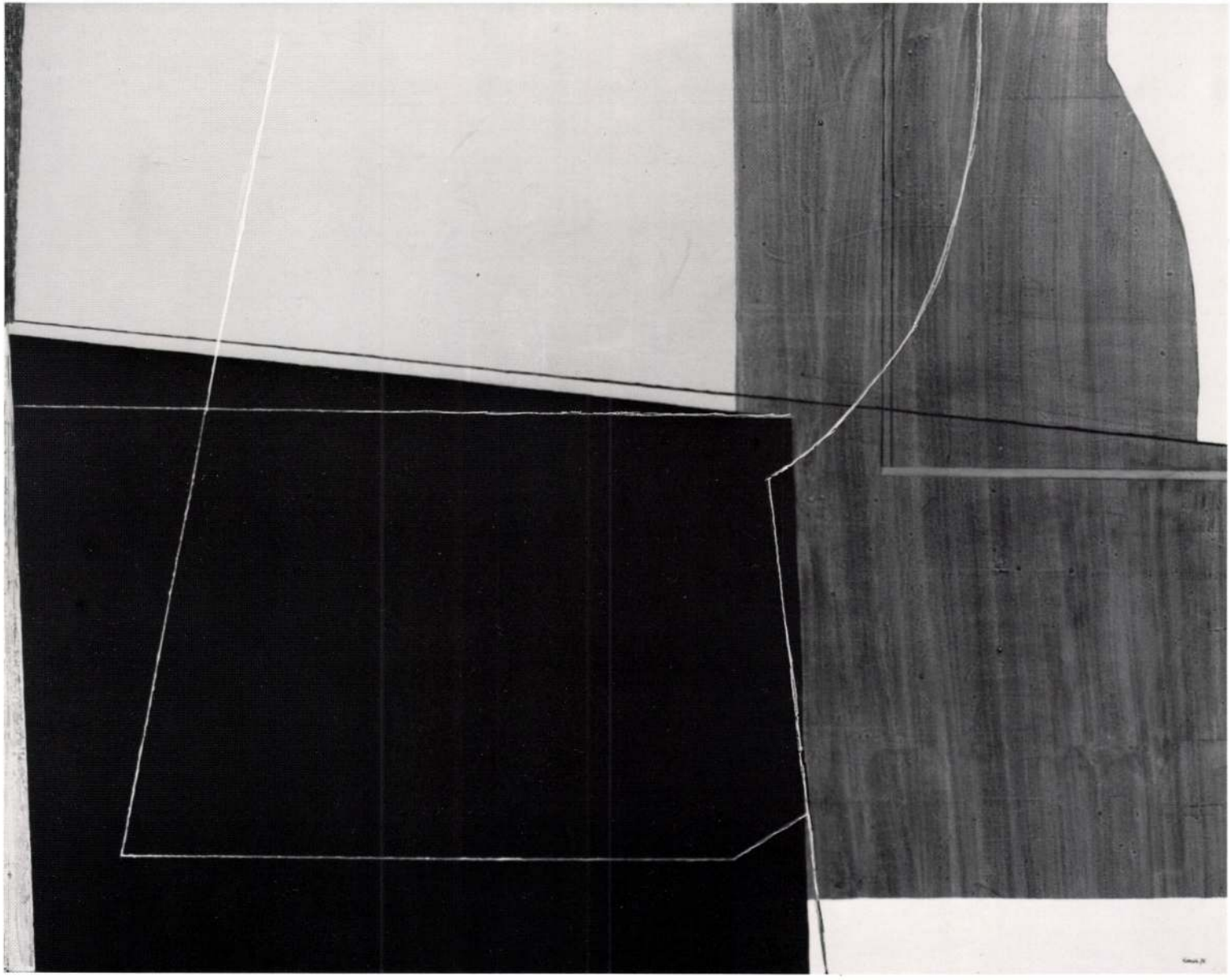

25 Espace descriptif, 1975

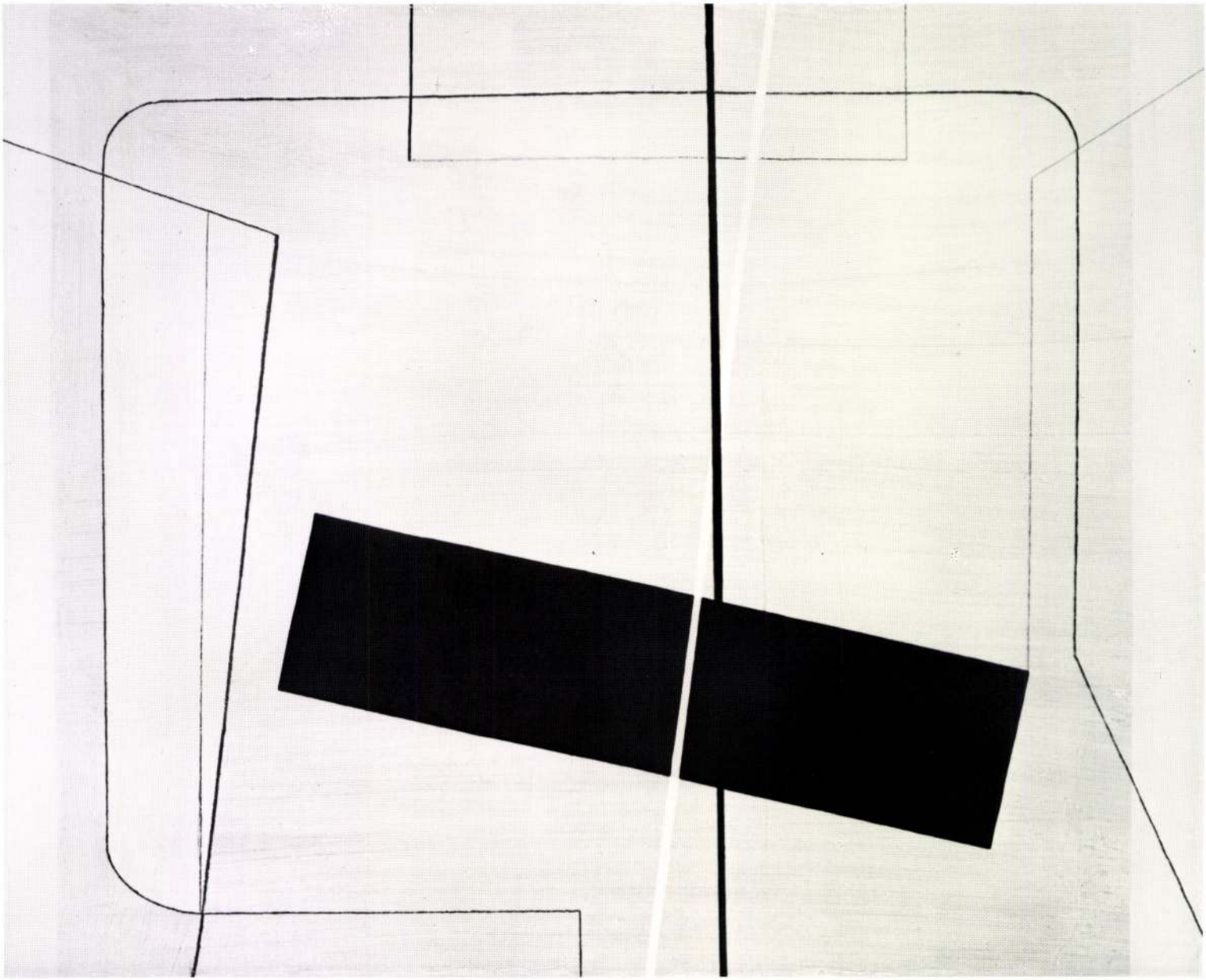

26 Croisement II, 1976

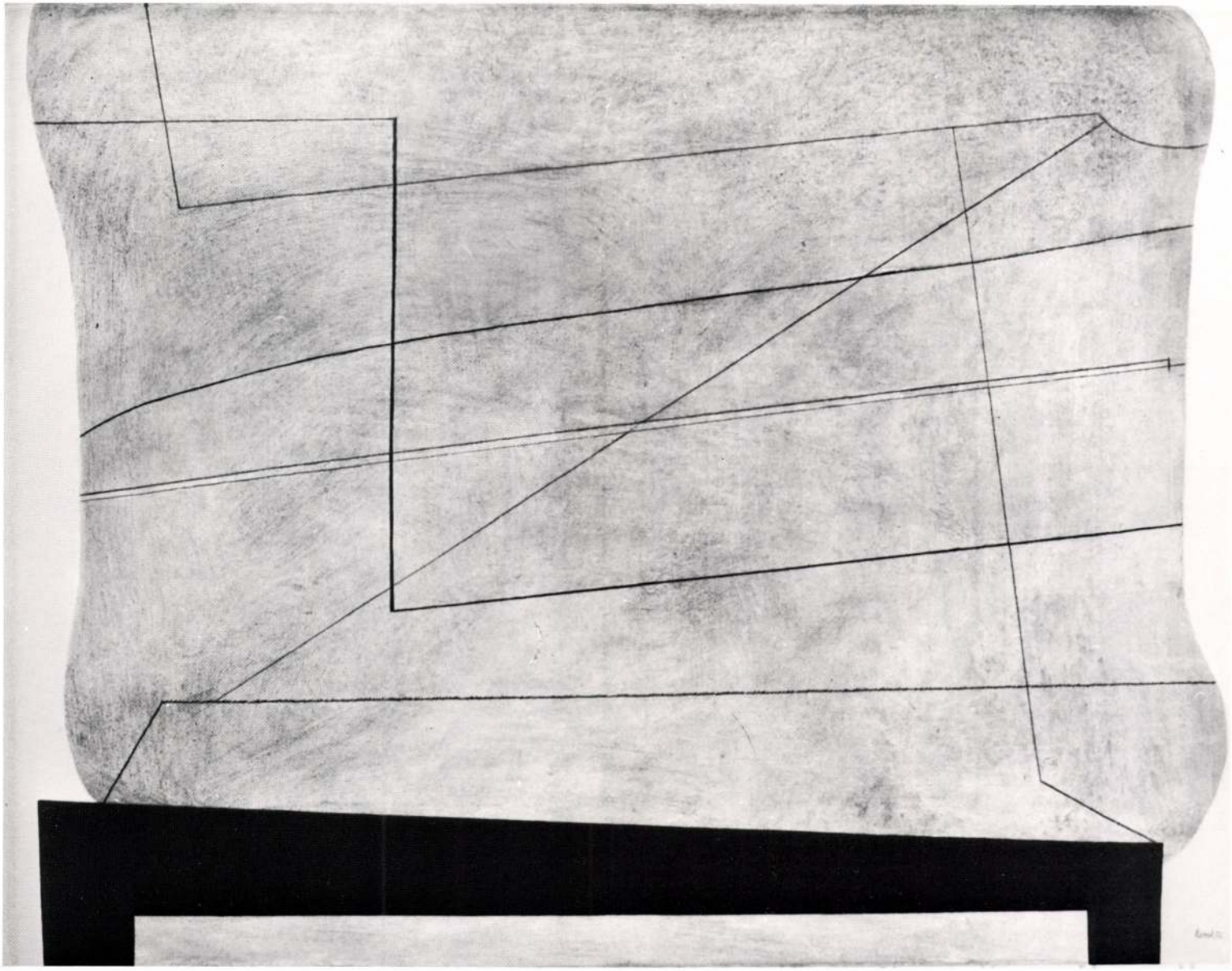

27 Forme et zones intermédiaires, 1976

28 Graphidion gris, 19

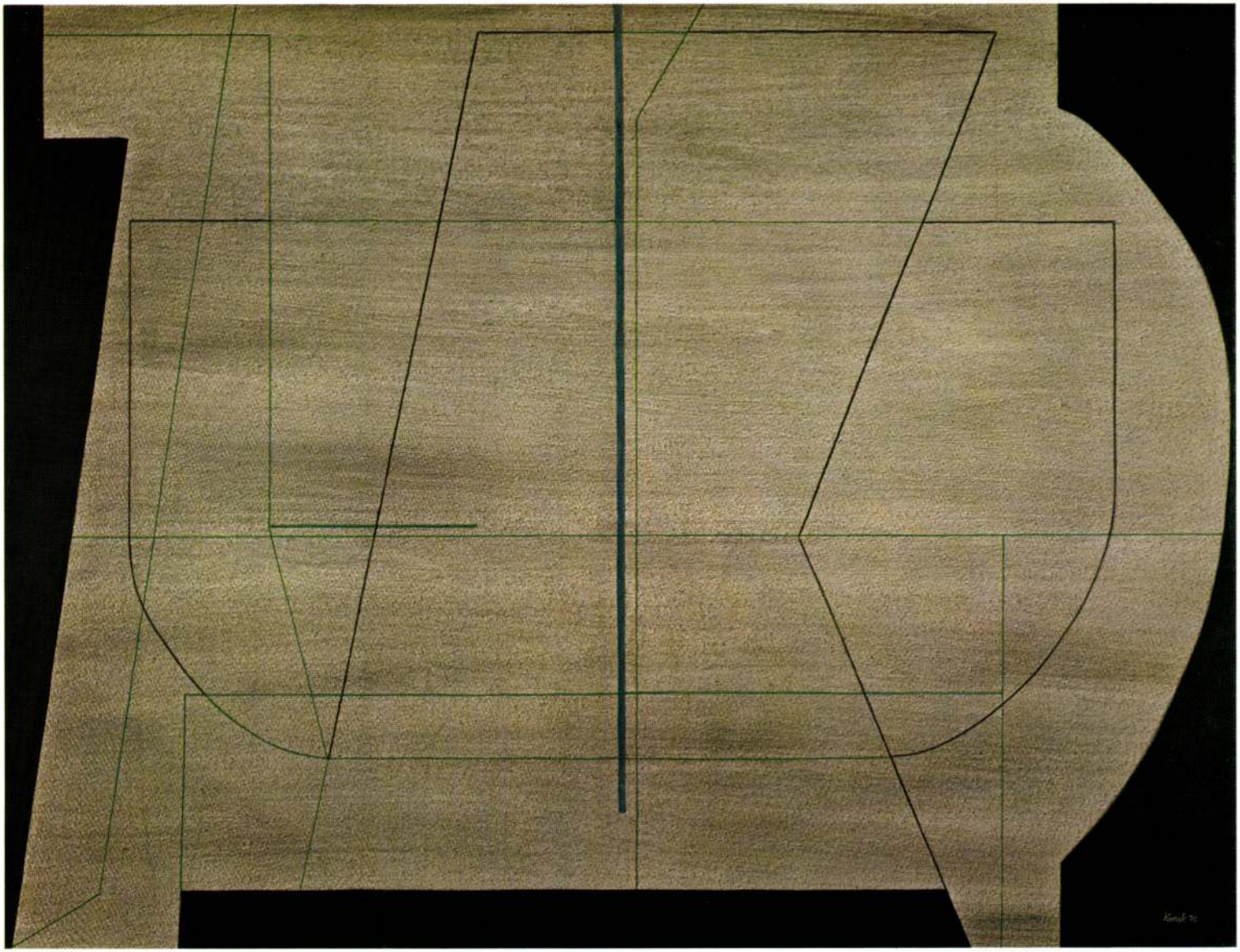

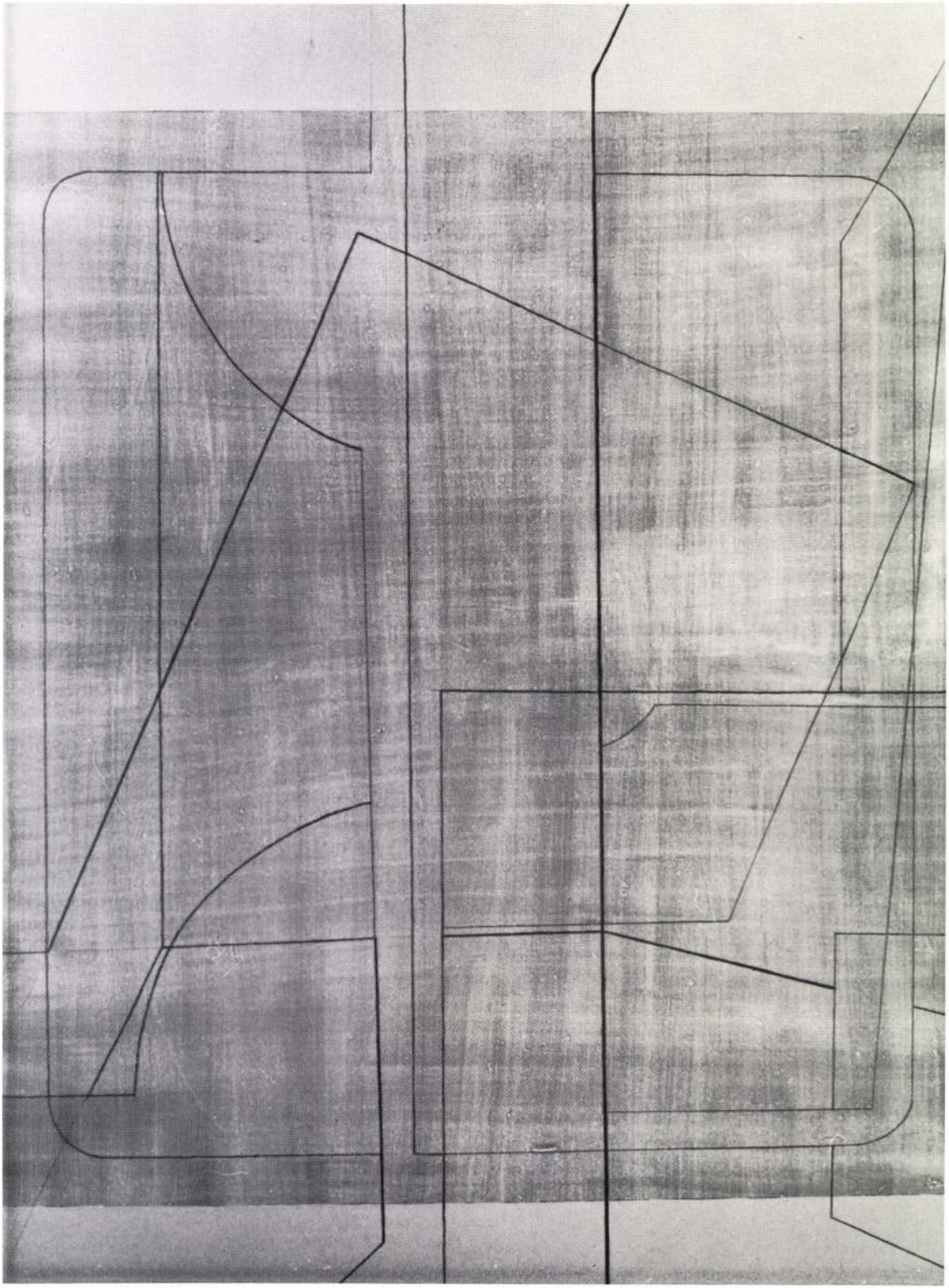

29 Opale, 1976

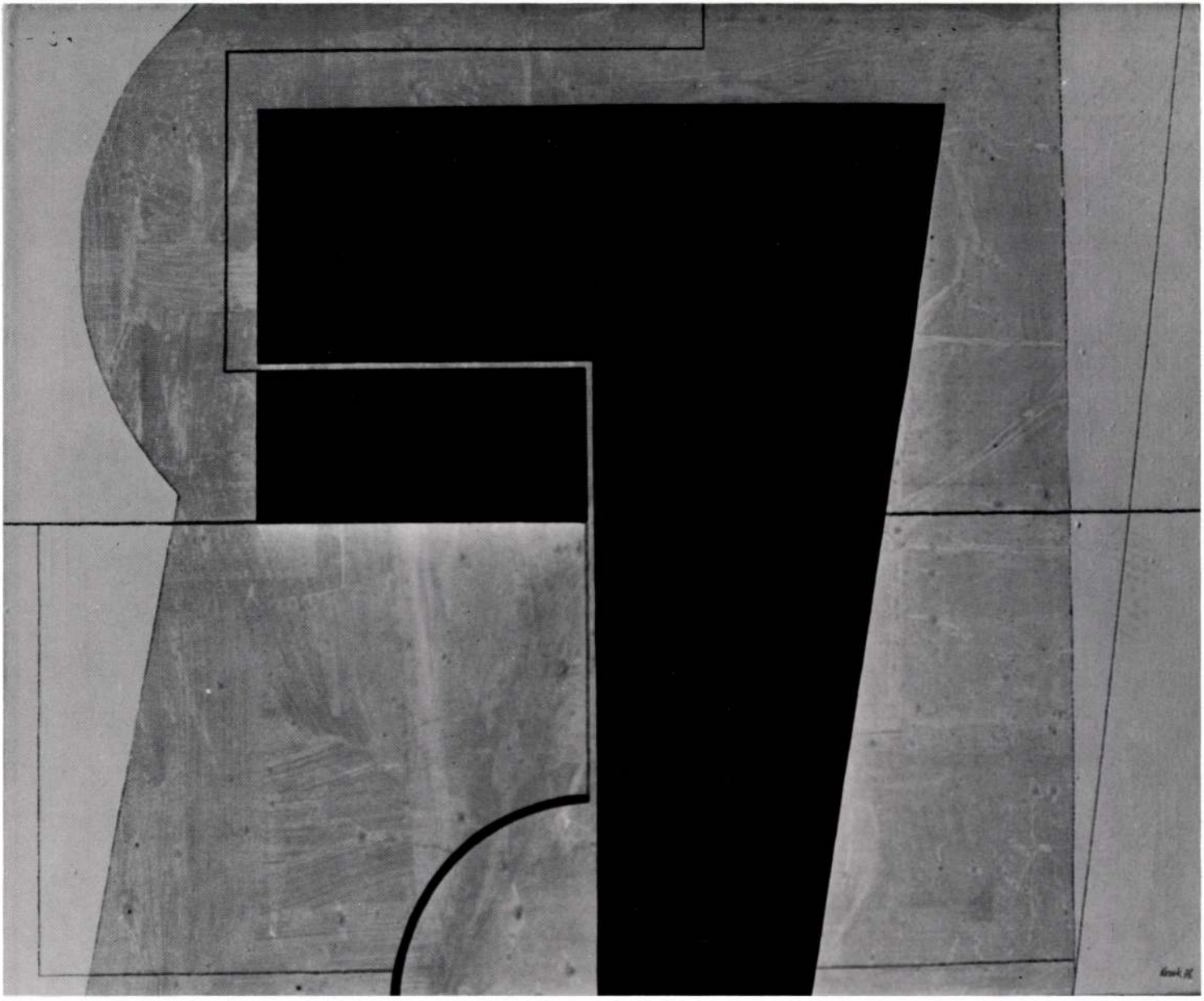

30 Forme noire, 1976

31 Espacement, 19

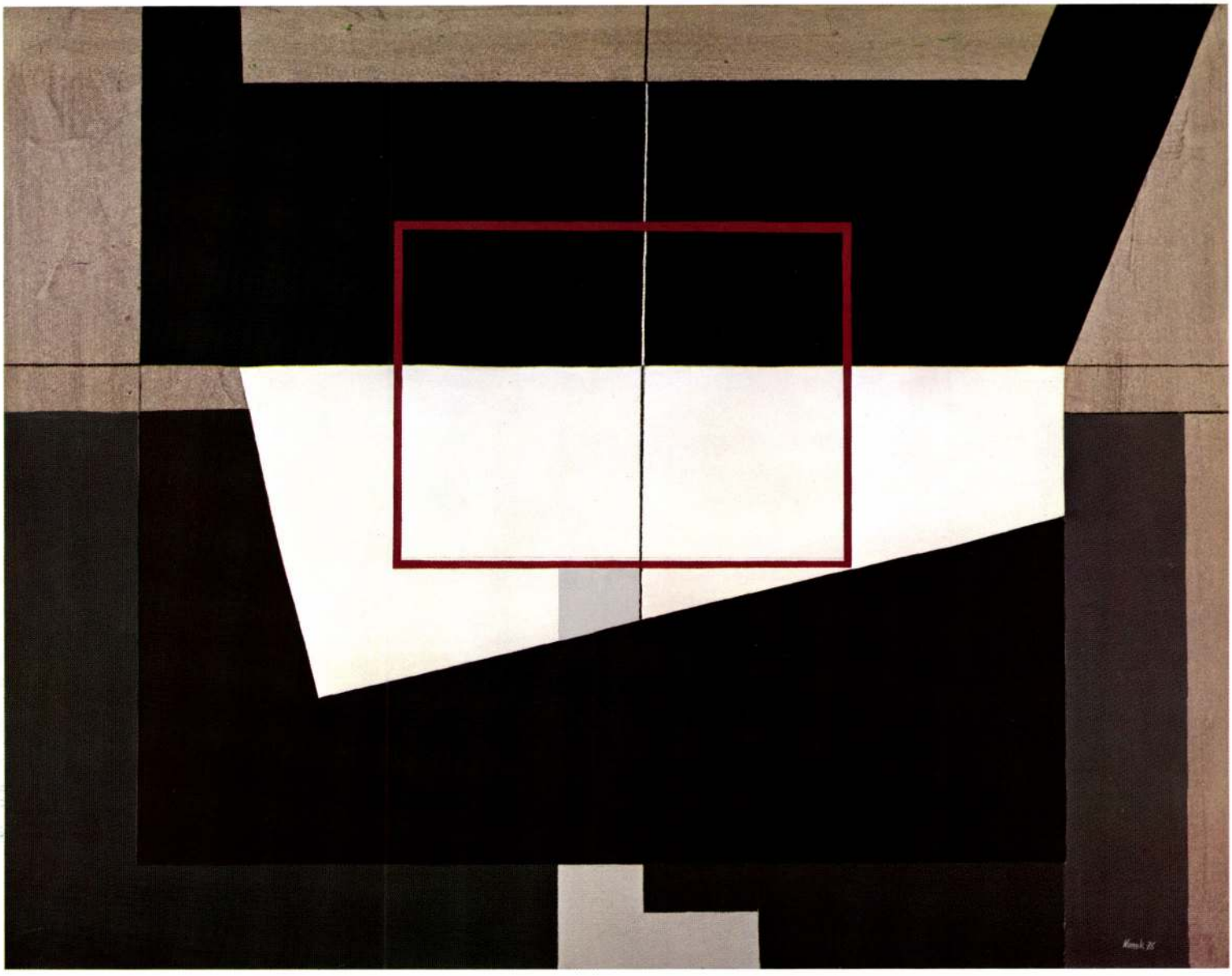

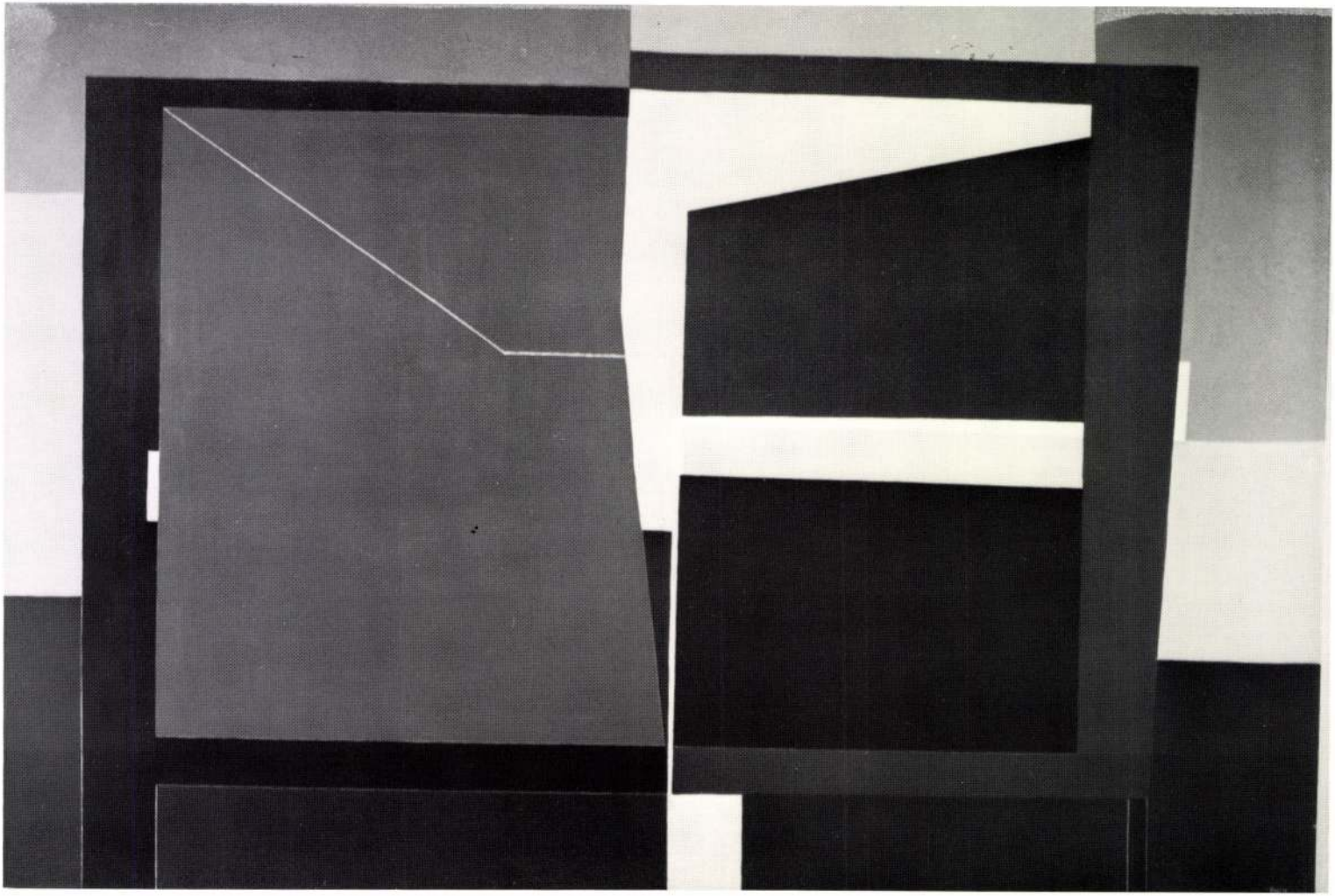

32 Espacement, 1975

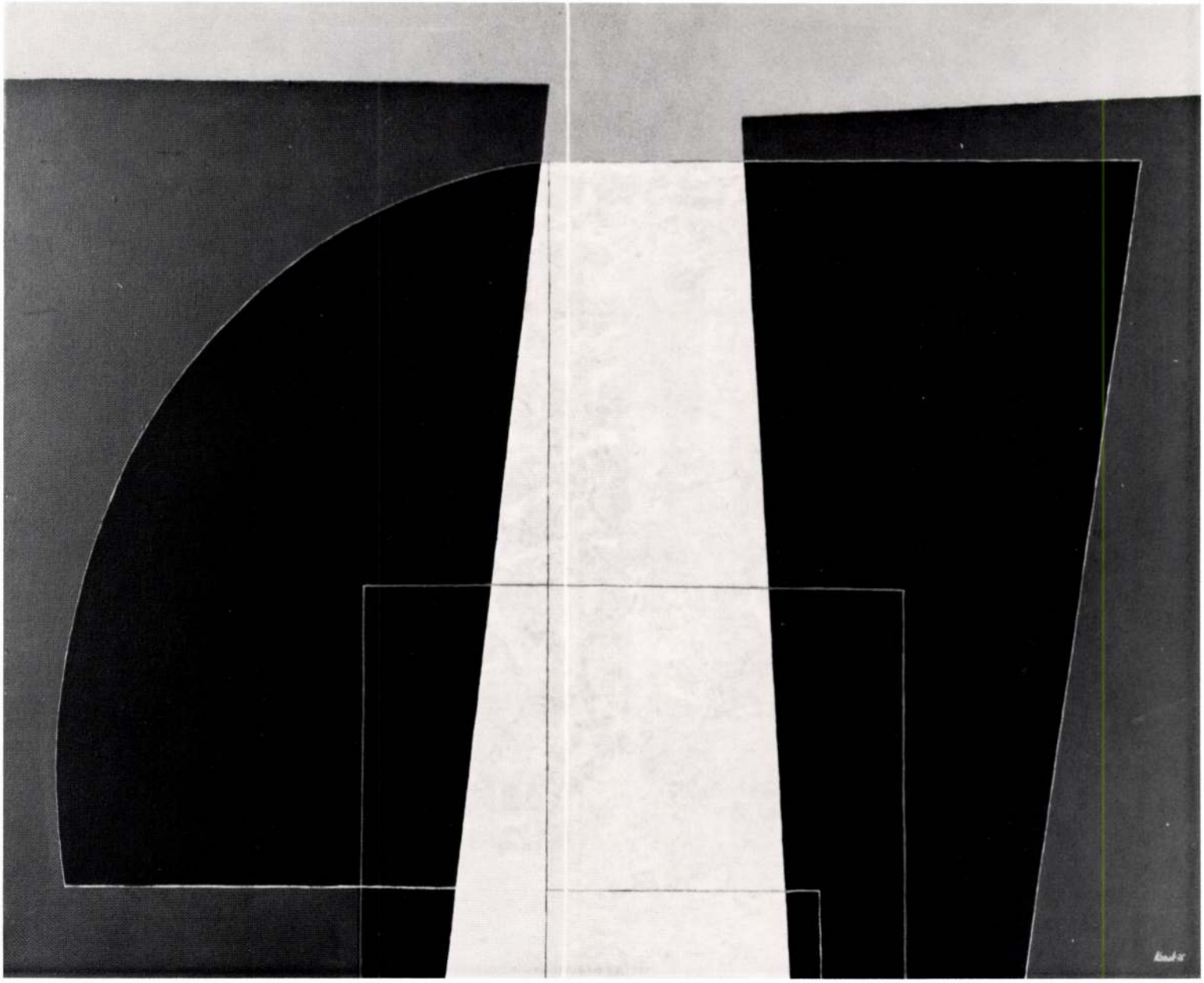

33 Ouverture, 1977

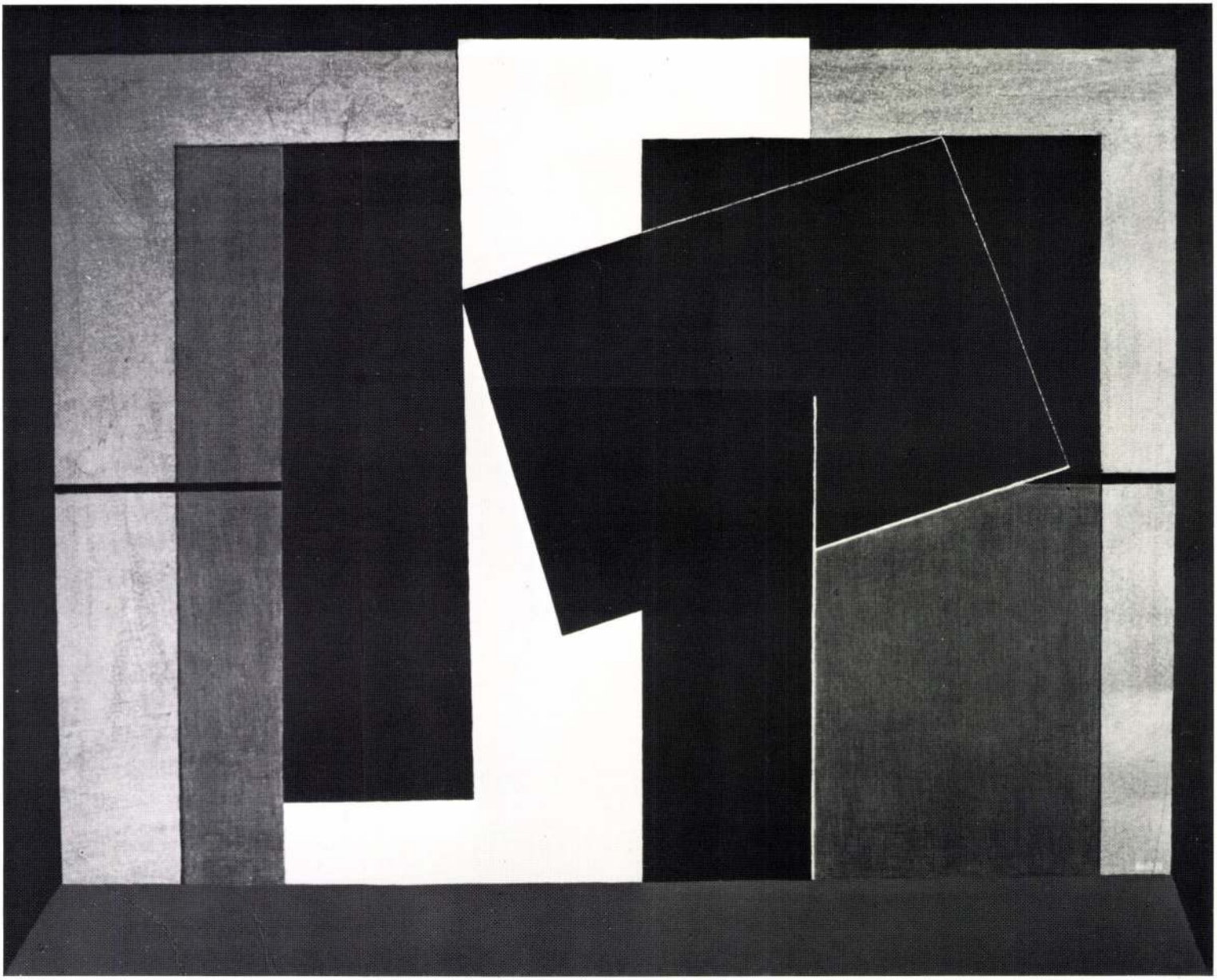

34 Structures grises, 1976

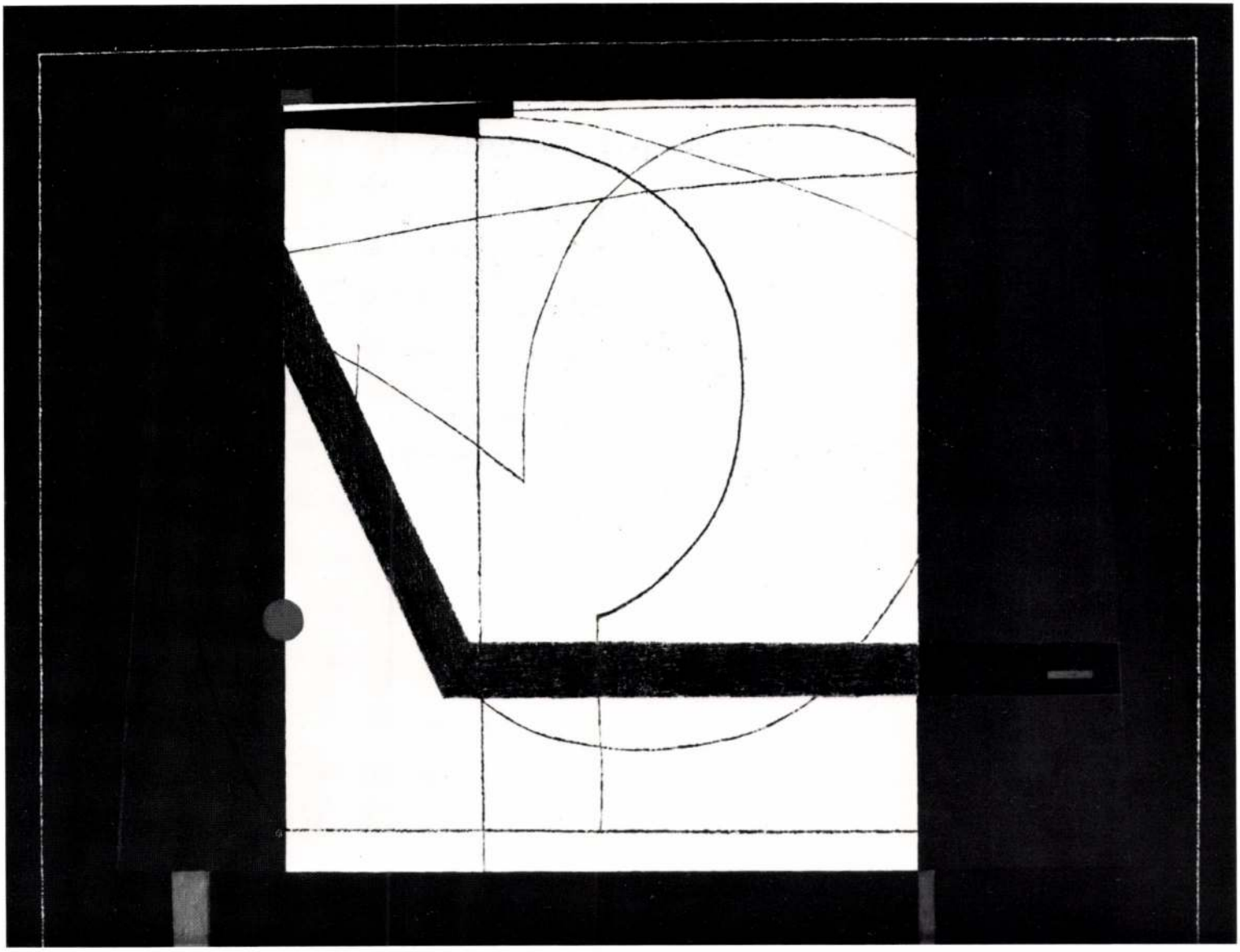

35 Mesures II, 1975

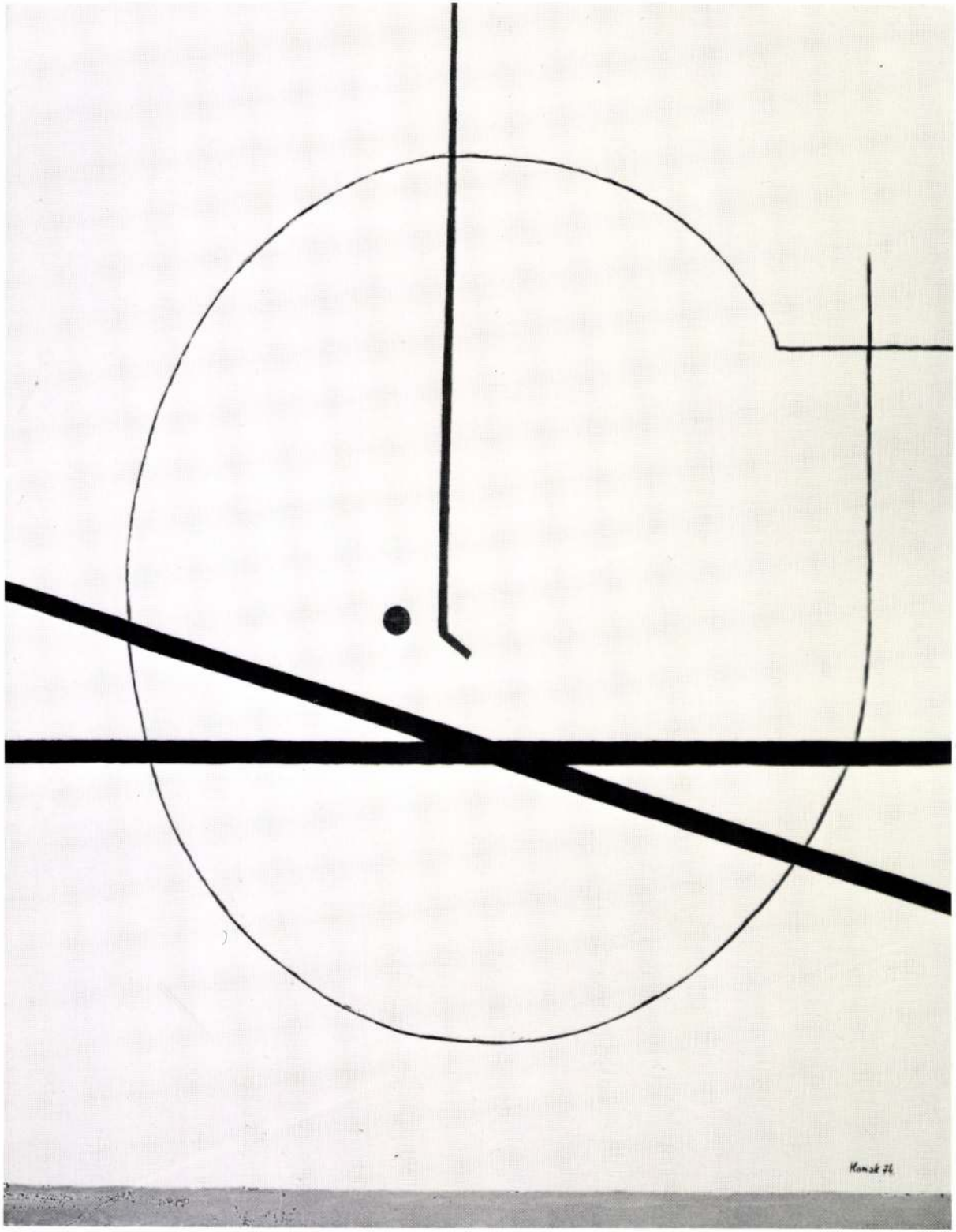

36 Croisement I, 1974

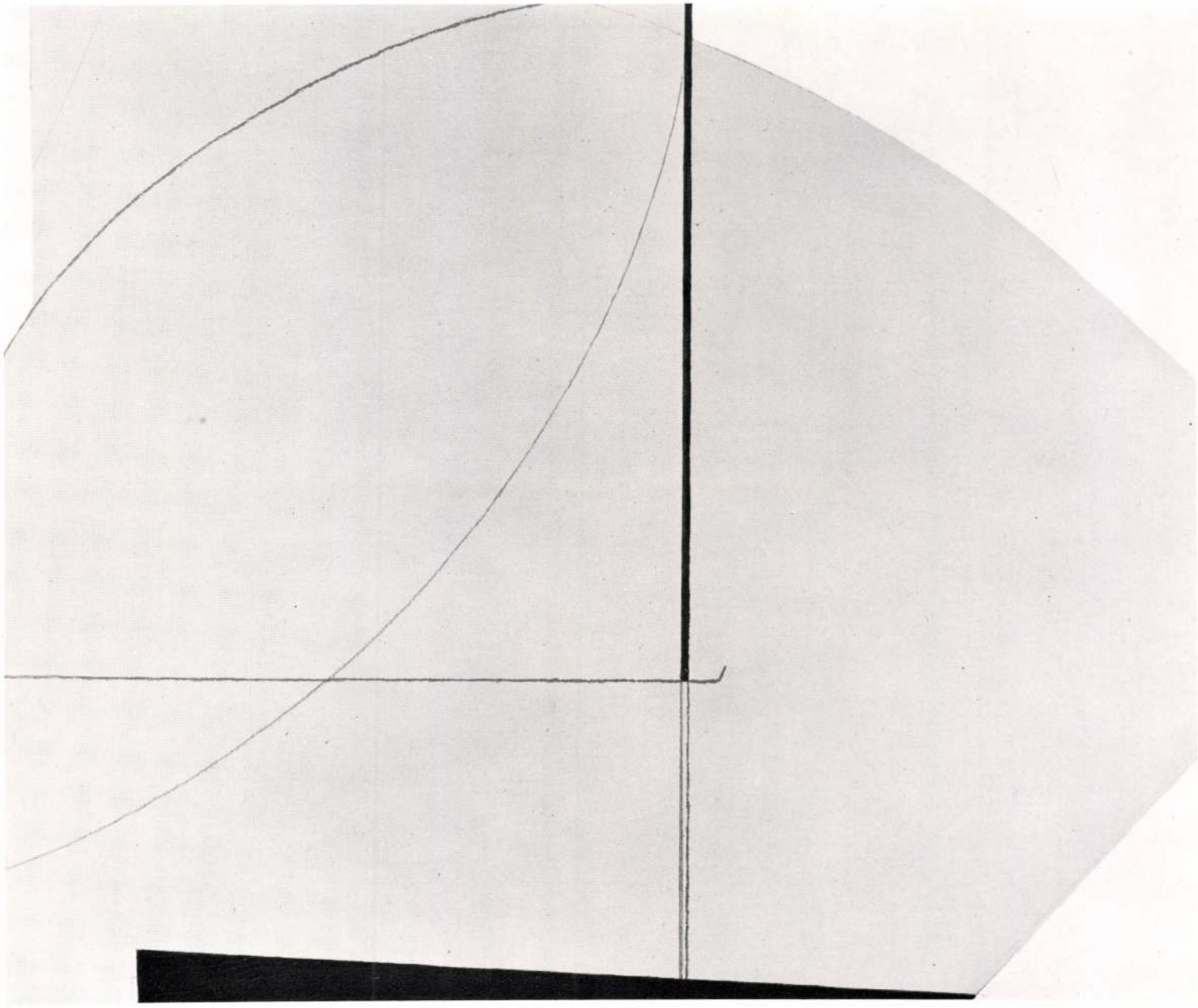

37 Ovale sur gris, 1977

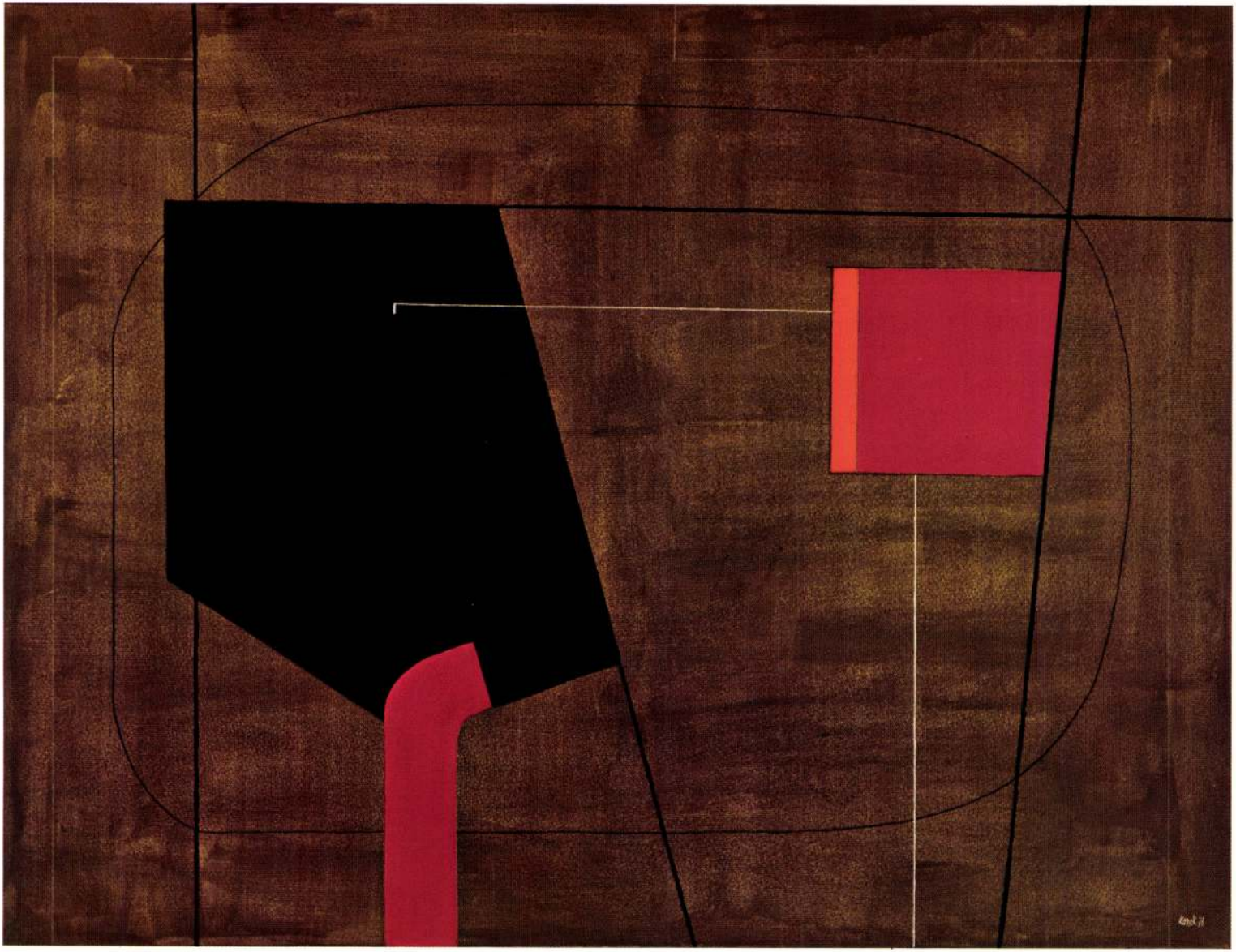

38 Marron-rouge, 1976

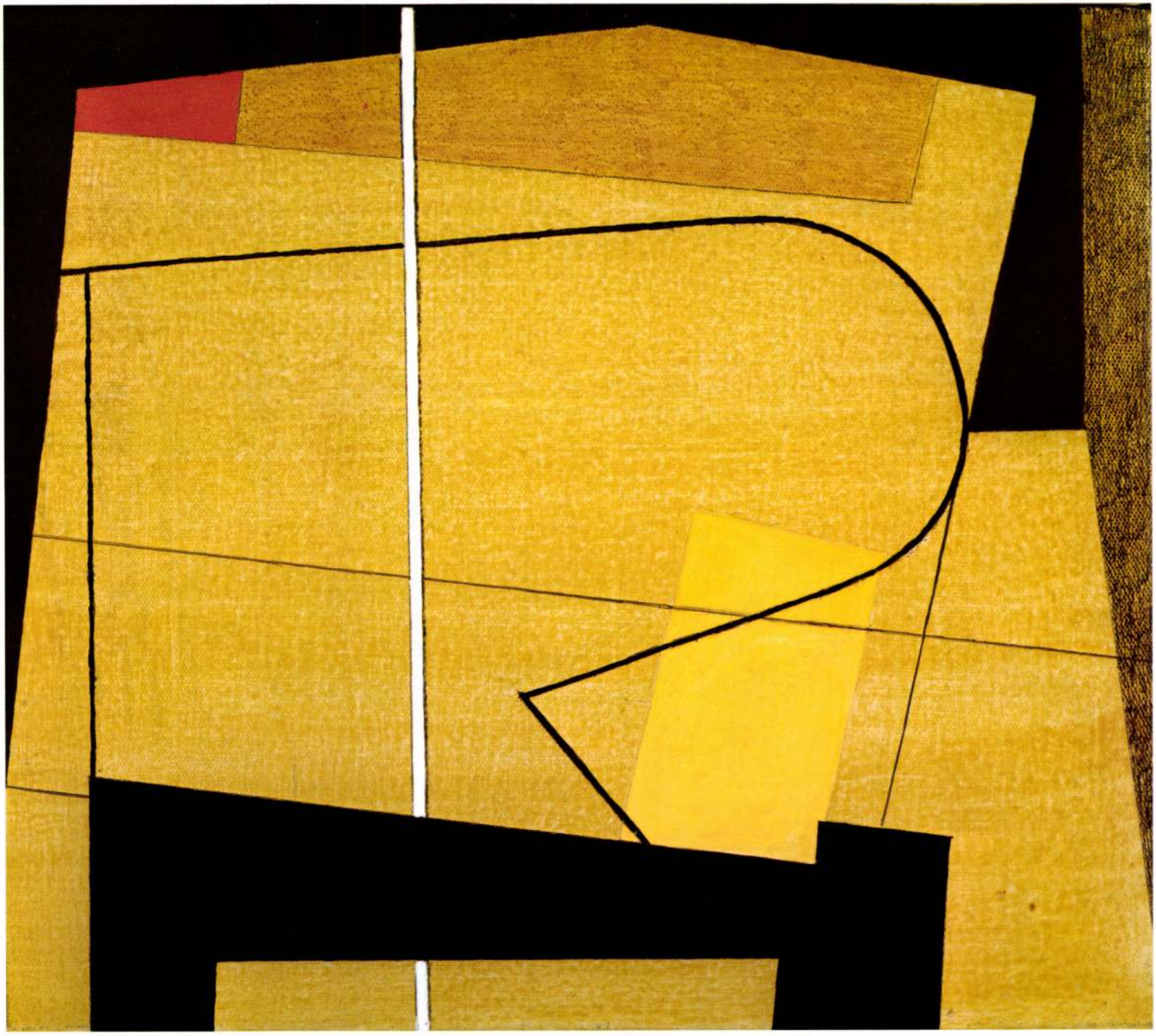

39 Espace ouvert, 1978

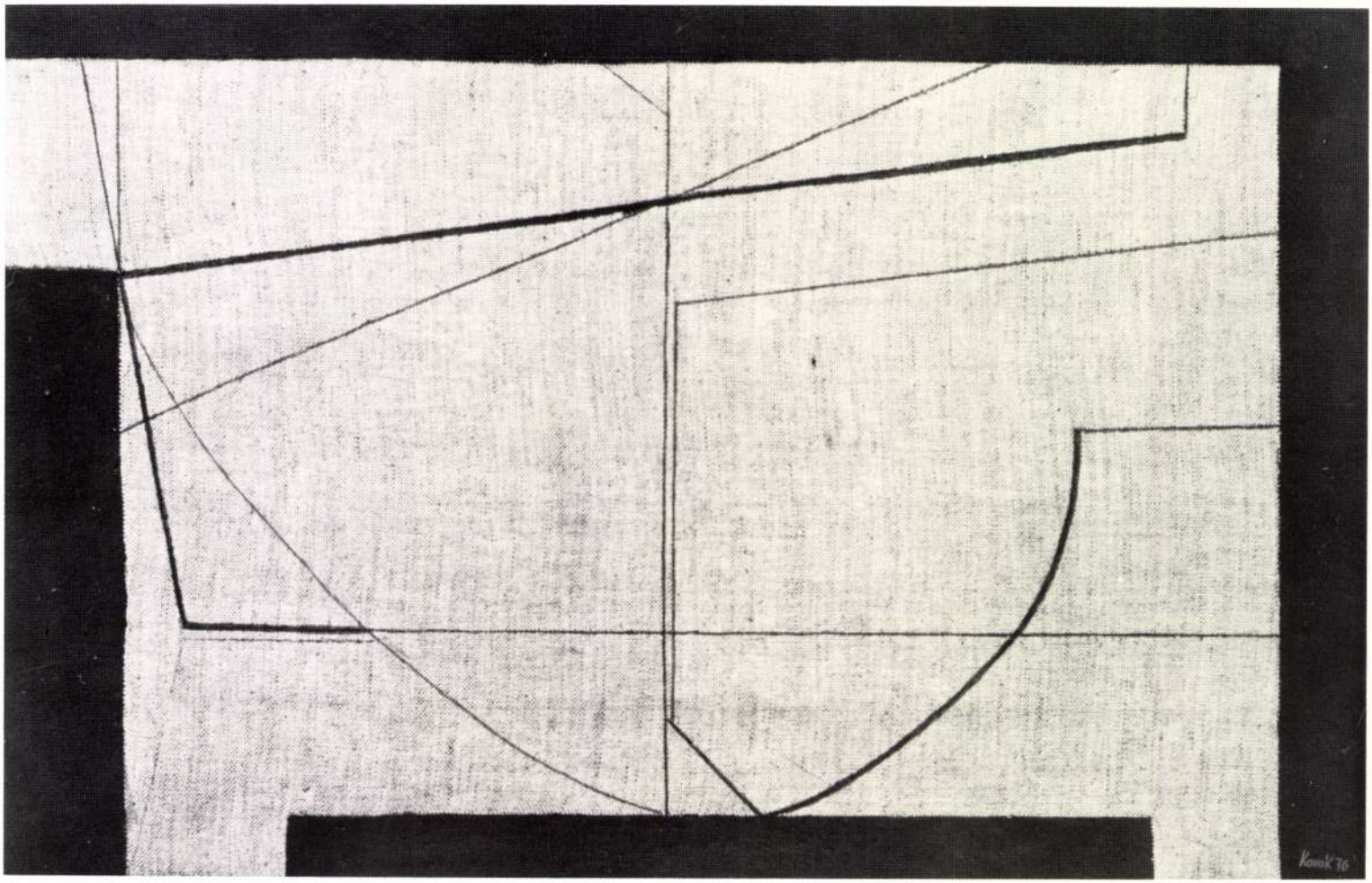

40 Graphidion horizontal, 1976

Thomas Konok

Né le 9 janvier 1930 à Budapest

1945–52	Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique
1948–53	Ecole des Beaux-Arts à Budapest
1953	1er Prix des Beaux-Arts
1955	Prix des Jeunes Artistes
1957	Prix Derkovits
1959	S'installe à Paris
	Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord
1963	Fellowship Hartford Foundation en Californie
	Séjour d'une année aux Etats-Unis
1970	Naturalisé français
1971–75	Réalisation de nombreuses œuvres intégrées à l'architecture
	Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Œuvres dans les collections suivantes:

Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Acquisition de deux œuvres par l'Etat de France
Collection de la ville Hambourg
McCory Collection, New-York
Prefecture, Cergy-Nouvelle ville, France
Secrétariat d'Etat à la Culture, Paris
Kunstmuseum Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds

Expositions personnelles

1960
Galerie Lambert, Paris

1961
Club Azziza Othmana, Tunis

1962
Galerie P.H., Washington
Castellane Gallery, New York

1963
Galerie du Haut Pavé, Paris
P.H. Gallery, Washington
Silvan Simone Gallery, Los Angeles

1964
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Haus der Begegnung, Hambourg
Galerie Loubin, Angoulème

1965
Galerie Boisserée, Köln
Galerie Trapez, Krefeld

1967
Galerie Läubli, Zürich

1968
Rotterdam, Kunstichting
Centre Culturel, Hoogeveen

1969
Art Museum, Austin
Fondation Bevilacqua la Masa, Venise

1971
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam

1972
Galerie Schlégl, Zürich

1973
Galerie Schlégl, Zürich

1974
Galerie Art, Bâle

1976
Galerie Schlégl, Zürich

1977
Galerie Nouvelle Images, Den Haag
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Galerie Cour St-Pierre, Genève
Galerie Numaga 2, Auvernier
Art 8'77 Bâle

1978
Galerie Philippe Fregnac, Paris
Galerie von Braunbehrens, München

1979
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds

Expositions collectives

1953
Mücsarnok, Budapest

1954
Musée Ernst, Budapest

1955–59
Plusieurs expositions et salons à Budapest, Varsovie, Prague, Berlin

1960
Galerie Lambert, Paris

1961
Galerie Lambert, Paris

1962
Academie, Leyden

1963
Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le «Prix des Jeunes Peintres», Paris

1964
II. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo

1965
. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le «Prix des Jeunes Peintres», Paris
Galerie Transposition, cadre de la IVe Biennale
. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig

1966
Galerie Soleil dans la Tête, Paris
Galerie Lambert, Paris

1968
Galerie Lambert, Paris

1969
Galerie Jeanne Wibenga, Lausanne

1970
Galerie Zunnini, Paris
Art 1'70, Bâle

1971
Musée Pontoise Thompson, Zürich
1. Graphikmesse, Zürich

1972
Réalité Nouvelles, Paris
2. Graphikmesse, Zürich

1973
Art 4'73, Bâle
Bertrand Russel Centenary International Art Exhibition, Nottingham
3. Graphikmesse, Zürich
Réalités Nouvelles, Paris

1974
Art 5'74, Bâle
Réalités Nouvelles, Paris

1975
Art 6'75, Bâle
Galerie Isis, Paris

1978
Construktivist Work of The Twenties
Gallery Carus, New York
Art 9'78, Bâle
Galerie Philippe Fregnac, Paris
Fondation Nationale des Arts, Paris

Bibliographie

Maugis, M.T., Les Lettres Françaises, N°812 1960
Farhi, Jean, Masques & Visages, N°77 1960
Ashbery, John, New York Herald Tribune, 3.8. 1960
Hoctin, L., Cahiers du Musée de Poche, N°4 1960
Naccache, E., La Presse, 21.6. 1961
Prins, W., De Leidise Courant, 2.9. 1961
Ahlander, L.J., The Washington Post, 1.4. 1962
C-C,M., Arts,N° 968 1963
Tassart, M.T., Le Parisien Liberé, 25.2. 1963
Kuthy, S., Journal Littéraire, 1.5. 1963
Chery, Ch., Les Lettres Françaises, 3. 1963
Favre, L.-P., Réforme, N° 941 1963
Seldis, H.J., Los Angeles Times, 21.7. 1963
Begeer,P., Het Vrije Volk, 21.2. 1964
Frenzel, Chr.Otto, Hamburger Abendblatt, 27.11. 1964
Hofmann, W., Hamburger Anzeigen und Nachrichten, 17.11.1964
Flemming, H.T., Prof., Die Welt, 27.11. 1964
Eck, C., NRZ, 9.11. 1965
Hoff, E., Weltkunst, 1.10. 1965
Richter, H., Kölner Stadt-Anzeiger, 17.9. 1965
Richter, H., General-Anzeiger, 17.9. 1965
Hoff, Ernst, Rheinische Post, 11.11. 1965
Sd.E., Neue Zürcher Zeitung, 9.3. 1967
Schmidt, L.W., Rotterdamsche Parool, 10.3. 1968
Kleijwegt, G., Het Zuiden, 16.3. 1968
Zador-Genthon, Encyclopédie D'Arts, Ed. Akadémia, 1966
Duruz, Y., La Galerie des Arts, N° 79 1969
Chevalier, Denis, Weltkunst, N° 19 1969
Salotti, Nino, Interni, Ed. Görlich Milano N° 38 1970
D'Elme, Patric, La Galerie des Arts, N° 89 1970
Zemisch, Brigitte, Konok, Album de Sérigraphies. Edition Schlégl Zürich 1971
Dictionnaire d'Arts, Edition Akadémia Budapest, 1972
Kupper, Hj., Basler Nachrichten, 3.12. 1974
Ragon, M., Seuphor, M., L'Art Abstrait, 1939–1970 Tom. 3, Edition Maeght, Paris 1974
Ragon, M., Seuphor, M., L'Art Abstrait, 1945–1970 Tom. 4, Edition Maeght, Paris 1975
Tournay, C., La revue Moderne N° 7 1975
Dictionary of Internat. Biography, Merlose Press Cambridge, England, 1976
Bénezit, E., Dictionnaire Peintres, Sculpteurs, Paris 1976
Schlégl, I., Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Paalman, Hans, Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Neuburg, Hans, Die Tat, 18.11. 1976
Vachtova, Neue Zürcher Zeitung, 22.11. 1976
Plazy, Gilles, Le Quotidien de Paris, 16. 5. 1978
Monteuil, A., Basler Zeitung, 17.10.1978
Monographie, Konok peintures 1974–1978, Edition Schlégl, Zürich 19

Catalogue

1 Graphidion bleu, 1978 (sur couverture)
97×130 cm

2 Espacement gris, 1977
89×116 cm

3 Diagonale blanche, 1977
50×65 cm

4 Rosa, 1976
114×141 cm

5 Peinture sur fond gris, 1975
90×116 cm

6 Contexte linéaire, 1975
114×146 cm

7 Blancs coordonnés, 1975
130×97 cm

8 Synthèse, 1976
32×37 cm

9 Tension linéaire, 1976
110×110 cm

10 Graphidion noir, 1976
116×89 cm

11 Accent, 1976
97×130 cm

12 Gris avec forme noire, 1977
97×130 cm

13 Mesures I, 1976
73×92 cm

14 Graphidion, 1976
114×146 cm

15 Graphidion mat et brillant, 1978
32×37 cm

16 Tension, 1975
114×146 cm

17 Extension, 1975
130×195 cm

18 Espacement, 1974
47×55 cm

19 Ocre, 1975
114×145 cm

20 Blanc-rouge, 1975
73×92 cm

21 Graphidion jaune, 1976
114×141 cm

22 Diagonales sur fond gris, 1976
97×130 cm

23 Gris-violet, 1976
97×130 cm

24 Ligne puissante, 1978
73×92 cm

25 Espace descriptif, 1975
114×146 cm

26 Croisement II, 1976
114×146 cm

27 Forme et zones intermédiaires, 1976
97×130 cm

28 Graphidion gris, 1976
97×130 cm

29 Opale, 1976
146×114 cm

30 Forme noire, 1976
81×100 cm

31 Espacement, 1976
89×116 cm

32 Espacement, 1975
130×195 cm

33 Ouverture, 1977
98×146 cm

34 Structures grises, 1976
130×160 cm

35 Mesures II, 1975
89×116 cm

36 Croisement I, 1974
92×73 cm

37 Ovale sur gris, 1977
50×60 cm

38 Marron-rouge, 1976
89×116 cm

39 Espace ouvert, 1978
32×37 cm

40 Graphidion horizontal, 1976
31×50 cm

Les peintures sont faites avec couleur acrylique sur toiles.

© Galerie & Edition Schlégl, Zürich
Minervastrasse 119, CH-8032 Zürich
ISBN 3–85 885–105–1
Druck: J.H. Waser AG, Zürich
Gedruckt in der Schweiz

Diese Monographie ist erschienen in
1000 numerierten und signierten Exemplaren

№ 585

Geometrische Abstraktion

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119, 8032 Zürich, Telefon 01/251 49 63

Geometrische Abstraktion

Werke aus Amerika und Frankreich 1920–1980

Ausstellung vom 14. Mai bis 2. Juli 1983

Zusammenstellung und Textbeiträge
von Marie Luise Syring und István Schlégl

Geöffnet: Dienstag bis Freitag 14.00 bis 18.30 Uhr
Samstag 10.00 bis 16.00 Uhr und nach Vereinbarung

Josef Albers
Marcelle Cahn
Geneviève Claisse
Jean Dewasne
Günter Fruhtrunk
Jean Gorin
Auguste Herbin
André Heurtaux
Thomas Konok
François Morellet
Francis Picabia
Ad Reinhardt
Luis Tomasello

Josef Albers

1888 in Bottrop geboren. Studierte von 1913–15 in Berlin, 1916–19 in Essen, 1919–20 an der Kunstakademie in München und von 1920–23 am Bauhaus in Weimar, wo er selbst dann von 1923–33 als Lehrer blieb. 1933, nach der Schliessung des Bauhauses durch die Nationalsozialisten emigrierte er in die USA. Er lehrte am Black Mountain College in North Carolina von 1933–44 und an der Yale University in Connecticut zwischen 1950 und 1959. 1943 ist sein wichtigstes Buch «Interaction of color» erschienen. 1976 starb er in New Haven.

In Berlin, zu anfang des Krieges, lernte Albers vor allem die Malerei des Expressionismus kennen, hatte allerdings in den Ausstellungen des «Sturm» auch Gelegenheit, französische Kubisten und deren Collagetechnik zu sehen. Sobald das Bauhaus eröffnet worden war und er von der Zielsetzung Walter Gropius' gehört hatte, der die Aufgabe des Künstlers in einer umfassenden Lebensgestaltung sah, die man durch das Zusammenwirken von Kunst und Industrie und Kunsthandwerk herbeiführen wollte, ging er nach Weimar. Selbst Professor geworden, befasste er sich in der Vorlehre mit Grundfragen der Gestaltung. In seiner eigenen Malerei gelangt er über komplexe, geometrische, den Raum definierende Linienkonstruktionen zu einer immer radikaleren Beschränkung auf wenige wesentliche Bildelemente. Dabei erstrebt er vor allem eine klare Trennung zwischen Bedeutung und Ausdruck im Bild. Bedeutung wird so weit als möglich zurückgedrängt, der Ausdruck dagegen favorisiert. Ab 1958 beginnt er mit seiner berühmt gewordenen Serie «Hommage an das Quadrat». Sie besteht aus dem immer wiederholten Bild sorgfältig konzentrisch ineinandergeschachtelter Quadrate, die für ihn nichts weiter als Behälter für das sind, was das Eigentliche der Malerei ausmacht: die Farben, die Beziehungen zwischen ihnen, ihre Ausdruckskraft oder Intensität und die Wechselhaftigkeit ihrer Identität. Je systematischer und selbst mechanischer die Komposition eines Werkes, aber auch je harmonischer und ungestörter sie ist (solche Art der Beurteilung gehört schon in den Bereich der Moral), um so besser konnte es gelingen, die Stärke und letztlich nur subjektiv erfahrbare Schönheit der Farben zu zeigen. Je mehr System, so schien Albers uns klar machen zu wollen, je mehr Universalität und Objektivität in einem Bild herrschen, um so mehr Subjektivität ist möglich.

Homage to the square, 1958
Öl auf Pavatex, 40,5 x 40,5 cm
signiert, datiert und mit ausführlicher Beschreibung von Albers rückseitig

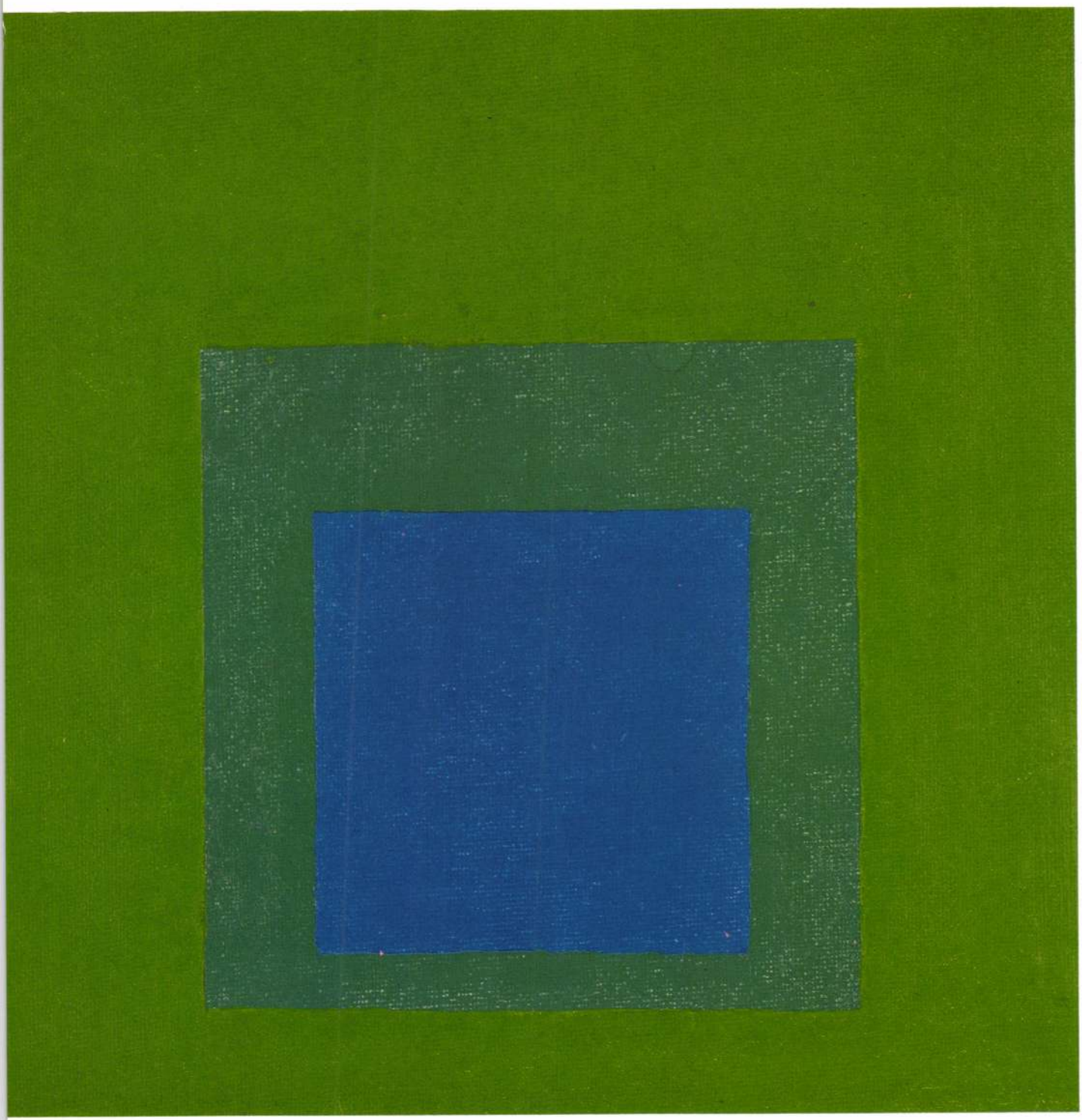

Marcelle Cahn

Ist 1895 in Strassburg geboren. Geprägt von den beiden Kulturen der elsässischen Hauptstadt, der französischen und der deutschen. Verbringt die Jahre des 1. Weltkrieges in Berlin, wo sie Schülerin bei Eugène Spiro und Lovis Corinth wird. Sporadische Kontakte zu Else Lasker-Schüler und dem Kreis um Herwarth Walden bzw. den «Sturm» herum. Ab 1920 wechselnde kurze Aufenthalte in Paris, Zürich und Strassburg. Von 1925–1930 lebt Marcelle Cahn in Paris. Sie interessiert sich für den Kubismus, aber vor allem dessen Weiterführung durch die Puristen. 1925 lernt sie durch Leonce Rosenberg Léger kennen und geht für einige Monate an die Académie Moderne, wo sie bei Ozenfant und Léger Unterricht nimmt. 1925/26 stellt sie mit Léger und seinen Schülern in «L'Art d'aujourd'hui» aus, 1926 bei einer Manifestation der Société Anonyme im Brooklin Museum in New York. Etwa 1928 macht sie die Bekanntschaft von Michel Seuphor, der sie einlädt, sich der Gruppe Cercle et Carré anzuschliessen. 1930 Ausstellung mit Cercle et Carré in der Rue la Boétie, wichtigste Ausstellung geometrischer und puristischer Kunst zwischen den beiden Weltkriegen. In den 30er Jahren zieht Marcelle Cahn sich nach Strassburg zurück, den 2. Weltkrieg verbringt sie in Toulouse. Ab 1952 entsteht ihr Hauptwerk, eine vom Objekt losgelöste, rein geometrisch-lineare Abstraktion. Erweitert durch zahlreiche Collagen, Halbreliefs und Skulpturen, die sie «Spatiaux» nannte. 1981 ist sie in Paris gestorben.

Am Anfang der 50er Jahre hat Marcelle Cahn diejenige bildnerische Form gefunden, die ihr wohl am meisten entsprach und in der ihre vollendetsten Werke entstanden. Von da an arbeitet sie ausschliesslich auf weissem Grund, den sie mit einem zarten Netz aus Linien überzieht, das sie selbst ein architektonisches Universum nannte. Es ist eine transparente, schwerelose Struktur, die nur an wenigen Stellen durch farbige Flächen und kleine Reliefkörper akzentuiert ist, später auch durch Kugeln, die sie seit 1960 häufig verwendet. Die Farbflächen stehen nicht isoliert im Raum, sie sind stets in die Geometrie eingefügt. Aus Form und Linie entsteht so eine harmonisch ausgewogene Konstruktion, die sich meist über die ganze Bildfläche erstreckt. Es sind imaginäre Architekturen, deren Stabilität nicht auf Berechnung, sondern auf intuitiv erfasster gerechter Verteilung der Akzente beruht. Marcelle Cahn hat im allgemeinen weniger als ihre Zeitgenossen auf die Radikalisierung einer Idee oder die Vollkommenheit eines Systems hingearbeitet. Das unterscheidet ihre Werke

Disque métallique, peinture-relief, 1958
Gouache auf Pavatex, Metallscheibe
und Holzrelief, 100 x 73 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

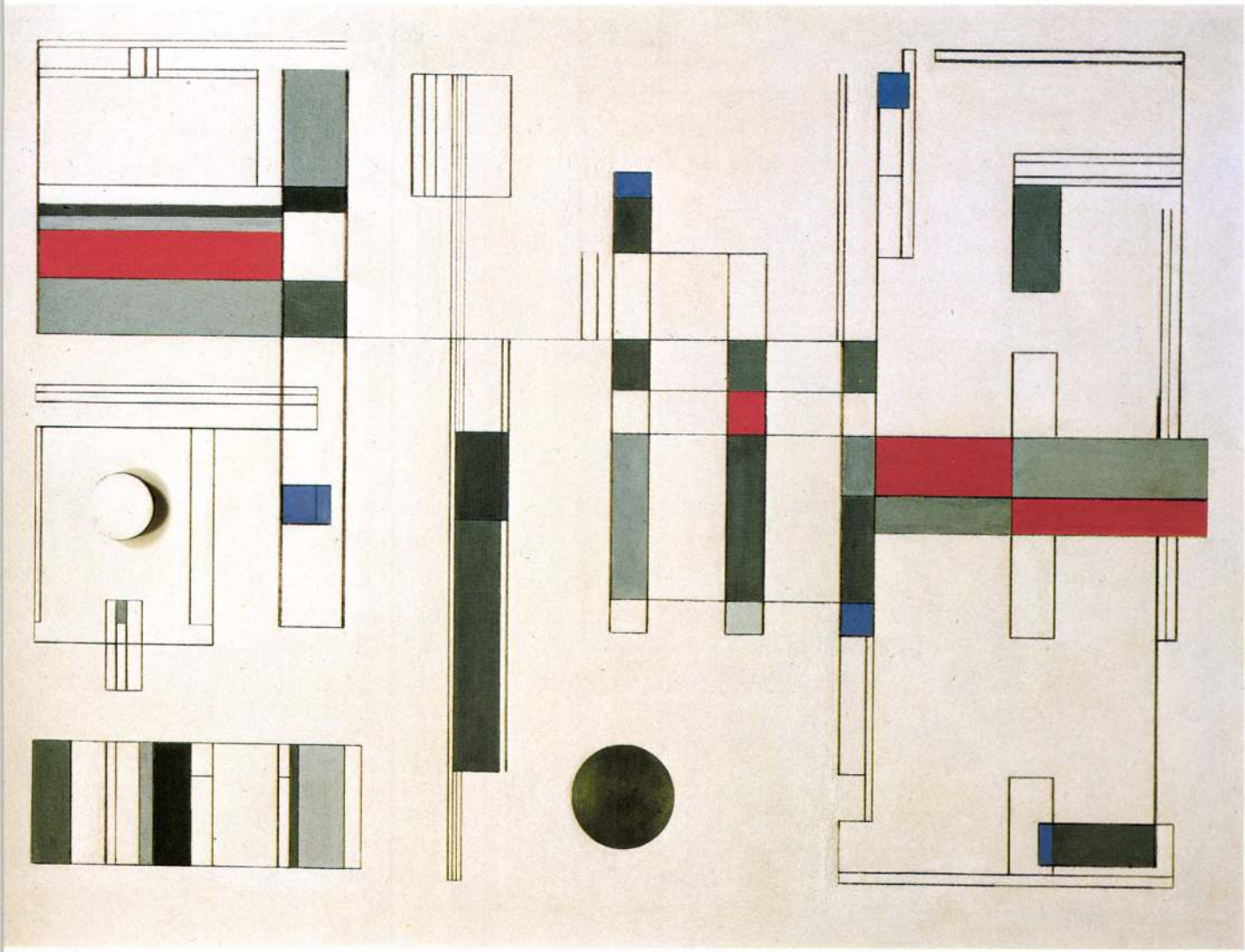

von denen Mondrians oder der Schweizer Konkreten, bei denen wir es in der Regel mit einer in sich geschlossenen, vorausberechenbaren Struktur und einer möglichst kontrollierten Sprache zu tun haben. Was Marcelle Cahn auszeichnet, ist gerade ihre Offenheit für das Nicht-Systematische und Zufällige, die die Einheit ihrer geometrischen Visionen durchaus nicht stören, jedoch die Idee der Ordnung, in dem, was sie an Strenge und Unfreiheit in sich birgt, relativieren. Es ist das, was man bisher immer als den Lyrismus ihrer Werke bezeichnet hat, aber eigentlich einem durchaus moralischen, weltanschaulichen Anspruch entsprang. Auch in den Collagen sah Marcelle Cahn, mehr noch als in ihren Gemälden, eine Möglichkeit, ihre Idee von der Souveränität des Spielerischen und der Verhältnismässigkeit aller Werte auszudrücken. Benutzte sie doch alle möglichen Papierreste, Etiketten, Aufkleber, Verpackungsmaterialien, Medikamentenkartons, die sich im Alltag bei ihr anhäuften, um daraus kostbare Mikrokosmen eigentlich kunstfremder und unbedeutender Materialien herzustellen. Hier wird eine Indifferenz gegenüber den Dingen als solchen deutlich, die sowohl ihre puristischen als auch ihre abstrakten Bilder immer charakterisieren.

Marcelle Cahn

Baumformen, 1925
Zeichnung, 24 x 18 cm
signiert, datiert

Geneviève Claisse

Geboren in Quiévy 1935. Nichte und Schülerin von Auguste Herbin, in dessen Atelier sie 1959 und 1960 arbeitet. 1958 hatte sie ihre ersten Einzelausstellungen, in Combrai und in der Galerie Heller in Paris. 1965 Teilnahme an der 4. Biennale des Jeunes von Paris. Ab 1964 findet man ihre Werke in allen grossen Manifestationen kinetischer oder «optischer» Kunst; «Tendenzen strukturaler Kunst» in Münster 1966, «Kinetika» in Wien 1967, «Art et Mouvement» in Montreal 1967, «Art Optique» in Oslo 1968 sind nur die wichtigsten darunter. Von Anfang an war Geneviève Claisse vertraut mit der Problematik der französischen Tendenzen einer geometrisierten, nicht figurativen Kunst, deren bekanntester Vertreter eben Herbin war. Sie versuchte daher, über die schon bekannten und erprobten Ausdrucksmittel des Konstruktivismus hinausgehend, eine eigene Sprachform zu entwickeln. Ihr Ziel ist, die Vielzahl darstellbarer Räume und die Bewegung in der Fläche sichtbar zu machen. Seit 1964 verstand sie sich und ihre Arbeit als zur kinetischen Malerei gehörend, ohne dass sie sich irgendeiner Gruppe angeschlossen hätte. Eine 1968 begonnene Serie ineinander gelagerter Kreise, deren Mittelpunkt jeweils verschoben ist und die daher zu rotieren scheinen, erinnert im Prinzip an die verschachtelten Quadrate von Josef Albers. Bei einem Vergleich erkennt man aber, dass es ihr eindeutig nicht auf Farbinteraktionen ankommt, sondern auf die Bewegung, in die das Auge des Betrachters versetzt wird. Seit 1973 verschwindet die Farbe ganz, und Geneviève Claisse beschränkt sich auf offene Strukturen und Felder, die sie aus schwarzen Linien auf weissem Grund aufbaut. Sie lebt und arbeitet in Paris.

Composition, 1960
Gouache auf Papier, 49 x 52 cm
signiert, datiert

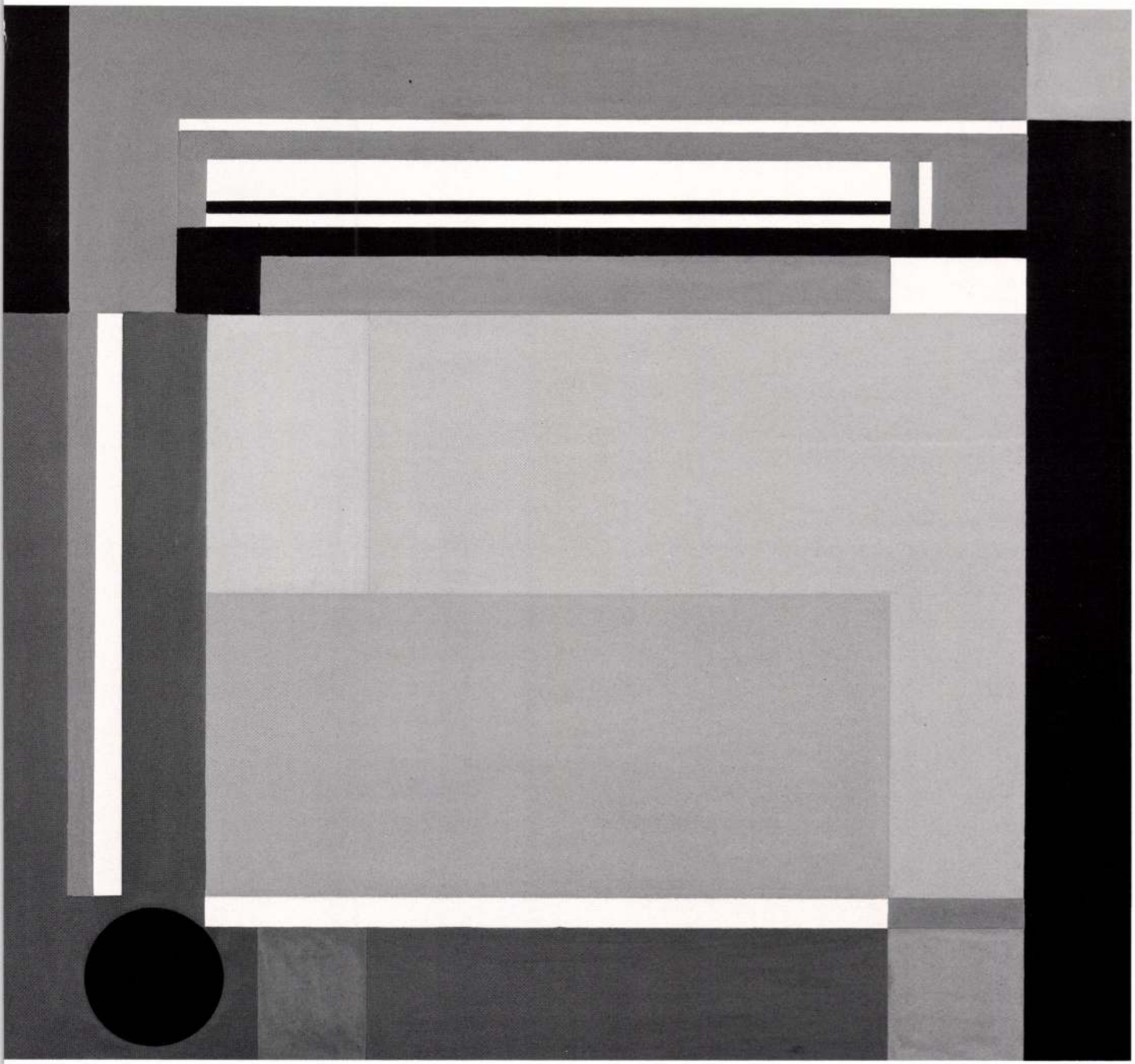

Jean Dewasne

1921 in Lille geboren. Studierte Musik und Philosophie. Anschliessend an der Ecole Nationale Supérieur des Beaux-Arts von Paris: zwei Jahre Architektur, dann Malerei. Stellt seit 1941 aus. 1943 entsteht das erste rein abstrakte Gemälde. 1946: Prix Kandinsky. Beteiligt sich an der Umorganisation des «Salon des Réalités Nouvelles», 1947. Gründet 1950 das «Atelier d'Art Abstrait», in dem er wöchentlich einmal einen Kursus über die «Technologie der Malerei» abhält. Drei Jahre lang organisiert er in diesem Rahmen Vorträge über abstrakte Kunst, über Klee, Kandinsky, Farbenlehre, Topologie, Architektur. Sein Interesse für Architektur wird immer in seinen Bildern und Raumausstattungen deutlich. Besonderen Wert legt er auf Farbintensität mit dem Ziel, das Auge des Betrachters anzuziehen, damit es in Dialog mit der Form tritt. Dewasnes Formen erinnern in ihrer Härte und Scharfkantigkeit an Herbin. Er unterlegt ihnen jedoch kein selektives System, das nachlesbar oder nachempfindbar wäre. Ihn interessiert am meisten das Verhältnis zwischen Malerei und Mathematik. Seine Projekte sehen aus wie topologische Zeichnungen. Seit 1951 begann er mit einer Reihe Anti-Skulpturen: grell farbige Simulacra serienfabrizierter Alltags- und Konsumgegenstände. Sie bedeuten eine kritische Abstandnahme von der Warenästhetik. Aber auch an ihnen sucht er den revolutionären Schritt deutlich zu machen von der klassischen euklidischen Geometrie zu der von Riemann, Bolyai und Lubatschewsky. 1968 repräsentierte er Frankreich auf der Biennale von Venedig, 1969 auf der von Sao Paulo. Folgt eine Serie grosser Wandbilder für Grenoble, Hannover, die Datenzentrale der Regie Renault in Paris und anderes mehr. Er lebt und arbeitet in Paris.

En pointe et fléchissant
No 121, 1950
Öl auf Leinwand, 64 x 80 cm

Günter Fruhtrunk

Ist 1923 in München geboren. Studierte 1940/41 Architektur, dann nach dem Krieg 1945–50 Malerei bei William Straube. 1952 arbeitete er im Atelier Légers in Paris, 1955 in dem von Hans Arp in Meudon. Seit 1967 lehrte er als Professor an der Akademie der Bildenden Künste in München und hatte ein Atelier in München und eines in der Nähe von Paris, in Périgny-sur-Yerres. Seit 1947 stellte er regelmässig aus, in Frankreich war er durch die Galerie Denise René vertreten, seit 1958. 1961 erhielt er den Hans-Arp-Preis vom Kulturkreis des Bundesverbandes der deutschen Industrie in Köln. Ausstellungen im Museum am Ostwall, Dortmund 1963, Kestner Gesellschaft Hannover 1969, ausserdem in Lübeck und Mannheim, 1970 Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, 1973 Lenbachhaus in München, Badischer Kunstverein Karlsruhe und Museum Bochum, 1977 Europalia, Brüssel und Museum Quadrat in Bottrop. Beteiligt an: «Konstruktivisten» in Leverkusen 1962, «Groupe Mesure» 1964, «The responsive Eye» in New York 1965, 34. Biennale von Venedig 1968 unter dem Titel: Linee della ricerca d'arte contemporanea», «Jetzt» in der Kunsthalle Köln 1970, «Constructa, Kunst und Architektur in Deutschland» in Hannover 1978. Starb am 12. Dezember 1982.

Die ersten abstrakten Bilder Günter Fruhtrunks gleichen Variationen mit geometrischen Formelementen aus den suprematistischen Werken von Malewitsch. Ende der 50er Jahre wird die Linie beherrschend, bis er sich schliesslich ganz auf Linie und Farbbalken beschränkt, die parallel laufend die Bilder in einer Richtung durchziehen. Durch Verschiebungen und Absätze an einigen Stellen entstehen Brüche und farbliche Interferenzen. Dadurch betonte Fruhtrunk vor allem die Energie und die enorme Strahlungskraft, die aus solchen Farbschüben in der Diagonale wirken. Ausserdem geht es ihm um Vibrationen und Spannungen, mögliche Kreuzungen und Verdichtungen, Stauungen und Steigerungen, die sich in der Arbeit mit der Farbe ergeben. Insofern scheint er Albers in seinen Absichten am nächsten, verhält aber nicht bei dessen statischen Formen, sondern legt Wert auf das Prozessuale im Wahrnehmungsakt. «Mich interessierte nicht Darstellung als Ausführung von Geplantem, sondern Dargestelltes im Übergang zur Materialisation als Zustand, nicht als Thema: also Kraft und Dauer des mannigfaltig bewegten und bewegenden Denkens und Fühlens und deren Wirkungen.» (Fruhtrunk)

Campos verticale, 1959
Öl auf Pavatex, 151 x 55 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

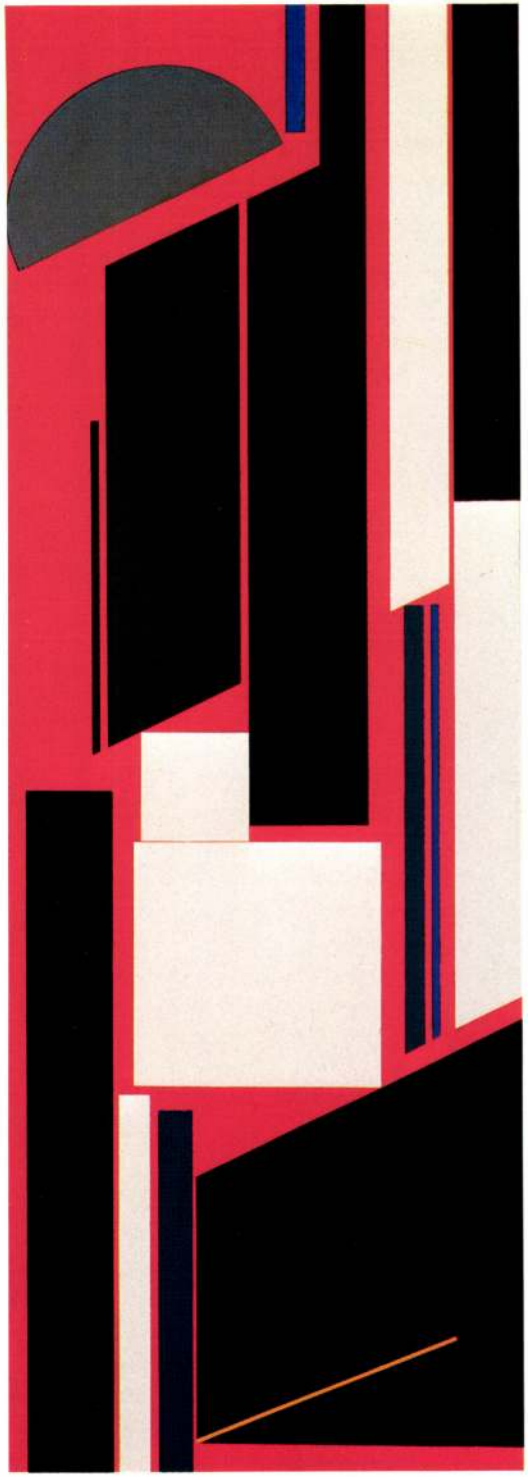

Jean Gorin

1899 in Saint-Emilien-de-Blain in der Bretagne geboren. Schon als Fünfzehnjähriger begann er in der Académie de la Grande Chaumière in Paris zu zeichnen. Besuchte von 1919 bis 1922 die Beaux-Arts in Nantes. Unterliegt einem Einfluss des Kubismus und der puristischen Tendenzen. 1926 stösst er auf die Theorien des Neoplastizismus, die von der Zeitschrift de Stijl verbreitet wurden, und wenig später, bei einem ersten längeren Aufenthalt in Paris nimmt er Kontakt auf zu Mondrian, Seuphor, van Doesburg und Vantongerloo. Seitdem entstanden hauptsächlich innenarchitektonische Projekte im Stil des Neoplastizismus, aber auch schon erste Reliefs mit Diagonalen, die seinen Drang nach Autonomie in bezug auf die strengen kompositorischen Regeln Mondrians bekunden. 1930 Teilnahme an der Ausstellung von Cercle et Carré, seit 1933 gehört er zur Gruppe Abstraction-Création, 1937 stellt er in «Abstrakte Kunst» in der Kunsthalle Basel aus. In Frankreich wird der geometrisch-konstruktive Stil erst nach dem 2. Weltkrieg als eine gültige künstlerische Ausdrucksform akzeptiert. Die Ausstellung «L'Art concret» 1945 in der Galerie Drouin, an der auch Gorin partizipierte, trug vor allem dazu bei. Ausserdem auch der «Salon des Réalité Nouvelles», der 1946 gegründet wurde und zu dessen Vorstandsmitgliedern Gorin seit 1947 gehörte. Anfang der 50er Jahre war er Mitglied der «Groupe Espace», 1961 wurde er Vizepräsident der «Groupe Mesure». Starb 1981.

Schon in seinen puristischen Werken verwandte Gorin mit Vorliebe reine Farben und einen flächigen Farbauftrag im Gegensatz zu den meisten Puristen. Auch den Neoplastizismus Mondrians hat er nicht kritiklos übernommen, sondern von Anfang an zu erweitern, zu entwickeln und zu verändern versucht. Er arbeitete damit Diagonalen, stellte das Quadrat auf eine Kante, die für Mondrian typischen schwarzen Farbbalken wurden bei ihm hell und in die Bildfläche eingegraben. Gorin dynamisierte die Komposition eine Zeitlang mit Kreuzen oder setzte die ursprüngliche Rechteckkonstruktion in Ovale und Kreise hinein. Seit den 40er Jahren verfügte er überhaupt frei über alle möglichen geometrischen Figuren. Ab 1929/30 hat Gorin in drei Dimensionen und in Flachreliefs gearbeitet. Sie sind für ihn Fragmente des Kosmos und würden sich, unendlich vergrössert, letztlich mit dem Universum decken. In die Auffassung von der Bildfläche brachte er die Idee der Tiefe und vor allem den Begriff des Rhythmischen ein. Der Rhythmus spielt eine grosse Rolle in den raum-zeitlichen Kompositionen, die er in seinen Reliefs von 1934 an entwirft. Raum-zeitlich, das heisst nach seinen eigenen Worten, dass die Ästhetik sich analog zu den Wissenschaften entwikkeln sollte und es dem Künstler deshalb obliegt, in Experimenten und Versuchsreihen Raum und Zeit in elementaren Strukturen sichtbar zu machen. Das Universum basiere auf einem harmonischen Gleichgewicht, das sich in Rhythmen, Zyklen und Vibrationen äussere. Blosse statische Formen reichten nicht aus, sein Wesentliches zu entdecken. Sie entsprächen allein verstandesmässigem Begreifen; Zeit und Bewegung dagegen dem Sinnlichen und Instinktiven.

Die Monographie «Jean Gorin» erscheint 1984 im Waser Verlag, Buchs-Zürich

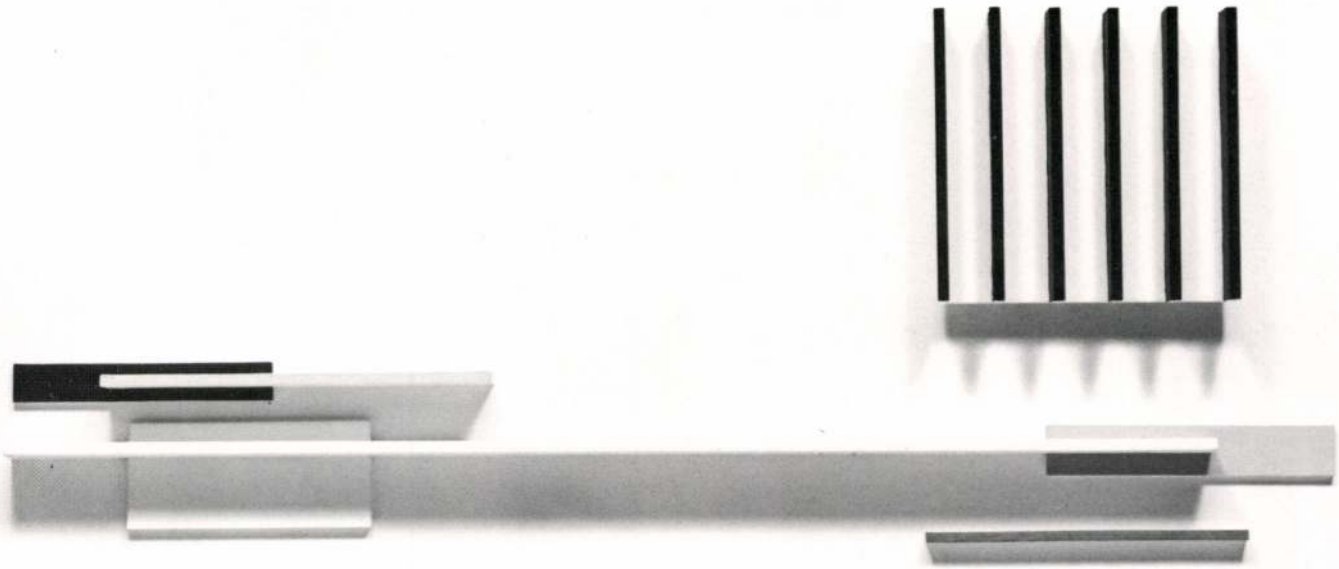

Composition multivisuelle No 32, 1967
Relief, rot, blau, gelb und weiss
75 x 122 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

Auguste Herbin

Geboren 1882 in Quiévy, Nordfrankreich. Wächst in Cateau-Cambrésis auf. 1899–1901 an der Ecole des Beaux-Arts von Lille, anschliessend Übersiedlung nach Paris. Impressionistische, von Van Gogh und Cézanne beeinflusste Landschaften und Stilleben. 1909 wird er Nachbar von Picasso und Juan Gris im Bateau-Lavoir. Erarbeitung eines ganz eigenen, streng konstruierten und stark farbigen Kubismus. Langsame Entwicklung zur Ungegenständlichkeit hin. Ab 1918 schuf Herbin neben seinen Bildern Holzskulpturen und Reliefs in Farben. Noch bevor er sich einer abstrakten Kunst zuwandte, nahm er an zahlreichen wichtigen Ausstellungen, vor allem im Ausland teil: 1912 an Manifestationen der Berliner Sezession, an der Sonderbund-Ausstellung in Köln und in der Gruppe «Section d'Or» in Paris. Im gleichen Jahr zeigte er seine Bilder in der Galerie des «Sturm» in Berlin. Seit 1915 wurde er von Leonce Rosenberg vertreten. Von 1922 bis 1926 hatte Herbin eine kurze figurative Periode. Danach wird seine Arbeit immer geometrisch abstrakt bleiben. 1931 gründet er mit Vantongerloo zusammen die Gruppe und die Zeitschrift «Abstraction-Création», die sich 1937 wieder auflösen. 1947 wird er Vize-Präsident des «Salon des Réalités Nouvelles». Zwei Jahre später erscheint sein Buch über die «Nicht-figurative, ungegenständliche Kunst». Seit 1944 unterlegte Herbin seiner Malerei eine Art System, das für alle folgenden Jahre bestimmend bleiben sollte: sein «plastisches Alphabet». 1960 ist er in Paris gestorben. Mit dem «plastischen Alphabet» hat Herbin seiner Abstraktion durch Bezüge zu einem schon bekannten, bestehenden Zeichensystem einen Halt geben wollen. Danach baute er seine Kompositionen immer auf Buchstaben und Worten auf. Jede Farbe wurde einer Form eingeschrieben, und jede Form aus einem Zeichen heraus entwickelt. So wurde für ihn alles darstellbar, allerdings nicht im Figürlich-Imitativen, sondern in einer Art Transkription der Sprache. Herbins Abstraktion war nie eine totale gewesen. Immer hat er versucht, eine Verbindung zur äusseren Wirklichkeit zu behalten, und sei es auf solchen Umwegen

Sculpture, 1921
Holz, polychrom gefasst
Höhe 84 cm

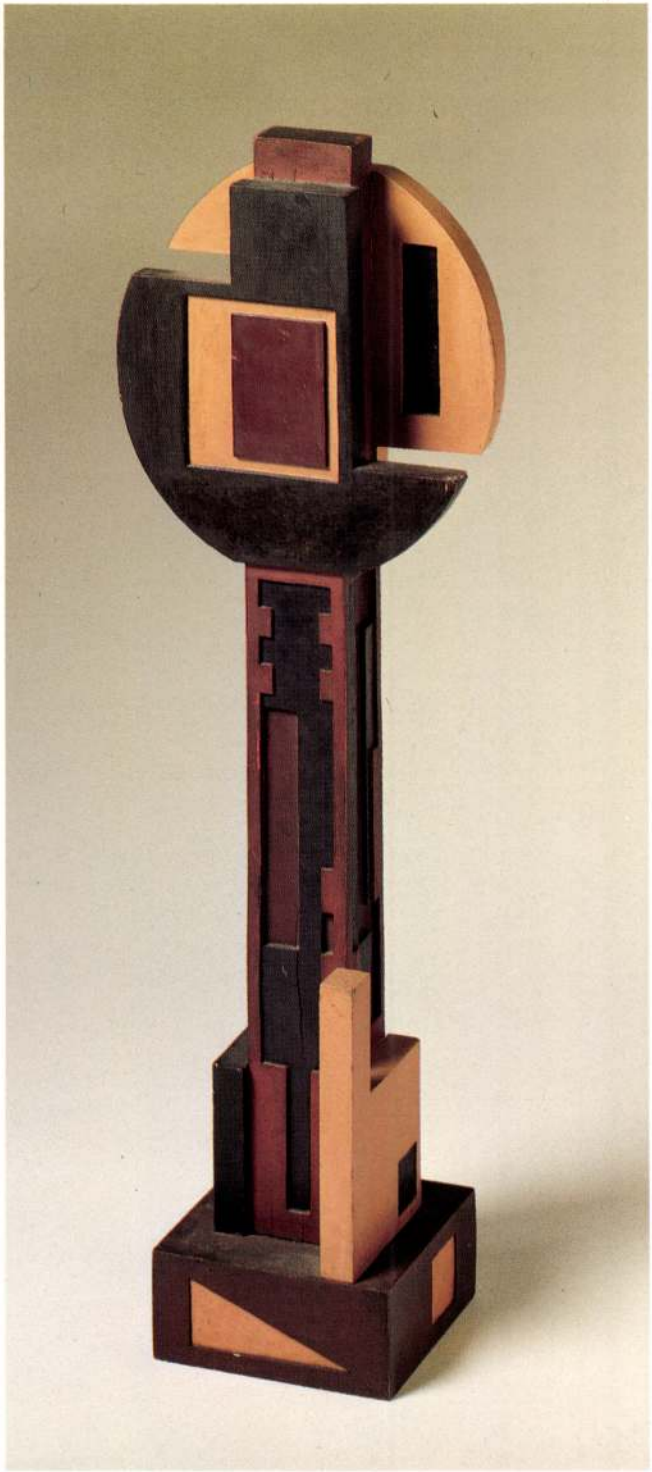

HERBIN

wie über den Begriff. 1918 hatte er das Ende des Kubismus und gleichzeitig der bürgerlichen Tafelbildmalerei proklamiert. Er erklärte die Kunst als untrennbar von der Architektur. Damals entstanden seine Fresken, farbigen Skulpturen und die hieratischen, Stelen ähnlichen Bilder. Auch sie waren keineswegs absolut ungegenständlich. Sie hiessen «Silhouette» und «Totem» und hatten zumindest die Umrisse bestimmter Dinge oder Gestalten. Die Geometrie ist ihnen wie ein ornamentales Gewand übergestreift. Sie ist hier nicht, wie für die Neo-Plastizisten und die Konstruktivisten, das ordnende und aufbauende Prinzip, auch nicht konzeptuelle Durchdringung des Weltganzen, sondern dem Gegenstand oder dem Raum hinzugefügte Ornamentierung. Das schmale vertikale Bild von 1919 erinnert ausserdem an Werke von Léger aus der gleichen Zeit. Es lässt Assoziationen an Bögen, Geländer, Kurven und andere architektonische Elemente zu. Man sollte nicht vergessen, dass Léger sich nur in ganz wenigen Werken radikal und unwiderruflich von der Dingwelt entfernt hat, weil er der Abstraktion nicht traute. So scheint auch Herbin letztlich am Objekt verhaftet und unterscheidet sich darin wesentlich von anderen französischen Konstruktivisten.

Auguste Herbin

Sur les Pyrénées, 1919
Öl/Leinwand auf Holz, 220 x 80 cm
signiert, datiert, bezeichnet

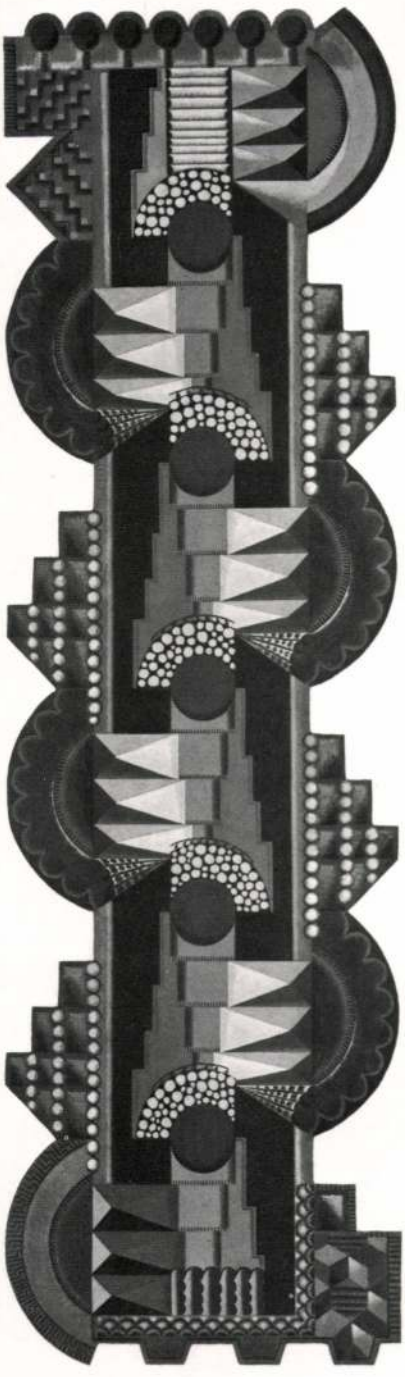

André Heurtaux

1898 in Paris geboren. Er ist das letzte von fünfzehn Kindern und gezwungen, zu arbeiten, als der Vater 1913 stirbt. Autodidakt. 1921 beginnt er zu malen, zuerst im klassischen, dann im kubistischen Stil, den er 1922 in einer Ausstellung von André Lhote entdeckt. Seit mitte der 20er Jahre stellt er im «Salon des Indépendants» und dem der «Surindépendants» aus. Von 1933 ab wendet er sich einer konstruktiven Malerei zu, nimmt 1934/35 Kontakt zu Mondrian und auch zu der Gruppe «Abstraction-Création» auf, wird aber erst 1937, kurz vor ihrem Zerfall, Mitglied und Sekretär. 1957 stellt er in «L'Art abstrait» im Museum von Saint-Etienne mit aus. Im gleichen Jahre nimmt er an «50 Jahre abstrakter Malerei» in der Galerie Creuze in Paris teil, 1968 an «From Constructivism to cinetic art» in London, 1972 an «The non objective world» bei Annely Juda, auch in London, 1974 an «Der Konstruktivismus und seine Nachfolger» in der Staatsgalerie Stuttgart. Die Galerie Denise René zeigte seine Arbeiten in den folgenden Jahren in zahlreichen Gruppenausstellungen konstruktiver, geometrischer oder kinetischer Kunst. Dennoch ist er immer ein Aussenseiter geblieben. Spezifisch für seine Werke sind eine meist sehr einfache, oft von Diagonalen bestimmte Aufteilung der Bildfläche und seine Vorliebe für gemischte, matte Farben, die er immer gleichberechtigt nebeneinandersetzt und in feinsten Nuancen und Abstufungen aufträgt. Heurtaux starb am 14. Januar 1983.

Composition à la bande grise
Etude 2, 1948 (doppelseitig)
Gouache auf Papier, 18 x 46,5 cm

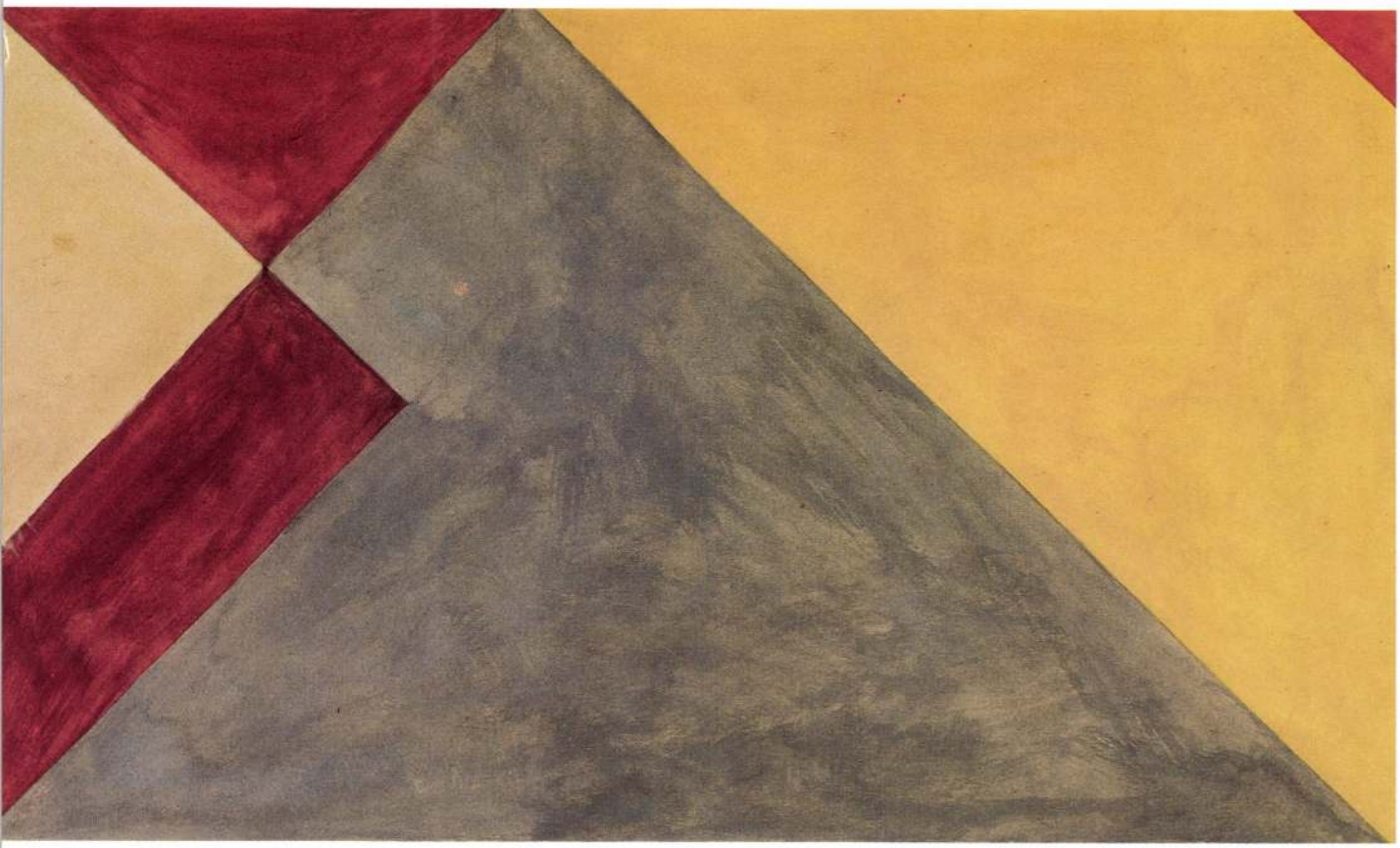

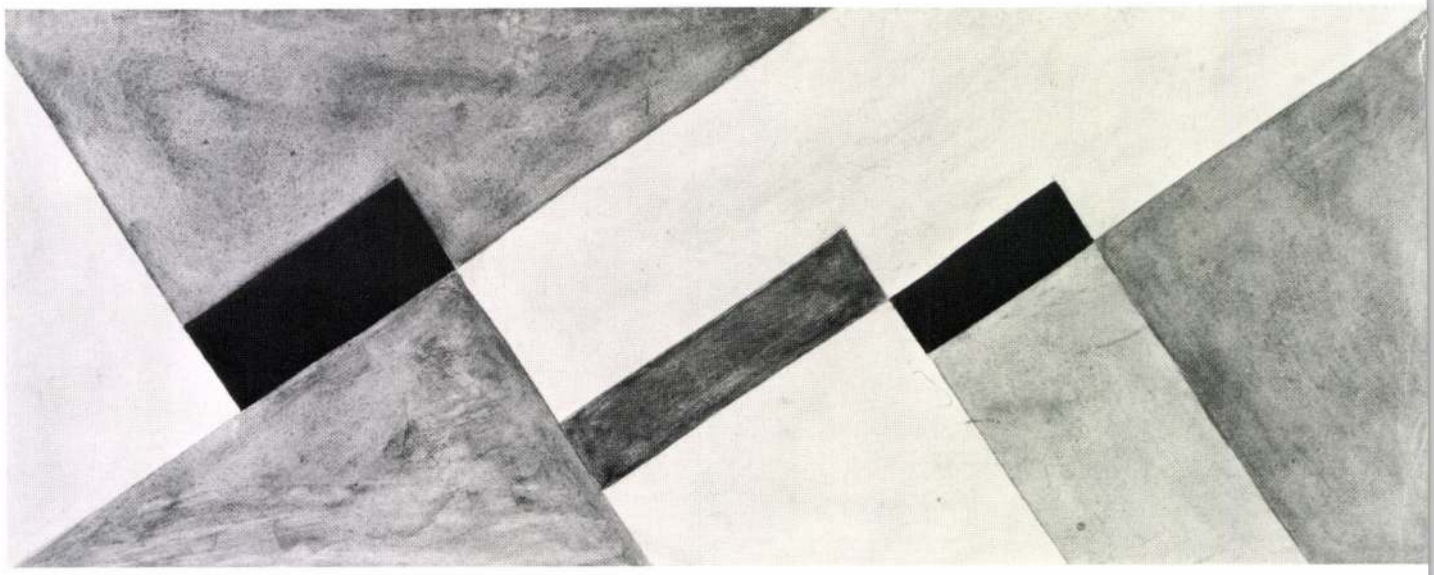

Ohne Titel, 1951
Gouache auf Papier, 24 x 42 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

André Heurtaux

Composition à fond clair, 1945–1947
(nach einer Skizze von 1938)
Gouache auf Papier, 27,5 x 21 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

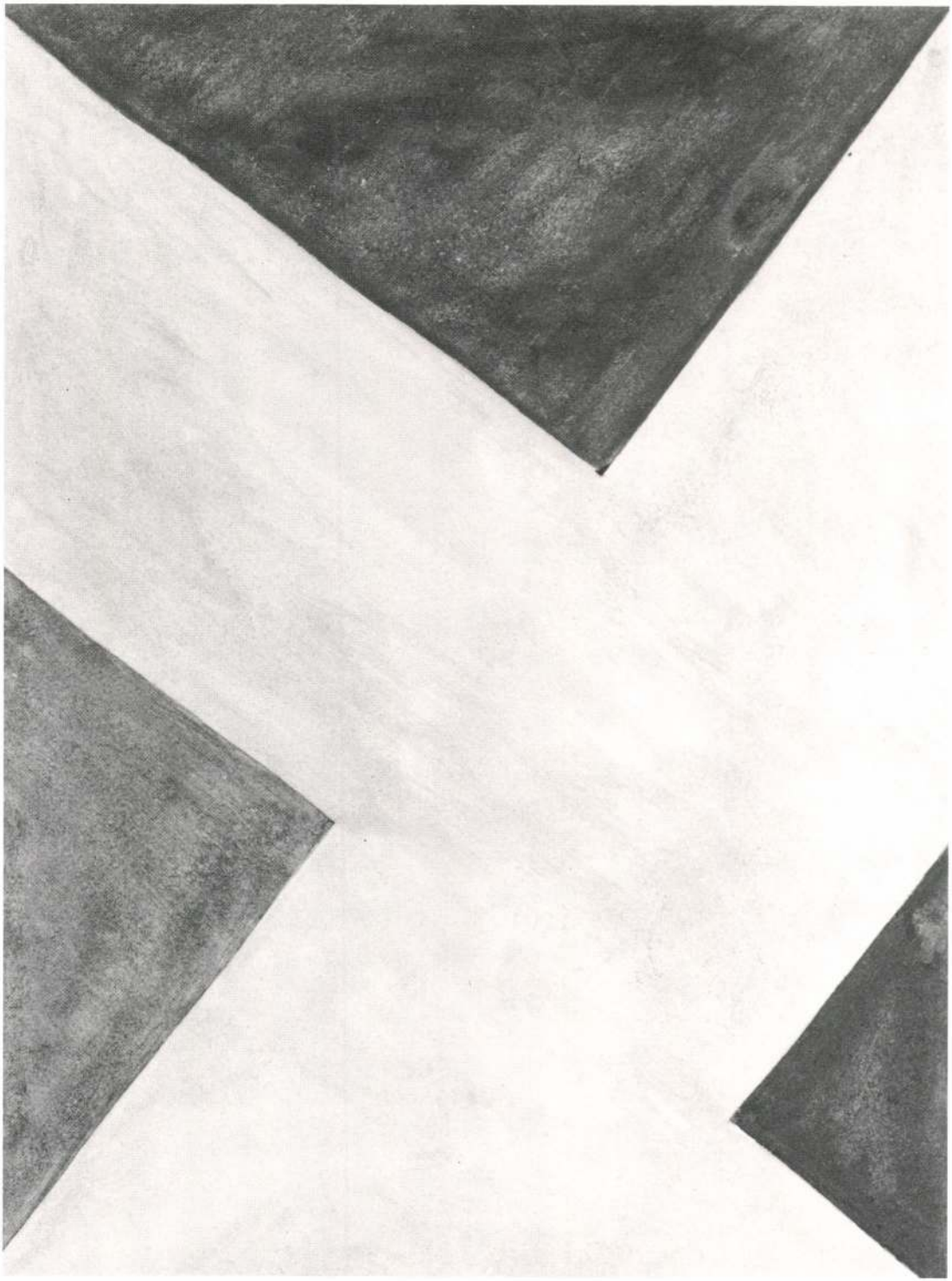

Thomas Konok

Ist 1930 in Budapest geboren. Studierte von 1948 bis 1953 an der Hochschule für Bildende Künste in Budapest und genoss eine noch längere musikalische Ausbildung am Konservatorium, die für sein Schaffen von eminenter Bedeutung geblieben ist. Stellte in seiner Heimatstadt aus, bis er 1959 nach Paris umzog, wo er seitdem lebt und arbeitet. 1963 ein Jahr Aufenthalt in USA mit dem Stipendium der Hartford Foundation, California. Seine erste Einzelausstellung in Westeuropa hat er 1960 bei der Galerie Lambert in Paris. Folgen zahlreiche Museums- und Galerieausstellungen in Frankreich, Holland, Deutschland, USA, Schweiz und 1981 im Museum für Schöne Künste in Budapest. Stellt seit 1972 regelmässig in der Galerie Schlégl in Zürich aus.
Meist wird die Bildfläche von wenigen grosszügig umrissenen Farbfeldern organisiert. Der Blick konzentriert sich auf eine helle Form, die von unregelmässigen, dunklen Rändern, oder eine dunklere Form, die von helleren Rändern umgeben ist. Es ist so, als wolle Konok sich einen freien Raum schaffen, in den er gestaltend eingreifen kann. Die Farbskala ist zurückhaltend und diskret. Um so stärker dynamisierend wirken die feinen, sparsam gesetzten Linien, die die so sich öffnende Fläche durchschneiden und in Kurven oder Geraden strukturieren, ohne dass dabei eine Ordnung oder ein System entstünde. So verhalten wie die Farbe, so gemessen und vornehm die Linienführung. Nirgends gibt es Symmetrien oder bedeutende rhythmische Wiederholungen, und dennoch entsteht immer so etwas wie ein schwebendes Gleichgewicht. Konoks Geometrie ist keine Visualisierung mathematischer Gesetze und keine Sichtbarmachung einer konstruktiven Weltkonzeption; sie ist eher Metapher des Massvollen und Aufbauenden als solchem.

Graphidion gris, 1980
Acryl auf Leinwand
130x160cm

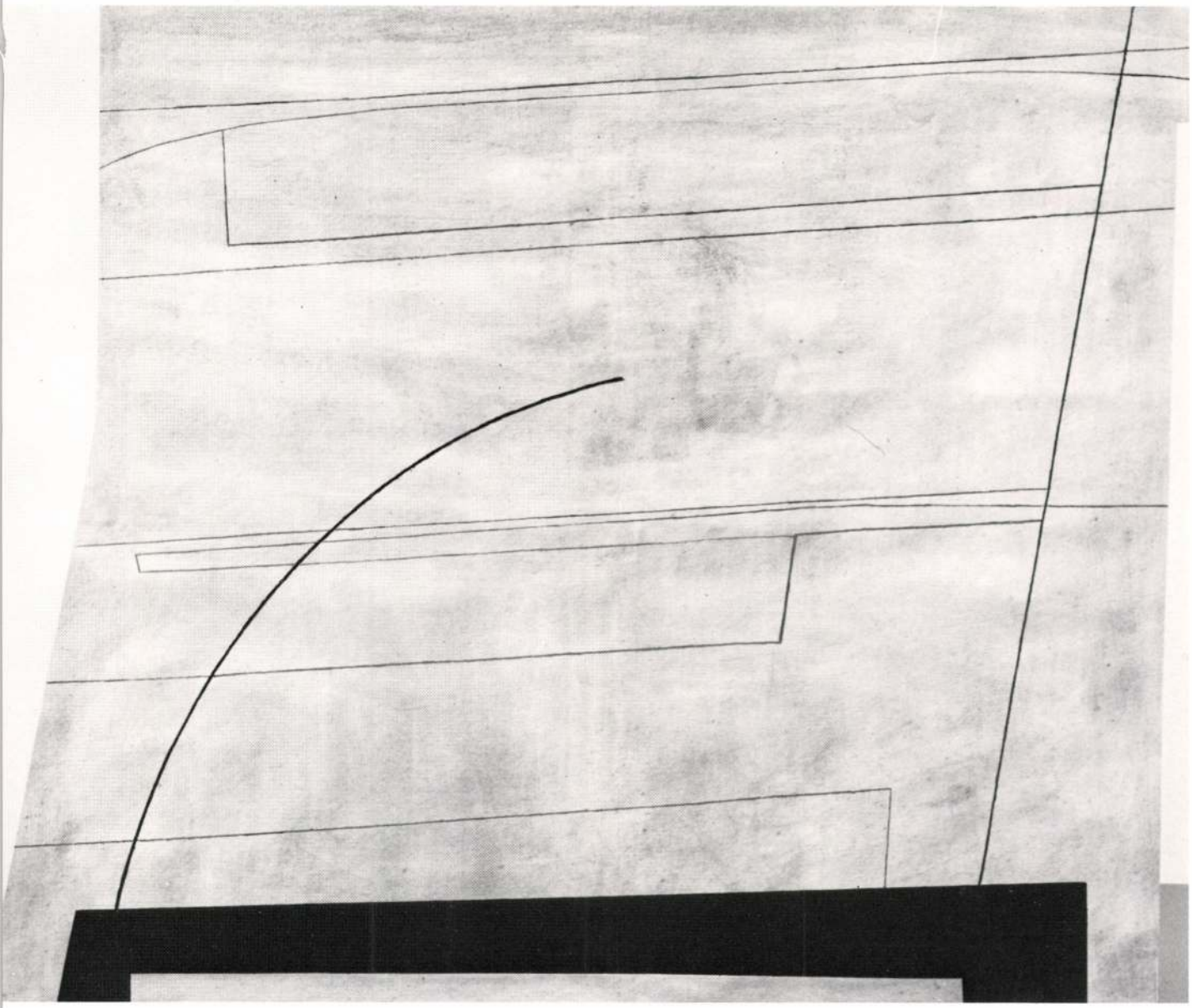

François Morellet

1926 in Cholet geboren. Autodidakt. Hat 1950 seine erste Einzelausstellung in der Galerie Creuze in Paris. 1952, sechsundzwanzig Jahre alt, beginnt er, mit Systemen zu arbeiten und bekundet damit seine Reaktion auf die lyrische Abstraktion der Ecole de Paris, die damals gerade die Kunstszene beherrschte. Schuf eine Art Synthese der wichtigsten in der konstruktiven Kunst des 20. Jahrhunderts irgendwann initiierten Tendenzen: dass die Mathematik in der Malerei Anwendung finden könnte, kommt von Vantongerloo her. Dass man eine gleichmässige, hierarchielose Oberfläche schaffen müsse, hatte schon Strzeminski in seinem Buch über den Unismus gefordert. Von van Doesburg kam die Idee, jeden Lyrismus und Symbolismus aus dem Bild zu verbannen, von den russischen Konstruktivisten der Gedanke, den Begriff des Künstlers, wie er im bürgerlichen Sinn gebraucht wurde, aufzuheben. Morellet entdeckte die Möglichkeit, eine anonyme, schematische und vorausberechenbare Sprache zu entwickeln, angeregt durch die arabische Architektur und Ornamentierung der Alhambra. Sie war ihm ein Beispiel für die Variations- und Repetitionsskala, selbst wenn man mit einfachsten fundamentalsten Gestaltungsprinzipien umging. Morellet nutzte diese Entdeckung für seine Erarbeitung einer der modernen Technologie nahe Kunst. Seit 1958: Zufallssysteme. Seit 1962 sphärische Raster. 1963 Neon-Arbeiten mit interferierendem Rhythmus. 1960–68 ist er Mitglied der «Groupe de Recherche d'Art Visuel». Stellte, vornehmlich seit 1971, in zahlreichen Museen Deutschlands, Englands und Frankreichs aus. Nahm an allen grossen Manifestationen konstruktiver und kinetischer Kunst teil. 1968: Documenta 4 in Kassel. 1970: Französischer Pavillon der 35. Biennale von Venedig. 1977/78 Retrospektive im Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, in der Nationalgalerie Berlin und in der Kunsthalle Baden-Baden. Lebt und arbeitet in Cholet.

Die Kernidee der Morelletschen Kunst ist die Vorauserarbeitung eines Systems für jedes Werk. Das Resultat interessiert ihn weniger als der Charakter des Systems, nach welchem es entstand. Damit nahm er die minimalistische Kunst eines Sol Le Witt, Donald Judd, Flavin schon voraus. Morellet liegt daran, dass das System immer leicht ablesbar bleibt, damit es nicht wieder Anlass zur Mystifikation gibt. Technik bedeutet Kontrollierbarkeit der Energien, die uns zur Verfügung stehen. Morellets ist eine kontrollierte, aber keine komponierte Kunst. Ab 1958 entwickelte er die Serie der Rasterbilder. Hatte er zuerst begonnen, Quadratraster auf einfache Weise übereinanderzulagern und somit Mondrians Grundprinzip sozusagen an ein konzeptuelles Ende zu führen, indem er die Bildfläche gleichmässig mit unzähligen Quadraten füllte, arbeitete er nun mit parallelen farbigen Linien auf farbigem Grund, deren Ordnung nicht mehr so leicht erkennbar war. Der Titel allein verrät, in welchem Neigungswinkel die Linien zum Rand des Bildes jeweils stehen. Hier ist es interessant zu beobachten, dass nicht allein das System, sondern auch die Stärke und Dichte der Linien die Lesbarkeit des Bildes bestimmen. Es ist also nicht nur abhängig von der Objektivität einer gegebenen Bedingung, sondern ebenso von einer subjektiven Entscheidung des Künstlers, Entscheidung, auf die Morellet allerdings am liebsten auch noch verzichten würde.

4 Trames, 22,5°, 45°, 67,5°, 90°, 1959/69
Malerei und Serigraphie auf Holz
80 x 80 cm, 6/9
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

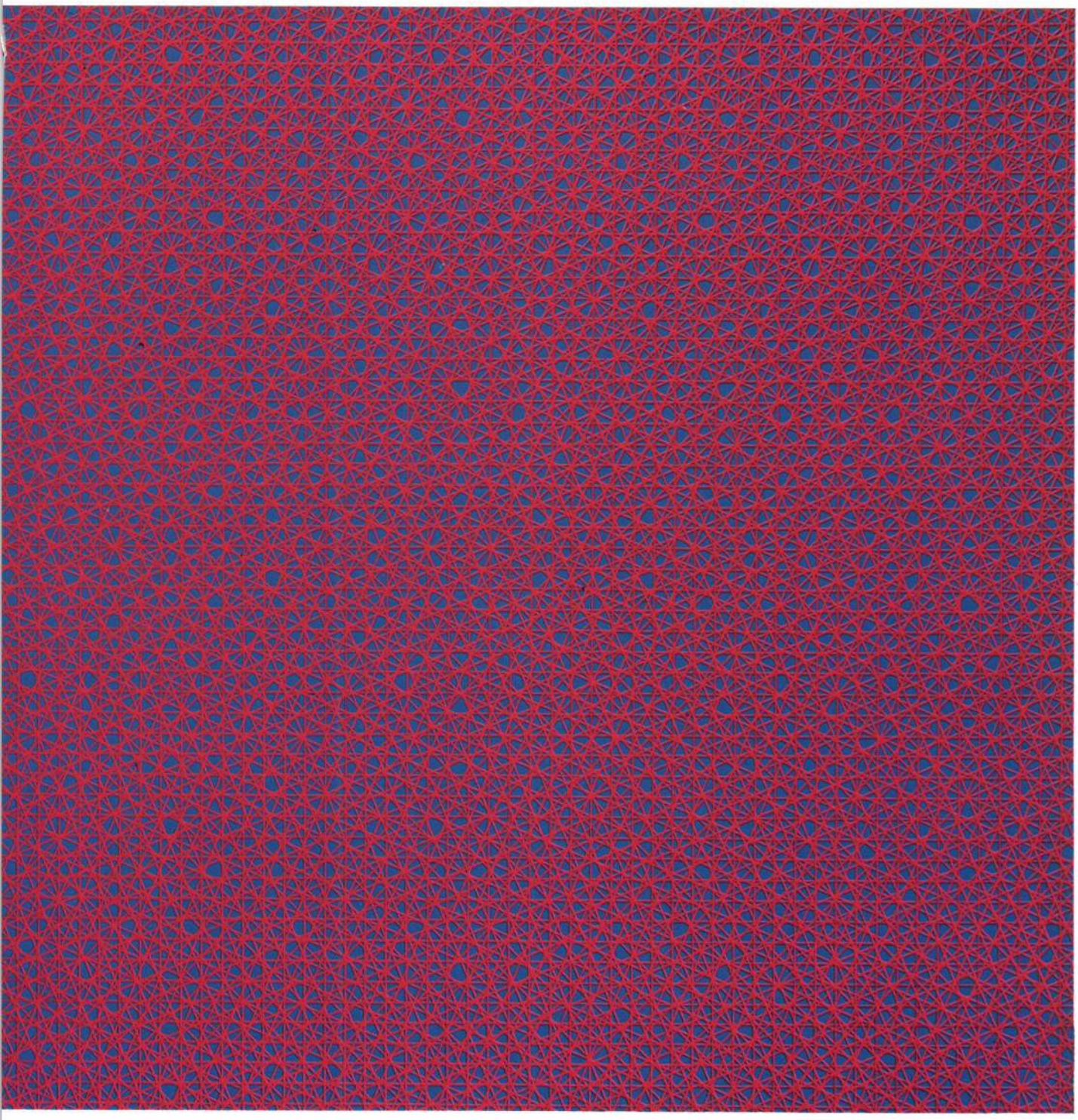

Francis Picabia

Geboren am 22. Januar 1879 in Paris, studierte dort an der Ecole des Arts Décoratifs. Trifft Camille Pissarro. Malt anfangs neoimpressionistisch, wird dann vom Fauvismus beeinflusst. 1905 erste Ausstellung in der Galerie Hausmann, Paris. 1911 Begegnung mit Duchamp bei Jaques Villon in Puteaux, 1913 Teilnahme an der «Armory Show» in New York. 1915 wieder Kontakt mit Duchamp in New York; Herausgeber von «Camera Work», 1917 Gründung der wichtigen Dada-Zeitschrift «391», ab 1918 Kontakt mit der Zürcher Dada-Gruppe. 1920 Mitbegründer der Pariser Dadaisten-Gruppe, veröffentlicht das Manifest «Cannibale». Teilnahme an der Ausstellung der «Société Anonyme» in New York. 1921/22 Trennung von Dada, Wendung zum Surrealismus, 1924 entsteht in Zusammenarbeit mit Breton der Film «Entr'acte», 1925 Übersiedlung nach Mougins. 1927 beginnt die Epoche der «Transparente»; während des Zweiten Weltkrieges malt er gegenständliche Bilder, ab 1945 wandte er sich wieder der abstrakten Malerei zu.

«Picabia war der geborene Abenteurer in der Kunst des 20. Jahrhunderts: Er gründete ständig neue Bereiche des Denkens und verwarf sie wieder; er hinterliess eine Reihe brillanter Werke, die Marksteine seiner Beziehungen zu den bedeutendsten Kunstrichtungen des 20. Jahrhunderts darstellen».
(Herbert Read, in: Kindler Malerei Lexikon, Bd. IV, S. 733)

Composition, 1937
Gouache auf Papier, 28,5 x 38,5 cm
signiert, datiert

Ad Reinhardt

1913 in Buffalo, New York geboren. 1931–35 Studium der Kunstgeschichte an der Universität von Columbia. 1935/36 studiert er Malerei. Anfänglich Neo-Cubist, tritt er 1937 der Gruppe «American Abstract Artists» bei. Collagen und geometrische Werke. 1944 hat er seine erste Einzelausstellung. Nach dem Krieg abstrakte all-over-Malerei, manchmal fast monochrom. Ab 1950 entstehen kalligraphische Bilder und die sogenannten Brick paintings. Zwischen 1951 und 1953 beschränkt er sich auf rechtwinklige Kompositionen mit nur einer Farbe, meist rot oder blau, in denen es nur noch geringe Schwankungen in den Nuancen gibt. 1953 beginnt er mit der Serie der schwarzen Bilder, gibt jede Asymmetrie und Unregelmässigkeit auf. Stützt seine Malerei in den folgenden Jahren durch Texte über orientalische Kunst und malt in den letzten sieben Jahren seines Lebens, von 1960 bis 1967, nur noch schwarze Quadrate, die durch ein Mittelkreuz geteilt sind und die er gelegentlich «letztes Bild» nennt. Sein Ziel ist nicht eine Anti-Kunst, sondern die Darstellung einer absoluten Idee von Kunst. 1966/67 Retrospektive im Jewish Museum. Er stirbt 1967 in New York.

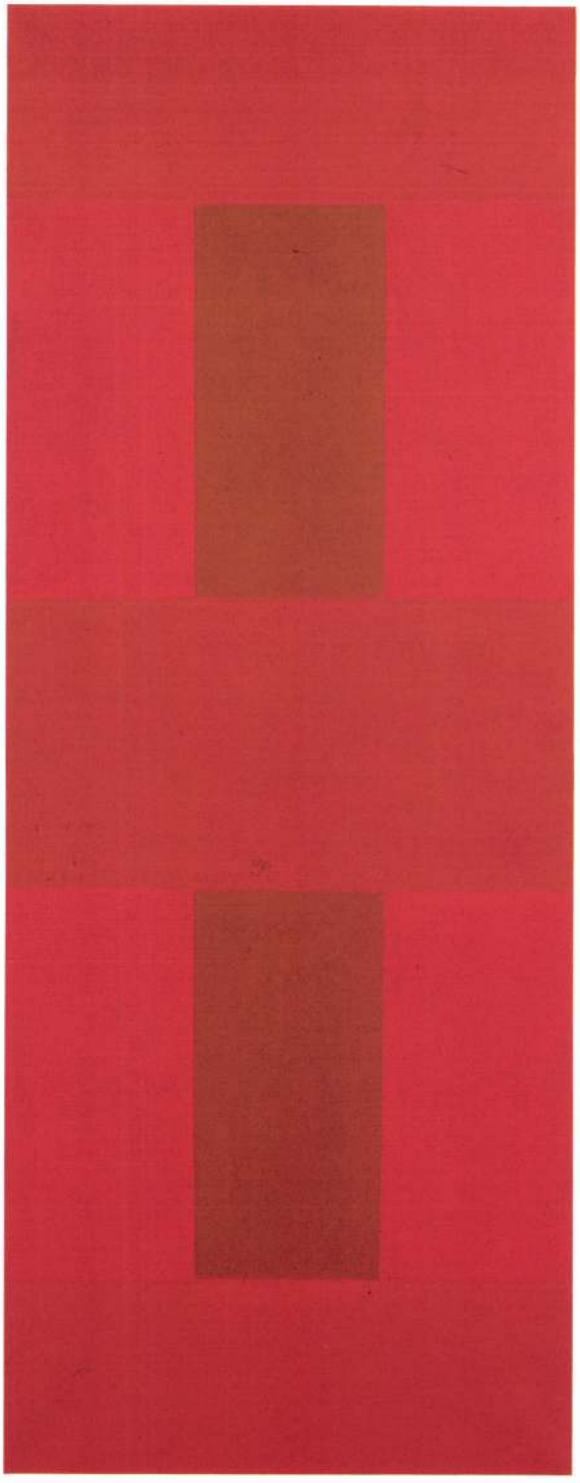

Abstract painting, red, 1952
Öl auf Leinwand, 127 x 50,8 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

Luis Tomasello

Ist 1915 in Argentinien geboren. 1951 machte er seine erste Reise nach Europa. 1957 installiert er sich endgültig in Paris, wo er noch heute lebt und arbeitet. Gleich in den ersten Jahren macht er kinetische Experimente. Seit 1958 schafft er ausschliesslich Flachreliefs. Seit dem gleichen Jahr stellt er regelmässig in der Galerie Denise René aus. Nahm ansonsten an allen wichtigen Ausstellungen der konstruktiven und kinetischen Kunst teil: «Art construit» in Belgien 1960, «Nouvelle Tendance» in Paris 1964, «The responsive Eye» in New York 1965, «Lumière et Mouvement» in Paris, «Kinetika» in Wien 1967 u. a. mehr. Schuf zahlreiche Wandreliefs und Räume in öffentlichen Gebäuden. 1976 Retrospektive im Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris.

Nach einer frühen figurativen Periode entdeckte Tomasello 1951 die geometrisch-konstruktive Malerei, entschliesst sich aber bald, sie nicht in der Fläche weiterzuentwickeln, sondern in der dritten Dimension, wozu ihm die Form des Reliefs gelegen kam. Gestützt auf Mondrian, der in seiner Geometrie die verborgene Gesetzmässigkeit des Universums und seine Harmonie darzustellen suchte, benutzt Tomasello einfachste Baukörper: Würfel, Zylinder, rechteckige Flächen. Seine Absicht: möglichst ruhige, gleichmässige, kontinuierliche Verteilung auf der Fläche. Die Reliefelemente werden daher regelmässig über den Grund verteilt. Die Farbe verschwindet fast und ist der Komposition jedenfalls gänzlich untergeordnet, so dass die Aufmerksamkeit mehr auf gewisse Brüche im Rhythmus und Nuancen in der Bewegung gezogen wird, die er durch Richtungsänderungder Elemente hervorruft. Gerade in den letzten Jahren entstanden extrem «schweigsame» weisse Reliefs, die nur von wenigen Linien unterbrochen sind, durch die eine Farbe leicht hindurchschimmert, während die weisse Fläche das Licht reflektiert. Alles Körperliche und Materielle scheint aus ihnen verbannt. In der dominierenden Helligkeit scheint die Substanz der Dinge in einen schwerelosen Raum entlassen. Es entsteht ein Widerspruch zwischen der Stabilität und Gewissheit, die wir gewöhnlich den geometrischen Grundformen zuschreiben, vor allem dem Quadrat, und dem unphysischen, ephemeren Eindruck, den der Anblick solcher Reliefs tatsächlich hinterlässt.

Atmosphère chromoplastique 121, 1964
Holzrelief bemalt, 90 x 90 cm
signiert, datiert und bezeichnet rückseitig

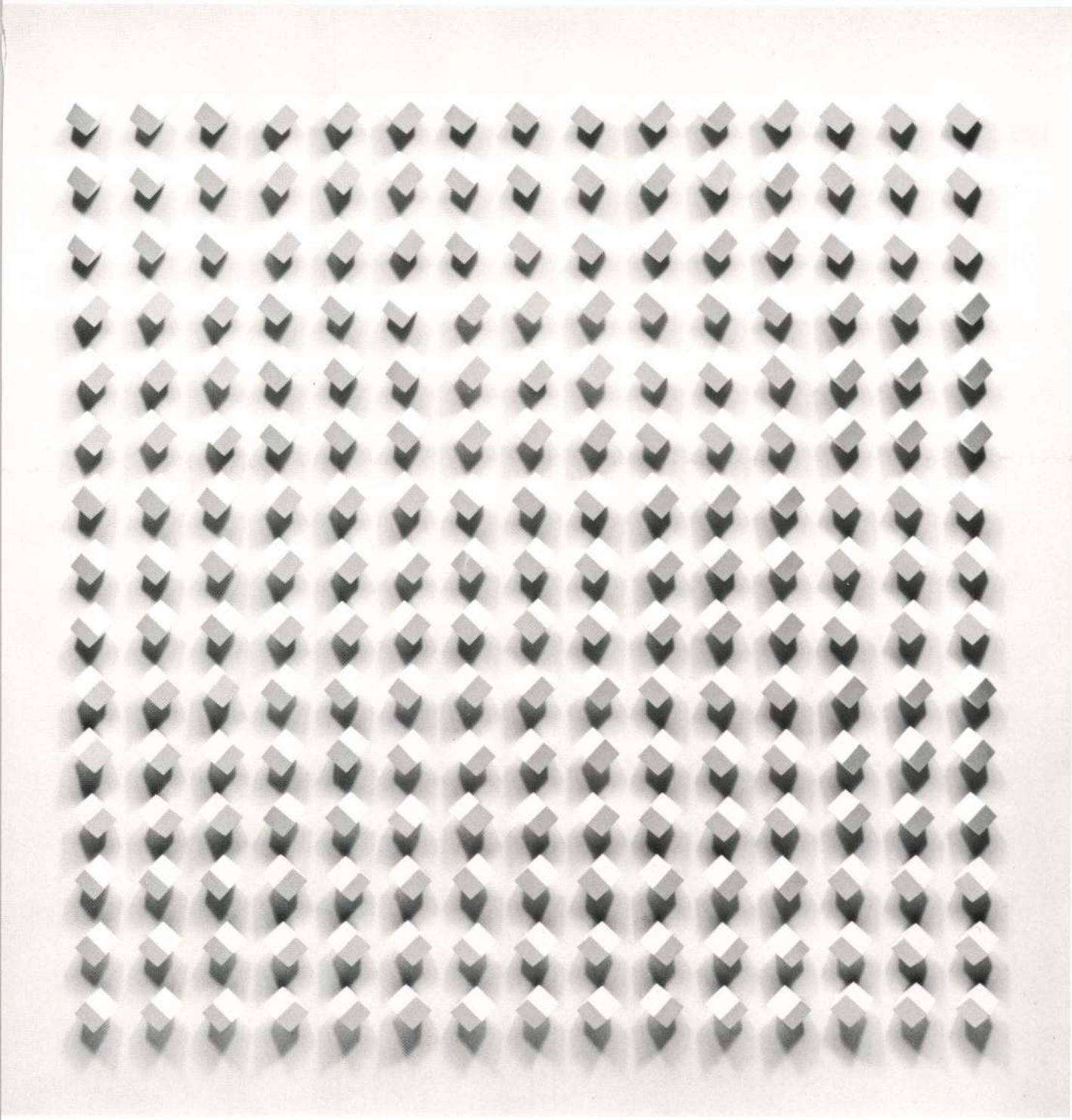

Fotos: Charlie Keller, Foto Flair, Zürich
Druck: Waser Druck, Buchs-Zürich

Galerie Schlégl, Zürich

Művészet

1985. július

Konecsni György: És mégis lesz kenyér, 85x59 cm, 1945, Nemzeti Parasztpárt

7

Negyven alkotó év

2 Felszabadulási jelképek *Aradi Nóra*

6 Jegyzetek a 40 alkotó év című kiállításról *Heitler László*

11 Egy kiállítás margójára *Theisler György*

16 Budapesti szoborleltár *Wehner Tibor*

20 Időtlenül és felhőtlenül (Válogatás negyven év érmeiből) *Hajdu István*

Kiállítás

23 Rend és dráma (Vallomás Bernáth Aurélról) *Illés Endre*

Műhely

26 A tiszta festészet (Lossonczy Tamás és a magyar nonfiguráció) *Lóska Lajos*

30 Bodóczky István műtermében *Földényi F. László*

33 A „Lacza-macák" *Székely András*

36 Gyönyörű ez a mai nap *Gyetvai Ágnes*

39 Rusztikus plasztikák (Pusztai Ágoston samottjairól) *Chikán Bálint*

Kitekintés

42 A gondolatmenet harmóniája (Beszélgetés Konok Tamással) *László Péter*

47 Tükör-képek (Beszélgetés Zankó Tamással) *Rideg Gábor*

Könyvekről

52 Nagy István *Sümegi György*

Művészek a fasizmus ellen

55 A nagy győzelem emlékműve *V. Perfiljev*

59 **Napló**

A borítón Földi Péter: Nyitva van az aranykapu . . , olaj, vászon, 140x200 cm, 1983–84
(fotó Somfai I.)

1985. július, XXVI. évfolyam, 7. szám
A Magyar Képző- és Iparművészek Szövetségének lapja – Főszerkesztő: Rideg Gábor
Szerkesztőség: 1121 Budapest, Agancs út 26–28. – Telefon: 166-048
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11. Levélcím: 1906 Pf. 223. – Telefon: 222-408
Felelős kiadó: Siklósi Norbert, a Lapkiadó Vállalat vezérigazgatója
85.2551/2-07 Zrínyi Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Vágó Sándorné vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivataloknál és
a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. – 1900)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a KHI 215-96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 360,– Ft
Külföldön terjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
H 1389 Budapest, Postafiók 149. – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!
A folyóirat példányonkénti ára: 30,– Ft

Felszabadulási jelképek

1

2

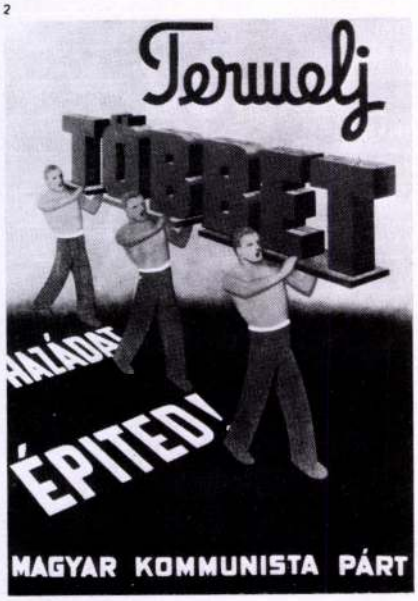

3

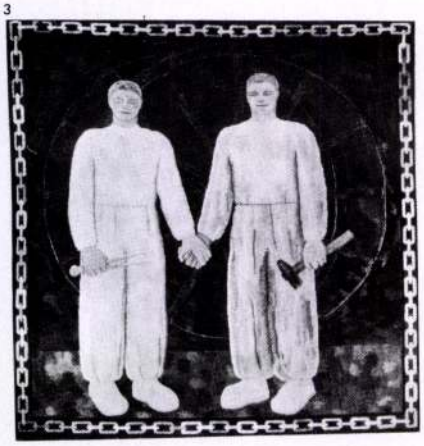

Gyakori észrevétel, hogy művészetünknek mintha kifáradt volna a jelképteremtő készsége; ilyen megjegyzések kísérik egy-egy nemzeti ünnep plakátpályázatát vagy egy történeti fogalom megjelenítésére szánt emlékmű terveit. De korántsem bizonyos, hogy a „jelképi invenció" hiányáról van szó, hiszen a művész nem „találhat ki" jelképet, a művész képpé, képi szimbólummá formálhatja azt, ami a kollektív tudatban él. S a köztudatnak az a rétege, amiből a jelkép, illetve annak igénye fakadhat, általában igen lassan változik és sokáig él. Más a helyzet a különös feszültségű történelmi pillanatokban, amikor természetes lehet az igen gyors, a sűrítetten gazdag jelképi változás, és szinte tobzódnak az új képi szimbólumok. De a történelemnek kevés az ilyen csomópontja. Az azokat összekötő hosszabb, robbanás nélküli, viszonylag folyamatos átmenetek idején is kialakulnak új jelképek, de azok kevésbé látványosan újszerűek, és nem is elsősorban újszerűségükkel hatnak. S az új jelképpé lett motívumok mögött is fellelhető a régóta halmozódó, esetleg éppen ősi tudattartalom – elég a *Picasso-békegalamb* jelentésbeli előzményeire gondolni a Noé-legendától kezdve.

A felszabadulást jelképező alkotások motívumai is majdnem mind régebbi eredetűek, de 1945-ben vagy azután új képi összefüggések is születtek, vagyis a motívumok, a képi jelek új, konkrét összefüggése alakult ki. Maga a felszabadulás összetett fogalom. Jelenti a békét, az újjáépítést, a szocialista építés kezdetét, az osztályok, egyének egymáshoz való viszonyának megváltozását. Nincs és nem is lehetséges egységes felszabdulásszimbólum; a gellérthegyi *Szabadság-emlékmű* pálmaágat tartó allegorikus nőalakjának másodlagos alkalmazása plakáton, meghívón stb. nem tartalmi komplexitása, hanem a hozzá fűződő asszociációk miatt hathat jelképként, amelyekkel panoramisztikus jellege és emblematikus alkalmazása felruházta.

Mára már a felszabadulás után közvetlenül született alkotások némelyike, akárcsak a Szabadság-szobor, április 4-ére enged asszociálni, éspedig annál inkább, minél szemléletesebben ragadta meg az akkori teendők egyik-másik oldalát, még ha nem oldja is meg a felszabadulás összetett, sokrétű szimbolizálását. S az évenként születő április 4-i plakát vagy plakátok, a felszabadulási emlékművek azt is kifejezik, hogyan változott az évtizedek folyamán az ünnepi emlékezés, az ünnep tartalma. A jelentés módosulása nyilván nem követhető évről évre, hanem csak évtizedek távlatából, akárcsak a május 1-ére, augusztus 20-ára, november 7-ére való emlékezéseké. S ha nem változott is a jelentés lényege, a képi forma a mindennapi történelem szerint árnyalódott; a tartalmi eltéréseknél jóval szembeötlőbbek a stiláris különbözőségek, főképpen a plakátnál, hiszen a politikai hirdetés a mindenkori formai divatot sem kerülheti ki. S még négy évtized tapasztalata is kevésnek látszik ahhoz, hogy általánosíthassunk: mi mindenen múlhat egy-egy jelképnek tekinthető új képi formáció megjelenése a különös feszültségű csomópontoktól nem megszakított történeti folyamatosság idején, és hogyan tudatosodik egyáltalán egy új szimbólum jelenléte.

A felszabadulást közvetlenül követő időszak művészete – főképpen, de nem kizárólag a plakátművészet – olyan szimbólumokkal, illetve jelképi összefüggésekkel élt, amelyek akkor, rokon körülmények között, más országokban is megjelentek, hiszen a béke élménye, a túlélés mámora, a tenniakarás elementáris vágya egyetemesen érvényes ösztönzők voltak. Mégis, alig akad olyan jelképi anyag, aminek ne alakult volna ki valamilyen sajátos helyi arculata, hiszen egyik-másik motívum jelentése a helyi közösségi tudat alapján asszociációs többlettel telítődhet. Magyarázattal szolgálnak a történeti előzmények, ezen belül elsősorban az, ahogyan a művészeti-irodalmi hagyomány egy-egy motívum speciális jelentését megalapozta és formálta. Ugyanannak a motívumnak, rokon képi összefüggésben, határozottabb vagy halványabb, konkrétabb vagy általánosabb jelentése lehet a különböző országokban. És ritka kivételként az is előfordul, hogy speciális helyi irodalmi-művészeti előzmények miatt a jelképnek esetleg éppen ellentétes a tartalma. Számba véve a legjellemzőbb példákat, megpróbáljuk körvonalazni a magyar művészet e sajátosságait, az egyetemes képelemek helyi vonatkozásait.

A vörös színnek, a forradalom színének távolról sincs 1945-ben olyan szerepe, mint 1919-ben; a társadalmi formáció sem proletárdiktatúra, hanem a fokozatos, noha gyors társadalmi átalakulást vállaló népi demokrácia. A vörös szín a plakátokon, leginkább a két munkáspárt plakátjain, elsősorban az építéssel, az újjáépítéssel asszociál, és konkrét motívum is kínálkozik hozzá, a vörös tégla. *FILO Minden kéz ...* című plakátján szürkés kezek vörös téglát emelnek átlósan a magasba, beborítva a képsíkot; *Kun Sándor Termelj többet, hazádat építed!* szövegű, ugyancsak 1945-ös plakátján há-

4

5

6

rom munkás viszi vállán a *TÖBBET* téglából épített betűit. Másutt az épülő vörös téglafal dominál, vagy vörös téglából állnak az MKP betűi. De *Macskássy Gyula* 1949-es hároméves terv plakátján a hatalmas, vörösbe világított hármas számjegy már szegecselt fémépítmény. A tégla csak közvetlenül a háború után lehetett jelkép, amikor az építés, építkezés legkézenfekvőbb nyersanyaga volt. Ám az, hogy nálunk különösképpen elterjedt, művészettörténeti előzményekkel magyarázható. *Derkovits Gyula* vagy *Dési Huber István* téglahordó alakjai, Dési Huber vörös kéményes képei, *Sugár Andor* cserepezői, *Lányi Dezső* építőmunkás szobra stb. olyan alkotások, ahol a tégla, a kőművesmunka az általánosabb építőmunka jelképe, és összefonódik a szocialista jövő tervezésével; *Ferenczy Noémi* 1933-as, kalászos bordűrrel szegélyezett *Kőművesé*nek is 1945 után készült el a már eredetileg is tervezett pandanja, a házakkal szegélyezett *Magvető*.

A tégla, a vörös tégla, aminek építésjelkép-szerepét később az állványzat, a vastraverz vette át, a felszabadulás után beletartozott a szerszám-, a munkaeszközszimbólumok sorába; ezek segítettek megfogalmazni az adott időszak legfontosabb teendőit, a földosztást, az újjáépítést, a termelés megindítását. A szerszámjelképek még régebbiek, mint ahogyan a vörös szín egyértelmű forradalmi, proletárforradalmi szimbólummá lett volna; megtalálhatók már a legkorábbi szabadkőműves-lapokon, és attribútumként mind gyakoribbak a múlt század második felétől. A XX. század elejének forradalmi mozgalmai gyorsították meg oly módon a jelképi sűrítést, hogy a szerszám – pars pro toto, akárcsak az ökör vagy a gyárkémény – közvetlenül osztályra utalt, esetleg osztályerőt jelképezett, sőt munkásmozgalmi jelvénnyé válhatott. A legközvetlenebb példa rá éppen a sarló-kalapács, aminek nemzetközileg első emblematikus megjelenése a Szociáldemokraták Magyarországi Pártjának egy 1904-es május elsejei jelvényén található.

Más szerszámjelképek is gyakoriak voltak: üllő, csákány, fogó, fogaskerék, kasza s mint értelmiségattribútum a körző, a paletta. Azok terjedtek el a leginkább, amelyeket kézbe fogva használnak, amelyek emberalakkal együtt, annak attribútumaként ábrázolhatók. Nálunk elvétve fordult elő a másutt gyakoribb kormánykerék (főként hajókormánykerék); áttételesebb alkalmazása található Ferenczy Noémi *Összefogás (Két munkás)* című 1948-as faliszőnyegén, a két alak mögött egymásba érő két nagy kerék háttéri motívumában. A XX. századra teljesen eltűnt a paletta mint értelmiségattribútum, mert csak szűk körű asszociációt kelthet, de megmaradt, általános lett a körző, a konstruktőr eszköze. Jelképi jelentését mindmáig tartósította *El Liszickij* 1924-es fotómontázsa, erről tanúskodik *Konecsni György* 1945-ös plakátja, a *Mindenki pártja* ...

A felszabadulás után a leggyakoribb szerszámmotívum nálunk a kalapács, a sarló, a kasza. Az előbbi kettő alkalmazá-

7

8

1 Filo (Fischer Ilona): Minden kéz vegyen részt az újjáépítésben! 84x58 cm, 1945, MKP
2 Kun Sándor: Termelj többet, hazádat építed! 84x58 cm, 1945, MKP
3 Ferenczy Noémi: Két munkás, faliszőnyeg, 210x155 cm, 1945
4 Konecsni György: Minden dolgozó pártja a Magyar Kommunista Párt, 99x68 cm, 1945
5 Konecsni György: A kenyér itt kezdődik, 88x60 cm, 1945, MKP
6 Bayer Pál: Kaptál földet... adj kenyeret! 84x58 cm, 1945, MKP
7 Nyári János: „Itt élned, halnod kell", 66x44 cm, 1947, Független Kisgazdapárt
8 Rohony Károly: Most magadnak aratsz, 84x58 cm, 1945, MKP

9

10

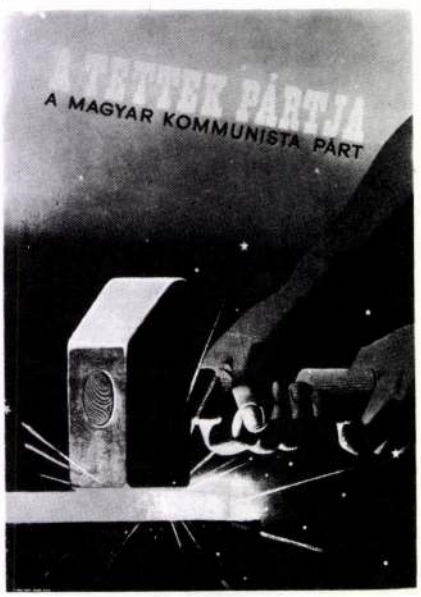

9 Bortnyik Sándor: Építsük fel a vasutat, 96x63 cm, 1945, MKP
10 Konecsni György: A tettek pártja a Magyar Kommunista Párt, 99x68 cm, 1947
11 Redő Ferenc: Budai Nagy Antal serege elsöpri a Vajda táborát, 1938
12 Szurcsik János: Kaszakalapáló, olaj, vászon, 100x120 cm, 1960
13 Vedres Márk: Kaszakalapáló, bronz, 17x18x20 cm, 1946
14 Bokros Birman Dezső: Független Magyarországért, bronz, 22,5x34 cm, 1942
15 Kerényi Jenő: Sátoraljaújhelyi partizán-emlékmű, bronz, 1946

sát korlátozza, hogy emblematikus együttesük a Szovjetunió felségjelének része. Konecsni 1945-ös, *A kenyér itt kezdődik* plakátján a sarló dominál, jóval alárendeltebb a kalapács és még inkább a fogó. Az emblematikus alapszerszámok inkább külön-külön jelentek meg. *Bayer Pál* 1945-ös *Kaptál földet... adj kenyeret* plakátján vörös kéz fogta sarló nyúlik a felosztott, munkába vett föld fölé; Konecsni 1947-es *A tettek pártja* plakátján két kéz fogja a vörös üllőre lecsapó kalapács nyelét.

Gyakori szerszámmotívum a kasza. Funkcionálisan megfelel a szerszámattribútum sajátosságainak. Feltehetően léptéke miatt nem lett valamely ipari szerszám – akár a kalapács – emblematikus párjává, és feltehetően azért is, mert a sarló-kalapács együttese nemcsak az ipari és a mezőgazdasági munka, hanem a férfi és a női munka jelzését is magában foglalja. A kasza azonban a parasztember leggyakoribb attribútuma, ha az alak osztályt, osztályhelyzetet is kifejez. Ez a gyakoriság a magyar művészet sajátossága. Az előzmény nemcsak Derkovits *Dózsa-sorozatának* menetelő, kaszás tömege vagy kaszafenője, hanem az az Adyban kiteljesedett, József Attilánál tovább épített mítosz, amely a kaszás, a kaszafenő parasztot – a szerszámával felfegyverzett embert – parasztforradalommal és általában a társadalmi forradalommal azonosította. A Derkovits-sorozat hangvétele gyorsan terjedt. *Redő Ferenc* 1938-as, *Budai Nagy Antal* című sorozatának lapján kaszájukat előreszegző parasztok rohamoznak; *Bokros Birman Dezső* 1942-es *Független Magyarországért* plakettjén kalapácsos munkás és kaszás paraszt fogja közre a városi ruhás értelmiségit. A felszabadulás után a földosztás eldöntötte a sokszázados pört, s a kaszás paraszt, a kaszafenő a jogot, a jusst idézi. A kasza plakáton is gyakori, éspedig sohasem önmagában fordul elő, hanem mindig az azt tartó vagy azzal dolgozó alakkal együtt (*Rohony Károly: Most magadnak aratsz,* 1945; *Nyári János: Itt élned, halnod kell,* 1947). És további munkák, *Vedres Márk* 1946-os *Kaszakalapáló* című kisplasztikája, *Somogyi Árpád* 1956-os *Kaszás legénye* (Budapest, Kossuth Lajos tér), *Szurcsik János* 1960-as *Kaszakalapáló* és 1968-as *Aratókaszás* festményei jelzik a motívumnak és jelentésének tartós voltát. Ez a nálunk közhelyszerűen természetes szimbólum azonban nem mindenütt érvényes, a jelenkori német művészetben például nem fordul elő. Éspedig nem azért, mintha a mezőgazdaság fejlettségén múlna egy szerszámjelkép gyakorisága; végül az NDK címerének körzője is ősi jelkép, nem a mai technológia szintjén jelzi a konstruktőrt. A kasza motívumát történeti előzmények szorították ki. A hitleri korszak hivatalos művészetének egyik kedvelt műfaja volt a paraszti idill, a szinte elmaradhatatlan kaszás paraszttal, olyan konvencionált formában, ami a „Blut und Boden" szólamot idézte. Igen ritka ugyan egy közkeletű motívum jelentésének ilyen fokú polarizálódása, de ez a lehetőség sem hagyható figyelmen kívül.

Közvetlenül a felszabadulás után még elevenen élt az egyik legelterjedtebb háborús jelkép, a rom, a roncs. A háborús rajzoknak is leggyakoribb motívuma a házrom, a városrom. A háború után még inkább elterjedt: a szervezetten folyó romeltakarítás volt az újjáépítés feltétele, kezdete. Az ekkori magyar plakátokon elsősorban a szerszámroncs jelenik meg mint

11

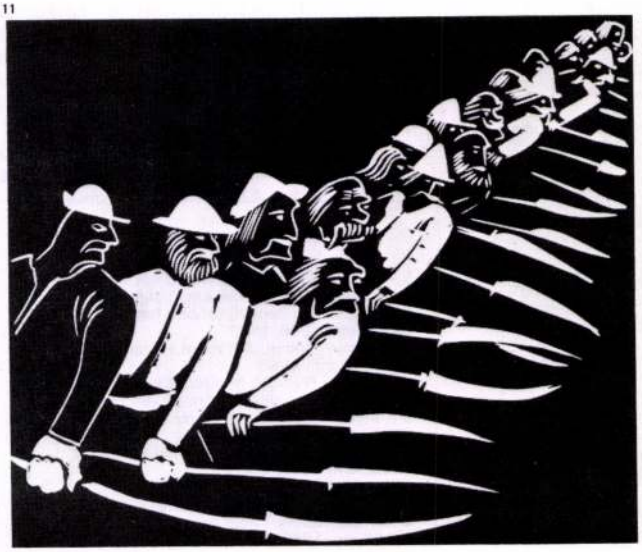

12

az újjáépítés leküzdendő ellenpólusa. *Bortnyik Sándor Építsük fel a vasutat* plakátjának alsó részét kitöltik az összetorlódott kocsironcsok; még hatásosabb az *És mégis lesz kenyér* Konecsni-plakáton a fő motívum, a mementóként magasodó, hatalmas, sérült kerék. Van Konecsninek egy ki nem nyomtatott 1945-ös plakátja, a *Dobolok ...*, papírból hajtogatott katonafigura alatt egy széttört szobor feje. A szoborcsonk nem gyakori, de földrajzilag igen elterjedt antifasiszta és háborús jelkép; nálunk alig található meg.

Sajátos jelentése van viszont Magyarországon a hídroncsnak, hídépítésnek, éspedig nemcsak a képzőművészetben, hanem a filmben, a drámában is. A felrobbantott budapesti hidak mindig és mindmáig közvetlenül jelképezik a fasiszta háborús pusztítást, s az épülő, az újjáépített vagy az új híd képe mindig az élniakarásra, a szocialista építésre utal. A magyarázat nyilvánvaló: a hidak elválaszthatatlanok Budapest létfeltételeitől és panorámájától, természetföldrajzi és városképi adottságaitól. És annak, hogy a Lánchíd roncsa és az újjáépített Lánchíd lett a legközvetlenebb szimbólum, az a közvetett oka, hogy a Lánchíd a maga hajdani reformkori építésének történelmi tényével, akkori antifeudális intézményjellegével, mint a városokat összekötő első állandó híd mindvégig történelmi jelentéssel is bírt. Tartós emblémája lett a fővároshoz kötődő eseményeknek, rendezvényeknek, s a budapesti televízió Intervízió műsorának előzetes képsorából is csak az új Erzsébet híd rekeszthette ki. A hídtéma plakáton csak később és csak ebben az emblematikus formában fordul elő; a hídépítés főként grafikában, festészetben gyakori téma (*Bernáth Aurél: Az épülő Lánchíd*, 1949; *Szentiványi Lajos: A Kossuth-híd építése*, 1955). Tartalmának sajátos hazai komplexitása miatt hordozhatja a felszabadulás és az újjáépítés összetett jelentését.

A ragadozóállat, ragadozómadár már a húszas évek végétől jelzi az általános fenyegetettséget, majd később háborús vagy éppen fasiszta fenyegetéssé konkretizálódott. *Ék Sándor*nak még a háború végén készült egyik plakátján vicsorgó állat testesíti meg a szövegben is szereplő „fasiszta fenevadat". A háború után csak ritkán fordul elő, és egyértelműen a terrorra utal. Sajátos jelentése lett viszont a ragadozómadárnak a magyar művészetben. *Kerényi Jenő* 1946-ban alkotta meg sátoraljaújhelyi *Partizánemlékmű*vének tervét: az expresszíven fogalmazott, erős alak hatalmas ragadozómadarat kap el és tesz ártalmatlanná. *Segesdi György* szegedi *Tanácsköztársasági emlékmű*vének (a terv 1959-ből való) allegorikus nőalakja a legyőzött madárra tapos. A legyőzött ragadozómadár a félresöpört turulmadármítoszt, a „szegedi gondolatot" is jelzi. Ezúttal speciális hazai jelentésréteg kapott szerepet néhány alkotás témaválasztásában.

A felszabadulást közvetlenül követően készült alkotások nyilvánvalóan nem a felszabadulás szimbólumát vagy szimbólumait keresték, hanem az akkori teendőkre és tanulságokra hívták fel a figyelmet. Akadtak természetesen olyanok is, amelyek korábbi jelképi formációkat próbáltak aktualizálni, de többségük nem volt egyéb gyenge kísérletnél, és megrekedt egy korábbi építésjelképnél vagy egy túlhaladott munkáserőeszménynél. A későbbi, felszabadulásra emlékező alkotások, főként plakátok és emlékművek, már tudatosan törekedtek jelképi általánosításra. Három különböző példát említünk, jelezve a lehetőségek változatos, de korántsem széles skáláját.

13

14

15

Somogyi József 1967-es salgótarjáni *Felszabadulási emlékmű*ve galambokat eregető emberpár: a felszabadulás gondolata itt egyúttal békeeszmény, a szobor a történeti esemény komplexitásának ezt a mozzanatát emeli ki. *SO–KY* 1976-os felszabadulási plakátján izzó színű korong elé magasodik az *Osztapenko-emlékmű* sziluettje: a lelőtt szovjet parlamenterre emlékező Kerényi-szobor másodlagos alkalmazásban, már szimbólumként van jelen. *Balogh István* 1965. április 4-i plakátja a „Felszállott a páva ..." népdalt idézi: apró, régmúlt időkre utaló épületen áll a nagy díszes madár, a szabadulás hirdetője. A Somogyi-szobor közelebbi tartalma, a béke és a szabadság egymást feltételező összekapcsolása olyan megoldást kínál, amely nemzetközileg érvényes, bárhol létrejöhető, egyformán érthető. A két említett plakát feltételezi a helyi ismereteket. A SO–KY-plakát azzal számol, hogy ismerjük a fővárosi felszabadító harcok során lelőtt szovjet parlamenterek sorsát, és ismerjük a Kerényi-szobrot. Balogh István alkotása pedig annak a révén hat, hogy képpel-szöveggel felidézi a „szegény legénynek szabadulására" áhító, ismert és kedvelt népdalt. E két megoldás értékét nem csorbítja, hogy nem egyetemes, hanem helyi érvényű szimbólumokra épít.

Mindhárom példa abban különbözik a felszabadulást közvetlenül követő alkotásoktól, hogy – némi távlatból – lehetséges volt már a tudatos jelképkeresés. Ám ezekre ugyanúgy érvényes az, hogy csak a kollektív tudatban már meglevő mondandók ölthettek képi formát, mint az 1945-öt követő első reagálásokra. Az alkotás ereje azon múlik, hogyan képes a művész képpé formálni a köztudat elemeit, milyen mélyre tud leásni az ismeretek és az emlékezés rétegeibe ahhoz, hogy új, egyértelmű, direkten ható képi formációt létrehozzon, vagyis hogy jelképet teremtsen.

Aradi Nóra

Jegyzetek a 40 alkotó év című kiállításról

A Művészet 1984/7. számának 22. oldalán az *Országos Képzőművészeti Kiállítás '84* portrészobrairól szóló kritikám így fejeződik be: „...hogy ezek a szobrok mikor termettek, azt nem tudom, senki efelől el nem igazított." Egy év múltán, a *40 alkotó év* című újabb nagy műcsarnoki kiállításon megismétlődött a hiányos tájékoztatás, sem a műtárgycédulák, sem a katalógus nem közölt keletkezési évszámot. A tájékoztatásnak ezt az újabb hézagát csüggedten vettem tudomásul, mivel most többszörösen indokolt lett volna a pontosság.

Sok volt a már ismerős mű, ami önmagában nem baj. De hogy évtizedes, kipróbált, több szűrőn, közte az idő próbáján átjutott, immár múzeumban őrzött darabok kerültek első tárlatos művek mellé, azt szerencsés és méltányos eljárásnak nem tudom nevezni. A rendezés csak rontotta a helyzetet: sem szobor, sem szobrász nem szerettem volna lenni a Műcsarnokban az idei tavaszon.

A portrészobrokat, az idei plasztika legerősebb mezőnyét csaknem sikerült tönkretennie. Ahogy például egy részüket az egyik bal oldali teremben összezsúfolva találtam, azon akár sírni lehetett volna. A Bernáth Aurélt kiválóan jellemző bazalt arcmás erőteljes formálása, anyagának mesteri kidolgozása például csak úgy volt élvezhető, ha leguggoltam hozzá, álltomban csak a feje tetejét láthattam. Ráadásul a többi jó mű (például *Gyurcsek Ferenc: Uitz Béla, Buza Barna: Az 50 éves Medgyessy Ferenc, Marton László: Einstein*) ott volt a közvetlen közelében, egymás értékét rontva. Kevés volt az olyan szobor, melyet zavartalanul élvezhettem. *Rátonyi József* három feje ezek közé tartozott. Nem volt könnyű dolga a rendező párosnak, de hát a szobrot megcsinálni se könnyű. Nézzük azt, amit úgy-ahogy nézhettünk!

*Benedek György Bernáth Aurél*ja nem csupán a betűrend szerint kívánkozik az élre. A művészetében és személyében egyaránt zárkózott és magának való, de a felszín mögött nagy érzéseket és mély gondolatokat ápoló és egyéni formálásban megmutató festőt Benedek szobra teljességében jeleníti meg. A tanítvány hódolataként is méltányolhatjuk ezt a nagyon nehezen megmunkálható kőből faragott-csiszolt fejszobrot, mely méltó az ábrázolthoz. Benedek másik arcmásszobra *(Vadász Gy. portéja)* a bronz anyagában ugyanolyan élményt keltően szól hozzánk, mint a bazaltból készült. Az előbbiben nagy tömböket bontott ki a szikladarabból a szobrász és alakította ki rajtuk a festő fejének szűkszavúságukban is sokat mondó vonásait. Az utóbbin az arc simább és térbe törő formáit ellenpontozta a szakáll és a haj mozgalmasabb motívumaival.

Gyurcsek Uitz Béla című, vörösmárvány feje hasonló erényeket mutat, mint Benedek két munkája. A tar koponya és a redőzött homlok, különösen pedig a kemény arcformák az egész márványtömbön belül feszültséget teremtenek. Uitz festett alakjainak erősen tagozott formavilága is visszhangzik a szobrász munkájában, és ez a körülmény csak növeli a fej ábrázoló hitelét.

Egészen más formaadás, de nem kisebb erejű kifejezés jellemzi Marton

1 Fritz János: Maszkabál, bronz, 40 cm
2 Kiss István: Magyar atomerőmű, krómacél, 240x80 cm
3 Benedek György: Bernáth Aurél portréja, bazalt, 34 cm
4 Huszár Imre: Ázsia, kő, 45 cm

Einstein című mellszobrát. Az ábrázolt megjelenése alapjában ütött el Bernáth vagy Uitz összefogott figurájáétól, rapszodikusabb formaalakulatok kínálkoztak kibontásra készítője számára. Marton élt a lehetőséggel, a hírneves fizikusról olyan arcmást mutat nekünk, melyben a nagy szellemiséget ugyanúgy fölfedezhetjük, mint a hétköznapi vonásokat.

Az Einstein-szobor könnyed kézjárású mintázása, mely a festői elemeknek csakúgy utat enged, mint a szerkezet fölépítésének, az anyagszerűséget szintúgy számításba veszi, akárcsak a lélekábrázolás hatáseszközeit, még jó néhány szobron fölfedezhető volt, bár különböző erővel. *Kutas László: Gizi, Kubisch János: Mária, Kalló Viktor: Werbánszky Ernő, Buda István: Pásztorfiúportré, Tóth Béla Kerényi Jenő*-portréja és Rátonyi József három bronzfeje tartozik a kiállított műveknek ebbe a csoportjába.

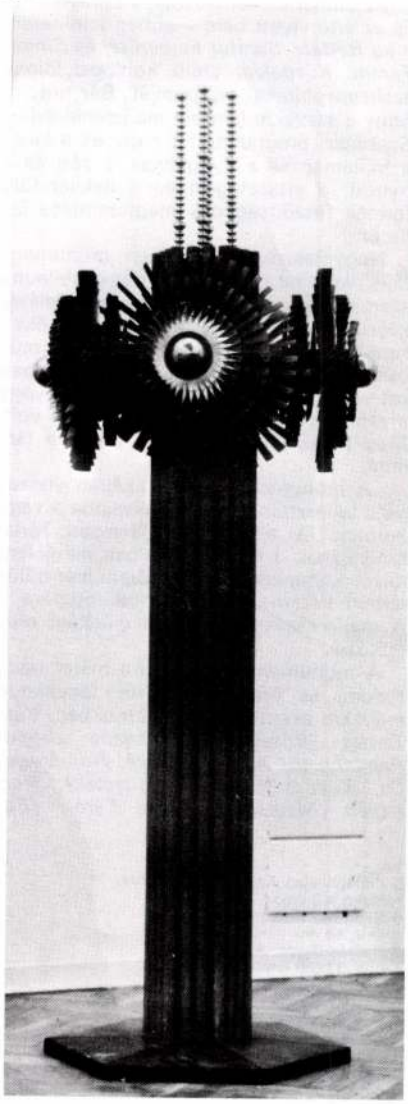

2

3

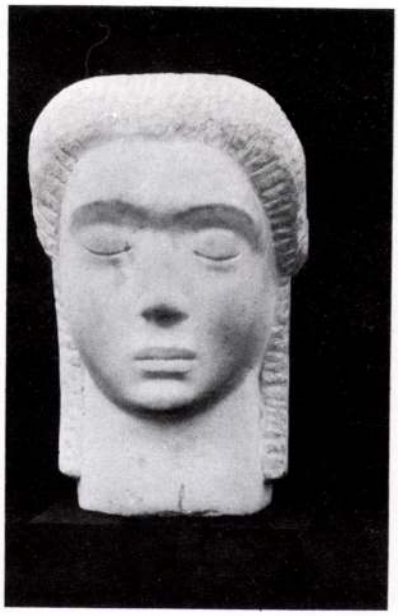

4

Gulyás Gyula Angelika című szobráról külön kell szólnom, *Kampfl József Timár József* című mellszobráról szintén. Gulyás leányarcáról derű, nyugalom, méltóság árad, az a fajta szobrászi erő, mely egyben az élet erejét képes sugározni. Kampfl a híres jellemszínészt megviseltségében láttatja olyannak, aki már sokat próbált, és akit már sokat megpróbált a sors. A mintázás formautánzó eszközei ezt a célt szolgálják.

Nem személy, hanem valami általánosabb megjelenítése vezethette *Huszár Imre* vésőjét *Ázsia* című kőfejének vésésekor. A fehér szikladarabon mind a csiszolt, mind az érdesen hagyott, vésőnyomokat őrző részek a jelképpé válás érdekét szolgálják. Hasonló összefogó előadásmód jellemzi *Nikmond Beáta, Fej IV* című munkáját. Anyaga gránit. A szűkszavú, de nagyon érzékeny alakítás igazodik ehhez a kemény kőhöz.

Az áttételesség jellemzi *Török Richárd* óriási méretű *Petőfi*-arcát és *Oszlop* című kompozícióját. Ennek ellentéte olvasható le *ifj. Szabó István Bartók* című egész alakos szobráról. A diófa sok lehetőséget kínált, a szobor azonban megrekedt egy kevés szobrászi értéket fölmutató alakítási pontnál. Nagy volt a feladat is a zeneköltőről szóló újabb keletű ábrázolások hamis pózaival is föl kellett vennie a versenyt Szabónak, és itt a keresetlenség bár erény, a nagyon csendes szó aligha versenyképes.

A portrék méltó társai a tárlaton a kisplasztikák. *Balás Eszter Csecsemő* és *Papi Lajos Ősállat* című kis kőszobrai ugyan nagyon eltérő tematikában és módon, de a kő kifejezési lehetőségeinek alapos ismeretéről és kibontása képességéről vallanak. *Nagy István Álmos kandúr* és *László Péter Vaddisznó* című szobrait kitűnő jellemzőerejük okán akár a portrék között említhettem volna, ha nem tartanék az illetlenség vádjától.

A mozgás és a megállapodás változatainak játéka indíthatta munkára *Csikai Mártát (Kis táncosnő; Táncoló), Fritz Jánost (Maszkabál)* és *Paulikovics Ivánt (Trió)*. Mindegyikük műve az élet derűs, kedélyes állapotát idézi elénk. Ilyennek mondhatom *Szabó Iván Anyaság* című szobrát is, bár az előbbiekhez mérten kevesebb formálási élvezetet nyújt a szememnek.

Csak méretük révén tartoznak a kisplasztikák sorába olyan művek, mint *Mérei Árpád Macska, Mihály Gábor Új magvető, Nagy István Ülő nő, Nagy Sándor Hírvivő hármasa, Somogyi Árpád A puszta télen, Váró Márton Színház* című kompozíciói. Szellemük, fölépítésük és formálásuk valójában a nagyobb méretet is megengedő vagy egyesen megkívánó szobrok közé tartozónak mutatja őket. Váró építészeti keretbe állított nőalakja ünnepélyes, Mihály vasat, bronzot, követ és fát összeépítő kompozíciója ironikus, míg Somogyi alföldi pásztora romantikus-realista megjelenítésével ragadta meg e sorok írójának figyelmét. Mérei Macskája igazi térszobrászi alakzat, több részletezést nem is kíván, a mértanit közelítő formái erős mozgásérzetet keltenek.

5

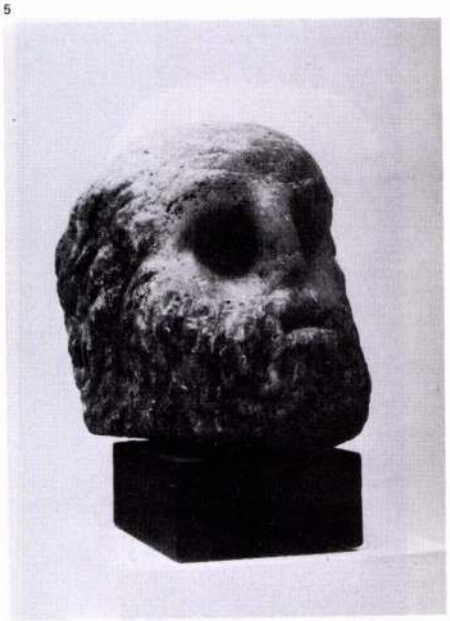

6

7

8

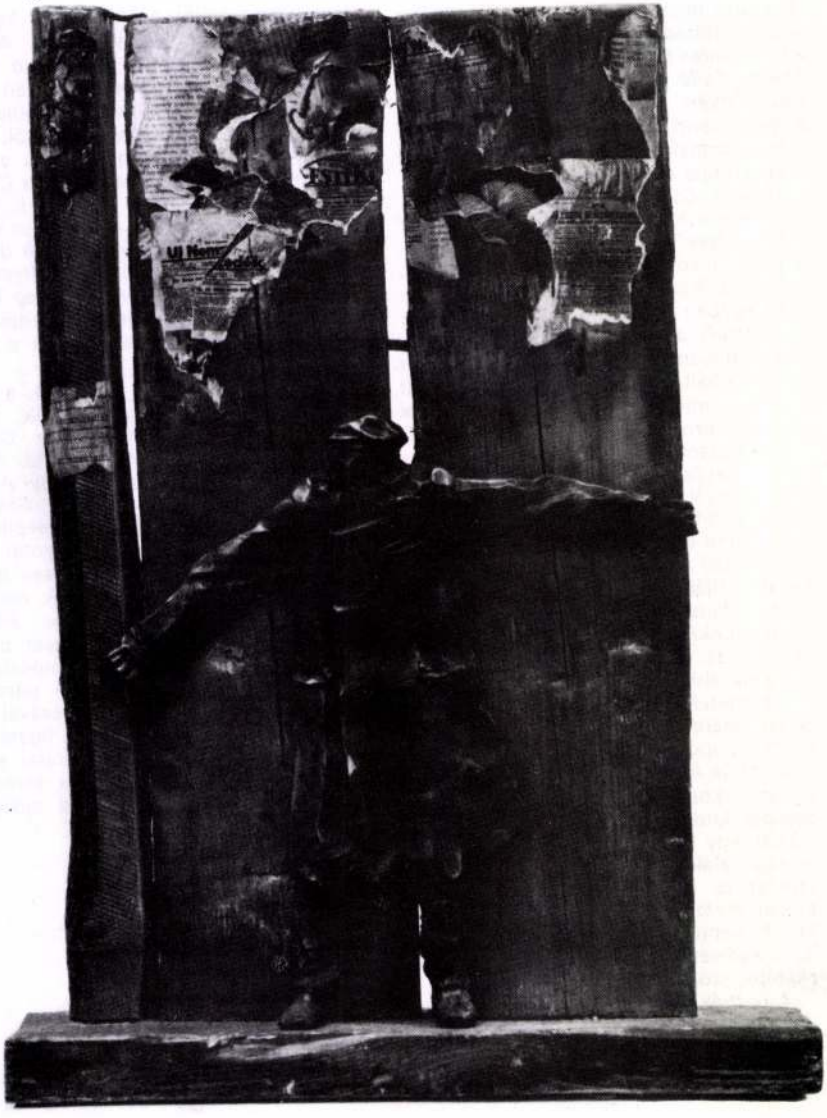

Az ember és környezete, a környezettel és az érte vívott harc – ebben jelölhetem meg *Rétfalvi Sándor Emberi táj* és *Simon Ferenc Küzdelem* című kompozícióinak szellemi-politikai programját. Bár tudom, hogy e szavakat leírnom ma istenkísértés. Szobrászi programjuk: a nagy és a kicsi, a hullámzó és a nyugalmas, a zárt és a nyitott, a visszafogott és a nekilendülő formák feszültségének megteremtése lehetett.

Nagyplasztika, különösen monumentális plasztika kevés volt a nagy jubileumi szemlén. A nagy szobrok megrendelésre készülnek, fölállítják és elfelejtik őket, senki művész és mecénás nem vár műcsarnoki kiállításukra ma, holott régebben ott voltak a termekben, a bejáratnál vagy a szomszédos parkban, és így jó is volt. Még fényképeken is kevés jut el a tárlatra.

„A monumentális plasztikában visszaesés tapasztalható" – jut eszembe a vagy harminc év előtti egyik Nemzeti Tárlat kritikájának a Ludas Matyiban megjelent rajzos kommentárja: egy gólem már dűlőfélben két megrettent tárlatlátogatóra ... A mai visszaesés egészen másként mutatkozik.

A monumentalitást nem a méret teszi, tudom, és örömömre erről tanúskodó művekre akadtam a Műcsarnokban. *Vígh Tamás (Bőség; Egy ballada alakja), Papachristos Andreas (Niké; Homérosz), Cs, Kovács László (Segítsetek), Bors István (Memento), Vasas Károly (Bá-*

5 Papachristos Andreas: Homérosz, mészkő, 43 cm
6 Nikmond Beáta: Fej IV, gránit, 40 cm
7 Gulyás Gyula, Angelika, bronz, 32x25 cm
8 Varga Imre: Partizán, bronz, fa, 84 cm
9 Simon Ferenc: Küzdelem, ezüst, kő, 19x22 cm
10 Cs. Kovács László: Segítsetek (A múlt emlékeiből), mocsári tölgy, 160 cm

nyász) szobraiban, bár eltérő erővel, felfedezhető az elgondolás és a megvalósítás nagyvonalúsága és harmóniája. Itt kell megemlítenem *Pál Mihály* zaklatott, gomolygó formákból alakított faszobrát, a sejtelmes *Áldozat* címűt is, és *id. Szabó István Lipták bányász* című, ugyancsak fából készült álló alakját, melynél keresetlenebb formaadással ritkán találkozik az ember.

Varga Imre Partizán című szobra régi ismerősöm. Meggyőződésem, hogy a bronzból, fából és újságlapokból készült, 84 centis szobor az egyetlen hiteles létezési formája a benne megtestesült gondolatnak, nagyítása, anyagának megváltoztatása csak kárára van. Magányos Varga műve a tárlaton. Ezt a fajta megnyilatkozást a szobrászok tekintélyes része ma elkerüli, legyen bár szó a társadalom bármely jelenségéről. Talán oka is van rá.

Nagyméretű szobrot, mely egyben szellemében is az, hármat említhetek. *Kiss István Magyar atomerőmű* című krómacél építménye elvont eszközökkel – rudakkal, spirállal, sugaras elrendezésű lapokkal – utal a hétköznapi ember számára nehezen megragadhatóra. Geometrikus rendje, térjátéka, ismétlődő motívumvilága érzelmünket és szellemünket tereli egy nagy vállalkozás irányába.

Meszlényi János Radnóti Miklós-emlékmű című vörösréz alakja a második. Az „erőltetett menet" holtra fáradt emberét fekteti a földre. A nyűtt test a göncök redőibe burkolózik, csak a fej emelkedik ki belőle, arcán a szenvedés kifejezésével. Kockázatos vállalkozás a rézlemez hajlításával, gyűrésével, húzásával ilyen – életnagyságon fölüli – alakzatot kiformálni, az ezernyi zegzug megannyi csapdája a fénynek és árnyéknak, félrevezetője a szemnek, mely a logikus formákat keresi ár-apályunkban. Meszlényi győzte erővel, így Radnótija, melynek kitűnő hasonló témájú művükkel kell a versenyt állnia (Varga és *Melocco* szobrai), élményt keltő művé vált. *Bánkuti István Gyorsuló idő* című domborított szobra a harmadik. Kissé zsúfolt, de erőteljes az alakítása, jelképisége is meggyőző.

„Szobor, érem, plakett" – mondja igen szakszerűen a katalógus fejezetcíme, ám előbb pár domborművet kell említenem. *Szanyi Péter Zene* című jókora fareliefje a szeletekből épített hullámos felülettel, a hullámok megtörésével, eltolásával a zene élményével összevágót kelt a szemlélőben. Szép anyag, gondos formálás jellemzi. *Pató Róza* épp ellenkező eszközökkel élt síremlékre szánt domborműve készítése során. Enyhe kiemelkedésű alakzatok érzékletes megjelenítése révén szól az elmúlás fájdalmáról. *Kozsuharov Ognjan* rézdomborítása pedig a régi keleti fémművesség hagyományait élesztette föl rézdomborításán. Ez a fajta dekoratív megjelenítés számunkra a magyar ősművészetet idézi, számára azonban – ha a szobrász nevéből jól gyanítom – élő hagyomány folytatása lehet.

Az érmek sorából kiemelkedett *Csíkszentmihályi Róbert Futás I–X* című sorozata. Annak idején a soproni biennálén találkoztam vele, nagyra értékelő véleményemet a Művészet 1984/2. számában találhatja meg az érdeklődő olvasó. Elég annyit hozzátennem, hogy a műcsarnoki környezetben is megmutatkoztak erényei. Az különösképp, hogy a kis bronzlapok szobrászi és társadalmi programja és azok megvalósulása fölveheti a versenyt a plasztika szembeötlőbb műfajainak javával.

Vigh Tamás érmeiben *(K. J. nyugdíjas, P. S. kamasz; Öreg munkás)* fedezhettem föl hasonló értékeket, melyek a művész szobrainak jellegzetes jegyeit is őrzik.

Cseh Istvántól, Sz. Egyed Emmától

9

10

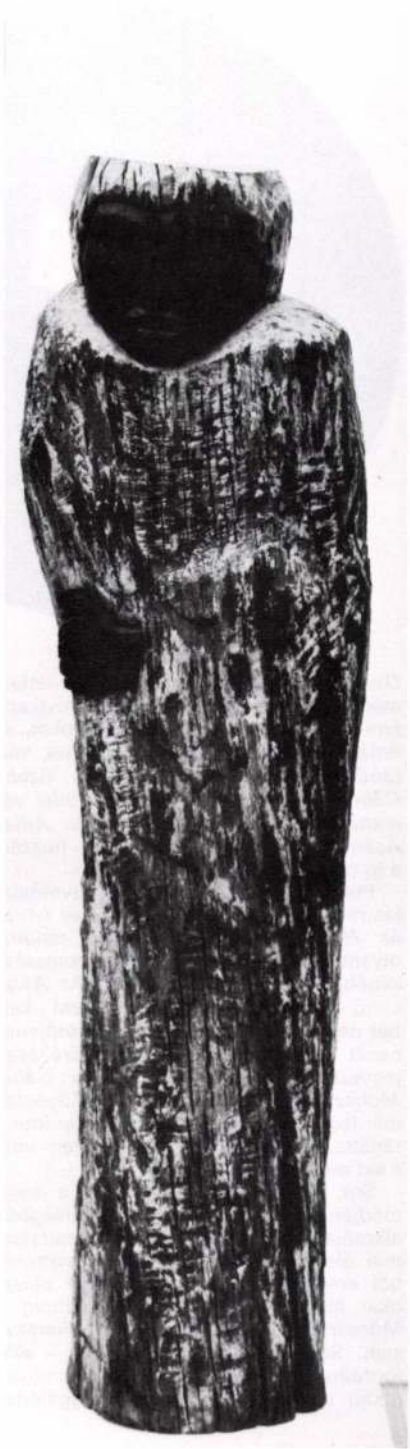

11

12

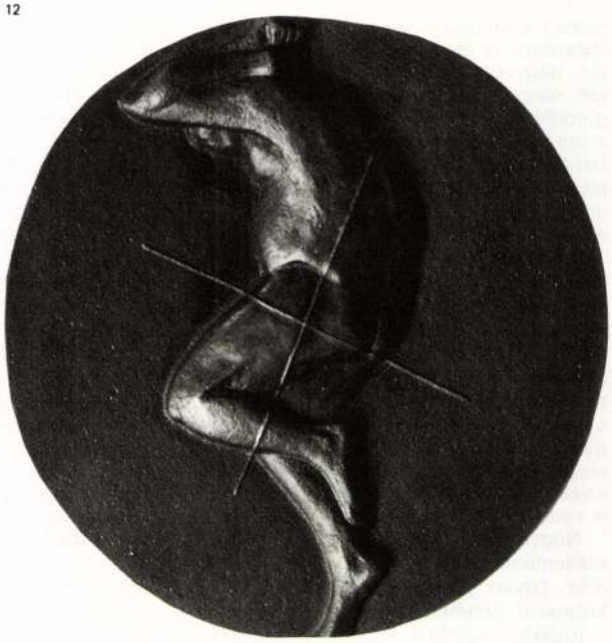

Osváth Máriától, Tóth Sándortól láttam még személyeket megidéző, megkapó érmeket, az utóbbitól vert ezüstöket, az erdélyi fejedelmek szép pénzeinek mai utódaiként. Más témakörökben *Szabó Gábor (Nagy Rondella; Régi budai városháza), Ligeti Erika, Czinder Antal, Asszonyi Tamás* művei szóltak hozzám a jó munkák erejével.

Plakettet, azaz szögletes és egyoldalas kis reliefet *Csontos László, Mayer István* és *Németh Ágnes* hozott a tárlatra, olyant, ami az említett érmek szomszédságában sem halványodott el. Az *Ablak* című plakettet külön említenem kell, bár nem nőtt a mezőny fölé. Alkotójának nevét 1889. március 20-án Kisújszálláson jegyezték be az anyakönyvbe, így: *Gábor Móricz*. A hazai magyar képzőművészek mai legidősebbje friss munkáját küldte a tárlatra, melyen festőként is jelen volt, s ezt nem hagyhatom említetlen.

Sok alkotást említettem, mert a maga módján sok szólt hozzám a mesterségből, alkotója személyiségéből, a társadalom mai életéből vagy mindezek együttesében eredező erővel. Igazán nagy plasztikai élményre azonban nem leltem a Műcsarnok termeit ismételten fölkeresve sem. Sokat, túl nagyot vártam? – előfordulhat. Tudom, hogy remekművek ritkán születnek. Ám újabb vizsgálódásaim is azt mutatták, hogy ami 1985. tavaszán szobrászatban a Műcsarnokban a közönség elé került, az nem a termés valódi képe.

Ez a plasztika csendes, visszafogott, belterjes. Van benne kitűnő mű, sok jó munka, de amelyik nagy „ügyet" ahhoz méltó formai eszközökkel jelenítene meg, és amelyről azt olvasnánk le, hogy rólunk és helyettünk szól, olyannal nem nagyon találkoztam. A képzőművészet nálunk is egyre inkább nélkülözi (kerüli?, mellőzi?, nem találja?) a nagy és mozgósító eszmék erejét, és így természetes, hogy hozzá méltó formák is egyre ritkábban születnek. Nem vagyunk egyedül vele.

Hol tartunk? Ezt senki sem tudhatta meg a szóban forgó tárlaton hitelt érdemlően ...

Az ötvenedik évforduló messze van, így a legközelebbi kiállítás valóban lehetne e legfrissebb művek országos szemléje, és nem tarthatatlan és hamis szempontoktól vezérelt se hal, se hús szellemi étek: se mai, se visszatekintő. (Vidéken rendeztek *Negyven év – negyven szobor* címmel kiállítást, abban több ésszerűség volt.) És a jövendő nagy seregszemlén remélhetőleg az évszámok is ott lesznek a művek mellett meg a katalógusban, és senki művészembernek nem lesz bátorsága hajdani önmagával előállni. Régen ez szentírás volt, legyen újra az.

Heitler László

13

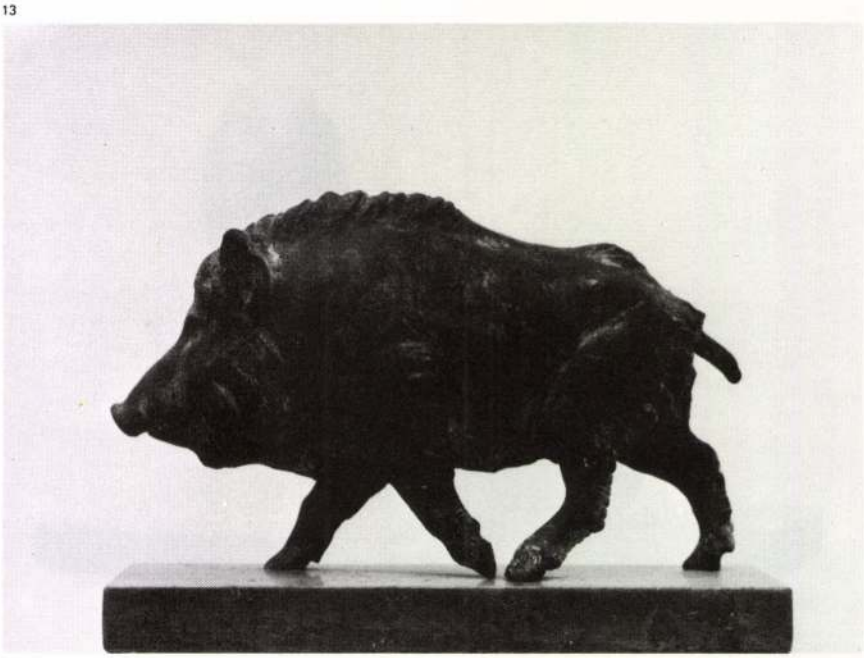

11 Vigh Tamás: P. S., a kamasz, bronz, ∅ 11 cm
12 Csikszentmihályi Róbert: Futás, bronz, ∅ 9,5 cm
13 László Péter: Vaddisznó, bronz, 35 cm
(fotók Somfai I.)

Egy kiállítás margójára

1

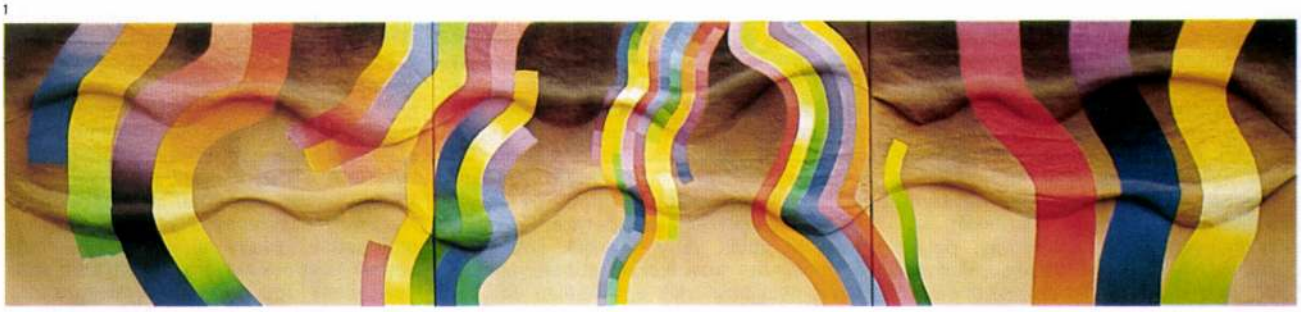

Aki e napokban-hetekben felfokozott várakozással lépi át a Műcsarnok küszöbét – túlzás nélkül állíthatjuk –, nem éri csalódás. Az utóbbi évtizedek egyik leggazdagabb, legsokrétűbb tárlata kínál a látogatónak egy alkalommal szinte át sem tekinthető vizuális élményzuhatagot.

A rokonszenvesen visszafogott hangú – mintegy a vállalkozás minimális programját meghirdető – katalóguselőszóban a rendezők így összegzik a kiállítás fő célkitűzését: „Ez a tárlat a rendezők szándéka szerint elsősorban a mai magyar társadalom legjellemzőbb vonásaira való érzékenységet kívánta dokumentálni... Az ünnepi bemutatkozás mindenkit meggyőzhet arról, hogy a mi társadalmunkban a képzőművészetnek helye és szerepe van mindenütt, ahol értelmes, alkotó emberi munka folyik." Az „understatement"-re emlékeztet e mértéktartó, szinte defenzív megfogalmazás, melynek a kiállított anyag maradéktalanul megfelel. Hozzá kell tennünk azonban, hogy ennél sokszorta többet is mondanak az együtt látható művek, és éppen e tartalmi többlet késztet az alábbiakban a teljesség igénye nélkül csokorba szedett problémák felvetésére.

Az előszóban deklaráltakhoz képest mást, annál többet, sokszorta többet sugall viszont a kiállítás címe: *40 alkotó év*. E megfogalmazás – hacsak nem szó szerinti jelentés nélküli védjegynek fogjuk fel – a leghatározottabban a történetiség dimenzióját állítja középpontba. A funkció, a koncepció és a válogatás többszörösen szűkített köre ezáltal feloldhatatlannak tetsző ellentmondásba kerül.

A seregszemle funkciója tiszteletadás a megtett négy évtizedes út előtt, annak dokumentálása, hogy a társadalmi alkotó tevékenység egy részterületén is mennyi kimagasló eredmény született, valamint a művészek elkötelezettségének magukkal a művekkel való bizonyítása. Mivel a kiállítás a ma is köztünk élő alkotók közös erőfeszítésének köszönheti létrejöttét, a válogatás lehetséges köréből szükségképpen rekesztődtek ki a tárgyalt

2

1 Keserű Ilona: Kompozíció Weöres Sándor tiszteletére,
olaj, vászon, 80x360 cm
2 Nádler István: Debussy,
olaj, vászon, 100x200 cm
3 Lóránt János: Memento,
olaj, vászon, 100x150 cm
4 Kárpáti Tamás: Megling imája,
olaj, fa, 31,5x47 cm

korszakban még alkotóerejük teljében tevékenykedő, de időközben elhunyt mesterek, valamint az itthoni munkásságukat határainkon kívül folytató, kiteljesítő, jelentékeny alkotók. *Csók István*tól *Korniss Dezső*ig, *Ferenczy Béni*től *Vilt Tibor*ig, *Kondor Béla*tól *Csohány Kálmán*ig hosszan sorolhatnánk a nemrég még köztünk élő és alkotó mestereket, kiknek művei nélkül aligha lehet átfogó képet nyújtani az elmúlt negyven év művészeti fejlődéséről. A földrajzi leszűkítés következményére elég csak egy példát idéznünk. A *Hantai Simon, Csernus Tibor, Lakner László* és *Gyémánt László* nevével jelezhető, egykor oly fontos stiláris vonulat jelentőségére Gyémánt egy kiállított mai kompozíciója épp hogy csak emlékeztet.

A jelenvalóság és történetiség e következetlen, különbözőképp értelmezhetű egyidejű megszólaltatása a beküldő művészeket is elbizonytalanította. Voltak, akik már muzeális emléknek tekinthető alkotásokat választottak ki, mások főművüket vagy annak valamelyik változatát mutatták be, ismét mások legfrissebb munkáik közül válogattak, vagy épp az évforduló ihlette műveiket küldték el a kiállításra.

Könnyű volna ezután páholyból kijelenteni, hogy a rendezői koncepció jelzett kétértelműsége, körvonalazatlansága miatt a kiállítás sem jelenkori művészetünk élő panorámáját nem képes teljességében bemutatni, sem pedig a megtett út legfontosabb csomópontjait nem dokumentálja kellő sokrétűséggel. Ám e maximális, sőt maximalista elvárásnak mindmáig egyetlen múzeumi vagy kiállítótermi bemutató sem volt képes eleget tenni, ezért leghelyesebb a hibát nem a kiállításban, hanem a beharangozott rendezői célkitűzés irrealitásában keresni.

Amit azonban mégis jogosan számon kérhetünk, az inkább az, hogy az anyag válogatásánál és elrendezésénél miért nem az egyik vagy a másik szempont érvényesült következetesebben, netán miért nem rendeztek egyidejűleg egy jelenkori keresztmetszetet reprezentáló és egy visszatekintő, fejlődéstörténeti bemutatót? Esetleg úgy, hogy a történeti áttekintést a közelmúlt klasszikusainak panteonjaként, elkülönített egységként a kortársi körkép kereteibe ágyazzák. Így elkerülhető lett volna, hogy a kiállítás időbeli dimenziója széles horizontú visszatekintés helyett jobbára csak a bennfentesek számára érzékelhető múltba kacsintásokká zsugorodjék.

Még egy igencsak zavaró – a szakembert kifejezetten bosszantó – hiányosság csökkenti még inkább a tárlat történeti áttekinthetőségét: a nem feltüntetett keletkezési évszámok. Ez annál érthetetlenebb, mivel a katalógust múzeumi szakemberek állították össze, a művek jó része jelzett, datált, és valamennyi alkotó él, tehát megkérdezhető. E hiány nemcsak a jövő kutatói számára csökkenti a bemutató forrásértékét, hanem a laikus látogató tájékozódását is megnehezíti. Az öt-tíz év alkotói termésről számot adó országos kiállításoknál e különös „takarékosság" még megbocsátható, ám négy évtizedes szóródású anyag esetében semmiképpen sem nélkülözhetőek az útbaigazító évszámok. Hiszen ha művészettörténeti analógiákat keresünk e negyven év történeti léptékéhez, akkor a *Manet* fellépésétől az *Avignoni kisasszonyok*ig ívelő időszakot említhetjük, avagy a nagybányai művészek zászlóbontásától *Vajda* érett műveiig eltelt időt. Ha pedig a mostani műcsarnoki korelnök, *Gábor Móric* 1889-es születési évszámától a legfiatalabb kiállítók várható eljövendő aktivitásának végpontjáig terjesztjük ki időhálónkat, akkor arra döbbenhetünk rá, hogy itt és most, egyazon falak között csaknem másfél évszázad magyar képzőművészei nyújtanak kezet egymásnak.

A válogatás a kiállítások előkészítésé-

3

4

nek legfontosabb mozzanata. Vall az alkotók kiállítási készségéről és a rendezők kiállítói hajlandóságáról egyaránt. Java művészeink részvételi aktivitásán nem múlott a tárlat sikere. Nem róhatjuk meg a szerénységből nem kiállító vagy az esetleg helyhiány miatt kiszorult alkotókat sem. Mégis szép számmal találunk igazolatlan hiányzókat, olyanokat, akiknek távolmaradása érezhetően szegényíti a kialakuló összképet. A legjobb bizonyítványt ezúttal festőink érdemlik. Az idevalók csaknem hiánytalan részvétele eredményeként a kiállítás táblaképanyaga talán a leggazdagabb kortársi seregszemle, amit valaha is e falak között együtt láthattunk. Érthetetlenül szegényes viszont a muráliák, illetve azok terveinek képviselete. Ha ezt összevetjük azzal, amit negyven év alatt e monumentális festői műfaj fontosságáról, közösségi funkciójáról, élenjáró szerepéről írtakírtunk, akkor értetlenül kell állnunk e bántó hiány láttán. *Barcsay Jenő* mozaikterve mellett egyedül *Gerzson Pál* ikerpannójáról jelenthetjük ki, hogy közösségi belső térbe kívánkozó alkotás.

A kiállításon látható grafikai anyag a festményekkel összehasonlítva megmagyarázhatatlanul leszűkítve, foghíjasan képviseli a korszak e területen keletkezett kimagasló termését. Ez azért is érthetetlen, mivel e művek helyigénye töredéke a festményekének vagy szobrokénak. Országos kiállításokon régóta polgárjogot nyert, kiváló fiatal grafikusaink egész sora maradt távol e bemutatóról, köztük nemzedékük olyan vezető egyéniségei, mint *Almásy Aladár, Maurer Dóra, Prutkay Péter, Somogyi Győző, Swierkiewicz Róbert, Szabados Árpád* vagy *Wahorn András*. A kiállított művek technikai, műfaji, irányzatbeli skálája is mintha szűkebb-szürkébb volna a korábbi kollektív bemutatók összképénél. Amit látunk, abban sok az érték, összességében ez az anyag mégsem reprezentálja kellő súllyal azt a kitüntetett szerepet, amit a magyar grafika egész képzőművészetünk megújításában betöltött. Az is nehezen érthető, hogy miért hiányoznak a kiállításról kitűnő illusztrátoraink művei, hiszen volt olyan időszak, amikor e terület művelői töltöttek be élenjáró szerepet, egész vizuális művészeti fejlődésünk motorjaként. A plakátok és karikatúrák kiemelt szerepeltetése meggyőzően cáfolja annak feltételezését, hogy az alkalmazott grafikai műfajok mellőzése valamiő szűkkeblű, arisztokratikus képzőművészet-értelmezés okán történt. Így a rendezői elképzelés eme öncsonkítását semmivel sem menthetjük.

A kiállítás központi termét betöltő gazdag plakátválogatás a tárlat történetileg legartikuláltabb, leginkább dokumentum értékű részegysége. Ugyanakkor itt a legbántóbb annak a minőségbeli fordított perspektívának az érvényesülése, amelynek következményeképp az időben visszafelé haladva egyre esetlegesebb periférikusabb munkák képviselik korszakukat – a csak a még élőktől válogatunk elvének folyományaként.

A szobrok, kisplasztikák és érmek együttese a kiállítás legegységesebb kvalitású összetevője. Mármint amit látunk. Ugyanis a grafikusokénál nem kevésbé rangos hiánylistát kényszerülünk e területen is összeállítani. *Borsos Miklós, Makrisz Agamemnon, Somogyi József, Segesdy György, Mészáros Dezső, Melocco Miklós, Kő Pál, Lóránt Zsuzsa, Paizs László ...!?* Az anyagok, technikák, műfajok „választékának" felvonultatása itt sem tükrözi kielégítően a művészeti ág sokrétűségét, gazdagságát. A hagyományos bronzplasztika nyomasztó túlsúlyát csak viszonylag kevés fafaragvány, kőplasztika, fémkonstrukció szerepeltetése csökkenti. Plexi vagy más műanyag plasztikai alkalmazásának példáit is hiába

Negyven alkotó év

5

6

5 Miháltz Pál: Hajnal,
olaj, tojástempera, farost, 70x100 cm
6 Kokas Ignác: Legyen béke,
olaj, tempera, fa, 250x312 cm
7 Németh József: Tiszta forrás,
olaj, tempera, farost, 150x170 cm
8 Hézső Ferenc: Fóliasátrak,
olaj, farost, 70x100 cm
(fotók Somfai I.)

keressük, hasonlóan a korábbi kiállításokon hangsúlyos tárgyegyütteseket képező objektekhez. Az éremanyag az egész tárlat legegyenletesebb kvalitású tárgyegyüttese, a mértéktartó ízléssel válogatott sorozatok ez esetben valóban szerves egységgé állnak össze, vonzó kiállítási enteriőrt alkotva.

Végül különösen rokonszenves az az épületfotókból összeállított „tárlat a tárlatban", melynek eléggé nem helyeselhető erénye, hogy nem a nagy létesítményekre összpontosít, nem az építőtevékenység nagyságával kíván lenyűgözni, hanem a valóban művészi értékű alkotások közül mutat be vonzó válogatást.

A résztvevők körének tisztázását követi a kitől mit állítsunk ki kérdésének megválaszolása. Beküldő és zsüror felelőssége közös e tekintetben, hogy az egyes alkotókat a legjellemzőbb, legkvalitásosabb és a tárlat rendezési koncepciójába leginkább illő műveik képviseljék. Ha ez az együttműködés az előkészítés fogyatékossága miatt elégtelenül funkcionál, ha az anyag kiválasztása nem „kiállítás-egész"-ben gondolkodva történik, akkor könnyen előállhat az, hogy egyes művészek túl sokat, mások túl keveset szerepelnek. Kereteinket jócskán meghaladná a kiállított anyag ilyen szempontú részletes elemzése, ezért csak egy-egy szembetűnő példával szeretnénk érzékeltetni a nem kielégítő előkészítésben rejlő csapdákat. Azt, hogy önmagukban kvalitásos, fontos művek is félretájékoztathatják a nézőt egy olyan kiállításon, ahol az alkotásnak nemcsak önmagában-önmagáért kell helytállnia, hanem a minden oldalú összevetésben, a tárlat egységes koordináta-rendszerében is ki kell vívnia az őt megillető helyet. *Bak Imre* játékos motívumokból felépített, szellemes és színdús vászna például önmagában kitűnő alkotás, kevesebb elemből építkező, visszafogottabb színezésű, „szikárabb" munkái azonban sokkalta inkább képviselik alkotójuk piktúránkat jelentősen gazdagító egyéni stílusát. *Bartha László* szintén kiváló kvalitású, munkásságát országos közgyűjteményben képviselő festményt állított ki, ám azt a kivételes fejlődéstörténeti helyet, melyet a mester a balatoni jégzajlás motívumvilágát újraértelmező tájmetamorfózisaival vívott ki a hatvanas években, az itt látható kép kevéssé reprezentálja. *Szurcsik János*nak a paraszti munka heroizmusát megérzékítő, apoteózis igényű vásznai szintúgy inkább kívánkoznának e kiállítás falaira, mint megkapó színvilágú, ám kissé rezignált, melankolikus *Vasutas*-kompozíciója.

Ha a rendezők – *Sós László* és *Kemény Éva* – szerepét, munkájuk eredményét kívánjuk méltatni, netán bírálni, akkor először körül kell határolnunk a kiállítás létrehozásában rájuk háruló feladat mibenlétét. Mivel a szerényebb léptékű tárlatoktól eltérően e vállalkozást a széles körű munkamegosztás jellemezte – koncepció kialakítását és a válogatást népes előkészítő apparátusra, szervezőbizottságra és bírálóbizottságra bízták –, a rendezőkre ez esetben a megszokottnál kisebb feladat várt: az anyag elrendezése és a kiállítás

látványának megtervezése. Nekik kellett a körülmények megszabta játéktéren belül megtalálni-kiküzdeni azt az optimális kompromisszumot, amely az anyag térigénye, belső tagolódása és az épület adottságai közötti ellentmondást volt hivatva áthidalni. Mindenekelőtt azzal kellett számot vetniük, hogy a Műcsarnok teremegyüttese nem alkalmas egyvonalú, kötött utas, a nézőt kézenfogva egy kizárólagos irányba vezető kiállítás befogadására. Csak helyeselhetjük, hogy ezt nem is erőltették. Azonban mégis kissé meglepő volt az, hogy az első terembe lépve semminemű közvetlen vagy közvetett utalást, támpontot nem sikerült felfedezni arra vonatkozóan, hogy a kínálkozó három közül mely irányba tanácsos továbbindulni. A termek gyors végigjárása sugallta végül azt a következtetést, hogy a kiállítást legcélszerűbb belülről kifelé haladva, középről kiinduló, tetszőleges irányú csigavonalsétákkal fokról fokra birtokba venni, majd ezután elidőzni huzamosabban egy-egy teremben-teremcsoportban. Mintha a plakátbemutató átlós elrendezésű csillaginstallációja is azt sugallná, hogy a virtuális központból a különböző irányokba azonos eséllyel indulhatunk felfedező utunkra.

Ám e látszólagos rendszertelenségben mégis olyan mélyebb értelmet vélünk felfedezni, ami különösen rokonszenvessé teszi a rendezők elképzelését. Ők ugyanis végre nyíltan mertek szakítani a műcsarnoki kiállítások évtizedek óta változatlan hierarchikus felépítésével, a rangos középtermek és a lefokozó hatású oldalszárnyak kimondatlanul is érvényesülő alá-fölé rendeltségi viszonyával. Az, hogy az összes helyiség eme egyenjogúsítását az első terem nehezen áttekinthető labirintussá szabdalásával is elősegíteni vélték, megbocsátható tévedés. Ugyancsak kissé kusza a grafikai terem installálása, arról azonban nem a rendezők tehetnek, hogy az épület tervezője a lovardaszerű nagy termek mellett nem alakított ki intimebb, emberléptékű kabinetsorokat. Az oldaltermek látványa általában kiegyensúlyozott, installációjuk mértéktartó, a rendezői rutint dicséri, hogy a gazdagság nem válik zsúfoltsággá, sokkoló élménydömpinggé.

Az összbenyomás kedvező hatása sem feledtetheti azonban azokat a bántó következetlenségeket, melyek az egyes teremrészek, falak figyelmesebb megtekintésekor tűnnek szemünkbe. Se szeri, se száma egyazon falon az időrendi, minőségbeli, műfaji vagy stiláris bakugrásoknak, az egymás mellé nem illő, egymás hatását rontó vagy éppen hamis értékrendet sugalló műpárosításoknak. A bukdácsoló képsorok, a törpe telepítésű portréerdő, a szűk folyosókba préselt nagy vásznak fullasztó térhiánya sok jobb sorsra érdemes alkotás érvényesülését gátolja meg, sok művet fokoz le.

Végül, amit egyik oldalról nézve vitathatatlan érdemként emeltünk ki – a hierarchikus kiállításrendezési tradíció elvetését –, azt nem sikerült maradéktalanul mással helyettesíteni. Nem sikerült a merev alá-fölé rendeltségi szisztémát az autonóm, egyenrangú műcsoportok kölcsönhatásának rendszerével felváltani. Olyan rendszerrel, ahol az egymás mellett élő, egymással konfrontálódó irányzatok csoportosulások helyének, viszonyának erőteljesebb hangsúlyozása segítene szemléletessé tenni fejlődő-változó képzőművészetünk dinamikájának mozgatórugóit, folyvást módosuló összképének modelljét.

7

8

Theisler György

Budapesti szoborleltár

1985. február 11-én, a főváros felszabadulásának negyvenedik évfordulója alkalmából a Szabadsajtó úti *Budapest Galéria* termeiben nyílt meg a *Negyven év köztéri szobrai Budapesten* című kiállítás. A tárlat mintegy hetven modell és kétszáz fotó felsorakoztatásával válogatást mutatott be Budapest legutóbbi négy évtizedének köztéri, az állandóság igényével elhelyezett, monumentális alkotásaiból. A kiállítást kísérő vaskos katalógusban a rendezők az 1945 óta köztulajdonba került, megközelítően 800 mű közül 544 reprodukcióját és adatait közölték. A bevezetőben *Zsigmond Attila,* a főváros köztéri alkotásait telepítő, gondozó, felügyelő és nyilvántartó Budapest Galéria főigazgatója leszögezte: „Az elmúlt négy évtized alatt kortárs szobrászatunk nagyszámú képviselője jeles politikai emlékműveket, emlékőrző szobrokat, díszítő plasztikákat alkotott a fővárosban is, az értékes tartalomhoz saját művészi kifejező eszközeit rendelve."

Lyka Károly, a századforduló magyar szobrászatát áttekintő könyvében még a szállóigévé lett, kellemetlen hírnévről szólt: „Budapest a rossz szobrok városa." A helyzet tehát – ez a Lyka Károly és a Zsigmond Attila megállapításának összevetése nyomán levonható tanulság – megváltozott. A „jeles" művek felállítása, az „értékes tartalom" jelenléte, a „saját művészi kifejező eszközök" térhódítása révén Budapest a szép és jó szobrok városa lett. E státusmódosulás bizonyítékát, bizonyításának szándékát vélhetjük felfedezni a kiállítás megrendezésének puszta tényében is, hiszen egy-egy ünnepi periódus nem a rossz, hanem a jó művek számbavételének, s nem a kudarcok, hanem a sikerek leltározásának időszaka.

A látszat azonban csal, elégedettségre nem lehet okunk. A budapesti közterek felszabadulás után telepített szobrászati produktumainak általánosító, pozitív megítélésében ugyanis az a bizonytalansági tényező a meghatározó, amelyet a feldolgozás, az esztétikai elemzés hiánya indukál. Lyka Károly „szállóigéjének" igazságtartalmát a kiváló művészettörténész könyvével, tanulmányaival és az elmúlt években közreadott, alapos szakirodalmi feldolgozások sorával igazolhatjuk. A közelmúlt negyven évének azonban – a budapesti és országos termésben való eligazodáshoz és így Zsigmond Attila kijelentéséhez – hiába keressük a megítélés érvei és ellenérvei ütköztetése során körvonalazódó, kikristályosuló tájékozódási pontjait. A hiátus megszüntetéséért éppen a Budapest Galéria munkatársai tehették volna meg az első lépéseket, a tárlat kata-

1

2

3

lógusában a főváros köztéri alkotásainak bemutatása előtt egy átfogó tanulmányban ismertetvén-feldolgozván az emlékanyag keletkezéstörténetét, a szoborállítás változó indítékait és tendenciáit, s egyúttal végre vállalhatták volna a minősítés – kockázatos, de halaszthatatlannak ítélhető – feladatát is. Az elemzés, az értékelés elmaradása azért is fájó, mert a látogatók számára a mérlegkészítéshez csak csekélyke alapot adhat egy összefoglaló igényű – tehát nem összefoglaló –, csupán válogatott anyagot bemutató *tárlat*.

Hiábavaló vállalkozás köztéri, monumentális szobrászatról kiállítótermi keretek között áttekintést adni. Előképek, modellek, makettek, kisplasztikák nem képviselhetik, még csak nem is illusztrálhatják a monumentumok eredeti megjelenését, s a kivitelezett alkotások közege, hatótere – mint lényeges, a szobrászati kompozíciókkal egyenrangú alkotórész – még jelzésszerűen sem jelenhet meg hiteles formában a zárt térben. A méretüktől, építészeti és természeti környezetüktől megfosztott modellek és fotók bemutatása tehát csakis dokumentatív célzatú lehet, mintegy mennyiségi és anyagi leltár: a választott, adott időszakban hány mű került a főváros közigazgatási határai között köztulajdonba, hol és mit, milyen jellegű, célzatú, tematikájú alkotást állítottak fel, milyen anyagból és milyen méretben készültek a kompozíciók, ki volt az alkotó.

A Budapest jellegzetes, jól ismert részleteit ábrázoló fotósorozat körbefutó kulisszái előtt ott láthattuk *Kisfaludi Strobl Zsigmond* gellérthegyi felszabadulási emlékművének, *Mikus Sándor* vecsési *Steinmetz* kapitányának és *Kerényi Jenő* budaörsi *Osztapenkó*jának modelljét, *Megyeri Barna* Kerepesi úti *Spartacus*ának, *Somogyi József* Török utcai *Anyaság*ának kisbronzát, *Vígh Tamás* zuglói *Kürtösök* című alkotásának, *Varga Imre* újpesti partizánemlékművének, *Vilt Tibor* margitszigeti *Madách*-monumentumának tervét és *Konyorcsik János* IX. kerületi *Vegyipari munkás* és *Marton László* Kossuth Lajos téri *József Attila*-szobrának kisméretű változatát. E véletlenszerű felsorolás is jelzi – s ha felkeressük az eredeti környezetben elhelyezett eredeti alkotásokat –, bizonyítja a negyven év fővárosi köztéri termésének végletek között ingadozó művészi minőségét. S e néhány mű rengeteg további problémát is felvet. Viharos események fonalát követhetjük a szobrok történetét, fogadtatását kutatva, pályázatok útvesztőinek epizódjai bukkanak fel a közelmúltból egy-egy mű kapcsán, s nemegyszer csodálkozva tekintünk a modellre, ha a monumentális, az állandóság igényével elhelyezett kompozíciót őrizzük csak emlékezetünkben, és nem ismerjük a tervet. Kiragadott példáink kapcsán említjük: a gellérthegyi felszabadulási emlékmű nem Kisfaludi Strobl Zsigmond kizárólagos alkotása, a magyar szobrász és szovjet művészek közös munkájával készült — de erre a katalógus nem utal. Mikus és Kerényi szovjet parlamenterek alakját és emlékét idéző alkotása Vecsésen és Budaörsön már nem az eredeti mű, hanem 1956 utáni rekonstrukció – ám a pontos tájékoztatás itt is elmaradt. Emlékeztethetünk arra, hogy az ezúttal „jeles" műalkotásként, reprezentatív keretek között bemutatott, Konyorcsik János alkotta Vegyipari munkás című szobor már az 1977-ben nyilvánosságra hozott zsűrihatározatban sem kapott jó minősítést: „A mű nem gazdagítja és nem is fejleszti a munkásábrázolások eddigi sorait. ...Az átlagszínvonalat megüti, és ha nem is sokat használ, semmiképpen sem árt." Meglepetten konstatálhatjuk, hogy Megyeri Barna expresszív fogalmazású, elsöprő lendületű és fájdalmas tragikumú Spartacusa a köztéren fegyelmezett, indulatosságától megfosztott, szabályossá simított hős lett, s Varga Imre újpesti partizánemlékművének tervét látva a zökkenőkkel terhes szoborállítási mechanizmus működéséről meditálhatunk. Az újpesti partizánemlékmű modellje nagyszerű monumentális alkotás lehetőségét villantotta – és villantja – fel, ám a megbízók-bírálók-átvevők a mű végső arculatának kialakításában vállalt aktív részvételének eredményeként a köztéren megvalósult emlékmű csak gyatra visszatükröződése az eredeti koncepciónak és kompozíciónak. Varga Imre deszkapalánkhoz simuló ellenállója Újpesten suta betonépítmények elidegenedett, rettegő bábjává formálódott. Örömmel regisztrálhatjuk, hogy Somogyi József Anyasága és Vigh Tamás Kürtösökje – két és fél, illetve másfél évtizeddel megszületésük után – ma is eleven hatóerejű alkotások.

1 Borbás Tibor: Kosztolányi Dezső, mészkő, bronz, 170 cm, 1979
2 Ferenczy Béni: Ülő női akt, bronz, 150 cm, 1961
3 Varga Imre: Kodály Zoltán, bronz, 170 cm, 1982

4 Illés Gyula: Antifasiszta egyetemisták emlékműve,
mészkő, 480 cm, 1982
5 Kiss István: Dózsa György-emlékmű,
haraszti mészkő, 470, 350, 370 cm, 1961
(fotók Wehner T.)
6 Somogyi József: Anyaság,
bronz, 200 cm, 1958.
(fotó Sulyok M.)

Ugyanígy biztos pont Marton László József Attila-portréemlékműve: a kiállítóteremben – kisplasztikaként – és a Kossuth Lajos téren – monumentumként – is gyenge, elhibázott alkotás.

A tárlat anyagát összességében szemlélve megállapítható: Budapest köztéri szobrászata – miként az országé is – dominánsan figurális művészet, és csak néhány mű által jelenhetett meg – a hatvanas évtized második felében – a nonfiguratív szobrászi kifejezés, s a hetvenes évtizedben némiképp megerősödött az elvont nyelvezetű alkotások pozíciója.

A kiállítást kísérő katalógus összeállítása óriási munka volt: az 544 mű feltérképezésével, fotografálásával, az adatok összegyűjtésével, a mutatók elkészítésével régi adósságot törlesztettek a rendezők. *Lieber Endre Budapest szobrai és emléktáblái* című könyvének megjelenése, 1934 óta nem állt a szakemberek és az érdeklődő közönség rendelkezésére hasonló gyűjtemény. Ezen új, budapesti szoborkalauz azonban nem válhatott teljessé, összefoglaló jellegűvé, pontossá, mert az anyag feltárása nem egységes koncepció szerint történt, a „köztér" értelmezésében nem voltak következetesek a Budapest Galéria munkatársai. Ennek köszönhető, hogy körülbelül háromszáz monumentális alkotás kimaradt a leltárból. A fentebb már idézett, néhány soros bevezetőben olvashatjuk azt, hogy „E katalógus időrendben tartalmazza mindazokat a köztéri (tér, liget, park, út, utca) szobrokat, melyek 1945–1985 között születtek", de a szoborregiszter azt tanúsítja, hogy a határok, illetve a külső tér határvonalai bizonyos esetekben meghatározók voltak, míg más esetekben nem. A terekre, ligetekbe, parkokba, utakra és utcákra helyezett művek köre néhol kibővül az épületbelsőkben elhelyezett alkotásokkal: szerepel például *Csíkszentmihályi Róbert* Madách-portréja a Madách Kamara Színház, *Fekete Tamás Jób Dániel*-szobra a Vígszínház belső teréből s ugyanígy Somogyi József *Anya gyermekével* című alkotása a metró Kossuth Lajos téri állomásának előteréből. Ha e művek bemutatási lehetőséget kaptak, igazolatlan hiányzónak minősül számos budapesti kulturális és oktatási intézmény – művelődési házak, általános és középiskolák, főiskolák és egyetemek – belső terében elhelyezett kompozíció. Ha a katalógusban helyet kapott Varga Imre *Bartók*-emlékszobra, amely a Bartók Emlékház kertjében áll, miért hiányzik Somogyi József Bajza utcai *Kubikosa* vagy Kiss István Népköztársaság úti *Barikád* című alkotása – kerítés mögötti, de mégiscsak az utcának szóló művek –, de hosszan sorolhatnánk a leltárból a kerítés által kizárt, a kórházak, klinikák és szanatóriumok, strandfürdők parkjaiban felállított szobrokat. S ha néhány színházi belső térben elhelyezett alkotást összegyűjtöttek a rendezők, a szállodák belső terében levőket miért nem? Problémát jelez a domborművek részleges elhagyása is. A domborműves utcajelző táblák kivétel nélkül szerepelnek a katalógusban, de a szöveg nélkül elhelyezett, épülethez kötődő alkotások viszont nem. Következetlenséget illusztráló kivételek természetesen itt is akadnak: láthatjuk a felvételek között *Szomor László* Belgrád rakparti *Tengerészek 1919-ben* című domborművét, Mikus Sándor Egry József úti *Kőműves Kelemen*-kompozícióját, *Illés Gyula* Kálvin téri

4

5

aluljáróban falhoz illesztett *Kecskeméti kapu emlékét*, de joggal merülhet fel a kérdés, miért lett mellőzött – annyi más mellett – a *Kerényi–Beck–Mikus* alkotóhármas *Sajtószékház-dombormű*ve vagy *Makrisz Agamemnon*nak a Columbus utcai pártház homlokzatát díszítő épületplasztikája? S ha szerepelnek a katalógusban reprodukált alkotások között már nem álló, Budapesten már nem látható művek is – többek között Kisfaludi Strobl Zsigmond egykori *Hála*-szobra vagy Mikus Sándor *Sztálin*-monnumentuma –, miért nem láthatjuk nyomát az egykori Mezőgazdasági Kiállítás szobordíszeinek, miért nem lelhetjük meg a *Millenniumi Emlékmű* új, felszabadulás után állított alakjait? A hiányok – korántsem teljes – felsorolása mellett jeleznünk kell néhány bántó pontatlanságot is: *Berczeller Dezső* keresztneve helyesen *Rezső*, *Lessenyei Márta* helyesen *Lesenyei*, *Stefániai Edit* helyesen *Stefánia*, *Matey Aurél* helyesen *Matei*, s *Szandai Sándor* neve *Szanday*ként, *Váradi Sándor* neve *Váradi*ként is szerepel.

6

A katalógus név-, tárgy- és helymutatója néhány érdekes statisztikai adat kivonatolására ösztönöz. Megtudhatjuk, hogy Kiss István alkotásai közül tizenhatot, a Varga Imre műhelyében készültek közül tizennégyet, Pátzay Pál és Mikus Sándor művei közül tizenkettőt-tizenkettőt tartanak nyilván Budapesten. Számba vehetjük, hogy tizenegy anya gyermekével kompozícióval gyarapodott a főváros negyven esztendő alatt, s hogy *Ady Endré*re négy, *József Attilá*ra hat, *Petőfi Sándor*ra öt alkotás emlékeztet. Kiviláglik az összesítésből, hogy a XIV., a XIII., a XI. és az V. kerület fogadta be a legtöbb alkotást. Az adatok – szobrászatról, művészetről lévén szó – végső soron mellékesek, a lényeg a művekben rejlik.

A lényegről nem tudhattunk meg semmi közelebbit: a Budapest Galéria ünnepi kiállítása és az intézmény tárlathoz kapcsolt kiadványa a főváros köztéri művészetének felszíni jelenségeit tárta fel csupán.

Wehner Tibor

Időtlenül és felhőtlenül

Válogatás negyven év érmeiből

„A nagyon is konzervatív éremművészet (...) mindig a kortárs művészet új problémalátásától kapott igazi ösztönzést. Vajon várható-e új fordulat a nyolcvanas években?" – teszi fel a kérdést a kiállítás meghívójának szövege, s maga a tárlat (*Nagy Ildikó* rendezte) azonnal válaszol is: a nyolcvanas évek közepén az éremművészet Magyarországon megszűnt. A *Helikon Galéria*ban bemutatott legfrissebb érmek ugyanis – *Csepregi Sándor* 1984-es munkái – egy tíz évvel korábbi „új" szellemi állapot, vagyis „problémalátás" érvényében készültek; a rendezés értelmében, a meghívó szerint a kiállítást záró darabok „anti-érmek"; *Pócs Péter* popreminiszcenciái és *Samu Géza* tárgyegyüttese – egyáltalán nem érmek.

1

2

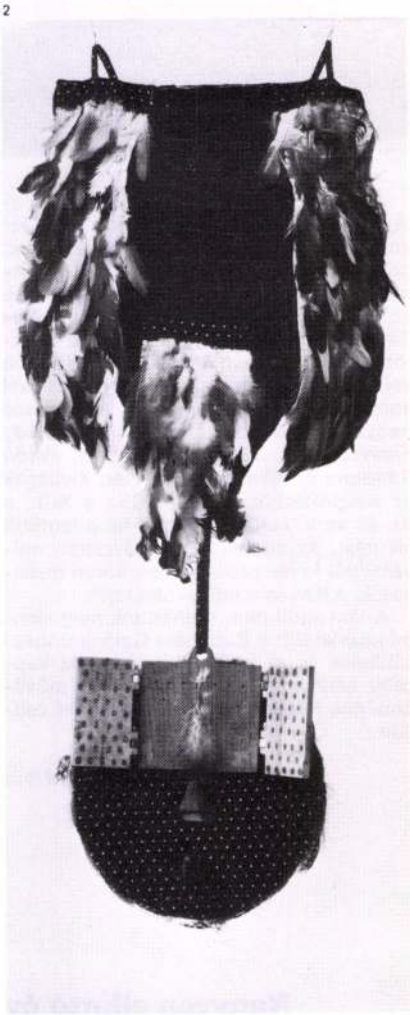

A kiállítás azt sugallja tehát, hogy bekövetkezett egy nem is akármilyen fordulat. Fogadjuk el, vagy tagadjuk? Számít-e egyáltalán? Mert az érmészet a tárlattól függetlenül természetesen létezik, hiszen amíg évfordulók vannak s megrendelők, működnie kell. A valódi kétely az, hogy léte alkalmaztatásától elszakítva is érvényes-e. S egy nagyképű feleletet: ha minőséget képvisel, akkor igen. Ám ez az általánosság, banalitás nem ad feleletet a jubileumi kérdésre: mit ér az éremművészet, mint a szobrászat egyik ága, ha magyar? A tárlat azt sugallja, nem sokat. Hiszen nemcsak szellemiségében anakronisztikus gyakran, hanem miután fönnmaradásának zálogaként eddig konokul megőrzött évezredes korlátait is széttörte már, azt a paradox helyzetet kerítette maga köré, hogy saját törvényeit be nem tartva igyekszik ugyanezen törvények látszatával önállóságra törni. Legalábbis a Helikon Galériában.

Mennyivel egyszerűbb és tisztább lenne minden, ha egy prekoncepcióval szemben el lehetne ismerni, meg lehetne tartani bizonyos kategóriák létjogosultságát! Ha az érmet az érem mércéjével, a plakettet a plakettével, a mást a másság sajátjával mérnénk! Akkor a fenti kérdésre válaszolni tudnánk, mondhatnánk jót vagy rosszat, de legalább ugyanarról a dologról beszélnénk. Az ésszerűség szellemében hagyjuk most tehát Pócs Péter és Samu Géza munkáit, melyek a legnagyobb jóindulattal, a legliberálisabban gondolkodva sem érmek, még akkor sem, ha mindkettő az érdemérem fogalmát persziflálja, s máris tisztul, egyszerűsödik a helyzet: az éremművészet mégsem szűnt meg Ma-

1 A kiállítás részlete
2 Samu Géza: Tollas érem,
fa, textil, réz, tollak, 58x27 cm, 1982

3 Lugossy Mária: Organikus struktúra, üveg, acél, ∅ 10 cm, 1979
4 Ferenczy Béni: Bem József, bronz, ∅ 11,5 cm, 1951
5 Friedrich Ferenc: Történet III, krómacél, 13x13 cm, 1979

4

gyarországon, csak éppen az válik világossá, hogy „új fordulat" sem következett be.

Rögzült, pontosabban klasszicizálódott a hetvenes évekbeli helyzet, s ahogy minden mostani reprezentatív szobrászati tárlaton, a geometrikus absztrakció, annak is – patetikus, lírai, „magyaros" – minimal artja jelenti az állandósult fordulatot. Természetesen nem véletlenül. Valamiféle bűntudat munkálhat a nyolcvanas évek kiállításrendezőiben: a hetvenes évek elején-közepén még igen gyakran gyanakodva fogadott, a tűrésig alig jutó, csak külföldi művészektől elviselt geometrikus absztrakció mára a korszerű művészet szinonimájává vált. Így felelhet most *Ferenczy Béni*nek *Friedrich Ferenc* vagy *Borsos Miklós*nak *Csiky Tibor,* miközben mindannyian tudjuk, hogy a negyven év éremművészete – magyar művészete – nem ilyen tiszta, klasszikustól klasszikusig hajló ív, rece, sőt törés nélkül, s olykor tragikus következmények híján. Statisztikailag sem, mentálisan sem, eredményét

3

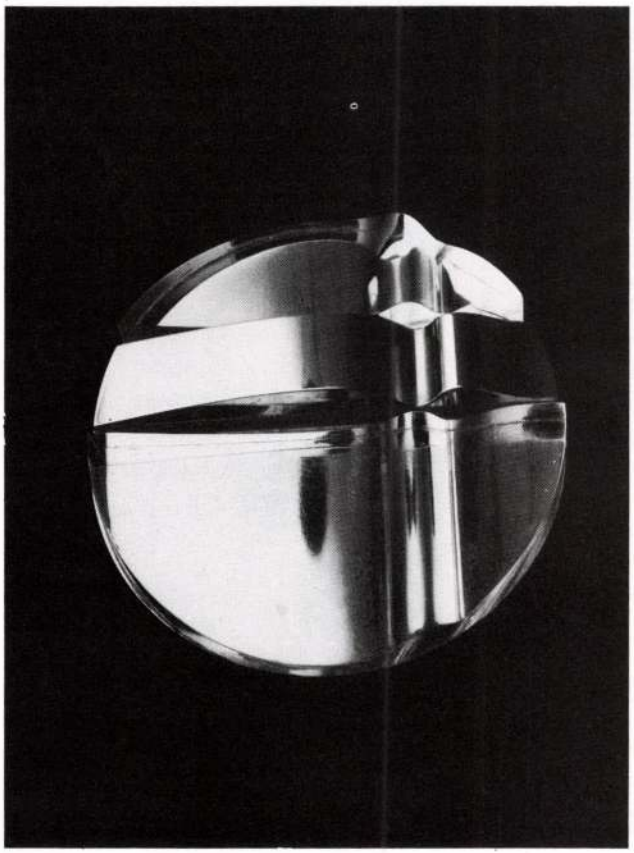

5

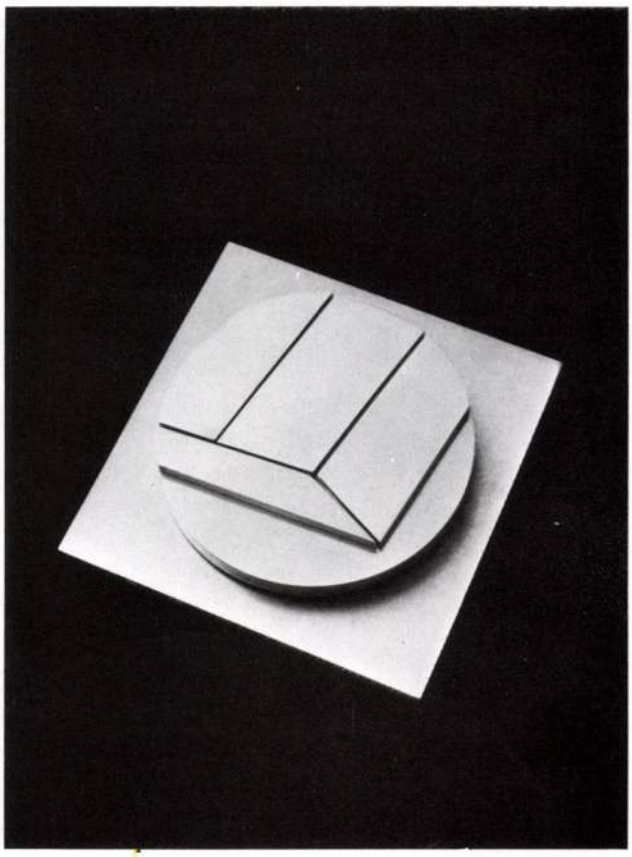

6 Asszonyi Tamás: Torzó VI, bronz, ∅ 10 cm, 1976
7 Csiky Tibor: Kazimir Malevics, acél, bronz, 4,3x15,9x16,5 cm, 1979
(fotók Sulyok M.)

7

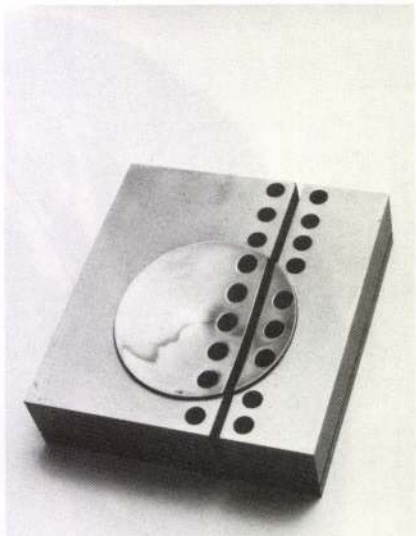

tekintve sem. S bár arról a kiállítás nem szól, hogy ma is több nem érdek nélküli, konvencionális portré-, tájkép-, allegorikus érem és plakett készült, mint öntörvényű, közvetlen funkcióval nem rendelkező tárgy, azt nyilvánvalóvá teszi, hogyha valami az érem fogalmát, szabályait kitágította, az éppen a megrendeléstől-megrendelőtől való függetlenedés szándéka, ám abban a pillanatban, amikor azok a munkák, melyek ezt a szándékot reprezentálták, szellemükben frissek voltak, alig kellettek valakinek is. És mire a szabadság megadta az éremnek, plakettnek a használhatatlanság boldog illúzióját, ezzel az ábránddal a kategóriák odáig oldódtak, hogy már majdnem anakronizmus magának az éremnek a fogalmát – ezek esetében – felvetni.

Végül is tehát egy közhelyet igazol a kiállítás: a klasszikus műformák devalválódását, bomlási folyamatát s az abban rejlő paradoxont illusztrálja, teljes joggal.

Csakhogy a politikatörténetre is utaló cím valamiféle nem absztrakt, nem belső művészettörténeti fejlődésre, egészen pontosan szociológiai jellegű-jelentőségű útra is asszociáltathat, ám erre a Helikon Galériában egy villanás sem figyelmeztet. A tárlat azt mutatja, a pálya a jótól a jóig vezet, időtlenül és felhőtlenül.

Hajdu István

6

Rend és dráma

Vallomás Bernáth Aurélról

Egy nagy, izgalmasan nagy festő teremtményei között tartózkodom. Mi határozza meg létüket? Milyen fluidum élteti mindannyiukat? Az élményt – vallomásomat – legelőször egy kettős szókapcsolással igyekszem kimondani: Bernáth Aurél festményein két erő ütközik: a rend és a dráma.

A két szót máris ki kell tágítanom. Az ő rendje sohasem geometria, soha nyugalom. Ez a rend mindig kihívás. Szembefordulás a világ és az élet amorf formáival. Rendje elfojtott-lefojtott nyugtalanság. A rendet megelőzi egy lezajlott harc, és a felülkerekedő rendbe kérlelhetetlenül belopakodik a dráma. Mert a rend mélyén olyan gének lázadnak, melyek másként formálnák a világot, s ezeket a lázadókat legyőzték.

Bernáth Aurél látomását a világról – indulása éveiben – egyesek hidegnek mondták. Nem gondoltak arra, hogy minden legyőzött forradalmat követő világ hideg és szűkszavú, és valamiképpen mégsem hideg, mert a győzelem fájdalmakkal bénít. Minden szépség, a habzó, áradó, csillogó szépség, a felhám ragyogása is letiporhatatlan, megpörkölődve, a mélybe taszítva is megmarad. És a túlélőkben tovább él a remény, az emberi létezés titkos, meghatározhatatlan, fejét fel-felütő ereje, még ha egy ideig tartózkodó szomorúságba oltották is. Még akkor is, ha a győzelmek rendjén szigorúság őrködik, hogy a felülkerekedés ne puhuljon el.

1

Az ő rendje, szigorúsága, ha úgy tetszik, hidegsége mögött ott lappang a forró dráma, színeinek sejtelmessége vagy éppen határozottsága mögül, a kompozíciókból végül előlép a megrendülés, akár a mélykék színekben, akár a zöldbe borulás változataiban, akár az ezüst alapokban.

Bernáth Aurél rendje különben sem az abszolutum követelményével jelentkezik, beáramlik abba sok minden. Hogy igazán megismerjük őt, ismernünk kell oly jellemző vallomását a szegfűről – a virágok rendjében a szegfűnek királynői rangot adományozott.

A szegfű virágának rajza – írja késői, összefoglaló feljegyzéseiben –, ha felülről nézzük, csodálatos rend és rendetlenség. Nézzük, felülről nézzük, és csak újra nézzük, de nem tudunk eligazodni benne, noha a szegfű felülről is csodálatos rendet szuggerál.

Majd váratlanul így folytatja, sort kerítve a drámára:

2

1 Bernáth Aurél: Starnbergi tó I, szén, pasztell, 60x75 cm, 1924
2 Bernáth Aurél: Csendélet Niké-szoborral, pasztell, 72x100 cm, 1928

3

3 Bernáth Aurél: A festő (Önarckép rózsaszín szobában),
pasztell, 130x150 cm, 1930
4 Bernáth Aurél: Halas csendélet,
pasztell, 45x52 cm, 1947
5 Bernáth Aurél: Halász,
110x80 cm, 1931

„Minekünk, városi embereknek, nincs módunkban a szegfűt szárán levágni – hála isten! Mi már levágott, de ragyogó állapotban kapjuk, s a kirakatokban elnézzük ezt a ragyogást, a halálraítéltet. Ő úgy tesz, mintha sorsáról nem tudna semmit. Majd lassan – ezt már a szobánkban látjuk – kezd összecsuklani. Édes szirmait zárni kezdi fent, mintha azt mondaná: nincs már több szavam hozzátok."

Mintha csak a legfontosabb festményeit magyarázta volna példázatával a szegfűről.

Szigorú rend, amibe beáramlik sok minden.

Az *Őszt*, ezt a szorongatóan, szigorúan szép festményt, a kerti asztalnak döntött két szék szólaltatja meg a csendes esőben a teraszon. De éreznünk kell: ez a terasz nyarakban, napfényben is ázott. A *Vidéken* kompozíciójában a könyöklő öregember már a semmivel néz farkasszemet, élete elfolyt, de a háttérben vörös szín virít, harsányvörös, életerő – a piros taréjú kakas a kerítésen. A ragadozó *Csuká*val végső állomásán, a tepsiben találkozunk. A merev, üres arcú *Hegedűművésznő* vonásaiban a mélabú, aligha Debussyt szólaltatja meg hegedűjén, de tudjuk, hogy éppen ez a fénylő barna hegedű – Bernáth Aurél minden hegedűje – fénylő hangokat is felrepíthetne. A hóba süppedt falu, a *Tél* felett, a csodálatos, félelmetes képen ott a két varjú, az egyik mozdulatlanul lebeg a magasban, akár a halál, mögötte azonban felfelé tör a másik. És itt a Szerelem istennője, a vörös köpenyét vállára öltő, meztelen *Vénusz:* alig mozduló ajka, mosolya olyasféléről árulkodik: ő maga is áldozata lett annak a rendbontó hatalomnak, amire biztat: a szerelemnek. Szűk a szemrés, csalódott a test attól, ami vele történt – csábítana, de még nem tud csábítani.

Ilyen kettős matematikai előjelet rajzol majd minden festménye elé Bernáth

4

5

6 Bernáth Aurél: Tájkép a Lánchíd roncsaival, olaj, 80x110 cm, 1946
7 Bernáth Aurél: Alice és Marili kiskőrösi szobában, pasztell, 65x95 cm, 1948
(fotók Sulyok M.)

6

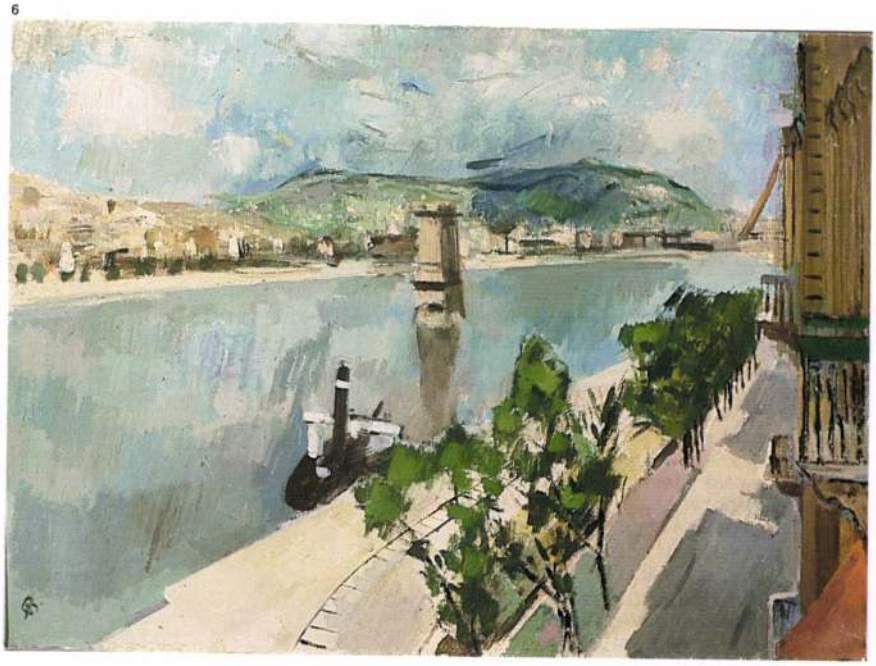

Aurél. Balatoni tája – Genthon István szavaival – tropikusan lángoló szépség, de más képein sokszor csak a drámát kelti életre szűkszavúan: a nyolc, ezüstös fényű hal mellett az odakészített kést – az éjszakai lepkékben a sötétben leskelődő rejtelmet –, a sárga kabátos önarcképben a rendíthetetlen tárgyilagosságot.

Különös, erőteljes szépség ömlik szét festményein, különös fényekkel. Mikor jelentkezik a világ, az élet legszebben? Mintha Bernáth Aurél azt sugallná: a katasztrófák előtt. A szépség érzékenyebben, sebezhetőbben fogadja a jövőt, mint az emberek.

De teremtett lényei sem gyanútlanok. Legtöbb festménye mozdulatlan, kitágított pillanat. A csordultig telítettség. Utána felborul a pohár.

Festményeit nézve gyakran gondolok Giorgionéról írt szép portréjára. Giorgione művészete – írta – tökéletesen kihasználja a formát. Ilyenek a festészet nagy, álló pillanatai.

Bernáth Aurél festményein a szigorú szépség a katarzis felemelő szorongatottságában, fejedelmi erővel él, a kitágított, moccanatlan időben.

Illés Endre

7

A tiszta festészet

Lossonczy Tamás és a magyar nonfiguráció

„absztrakt művészet! Vajon melyik művészet nem absztrakt a szó helyes értelmezésében? Gondoljunk talán a vulgáris naturalizmusra, de hiszen az a maga koncepciótlan, igénytelen valóságában nem is művészet, nem primer alkotó tevékenység volt, hanem a valóság, a tárgyi mintakép másolására való törekvés, vagyis éppen azok az elemek hiányoztak belőle, amik a művet abszolút valósággá rögzítik, különválóvá és önmagával azonossá formálják. Minden önmagát kifejező mű tehát magától értetődően absztrakt, azaz elvonatkoztatott, nem hasonló, hanem demonstratív, saját törvényei szerint élő jelenség."

(Kassák Lajos: Lossonczy Tamás)

A negyvenes évek második felében *Kállai Ernő* a természet rejtett arcaként jellemezte az időszak mikro- és makrovilágának titkait mikroszkópként feltáró, a sejtek és az atomok birodalmába bepillantást engedő nonfiguratív festményeit. A látványon túli világ igazán csak a XX. század emberének

2

mutatkozik meg – sugallják a kritikus gondolatai –, mert e század szülöttjeinek vannak meg az eszközei a rejtélyek felfedezéséhez. Tehát végső soron még ebben az esetben is a természet a modellje a festészetnek, de ez már a szabad szemmel nem látható természet. Kállai egyrészt a tudományos megismerés eredményeit, másrészt egy testvérmúzsát, a zenét hívta segítségül a Magyarországon mindig is mostohagyerekként kezelt és ha nem is üldözött, akkor is csak megtűrt nonfiguratív művészet elfogadtatásáért küzdve.

Napjainkban, amikor már minden előítélet nélkül beszélhetünk az absztrakt festészetről, hozzátehetjük a fentiekhez azt, hogy a művész nem a természetet másolja, még a látványon túlit sem, hanem versenyre kelve vele, a színek és a formák autonóm nyelvén igyekszik valami eddig soha nem volt produktumot életre hívni, egyfajta természeten túli valóságot teremteni.

Mielőtt *Lossonczy Tamás* tevékenységét nagy vonalakban bemutatnánk, az eredményesebb tájékozódás kedvéért érdemes egy pillantást vetni a magyar nem ábrázoló művészet alakulására a tízeshúszas évektől napjainkig. A századunk első két évtizedében *Máttis Teutsch János, Kassák Lajos, Moholy-Nagy László* és társaik munkássága révén a magyar nonfiguráció az európai szerves részeként fejlődik. 1919 után ez a helyzet megváltozik, a progresszív művészek zöme emigrációba kényszerül vagy önként hagyja el az országot, így a harmincas évekig, Lossonczy Tamás és *Martyn Ferenc* tevékenységének kibontakozásáig, gyakorlatilag nincs nonfiguratív művészet Magyarországon. A harmincas évektől aztán napjainkig húzódik a nem ábrázoló festészet magyar nesztorainak, Martynnak és Lossonczynak a pályája. Ha a kifejezésmód fejlődésvonalát nézzük, van, amikor egészen elkeskenyedik – a húszas, majd az ötvenes években –, van, amikor kiszélesedik – a negyvenes évek második felében –, és van, amikor természetes, sőt egyre javuló körülmények között virágzik a hatvanas évek második felétől napjainkig. 1945 és 1948 között a jelentősen pezsgésnek induló művészeti életben gyorsan kibontakozik az absztrakt festészet. Adottak a megfelelő keretek: a művészek – Martyn, Lossonczy, Gyarmathy Tihamér, *Martinszky, Fekete-Nagy* az Európai Iskolába, majd a Galéria a négy világtájhoz köré tömörülnek.

Az ötvenes évek kultúrpolitikája – többek között *Lukács György* cikke hatására – formalistának kiáltja ki, és adminisztratív úton megszünteti a nonfiguratív művészetet. A festők, bár az ötvenes évek végétől lassan rehabilitálják őket, kiállításokkal csak a hatvanas évek közepétől jelentkeznek. A tárlatokkal egy időben ismét világossá válik az Európai Iskola jelentősége, de a nem konstruktivista nonfiguráció csak a hetvenes évek végén – főként *Pataki Gábor, György Péter* és más fiatal

1

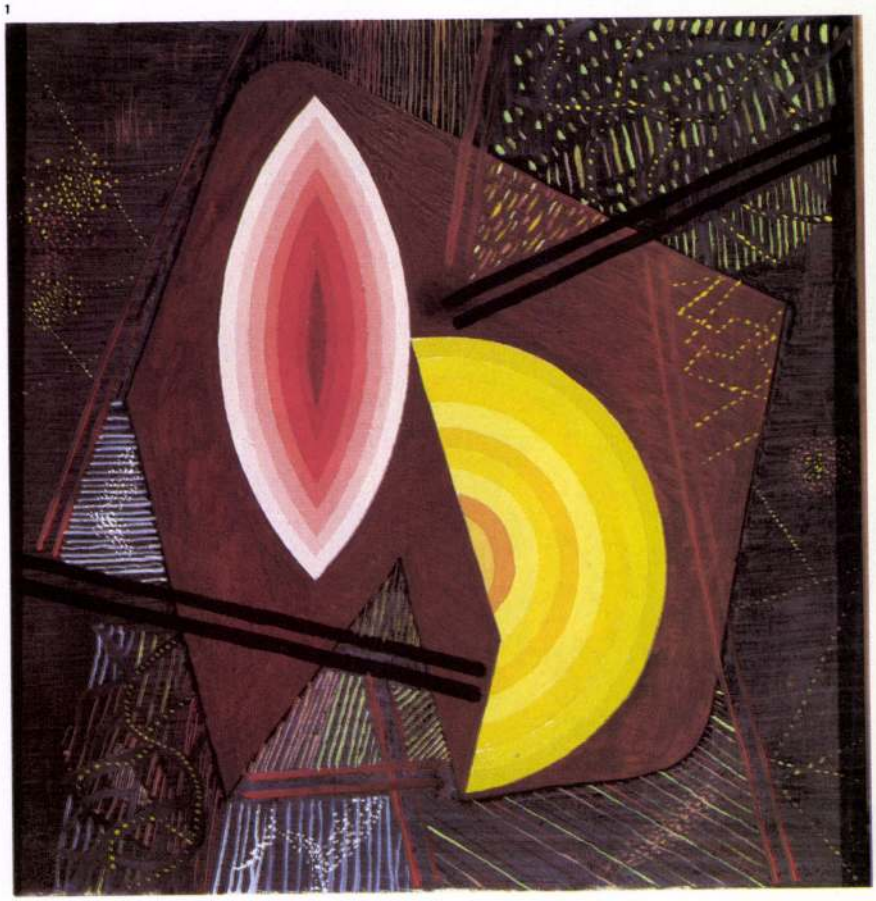

1 Lossonczy Tamás: Színgócok, olaj, 40,5x40,5 cm, 1946
2 Lossonczy Tamás: Konfiguráció, olaj, 40x50 cm, 1942
3 Lossonczy Tamás: Kompozíció, olaj, 40x19,3 cm, 1946
(Artfotó)
4 Lossonczy Tamás: Történelem, olaj, vászon, 120x70 cm, 1965
(fotó Lossonczy T.)

művészettörténészek tevékenységének, továbbá Kállai Ernő cikkei válogatott kiadásának köszönhetően – kerül ismét az érdeklődés homlokterébe.

Több absztrakt festőnek – Lossonczynak (1978), Gyarmathynak (1979) a Műcsarnokban, *Vaszkó Erzsébet*nek Szentendrén – rendeznek retrospektív tárlatot.

A hatvanas évek második felében a folt- és a gesztusfestészet hatására az akkor induló és pár év múlva a pop art felé forduló fiatalok közül néhányan – *Csáji Attila, Tót Endre* – rövid időre nonfiguratív képeket készítettek, de ennek a kifejezésmódnak már más volt a gyökere, mint Martyn, Lossonczy vagy Gyarmathy művészetének. Ebben az időben alakítja ki stílusát a kassáki művészeti tradíciók felvállalásával, nyugatnémet és amerikai síkkonstruktivista ösztönzésre a magyar művészetnek a hatvanas évek második felétől egészen a hetvenes évek végéig húzódó, markáns, *Bak Imre, Fajó János,* és *Nádler István* munkásságával fémjelezhető vonulata. A magyar nonfiguráció kontinuitását biztosítja *Keserű Ilona* népi motívumoktól megihletett, valamint *Hencze Tamásnak* az optikai művészet és a minimal art eredményeit sajátosan ötvöző piktúrája. A nonfiguratív festészetet erősíti a hetvenes évek közepétől a rothkói művészetszemléletből kiinduló *Váli Dezső* és a Váli-tanítvány *Szücs Miklós* munkássága. Ugyancsak a hazai piktúra expresszív vonulatához köthető a nyolcvanas évek elején felbukkanó transzavantgard festészet is.

Nagyon nehéz egy 1941 óta kiállító művész pályáját bemutatni, összefoglalni, hiszen a kritikai és művészettörténeti értékelések szempontjai is sokat változtak az elmúlt negyven év folyamán.

Ha röviden végigtekintünk Lossonczy eddigi kiállításain, elsőnek az 1941-est, majd az 1943-ban Kállai által az Alkotás művészházban rendezettet kell megemlítenünk. 1945 után részt vesz az Európai Iskola és a Galéria a négy világtájhoz bemutatóin. 1948-ban pedig önálló tárlata van a Magyar Képzőművészek Szabad Szakszervezete Andrássy úti székházában. Ez után hosszú szünet következik. Új kiállítása 1970-ben nyílik a Fényes Adolf Teremben, ezt követően 1971-ben az esztergomi Zodiákus Klubban. A 70-es évek végétől, az 1978-as Műcsarnok-beli retrospektív tárlata után vidéki városokban – 1981-ben Győrben a Xantus Múzeumban, 1983-ban a Szekszárdi Művelődési Központban és legutóbb 1984-ben az egri Vármúzeumban – gyors egymásutánban több kiállítást rendeznek munkáiból.

3

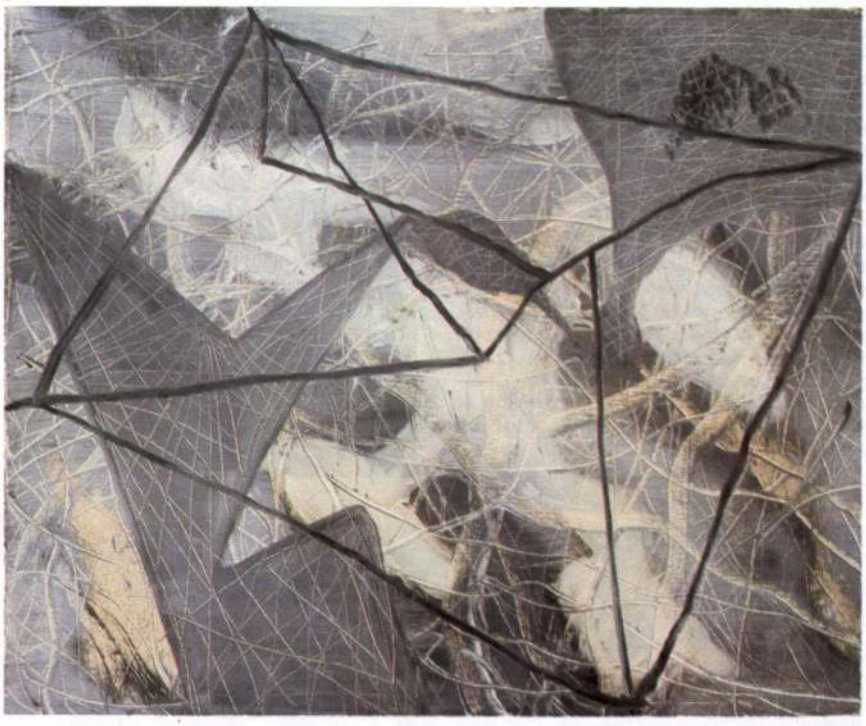

De milyen is Lossonczy művészete valójában? Kállai így ír 1943-ban bemutatott festményeiről: „Lossonczy vonalai élő idegkötegeknek tűnnek, színeinek lágysága és atmoszférája van, világítanak és lüktetnek. Így tud olyan kompozíciókat alkotni, melyeket a legkisebb részletbe menően helyesen ritmizált, légző organizmusoknak látunk és érzünk." A kritikusnak ez az utolsó mondata utal az általa megfogalmazott szerves, bioromantikus nonfigurációra. Lossonczy Tamás negyvenes években készült képein a szerves, hullámzó motívumsor előtt hangsúlyos vonalábrák jelennek meg (*Kompozíció,* 1946; *Kompozíció,* 1947; *Pacsirta,* 1972). A később született méltatások közül *Hamvas-Kemény: Forradalom a művészetben* (1947) című könyvében – melynek a fedelét Lossonczy tervezte – találunk újabb plasztikus jellemzést munkásságáról. A szerzőpáros meditációs objektumként értelmezi műveit, Kassák Lajos pedig a *Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig* című (1947) munkájában egyik legjelentősebb nonfiguratív piktorunkként mutatja be. Majd harminc év elteltével 1976-ban *Bozóky Mária*nak jelent meg kismonográfiája a festőről. 1979-ben pedig a Művészetben került publikálásra *Mezei Ottó*nak szürreális kompozícióit értelmező írása. E korántsem teljes áttekintést a művésznek az Ars Hungaricában 1981-ben megjelent forrás értékű naplórészleteivel zárhatjuk.

4

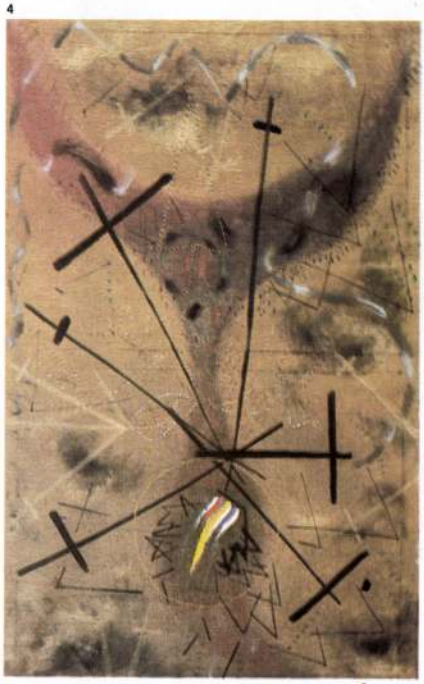

A festmények tipológiáját nézve nem árt egy pillantást vetni az egyetemes művészetben jelentkező kifejezésmódokra. Az elvont festészet két klasszikus alaptípusa a konstruktivista, illetve az expresszív vagy lírai, tehát az erősen intuícióra építő nonfiguráció. A geometrikus absztrakció

az avantgard művészetnek egészen a hetvenes évekig meghatározó és ma is létező irányzata, olyan képviselőkkel, mint *Malevics, Mondrian,* Kassák, Moholy-Nagy, *Vasarely, Frank Stella, Kenneth Noland,* a hetvenes évek magyar síkkonstruktivistái, a hard edge és a minimalista tendenciák követői. A másik fő vonulat – az expresszív, lírai absztrakció. Képviselői: *Kandinszkij, Dubuffet, De Cooning,* Rothko, *Pollock, Mathieu, Hartung* és társai hogy most olyan sajátos kifejezésmódról, mint a *Miróé* vagy a *Klee*-é, ne is szóljunk. Ez utóbbi vonulatba tartozik Lossonczy, Martyn, Gyarmathy művészete is. A két pólus között természetesen számtalan kifejezésmód helyezkedik el – például a látványból redukált absztrakció –, sőt a felosztás még művészenként tovább árnyalható.

Lossonczy Tamás harmincas években

6

kibontakozó festészete egyfajta biologizáló, visszafogottan expresszív nonfiguráció, eltekintve most a geometrizáló vagy a szürrealizmus felé mutató kompozícióitól. A festő pályájának meghatározó periódusa kétségtelenül a negyvenes évekre esik, és az évtized második felében teljesedik ki. A fentiekből már automatikusan következhet a művészpálya korszakolása: az első szakasz a harmincas évektől – bár első kiállítása csak 1941-ben volt – 1945-ig húzódik. A következő, az 1945-től 1948-ig tartó talán a legtartalmasabb, míg az ötvenes évek végétől napjainkig ívelő reprodukáló, illetve variáló jellegű. E szakaszban sokszor megnövekednek a méretek, felduzzadnak a formák, többször visszatér egyfajta szürreális felhang.

Ezek után vegyük szemügyre a szinte önmagából fejlődő művészpálya néhány jelentős festményét.

Az 1939-ben készült *Látomás* mozgalmas háttere előtt lebegő világos, hegyes formák szinte belefúródnak a buja, változatos szerves anyagokat imitáló háttérbe. E munka rokona az 1947-es *Utazás,* ahol a már az előző festményen is megjelenő, hegyes szabályos, kristályos alakzatok sorjáznak, úsznak a képtérben, de itt a formák hideg, fenyegető vonulását a pasztelszínek – világossárga, fakószürke, zöld – enyhítik.

Másfajta, körkörös, dinamikus alakzatokból, vonalakból épül fel a *Viharban* (1944) című szürke-fekete alaptónusú kompozíció, amelyből csak itt-ott villan elő egy-egy szürke, vörös, illetve fehér folt, melyeket magával sodor az örvénylő vonalak dinamikus futása.

Biologizáló a Kompozíció (1946), mely engem gyökérszövevényeket, pókhálót idéző vonalaival erdei mikrocsendéletre emlékeztet. E festmény rokona az 1947-ben készült *Kompozíció,* mely szintén híven tükrözi a Kállai Ernő által kifejtett bioromantikus eszméket. Ezzel szemben a *Szerkezet* (1947), mint ahogy a címe is utal rá, konstruktívabb felfogásban készült munka, bár az egymásnak feszülő szabályos háromszög formák alatt itt is megjelenik az életet, a burjánzást, a vegetációt idéző színes sraffozásos és pontozásos alap.

Lossonczy Tamás kifejezésmódja negyven év alatt szinte alig változott. Vannak ugyan visszatérő témái a mindig meghatározó biologikus formák mellett, pl. a negyvenes években megjelenő, majd 1980 körül ismét előtűnő „körös" posztkonstruktivista, vagy a hatvanas

5

5 Lossonczy Tamás: Kompozíció, olaj, 99x70 cm, 1947 (Artfotó)
6 Lossonczy Tamás: Dúlás, olaj, 50x40 cm, 1973 (Artfotó)

7

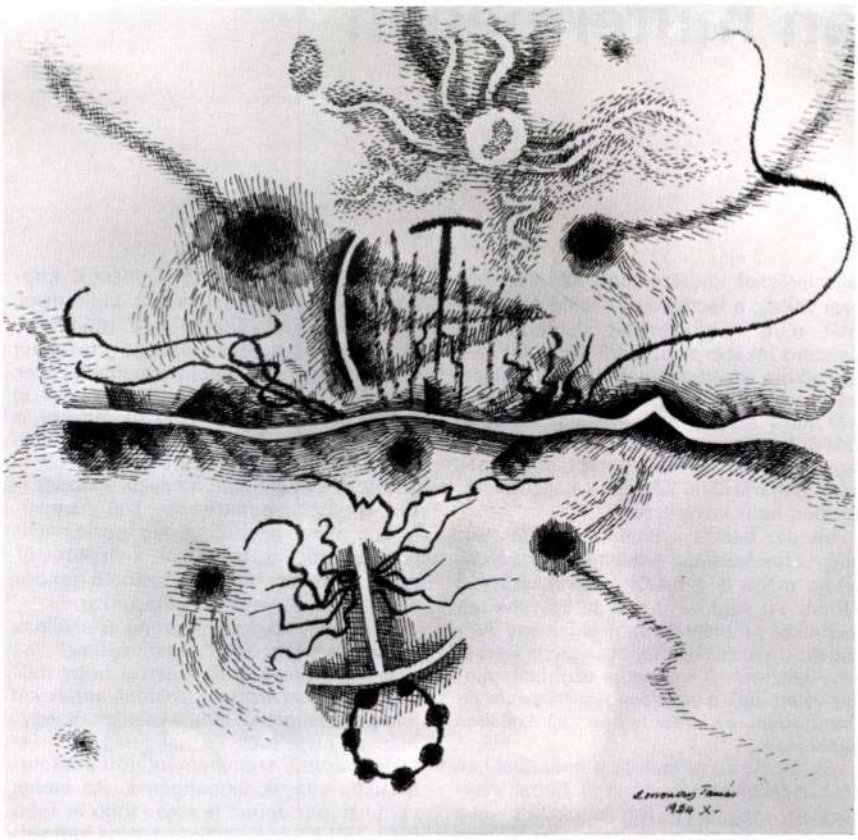

formavilágát kortársainak, mondjuk *Korniss Dezső*nek és *Barcsay Jenő*nek az elmúlt években változó kifejezésmódjával összehasonlítani. A nemrégiben elhunyt festő ugyan mindig is kiállított fiatalabb generációk, elsősorban a síkkonstruktivisták képviselőivel – bár ez a kapcsolatkeresés adott, hiszen a húszas évek végén ő maga is készített konstruktivista alkotásokat és a közös fellépések vissza is hatottak munkásságának utolsó, minimal arttól megérintett periódusára. Szintén a minimalista szemlélet befolyásolta Barcsaynak is a nyolcvanas évek elején készült műveit.

De ez az izoláltság – ami alól talán csak Martyn tevékenysége kivétel – a nonfiguratív festők szinte mindegyikére – Lossonczyra, Gyarmathyra, Vaszkóra – jellemző. Ideje lenne napjainkra végleg megszüntetni, valóban közkinccsé téve a magyar absztrakt művészet legjelentősebbjeinek alkotásait.

Lóska Lajos

évektől felbukkanó szürrealista formavilágú munkái. De ez utóbbi kompozíciók elsősorban hangulatukban szürreálisak, soha nem jelennek meg rajtuk a „klaszszikus" szürrealizmus meghökkentő szituációkba állított naturális részletei (*Merülés,* 1970; *Dúlás,* 1973; *Párharc,* 1984).

Az olajképek bemutatása után érdemes néhány szót rajzairól is szólni. E munkák a festményekkel párhuzamosan – de nem azok vázlataként – születnek, és tisztán, minden színhatás nélkül vizsgálható rajtuk Lossonczy sajátos formavilága.

A hangulatok, a látomások, az érzések, a gesztusok életre hívója Lossonczy Tamás piktúrája. Kifejezésmódjában változatos, de lényegét tekintve önmagába záródó ez a festészet. Ez a zártság kétségtelenül a művész izolált helyzetéből is fakad; mint minden elszigetelt pálya, az övé is elsősorban önmagából építkezik. Érdekes lenne festészetének szinte alig változó

8

7 Lossonczy Tamás: Golgota, tus, papír, 30,5x34 cm, 1984
8 Lossonczy Tamás: Fények, olaj, 30x30 cm, 1985
(fotók Sulyok M.)

Bodóczky István műtermében

A XVIII. század végén *Asmus Jakob Carstens,* német festő pályája meglepő fordulatot vett: az addig többnyire mitológiai témákat feldolgozó művész elégedetlen lett saját munkáival, egyre mélyebbnek érezte a szakadékot a választott tematika és a festészet iránti szenvedélye között, és – kivárva az alkalmas időpontot – nem kisebb mű illusztrálásába kezdett bele, mint *A tiszta ész kritikája*. Azzal párhuzamosan, hogy a képzőművészet hagyományossá vált témáiban észrevétlenül kihunyt az éltető szellem, magának e művészetnek a nyelve is válságba jutott; és miközben fokozódott az elégedetlenség a tematikus megkötöttséggel kapcsolatban, sok festőben felébredt a vágy egy olyan képzőművészet után, amely az alkotószellemet – amelynek végtelenségét és megfoghatatlanságát éppen ez idő tájt kezdték a korábbiaknál is erősebben hangsúlyozni – nem kényszeríti semmiféle korlátok közé sem. Egyre határozottabbá vált a meggyőződés, hogy a festészetben nem a megfelelő tárgy kiválasztása a döntő. E felismerésnek messzemenő következményei voltak, a festészetnek mind az elméletét, mind a gyakorlatát illetően. Mint Carstens inkább példaszerű, semmint korszakalkotó kísérlete mutatja: a festészet maga vált a festészet tárgyává, hogy a már Kant szerint sem magától értetődő időt és teret a maga „tisztaságában" megragadva előkészítse a puccsot, amely néhány generációval később a képzőművészetben be is következett.

Mindez nemcsak technikai kérdés. Az, hogy a festészet tág értelemben vett technikája maga is a festői reflexió tárgyává válhat, azt sugallja, hogy az úgynevezett technikai problémák nem előzmény nélküliek: a választásra lehet belőlük visszakövetkeztetni. A választás azonban mindig valaminek a vállalásában, vagyis a látásmódban, az életvitelben, az ízlésben gyökerezik.

*Bodóczky István*nak az elmúlt években készült festményeit, rajzait és térbeli szerkezeteit megnézve fogalmazódott meg bennem a gyanú, hogy nem létezik olyan festészet, amelynek ne lennének kitapinthatóak az egzisztenciális indíttatásai is. Ez magától értetődőnek tűnik egy expresszionista beállítottságú festészet esetében éppúgy, mint az elmúlt évtizedek nem egy olyan irányzata esetében (az új expresszionizmusig bezáróan), amikor is a festő szembetűnően kívánja megmutatni a maga határozott szemléletét. Az olyan festészetnél azonban, amilyen a Bodóczkyé is, ezt nyomatékosan kell hangsúlyozni, még mielőtt a kompozicionális megoldásról, a technikai kivitelezésről, netán a formai bravúrról szőhető gondolatok elhomályosítanák látásunkat.

Bodóczky alkotásai ugyanis ellenállnak a „tartalomközpontú" értelmezésnek, de ebben rejlik erejük is. Anélkül hogy műveit a *minimal art*hoz sorolnám, annak két jellegzetességében mégis osztoznak: egyfelől szemérmesek és hallgatagok, másfelől viszont a szemérem mögött abszolutisztikus vágyak lappanganak. Az ember végül is azért mond le egyre több és több igényéről hogy a valóban fontos igényeinek feltétel nélkül eleget tudjon tenni.

1

Évek című festménye ennek a lemondásnak egyik dokumentuma. Bodóczky a hetvenes évek végén kezdte el festeni, akkor még többnyire figuratív képek jellemezték munkásságát. E képek rendkívül expresszívek voltak, és, mint minden heves megnyilvánulás, magukban rejtették a nem festői értelemben vett artikulálatlanság lehetőségét. De miként az emberek rendszerint éppen arról tudnak a legkevésbé beszélni, ami a legmélyebben érinti őket, és ezért kerülőutakra tévednek, úgy Bodóczky figuratív képeire visszanézve az az érzésem, hogy az akkori képeket éltető lendület és hév túlmutatott az egyébként lendületesen és hevesen megfestett alakokon és szituációkon. A kezdetben stilizált figurák egyre bujábbakká, burjánzóbbakká váltak, egészen odáig menően, hogy már-már felismerhetetlenné torzultak. Az Évek című kép is eredetileg figuratív festménynek készült; ám a megfestés hat (!) éve során a felismerhető alakok lassan eltűntek, és az ábrázolt szituáció lendületté, gomolygó felhővé redukálódott, gazdagodott. Ezzel Bodóczky lemondott egy olyan helyzet ábrázolásáról, amely ha nem is maradéktalanul, de szavakkal is jellemezhető, és olyan képet alkotott, amelyet szavakkal egyáltalán nem lehet kimeríteni.

Ez természetesen pontosításra szorul. Nem arról van szó, hogy a figuratív ábrázolás, mivel részben verbalizálható, ezért szembenáll az úgynevezett festőiséggel. A jó figuratív kép végsősoron éppúgy abszolút festői, mint a jó nonfiguratív kép, és

1 Bodóczky István: Évek,
olaj, vászon, 130x180 cm, 1976–82
2 Bodóczky István: Tengerkép,
vegyes technika, 130x90 cm, 1979

2

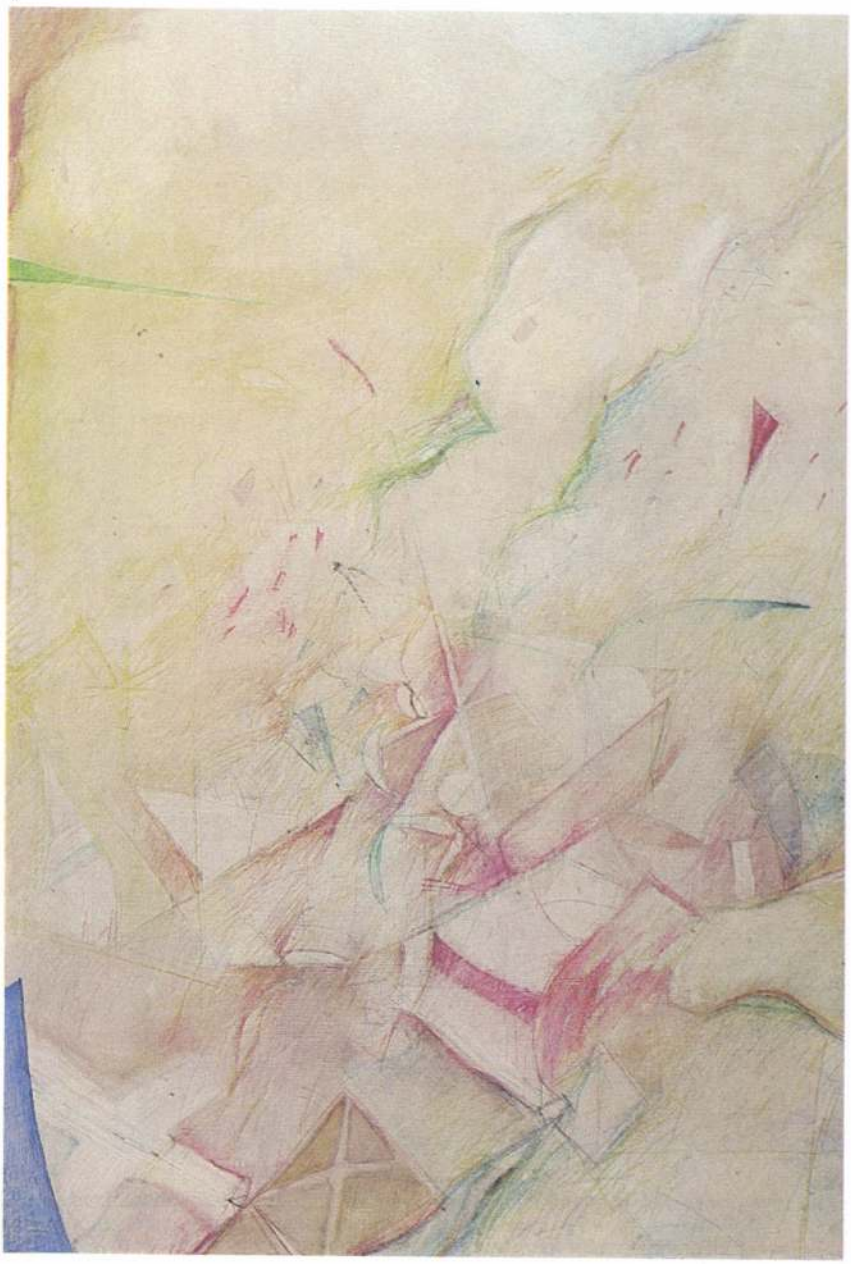

szavakkal amaz éppúgy kimerithetetlen, mint ez. Bodóczky nem „irodalmi" témákat hagyott el „festői" képek érdekében, hanem egy eleve festői látásmódon belül kereste a saját szemléletét leginkább kifejező megoldást. Képeit nézve olyan impulzusok érezhetőek, amelyről nyilvánvaló, hogy eredendően nem figuratív témák megelevenítésére jöttek létre. Ahogyan a hangulat vagy a létértelmezés nem köthető tárgyhoz, úgy Bodóczky festészete is teljes mértékben nélkülözni tudja a tárgyat. Nem arról van tehát szó, hogy általában ne lehetne festői képet készíteni egy figuratív témáról, hanem arról, hogy konkrétan Bodóczky akadálynak érzi a figuratív témákat, hogy saját világát festőien meg tudja jeleníteni, korlátnak tapasztalja a tárgyhoz való kötődést.

A hallgatag szemérmesség és az abszolutisztikus, mindenen túlmutató vágy említett paradoxona így eredményez olyan festészetet, amelyet alapvetően meditatívnak lehet nevezni. Figuratív képeinek heves expresszivitása azonban ezzel nem foszlott semmivé; az elmúlt években festett képekben tovább él, sőt intenzívebbé is vált, amennyiben nem helyzetekre vonatkozik immár, hanem formálóerő lett és önmagára irányul. A színek, a vonalak, a foltokból képződő meghatározhatatlan tömegek egymást feszítik, szorongatják, és némelyik kép esetében (pl. *Megérzés)* minden felrobbanni készül, egy barokk pokol utolsó előtti stádiumaként, amit az alkalmankénti mitológiai utalás *(Danaé)* csak erősíteni látszik.

A számos képen megjelenő, de csak elmosódva látható nyíl, vagy a képi világtól függetlenedni látszó fekete négyzet az orientáció lehetetlenségét érzékelteti: egyfelől érezhetően *térben* forrong minden *(Csendélet felhőkkel, Tengerkép)*, másfelől viszont mindenfajta perspektíva hiányzik. Miként az *Atmoszféra poliptychon* rajz címében is jelzi, Bodóczky, azáltal, hogy a tárgyi világtól elfordult, kénytelen felszámolni a teret és az időt is. Képeinek feszültsége egyebek között éppen abból az ellentmondásból táplálkozik, hogy a hangulat, az artikulátlan vágy semmissé teszi ugyan a teret és az időt, ám ugyanakkor mégiscsak a *világban* kell hogy létezzen. Ha úgy tetszik, éppen a mindenen túlmutató, a semmibe kifutó vágyódás rendelkezik a legérzékibb valósággal; a csillapíthatatlan vágyakozás állapotában érzékeljük leginkább saját létezésünket.

Ebben a különös állapotban az ember leginkább önmagára figyel, csak önmagával van elfoglalva. Az abszolutisztikus vágy az énben összpontosul; ám valahányszor megérinti őt a világ, mindig kénytelen tapasztalni, hogy a mindenségvágy lényének abszolút semmisségével párosul. Bodóczky számos képén megjelenik a kereszttáló, amit akár az önfegyelem jeleként is értelmezhetünk. A hol légies, hol expresszív, dinamikus háttérre ráhelyezett szálkeresztek mesterséges perspektívát képeznek, amely, ha ad is távlatot a világnak, nem engedi, hogy ezt otthonosnak érezzük. A kereszthálókkal átszőtt *Vágyrajz* éppúgy ezt mutatja, mint a *Hagyományos tájkép horizonttal,* ahol a horizont tetszőleges, de kiiktathatatlan vonal: horizonttal mindenkinek rendelkeznie kell. Ám ha közelebbről megnézzük, akkor több kereszthálóhoz hasonlóan e horizontvonal sem rajzolva van a papírra, hanem egy fekete cérnaszál alkotja, amely gyászszalagként fogja körül a mögötte lévő képet.

Aligha önkényes ez a melodrámainak tetsző értelmezés; az igen jellemző képcímek maguk is árulkodnak a művek mármár intim személyességéről, még inkább azonban a képek, amelyek szinte megszállottan egészítik ki egymást újra és újra. Egymás mellé helyezve akár egy naplóba

3

szánt feljegyzéseknek is tekinthetjük őket. A *12 ó. 45 p.* vagy a *7 ó. 45 p.* című képek éppúgy ezt bizonyítják, mint az *Éjszaka is hazatalálok*, a *Vágyrajz* vagy az *Álomképrekonstrukció*, de ezt bizonyítják a képek szerkezetei, amelyek minden esetben egy olyan új térben elhelyezkedő világot teremtenek, amelynek a fizikai térhez aligalig van köze. A meditáció egy-egy állomása minden mű; a meditációé, amely a szemlélet újabb és újabb rétegeit hántja le magáról, hogy eljusson abba az állapotba, aminek jellemzésére a szavak éppúgy nem alkalmasak, mint a képzőművészet sem. A barokkos forrongásnak alighanem ez az egyik értelme: mint a *2000 nap* című munka mutatja, a sötét tónusú alapból egymás után válnak le a rétegek, hogy egy új, geometriailag megszerkeszthetetlen perspektívát nyújtsanak a nézőnek, anélkül hogy felvillantanák a végső célpont helyét vagy akárcsak irányát. Sajátos „térfestészet" az eredmény: kialakul a tér, amelynek azonban nincsenek fizikai jellemzői, hiszen a szemlélet teremti meg: e „teret" a végtelenségig lehet változtatni, mivel koordinátái tőlünk függnek *(Légtér-kép)*. A repülőgép utasa is, ha felhőbe kerül a gép, szabadnak és korlátlannak hiszi magát.

Ennek az újfajta „térteremtésnek" a szolgálatában áll a Bodóczky által előszeretettel alkalmazott japán papír, amely anyagánál fogva is a légiesség és meghatározhatatlanság benyomását kelti; a fizikai világ redukciójáról árulkodnak a képeken és a rajzokon látható üres foltok, amelyek sokszor úgy tűnnek elő a színes térben, mint ha a létezés titokzatos módon elfogyott volna; és a fizikai tér és idő átalakítását segítik Bodóczky textillel kombinált szobrai, bambuszrudakból készült konstrukciói. A sokak által megcsodált sárkányok nemcsak szép játékok vagy szerkezetek, hanem – mint a *minimal art* szobrai – autonóm teret képező szobrok, amelyek „lyukat" alkotnak a fizikai térben: átlátszó „fekete lyukak". A magasban repülő szerkezet és a zsinórt tartó ember között misztikus kapcsolat alakul ki: a szerkezet a lent álló ember meghosszabbodott érzékszerve, a meditációnak nemcsak tárgya, hanem alanya is – egyfajta varázseszköz. Ugyanez vonatkozik a bambuszrudakból készített szobrokra *(Széltorony)*, amelyek – mint az *Időtextúra* – nemcsak „kijavítják" a természetet, hanem maguk válnak új természetté. Ha a festmények és a rajzok esetében a meditációt hangsúlyoztuk, akkor a térszerkezetek esetében ez a meditáció magát a természetet is bevonja önkörébe, és panteisztikus emlékművek formájában jelenik meg. Érthető, hogy az utóbbi időben Bodóczky egy elhagyott dombtetőn éjszaka, sötétben kezdte felépíteni szerkezeteit: az önmagát szabályozó természetnek nincsen szüksége az emberi ellenőrzésre. Nem „automatikus szobrászat" ez; az „automatikus írással" ellentétben nem a lélek rejtett titkainak felszínre hozatala a cél, hanem a személyiségben, egyéniségben vitathatatlanul benne rejlő korlátozó, gátló tényezők kiiktatása.

A tárgyi világ redukciója tehát nem egyszerűen a festői vagy plasztikus formákkal való kísérletezés eredménye. Bodóczky nonfiguratív képeinek és elvont szerkezeteinek létalapja nem a technikai megoldások iránti kíváncsiság és szenvedély (noha nyilvánvalóan ez is jelen van), hanem egy meditatív, határtalanságra vágyó, semmiféle konfesszióhoz sem kötött vallásos érzület *(Angyali üdvözlet)*, amelynek végső horizontja kívül van a festészet birodalmán. Bodóczky festészete ezért a modern festészet egy különös vonulatához kapcsolható; ahhoz a mélyen romantikus beállítottságú irányzathoz, amely – mint *Malevics, Mondrian* vagy *Rothko* esetében – a nem festői abszolútumok keresése során magának az érzéki festészetnek a létalapját teszi kérdésessé.

Megfesthető-e a hiány, a semmi? Ez izgatta Asmus Carstenst, ez foglalkoztatta *Caspar David Friedrich*et, aki az áttetsző levegőt akarta megfesteni, és ennek megoldásán töprengett *Philipp Otto Runge*, aki a múlt század elején nemcsak azt mondta ki, hogy a festő érzésének mindenfajta tárgyat meg kell előznie, hanem azt is, hogy a festészet végső célja a minden naturalizmustól eltávolodó, hieroglifákkal dolgozó tájképfestészet. Bodóczkyt ilyen értelemben akár tájképfestőnek is nevezhetjük; egy elérhetetlen, és ezért örökös honvágyat ébresztő táj festőjének.

Földényi F. László

3 Bodóczky István: Újra végiggondolom, akvarell, ceruza, japán papír, 65x50 cm, 1982 (fotók Gajzágó J.)

A „Lacza-macák"

A „Lacza-macák"-ból sokkal találkozik az újságolvasó. Talán túl sokkal is. Macskaszerűen összehúzott szemük, befelé forduló, csöndes mosolyuk gyakori vendége az irodalmi lapoknak: idén januárban egy egész számot velük illusztrált az *Élet és Irodalom* képszerkesztője, s maradt a következő hétre is. Ez a népszerűség részben nagyon is praktikus okokból fakad: *Lacza Márta* rajzai bonyolultabbak a vonalrajzoknál, csaknem tónusossak, de technikájuknak hála, hatásukból viszonylag keveset vesztenek a reprodukálás során, még a mi újságnyomó papírunkon sem. És a képszerkesztőnek nincs szebb álma, mint hogy a betördelt grafika a lapban is majdnem olyan mutatós legyen, akár az eredeti.

Szerény életrajza van még ennek a művésznek. Jó évtizede, hogy elvégezte a Képzőművészeti Főiskolát, ahol *Sarkantyú Simon* tanítványa volt. Ez nem határozta meg különösebben formanyelvét. Férje, *Dékány Ágoston*, szintén grafikus – sokat dolgoznak együtt egy bizonyos gépiesnek tűnő, de valójában alkotó jellegű feladaton: régészeti illusztrációkat készítenek, mintegy értelmezve e leleteket, az egykori cserépedényt vagy más tárgyat, és épp a művészet erejével élesztve újjá azt, amit a fénykép csak dokumentálni tudna. Ezen kívül annyit lehet tudni róluk, hogy rendszeresen dolgoznak Belgiumban egy művésztelepen, s ott is népszerűek a gyűjtők körében. Egy további adat: Csepelen születtek, s ott is laknak, immár megfelelő, munkára alkalmas körülmények között. Sajátos szépségű asszony Lacza Márta, akarva-akaratlanul

1

felbukkan alakjaiban valami önarcképjelleg. A széles arcú, széles csípőjű lányokasszonyok teremtőjük természetes földanyai derűjét sugározzák. Akárcsak szemük „hun pupillaláng"-ja, hogy *Illyés* szavát idézzük.

Természetesen annak is van bizonyos veszélye, ha valaki túl sokáig ragaszkodik egyfajta ábrázolásmódhoz, technikai ötlethez, vagy épp önmaga burkolt tükröztetéséhez. A barcelonai Picasso-múzeumban hatalmas gyűjtemény látható a mester idős kori rajzaiból, ugyanazokkal a gondosan kirajzolt genitáliájú hölgyekkel. Bizony, csak az illem tartja vissza a látogatókat, hogy ne ásítozzanak az unalomtól. Laczának is vigyáznia kell, hogy ne engedjen túllépni bizonyos határt a képszerkesztőknek. Egy nem túl udvarias olvasólevél intő jel volt az Élet és Irodalomnak. Több, hasonló karakterű rajz nem fokozza, hanem kioltja egymás hatását.

Miből fakad a Lacza-rajzok vonzereje, túl azon, hogy aki nem ismeri készítőjüket, az is megérzi a belőlük sugárzó őszinte vallomásosságot, a képi lírát? Úgy gondolom, tematikájuk és technikájuk közt van bizonyos ellentét, s ez varázslatos feszültséget teremt. A lapok „hősei" Budapest peremterületeinek lakói. Cigányok vagy szociológiai értelemben vett cigányok. Olyan emberek, akiknek életét a modern kor áldásai kevéssé vagy csak felületesen befolyásolták, akik a maguk hagyományos törvényei szerint alakítják egymáshoz és a világhoz való kapcsolataikat, inkább ösztönösen, mint tudatosan igazodva e törvényekhez. Magyarország falu és város végi lakásaiban ezerszám zajlanak le görög sorstragédiák, amelyeknek résztvevői képtelenek arra, hogy kifejezzék és ezáltal megzabolázzák érzelmeiket. Az úgynevezett átlagemberhez e sorsok csak a rendőri hírek csodálkozó hangvételű történeteiből jutnak el, s a panellakásának terheit nyögő, hibáit javítgató újságolvasó éppoly kevéssé érti, mi játszódik le a lakótelepekig el nem jutók lelkében, mint az újságíró. De Lacza színes ceruzája vagy karcolótűje nagyon is érti.

A hajdani szociofotó társadalomkritikus képeinek távoli rokona ez a grafika. Különösen látszott azon a pesterzsébeti kiállításon néhány évvel ezelőtt, ahol *Somogyi Győző* lapjaival és *Lóránt Zsuzsa* szobraival együtt mutatták be Lacza rajzait. Lóránt generációjának egy rétegéről adott művészi sűrítettségű körképet; Somogyi a maga szeretetteljesen torzító optikáján keresztül a Kelet-Közép-Európába ágyazott

2

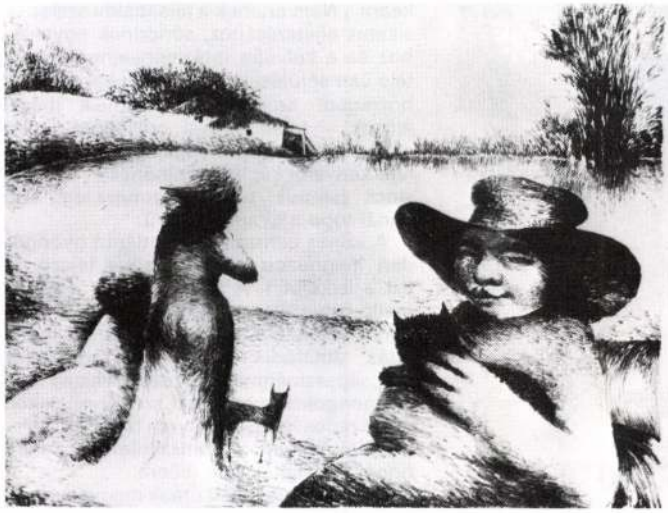

3

4

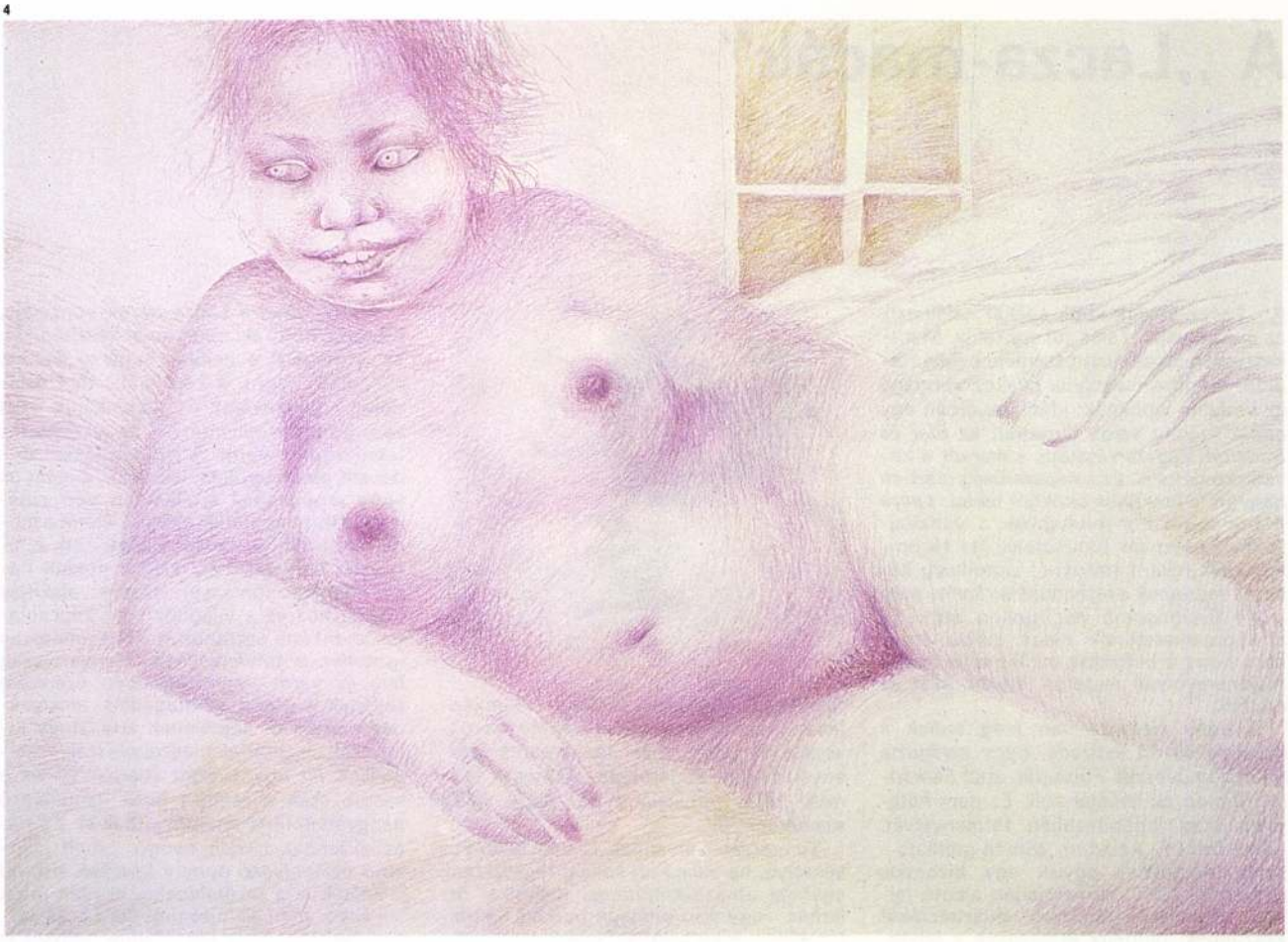

5

1 Lacza Márta: Kép,
papír, tus, 20x24 cm, 1979
2 Lacza Márta: Tópart,
litográfia, 30x40 cm, 1978
3 Lacza Márta: Prémgallér,
rézkarc, 17x20 cm, 1981
4 Lacza Márta: Franciaágy,
színes ceruza, 39x56 cm, 1979

5 Lacza Márta: „Cs" házban,
papír, tus, 33x22 cm, 1979
6 Lacza Márta: Ladik,
akvarell, 24x35 cm, 1984
7 Lacza Márta: Gyógygödör,
színes ceruza, 32x38 cm, 1984
(fotók Sulyok M.)

Magyarország múltját és jelenét mutatta fel; Lacza a maga kisvilágát vitte közönség elé, főként asszonyait, feszes húsukon szinte szétrepedő farmerjaikban.

E rajzok eszköze a finomság. A szó hétköznapi értelmében durva arcok, gyanakvóan összehúzott vagy álmos, bedagadt szemek pillantanak ránk. Csakhogy ezek az emberek valójában nem olyanok, mint amilyennek látjuk őket, lelkünk mélyén talán a törvénytisztelő állampolgár gyanakvásával. Lacza hősei „nem tudnak viselkedni". Nem értenek a társadalmi szerepek sikeres eljátszásához, súrlódnak egymáshoz és a külvilág intézményeihez, életük tele van sérülésekkel, bukásokkal és földhözragadt örömökkel. Érzelmeik mégis erősek – talán sokkal erősebbek, mint amilyenre a rajzok nyugat-európai kultúrájú kedvelői képesek volnának –, és soha sincs bennük tudatos gonoszság. Ám annál több a gyermeki derű.

A színes ceruza mérhetetlenül gyöngéden meghúzott apró vonalkái fejezik ki ezt a lelkületet. A féltő gonddal egymás mellé helyezett karcvonalak. És az a gyakori eset, amikor ez a szociografikus indíttatás átitatódik valamiféle reneszánsz szépségeszménnyel, s a testes, vastag szájú, mongolosan metszett szemű nőalakok évszázados hagyományok fejfedőit, lepleit öltik magukra, álomszerűen, a rézkarc finom vonaljátékához illően.

Persze, a megtalált útnak megvan a ma-

6

ga veszélye, amelyről a bevezetőben szóltunk: a stílus könnyen modorrá változik, a feladatok rutinból is megoldhatók, a művész elkezd a feje és szeme helyett a kezével, mondhatni, csuklóból alkotni. Hasznos védekezés a régészeti szakrajz: egy neolit edény ábrájának félig-meddig rekonstruált megrajzolásánál nem lehet lezserkedni. Itt nincsenek megszokott formák és technikai megoldások. Nem csupán pénzkereset célját szolgálja ez a munka, hanem bizonyos fajta művészi sport, az önfegyelem edzése.

Lacza Márta más módon is vigyáz, hogy világa be ne szűküljön. Festőként keresi a „csepeli világ" kiteljesített megörökítését. Eltűnő világ ez, hiszen ha nem is a lakótelepek falánkságával, de az élet fokozatosan visszaszorítja a hagyományok egyszerre megkötő és támasztékot adó korlátai közt élő hagyományos-falusias világot. Ezek a festmények még keresik hangjukat: érződik rajtuk, hogy egy kialakult művészi (grafikus) világ átültetései a vászon nyelvére. Színeik harsányak, kevésbé képesek azokat a rejtett harmóniákat visszaadni, mint a színes grafikák, s ezért a „Lacza-macák" és férfipárjaik bumfordi-ordenáré bája nem érvényesül. Lacza festményei – minden melegségük ellenére – inkább a művészi tisztesség dokumentumai: bizonyítékai annak, hogy valaki, aki megtalálta önmagát, nem éri be a könnyű sikerrel. *Székely András*

7

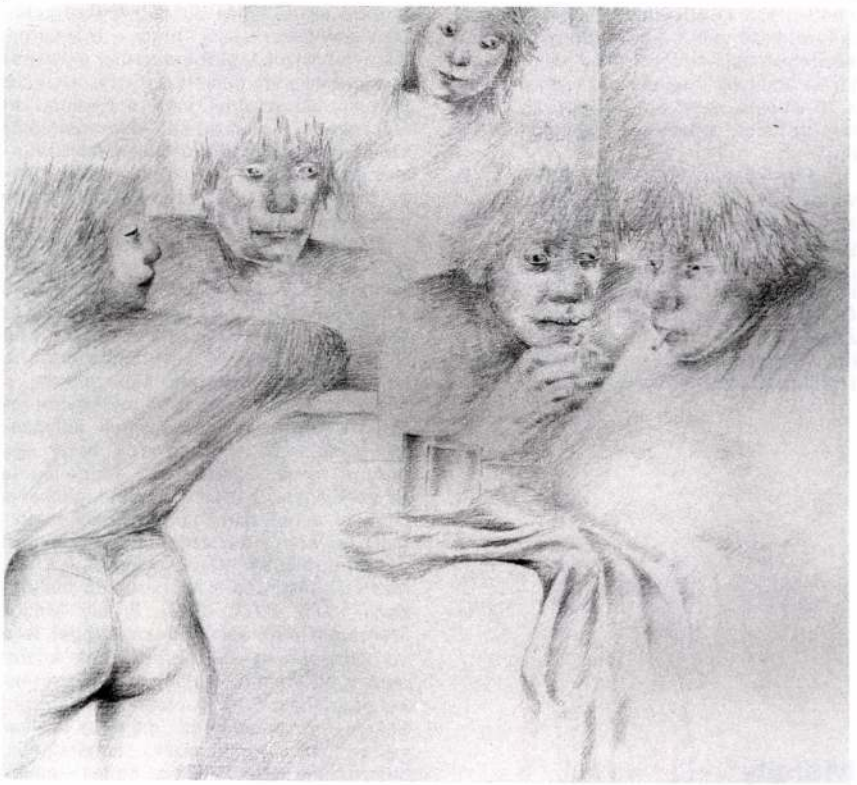

Gyönyörű ez a mai nap

1

Nemcsak a mai negyvenéveseknek, a neokonstruktivista *Bak Imré*nek vagy *Nádler István*nak hozott újjászületést a 80-as évek új festészeti szelleme. Annak az 1948–1953 körül született korosztálynak is fordulatot jelent a közvetlen festői eszközökhöz és önkifejezéshez való visszatérés, amelyik – mint *Koncz András* is – a 70-es évek közepének szigorúan elvont, intellektuális művészeti korszakában indult.

1975–76-ban, főiskolai tanulmányaival párhuzamosan, vagy azt épp befejezve, az ún. „Rózsa-körben" tömörült az avantgarde-nak egy, a hivatalos pályáról és a „renitensek" előző generációiról egyaránt leszakadt fiatal csoportja (*Birkás Ákos, Drozdik Orsolya, Halász András, Károlyi Zsigmond, Kelemen Károly,* Koncz András, *Méhes Lóránt, Tolvaly Ernő*). Önálló stúdiumai eredményeképp a koncept art vált e társulat természetes nyelvévé. Jellemzőjük a monomániás művészetelemző magatartás, a nyelvészeti, ismeretelméleti gondolkodás. Talán a holland *Dibbets*-csoport attitűdjéhez álltak a legközelebb, azzal a megszorítással, hogy a magyarországi művészek legtöbbször már a naturális kiindulópont helyett is nyelvi, mediális példákat választottak, vagy a minimal art eszközeivel teremtettek demonstrációs helyzeteket, s legtöbb fotójuk, rajzuk, intermediális munkájuk, akciójuk, performance-uk a konkrét realitásból a metafizikaiba futó dimenziókat kereste.

E csoport a munkáját minden támogatás nélkül végezte, művészi egzisztenciateremtés szempontjából a legnehezebb helyzetben, mert a nagyfokú elvontság és a minden külsőleges artisztikumról való lemondás rendkívül megnehezítették a közönséggel kialakítandó kapcsolatot.

Koncz András is ebből a műhelyből indult. A Rózsa presszóban egyik jellegzetes akciójának célja az volt, hogy egy pontos nyelvi gesztussal („Megvilágítja az események hátterét" feliratú címkével látva el a helyszín legkülönbözőbb dolgait) egyszerre realizáljon egy cselekvést és tautologikus kijelentést tegyen. A *Montázs* kiállításon és a Möbius-kép kiállításon (1975, 1976. FMK. Erdély Miklós szervezésében) szereplő konceptjei is a verbális szöveg és a médiumok között rejlő többértelmű valóságösszefüggésekkel operálnak. Ezek a munkák rendszerint pokoli didaktikusak, és „mágikus ráolvasásszerűen" alkalmazzák, ismételgetik, illusztrálják, tudatosítják az egyes elméleti téziseket, s hoznak létre – egy-egy kiemelkedő alkotást leszámítva, amely a racionálisan várható következtetések helyett egy művészi-irracionális összefüggést világít meg – ma már elég banálisnak látszó szemiotikai programművészetet. Az 1977-ben készült *Vonaleltérítés* (amely a Bercsényi-kollégium után Wilhelmshafenben is szerepelt) a korszak jellegzetes tükrözési problémájára reflektálva, pofonegyszerű kísérleti helyzetben: négy, padlóra ragasztott szigetelőszalag-vonal merőlegeséhez képest elmozdított négy tükör segítségével eltéritve az eredeti pályákat megsokszorozza a realitásban mereven meghatározott és lehatárolt utakat, alternatívákat, dimenziókat. 1979-ben a *„Rajzolsz?"* kiállításra (FMK) beadott önporté-fotósorozatán Koncz a valóságsíkok, közegek közötti szabad átjárást a nemek közötti transzvesztita szereptranszformációban mutatta meg. A mediális korszak lezáró akciója pedig a *Megnyitó* című munka volt (fotóperformance-installáció/1982), amely az időszak valamennyi eszményét hordozza és minden követelményét magán viseli. Koncz a Fiatal Művészek Klubjában rendezett vernisszázsán 100 polaroid felvételt készíttetett a kiállításmegnyitó résztvevőivel: lényegében az évekig azonos munkatársi gárdával és egyben állandó közönséggel, a kollégákkal. A fényképekből a helyszínen készült fotóinstalláció a véletlent hívja kreatív alkotói módszerül, és a kiállításmegnyitó művészeti szituációját mint művészetmeghatározó közeget és történetmeghatározó aktust avatja művé. Egy-

1 Koncz András: „Gyönyörű ez a mai nap", olaj, vászon, 450x200 cm, 1982 (fotó Lévai J.)
2 Koncz András: Indiánérzés, olaj, vászon, 100x220 cm, 1984

ben emlékműként szintézisbe foglalja az utolsó évek jellegzetes mozdulatait. Koncznak mindig is volt érzéke a szerepjátékok iránt, s e mű szubjektív mozzanatai már utalnak mai festészetének dramaturgiai helyzeteire.

Az 1982-ben a *Rabinec közös műterem* körül kezdődött új festészeti kalandnál – amely a résztvevők személyében a „Rózsa-csoporthoz" kapcsolódott – Koncz is ott volt. A Rabinec emblémája is tőle származik. Csak az események szeszélyén, a kialakult új irány még labilis pozícióján múlott, hogy végül is az ő képkiállítására Birkás, Kelemen, Károlyi, *Vető János* és Méhes Lóránt bemutatói után már nem kerülhetett sor. Így a *Ferencvárosi Pincetárlat*on 1984 szeptemberében az 1982–84-es évek friss festészeti termését, illetve annak egy reprezentatív részét mutatta be.

Úgy vélem, hogy a jelentős tapasztalati anyag birtokában ma sokkal könnyebb azoknak a művészeknek a munkája, akik a konceptuális korszakban felderítették az ábrázolási rendszerek és a művészi önkifejezés belső összefüggéseit, s tudatosabb eszközhasználatra tettek szert. A „Rózsa-csoport" mentalitására pedig különösképp jellemző, hogy mintegy „logikai levezetéssel" kívánja megalapozni és objektív törvényszerűségekbe igyekszik beágyazni a törvények és általános konvenciók felett álló „Lírai én" szubjektív világának gyökereit.

A *Pálya-korszak* az 1982-es év modellalkotási kísérlete. Első nekifutásra a futballpálya tűnt olyan nemzetközi vizuális jelképnek, amely elég populáris, elég aszszociációgazdag, így alapképlete lehet a magyar művészekre oly jellemző individuális magánmitológiai jelrendszerének. De Koncz hamar felismerte, hogy ez a motívum nem hordoz immanens festői lehetőségeket. Meg kellett tehát találnia azt a jelet, amelyet festői erényekben és közérthetőségben, emblematikus tömörségben és image-jellegében egyaránt alkalmasnak vél új festői személyisége állandó névjegyeként.

Koncz Andrást korábban is foglalkoztatták a perspektívaproblémák. A mostani tárlat egyik darabja egy videoinstalláció, amely új festői rendszerének háromdimenziós modelljét ábrázolja. (Ennek megtervezése természetesen korántsem racionális és a festészet létrejöttét megelőző tanulmányi feladat volt. A modell maga is önálló mű, s bár a festmények jó részénél később született, a művészi világkép nézetem szerint az itt összefoglalt vizuális szisztémára vezethető vissza.) A fizikai valóság vizuális leképezésének rendszerét

2

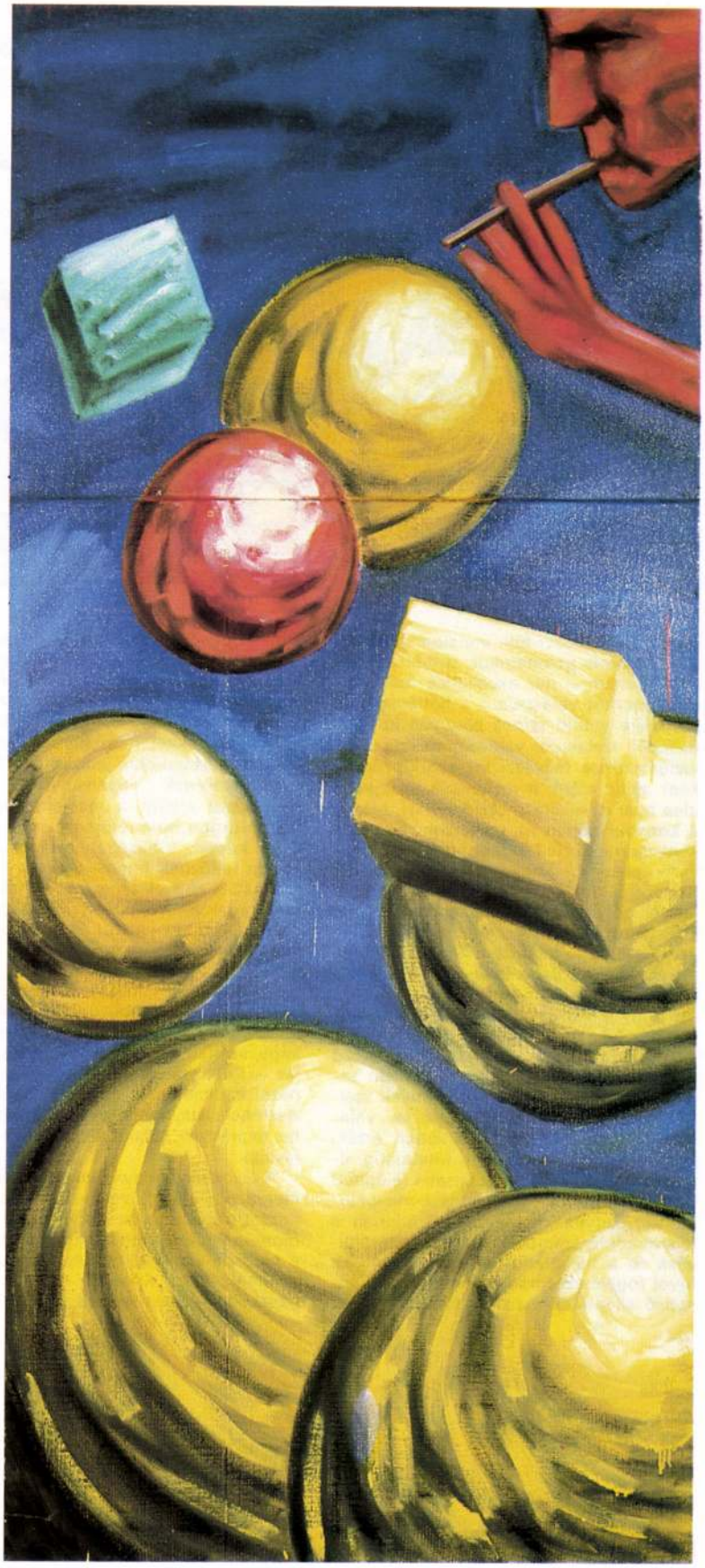

3

3 Koncz András: Tanpálya, olaj, vászon, 200x150 cm, 1982 (fotók Módos G.)

nem a *Brunellesci*-féle vonalperspektívában ábrázolt geometrikus testek világaként, hanem – par excellence festői kiindulópontot választva – a háttérszínpad ernyőjére vetülő színes pászmák keveredéséből kialakuló valóságreflexként, illuzionisztikus művészi visszatükröződésként állítja elénk a makett. A szubjektív idea nyer itt realitást, objektivitást, hiszen a konstrukcióban az univerzum bolygóiként szereplő felfüggesztett fényvisszaverő elemek, színes gömbök ezúttal Koncz új festői alapmotívumai, színes labdái, golyói. Ez a mesterséges kozmosz, a festészet eszközeivel létrehozott „világ" az Én szereppé formálása közben átalakul az emberi lét eseményeinek színterévé.

A világkép univerzalitásának igénye az, hogy a kép bonyolult gondolati műveletek kikristályosodása – a speciális, avantgarde hagyományokból táplálkozó hazai posztmodern festészeti szellem sajátossága. A művészi alaptörvények szellemi tisztázásának fel-nem-adása, valamint a festői technika közvetlen érzéki konkrétsága, a tapasztalati hitelesség, illetve annak szisztematikusan felépített látszata – mindez a tudatos koncepciónáltság, ugyanakkor ezzel ellentétben a felszabaduló személyes intuíció megragadása és a hallatlanul könnyed, ironikus, frivol fogalmazásmód ugyanúgy a stiláris szélső ellentétek manierisztikus ötvözete, mint ahogy tematikusan is megszólal a Koncz-művekben a „kettős lét eszméje, a folytonos és egyidejű létezésé két külön világban – egy érzéki, közvetlenül adott, reálisan ábrázolható és egy vizionárius, érzéki eszközökkel nem ábrázolható, legfeljebb utalásszerűen jelezhető világban". E szélsőségek egyensúlyban tartása *A. Hauser* szerint a manierizmus egyik legfontosabb ismertetőjegye.

A képek többségében leplezetlenül benne rejtőznek finom idézetek formájában az 50-es évek utáni amerikai festészet tanulságai: *Rauschenberg, Rothko, Stella, Allen Johns,* az osztott és megnagyobbított képmező, a formázott vászon, a konkrét vizuális transzparensformálás, anyagszerű színmezőfelfogás s kezdetben a portrékon a lichtensteini képregényimage. De a posztmodern festészet vágyképe, színtere többé nem Amerika. A szálak – Koncznál is – visszagyökereznek a hazai tradícióba, az európai festészet egzisztencialista, metafizikus élményvilágába, expresszív, szimbolista költői képalkotásába.

A *Gyönyörű ez a mai nap* az új festészet megrázó erejű kihívásával való szembenézést tükrözi. Ez az elsők között készült monumentális metafizikus tájkép még a görcsös akarását mutatja egy utópikus világnak, hogy Koncz a semmiből elrugaszkodva képes legyen egy lenyűgöző árkádiai látomást teremteni. S a Gyönyörű ez a mai nap, ez a valós téren és időn kívüli látomás a vad sziklás hegyekkel, kanyonokkal, a tengeröböl felett felkelő golyóbis nappal, a szökőkutat spriccelő bálnával és a zord partszegélyen a kis virágzó idillel, „mandulafával" – nosztalgikusan európai –, ha *Gulácsy Lajos Naconxipan*ja vagy *Paizs-Goebel Jenő Arany-kora, Román György* keleti ópium-álomvilága magyar és európai, mint ahogy ez a világ a kortársak közül a holland *Reinier Lucassen* világával rokon, s mint ahogy mind e képek előtt ott állnak *Gauguin* ősképei.

A *Golyó tájban* ennek az új világnak a geneziséről szól. Megjelenik a tájban, a teremtésben egy oda nem illő, abszurd elem, az óriás őslabda, színes ősgolyó. A kietlen föld és ég horizontvonalára kigördül az egyszerre természeti és fantasztikus asszociációkat keltő fagylaltgombóc bolygó. A *Repülő vidék* is tájkép: a vászon megkorbácsolása *Fontana* ostorcsapásszerű gesztusaihoz hasonlóan – csak nem rombolóan –, forró és lágy fénycsóvákkal, a fű illatával és a lángoló nyárral – ahogy ezt a tájélményt Koncz repülő golyói, kozmikus labdái felidézik. 1984-ben a felszabadult költői víziók nyomán egymást követték a szebbnél szebb festmények. A *Bujkáló golyó* című sarokdiptichon bal szárnya absztrakt kompozíció, felesége jobb szárnyon látható portréjának tiszta színekből, fényekből álló tükröződése, esztményi átvetítése. Az *Indiánérzés* gömb és kocka alakú színes szappanbuborékjai a költői képalkotás olyan könnyedségéről és művészi szabadságáról árulkodnak, amelynek komplexitásélményét, varázslatának teljességét az előző korszak verbalizmusa, intellektuális konceptualizmusa sose volt képes felébreszteni. A *Csendélet-Halál* gyümölcsöstálból felfelé szálló, gravitációnak ellenszegülő golyói a felbillenő asztalon, a falon megbillent, expresszív módon eltorzult arcú önportréval: a valóságot egyetlen bravúros kompozíciós ötlettel kibillenteni és a fantasztikus világába emelni képes gesztusával, a *Hány golyója lehet egy áldozatnak* a fotórealizmus minden utóhatásától megszabadult expresszív figura és szituáció átírási technikájával, remek és most már minden művön szisztematikusan visszatérő drámai színszimbolikájával mesteri művészi kibontakozást mutat. Életrajzi motívumok, expresszív-szürrealisztikus költői képzelet, horror és metafizikus levegő, abszurd humor, egyéni jelek és jelképerejűvé váló ábrázolói elképzelések – lehet-e ma több a festészet?

Gyetvai Ágnes

Rusztikus plasztikák

Pusztai Ágoston samottjairól

Hazánkban a samott plasztikai megformálása évtizedek óta gyakorlat. Ez a jelenség egyike volt azoknak, amelyek az iparművészet-képzőművészet fogalompár hagyományos értelmezésének felülvizsgálatához vezettek. E plasztikák ugyanis inkább a szobrászat esztétikája felől közelíthetők meg, s nem az iparművészeti (használati) tárgyak művészeti értékei felől. A samottszobrászat az anyag technológiai adottságaiból következően elsősorban a dekoratív, nonfiguratív plasztikai törekvéseket gazdagította.

Pusztai Ágoston, aki a Dési Huber Rajzkörben *Laborcz Ferenc*től tanult először mintázni, az Iparművészeti Főiskolán *Csekovszky Árpád* növendékeként végzett. Diplomamunkája samottból készült madársorozat volt, amelyre Gorka-ösztöndíjat kapott. A stilizált madarak magastűzön égetett, fémoxiddal anyagában színezett samottból készültek.

A madártéma visszatérő motívuma maradt a művésznek, s ez a dekoratív forma megoldotta az ábrázolás vagy dekoráció (ál)dilemmáját. Az arasznyi méretű madárfigurákat követte egy 150–180 cm-es *Lepke* című plasztika, amelyet a Libegő alsó állomásán még a diploma évében, 1973-ban felállítottak. A kompozíció lényege azonos a tenyérnyi plasztikákéval: a fő meghatározó szerkezeti elem a két szárny.

Viadal, samott, 40x40x30 cm, 1973

A művész-diplomamunka sorozatába illő páros kompozíció két galamb(?) egymásnak feszülő formájából áll. A téma rendkívül hálás, mivel egyetlen madár esetében is korlátlan lehetősége van az alkotónak a szárnyfelület megmozgatása ürügyén bármilyen dinamikus forma kialakítására, itt azonban az egy madár alakon belül lehetséges kompozíciós feszültséget két egymásnak forduló forma segítségével erősítheti. Az egyik madár homorú félkörívét a másik egyetlen szárnyának íve ellensúlyozza, míg a másik szárnya a hozzávetőleges vízszintesével a mű stabilitását biztosítja. A madárszárnyak rusztikus megmintázása a mű egészéből áradó romantikus mozgalmasságot teszi anyagszerűségével maivá.

Tűzmadár, samott, 130x180 cm, 1983

A művész madárkompozícióinak legutóbbi, az anyag lehetőségeihez képest monumentális megvalósulása. A Vörös Hadsereg útján a XVIII. kerületi Tanács épülete előtt állították fel – címével, tematikájával enyhe ellentétben egy vízmedence szélén. A mű viszonylag egyszerű kompozíciós sémát követ: a madár jobb szárnya a levegőbe emelkedik, s a lendület megmozgatja, hullámossá teszi felületét. A bal szárny fő vonulata a vízszintes irányt hangsúlyozza – ez mintegy súrolja a medence vizének felszínét. A kompozíció lényegi eleme még a madár begye, amely nyugodt felületével elüt a szárnyak mintázási módjától. Madjnem szabályos gömb (háromnegyed gömb) formája a plasztika minden nézetében más-más szerepet kap. A Tűzmadár klasz-

1

2

szikus körplasztika, minden nézete új látványt eredményez, szinte lépésről lépésre másként éli át a néző a plasztikai formát. Fő nézetében – amelyet a leggyakoribb gyalogosforgalom emel csak legfontosabbá – sajnálatos módon belejátszik a vízszintes szárnyat alátámasztó szerkezeti segédelem. De innen éppúgy, mint a túlsó oldaláról a begy és a fej szerkezete és a tömegaránya büszke, kihívó, kevély tartású madárnak mutatja a figurát. A hátulnézetben a fekete színezetű farktollazat csavart félköríve lesz hangsúlyos, míg elölnézetben a fej szinte eltűnik, s a begy és a két szárny ellentétes felületei – simarusztikus – válnak meghatározókká.

A mű monumentalitása a samottplasztikák technológiai határproblémáit feszegeti. A fugázások szinte kivehetetlenek, holott, akármennyire is tudjuk, hogy itt egy belső szerkezetű, kettős falú samottműről van szó, mégis nyilvánvaló, hogy az egyben kiégethető darabok nagysága véges. (Csak zárójelben jegyzem meg, hiszen ez már nem szorosan a plasztika értékeléséhez tartozik, hogy nyomasztóan alacsony az építészeti tere. Talán az időjárás viszontagságainak kiküszöbölése miatt kell fedett helyen lennie – ám akkor is nagyobb „röpülést" érzékeltető térbe illenék.)

Pusztai Ágoston figurális plasztikái mellett két jelentős nonfiguratív, dekoratív beruházásos munkát készített, mindkettőt 1982-ben.

Relief, 300x600 cm, *Eger, Oktatási Igazgatóság*

A mű bevezető szakasza az a rövid, a mű főnézethosszának mintegy egyötöde szélességű dombormű, amely merőleges a főnézet síkjára, s amelyet sem a kompozicionális kötések, sem szerkezeti szükségszerűség nem kényszerített a merőleges felületre. Az épületbe lépve először ez az egység tűnik a szemünkbe, s ez előre érzékelteti a mű egészének jellegét: a barnásvörösre színezett égetett föld gyűrtorlódott nonfigurációját.

A munka fő nézete horizontális szerveződésű: a középvonal enyhe emelkedéssel fogadja magába és indítja a kompozíciós erővonalakat. A bal oldal közepén összefutó szerkezeti vonalak a jobb szél felé széttartóakká válnak, s így a kompozíció mintegy a bal alsó sarokra támaszkodva bontakozik ki. A fölső félsík girlandszerű ívei csak a bal oldalfalon találkoznak az alsó részegység fő törésvonalaival, s ezért ez a pont kiemelt szerephez jut a reliefen. Itt mintegy elindul az egyébként dinamikus mozgásban lévő felület. Mivel a néző innen közelíti meg először a művet, így egyértelmű, hogy a mozgás iránya nem a lecsendesülés, hanem épp ellenkezőleg, a feltornyosulás, a torlódás.

Az indító felületrész nyugalma egyre zaklatottabb hullámzásba megy át – szinte a szemünk előtt nyílik szét, s lök ki magából egy felpúposodó, tördelt, új egységet. Mindezt vulkanikus jelenségként éljük át,

1 Pusztai Ágoston: Viadal, samott, 40x40x30 cm, 1973
2 Pusztai Ágoston: Kettős forma, samott, 52x40 cm, 1985
3 Pusztai Ágoston: Emlékműterv, bronz, 35x18 cm, 1983
(fotók Pusztai Á.)

3

szinte a szemünk előtt alakul ki a földfelszín egy részlete. Az időtlen kompozíció az őserők működésére utalva a mítoszok világát idézi meg, s ezért hajlamosak vagyunk a reliefben Gaia, a Földanya termékeny pillanatát felismerni – az őserőnek, a mindenkori születésnek, az új világrajövetelének látni az alkotást. Mivel oktatási intézmény falán találkozunk vele, így az asszociáció-sor még folytatható lenne.

A samottrelief 120 lapból összeállított egység, de a kivitelezés mikéntje ezt nemhogy hangsúlyozza, inkább feledteti.

Föld-plasztika, samott, 300x500 cm, 1982, *Buda Penta Hotel*

A Penta Szállóban szokatlanul színvonalas belsőépítészeti igény hívta létre Pusztai Ágoston munkáját. A hotel sokfunkciós első terében egy emeletre induló lépcső kiemelt építészeti megoldása következtében a lépcső alatt egy 150 cm-ig emelkedő, emberi tartózkodásra alkalmatlan üres tér keletkezett, úgy, hogy az előtér egy pihenőnek kialakított részéről a lépcső alját kellett volna az ott leülőknek, közlekedőknek szemlélni. Ennek az űrnek a megszüntetését vállalta Pusztai samottplasztikája úgy, hogy teljes következetességgel alávetette magát az építészeti tér követelményének – s ugyanakkor egy egészében semmilyen nézetből teljességében ki nem bomló látvány megteremtésével hozzájárul a tér bejárására serkentő impulzusokhoz.

Forgást, mozgást érzékeltető, háromkarú centrális kompozíció a samottplasztika. A centrum a lépcső alatt pontosan nem érzékelhető, az viszont szinte valamennyi nézetből egyértelmű, hogy vulkanikus jellegű csonka kúpokat látunk. Az anyag színezése – az egri munkához hasonlóan – vöröses-feketés-barna, s így a mű a nyers földpátok egyszerűségével hat. Mintegy a valódi természet egy darabját láthatjuk benne, amely rusztikus felületével, dinamikus formájával magán viseli az éppen most alakult természetes frissességét.

Pusztai Ágoston a Fiatal Képzőművészek Stúdiójában 1975-től működő Kísérleti Műhely tagjaként dolgozott több társával azon, hogy megtalálja a lehetséges kapcsolódási pontokat a XX. századi építészet és képzőművészet között. A Kísérleti Műhely egyik építész szaktanácsadója *Finta József* volt, aki később a Buda Penta Hotelt tervezte.

A Kísérleti Műhelyben született Pusztainak az az első kútterve is, amelyet később, 1979-ben Egerben a Széchenyi út 5. számú ház közlekedésre megnyitott udvarán helyeztek el. S az első kutat azóta megvalósult, új csobogótervek követték.

Pusztai soha nem hagyott fel a bronz kisplasztikák készítésével, bár Vallaurisban, Faenzában a kerámia világkiállításokon való rendszeres szereplése jelzi, hogy elsősorban kerámia/samott/-szobrásznak vallja magát. 1983-ban készített bronz emlékműterve is azt mutatja, hogy a bronz megmunkálásakor is a samott anyagánál szerzett tapasztalatok alapján dolgozik. A *Niké* figurája méltó társa a művészettörténet sok győzelemistennő-képmásának.

1984 nyarán a művész a Szovjetunióban, Riga mellett, Dzintariban egy nyári kerámia alkotótelep tagjaként készíthetett új, izgalmas anyagtanulmányokat, reliefrészleteket. 1985-ben készült kisplasztikáinak felületkezelésében már ezek a friss szakmai eredmények is beépültek. Legújabb plasztikáival az új figuráció jegyében az emberi alak expresszív kifejezésére törekszik.

Chikán Bálint

A gondolatmenet harmóniája

Beszélgetés Konok Tamással

A Képzőművészeti Főiskolát 1953-ban Budapesten végezte, 1959 óta Párizsban él. Akik az 50-es években figyelemmel kísérték munkásságát, majd újra találkoztak az 1980 óta Magyarországon is kiállított műveivel, azok számára Konok Tamás művészete meglepetéseket kínál. Eltávolodott a természetelvű festészettől, szigorú szerkesztési rendszert és olyan formanyelvet teremtett, amely belső szándékaival, életszemléletével, művészi elveivel adekvátan jeleníti meg az esztétikummá emelt látványt, amely egyúttal rejtett törvényszerűségek hordozója. Konok világa letisztult, de a képeinek szerkezetében rejlő logikai rend nyomon követhető művészi útjának állomásain.

– Milyen indíttatások alapján lettél festő, milyen képzőművészeti hatás vagy esetleg döntő élmény vitt erre az útra, hiszen ahogy tudom, először zenei tanulmányokat folytattál?

– Nehéz volna döntő élményt kiemelni a kezdeti időszakból. Olyan szerencsés családi légkörben nőttem fel, ahol mind a zene, mind a képzőművészet kisgyerek korom óta körülvett, így ez a kettős érdeklődés természetes volt számomra.

A zenei tanulmányok és az aktív zenélés sokban hozzájárult festészetem alakulásához is, mindenekelőtt a ritmus, a dinamika, a precíz megfogalmazás, a mívesség, a tisztaság fontosságának a megértésében. Azt hiszem, a művészet bármely ága, akár irodalomról, zenéről vagy képzőművészetről legyen szó, egyetlen szövetből készült anyag.

Győrben, zenei tanulmányaimmal párhuzamosan, már 1946-ban elkezdtem rajzot tanulni, többek között Horváth Dezsőtől. Akkor még nem gondoltam arra, hogy képzőművész leszek. Tulajdonképpen 1948-ban dőlt el, hogy végképp a festészetet választom. Ekkor jelentkeztem a budapesti Képzőművészeti Főiskolára.

– A Főiskola valószínűleg meghatározó élményt jelentett számodra akkor is, ha úgy tűnik, azóta messze távolodtál a korabeli képzőművészeti oktatás szemléletétől.

– Ez csak részben igaz. 1948-ban vettek fel a főiskolára, ahol *Bernáth Aurél* osztályába kerültem. Ez a reform előtti év volt. Olyan tanárok tanítottak, mint *Barcsay Jenő, Berény Róbert, Ferenczy Béni, Pátzay Pál*. Az esztétikát *Füst Milán* adta elő, az építészetet *Gerlóczy Gedeon*.

Jobb módszert és szellemet a tanuláshoz ma sem tudnék ajánlani, mint amit akkor a főiskola képviselt. Az alapot a természetelvű festészet jelentette, amit mindenkinek el kellett sajátítania. Abban én nem hiszek, hogy ezt kikerülni vagy mellőzni lehetne, sőt az elsajátítását rendkívül fontosnak tartom, mert ez adja meg a hitelét minden más stílusú művészetnek. Bernáth kitűnő pedagógus volt, az osztályában komoly munka folyt. Nagy tiszte-

1

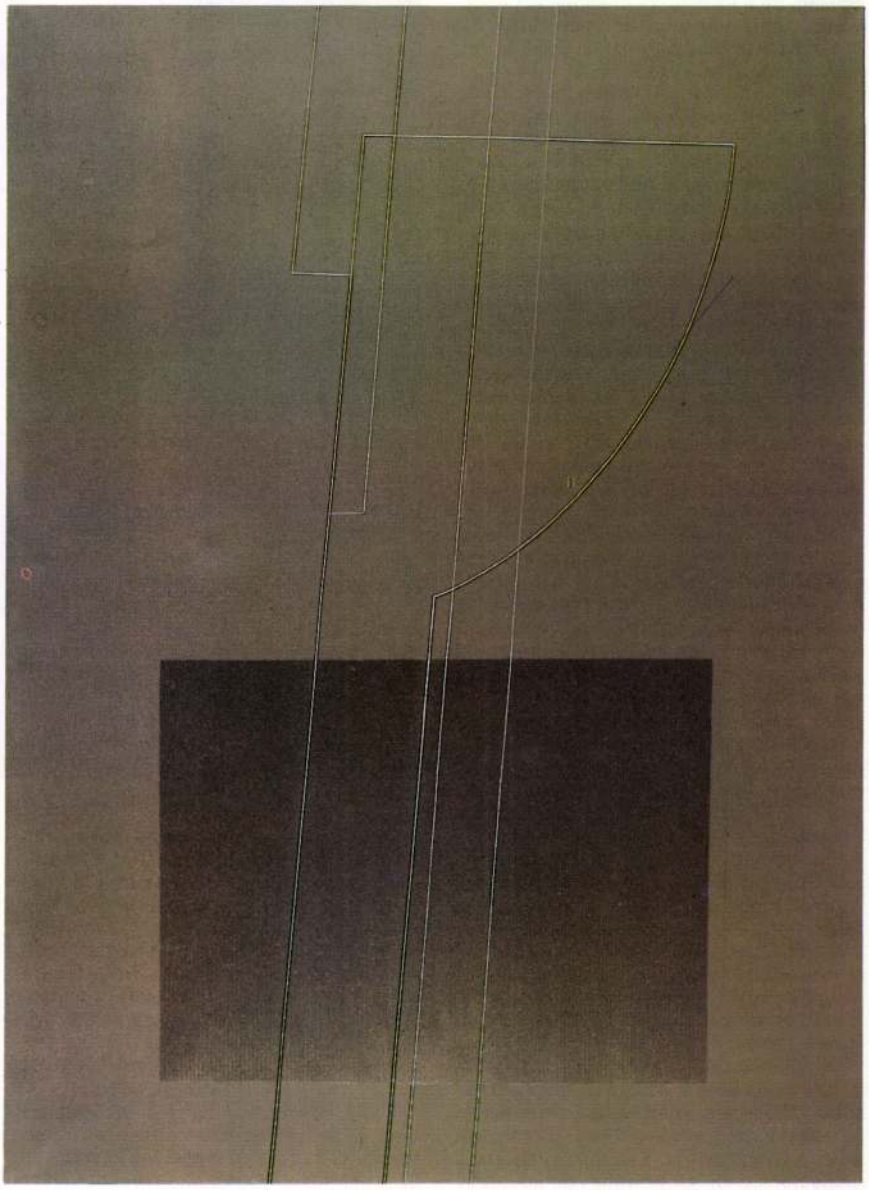

1 Konok Tamás: Fekete graphidion III, akril, vászon, 190x140 cm, 1980
2 Konok Tamás: Mérték, akril, vászon, 130x160 cm, 1980
3 Konok Tamás: Szintézis III, akril, vászon, 32x37 cm, 1981

lettel tekintettünk rá, az óráin kemény fegyelem uralkodott. Természetesen akkoriban már a szocialista realista irányzat volt az elfogadott, de ez minket mélyebben nem érintett. Mint említettem, a főiskolára – s ez különösen vonatkozik Bernáth osztályára – nagyon jó szellem és hangulat volt jellemző, és én nagyon jól éreztem magam.

– Tehát a főiskolán és az azt követő években a természetelvű festészetet követted. Más irányokban nem is próbálkoztál?

– Sokat dolgoztam, több csoportos kiállításon is részt vettem, de ezekből a képeimből alig maradt meg valami.

1958-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptam, s egy fél évet Párizsban tölthettem. Ez az élmény szinte sokkoló hatással volt rám. Mindabból, amit ott láttam, átéltem, eredetiben szinte semmit sem ismertem addig. Ekkor volt az École de Paris virágjában és olyan kiállításokat láthattam, mint *Miro, Chagall, Picasso, Tapies, Max Ernst* tárlatai. Olyan kiváló művészekkel, művészeti írókkal ismerkedhettem meg személyesen, mint *Adamov, Calder, Poljakov, Jean Rousselot, Clara Marlaux* – néhányukkal később szoros barátságba is kerültem. Hatásukra átalakulási folyamat ment végbe bennem, válságba jutottam. Sok irányban próbálkoztam. Megpróbáltam ötvözni a természetelvűt az absztraktal – ám ebből szemléletileg tisztázatlan, kiforratlan művek születtek. Terméketlen próbálkozások, amelyek, rá kellett jönnöm, nem vezettek sehová. Ennek a két évnek az anyagából szinte nem is maradt meg semmi.

1959–60-ban volt a második párizsi utam, ami képzőművészeti szemléletemben már eltávolodást jelentett attól, amit azelőtt itthon csináltam. Párizsban másképpen kezdtem festeni, olyan képeket, amelyeken áttetsző rétegek kerültek egymás fölé. Monotípiákat készítettem, amelyeken uralkodott a vonalas elem. De csináltam például szőnyegeket is. Ahol laktam, volt egy kalapgyár. Nap mint nap csodálatos anyagokat szállítottak oda, gyönyörű színes selymeket, reneszánsz mintázatú szöveteket, s a hulladékokat a kukákba gyűrték. Ez valahogyan megfogott, inspirált, és csináltam néhány szőnyeget, ezeket nagyrészt meg is vásárolták. Velencében a szőnyegeket a város meghívására, egy kiállítás keretében mutattam be. Kollázzsal is próbálkoztam, ami idővel szinte relieffé vastagodott, ebből, árnyékhatásokra épülő művek születtek. Már kezdettől fogva a festmény optikai része érdekelt, s nem a műben rejlő novellisztikus elem. A festészet optikai jelenség, mindenkor is az volt elsősorban. Számomra a festmény is elsősorban látvány, amely gyönyörködtet, és nem érdekel, hogy milyen történelmi esemény fűződik hozzá.

– Az építészettel összefüggő megbízások is hozzásegítettek ahhoz, hogy megtaláld mai stílusodat, saját hangodat, kifejező eszközeidet. Ezen megbízásoknak a megvalósítása során felmerült problémákon való elmélkedés, a legjobb megoldások keresése sokat alakított szemléleteden, s végeredményben szintén a geometrikus festészet felé vezetett. Ez is erősítette benned azt a meggyőződést, hogy a festészetet elsősorban mint látványt fogd fel?

– 1969 és 73 között több nagy reliefet csináltam, ami számomra roppant tanulságos volt. Önmagában az, hogy egy-egy ilyen munka az épület szerves részeként valósul meg, eleve komplex gondolkodásra kényszerít. Ezek a művek együtt kell éljenek az épülettel. Valamikor minden nagy építész festő is, szobrász is volt, például a reneszánszban. Az épület, a szobor, a festmény között én nem látok lényegbeli különbséget. Az épület egyúttal bizonyos időbeliséget jelent, azt be kell járni, kívül

2

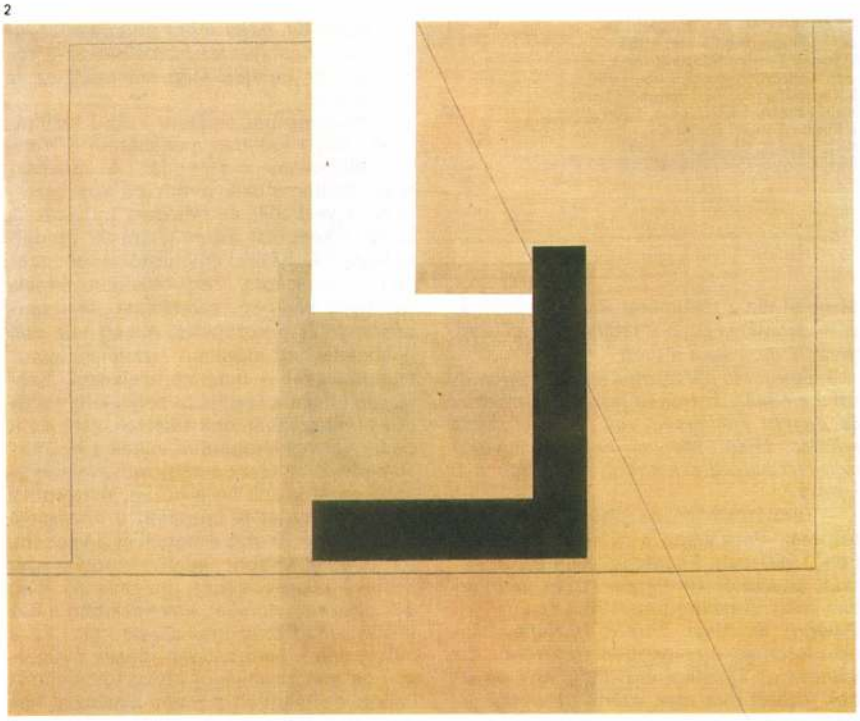

3

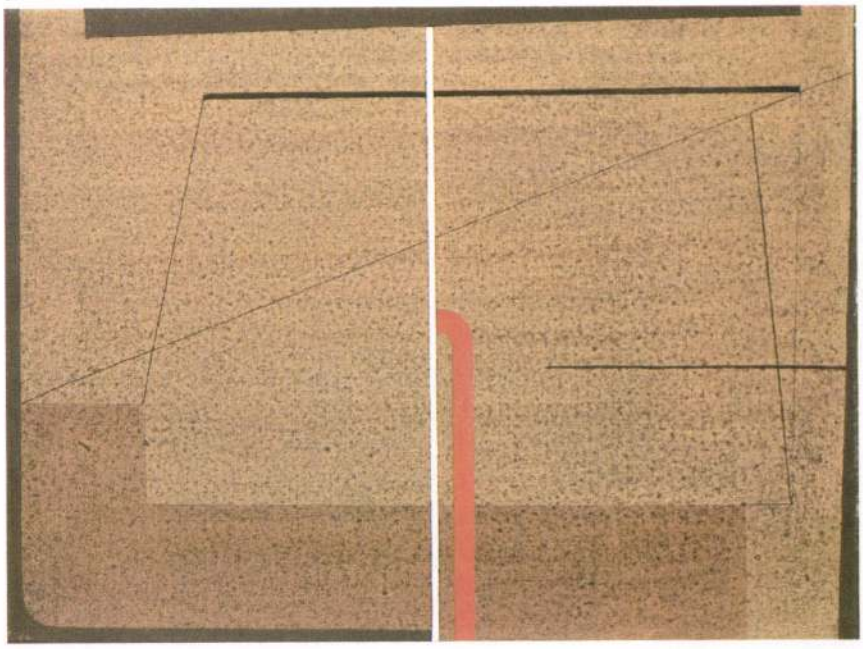

4 Konok Tamás: Espacement II, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
5 Konok Tamás: Elfordult terek, akril, vászon, 22,5x22,5 cm, 1984
6 Konok Tamás: Téri elmozdulások, akril, vászon, 19,5x19 cm, 1984
7 Konok Tamás: Barna tér, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
(fotók Rábai P. és Szertel S.)

és belül. Ez a térélmény alapvető szobrászati probléma is, s a táblakép kiterjeszti, tovább viszi, építi a teret.

– *Egy festő pályájának jelentős állomásai a kiállítások. Neked rengeteg kollektív és egyéni kiállításod volt a világ szinte minden táján. Melyek azok, amelyeket művészi pályád szempontjából fontosnak tartasz?*

– Természetesen az első önálló kiállításomat Párizsban, a Galerie Lambertben, 1960-ban. Ez már teljesen a kint készült anyagból állt össze. Aztán említhetem még Washingtont, 1962-ben (P. H. Galerie) és New Yorkot (Galerie Castellane) még ugyanebben az évben. Ezt követte az amerikai ösztöndíj, ami egyebek mellett már csak azért is roppant jelentős volt számomra, mert itt nyugodtan dolgozhattam, s megszülethettek azok a műveim, melyek nélkül talán nem léphettem volna tovább. Ezt az anyagot mutattam be Los Angelesben 1963-ban, a Silvan Simone Galerie-ben.

– *Azon túl, hogy teljes gondtalanságot és ideális környezetet biztosított az alkotáshoz, mit jelentett még számodra ez az amerikai út?*

– *Washingtoni* és New York-i kiállításaim után 1963-ban megkaptam a Hartford-alapítvány ösztöndíját. A művésztelep Kaliforniában, gyönyörű környezetben helyezkedik el. Minden művésznek külön lakóépület és műterem áll rendelkezésre. A házak egymástól több száz méter távolságra, hegyoldalban állnak, hatalmas parkban, csodálatos, színpompás vegetáció közepette. A kert tele volt kolibrikkel, és időnként hatalmas tarantellapókokkal is lehetett találkozni. Szárazság idején a távolabbi hegyekből különös pumaszerű állatok érkeztek, esténként pedig kedves látogatóim voltak a kis mosómedvék, amelyek a nagy műtermi üvegablakon át lestek be a házba. A telephez központi épület is tartozott, a közösségi élet színtere, itt volt a reggeli és a vacsora. Az ebédet viszont autón hordták szét a művészeknek, s hogy ne zavarják meg a napközbeni munkát, egy kosárban a ház falába erősített szögre akasztották. Ez a művésztelep nem csupán ideális nyugalmat és zavartalanságot biztosított a munkához, de megvolt a maga izgalmas, hagyományokra épülő szellemi élete is. Megfordult itt annak idején *Henry Moore, Picasso, Ben Nicholson* is. Nemzetközi művésztársaság verődött össze, de nem csupán képzőművészek, hanem írók, költők, zenészek is. Mindehhez járult maga a közeli város, Los Angeles, gazdag kiállításaival. A 60-as évek a pop art indulása volt – *Oldenburg, Rauschenberg, Rothko* és mások feltűnésének kora. Európában még nem vagy alig ismert művészekkel, művekkel kerülhettem kapcsolatba.

Talán Amerikában léptem át a figuratív és nonfiguratív művészet határát. Mai művészetem magja ott született meg, ám az egész gyökere mégis Magyarországról táplálkozik. A képi kifejezés, a megfogalmazás döntően változott, de a bernáthi szellem, úgy érzem, meghatározó maradt. A megvalósulás, a kiteljesedés azonban mégiscsak Párizs. 1963-ban volt kiállításom Párizsban a Galerie du Haut Pavében, ami azért érdekes, mert sok mai nagy művész kezdte itt karrierjét, például *Bazaine, Hartung, Poljakov,* s több művészeti mozgalom zászlóbontásának volt tanúja ez a kiállítóterem.

– *Kialakult új stílusú képeiddel – amilyeneket tulajdonképpen ma is festesz – mikor és hol jelentkeztél először?*

– Sokáig nem állítottam ki ezt az anyagot, nem éreztem teljesen érettnek, késznek. Aztán 1970-ben szinte egyidejűleg Párizsban és Zürichben mutattam be. Majd 1977-ben ugyancsak egy időben volt két, számomra nagyon fontos nagy kiállításom. A Stedelijk Múzeumban (Schiedam-Rotterdam) egy retrospektív kiállítás keretében főként nagyméretű képeimmel szerepeltem, míg a Galerie Nouvelles Images-ban (Den Haag), amely Hollandia egyik legmodernebb, legnagyobb galériája, kisebb és középméretű munkáimat mutattam be.

1983 nyarán volt Zürichben a Geometrische Abstraktion, amely kiállításon ennek az irányzatnak valóban kiváló rangú képviselői mutatták be munkáikat. Olyan művészek, mint *J. Albers, M. Cahn. G. Claisse, J. Dewasne, G. Fruhtrunk, J. Gorin, A. Herbin, A. Heurtaux, F. Morellet, F. Picabia, Ad Reinhardt, L. Tomasello* – hogy a felsorolás teljes legyen. Rendkívül megtisztelő volt számomra, hogy ezen a tárlaton én is szerepelhettem.

– *1980 óta mind gyakrabban szerepelsz Magyarországon is. Hogyan jött létre ez a találkozás az itthoni közönséggel?*

– Győrben, a Xantus János Múzeumban volt az első önálló magyarországi kiállításom, 1980-ban. Szüleim még 1937-ben Győrbe költöztek, iskoláimat ott végeztem, az eszmélés kora volt ez az időszak számomra – s bár nem ott születtem, mégis győrinek is számítom magam. A város felvette az onnan elkerült művészekkel a kapcsolatot, meghívott engem is. Ezt követően a Szépművészeti Múzeumban mutathattam be munkáimat s a harmadik a tihanyi kiállítás volt, 1984 nyarán. Ez azért volt különösen érdekes – a hely hangulatán, a környezetet adó harmonikus belső terek kínálta lehetőségeken túl –, mert a volt tihanyi apátság épülete egyike azon múzeumoknak, ahol egy szezonban több tízezer, a legkülönbözőbb érdeklődésű ember fordul meg. Így olyan széles közönséggel találkozhattam, amilyennel egy művészeti galériában talán soha.

4

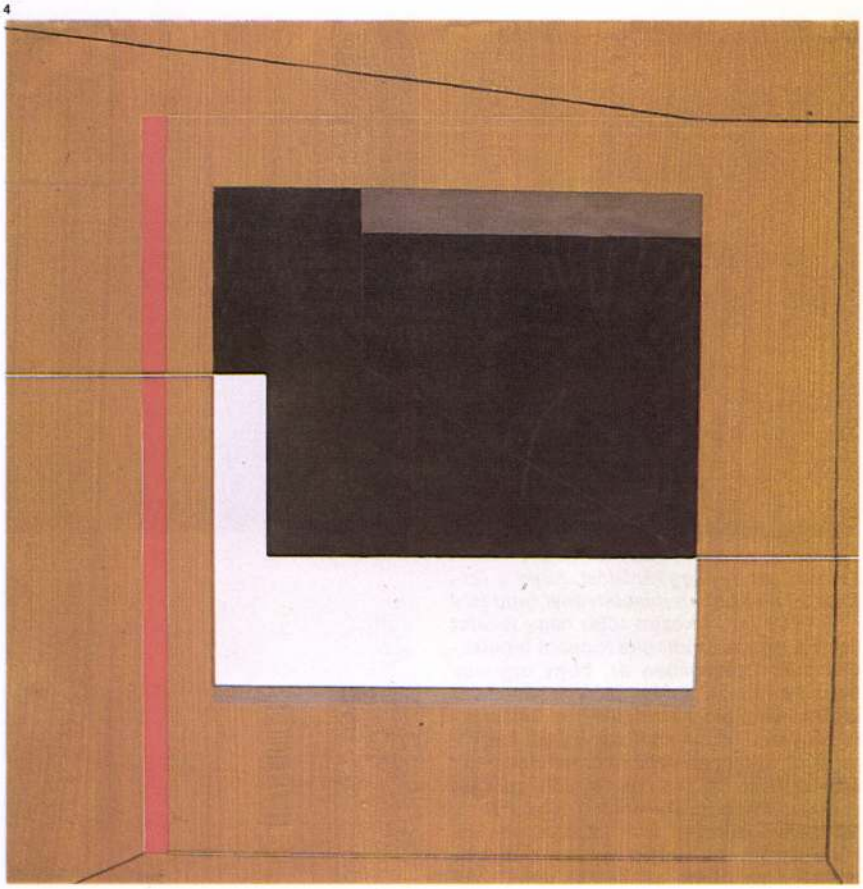

5

– Művészi elveidet, módszereidet le is írtad. Képeiden az egymásra épülő rétegeknek, az alapfaktúrának, vagy ahogyan te nevezed: a téranyagnak, a geometrikus formáknak és a vonalak hálózatának térépítő funkciójuk van. Ez valamiféle visszatérés a reneszánsz nagy felfedezése, az illuzionisztikus térfelfogás előtti látásmódhoz?

– Egészen másfajta térmegfogalmazás ez, mint volt a ducentóé vagy a trecentóé. Az illuzionisztikus térfelfogás viszonylag kis múltra tekint vissza – mindössze kb. ötszáz évre. Azt megelőzően, például *Lorenzetti*nél vagy később *Fra Angelico*-nál bizonyos kétsíkúság volt a jellemző. A fő kompozíciós alakok mögött a képen mindig jelen volt táji elem is, egy völgy, egy hegyvonulat stb. Majd megszületett az axonometrikus tér, amikor is a festményen belül, mint részlet, feltűnik egy háromdimenziós elem, például egy utca. Volt egy bizonyos rétegeződés: háttér, középtér és előtér. A barokk még tovább lépett, mint látjuk ezt *Tiepolo* vagy *Bernini* erős rövidülésben ábrázolt, lebegő alakjainál. Az illuzionisztikus teret – mint *Rembrandt* is – fény-árnyék formációkkal fogalmazták meg. De ugyanakkor valami elveszett – éppen a színessége a dolognak. Tere lett, de a színességéből veszített a kép. Csupán *Velasquez*nek sikerült a kettőt összeegyeztetnie. A klasszicizmus nem hozott lényeges újat ezen a területen. Aztán jött *Cézanne*, és felfedezte, hogy az árnyékoknak is van színük. Nála a komplementer színek adják a térbeliséget. A kubizmus a teret nézőpont kérdésévé tette, a megfordult, változó tér jelent meg náluk, a képen belül több nézőpontot alkalmaztak. Az én térrendszerem az anyag, vagyis az alaptextúra, amely a geometrikus forma és a vonal egymásra helyezéséből jön létre. Nálam a rétegek között a legfelső a vonal, melynek időbelisége is van. A vonalat a gondolatmenet harmóniájának tekintem.

– Képeidre a vonalnak mint grafikai elemnek a jelenléte jellemző. Többen méltatják is ezt az alapvető grafikus beállítottságodat ...

– A vonal tökéletes absztrakció, ki lehet fejezni vele mindent. Ha megnézed, a valóságban tulajdonképpen nincs vonal, a különböző tónusok találkozása az, amit

6

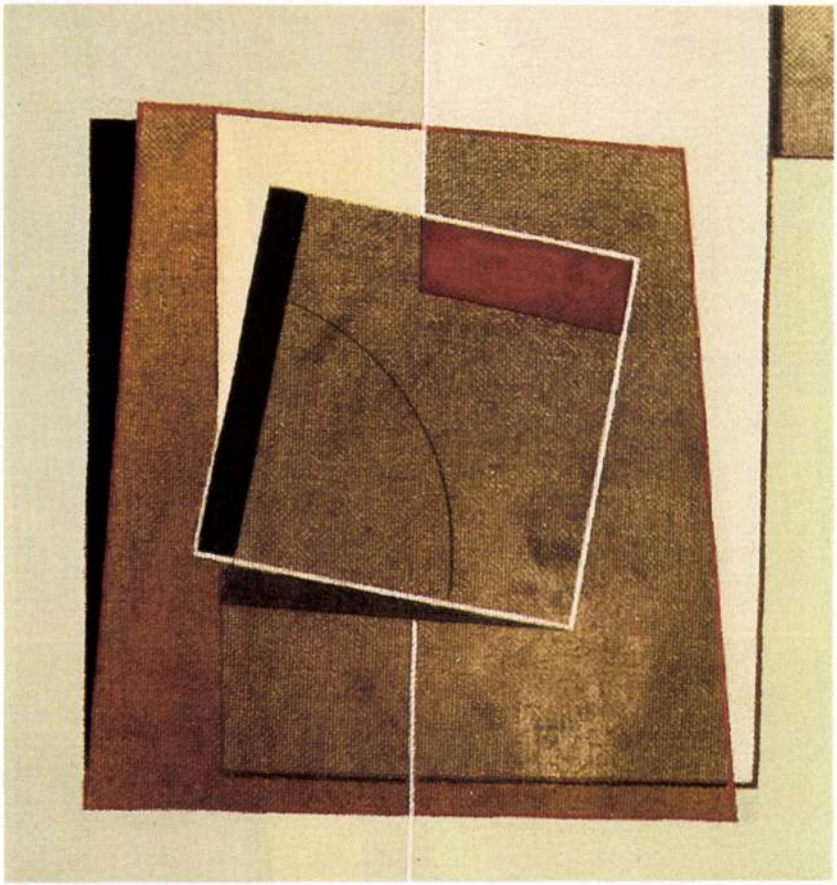

De ugyanakkor a tökéletes perfekció korában is élünk. Ha megnézel egy holdjárművet vagy egy Bugatti motort, hát nem gyönyörű, nem a tökéletes perfekció maga, teljes összhangban funkciójával? De ugyanez érvényes az előadó-művészetre is. Nem lehet egy pódiumra kiállni, csak úgy, ha az, amit csinálok, tökéletes minden tekintetben. A festészet optikai jelenség, s a látványban jelen kell lennie a perfekciónak.

– *Ugyanakkor beszéltünk egyszer arról, hogy ez a fajta perfekció a művészetben hordoz úgynevezett tökéletlenségeket, ki nem számítható emberi elemeket. Amitől egy komputer nem tud maradéktalanul lejátszani egy Mozart-művet, s amitől a kép „csak" jó vagy egyenesen zseniális lesz ...*

– Ez az, amit „facteur imperfection"-nak, tökéletlenségi faktornak neveznek, s ami nélkül a lélek hiányzik a képből. Itt van szerepe az intuíciónak, a spontaneitásnak.

– *A művészet értelmét, hasznosságát illetően van benned bizonyos pesszimizmus. Tihanyi kiállításod vendégkönyvében pedig sok az értetlenséget vagy a felháborodást tükröző beírás. Tulajdonképpen miért festesz?*

– Azt hiszem, ez elsősorban önmegvalósítás. Bennem is él a közlési vágy, s a természet belső törvényszerűségeinek tiszta világát szeretném kifejezésre juttatni. S itt nagyon fontos a redukció szerepe. Mindennek nem lehetünk a birtokosai. Sokat el kell hagyni, hogy az a kevés, amit mondani akarunk, maximálisan érvényesüljön.

László Péter

vonalnak nevezünk. Így mintha realitásellenes is volna – bár ez tulajdonképpen nem, helyes kifejezés. Vannak művészek, akik elsősorban vonallal dolgoznak, mint *Pisanello, Botticelli, Holbein.* S van tónusos rajzolás, ahogy Rembrandt, *Courbet* dolgozott.

– *Abban a kis munkában, amelyben elveidet összegezed, azt írod, hogy a szellemi alkotómunka hármas felépítésű: az invenció, konstrukció és perfekció ötvözete. Az invenciót, azaz a spontaneitást, amely képeid fontos eleme, az alapréteg hordozza. A konstrukciót mint belső logikára épülő szigorú szerkesztési elvet a második réteg, a forma hivatott jelenvalóvá tenni műveidben. A vonal jelentőségéről már hallottunk. A perfekción mit értesz?*

– Rendkívül fontos, mondhatnám döntő elem a perfekció. Szinte emberi ösztön a formának és az antiformának a megérzése, érzékelése. Ami statikus értékű, ami a nyugalomra épül, aminél a biztos felépítés a fontos – ez a forma. Az antiforma dinamikus, energiával telített. Ha összegyűrök egy papírt, formájába energia sűrűsödik. A formának vagy az antiformának a keresése, kifejezése az emberi típusoktól is függ. Az emberi lét egyik kulcskérdése a harmónia, a megnyugvás keresése – s ez nemcsak a művészetben igaz. Az ember mindig nyugalomra, azaz perfekcióra is törekszik.

Olyan korban élünk, amikor a változások rendkívül gyorsan követik egymást.

7

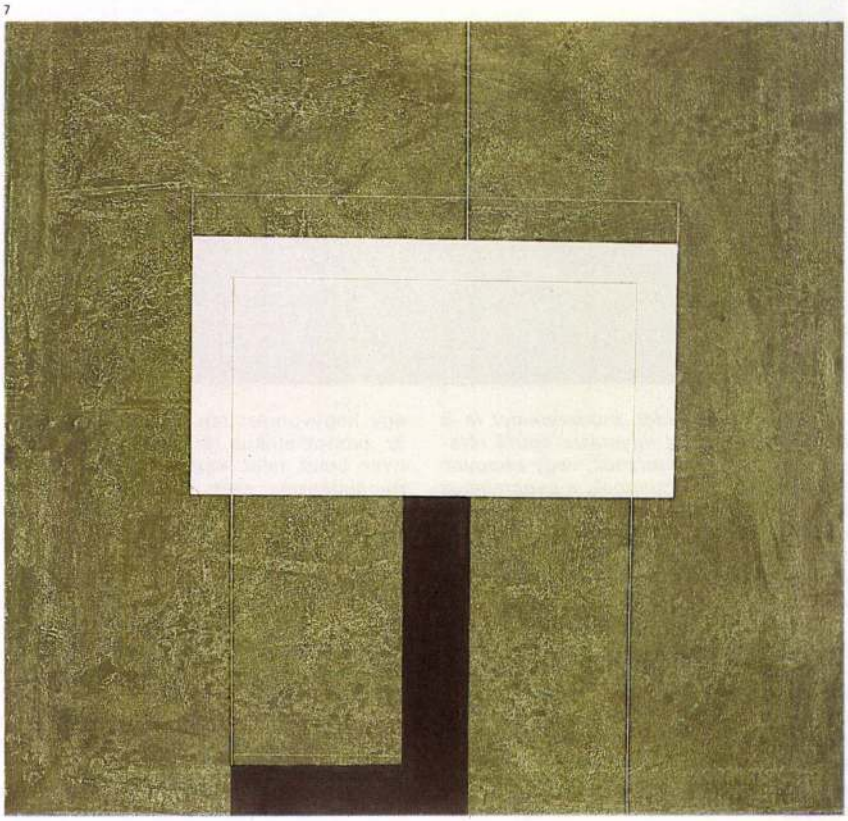

Tükör-képek

Beszélgetés Zankó Tamással

1

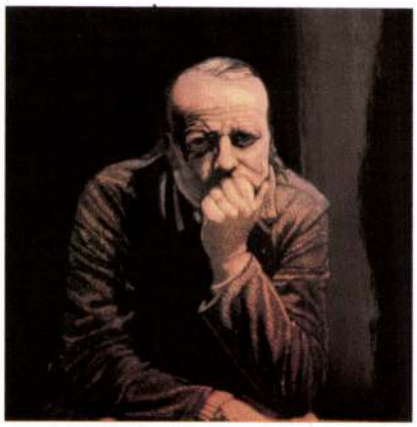

– Egy új magyar film forgatása teremtette meg az alkalmat arra, hogy itthon beszélgessünk Zankó Tamással, aki festőművész, díszlettervező, építész – és nem is tudom, minek nevezzem azt az interdiszciplináris műfajt, amelyet az utóbbi években művelsz, amikor városképi léptékben folytatsz tervezői tevékenységet. Az elmúlt években többször jártál már idehaza, 1956 óta azonban Párizsban élsz. Ezt megelőzően négy évig az Iparművészeti Főiskola hallgatója voltál, de már nem Magyarországon diplomáztál.

– Igen, a diplomámat már Párizsban szereztem, ahol először a Képzőművészeti Főiskolára jártam másfél évet, de szerettem volna befejezni az itthon kezdett díszlettervezői tanulmányaimat, ezért utolsóévesnek átmentem az ottani Iparművészeti Főiskolára.

– A budapesti főiskolán, ha jól tudom, Z. Gách György volt a tanárod.

– A szaktanárom valóban Z. Gách volt, aki úgy látszik, hogy engem különösen kedvelhetett, mert abból az évfolyamból egyedül nekem engedte meg, hogy díszlettervezőnek menjek, akkor ugyanis már túl sok díszlettervező volt, és igyekeztek a növendékeket másfelé terelni.

– Gondolom, hogy részben Z. Gách pedagógiai módszerének, akkori tanítási gyakorlatának is köszönhetően, amikor kikerültél Párizsba, nem hatott meglepetésszerűen az a művészeti közeg, amely ott fogadott, hiszen éppen Z. Gách révén rendelkeztél már bizonyos információkkal az akkori nyugat-európai kortárs törekvésekről. A diploma után hogyan indult művészi pályád?

– Eléggé jól sikerült az az egy évem, amit az Iparművészeti Főiskolán töltöttem. *Jack Noel* volt a professzorom, aki rögtön maga mellé vett asszisztensnek, sőt gyakorlatilag egyenrangú munkatársakként dolgoztunk egymás mellett, hiszen amit kerestünk, lényegében megfeleztük. Noel eléggé ismert, ma is dolgozó színházi díszlettervező.

– Különböző színházakban terveztél, a legkülönbözőbb rendezőkkel.

– Talán ez is volt a baj, mert mivel gyakorlatilag nem létezik a színházakban díszlettervezői státus, a legjobb olyan rendezőkkel dolgozni, akiknek jól megy, akik sokat rendeznek, hiszen akkor velük együtt a díszlettervező is sokat tud dolgozni.

Az ismertebb rendezők közül Noellel együtt dolgoztunk például *Barrault*-nak, aztán én dolgoztam Olaszországban *Fulchinoni*val, aki rendező, professzor, és teoretikusa mindennek, ami képi művészet, most például a videóval foglalkozik.

– A díszlettervezés mellett, már a 60-as évek elejétől, mint festő is dolgoztál. Milyen hatással voltak pályakezdésedre az akkori avantgarde irányzatok?

– Eléggé közvetlenül kapcsolódtam az avantgarde irányzatokhoz. Párizs helyett egyre inkább New York lett a művészet központja, és az úgynevezett Párizsi Iskola a különböző amerikai hatásokat szenvedte. Én a 60-as években nagyon sokat kerestem a hozzám legközelebb lévő irányzatot, először a gesztusfestészettel próbálkoztam, amelynek a Cobra volt az az európai változata, amelyen keresztül az ember eljuthatott az amerikai festészethez, amely akkor tényleg egy bizonyos felszabadulást jelentett a művészek számára, a párizsi irányzatokhoz képest is egy teljesen új irányzat volt. Aztán jött az angol és az amerikai pop art.

2

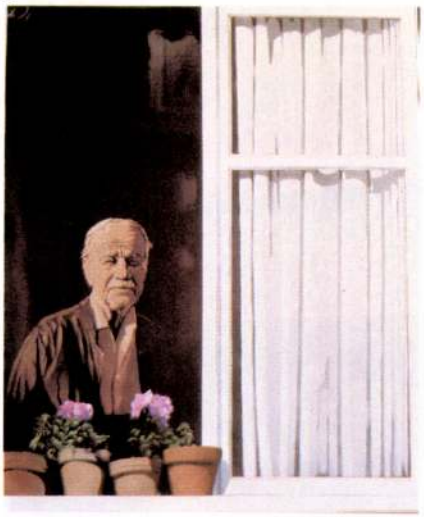

– Azt hiszem, a pop art megjelenése volt a párizsi művészeti élet számára a legnagyobb megrázkódtatás. Hiszen az ezt megelőző lírai absztrakt vagy gesztusfestészet még bizonyos fokig az európai festészeti iskola folytatásaként is felfogható – gondolok itt Gorky *vagy* Pollock *európai kapcsolataira –, de már a pop art, különösen annak amerikai változata meglehetősen sokkolóan hatott Párizsban. Te még a poptörekvésekkel is megpróbáltál együtt haladni?*

– Sőt a poptörekvések tették lehetővé számomra, hogy egy olyan irányzatához csatlakozzam – amelyet az amerikaiak nem is fogadnak el popművészetnek, szürrealistának neveznek –, amelynek azonban valahogy sikerült meggyökereznie Európában, összekapcsolódva a mondjuk franciásabb dada, szürrealista és a *Duchamp* nevével jegyzett mozgalmakkal, amelyek szintén újraéledtek abban az időben. Ebbe belekapcsolódva úgy éreztem, hogy valahogy közelebb jutottam ahhoz is, amit én európai nívónak éreztem.

– Ezt fogalmazhatjuk úgy is, hogy a pop artra oly jellemző „ready made"-et festői kontextusba helyezve, kollázsként használtad?

– Igen. A ready made az amerikai és az európai popban egyaránt megtalálható, de az európaiban mindig volt valami, ami túlment ezen, és amire az amerikaiak azt mondták, hogy nem elég tiszta, ez mindig egy kicsit anekdotikusabb, mindig egy kicsit szürrealistább volt, nem olyan objektív szemléletű, mint amit ők csináltak. Az ő törekvésük annyira követte már az antiartnak a vonalát, hogy csak a reklámstílusú lett az, amit igazi pop artnak fogadtak el. Én az úgynevezett európai popot festőileg mindig sokkal izgalmasabbnak tartottam, habár elméleti szempontból ez a „kemény" pop art természetesen nagyon érdekes volt, mert végeredményben ez vezetett el a konceptuális dolgokhoz. Ez volt az utolsó olyan periódus, ameddig én követtem az avantgarde irányzatokat, és mondjuk, hogy szinkronban voltam velük.

1 Zankó Tamás: Önarckép, akril, lakkvászon, 60x60 cm, 1973
2 Zankó Tamás: Apám az ablakban, akril, lakkvászon, 140x100 cm, 1976

Kitekintés

– A 68–69 végén készített munkáidban, ugyan latens módon, de még a konceptuális felfogás, módszer is érződik.

– Igaz, de itt van az a pont, ahol kezdtem leszakadni az avantgarde irányzatoktól. Mindig gondoltam arra, hogy egy műnek kell hogy legyen egy bizonyos értelemben vett elméleti megalapozottsága, egy koncepciója, ami nem egy egyszerű ötlet, hanem inkább egy idea. Én a művészetnek egy régi vonalát fedeztem fel a magam számára, ami, azt lehet mondani, a platóni idea világából jön, és amit öntudatlanul a konceptuális művészet is föl-

fedezett, de igyekezett mindig elkerülni az ilyen összehasonlításokat, mert ugye, egy avantgarde irányzat az mindig avantgarde akar maradni, tehát soha nem fogja bevallani, hogy végeredményben évezredes tételekből indul ki. De a konceptuális irányzattal ellentétben, amelynek a fő törekvését *Kosuth* fogalmazta meg nagyon egyszerűen, „idea et no object", én ezt az ideát akartam megtestesíteni, méghozzá festői módszerekkel, festői kifejezéssel.

– Ehhez az elhatározásodhoz hozzájárult bizonyára magyarországi művészi neveltetésed is, és egy olyan belső kényszer, hogy festő lévén a puszta koncepció kedvéért nem voltál hajlandó lemondani a festői kifejezés öröméről.

– Így van.

– Ez a művészi, festői idea egy fogalomból, a reflexióból vezethető le.

– Ez még ugye, eléggé konceptuális lenne, hogy az ember egy ideából indul ki, amit ez a szó kifejez: reflexió. Ennek a fogalomnak kettős értelme van, egyrészről magának a gondolkodásnak a folyamatát jelenti, másrészt a francia nyelvben a visszaverődést, visszatükröződést jelenti, a tükörnek a játékát, és mindazt, ami ezzel összefüggésben áll. Ennek a szónak, ideának a tartalmi gazdagságát fel lehetett volna írni egy papírra vagy kis képekre, és akkor ebből konceptuális művészet lett volna. Eredetileg én is csak ezeket a szövegeket akartam megcsinálni, de amikor megvolt az elképzelésem, úgy alakult ki ez az egész, hogy meg kellett szerveznem a térben. És ebből a gondolatból, amelynek témája reflexió volt a művészetről, így született egy környezeti festménysorozat, amelyben azt akartam, hogy maga a forma is reflexió legyen, ezért egy olyan anyagot kerestem, amire festeni tudok, és ami közel van a tükörhöz, de nem tükör, mert az mint ready made nyersen és direktül tükröz vissza mindent, ami a „látószögébe" kerül. A reflexió fogalmának, ideájának kettős értelmét, amit ki akartam fejezni, úgy sikerült elérnem, hogy elkerültem, hogy valóságos tükrökkel dolgozzam.

– Ehhez természetesen egy új anyagot kellett találni.

– Ez az anyag egy plasztikkal bevont vászon, amelynek tükröződő felülete olyan, mint egy sötét plexitükör, és erre a felületre festek, úgy, hogy hangsúlyozom ezt a tulajdonságát is, és olyan technikával dolgozom, hogy ne hasson egy régi festő lelakkozott, sötét hátterű képének, amivel néha tényleg össze lehetne téveszteni, de hogy az emberekben még sincs ez a gondolat, az éppen a technikai különbségek miatt van.

– Azt hiszem, magának az összecserélhetőségnek a gondolata áttételesen nagyon is benne van a ciklusban, hiszen a sorozatnak a témája is a régi festészetre, művészetre való reflektálás.

– Legalábbis kezdetben a reflexió témája vagy inkább a tárgya valóban a művészet volt, amely aztán egy szélesebb gondolatsorrá, teóriává fejlődött a képekben. A reflexiónak különböző fokozatai vannak, nem csupán abból áll, hogy szembesítem a tárgyakat a tükörrel, illetve tükörképükkel, hanem már változtatok is ezeken a képmásokon. Aztán elhagyom a tárgyat mint tulajdonképpen fölösleges dolgot, hogy továbbléphessek a reflexió egy következő fokozatába, amikor kezdem magát a memóriát, az emlékeket faggatni.

– Azt a festménysorozatodat, amelynek a címe is Reflexió, *mikor festetted?*

– 1970-ben kezdtem az anyaghoz és a technikához szükséges próbákat, mert, mint mondtam, egy új anyagra festettem,

3

3 Zankó Tamás: A fa árnyéka, falfestmény, 16x10 m, 1972

4

úgynevezett szépiatechnikával. Ezt követően kezdtem a húsz nagyméretű képből álló széria festését.

– Ezt a sorozatodat vagy ennek egy részét állították ki 1977-ben a Beaubourgban?

– Nem. Ugyanezzel a technikával, ebből az ideából kiinduló, de egy speciális témában készült környezet-festménysorozatot állítottam ki, amely egy régi kávéháznak volt a felelevenítése, mondhatom, mitologikus módon. Elképzelt emberekkel népesítettem be, felhasználva egy régebbi környezeti tervem modelljeit is. Egy egész utcát rendeltek tőlem, kávéházakkal, és ezt a korábi képemet, a *Két világ kávéházát* is kiállították.

– Ez utóbbit, ha jól tudom, a párizsi városi tanács megbízására festetted.

– Igen, de ehhez egy kicsit vissza kell mennünk a 70-es évek elejére, amikor megnyertem egy pályázatot. Ezt az Iparművészeti Múzeum és a Televízió szervezte, hogy legyen Párizsban is murális művészet, abban az értelemben, ahogy Amerikában. Erre a város ajánlott fel több falat, témát. Én mind a négy témában pályáztam, kettőnél az első, kettőnél a második, harmadik díjat nyertem 800 pályázó között.

A *Cafe deux Monde* című képet egy másik helyre terveztem, a város felkérésére, de nem lehetett megcsinálni, mert az épületet végül is úgy rehabilitálták, hogy valódi lakásokat és valódi kávéházat építettek benne. Eredetileg úgy volt, hogy az egész csak egy fal marad, amelyet meg kell festeni. Erre terveztem a festményt, az emeleti ablakokat is megfestettem, lakókkal, virágokkal.

– Az egyik ablakba például édesapádat festetted, aki soha nem járt Párizsban.

– Igen. Az emlékeimet festettem meg róla, mint ahogy a kávéház kirakata mögött barátaim mellett ott ül például *Freud, Van Gogh, Nietzsche* vagy *Dosztojevszkij* is.

– Az említett pályázat alapján azonban mégis kaptál megbízást.

– A város adott egy falat, amelynek az volt a hátránya, hogy egy fa volt előtte. Én a „tükröződési elméletemmel" ebből a hátrányból előnyt csináltam, megfestve a fa árnyékát. Ezáltal a fa maga is védett lett. Ez volt az egyik első párizsi falfestmény.

4 Zankó Tamás: „Café de deux mondes", részlet, pannó, akril, vászon, 3 db 200x70 cm, 1976

5

– Festészeti módszered mennyiben különbözik a hiper- vagy fotórealizmustól?

– Nálam az idézetek mintegy ready made-ként működnek, olyan dokumentumként, amelynek határozott kifejezőereje van.

– De ezeket a „dokumentumok"-at minden részletükben megfested, tehát nem kollázsként használod?

– Nem. Ezeket mindig megfestem, bizonyos technikával úgy alakítom át őket, hogy az elképzeléseimnek megfelelően illeszkedjenek bele a képbe. Nem ecsettel, hanem pointillista módon, festék-„bombákkal" festek. Ha ezt összetesszük a plasztikkal, amelyre festek, borzalmas a hatás; „plasztik-bomba". Lehet, hogy a galériák ezért nem szeretik a festészetemet, mert úgy hat rájuk, mint a plasztik-bomba?

– Te a képeidben egy olyan egyéni mitológiát kívánsz teremteni, amelyben egyaránt felhasználod saját emlékképeidet és egy tágabb-szűkebb közösség személyes motívumait; gondolok itt a Reflexiók-sorozat művészettörténeti utalásaira, de még inkább a következő, Opera *című ciklusod motívumaira, amelyben már egy réteg – az operát ismerő, szerető emberek – közös képzeteiből, ha úgy tetszik, mitológiájából is merítesz.*

– Ez a keveredése, szembeállítása az egyéni emlékeknek és egy szélesebb mitologikus tudat elemeinek, megvolt már a Reflexiókban is, ahol például a Velasquez-képen *Velasquez kutyájá*val én játszom, helyesebben gyerekkori önmagam. Ez csak folytatódik az Opera-ciklusban, ahol a személyes emlékek motívumai és egy tágabban értelmezett közösségi tudat elemei úgy keverednek össze, hogy ha érezhető is, hogy különböző elemekből áll össze az én operám, ahogy azt én látom, mindig arra törekedtem, hogy csak olyan dolgokat mutassak meg, amelyek a közös tudathoz szólnak. E két dolog szétválasztása azonban inkább elméleti, mint gya-

5 Orpheus és Euridike film (Gaál I.) Elysiumi mezők díszlet, 1984 (fotó Pándi Titusz)
6 Zankó Tamás: Varázsfuvola-díszletterv, makett, 1975

6

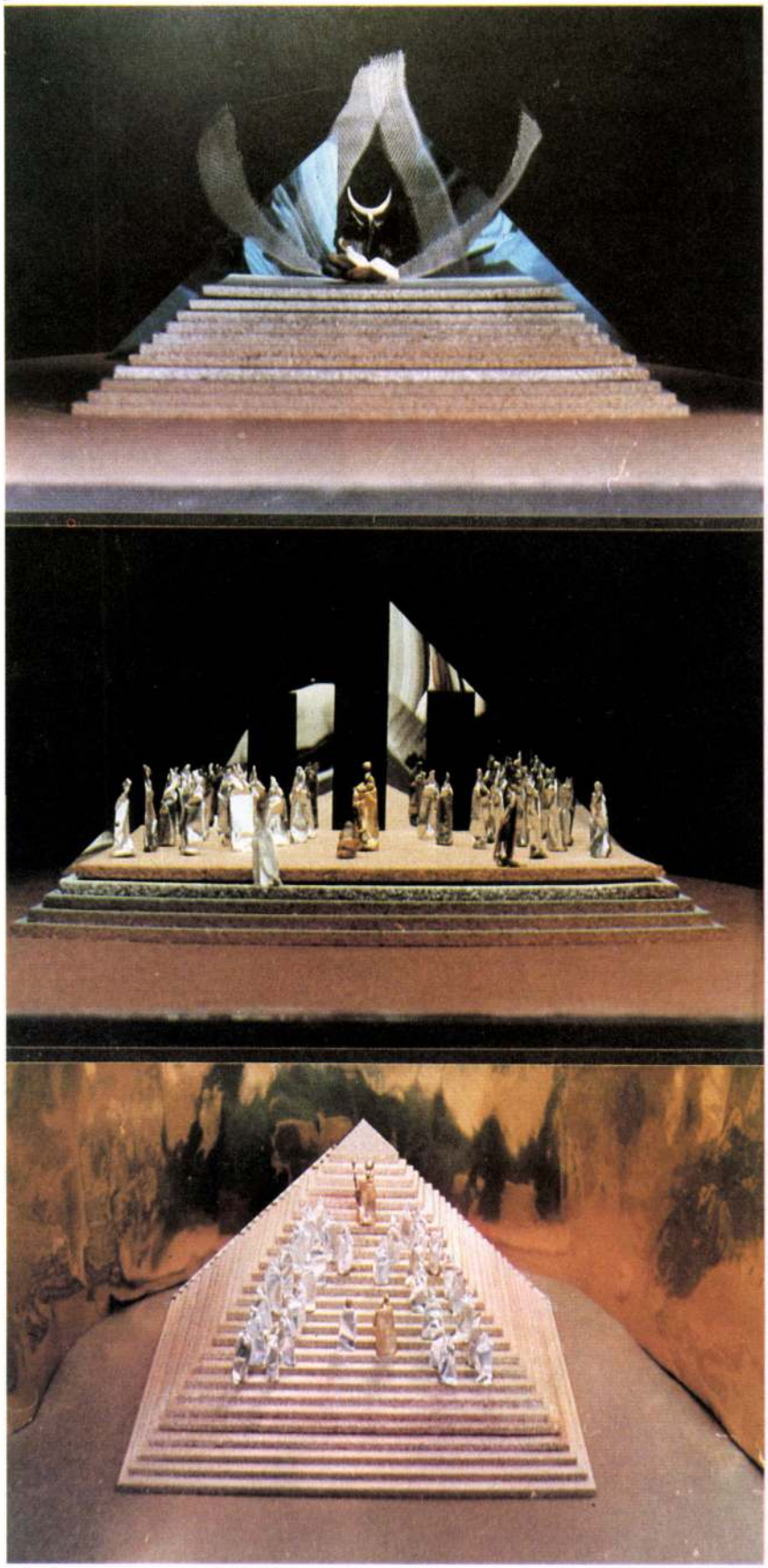

korlati probléma. A gyakorlatban a kép mindig csak akkor hat, ha olyan ereje van, hogy mindenkihez tud beszélni. Ha minden képnek, így például az Opera-ciklus képeinek is, van is valamilyen története, ezt nem kell ismerni ahhoz, hogy az ember megértse a képet. Ha valaki operabarát, akkor ráadásul még talán azt is élvezheti, ha ilyen vagy olyan dolgokat, motívumokat felismer a képen. De elsősorban az kell, hogy ezek a képek ikonok legyenek, a szó valódi értelmében. Hogy amit bemutatnak, annak olyan ereje legyen, hogy mindenkihez képes legyen szólni. Ha én az apámat festem le, az olyan legyen, hogy mindenki érezze; egy apáról van szó, akit az ember szeret, és akit nem okvetlenül öl meg, mint ahogy Franciaországban ezt általában egy avantgarde festőtől elvárják.

– *A 70-es évek végétől újabb területtel, az építészettel bővült munkásságod. Festő, díszlettervező lévén, hogyan kerültél kapcsolatba az építészettel?*

– Ez tulajdonképpen nagyon régi história, mert a párizsi Iparművészeti Főiskolán folyó oktatásnak az az egyik legnagyobb érdeme, hogy itt a díszlettervezőknek is gyakorlati módon oktatják a különböző technikákat, kivitelezési formákat. Tehát már a főiskolán szoros kapcsolatba kerültem az építészettel, a belsőépítészettel. Ezt megelőzően Pesten és Párizsban is sokat dolgoztam mint makettista, így hát magamban könnyen tudtam összekapcsolni ezeket a dolgokat, úgy vélem, hogy végeredményben az építészet, a díszlettervezés és a festészet, ezek mind lehetnek egy közös törzsből eredő különböző ágak, amelyek szerves összefüggésben vannak egymással. Mielőtt konkrét építészeti tervezéssel kezdtem foglalkozni, mint designer is sokat dolgoztam. Sőt 1971-ben Olaszországban, a design hazájában formatervemmel díjat is nyertem.

Az első kimondottan építészeti munkám egy tervpályázat volt. Amikor lebontották a régi párizsi nagy vásárcsarnokot, a helyére építendő centrumra több sikertelen tervpályázatot írtak ki. Erre a területre *Corbusier* óta mindenki csinált már terveket, s egyik rosszabb volt, mint a másik, mert egyiknek sem sikerült megoldania azt a leglényegesebb problémát, hogy ez a terület már a történelmi korokban is egyike volt Párizs legfontosabb centrumainak, a szó szoros értelmében fórum volt. A sok sikertelen terv hatására Párizs főpolgármestere, *Jacques Chirack* végül megunva a dolgot, kijelentette, hogy most már ő lesz a konstruktőr, és innen-onnan kiválasztva megcsinálta a tervet. A baj csak az volt, hogy az ő elképzelése semmivel sem

7 Zankó Tamás: Opera des Halles, pályázati terv (részlet), ceruza, papíron, 1979 (A párizsi Iparművészeti Múzeum tulajdona)
8 Zankó Tamás: Nárcisz (Narcissus), 250x140 cm, akril, lakkvászon, 1974

8

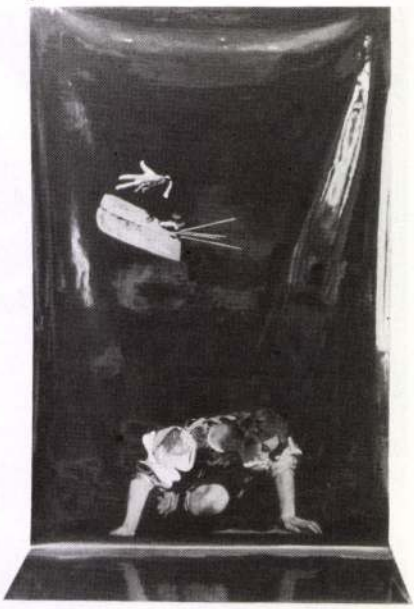

9/a Opera de Bastille, pályázati terv, pausz, ceruza, 40x60 cm (Hajó – alapötlet), 1983 (a párizsi Iparművészeti Múzeum tulajdona)
9/b (Opera homlokzata), papír, ceruza 70x100 cm, 1983, (A párizsi Iparművészeti Múzeum tulajdona)
(fotók Zankó T.)

volt jobb, mint a többi, sőt még talán gyengébb is volt, ezért az építész szakszervezet egy ellenpályázatot hirdetett meg, amelyen barátaim biztatására én is részt vettem. Ez 1980 elején történt. Ezen a pályázaton nem kaptam ugyan díjat, de a tervemnek meglehetősen nagy lett a szakmai sikere. Eredetileg ez egy ötletpályázatnak indult, és ezt én nagyon komolyan vettem. Ez a tervpályázat volt a modernek és a posztmodernek utolsó nagy csatája, amikor a zsüriben még a moderneknek utoljára sikerült érvényesíteniük a meglehetősen fád és száraz funkcionalista szemléletüket. Ugyanakkor ezen a pályázaton nagyon sok úgynevezett posztmodern vagy utópista építész is részt vett már, akiknek volt egy lapjuk is, a *Livres de Pierre*. Ez a lap leközölte az én tervemet is, amelynek nagy részét az Iparművészeti Múzeum megvásárolta tőlem. A terv, illetve a hozzá tartozó grafikák azóta többször is ki voltak állítva különböző múzeumokban, most ha jól tudom, valahol Olaszországban vannak. E pályázat révén kerültem kapcsolatba különböző építészekkel, és kezdtem el velük együtt dolgozni. Az az elképzelés, amely engem legalábbis utólag összekapcsol a posztmodernekkel, az utópistákkal mindenesetre, hogy én abból indultam ki, hogy ez a terület egy olyan városi centrum, fórum, amelyik elveszett, és amelyet nem hiszem, hogy a mai körülmények között lehetséges lenne újrateremteni, de amire az ember utópisztikus módon mégis vágyódik, és ebből a vágyódásból, nosztalgiából születhet valami valóságos dolog. Én itt olyan régi romokat képzeltem el, ahol minden romokban van ugyan, de amelyeket meg lehet őrizni. Az egészet mint valami nagy színházi díszletet képzeltem el, amely arra hívja fel a figyelmet, hogy valamit mi leromboltunk, ami már többé nem létezik, és ennek a helyére kellene valamit teremteni. Az egész együttes olyan épületekből és romokból áll, amelyek emlékeztetnek mindenfajta régi fórumrészletekre, régi színházi terekre vagy arénákra. Ennek azonban mindegyiknek megvolt a funkciója. Volt egy nagy szabadtéri színpad, amelyik restaurált „romos" állapotban is természetesen tudott funkcionálni, volt egy nagy szálloda, elképzeléseim szerint a föld alatt volt egy nagy centrum, amelyben kiállítási helyiségek voltak, kis kézműves atellier-k, uszoda, korcsolyapálya, tehát általában a program gyakorlati pontjait is igyekeztem betartani. A terveimben szerepelt egy parkrészlet is, ahol sétálni-járkálni lehetett a romok között, amelyek összekeveredtek a valódi romokkal, a vásárcsarnok pincéinek maradványaival, s végeredményben az ember már nem is tudja, hogy hol jár, a múltban vagy a jelenben, a valódi vagy a hamis romok között. Még a régi, sikertelen pályázatok „romjaiból" is bekomponáltam néhány elemet.

– Ez úgy tűnik, hogy teljes egészében konceptuális idea volt.

– Igen, ez kifejezetten konceptuális elgondolás volt. Ez rokonította a tervet mindenekelőtt az utópista építészeti elképzelésekkel.

– A következő nagy építészeti pályázat, amelyen részt vettél, tudomásom szerint a párizsi városi park kialakítására meghirdetett pályázat volt.

7

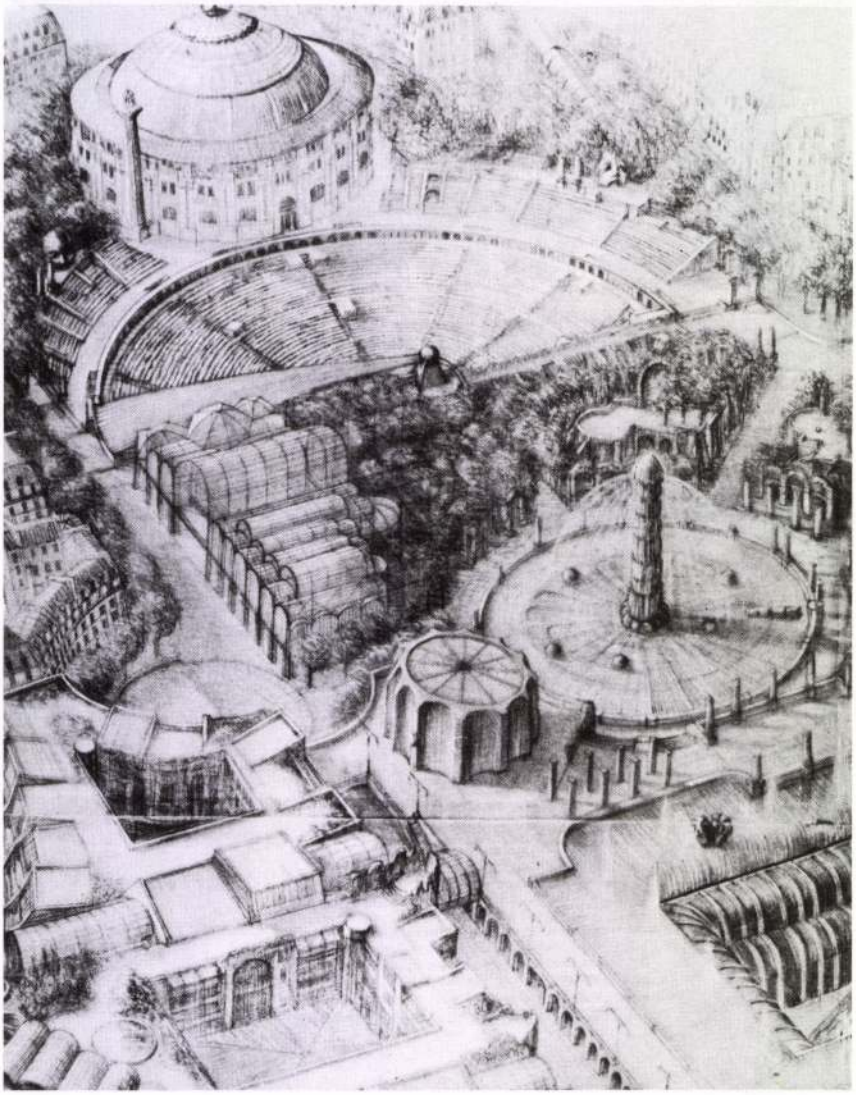

9a

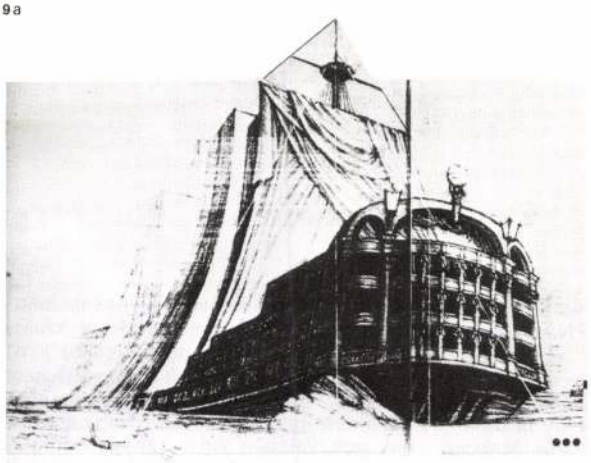

9b

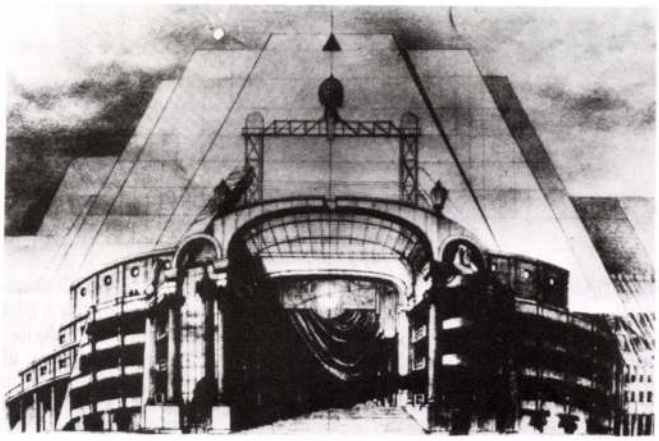

– Igen. Ott lényegében szellemében az előző elgondolásokat folytattam, természetesen az adott tér és funkció követelményeihez alkalmazva.

– Ebben a tervedben, úgy hiszem, nem kevés személyes nosztalgia is munkált, hiszen ha jól tudom, Pesten sokáig a Városliget közvetlen közelében laktál.

– Igen, és nagyon szerettem mindig a Városligetet, oda jártam jégpályára, uszodába, és nem tagadom, e párizsi parkban is igyekeztem átmenteni mindazt, amit a pesti Városligetből szerettem. Terveztem egy uszodát, amelynek méretei körülbelül megfelelnek a Széchenyi uszodának, de formájában inkább a római thermákra emlékeztetett, egy mesterséges nagy tavat is beleképzeltem a párizsi tervbe, habár ez a terület sokkal kisebb, mint a Városliget, csak körülbelül 50 hektáros. Ugyan ezt a pályázatot sem én nyertem, hanem olyan terv, amelyik A-tól Z-ig pragmatikusan betartotta a megadott programot, de munkámat az értékelés során kiemelték.

– A harmadik nagyszabású építészeti pályázat, amely a közelmúltban zajlott le, a párizsi Bastille Operaház *tervpályázata volt. Erre is készítettél ötletterveket.*

– Igen, habár ezt nem adtuk be a pályázatra, mert ugyan a magam részéről majdnem teljesen kész voltam vele, az az építész, akivel együtt pályáztunk volna, egyébként a L'ivres de Pierre szerkesztője, a saját munkájával nem készült el. Később ezt a tervemet is leközölte egy építészeti magazin, összehasonlítva a díjnyertes pályázatokkal.

– Ezt a publikációt magam is ismerem, és ennek alapján mondhatom, hogy terved engem leginkább egy XVII. századi díszes vitorláshajó tatjára emlékeztet.

– Az a terv, amit leközöltek az újságban, az épület alapötletrajza, ami még nem egy opera, de ami már lehetne egy épület. Mindenesetre valóban nagyon hasonlít egymásra egy régi vitorláshajó hátsó felépítménye, ahol a különböző lakosztályok voltak és egy XVII. vagy XVIII. századi olasz operaház balkonsora. A nézőtéri részről nem beszélve rengeteg kapcsolat van egyébként is a hajós és a színházi kifejezések között is.

– Persze, ez a hasonlóság nem azt jelenti, hogy a te operaházadban csak Wagner Bolygó hollandi *című operáját lehetne eljátszani.*

– Nem. Ezt az operát úgy képzeltem el, hogy amellett, hogy ezt a hasonlóságot kihasználtam, elsősorban a hasonlat szimbolikus erejét akartam kifejezni. Nem Wagner, inkább Mozart *Varázsfuvolája* szimbolikájának felhasználásával akartam megteremteni az épületet. A homlokzaton az opera balkonsoraiból csináltam ezt a hajóra emlékeztető felépítményt, középen mint bejáratot az Operaház színpadát használtam fel, és a néző, amikor belép, ott találja magát egy hamis perspektívájú nézőtér előtt, amely maga az előcsarnok, és az igazi nézőtér e mögött van. A nézőtéren a Varázsfuvolát illusztráló mennyezetfreskó fogadta volna a látogatót, szemben pedig a színpad, amely fölött ennek a „hajó"-nak egész vitorlaszerkezete, amely kívülről nagy fehér csonka piramisnak látszódik. Az egész opera tulajdonképpen semmi más, mint a Varázsfuvolának a díszlete, a mű szimbolikájával, mert ott van a sötétség birodalma, tehát a nézőtér, és ott van a világosságé, amely ez a fehér piramis, ami alatt van elhelyezve a színpad.

– Úgy tudom, hogy ebben a munkádban már a környező teret is megtervezted. Az utóbbi években érdeklődésed egyre inkább a városkép felé fordul. Mint építész városi terekben, városrészekben gondolkozol. Ez tulajdonképpen mit jelent?

– Tulajdonképpen itt is szcenográfiáról van szó, nevezhetnénk urbanisztikai szcenográfiának is. Az épületeket és az épületek környezetét olyan díszleteknek fogom fel, amelyekben az emberek mindennapi életszerepeiket játszhatják el. Az olaszok ugyanazt a szót, a szcenográfiát alkalmazták a díszletre és a térre is.

– Kíváncsi volnék arra, hogy ebből a szcenográfikus nézőpontból milyennek látod például a mai budapesti tereket? Úgy gondolom, építészetileg, városképi szempontból, sajnos nagyon kevés jó terünk van ma Budapesten, annál több rossz.

– Jó terünk például a Batthyány tér. És van egypár jó a Várban is, szóval a régi terek, elsősorban a város szívében. Ezeket csak rendbe kellene hozni. Ugyanakkor vannak olyan tereink, amelyek inkább hasonlítanak egy külvárosi közlekedési csomópontra, mint városcentrumokra. Ezeknek egyáltalában nincs urbanisztikai hangulatuk. Itt nincsenek olyan középületek, amelyek maguk köré tudnák szervezni a teret, sem olyan szórakozóhelyek, bevásárlási centrumok, amelyek kellemes képet tudnának adni nekik. A Kálvin tér az egyik ilyen kirívó példa, ahol még a háborúban lebombázott házak foghíjai éktelenkednek, s a meztelen tűzfalakra mindenfajta borzalmas reklámok vannak felfestve. Természetesen egy teret nemcsak úgy lehet helyrehozni, hogy a foghíjakra lakóházat vagy irodaépületet építünk, hanem hogy építészetileg és hangulatában egyaránt, ha úgy tetszik, szcenografikusan, megtervezzük.

– Mint a beszélgetésünk elején említettem, ennek az interiúnak az apropója egy új magyar film forgatása, Gaál István operafilmjének, az Orpheus és Euridiké*nek. A forgatáson mint a film díszlettervezője működsz közre, és ez ismét egy újabb műfaj, egy újabb tevékenységi terület eddigi művészetedben.*

– Igen. Filmdíszletet eddig még valóban nem csináltam. Ez a terület önmagában eddig azért sem érdekelt, mert a filmek 80 százaléka, ha nem több, teljesen a reális környezetet kopírozza, és nagy ritkaság, ha olyan filmet csinálnak, amelynél valami poétikus elem megköveteli, hogy ettől a valóságtól elszakadjanak. Gaál István filmje témájánál fogva ilyen alkotás, és a rendező erre a munkára azért is kért föl, mert az operával elég régen foglalkozom, ezt a műfajt elég közel érzem magamhoz, és ennyiben nem is új ez a tevékenység a számomra. A különbség csupán annyi, hogy most nem színpadi, hanem filmdíszletet kellett terveznem, és ez olyan szempontból is izgalmas feladat volt, hogy például a külső felvételeknél a valóságos táji elemekbe, környezetbe kellett beilleszteni egy operadíszlet poétikus vagy stilizált elemeit.

Rideg Gábor

Nagy István

Kriterion Kiadó, Bukarest, 1984

Az 1984-es húszesztendős, 2500. kötetén túljutott romániai kiadó, a Kriterion művészeti monográfiái sorában a 25. *Murádin Jenő* 1984 őszén megjelent *Nagy István*-könyve. Régi adósságot törleszt vele a kiadó, hiszen a XX. század első felében Erdély képzőművészetének legkiemelkedőbb, máig ható életműve a Nagy Istváné. S ráadásul annyira szerteágazó (három ország, Magyarország, Románia, Jugoszlávia művészetébe beletagozódó), legendákkal teli s regényesítéssel (*Surányi Miklós* 1923-as könyve) elhomályosított, hogy még az alaptájékozódás, az életmű ismerete s a valós tények visszakeresése is komoly próbára teszi a kutatót. Még akkor is így van ez, ha a bő terméső Nagy István-irodalomban cikkek özöne, *Pap Gábor* máig meghatározó alapvetése és *Solymár István* kísérlete egyaránt rendelkezésre áll. Az életmű legfőbb darabjait így is Bukaresttől Brassóig, Csíkszeredától Makóig és Szabadkáig, Budapesttől Pécsig és Bajáig lehet csak megközelítő teljességben látni-tanulmányozni. Mindezzel csupán a Nagy István-kutatás, pontosabban az abban való előbbre és továbblépés objektív nehézségeit jeleztem. Murádin Jenő nem vállalkozik a korábbi monográfiákban megcélzott teljességre. Ő az életmű egészének globális, de mégis alapos és megbízhatóan pontos ismeretében a szülőföldhöz, Erdély képzőművészetéhez kapcsolódó szálakat pontosítja, félreértéseket oszlatva, bizonytalan évszámokat egyértelműre igazítva (például Nagy Istvánnak volt, valóban volt – ahogy eddig is sejtették – Bukarestben kiállítása, de nem a 20-as évek végén, hanem emlékkiállítás 1939 decemberében). Alapállásként, megközelítési módszerként is helyeselhető mindez, csupán azon gondolkodtam el, hogy helyes-e ennyire a művészet mai határai között láttatni azt az életművet, mely más, a maitól lényegesen eltérő mű-

1

2

3

4

vészeti-történeti akusztikájú időben alakult ki s létezett? Vagyis ha ezt végiggondoljuk: van-e külön erdélyi, magyarországi, vajdasági-jugoszláviai Nagy István? Nyilvánvalóan nincs, nem is lehet, mert életműve egy és oszthatatlan. Persze mégsem ilyen egyszerű a kérdés, mert ráadásul művei szétszóródtak e három országban úgy, hogy csíki és gyimesi tájképei magyarországi és jugoszláviai köz- és magángyűjteményekben ugyanúgy vannak, mint bakonyi, alföldi vagy sajkási darabok a Királyhágón túli városokban vagy éppen Bukarestben. Nagy István vándor életmódjának, gyakran változó helyszíneinek megállapításánál talán még bonyolultabb az ide-oda vándorló munkáinak pontos nyomon követése. Persze ez utóbbi már a művek utóéletéhez tartozik inkább, míg az előző lényegibb, az alkotások jellegére, milyenségére közvetlenül ható, tehát szervesebb belső meghatározója a bemutatott munkásságnak. Murádin mindegyikkel számol, s végül is helyesnek, kolozsvári kutató számára ma egyedül járhatónak látszik az ilyesféle megközelítés. Kitűzött célja szerint: „nem kívánja ismételni a már megjelent Nagy István-összegzéseket. Ehelyett arra tesz kísérletet, hogy föltárja s a korábbi eredményeket megbecsülve, alapjaitól építse újra a *pályarajz szülőföldhöz kapcsolódó fejezeteit*". Amilyen határozott a célkitűzésben, olyan következetes a megvalósításban, vagyis Nagy István erdélyi tartózkodásait, ott készült műveit ismét és ismét revízió alá veszi, szinte nagyító alatt vizsgálja, miközben az életmű s az életút többi, máshová kapcsolódó tényeivel-adataival s a munkásságértékelés pilléreivel mint adottsággal számol. A hozzáállás, a kutatói attitűd jogosultságát az eredmények teszik egyértelművé, mert végül is nem Nagy István erdélyi monográfiáját kapjuk kézhez, hanem olyan könyvet, amely úgy számol be az egészről, hogy a rész mélyebb vonásait, az eddigi bizonytalan adatokat erősíti meg, tárja föl összefüggéseit: erős kontúrokkal rajzolja meg Nagy István szülőföldhöz kötődését, az életút és a mű erdélyi meghatározottságát.

A szülőhely, Csík, a csíki medence vázlatosan érintett művészettörténete (csíki szárnyas oltárok, népművészet stb.) után oknyomozói alapossággal tisztázza Nagy István családtörténetét, bemutatja a jellegzetes csíki faluképet, a tízesek rendszerét, leírja a festő szülőházát, annak berendezését (alaprajzát is közli), vagyis a Nagy István-irodalomban először mutatja be alaposan, körültekintő részletességgel azt a környezetet, ahova mindig megtér dolgozni, pihenni, feltöltődni a festő. Iskoláztatása eseménytörténetéből, művészi irányítóinak sorából kiemeli *Sárdi István*t, a kolozsvári tanítóképző jól képzett szaktanárát. Művészeti tanulmányainak anyagi forrását – a család, főleg édesanyja, Nagy Antalné Sándor Mária segítségén túl – egyértelműen és meggyőzően jelöli ki Murádin az alapítványszerű „csíki magánjavak vagyonkomplexumában", melyből több művész kortársa (például *Siklódy Lőrinc* szobrász, *Szopos Sándor* festő) is nyert támogatást.

Nagy István remeteéveit (1900–1914) mozaikrakó módszerrel, a tények-művek-írások és vallomások aprólékos összeegyeztetésével az eddig ismertnél tartalmasabbra rajzolja Murádin. Nemcsak első kiállítását (1902 nyara, Csíkszereda) pontosítja, hanem a tanulmányaihoz támogatást nyújtó Csík vármegyét és szülőfaluját, Csíkmindszentet mint mecénást is bemutatja (a vármegye megrendelésére Rákóczi- és Kossuth képet festett, szülőfaluja határának pedig elkészítette a tipográfiai térképét). Majd festőútjait, motívumgyűjtésének helyszíneit – s az elkészült műveket – veszi sorba, szigorú időrendbe s fejlődésvonalba állítva. S mindenütt újabb és újabb eddig nem értékelt s föl nem fedett adatok, nyilatkozatrészletek gazdagítják a mozaikképet. Különösen árnyalt Nagy István kolozsvári tartózkodásának, kiállításainak jellemzése, s arckép-megrendelőinek, mecénásainak (főként a kolozsvári Náthán Mór), sőt modelljeinek (a kolozsvári Bolond Sándorról például esszéisztikus, irodalomtörténeti párhuzamokkal gazdagított portrét írt) a bemutatása sikerült plasztikusra. Feloldja Nagy István egyik kényes életrejtélyét is, mégpedig azt, hogy 1919 után azért térhetett csupán ritkán vissza a családjához, mert beleszeretett katonáskodó öccsének feleségébe, s a szégyenérzet akadályozta a későbbi (gyakori) visszatérésekben. (Az otthonából távozó festő előbb Gál Ferencéknél szállt meg Csíkszeredában, majd 1919 nyarán Kolozsvárra költözött.) A szülőföldtől való elszakadás mély átéltségét s keserűségét közvetetten alátámasztják a festő édesanyjáról 1919-ben készült drámai hangú portrék s a későbbi, főként 1930-tól festett átszűrt, lírai szülőföldvallomások; a visszaemlékezéses képek csendes melankóliája, előtörő tragikuma, lebegő fájdalma.

Murádin Nagy István mindegyik erdélyi kiállításának jellemzésekor ügyel arra is, hogy ismert–vagy általa föltárt–sajtóvisszhangokból, ismertetőkből, kritikákból olyan részleteket idézzen, meyek a bemutatott műveket (is) máig érvényesen jellemzik. Jócskán szaporítja így a Nagy István-bibliográfia eddig ismert tételszámát, s ráadásul fontos írásokkal. Ahogy Nagy István igazi fölfedezését jelentő 1923-as budapesti (Nemzeti Szalon) tárlatának legnagyobb hatású méltatója,

1 Nagy István: Palánkok,
papír, kréta, 64x80 cm, 1927 (fotó Petrás I.)
2 Nagy István: Remények Sándor
papír, szén, 35,5x27 cm, 1926 k.
3 Nagy István: Kelemen Lajos,
papír, szén, 39x27 cm, 1926 k.
4 Nagy István: Április Lajos,
papír, szén, 39x27 cm, 1926 k.
(fotók Csomafáy F.)

Kosztolányi Dezső, úgy erdélyi kiállításait is gyakran kortárs írók (*Molter Károly, Lucian Blaga, Salamon László, Olajos Domokos, Kádár Imre, Nyírő József, Kós Károly, Jékely Zoltán* stb.) finom tollán született, érzékeny elemzések vitték közel a közönséghez. A festőnek primus inter pares műfaja ugyan a tájkép, de arcképeiben is sorsszimfóniákat, életutakat sűrített, magatartásokat, habitusokat rögzített olyan mély átéléssel s elementáris megjelenítő erővel, hogy lélekelemzésnek, szociográfiai tényfeltárásnak, helyzetképnek egyaránt fölfoghatók. A mellékjük sodródó – s a kutatás által eddig elhanyagoltabb – író- s művészkortársakról készült arcképei főként karakterességükkel tűnnek ki. Igaza van Murádinnak abban is, hogy Nagy István viszonylag nagy számú művészportré-galériájának (legtöbbjüket a *Pásztortűz* közölte; Nyírő József, *Áprily Lajos, Kuncz Aladár, Szentgyörgyi István, Dsida Jenő* stb.) „egy irodalmi múzeumban lenne a helye"... S főleg fontos lenne-lehetne mindezeket külön kiállításon bemutatni, hiszen sajátos terrénuma ez az erdélyi művészetnek, olyan terület, ahol szintén úttörő jelentőségű Nagy István szerepe (folytatói közül gondoljunk csak *Zsögödi Nagy Imre* és *László Gyula* arcmássorozataira).

Persze nemcsak az írók, költők, vezető román (sorukban a maga és felesége arcképét megrendelő *Octavian Goga,* aztán *Emil Isac* stb.) és magyar értelmiségiek, hanem a kortárs erdélyi festők is (*Tassy Demián, Aurel Ciupe, Szabó Vera,* aki Nagy István portrészobrát is elkészítette, *Tóth István,* Szopos Sándor, *Mikola András* stb.) mesternek kijáró tisztelettel értékelték magasra Nagy István művészetét. Aurel Ciupe, a kitűnő román festő pontosan rámutatott arra is, hogy miért alapvető, a XX. századi erdélyi képzőművészetnek miért sarkpontja, viszonyítási bázisa a Nagy István-i életmű: „Annyiban hatott és hat ma is, hogy magasabbra, nagyon magasra emelte a mércét." S példaerejűvé emeli az életművet – a jövőben is – a szülőföldszeretet elemi erejű vallomásos őszintesége (mintha minden képe anyjának, Sándor Máriának címzett beszámoló lenne, ahogy Ady minden versei Édesnek [is] íródtak) s az egyszerű emberek, pásztorok, parasztok, munkások és mindennemű kétkeziek iránti őszinte elkötelezettsége. Mindezt érzékenyen jeleníti meg Murádin monográfiája.

Bő jegyzetanyag, fontosabb életrajzi adatok, szülőföldjén rendezett tárlatainak sora, a romániai köz- és magángyűjteményekben őrzött művek jegyzéke (hiányossága ennek, hogy Solymár ouvre-katalógusának a műszámait nem tünteti föl, pedig így lenne igazán használható), több mint 300 tételt számláló irodalomjegyzék (néhány, a 70-es évektől megjelent írás fölvételét hiányolom), román és német nyelvű rezümé teszi teljessé a kötetet. (Kár, hogy a 16 színes és a 60 fekete-fehér reprodukció helyenként élvezhetetlen, de hát erről nem tehet a szerző.)

Murádin új monográfiája birtokában is maradnak persze bizonytalan, máig kellőképpen át nem világított pontjai az életműnek. A fontosabb művek tárgyszerű leírását árnyaltabb műelemzések gazdagíthatnák. Az ezutáni kutatás feladata marad egy-egy képtípusnak az életművön átvezető ikonográfiai szempontú vizsgálata (a portrékra, az íróarcképekre gondolok itt vagy az erdélyi tájképtípus, kép-forma egyedi és sajátos jellemzőinek a megragadására), az 1904-től született alföldi képek Nagy István-i karakterisztikumainak, (összevetve, de egyúttal el is különítve az alföldi festészettől) felmutatása stb. Annál is inkább bízhatunk a tennivalók elvégzésében, mert valóban igaz, hogy Nagy István „alkotásait az utókor újra és újra felfedezi". Manapság pedig több közgyűjteményben is fölfedezhetők, hiszen a kolozsvári Művészeti Múzeum állandó kiállításán 6, Marosvásárhelyen 2, a Magyar Nemzeti Galéria XX. századi festészet és szobrászat tárlatán 11, a Pécsi Modern Képtárban és a Miskolci Képtárban 2–2, a kecskemétiben 19 alkotása szerepel, a bajai Nagy István-szobában 26 művét mutatják be – s a felsorolás talán nem is teljes.

A kutatás fonalát tovább szövőnek ezután olyan tényekkel-összefüggésekkel is jobban kell nálunk számolnia, hogy például az Európai Iskola (*Előzőeink* című XXXII. tárlatán 1948-ban) Nagy Istvánt ősének tekintette; a Balaton festői sorában valószínűleg sajátos hely illeti meg (v.ö.: *A festői Balaton,* Balaton-könyvek, M. Kir. Balatoni Intéző Bizottság, Felelős kiadó: Tóth Lajos. – *Csáky Dénes* listája szerint – 96. old. 313. tétel – Nagy István 1923, 1924 és 1927-ben dolgozott a Balatonnál). S alföldi képei eddig csak sejtett, mindenképpen nagyobbfokú jelentőséget biztosítanak számára festészeti hagyományunk e fontos ágában – függetlenül iskoláktól, csoportoktól. Rá is találó a *Rippl-Rónai*ról írt Fülep Lajos-jellemzés: „Csodálatos, hogy a csoportokkal szemben mindig az egyes emberé az utolsó szó; az iskolák, tehát több ember összeadott ereje előbb merül ki, mint a magára hagyotté. A nyájtalan ember, aki nem fér össze a többivel, akit nem lehet nivellálni, kénytelen-kelletlen megy tovább a maga kalandos, keskeny útján, s minél nagyobb ellenállással kell megküzdenie, annál jobban megedződik ereje. Az iskolák, a gruppok egymást követik, gyorsan, az izolált ember fölötte áll az áramlatok mulandóságának."

A magányos Nagy István elszánt művészi irányultságú, állandó belső fejlődést mutató képvilágával – Móriczcal egyidőben – rajzolta körül mély kontúrokkal és nagyfokú árnyaltsággal a korabeli élet s társadalom „való világát". Ez, éppen ez a belső s lényegi sajátság biztosít a Nagy István-i életműnek olyan „külön világ", „egyéni út" jelleget, amit a nemzeti művészet szempontjából (is) szükséges megismerni, újra és újra értékelni egyre tovább bővülő körökben.

5

5 Nagy István: Önarckép, pasztell, 1927 (fotó Petrás I.)

Sümegi György

A nagy győzelem emlékműve

A szovjet nép emlékezetében sohasem halványulnak el a nagy honvédő háború eseményei. Minél távolabb kerülünk időben 1945 májusának győzelmes napjaitól, annál fényesebben áll előttünk a nép hőstette, egész nagyságában – e hőstett a mindennapi munkát jelentette: a katonákét a frontokon, a népét a hátországban; ez a munka kovácsolta ki a háború 1418 hosszú napja és éjszakája alatt a győzelmet. Az elvesztettek fölötti fájdalom, a győzelmek öröme, a háború hétköznapjainak iszonyú nehézségei és a katonák hősiessége, bánat és reménység – ez mind a háború volt, amelynek során a szovjet nép törhetetlen akarata, elpusztíthatatlan ereje és az ügyének igazságosságába vetett rendíthetetlen hite kiállta a legkeményebb próbát. A szovjet emberek sokmilliós családja, amelyet az a törekvés kovácsolt egybe, hogy legyőzze a fasizmust, felszabadítsa a hazát az ellenséges megszállás alól, a kommunista párt vezetésével megmutatta a világnak, hogy semmi sem lehet erősebb, mint az eszmébe vetett hit, amelyet megsokszoroz a szabadságáért és hazájáért küzdő nép hősiessége.

Szent emlék a háború emléke. Ezért lobognak az örök tüzek az ismeretlen katonák sírján, ezért emelünk emlékműveket – hatalmas műalkotásokat és aprócska, szerény háborús emlékműveket, amelyek azonban nem kevésbé kedvesek egy-egy falu emlékező lakói szívének.

A nagy honvédő háború apoteózisa a „Győzelem Napja" lett, a nap, amely felvirradt a csaták útján végighaladó szovjet katona számára. E nap mintegy pontot tett egy történelmi fejezet végére, és egyszersmind új fejezetet nyitott: ekkor lépett ki a szocializmus az addig egyetlen ország határai közül. A szovjet emberek, katonák hősiességükkel és emberségükkel sok nép bizalmát és elismerését megnyerték. A szovjet népnek a nagy honvédő háborúban aratott győzelme világtörténelmi jelentőségű tett, s jelentősége nem homályosulhat el, nem csökkenhet a múló évekkel. Sőt amint telik az idő, e napok emléke még élesebben rajzolódik ki az utódok tudatában, még többet követel tőlünk. Még mindig adósai vagyunk a veterán harcosoknak, akik a háború minden terhét a vállukra vették.

A hazánk fővárosában, Moszkvában emelendő hatalmas, össznemzeti jelentőségű építészeti és szobrászati emlékműkomplexum, amely a szovjet népnek az 1941–1945. évi nagy honvédő háborújában aratott győzelmét örökíti meg, kifejezi majd népünk mély háláját ama harcosok – holtak és elevenek – iránt, akik e győzelmet megszerezték. A nevezetes „Poklonnaja Gorá"-n – a „Tiszteletadás Hegyé"-n – fog emelkedni, s helyét nem véletlenül választották ki: a hajdan Moszkvába érkező vagy innen eltávozó emberek e hegyről tisztelegtek mély meghajlással a város előtt (*poklon* meghajlást jelent).

Mély benyomást kelt a szemlélőben az emlékmű tervezetének mérete, az emlékműegyüttes eszmei-művészi alapgondolatának mélysége és jelentősége. Az együttes egy 135 hektár kiterjedésű, e célból létesítendő parkban áll majd, a sétányon fasorokkal, a háború veteránjainak találkozói számára alkalmas helyekkel, dekorativ vízmedencékkel és szökőkutakkal körülvéve. A Poklonnaja hegy legmagasabb pontján nagy, kör alakú tér létesül, s ennek középpontjában lesz a kompozíció eszmei középpontja: egy vertikális, 72 m magas szoborcsoport – *A győzelmes nép Lenin zászlaja alatt*. Magas talapzaton áll majd a katona, a munkás, a repülő, a matróz, a kolhozparasztasszony, a katonalány és a partizán tizenhat méteres gránitfigurája, felettük vörös gránitból faragott zászló leng, Lenin domborművű arcképével. A kompozíciót rubinvörös csillag koronázza. A talapzaton ez a felirat lesz olvasható: „Dicsőség a győzelmes szovjet népnek." Az emlékműhöz vezető térségen bronzsztélé áll majd, rajta a felirat: *Fel, háborúra, hős haza!* A sztélét *I. Toidze* jól ismert, *A Haza-Anya hív* című plakátjának alakja és a *Szent háború* című dal szövege díszíti, amelynek szerzője V. Lebegyev-Kumacs költő és A. Alekszandrov zeneszerző. Innen a látogató a központi fasorba jut, amelynek mindkét oldalán öt pár sztélé áll majd, ezek a nagy honvédő háború – a jobb oldalon állók a hátország, a bal oldalon állók a front – legfontosabb eseményeit ábrázolják.

A térség kerülete mentén, félkör alakban vörös gránittalapzaton nyolc többalakos szoborkompozíció helyezkedik el, s mindegyikük a nagy honvédő háború történetének egy-egy lapját örökíti meg. Az együttesek témája: *A frontra indulók búcsúztatása, Kommunisták, előre!, A nép bosszút áll, A szovjet hadsereg felszabadító küldetése, Mindent – a frontnak!, Kenyeret a hazának!, A győzők fogadtatása, A béke nevében.* E művekben a történelmi tények dokumentálása szimbolikus. Jellemző, hogy e kompozíciók mindegyikének közös hőse a katona alakja lesz, amely jelen van minden csoportban, ő fűzi egységbe a kompozíciókat. Ugyanez a katonafigura jelen van a központi szoborcsoportban, a „Győzelem zászlaja" alatt állva ő jelképezi hazánk hősiességét, legyőzhetetlenségét.

A tér perspektíváját a Nagy Honvédő Háború Múzeumának monumentális, fehér márványburkolatú épülete – a Győzelem Palotája – zárja le, benne a kupolával

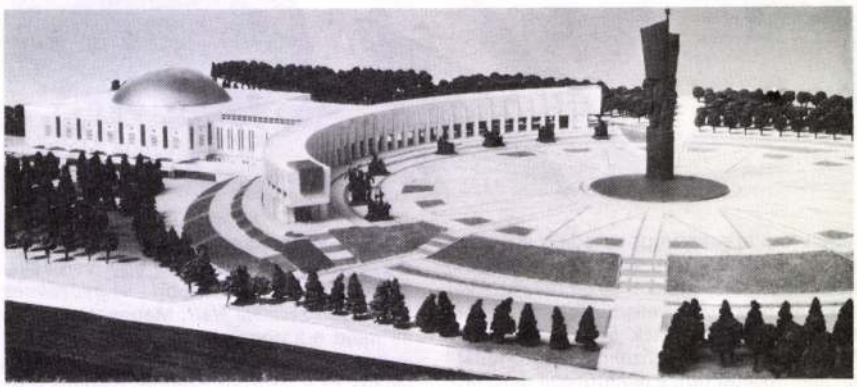

fedett Dicsőség-teremmel. A teremben kristályoszlopba zárva őrzik majd a győzelemnek 1945 májusában a Reichstag épületére kitűzött zászlaját. A kupola középpontjában, a zászló felett, arany alapú mozaikpannókon a Vörös téren lezajlott győzelmi díszszemle és tűzijáték képével mint háttérrel a Győzelem érdemrendjét látjuk. Az ünnepélyes és színes kompozíciót a Szovjetunió és szövetséges köztársaságainak címerei és zászlói teszik teljessé, rajtuk a gárdaegységek szalagja. A Dicsőség termében felállítandó, bronzkoszorúkkal ékes sztéléken olvashatjuk a Szovjetunió hőseinek, valamint a Dicsőség-rend valamennyi fokozatával kitüntetett katonáknak nevét. Itt láthatók majd a legkiemelkedőbb államférfiak és hadvezérek szoborportréi is.

Négy díszterem fogja körül a Dicsőség termét, ezek dekorációja és a bennük kiállított tárgyak a pártról – a nagy honvédő háborúban aratott győzelem vezéréről –, a szovjet nép haditetteiről, a nép munkában aratott győzelmeiről és az ellenséges hátországban véghezvitt hőstettekről beszélnek. A termek falain és oszlopain feliratok hirdetik a harcokban részt vett alakulatok, hadseregek, gárdaalakulatok és hadosztályok nevét. A múzeumban hat dioráma mutatja be a legfontosabb csatákat. E diorámákat az *M. B. Grekov* művészeti alkotóműhely tagjai készítik. Külön termet – a *Megemlékezés Termét* – szentel a múzeum ama húszmillió szovjet polgárnak, aki életét áldozta a fasizmus legyőzéséért, a hazáért, a boldog és békés jövendőért.

A Megemlékezés Terme előtt művészeti galériát állítanak fel, amelyben láthatók lesznek a háború idejének képzőművészeti alkotásai, plakátok és dokumentumfotók.

A teremben rejtett hangszórók költői és zenei kompozíciókat sugároznak. Az érzelmi ráhangolódást segíti elő a terem dekorációja is: a tisztelet jeléül meghajtott zászlók képe a falakon, valamint a gyász költői sorai.

Már a fenti rövid leírás alapján is fogalmat alkothatunk arról az óriási munkáról, amely az emlékmű alkotóira – a különböző szakemberekre, tervezőkre és építőkre – e hatalmas és felelősségteljes munka végrehajtóira – vár.

Bizony, a felelősség óriási. E nagy hatású építészeti-szobrászati komplexum megteremtése, amelynek művészi megoldására nézve egységesnek, meggyőző erejűnek, a szoborkompozícióknak az emlékezetben megmaradóknak, az egész műnek pedig ünnepélyesnek és monumentális hatásúnak kell lennie, végtelenül nagy feladat. Nem véletlen, hogy ez a munka még 1958-ban megkezdődött: ekkor fejeződött be a Győzelem Emlékművének megtervezésére kiírt első pályázatok pályaműveinek értékelése.

Azóta sok év eltelt, de a feladat nagysága és felelősségteljes volta nem engedte meg, hogy elsiessék a megoldást. Ez idő alatt tovább folyt az emlékmű tematikus és művészi alapgondolatának kidolgozása, számos terv készült el a mű építészeti-várostervezési és szobrászati megoldására, vizsgálták a jövendő emlékmű városképbe helyezésének leghatásosabb és legalkalmasabb megoldását. E kutatások eredményeképpen Moszkva egyik legszebb fő útvonala, továbbá a Győzelem Tere, rajta a XIX. századi orosz építészet egyik alkotásával, a diadalívvel szervesen kapcsolódik a tervezett emlékműhöz, mintegy tovább tágítva ennek történelmi kereteit.

A Győzelem Emlékműve tervezési munkálataiba nagy számú alkotót – építészt, szobrászt, festőt, mérnököt – vontak be. Az 1981-ben létrehozott szerzői kollektívának, amelynek feladata a végleges terv elkészítése volt, *Ny. Tomszkij* volt a feje. Tagjai *Ja. Belopolszkij, L. Golubovszkij, A. Poljanszkij, B. Rubanyenko* építész, *O. Kirjuhin, Ju. Csernov* szobrász, *V. Zamkov, Ju. Koroljov* monumentális festő és *Ju. Dihovicsnij* mérnök-konstruktőr. A munkában tevékenyen részt vesznek a Szovjetunió Honvédelmi Minisztériuma Hadtörténeti Intézetének munkatársai.

A Szovjetszkaja Kultura című lap 1983. október 6-i száma interjút közölt Ju. Csernovval. A szobrász többek közt ezt mondta: „A dolgunk nehéz volt, de ugyanakkor könnyű is. Könnyű, mert az elmúlt több mint negyven év alatt a művészet rengeteg tehetséges alkotást hozott létre a háborúról. S mindebből a gazdagságból – az irodalom, a film, a költészet területéről – meríthettünk. Gondolja csak meg, hány háborús emlékmű áll már az országban! Az emléktáblától kezdve a hatini és a volgográdi Mamajev Kurgánon álló emlékműig. Azt gondolhatnánk, hogy minden alak, minden szimbólum végleg ki van merítve. S nekünk saját hangon kell szólanunk, mintegy az emlékművek emlékművét kell megteremtenünk."

A Győzelem Emlékművével kapcsolatos intenzív munka ma is folyik. Az emlékmű eszmei-tematikai és építészeti koncepciójának alapjául a Győzelem Emlékművének és a Nagy Honvédő Háború Múzeumának az SZKP KB Politikai Bizottsága által 1983 februárjában jóváhagyott tervjavaslata szolgál. Jelenleg a részletes terveken dolgoznak, elkészítik a művészi és plasztikai megoldások változatait, keresik a szoborkompozíciók legkifejezőbb elemeit, elkészítik a szoborművek munkamodelljeit, ellenőrzik az emlékmű komplexum elemeinek méretarányait és térbeli összefüggéseit. Hiszen e helynek nemcsak az lesz a feladata, hogy a Győzelem Napján befogadja az itt összegyűlő, akár hatszázezres tömeget, hanem arra is alkalmasnak kell lennie, hogy az idelátogató ember érzéseivel és gondolataival egyedül maradhasson. Mindez érzékelteti, milyen bonyolult feladat az együttes különböző zónáinak, elemeinek képi megfogalmazása és egységbe foglalása. Az alkotók legfőbb célja azonban az, hogy az építészet, a szobrászat, a monumentális téralkotás és környezetformálás eszközeivel, a színek, a zene, a költői nyelv segítségével méltó emléket állítsanak a nép győzelmének.

S szólni kell még egy fontos mozzanatról. Ez az emlékmű mintegy megtestesíti az egész nép emlékezetét. Alkotója az egész szovjet nép. Az a régi hagyomány, hogy a kimagasló jelentőségű emlékműveket a nép adakozásából emelték, ebben az esetben a szovjet nép széles körű támogatására talált. Az e célból nyitott számlákra öregek és fiatalok, háborús veteránok és hadiözvegyek, üzemi kollektívák és a nagy építkezéseken dolgozók utalnak át pénzt. A Győzelem Emlékműve jelképe lesz az utódok hálás emlékezetének mindazokra, akik a fasizmussal vívott élethalálharcban megálltak a helyüket, győztek és megvédték a békét. *(Iszkussztvo, 1984. október.)*

V. Perfiljev

Fordította: Baik Éva

Kerámia X 27
Budapesti Galéria Kiállítóháza, 1984. XII. 28–1985. II. 10.

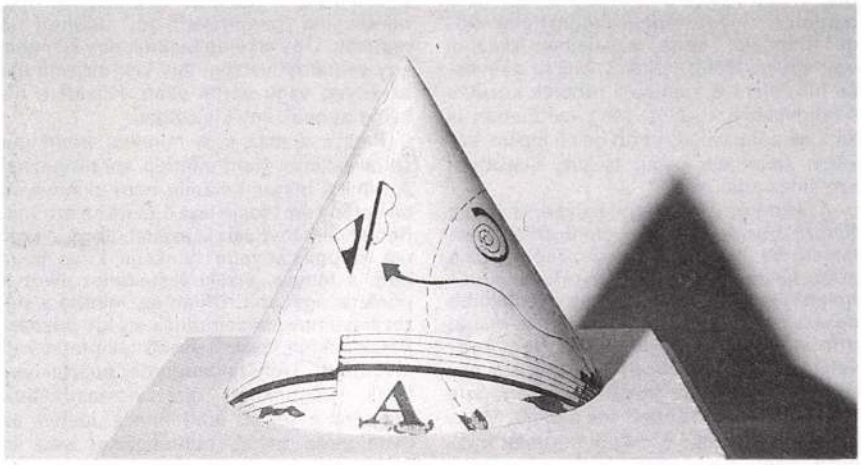

Lőrincz Győző: Meditációs tárgy, kőcserép, 17 cm, 1982 (fotók Attalai G.)

Szép „színtelen" kiállítást láthattunk a Lajos utcai galériában *Kerámia x 27* címmel. Szándékoltan hangsúlyozom a színtelen jelzőt, mert míg az egyik oldalon nagyon is színes a bemutató – különösen ami a kapcsolatteremtés szándékát illeti –, addig maguk a tárgyak, minden szépségük ellenére egyfajta hiányérzetet váltanak ki monokronizmusukkal. A hiány csak erősödött bennem, amikor végigolvastam a kiállítók névsorát. Rangos külföldiek és hazai művészek (27-en) társasága majdhogynem egységesen – mintha nem is ma élnének, olyan konvencionálisan érvényesítik az immár húsz éve tartó ízléses keramikus manírt, az anyag –, vagy még pontosabban szólva, az agyag színűség elvét.

Nem szeretném, ha a kedves – különösen a keramikus – olvasó azt gondolná, hogy valamiféle soha meg nem nyugvó világban kell élnie, olyanban, ahol még meg sem gyökereztek bizonyos kulturális, művészeti vívmányok, például a máz nélküli kerámia, máris jön valaki, aki másfelé irányítja a figyelmet. Az ilyesmi persze egyre gyakrabban fog bekövetkezni, így hát már most se érjen senkit meglepetésként. Sajnos, nagy baj, hogy nálunk az úgynevezett művészeti, szellemi magatartások olyan akadályokkal teli közegben voltak kénytelenek mozogni még a közelmúltban is, hogy minden esztétikai változás majdhogynem társadalmi válságot idézett elő, s valamiféle forradalomként ment végbe, de úgy, hogy mihelyt elismerést nyert, nyomban saját dogmatizmusába kívánta vonni a jövőt. A kerámia monokrómságának elismertetésért vívott szakmai küzdelem is a fentiek szerint alakult, s ma már éppannyira konvenció és akadémizmus, mint amilyennek annak idején például *Kovács Margit* mázassága hatott, vagy amilyen a közelmúlt társadalmi elismerésére és egyben monopóliumára vadászó magyar konstruktivizmus képe a jelenben. De nehogy hibát hibára halmozzunk, mindjárt kijelenteném, hogy az itt elmondottakat nem a jelen kiállítás elmarasztalása végett említem meg, hanem azért, hogy figyelmünket rávillanthassuk arra a mozdulatlansági hajlamra, ami könnyen hozhat kísértésbe bármelyikünket, éljünk akár itt vagy másutt. Tehát nem árt utalni arra a tényre – ami a kiállításon is jól megmutatkozik –, hogy a nemzetközi, de különösen a mai magyar keramikusságban különösen érvényesül egyfajta konszolidált diktatúrája a samottizmusnak és a terrakottaizmusnak, ami alól nem ártana kibújni.

Satoru Hosino: Komplex, színezett anyag, hamumáz, 15x15x15 cm, 1984

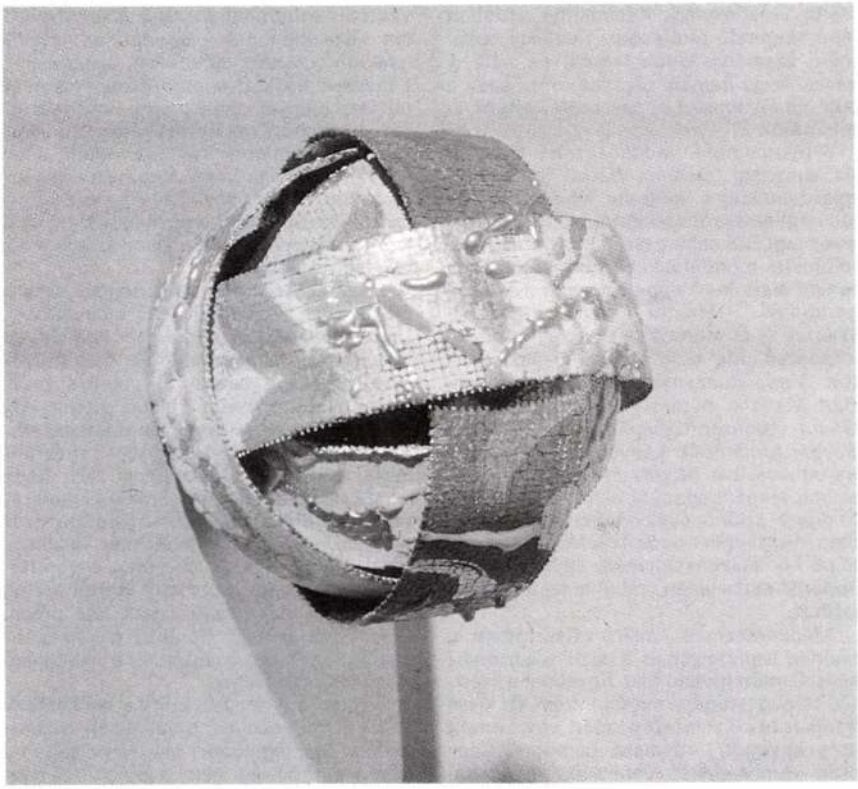

Az itt tárgyalt bemutatón leginkább *Orbán Katalin* az, aki kifelé igyekszik a konvenció gyűrűjéből. De mintha maga se hinné egészen, hogy nyugodtan teheti, amit tesz, azaz elengedheti színérzékét és jókedvét. Hogy ennek ellenére mennyire respektálja a samottisták diktatúráját, az abból is kiderül, hogy a kiállítás hozzám legközelebb álló darabjának azt a címet adta, *Jaj, hát ez mi?* Igazi jaj ez, parányi sikoly némi félelemmel áthatva, remélve, hogy megértők lesznek hozzá kollégái, különösen azok, akik a fehéret, a sápadtságot, a sült barna oxidos felületeket tartják egyedüli belépőnek az éppeni estélyre. Orbán kerámiáinak vonzása és bája abból a nőies tiltakozásból adódik, ahogyan elhárítja az erőszakot, ahogyan jajongva rácsodálkozik arra, ami éppen kikerült a kontroll alól. Ő az egyetlen, aki ily módon nemcsak festőiségével, de attitűdjében is kiválik a bemutató mezőnyéből.

A színezés már csak mint távoli visszfény fedezhető fel *Lőrinc Győző* munkáiban. Nem festői, inkább grafikusi, akkurá-

tus, a felületeket oda-vissza fejlesztgető módon él e lehetőséggel. Finom hálók mögül tűnik elő, „apos" vonalaiban foglal el egy-egy rövidebb szakaszt. Már ez a kevéske friss elem is kiemeli a többiek közül, s odafigyelésre késztet. Még oxidbarnái is kapnak némi valőrt, itt ott belső lilákat, kékeket sejtetnek, pedig tudjuk, ilyesmiről szó sincs a felületen.

A színöröm még egy helyen, a japán *Satoru Hosino Komplex* című darabjában lelhető fel. Igaz, csak cukrász módra. Ez a szép, fémszita szalagok egymásra „gombolyításával" létrehozott tárgy leginkább desszertes dobozokban érezhetné magát otthon, szinte étvágyat csinál. Nem kedvelem ezt a marcipános felhangot, ami pedig majd az egész japán kézművességre jellemző. Helyenként túl sok a jóból. Meglepő volt egyébként s éppen annak kapcsán, hogy a magyarok, akik sosem tudnak világelső technológiákhoz és mázakhoz jutni, most ezt előnyükre is betudhatják, mert épp hiányaik révén hatnak közvetlenebb módon. Más japán kiállítóknál, így például *Mashimika* gyűrött újságpapírt imitáló kerámiaobjektjében is feltűnik a bíbelő, akkurátoskodó akarat, ami az átlagnézőt valószínűleg elbűvöli, mégsem hat igazán, mert túlfinomított, túl technikás.

Maradjunk még egy pillanatra a szín fontosságánál. Többen is érzik, hogy kell. Jó példa ennek igazolására *Thury Levente* kis gólemgyűjteménye, ahol is a korábban teljességgel csokoládébarna figurái nagy hirtelen mintha kezdenének elkékülni. Kék gálickristályok ülnek kezeiken, fejükön, másutt olyanok, mint akik lapis lazuliba pottyantak még az egyiptomi menekülés idején. Kék-barna szép pár. Itt mégis tónusként jelentkezik. Nekem úgy tűnik, mintha Thury is vívódna magával, hogy poli- vagy monokróm irányt tartson e? Poli! – mondanám mindenkinek, ha megkérdeznének. Poli-poli-polikróm. Akár egy sláger, úgy arat majd a közeljövőben.

Az egy színben felsorakozó keramikusok közül a szovjet *Vladimir Civin,* a török *Bingül Basakir,* a görög *George Kypris,* a magyar *Pagony Rita, Lou Schmidt* Svájcból, *Peter Krüger* az NDK-ból mind érzékeny darabokkal jelentkeznek. Bizonyára egyikőknek sem jut eszébe, hogy kilépjenek a péküzletből. Persze a péküzlet, tele frissen sült szép cipókkal vagy a suszter boltja, tömve szép bagariacipőkkel, kedvemre valók, szeretem e helyeket. De mit akar a kerámia ezzel a véget nem érő barna ropogással? Cipószínű torzókkal? Túlontúl is sokat láttunk belőlük az utóbbi időkben. Miközben ezt írom, meg kell jegyeznem, hogy a kiállított darabok nagyon szépek. De elég ez? Elég ma ha valam tökéletes, csak éppen nem elragadó?

Persze a máz sem minden, nem gyógyír. A „fehér"-ek társasága sem megy túl a magától adódó elegancia határain. *Leena Liljeström* három táblaképe, *Eeva Tureeneu* hófehér légtornász „golemei", *Szalai László* „támadó" formái, lépcsője mind-mind garantáltan jó, túlontúl jó munkák. Úgy elkélne bennük egy kis hiba, egy csipetnyi vétség, egy kis rosszindulat az anyag vagy bármi ellen. Röviden: elkélne bennük egy kis emberi.

Persze a máz sem minden, írtam pár sorral feljebb. Nem minden, de rengeteg! A színes, mázas kerámia nem akármilyen találmány ám! Ideje lesz újra felismernünk. Remek élményt vált ki azáltal, hogy a száraz, ropogós anyagot letakarja, kissé meghűti, s fényes, érzéki festészetet alkot a porózus agyagon. Olyan ez, mintha a tüzet selyembe csomagolnák, és így őriznék. Párját ritkítja, csak frissebb tekintetet kell rávetnünk. Transzavantgarde, poszteklektikus világunkban újra visszaadhatjuk számára a jogot, amit annak idején az avantgarde méltó büntetésként vett el tőle zsarnoksága megtorlásaként, hogy megtörhesse egyeduralmát.

Fusz György két fejplasztikáján elkélne egy kis fényesség. Egyikük abba rokkan bele, darabolódik el, hogy nem képes megragadni azt a kevéske többletet, amin tovább lendülhetne. Fusz korábbi portréja az utolsó országos iparművészeti kiállításon meglepetéseket sejtetett. Ezek azonban még váratnak magukra. Most újra az archaikus iskola kísért. A továbblépéshez csupán arra lenne szükség, hogy Fusz tudja is, mit akar, hogy expresszív és eklektikus eszközöket is igénybe lehetne vennie a jövőben. *Mihail Koplikov* almái már ezen az úton vannak. Konceptuális háttér, festői előadásmód. Kétalmányi azonban nem elegendő áttöréshez. Koplikov sokat ígérő személyiségnek tetszik, de nála is zavar, hogy munkái olyanok, mint azok a sült almák, amiket éppen most vettünk ki a lerniből.

A nyugat nem tündököl ezen a tárlaton. Az amerikai *Dennis Parks* finomkodó posztkonceptjei, még ha kerámiaszalagjait angyalkák röpködtetnék is, nem szólalnek meg. Bukolikus, barokkos iratok, tautologikus mondatokkal. Homok serceg a fogam alatt, mert éppen *Joseph Kosuth*ra gondolok. „Simple Love... Simple Want...!" Ő mondja, a szerző.

Azután újra csak archaikus mozzanatok. *Maria Kuczynska* szépséges torzóin, *Bán Mariann* népies figurácskáin, *Hugo Glynn* bronzkoriasságában s *Maurice Savoie* romanizáló kedvében. A geometria odavan, bár *Magda Marti Cole* finom, szürke, elegáns spanyol, akiről érezni, hogy földije a kitűnő Chillidának. *Aline Favre* még villant egyet piros-feketében, háromtalpú kis absztrakciójában, amiben a szín éppúgy nincs jelen, mint a legtöbb darabban.

Megkérdezhetik, miért választottam e rövidke ismertetésben a színt vezérfonalként. S miért hívtam fel a figyelmet a szépség tömegességére, s mért tettem ezt kissé ironikusan? Talán azért, mert egy korrekt szép anyagot tartalmazó bemutató kapcsán minőségeket vehetünk segítségül ahhoz, hogy újabb minőségekhez juthassunk, hogy felhívhassuk önnön figyelmünket arra, mi hiányzik! Nincs jobb hír mintha e hiányok nem a semmi közepette, hanem színvonalakat jelentő munkák, rendezés, azaz jó kiállítás kapcsán juthatnak eszünkbe. *Attalai Gábor*

Transz(szibériai) avantgarde
Szirányi István kiállítása, Stúdió Galéria, 1984. december

Izgalmas dolog *otthon* lenni úgy, hogy adott esetben az ajtón kívül maradhatunk, s a kulcslyukon keresztül figyelhetjük a háziak mindennapi életét. Persze, ha távol akarjuk tartani magunkat a voyeurség vádjától, magunknak is belül kell kerülnünk az otthon paradigmáján, csak úgy lehetünk kívül, ha belül élünk.

Szirányi belül marad. Fegyvertára internacionális, választott médiumai (festmény, grafika, fotó, objet, könyvmű stb.) mindenre alkalmasak lehetnek, a segítségükkel létrejött mű azonban jellegzetesen és félreismerhetetlenül közép-európai. Nem a röghözkötöttség értelmében s nem a legtöbb műben megbúvó couleur locale miatt, hanem a jellegzetes, bár az utóbbi időben másoknál is mindjobban megfigyelhető alkotói attitűd okán. A közép-európai magyar (avantgarde) művész helyzete mindig is különbözött a nagy művészeti centrumokban vagy azok közvetlen közelében élő társaiétól, a periféria gyakran csupán elfecsérelt energiákat, kényszerpályákat, a nemzetközi megmérettetés hiányát, másodlagos információkat „biztosított" az itt tevékenykedő alkotóknak, s mindezek folyományaként némi kisebbrendűségi érzést, vagy ezt ellensúlyozandó, a félre vagy el nem ismert, sufnijában a jövőnek dolgozó, megértést csak a jövőtől remélő művész (kényszerűségből felvállalt) fölényét.

E reménytelennek tűnő helyzet csak a 60-as évek közepétől kezd megváltozni. Ugyan továbbra is megmarad a hátrányos helyzet majd minden eredője, de a művészek többsége lassan felismeri s kezdi számon tartani önnön értékeit, sőt nem egy esetben tudatosan vagy öntudatlanul kihasználja az őt több oldalról szorító feltételrendszer következményeit. Azt, hogy a művek primitívebb technikai kivitelezését, a kulturális nyilvánosság és az anyagiak szerényebb lehetőségeit ellensúlyozhatja a pátosz és az irónia, a gondolkodás bátorsága. Ez a szükségből erényt kovácsoló makacsság (csak két példa: *Erdély Miklós* vagy *Haraszty István* munkássága) segített a legtöbbet a frusztráció lassú feloldódásában.

S most úgy tetszik, mintha elérkeztünk volna a művészi elfogulatlanság esztendeihez. Ma, legalábbis Magyarországon a közép-európaiság nem a reflexió tárgya,

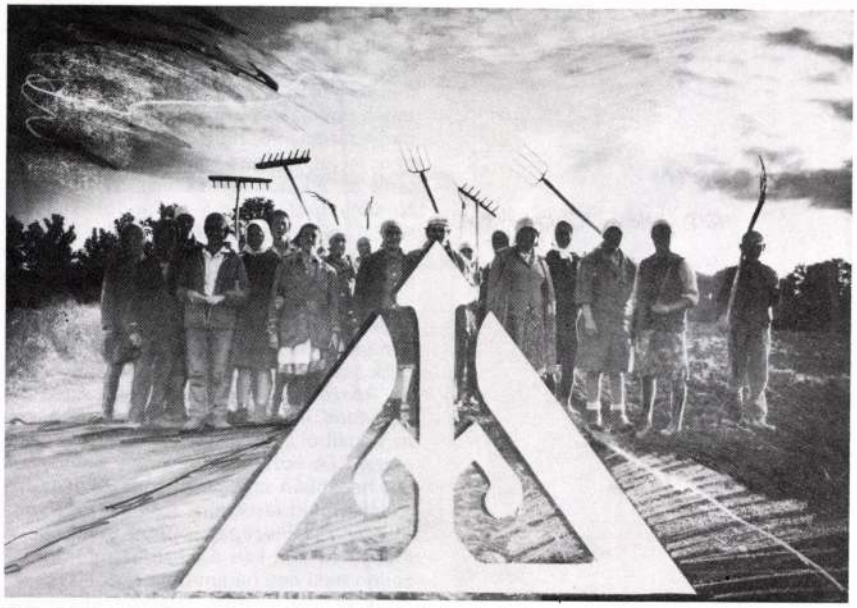

Szirányi István: Pereputty, ofszet, 22–34 cm, 1984 (fotó Szirányi I.)

hanem állapot. Előnyökkel és hátrányokkal természetesen, a nemzetköziség mellett a speciális, helyi sajátosságok kedvtelve való felvállalásával párosulva. A *közeg* intimitásainak fel- és kihasználása, az 50-es évek művészetének megcsavart (áhítatos-ironikus) divatja, a csak itt feltalálható banalitások műbe operálása, *Méhes–Vető* morbidan-dekadensen vidám szociálimpresszionizmusa színezik tarkává ezt a vonulatot. S ebben a tekintetben, e rácsodálkozó természetességben alig van különbség az avantgarde és utódai között.

A fentebb röviden körvonalazott problémák Szirányi István tevékenységére is érvényesek. A fiatal művész fotóit s az ezekről készült nyomatokat kezdetben a médium lehetőségeiről való gondolkodás, a határhelyzetek kutatása jellemezte (*Önviolinizáció, Transzparencia)*. A munkáiban rejlő önreflexív mozzanat néhány művét a koncept és a body art határaihoz közelítette (például *Ön-expozíció,* 1975), ahol a fogakkal és ajkakkal kioldott exponálózsinór jóvoltából nemcsak a fotó megszületésének pillanata rögzítődött, hanem a fotót készítő (rögzítő) alkotóé is – az erőfeszítéstől eltorzult arc gesztusaival egyetemben. Ennyiben ez a produkció már az individuálisabb kifejezésmód keresése felé mutat, s ezt jelzi az is, hogy fotóin, installációin megjelennek a reá szabott, akár az egyéni mitológia kialakításához is elegendő rekvizitumok: a hegedű, a kottatartó állvány és mindenekelőtt a telefon.

Mindezekkel együtt Szirányi mégis megmaradt a konceptuális avantgarde keretei között. Személyessége nem válik kizárólagos önkivetítéssé, munkái rengeteg szállal kötődnek a kortárs tendenciákhoz, a közeg, ahonnan tudósítanak, azonban szinte elválaszthatatlan Budapesttől, annak egyetemessé növelhető mikrovilágától. Avantgarde maradt abban is, hogy a médiumkutatás lanyhultával továbbra is *szereti* választott eszközeit és technikáit, a fotót és a telefont. Ez utóbbival alakította ki *Ó utcai telefonközpont*jának virtuális világát, s ennek szenteli privát felvételekből, magazinokból kivágott képekből, ideillő, évtizedes gyerekkönyvekből kimontírozott illusztrációkból és klasszikus konceptpoénekből összeálló *telefonkönyveit*.

A másik nagy téma, mely műveit végigkíséri, mongóliai, szibériai, Volga menti utazásainak élmény- és dokumentumanyaga. Ám Szirányi közép-európai-avantgarde volta tükröződik az ezeket megjelenítő grafikákon is. Számára Eurázsia (illetve annak keleti fele) nem jelentheti az ellentétek feloldását, az egységet, mint *Beuys* gondolatrendszerébe, a transzszibériai utazás nem maradhat csupán konceptuális gesztus. A bensőséges pátosz és a meglehetősen abszurd helyzetből (t. i. egy magyar avantgarde művész szembesülése egy merőben más értékeket őrző közeggel) fakadó távolságtartás keverékével közeledik hozzá. Ennek az alkotói alapállásnak a példái a *Titkos mongol telefonközpontok* montázsai vagy a sorozat talán legszebb darabja, a *Pereputty,* ahol a földekről hazatérő csuvas parasztok monumentálissá növő csoportja látható (a fotóról készült vörösbarna árnyalatú ofszet önkéntelenül is *Giuseppe Pellizza Negyedik rend*jét idézi fel) egy, a helyi népművészetből ismert motívummal kiegészülve-szembesülve.

Úgy is fogalmazhatnánk: Szirányi egy olyan szemlélet immár töredékes lehetőségére lel rá, egy, az itthoninál is jóval periferikusabb viszonyok között (s nem véletlenül!), mely a 60-as, 70-es évek magyar avantgarde-jának sajátja volt. S furcsa értékmentő gesztussal ezt transzponálja a 84-es Pest transzavantgarde-jához most, Stúdió galériabeli kiállításán. A termet nagyrészt betöltő installáción a csuvas népművészeti motívum színes neue wildefestménnyé változott, a jurta farácsai térhálóvá alakultak, raszterszerű árnyékot vetve a falakra. Előttük homok, benne kottaállvány s újabb telekommunikációs hommage-ként egy állandóan bekapcsolva tartott televízió. A rácsokra Szirányi diákat vetített: falak, fák, növények faktúráiról. A felvételek között volt olyan, amelyik Mongóliában, s olyan, amelyik Svédországban készült, de ezt csak alig vagy sehogyan sem lehetett észrevenni. De hát ettől (is) válik egy tárlat középeurópai kiállítássá.

Pataki Gábor

Képtár Ibrányban

1985 februárjában *Urbán György* festőművész kezdeményezte, hogy festészeti és grafikai anyagból XX. századi képtár alakuljon a Szabolcs-Szatmár megyei nagyközségben, Ibrányban. A gyűjtemény megalapozása céljából elsőként felajánlotta a tulajdonában levő *Iványi Grünwald Béla* védett olajfestményét (*Fürdő után,* 60x80 cm, 1920 k.), 2 db kisméretű, szintén a 20-as évekből való *Pór Bertalan*-ceruzarajzot, valamint 3 db saját művét, összesen mintegy 110 ezer forint értékben. Nemes gesztusát az ibrányi Tanács köszönettel fogadta, és vállalta, hogy megfelelő helyet, illetve állandó nyilvánosságot biztosít a képtárnak.

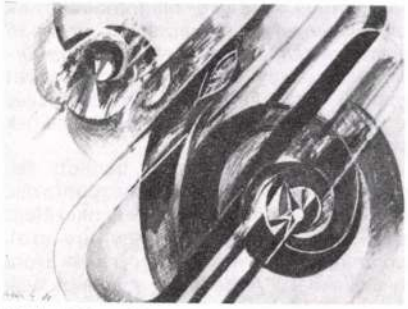

Urbán György: Kompozíció, vegyes technika, 24×33 cm, 1982 (fotó Balta L.)

Urbán felajánlása és szervező munkája nyomán további művészek *(Aczél Ilona, Bér Rudolf, Berecz András, Cséry Lajos, Csik István, Gerzson Pál, Gyémánt László, Kárpáti Éva, Kóka Ferenc, Korga György, Mengyán András, Nagy B. István, Óvári László, Papp Gábor, Takács Katalin, Tamás Ervin)* csatlakoztak az akcióhoz, és adtak

képet, grafikát. Az első megkeresésre az ügy mellé állt a Rézkarcoló Művészek Alkotóközössége is, amely 10 db szitanyomatot, illetve rézkarcot adományozott kortárs művészetünk rangos mestereitől *(Barcsay Jenő, Borsos Miklós, Iván Szilárd, Kass János, Reich Károly, Szabó Vladimir, Szalay Lajos, Amerigo Tot, Varga Imre, Würtz Ádám)*, Akadt olyan alkotó is, aki több művét is fölajánlotta *(Batári László, Czinke Ferenc, F. Farkas Tamás, Hincz Gyula, Schéner Mihály)*.

Az eredeti elképzelés szerint a már meglevő, alapító kollekció további adományokból bővülni fog A képtár fejlesztését, sajátos arculatának kialakítását Urbán a jövőben is aktívan támogatja.

A kortárs képzőművészetünk különböző törekvéseit képviselő művészek kvalitásos alkotásaiból álló gyűjtemény a mintegy nyolcezer lélekszámú, nagy kiterjedésű, tanyás település, többnyire alma- és dohánytermelést folytató közösségének közművelődését, vizuális kultúrájának hatékony elmélyítését kívánja szolgálni. (Itt említjük meg: a községben áll egy mind formai, mind pedig tartalmi szempontból átgondolt és magas mesterségbeli szinten megoldott földosztási emlékmű, *Borbás Tibor* alkotása.)

A képtárat ez év május 22-én Borbás Tibor szobrászművész tárlatával egyidőben ünnepélyes keretek között megnyitották.

M. L.

Játék az indigóval

Tandori Dezső grafikai kiállítása a Helikon Galériában, 1985. II. 21–III. 17.

Hol végződik a képvers és hol kezdődik a kép? Kísérletező és játékos kedvű költők a manierizmus óta olykor megpróbálkoznak vele. Nevének fennmaradását azonban sem *Christian Morgenstern*, sem *Apollinaire*, sem *Nagy László* – hogy néhányat említsek csak találomra a legutóbbi száz év képversírói közül – nem képverseinek köszönheti.

Kezdetben a versforma bomlott fel, majd a költői kép, eltűnt a központozás, majd a nagybetű (vagy épp ellenkezőleg: csupa nagybetű emelt ki egy-egy szót, sort, mint például *Kassák Lajos*nál és azóta oly sokaknál). A dadában már a szavak bomlottak fel halandzsaszavakra, betűkre, a vers egyre inkább grafikai képet vett fel. De ezek a kísérletezések is több mint fél évszázadosak, újrajelentkezésük igazán nem ajándékoz meg az újdonság varázsával. *Tandori Dezső* azonban ennél is továbbment: az írógépet és az indigót grafikai eszközként, a géppapírt pedig egyszerűen felületként kezeli.

Kiállításán néhány lap emlékeztet a lettristák kísérleteire (*Halálod órája, Félreütések* stb.), képei többségén különböző

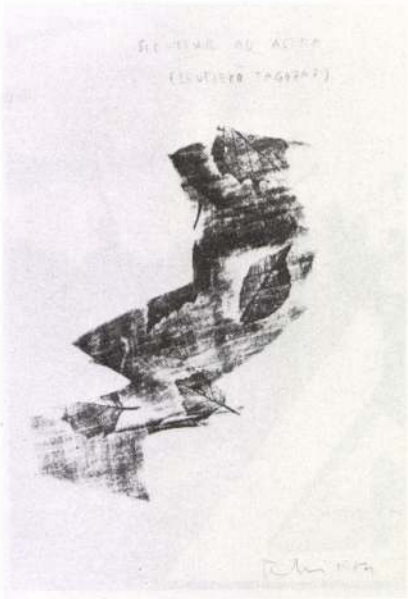

Tandori Dezső: Sic itur ad astra (Levelező tagozat) I, carbonpapír, monotípia, 29,5x21 cm, 1983

levélerezetek megtört vonalai láthatók szürke foltokba belekomponálva. Technikája egyszerű: végy egy (vagy több) levelet. Tedd rá egy A/4-es írógéppapírra. Tégy rá egy indigót (carbonpapírt). Ha nescafés üveget vagy írógépszalagot görgetsz, illetve dörzsölsz rajta, csak le kell venned a papírról az indigót és a levelet, készen az alkotás. A nyomástól a levél

Tandori Dezső: Félreütések, carbonpapír, gépirat, 29,5x21 cm, 1980 (fotók Somfai I.)

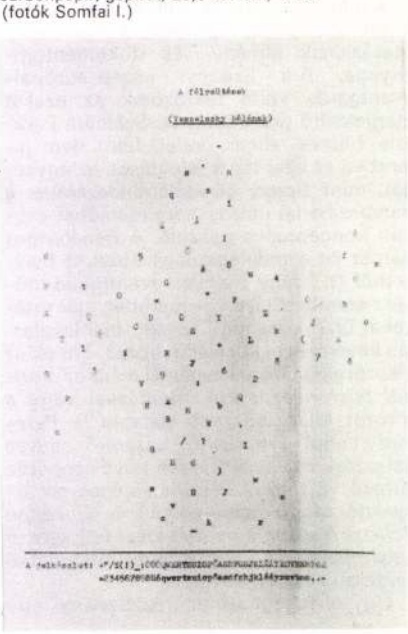

kissé megtörik, rajzolatának alapvonala azonban megmaradnak, az indigó szeszélyes piszokfoltot hagy a papíron. A nyomatok hasonlítanak, és mégsem hasonlítanak egymásra. Ezután következik a szabad asszociáció, mint a Rorschach-tesztben: mi jut eszébe a foltról és a levél erezetéről az alkotónak? Ez lesz a kép címe. Néhány grafika címe a Tandori-kiállításból: *A szűkre szabott haszontalan öröklét; Egy verébszárny emlékezete; Sic itur ad astra (Levelező tagozat); Az emberélet útjának kb. valamelyik felén.*

Mint láttuk, e műveletsorból talán a címadás a legfontosabb, így asszociálhatunk csak együtt a művésszel. Egyik lapja, az *Abszolút posztumosz versreszelő (A lopakodó jégszekrény)*, amely egy hasáb tíz vonalból álló rajza, ikertestvére, *A versreszelő (A közelítő tél)*, amely ugyancsak egy hasábban szaggatott vonásokat és apró félköröket tartalmaz, *Antoine de Saint-Exupéry Kishercegét* juttatta eszembe. A Kisherceg arra kéri a mese narrátorát, rajzoljon neki egy bárányt. Az rajzol is, csakhogy ezt túl öregnek találja a Kisherceg. A másik sem tetszik neki, az túl szomorú. Végül is egy ilyen hasáb az, amelyben megtalálja az igazi bárányt: ez egy olyan láda, amelyben benne van a kisbárány (csak nem látszik).

Ha valakinek kedve van hozzá, akár kisbárányt, akár verebet is képzelhetne a hasáb vonalai mögé. Ha azonban a művész versreszelőnek hívja, és zárójelben a lopakodó jégszekrényt nevezi meg, miért kételkednénk, hogy ebben a dobozban mondjuk egy Lehel hűtőszekrény lopakodik, a másikról pedig, hogy abban lakik a közelítő tél, akár Berzsenyi verséről, akár a valódi közelítő télről van szó, akár ennek költői toposzáról, a közelítő halálról?

Hogy jó-e, szép-e, fontos-e? A kérdés értelmetlen. Egyszer ilyet is játszhatunk. Még ötleteket is ad azoknak, akik írógéppel dolgoznak. Eddig csak bosszankodtak, ha fordítva teték be az indigót, ezután el is gyönyörködhetnek benne, milyen érdekes a tükörírás a papír túlsó oldalán. Ha én jobban szeretem az írást, mint a tükröt vagy akár a tükörírást, az csak egy kritikus magánvéleménye.

Kartal Zsuzsa

A fotogramok útjain

Iskola Galéria, 1985. II. 4–II. 28.

Meglehetősen nehéz egy fényképész új alkotásairól írni akkor, ha azok a fotográfus egyéniségétől, megszokott stílusától, műveitől egészen eltérőek. A fotogramkészítés ugyanis ebben az esetben legalább annyira meghökkentő tevékenység *Hegyi Gábor* pályáján, mintha mondjuk festeni vagy szobrászkodni kezdett volna fényképész létére.

Mindez azért jutott eszembe, mivel a

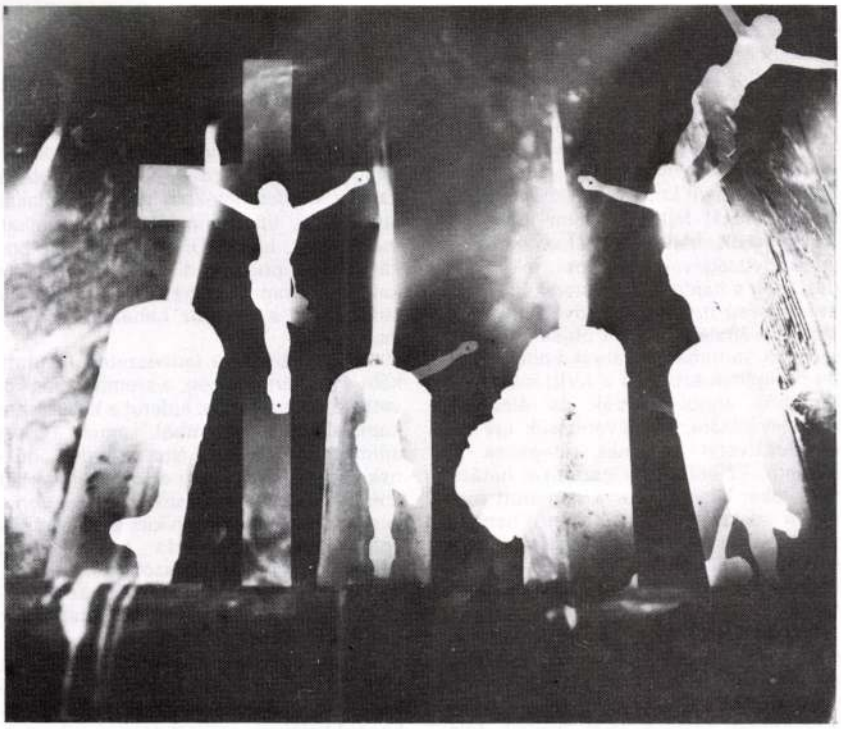

Hegyi Gábor: Stációk I, fotogram, 70x100 cm, 1984 (fotó Hegyi G.)

fotogram megjelölés csak annyiban igazolja és feltételezi a fotográfiát, hogy technikai kivitelezésében azonos vele. Ám a közönség elé tárt művészi formában már „idegen" fényképezéstől.

Elsősorban is azért, mert a fotográfus a látható világot, a szubjektuma által nem vagy csak alig befolyásolható tárgyakat, szituációtermékeket, színhelyeket, történéseket helyez el egy esztétikai kompozícióban. Vagyis a látható világ elemeit emeli az akaratától függő közegbe, s mondja el velük érzelmeit, vágyait, törekvéseit, azaz mondanivalóját. A fotográfia éppen ezért korunk egyik legprosperálóbb művészeti tevékenysége, amely leginkább eljut a széles nyilvánossághoz, s a legkönnyebben befogadható művészeti élmény; a fotózás – elsősorban mert fantasztikus gazdasági és üzleti tartalma van – a tömegekhez leginkább eljutó, „utánozható" művészeti önkifejezési mód.

Mindezekkel szöges ellentétben állnak a Hegyi Gábor készítette fotogramok s létrehozásuk alkotói tevékenysége. Hegyi már csak fölhasználja ezen az úton a fényképezés technikáját, a kamera, a film, a vegyszer ebben a kifejezésmódban olyanná válik, mint festőnek az ecset, a festék, a vászon.

A létrehozandó alkotás, annak mondanivalója, művészeti önkifejeződése már a fotogramkészítőben kell hogy megjelenjen, annak legbensőbb lényéből kell hogy fakadjon, s maga kell legyen a legteljesebb és legtisztább elvonatkoztatás, absztrakció.

Itt már csak a művész személyisége dominál, annak intellektuális állapota, tehetsége határozza meg a létrejött alkotás színvonalát. A fotográfusnak – ha jó mű-, vet hozott létre – azonos hullámhosszú művésznek kell lennie egy jó festővel íróval stb., vagyis alkotási mechanizmusuk azonos.

Így nem lehet mindegy a tárgyak megválasztása, a kompozíciós elrendezés az aranymetszés szabályainak figyelembevétele vagy éppen mellőzése. Itt minden tárgy – ellentétben a fotóval – egy magasabb esztétikai szintre helyeződik, ahol elsőrendű fontosságú lesz ezen tárgyak létrehozóinak szakmai és formabeli alkotókészsége, s kiválasztójuk – fotogramkészítő – formakultúrája, vizuális és intellektuális tehetsége, készsége.

Az az út, amelyen Hegyi Gábor a fotogramokkal elindult, valahová a homályba vezet. Nem tudni ma még, hogy a távolban álló siker csúcsára visz-e, vagy éppen két lépést követően a szakadékba zuhan.

Annyi mindenképpen megállapítható Hegyi Gábor iskola galérabeli kiállításának anyagából, hogy a kísérletezés magában hordja a művész látásmódjának és belső gazdagodásának kiteljesedését, sőt ennek a nézőre való átsugárzását is. Láthattunk erre nézve biztató, kifejezetten magas esztétikai élményt nyújtó műveket éppúgy, mint – s ezt tárgyilagosan el kell mondani – nem sikerült megfogalmazásokat.

Hegyi a klasszikus fotográfiában jelentős és figyelemre méltó eredményeket, sikereket ért el. Munkásságában már eddig is lényeges hely és szerep jutott a montázsnak, így a fotogramok alkotása – leginkább a montázshoz hasonlítható – nem idegen személyiségétől, művészeti tevékenységében mindennek tehát már volt előzménye.

Itt azonban lényegi újításoknak lehettünk tanúi. Különösen a falevelek erezetének föltárása jó példa erre, amelyben egy szokványos képi megfogalmazás helyeződik egy magasabb rendű dimenzióba. A fotópapíron a puha szirmok kézzelfogható tapintásérzetének tolmácsolása volt sikeres. A szent feszület corpusának felhasználása, grafikai kiegészítése templomi hangulatot keltett.

A kiállításon a nézőkben felvetett kérdésekre csak a további szívós munka, a művészi elmélyültség, a mondanivaló kiérlelése és az önkifejezési törekvések szakadatlan megjelenítése adja meg a választ; mindezek az idő múlásával, az életmű kiteljesedésével, új és további kísérletek kipróbálásával különítik majd el a silányat az ízig-vérig művészi alkotástól.

B. I.

Bogarászni való intellektuális kaland

Orosz István grafikái, Pécsi Kisgaléria, 1985. január

Az elmúlt év végén a városban élő művészek kollektív tárlatával nyílt meg a *Pécsi Kisgaléria*, majd *Orosz István* mutatkozott be itt grafikáival és animációs filmjeivel.

Orosz István akkor tanult az Iparművészeti Főiskolán, amikor a geometria igézetében virágzott a hazai avantgarde művészet. Ennek ellenhatására jött a 70-es évek második felében az a nosztalgiahullám, amely a frissen végzett Orosz pályáját is magasba röpítette. Plakátot, díszletet tervezett, illusztrált, tipografált, animált, s közben kialakította sajátos grafikai világát, amelyet nem az egyéni formanyelv, inkább az egyéni gondolkodásmód jellemez. Nem véletlenül büszkélkedik azzal katalógusában, hogy 1984-ben megalapította a Verne Gyula-díjat. Verne regényeiben fantasztikus gondolatait a legrealistább stílusban igyekezett leírni, ügyelt a részletek hiteles kidolgozására, s mindig tartogatott még egy csavart, egy utolsó meglepetést történetei végére.

Orosz akár kockát, akár háromszögemlékművet rajzol, mindig olyat, ami a valóságban nem létezhet, csak a rajz teremtette illuzionizmus által. Ám nem elég sarkára állítani a háromszöget, *Penhrose* lehetetlen háromszöge mintájára kapcsol-

Művészet

Acsay Judit rovatvezető-helyettes
Kartal Zsuzsa munkatárs
Kovács Gyula főmunkatárs
Lóska Lajos rovatvezető-helyettes
Menyhárt László rovatvezető
Nagy Zoltán munkatárs
Rideg Gábor főszerkesztő
Sebestyén Ilona mb. olvasószerkesztő
Sinkovits Péter rovatvezető
Somfai István képszerkesztő-fotóriporter
Székely Ágnes tervező tördelőszerkesztő

Számunk szerzői

Aradi Nóra művészettörténész, MTA Művészettörténeti Kutatócsoport

Heitler László festőművész, művészeti író

Theisler György művészettörténész

Wehner Tibor művészettörténész, Pest megyei Tanács

Hajdu István művészettörténész, Képzőművészeti Kiadó Vállalat

Illés Endre író

Földényi F. László esztéta, ELTE Esztétika Tanszék

Székely András művészettörténész, Új Tükör

Chikán Bálint művészettörténész, Almássy téri Szabadidőközpont

Gyetvai Ágnes művészeti író

László Péter tudományos főmunkatárs, Bakony Múzeum, Veszprém

Valerij Perfiljev művészettörténész, Isszkusztvo Szerkesztősége, Moszkva

Sümegi György művészettörténész, Művelődési Minisztérium

Attalai Gábor iparművész, művészeti író, Iparművészeti Vállalat

Pataki Gábor művészettörténész, MTA Művészettörténeti Kutatócsoport

Boros István újságíró, Magyar Nemzet

Husz Mária művészeti író

Napló

ja annak plasztikus oldalait egymáshoz, majd botokkal támasztja meg a stabilitás érdekében, ennek ellenére is minduntalan megmozdul szemünk előtt a világ végére tervezett emlékmű.

Számos lapja a XIX. századi tónusos rajzú acélmetszetek stílusát idézi. E nagyvonalúan kölcsönvett nyelven a látványvilággal szembeni kritikus pozícióját, könynyed iróniáját fejezi ki, nem idéz. nem nosztalgiázik, hanem a mai ember felülemelkedettségével, játékos jókedvével idézi meg a hajdani kismestereket. E raszteres hatású nyomatok kedvelt múlt századi ősei általában steril, objektív vizuális közlések, tudományos ábrák voltak, gyakran szolgáltak azonban a XVIII. századból származó angol portrék és életképek reprodukálására. Feleleventésük így már a stílusátvétel harmadik rétegének tekinthető. Ez stilisztikai-esztétikai hatásuk egyik oka. Ugyanakkor a nagyított fotóraszter alakzataira emlékeztető hangsúlyos, vonalas-rácsos árnyékolás a 70-es évek második felében reneszánszát élő fotóalapú grafikai irányok parafrázisaként is hat.

Tág asszociációs tér és hatalmas konvencionális, ízlésbeli ballaszt terheli Orosz István fő kifejezésbeli közegét, s ő éppen ezt a másfajta látáskultúrában gyökerező kódrendszert fejleszti saját nyelvvé, fölényes technikai tudással, sziporkázó ötleteket és megrendítő gondolatokat ütköztetve a választott forma öntörvényeivel. A múlt századi – ma már megmosolyogtató – tudományosságot fanyar ízekkel rekonstruáló lapjain például azt bizonyítja, hogy a forma hitele a tartalom igazságát is hitelesítheti. Kentaurja mintha egy poros anatómiakönyvből lépett volna elénk, kifejlődésének metszeteivel, csontvázának méretarányos rajzával, elöl- és hátulnézetével. Papagájfejű női aktrészleteinek csontvázáról kiderül, hogy felöltözve tollakkal is ékesek, a patalábú, ördögszarvat viselő férfi feje hátulnézetből „felszarvazott" főosztályvezetőt formáz. Bikafejű, férfitestű lényeinek anatómiai arányrendszerét ithifallikus ábrán rajzolja meg a nagy elődök példájára, ha azonban a lelkes ítész utánamér, megtudhatja: semmilyen arányrendet nem mutatnak az anatómiai pontokon át húzott vonalak.

A közeg és a mesterség ironizálásával életre keltett mitologikus lények, lehetetlen kockák és háromszögek a vizuális paradoxonok felé tágítják Orosz képi világát, s nem konkrét, csupán képzeletbeli létezés ábrázolhatóságával egy belső dimenzió felé mutatnak. Kaotikus századunk információ- és álinformáció-túltengésére válaszol ezekkel a „miért ne lehetne igaz?" – lapokkal, kommentár, összefüggő történet nélkül. Nem a szubjektív archeológia szigorú következetessége vonzza ugyanis, hanem a középkori illuzionizmus, a kettős jelentésű rajzokban rejlő lehetőségek. Így rajzolja ki *Zrínyi* arcvonásait a szigetvári vár metszete, *Verne Gyuláét* a *Rejtelmes sziget* képe, *Dorottya*-arcképéből *Csokonai* portréja tűnik elő, a *Bánk bán* színpadképéből *Katona Józsefé*.

Legérdekesebbek anamorfózisai, amelyeken a perspektíva szabályai szerint készített, torzítottnak tűnő, elrejtett ábrázolás a megfelelő szögből nézve vagy tükörhengerre vetítve, eredeti formáját mutatja. Ezek a vizuális játékok többnyire plakát, illusztráció, tipográfia feladataihoz alkalmazkodnak, bár az Orosz István-féle plakát inkább bogarászni való intellektuális kaland, semmint hírhasona. Sohasem a stílus alakul a témához, hanem megfordítva.

Hogy miért tűnik természetesnek grafikáin a többértelműség, a szemmozgás követte látványmozgás, kiderül a kiállításhoz kapcsolódó programból, amely Orosz animációs filmjeit kínálta az érdeklődőknek. Úgy tetszik, Orosz elsősorban vérbeli animátor, az átváltozások mestere, vonalainak, figuráinak organikus élete van. Az animációs gondolkodás hatott Orosz „hagyományos" alkalmazott grafikai tevékenységére is. Innen adódik, ha az animációban gondolkodó alkotó egyetlen lapon több fázist is megmutat.

De mindez csak a formára magyarázat, képi gondolkodása eredendően dialektikus. Ahogyan geometriai és biológiai rekonstrukcióival realitást teremt a hipotéziseknek, úgy ábrázolja látszatként a realitásokat, s ingatja meg paradoxonjaival a nézők kényelmes-tompa kép- és világszemléletét.

Nevezte már kritikus Orosz bogarait gusztustalanoknak, plakátjairól leírták, hogy kevésbé átütőek egy nemzetközi seregszemlén. Meglehet, hogy ha csoportos kiállításon, eltérő alapállású alkotók társaságában találkozunk Orosz István munkáival, hatásuk nem olyan elementáris, bár stílusjegyeiről szembetűnő. A Pécsi Kisgaléria két termében viszont úgy tűnt, egymást erősítik föl a munkák. Az egyik beavat, a másik meghökkent, a harmadikon nevetnem kell, mert már ráhangolódtam, otthon vagyok ebben a képi világban. Orosz grafikái egymás társaságában hatnak erőteljesen.

Helyet kapott a kiállításon néhány korrekt konceptuális mű is, amelyek ugyancsak a valóság többféle értelmezhetőségét és a látszatok halmazát vizsgálják. A Fű-Víz-Föld – csomagsorozat lapjait már láttuk Pécsett *A táj – The Landscape* kiállításon. Ebben a kollekcióban ezek a struktúra- és faktúravizsgálatok gyengébbnek tűnnek, inkább csak megerősítik a fővonalak helyességét. Ars poeticai jelentőséget nyertek mégis azok a munkái, ahol fotonegatívot, -pozitívot és fényképezett valódi modellt szerkesztett egyetlen kísérleti objektummá. A jól kihegyezett pszeudó- és paradox ceruza valódi, leképezett és negatív árnyékaival irrealitásban realizálta létezését.

Husz Mária

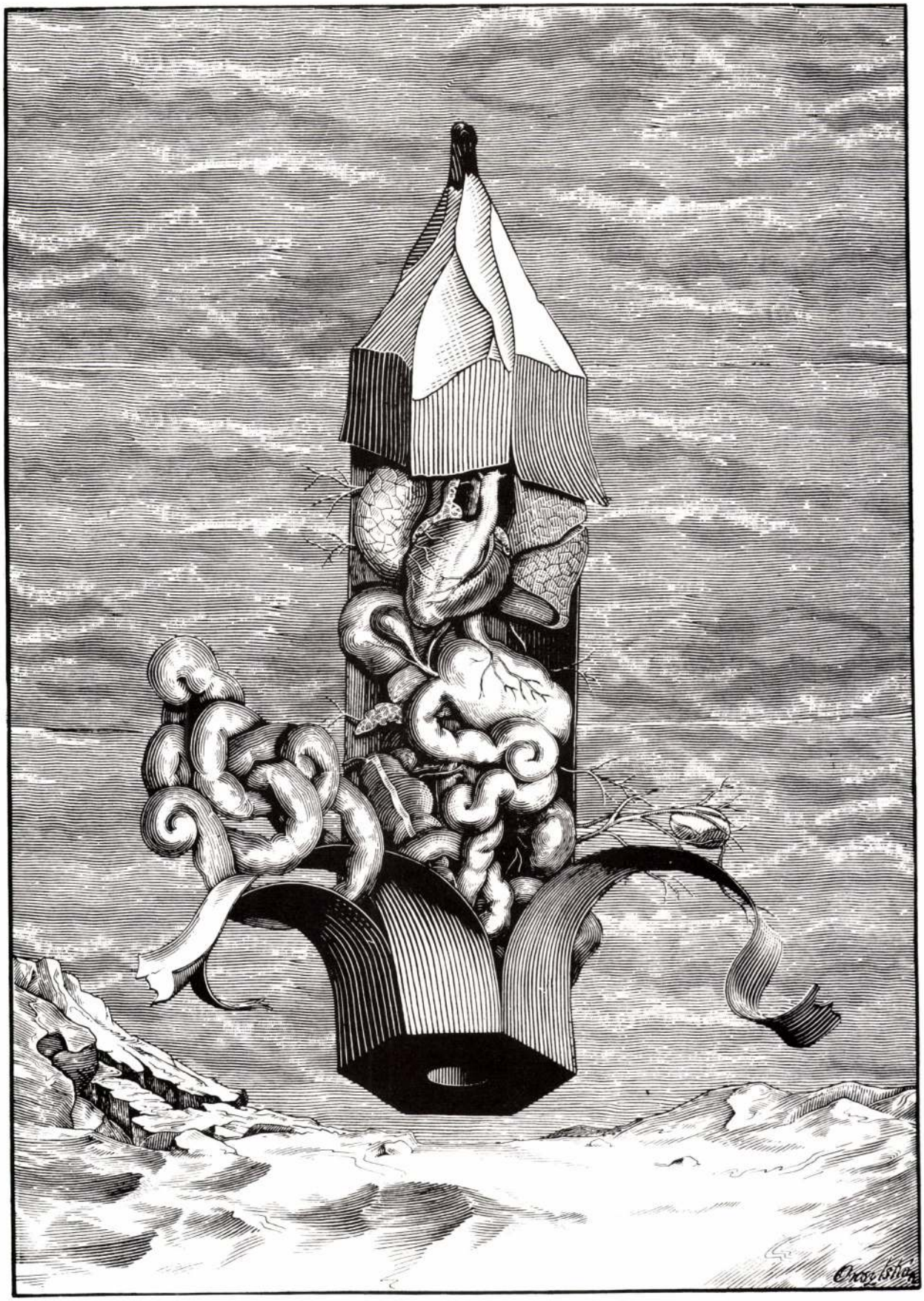

Orosz István: Ceruzabél-csavarodás, ofszet,50x70 cm, 1980 (fotó Orosz I.)

Meszlényi János: Radnóti Miklós-emlékmű, vörösréz, 200 cm (fotó Somfai I.)

Meszlényi János Radnóti Miklós-emlékmű című vörösréz szobrában az „erőltetett menet" holtra fáradt emberét fekteti a földre. A nyűtt test a göncök redőibe burkolózik, csak a fej emelkedik ki belőle, arcán a szenvedés kifejezésével. Kockázatos vállalkozás a rézlemez hajlításával, gyűrésével, húzásával ilyen – életnagyságon fölüli – alakzatot kiformálni, az ezernyi zegzug megannyi csapdája a fénynek és árnyéknak, félrevezetője a szemnek, mely a logikus formákat keresi ár-apályunkban. Meszlényi győzte erővel, így Radnótija, melynek kitűnő hasonló témájú művekkel kell a versenyt állnia (Varga és Melocco szobrai), élményt keltő művé vált.

Heitler László: Jegyzetek a 40 alkotó év című kiállításról

30 Ft

Művészet

1981. JANUÁR
XXII. évfolyam, 1. szám
Ára 25 forint

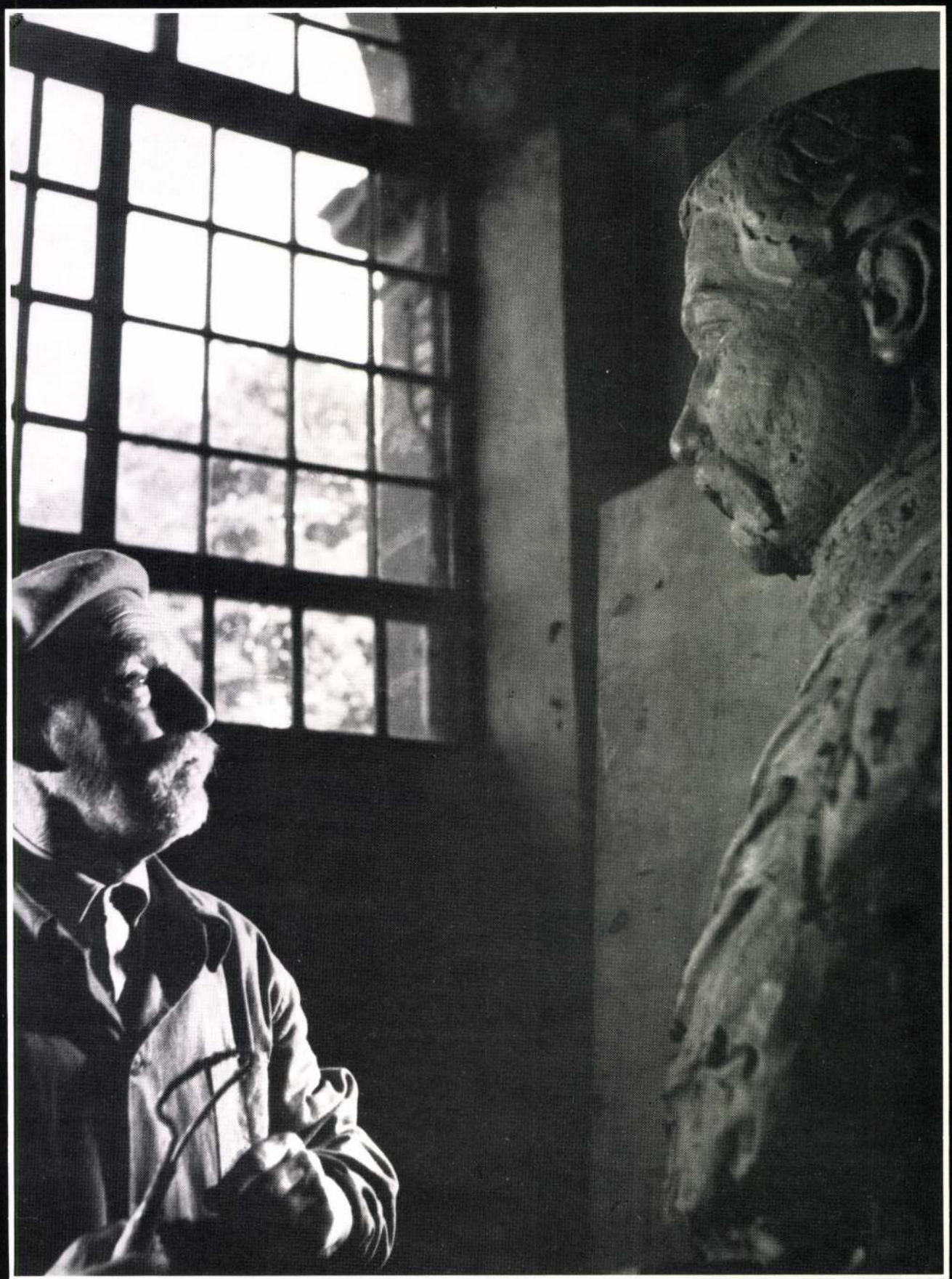

...Medgyessy a legjobb magyar szobrász...
nemcsak a ma élők között,
hanem a szobrászat és a szobrászok
magyarországi tevékenysége óta...
az első magyar szobrász, akinek életműve egyetemes,
az egész emberiséghez szól.

Ferenczy Béni Medgyessyről; Írás és kép, Budapest, 1961

(fotó Pataki Gábor – MTI)

Januári számunkra már rápillantva is érzékelhetik olvasóink a változást, hiszen méreteiben annyira szembetűnően más, mint a korábban megszokott, talán meg is kedvelt lap, hogyha a címe nem volna a régi, arra gondolhatnának, új lappal gazdagodott (vagy bonyolódott) a magyar „sajtóválaszték". Valóban új lapot vehetnek kézbe az ismerkedés következő fázisában. És ekkor talán az is kiderül, hogy fogásra, tapintásra, az oldalakat végigpörgetve „kezelhetőbb", újságszerűbb újságot tartanak a kezükben. Olyan új lapot azonban, amely a „régi" logikus folytatása, amely csak a régi lap munkájának eredményei, a megelőző hét év felvállalt feladatainak teljesítése alapján újulhatott meg. Éppen mert a feladatokat továbbra is következetesen vállalni kívánjuk, a változó követelmények, körülmények szükségessé teszik, hogy e feladat teljesítésének módját, formáját változtassuk.

Ha néha talán műelemzéseink során elfeledkeztünk volna a tartalom és forma dialektikus kapcsolatáról, amelyben a tartalom primátusa mellett a formának a tartalmat is módosító szerepe van, most saját bőrünkön, szerkesztési gyakorlatunkban tapasztalhatjuk e törvény érvényességét. Úgy gondolom, hogy minden, a lap körül időnként felélénkülő, máskor elcsendesedő, munkánk természetéből törvényszerűen adódó vita ellenére a lap munkáját figyelemmel kísérők túlnyomó többsége az elmúlt években abban egyetértett, hogy megjelenésében, nyomdai kivitelében rangos sajtótermék volt, és ez a forma a korábbi éveknél nagyobb rangot adott a belső tartalomnak, a lapban publikált képzőművészeti alkotásoknak is. Ám ez a rangosság, már majdhogynem arisztokratikusan elegáns forma, kiegyensúlyozott tipográfia tartalmilag is valamiféle távolságtartást sugallt. S ezzel, úgy érzem, mind ez idáig be is töltötte a szerepét, jól szolgálva azt a lapszerkesztési koncepciót, amely alapján a lehetőségekhez képest objektíven, a magyar képzőművészeti kritika adósságait is törlesztve, az értékek felmutatására, megméretésére törekedtünk.

Nem kívánjuk az átalakítással eddigi munkánkat és hitünk szerint e munkában elért, talán olykor nem látványos, eredményeinket megtagadni, hiszen meggyőződésünk, hogy a magyar képzőművészetben az utóbbi tíz évben megszületett érték többsége valamiképpen manifesztálódott lapunkban és viszonylag híven sikerült tükröznünk a művészeti életnek azokat a mozgásait, amelyek korunk magyar képzőművészetét alakították. Időnként talán többet is vállaltunk magunkra, mint amennyit optimális színvonalon sikerülhetett teljesítenünk. De mindenképpen úgy érezzük, cselekvő, alakító résztvevője volt lapunk a magyar szellemi életnek és ezen belül a mai magyar képzőművészetnek, részben úgy, hogy vitatott kérdéseket sikerült tisztáznunk, részben hogy tevékenységünkkel a kérdéseket remélhetőleg tisztázó vitákat váltottunk ki. Nem szívesen fogadtuk kudarcainkat, de a kudarc eshetősége sohasem tartott vissza bennünket a vállalkozás kockázatának vállalásától. Értékítéleteinkben nem voltunk, nem lehetünk tévedhetetlenek, de szándékunk szerint az értékkel és az ítéletekkel sohasem kívántunk manipulálni. A kettős tükör olykor hálátlan szerepét kellett vállalnunk, és úgy gondolom, hogy ennek vállalása a jövőben is kötelességünk: miközben igyekeztünk legjobb tudásunk és szándékunk szerint tükröt tartani az alkotó képzőművészet elé, bízva abban, hogy ezzel önismeretét is növelhetjük, vállaltuk azt is, olykor kényszerű módon, hogy tükrözzük a művészetírói-kritikusi szakma felkészültségét, helyzetét, beleértve saját munkánkat is.

Az eddig elvégzett munka is feljogosít bennünket arra, a változó körülmények pedig sürgetően szükségessé teszik, hogy – ha úgy tetszik, közelebb kerülve a kortárs képzőművészeti élet mindennapjaihoz – az általunk is feltárt értékeket és az újonnan születőket egyaránt igyekezzünk jobban popularizálni, hogy a magunk eszközeivel az eddigieknél közvetlenebb módon segítsük a művészet társadalmasítását, a társadalmi gyakorlat részévé válását.

E popularizáló szándék, a kortárs művészet mindennapjaihoz való közvetlenebb kapcsolódás megvalósításának formai akadályát jelentené azonban a régi „elegancia" megtartása. Negyvennyolc oldalon lehetetlen vállalkozásnak tűnne a lappal szemben mások és magunk által támasztott igények sokrétű kielégítése. Egy kicsit fájó szívvel ezért kellett megválni a régi, talán sokak által kedvelt formától, felmérve, hogy ma a kortárs képzőművészetnek és a közönségnek egyaránt nagyobb szüksége van egy olyan sajtóorgánumra, amely az értékeket nem csupán felmutatja, elemzi, hanem népszerűsíti is, mint egy külsőségeiben reprezentatív, de a változó világ mozgásaival nehezebben lépést tartó folyóiratra. Az értékmérés feladatáról azonban nem kívánunk lemondani, mi több, a lap új konstrukciójában erre összefogottabban, egyszersmind átfogóbban, egy-egy műfajon vagy művészeti korszakon belüli összefüggések feltárásával lesz mód és lehetőség. A lap véleménye, önálló arculata ezáltal karakteresebbé válhat, ugyanakkor nagyobb teret kívánunk szentelni a művészeti élet eseményeinek dokumentálására a lap információtartalmának megnövelésével. Az eddigieknél jobban és az aktualitáshoz közvetlenebbül kapcsolódva, szavunkat kívánjuk hallatni szakmai vitákban, egyszersmind szélesebb fórumot akarunk biztosítani a lap hasábjain folyó vitáknak. Igaz, az esetek jó részében eddig se mindig rajtunk múlott, hogy a lap nem töltött be olyan vitafórumszerepet, mint amilyen kívánatos lett volna, sajnos olyan esetekben sem sikerült a pezsgő vitaszellemet felélesztenünk, amikor kifejezetten és kinyilvánítottan ez volt a szándékunk.

Természetesen az, hogy lemondunk megjelenésünk korábbi formájáról, nem jelenti, nem jelentheti, hogy a jövőben feladataink teljesítésében megelégednénk a színvonaltalanabb formával, a képzőművészetünkhöz méltatlan vizuális megjelenítéssel. Sőt, úgy érzem, ha mást is kínálunk, mint az eddigit, ez a más formailag: mind tipográfiai megjelenésében, mind nyomdai előállításában (reméljük, hogy a Zrínyi Nyomda, amely a korábbi években ilyen szinten volt képes előállítani lapunkat, az új technikai feladatokkal is eddigi munkájához méltóan tud megbirkózni) szintén előrelépést jelent. Természetesen időbe telik majd, tudjuk, amíg mind tartalmában, mind formájában a megújult lap viszonylag maximális színvonalon képes kihasználni a változás adta lehetőségeket. Ezzel a megjegyzéssel addig is nem felmentést kérünk munkánk esetleges fogyatékosságai miatt, pusztán azt szeretném vele érzékeltetni, hogy lapunk is együtt gazdagodhat, feladatának teljesítésében együtt léphet előre képzőművészeti életünk egészével, amelynek szintén alkalmazkodnia kell a megváltozott körülményekhez, és ahhoz úgyszintén idő kell, amíg megtalálja helyét és szerepét a művészeti élet változó struktúrájában.

Rideg Gábor

1

Medgyessy

4 Műteremben (Beszélgetés a rádióban Medgyessy Ferenccel) *Tóbiás Áron*

8 Medgyessy a kortársak között *Kontha Sándor*

12 Medgyessy magyarsága *Kovács Péter*

15 Kortársak Medgyessy Ferencről

Két évtized

24 Valahol szorít a cipő (Beszélgetés Fekete Györggyel) *Menyhárt László*

30 Kényszerűségből könnyebbség (Beszélgetés Schrammel Imrével) *Rozgonyi Iván*

Nézzük meg együtt!

36 Azerbajdzsán mesélő szőnyegei *Raszim Efendi*

Kitekintés

42 Örményföld virágai (Martirosz Szarján kiállítása Moszkvában) *Anatolij Kantor*

44 Jegyzetek Konok Tamás képeihez *Bodri Ferenc*

Könyvekről

48 Egry József arcképe (Tanulmányok, vallomások, versek) *Csányi László*

Műhely

50 Vizuális kísérleti alkotótelep (Paks, 1980) *Lantos–Halász*

Kiállítások

52 15x15 cm (III. Nemzetközi Miniatűrtextil Biennálé) *Lóska Lajos*

52 Martsa István-emlékkiállítás *Kovács Gyula*

53 Törékeny béke (Székely Vera kiállítása) *Gyetvai Ágnes*

55 Kassitzky Ilona kiállítása *Theisler György*

56 Új grafikai szerzemények kiállítása *Pataki Gábor*

57 Róth Miksa emlékkiállítása *Gellér Katalin*

57 Bencze Lilla tűzzománc képei Szentendrén *Mezei Ottó*

59 Gyűjtés a pop korszakában (Bak Imre gyűjteménye) *Sinkovits Péter*

62 **Contents - Содержание**

60 **Kiállítási panoráma**

A borítón Medgyessy Ferenc: Önarckép, bronz, 10x10 cm, 1900 (fotó Somfai)

Művészet – A Magyar Képző- és Iparművészek Lapja – Főszerkesztő: Rideg Gábor
Szerkesztőség: 1121 Budapest, Agancs út 26–28. – Telefon: 166–048
Kiadja a Lapkiadó Vállalat, Budapest VII., Lenin krt. 9–11.
Levélcím: 1906 Pf 223. – Telefon: 222–408 – Felelős kiadó: Siklósi Norbert
81.2551/2–1 Zrínyi Nyomda, Budapest – Felelős vezető: Bolgár Imre vezérigazgató
Terjeszti a Magyar Posta. Előfizethető a hírlapkézbesítő postahivatalokná és
a Posta Központi Hírlap Irodánál (postacím: Budapest V., József nádor tér 1. – 1900)
közvetlenül vagy postautalványon, valamint átutalással
a KHI 215–96162 pénzforgalmi jelzőszámra. Előfizetési díj egy évre: 300,– Ft
Külföldön terjeszti: a „Kultúra" Könyv és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat
H–1389 Budapest, Postafiók 149 – INDEX 25602 – HU ISSN 0580–3608
Kéziratokat nem őrzünk meg és nem küldünk vissza!
A folyóirat példányonkénti ára: 25,– Ft

Műteremben

Beszélgetés a rádióban Medgyessy Ferenccel

1954 tavaszán a rádió „Műteremben" címmel beszélgetéssorozatot indított az élő magyar képzőművészet legkiválóbb képviselőivel. A sorozat szerkesztő-riportere voltam. A rádióbeszélgetések 20 perc terjedelemmel havonta egyszer, vasárnap délutánonként hangzottak el. A „Műteremben" sorozat első közreműködője a Kossuth-díjjal frissen kitüntetett Barcsay Jenő festőművész volt, a második rádióbeszélgetés pedig Medgyessy Ferenc szobrászművész Százados úti műtermében készült, helyszíni felvételként. Az adás időpontja: 1954. május 30., vasárnap 15 óra, Kossuth-adó.

– Csodálatos világ, ahová beléptünk. Az imént még az orrunkat bűvölte el illatával a Százados úti művésztelep művészi gondozatlanságban és szeszélyességben burjánzó orgonaerdeje – ez az első élmény. A másik meg az, hogy a madarak füttye is belehallatszik a mikrofonba. A műterem ajtaján belépve, a szemünk csodálkozik, szinte gyermeki áhítattal. Kőszobrok pihennek itt, körös-körül állványon, a polcokon vagy egyszerűen a padlón elhelyezve – valami olyan ősi megmozdíthatatlanságban, mintha csak az el nem múlás, az örök jelen érzetét akarnák tolmácsolni. És mégis milyen beszédesek! A magabiztos, mokány kun lovas, a gyermekszoptató orosz anyácska, a faun és a nimfa, a táncoló, az álló és a hatalmas fekvő aktszobrok, köztük a Móricz Zsigmond elnevezte Debreceni Vénusz, a bajai Jelky András szobra, a csizmás parasztfiúé, aki elindult valaha a kicsi házából nagyvilágot hódítani. Mindmegannyi szobor egy nagy művész keze munkája. Negyvenöt év szakadatlan munkásságának afféle gazdag betakarított művészeti szérűskertje ez, egy csodálatos, kövekbe faragott magyar világ. Mellettük meg e szobrok megálmodója és megalkotója: Medgyessy Ferenc, aki ötven esztendővel ezelőtt éppúgy fütyörészó kedvvel és vándorbottal a kezében indult meg világot hódítani, mint eme előttünk álló szoboralkotás élő eredetije: a nevezetes vándorlegény, Jelky András. De nem Bajáról, a Duna melletti kikötővároskából indult a művész, hanem egy sokkal nevezetesebb helyről.

– Debrecenből kerültem elő szobrásznak. Hogy, hogy nem, magam sem értem... Mert hiszen Debrecen soha nem volt nagy termőföldje a művészeteknek. De befogadója sem. Inkább bizalmatlan, gyanakvó, mint lelkesedő fajta.

– Nemhiába, hogy Debrecen már Csokonai meg Petőfi korában is a kövér disznók és a sovány poéták városa volt...

– No-no... Még ha így áll is a dolog, én szeretem szülővárosomat. Utóvégre mégiscsak vagyok, és szobrász vagyok. Tudom azt is, hogy hoztam onnét hazulról valamit, aminek örülök, hogy hozhattam. Sőt meggyőződésem: csakis onnét hozhattam! Ha nézegetem ugyanis Debrecen és környékének díszítő művészetét, annak puritán, egyszerű vonalait és formáit, rálelek a mentől egyszerűbb formákat kereső saját magamra.

– Mégis előbb vargabetűt csinált a szobrászmester, elszegődött medikusnak, orvostanhallgatónak. El is végezte becsülettel az egyetemet, még a doktori oklevelet is megszerezte...

– Hát azért, ha így történt is ez, én már gyerekkoromban zugrajzoló voltam. Mint a legtöbb kisgyerek, én is rengeteget firkáltam összevissza. Krétával a padlóra, szénnel a falra, aminek nem örült édesanyám. Majd az asztal alsó lapjára, gondolva, hogy ő oda úgyse fog bebújni, és így nem kapok ki érte. A gimnáziumban a rajzolásom miatt rossz figyelő voltam. Legtöbbször nem is tudtam, miről lehet szó az iskolai órákon. Inkább ijesztő jeleneteket komponáltam egyik verekedős tanárunkról, a fiúk mulattatására. Oroszlántesttel ábrázoltam a tanárt, amint szétszaggatja őket... Az egyetemen is folytattam ezt a rajzolást. A törvényszéki orvostanárom meghívott díjtalan gyakornoknak, azt hivén, hogy az ő tantárgya vonz oda annyira, mivel folyton ott lábatlankodtam. De én nem a tudományért tettem, hanem mert a hullákat akartam rajzolni. Jó modellek voltak. Nem mozogtak. Máig is csodálom, hogy ki nem tette szűröm a professzor, mikor rájött a turpisságra. Sőt még útravaló pénzt is adott, mikor istenhozzádot mondtam az intézetnek azzal, hogy megyek Párizsba, a Művészeti Akadémiára. Talán távozásom feletti örömében lett olyan szokatlanul bőkezű!

– Párizsban mit tanult?

– A Julian Akadémiára mentem, mint na-

MEDGYESSY

gyobbrészt a magyar fiúk. Ott is rajzolással kezdtem. Itt kezdődött aztán a kálvária. Nem ismertem a szenet mint rajzeszközt. Nagy vajúdások közt csupa kéményseprőaktokat szültem. Sőt én magam is könyökig szurtos lettem azalatt, amíg a konstrukcióval vívódtam. Végtelenül bosszantott, hogy a többiek milyen könnyedén hozzák ki a finomabbnál finomabb árnyalatokat, ami nekem meg sehogy sem akart sikerülni. Itt válik el, ki lesz szobrász, ki festő.

– És a Mesternél hogyan történt, hogy mégsem maradt festő?

– Egy alkalommal a mesterem, Jean Paul Laurens, akinek a Pantheonban áll nagyszerű drámai freskója, kiállította egyik rajzomat a középre egy másikával együtt. Úgy emlékszem, egy kanadai fiú volt az illető, aki már évek óta halmozta magába a művészet tudományát. – Na most ide figyeljenek! – úgy mond a mesterem, társaimhoz szólva –, itt látnak két tanulságos végletet. Ez itt – mutatott az enyémre – tudná, mit akar, de nem tudja megcsinálni. Az a másik – mutatott a kanadai munkájára – nagy könnyedséggel rakja oda... a nem tudom, mit. Azt hiszem, ő maga sem tudja... E kétes elismerés után, hogy vigasztaljam magam némileg, zsebemben hazalopkodott anyagból megmintáztam egy-egy keselyűmozdulatot az állatkertben megrajzolt vázlatok után. Ezekre azt mondta egy beérkezett festőismerősöm, miért nem csinálok ilyesmit inkább, mikor ez könnyebben és jobban megy. Igaza lehet – gondoltam, és nekifeküdtem a mintázásnak. Beiratkoztam a szobrászok közé. Ott maradtam, és szobrásszá lettem.

– Közben – persze – összeismerkedett a párizsi múzeumokkal is...

– Mentem én a múzeumokba, hogy szobrászideálokat kutassak fel magamnak. De visszafelekutattam ám a múltban! Nem is feltett szándékkal. Csak úgy, mint a régészek, amikor ásnak. A barokkon, a reneszánszon, hamar a gótikán is túlléptem. A román stílusból a Louvre-ban akkor még keveset láttam. Az újabb görög bántóan tökéletes volt. Minden formát elcsináltak előlem, és olyan fölényes tudással és nagyszerűen, hogy azt folytatni, de rosszul, igazán meddő erőlködés lett volna. Az ógörögöknél ellenben magasfokú költészetet láttam. Ez már több volt, mint a plasztika. Hűséges megfigyelésen alapuló, kitalált emberi formák. A rajtuk levő ruha nem is annyira a valóságot, mint inkább a ritmust, a muzsikát szolgálja. Hát ilyen szobrászat is lehet? Ismeretlen világ kapuja nyílott meg előttem. Na de nézzük, mi más van még? A nagy múzeum sok csodát rejthet még számomra. Így jöttek sorra az egyiptomi, asszír, sumér bálványok. Eleinte furcsáknak, bizarroknak, érthetetleneknek láttam őket. De csodálatosan vonzóaknak. Nagy súlyos kőtömbök és mégis élőlények. Nem üres formák, mint először hittem. Hanem rejtett finomságoktól gazdagok. Döbbenetes világ! Olyan értékes művészet ez, amire érdemes egy egész életet szentelni. Én innét próbálok elindulni. Ezek a kövek a nagy örök fogadalmat vették ki belőlem. Hitet tettem előttük...

– Most már kezdem érteni, hogy a Medgyessy-szobrok miért olyanok, amilyenek. Itt van mindjárt előttünk talán a legismertebb alkotás, amit ha egyszer látott az ember, nem is tudja elfelejteni többé: a Móricz Zsigmond-fej...

– Ugye, hogy Móricz Zsiga az? Együtt jártunk Debrecenben iskolába. Onnantól ismerem őt. Mellettem állott tornaórán, mert egyformán kicsik voltunk. Mindig lestem, mikor növök elibe. De mindig kiegyeztünk... Móricz Zsigmondnál

Medgyessy Ferenc portréja
(fotó MTI)

Medgyessy Ferenc: Kislányakt, márvány, 70 cm, 1953
(fotó Petrás)

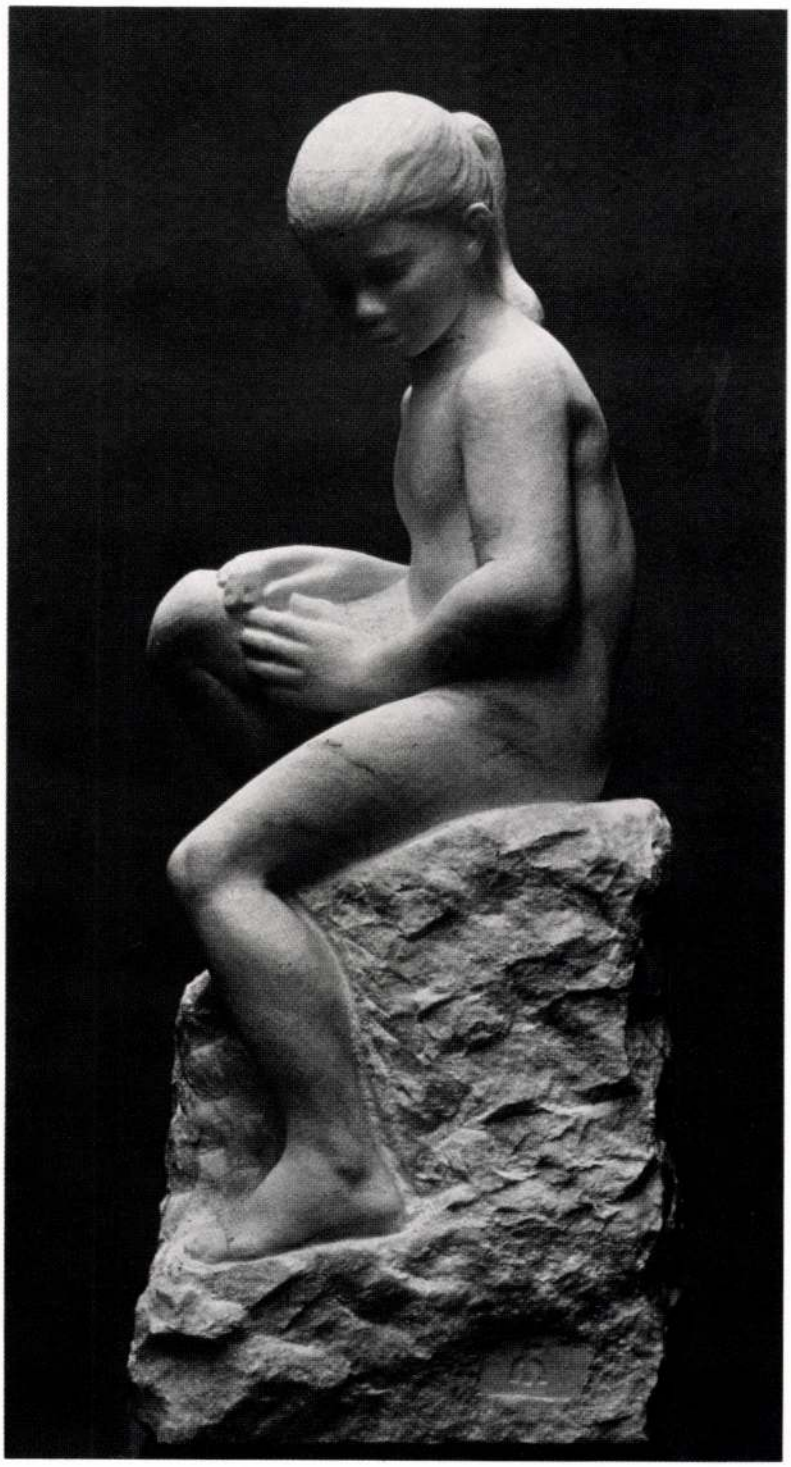

Medgyessy Ferenc: Néprajz, bronz, 280 cm, 1930 (fotó Hapák)
Medgyessy Ferenc: Régészet, bronz, 280 cm, 1930 (fotó Hapák)

az ő robusztus, magabiztos derűs magyar feje nagyon kínálkozott nekem, hogy megfaragjam, és kihasználjam a kőnek azt az önként jelentkező adottságát az ő jellemzésére. Ha jól sikerült, azért sikerült, mert azt csináltam belőle, amit a kő diktált.

– Tudják ezt a fiatalabb szobrászok, hogy mit diktál a kő?

– Innen a műteremtől nem messzire vannak a kőszobrász-műtermek. Onnan most nagy kopogás, kalapálás hallik. Most, hogy már jó az idő, kint az udvaron is. Kis és nagy szobrok készülnek sürgős szorgalommal. Gyakran átmegyek hozzájuk megnézni, hogyan változnak át szikladarabok, nagy kőtömbök harmadfél méteres szobrokká. Gipszszobrok lemásolva olyan pontossággal, hogy már a kőszobor is gipsznek látszik... Csaknem, hogy meg kell kopogtatni, hogy csakugyan kő-e? Mert már kőbe rögzített gipszszobrokká váltak. A kő lemásolás közben elvesztette kőkarakterét, súlyát, anyagszerűségét, komoly méltóságát, monumentalitását. Mindazon sajátságokat, amikkel nyugalmat és erőt tudhatna kifejezni. Óriási játékszerekké, porcelán figurákká váltak. Túllőttünk a célon. Nagy kár volt bizony a kőnek önként felkínálta adottságát kisiklasztani a kezünk közül. Ez az egyik. A másik meg az, hogy szomorúság fog el, ha látom, hogy szaporodnak a szívet, lelket elfacsalító topa nagy csizmák, zsákba húzott lábszárak, mondjuk meg: elefántlábak. Nem tagadom, ami kell, az kell. Azonban – nem tehetek róla – újra meg újra eszembe jut Michelangelo mondása: „Amit ritkán látok, azt el is felejtem." Nem ártana ezt a mondást felírni a műtermünk falára, mert félő, hogy ez a sors várhat ránk, ha túlságosan belemelegszünk ezekbe a plasztikai kellékekbe.

– A Mester a mostani, a negyedik képzőművészeti kiállításon egy meztelen kislány márványszoborral szerepelt. Nagy sikere volt vele... Sokan dicsérték, elismeréssel szóltak róla.

– Meg is vette a Külügyminisztérium. Utána megrendelte a Közlekedésügyi Minisztérium. Azután a Képzőművészeti Alap két példányban. A főváros is számított rá. De valahogy lemaradt. Az a gyanúm, hogy a kirobbanó művészetrajongáshoz hozzájárulhatott a nagy csizmák, zsáknadrág vagy vasalt nadrág távolléte is. Ellenben a kis meztelen testbe belekerült egy kis levelibékaszerűség, amit a közönség is megérezhetett. Mindenki tudja, hogy a szobrász ábécéje a meztelen test. Ezt elkerülni egyenlő volna azzal, mintha az elemi iskolából az ábécét löknénk ki. Ellenkezőleg tehát a ruhás alakoknál is a főhangsúly magán a testen kell hogy legyen. Hogy a rajtuk levő ruha, ahogy már az előbb is mondottam, ne is annyira a valóságot, mint inkább a ritmust, a muzsikát szolgálja. Ahogy a klasszikusok is megmutatták.

– Kicsit álljunk fel a hosszas beszélgetés után. Odalépünk a mesterrel a mintázóasztalhoz, ahol legújabb műve készül. Levehetnénk a leplet róla?

– Hogyne, nagyon szívesen. Ez a portré, amin dolgozom, a nemrégen elhunyt Marek József akadémikus arcmása lesz. Most előbb agyagból mintázom.

– Hát a portrészobornak mi a titka?

– Hát erre elmondanék egy esetet. Firenzében jártam az Uffizi-múzeumban. Láttam ott egy szobrot. Aláírták: Julius Caesar. Jó szobor volt. Bemegyek egy másik terembe, ott is van egy szobor. Az alá is odaírták: Julius Caesar. Az is jó szobor volt. De cseppet sem hasonlított egyik a másikra... Ugyanis a portrészobornak két szempontja van. Először is, hogy szobor legyen, másodszor, hogy hasonlítson. És éppen ezen a sorrenden szokott vita támadni: kinek melyik

Medgyessy

először és melyik másodszor? Én mindig azzal veszkődtem minden portrészobromnál, hogy hasonlítson is, de szobor is legyen, azaz művészi alkotás.

– *Medgyessy Ferenc Kossuth-díjas szobrászművészünk 1937-ben a párizsi kiállításon világhírnevet szerzett magának szobraival. Móricz Zsigmond, amikor hírét vette ennek, azon frissiben tollat ragadott, és egy ma már sajnos sárguló újságlap Így őrzi Móricz Zsigmond „Közös ifjúság kötelez" című írását: „Ma olvasom végül, félhivatalos nagy lapban, de egészen hivatástalan kis betűkkel, hogy Medgyessy Ferenc valami Grand Prix-t nyert Párizsban. Művészeknél ez kötelező. Hozzátartozik az arcképhez, az életrajzhoz és a megrendeléshez. Ehhez akarok gratulálni Ferkónak..." Milyen alkotásért kapta a nagydíjat?*

– A debreceni Déri Múzeum előtti szobrokért. A négy nagy alakú (kettő méter nyolcvan centis) figura a művészetet, a tudományt, a régészetet meg a néprajzot szimbolizálja. Jólesően lepett meg, amikor 1937-ben ezen a párizsi világkiállításon Maillol és Despiau, Európa első szobrászai törekvésemet méltányolva e négy szobromat – kiállító társaim minden bosszúságára – a Grand Prix-vel honorálták. Ez az egyik örömöm. A másik, hogy szülővárosomban, Debrecenben vannak ezek a szobrok.

– *A 73 éves mester egyik legrégibb lakója ennek a Százados úti művésztelepnek. Talán már alakulása óta...*

– Még 1910-ben történt, hogy a szobrászok nem bírták már tovább azt a keserves állapotot, hogy műterem híján pincébe, bolthelyiségbe, negyedik és ötödik emeletre szorulva kínlódjanak. A művészet szent nevében felmentek hát Budapest polgármesteréhez, hogy segítsen rajtuk. A polgármester, hogy ne sokat vesződjünk a helykereséssel, mindjárt kijelölt a Kerepesi út mentén egy volt káposztáskertet. Jobb helyet már nem is választhattak volna a művészet hajlékának. Ebből lett ez a művésztelep, úgy ideiglenesen, hogy majd egy szebb helyen jobbat és nagyobbat kapunk. Igen, de ez a *majd* nagyon kitolódott a közbejött 14-es világháború miatt. A háború után örültünk, hogy élünk, nemhogy még válogassunk helyünket illetően. Meg ezt se tudtuk fizetni, hisz sokáig nem volt miből. A város főügyésze már meg is ígérte, hogy kilakoltat bennünket. A polgármester aztán könyörületből elfogadott műtárgyakat lakbér fejében. Nemigen jöttek a megbízások. Én ki is írtam az ajtómra, hogy „pénzt csak hozni lehet". Móricz Zsiga azt írta alá, hogy „akkor ide sűrűn jövök". Most már negyvenharmadik évemet töltöm itt a művésztelepen jóban-rosszban. De nem panaszlok sorsom ellen. Ha voltak is nehéz napjaim, mégis több volt a jó, amire emlékezni tudok. Hiszen az időm legnagyobb részét munkámmal töltöttem. Méghozzá faragással. Szerencsémre itt volt és itt van most is mellettem a kőfaragótelep, ahol sokat tanulhattam a kőszobrászoktól. Nem is került ki tőlem kőszobor, hogy ne én fejeztem volna be. Nem tudtam volna elviselni, ha más akarná kifejezni az én gondolatomat, más nem is tudhatja. A mi mostani kötelességünk szobrászoknak az, hogy lekiismeretesen vigyázzunk rá, hogy a lehető legjobbat adjuk át a jövendő nemzedéknek. Ne szidjanak bennünket, hogy a kezünkbe adott pénzt, energiát, alkalmat elpazaroltuk. Nagy hatalom rejlik a szobrász kezében, ha meg tudja mutatni az élet szépségét és rá tudja nevelni az embereket a maga eszközeivel is az élet szeretetére.

Tóbiás Áron

Medgyessy a kortársak között

Medgyessy a harmadik abban a sorban, amelyben az első Ferenczy István, aki szinte megszállottként fáradozott a magyar művészet megteremtésén, a második Izsó Miklós, akinél – Fülep szavaival – az abszolút plasztikai gondolat nemzeti formát öltött.

Medgyessy életművéről sokan megállapították már, hogy századunkban ez a legteljesebb, a legegyenletesebb, önmagához a legkövetkezetesebb, értékét tekintve a legegyetemesebb, ugyanakkor – jellegzetességeit vizsgálva – a legmagyarabbnak mondható szobrászi oeuvre. Pedig az általa megélt időszakot igencsak éles történelmi változások, világháborúk, forradalmak és ellenforradalmak, művészeti forradalmak – és ellenforradalmak is – szabdalták keresztül-kasul, ami a legkevésbé sem volt kedvező egységes, teljes életművek teremtésére. A vele egybenmásban rokon törekvésű, a kiüresedett akadémizmussal, a pöffeszkedő neobarokkal, historizálással, a tobzódó álművészettel szembenálló művészek nagy részének munkássága az övéhez képest vagy töredékes, vagy egyoldalú, vagy több értelemben is változékony. Vedres internacionális vonásokat hordozó szobrászata stílárisan túl széles skálán mozog ahhoz, hogy valamilyen irányban meghatározó lehessen. Fémes Beck működése epizódszerű. Beck Ö. Fülöp munkássága 1919 után határozott törést szenved. Ferenczy Béni életműve elszakíthatatlanul hazai gyökerű, de hosszú időn át Európa nagy színpadán alakul. Bokros Birman útja külön vágányon halad, szobrai a kor bélyegét és a kedély hullámzását egyaránt viaszként viselik magukon.

Medgyessy Ferenc: Szent István, gipsz, 178 cm, 1940 (fotó Petrás)

Medgyessy Ferenc: Táncoló nő, bronz, 55x44 cm, 1923 (fotó Petrás)

Medgyessy Ferenc: Kis táncosnő, bronz, 100 cm, 1923 (fotó Petrás)

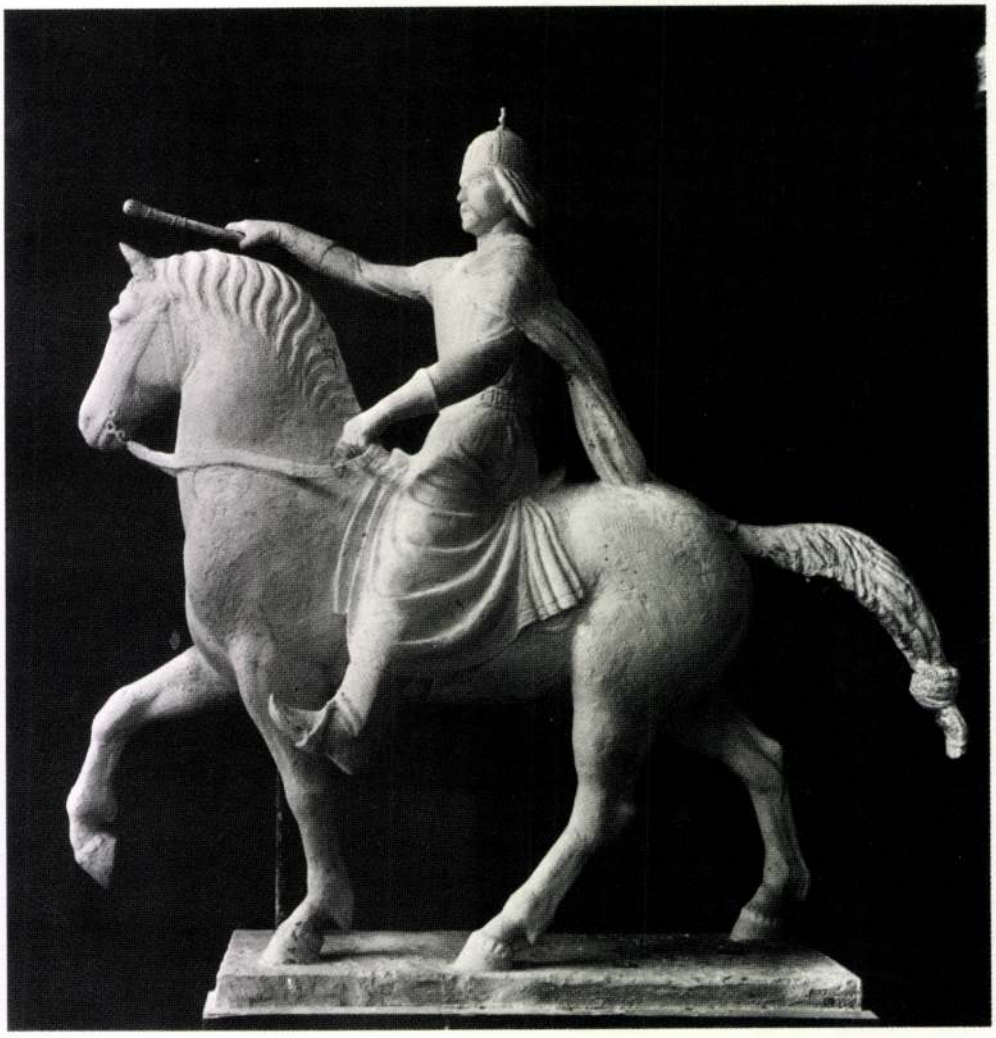

Medgyessy szobrászatának egységessége, teljessége, persze nem függetlenül az említett hazai kortársak, elődök, harcostársak eredményeitől, legfőképpen az igen szerencsés egyéni alkati adottságoknak köszönhetően, a mostoha kor ellenére, az uralkodó eszmékkel, elvárásokkal tudatosan és szüntelenül szembenállva formálódott ki. Nem túlzás kimondani, hogy művészetének egyik motorja éppen az ellenállás – saját szavaival a környezet gyűlölése –, a fennállóval szemben a szüntelenül másra, de önmagán belül a makacsul mindig ugyanarra törekvés volt. A rokon újítókhoz hasonlóan az ő szobrászata is elvi alapon áll, de teljességgel ösztönösnek, spontánnak hat. Egészében az újítás szándékából fakad, de önmagán belül kerüli az újítást; csak annyira és úgy változik, amennyire és ahogyan valamely élő organizmus számára a fennmaradás törvénye előírja.

Az újítás kifejezés Medgyessy ízig-vérig tradicionális, évezredes hagyományokat feleleventő művészetével kapcsolatban ma már természetesen kissé bővebb magyarázatra szorul. Lehet-e egyáltalán újítónak nevezni őt olyan kortársak mellett – maradjunk a magyaroknál –, mint az expresszionista Mattis-Teutsch, a kubista Csáky, a konstruktivista Moholy-Nagy? A szüntelen újítások, az izmusok gyors fel- és eltűnése korában lehet-e egyáltalán újnak látni és mondani a Medgyessyéhez hasonló, tehát hagyományokhoz kötődő, műfaji szabályokhoz ragaszkodó, alapjában realista szemléletű művészetet?

A választ, a rövidség meg a nyomaték kedvéért is, hadd adja meg itt Fülep Lajos, aki Izsó táncoló parasztjainak contrappostójáról szólván egyebek között ezeket írta: „Maga az örök megtalálásának pátosza az, ami örökké új és nagyszerű a művészetben, mert benne a legnagyobb forradalmak mindig az öröknek újjászületései." Medgyessy művészetében a sumér, egyiptomi, archaikus görög szobrászat tömörsége, bálványszerűsége, a klasszikus görög harmónia, derű, életöröm, humanista teljesség éled újjá. Benne ez az örök, azaz a frissen megtalált és megérzékített új.

Közismert, hogy Medgyessy – aki mellesleg, ifjú orvosként, a boncterem hulláin gyakorolta a rajzolást – minden szobrában fiatal, az életnek örülő, egészséges, ép, erős embert jelenít meg. A gond, gyötrődés, betegség, öregség, egyéni és társadalmi bajok az ő művészetéből mind

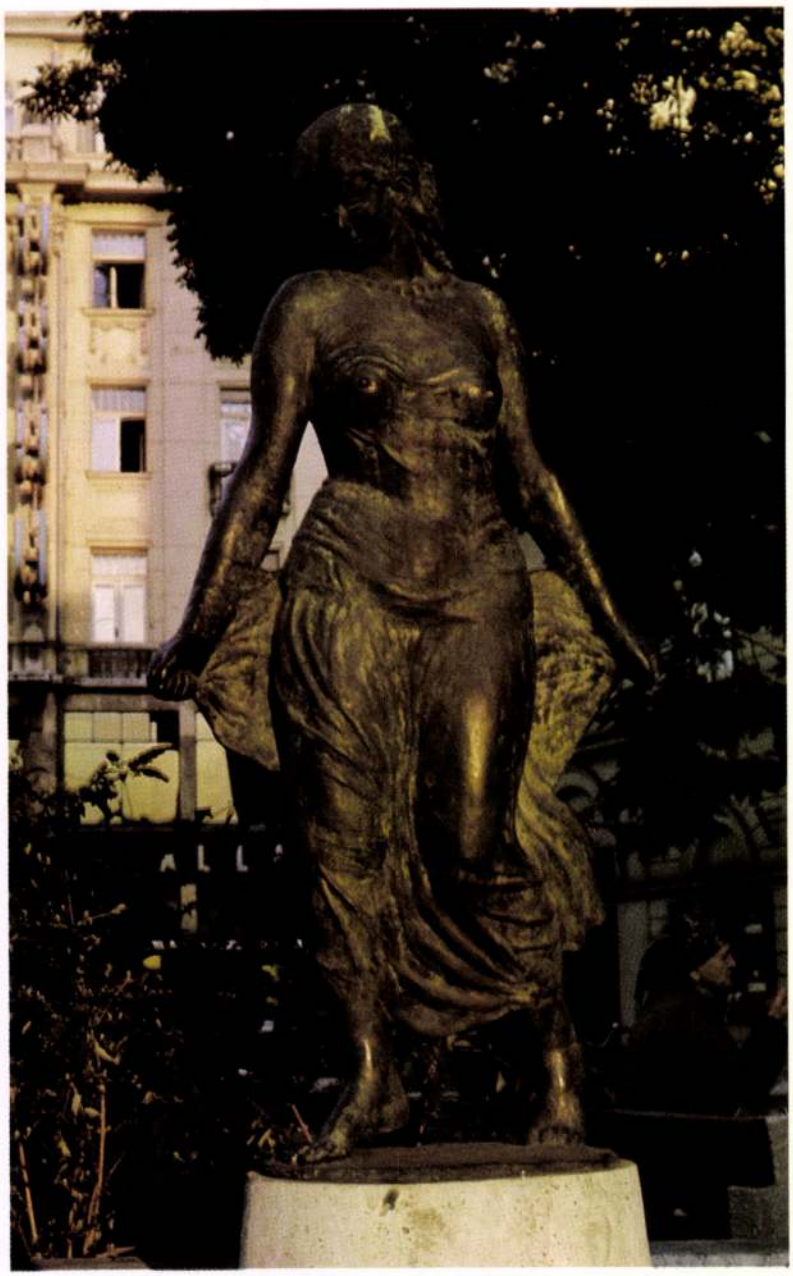

Medgyessy Ferenc: Táncosnő, bronz, 160 cm, 1954 – Budapest (fotó Somfai)

száműzve vannak. Az ő szépségeszménye a népi szépségeszménnyel azonos, és feltűnően rokon azzal, amit Csernisevszkij így fogalmazott meg: „A szép: az élet, vagyis szép az a lény, amelyben olyannak látjuk az életet, amilyennek fogalmaink szerint lennie kell; szép az a tárgy, amely kifejezi az életet vagy emlékeztet bennünket az életre."

Medgyessy szépségeszménye más értelemben is népi gyökerű. Szobraiban jellegzetes népiparaszti karakter ölt testet. A népi jelleg érzékeltetéséhez nincs szüksége külső utalásokra, jelmezre. Ábrázolása akkor a legtisztább, legegyértelműbb, ha aktot formál. Noha kedveli a vaskos, erős, telt formákat, aktjain sem ezek eltúlzása, túlhangsúlyozása, sokkal inkább az arányérzék, a finom hajlások, kifejező domborulatok ritmusos rendje dominál. Alakjainak népi jellege külsőben is megragadható, leírható, mégis inkább belülről fakad, s szavakkal szinte kifejezhetetlen. Szobrai a népi ideál, népi szépségeszmény megtestesülései, ugyanakkor hiteles önábrázolások is; részben úgy, hogy arányaikban (ez természetesen főleg, de nem kizárólag, férfiábrázolásaira vonatkozik) lényegében Medgyessy testének arányai érvényesülnek, részben úgy, hogy a művész minden tekintetben maradéktalanul azonosul a figuráival. Nem kívülről szemléli, nem külsőlegesen jeleníti meg őket. Meggyőző erejének, művészi hatásának titka egyebek között ebben rejlik.

Történelmi alakjai, legenda- vagy életképi ábrázolásai is mind a népi fantázia, népi gondolatvilág, népi ideál megtestesülései. Ugyanakkor önábrázolások. *Szent István*ában, *Turáni harcos*ában, lovasában, *Táncoló szatír*jában – és még sorolhatnánk – felismerhetően is önmagát mintázta meg. Eszmét, figurát egyaránt magához idomított, mindent sajátos értelmezésben, egyénien, helyi ízekkel, népi zamattal jelenített meg. Elmondhatjuk, hogy amint Izsó, úgy Medgyessy is a népi-nemzeti ideáltól jut el az egyetemes érvényű, örök értékeket felmutató emberábrázolásáig.

Medgyessy egyszerűsége, póztalansága, művészetének természetessége, minden kiagyaltságtól, rafinériától mentes vonásai már életében sokakat megtévesztettek. Műveletlennek, naivnak gondolták, s szobrait is ennek megfelelően ítélték meg. Pedig műveltsége igen széles körű, tudatossága igen magas fokú volt. A több évezredes, időtálló szobrászi példákhoz való visszanyúlása sem jelentette azt, hogy korától, a korabeli törekvésektől függetlenülni tudott volna. Nagyon is a kor művésze, művészete nagyon is a kortársi tendenciák része és függvénye volt.

A fennálló renddel, az uralkodó nézetekkel szemben kialakított álláspontját és magatartását illetően – a két világháború közötti időszakban – számos rokonát nevezhetjük meg a saját világot teremtő, visszahúzódó, remeteként élő alkotók közül. Szűkebb baráti köréhez is ezek tartoztak: Rippl-Rónai, Nagy István, Egry József, Tornyai János. S hogy az irányultság még világosabb legyen, ide sorolhatjuk még a nem csupán passzívan tiltakozó (noha kifelé esetleg némelyeknek akkor így látszó) Derkovits Gyulát (akinek – síremlékére – arcképét is megfaragta), valamint Mészáros Lászlót is.

Eszmei kötődése milyenségének és minőségének jelzésére elegendő Fülep Lajosnak a nemzeti és egyetemes művészet viszonyával, a szobrászat létproblémáival kapcsolatos, fentebb már említett fejtegetéseire, továbbá Bartók és Kodály példájára utalni. Medgyessy nemzeti szobrászatot célzó programja kétséget kizáróan összefügg ezekkel, noha a megnyugtató eredményt, a tényleges megvalósulást ő maga, igen szerényen, voltaképpen mástól remélte.

Érdemes kissé megvizsgálni azt is, hogy a Medgyessy egész működése idején aktuális eszmei, de korántsem csupán eszmei problémakör, a szocializmus gondolata jelen van-e, s hogyan van jelen életművében.

Nagy István egyik kitűnő kutatója, Pap Gábor mutatott rá néhány évvel ezelőtt arra a lényegi sajátosságra, amely a festő munkásságát leginkább rokonítja a népművészet alkotó-felvevő közegével. A fennálló renddel látszólag nem törődő, harcba az adott feltételek között nem bocsátkozó, viszont maradandó jeleket hagyó, értékeket őrző és teremtő attitűd ez, olyan magatartás, amelynek használhatósága az osztályharc kiélezett periódusaiban viszonylag csekély lehet,

a szocialista kultúrateremtés békés periódusaiban azonban meghatványozódhat.

Medgyessy munkásságának egészét tekintve szintén erről van szó. De valami másról, ennél valamivel többről is. Ismét csak Fülep Lajosra kell hivatkoznunk, mivel Derkovits művészetének lényegét elemezve ő idézte Marxnak a szocializmus végső célját és értelmét megfogalmazó tanítását, amely nem más, mint „az emberek testvériessége", „az emberi lét nemessége". Fülep az emberiség e végső céljának, a lét és minden küzdelem e végső értelmének művészi kifejezését, emberformáló erejű jelenvalóságát értékelte legtöbbre Derkovits műveiben. Medgyessy szobrainak legfőbb varázsa pedig éppen az – erről beszélt emlékezetes méltatásában Ferenczy Béni is –, hogy „van bennük sokszor valami, szinte fenséges áhítat", hogy a vaskosan földit felmagasztosítják, hogy az embert köznapi valóságában is szinte isteni lényként jelenítik meg. A „végső cél" tehát, nagy meggyőző erővel, Medgyessy szobraiban is megfogalmazódott. Ennek tudatában, de egynémely szobrának, köztük a Fülep által elemzett, maradéktalanul realistának és szocialistának mondott *Magvető*nek ismeretében különösen elmondhatjuk, hogy Medgyessy életművének fontos helye van a szocialista kultúra előtörténetében, nem kevésbé jelenében és jövőjében is.

A magatartásbeli és eszmei kötődés e példái után szólni kell néhány szót Medgyessy művészetének stiláris meghatározottságáról. Ismeretes, hogy az orvosi diploma megszerzése után, tehát viszonylag későn lépett a művészi pályára. Előbb festészetet, majd szobrászatot tanult Párizsban, szervezett formában is, de lényegében autodidaktaként. Első jelentősebb szobrai a tízes évek elején születtek, kibontakozásról azonban csak a húszas évektől kezdődően – negyvenéves korától – beszélhetünk. Igen sokáig fiatalként emlegették és értékelték.

A szobrászatnak Rodin után új irányt adó, Hildebrand és Maillol nevével jelzett európai kezdeményezései ezekben az évtizedekben már igen széles körben gyűrűztek tovább. Hatásukra átértelmeződött az antik hagyomány, sokfelé gyümölcsöző új hajtások fakadtak. Jóllehet Medgyessy előbb járt Párizsban, mint Firenzében, ahol Vedres révén a Hildebrand-körrel és törekvéseikkel ismerkedhetett, a mailloli ösztönzés mégis későbbre datálódik, és csak közvetetten, Rippl-Rónain keresztül ért először hozzá.

Amennyi egyezést, legalább annyi különbséget is találunk e két, egyaránt nagy mester művészetében. A tömbszerűségre, stabilitásra, harmóniára törekvésben, motívumokban, tematikában sok az egyezés, de Maillol szobrainak csiszoltságával, vonalainak metszettségével, tiszta kalligráfiájával, határozottságával szemben Medgyessynél a lágy formák leheletfinom átmeneteit, puhán melodikus körvonalakat, a felület festői kezelését figyelhetjük meg. Mindezen tulajdonságok pedig legfőképpen a két világháború között tipikus hazai stílusirányzattal, a posztimpresszionista felfogású, tradíciókat őrző, szélsőségektől tartózkodó, tiszta festőiségre, görcstelen fogalmazásra, a természet poétikus átírására törekvő művészekkel, szűkebben a Gresham-kör, tágabban a Szinyei Társaság tagjainak művészetével rokonítják.

Befejezésül vessünk egy pillantást Medgyessy követőire, tanítványaira. Igazi folytatójának, törekvései igazi továbbvivőjének csak egy művész ígérkezett: a fiatal Mészáros László. Mintázásának „lágy és mimózás finomságokkal" párosuló robusztus ereje legjobb kritikusait már üstökösszerű feltűnésekor Medgyessyre emlékeztette, noha ő ekkor sem csupán folytató, hanem új kezdeményezések elindítója is volt. A Medgyessy köré tömörülő fiatalok között ilyen értelmű folytató nem akadt még egy. A követőkként ismert szobrászok Medgyessy művészetének egyik-másik mozzanatát, paraszti jellegét, „turáni" vonásait, szobrainak tömörségét, formáinak vaskosságát túlozták el, nagyították fel, rossz fényt vetve ezzel olykor magára a mesterre is.

A folytatás ilyen értelemben azonban nem döntő kérdés. Medgyessy hatása sokkal tágabb a követők viszonylag szűk körénél. Művei ezer szálon kötődnek a magyar kultúra egészéhez, termékenyítő erőt, példát, tanulságot, gyönyörűséget jelentve kortársaknak és utódoknak egyaránt.

Kontha Sándor

Medgyessy Ferenc: Táncosnő, bronz, 160 cm, 1954, felállítva 1980-ban Debrecenben (fotó Hapák)

Medgyessy magyarsága

1939-ben jelent meg a Szekfű Gyula által szerkesztett *Mi a magyar?* című tanulmánygyűjtemény. Szekfűék fő törekvése az volt, hogy gátat emeljenek az egyre erőteljesebb német szellemi – s persze a mögüle fenyegető területi – terjeszkedés elé. Igyekezetük az adott pillanatban teljesen indokolt volt, a ma olvasója azonban minden megértése és belátása ellenére is sokszor idegenkedve fogadja nézeteiket. Nehezen képes az ő „józan" magyarságukat megkülönböztetni a kor gőzös nacionalizmusától, elhatárolni a (végső soron a magyarságra is veszthozó) fajvédő szólamoktól. – Ha nem képes rá, nincs igaza, de ha sikerül is neki, továbbra is kétséges marad a részletek érvényessége: hogy például miért éppen a Gerevich Tibor által emlegetett „tiszta és józan szemlélet, a világosságra törekvés" lenne a művészetek legjellegzetesebben magyar vonása? – Valójában inkább úgy tűnik, hogy a „tisztaság, józanság és világosságra törekvés" tétele mélyén a két világháború közti hivatalos magyar művészetszemlélet (és – sajnos – nemcsak a művészetszemlélet) legveszedelmesebb rákfenéje húzódik meg: a valóságos művészi (és társadalmi) problémák megkerülése; félelem minden újtól, minden igazi változástól. Hamis vagy félig igaz alternatívák országa volt ez, amelyben nem volt aki meghallja a valós kérdéseket, s még kevésbé, aki vállalja a társadalmi és történelmi változások sürgető realitásait s a realitások következményeit. A politikai progressziónak a gondolata is bűnnek számított, a század elején indult művészi forradalom képviselői pedig vagy „megtértek" s vállalták a „tiszta és józan szemlélet, világosságra törekvés" szolid esztétikumának boncolgatását, vagy emigrációba szorulva akarva-akaratlan saját magukat zárták ki a magyar képzőművészet vérkeringéséből.

Medgyessy Ferenc: Turáni lovas, bronz, 60 cm, 1930 (fotó Petrás)

Ez volt az a világ, amelynek szellemi és politikai légkörében, illetve háttere előtt borult virágba Medgyessy Ferenc művészete. A sors vagy a történelem iróniájának is nevezhetnénk, hogy a fentebb elmondottak ellenére szobrászatának mindmáig számunkra legnagyobb, legmaradandóbb értéke éppen magyarsága.

A „nemzeti" művészet kérdése – mint probléma és mint igény – nem a két világháború közti korszak, de még csak nem is a huszadik század szülötte. Hirtelenjében hadd emlékezzek Janus Pannonius versére: „Eddig Itália földjén termettek csak a könyvek..." – s már a reneszánszig követjük vissza a gondolat történetét. Sürgetővé azonban igazán csak a XIX. században lett, amikor nyilvánvalóvá vált, hogy a nemzeti újjászületés, a gazdasági, politikai, társadalmi fölemelkedés, az ország modernizálása és európaizálása nem képzelhető el nemzeti művészet nélkül. A szobrászatban – mint már Fülep Lajos óta annyian leírták – Ferenczy István heroikus erőfeszítése jelentette az első és sajnos kudarcot hozó kísérletet e teremtésre. Tanítványa, Izsó Miklós volt az, aki táncoló parasztjaiban egyszerre tudott magyar és tökéletesen egyetemes értékű lenni, de az ő életműve is torzóban maradt, hatás és folytatás nélkül.

Medgyessy Ferenczy Istvánhoz hasonlóan tudatosan vállalkozott a „nemzeti" szobrászat megteremtésére. „Mert ha van fejlődőképes irodalmunk – vallotta Medgyessy egy rádióelőadásában –, saját magyar zenénk és éppen úgy egész világot bejáró népművészetünk, ki mondja azt, hogy ne lehessen saját igazi képzőművészetünk is?" – A problémafelvetés logikus, s ha mégis meglepő, akkor az időpont miatt az. De végül is nem Medgyessy hibája, hogy a XX. század első felének Magyarországán ez a

Medgyessy Ferenc: Táncolók, műkő, 60x100 cm, 1927 (fotó Petrás)

téma még mindig időszerű volt, mint száz esztendővel korábban.

Azt hiszem, hogy már az eddigiekből is – legalább áttételes módon – kitűnt, hogy Medgyessy Ferenc magyarságának nem volt köze a korszak szélsőjobb uszítóinak műmagyar sovinizmusához, de ahhoz a „hagyományos" és „esztétikusan" magyar értékrendhez sem, amiről a *Mi a magyar?*-ban Gerevich Tibor írt. (Annak ellenére nem, hogy művészetétől nem lehetne eltagadni a „tiszta és józan szemléletet" és a „világosságra törekvést".) – De Medgyessy művészetének magyarsága mélyebbnek, s ezért hatásában, jelentőségében is tartósabbnak, meghatározóbbnak bizonyult a kortárs festő Rudnay Gyuláénál is. Pedig Rudnay célja azonos volt Medgyessyével: nemzeti művészetet teremteni. De míg Rudnay borongós, történeti patinától sötét képeivel, romantikus hevülettel egy a valóságban sohasem létezett művészeti múltat – *hagyományt* – idézett meg, s egy rég elmúlt vagy tán nem is volt tündérvilág varázsát ébresztette, addig Medgyessynek volt ereje az igazi teremtéshez; Medgyessy képes volt (tehetsége tette azzá) saját életművéből hagyományt formálni. Valahogy úgy, ahogy ezt egykor Arany János tette a Toldi megírásakor.

Persze ez sem volt olyan egyszerű. Az a misztifikálás, ami a magyarság ismeretlenségbe nyúló múltja körül azokban az évtizedekben folyt, nem hagyta érintés nélkül Medgyessy fantáziáját sem. Szóbeli nyilatkozataiban nemegyszer kaptak hangot a veszedelmesen divatos „turáni" gondolatok. S mintázott ő is *Ősmagyar*t (1942), *Turáni lovas*t (1930), és aligha elválasztható ettől a gondolatkörtől vonzódása a régi magyar rovásírás rejtelmes romantikája iránt.

Végignézve Medgyessy életművének képzeletbeli múzeumán, valóban alig találunk benne ún. „magyar" témájú műveket. Az említetteken kívül szinte csak néhány, megrendelésre készült domborművet – elsősorban a székesfehérvári *Török–magyar csatá*t (1937), a *Gellért-kut*at (1942) – s talán a *Szent István*-lovasszobor tervét (1937) sorolhatjuk ide. A lista persze bővíthető, de így is, akkor is világos, hogy Medgyessy magyarsága és témaválasztása egyáltalán nem függenek össze. Sőt ebből a szempontból egyenesen feltűnő, hogy gyakori tánckompozícióiban – a domborműveken és a *Táncosnő* különböző változataiban – meg sem kísérelte nemzeti táncaink formai megidézését. Az életmű legszebb s legjellegzetesebb darabjai, álló, ülő, fekvő aktjai, görögös leplekbe burkolt nőalakjai pedig még inkább internacionális érvényűek. És furcsa mód: éppen ezekben a darabokban érezzük leginkább Medgyessy művészetének magyarságát! Ha e nőalakok elégedett erotikájának derűs nyugalmára, napsütötte dús formáira gondolunk, természetesen jut eszünkbe róluk a francia Maillol és Despiau szobrászata. Az idegen, a hátteret nem ismerő néző számára nem is lehet nagy a különbség. Az 1937-ben már idős két francia mester is e látszólagos rokonság okán ajánlotta Medgyessy debreceni szobrait a párizsi világkiállítás Grand Prix-jére. Maillol és Despiau csak az eredményt látták: saját művészetük igazolását, művészeti forradalmuk diadalának jelét érezték e barbár földről jött szobrász munkáiban. Honnan is tudhatták volna, hogy Medgyessyt valójában sohasem hozta izgalomba harcuk a szobrászat ősi rendjét szétziláló rodini impresszionizmus vagy a német Hildebrand száraz és merev klasszicizmusa ellen. Medgyessy számára nem volt jelentősége Maillolék nosztalgiájának az ókori görög művészet harmóniája iránt sem. Ismeretlen volt számára ez a nosztalgia, annak ellenére, hogy végső soron ő is a görögök-

Medgyessy Ferenc: Gellért-kút, mészkő, 116x350 cm, (fotó Somfai)

től tanult, csak persze nem a formát, hanem művészetük lényegét: hogy kell – Fülep Lajos szavaival – a nemzetiben az egyetemest, az egyetemesben a nemzetit megfogalmazni. Medgyessy, amikor az alföldi, Debrecen környéki parasztlányok és -fiúk típusát kőbe faragta, bronzba öntötte, s megajándékozta őket a kontraposzt nyugalmat és mozgást egyszerre megragadó dialektikus harmóniájával, tulajdonképpen a görögök mágiáját ismételte meg: megteremtette a magyar nép művészi világát.

Mindezt végiggondolva érthetjük meg igazán a kortárs Ferenczy Béni sokat idézett szavait: „Medgyessy a legjobb magyar szobrász... Medgyessy az első magyar szobrász, akinek életműve egyetemes, az egész emberiséghez szól." Ferenczy Béni nem volt kisebb mester Medgyessynél, s pályája második felében – miután a század sok modern újítását végigpróbálta – ő is visszatért az „embert istenítő" görögök bűvöletébe. Nem véletlen, hogy éppen ő, az egészen másfelől érkező művész látta és értette meg először és valódi súlyával Medgyessy teremtésének jelentőségét. „A legjobb magyar", aki „egyetemes és az egész emberiséghez szól": ez másképp azt jelentette, hogy végre megszületett a *magyar* szobrászatnak az az alapja, amire építkezni lehet, az az örök értékű monumentum, ami mértékül szolgálhat.

Fentebb Arany János Toldiját emlegettük: Medgyessy vállalkozásának nála közelebbi rokonát nem ismerem. A Toldi megírásával Arany létrehozta a magyar irodalomból annyira hiányzó nemzeti eposzt. Nem volt szüksége Thaly-féle ál-leletre: a Toldi pontosan Arany tehetségére méretezett mű, olyan ideális munka, amilyen 1847-ben Magyarországon megszülethetett. Ilyen monumentuma a magyar szobrászatnak Medgyessy Ferenc életműve is. Kár, hogy viszonylag későn született meg, de megszületett, s azóta meghatározza a magyar szobrászat helyét a világban. Félreértés ne essék: nem csúcsainak magasságát, tavainak mélyét, folyóinak irányát, de igen a földrajzi helyét. Ez Medgyessy legnagyobb érdeme.

Kovács Péter

Kortársak Medgyessy Ferencről

Rabinovszky Máriusz: Medgyessy Ferenc
Ars Una, 1924. január,
in: Két korszak határán, Bp., 1965

Munkáiban soha tárgyat nem hangsúlyoz, soha etnográfiai jegyet ki nem emel; de van valami rusztikus közvetlenség, súly és szilárdság munkáiban, valami ösztönösen egyszerű és látszólag problémamentes. Figurái a puszta létet, a pozitív testi adottságot tárják fel. Szerkezetük tömör, felületük nagy összefoglalt síkokban tagolt, tömegük a statika legprimitívebb vagy legalábbis egyszerű törvényei szerint épült fel. Bár finomságok, részletszépségek gazdag skáláját bírják, e finomságok sohasem öncélúak, és éppen azért a szemlélőtől fokozott odaadást követelnek.

Medgyessy egész különösképpen szobrász – úgy, ahogyan pasztellrajzaiban csodálatos módon erősen festői. Szoborműveiben a par excellence szobrászi problémák érdeklik szinte kizárólag: a test mint háromdimenziós tömeg, a tömeg egyensúlyozása, a kő vagy bronz közvetlen anyaghatása, a felületek zárt érvényre juttatása. Témája leggyakrabban állapot – éppen legfrissebb *Táncosnő*je egyik kivétel –, ahol pedig mozgás a téma, ott is állapotszerűen rögzített...

Ha a még kiforratlan munkáktól eltekintünk, három csoportot különíthetünk el Medgyessy oeuvre-jében. Az egyik a tisztán tömbszerű zártság, melynek fő képviselői a *Merengő nő*, a *Szoptató anya* és a *Súroló asszony*. A másik a klasszicizmus felé közeledő egyszerű kompozíció, melynek visszatérő témája a lovasszobor és az álló akt. A harmadik csoport két fő képviselője a *Síremlék* és a *Táncoló lány:* ez a legszabadabb, legdúsabb. Az első az egyiptomi szobrászattal, a második körülbelül Myronnal, a harmadik az ión archaizmussal állítható némileg párhuzamba. Medgyessyt a hindu díszítőszobrászat is megihlette, s ennek hatása alatt tervezett néhány harctéri síremléket. Egyáltalán, saját bevallása szerint, minden művészet primitív kora érdekli a legjobban: ő minden kultúra szentimentalizmustól mentes preraffaelitája.

Medgyessy nem tartozik azok közé, akik tudatosan választanak, konstruálnak maguknak stílt. Fejlődésirányt csak technikai tudásának folytonos gyarapodásában, tisztulásában, gazdagodásában lehet látni; biztos stílirányt, nyílegyenes programot nem találunk munkásságában; nem szorítható formulára anélkül, hogy alkotásai egyik vagy másik csoportját el ne hanyagolnók. Ami egész oeuvre-jében közös, az: az állapotszerű nyugalom, a lelki kifejezésbeli s formai zártság, a feltétlen egyszerűség (a lendületességektől s ellentétproblémáktól való irtózás), a forma pozitív szeretete s lapidáris szűkszavúsággal való térbe állítása, a teljesen világos áttekinthetőség s végül is a rusztikus földhöz kötöttségnek többé kevésbé kiütköző ereje. Medgyessy az egyszerű tömondatok embere.

Lyka Károly: Jegyzetek Medgyessy Ferenc művészetéhez,
Magyar Művészet, 1934. 1. sz.

Medgyessynek alig van kőszobra, amely ne hangsúlyozná külön nyomatékkal a tömb zártságát, áttörhetetlen erejét, hajthatatlanságát. A kő nála valóban kő marad, amelyet vésőjével (mindent saját kezűen vés) gyakran csak alla rustica szokott megmunkálni, hogy kőszerűsége még beszédesebb legyen. De van-e mindennek valami mélyebb célja? Bizonyára van. Mert ha jeles tehetség ilyen módon sáfárkodik az ő anyagával, olyan sajátságokkal tetézheti művét, amelyek kétségtelenül művészi hatásúak: lapidáris egyszerűséggel, a nyugalom, rend, organizáltság, tömör egyszerűség, szunnyadó erő és örök változatlanság sugallásával vagy éreztetésével. A síremlék céljaira komponált gyászoló nőalakok, magános

Medgyessy Ferenc: Súroló asszony, bronz, 19 cm, 1913 (fotó Petrás)

Medgyessy Ferenc:
Móricz Zsigmond,
mészkő, életnagyság, 1927
(fotó Petrás)

Medgyessy Ferenc:
Kövér gondolkodó,
bronz, 41 cm, 1911
(fotó Petrás)

vagy reliefbe szerkesztett aktok, a dekoratív célokra készült fiú- és leányalakok mind ezeket a sajátságokat mutatják.

A szobrászat bizonyos ősi jegyei más alakban is jelentkeznek Medgyessy eddigi kőmunkáiban. Így legtöbb szobra egy nézetre van beállítva, tehát tágabb értelemben vett frontalitás az uralkodó. Ez mindig előnyös ott, ahol a szobrász nem valamely izgalmas cselekvést, hanem a nyugalom állapotát, nem egy pillanat hevét, hanem – az idő fogalmát szinte kikapcsolva – a rendületlen lét állapotát, az el nem múlás, az örök jelen érzetét akarja tolmácsolni. Ha ez magának a művésznek is világszemlélete, ha valóban ebben a jegyben emelkedik egyéni sorsok, embersorsok fölé, úgy kétségtelenül joga van az életérzésnek ezt a formáját embertársaiba szobrai útján átömleszteni. Medgyessynek majdnem minden szobra cselekvéstelen, legalábbis nem drámai. Csaknem valamennyi egy állapot és nem egy történés képe. Majdnem mind az el-nem-változás, a maradandóság, az időnélküliség sugallója. Érthető, miért választotta legkedvesebb anyagául a kőblokkot.

Farkas Zoltán:
Medgyessy Ferenc új emlékművei
Magyar Művészet, 1935. 5. szám

Medgyessyt az ember édekli, az egyéni vonásokat kerüli, művészete erősen jelképes hajlandóságú. Szobrai nem kapcsolódnak esetlegességekhez, magasan kiemelkednek a mindennapiság fölé, az emberi lét ősi erőit szólaltatják meg. Ez nem csekély időtlenséget ád alkotásainak. Ez az időtlenség pedig fölötte közvetlenné teszi Medgyessy szoborműveinek hatását. Mintha nem a mi korunkat, hanem magát az emberi létet ábrázolná, melyet a mi kis életünkhöz képest végtelennek érzünk, mert múltja és jövője egyaránt a messzeségbe vész. Szellem és test éppen úgy összeforrnak alkotásaiban, mint az igazi művészetben a forma és a tartalom: életté válnak, és ennek az életnek Medgyessy áhítatos ünneplője. Ez az áhítat vezeti őt a végtelenség megérzéséhez és ennek legmagasabb fokához talán éppen akkor, amikor a halál világával érintkezik.

Móricz Zsigmond: Közös ifjúság kötelez
Levél Medgyessy Ferenc barátomról, 1937

...Aztán elszakadtunk egymástól Ferkóval s csak húsz év múlva találkoztunk Rippl-Rónainál. Ahol nagy meglepetéssel fedeztem fel, hogy ez az ismeretlen kis mokány, az én debreceni oroszlánom. Még akkor neki nem volt Grand Prix-je, még az oroszlánok nem morogtak róla. Ripplinek elmondtam, hogy ez a Feri, ez tud ám rajzolni. Mire nagy meglepetésemre azt mondja az öreg Jóska, hogy: „Rajzolni nem tud, de a legnagyobb magyar szobrász. Van olyan jó, mint Maillol. De hát én se tudok rajzolni – tette hozzá Rippli –, azt mondják, csak föstök", s megmutatta Medgyessy Ferinek a súroló lányát, mely maig a legcsodálatosabb szobrászi anekdota.

Medgyessy

Nagy Zoltán: Medgyessy Ferenc
Szépművészet, 1940. 3. sz.

*Lovas*t ábrázoló szobrát 1922-ben öntötte bronzba. Korábbi műveivel szemben most nyúlt először valóban nagyszabású feladathoz. A lovasszobor mindenkor a legnagyobb és legizgatóbb problémája volt a művészeknek. A problémakeresésnek nyoma sem érzik a kész műn, pedig a hozzá készült sok vázlat azt mutatja, hogy sokat tépelődött, vívódott, gondolkozott és mérlegelt, mire gondolata megvalósult. A ló és lovas csupa mozgás, csupa feszülő lendület. Ezernyi apró részlet megmintázására kínálkozó alkalom. Medgyessy azonban nem hajlik a csábításra, a részletekkel nem sokat törődik. A lelkében lappangó mozgásérzés megmintázása volt a célja. Érezzük az alkotás lendületét, ami átfolyik a lovas és ló egybeolvadó mozgásritmusába. De nem érezzük a pillanatot, a végtelen mozgás örök méltósága üli meg a szobrot. Ez azért van, mert a szobron egyetlen egységes mozgásmotívum állandósul. Az életellipszis két ellentett fókusza, a változó és az állandó, az élet és a természeti valóságnak a művészetben való újra megvalósulásának törvénye szerint az alkotást jelképező kör középpontjában egyesül. Ettől kezdve sűrű ütemben keletkeznek jó és jellemző alkotásai. Érdeklődése továbbra is a nyugalom és a mozgás problémái között ingadozik, a két polaritásból nemegyszer pompás harmóniát teremtve.

Kállai Ernő: Franz Medgyessy und Stefan Ilosvai Varga
Pester Lloyd, 1942. ápr. 26.

...a Műbarát-galériában rendezett kollektív kiállításán főleg régebbi, már más alkalommal megismert művei láthatóak. De mindig örömet, szellemi nyereséget jelent egy jelentős művész munkáit időről időre újra látni. Ahogy múlik az idő, úgy gyarapszik belső tömörségük és súlyuk, kifejező szépségük és nagyságuk.

Medgyessy kiállításán ez különösen a súlyos és vaskos *Móricz Zsigmond*-mellszoborra érvényes. A szobor ugyanattól a földi erőtől duzzadó, amely a nagy író regényeire is jellemző. Ezt az áradó és buja vitalitást Medgyessy a legszigorúbban zárt formába és a legegyszerűbb, legtisztább plaszticitásba foglalja. Móricz-mellszobra valóban monumentális lendületű, emellett hiányzik belőle minden erőltetett merevség, a forma patetikus túlzása. Természetesnek, emberien életközelinek hat. Éppen ilyen kiváló a művész *A merengő nő* című alkotása: egy ülő női akt, mindössze 40 cm magas, amely azonban az egyszerű, darabosan lekerekített formázás erejével messze túlnő méretein. Az akadémikusan konvencionális, retorikusan idealizált szobrok nálunk manapság gomba mód szaporodnak, de az senkinek sem jutott eszébe, hogy ezt a csodálatos plasztikát életnagyságú kőszoborrá formálva egy szép téren, például egy park közepén kiállítsa.

Medgyessy Ferenc szobrászművészetét napjainkban gyakran mint valami keleti-látnoki, kizárólag a magyar talajban gyökerező, faji-szellemi ősnemzés gyümölcsét értelmezik. Ez a népszerű félremagyarázás ugyanarra a fölöttébb divatos tévhitre vezethető vissza, ami szerint *Bartók* Béla zenéje is a magyar föld tisztán népi ősterméke. Senki sem vitatja e nagy mesterek alkotásaiban a hazai örökség döntő szerepét. Mindenesetre dőreség nem fölismerni, hogy Medgyessy és Bartók mennyit köszönhet a modern európai művészet, különösen a francia művészet ihletésének. Bartók hangzásvilága *Debussy* nélkül, Medgyessy plasztikus formázása korunk kiváló szobrásza, Aristide *Maillol* nélkül egyszerűen elképzelhetetlen. A Mailloltól kapott ösztönzés a jelenlegi kiállításon különösen a legnagyobb hatású művein, a Móricz-mellszobron és a *Merengő nő*n látszik világosan. S közben éppen azokban a vonásokban válik láthatóvá a modern nyugati kulturális kötődés és ugyanakkor a nemzeti és a személyes különbözőség, melyekkel Medgyessy művei keletibb, specifikusan magyar sajátságokat hordoznak. Mélysége, természetes nyugalma, világossága és zártsága, röviden: klasszikus harmóniája szellemiségében nem annyira sugárzóan világos, építkezése nem annyira átfogóan tagolt, ritmusa nem annyira oldott és lendületes, mint az említett francia mesteré. Fejszobrai és alakjai inkább testszerűek, durva felületűek, erőtől duzzadóak, szinte már barbár módon kötődnek a földhöz.

Kassák Lajos: Képzőművészetünk Nagybányától napjainkig
Budapest, 1947,
in: Éljünk a mi időnkben, Bp., 1978

Ha Medgyessy szobra áll előttünk, és visszaemlékezünk eddig látott testvéreire, úgy érezzük, képzőművészeink közül neki sikerült a kifejezés legegységesebb módját kialakítani. Alkotásai mint láncszemek fűződnek egymáshoz, távoli perspektívákat nyitnak, és betöltik mesterük érzés- és képzeletvilágát. Medgyessy pályaívét nem

Medgyessy Ferenc: Kis lovas, bronz, 22,5 cm, 1915 (fotó Petrás)

törték meg sem szembeötlő elfáradások, sem nekiszabadult kilengések. Mennyi belső kétség, külső hatás sebezte meg festő és szobrász kortársai fejlődését! Őmellette jóformán nyomtalanul viharzott el a német szecesszió felületi vibrálása, az olasz neoklasszicizmus álmonumentalitása, a francia kubisztikus szerkesztés teoretikus követelményei. A görögök ideális harmóniája, testet-lelket egy nevezőre emelő esztétikai szemlélete az a forrás, amiből merített, és ami megerősítette és szakmailag tökéletesítette önmagában. És még egy, a technikai civilizáció, a városi élet hajszás, idegesítő tempója sem hatott rá zavarólag. Van benne valami ősi jelleg, s a természethez való viszonya szobraiban is kifejezésre jut. Nem az organizáltság, hanem az organikus, magától értetődő összetartozás rendjét sugározzák. Nemcsak szobori mivoltukban, hanem, úgy érezzük, hozzánk hasonló alkati és lélektani törvények szerint is élnek. Feltételezhetjük, hogy Medgyessy, aki bonctannal is foglalkozó orvos volt, másképp érzékeli és értelmezi a testiség lényegét, mint az olyan művészek, akik kerülő utakon jutnak az objektív világ közelébe? Lehetséges, hogy Medgyessy ifjúkora behatóbb embertani ismeretei alakító hatással voltak fejlődésére. Műveinek formai elrendezettsége, a tömegek harmonikus viszonya, a kiérettség és stabilitás az érzéki élmény hatását keltik. Eleinte túltengett bennük a festői elem, az árny- és fényjátékok hangsúlya, később az ősi jellegű plasztikai rend, az egyensúlyozó építési mód vette át az uralmat. Zárt formái, egységes tagolása a kifejezőképesség mesteri tökélyét reprezentálja.

Borsos Miklós: Levél László Gyulának
1953. III. 8., Alföld, 1967. 8. sz.

Medgyessy művei úgy kapcsolódnak a legigazabb szobrászhagyományokhoz, mint az erdélyi kastélyok a korabeli külföldiekhez. Magyar zamatúak szellemükben, formájukban is görög–latinok, mint a magyar irodalom és művészet legjobb korszakában mindég. Előadásukban, megjelenésükben van valami vidékies jelleg. Mondjuk provinciálisnak (megszokottabb), ami Európának provinciális földrajzi pontján való kultúránkat is mindig jellemezte. Úgy, ahogy az etruszk barbárabb görög, úgy Feri művei is egy barbárabb *Maillol*. Persze csak amennyiben Maillol is a korai görög szobrászattal rokon, úgy Feri műve is, de a zamata magyar. Tehát nem a jó „bécsi iskola", nem az „École de Paris", s nem is a „római iskola". Nem. Egyénisége, magyar mivolta, műveltsége sorolják a legjobb európai szobrászat képviselői közé. Műveltségéről, jó ösztönéről, ízléséről írok, ami megmentette a népies divat évtizedeiben attól, amibe utánzói, akik szobrászatának lényegét nem értették, belefulladtak.

Ízlése ugyan nem tiltakozott az ellen, hogy egy neoázsiai ősmagyar vagy miféle mítosz és „keleti ősformák" apjának nevezzék. Hogy ő letéteményese a „magyar ritmus", „vonalritmus", „formaritmus"-nak és tudom is én, miféle zagyvaságok atyjaként tábortűzfénybe helyezzék. Tetszett ez Ferinek. Egy szobrászati mítosz atyjának lenni, a görögökre gondolni egyszerre, hát ez volt a finom mulatság. Emlékszem, nekem is nemegyszer magyarázta, kis tömpe hüvelykjével kanyarítva a tenyerébe vagy az asztal lapjára a magyar ritmus elveit. S ezt mintha komolyan hitte volna, s talán hinné ma is.

De ez csak a felület. Ő látta tiszta fejjel, talentummal azt, amit egy szobrásznak látni kell. Ő

Medgyessy Ferenc:
Debreceni Vénusz,
bronz, 180 cm, 1946,
felállítva Debrecenben 1980-ban
(fotó Hapák)

Medgyessy Ferenc: Támaszkodó,
bronz, 50 cm, 1923
(fotó Petrás)

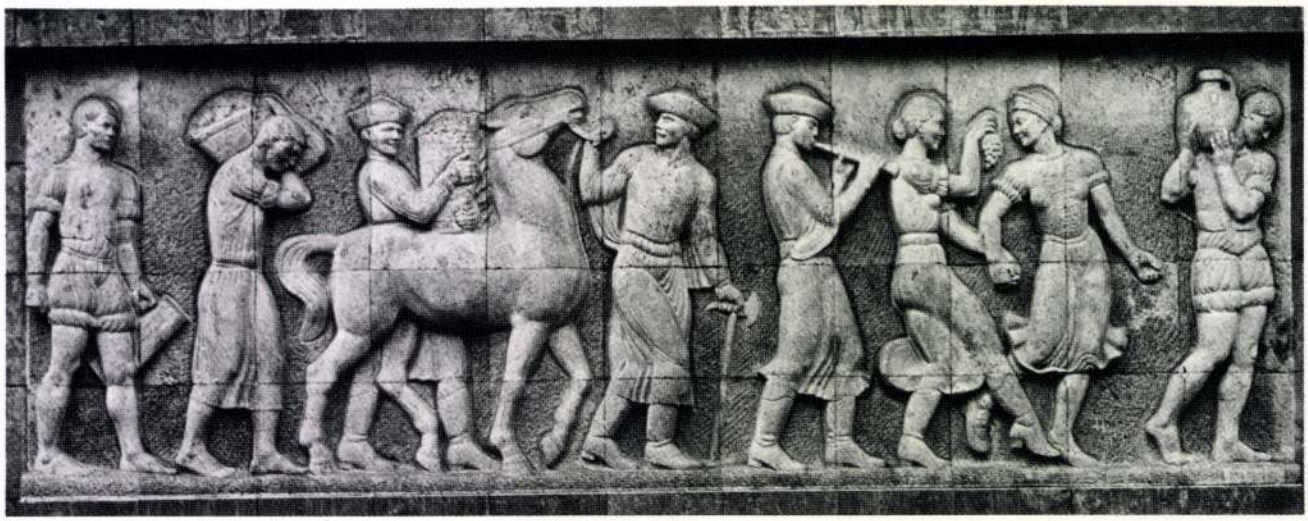

Medgyessy Ferenc: Szüreti menet, mészkő, 350x1035 cm, 1940 (fotó Petrás)

Medgyessy Ferenc: Magvető, bronz, 50 cm, 1935 (fotó Petrás)

fölmászott az Erechteion kariatidáinak háta mögé is, hogy hát milyen is hátul. Megnézte és megtapogatta mindazokat a műveket, s a Parthenon tympanonja sarkából lezuhant isteni lófejet az Akropolisz múzeumában előhúzkodta, „hadd lám... a szent", milyen is ez. Mindazokat a műveket, mondom, amit ha egy igazi szobrász egyszer látott, megmenekül a súlyos tévedésektől.

Fülep Lajos: A mai magyar művészetről
Csillag, 1956. június, in: Művészet és világnézet, Cikkek, tanulmányok 1920–1970, Bp., 1976

Medgyessy Ferencnek van egy kis bronzszobra, a *Magvető*. Nem ma csinálta, nem is 1945 után, jóval előtte, 1935-ben. Nos, ha van a világon műtárgy, amelyik tökéletes megvalósítása – nem kísérlete, megvalósítása – annak, amit mai realizmusnak neveznek, ez az. Mert hát mi a ma kívánt realizmus, a szocialistának nevezett realizmus? Persze, sok egyéb is, de kétségtelenül, sőt első helyen ez is: az emberi munka művészi ábrázolása, az emberi munka szépségének, nagyszerűségének megjelenítése, persze nem bombasztikus eszményítésben, se valami silány naturalizmusban, a valóság szolgai másolásában, hanem a valóságból szinte szervesen kinövő, de a semmi mással se pótolható saját nyelvén beszélő művészet, ezúttal a szobor tiszta, tökéletes formáiban. Íme, itt van: a dolgozó, a legszebb munkát tevő, a mindennapi kenyér magját elvető ember, a valóságot szuggeráló erővel, de a szobor művészetének dinamikájával, contrapostójával, amelyben nincs semmi naturalisztikus véletlen – minden rész, minden mozdulat felel a másiknak, egyensúlyos, sok sugarú egységbe, megbonthatatlan, zárt sziluettbe szerveződik. Lehet persze ezt a motívumot másképp is megkomponálni, de szebben, tökéletesebben aligha, s amiről most itt szó van, realistábban és szocialistábban bizonyosan nem. Már rég nagyítani kellett volna – nem kisplasztikára korlátozott kompozíció ez, kitűnően bírná a nagyítást! –, és az ország minden falujában-városában fölállítani, akkor bizonyosak lehettünk volna, hogy a munka remekművű realista ábrázolása mindenütt jelen van, és mindenkinek érthető nyelven szól mindenkihez. Mégse meri kimondani senki. Miért? Mert vakon, gondolkodás nélkül elfogadott, sőt fontolgatni nem is mert dogma, hogy a ma kívánt realista művészetet csak ma lehet megcsinálni, naptár

szerint ma, azaz még ma se, hanem valamikor holnap, holnapután, valamikor a messzi jövőben, a teljesebb szocializmus idején; eretnekség még csak föltételezni is, hogy már előbb itt mert, itt tudott lenni, nem várva meg a hivatalos startjelet és vezérfonalat. Ugyanakkor klasszikus idézetek formájában szépeket és igazakat hallunk, olvasunk arról, hogy a költők-művészek meg szokták előzni korukat.

Németh Lajos: Medgyessy Ferenc gyűjteményes kiállítása a Műcsarnokban
Művelt Nép, 1956. június 3.

Ez az életmű túlemelkedik az elmúlt fél évszázad Magyarországának a művészi problémakörén, nemcsak azért, mert a XX. századi európai szobrászat egyetemes értékei közé tartozik, hanem mert évszázadok, sőt évezredek szobrászatának áramkörébe kapcsolódik. És e rokonság nem az akadémizmus jótanulósága s még csak nem is a múzeumok nyelvét megértő, leszűrt esztétikum. Több ez mint rokonság: eggyéválás, azonosulás, egyenértékűség, ugyanekkor ez a művészet mégis ízig-vérig modern, egyéni és magyar. Kis agyagszobrai a görög tanagrákra emlékeztetnek, reliefjei a szarkofágok vaskos domborműveit idézik, szobrai monumentális időtlensége egészen az archaikus görögséghez, sőt a nagy keleti ókori birodalmak és Egyiptom kubisztikus szobraiig nyúlik vissza – ugyanakkor a magyar paraszti szépségeszmény élteti alakjait...

A szoborban – műfajánál fogva – mindig benne rejlik a típusteremtő, szimbólumalkotó erő vagy annak a lehetősége. Medgyessy szobrait is a szimbólummá magasodó monumentalitás jellemzi. *Magvetője* immár az életet teremtő emberi munka klasszikus jelképévé növekedett, a dolgozó embernek, a munkának az apotheózisa ez a végtelenül egyszerű, csak a legszükségesebb formákra redukált szobor. Szinte az époszok világának nemes egyszerűsége, mozdíthatatlansága jelenik meg benne, mint ahogy gyermekét szoptató anyáiban vagy lovasszobraiban is. A meg nem született vagy elveszett magyar népi éposz alakjai sűrítődnek itt bronz- vagy kőszobrokba, ennek a népi hőskölteménynek a hősei Medgyessy megváltozhatatlan tömörségű alakjai. Ilyenek a debreceni Déri Múzeum előtti fekvő allegorikus bronzfigurák is. Szinte mitológiai mozdulatlanságban, olymposzi fenségben, mint valami régi folyamisten, hevernek e ruhátlan alakok, a Tudomány, a Művészet, a Néprajz és a Régészet megszemélyesítői. Remek szimbólumalkotó erővel sugallják mondanivalójukat, testesítik meg az elvont eszméket. Nézzük csak a legszebbet, a Régészet kőbaltát tartó nőfiguráját. A hanyagul támaszkodó gyönyörű női test, az időtlen messzeségbe révedő titokzatos tekintet és átszellemült arc az egymásba fonódó korok végtelenségét idézi. A történelmet megszemélyesítő nőalak magatartása azonban távol áll az allegóriák személytelen hidegségétől, komolysága a történelem fenségét, a tudomány elmélyültségét sugározza, de ugyanakkor a húsból-vérből való női test, a gyönyörű paraszti arc emberivé teszi, a mindennapi életbe olvasztja a történelem időtlen hatalmasságát.

László Gyula: Medgyessy Ferenc
Bp., 1956

...saját formavilágának megteremtése nem ment könnyen, bármilyen kiváló mesterek mutatták is az utat. Szeme előtt állandóan ott volt a látott valóság bonyodalmas részletessége, háta mögött pedig ott kísértett kora művészete, amit napról napra látnia kellett, s amelynek útján maga is elindult volt. A kifejezésért való küzdelme mintegy tizenöt évig tartott, és a húszas évek elején kis *Önarcképével* (1921) zárult. Ebben találta meg azt az eszközt, amely egyszerű, tömör s mégis a leggazdagabb lehetőségeket kínálja. Ennek a megtalált formának jegyében szedi elő később újra s újra néhány fiatalkori művét, hogy most már érett tudással adja meg végleges formáját, amit korábban még csak sejtett, de nem tudott zavartalanul megfogalmazni. Az újrafogalmazás gyakran csak a szobor formai tökéletesedésére vezet, s néha elvész belőle éppen annak a küzdelemnek megható ereje, ami az esetlenebb, dadogóbb fiatalkori műben benne van. Mert ennek a fiatalságnak keresése, nyugtalansága, már magában is művészi szépségű volt...

Medgyessynél alig találunk homorú-negatív formákat. Egyik levelében így ír erről: „Minden forma, felület és vonal befelé forduljon, soha kifelé. Ez adja a feszítő erőt. Nincs negatív forma. Nincs homorulat. Ami annak mutatkozik, az két pozitív forma találkozása. Azt is sok kezdő nagy kőfaragó nem tudja, hogy a szobor formáit keresztbe kell mintázni is, faragni is, mert könnyen elsikkadnak, ha hosszában gyalulják." – Ő azonban nemcsak a szobor anyagán *belül* formál, hanem formát ad a szoborra nehezedő *tér*nek is, amely a szobor kifelé törő formavilágát mintegy

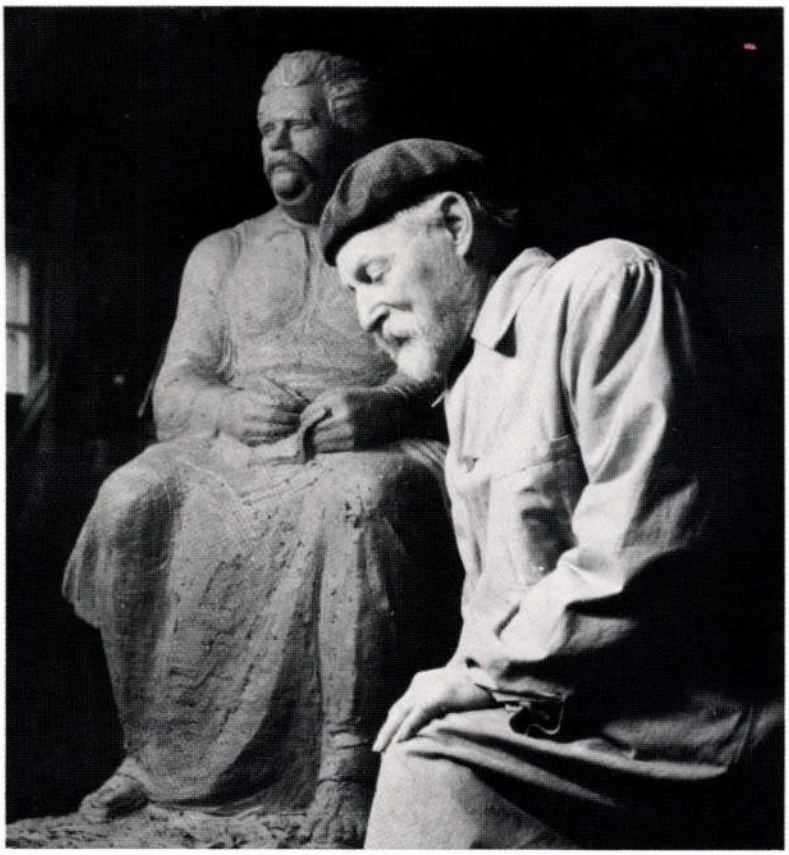

Medgyessy Ferenc, műtermében
(fotó Zinner Erzsébet – MTI)

visszanyomja. A kifelé türemlő formák elé gátat állít egy-egy nagyobb felülettel, s így azt az érzést kelti, mintha a szobor kifelé törő erői az ellenálló tér felületeibe torlódnának. Így szobraik két erőnek egymással szembefeszülő felületeit sugallják.

Cifka Péter: Medgyessy Ferenc
Művelt Nép, 1956 május

...Medgyessy alakjai nem a szalonok ízlése szerint szépek. Formáik teltek, néha vaskosak és sokszor csillog rajtuk ízes, bővérű humor. Formálásuk egyszerű, sommázott és tömör, a kő természetének megfelelően. Éreztetik a kőtömböt, melyből kifaragták őket. Torzítást vagy keresettséget azonban sohasem találhatunk rajtuk. Hogyan is mondhatott volna le a szépségnek olyan szerelmese, mint Medgyessy, egyetlen forma érzékletességéről is?

Ferenczy Béni: Medgyessyről
in: Írás és kép, Bp., 1961

Jelenléte pedig, úgy érzem, határköve a magyar szobrászatnak. Medgyessy az első magyar szobrász, akinek életműve egyetemes, az egész emberiséghez szól.

Melyek a kiváló művészeti életmű ismérvei? Először az, hogy mint ilyen, egységében felismerhető legyen. Ha egy mégoly jelentéktelennek látszó művet meglátunk, mindjárt felismerjük, „ez ő". A művészegyéniségnek a művek mintegy alkotórészei legyenek, és egészükből erős, hatásos „én" sugározzék. Egységességén kívül, másodszor, a kiváló művészi életmű ismérve az, amit mi, képzőművészek, általában kvalitásnak nevezünk. Ez a kvalitás, ez a szobrászi technika egyéni alkalmazásából, az egyes formáknak egymáshoz viszonyított érzékeléséből áll. És abból is, amit a szobrász elhagy, nem ítél lényegesnek, még ha az ábrázolt jelenségben meg is van. Ezek a tulajdonságok adják azután a felület kezelésének egyéni voltát, a művész keze írását. Végre, harmadszor, a témák megválasztásában és elképzelésében megnyilvánuló emberi emelkedettség és komolyság, szóval a humánum. Általában az európai szobrászat sokkal kevésbé vált egészen elvonttá, mint a festészet. A szobrászat örök témája mégis mindig az ember. Az ember mint élő és érző lény is, de elsősorban és egyszerűen az ember mint állati és isteni lény. Ahogy áll, ül vagy fekszik. Sokkal több témája a szobrászatnak nincsen. Medgyessy mindig ilyen egyszerű volt, ilyen egyszerű dolgok kifejezése érdekelte. Még sincsen életművében – csak annyi ismétlés, amennyire neki magának szobra áttanulmányozásához feltétlenül szüksége volt. Ha Medgyessy ezt meg is tagadná, az ő alakjai komolyságukban, de még inkább mosolyukban „állatfelettiek", isteni eredetűek. Ezek a létben pihenő, melankolikus, sokszor megtört tekintetű fejek, ahogy arcképrajzain is láthatók, nem igazolják-e azt, amit állítok? A naturalisztikus vagy realista hasonlatosság Medgyessy arcképeinek legfeljebb csak járuléka. Arcképei nem arcmások, hanem még ha ő maga mindig csak a nagy formákról beszél, és azokat keresi, a homo sapiensnek, a teremtés koronájának megjelenítései. Van bennük sokszor valami szinte fenséges áhítat. Ez szerintem a szobrászi monumentális lényege. Az embert mint valami magasztosat látni és ábrázolni – szóval isteníteni őt...

A modern idők három valóban nagy szobrásza *Rodin, Maillol* és *Despiau*. Ezek közül Maillol bizonyára hatással is volt Medgyessyre: sokszor járt *Rippl-Rónai József*nél, tőle biztosan sokat hallott Maillolról, hiszen mindkettejük barátja volt. Nem mellékes megjegyeznem, hogy Maillol csak húsz évvel volt idősebb Medgyessynél. Így közös áramnak tekinthető az, amelyben ők eveznek. A kor egy iránya. De ebben az elsőbbség Maillolé. Ha Medgyessyt vele utólag egy talapzatra állítom, evvel semmit sem túlzok el érdemén, még ha ahhoz, hogy erre a talapzatra felléphessen, erősen és vidáman meg kellett ragadnia a két előd feléje nyújtott, segítő kezét. Maradandó érdeme éppen az, hogy egy életen át hű maradt az ő tanításukhoz, és azt egészen magáévá téve, beolvasztotta saját mivoltába. A tanítás átlényegült benne.

Végül engedjék meg befejezésül ezt a nekem oly kedves mondatot megismételni: Medgyessy szobrászatunk eddigi történetének legjobb mestere.

Illés Endre: Szobrot kell csinálni!
Esti Hírlap, 1963. július 23.

Móricz Zsigmond és Medgyessy Ferenc neve, egyénisége, művészete teljesen összeforrott bennem. A *Súroló asszony*t vagy a *Turáni lovas*t néha már Móricznak ajándékoztam, s a *Barbárok*ra úgy gondoltam, hogy akár Medgyessy írhatta volna...

Tíz évvel ezelőtt jártam először a műtermében. Akkor is Móricz Zsigmond hozott össze vele. A tervezett Móricz-sorozat első kötetébe Medgyessy-rajzot kértem a Boldog ember írójáról.

Szívesen nyitotta a mappát – s a gazdagság órákra ott marasztott. Ismét láthattam az élővé bűvölt, kedves-komoly Móricz Zsigmondot: „írás közben, írógépnél, reggel ötkor, 1927 júliusában". És egy másik lapon az alvó Móriczot, leheveredve, lehunyt szemmel, kissé szétömölve, nagyon fáradtan...

Éppen *Móricz síremlékén* töprengett akkoriban, 1954 táján Medgyessy; a forgó korongon már állt a kis agyagminta. Akkor úgy tervezte, hogy Móricz ülő figurája egy elöl-hátul nyitott fülkébe kerül – ez az áttört fülke különben kedvelt-kedves ötlete volt, eredetileg a *Táncosnő*jét is így kívánta elhelyezni, olyasfélét éreztetve, mintha a libbenő fiatal lány a következő pillanatban mosolyogva a padra omlana.

Móricz Zsigmond már ült a fülke padkáján, kissé komoran, a világot és az utókort bíráló pillantással...

Illyés Gyula: Levél Medgyessy Ferencről
1965, in: Iránytűvel, Bp., 1975

...a műterem magas, hatalmas volt, s benne a szobrok is. Egyik-másik tán öt méter magasságú, a hozzávaló idomokkal. De hát mindezek közt annál kisebbnek tetszett ő személyében. Magam sem kerülhettem el a gondolatot: ezeket a roppant óriásokat valóban ő csinálta, ő, a kis törékeny manó? Öreganyák tudnak ilyenek lenni gránátos fiaik s fanyűvő unokáik közt.

No, de legalább a kis szakállával, a kedves kopaszságával, az élénk járásával és arcjátékával eredetinek minősülhetett.

Összeállította Sinkovits Péter

Fekete György: Plasztikus falburkolat, részlet, az MSZMP Zala megyei Székháza, Zalaegerszeg, 1980 (fotó Timár P.)

Schrammel Imre: Dombormű a váci művelődési központban, részlet, samott, 1976 (fotó Hegede B.)

Két évtized

Valahol szorít a cipő

Beszélgetés Fekete Györggyel

– A Bánki Donát Gépipari Technikumból jelentkeztél 1952-ben az Iparművészeti Főiskolára. Meghatározónak érzed-e a későbbi munkásságodra az ott töltött éveket?

– Azzal a tanári fölkiáltással kerültem a főiskolára, hogy lám csak, ebből az iskolából még soha nem jött be hozzánk senki: hát nézzük meg, mit tud ez az ember, vagy mit akar. A fölvételi alatt *Vén Emil* megnézte a rajzomat, és azt kérdezte: ugye, maga belsőépítész akar lenni? Ráhibázását 20 éves távlatból értettem meg, mert az egy műszakias, meglehetősen száraz rajz volt (életem első fejtanulmányát a fölvételin rajzoltam). Ez a technikum arról volt híres, hogy hallatlanul becsülte a manuális munkát, a szerszámot, az anyagot, a munkaidő értelmes kitöltését, a tiszta munkahelyet, osztályt, gépet, ami engem meghatott és valahol az alaptermészetemmel nyilvánvalóan egyezik is.

– Ebben a tekintetben folyamatosságot vagy szakadást tapasztaltál-e a főiskolán?

– Az akkori főiskolának rengeteg hibája, buktatója akadt: belterjes, bizonyos szempontból kisszerű is volt. Volt azonban néhány meghatározó egyénisége. Mindenképp ezek közé sorolom *Kaesz Gyulát*, akinél tájékozottabb, fölkészültebb és nagyvonalúbb pedagógussal azóta sem találkoztam. Azt a szakmaszeretetet, embernevelő feladatot, amit abban az időben a főiskola – nehéz történelmi körülmények között – vállalt, azóta kevésbé szorgalmazza. Ebben a közegben – egészen a katartikus 56-ig – sok minden lezajlott, emberileg is, szakmailag is. De mi, hallgatók nem éreztük, hogy ez tulajdonképpen nem a világ, még csak nem is a magyar valóság. Minket akkor úgy tanítottak és azt hitették el velünk, hogy azt csináljuk, amit a világon akkor mindenütt.

– 57-ben védted meg a diplomádat. Okozott-e ez a dezinformáltság a későbbiekben konfliktusokat a gyakorlatban?

– A 60-as évek gazdasági föllendülése és társadalmi változásai igen nagy feladatok elé állították azt a generációt, amely akkor színre lépett. De akkor kaptuk a nagy pofonokat is, mert visszaütött a belterjesség, nem úgy a szakma- és anyagtisztelet.

(fotók Somfai)

Furcsa, kettős helyzet alakult ki: az ember egyrészt állandóan bírálatára kényszerült egy oktatási formának, másrészt bizonyos összetevőit védenie kellett, és kell még a mai helyzetben is. Ez az a sajátos kor volt, amikor nem lehetett elmenni egy könyvtárba, mert az ugye, éppen zárva volt, nem lehetett folyóiratokhoz, könyvekhez jutni; amikor úgy tanultunk filozófiát, hogy Kanttal ellentétben X. azt mondta, hogy... És akkor is sejtettük, hogy X.-szel ellentétben Kant és mások ezerféleképpen vélekedtek. A csodával határosnak tartom, hogy egyáltalán tudtunk a világról valamit. Egyvalamiben azonban ezt az időszakot nagyon pozitívan értékelem. Amit lehetett, és amit a tanáraink tudtak, azt valóban átadták, s az ott kialakult közösségek szelleméből meg összetartó erejéből voltaképpen ez a generáció máig is táplálkozik. Szóval minden gátló és nehéz körülmény ellenére olyan affinitás alakult ki szakmák között, aminek ma talán csak a nyomai léteznek. Tehát ósdi módon ugyan, de volt egyfajta integráció, ami most korszerű úton nem képes létrejönni.

– Amikor végeztél, volt-e reális társadalmi-gazdasági igény belsőépítészre?

– Egyetlen belsőépítész-iroda volt, a KÖZTI elődjénél, a Magyar Tervezőirodánál, aminek a vezetője Kaesz Gyula volt. Tehát valahol az igények fölmérése és ezeknek egy főiskolán való teljesítése szinkronban volt, hiszen így az iroda önmaga utánpótlásáról is módszeresen gondoskodhatott.

– Hol dolgoztál először?

– Az Általános Épülettervező Vállalathoz kerültem, első belsőépítészként. Emlékezetem szerint 25–30 belsőépítésznél nemigen volt több abban az időben az országban. Aztán évenként 10–15 belsőépítészt képeztek ki, és most már 300 körül vagyunk. Persze nagyon sok autodidakta lakberendező vagy belsőépítész is működött, és sok olyan építész, aki csak enteriőrrel foglalkozott.

– Milyen munkákkal bíztak itt meg?

– Éppen egy pozitív, illetve negatív előjelű föleszmélés korát éltük. Az építészet olyan nagyságrendekben, mint amilyenekben tervezett és épített, munkamegosztás nélkül ezt a munkát elvégezni nem tudta. Ekkor zajlott tehát ennek a szakmának az általános területnyerése, amely olyan ütemű volt, amilyen az én egyéni térnyerésem, minden emberi és szakmai vonatkozásával együtt. Úgyhogy igen nagy épületegyüttesek, enteriőrök tervezéseibe estem bele: a pécsi orvostudományi egyetem és klinikák, az ugyancsak pécsi Olimpia, a szolnoki pártház, a rajkai határállomás és még vagy 8–10 épület,

1

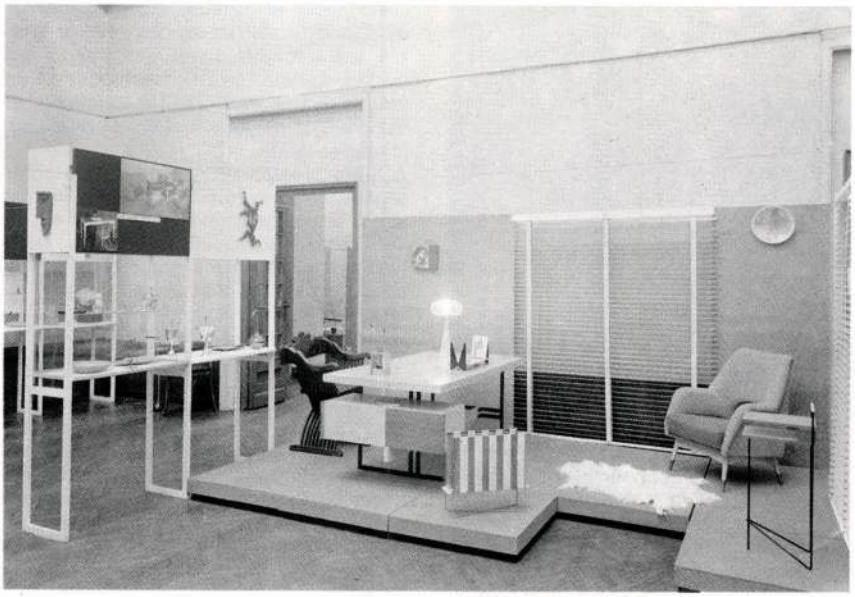

1 Fekete György közös kiállítása Schrammel Imrével és Nagy Józseffel, Csók István Galéria, 1963

valamint igen sok elvi terv, mozik, áruházak, üzletközpontok, amiknek egyik része megvalósult, másik része nem.

– Az 58-as brüsszeli világkiállítás, az első olyan seregszemle a háború után, amelyen a Magyar Népköztársaság megjelent árucikkeivel és kultúrájával, nemzetközi szinten indított el revelációs folyamatot, ami a hazai viszonyokra is visszahatott. Fokozatosan alakultak meg a külkereskedelmi vállalatok, egyre-másra indultunk kereskedelmi offenzívába kiállításokkal.

– Ez a Kereskedelmi Kamaránál, a mostani Hungexpo elődjénél is – ahová ekkor bedolgoztam – óriási felfutást eredményezett. *Gádoros Lajos* segítségével a 60-as évek elején már azok között voltam, akik magyar kiállítási pavilonok tervezésével külföldre juthattak.

– Más volt-e az igény a külföldi kiállításokkal szemben, mint a hazai megbízások esetében, hiszen ezeket reprezentatív bemutatóknak szánták, s esetleg nagyobb anyagi keretet is biztosítottak rá. Ugyanakkor az előbb említetted a szakma bizonyos tájékozatlanságát. Némiképp paradox helyzetnek tűnik számomra, hogy olyan közeget kellett a kiállításokkal informálnod, amiről nem sokat tudhattál.

– Először is nem volt olyan számottevő különbség, mint amire utalsz. Még a hazai és a külföldi kiállítások között sem, és azóta sincs, sőt most éppen az ellenkező tendencia tapasztalható: rettentően visszafogottak a kiállítások. Az olyan léptékű munkák, mint például a pécsi klinika, százszorosai voltak egy külföldi pavilon tervezésének. Jelentősége inkább abban volt, hogy az ember a hiányos információit nemcsak az építészetről, hanem általában az életről, a kultúráról, a magatartásformákról stb. ezeken a kiküldetéseken alaposan kitágíthatta, mármint az, aki képes bizonyos konzekvenciák levonására.

– 1964-ben megváltál az Épülettervező Vállalattól. Milyen konzekvenciákat vontál le akkor?

– Nem konkrét ok vezetett erre a lépésre. Kialakult bennem olyasfajta képesség, hogy a magam szakmájának a felfutó ágazatait vagy azokat a területeket, amelyeknek a jelentősége valamilyen oknál fogva megnő – esetleg mondjuk, a saját személyes munkám révén is –, ezeket talán jobban látom előre, mint a többiek. Miután a tervezőintézetben időközben megháromszorozódott a belsőépítészek száma, és az akkori építési feladatok mennyiségéhez képest egyfajta egyensúly állt be, sok minden más is kezdett érdekelni. Például az a tárgyi világ, amelyikkel a belsőépítész általában mint standarddal, mint valamilyen szituációba betervezendő típussal dolgozik. Ennek a problémája legalább olyan megoldatlan, mint maga a belsőépítészeti tervezés, illetve az a jellegzetesség, hogy a hazai belsőépítészeknek minden dolgot, amit egy enteriőrbe az építőipari munkán kívül odaképzelnek, maguknak kell megtervezni. Felszámolódott ugyanis a manufakturális ipar, kivesztek azok az univerzális szakemberek, mesterek, akik a tervezői elképzeléseket meg tudják valósítani. A gépek, bár mennyiségileg többet kellene hogy produkáljanak, mint az ember, mégis kevesebbre képesek, mint a „kéz intelligenciája", és le is züllesztik ennek a munkának az értékét. E tekintetben a szükségesnél sokkal lassúbb a változás, mint kellene.

– Ez természetesen visszahat az iparművészre is.

– Gyakran három-négyszer kellett belülről újratervezni egy klinikai műtőblokkot, mert különböző nehézségek folytán átműszerezték. Rettenetes volt mindig ugyanazzal foglalkozni, másrészt elkezdtem iparművészeti tárgyú cikkeket, dolgozatokat írni. Úgy éreztem, a tárgyak ilyen állapotával vállalati kereteken belül nem lehet mit kezdeni. Kiléptem az ÁÉTV-ből és vállaltam a magánpraxis összes buktatóját-előnyét. Nem is követett körülbelül négy évig senki. Később észrevettem, hogy ezt a területet olyan szándékokból kezdik meglovagolni kollégák, amilyenek bennem eredendően nem voltak meg.

– Tehát négy évvel az új gazdasági mechanizmus bevezetése előtt – ami nemcsak gazdasági-társadalmi vonatkozásban hozott lényeges változásokat, hanem a lakosság életszínvonalában is – te már váltottál. Ebben az időszakban egyre bővült az olyan potenciális egyéni megrendelők köre, akiknek a lakáskultúrával szembeni igénye – presztízs vagy egyszerűen értékképzési megfontolásokból – más volt, mint amit a kereskedelem kínált, s ezt meg is tudták fizetni.

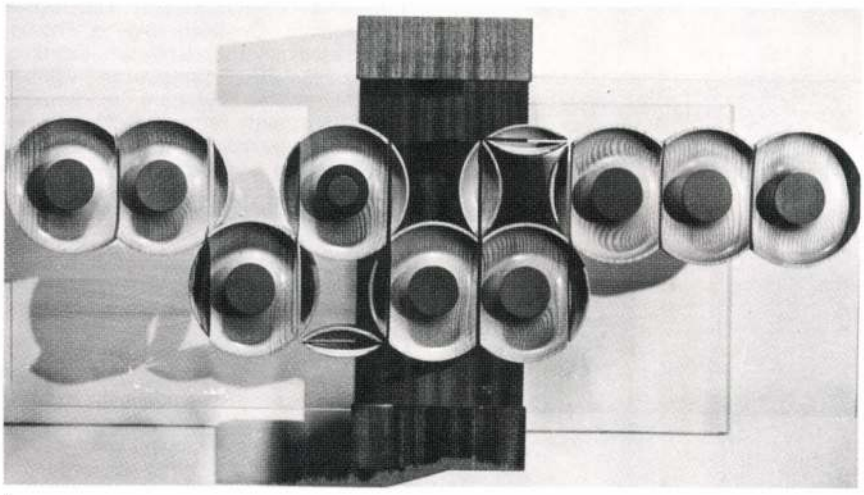

2 Fekete György: Ritmustanulmány, fa, plexi, 60x60 cm, egyéni kiállítás, Ernst Múzeum, 1969 (fotó Hegede B.)

2

3

– Nyilvánvaló, amikor az emberben bizonyos tárgyak megszületésének-megcsinálásának és forgalmazásának a gondolata fölmerül, akkor valahol szorít a cipő: olyan jelzések érkeznek, hogy ez iránt az embereknek fokozódó igényük van. És mivel úgy éreztem, kielégítésükre fölkészültem, vállalkoztam arra, hogy tervezzek nekik. Az iparművészeti tárgyak forgalmazásának rendje akkor nagyon progresszív volt. Az Iparművészeti Vállalat boltjaiban – nem is magas áron – meg lehetett azokat a tárgyakat kapni, amelyeket érthető vagy érthetetlen okokból az állami ipar és kereskedelem nem hozott forgalomba. A baj éppen ott van, hogy ez a rend máig is változatlan, de ma már nem előrevivő. Összeütközéseink is éppen ezért vannak.

– Az Iparművészeti Vállalaton keresztül megvásárolható tárgyakat konkrét megrendelés esetén szerves rendszerré harmonikus egésszé tudtad összehozni egy lakásban?

– Egy ideig igen, és ezek célszerű kiegészítésére terveztem néhány olyan tárgyat, amivel az adott típuskörnyezetet valamilyen módon egyedivé tudtam tenni.

– Mai ismereteid szerint az akkori enteriőrjeidet ilyónak tartod?

– Ma már elég nehéz ebben a dologban ugyanazt az álláspontot elfogadni, csupán egy-egy esetben lehetséges. Ezért van az, hogy a szakmám is és magam is évek óta próbáljuk az Iparművészeti Vállalatot az improvizációs termelésről-forgalmazásról egy rendszertervező munkára sarkallni. Az én eszközöm – oppozíciós alapállásból – mindössze annyi, hogy ebben a kisárutermelő munkában tíz éve nem veszek részt. Ezek az én lehetőségeim. Megkísérlek azonban minden olyan kezdeményezést, lépést támogatni, amelyik arra irányul, hogy a vállalat szervezetten dolgozzék, mérje föl a területet, a tényleges igényeket, igyekezzen bekapcsolódni az országos gyártmánystruktúrába, amelyikben tisztességes helyet elfoglalni alapvető kötelessége volna.

4

Iparművészeti tárgyak tranzittevékenységével foglalkoztam tehát, gyakorlatilag ebből éltem, és emellett építettem évente 4–5 külföldi kiállítást. (Ezeknek a kiállításoknak a száma ma kb. 100-ra tehető, alkotó életemnek több mint felét jelentik, szellemi rugalmasságom állandó próbatételeként is.) 68-ban másodállásként felfogható szerződéses munkát vállaltam a Szakszervezetek Országos Tanácsa üdülési főigazgatóságán. Itt az országban épülő nagy szakszervezeti üdülők, szállók beruházási programja szakmánkra eső részének megfogalmazása volt első lépcsőfokon a feladatom. A másodikon ezeknek a tervezéseknek a lebonyolíttatása a tervezőirodákkal, viták, korrekciók, majd a megvalósításban való közvetlen közreműködés, sőt az épületek utóéletének a figyelése, a következő új tervekhez a visszajelzések megadása, tehát tulajdonképpen egy beruházói tevékenység, aminek voltak szakmai, szociológiai, társadalmi aspektusai. Ezt a munkát 1980 közepéig végeztem. Rengeteg tapasztalatot szereztem, amelyeket, azt hiszem, a közeljövőben hasznosítani tudok. Ezen keresztül tartottam kapcsolatot tervezőirodákkal és kollégákkal, amit mint magántervező föltehetőleg elvesztettem volna. Státusom anyagi és erkölcsi, sőt politikai biztonságot adott.

– Ha végignézem eddigi pályafutásodat, akkor akár a magánpraxisodra, akár a közületi megbízásokra, a külföldi kiállításokra gondolok, ezek lényegében reprezentációs jellegű munkák.

– A leghatározottabban ellent kell mondanom. Ez a tranzittevékenység nem volt reprezentáció, hiszen sohasem luxustárgyakat készítettem, hanem átvállaltam alapvető tárgyak tervezését az Iparművészeti Vállalaton keresztül, amiket akkor nem hoztak forgalomba. Hogy ne mondjak egyebet, abban az időben én csináltam könyvespolcot. Volt azonban a tevékenységemnek egy másik része, amiben viszont kifejezetten kiállítási tárgyak készítésével foglalkoztam. Önállóan vagy a *Prizma*-csoport tagjaként rendszeresen jelentkeztem kiállításokkal, amelyeken valóban olyan tárgyakat mutattam be, amelyek hangsúlyozottan reprezentációs természetűek, ha egy műtárgyat egyáltalán ebbe a kategóriába sorolhatunk. Előszeretettel tervezek és készítek olyan kettős jelentésű tárgyakat, amelyeknek a használati, csereértéke mellett másfajta információs értéke is van. A szakszervezeti üdülőhálózat kialakításában, tervszerű karbantartásában azonban kifejezetten szürke, napi apró-munkát végeztem.

– Provokatívnak ható kérdésemet némiképp a tavalyi műcsarnoki belsőépítészeti kiállításra is alapoztam, amely azt sugallta, hogy a belsőépítészek nálunk zömmel állami, egyházi és társadalmi szervek székházainak, különböző kultúr- és idegenfor-

3 Fekete György: Térplasztika, Nemzetek Csarnoka fogadóterme, Vadászati Világkiállítás, Budapest, 1970 (fotó Balla D.)
4 Fekete György: Minitextil a szombathelyi biennáléról, 1976 (fotó Timár P.)
5 Fekete György: Plasztika, fa, fém, 90x90 cm, 1975 (fotó Balla D.)
6 Fekete György: Szék, badacsonyi Egry József Emlékmúzeum, 1975 (fotó: Timár P.)

galmi létesítmények, konferenciatermek stb. tervezésében vannak igazán elemében.

– Ez a szakma mesterséges korlátja. Ha egy gépkocsivezetőt történetesen rendszeresen minisztériumi Mercedesbe ültetnek, azért még nem viselheti magán a Mercedesen járó emberek számára kirótt tehertételeket-előnyöket. Szóval, ettől ő még nem lesz azonos például a nyugatnémet nagypolgárral. Hogy ezt a szakmát a reprezentáció szolgálatába állítják, ez óriási tehertétel számára, mert azt hiszem, kevés szakma van szociális érzékkel és ezen a téren szerzett tapasztalatokkal oly mértékig megáldva-megverve, mint a belsőépítészeké, akik közül még a legelőkelőbb feladatokkal foglalkozókra is az jellemző, hogy életük jelentős részét bizony nagyon szürke és meglehetősen „alacsonyrendű" napi munkával töltik el: költségvetésírásokkal, számolással, bürokratikus adminisztrációval, keserves művezetésekkel, alapanyag-beszerzési és kivitelezői gondokkal stb. Hogy aztán kialakult ennek folyományaként is a repezentálás vagy az öncélú dekorálás felé irányuló rossz értelmű, rossz szájízt keltő hajlam, az szükségszerű következmény. De ez ellen mindig is tiltakoztunk. Az említett kiállítással inkább az volt a baj, hogy a szakma önkéntesen fölvállalta ennek ódiumait, s a saját bizonyítványát is így állította ki. A kritika elmarasztalása ezért összegezve igazságos, részleteiben azonban rendkívül igazságtalan és hallatlanul hozzá nem értő volt, mert a valóságos okokat ezúttal sem tárta föl. A belsőépítészek erkölcsi tehertételét nem hárította vissza azokra, akiktől ered.

– Mik azok a korlátozó tényezők, amelyek megakadályozzák, hogy a belsőépítészek munkái szervesen épüljenek bele környezetkultúránkba, építészeti programunkba, ha egyáltalán van ilyen?

– Ilyen program nincs. Lakásépítési program van, de olyan, amelyik azt vizsgálná, hogy milyen embertípus – és nem típusember! – számára akarunk tervezni, nincs. A lakások mint épületszerkezetek, mint egy eszményi városba nem illő, családokat raktározó dobozok épülnek sorozatban annak felelősségteljes végiggondolása nélkül, hogy ez milyen társadalmi-lélektani következményekkel jár belátható időn belül, már a mi életünkben is. Hogy ebben a munkában még a jelenlét, a legalapvetőbb kontroll szintjén sincs benne a belsőépítész – akinek azért mégiscsak közvetlen kapcsolata van a lakás használójával – ez még inkább elszomorító. Mi éppúgy, mint mások, lépten nyomon kerülünk olyan helyzetbe, hogy hatalmas tárgytömeg felhasználására nyílna mód, de ezek a tárgyak egymással semmiféleképpen sem társíthatók, új minőséget az összerakásukkal nem lehet teremteni. Így az az „állatfajta", akit ma iparművésznek, belsőépítésznek, vagy nem tudom, minek nevezzek, így-úgy, de előbb-utóbb a területről elmenekül, kiszorul. (A belsőépítészeknek – ha jól emlékszem a statisztikákra – csak 5–6%-a dolgozik a bútoriparban, amely gyakorlatilag a mindennapi otthoni környezetünket előre gyártja, aminek kiegészítésére, gazdagítására készül voltaképp az összes többi tárgy.) Nincsenek egyeztetett fejlesztési programok, a tervezőirodák függetlenül dolgoznak a fejlesztőintézetektől, ezektől ugyancsak függetlenül a gyárak, a manufakturális ipar és a nagyipar. A régi rendtől örökölt és a miénk által elképzelt komponensek véletlenszerűen keverednek, egymás ellen hatnak.

5

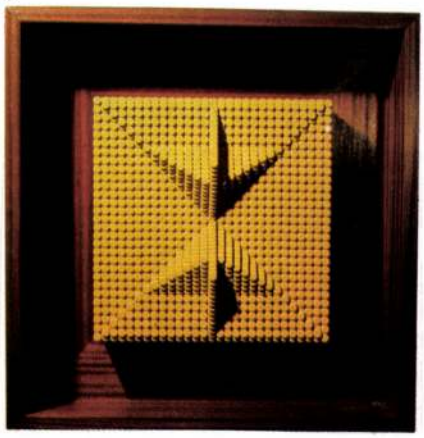

– Miként lehetne szerinted ebből az ördögi körből kitörni?

– Tele van a szakmánk rossz beidegződésekkel. Úgy hozza forgalomba magát, hogy közben akarva-akaratlan önmagát zárja ki a kulcspozíciókból. Nem hajlandó például olyan feladatokat vállalni – még átmeneti időre sem –, amelyek a saját helyzetét megerősíthetnék. Én adminisztratív feladatokra is gondolok. Bármilyen munka hatékony végzésének potenciális lehetősége abban van, hogy fölkészült emberek ülnek azokon a helyeken, ahol a tényleges munka, illetve az előkészítése folyik, és ahol a döntések születnek. Ennek eléréséhez azonban az egész oktatási rendszerünket át kellene gondolni. Ezért is érzem rendkívül fontosnak és megtisztelő – bár nem könnyű – feladatnak, hogy 1980-ban megbíztak a Képző- és Iparművészeti Szakközépiskola igazgatásával. Jelenleg éppen egy hosszú távú, komplex képzési program kimunkálásán dolgozunk, hogy bizonyíthassam a pozitív lépések lehetőségét. Valamilyen módon meg kellene már végre határoznunk, hogy mi az a szellemi alapkészlet, amely bizonyos munkafajták gyakorlásához elengedhetetlenül szükséges. Ugyanakkor a megfelelő foglalkoztató területeknek kellene a sokoldalúan képzett szakembereknek a speciális célra való adaptálását elvégezni.

6

7

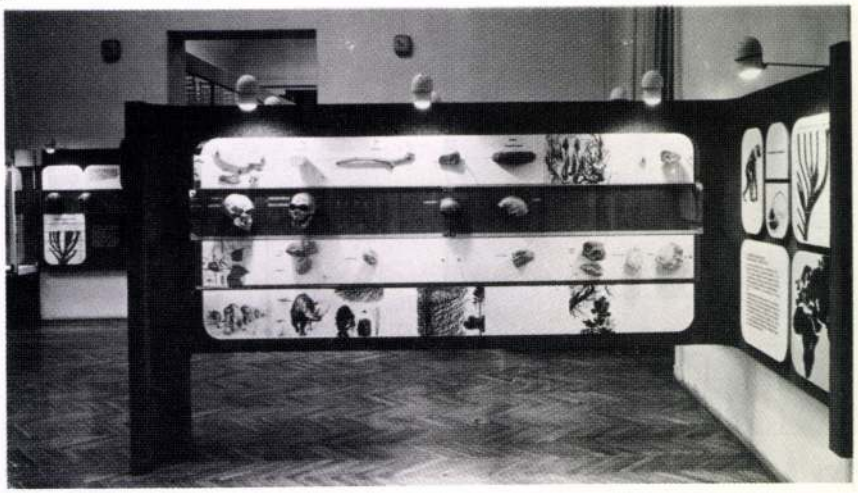

9

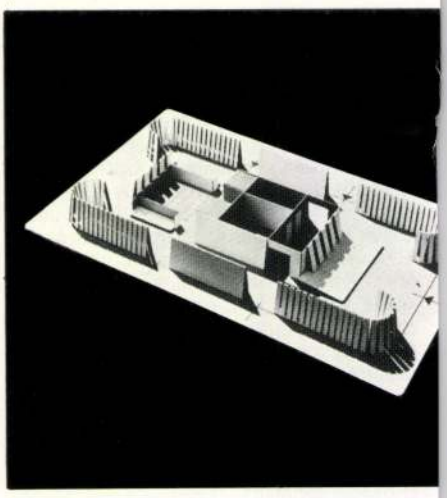

– Az igazán megnyugtató persze az volna, ha sokoldalúan képzett és foglalkoztatott emberekről *beszélhetnénk az élet minden területén. A másik probléma: ha a művészek valahol falba ütköznek, akkor mennek arrafelé, ahol nincs számottevő ellenállás. Megpróbálnak máshol erkölcsi-anyagi sikereket elérni. Az egyik ilyen lehetőség, hogy az iparművészek autonóm tárgyakkal, művészi gesztusokkal, akciókkal stb. hívják föl magukra a figyelmet, főleg kiállítási miliőben.*

– Ha a dolgok fölvetése és megoldása bizonyos fokon nem intéződik el a maga idejében, a megfelelő elméleti viták nem folynak le becsületesen, nyíltan és őszintén, akkor ilyen rendezetlen állapot következik be. Az, hogy iparművészekben képzőművészallűrök bizseregnek vagy képzőművészekben támadnak iparművészszándékok, sőt kifejezetten iparosallűrök, én ezt abból a szempontból, hogy ezen a perióduson mint gyermekbetegségen egyénileg-társadalmilag előbb-utóbb túl kell esni, végül is hasznosnak tartom. Egyébként egyáltalán nem hiszem, hogy a minőségnek a műfajhoz vajmi köze is volna. A problémák – a művésziek is – persze megoldást követelnek. Az adekvát alkotó az, aki a megoldás színvonalát biztosítja – a többi nem fontos! Sokkal nagyobb probléma, hogy sem a képzőművészek, sem az iparművészek nemigen ismerik föl, hogy ebben a gazdasági-történelmi-kulturális helyzetben igazán mit kellene tenniük. Ez a szövetségi problémák esetében is szembetűnő, amelyek leleplezik, hogy egy-egy szakma mit gondol magáról és milyen feladatokban képes vagy hajlandó részt venni. Amikor történetesen szervezeti lehetőségünk volna az integrációra, hogy az elmerevedett és teljesen korszerűtlenné váló szakosztályi kereteket feloldjuk, hirtelen akadnak olyan meglehetősen agresszív hangadók, akik tovább akarják atomizálni az eddigi szakosztályokat: legyen kézműves meg ipari, vidéki meg fővárosi meg ilyen meg olyan szekció, bizottság, szervezet...

– A polarizált struktúra mindig a csoport- és egyéni érdek tobzódásának kedvez; egy ilyen egészségtelenül felduzzadt létszámú társadalmi szervezetben nem a minőségi, hanem a kontraszelekciót teszi lehetővé.

– Teljesen igazad van. A helyzet veszélyességét fokozza, hogy míg ez a retrográd álláspont nyíltan jelentkezett, addig egyszerűbb volt a semlegesítése. Most, amikor már nemcsak a régi módon, de szélsőségesen avantgarde-köntösbe is burkolózik, életveszélyes, mert ez borzasztóan rafinált harcmodor.

– Demokratikusnak álcázott manipuláció. Az ellene való védekezés pedig az alkotómunkától veszi el az energiákat. Említetted: elméleti tevékenységgel, cikkírással is foglalkozol. Gondolom, azért is, mert az iparművészetnek – megítélésem szerint – mindmáig nem akadtak hozzáértő, méltó kritikusai, elméleti szakemberei.

– A szakma arra kényszerült, hogy magamagáról készítsen fölméréseket, értékeléseket, távlati koncepciókat. A kritikusok többsége egyszerűen föl sem fogja vállalkozásainak horderejét, jelentőségét, szándékait, mert egészen más szemlélettel kö-

8

7 Fekete György: Régészeti kiállítási installáció, Magyar Nemzeti Múzeum, I-es terem, 1977 (fotó Timár P.)
8 Fekete György: „Lábasház", műtárgymásolat bolt belső enteriőrje, Sopron, 1978 (fotó Timár P.)
9 Fekete György: LATEX-pavilon, BNV, makett, 1977 (fotó Timár P.)
10 Szobabelső Fekete György lakásából (fotó Timár P.)
11 Fekete György: Plasztikus falburkolat, az MSZMP Zala megyei Székháza, Zalaegerszeg, 1980 (fotó Timár P.)

zelíti meg azokat. Ennek oka többek között az, hogy a működő kritikusok többsége eredendően autonóm képzőművészetre orientált, nem pedig egy egységes, organikus-ökologikus tárgy- és környezetkultúrára. Ennek veszélyeit abban látom, hogy így hamis, torz, partikuláris értékrendet szorgalmaznak, s ez ellen nem tudok mit tenni. De miért is dolgozna másként a kritikus, hiszen a saját munkáját is ugyanilyen értékrend szerint mérik és díjazzák!

– Így az ideológiát, az esztétikát, az értékrendet, a támogatási rendszerünket stb. érintő problémák most már nem a művészek, a művészetirányítók és a kritikusok erkölcsi magasrendűsége, fölkészültsége vagy jó helyzetfölismerése folytán fognak így-úgy megoldódni, hanem kiváltképp gazdasági okok miatt. Annak ellenére, hogy néhány kritikus és művész idejében leadta a megfelelően alátámasztott vészjelzését, konstruktív javaslatát. Csak azokra kellene ugyancsak idejében odafigyelni, akik érdekmentesen, valamiféle meggyőződésből vagy lelkesedésből – nem föltétlenül hivatalból! – amúgy is végzik ezt az elemző munkát.

– Bármily furcsa, de valóban a szegénységünk fog arra késztetni bennünket, hogy amink van, azt hasznosabban, értelmesebben használjuk föl. Hogy ne elszigetelt jelenségként jöjjenek létre tárgyaink, hanem egymás értékét növelve, bővített módon újratermelve. Minden olyan akciót, lehetőséget, alap- és alkalmazott kutatást kiaknázandónak tartok, amelyből elfekvő szellemi energiákat lehet fölszabadítani, mert ezek a mi múltbeli és jelenkori értékeink. Országunkat több lakással, a természeti környezet ökológiai rendszerét megbontó ipari komplexumokkal – legalábbis a jelenlegi módszerekkel – beépíteni már nem lehet, mert ez a termőterületek rovására megy, az urbanizációra szánható területünk egyszer elfogy, a lélekszámunk pedig abszolút értelemben nem nő. Az azonban biztos, hogy az emberi fejekben és kezekben fölbecsülhetetlen mennyiségű energia feszül. Egyéni és társadalmi boldogulásunk tehát olyan gazdasági, kulturális, pénzügyi, szervezeti, jogi konstrukciót követel meg, amely lehet, hogy ebben a pillanatban valami rettentő szakadár dolognak tűnik, de az objektív körülmények mindenképp ki fogják kényszeríteni. Az új helyzetben nem megkerülni kell az életet, hanem elképzelésekkel elébe menni, és a századvégi kihívásokra mindennap felelni.

– Te hogyan felelsz?

– Nekem ennek a feleletnek az új színtere az iskola, amit az élethez kell igazítani, azután egy egyéni kiállítás az 1981-es évben, hogy megmérethessek, és egy nagyberuházás, a nyíregyházi megyei művelődési központé, amelynek *Bán Ferenc* tervezte falai között 10 év után újra enteriőrterveim valósulhatnak meg.

(1980. október 22.)

Menyhárt László

11

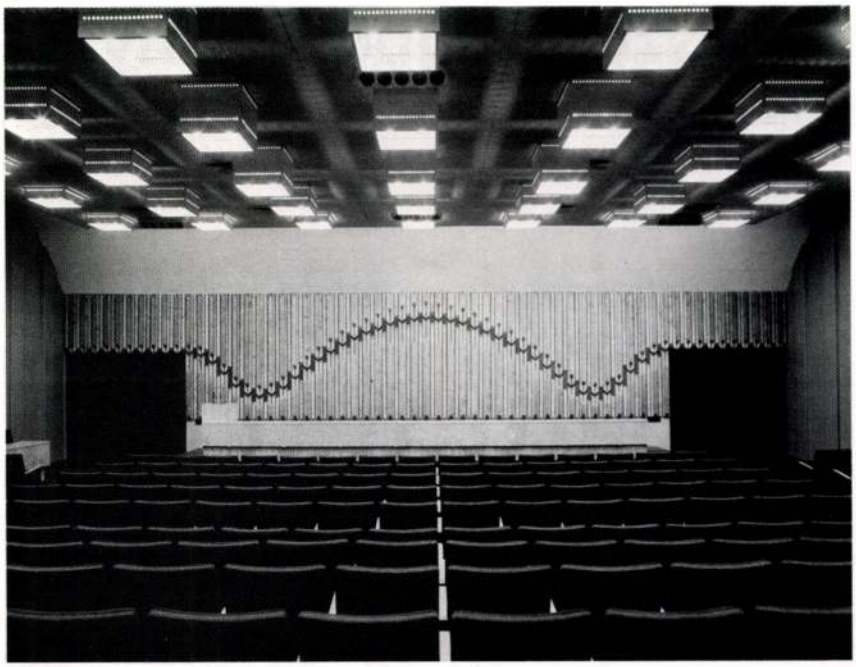

10

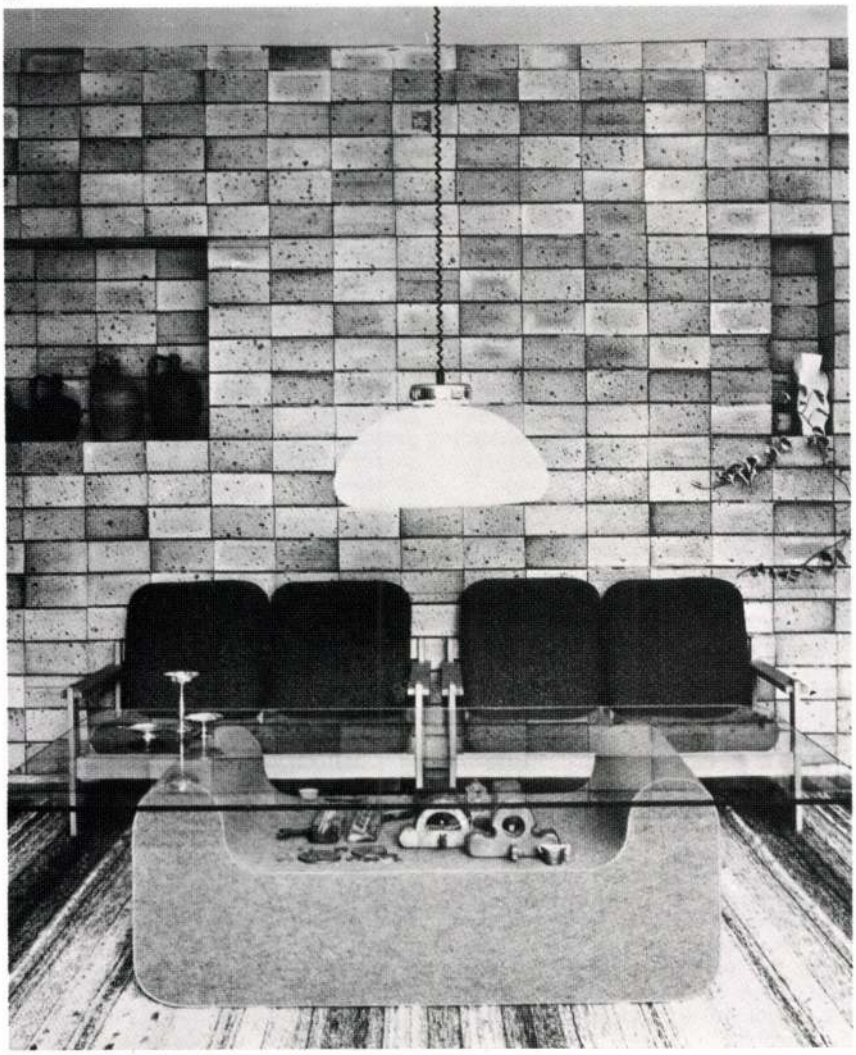

Kényszerűségből könnyebbség

Beszélgetés Schrammel Imrével

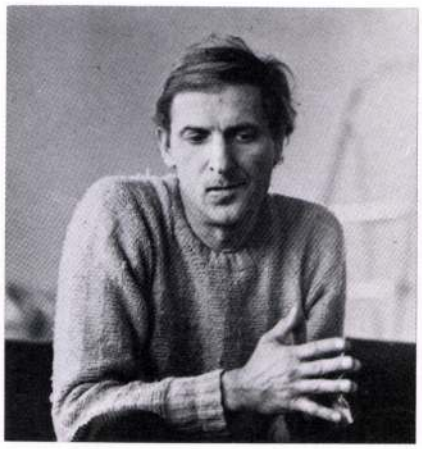

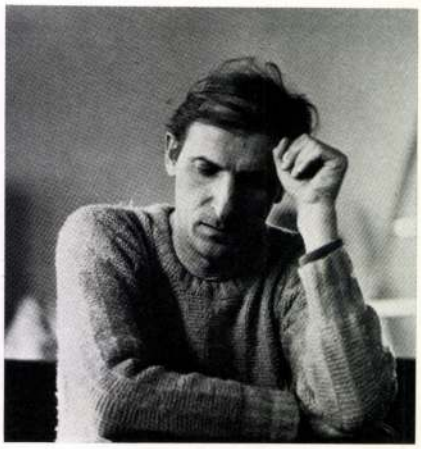

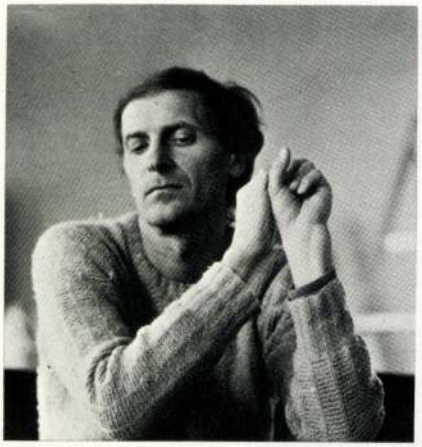

(fotó Somfai)

– Milyen ambíciók vittek az Iparművészeti Főiskolára?

– Díszlettervezőnek jelentkeztem, így nem jutottam be, de Borsos Miklós fölvett ötvösnek. Két év múlva megnyertem egy kerámiapályázatot, s akkor, szintén Borsos javaslatára, átkerültem a porcelán szakra. Sokféle ambícióm volt, vagyis nem tudtam, mi akarok lenni.

– Abban az időben – az 50-es évek elején – bizonyos műfajokban meghatározó volt a hivatalos szemléletmód, másokban kevésbé. Ez nem befolyásolt, amikor a kerámiát választottad?

– Biztos, hogy nem, mert ezt nem érzékeltem akkor. Az első évben a római iskolás Győri Dezsőtől azt a bizonyos százszázalékos szocreál képzést kaptuk. Bennem akkor egyedül az ébresztett gyanút, hogy túl könnyen meg tudtam oldani a feladatokat.

– Hát ettől azért jócskán különbözött Borsos szemlélete, akinél – gondolom – mintázást tanultál.

– Hogyne, alaposan! Az akkori – hangsúlyozom – az akkori időkhöz képest Borsos hihetetlen szabad ablakot nyitott nekünk. Ahogy korrigált és ahogy a dolgokhoz hozzáállt, azzal eltérített bennünket a szocreál merev, iskolás naturalizmusától. De nagyszerű rajztanárom is volt: Schey Ferenc, akitől a Renoir-féle és a mesteréhez, Szőnyihez közel álló rajzi szemléletet tanultuk. Utólag is megállapíthatom, hogy az mennyire modern volt: később is kisegített a bajból, meg aztán hamar ki lehetett belőle lábolni.

– Végeredményben szemléleti válság átélése vagy tudatosítása nélkül végezted el a főiskolát?

– Igen. Aztán Borsos azt mondta, maradjak ott, tanítani, én meg örömmel maradtam – a porcelán szakon, ahol a diplomát kaptam. El kell mondanom, a diplomát úgy szereztem meg, hogy a porcelánt tulajdonképpen nem ismertem. Abban az időben a tárgyakat gipszig csináltuk meg, anyagban a szakoktató kivitelezte őket – 57-ben még ettől is eltekintettek. Amikor kineveztek, illetve hatodéves ösztöndíjat kaptam, a saját belátásom vitt rá, hogy beletanuljak a szakmába. Megpróbáltam a porcelánt, ezt az akkor rettentően lenézett, Borsos által is lenézett anyagot valamilyen tisztességes célra felhasználni. Kilátástalan feladat volt, éppen ezért izgató. Dilettáns elképzelésekkel, leírások alapján nyúltam vissza a klasszikus metódusokhoz. A formát lehetőleg a természettől kölcsönöztem: gyümölcsöket és egyéb képződményeket öntöttem le. 58–59-ben egész sor ilyen, kékkel festett apróságot csináltam. El is verték a hátamon a port. Ezt a lopótököt itt, a kék festékes kezem nyomával, daktiloszkópiai leletnek csúfolták. Viszont a gyümölcsökről, tökről, egyebekről készült összes öntvényeim deformálódás nélkül kibírták égetéskor azt a hőmérsékletet, amelyen a porcelán lágyul és nehezen hordja a saját súlyát – hacsak nem találjuk el az inerciastruktúrát, azaz a legkisebb anyagmennyiséggel megvalósított legstabilabb hőálló formát. A természet megtalálta a maga merevítő formáit; a rózsaszirom hihetetlen vékony, és a nagy szélviharban vidáman megáll. Én ilyesmiken spekuláltam, de – megmondom őszintén – nem túl sokáig, mert mindenki azt mondta: marhaság, hagyjam abba.

– Külsőleg eredménytelen évek. Hogyan tovább?

– A bronztól a betonig sok mindent megpróbáltam, végül – 60, 61 táján – azért tetszett meg a legdurvább toksamott – ez a 2–3 milliméteres szemcsedurvaságú, csak ipari célra használt, nagyon rosszul gyúrható anyag –, mert magamban szembeállítottam a porcelán dekadens finomságával. Hagyományos módon tulajdonképpen semmit nem lehet vele kezdeni: nem lehet vele mintázni, nem áll meg, nem tartja meg a súlyát. Sulykolni, préselni kell, a formába belekalapálni.

– Itt is olyasvalami derül ki, mint a porcelánnal kapcsolatban: határozottabb gesztussal, direktebb módon akartál az anyaghoz nyúlni, mint amilyen a mintázás áttételessége. Közben, részint külső okok miatt kiszorultál bizonyos műfajokból, amire még rá is tettél egy lapáttal: kiszorítottad magad bizonyos eljárásokból, ezzel együtt bizonyos szemléleti formákból, kerested a terra incognitát és már csak a természettől akartál tanulni, arra alapozni – mit is? – talán a radikalizmusodat, előbb finomabb anyagban, aztán a legdurvábban.

– Nem tudom, mennyire volt ez radikalizmus, de az biztos, hogy már harmadéves koromban is nagy botrányt okoztam azzal, hogy megmintáztam – teljesen naturalisztikusan – egy tollatlan kamaszcsirkét, amelyik minden esztétikai norma szerint a legrondább fazonú állat. Mindenkinek fölállt a hátán a szőr, de nekem az volt a világ legszebb csirkéje, mert mindene látszott. Nem dacból csináltam – véletlenül pont azt hozták be a művésztelepre, nekem pedig valamiért megtetszett. Azt nem akartam csinálni, amit körülöttem mindenki, az – nem tudom, miért – nem tetszett.

Valamitől eltérni azonban mégsem olyan egyszerű. A porcelán dolgaimból egyet leszűrtem: ezzel a rohadtul dekadens anyaggal, az elvont, civilizált, frivol eszpresszóvilág anyagával mindig művi területen maradunk. Hiába próbáltam természeti tárgyat átvinni bele, nem találtam összeköttetést a természettel, és nem volt jó, hogy az mindig úgy elkerült. A samott egy kicsit azért is piszkált, mert ott valami mást lehetett csinálni, mint amit körös-körül láttam. Előbb is – már tudatosan – elkezdtem rajzolni meg figyelni bizonyos képződményeket, például hogy a folyó hogyan alakítja a partfalat vagy milyen lesz a tócsa széle, amikor kiszárad. Kiderült, hogy az a szikkadt kitüremlés tökéletes merevítő forma, ha egy edény peremén belül megismétlem. Ilyen jelenségekből le tudtam szűrni valamilyen átültethető tanulságot.

– Ebben a történetben te az iparművészet akkori koncepciójából egyre kevésbé a képzőművészeti ábrázolás valamilyen stilizált változata felé, egyre inkább törvények felismerése, az anyag megismerése felé próbáltál kitörni. Ha ez helykeresés volt, biztos, hogy nem az iparművészet kellős közepébe vezetett, nem az alkalmazott művészet fő gondolati törekvéséhez, ma is sokszor járt útjához igazodott.

1

– Egy dologban valóban nem: nagyon hamar elhatároztam, hogy az akkor és ma is legjellemzőbb iparművészeti tevékenységet nem folytatom, nem csinálok több példányban eladható bolti tárgyakat. A porcelánnal kapcsolatban ugyan bevettem azt a cuclit, hogy harcolni kell a giccs ellen, s hogy ha a porcelángyár számára csinálok egy fokkal jobbat, kiszorítok vele egy fokkal rosszabbat; tettem rá három-négy kísérletet, mind balul ütött ki. De te nem erről, hanem az egész tevékenységem irányáról beszéltél. Ami azt illeti: ha bármilyen célra használható edényt akarsz csinálni, általában kénytelen vagy foglalkozni az akkori felfogás szerinti absztrakcióval, hiszen az edény formái gömbszeletek, kúp- és hengermetszetek származékai. Ilyen módon a mi felfogásunktól – és itt többes számban kell beszélnem – nem volt idegen az elvontság. Kissé értetlenül néztük a korabeli szaksajtóban megjelent vitákat arról, hogy az elvontság, a geometrikus irányban történő elhúzódás milyen szörnyen ártalmas a művészetre. Hogy van az, hogy itt lehet, ott meg nem? – ez a kérdés válasz nélkül maradt.

Hosszú zűrös korszak következett. Nagyon lassan haladtunk a tisztázás felé, és megpróbáltuk a dolgokat szép sorjában újraértékelni.

2

1 Schrammel Imre: Lopótökről formázott váza, porcelán, 25 cm, 1958 (fotó Somfai)
2 Schrammel Imre: Kézlenyomat sárban, samott, 50x39 cm, 1977 (fotó Somfai)

3

A 60-as évek elején döntő élmény volt számomra, hogy Olaszországban jártam és ott egyebek közt a modern művészettel, a geometrikus absztrakció addig még illusztrációkból sem ismert eseteivel találkoztam. Sok mindent, például Rothko műveit talán máig sem emésztettem meg igazán, de Marini vagy Brâncuşi dolgait a velencei modern gyűjteményben a szocreál stúdiumok után első látásra föl tudtam fogni. Idehaza pedig a kollégák, akik ezeket soha nem látták, teoretikusan vitatták a létjogosultságukat. Naivak voltunk, és az ismereteink borzasztóan hiányosak, egész területekről semmit sem tudtunk. Átfogó képet csak a 60-as évek közepétől és a 70-es évek folyamán tudtunk alkotni magunknak, legalábbis nekem csak akkor sikerült. Viszont ennek a hiányát 58-tól kezdve szakadatlanul éreztük, s ez is elég volt ahhoz, hogy a társaság meglehetősen polarizálódjék – „bolond modernekre" és mit tudom én, kikre. Óriási erőfeszítéssel tanultam meg akkoriban németül, hogy idegen nyelvű forrásokból lássam végre, mi van, mert magyar forrásmunkákból az nem derült ki.

Egy példa a tájékozatlanságomra: első, épülethez kapcsolódó munkámban, a Közlekedési Múzeum számára 66-ban készült dombormüvemben, ahol a mozgást is ki kellett fejeznem, mintázással próbáltam érzékeltetni a közeli és távolabbi házak kontúrjainak azt az egymásba nyíródását, amit autóbuszról figyeltem meg, s csak amikor megvoltam vele, akkor jöttem rá, hogy a futuristák ezt már régen megcsinálták.

– 33-ban születtél, tehát körülbelül 27 és 33 éves korod között kellett fölismerned, hogy el vagy maradva.

– Mégpedig hogy kegyetlenül el vagyok maradva. És hogy ebből valahogy ki kellene mászni. De hogyan? Amikor fölfogtam, hogy ez a dombormű nem oldható meg mintázással, véletlenül észrevettem, hogy különböző gépalkatrészek többszörös lenyomatával elérhetem a kívánt hatást, de még azután is borzasztó sokáig tartott, amíg önmagamnak be mertem vallani, hogy járható ez az út, még ha mindenki negatívan ítéli is meg.

– Közel tíz évvel azelőtt is már ezt az utat jártad a porcelánjaiddal, csak, úgy látszik, ezt közben elfelejtetted.

– Tudod, mennyire igaz ez?! Mostanában rengeteg lenyomatot csináltam madarakról – nem is tudom, miért. És van egy korongolt tányérkám 58-ból: iszapot csaptam bele – a barátom akváriumában megdöglött egy buta hal –, azt belenyomtam, és kiégettük. Azóta van fönn a falamon, mégse volt tudatos, hogy ezt is lehet csinálni. Mintha véletlen lett volna, soha nem foglalkoztam vele. Nem ment föl a tudatomig, miért nyomtam be azt a halat. Megdöglött, kell vele valamit kezdeni...

– Értem. Miközben most oknyomozva keressük a helyzetek kronológiáját, kiderül, hogy egészen fiatalon kezedben volt a gombolyag, amiről letekeredik a valódi események fonala. Így hát talán nem is kellene olyan nagy jelentőséget tulajdonítani a külső behatásoknak.

– Néha azt hiszem, megvan a jelentőségük: amikor megerősítenek valamiben, egy-egy tudatos felismerésben, aminek kapcsán elkezdek visszafelé keresgélni.

– A fontos az, hogy mindig van mihez visszakanyarodnod. Nem hangsúlyozod a

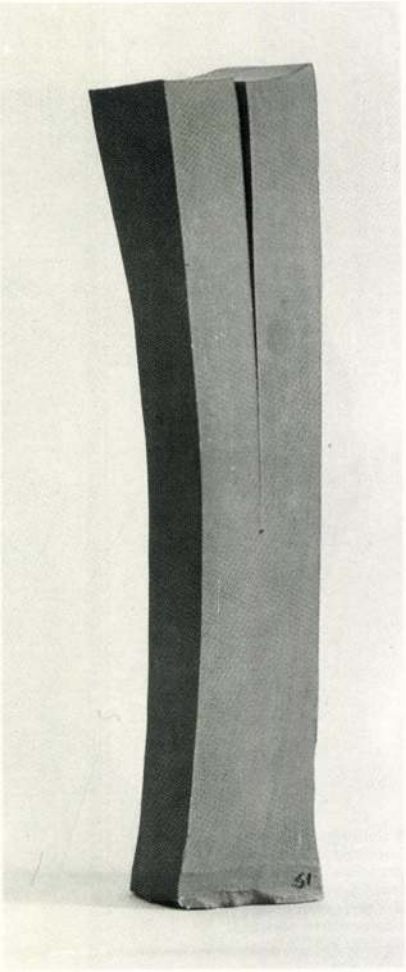

4

folyamatosságot, mert nem annyira tudatos, mint a nyitottságod, de az új lépés sosincs előzmény nélkül. Csináltál-e valaha is – akár legújabban – olyasmit, amit 60 előtt, vagyis a szocreállal címkézett korszakban nem is pedzettél?

– Nem, nem. Egy-egy példányban már minden elgondolásom felbukkant, legfeljebb nem tartottam jónak, nem folytattam. Ma már óvatosabb vagyok: ha nem az jön ki, amit akartam, és nem tudom, miért jobb az, ami kijött, olyankor legalább meditálok.

– Az iparművész – gondolhatná az ember – nagyobb kötöttségei miatt a személyiség kisebb nyomatékával dolgozik, mint a történetesen önkifejezésre beállított képzőművész. De vajon nem az önkifejezés vágya teszi azt, hogy a te problémáid olyan makacsul vissza-visszatérnek? S ha ez nem a hagyományos képzőművészeti ábrázolás témakörében történik is, nem választ el bizonyos fokig mégis az iparművészettől?

– Most megint nehezet kérdeztél. Nekem az iparművészet és képzőművészet közti különbség soha nem így mutatkozott. Én iparművész vagyok, az a mester, aki az anyagok és a gyártási normák ismeretében meg tudok csinálni mindenféle objektumot, amit tőlem kérnek. Emellett a magam számára is mindig megbütykölök valamit. A kettő nem vált el soha egymástól. A mesterembernek is mindig jobb és jobb megoldást kell keresnie, s ha túlnéz a normákon, milliót talál, amiket nem építhet be a mesterség szabványosított folyamatába, legfeljebb a maga játékaiba. Képzőművésznek nagyon kevés embert merek mondani. Csak olyat, aki eredeti szellemi mozdulattal gazdagította a horizontomat. Az ismétlés a pedagógiára vagy a mesterség vértezetéhez tartozik. De esetleg nekem is fel kell rúgnom az összes eddigi normát és ki kell találnom valamit, ha a mai új szituációban olcsóbb, egyszerűbb és új típusú használati tárgyat kell adnom egy csomó embernek. Amellett a – hazai felosztás szerint – iparművészethez tartozó anyagokból – kerámiából, samottból – mindent tudsz csinálni, ami betöltheti ugyanazt a szerepet, mint a szobrászok bronzból vagy betonból készült munkái. Hát nem mindegy, minek hívnak, milyen minőségemben oldom meg a feladatot?

– Igen ám, de se húsz, se negyven évvel ezelőtt nem láthattam volna egy iparművész kiállításán hogy a funkcióktól függetlenül tisztára elemi plasztikai kérdésfeltevésekkel foglalkozik, mint te tetted a Műcsarnok kamaratermében 74-ben, a Tv-Galéria kiállításán. Ez a kiállítás az

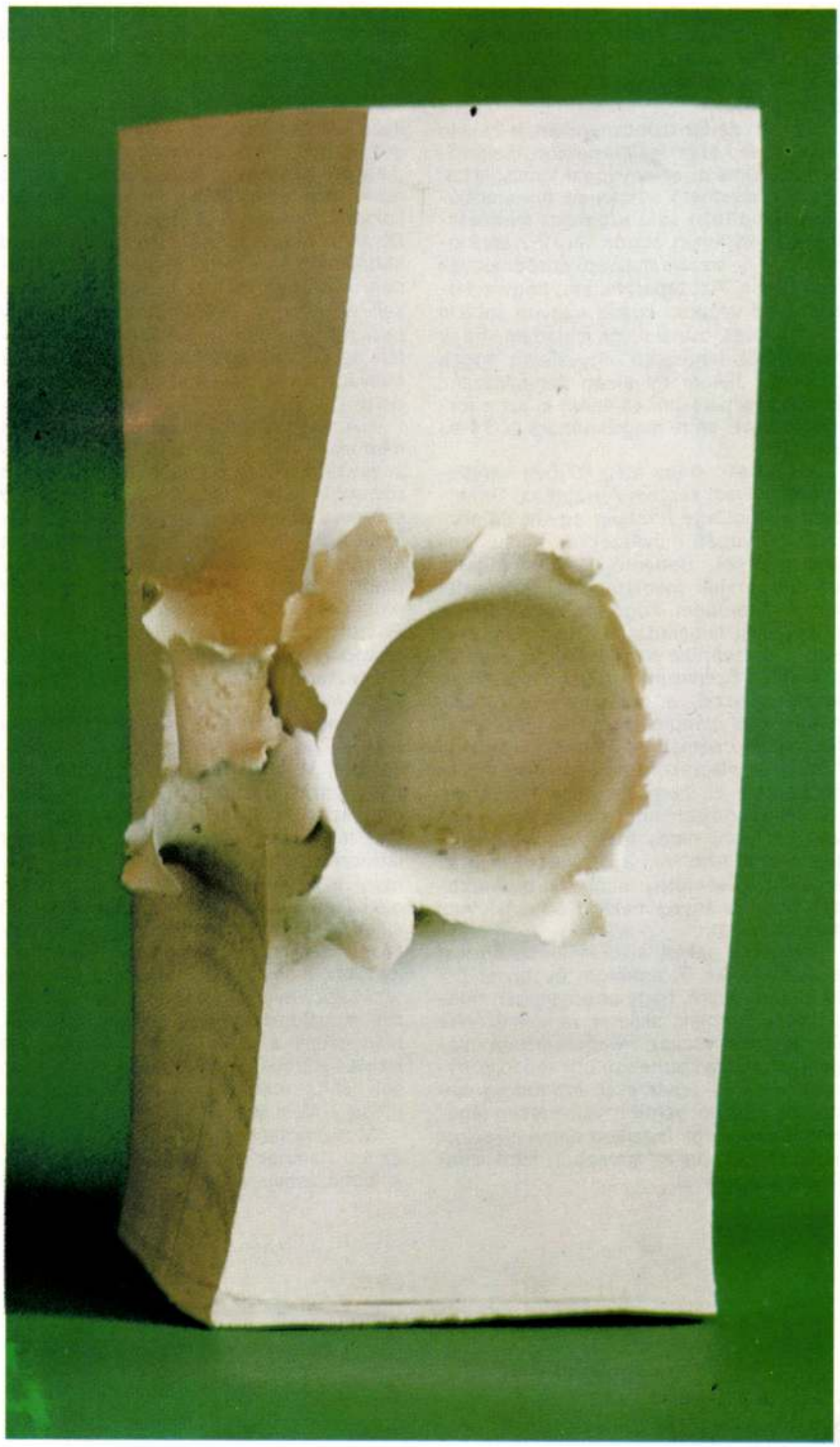

3 Schrammel Imre: Dombormű a váci művelődési központban, samott, 1976 (fotó Hegede B.)
4 Schrammel Imre: Hasított oszlop, kőcserép, 36x8,5x7 cm, 1972–73 (fotó Somfai)
5 Schrammel Imre: Porcelán hasáb átlósan átlőve, 28x15,5x15,5 cm, 1978 (fotó Somfai)

anyag engedelmességéről és ellenállásáról, viselkedési formáinak egyszerű polarizálódásáról és szembeállításáról szólt, olyasmiről, amivel ebben az időben sem keramikus, sem szobrász nem állt elő.

– Akkor valóban megpróbáltam viszonylag egyszerű formákat a magam módján térbe szervezni, amiben döntő szerepet játszott maga a matéria, a samott. Borzasztóan izgat, hogy az anyag mit ad hozzá a munkához. Például a közelmúltban szilikát anyagból blokkokat csináltam, sablon mentén, hajszálnyira egyformákat, egy-egy vöröset és fehéret több variációból, ezeket aztán részben átlövögettem. A forma ugyanaz – a kifejezés teljesen más.

69-ben az Ernst-múzeumban, a Fekete Györggyel közös kiállításunkon megpróbáltam felmérni az anyaggal kapcsolatos, általam felvethető problémák teljes skáláját a samottban való szobrászi mintázástól – a magamon átszűrt látvány ábrázolásától – a kiszáradt iszapképződmények rögzítéséig. Azt tapasztaltam, hogy e között a két végpont között nagyon sokféle dolgot lehet csinálni, de beláttam, hogy mindebből legfeljebb egyvalamit fogok tudni az életem folyamán végigjátszani. Ebből a felmérésből emeltem ki azt a formacsaládot, amit megcsináltam a 74-es kiállításra.

Idetartozik, hogy még 67-ben váratlanul meghívást kaptam Ausztriába, Gmundenbe, ahol egy hónapig együtt dolgozhattam nyugati művészekkel, köztük keramikusokkal. Rettentő kisebbrendűségi komplexummal mentem oda, de másfél hét alatt rájöttem, hogy technikai téren a kétségtelen lemaradásunk nem behozhatatlan, a technika nagyon hamar megtanulható. Szervezett háttér hiányában azonban azzal is csak annyira jutnék, mintha egy olimpiai futóversenyen a pálya mellett csizmában, hátizsákkal kellene futnom a világrekord reményében. Akkor határoztam el, hogy én nem a technika irányába fogok elmenni, hanem épp ellenirányba, ahol nincs többé szükségem a technikára. Ahol van a két kezem meg az anyag s a lehetőleg minimális beavatkozás, hogy az anyag maximális hatásfokkal adja önmagát.

Bevallom neked, sikeresnek tartom ezt a vállalkozást. Tizenhárom év távlatából le tudtam mérni, hogy erre nemigen gondoltak a többiek, akiknek rendelkezésére állt minden eszköz. Megszereztem magamnak a kényszerhelyzetből adódó könnyebbséget – úgyis csak ezt tudom csinálni! –, amivel végül is versenyben lehetett maradni. Így legalább annyi effektust ki lehet csikarni az anyagból, mint a rafinált technikával.

– Az a benyomásom, párbajszerű kapcsolatba kerültél az anyaggal, ami a szemedben nagyon passzív, de nagyon erős valami; ha belegyalogolsz vagy belebokszolsz, vagy pedig pisztollyal belelősz, végül is válaszol. Meglehet, ez csak párbeszéd, de akkor ugyancsak erős kifejezéseket használsz, s az anyag válaszai nem simulnak ezekkel úgy össze, mint a mintázásban. Az agresszió, a támadás nyomaiban az anyag ellenállásának a törvényei tárulnak fel. Abban, hogy kényszerűen lemondva a technikai vívmányokról a tettlegességek mezejére léptél, nincs valami a sarokba szorított ember magatartásából?

– Ezt én nehezen tudnám megítélni, ilyen nézőpontból nem vizsgáltam a dolgot. Biztos, hogy az anyaggal keményen meg kell birkóznod. Nehéz, mint a sár, és iszonyatos ellenállású. Na most, engem sokszor földühít. Ezt megvallom neked. Olyan a nehézkedése, hogy nem tudom könnyedén kicsikarni belőle, amit szeretnék, végül egy pontra koncentrált erővel kell elérnem a kívánt deformációt. Egy pszichológus ebből alighanem mindenféle agresszív szándékot olvasna ki a lélek mélyén. Amíg csinálod, erre nem gondolsz.

– A megjegyzésemmel természetesen nem akartam pszichológiai irányba terelni a beszélgetésünket, mert úgy érzem, a pszichológiainál tágabb szituációt kell kiolvasni az elemi gesztusra való redukálódásodból; hiszen ez, mint elmondtad, a lehetőségeidre adott válaszod. Egy szituáció summája, amelyhez szükségképpen mozgósítani kell a személyes vehemenciát. Pontosabban kifejezve: hogy Magyarországon egy keramikus, ha egyedül is, ide lyukadt ki, az – az én szememben – helyzetrajz is.

– Magyarországon 300 körül lehet a keramikusok száma. Én, ha jól tudom, egyedül választottam ezt az utat. Tehát nem lenne igaz, hogy Magyarországon csak ez az út választható. A választásomban talán dac, talán hiúság is szerepet játszott: szerettem volna versenyben maradni a technikával bravúroskodó kollégákkal szemben, akik a világ más pontjain élnek. Abban biztos voltam, hogy technikában a versenyt nem állom. Erre bizonyíték a magyar kerámia egész helyzete, tehát közvetve valóban az általános helyzet – nálunk ugyanis, nem véletlenül, hiányoznak a japán, svéd, német, olasz iskola kerámiatípusai, amelyeket a világon sok helyütt utánoznak –, de a választásom mégis egyedi eset.

Mellette szól egyébként még az, hogy az én utamnak számtalan leágazása van. A birkózásban az egyik gesztus nyomai rávezetnek a következő ötletre, kiváltják a következő gesztus igényét. A váci reliefen éppen ez, mindenféle nyomnak az egymásutánja, egymásba fűzése alakítja az anyagot, többek között a lábnyom, a kéznyom és az egész test nyoma. És hát ki a fenének a testét nyomkodjam bele, ha nem a magamét – hát puff!

– Amit Yves Klein csinált, amikor a kiállításán klakkban-frakkban fölvezette a pucér nőket, meghempergette őket a festékben, aztán a hófehér vásznon, az ehhez képest nyalánkság; még az is kalligráfia, ahogy a rendőr lenyomtatja a betörő ujját. Eltűnik a gesztus kellemes oldala, marad a puszta gesztus. Az anyag tulajdonképpen nem is a te nyomodat őrzi, csupán a küzdelem nyomát.

– Itt van ez az 58-as, főiskolás dolog: egy lopótök öntvénye a saját kezem összezsugorodott daktiloszkópiai nyomával. És itt van a kezem nyoma a sárban – később. Ugyanarról van szó, de hosszan lehetne elemezni a különbséget.

– Röviden azt is lehetne mondani: ez a történet.

– Ez a történet. És itt láthatod a történet egy következő fázisát vagy mit tudom én, a végállomását, ezeket a madarakat. Autók elütik a madarakat – fölszedtem őket, kiégettem a lenyomataikat, és megdöbbentem, mert a csontjuk ottmaradt az agyagban. Álmomban nem gondoltam volna, hogy a hal is így marad meg égetés után.

Ezt csak azért mondom neked, mert egyik lépésből következik a másik: a kezed lenyomata meg a lábad lenyomata meg a testedé, akkor egy más testé meg nem tudom, mi. Visszajutsz az origóig, mert ezt produkálja a természet, és akarva, nem akarva mindegyikünk produkálja naponta.

– Lépésről lépésre valóban dominál a személyes következetességed, és nagyon kevés mondanivalónk lehetett a külső tényezőkről. De hadd legyek én is következetes: helyzetrajz is ez a te utad, ha másban nem, hát azért, mert a külső tényezők meg tudtak benne erősíteni, legalábbis nem tudtak eléggé ellentmondani neked. Nem voltak olyan helyzetek, amelyek erősen rácáfoltak volna erre a reduktív folyamatra – az időszerűségére, az érdekességére –, amely az anyaggal kapcsolatos kérdések tisztázására irányul, s amely ha tetszik, koncentrálás, ha tetszik, leszűkülés – sokféle fölmért lehetőséged közül egyvalamire. Nyilván azt is mérlegeled, mit veszítesz azzal, amit így nyersz. A mérleg egyik serpenyőjében te vagy, a másikban a kor.

– Nehéz megítélni, hogy életútján az ember nem hagyott-e ki valami nagy sanszot. Azt hiszem, lehet erre radikálisan úgy válaszolni, hogy mindig az a legjobb, amit én találtam. Ha a sok jó között hezitálnék, végül is nem csinálnék semmit. A 69-es kiállításomon eléggé pontosan rögzítettem a járható utam határköveit. Úgy érzem, ami ezen kívül van, amit ezért otthagytam, az kevesebbet kínált. Ennyit tudok erről mondani neked.

(1980. október 3.)

Rozgonyi Iván

6 Schrammel Imre: Sirály, samott, 40 cm, 1980 (fotó Lelkes L.)

Azerbajdzsán mesélő szőnyegei

1

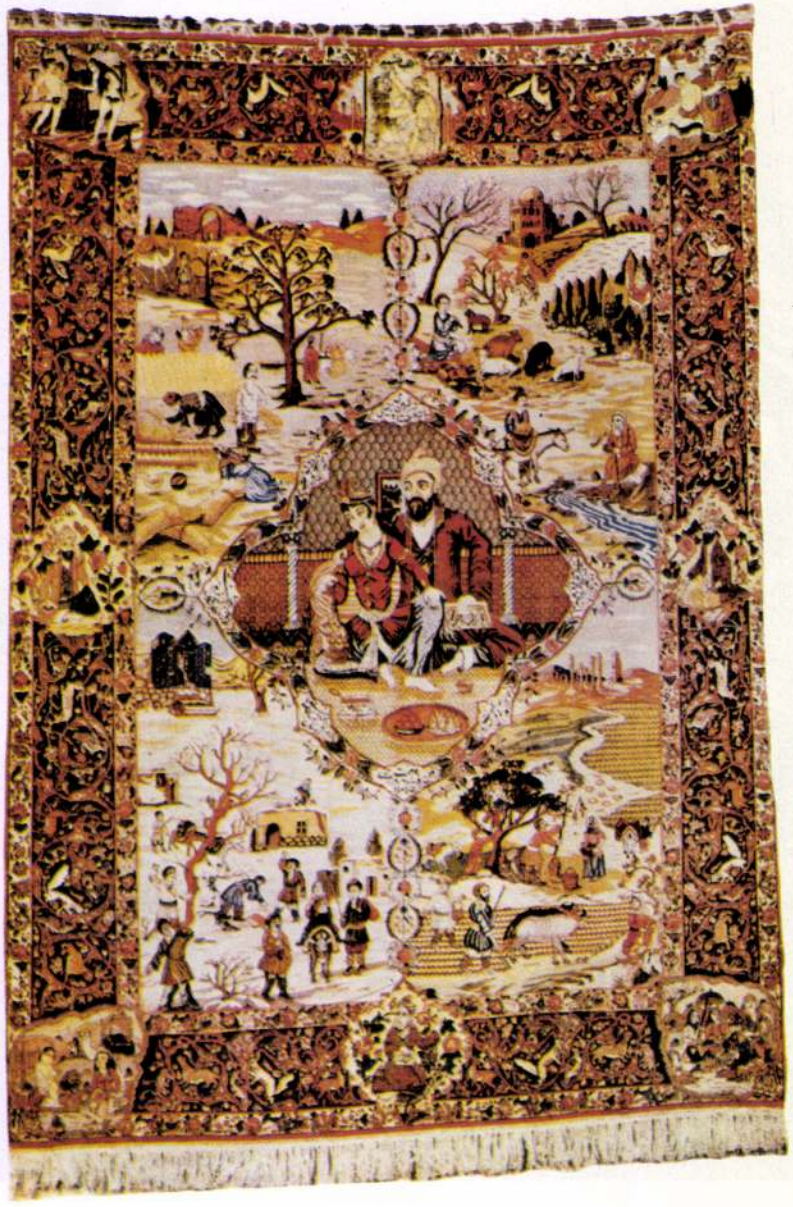

Azerbajdzsán szőnyegszövő művészetéből – gazdagságában és sokféleségében – leginkább a kevésbé ismert tematikus szőnyegek tarthatnak érdeklődésre számot. E szőnyegek – magas művészi értékük mellett – különböző korok gazdag szellemi és anyagi kultúrájára is emlékeztetnek, mely nemcsak Azerbajdzsánban, hanem a vele szomszédos országokban is élő hagyomány.

A tematikus szőnyegek története ősi és szent hagyományra vezethető vissza. Nagyrészt azokban a hagyományos szőnyegszövő központokban készültek, ahol az ornamentális szőnyegeket is szőtték; Tebriz, Kub, Sus, Semeh, Gjándzs, Kazah és az ezekhez a városokhoz közel fekvő településekben.

A tematikus szőnyegek az ornamentálisokhoz hasonlóan tükrözik alkotóik egyéni művészi hajlamát, valamint a különböző iskolák hagyományait. Külsőleg különböznek egymástól, noha a témák és tematikák egyformák voltak. A népi mesterek szőnyegeinek tematikája a szájhagyomány útján terjedő népköltészetből, valamint a keleti költészet klasszikusainak műveiből merít ihletet. Állandósult motívumok is vannak, mint például „vadászat", „négy évszak" stb., melyek egy-egy szőnyegszövő iskolára jellemzőek. Például a perzsa költő, Firdauszi versére készült témákat Sus városában dolgozták fel, a „négy évszak"-ábrázolások Tebrizből valók. A tematikus szőnyegek, kompozíciós vázlatukat és ornamentikájukat tekintve, két alapvető elemből tevődnek össze: a középső mezőből, amely a kompozíció fő gondolatát fejezi ki, és a bordűrből, amely bekeretezi és befejezi az egész kompozíciót.

Az ornamentális motívumok gazdagsága ellenére Azerbajdzsán tematikus szőnyegeinek bordűrözése sohasem a keretet helyettesítette – mint például a táblaképben –, hanem közvetlen kapcsolatban volt a központi kompozíció gondolatmenetével, egyszersmind annak elválaszthatatlan részét is képezte.

A tematikus szőnyegek hagyományában szintén találhatók kis szövegek, amelyek főként verspárokból (disztichonok) vagy keleti költők négysoros verseiből állnak. A szöveget a bordűrbe vagy a szőnyeg középső mezejébe helyezték el, az alapmotívum alatt kapott helyet. A központi mezőben a díszítő medaillon vette körül. E szőnyegek virágkorukat a XVI. században érték el.

Anton Jenkinson angol diplomata, aki Erzsébet, angol királynő megbízásából 1562-ben kereskedelmi és politikai úton volt Azerbajdzsánban, érdekes beszámolót készített a Semah és Tebriz városokban szőtt tematikus szőnyegekről. Ezek a szőnyegek általában nagy méretűek voltak, néhány közülük 30–40 m²-es. A megrendelő ízlése szerint, vázlat alapján elkészített szőnyeget speciális szőnyegszövő műhelyekben készítették. A források szerint a szőnyegtervek kidolgozásán a korszak legnagyobb miniatűrrajzolói működtek közre: Szoltan Muhammed, Szadüh bek Afsar, Iszmail Naggas Ardebili. A miniatűr

2

3

kifejező eszköze az emberalakok, állatok és más motívumok síkbeli és jelképes ábrázolása.

A XVI. századi tematikus szőnyegek ornamentális ábrázolása csaknem teljesen mellőzte a perspektíva törvényeit. A tematikus ábra elemei stilizáltak voltak, a bordűr és a stilizált ornamentális díszítés között ábrázolás és színek tekintetében szoros kapcsolat volt. A művészek igen ügyesen bántak a szín és forma ritmusával.

A XVI. századtól kezdve készült szőnyegekből igen sok került a különböző európai országok múzeumaiba. Klasszikus mintát képvisel a Budapesti Iparművészeti Múzeum gyűjteményében levő tematikus szőnyegdarabka, amely szintén a XVI. századból származik és tebrizi mesterek műve. Kompozícióját tekintve két részből áll: a nagy központi medaillonból, amely a „küzülbasejek" udvari életéből vett jeleneteket ábrázol („küzülbasej" vörösfejűt jelent, ugyanis a XVI. században az azerbajdzsánokat vörösfejűeknek nevezték, mivel magas vörös süveget viseltek, amelyet fehér turbánba csavartak), továbbá különböző állatjelenetek láthatók a központi medaillon és a szegély közé helyezve. A gazdagon díszített baldachin alatt nemesi ifjú ül, udvaroncoktól körülvéve. Figyelmüket egy másik fiatalemberre szegezik, aki gesztikulálva beszédet mond. A baldachin mögött a falnál fegyveres testőrök állnak. A medaillon kompozíciója békét és nyugalmat áraszt. Ezt hangsúlyozza a szerencsés színösszeállítás is: a sötétkék ég, amelyet kiemel az emberek aranysárgás alakja, a fák, virágok, levelek rajza.

A főtéma a szőnyeg többi részének kompozíciójával éles kontrasztban áll. A medaillon szélén, mind a négy oldalon arany színű és szürke mezőben vadállatok, madarak és fantasztikus szörnyek tépik szét egymást. A művész nagy tehetséggel, szimbolikusan érzékelteti az ellentétet a jólét, az udvari gazdagság és az éhség, a félelem, a kiszolgáltatottság között.

Különös érdeklődésre tarthatnak számot az Azerbajdzsán déli részén készített „Dort Feszl" (Négy évszak) elnevezésű szőnyegek.

E szőnyegek témája az évszázadok során nagyrészt ugyanaz maradt, de kompozíciójuk és ábrázolásmódjuk mindig változott. Néhány változatuk az R. Musztafáról elnevezett Azerbajdzsáni Állami Művészeti Múzeumban, valamint a Nyizam Gjándzsev nevét viselő irodalmi múzeumban található. A „Négy évszak" kompozícióval készült szőnyegek a bakui múzeum gyűjtemé-

1 Évszakok, 390x270 cm,
XIX. sz., Tebriz
2 Leilla és Medzsnun, 179x146 cm,
1810, Tebriz
3 Bolyhozás nélküli tematikus szőnyegdarab,
XIX. sz., Sirvan

4 A szegény pásztor és a hercegnő szerelme, 140x85 cm, XX. sz.,
Azerbajdzsáni Állami Szőnyeg és Kézműves Múzeum, Baku

Nézzük meg együtt

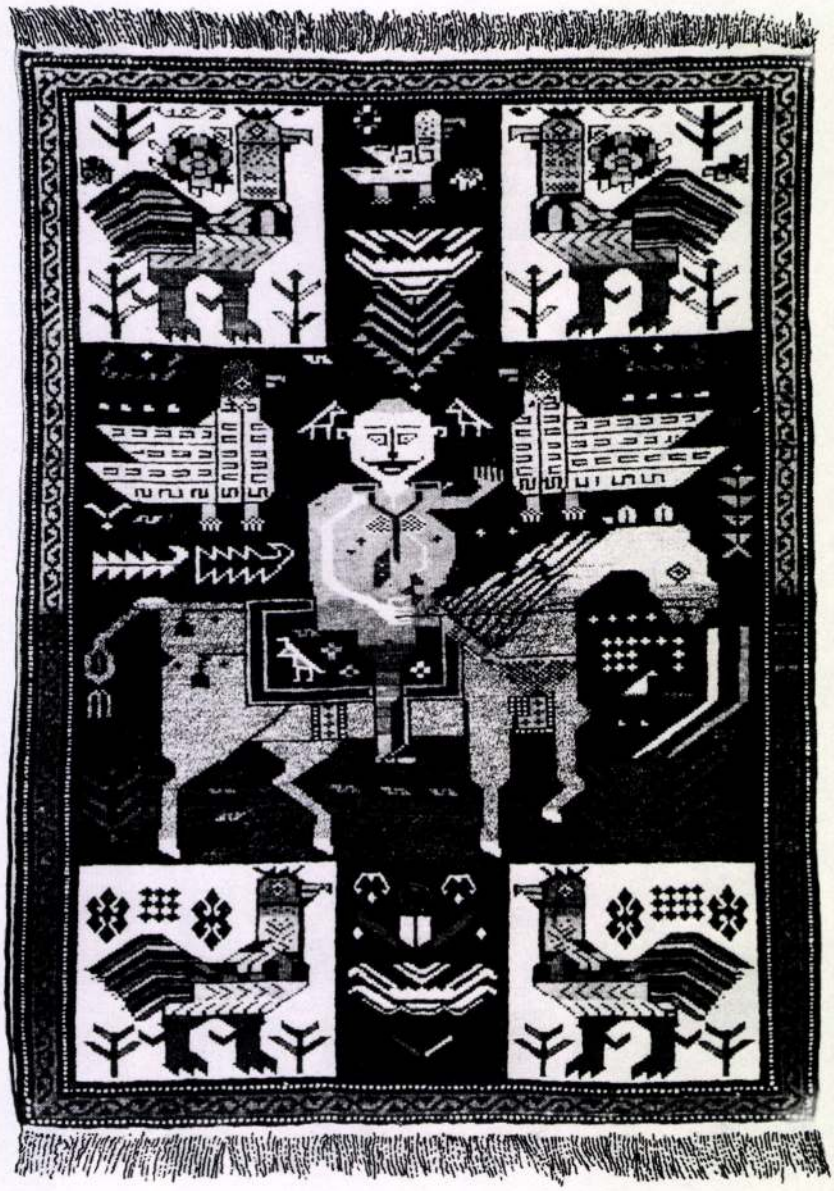

5 Vadászat, XIX. sz., Semah
6 Vadászat, bolyhos szőnyeg, 195x132 cm, 1924, Semah

nyében tekinthetők meg, valamennyit a XIX. században készítették és kompozíciójukat tekintve egymáshoz igen közel állnak.

A szőnyegek központi mezejében öt tematikus kompozíció helyezkedik el. A nagy központi medaillon a többi négy medaillont fogja egységes formába, ahol a jelenetek az évszakokat ábrázolják. Rajzművészeti és technikai szempontból különösen szép a bakui Azerbajdzsáni Állami Múzeum gyűjteményének „Négy évszak" szőnyege, amelyet a XIX. században készítettek hagyományos kompozícióval. Középső mezejének felső részén nyári, jobbra tavaszi, a kép jobb alsó részén őszi napokat, balra pedig a telet ábrázoló jelenetek láthatók. Valamennyi évszak képébe és a velük kapcsolatos eseményekbe beiktatódnak a Kelet híres építészeti műemlékei, az azerbajdzsáni építészet remekművei, mint a Szultanieben található Olgyzsejt Hodavend mauzóleuma vagy a XV. századi Kék mecset Tebrizben.

A szőnyeg középpontjában négyágú csillag formájában a nagy medaillon helyezkedik el, és a középső mezőt négy egyforma részre osztja. A medaillonban párnán törökülésben ül Omar Khajjam költő a szerelmével, előttük gyümölcsös tálca látható. Khajjam a saját négysoros verseit tartalmazó könyvet tartja kezében, a lány boroskancsót tart a térdén. Figyelemre méltó a szőnyeg bordűrje, amely három szegélyből áll, s ezeken állatok láthatók. A szőnyeg bordűrjén nyolc kör alakú medaillon témái: Leila találkozása Medzsnunnal, Nyizam Gjándzsev költeményéből, bibliai legendákból vett jelenetek, Ádám és Éva, Úrvacsora stb. Rendkívül érdekes a szőnyeg arany és rózsaszín tónusokat tartalmazó színösszeállítása is.

Azerbajdzsán szőnyegszövői körében a keleti klasszikusok közül a legnépszerűbb Nyizam Gjándzsev XII. századi költő volt, s művei között Leila és Medzsnun című költeménye különösen nagy népszerűségnek örvendett. A Nyizam Gjándzsevről elnevezett Azerbajdzsán Irodalmi Múzeumban, Bakuban látható a fenti témát megörökítő, 1810-ből való 11,79x1,46 m-es szőnyeg. A szőnyeg központi mezejében Leila és Medzsnun tragikus történetének legizgalmasabb epizódja elevenedik meg. Medzsnun szerelmétől elválva, az emberek gúnyolása közepette a pusztába ment, ahol kétségbeesésében csodálatos verseket költött Leila tiszteletére. A vadállatoknak, a puszta lakóinak jósága teljesen elbűvölte az ifjút. Önkéntes száműzetésében meglátogatja Leila. A találkozással járó izgalom, az érzelmi és fizikai kínoktól elgyengült Medzsnunt olyannyira megrázta, hogy Leila láttán eszméletlenül esett össze.

A kompozícióban az alkony kiemelése a téma hangulatához illeszkedik, a lenyugvó nap és a női arc képe egyformán bánatot fejez ki, az egész természet hallgatásba burkolódzik e szomorú esemény láttán. Csupán a tevehajcsár, a pásztor és az állatok szerepeltetése kölcsönöz némi életet a képnek. Az okker és arany tónusok kombinálásával rendkívül kellemes hatást kelt a szőnyeg, melynek központi részén Leila sötétkék ruhája látható. A szőnyeget széles bordűr keretezi, amely két keskeny és egy széles központi sávból áll. A széles szegély közepén tizennégy egyforma medaillonban Medzsnun éji könyörgéséről szóló versek olvashatók.

Azerbajdzsánban a XIX. század második felétől kezdve megjelennek az önálló témát ábrázoló szőnyegek, amelyeket főként Karabahban és Sirvanban készítettek. Olyan jelenetek kerültek előtérbe, mint például „lovak kutyákkal", „szarvas dámszarvassal" vagy „kutya macskákkal" stb.

Ezek a szőnyegek kétségtelenül a vadászszőnyegek hagyományát folytatják, s témájukat már nem a középkori miniatűrfestészetből merítették, hanem a népi ponyvairodalomból. A XVI–XVII. század tematikus szőnyegeihez viszonyítva hiányzik belőlük a kompozíció telítettsége, de az állat- és emberalakok ábrázolása rendkívüli közvetlenségről és művészi tehetségről tanúskodik. Ékes példája ennek a bakui Azerbajdzsán Szőnyegek Múzeumában kiállított négyzet alakú sirvani szőnyeg. Széles, központi mezejét keskeny, növényi mintákkal stilizált bordűr szegélyezi. A központi mezőben sólyomra vadászó kertész alakja látható, a kertész kutyája éppen utoléri a vadat, a vadász éppen elengedi kezéből a sólymot.

Azerbajdzsán tematikus szőnyegeiben a nép esztétikai ízlése, a szép iránti érzéke és művészi világlátása tükröződik. E művészet értékes remekei bizonyára ösztönzően fognak hatni a modern iparművészeti alkotásokra is.

Raszim Efendi

6

Örményföld virágai

Martirosz Szárján kiállítása Moszkvában

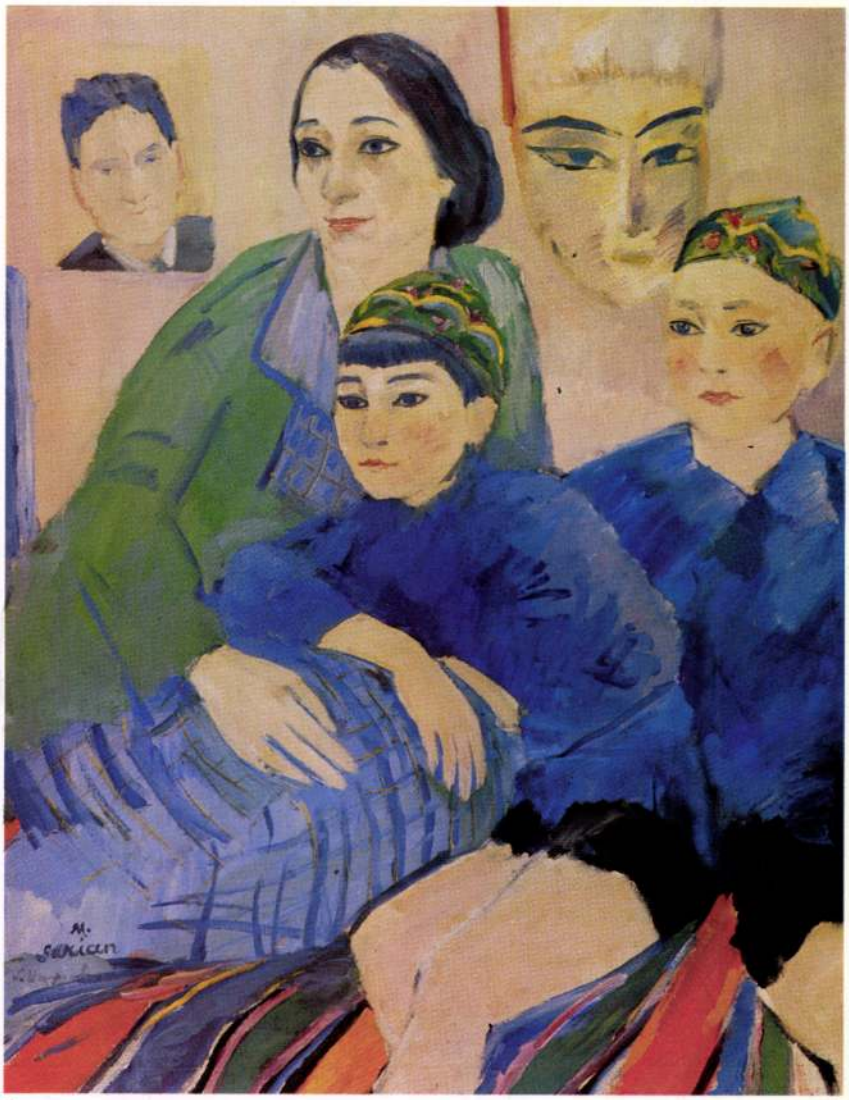

1

Száz éve született, néhány éve, 92 éves korában hunyt el Martirosz Szárján. Ez a csodálatos művész és nagyszerű ember halála napjáig alkotott. Utolsó, befejezetlenül maradt képén friss, világos színek ragyognak, ifjúságának vásznait idézve fel. Szárján, aki *Lev Tolsztoj* és *Repin* kortársa volt, egész életében fiatal maradt, képei mindvégig boldogságot, halhatatlan életörömöt sugároznak. Ez nem azt jelenti, hogy műveit valami változatlanság, megállapodottság vagy önismétlés jellemezné. Mindig új utakat keresett, mindig új színkeverékekkel kísérletezett, új életélményeket, új, mind finomabb művészi megoldásokat kutatott. S bár az európai művészet, mindenekelőtt *Gauguin, Van Gogh* és *Matisse* útját járta, mindig hű maradt hazájához, bár tőle távol született és nevelkedett. Nagy műveltségű ember, a legnagyobb orosz és örmény költők és művészek barátja volt, de egyszerű földműves fiaként meg tudta őrizni szívének tisztaságát, egyszerre volt bölcs és szinte gyermekien nyíltszívű. Legfőképpen pedig nagy művész volt; ahogy Örményországban nevezték: a Mester. A szovjet képzőművészetet az orosz és az európai művészet hagyományainak és Örményország színeinek ötvözésével gazdagította. Moszkvában a Művészeti Akadémián születésének 100. évfordulója alkalmából rendezett kiállítás is bizonyította, mennyire sokarcú volt Szárján művészete, milyen bonyolult és sajátos, egyszersmind meglepetésekkel teli utat járt be úgy, hogy mindvégig megőrizte változhatatlan kötődését az élethez, megőrizte nemzeti sajátosságait, művészetének utánozhatatlanul egyedi jellegét, a nap és a föld szeretetét.

Szárján 1880-ban született a Don melletti Novij Nahicsevanban, ahol már régtől fogva éltek örmény menekültek. 1897-ben iratkozott be a moszkvai Festészeti, Szobrászati és Építészeti Főiskolára, ahol 1903-ban fejezte be tanulmányait; ezután még másfél évig képezte magát kiemelkedő orosz festők, Valentyin Szerov és Konsztantyin Korovin műhelyében. 1901-től kezdve beutazta Örményországot és Grúziát, 1910 után pedig ellátogatott Törökországba, Egyiptomba és Iránba is. A kiállításon láthattuk Szárján első jelentős ciklusát is, a *Mesék*et. Látomások ezek Kelet fantasztikus világáról, melyeket nagy színfoltokkal ábrázolt mesebeli erdők, vadállatok, szörnyetegek, talányos szfinxek népesítenek be. Ezeken a szokatlan, különös képeken a Dél vakító napja ragyog, s a földre a ragyogó fénynyalábok szabdalta árnyékok vetülnek. Az isztambuli utazás után azonban ezeket a szín-

2

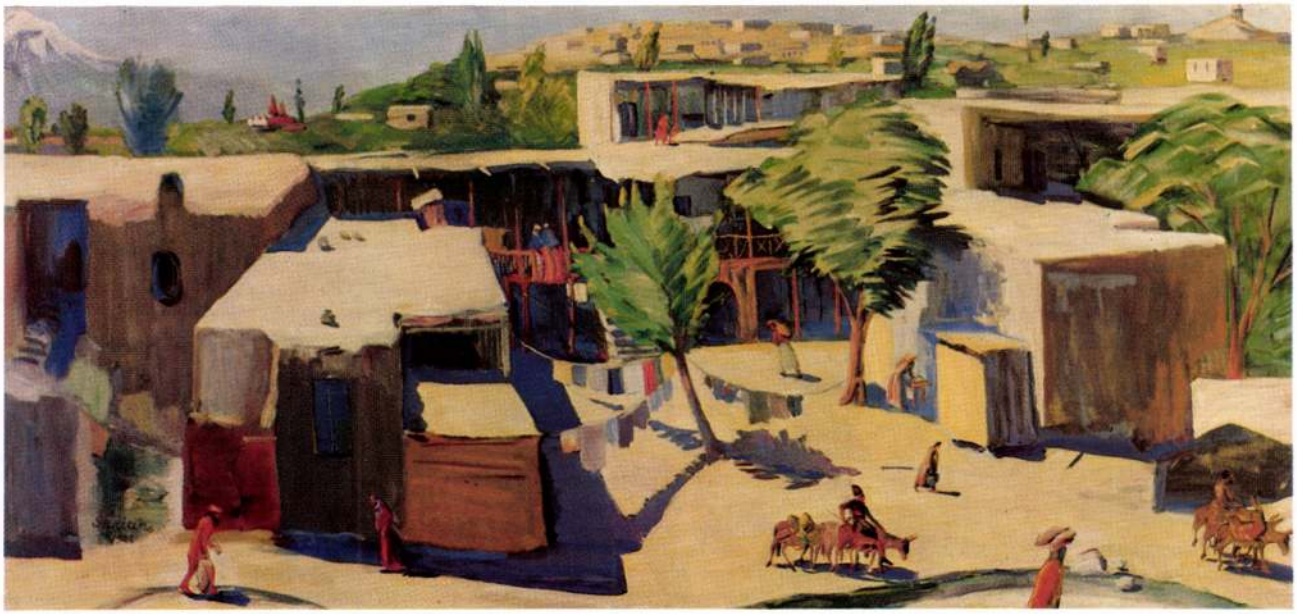

foltmozaikokat és a képzelet csodáit felváltja a déli országok valóságának megdöbbentően életszerű és meglepően szabad interpretálása. Nehéz még elképzelni is ennél elvontabb, de színekkel, fénnyel, napragyogással, az élet fanyar illataival mégis ennyire átitatott, ennyire tömören fogalmazó és kifejező festészetet. A kompozíció néhol már-már embléma-tömörségű, a színek olyan kontrasztosak, mintha tűző nap izzítaná őket, de a színfoltok minden egyneműsége ellenére a képei nem kétdimenziósak, nem statikusak, sőt egyáltalán nem állókép- vagy tablószerűek: Isztambul vagy Kairó utcácskái a mélybe futnak, a távoli hegyek horizontjáig, pontosan kiformálódnak a házacskák és az asszonyalakokkal teli balkonok, a meglepően életszerű és kifejező állatsziluettek. Különösen szépek az 1910-es években alkotott csendéletei, *Örményföld virágai* – vakító fényfoltokkal, az agyagkorsók tiszta tónusaival ragyognak, duzzadó, telt gyümölcsök szívják magukba a nap hevét, a föld termékenységét, a déli természet legszebb színeit.

A bolsevik forradalmár, *Alekszandr Mjasznyikjan* szénnel rajzolt portréja a bátor, erős jellemű, határozott emberekről készített arcmások sorozatát nyitotta meg. Önmagát is hasonlóan ábrázolja Szárján korai önarcképeiben.

A szovjetek győzelme után Szárján Örményországban telepedett le, ahol mindjárt kiemelkedő közéleti személyiség, a Köztársaság büszkesége lett. Az elkövetkező húsz év alkotásai kevésbé kontrasztosak, inkább levegősebbek, több bennük a töprengés és a változatosság, az emocionális árnyalat. Ez idő tájt Szárjánt főleg Örményország tájai foglalkoztatják: a szigorú hegyvonulatok, a vörös sziklás fennsíkok, a zöldellő völgyek, amelyeket pontosan, aprólékos gonddal ábrázol. A jereváni óváros rendetlenül elhelyezkedő házacskái Szárján tájképein a klasszikus térfelépítés alkalmazásával áttekinthető rendbe állnak. És egyre több portrét fest: pontos, átgondolt, az arc és a jellem legfontosabb vonásait élesen kifejezésre juttató portrékat, mint amilyen *Egizse Csarenec* költőé, *Toros Toramanján* építészé, *Konsztantyin Igumnov* zongoraművészé; különösen megragadó *Ruben Szimonov* színész portréja: a művész elmélyült, átszellemült arca kiemelkedik a sokszínű, virágokkal gazdagon telehintett szövethátterből. Aztán a háború következik és teljesen más témák Szárján képein. 1942-es önarcképe elszánt lelkesültséget sugároz, olyan érzelmeket, melyek a háborút viselő nép érzelmei. *V rágok a Nagy Honvédő Háború örmény katonáinak* című csendélete (1945) a győzelem tiszta, szép örömét sugározza.

Életének utolsó harminc esztedejében a legnagyobb tisztelet övezte hazájában: a Szovjetunió Legfelső Tanácsának tagja, a Szovjetunió Művészeti Akadémiájának és az Örmény SZSZK Tudományos Akadémiájának rendes tagja, a Szovjetunió Népművésze, Lenin-díjas és a Szocialista Munka Hőse volt. Jereváni múzeumát 1966-ban nyitották meg. Ezekben az években született művei eltérő színvonalúak, de Szárján mindig a nehéz művészi feladatok megoldására vállalkozott. Legjobb alkotásaiban hallatlanul finoman, megragadóan sikerült szülőföldjét ábrázolnia, a színek tisztaságát és frisseségét árnyalatokkal, térbeli mélységgel, a tónusok lágyságával, a hegyi levegő áttetszőségének és hűvösségének érzékeltetésével ötvöznie. Népéhez való hűsége Örményország embereinek, munkájuknak és hőstetteiknek szentelt sok művében tükröződik.

Anatolij Kantor

3

1 Martirosz Szárján: Családom, olaj, vászon, 1929, Tretyjakov Képtár, Moszkva
2 Martirosz Szárján: Jereván óváros, olaj, vászon, 1928, Tretyjakov Képtár, Moszkva
3 Martirosz Szárján: Datolyapálma, tanulmány, tempera, 1911, Tretyjakov Képtár, Moszkva

Jegyzetek Konok Tamás képeihez

Az esztergomi Balassi Bálint Múzeum modern táblaképei között Konok Tamásnak (Budapest, 1930) egy vidám és kedves ötletű *Vándorcirkusza* található, közel harminc év előtti állami vásárlás révén került ide. Szívesen látnék még többet itthoni „természetelvű" képtáblái közül, hiszen már az ifjabb kori műveken két műfaj elkötelezettje: egy hasonló értéken munkáló grafikus és festő találkozott.

A köztudatban és a hazai művészi gyakorlatban egymástól mindegyre távolodó két „képzőművészeti ág" (bár vannak szép számmal nagyszerű kivételek) korszerűbb „egybehangolásának" kísérlete jellemezhetné Konok 1948–1960 között megformált alkotásait (hasonlóképpen mindvégig Kondorét); ugyanígy nem kívánt elszakadni korábbi zenei tanulmányaitól sem: ez pedig a formák és színek összhangzatainak keresésében feltűnő.

Barcsay Jenő és *Bernáth Aurél* egykori növendéke (Konok már zeneművészeti tanulmányainak idején egy festői szabadiskolába járt, a Képzőművészeti Főiskolát 1948–1953 között végezte el) valamiféle olyan formációkat és belső hangulatteremtő erőket kereshetett, mint a Bauhausban tehette ezt a térfomákkal *Neugeboren Henrik (Henri Nouveau)* néhány évtized előtt. Melódiákat vélhetünk felfedezni a „kísérleti képek" színegyütteseiben, lírai módon megfontolt összhangzatokat a kompozíciós egységkeresésben. A formák foltjaiban és vonalhálózatában művészi érzékenységgel teremtett „zenei konfigurációk" látvánnyá érlelt jelentkezéseit.

Kondor és Konok művészi érlelődése az ötvenes évek nyitása idejében az indítékokban találkozott, megformált világuk önállóvá és emlékezetessé alakult a tájékozódások, útkeresés és vállalások során. A jegyzetíró valóban érzékenyet és újat álmodó nemzedék két kivételes élményű pályaképét látja mindkettőjüknél, érdeklődőn és örömmel a másféle „vonulatokat".

Konok Tamás hazai bemutatkozásai (a Műcsarnok 1953-as, az Ernst-múzeum 1954-es csoportkiállításai), tanulmányutak, hazai és külföldi ösztöndíjak után 1960 óta Párizsban él. Alkotó formakeresése az intellektuális szimbólumrendszereken át az egyre elvontabb képszerkesztésig és vizuális harmóniáig vezetett. Eleven rajzolatok és keményen megformált festői rétegek, különféle minőségű papírokból alakított kollázsok, utóbb szinte lazúros áttetszőségű színkompozíciók, majd freskók és más formájú épületdíszítések, egyidejűen mind jobban architektonikus képszerkesztés alakulása jelzik a festő útját; ezzel párhuzamban tanulmányutak, egyesztendős amerikai tartózkodás, kollektív és egyéni tárlatok New Yorkban (1962), Párizsban (1960) és Európa más nagyvárosaiban, szinte végtelen sorban jegyezhető bemutatók a helyét kereső emberét. A nagymarosi utcaképek és a hazai plein air hagyományok csak a mindegyre tá-

1

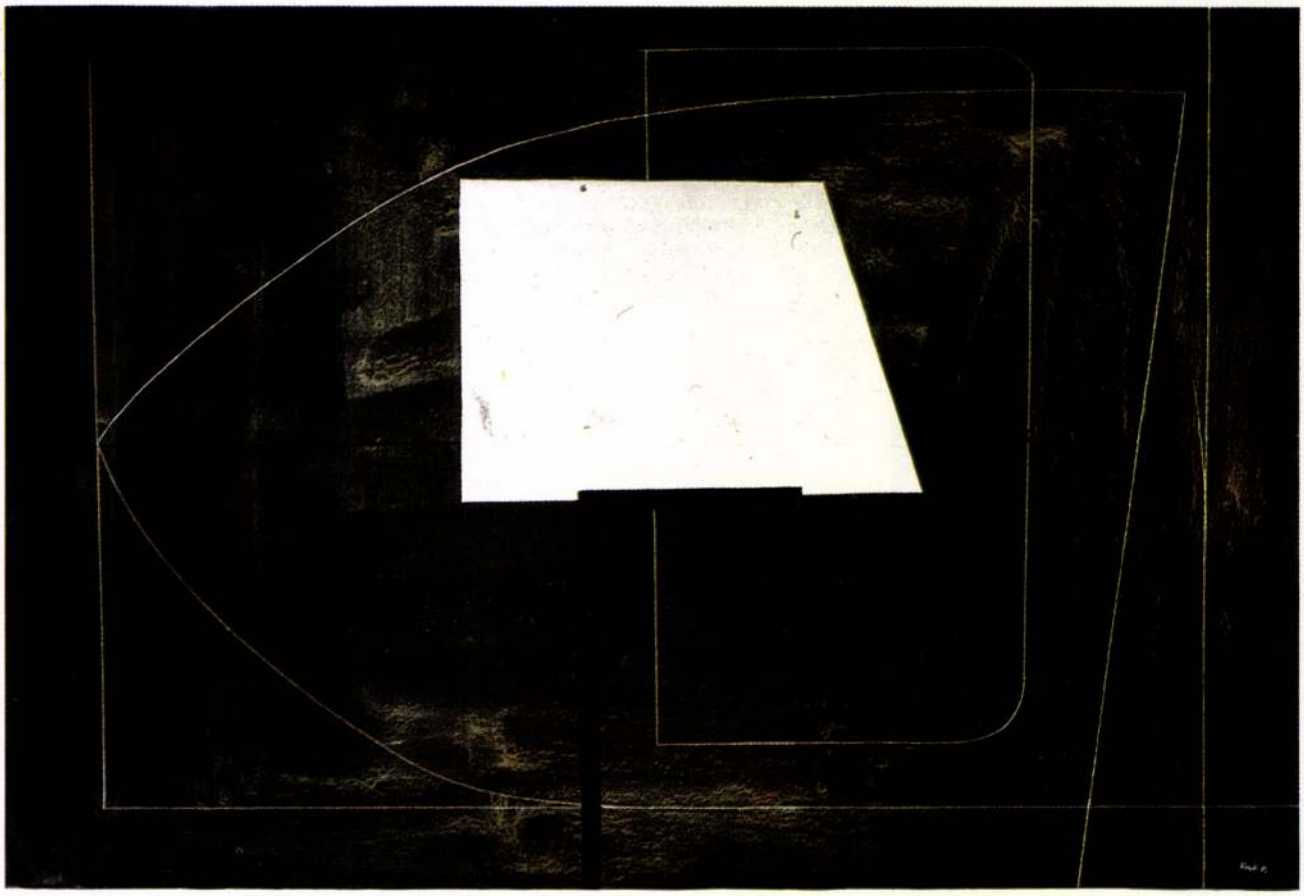

1 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975
2 Konok Tamás: Méretek, akril, vászon, 89x116 cm, 1975
3 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975

gabb impressziókban mutatkoznak előbb (tengerpart, kikötők stb.) a párizsi *Magyar Műhely* egyik 1967-es számában olvasható pályakép szerint, de „nyugtalan és következetes kutatásának" 1960-ban bemutatott első eredményei (Lambert Galéria, Párizs) már jelzik az átmenet állapotait. „...képein a komor színek dominálnak, formái elvadulnak, alakjait mind nehezebb felismerni – a hagyományos felfogású figurális és a merev absztrakció határterületein tapogatózik", egyben „túláradó vidámság és szorongásos állapot, ébrenlét és rémálom dialektikája érvényesül... állandó harc a teljes kifejezésért", ugyanígy a művészi anyagok változataival.

Az önmaga szellemi és művészi szintézisét feltárni és megtalálni szándékozó látványteremtés (melynek a párizsi recenzens szerint „legnagyobb gondja a lélekből a vászonra vetített képet a leghívebben ábrázoló anyag megtalálása") az utóbbi évtizedben a *„lírai képarchitektúra"* új világának megteremtéséig vezetett. A képzőművészet érzelmi és értelmi lényegét egyaránt őrző művek a mindegyre mélyülő és elvontabb gondolkodás látvánnyá érlelői.

Az ötvenesztendős festő pályaképét munka és tájékozódás, munka és munka, munka és sikerek jellemezhetik tehát, mindezek mellett eleven hazai kötődések is. Konok Tamás nem szakadt el itthoni kapcsolataitól, remekszép lapjai az Ady és Bartók emlékére kiadott grafikai mappákban egyként megtalálhatók. Afféle „Czóbel-jelenséggé" formálódott az évek során: párizsi otthonában és egy svájci alkotóműhelyben tölti a teleket, de a nyarak mindinkább idehúzzák a hazai barátok és ismerősök közé. 1980 szeptemberében egykori szűkebb pátriájában, Győrben volt tárlata.

Konok módfelett érzékeny – a lexikonok szerint „lírai kolorisztikus" – festészete valóban új képi funkciókat jelez. Nehezen találnánk hasonlóan átgondolt és hasonló felépítésű piktúrát a kortársi művészetben, ez a formaképzés a sokféle kísérlet között is önálló és eredeti. És éppen adottságaival, „lírai mértanával", a vonalak-formák-színek szimbiózisának érzelmi hatásaival, akár „lírai jellegével", egyben „szerkezetes és intellektuális indítékaival" találhat gyors és közvetlen kapcsolatokat korunk gondolkodásmodelljével és közönségével. Még akkor is, amikor egy Bartók-duót vagy egy Ady-verset („Én a Halál rokona vagyok") formáznak a lapok: a színekkel-formákkal-vonalakkal érzelmi kontaktus kerekedik. Ha tetszik: Konok tükröt tart a művészi és emberi

2

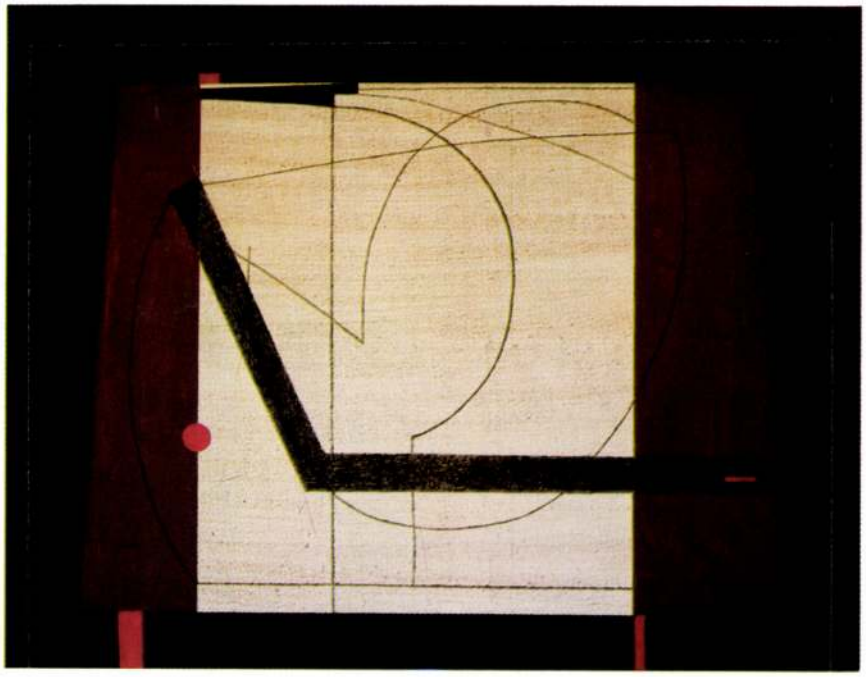

3

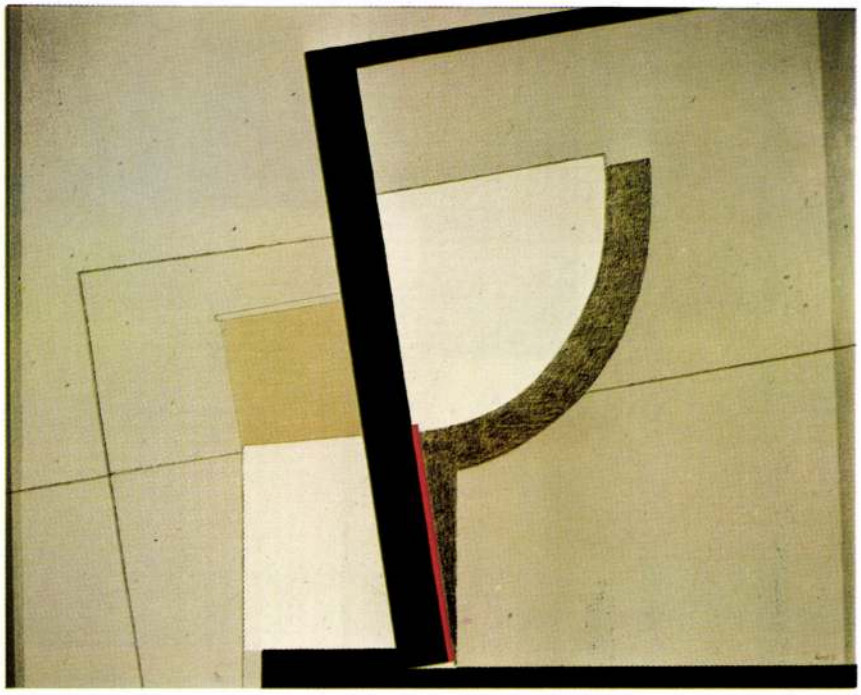

4

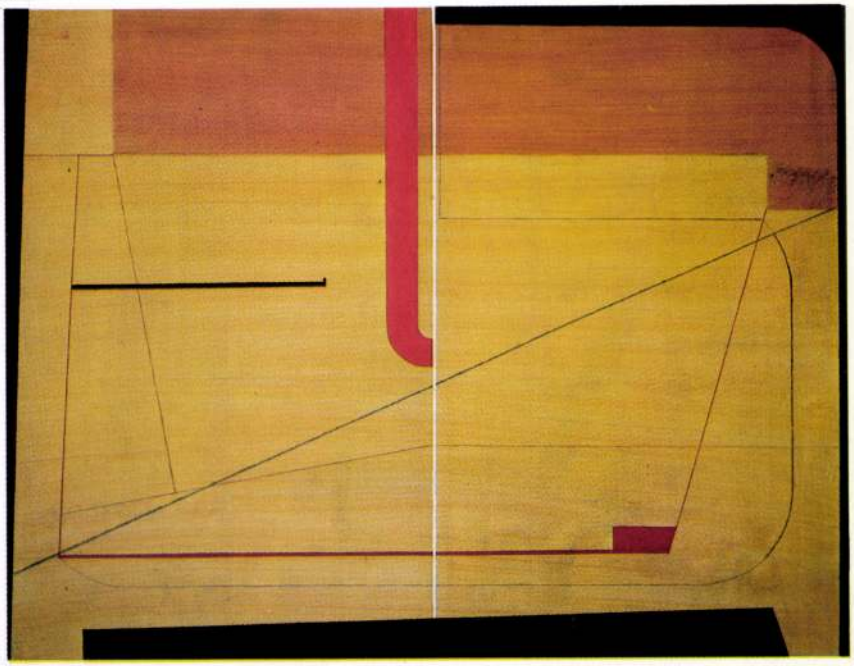

5

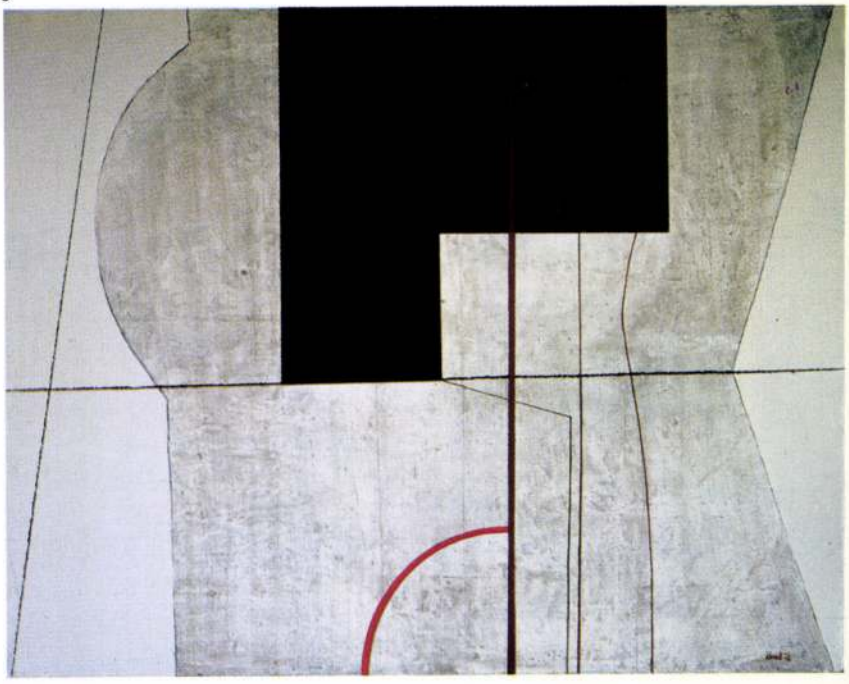

gondolkodás logikája, egyben érzelmi motivációi elé. A tükörben a művek lényege és hatása egyszerre jelentkezik.

Ha Konok piktúrájának filozófiai indítékait és alapvetéseit keressük: a lényeg talán a wittgensteini axiómák között található. Konok a külső és belső valósággal egyaránt közös „logikai formát" ábrázolja, a kompozíció egy tisztán vizuális és érzelmileg is motivált logikus gondolkodás eredménye, az alapszínek, a formák és vonalak harmonikus és gondosan kiérlelt „tárgyi megjelenítése" lehet.

„Munkásságom problematikája – írja egy értekezésében – *a kétdimenziós képsíkon egy új téralakítás megvalósítása. És ez a több rétegű képszerkesztésben realizálódik, egy új térrendszeren alapul."* És bár a fogalmazás egy kissé elvontan teoretikus, a képet mégis egy háromrétegű rendszernek kell tekintenünk. Akárha a reneszánsz képsíkmezői kapnának új formát és értelmezést a konstruktivitásban: a festmények alapozó felülete *(„téranyaga; egy spontán, emóciós indulatból született laza és áttetsző közeg")* egy formák nélküli, oldott és egységes színvilág, amelyben a színhangulatoknak, akár a fényes vagy matt felületeknek már eleve érzelmi és pszichikai töltése van. A címszót valóban a „színhangulatoknál", az „elemtannál", „faktúránál", „fényértéknél", „purizmusnál" kellene keresnünk egy virtuális lexikonban, az „áthatásnál", a „sík tagolásánál", a „kontrasztnál" vagy a „struktúránál" utóbb. A lexikon hitünk szerint (akár a Moholy-Nagy könyvek tárgymutatói alapján) előbb-utóbb bizonnyal megszületik.

A „második képmezőben" már változatosabb, de mindig a hangulatokon és harmóniákon „belüli", osztottabb színmezők kerülnek az egységes koloritú alapfelületre: a „téranyagra" épített formák, az ezekben élő „energiák". Az emberi érzelmek és gondolkodás, a cselekvés által teremtett „akcentusok", a „megszerkesztett rend", egyféle valóban lírai geometria. Színben élő foltok a monokróm mezőn.

A harmadik, egyben legfelső képmezőben létrejött vonalhálózat „mint logikus rendező elem" jelentkezik, térélményt nyújt, mozgást, irányt és gyorsulást jelez. Ritmust ad a felületnek és teret nyit a képnek a vonal, találkozásaiban erőcsomópontokat képez. Sűrűbb vagy ritkább hálózatával szűkíti és tágítja a teret, egyben térillúziókat, feszültségeket teremt. A vonalak „vékony testű architektúrája", ívei, hajlatai optikai elváltozásokat okoznak, „térfogatai" és térfogatváltozásai a látvány intenzitását, a megszerkesztett rend minőségét jellemezhetik.

A megközelítéseket szolgáló leírás maga is jelzi a festői és grafikai „együttgondolkodást", a képekké formált eredmény akár a pszichikai, érzelmi, kolorisztikus és grafikus (a színekben és változatokban „zenei", orfikus) indítékokat ugyanígy. Az efféle strukturális rendkeresés modern és természetes folytatása (szememben és tudatomban) a húszas évek építő, konstrukrív tendenciáinak, de új képminőséget, egyben szintézist teremtve emeli modernebb dimenziókba mindazt, amit korunk-

6

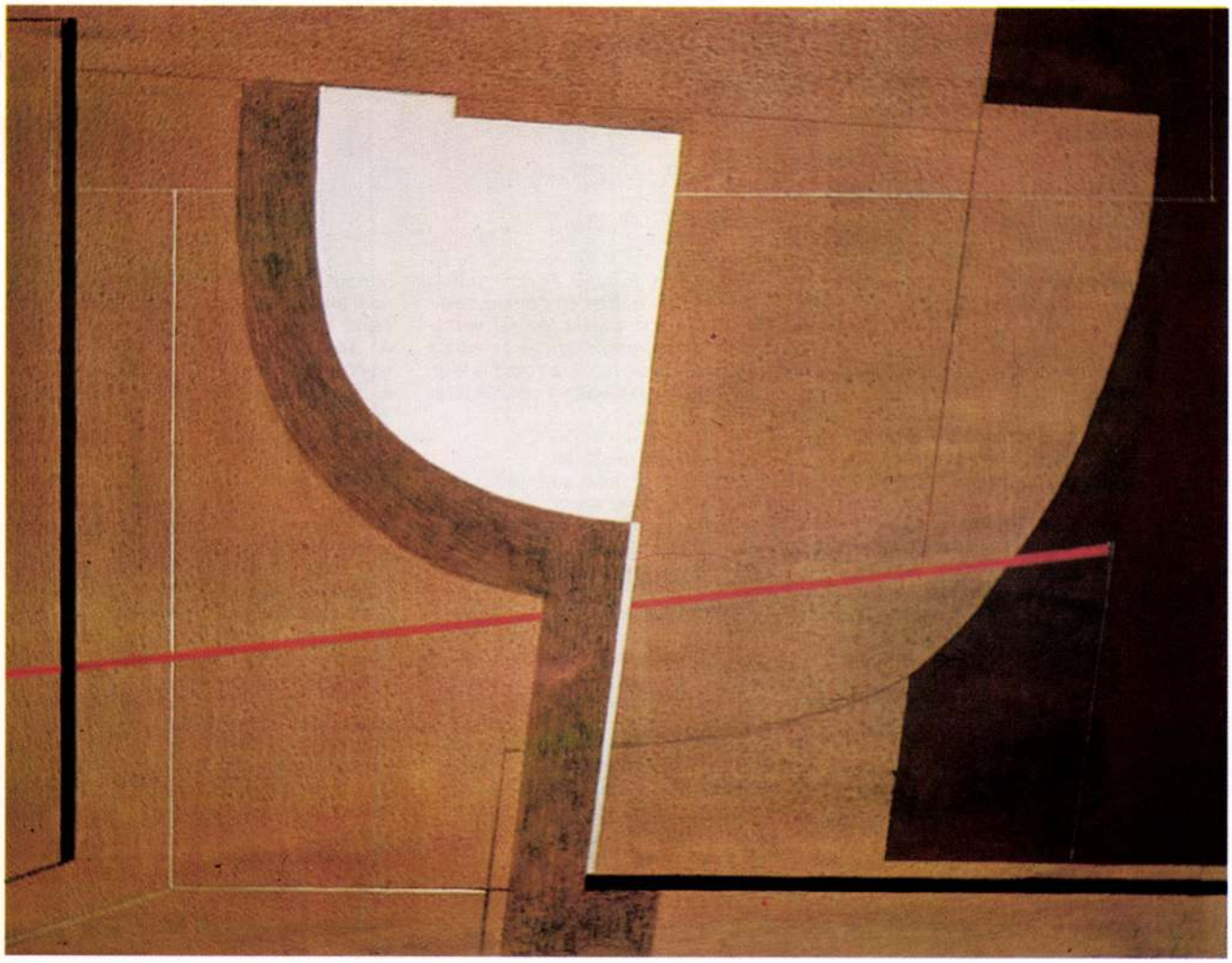

ban egyféle „intellektualizált valóságnak" nevezhetünk.

„Képeimnek nincsen története – írja egy helyütt Konok –, *az anyag, a formák és a vonalrendszerek szimbiózisában a dolgok mélyén levő rendet és a természeti törvények egyszerűségét keresem..."*

Az alapszín az elmúltak élményét jelezheti, a forma és vonal talán a jelenét. De a vonalhálózat a képmezőn túli végtelenbe vezet, a távozó vonalak „az ismeretlen lehetőségeit kutatják" a festő szándéka és a szemlélő jelen idejű élménye szerint. A „történés" tehát a gondolkodás értelmi és érzelmi folyamatában mégis fellelhető.

„Lesem a formát édes és előkelő
Az értelem csábítgat véle
hogy kövessem..."

– idézhetjük Konok Tamás képeinek szellemi lényegét keresve *Apollinaire*-t. A képek szépsége már az első pillantásokra feltűnő és megkapó; hasonlóképpen gondolatrögzítő és új gondolatokra serkentő ereje. A festő azon az úton járhat, amely Európa számos helyén és országában megnyílott a század harmadik évtizedében, és amelynek lírai megfogalmazását a megidézett költő találhatta meg a leginkább meggyőzőn, hitem és véleményem szerint. De Konok mindezt a mai gondolkodás szintjén, a korszerű vizuális kultúra egyik modelljének legtisztább lehetőségeivel teszi, a vonallal igazságot teremt, visszaadja számára mindazt, ami az évszázadok során lényege és értelme volt. Újjáteremti, ugyanakkor „deheroizálja" a konstruktív avantgarde szuprematizmusát.

Ha a konstrukció nem is, de képcímei zártak és véglegesek, akár a felületek: a lényeget jelzik, a festő valóban „nem lóg a mesék tején".

Megnyitott tér – jelzi egy 1978-ban festett, érdekes textúrájú és az aratás utáni nyár színhangulatait összefoglaló képen, egy másik mű íves vonalhálózata valóban „lineáris feszültségeket" teremt. Olykor csak színek neve jelzi a megkülönböztetést (*Gris-violet* – 1976; *Festmény szürke alapon* – 1977; *Vörös akcentus* – 1974; *Rózsaszín* – 1976 stb.), másutt csak a színnevekkel jelzett „extenziók", „elrendezések", „graphidionok".

A tiszta világú képek változó hangulati és pszichikai töltések, struktúrarendszerek és modern térélmények kifejezései, Konok Tamás festészetének a korszerű gondolkodás mintegy a feltétele. A gondolkodó művész tehát egy olyan útra és formaképzésre talált, amely a század szellemi, értelmi és érzelmi lényegével építi a maga szoros kapcsolatait. Mindennek képi megfogalmazásait kivételes művészi erővel valósítja meg, képvilága egy korszak szellemi és művészi szintézise lehet: hiszen a „szellem és szerelem" egyként jelenvaló. A látványok egységében és a teremtés részleteiben egyaránt.

Bodri Ferenc

4 Konok Tamás: Vörös csík, akril, vászon, 97x130 cm, 1977
5 Konok Tamás: Festmény szürke alapon, akril, vászon, 130x160 cm, 1977
6 Konok Tamás: Diagonális átfedés, akril, vászon, 89x116 cm, 1978

Egry József arcképe

Tanulmányok, vallomások, versek
Magyar Helikon, Budapest, 1980

Egry József személye és művészete valóságos legendakör forrása lett, s ha a középkorban él, a lelkesedés és a jóindulatú meghatottság bizonyára neve elé illeszti a beato jelzőt, mint az angyali testvérnek. A legenda rendszerint félreértés forrása is, így magyarázták Egry mögé, távoli ősként, William Turnert, pedig csak reprodukcióban ismerhette munkáit, s így lett „a Balaton festője", aki panteista egységben él a tóval, sejtelmes színeibe és formáiba álmodva a mindenséget. Még azt sem hiszem, hogy a Balaton avatta festővé; ha a Vértesbe vagy a Bükkbe veti a véletlen, ugyanúgy ráismert volna azokra az atmoszférikus eseményekre, melyek művészetét jellemzik. Ha csodát emlegetünk – s nem is alap nélkül –, az a csoda, hogy különösebb előtanulmány, iskolázottság nélkül, jobbára saját ösztönére hallgatva találta meg a számára egyetlen lehetséges kifejezési formát, mely azonban nem különállást jelent, a lángész mágikus rögeszméjét, mint Csontváry esetében, hanem ellenkezőleg, olyan törekvések összegezését, melyek évszázadok óta meglelhetők az európai művészetben. A sfumato, vaporoso fogalma már Leonardo óta ismert, s Claude Lorraint, akit nem véletlenül tisztelt annyira Turner, éppúgy foglalkoztatta a valóságot átfogalmazó optikai élmény, mint például Monet-t.

A pályakezdő Egry munkái alig sejtetik a beteljesülést, s az 1910 körül keletkezett képek inkább kísérletek, jobbára az expresszionizmus jegyében, anélkül, hogy annak sémáit át akarná venni, bár a hatásoktól később sem mentes teljesen. Cézanne kis akvarellje, a *Provence-i táj* mintha *Balatoni táj*án tükröződnék (1940 körül), a *Taorminai hegyek között* néhány Kandinszkij-képpel rokonítható, anélkül, hogy ennek túlzott jelentőséget kellene tulajdonítanunk, inkább azt bizonyítva, hogy Egryt is ugyanazok a kérdések foglalkoztatták, mint az európai festészet legjobbjait Cézanne óta.

Az elmúlt két évtizedben több fontos tanulmány jelent meg, segítve az Egry-kérdés tisztázását, s irodalmi indíttatása ellenére ezt szolgálja az *Egry József arcképe* című kötet is, ami Fodor András figyelmes válogatásában és szerkesztésében, tanulmányokat, emlékezéseket, verseket vonultatva fel, összefoglalja az eddigi eredményeket, de ugyanakkor meg is idézi a „vízrenézőt", legszebben Fodor András versében:

Elment s a nyári tó szinén
gazdátlan ingnak most a fények,
de az az éles szürke szem
még vízre néz, még napba réved,
s előtte újra tündököl
a teljes égbolt tisztasága,
s kitárul földön és vizen
az ember elveszett világa.

A kötet tanulmányai közül művészeti szempontból vitathatatlanul legfontosabb Németh Lajos két írása. Egry vallomásából indul ki („az atmoszféra architektonikus"), de az Egry-jelenséget az egész európai művészetbe vetíti, megállapítva, hogy „az európai piktúra azon szakaszának az egyik záróköve, mely a reneszánsztól indult, és amely századunkban zárul – vagy legalábbis most veszítette el meghatározó jellegét. E szakasz legfőbb jellemvonása a festészet ábrázoló, mimetikus funkciójának az uralma volt."

Hosszan idéztem – de szívem szerint – érzékletes történelmi megállapításait, melyek mindig az egészre mint egységre vonatkoznak; még tovább is idézném, mert valóban „a gyökerek még a gótikába nyúlnak vissza", s Egry jelentőségét épp az mutatja, hogy nem önkényes kivétel, hanem a teljesség része, s maradandó elemei csak az egészen belül érthetők meg. A „semmivel csináltság, végső lényegre egyszerűsítettség" tudatos kísérletezés eredménye, melyben Németh Lajos biztos ítélettel ismeri fel „az impresszionizmus plain air frisseségét", de azt is tudja, hogy itt minden a sík és a tér viszonyrendjében történik, ami átvezet Illyés „patolyattiszta" nemzeti fogalmához, mert ez az európai értékrendben gondolkozó festő jellegzetesen magyar, s művészetében „adottságaink ellentétei is a diadalt szolgálják".

Gazdag, szép kötet az Egry-antológia, s külön érdemének kell betudnunk, hogy méltatlanul feledésbe merült neveket is megidéz. Lyka Károly mindent tudó érzékenysége és szeretete több mint félévszázadon át egyengette a művészet és a művészek útját, de a köztudat még ma is szívesen látja benne a táblabíróvilág tudósát, aki szorgalmasan rakosgatta céduláit. Ez a kötet is bizonyság rá, hogy már az útkereső Egryben megsejtette azt, aki eljövendő.

S megszólal Kállai Ernő is, a két háború közötti időszak széles látókörű tudósa, akiről már-már megfeledkezett a művészeti irodalom – érdemeiről alig esett szó mostanában –, pedig jelentősége messze túlnőtt az országhatárokon. Szilárd jellem volt, aki meg nem alkuvóan harcolt eszményeiért, művészetünk legjobbjaiért, s azok közé tartozott, akik elsőnek ismerték fel Egry művészetének lényegét – a kötetben

Egry József: Szent Kristóf a Balatonnál, olajpasztell, papír, 59x87,5 cm, 1927 (Corvina Fotóarchívuma)

közölt tanulmányai is erről tanúskodnak. Amikor 1948-ban lemondott a Művészeti Tanácsban viselt tagságáról, Egry méltatlan háttérbe szorítása is vezette. Kár, hogy a Tanács elnökéhez, Kodályhoz intézett lemondó levelének csak egy részlete került a jegyzetekbe, pedig fontos, eddig nem publikált kordokumentum.

A másik nagy elfelejtett, Rabinovszky Máriusz szerényebb tanulmánnyal szerepel, a hagyatékából előkerült filmforgatókönyv-tervezete pedig nagyon is vázlat. Annál fontosabb Kassák 1942-es interjúja, melynek kihegyezett kérdései elől nem tud kitérni Egry, s közben azt is bevallja, „nem könnyű állandóan őszinte szavakat mondani". Kassák konok kérdéseire ismét csak azt bizonygatja, hogy nem szeretett múzeumokba járni, kerülte a kiállításokat is, az utazás sem jelentett számára semmi olyant, „ami meglepte vagy magával ragadta volna", de Párizsra emlékezve művészi gyakorlatának lényegét jobban megértjük: „Nem az tetszett, ahogyan festenek a franciák, hanem az a problémákkal teli izgalmi állapot hatott rám vissza, amiben a francia festők élnek és újra és újra megújulva alkotnak."

Egry számára a festészet, attól kezdve, hogy megtalálja saját hangját, „problémákkal teli izgalmi állapot", s élete végéig keresi a fénybe szőtt forma titkát, azt a lehetséges szépséget, amit a villódzó valóság csak pillanatokra mutat meg. Ezért kell ülni napokon, hónapokon, egy életen át a vízparton, hogy a Balaton, az őselem e cseppnyi jelképe, a szépség példájává váljék. De Van Gogh hite is kell hozzá, aki tudta, ahogyan Egry is, hogy „a nagyság nem véletlenül adódik, akarni is kell."

Keresztury Dezső, Tüskés Tibor írásával már találkozhattunk, Ártinger (Oltványi) Imre tanulmánya éppúgy, mint Genthon Istváné, ma már alig hozzáférhető, Szíj Béla pedig e kötet számára foglalta össze kutatásainak eredményét Egry fiatalkori munkásságáról.

A visszaemlékezésekből – a kötet jelentős része – pontosan kirajzolódik Egry arcképe: szűkszavú, introvertált típus, akinek a valóság csak ürügy a képhez, mert mindent saját tér-idejébe vetít, ezért nem is beszél szívesen munkáiról, melyek – Tüskés Tibor finom megállapítása: – „kompozíciós megoldásukban hordozzák a drámaiságot". Egy-egy évekig érlelt téma ebben a magáért való rendben már csak emlékeztet modelljére. A festő, aki a magára rótt magányban él, fokról fokra mind jobban eggyé válik a feladattal, s megértjük Borsos Miklóst, aki 1944 nyarán ezt írta Kállai Ernőnek az együtt töltött napokról: „A természet is mintha ünnepelte volna őt." Akik tanúi lehettek élete egy-egy mozzanatának, bármiként közelítették is meg magányát, voltaképp ugyanazt látták: egy ember a csoda bűvöletében élt a tájban, s miután fiatalsága dekorativitást kereső külsőségeitől eljutott önmaga teljességéhez, képeivel megtanított – Keresztury szép kifejezése – „az örök dolgokkal összekapcsolódva élni".

Az emlékezések más-más oldalról közelednek Egryhez. Fodor András megilletődött fiatalságáról vall, Takáts Gyula annak a természetességével emlékezik közös horgászásokra, halakra, évszakokra és versekre, aki maga is a természet titkainak tudója, Varga Hajdú István, Szalai Zoltán a mestert idézi, Tatay Sándor bölcs derűje a nehéz napok és telek emlékét is megszépíti, Bernáth Aurél nemcsak intimitásokat mond el, hanem a temetés részvétlenségét is, a szemtanú hitelességével. Mellettük a költők némileg halványabbak, nemegyszer úgy érezzük, inkább csak nevüket írják be Egry emlékkönyvébe. Csorba Győző, Pákolitz István, Nagy László, Weöres Sándor, Kerék Imre verse jut igazán Egry közelébe, s természetesen Fodor András, akinek már idézett versében emlék és élmény fonódik egybe. Vas István a legdrámaibb, versének zárósorai epigrammai tömörséggel foglalják össze az Egry-élményt:

És itt van a sírbatétel után
És szétveti a falat.

A könyv kiállítása szép, a reprodukciók jók, az írások kiválasztása gondos és körültekintő, esetenként a jegyzeteknél (Szabó Júlia munkája) gondolunk csak arra, hogy nem ártott volna néha a nagyobb filológiai pontosság, hiszen egyes részleteiben feltétlenül forrásértékű könyvről van szó.

Kifogást mindössze egyet említhetek. A kötet, mellyel egy nagy reményű sorozat indul, többfelől közeledik Egryhez, csaknem mindenkit megszólaltatva, akinek valamilyen formában köze volt hozzá, de a század egyik jelentős mesterének, Martyn Ferencnek a neve csak Fonay Tibor rövid írásában bukkan fel. Levélrészlet, Egry írta 1936-ban Párizsba barátjának, s drámai erővel világít rá helyzetére: „...én talán több joggal kesereghetnék. Végre is egy életet kell átnyomorognom, még ha már nem is éhezek. Azonban olyan lelki nyomás jut állandóan részemre az itthoni létfenntartás körülikkel kapcsolatban, hogy rosszabb a múlt éhezésemnél."

Hasznos lett volna felkutatni levelezésüket, hisz Martyn korán felismerte Egry jelentőségét, s barátságuk bizonyítéka az is, hogy Martyn rendezte meg Egry pécsi kiállítását, s az ő meghívására időzött a háború után néhány napig Pécsett. Példamutatóan kölcsönös tisztelet volt barátságuk alapja, ezért érzem úgy, hogy ide kívánkozik Borsos Miklós egyszerűségében is megható s mindenképp megszívlelendő vallomása, amit Egryvel kapcsolatban ír; valószínűleg még sokan valljuk, természetesen Martyn Ferencre is gondolva: „Nekünk még jó dolgunk volt, becsülhettük, szerethettük az idősebb mestereket, örülhettünk, ha közelükben lehettünk. Az előttünk járó jó művészekre fölnéztünk, nem zsüriztük őket."

Csányi László

Egry József: Napfelkelte, olajpasztell, papír, 73,6x98 cm, 1940 (Corvina Fotóarchívuma)

Vizuális kísérleti alkotótelep

Paks, 1980

Pakson ez év nyarán egy kéthetes alkotótábort szervezett Paks város tanácsának művelődésügyi osztálya és a Közművelődési Intézmények Igazgatósága, a Népművelési Intézet képzőművészeti osztályának támogatásával. A telep neve: Vizuális Kísérleti Alkotótelep, vezetője Halász Károly, mint a paksi Munkásművelődési Központ művészeti előadója, művészeti vezetője Lantos Ferenc képzőművész.

1

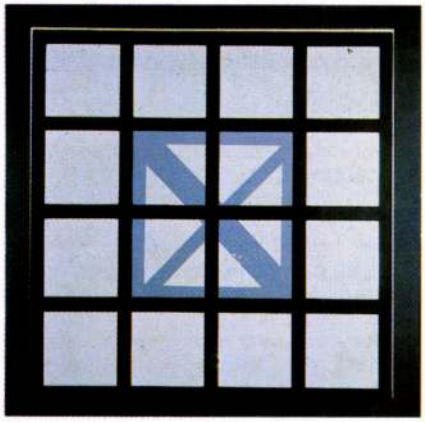

Az alkotótelepet elsősorban azzal a céllal terveztük, hogy a rajzolást és a hozzá szorosan kapcsolódó fotót és filmet állítjuk kísérleti munkánk középpontjába. A rajzot, a fotót és a filmet a valóság vizuális értelmezése és állandó újraértelmezése szempontjából a legmozgékonyabb és legnyitottabb eszköznek tartjuk, alkalmasnak arra, hogy a változó, alakuló világ érzékeny kísérője legyen, akár a jelenségek és a vizuális problémák korszerű értelmezésében, akár az egész környezetre visszaható tervező, alkotó munkában. Ez az alapállás eltér a megszokottól, egyrészt annál sokkal nyitottabb, másrészt igényli a fokozatos kapcsolatteremtést a társművészetekkel és a tudományokkal. Nem műtárgycentrikusságra törekszünk, hanem az aktuális szakmai-társadalmi problémák tanulmányozására, eszközeink segítségével történő megfigyelésére, felkutatására. A kérdésfeltevést és – ha lehet – a megválaszolást tekintjük feladatunknak.

A telepre olyan fiatal kollégákat hívtunk meg – pályázat útján –, akikről úgy gondoltuk, hogy egyetértenek célkitűzéseinkkel, és munkájukban egyszerre tudnak alkotói, pedagógiai és közművelődési szempontokra figyelni. A meghívásnál nem játszott szerepet az amatőr, illetve hivatásos kategória, és természetesen a szűken értelmezett szakmaiság sem, éppen a kapcsolatok és kapcsolódások szükségessége miatt.

A telep szakmai szempontból az úgynevezett Dél-Dunántúli Regionális Műhelyhez tartozó csoportok részére biztosít elsősorban nyári szakmai gyakorlatot és lehetőséget az eszmecserére. Ez a regionális műhely jelenleg Dél-Dunántúl három megyéjéből – Baranyából, Tolnából és Somogyból – fogja össze azokat az amatőr csoportokat, melyek egy közös program többoldalú feldolgozását tűzték ki célul, bevonva ebbe a munkába a társterületeket is. Ugyanakkor meghívtunk az ország más területeiről is olyan fiatalokat, akik ebben a műhelymunkában megfelelő szinten képesek részt venni.

Fontos céljaink közé tartozik, hogy azoknál az egyszerű alapoknál kezdjük a munkát, melyek nem stílushoz kötöttek és nem is kimondottan bizonyos anyagokhoz és műfajokhoz kapcsolódnak. A vizualitás általános alapjainál próbáljuk felvetni kérdéseinket, még akkor is, ha látszólag ezek általában ismertek. Hosszú távra érvényes komplex eredményeket – meggyőződésünk szerint – csak akkor érhetünk el, ha a gyökerekig ásunk le, hogy megtisztítva ezeket az időközben rájuk rakódott sallangtól, új, aktuális lehetőségeinket ismerjük fel.

Már első alkalommal, az idei két hét alatt is tapasztalható volt, hogy a közös alapállás, a közös program szinte vonzza a szubjektív kapcsolódást, az egyénileg motivált megoldásokat. A telep irányítása ezért komoly szakmai-pedagógiai munkát is igényel, mely elsősorban a szemléleti alapokra, az emberi-szakmai magatartásnormákra figyel, illetőleg ezekre kíván hatni.

A közös alapokból kiinduló műhelymunka eredményeit egy közös szitamappában foglaltuk össze, melyben minden résztvevőnek van egy lapja. E lapok elsősorban nem képgrafikai célzatúak, „Csak" dokumentációi, jelei egy közös akarásnak, egy közös emberi-szakmai magatartásnak, mely nemcsak a pillanatnyi eredményt, hanem a jövőre vonatkozó szándékot is hangsúlyozza. Minden lap közös vonalhálózatra épül, mely meghatározta a kiindulási alapot, és ezt mindenki a maga módján „töltötte ki", oldotta meg, a telepen végzett munkája szerint.

A következőkben az alkotótelep koncepciójához szorosan tartozó egyéni programokból ismertetünk néhány részletet. *Kosbor István* a szimmetria különféle kérdéseivel foglalkozott, ennek elsősorban természeti-képi-szerkezeti problémáihoz kapcsolódó rajzokat készített. *Hermányos Mária* évek óta következetes tanulmányokat folytat az aranymetszéssel kapcsolatban: „Az elemzések sora bizonyítja, hogy a természet építkezési módjára legjellemzőbb arány az aranymetszés aránya. Az élőlények szaporodásának, fejlődésének meghatározott logikája van. Kérdés, hogy vizuális oldalról közelítve vannak-e, és hogyan épülnek fel azok az arány- és for-

2

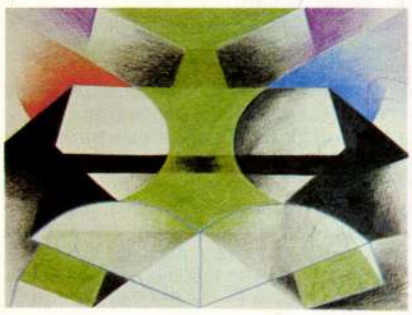

3

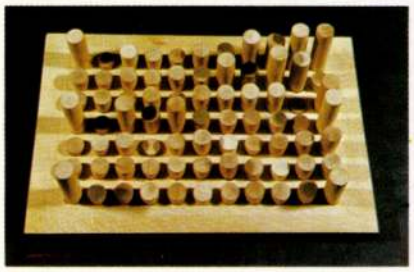

1 Halász Károly: Albumlap 3., szerigráfia, 30x30 cm, 1980
2 Kosbor István: Színes ceruzarajz, papír, 15x18 cm, 1980
3 Pohl Oszkár: Gyermekjátékterv, fa, 18x24x6 cm, 1980
4 Fekete Judit: Árnyéktanulmányok, hajtogatott papírkivágás, 70x50 cm, 1980
5 Lantos Ferenc: A paksi kísérleti alkotótábor mappájának lapja, szerigráfia, 70x50 cm, 1980
(fotók Mészáros)

4

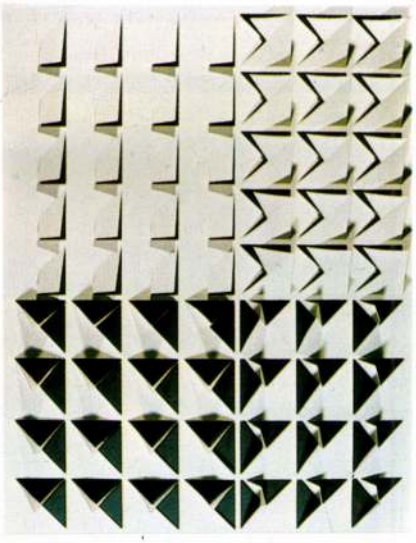

marendszerek, melyek az élővilág funkcionálását lehetővé teszik. Szerkezeti tanulmányaim az aranymetszeti arányokra épülő spirálrendszerekhez vezettek. A rendszer sajátos tulajdonsága, hogy önmagát reprodukálja végtelen sok megjelenési formában. Egy meghatározott számú és meredekségű »arany« spirálból álló rendszer véleményem szerint tartalmazza az összes aranymetszeti arányra visszavezethető spirált. – Ez a tulajdonság nagy valószínűséggel a spirálok »arany« voltából ered – feltételezhetően a rendszer önmagát »újraszülő« képessége teszi lehetővé, hogy az élő organizmus szervesen, belülről kifelé növekedjen." *Terbe János* az aranymetszés történeti tanulmányozása mellett saját kísérletekkel is próbálkozik. Elsősorban a növények leveleinek szerkezeti felépülését vizsgálja. A természeti tanulmányok mellett az aranymetszés arányaival próbál egyszerű gyakorlatokat végezni, az általa legmegfelelőbbnek tartott formával, a négyzettel, annak belső felosztásával. Az így kapott alaprácsokba épít be különböző kompozíciókat.

Muk Ágota a rész és az egész viszonyát vizsgálja három szín – a vörös, a sárga és a kék – alkalmazásával, és a következő kérdések feltevésével: a rész megváltoztatása miként hat az egészre, egy folt megváltoztatása milyen változást eredményez az adott felületen? A műveletek csoportosítása a következő: 1. A színfolt szerepének vizsgálata a felületen: a) a színjelleg változtatásával; b) a szín tónusainak a változtatásával. 2. A foltok érintkezésének, kapcsolódásának változtatása: a) egyszerűsítéssel; b) a foltkapcsolás tagolásával. 3. A foltok arányrendszerének vizsgálata, párhuzamosan a színek helyének változtatása – és a kettő együttes hatásának vizsgálata. *Ihász Zsuzsa* a színek térhatásával foglalkozott a következők szerint. 1. Vizsgálandó kérdések: a) A színek mely tulajdonságai keltenek térhatást a síkon? b) Hogyan csökkenthető vagy fokozható a téri dinamizmus a síkon? c) A térhatást hogyan befolyásolják előzetes tapasztalataink? 2. Kiindulás: természeti látványból. 3. Műveletek: a vizsgálandó kérdések szerint. 4. Következtetések: a) Térhatást a tónuskülönbségek keltenek. Ha a színek tónusértéke azonos, és csak színárnyalatokban különböznek, a térhatás minimálisra csökken. b) A téri dinamizmus csökkentése a tónusértékek egymáshoz való közelítésével érhető el. c) Térképzetünket erősen befolyásolja az, hogy a látványt a tárgyi oldal felől vagy a tárgyaktól elvonatkoztatva vizsgáljuk. Ha például a képen az égbolt színfoltját narancsszínre cseréljük, a látványt tájként figyelve, a téri rend változatlan marad (a narancs mint égbolt a térben hátul lesz). Ha viszont a látvány tárgyi elemeitől elvonatkoztatunk, és csak a színek téri hatását figyeljük, akkor a téri rend változik (a narancs előreugrik).

Tőkey Péter természettanulmányok felhasználásával próbált egy geometrikus rendszerhez kapcsolódni, keresve a geometriában azokat a szerves összefüggéseket, melyek a természetre is jellemzők. *Zalaváry József* a kocka axonometrikus képéből indul ki, és a kockaváz belső terét felosztja hiperbolikus paraboloiddal, ahol a térsíkokat vonalhálókkal szemlélteti. Második lépésként a létrejött vonalhálórendszert vizsgálja, lehetőségeit értelmezi. Harmadikként a homogén síkrácsot kimozdítja a síkból, egy „valódi" és egy „sértett" perspektíva alapján. *Dobány Sándor* a függőleges és vízszintes egyenesek párhuzamos eltolásával, jellegzetes helyzeteket keres és rögzít. Az elmozdulások közötti feszültséget próbálja érzékeltetni a síkban. Konkrét helyzeteket mutat be, valamennyi elmozdulási lehetőség közül a véleménye szerint legjellegzetesebbeket. Síkkísérleteinek térbeli előzményei voltak, és tapasztalatait is ezen a területen kívánja felhasználni.

Korpácsi Ferenc egy látszólag egyszerű problémát kísér végig: A négyzet alakú papírlapok sarokhajtogatásait vizsgálja, elsősorban a művelet természetéből adódó szempontok szerint: 1. Behajtott részek. 2. Képzeletben kiegészíthető részek. 3. Kettő által előállt négyzet. 4. A hajtogatott rész átlója. 5. Az egész felület együtt. Munkája arra is jó példa, hogy mások által már többször megoldott problémákból új értelmezési lehetőségeket villantson fel. *Nemes Ferenc* mint faipari mérnök igen nagy gondossággal vizsgálta a színek, párhuzamos vonalstruktúrák és a tónusvariációk által keltett optikai hatásokat. *Fekete Judit* főleg a megvilágítással és a fény-árnyék játékkal összefüggő plasztikai hatásokat figyelte kivágott és hajtogatott papírmodellek segítségével. *Pohl Oszkár* nagy műgonddal famunkákat, egyszerű variálható plasztikai játékokat készített, melyekről fényképfelvételek felhasználásával állított össze különböző tablókat.

Mészáros István (Miskolc) a vers funkcióját hordozó vizuális formák szerkezeti összefüggéseit kereste, és variálható elemekkel megtervezett egy olyan modellrendszert, mellyel a versek vizuális értelmezést is nyerhetnek. *Mészáros István* (Pécs) a fotó területén kereste azokat a kapcsolódási lehetőségeket, melyek egy-

5

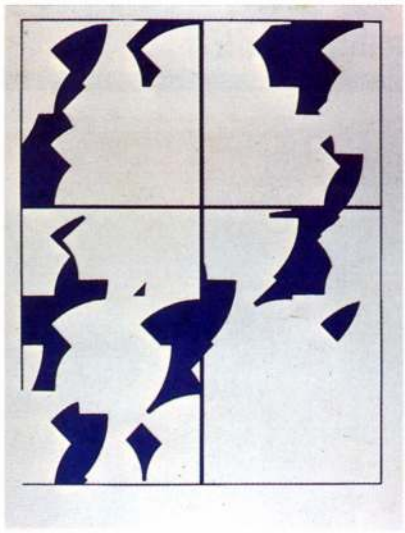

részt alkotói, másrészt technikai értelemben is megszüntetik a fotó külön műfajként való kezelését. *V. Delast Elena* a pszichológia felől közelíti meg a problémákat. A paksi Munkásművelődési Központ képzőművészeti csoportjait vezeti. Munkájában a vizualitást eszközként használva az érzelmi, affektív és a közösségi, szociatív szektorok fejlesztését hangsúlyozza. Fontosnak tartja az önnevelést, az akarati tulajdonságok fejlesztését, a kollektívába való tartozás igényét, a közösségi szellemet és az állandó kontrollt a társtudományok (személyiség- és művészetpszichológia, művészetszociológia, szemiotika) és a társművészetek (pantomim, tánc) területéről.

Miután az alkotótelep gazdája Paks városa, fontos lenne, hogy a Művelődési Központ gyermekcsoportjai több foglalkozási lehetőséget kapjanak, hogy a kísérlet teljesebben bontakozhassék ki és a pedagógiai eredmények mielőbb leszűrhetők legyenek. Ez egyúttal hosszabb távon biztosítaná az alkotótelep számára a helyi utánpótlást is. A következő években a munkafeltételek várható fokozatos fejlesztése mellett, szeretnénk az alkotótelep profilját egyre határozottabban kialakítani, a műhelymunkát következetesebben megvalósítani és a kísérleti programot a mindenkori aktuális feladatokhoz és Paks város dinamikus fejlődéséhez igazítani.

Lantos Ferenc–Halász Károly

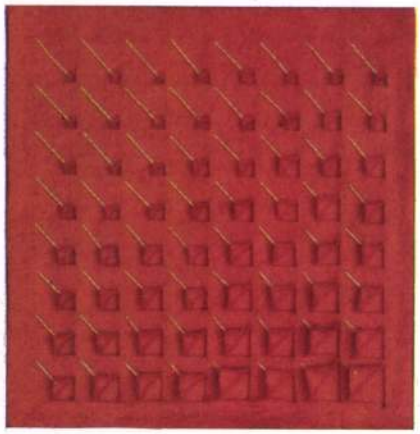

Anna Urbanowicz-Krowacka: Fény és árnyék I, egyéni technika, 18x18 cm, 1980)fotók Kardos S.)

15x15 cm
III. Nemzetközi Miniatűrtextil-Biennálé Szombathely, Sport- és kultúrpalota, 1980. VIII. 1.–IX. 24.

Az első benyomások: zsúfoltság, alkotások tömege – minitextildömping. A szombathelyi sportcsarnok központi termének és emeleti folyosójának többszöri végigjárása és alapos böngészés után a látogató előtt végre kezdenek kibontakozni az egyes vonulatok, irányzatok, feltűnnek a hasonlóságok; elválik az értékes az értéktelentől.

A világ minden tájáról beküldött, húsz centiméternél nem nagyobb, több mint kétszáz alkotás között tetemesek az értékbeli különbségek. A szervezők programjához tartozott, hogy minden munkát kiállítsanak. Összkép bemutatására törekedtek, elsősorban regisztráltak és csak rendezéssel, csoportosításokkal igyekeztek orientálni. Sikerült példás rendben úgy elhelyezniük az alkotásokat, hogy nem váltak unalmassá, monotonná, ami komoly feladat nagy mennyiségű kis tárgy esetében. Bemutatásra került rengeteg ötlet, a minitextil szinte valamennyi stiláris jellemzője

Marc Van Hoe: Egy újságpapír más nézete, pamut, fa, újságpapír, 20x13 cm, 1980

és a gyengétől a kitűnőig szinte minden minőségi fokozat.

A textilművészet önálló műfajjá alakulása közben miniatűr változatának sikerült a legmaradéktalanabbul kiharcolnia autonómiáját. Fejlődése folyamán a textil a síkból a térbe terjedve meghódította a harmadik dimenziót. Alkalmazott jellege – az, hogy falra akasztják, padlóra terítik vagy emberi testet burkolnak vele – háttérbe került, tértextillé és textilszoborrá vált, óriási és pici méretben.

Ejtsünk néhány szót az összbenyomásról. Az egyéni hangjukkal és ötletességükkel kitűnő miniatűrkompozíciókon kívül láthattunk jelentős képzőművészeti áramlatok – például pop art, konceptművészet – érintette textiltárgyacskákat. Szemrevételezhettünk posztpopos üvegbe zárt textilbefőtteket, vászondarabokból összeállított, betűket hímzéssel helyettesítő, lapozható könyveket (közkedvelt téma), hagyományos, gobelinszövéssel készült miniatűr munkát és analizáló, a textil alapjelentését a szálban kereső alkotást: fonállal összekötött bambuszágacskát. És még számtalan ötletes és kevésbé ötletes törpetextíliát.

A teljes anyagot bemutatni helyszűke miatt lehetetlen, így csupán esetlegesen emelek ki néhány munkát. *Marc van Hoe,* a biennálé fődíjasa pamutot tekert egy fadarabra, és az így keletkező összefüggő felületre újságpapírt applikált. E tárgy az ókori tekercsek kései rokona. Hoe – mint a kiállításon igen sokan – a textil alapkomponensét, az elemi szálat használta fel. Egy talált tárgy, egy darab fa, gyapjúfonál és újságpapír: csupa hétköznapi anyagból alkotta meg kompozícióját a művész, de éppen mindennapiságuk és egymáshoz való különös viszonyuk avatja érdekessé a munkát.

Húsz centiméteres, mégis monumentális *Naomi Kobayashi* alkotása. Egymásra illesztett gyapjúszálakból alakította ki az erődítésre, földsáncra emlékeztető kör alakú törpeplasztikáját. Furcsa paradoxon: a puha fehér szálak is sugallhatnak monumentalitást *(Minitextil).*

A francia *Denis Doria Jelentős kis textil*je: egy férfizakó fazonjának fölső részlete, az a hely, ahová a gomblyukba egyaránt kerülhet szegfű és kokárda. A kabátdarab meghökkentő direktsége emeli ki, teszi banális emlékművé a kis 15x15 cm-es textilkivágatot úgy, hogy egyszerre szuggerál ünnepélyességet és csúfondárosságot.

Fenny Nijman selyemszalagokból és plexirúdból állított össze kúp alakú kompozíciót. A plexirúdtól az alaphoz rögzített selyemszalagok ritmikus váltakozása teszi érdekessé az egyszerű textilplasztikát *(Színes spirál).*

Környezetünk szériában gyártott kellékei uniformizálják korunk tárgykultúráját. Hiányát érezzük az ellenpontoknak. Ezért is tekintünk érdeklődéssel a kicsiny, puha, már-már játékszerre emlékeztető alkotá-

Denis Doria: Jelentős kis textil., szövés, paszomány, varrás, 15x15 cm, 1980

sokra, egy-egy árnyalatnak, hangulatnak, ténynek vagy csupán technikai jellemzőnek kifejezőire, a miniatűr textíliákra.

Szombathely a hatvanas évek végén vált textilnagyhatalommá. 1975-től nemzetközi rendezvénye – a miniatűrtextilbiennálé – azt is lehetővé teszi, hogy kitekintsünk a világba, szuverén partnerként kapcsolódjunk az egyetemes textilművészetbe, amire honi alkotóink munkáinak jelenlegi színvonala fel is jogosít.

Lóska Lajos

Martsa István emlékkiállítás
Magyar Nemzeti Galéria, 1980. IX–X.

Lehet-e már történelemként, mintegy elmúlt kor üzenetét szemlélni Martsa István munkásságát? Emlékkiállításán látható művei a múltat is idézik, de mindmáig érvényes aktualitásokról is szólnak. Hiszen ami az ő munkásságában történelem, az a mai ötvenedik életévükön túliak életének is történelme, de befejezetlen mondata is egyben: élő emlékezés szent akarásokra, hitekre, érvényes és érvénytelen cselekedetekre, tettekre, a lehetetlent lebírni akaró küzdelmekre. Martsa István ismereteivel, tudásával, munkájával a szent emberi közösséget szolgáló munkásember magatartását képviseli szobrászatunkban. Szoboralakításai, formálásai az etosz létezéséről tanúskodnak a patetikus korban. Menynyiségében is nagy számú az MNG-ben szemlélhető szoboranyag. A műveket szemlélve adódik a kérdés: miért is érezzük a korszak valóságát kifejezőnek, az akkori idők parancsoló kérdésére adott, határozott egyenes válasznak, tehát történelmi érvényű szobrászi tettnek *Villanyszerelő* című alkotását, amelyet 1950-ben készített? A felület észlelésére szított mai tekintetünk csupán az egy pillantásra felmérhetőt, a nyilvánvaló szocreál formai jegyeket regisztrálja. S az ítéletet is ez a gyors pillantás diktálja: naturalizmus.

Martsa István: Talpasok, bronz, 200 cm, 1974

Való igaz, kissé idealizált valósághűségre törekedett e munkája készítésekor a kezdő szobrász. Időközben azonban születtek a nyugati képzőművészetben is olyan tendenciák és művek, amelyek szintén a valósághűséget tűzték ki céljukul, amelyeket azonban itthon már nem naturalistának degradálunk, hanem a kemény realizmus megnevezéssel illetünk. Hogy Martsa István *Villanyszerelő*je a későbbi nyugati kemény realizmus előfutára lehetne? Nem, semmiképp. Egy világ választja el őket. Hiszen a nyugati, fotólátást igénylő, hidegen objektív realizmus voltaképpen a precíz ábrázolási készség, a képzőművészeti szakmai tudás bizonyítására alkalmas. Az ilyen szemlélettel dolgozó művész ábrázolása tárgyával szemben szenvtelen. Nem bajlódik összefüggések kutatásával, tárgyának csupán a látványrésze, a felülete érdekli. Ez a dokumentáló készség ad rangot ennek a törekvésnek. S ha mégis van azonosság az ilyen szemlélettel dolgozó művész és Martsa István említett munkája között, akkor az az, hogy mindkettenképesek, alkalmasak az ábrázolás precízségére. De a fotó-, kemény stb. realista művek strukturálatlanok, például a szoboralak ruhája mögött csak csupasz emberi testet sejthetünk, míg Martsa István *Villanyszerelő*je, ha ruhátlan lenne, maga az alak ellentétes irányú mozgásokból összetevődő egyensúlyi helyzetben (kontraposzt) mutatkozna. A nadrág, az ing, a szerszámok e szobron a munkát a legfőbb emberi értékként tisztelő korszak attribútumai. Az ábrázolt típus felismerésére szolgáló eszközök – az attribútumok tehát, a mű első pillantásra ajánlkozó látványrésze – a korszak stigmái. Az epikai hűség bizonyítékai, amelyek minden ebben a korban a szocializmus szolgálatára készült műnek jellemzői. Megfelelés a helynek és az időnek. A szobrász személyes üzenetét, a még lehetséges emberi harmóniákban való bizakodást s egyben a szobor struktúráját, az ellentéteket a létezés derűjében feloldódó kontraposzt-kompozíció hirdeti.

Martsa István: Villanyszerelő, gipsz, 160 cm, 1950 (fotók Martsa B.)

Nincsen ennek a műnek sugárzása, csak derengése. Mint ahogyan később készült munkái sem üstökösizzásúak, csupán földmelegűek. Jó televényei és termései a beléjük épített etosznak, emberi hitnek. Nem formai specifikumok, lelemények kiagyalásában látta ő a képzőművészet igazságát, hanem a már kihűlőben levő formák nemesebb tartalmakkal való átfűtésében, mindaddig, amíg az új tartalmak maguknak megfelelő formákban mutatkozhatnak. Mindez összhangban volt az akkori kultúrpolitikai célkitűzésekkel, melyek szerint a szocialista kultúra csak az emberiség eddigi kultúrájának összegezésére épülhet. Martsa István a legőszintébben, példás igyekezettel törekedett megfelelni az elvárásoknak, amelyekre a görög idea, a görög szoboreszmény a maga erejéből tellő megfogalmazásával válaszolt. Közvetlenül a felszabadulás után az addig szakmunkásként dolgozó Martsa István a nagy kulturáltságú Ferenczy Bénitől tanulhatott a főiskolán. Ám szobrászi gyakorlatában a Ferenczy Bénitől tanultakhoz – szigorú kritikával mérve bár, de – mindig hozzáadta saját etikusságát, világlátását, tapasztalatait és eszményeit. A hazai valóság mélyebb átélése különös módon azt eredményezte, hogy szoboreszménye és megvalósult szobrai érett korszakában a Ferenczy Béni által is tisztelt Medgyessy Ferenc szobrászata, művészete megértéséről, annak jó követéséről tanúskodnak.

Kovács Gyula

Törékeny béke
Székely Vera (Franciaország), Műcsarnok, 1980. IX. 5.–28.

„Zsákutcából nem lehet kijutni, se jobbra, se balra. Előre sem, hátrafelé még kevésbé. A visszaút végérvényesen lezárult.

Két irány marad – lefelé vagy felfelé. Ha a lefelé a lemondás, a beletörődést, az üresség, a szokványosságot vagy a

halált jelenti – akkor ez sem járható út. Figyelmetlenségből bele lehet esni az üres szokványosságba, de ez hosszú ideig nem elviselhető.

Megint zsákutca.
Marad az egyetlen irány: felfelé!"
Székely Vera

A béke törékeny. A feszült politikai légkörben a nemzetközi szellemi színtéren fokozatosan főszerephez jutnak az agresszív, militáns erőket mozgósító ideológiai irányzatok. Elfogadhatatlan álláspont az is, hogy napjaink művészeti kiútkeresése a szellemi válság radikális megszüntetésére csak a belső tartásukat vesztett kalóz individuumok militarizálódó indulatait sorakoztathatja fel. Az erőszak ellen az erőszakba vagy önfeladásba menekülő Én a felelősséget tetteiért egy idegen, személytelen hatalomra hárítja. Az ellenséges frontokon kívül álló, erkölcsi szuverenitásához és kutató, értékalkotó munkájához ragaszkodó művész magatartása újra különös hangsúlyt kap, mint a században már többször, a humanista hagyományok veszélyeztetettsége idején. *Székely Vera* Franciaországban élő képzőművész az aktuális döntéshelyzetben a külső erődemonstrációk helyett a szellemi szabadság lehetőségének demonstrációját választotta alternatívájaként. 1980 szeptemberében a Műcsarnokban rendezett bemutatója 34 év munkájának számadása. Nem életműve részleteibe ad betekintést, hanem a plasztikai kifejezésmódját átható európai erkölcsi és esztétikai örökség ma is érvényes tanulságaiba. Szándékai megvalósulásához Jerger Krisztina társalkotói szintű, kompromisszumok nélküli kiállításrendező munkája nyújtott segítséget.

Néhány technikainak tűnő részlet. A Műcsarnok szalontárlatokhoz szokott, unalmas termei teljesen megváltoztak. Eltűnt a hagyományos installáció. Székely Vera textilmunkái hiteles közegbe, megtisztított, puha, fehér textilkörnyezetbe kerültek. Eleven atmoszférába, tudatosan megformált színpadképbe, amelynek egységei szükség szerint itt intimitást, ott monumentalitást tükröznek; dimenziói hol összeszűkülnek, hol kitágulnak. Észrevétlenül lépünk át a valóságból a képzeletbeli szférába, a jelképes világ tartományaiba. A sajátos térkiképzés és a fényeffektusok jelzik: a szűk folyosó, amelyen járunk, s amelynek szája az út végén váratlanul feltárul – s itt, a kapun túl szabadság és fény fogad –, a születés, illetve az út és a misztikus újjászületés szimbolikájára utal. Az összhatást még egy szcenikai fogás fokozza: a padló szivacsborítása. A bizonytalan

járás furcsa egyensúlyi állapota a súlytalanság szubjektív élményét ébreszti a tárlatlátogatóban – e rím biztosan válaszol Székely Vera repülés illúzióját keltő objektumaira.

Az első képek, amelyek még a folyosó labirintusába vezetik képzeletünket, 1975–76-ból valók, egy grafikai album lapjai. Már e zsákvászonra nyomott színes képeken is megnyilatkozik Székely Vera műfaji-technikai határokat figyelmen kívül hagyó, díszítést-ábrát keresztező, népi hagyományt, egyéni víziót, történelmi tapasztalást ötvöző, szintézisre törekvő művészi gondolkodásmódja. A mintakönyvben egyszerű minták: egy banális madármotívum díszítő sorrá szaporodó ismételgetése, körökkel, keresztekkel kombinált állófekvő variációja. „Amikor megszülettem, a szemem egy halott madárra nyílott. A többi követte... egy hatalmas raj. Mindig megtaláltak, hogy az utat elzárják előlem. Sok nehézség árán továbbmentem." Népballada kezdődik így vagy requiem? Nem. Székely Vera sorai személyes emlékeiről szólnak. Könyve fedőlapja gyűrött szemfedő, rajta a nyomtatott szöveg: sírfelirat. S a díszítő ábrák: fekete keretben, mályvaszín mezőben, fehér madármustra, szeme foltja – kereső fegyver mozgó célpontja. Fekete mezőben, óriás fehér korong tövében madárfejek vöröslő halma. Fürtökben lógó, keresztre feszített madárhullák; lőtábla keresztje, célkörök ornamentikája, golyó pettyezte, fölfordult madártetemek... De a szöveg így biztat tovább: „Nem szabad megállni, tovább kell menni, egyenesen előre, összeszorított foggal. Menni, továbbmenni, túl a tengeren, túl az óceánon, túl a síron, sírhalmokon, túl az áldozatok vérmezején."

Van, aki köveket, lehullott faleveleket szed fel az útról, van, aki virágot présel vagy lepkét fog és gombostűre szúrja természeti megfigyelései eszközeként. Székely Vera mint természeti elemeket dobozokba gyűjti, preparálja, kompozíciókba rendezi egy életkorszak terméseit – betegségében fizikai sebektől átvérzett vászonkötéseit. E „vöröskeresztes emlékcsomagok" élet-

művében a textilművészet új, konceptuális elvek szerinti értelmezését, a talált tárgyak, akár jelentéktelennek tűnő hulladékok közvetlen életlenyomatokat hordozó, élménykifejező erejének felfedezését mutatják. E munkával sikerült is túllépnie a szenvedések jelzett stációin. Életműve a folttalan, könnyű lebegésű fehér szárnyak korszakába ért.

A térplasztika az építészekkel és szobrászokkal évtizedek óta közösen folytatott alkalmazott kutatások gyümölcseként született. Közvetlen inspirálója egy talált forma volt: „Egy barátom csűrjében, a sarokban, összecsavart, lécekkel tagolt ponyvát találtam. Gabonát csomagoltak benne korábban. A nagy csomag kitekeredett, kiborult, mint egy legyező... Hazasiettem. Egy hosszú textilre 20 centiméterenként lécet ragasztottam, a léceket huzalokkal behajlítottam, az egészet a kert végébe kivittem. A szél belekapott, forgatta, a huzalok összegabalyodtak, a szél változó formákat teremtett..."

Ezek a textilobjektek a műcsarnoki kiállítás főszereplői. A labirintusnak vége. A nagyteremben középen egy merész vastraverz nyújtózkodik. Hosszú csőlábak, négy fekete láb ágaskodik, megdől, elrugaszkodik, sarka már épp hogy csak éri a földet. Fenn a magasban pedig négy fehér szárny kapaszkodik a levegőbe. („Ki kell jutni a zsákutcából. Kell legyen megoldás. VAN! Létezik! Meg kell ragadni a térhiány adta nyomás erejét is. A repülés függőleges lesz, tétovázás nélküli. Az épületek csúcsán túl – megnyílik a végtelen tér.")

A zsákvászon-léc szerkezet könnyen alakítható. Legyezőként széttárul, kehelyként vagy ernyőként bomlik ki, szárnyként kifordul vagy spirállá tekeredik, s formáját megőrzi, ha a zsinórt feszesen rögzíted.

A padlón fekvő vagy a mennyezetről lógó különféle formák egyenként is eleven, mozgékony hatást keltenek. Együtt, nyugtalan kapcsolatuk kisugárzásával pedig feszültséggel telítik, aktivizálják az egész környezetet. Legjobban organikus természeti alakzatokra emlékeztetnek. A kiállítás második termében a padlóról egyetlen centrumból, ék alakban, lépcsőzetes sorokban húznak, vonulnak, szállnak a mennyei zsinórpadlás felé. A verdeső szárnyak, dagadó vitorlák pompásan felkavarják a teret. Ernyőt borítanak ránk, oszlop nélküli íveket, katedrálisba illő legyező- és csillagboltozatot tartanak fejünk fölé.

(fotók Somfai)

A titok a vizuális tulajdonságok expresszivitásában rejlik. A széllelbélelt, játékos vászonstruktúrák önálló plasztikai értéke az egyszerű, tiszta, természetes anyagok és az egyszerű műveletek, a hajtogatás, összefűzés, ki-be fordítás, csavarás, feszítés, merevítés által jut kifejezésre, s egyetlen kiindulópontból megteremti a formák kimeríthetetlen változatát és az alakítható, változtatható, mozgatható elemekkel való kreatív foglalkozás örömét.

Gyetvai Ágnes

Kassitzky Ilona kiállítása
Magyar Munkásmozgalmi Múzeum,
1980. VIII. 8.–IX. 15.

A Szocialista Képzőművészek Csoportja résztvevőinek munkásságát felidéző kiállítássorozatban 1980. augusztusában került sor a 70. életévét betöltő Kassitzky Ilona elkötelezett életművének gyűjteményes bemutatására. A kiállítás előkészítése során felmért anyag váratlan meglepetésekkel szolgált. A művészt a szakmai közvélemény elsősorban részletgazdag fekete-fehér temperasorozatai nyomán becsülte, és ezek alapján tartotta a 30-as évek végén jelentkezett újszerű, ösztönösen expresszív, antifasiszta tiltakozó hang egyik úttörőjének. Vitathatatlan, hogy Kassitzkynak a negyvenes évek elején készített monumentális, szimbólumgazdag, háborúellenes vagy a proletáréletet bemutató ciklusai hozzátartoznak a kor hazai szocialista művészetének történetéhez. Kevésbé ismert tény, hogy a művész már 1935-től kezdődően olyan színes temperaképeket is alkotott, melyek szervesen kapcsolódtak a szocialista művészek munkástípus-kutatásához és a munkáskörnyezetet felmérő, szociográfikus igényű kísérleteihez. E munkákon szembetűnő Dési Huber István hatása, noha a művész számos egyéni ikonográfiai leleményt is mondhat magáénak.

Nyelvezete döntően masereeli emlékképek nyomán alakult ki, bár bizonyára Ruzicskay György inspirációit is figyelembe vette, sőt magába szívta a korszak filmművészetének látásmódját is. Központi motívumanyaga az internacionális jellegű nagyváros-tematika volt, ehhez adódott az a szubjektív színezetű nyomor- és üldözöttségkomplexus, mely az antimilitarista és a fasiszta fajelmélet ellen tiltakozó lapokon csúcsosodott ki.

Bár a kiállítás arra törekedett, hogy minden eddiginél teljesebben mutassa be az életmű egészét, mégsem tudta tisztán tükrözni a művész erényeit. Az a körülmény, hogy a múzeumi rendezési elvek az évfordulós tisztelgés kötöttségeivel párosultak, sok tekintetben kompromisszumos megoldásokra vezetett. Helytelennek bizonyult az utóbbi évtized sok tekintetben nem kellően kiérlelt, nagy méretű olajkompozícióinak központba helyezése, és hiba volt az is, hogy a klasszikus értékű korai sorozatokat a tónusbeli monotónia elkerülése végett vértelenebb és sokkal későbbi színes alkotásokkal szakította szét a kiállítás rendezője. A reprezentatív megjelenésű és mintaszerűen kivitelezett kiállítás így kétségeket is kelthetett a látogatóban. Megalapozott az az észrevétel, hogy a tablókon sorakozó művek minőségileg egyenetlenek. Az is szemléletessé vált, hogy a művész életművében a feltétlenül őszinte, szinte naiv közvetlenségű expresszív látásmód kezdetektől napjainkig küzd a fokozatosan elsajátított eszközkészlettel. Kassitzky Ilona ennek ellenére maradandó értékű életművet hozott létre, mely minden ellentmondása dacára a művész helytállásának és következetességének bizonyítéka. A kiállításnak a vendégkönyvben tükröződő visszhangja is ezt a megállapítást támasztja alá. A tárlatnak helyt adó múzeum érdeme, hogy vállalta az életmű minden eddiginél teljesebb bemutatását.

Th. Gy.

Kassitzky Ilona: Kizárás (Munkanélküliek), papír, tempera, 31x22, (fotó Farkas Á.)

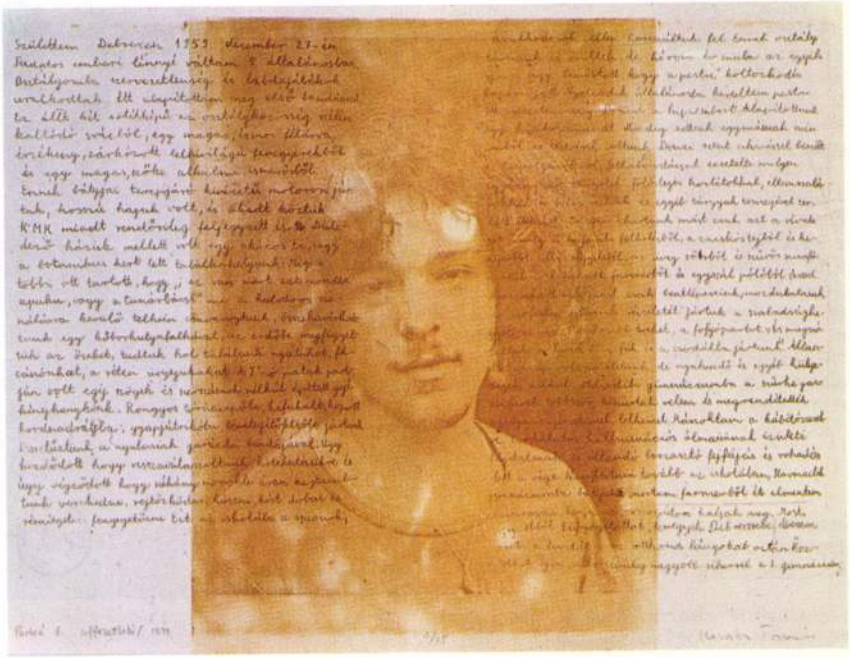

Kovács Tamás: Portré II., ofszetlito, 28x37 cm, 1979 (fotó Somfai)

Új grafikai szerzemények
Magyar Nemzeti Galéria,
1980. VIII. 1.–1981. I.

Reprezentatív és tanulságos tárlatot láthatunk. A bemutatott anyag frissesége (többségükben 1975 és 1979 között készült munkák szerepelnek) és a körültekintő válogatás nyomán elég pontosan fölmérhető e gyorsan változó műfaj pillanatnyi helyzete. Elképzelhető ugyan, hogy egy másfajta rendezői (s persze vásárlási) koncepció jobban hangsúlyozná a konstruktív tendenciákat vagy bátrabban állítaná ki a konceptművészettel érintkező műveket, de az összképen ez sem sokat változtatna.

A hetvenes évek közepénél kezdve: nyilvánvalóvá lett a régi tradíciókra támaszkodó, a magyar grafika fővonalának tartott drámai-expresszív, asszociációkra és szimbólumokra építő alkotói módszer válsága. A kiélezett léthelyzetek fölvállalására született vonalak tovább görcsöltek még akkor is, mikor már nem volt mögöttük hitel. Amit még *Csohány Kálmán* legjobb lapjain meggyőzővé tud tenni, az *Raszler Károly*nál bántó patetikusságba, *Kovács Imre* munkáján *(Földmadár)* közhelyekbe fullad. A vátesz-grafikusok kora lejárt.

Az új főszereplők a technika és a bravúros rajztudás. Artisztikus, míves lapok születnek, a finoman kidolgozott részletek sokasága derűs szemlélődésre késztet s jótékony homályba borítja az Egész értelmezhetőségére tett kísérleteket. *Almássy Aladár, Ágotha Margit, Badacsonyi Sándor, Balla Margit, Gácsi Mihály, Rékassy Csaba* – különböző alkatú, stílusú, kvalitású művészek, mégis közös nevezőre hozza őket grafikáik rafinált zsúfoltsága. Az irreális vagy naturális motívumok burjánzása – esetleg az alkotó szándékától függetlenül – a *manír* érdekességét, fogyaszthatóságát eredményezi. Egy be nem vallott „individuális mitológia" részesei lehetünk; a grafikák hiába figyelmeztetnek atomháborúra vagy környezetszennyezésre, a játékosan kanyargó vonal, a gondosan kimunkált rajz magánügyeket takar. Így aztán a technika primátusa jut egyre nagyobb hangsúlyhoz. *Kovács Tamás* túlfinomult pontrajzai mellett a kevésbé érzékeny linómetszet szánandó és mulatságos őslénynek tűnik. (Persze rá is lehet játszani erre, ahogy *Bognár Zoltán* teszi.) Még egy példa: *Rékassy Csaba* és *Molnár Gabriella* egyaránt cirkuszosokat metszett rézlemezre, illetve linóba. Az előbbi kváziklasszicista módon, melankolikus szenvtelenséggel rendez egymás mellé figurát és cirkuszi kelléket, Molnár grafikája bájolgón-mesésen zsúfol össze minden attribútumot. Mindkét mű önmagát meséli csupán, bár különböző fokon stilizáltak, a valóságba egyformán nehezen csatolhatók vissza – az előnyös kidolgozás mégis Rékassy grafikáját teszi eleve rokonszenvessé. Az esztétikai értékelhetőség viszont háttérbe szorul.

Az egyik lehetséges kiút: a póztalan, redukált közlés. Kommentár nélkül rajzolni arcrészletet és palackokat *(Vagyóczky Károly)*, szántóföldde és mezővé alakuló vonalhálózatot *(Bukta Imre)*. Vagy ki lehet használni a szitanyomatban rejlő közvetlenséget (alig-közvetítettséget). *Somogyi Győző* „szociohistóriája" és szociográfiája, *Sáros András Miklós* ellentétekből szerveződő munkái tényeket közölnek, ha úgy tetszik, a mindennapiságról tudósítanak, s ami a legfontosabb, állást is foglalnak egyben.

Az utóbbi évek magyar grafikájában mindenesetre megfigyelhető a dokumentatív jelleg erősödése. Tanulságos ebből a szempontból összevetni azt a két mappát, melyet az 1978-as és 1979-es makói grafikai alkotótábor anyagából állítottak össze. 1978-ban „fáradt démonok", gólemek, sárkányok sorjáznak elő (a fantasztikum túltengése óhatatlanul ahhoz a következtetéshez vezet, hogy a művész szinte már baráti viszonyt létesített saját lidérceivel). Tavaly már a rendelkezésre álló technikához, az ofszetlitóhoz jobban alkalmazkodó művek születtek. *Veszely Ferenc Vizes lap*ja egy kémiai kísérlet illusztrációjának, egy történelmi érdekességű fotó (Károlyi Mihály és a fiatal Nagy László 1947-es találkozása) másolatának és egy mai KÖZÉRT-pult előtt készült felvételnek az ütköztetésével vizsgálja dokumentumnak és fikciónak nagyon is kérdéses elkülöníthetőségét. Meglepetés *Kovács Tamás Portré*ja is; egy hányatott sorsú fiú kézírásos önéletrajzát olvashatjuk – a szöveg érdességét furcsán ellenpontozza a nyomat taszítóan szürke-sárga alapszíne.

Nem biztos, hogy a most említettek *jobb* grafikák az előzőknél, de mindenképpen izgalmasabbak. S ugyan az izgalom sem tartozik az esztétikai kategóriák közé, ám az álszörnyekkel borzolt felszín nyugalma ellen hatásos orvosság lehet.

Pataki Gábor

Veszely Ferenc: Vizes lap,
ofszetlito, 28x20 cm, 1979 (fotó Somfai)

Róth Miksa: Napraforgós üvegablak (fotó Bertalan)

Róth Miksa kiállítása
Az OMF Magyar Építészeti Múzeuma, Székesfehérvár, 1980. X–XI.

Párizsi világkiállítás, 1900: ezüstérem; torinói világkiállítás, 1902: aranyérem – kitüntető diplomákkal indul a *Róth Miksa* üvegablakait és terveit felvonultató kiállítás. A bemutató Pusztai László gyűjtéséből érdekes és változatos munkákat sorakoztat fel, bizonyítva a századfordulón felvirágzó üvegablak-festészet színvonalát és rangos magyar képviselőjének kiemelkedő jelentőségét. A mintalapokon egymást követik a kor kedvelt dekoratív motívumai; virágok és különböző figurális (köztük mitológiai) ábrázolások, a historizmus változatos és változó arcáról éppúgy tudósítva, mint a szecesszió organikus virágdíszeinek és geometrikus rendbe fogott síkmotívumainak sokszínűségéről. A millenniumi kiállításra készült *Szüreti ablak*, az Országház lépcsőházának üvegablaktervei (1890–1900) és a máriafalvi templom tervei képviselik Róth Miksa első korszakát, melyet a századfordulón meginduló villa-, kávéház-, bank- és fürdőépítkezésekhez készült alkotások követnek (az Árkay-féle Babocsay-villa szalonablaka, 1907, a Zeneakadémia 1907, a Pesti Hazai Takarék, 1915, a Lukács fürdő, 1923, a Gresham lépcsőháza, 1905). Számtalan egyházi megrendelést is teljesített (kassai székesegyház, pannonhalmai apátsági templom, Fogadalmi templom, Szeged).

A rendkívüli gonddal és ízléssel berendezett kiállításon, a mintalapok és tervek mellett, néhány eredeti üvegablak is szerepel *(Íriszes, Napraforgós)*.

A szép és sikeres összkép ellenére is felmerül a kérdés, nem volt-e elsietett ez a bemutatás. Nem az anyag értékéről van szó – Róth Miksa munkái vitathatatlanul a kor élvonalába tartoznak –, hanem a kiállított anyag jelentős részének feldolgozatlanságáról. Szembetűnő a csupán „rózsás", „liliomos" vagy „vallásos tárgyú" megjelöléssel ellátott művek száma. A rendezők, ennyi munka ismeretében, bátrabban nyúlhattak volna a datáláshoz is. Mégis azt mondhatjuk, missziót teljesít a tárlat, felhívja a figyelmet a gyorsan pusztuló üvegablakokra, a szürke pesti bérházak kiemelkedő szépségű, de sajnos egyre ritkuló színfoltjaira. *Gellér Katalin*

Bencze Lilla tűzzománc képei
Szentendre, Művelődési Központ, 1980. VII. 26.–VIII. 10.

Az elmúlt 10–12 évben a tűzzománc hazai reneszánszának lehettünk szemtanúi. Művészeink, akik addig megelégedtek a jobbára hagyományos műfajok művelésével, máról holnapra fiatalos lendülettel vágtak bele a számukra ismeretlen technikába. Az absztraktokat a homogén színfelületek vizuális ereje, tisztasága vonzhatta, a figurálisokat talán a felfrissülés ígéretes lehetősége. A század művészetében végigkövethető, gyakran elítélt, valójában nagyon is pozitív értékű kísérletezések láncolata az alkotó szellem hol eredményes, hol fiaskóval végződő küzdelme volt, amely küzdelem a különféle anyagok és technikák művészi felhasználásáért, ideák formai megjelenítéséért folyt – és folyik napjainkban is. A progresszív beállítottságú műtörténeti irodalom jó ideig csupán az *új* anyagok és technikák birtokba vételét követte figyelemmel – a zománc tudvalevően nem ilyen –, úgy tűnt, mintha kizárólag azoktól várná a végleges vagy időleges választ a folyton új arcát mutató idő sürgető kihívásaira.

De vajon csak az új, a század folyamán kétségtelenül rendkívüli módon megnövekedett számú anyagokkal és technikákkal folytatott művészi szándékú kísérletek érdemelnek figyelmet? – merülhet fel joggal a kérdés bárkiben, aki az esztétikumot nem óhajtja kizárni az emberi életből. Ha már a múltnak, az emberiség múltjának annyi formai és szemléleti jegye épült be a század művészetébe, miért ne lehetne érdemes a megújításra az egyik legnemesebb hatású, a műnek eleve maradandóságot biztosító s ugyanakkor a kísérletezésre messzemenően alkalmas műfaj és technika, a tűzzománc, amelynek még az az előnye is megvan, hogy az önmagáért való műtárgy becsének napjainkban tapasztalható megingását – igaz, gyakran a művész lelkiismeretének megnyugtatásaként csupán – a gyakorlati felhasználás széles körű lehetőségeivel ellensúlyozhatja.

Felkapott és népszerű, majdhogynem divatos műfaj lett a tűzzománc, valóságos mozgalom támadt körülötte. Zománcbiennálék szerveződtek változó művészi eredménnyel, művésztelepek kollektívái létesültek, s végül is ki-ki megteremthette a maga eszmei-művészi szemléletének megfelelő formanyelvet. E tűzzománc-reneszánsznak óvatoskodó mértéktartással az építészet és egy-egy esetben a köztéri plasztika is használt látta, s kellő bátorság esetén bizonyára használt láthatná továbbra is.

Bencze Lilla a műfaj kevésbé ismert művelői közé tartozik, pedig tűzzománc képeivel egy Fáklya Klub-beli kiállításon már 1968-ban, a bonyhádi zománcszimpozion évében szerepelt, amikor még nem volt

Bencze Lilla: Pomádé Király (Andersen-mese), tűzzománc, 15x13 cm, 1975 (fotó Sulényik)

divat idehaza sem kedvtelésből, sem versenyszerűen foglalkozni ezzel a technikával. 1972-ben az OKISZ szabadság-hegyi üdülőjébe készített egy több részes tűzzománc pannót, 1978-ban a tízéves munka eredményeinek elismeréseként a zománc klasszikus városában, Limoges-ban rendezett IV. nemzetközi tűzzománc-biennálén vett részt munkáival. A következő két évben idehaza, '79-ben a Kulturális Kapcsolatok Intézetének kiállítótermében, 1980 júliusában Szentendrén, a Pest Megyei Művelődési Központ és Könyvtár épületében rendezett tűzzománc képeiből kiállítást, ez utóbbit a visszatekintés nyilvánvaló szándékával.

A '79-es kiállításon az OKISZ számára készült falikép, a *Solymászok* technikai és formai genezisét követhettük végig elsősorban, az utóbbi kiállításon a szemet örvendeztető tekintélyes számú és változatos anyag láttán talán azon tűnődhettünk el leginkább, milyen széles technikai és kifejezésbeli, majdhogynem műfajilag árnyalható skálája van a tűzzománcnak, úgy, ahogyan Bencze Lilla kezeli; a „műfaj"

Bencze Lilla: Ünnep, tűzzománc, 35x120 cm, 1978 (fotó Szelényi K.)

megjelölést ebben az esetben nem valóságosan értelmezve, hanem a tűzzománc más műfajokat, képféleségeket „helyettesítő" funkciójára vonatkoztatva. Mintha a művész, mint nem egy pályatársa, ám kellő mértéktartással végigzongorázta volna a tűzzománc modern – részben persze a tiszteletre méltó múltból örökölt – értelmezéseit, s közben hol egyiknél, hol másiknál időzött el hosszabb-rövidebb ideig.

A „fali-" és „olajképként", „akvarellként", „grafikaként", „miniatúraként", „ékszerként" és „medáliaként" értelmezett tűzzománc képek sorra megjelennek kisebb-nagyobb számban, még a „sorozat" is képviselve van, s nem mondhatjuk, hogy bármelyik értelmezést ne érezné Bencze Lilla szíve szerint valónak. A termékeny képzelet tevékenységre serkentő izgalma megmentette őt a műfaji megmerevedéstől, s ha úgy tűnik, hogy a „keleties", „japános" hatású vagy a perzsa miniatúrák vizuális hangulatát ébresztő festő zománc, megérdemelten, hosszabb időre rabul ejtette is, e tartós vonzódásnak legszebb lírai tűzzománc képei köszönhették létrejöttüket, így a *Szentivánéj I.* és a *Hajnali madár*, a *Halászok* s különösképpen a *Korcsolyázók* és a *Körhinta*, amelyek felületkezelése frissen őrzi a személyes, talán gyerekkori emlékek hamvát és naiv báját.

A hajlékony képzelet minden bizonnyal a műfaji árnyaltság egyik titka s a technikai változatosság ösztönzője. Az előbbi és az utóbbi között kölcsönösség áll fenn, ám a látványosnak nem nevezhető s így bemutatásra nemigen alkalmas rengeteg lap-, színpróba, vázlat és feljegyzés láttán a képzelettel szövetkezett tudatos munkában és aprólékos műgondban kereshetjük e műfaji árnyaltság végső magyarázatát. Végül is minden csak eszköz a művész kezében, hogy a végső hatás a különböző formai, technikai kísérletek eredményeként tökéletesen fedje az eredendő s a menet közben netán módosuló szándékot. A motívumok poétikus megjelenítését különösképpen kedveli Bencze Lilla, s a festő zománcnál maradva nemcsak a felsorolt munkák tanúsítják ezt, hanem olyanok is, mint a légperspektívát érzékeltető, gyengéd vonalakkal tagolt *Városkép*, a buja növényi hálózatba olvadó két fejet sejtető *Éjszaka I–III.*, a szintén hamvas derengésű homályba burkolózó *Hársfa* – középütt a lírai benyomást erősítő fényfolttal, csillaggal – és a mesék világába kalauzoló *Aranyfa*.

A meseszerűség, az alkotó képzelet elbűvölő játéka övezi voltaképpen már a korai tűzzománcokat, a viselettörténeti stúdiumokra támaszkodó, jobbára kisméretű lapok sorozatát, a *Solymászok* vonulatába illeszkedő, késő középkori hangulatot árasztó munkákat *(Lovaspár, Lovasok a mezőn, Ünnep, Karnevál stb.)*, a groteszkbe forduló *Pomádé királyt* és társait. E meseszerűség nem szenved csorbát, csupán módosul, ha a művész átrándul – technikát változtatva, rézapplikáció alkalmazásával – a népdalértelmezés területére. A képi poézis átadja helyét a jelszerű alakításnak, a képzelet akár a gyerekrajzformulához *(Házam előtt egy almafa* – Kodály-bicínium), akár a leegyszerűsített tárgyi elemek felsorakoztatásához fordul *(Faragószék nótája)*, a líra a tömörített szerkezeti tagolásban és a formai lelemenyességben oldódik fel (az utóbbi spirális szerkezetű, a kiindulópontban a dalban is visszatérő „faragószékkel"). A jelszerű formai és a rézapplikációs technikai megoldás termékenyítő hatású: az elemek ismétlődése és a felesleges járulékot mellőző szerkezetiség a négy lapból álló *Négy évszak*ban jelentkezik ismét, továbbérlelt formában, oly módon, hogy a szóban forgó évszakot a stilizált vadgesztenyefa és -virág megfelelő állapotai jelképezik.

S ha ezt a formai vonalat, időben is nagyjából ez utóbbiakhoz kapcsolódóan, a két kisméretű, rézfólia és mélyen fénylő, befelé izzó hatást keltő ékszerzománc alkalmazásával készült kaputervvel, illetve kapubetéttervvel zárjuk (Kaputerv [Termőföld], Nap-Föld, mindkettő: 1980), akkor a technikák és a műfaji árnyaltság igen változatos módozatait követhettük végig. E két kaputervben a korábban is meg-megjelent, de most más fényben felparázsló elvont, voltaképpen jelszerű képi fogalmazás éledt fel, a tiszta poézis újabb forrásaként. A *Függőző és vízszintező*nek nevezett, nagyméretű rekeszzománc figurapáros pedig Bencze Lilla egész tűzzománcművészetét is reprezentálja: e nagy-nagy műgondot, odaadást igénylő mesterséget, amelynek tudója mester is, művész is, architektus és konstruktőr, folytonos kísérletező és bevégzett művek alkotója.

Mezei Ottó

Bencze Lilla: Körhinta, tűzzománc, 15x20 cm, 1976 (fotó Szelényi K.)

Gyűjtés a pop korszakában

Pop és hard edge,
Józsefvárosi Galéria,
1980. VII. 4.–VIII. 31.

Bak Imrének a Józsefvárosi Galériában bemutatott kollekcióját semmiképp sem nevezném műgyűjteménynek, pedig a nemzetközi együttesben a hatvanas, hetvenes évek néhány vezető művészének egy-egy

kiemelkedő jelentőségű lapját láthattuk. Nem igazán műgyűjtemény, mert semmibe veszi a művek sokszorosítására kiagyalt szabályokat, csupán a műveket nézi, azok művészi értékével van elfoglalva, így természetes az is, hogy néhol az aláírás és a számjegyzés hiányzik. Valószínűnek tartom, hogy Bak Imrét nem csupán a szükség kényszerítette arra, hogy kollekciójában a művészi értékről a művek mindenkori piaci értékét leválassza. Ez természetes, helyénvaló gesztusnak látszik, hiszen a gyűjtemény zömét kitevő grafikák a popkorszak reprezentánsai, azé a korszaké, amelyben a művészet és a közkultúra egymásra talált, és amelynek elsőrendű célkitűzése volt a közönség egyre szélesebb köreit a kortárs művészet befogadására szoktatni. Ehhez kitűnő eszköznek bizonyult a szerigráfia, a sokszorosítás technikailag talán legtökéletesebb formája, amely a grafika egyes nyomatai közötti különbséget szinte teljesen megszüntette és a műveket a nagyközönség számára hozzáférhetővé tette. Így a később mégis bevezetett aláírásos hitelesítés a művek szellemével ellentétes galériás érdekeket képviselt.

A sokszorosításokkal az 1968-as Documenta 4 foglalkozott részletesen, itt állították ki a pop art és op-art vezető művészei multiplikáikat, és innen származnak Bak gyűjteményének legszebb darabjai is. A kiállítás popegyüttesből kiemelkedik *Andy Warhol Virágok* sorozatának egy darabja, *Eduardo Paolozzi* híres *Ludwig Wittgenstein*-sorozatának egy nyomata. Warhol lapja a sokszorosítás eszméjét többszörösen is kijátssza. A négy virágmotívumot különféle színváltozatokban többszörösen megismétli, majd amikor kiállítást rendez, akkor teljes anyagát ezekből a motívumokból állítja ki, az összes falat virágokkal borítja. Így az egész kiállítás a mű, de természetesen egy darabja is az, talán leginkább épp az, ami Bak tulajdonában van. Paolozzi a pop első teoretikusa volt, felolvasásokat tartott az Institute of Contemporary Artban a nagyvárosi ember közvetlen környezetéhez, a városi kultúrához fűződő viszonyáról. E teóriákat bonyolult rendszerű emblématikus képekben fogalmazta meg. *Tom Wesselmann Meztelen* című grafikája *A nagy amerikai meztelen* sorozatból a pop art ún. új realista irányzatát képviselte. Ez a mű is jól jellemzi Wesselmann-nak az absztrakt stílusból kinövő kommerciális képi nyelvezetét.

A gyűjtemény másik vonulatát az új absztraktok, illetve geometrikus absztraktok képezték. Ezek közül *Thomas Lenk*et és *Karl Pfahler*t kell kiemelni, akikkel Bak baráti viszonyban állt, a művekben megfogalmazódó szellemi rokonság a kiállított lapokon visszaigazolható. Lenk és Pfahler mellett az irányzat széles skáláját mutatta be a tárlat. A sort *Josef Albers* barna négyzete vezeti be, a *Homage to the Square* sorozatból, és eljut *Morellet* rendszergrafikájáig. A felsoroltakon kívül még a pop art olyan protagonistái is szerepeltek, mint *Oldenburg, Lichtenstein* és *Indiana*. A *Zero csoport* pedig teljes együttesével: *Heinz Mack, Günther Uecker* és *Otto Piene* jellemző lapjaival.

A kollekció gyűjtési körét nyilvánvalóan Bak Imre sajátos érdeklődése, személyes szimpátiája motiválta, mégis itt a kiállítás együttesébe rendezve átfogó képet adott a hatvanas évek nemzetközi művészetéről, és didaktikus felépítés hatását keltette.

Sinkovits Péter

1

2

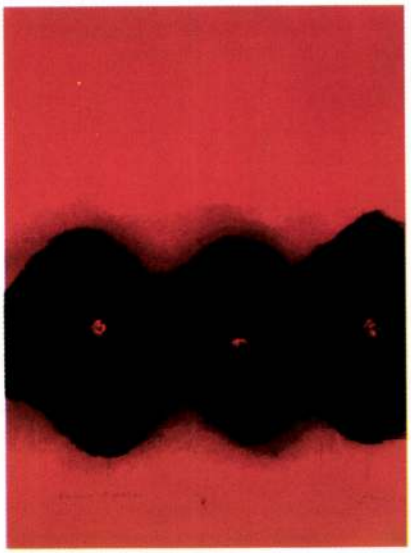

3

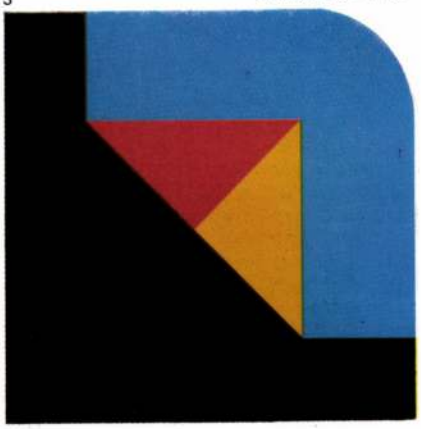

1 Andy Warhol: Virágok, szerigráfia, 68x68 cm, 1964 (fotó Tahin)
2 Otto Piene: Cím nélkül, szerigráfia, 65x50 cm, 1965 (fotó Tahin)
3 Karl Pfahler: Cím nélkül, szerigráfia, 45x45 cm, 1971 (fotó Tahin)

Mészáros László emlékkiállítása

Régóta várt esemény volt Mészáros szomorúan csonka életművét ismét szemtől szemben látni a maga viszonylagos teljességében. A jóleső meglepetés és a fájó hiány érzése katartikus élménnyel vegyült e feltétlenül időszerű kiállításon. A személyi kultusz áldozatai közt névtelen közkatonaként meghúzódó Mészáros szerény, ám korrekt és következetes életműve még sosem volt egészében látható. Legutóbb 1953-ban tettek kísérletet munkásságának bemutatására, ám ez még a mostaninál is foghíjasabb volt.

A kiállítás rendezése a Csap Erzsébettől már megszokott módon lelkiismeretes, szűkszavúságában is következetes és elkötelezett volt. Nem vállalkozhatott a tárlat rendezője az ideális teljességre, ám felvillantotta ennek szükségességét a kiegészítő dokumentációs vitrinek fényképanyagában. Amit most és itt együtt láthattunk, az sem lebecsülendő. A Kontha Sándor klasszikus monográfiájának képanyagán felnőtt látás e kiállításon is meglepő jelenségekkel találta szembe magát. Bár jómagam a szoborosztály egykori gyakornokaként mindent ismerni véltem Mészáros kétharmadrészt a Nemzeti Galéria gyűjteményében őrzött életművéből, mégis meglepetéssel nyugtáztam az *Ambrozi Károly-portré* merész szemgödör-kimélyítését, vagy azt a tényt, hogy a közismert *Tékozló fiú* szobra mennyire kötődik a görög archaikus kuroszszobrokhoz. Ugyancsak reveláló élmény volt a frunzei relieftervek meglepő kolorizmusa, mely egészen már megvilágításba helyezi e korábban pusztán szobrászi vázlatoknak tekintett remekműveket. Fájó hiányérzetet keltett azonban az a léptéktévesztés, hogy a művész életművében szinte központi szerepet játszó illegális megbízásból keletkezett figurák és plakettek szerény méretük folytán az életmű főáramától izoláltan kerültek bemutatásra. Talán e rendezői tévedés okozta a Népszabadság kritikusának egyébként megmagyarázhatatlan félrehallását e munkák jelentőségének megítélésében. *Theisler György*

Magyar Nemzeti Galéria,
1980. IX. 18.–XI. 8.

Szabados Árpád

Képzőművészeink bemutatkozásaik során gyakran élnek azzal a lehetőséggel, hogy nem *egyes* alkotásokat, szobrokat, grafikákat raknak sorba, hanem önálló műként rendezik be az adott teret. Ezt tette *Szabados Árpád* is.

Más tekintetben sem szokványos a kiállítás: a teremben felaggatott fotósorok és az egyik sarokban működő diaflex különböző folyamatokat mutatnak be.

Egysége mellett részleteiben is érdekes a tárlat. Az egy művé szervezett rekvizítumok külön-külön is önálló egészek. A nemlét hiányérzetét igyekezett megfogalmazni több egyszerű objekttel és fényképpel Szabados. Például az apja emlékére készített lírai ihletettségű fotósorával vagy Nagy Lászlóra emlékező láda-koporsó sorával, melynek együttese elemi szimbólumokkal – búzaszemekkel, kisarjadt, valamint elszáradt búzával – érzékeltette a születést és az elmúlást, az élet kezdő és végpontját. A diaflexen levetíthető képsorain pedig – többek között – egyazon tárgy más-más arculatát állította elénk az esztétikustól a rútig, különböző részleteinek dokumentálásával.

Szabados Árpád komolyan vette kiállítása műhelyjellegét. Ötleteket és experimentumokat vonultatott fel, olyan ötleteket, amelyek embrionális állapotukban is figyelmet érdemelnek és tovább fejlesztve izgalmas alkotásokká érhetnek.

I. I.

Magyar Nemzeti Galéria,
Műhely-sorozat, 1980. október

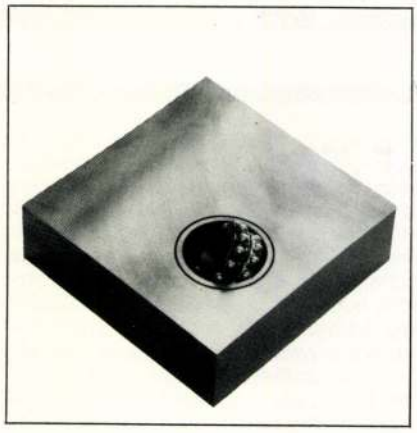

Csiky Tibor

Csiky Tibor 1974-ben rendezett utoljára Budapesten egyéni kiállítást, azóta számtalan nemzetközi csoportos tárlaton vett részt. Tavaly októberben a Dorottya utcában láthattunk válogatást az elmúlt három évben készített munkáiból.

Egyszerű mértani formák, hatalmas és súlyos alakzatok indították el Csiky fantáziáját, amikor társaival, *Bak Imrével*, *Fajó Jánossal*, *Nádler Istvánnal*, *Hencze Tamással* üzemekben, gyárakban kereste a szobrászi megvalósítás útjait. Hamarosan rádöbbent, hogy a méretek bűvöletéből ki kell lépnie, sem a technikai feltételek, sem azok a tárgyegyüttesek nem állnak rendelkezésére, amelyek képzeletét a megvalósítás próbájának kitennék. A belátás bölcsessége kitartó munkával párosult. A kiállításon már csak utalásként jelentek meg e hősi nekibuzdulás emlékei, jelezvén, hogy Csiky invenciója ebben az irányban is gazdag változatokat ígért. De hamarosan rátalált azokra az intim terekre, amelyeket egyszerű mértani alakzatokkal népesített be. Nem is akar megválni ezektől a körre és négyzetekre komponált változatoktól, munkájában nem érzi korlátozásnak a gépi-technikai eszközök uralmát, sőt szándékosan készít példatárat egy-egy eszköz formázó-, alakítóképességéről. E képességek felismerése teszi őket együttműködővé, eszköz és használója barátságot köt. Meghitt viszonyuk a választott témák együttesével harmonizál, Csiky a hozzá közelálló személyeknek, barátoknak készít emlékező szobrokat. Ezek a tárgyak a rátalálás, a jellemzés eszközei, és a formát adó intim környezet hatását sugallják.

Sinkovits Péter

Dorottya utcai kiállítóterem,
1980. X. 9.–XI. 2.

Dunai Imre és Jelenszky László

A két (már nem is túl fiatal) grafikus majd fél tucat külföldi díj és oklevél tulajdonosa, ám itthon alig ismerik őket. Azért is különös ez, mivel mindketten karikatúrákat rajzolnak. Úgy látszik azonban, hogy ennek az elvileg népszerűbb műfajnak hazai megítélése nem kedvez a grafikailag igényes, nehezen verbalizálható munkának. Dunai és Jelenszky pedig kétségtelenül határhelyzetet céloz meg – s láthatóan jól érzi magát e kettős szerepkörben.

Jelenszky László burjánzó, kissé szövevényes rajzmodora távol áll a modern karikatúra egyszerűsödött fogalmazásától. Kihegyezett poénok helyett szolid irónia jellemzi a rajzokat. Nem a néha visszaköszönő tematika és alapötlet (a bürokrácia, a hivatal mint erőd stb.) fontos, inkább az a közeg, ahol figurái mozognak. Ez a világ meghitt, talán túlságosan is megértő és megbocsátó alkotói magatartás szülötte.

Dunai Imre szellemes és kimunkált stílusa a cseh Born fekete abszurdjával tart rokonságot. Elmélyült, kesernyés humorának a több rajzon önállósult röhögő (vagy vicsorgó?) száj lehetne a cégjelzése. S röhögés és vicsorgás ugyancsak jól megfér egymással manapság. Úgy tűnik, a határhelyzet lehetőségeit Dunai Imre használja ki jobban.

P. G.

Stúdió Galéria,
1980. IX. 24.–X. 11.

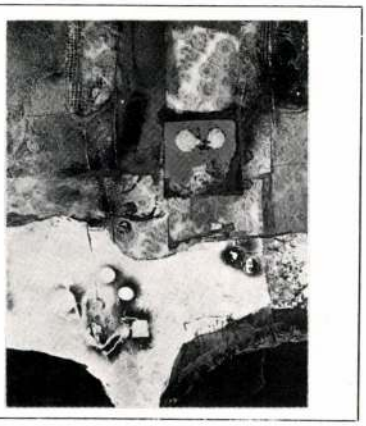

Szikora Tamás

Szikora Tamás látszólag „kemény" eszközöket használ. Változatos módon borzolja a felületet; beragasztott szövetdarabok, plüssfoltok, többszörösen átfedett, meggyűrt, tépett alakzatok teszik változatossá a faktúrát. Képein azonban mindez olykor megnyugtató, olykor komor harmóniába olvad. Ez azért figyelemre méltó, mert a roncsolás, hasítás, ami még a 60-as években is eredendően a destrukciót, illetve az általa létrehozható új minőséget jelentette, immár elvesztette gesztusértékét, maga az eszközhasználat nem minősít többé. A tépettséget, a töredékességet óhatatlanul poézis lengi be, a képek részelemei egymásra rímelő érzelemfoszlányokká válnak.

Szikora festményein kevés a stabil kapaszkodó: három és négy pontra készített variációin a kép jobb felső sarkába elhelyezett tiszta fehér pontok megismétlődnek ugyan a felületen, de már elmosódva és átalakulva. A kifinomult, főként barnaszürke-fekete színárnyalatokból felépülő színvilág közegében minden motívum egyenértékű és egynemű; a különböző anyagok szinte elvesztik sajátosságukat. Így válik Szikora alapvetően más festői nyelve a kornissi illuminációk és a bálinti monotípiák rokonává.

P. G.

Stúdió Galéria,
1980. X. 15.–XI. 1.

Hincz Gyula

Életmű-kiállítást láthattunk a Vigadó Galériában. Az anyagot maga a művész válogatta, s a rendezők termenként igyekeztek a művek születésének sorrendjét követni. A tárlat az 1925–1980 között készült alkotásokat mutatta be, s ha tekintetbe vesszük, hogy a hetvenhat esztendős Hincz Gyulának ez volt az első átfogó jellegű, retrospektív kiállítása, az esemény jelentőségét is értékeltük.

Művei bizonysága szerint Hincz azon alkotóegyéniségek közé tartozik, akik nem „higgadtak le". Nem véletlen, hogy e tárlata idején – csakúgy, mint e folyóirat hasábjain 1979 márciusában, a neki szentelt monografikus számban –, oly gyakran elevenítették fel korábbi, 1928-as, 1938-as vagy 1968-as kiállításainak kritikáit, elemzéseit. Egyénisége ugyanis korával, tapasztalatával és művészi kifejezésmódjával ellentétben változatlan maradt; s fél évszázados alkotó múlttal háta mögött ugyanaz a mozgékony, ötletekkel és közlésvággyal pattanásig feszülő karakter, aki mondanivalóját a keze ügyébe kerülő anyagok, eszközök szinte bármelyikével ki tudja fejezni. Így lett tárlatának egyik jellemzője a sokműfajúság. Táblaképek, rajzok, sokszorosított grafikák mellett kerámiákat, szobrokat, színpad-, üveg- és textilterveket és megvalósult alkotásokat, az előtérben pedig könyvillusztrációkat is láthattunk. Műfajgazdagságával szinte egyenrangú stílusgazdagsága. Erről ő maga így írt a közelmúltban egyik levelében: „Úgy érzem, most visszaemlékezve, hogy tulajdonképpen elvben és gyakorlatban is a világ- és a magyar avantgarde-törekvések útján akartam járni, nagy szintézisbe fogva a részjelenségeket, oly indítékkal, hogy egy új tudati és környezeti világot teremtsünk magunknak."

H. É.

Vigadó Galéria,
1980. X–XI.

Contents

From this time on our magazine puts on a new shape. The changing world around us persuaded the editorial staff of MŰVÉSZET to take some more steps towards contemporary fine arts. Therefore instead of our elegant, maybe sometimes aristocratical format we had till now, we have chosen a new one, which is smaller in its dimensions but allows more flexible editing polices and more variable layout techniques. This change allows us to give more space to the documentation of the everyday events of Hungarian art-life as well as to inform our readers about international events on a wider scale. Besides continuing our most successful columns we would like to create a broader forum for actual polemics, reviewing books and evaluating exhibitions.

Medgyessy

In the first part of this number we remember Ferenc Medgyessy, who was born 100 years ago. An other excellent Hungarian sculptor of this century, Béni Ferenczy expressed his appreciation for Medgyessy's art as follows: "Medgyessy is the best Hungarian sculptor, the most homogeneous, the most individual... the first Hungarian sculptor whose oeuvre is universal and meant for the whole mankind."

As first we publish the text of a radio-interview broadcasted in 1954, in which Medgyessy recalls his youth in Debrecen, the town where he was born, his medical studies and later his years of art study in Paris, his impressions of arts. After reviewing the most important points of his career he also lets us know his ars poetica: "Enormous power is in the hands of the sculptor if he is able to show people the beauty of life and can teach them—by his own means—how to enjoy life".

The second article, the study of Sándor Kontha tries to find Medgyessy's place in the history of arts. The author admits that his achievements are not independent from those of his Hungarian and foreign contemporaries and predecessors. But he finds the essence of Medgyessy's art in the fact that "in his works the conciseness and idol-like character of the Sumerian, Egyptian and archaic Greek sculpture and the harmony, serenity, delight of life and humanistic totality of the classical Greek art are revived."

The study of Péter Kovács deals with the tipical Hungarian characteristics of Medgyessy. He points at the fact that the artist lived in an age when not only extremist nationalism but also the true care of the nation's interests did put the national character in the limelight. This intellectual background allowed the artist to find a good balance of universal and national and so he created that very special equilibrium that makes his works outstanding.

The two studies are followed by a rich collection of selected extracts written about Medgyessy by significant art historians and critics of the century. The analysing articles are completed by remembrances of contemporary writers and fellow artists.

Áron Tóbiás: In the Studio (Radio-interview with Ferenc Medgyessy) *4*
Sándor Kontha: Medgyessy Among His Contemporaries *8*
Péter Kovács: The National Character of Medgyessy *14*
Contemporaries About Ferenc Medgyessy *17*

Two Decades

In our series of interviews titled Two Decades this time two artists are introduced. György Fekete, interior designer was the pupil of Gyula Kaesz at the Academy of Applied Arts.

After his graduation he started to work at an architectural planning office where he participated in designing the internal spaces of larger buildings—like hotels, party-centres, universities, hospitals etc. Later he went on to design Hungarian exhibitions presented abroad and besides he also made some furniture like bookshelves etc. Recently he was appointed to be the director of the Secondary School of Fine Arts what brought new challenges for György Fekete: he has to create balance between the level of teaching arts and the ever growing demands in the changing conditions.

Imre Schrammel, the ceramist was also a student of the Academy of Applied Arts. First he was the pupil of Miklós Borsos, the sculptor, but later his interest led him to work with porcelain. It was a long-lasting struggle till he found the very material suitable to express his own character: it was the most rough, previously only for industrial purposes used fire-clay. His works done after the beginning of the sixties are truly reflecting his continuous fight with the new material, that very strong intellectual and physical concentration which was necessary to overcome a material resisting artistical efforts.

László Menyhárt: A Sore Place (An interview with György Fekete) *24*
Iván Rozgonyi: Relief by Constraint (An Interview with Imre Schrammel) *30*

The following articles of our present number report about the exhibition organized in Moscow on the occasion of the looth anniversary of the birth of the excellent Armenian painter Martiros Saryan, about the activity of Tamás Konok, Hungarian painter living in Paris and about the most important exhibitions in Budapest and at the countryside organized during the last months.

Let us look together at

the Eloquent Carpets of Azerbaidjan (Rasim Efendi) *36*

Window on the World

Anatoly Kantor: Flowers of Armenia (The exhibition of Martiros Saryan in Moscow) *42*
Ferenc Bodri: Notes on the Paintings of Tamás Konok *44*

Books

Portrait of József Egry (László Csányi) *48*

Workshop

Ferenc Lantos—Károly Halász: Colony of Artists Doing Visual Experiments (Paks, 1980) *50*

Exhibitions

Lajos Lóska: 15×15 cm (3rd International Biennial of Mini Textile Works) *52*
Gyula Kovács: Commemorative Exhibition of István Martsa *53*
Ágnes Gyetvai: Delicate Peace (Exhibition of Vera Székely) *53*
György Theisler: Exhibition of Ilona Kassitzky *55*
Gábor Pataki: New Graphic Acquisitions *56*
Katalin Gellér: Commemorative Exhibition of Miksa Róth *57*
Ottó Mezei: Enamel Works of Lilla Bencze *58*
Péter Sinkovits: Collecting in the Age of Pop Art (Foreign graphics from the collection of Imre Bak) *59*

On the cover Ferenc Medgyessy: Self-portrait, bronze, 10×10 cm (photo by István Somfai)

Содержание

Начиная с настоящего номера наш журнал будет выходить в новом формате. Изменившиеся условия настоятельно требуют сближения нашего журнала с изобразительным искусством современности. Это и побудило нас на то, чтобы вместо прежней элегантной, пожалуй, несколько аристократической формы нашего журнала выбрать меньший формат, дающий нам больше подвижности в редактировании, в верстке и, следовательно, позволяющий нам более обширно информировать читателей о текущих событиях отечественной и зарубежной художественной жизни. Сохраняя оправдавшиеся отделы журнала, редакция намерена предоставить более широкий простор злободневным дискуссиям, а также критике художественных книг и выставок.

Меддьеши

Первая часть настоящего номера журнала посвящается 100-й годовщине со дня рождения Ференца Меддьеши. Другой выдающийся венгерский скульптор 20 в. Бени Ференци дал мастерству Меддьеши такую оценку: «Меддьеши является лучшим венгерским скульптором, наиболее целостным и индивидуальным... это первый из венгерских скульпторов, творчество которого универсально и предназначено всему человечеству...» Печатается текст радиоинтервью, сделанного с художником в 1954 г. В нем Меддьеши вспоминает о своем родном городе — Дебрецене —, о годах учебы в медицинском институте, о годах учения искусства в Париже, о полученных там впечатлениях. Рассказывая об узловых моментах своей жизни и творчества, художник сформулирует свое художественное кредо: «Скульптор имеет в своих руках огромную силу, если он способен показать людям красоту жизни и своими средствами привить им любовь к ней». — Статья Шандора Конты посвящена вопросу о месте творчества Ф. Меддьеши в истории искусства. Творчество скульптора, как утверждает автор, не является независимым ни от достижений отечественных и заграничных художников — современников Меддьеши, ни художников прошлого. Суть его творчества он видит в том, что «в нем возродились массивность и идолоподобность шумерской, египетской, греческой архаической скульптуры, классическая греческая гармония, ее светлая жизнерадостность, гуманистическая целостность.»

В статье Петера Ковача рассматривается венгерский характер творчества Меддьеши. Указывается на то, что художник жил в такой период, когда вопросы национального характера искусства волновали не только представителей ярого шовинизма, но и людей, живших интересами нации. Лишь на таком духовном фоне стало возможным для художника найти то единство и равновесие национального и общечеловеческого начал, которые и сделали искусство Меддьеши уникальным.

После двух статей, посвященных творчеству Ф. Меддьеши печатается обширный сборник отрывков из работ о творчестве художника виднейших искусствоведов и критиков 20 века.

Арон Тобиаш: В мастерской художника (радио-интервью с Ференцом Меддьеши) *4*
Шандор Конта: Меддьеши среди современников *8*
Петер Ковач: Венгерский национальный характер творчества Меддьеши *14*
Современники вспоминают о Ференце Меддьеши *17*

Два десятилетия

В серии интервью под заголовком «Два десятилетия» мы знакомим читателей с двумя представителями прикладного искусства. Архитектор интерьера Дёрдь Фекете в Институте Прикладного искусства был учеником Дюлы Кеса. Защитив диплом он устроился на работу в конструкторском бюро, где он участвовал в работах по отделке внутренних пространств крупных общественных зданий — гостиниц, здания партийного комитета, медицинского университета, клиник. Позднее он занимался проектированием выставочных павильонов за рубежом, а также предметов внутреннего убранства зданий — в частности мебели, книжных шкафов и др. Недавно Д. Фекете был назначен директором Художественной Гимназии, новая должность ставит перед ним новые задачи: приспособить художественную подготовку учеников к новым, изменившимся условиям жизни, к возросшим требованиям общественности.

Керамик Имре Шраммель также окончил Институт прикладного искусства. Свою творческую работу он начал учеником Миклоша Боршоша, но позднее он перешел к фарфору. Потребовались долгие годы трудных исканий, чтобы найти наиболее адекватный своей личности, способу выражения материал: грубый шамот, употреблявшийся до тех пор только в промышленности. Работы художника, созданные с начала 1960-х годов, верно отражают его непрестанную борьбу с новым материалом, сосредоточенные умственные и физические усилия, которые необходимы были для одержания победы над материалом, сопротивлявшимся художественному оформлению.

Ласло Меньхарт: Больное место (беседа с Дёрдем Фекете) *24*
Иван Розгони: Когда принудительное обстоятельство превратилось в выгоду (беседа с Имре Шраммелем) *30*

В дальнейших статьях, публикуемых в настоящем номере, рассказывается о московской выставке по случаю 100-летия со дня рождения выдающегося армянского художника Мартироса Сарьяна, о творческой деятельности живущего в Париже венгерского художника Тамаша Конока, а также о наиболее важных и интересных художественных выставках в Будапеште и в городах периферии.

Посмотрим вместе

Рассказывающие сказки ковры Азербайджана (Расим Эфенци) *36*

Окно в мир

Анатолий Кантор: Цветы земли Армении (московская выставка произведений Мартироса Сарьяна) *42*
Ференц Бодри: Примечания к картинам Тамаша Конока *44*

О книгах

Портрет Йожефа Эгри (Ласло Чани) *48*

Мастерская

Ференц Лантош—Карой Халас: Экспериментальная колония художников (г. Пакш, 1980 г.) *50*

Выставки

Лайош Лошка: 15×15 см (о III Международном бьеннале миниатюрных текстильных изделий) *52*
Дюла Ковач: Выставка, посвященная памяти Иштвана Марчи *53*
Агнеш Детваи: Хрупкий мир (выставка работ Веры Секей) *53*
Дёрдь Тейслер: Выставка работ Илоны Кашшицки *55*
Габор Патаки: Вновь приобретенные графические работы *56*
Каталин Геллер: Выставка, посвященная памяти Микши Рота *57*
Отто Мезеи: Эмалевая живопись Лиллы Бенце *58*
Петер Шинкович: Коллекционирование в период искусства «поп арт» (графика иностранных художников в коллекции Имре Бака) *59*

На обложке Ференц Меддьеши: Автопортрет. Бронза, размер 10×10 см. (Фотоснимок Иштвана Шомфаи)

Könyvajánlatunk

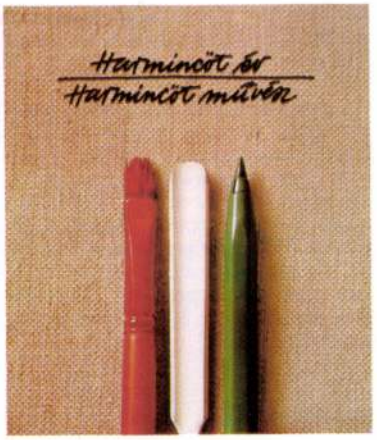

**Harmincöt év –
Harmincöt művész**
Szerkesztette Aradi Nóra

A kötet a felszabadulás utáni magyar művészet harmincöt reprezentáns személyiségét mutatja be. Megtaláljuk közöttük a magyar művészet klasszikus alakjait (Bernáth Aurél, Pátzay Pál, Ferenczy Noémi, Gádor István), a nagy újító egyéniségeket (Korniss Dezső, Vilt Tibor, Schaár Erzsébet), a középnemzedék vezető egyéniségeit (Vigh Tamás, Kiss István, Kokas Ignác Szalay Ferenc) és a fiatalabbak képviselőit (Asszonyi Tamás, Kő Pál) is. A harmincöt művészt egy-egy rövid portré és nyolc kép mutatja be. A portrék szerzői a magyar művészettörténet-írás és kritika ismert alakjai: többek között Németh Lajos, Miklós Pál, Rózsa Gyula, Szabadi Judit, Kovács Péter, P. Szűcs Julianna, Horváth György.

364 oldal, kb. 84 színes és 230 fekete-fehér reprodukció, 19,5x22 cm, vászonkötésben, borítóval. Ára: 270,– Ft

**Szabó Júlia:
A magyar aktivizmus
képzőművészete**

A XX. század második és harmadik évtizedének művészeti mozgalma, az aktivizmus manifesztumai szerint az aktivista művész alkotásaival, állásfoglalásaival képes a valóság, a világ átformálására. Az aktivizmus filozófiai háttere a tett, a cselekvés filozófiája. 1910 körül Berlinben, Bécsben, Párizsban, Moszkvában és Budapesten számos művészcsoport vallja azt a gondolatot, amelyet Fülep Lajos fejtett ki Nietzsche-tanulmányában: „a filozófiának lehet feladata a megismerés... hogy azután, ha e kérdést megoldotta, kíméletlen bátorsággal lásson neki a világ megváltoztatható fele javításának." A magyar aktivizmus – elsősorban német példák nyomán – a világháború második évében született meg. Szabó Júlia művészettörténész több éves kutatómunka után mutatja be és elemzi a magyar aktivizmus képzőművészeti eredményeit, a fauve, a futurista, az expresszionista és kubista irányzatokkal közös vonásait, s a mozgalom második korszakában az aktivista konstruktivizmus kibontakozását. A kötetet gazdag dokumentumanyag, csaknem 300 fekete-fehér és mintegy 30 színes kép illusztrálja, amelyek a budapesti Magyar Nemzeti Galériában, a pécsi Janus Pannonius Múzeumban, jelentős európai és amerikai köz- és magángyűjteményekben levő aktivista képeket, grafikákat és sajtódokumentumokat mutatnak be, több esetben első közlésben a közönségnek.

Kb. 248. oldal, 38 színes és 263 fekete-fehér reprodukció, 21x23,3 cm, vászonkötésben borítóval. Ára: 180,–Ft.

Művészet

Rideg Gábor *főszerkesztő*
Timár Árpád *főszerkesztő-helyettes*
Rozgonyi Iván *olvasószerkesztő*
Kemény Zoltán *tervezőszerkesztő*
Menyhárt László *mb. rovatvezető*
Sinkovits Péter *rovatvezető*
Lóska Lajos *rovatvezető-helyettes*
Székely Ágnes *tördelőszerkesztő*
Kovács Gyula *munkatárs*
Somfai István *fotó*
Somogyi György *munkatárs*

Számunk munkatársai:

Tóbiás Áron *újságíró*,
Új Tükör
Kontha Sándor *művészettörténész, tudományos főmunkatárs*,
MTA Művészettörténeti Kutató Csoport
Kovács Péter *művészettörténész*,
István Király Múzeum, Székesfehérvár
Raszim Efendi *művészettörténész*,
Szovjetunió, Baku
Anatolij Kantor *művészettörténész*,
Szovjetunió, Moszkva
Bodri Ferenc *tanár, művészeti író*
Csányi László *újságíró*,
Szekszárd
Lantos Ferenc *festőművész*,
Pécs
Halász Károly *festőművész*,
Paks
Gyetvai Ágnes *művészeti író*
Theisler György *művészettörténész*,
Magyar Munkásmozgalmi Múzeum
Pataki Gábor *művészettörténész*,
MTA Művészettörténeti Kutató Csoport
Gellér Katalin *művészettörténész*,
MTA Művészettörténeti Kutató Csoport
Mezei Ottó *művészettörténész*,
Népművelési Intézet

A
MŰVÉSZETI ALAP
VÁSÁRLÁSAI
1980

KISPLASZTIKÁK
FESTMÉNYEK

január 16.-február 8.

MŰCSARNOK
Budapest XIV. Dózsa György út 37.

Magyar Nemzeti Galéria

Medgyessy Ferenc
szobrászművész
emlékkiállítása

január 8.-március 1.

Csohány Kálmán
emlékkiállítása

1981.I.15.-II.15.

VIGADÓ GALÉRIA
Budapest V. Vigadó tér 2.

Iparművészeti Múzeum

Budapest IX.
Üllői út 33/37

Szecessziós üvegek

az Iparművészeti Múzeum
gyűjteményében

a hónap műtárgya
januárban:

Miseruha
a XV. századból

Medgyessy Ferenc: Művészet, bronz, 280 cm, 1930 (fotó Hapák)

Csak jó vagy rossz művészetet tudok.
Jó, ha annak az alapja a megérzésnek ösztönös naiv
és egyszerű megnyilatkozása, mint amilyen
a gyermekeké, a primitív népeké vagy koroké,
vagy a nagy zseniké – a nagy gyermekeké.
Amit aztán ezek hibáztak,
a követők nagy serege korrigálja és agyonjavítja,
agyonspekulálja és megdögleszti.
– Így romlik el minden jó művészet.
Mifelénk sajnos ebből van legtöbb.
A közönség szeme pedig azt szokja meg, amit lát.

(Medgyessy Ferenc: Válasz a Magyar Írás körkérdésére, 1926)

KONOK

Konok Tamás festőművész kiállított műveinek jegyzéke

1.	Elhatárolt terek 1976	114x146 cm	akril, vászon
2.	Koordinált fehérek 1977	40x30 cm	akril és grafit, papír
3.	Gyorsuló és lassuló vonalak 1979	114x146 cm	akril, vászon
4.	Felosztott tér 1979	120x120 cm	akril, vászon
5.	Fehér és fekete forma 1979	97x130 cm	akril, vászon
6.	Koordinált fehérek 1979	190x130 cm	akril, vászon
7.	Fekete graphidion I. 1980	190x140 cm	akril, vászon
8.	Fekete graphidion II. 1979	190x140 cm	akril, vászon
9.	Fekete graphidion III. 1980	190x140 cm	akril, vászon
10.	Sárga graphidion 1980	97x130 cm	akril, vászon
11.	Forma közbeeső zónákkal 1980	130x160 cm	akril, vászon
12.	Fehér akcentus 1980	130x160 cm	akril, vászon
13.	Mérték 1980	130x160 cm	akril, vászon
14.	Felosztott tér 1980	130x160 cm	akril, vászon
15.	Téri játékok 1980	143x108 cm	akril, vászon
16.	Opál 1980	73x92 cm	akril, vászon
17.	Barna graphidion 1980	73x92 cm	akril, vászon
18.	Fehér tér I. 1980	32x37 cm	akril, vászon
19.	Fehér tér II. 1980	32x37 cm	akril, vászon
20.	Graphidion 1981	65x65 cm	akril, vászon
21.	Espacement I. 1981	65x65 cm	akril, vászon
22.	Espacement II. 1981	65x65 cm	akril, vászon
23.	Barna tér 1981	65x65 cm	akril, vászon
24.	Vonalösszefüggések 1981	65x70 cm	akril, vászon
25.	Feszültség 1981	65x65 cm	akril, vászon
26.	Fekete graphidion 1981	114x70 cm	akril, vászon
27.	Fekete graphidion 1981	114x70 cm	akril, vászon
28.	Szintézis I. 1981	32x37 cm	akril, vászon
29.	Szintézis II. 1981	32x37 cm	akril, vászon
30.	Szintézis III. 1981	32x37 cm	akril, vászon
31.	Szintézis IV. 1980	32x37 cm	akril, vászon
32.	Szintézis 1981	18x24 cm	akril, vászon
33.	Vertikális vörös 1981	23x23 cm	akril, vászon
34.	Rózsaszín tér 1981	18,5x25 cm	akril, vászon
35.	Mini graphidion 1981	26x16 cm	akril, vászon

36. Megbillent tér 1981	18x20,5 cm	akril, vászon
37. Vertikális graphidion 1983	24x17 cm	akril, vászon
38. Centrikus tér 1984	21x21 cm	akril, vászon
39. Lebegő forma 1984	21,5x21,5 cm	akril, vászon
40. Téri elmozdulások 1984	19,5x19 cm	akril, vászon
41. Vörös és narancs akcentus 1984	18,5x18,5 cm	akril, vászon
42. Elfordult terek 1984	22,5x22,5 cm	akril, vászon
43. Fehér végtelen 1934	22,5x22,5 cm	akril, vászon
44. Fehér tér 1984	11x11 cm	akril, vászon
45. Relief 1980	32x32 cm	akril, vászon
46. Fehér relief 1980	32x37 cm	akril, vászon
47. Tondo collage 1984	10x10 cm	akril, vászon
48. Mini collage I. 1984	10,5x10,5 cm	akril, vászon
49. Mini collage II. 1984	10x10 cm	akril, vászon
50. Fehér relief I. 1983	10x9 cm	akril, fa
51. Fehér relief II. 1983	10x9,5 cm	akril, fa
52. Két relief négyzet 1934	23x23 cm	akril, fa és vászon
53. Relief szürke térben 1984	21x21,5 cm	akril, fa és vászon
54. Relief 1984	8x10 cm	akril, fa
55. Espacement 1977	50x60 cm	szerigráfia, papír
56. Hommage a Bartók 1978	30x50 cm	szerigráfia, papír
57. Sárga akcentus 1982	50x66 cm	szerigráfia, papír
58. Szürke tér 1983	50x60 cm	szerigráfia, papír
59. Koordinált vörösek 1983	30x50 cm	szerigráfia, papír

KONOK

FESTMÉNYEK, KOLLÁZSOK

TIHANYI MÚZEUM – 1984

Napjaink képzőművészetének uralkodó divatja a modern ellenforradalma a modern ellen. A folyamatosságnak azokat az értékeit veszi célba, amelyeket Konok Tamás festészete is képvisel: az intellektuális és esztétikai igényességet, a művészet erkölcsét, amellyel az egyén és a közösség életében nélkülözhetetlenné teszi magát, ami a Konok-kép felépítésében, a festő munkamódszerében oly nyilvánvalóan jelen van.

Az érintetlen vászonra érzelmek kifejeződéseként először a festékréteg kerül, amely egyszerre jeleníti meg a végtelen teret és a személyiséget, aki elemi indulattal birtokba akarja venni. Az örök emberi ambícióban való részvétel igénye vallomás erejűvé teszi a faktúrát, egymáshoz közel álló tónusokkal és valőrökkel közvetíti a lírai tanúságtételt, erősebb vagy tompított fényértékű felületek váltogatásával, az egész csendes harmóniájával, amelyből csak néha szól ki egy élesen elütő színfolt, mint zenekarból a hangszerszóló. A festett rétegre kerülnek a többnyire geometriailag meghatározott, gyakran kis felületre szűkült formák, az értelmező rend, a birtokba vevő, meghódító gondolkodás logikus jeleiből összeállított szerkezet. A formák jelentését a harmadik réteg, a vonalstruktúra teszi végérvényessé, az absztrakt rendet személyessé, a költészet többletével árnyalván az állítást. A három réteg közül tehát csak a középső, a formáé általánosított. A majdnem anyagtalan vonalháló sem rendszertelen; függőlegesek és vízszintesek azonos aránya a képet statikussá teszi, a vonalak szűkebb vagy tágabb köze reliefszerűvé a formát, anélkül, hogy a geometriai rendből kizökkentené. Találkozásuk súlypontot képez: a hajszálfinom vagy testesebb váltakozása a mélység illúzióját kelti; az egyenesből ívvé változó a formákat kapcsolódni, máskor távolodni akarás feszültségével telíti. Ha ecset helyett krétával, szénnel húzta a vonalat, ritmusa lüktető lesz, lassul és gyorsul, de irányt is jelöl, vezeti a tekintetet. Az ív az organikus képzetét kelti az egyenes mesterkélt volta ellentéte illetve kiegészítőjeként; gyakran keretet alkotnak a vonalak, a kereten belül drámát a drámában. A szín és a vonal a pillanatnyit és az ősit jelenti Konok képein, a forma pedig a jelen, Malevics és Mondrian, Liszickij és Nicholson századához való kötődést.

Sík Csaba

Delacroix röviddel a halála előtt így írt: „Egy kép legfőbb érdeme, ha ünnep a szem számára." Az „ünnep", a pusztán esztétikai jellegű élmény fogalma a „l'art pour l'art" megnyilatkozásaihoz és a geometriai absztrakció stílusában fogant művek szemléléséhez kötődik, ellentétben a magukat „elkötelezett"-nek tartó művekével.

A geometrián alapuló művészi gyakorlat el kíván szakadni a történéstől, az esetlegességtől. Egy spanyol festő – akitől távol áll honfitársainak lírai hevülete – ezt mondta: „Konstruktivistának vallom magam; nem szándékom a nyomorúság és a bajok leleplezése; inkább álmaim világát akarom ábrázolni a vásznon: a rendet, az egyensúlyt, a derűt." Ez a szemléletmód Malevics vagy Mondrian misztikumával rokon, de emlékeztet Platón híres mondására is az önmagukban szemlélt egyenesek és görbék szépségéről.

Konok Tamás, a teljes művészi érettség korába érkezve, igen eredeti módon kapcsolódik a geometriai absztrakció kifejezésmódját választó művészek közösségébe. Úgy látszik, azt a feladatot tűzte maga elé, hogy – miközben maga is örömét leli benne – meglepjen minket tematikai fejlődésének váratlan jellegével, hogy minden képén újabb és újabb kiszámíthatatlan dologgal hökkentsen meg, miközben mindvégig biztosítani kíván az elvi aszimmetriában megnyilvánuló egyensúlyról.

Ha néhány évet visszafelé haladunk az időben, megállapíthatjuk, hogy Konok fejlődése módszeresen bontakozott ki, a kompozíció elemeinek állandó egyszerűsödése felé haladva. Így 1975–76-ban keletkezett művein tört tónusú, nagy felületek dominálnak, amelyeket egy vagy két élénk színfolt világít meg. A felületek statikáját lineáris elemek – egyenesek és görbék – hozzák mozgásba. A későbbiekben a színek egyszerűsödésének lehetünk tanúi: a feketék, szürkék és fehérek válnak uralkodóvá. Jelenleg Konok újabb lépést tesz a letisztult lényegábrázolás felé: szinte kizárólag a fehér vonalat alkalmazza a különböző feketéken, vagy fekete vonalat a fehér háttér előtt.

Magától értetődő, hogy Konok munkássága – s különösképpen utolsó időszakának az erősödő koncentráció felé haladó művei – elképzelhetetlen a megfelelő technika nélkül. Az akril színek alkalmazása – ami jelentősen módosította a modern esztétikát – összhangban áll az egyértelmű kifejezésmóddal Konok művészetében. A művek elemzésekor nem lehet eléggé hangsúlyozni a felhasznált anyagok jelentőségét és azok szoros kapcsolatát a mondanivalóval. Az eredmény – túl a vázlatokon és elképzeléseken – a választott anyag *lehetőségei* és *határai* ismeretének köszönhető.

Konok Tamás munkássága – amilyennek jelenlegi eredményei és a jövőbe mutató folytonossága alapján ma látjuk – jelentős helyet foglal el a geometriai absztrakció antiromantikus „iskoláján" belül. Konklúzióként hadd idézzük a század egyik igen jelentős művészének, az ugyancsak magyar származású Moholy-Nagynak a véleményét: „A gondosan kivitelezett, matematikailag harmonikus formáknak érzelmi töltésük van; az érzelem és értelem közötti tökéletes egyensúlyt teljesítik meg."

Paul Seylaz

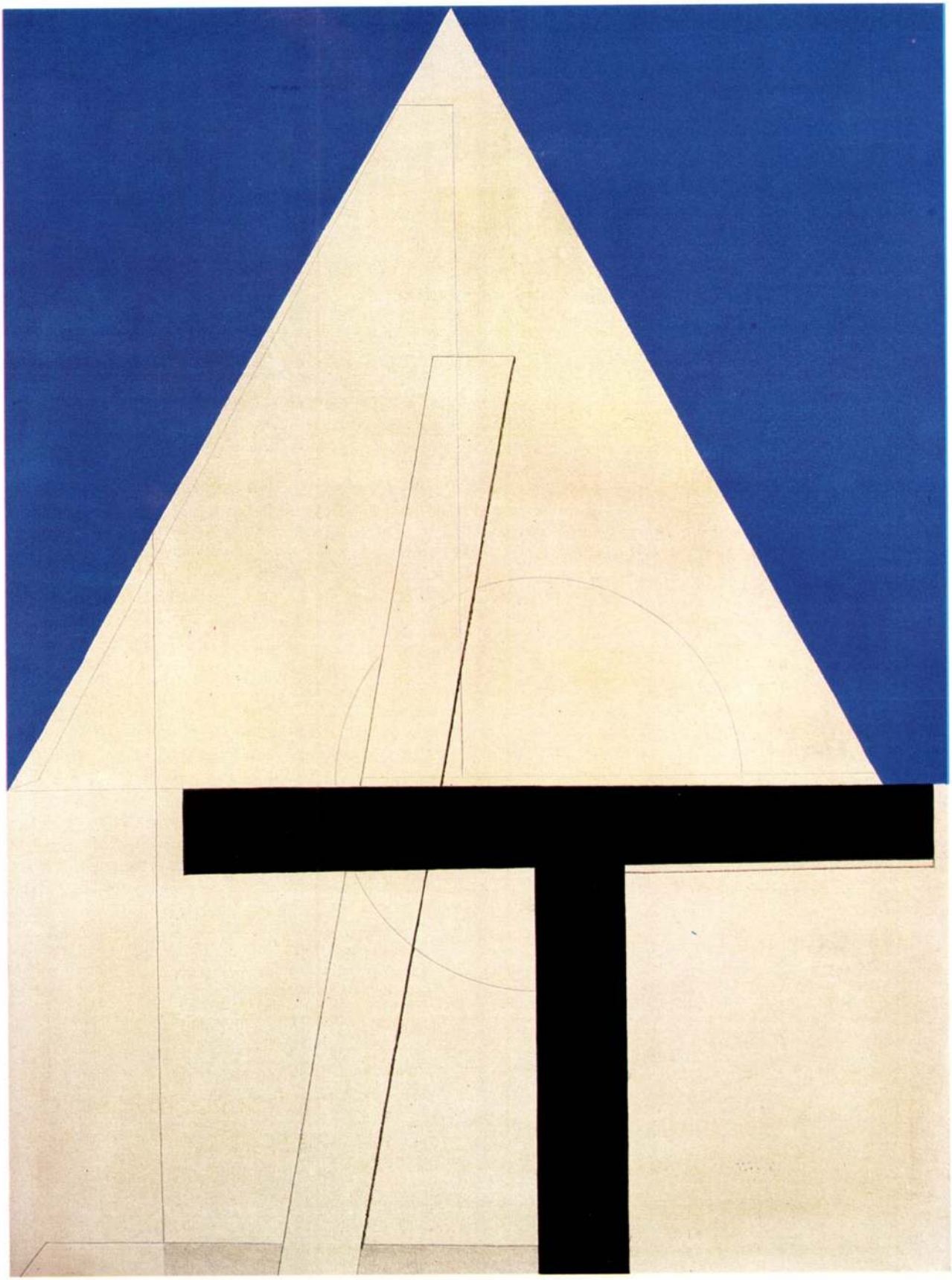

1. Téri játékok, 1980.

Delacroix écrivait peu de temps avant sa mort: „Le premier mérite d'un tableau est d'être une fête pour l'oeil." Cette notion de fête, de plaisir purement esthétique, est liée aux manifestations de „l'Art pour l'Art" et à la contemplation des ouvrages de l'Abstraction géométrique, en opposition aux oeuvres qui se veulent „engagées".

La pratique d'un art à base géométrique se veut dégagée de l'événement, de la contingence. Un peintre d'Espagne, étranger à la véhémence lyrique de ses confrères, nous disait: „Je suis constructiviste; il ne m'intéresse pas de dénoncer les misères et les malheurs; je préfère exprimer sur ma toile le monde que je rêve, l'ordre, l'équilibre, la sérénité." Un tel point de vue se rapproche de la mystique de Malevitch ou de Mondrian, ou encore de la célèbre déclaration de Platon sur la beauté des droites et des courbes considérées en elles-mêmes.

Thomas Konok, parvenu à l'âge de la pleine maturité artistique, s'inscrit de façon fort originale dans le concert des artistes se vouant à l'abstraction géométrique. Il semble qu'il se soit donné pour tâche, en s'y amusant, de nous surprendre par l'inattendu de ses développments thématiques, de nous conduire sur sa toile d'imprévu en imprévu, en nous assurant toujours d'un équilibre réalisé dans une asymétrie de principe.

En remontant à quelques années en arrière, on constate que l'évolution de Konok s'est développée méthodiquement, tendant à la simplification progressive des éléments constituant la composition. Ainsi, vers 1975–76, dominent de grandes surfaces de tons rompus, allumés d'un ou deux éclats de tons vifs. Des trajectoires d'éléments linéaires, rectilignes et curvilignes, apportent leur mouvement dans la statique des surfaces. Plus tard, une simplification chromatique intervient, donnant priorité aux noirs, gris et blancs. Actuellement, Konok fait un pas de plus vers une épuration visant à dire l'essentiel: il emploie presque exclusivement le tracé blanc sur noirs variés ou le tracé noir sur fond blanc.

Il va sans dire que l'oeuvre de Konok, et singulièrement dans les derniers appels progressifs à la concentration, est tributaire d'une technique appropriée. L'emploi des couleurs acryliques (qui a modifié bien des esthétiques de l'art moderne) s'accorde à l'expression sans ambiguité chez Konok. On ne dira jamais assez, dans l'analyse des oeuvres, l'importance du matériau employé et sa correspondance aves les intentions de ces oeuvres. La réussite, au-delà des croquis et de la conception, est faite de la connaissance des possibles et des limites du véhicule choisi.

L'oeuvre de Thomas Konok, telle qu'elle apparaît aujourd'hui en son aboutissement et ses promesses de continuité, s'inscrit de facon majeure dans cette „école" antiromantique de l'abstraction géométrique. Aussi bien allons nous emprunter notre conclusion à un très grand artiste du siècle, lui aussi Hongrois d'origine, Moholy-Nagy: „Les formes mathématiquement harmonieuses, exécutées avec précision, sont remplies de qualités émotionnelles; elles représentent l'équilibre parfait du sentiment et de l'intelligence."

Paul Seylaz

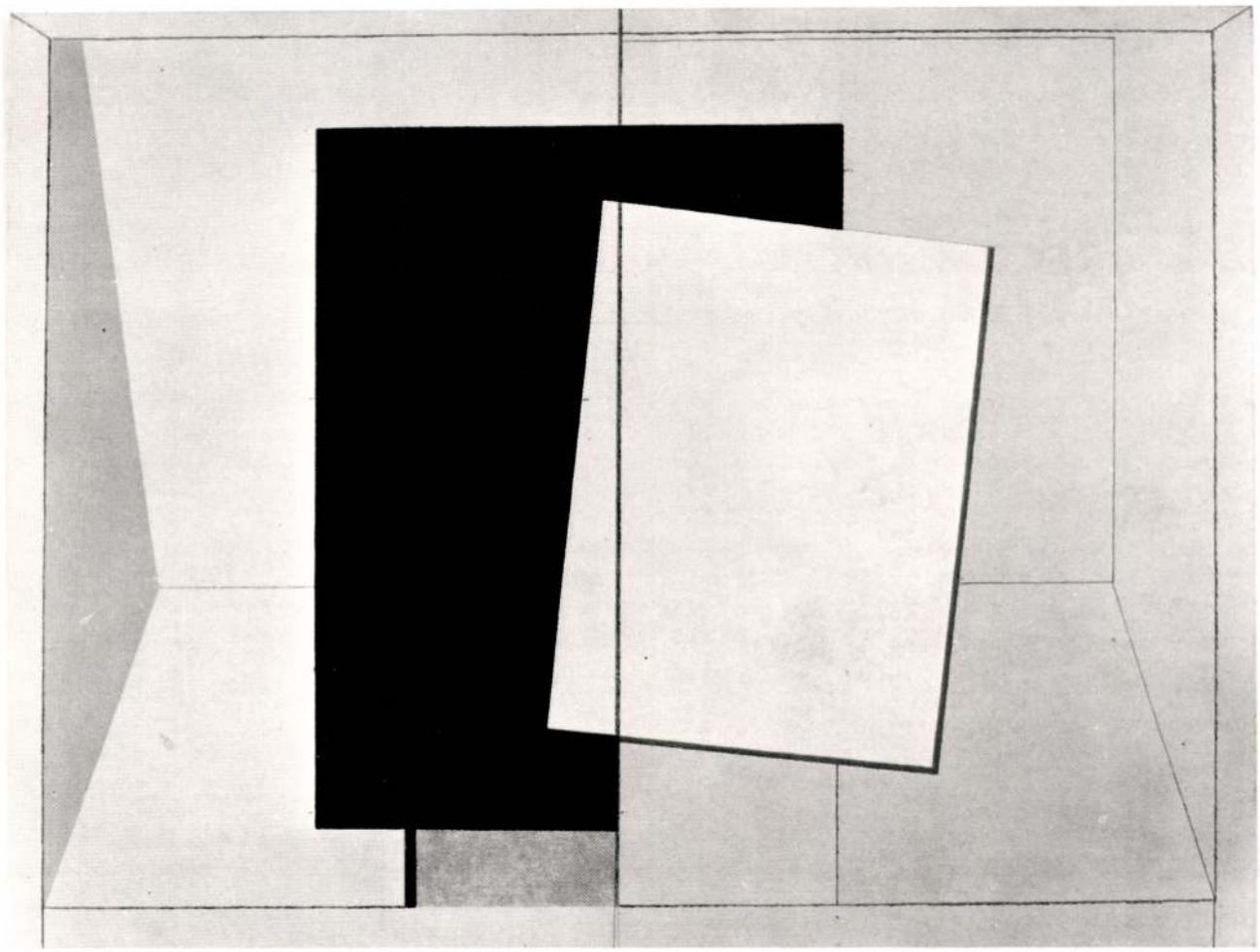

2. Fehér és fekete forma, 1979.

Kurz vor seinem Tod schrieb Delacroix: „Das Hauptverdienst eines Bildes ist, ein Fest fürs Auge zu sein." Der Begriff des Festes, der rein ästhetischen Freude, ist mit den Äußerungen des l'Art pour l'Art und mit der Betrachtung von Werken geometrischer Abstraktion verbunden, im Gegensatz zu Werken, die „eingagiert" sein wollen.

Die Ausübung einer Kunst auf geometrischer Basis will sich von Ereignissen und Zufälligkeiten freimachen. Ein spanischer Maler, abweichend von der heftigen Lyrik seiner Kameraden, sagte uns: „Ich bin Konstruktivist; mich interessiert es nicht, Elend und Unglück darzustellen, ich ziehe es vor, auf meiner Lainwand die von mir erträumte Welt wiederzugeben, die Ordnung, das Gleichgewicht, die Heiterkeit." Solch ein Gesichtspunkt nähert sich der Mystik eines Malewitsch oder der eines Mondrian, oder noch viel mehr der berühmten Erklärung Platons von der Schönheit der geraden und der krummen Linien an sich.

Als Thomas Konok die volle künstlerische Reife erreichte, trug er sich auf eine sehr originelle Weise in die Gemeinschaft der Künstler ein, die sich der geometrischen Abstraktion widmeten. Es hat den Anschein, als habe er für sich die Aufgabe gewählt, uns durch das Unerwartete seiner thematischen Entwicklung zu überraschen und, sich darüber amüsierend, uns auf seiner Leinwand vom Unvorhergesehenen zum Unvorhergesehenen zu führen, uns aber eines Gleichgewichts zu versichern, das er in einer grundsätzlichen Asymmetrie verwirklicht.

Schalten wir ein paar Jahre zurück, und stellen dann fest, daß sich der Weg Konoks methodisch entwickelt hat, indem er sich bemühte, die Elemente, aus denen die Komposition besteht, fortgesetzt zu vereinfachen. So dominierten um 1975/76 die großen Flächen in gebrochenem Ton, in denen ein oder zwei überraschend lebhafte Farben aufleuchten. Lineare Durchmesser, gerade oder gebogene, bringen Bewegung in die statische Flache. Später kommt die Vereinfachung der Farben hinzu, in der Schwarz, Grau und Weiß vorranging werden. Zurzeit macht Konok einen weiteren Schritt zur Läuterung, in der Absicht das Wesentliche zu sagen; er verwendet fast ausschließlich den weißen Strich auf verschieden schwarzer oder den schwarzen Strich auf weißer Grundlage

Es versteht sich von selbst, daß Konoks Werke, und besonders in seinen letzten fortschrittlichen Bemühungen um die Konzentration, einer angeeigneten Technik verpfilchtet sind. Die Verwendung der Akryl-Farben (die die Ästhetik der modernen Kunst vielfach verändert hatte), gleicht sich bei Konok ohne Zweideutigkeit dem Ausdrücken. Man kann bei der Analyse der Werke nicht oft genug betonen, wie wichtig die verwendeten Materialien und ihre Übereinstimmung mit der Absicht der Werke sind. Der Erfolg, abgesehen von den Skizzen und Entwürfen, hängt von der Kenntnis der Möglichkeiten und Grenzen der gewählten Mittel ab.

Das Werk des Thomas Konok – so wie es uns heute mit seinen Ergebnissen und Aussichten auf Fortsetzung überblicken, ist auf das engste mit der antiromantischen „Schule" der geometrischen Abstraktion verbunden. Zweifellos entlehnen wir unsere Feststellung der Aussage eines sehr großen Künstler des Jahrhunderts – ebenfalls ungarischer Abstammung – Moholy-Nagy: „Die mathematisch-harmonischen Formen, präzise ausgeführt, sind von emotionellen Eigenschaften erfüllt, sie stellen das vollkommene Gleichgewicht von Gefühl und Intelligenz dar."

Paul Seylaz

Aus dem Französischen von Géza Engl

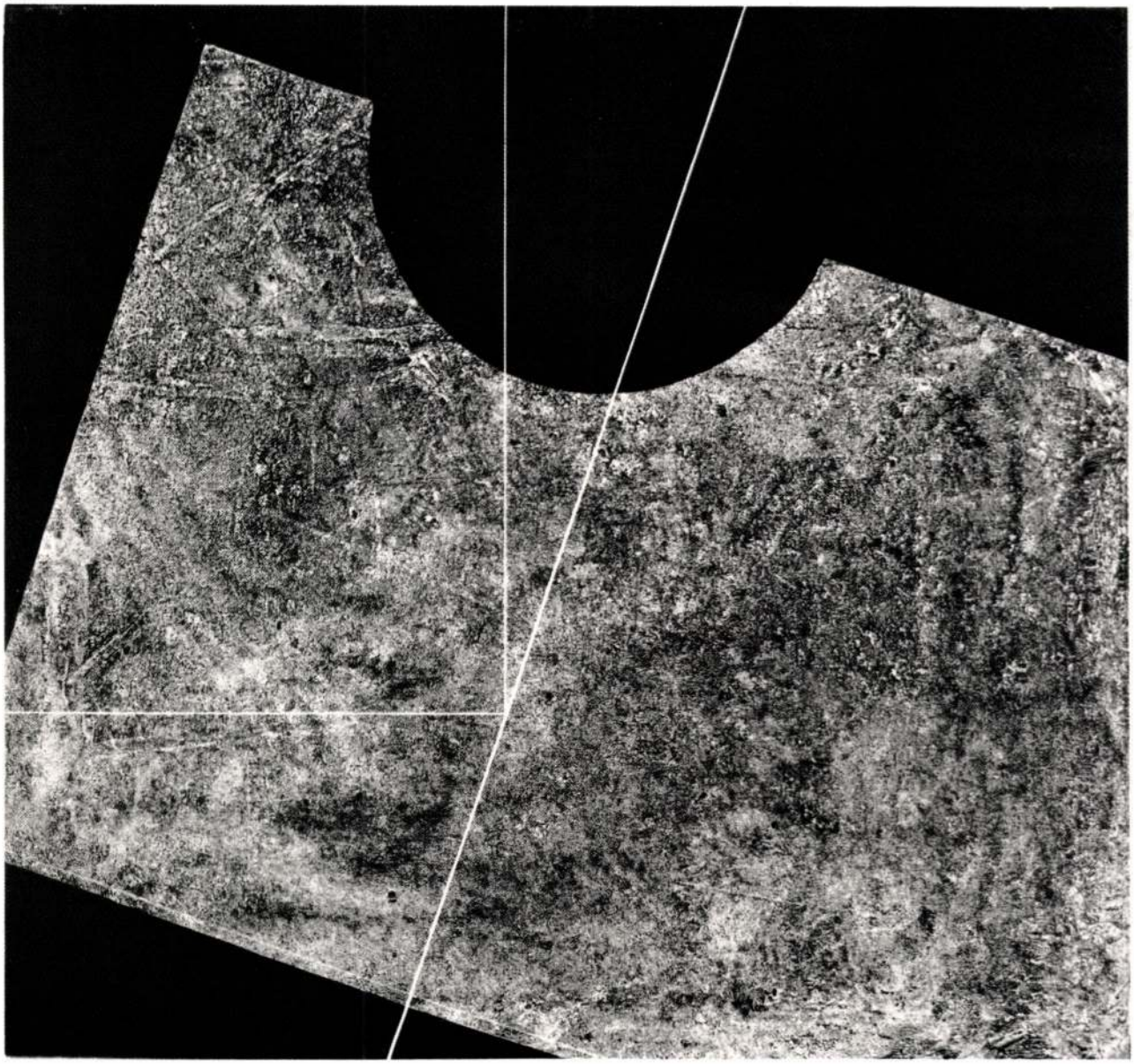

3. Vonalösszefüggések, 1981.

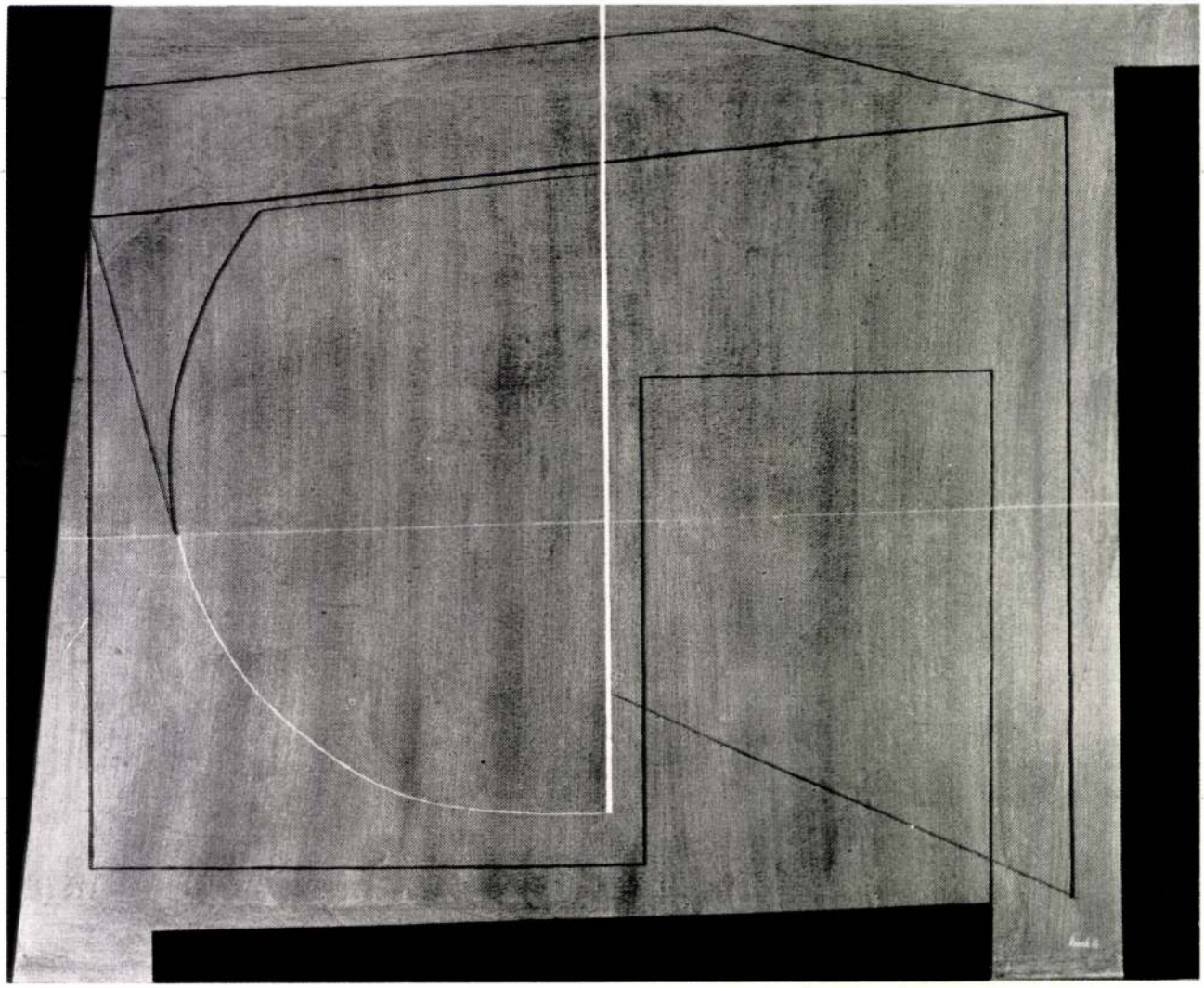

4. Elhatárolt terek, 1976.

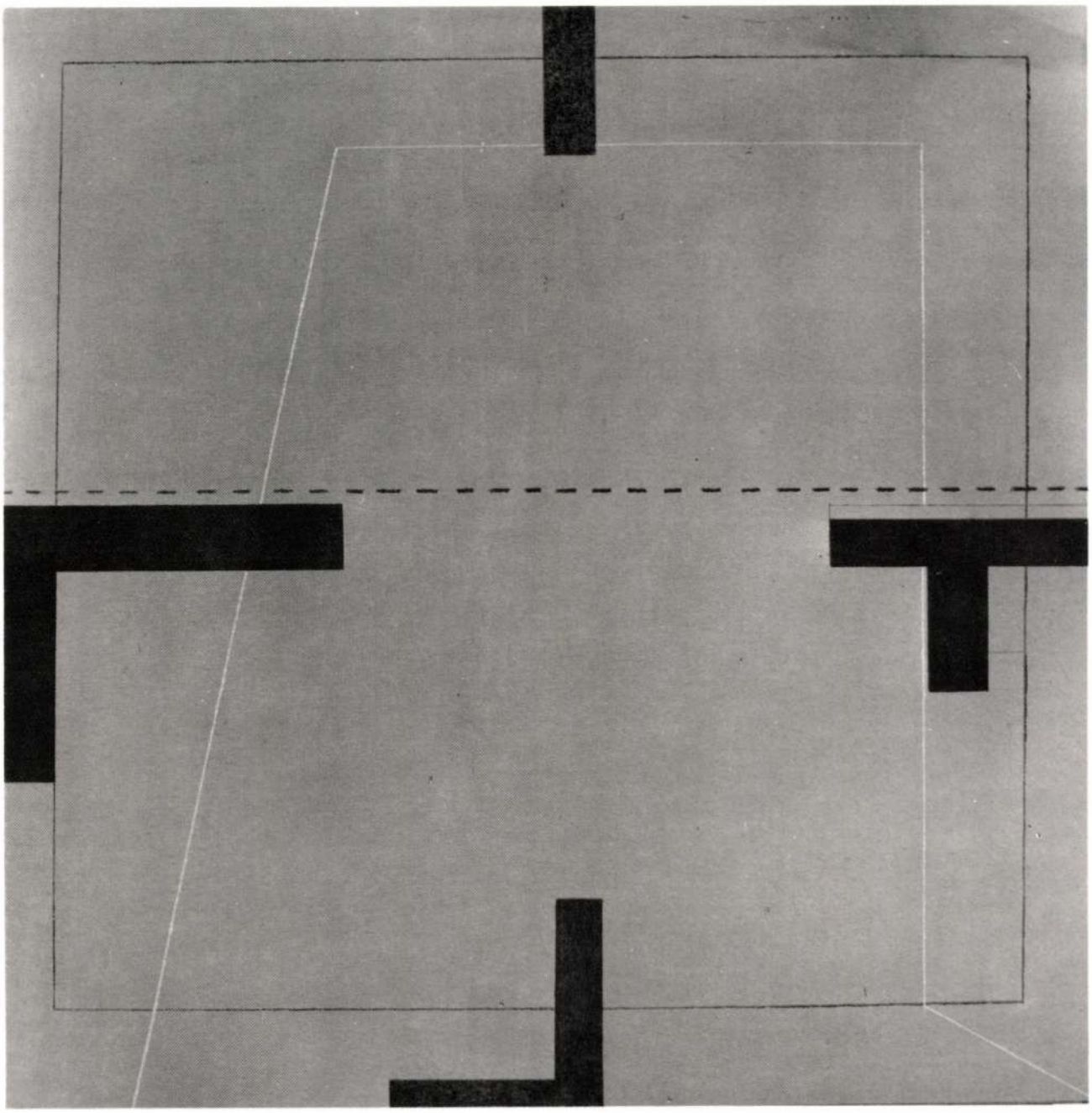

5. Felosztott tér, 1979.

6. Koordinált fehérek, 1979.

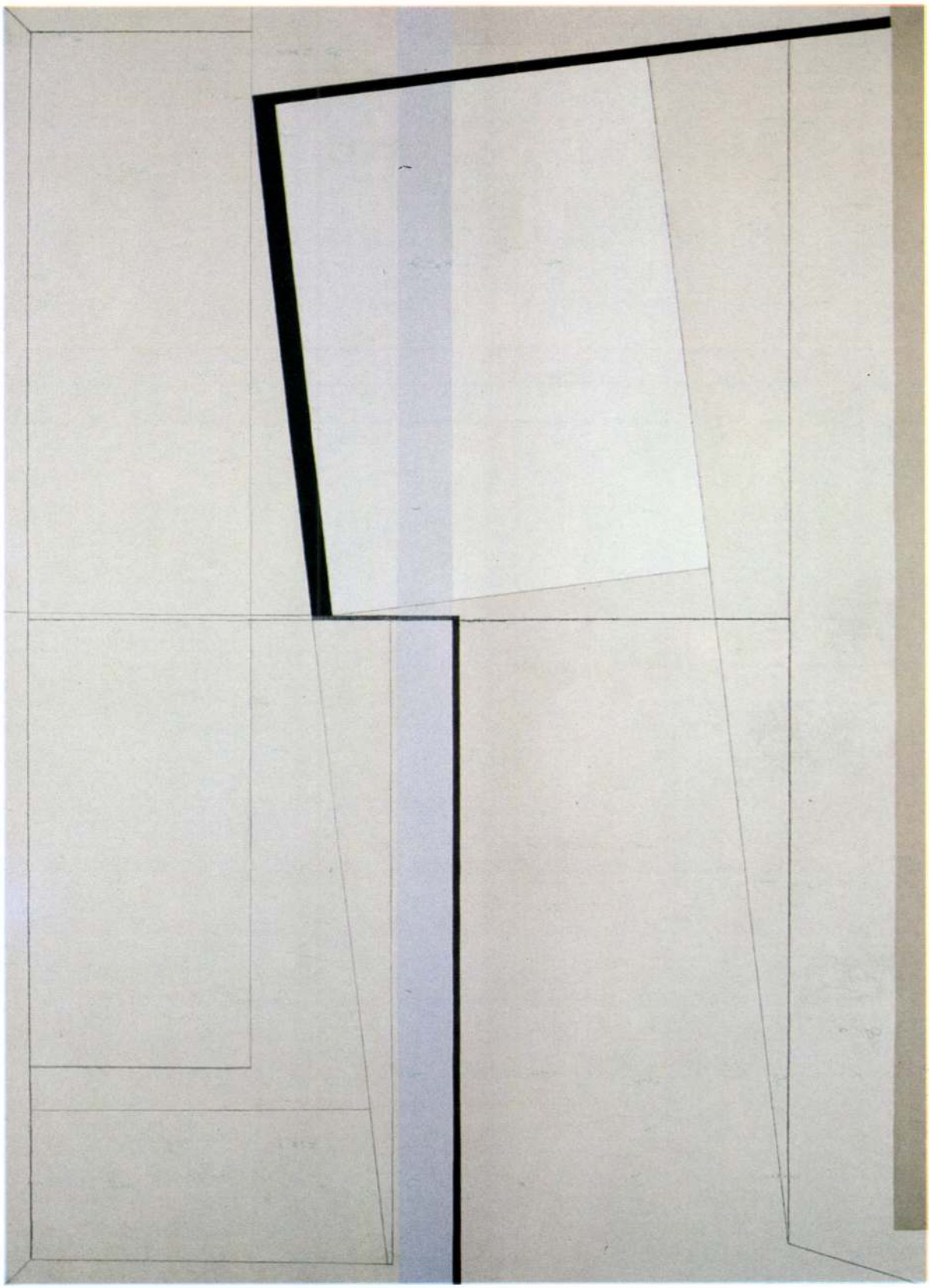

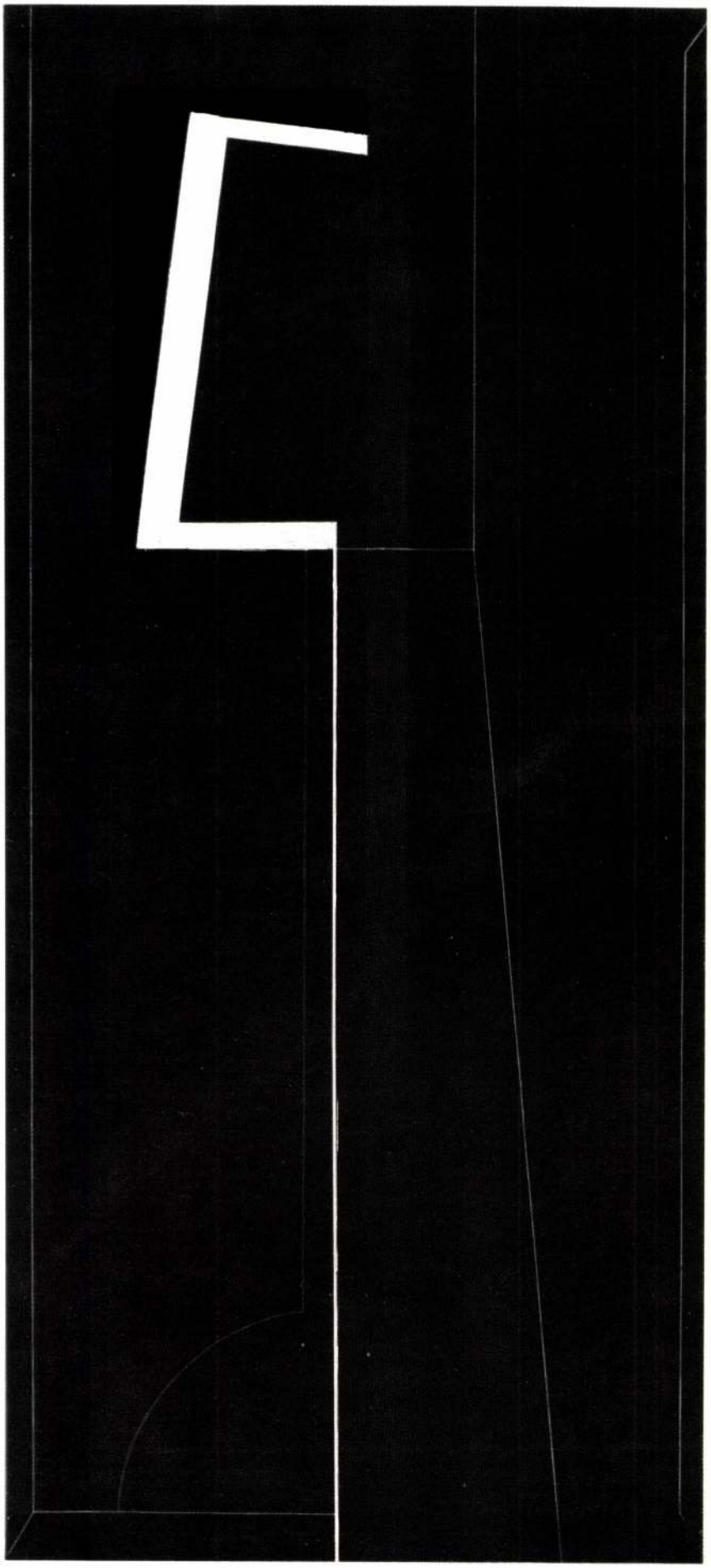

8. Szintézis I., 1981.
9. Szintézis II., 1981.
10. Szintézis III., 1981.
11. Szintézis IV., 1980.
12. Espacement I., 1981.
13. Espacement II., 1981.

7. Fekete graphidion, 1981.

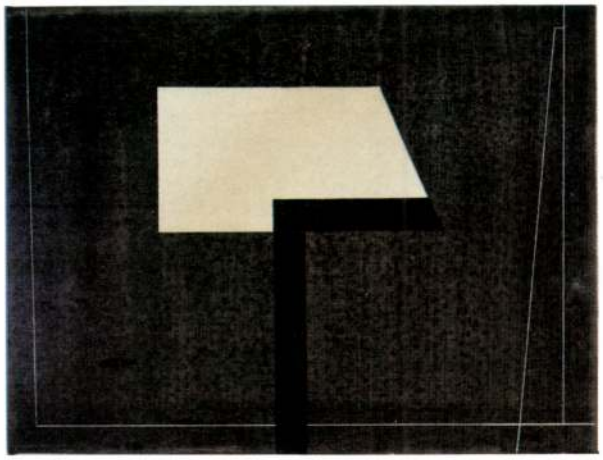

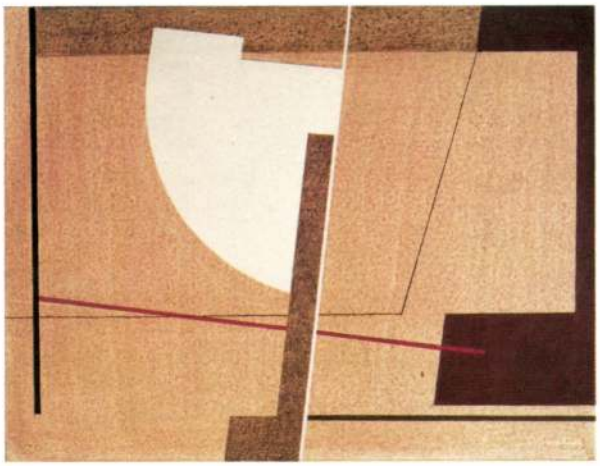

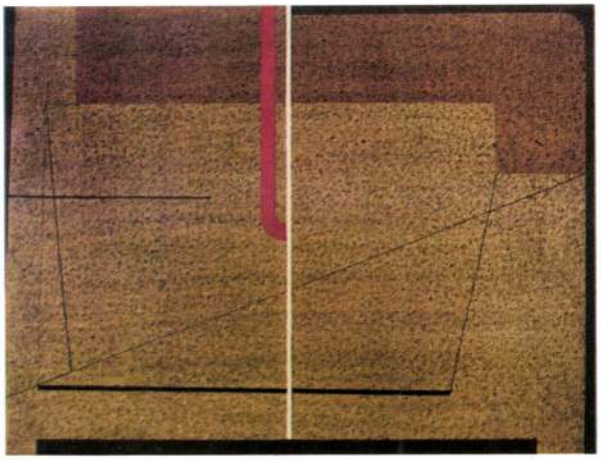

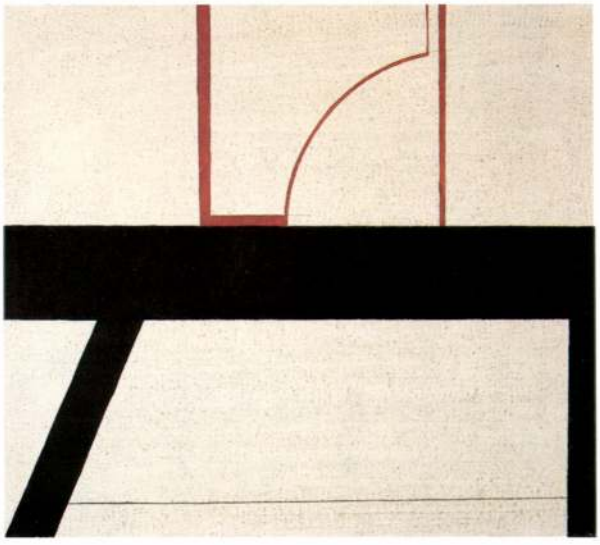

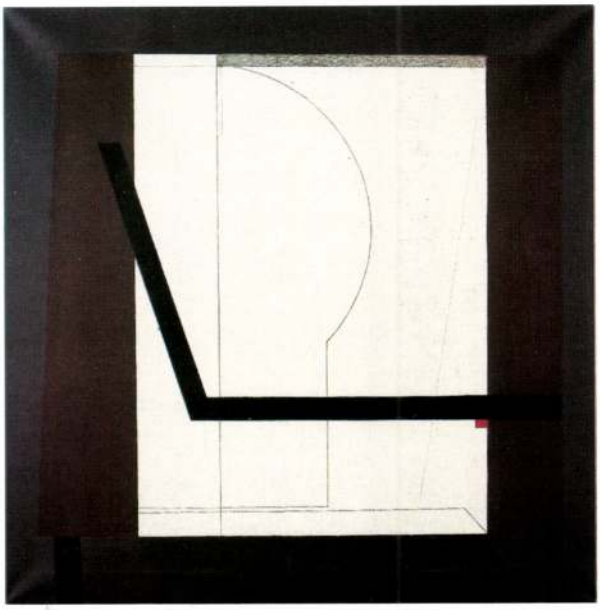

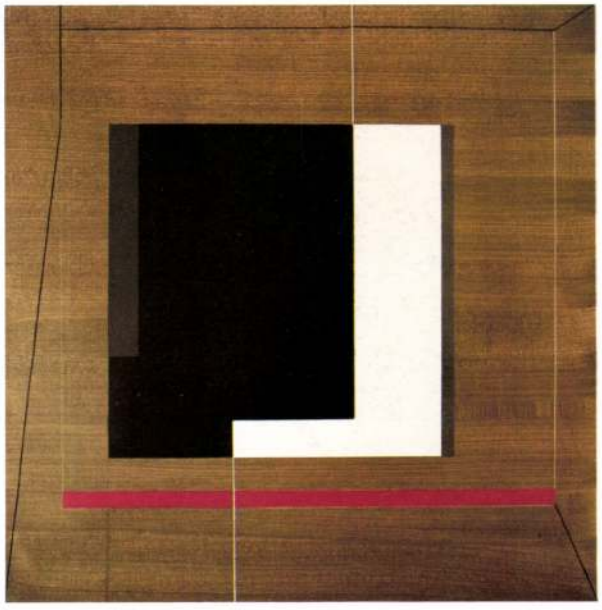

14. Barna tér, 1981.

15. Graphidion, 1981.

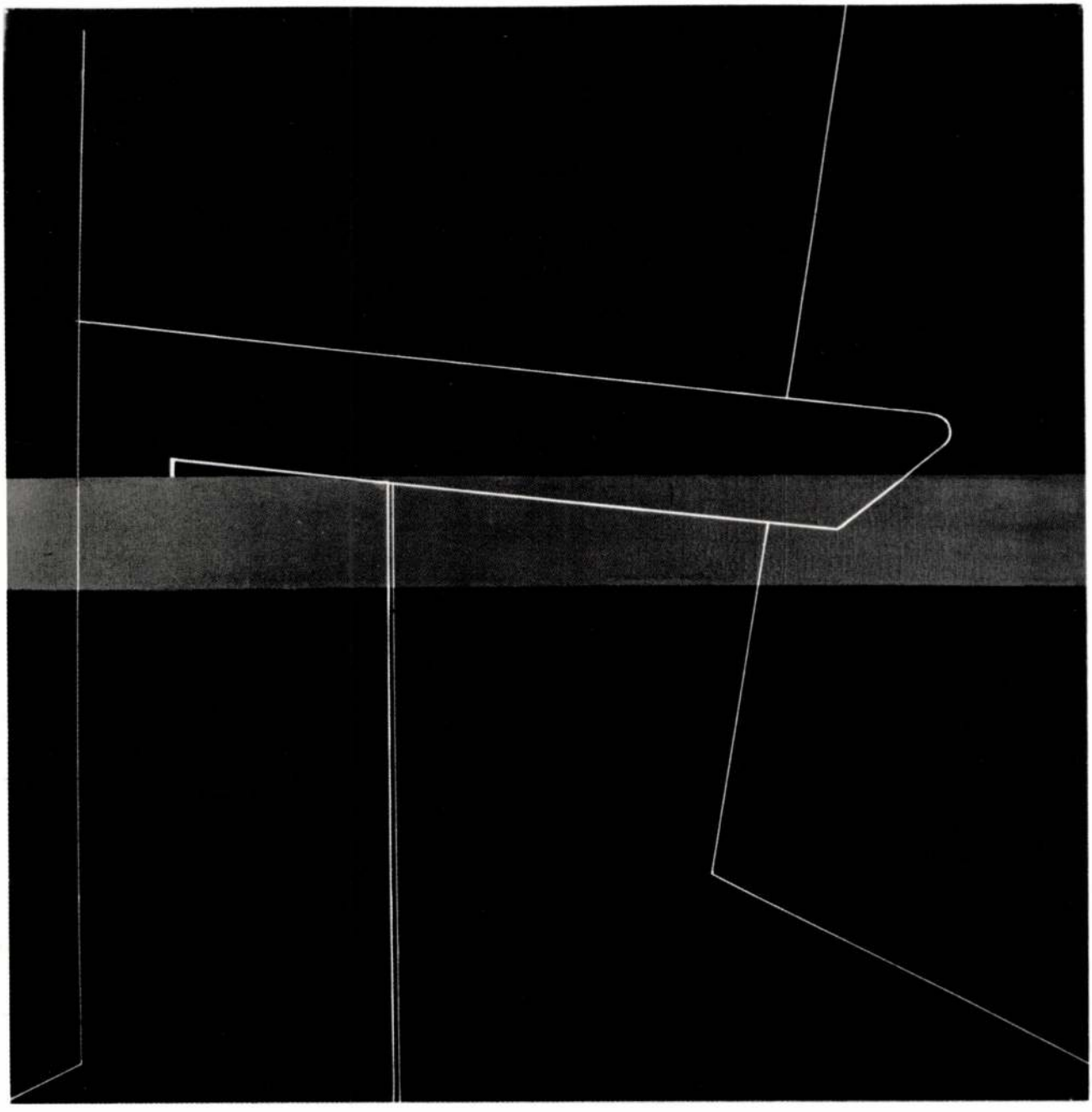

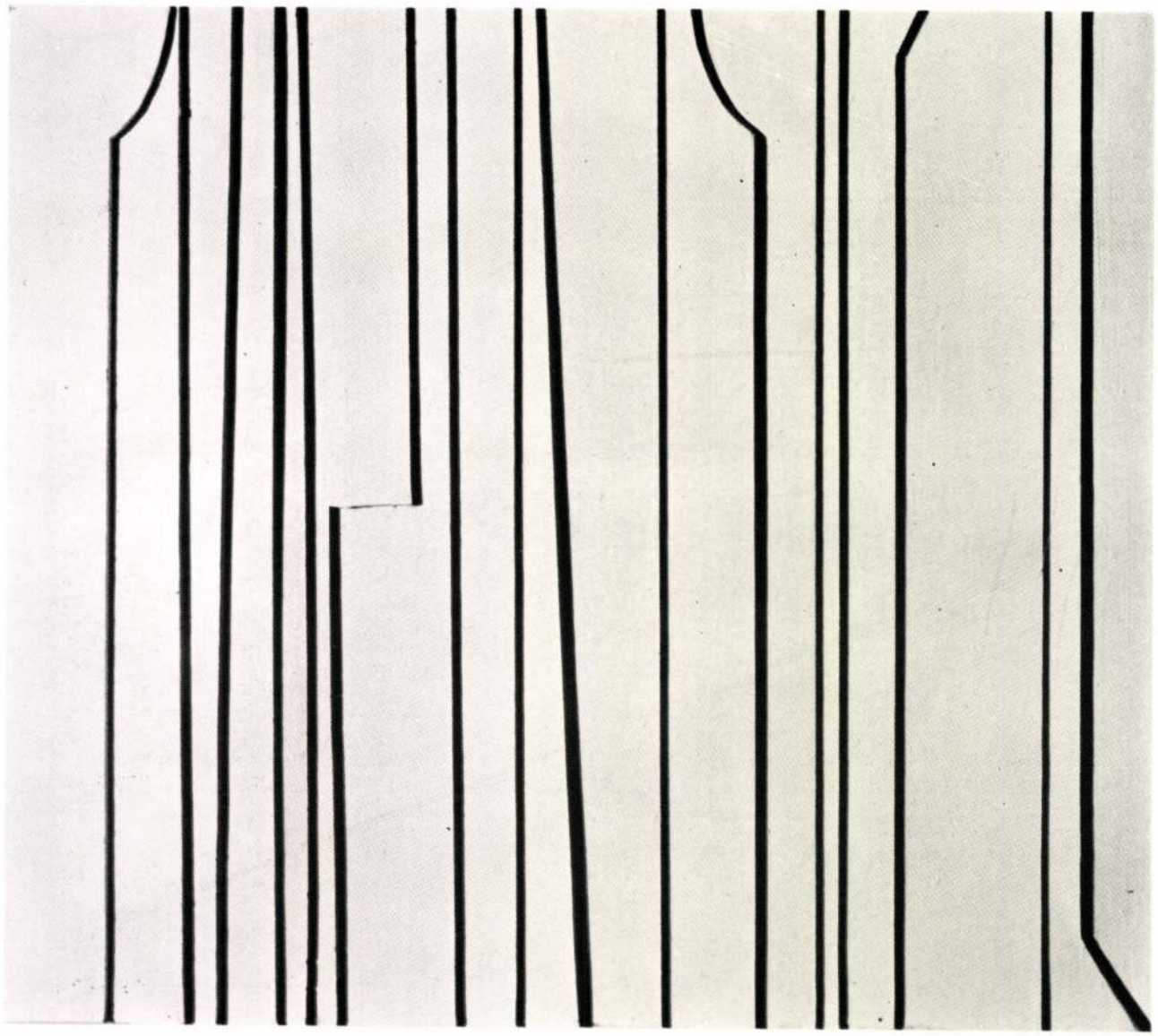

16. Fehér relief, 1980.

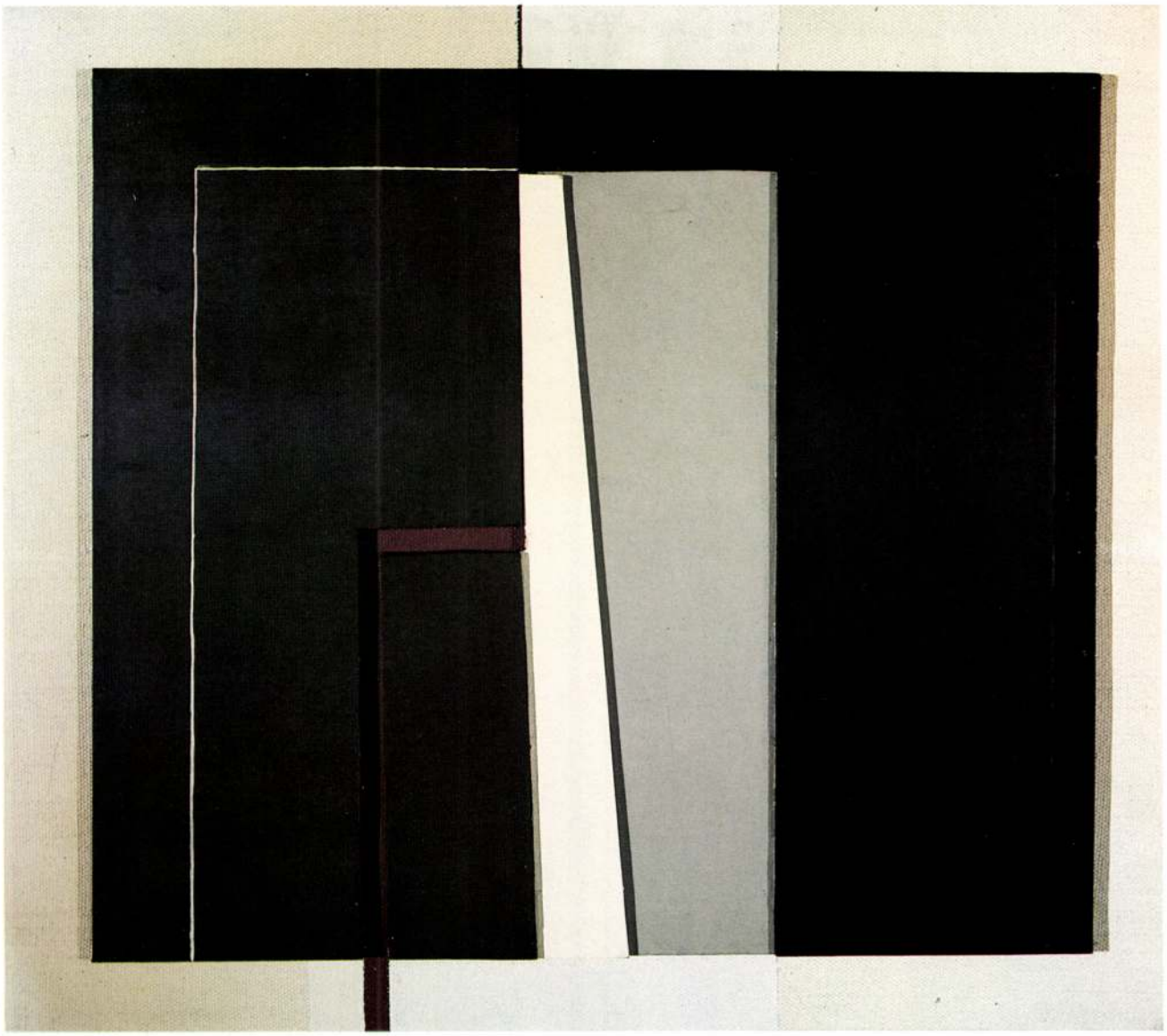

17. Relief, 1980.

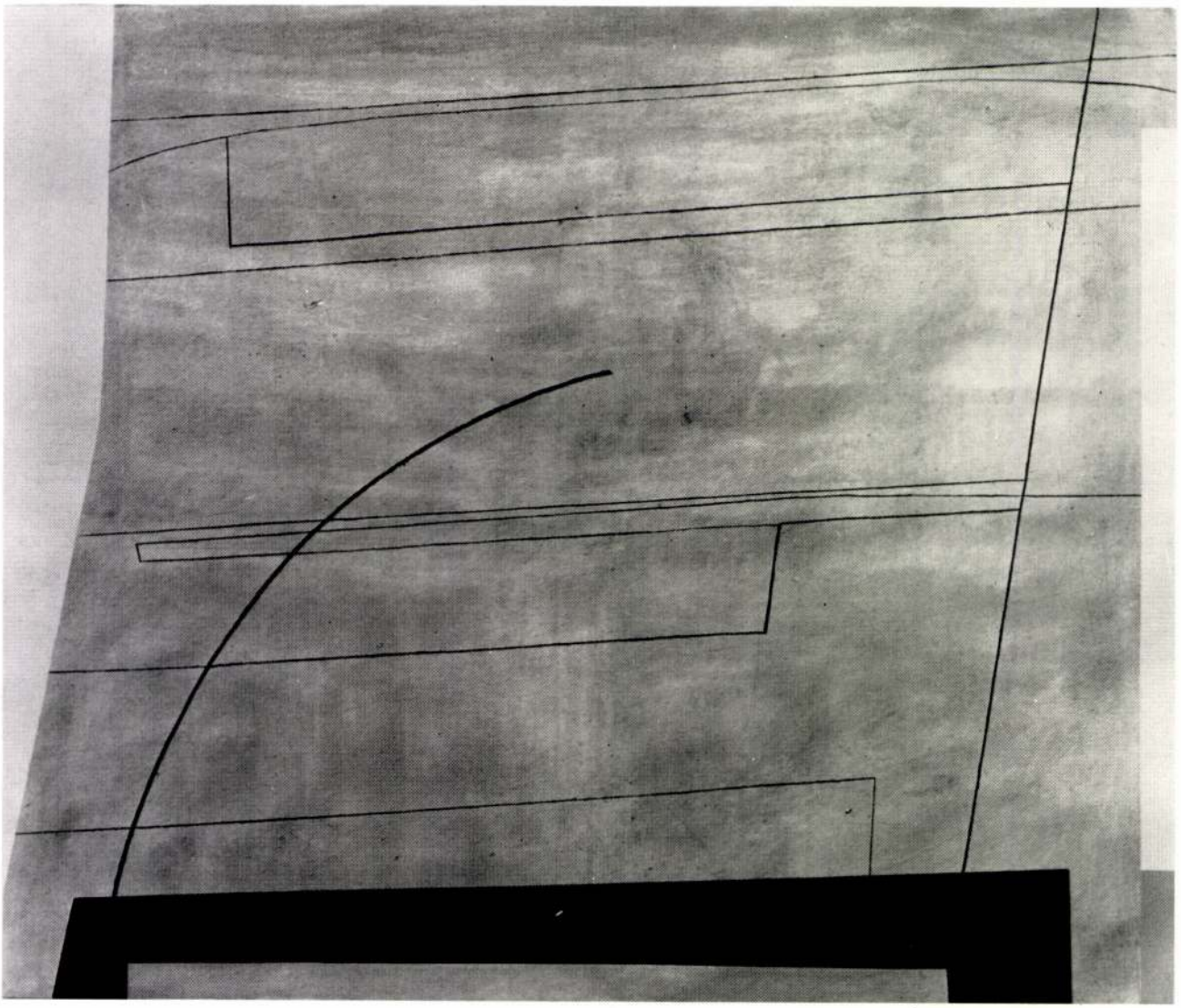

18. Forma közbeeső zónákkal, 1980.

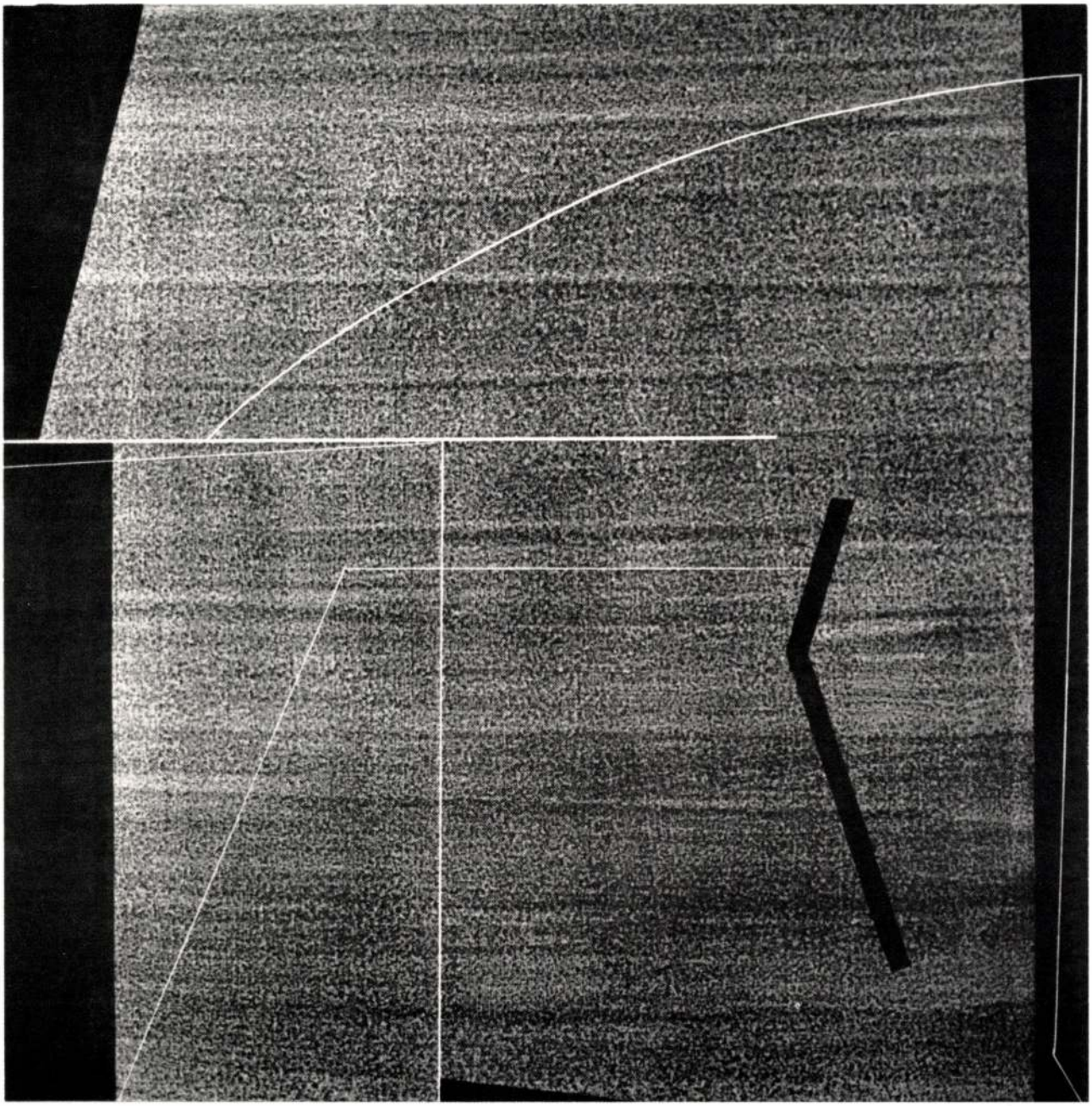

19. Feszültség, 1981.

A katalógusban szereplő képek jegyzéke:

1. Téri játékok,	1980/40	143x108	akril, vászon
2. Fehér és fekete forma,	1979/27	97x130	akril, vászon
3. Vonalösszefüggések,	1981/92	65x70	akril, vászon
4. Elhatárolt terek,	1976/68	114x146	akril, vászon
5. Felosztott tér,	1979/26	120x120	akril, vászon
6. Koordinált fehérek,	1979/22	190x130	akril, vászon
7. Fekete graphidion,	1981/98	114x70	akril, vászon
8. Szintézis, I.	1981/101	32x37	akril, vászon
9. Szintézis II.	1981/102	32x37	akril, vászon
10. Szintézis III.	1981/100	32x37	akril, vászon
11. Szintézis IV.	1980/48	32x37	akril,vászon
12. Espacement I.	1981/91	65x65	akril, vászon
13. Espacement II.	1981/91/A	65x65	akril, vászon
14. Barna tér,	1981/91/B	65x65	akril, vászon
15. Graphidion,	1981/90	65x65	akril, vászon
16. Fehér relief,	1980/64	32x37	kollázs, vászon
17. Relief,	1980/62	32x32	kollázs, vászon
18. Forma közbeeső zónákkal,	1980/31	130x160	akril, vászon
19. Feszültség,	1981/93	65x65	akril, vászon
20. Sárga graphidion,	1980/28	97x130	akril, vászon
21. Mérték,	1980/38	130x160	akril, vászon

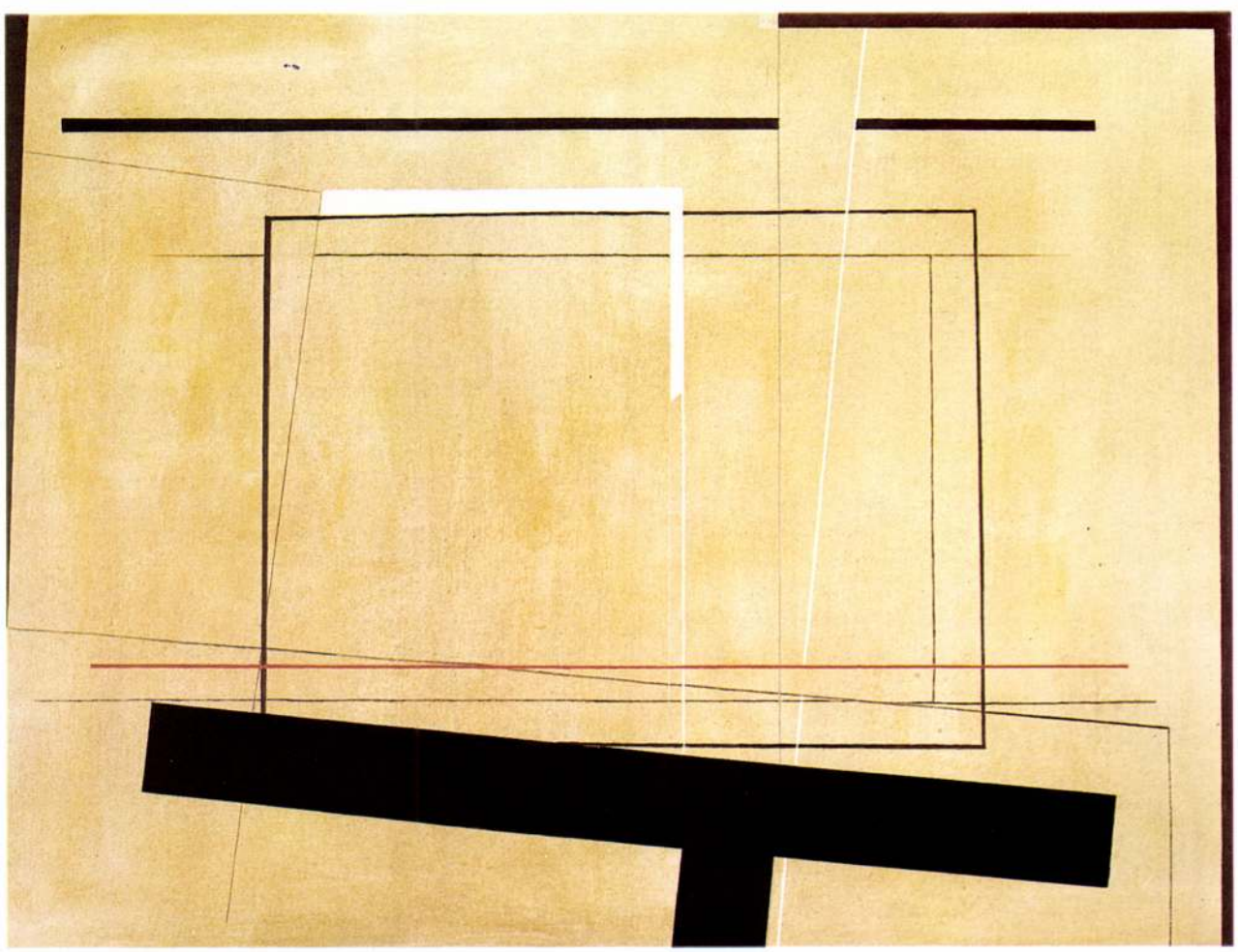

20. Sárga graphidion, 1980.

Konok Tamás

1930	Január 9-én született Budapesten.
1937	A család Győrben telepszik le. – Első zenei, majd gimnáziumi tanulmányok.
1945–48	A Győri Zeneművészeti Konzervatórium hegedű tanszakára iratkozik be. Első festészeti tanulmányok.
1948–53	Képzőművészeti Főiskola. Mesterei Bernáth Aurél, Berény Róbert és Barcsay Jenő voltak.
1953–59	Számos országos és külföldi csoportkiállításon vesz részt. „Derkovits-ösztöndíj''. Első párizsi tanulmányút.
1959–61	Utazások Európában és Észak-Afrikában.
1963	H. Hartford-alapítvány ösztöndíja, egyéves tartózkodás Kaliforniában és New Yorkban.
1971–75	Több, építészettel kapcsolatos megbízás. Reliefek, falfestmények.

Művei a következő gyűjteményekben találhatók:
Oevres dans les collections suivantes:

Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Ministaire des Affaires Culturelles, Paris
Stätische kollektion Hamburg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum, Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Prefecture, Cergy-Nouvelle ville
Walo, Bürohaus, Zürich
Xántus János Múzeum, Győr
Kassák Múzeum, Budapest
Nemzeti Galéria, Budapest
Waser Bürohaus, Buchs
Szépművészeti Múzeum, Budapest
Kunstmuseum, Bern

Önálló kiállítások:
Expositions personelles:

1960 Galerie Lambert, Paris
Club Azziza Othmana, Tunis
1962 P. H. Galerie, Washington
Galerie Castellane, New York
1963 P. H. Galerie, Washington
Galerie du Haut Pavé, Paris Silvan Simone
Galerie, Los Angeles
1964 Haus der Begegnung, Hamburg
Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Galerie Loubin, Angouleme
1965 Galerie Boisserée am Museum, Köln
Galerie Trapez, Krefeld
1967 Galerie Läubli, Zürich
1968 Kustichting, Rotterdam
Centre Culturel, Hoogeveen
1969 Galeria Bevilacqua la Masa,
Venezia Art Museum, Austin. USA
1971 Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
1972 Galerie Schlégl, Zürich
1973 Galerie Schlégl, Zürich
1974 Galerie Art, Basel
1976 Galerie Schlégl, Zürich
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag
Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Galerie Cour St-Pierre, Genève
Galerie Numaga, Auvernier Art 8' 77, Basel
1978 Galerie Philippe Fregnac, Paris
Galerie von Braunbehrens, München
Galerie Münsterberg, Basel
1979 Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Galerie Schlégl, Zürich
1980 Galerie Koppelmann, Leverkhusen
Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg
Xántus János Múzeum, Győr
1981 Szépművészeti Múzeum, Budapest
Galerie von Braunbehrens, München
1983 Galerie Schlégl, Zürich
1984 Galerie Perrig, Basel
Galerie Humana, Wil
Tihany Múzeum

Csoportos kiállítások:
Expositions collectives:

1953 Műcsarnok, Budapest
1954 Ernst Múzeum, Budapest
1960 Galerie Lambert, Paris
1961 Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Academie
1963 Musée d' Art Modern, Paris
1964 III. Intenat. Young Artist Exhibition, Tokyo
1965 Musée d' Art Modern, Paris
Galerie Transposition, Paris
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
4. Biennale des Jeunnes Peintres, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1968 Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Jean Wiebenga, Lausanne
1970 Galerie Zunini, Paris
Musée Pontoise
Thompson, Zürich
1972 Réalité Nouvelles, Paris
Graphikmesse, Zürich
1973 Bertrand Russel Centenary, Nottingham
Réalité Nouvelles, Paris
1974 Réalité Nouvelles, Paris
1975 Galerie Isis, Paris
1977 Kunstmuseum, Winterthur
1978 "Constructivist Work of the Twenties"
Galerie Carus, New York
Fondation Nationale des Artist, Paris
Galerie Philippe Fregnac, Paris
1979 „Presance Paris–Budapest", Palais Luxembourg, Paris
„Künstler zeigen Künstler", Gal. Schlégl, Zürich
„Objet préféré de l' artist", Gal. Numaga
Kunstmuseum, Bern
1981 „10 Jahre Galerie Schlégl", Zürich
1982 „Geometrisk Konstruktiv Tendens, Stockholm
„Spectrum der Farbe", Galerie Schléghl, Zürich
1983 „Geometrische Abstraktion", Gal. Schlégl, Zürich
„Tisztelet a Szülőföldnek", Műcsarnok, Budapest
1970–84 Internationaler Kunstmesse, Basel
1980–84 Internationaler Kunstmarkt Köln und Düsseldorf

Bibliographie

Maugis, M. T., Les Lettres Francaises, No 812 1960
Farhi, Jean, Masques & Visages, No 77 1960
Hoctin, L., Cahiers du Musée de Poche, No 4 1960
Naccache, E., La Presse, 21. 6. 1961
Prins, W., De Leidise Courant, 2. 9. 1961
Ahlander, L. J., The Washington Post, 1. 4. 1962
C–C, M., Arts, No 968 1963
Tassart, M. T., Le Parisien Liberé, 25. 2. 1963
Kuthy, S., Joumal Littéraire, 1. 5. 1963
Favre, L–P., Réforme, No 941 1963
Seldis, H. J., Los Angeles Times, 21. 7. 1963
Begeer, P., Het Vrije Volk, 21. 2. 1964
Frenzel, Chr. Otto, Hamburger Abendblatt, 27. 11. 1964
Hofmann, W., Hamburger Anzeigen und Nachrichten 17. 11. 1964
Flemming, H. T., Prof. Die Welt, 27. 11. 1964
Eck, C., NRZ, 9. 11. 1965
Hoff, E., Weltkunst, 1. 10. 1965
Richter, H., Kölner Stadt-Anzeiger, 17. 9. 1965
Richter, H. General-Anzeiger, 17. 9. 1965
Hoff, Ernst, Rheinische Post, 11. 11. 1965
Sd. E., Neue Zürcher Zeitung, 9. 3. 1967
Schmidt, L. W., Rotterdamsche Parool, 10. 3. 1968
Kleijwegt, G., Hot Zuiden, 16. 3. 1968
Zador-Genthon, Encyclopédie D'Arts, Ed. Akadémia, 1966
Duruz, Y., La Galerie des Arts, No 19 1969
Chevalier, Denis, Weltkunst, No 19 1969
Salotti, Nino, Interni, Ed Görlich Milano No 38 1970
D'Elme, Patric, La Galerie des Arts, No 89 1970
Zemisch, Brigitte, Konok, Album de Sengraphies Edition Schlégl Zürich 1971
Dictionnaire d'Arts, Edition Akadémia Budapest, 1972
Kupper, Hj., Basler Nachrichten, 3. 12. 1974
Ragon, M. Seuphor, M., L'Art Abstrait 1939–1970 Tom. 3. Edition Maeght, Paris 1974
Ragon, M., Seuphor, M., L'Art Abstrait, 1945–1970 Tom. 4. Edition Maeght, Paris 1975
Tournay, C., La revue Moderne No 1975
Dictionary of internat. Biography, Merlose Press Cambridge, England, 1976
Bénezit, E. Dictionnaire Peintres, Sculpteurs, Paris 1976
Schlégl, I. Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Paalman, Hans, Konok Monographie, Edition Schlégl. Zürich 1976
Neuburg, Hans, Die Tat, 1976
Vachtova, Neue Züricher Zeitung, 22. 11. 1976
Plazy, Gilles, Le Quotidien de Paris, 16. 5. 1978
Monteuil, A., Basler Zeitung, 17. 10. 1978
Monographie, Konok peintures 1974–1978 Edition Schlégl, Zürich 1978
Seylaz, Paul, Cathalogue Musée des Beaux Arts 1979
Nussbaum, J. P., L'Impartial, 7. 3. 1979
Seylaz, Paul, Construir No 11. 14. 3. 1979
Dunoyer, J-M., Le Monde, 2. 6. 1979
Vachtova, L., Neue Züricher Zeitung, 15. 12. 1979
Salamon, Nándor, Négy város vonzásában, Műhely, 1980, 2. szám
Salamon, Nándor, Katalógus előszó, 1980
Moholy, Lucia, Katalógus előszó, 1980
Bodri Ferenc, Jegyzetek Konok Tamás képeihez Művészet, 1981 január
Kloss A., Konok Tamás tárlata Kisalföld Magazin, 215. szám
Salamon Nándor, Bemutatjuk Konok Tamás festőművészt Műhely, 1982/2
Paul Seylaz, Bâton Rompu, 1982
Sík Csaba, Új Irás 1983 8.
Syring, Marie Luise – Dr. Schlégl. I., Geometrische Abstraktion

21. Mérték, 1980.

A kiállítást rendezte: dr. László Péter
Portré foto: Koller Antal
Foto: Róka Lajos

A Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság Kiadványa
Felelős kiadó: dr. Törőcsik Zoltán
84 1481 Pannon Nyomda, Veszprém
Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató

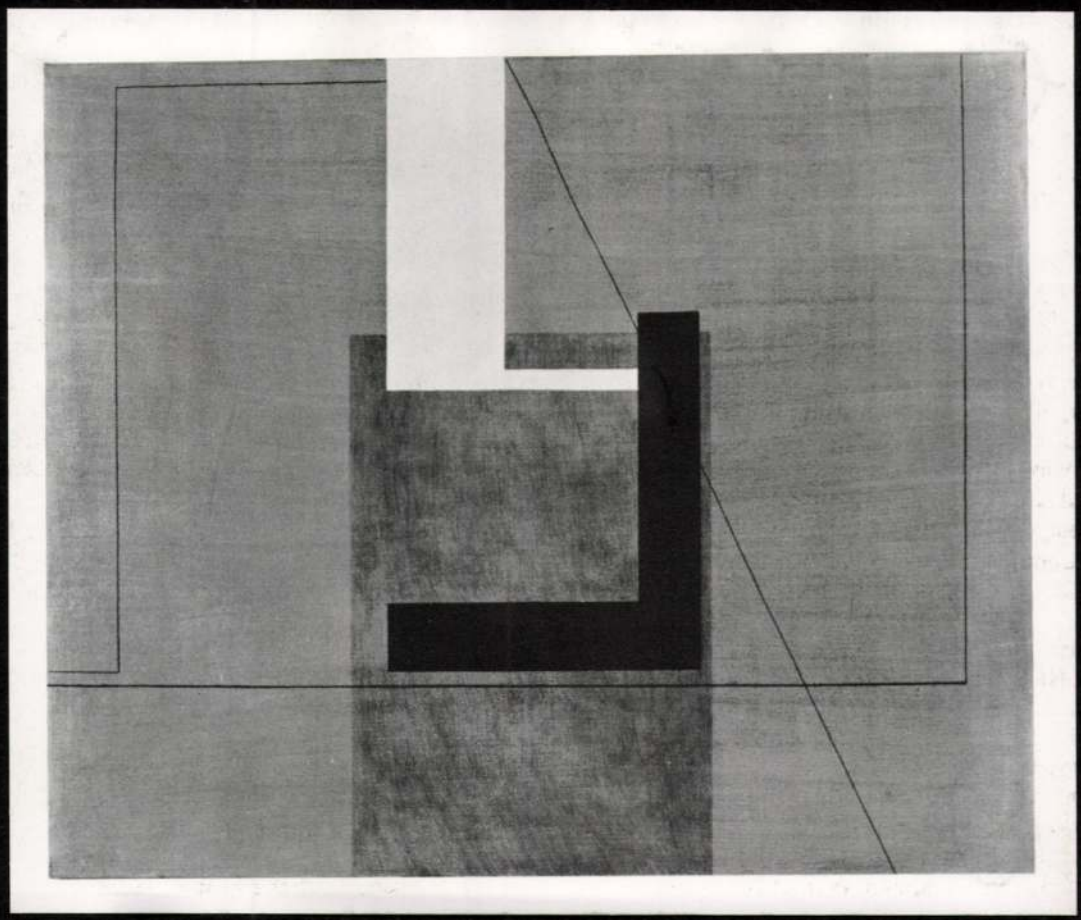

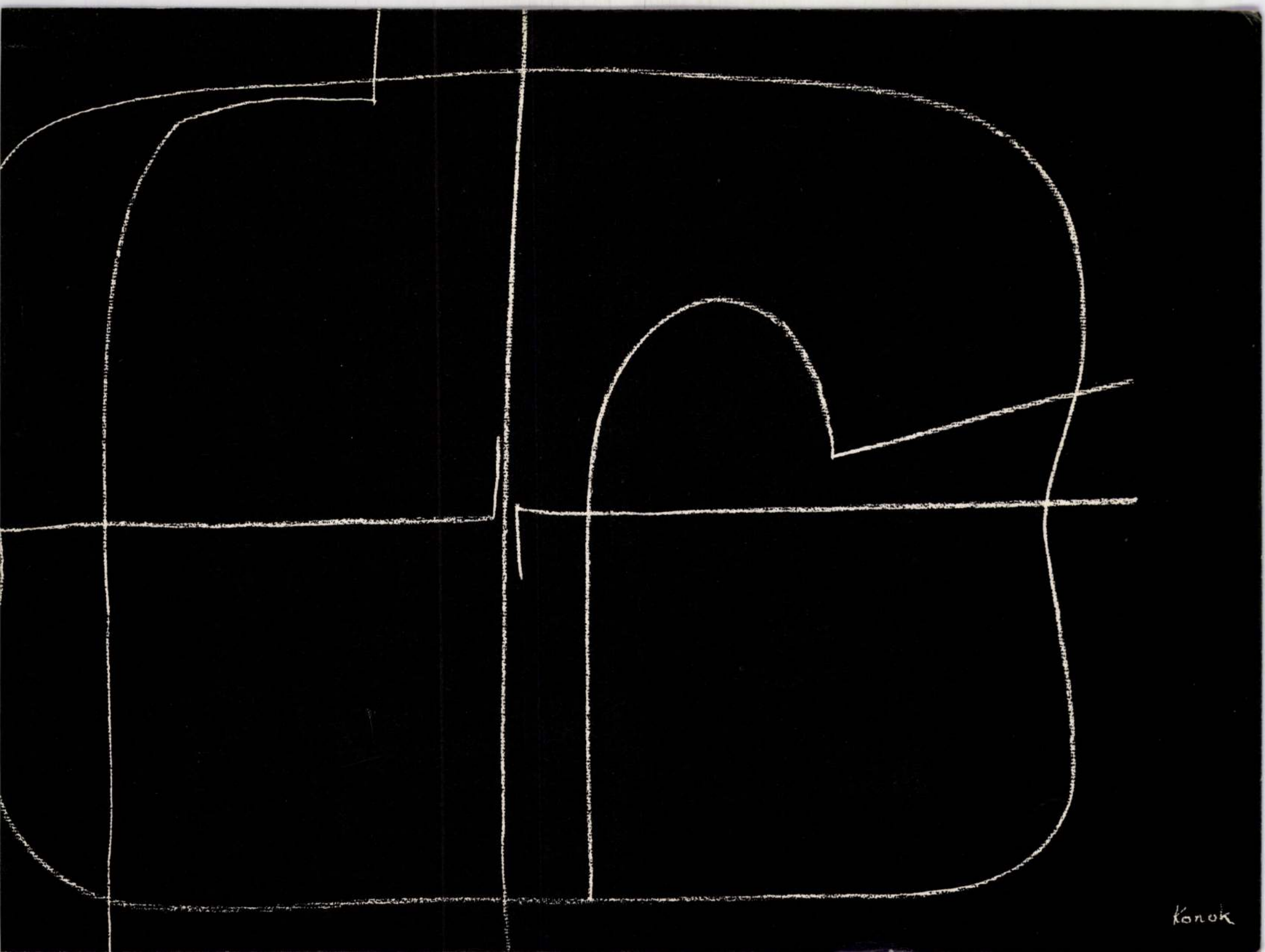
Konok

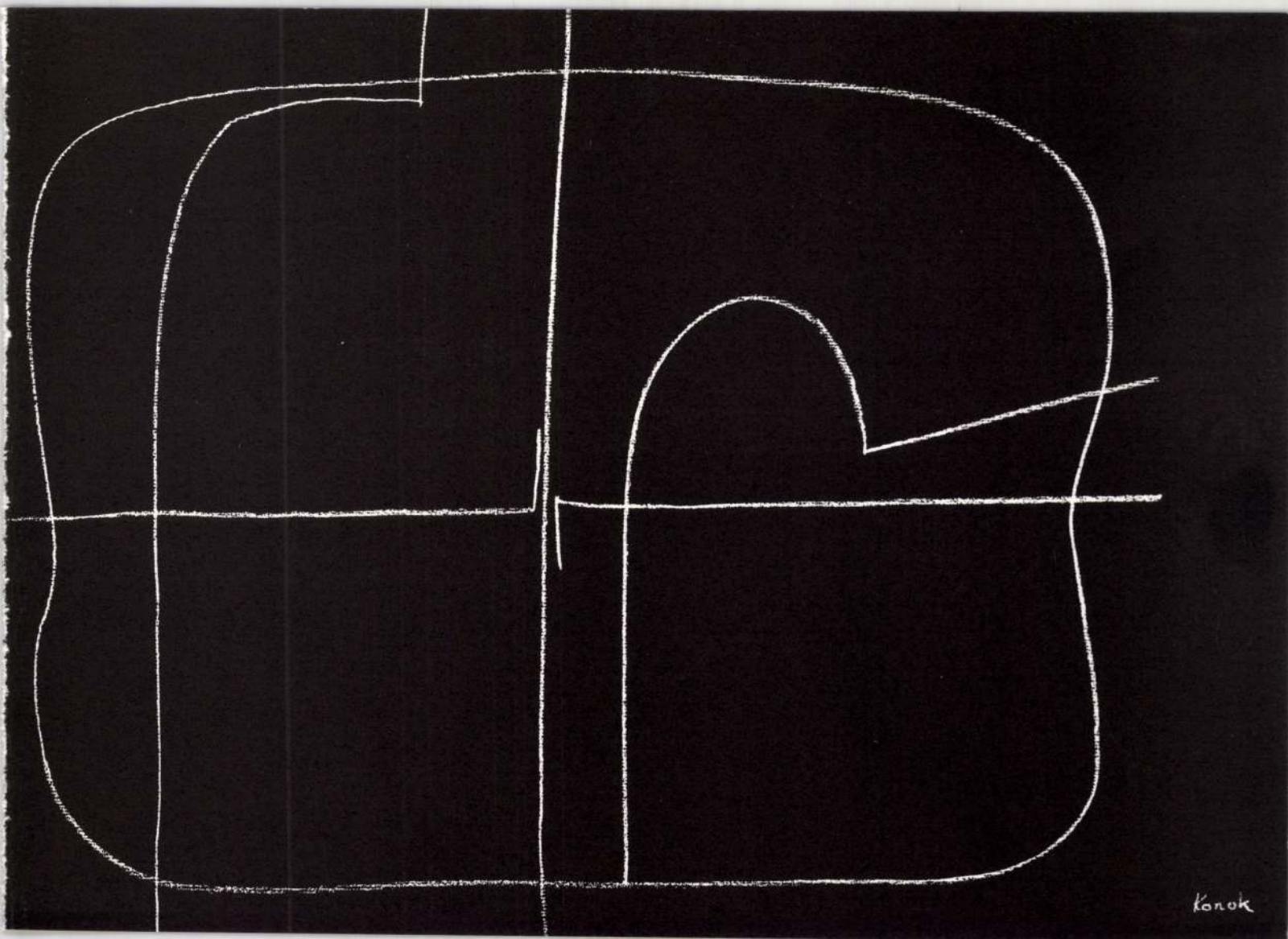
Konok

aspekte	malerei, grafik und skulpturen der gegenwart aus den vereinigten staaten, vietnam, der bdr deutschland, england, frankreich, holland, italien, ungarn und der schweiz
ausstellung	vom 5.-26. mai 1971 bei j. walter thompson, zürich, aurorastrasse 60
realisation	durch galerie interieur - dr. i. schlégl, zürich,
öffnungszeiten	montag bis freitag, 18-21 uhr samstag, 10-12 uhr und 14-17 uhr

katalog mit abbildungen zu fr. 8.-- an der réception erhältlich.

j. walter thompson und galerie interieur -
dr. i. schlégl freuen sich, sie zur vernissage
mit cocktail am 5. mai 1971, von 18-21 uhr
einzuladen.

r.s.v.p.

j. walter thompson
aurorastrasse 60
8032 zürich

aspekte	malerei, grafik und skulpturen der gegenwart aus den vereinigten staaten, vietnam, der brd deutschland, england, frankreich, holland, italien, ungarn und der schweiz
ausstellung	vom 5.-26. mai 1971 bei j. walter thompson, zürich, aurorastrasse 60
realisation	durch galerie interieur - dr. i. schlégl, zürich
öffnungszeiten	montag bis freitag, 18-21 uhr samstag, 10-12 uhr und 14-17 uhr

JWT

j. walter thompson - die grösste und fast älteste werbeagentur der welt - ist nicht nur eine werbeagentur; sie ist aufgrund ihres ehrwürdigen alters von 106 jahren schon fast eine institution. eine institution mit traditionen.

kulturelle und gemeinnützige institutionen zu fördern, ist eine dieser traditionen. sie wird auch von jwt zürich gepflegt.

unter diesem gesichtspunkt ist die gegenwärtige ausstellung "aspekte" zu betrachten. sie zeigt malerei, grafik und skulpturen der gegenwart.

die ausstellung soll aber auch kunstinteressierten freunden und bekannten von jwt zürich sowie der weiteren öffentlichkeit die gelegenheit bieten, zugang zu werken von künstlern zu finden, die zu einem überwiegenden teil in der schweiz noch nicht bekannt sind.

in der vorliegenden ausstellung sind fast zweihundert werke der skulptur, malerei und graphik von über 30 künstlern vereint. künstler, die aus verschiedenen ländern stammen, dort unter unterschiedlichen bedingungen arbeiten, sich einer breiten skala von materialien bedienen und die durch ausbildung und herkunft, durch die persönliche disposition und die persönlichen künstlerischen anliegen zu ganz unterschiedlichen gestaltungen gefunden haben. es liegt deshalb dieser ausstellung eine konzeption zugrunde, die darauf zielt, die verschiedenen möglichkeiten heutigen bildnerischen ausdruckes sichtbar zu machen, d.h. information über die spannweite des künstlerischen schaffens in verschiedenen kontinenten, von amerika, über europa, bis nach asien zu geben. um die vielfalt auf möglichst allen gebieten zu zeigen, wurde darauf verzichtet, von vornherein in die auswahl in dem sinne bestimmend einzugreifen, dass nur jene künstler aufzunehmen seien, die unmittelbar neue optische und psychische bereiche erschlossen haben. scheint uns doch die auffassung, nur das neue, bisher unbekannte, das mit publicity verbreitete, verdiene beachtung mehr und mehr fragwürdig zu werden. die ausstellung missachtet insofern diesen heute noch geltenden grundsatz als sie sich bemüht, aus anderen ländern, besonders aus den usa, künstler vorzustellen, die man dort mehr in lokalen galerien und museen zur kenntnis nehmen kann, die bei uns aber trotz der verbreiteten aufnahme amerikanischer kunst, bisher unbekannt geblieben sind. daneben werden, besonders aus holland und deutschland junge künstler ausgestellt, die bisher in der schweiz kaum zu sehen waren. hier wollen wir das publikum mit einer neuen komponente, mit einem unsicherheitsfaktor konfrontieren. aus der reaktion des publikums wird sich zeigen, wieweit man bereit ist, das bisher noch nicht programmierte aufzunehmen und zu beurteilen. dies gilt auch für einige schweizer künstler, die noch in keiner ausstellung vertreten waren. dabei stellen wir uns vor, dass das bekannte gerade durch die konfrontation mit dem unbekannten neue dimensionen gewinnen kann. die ausstellung steht auch unter dem motto der konfrontation: der länder und ihrer künstler, dann aber auch unter jener der generationen. sie soll das geflecht heutigen kunstgeschehens sichtbar machen, das allzuoft durch die einseitige orientierung auf die novität verschwindet. kann man dennoch von einem "international style" sprechen? wir wollen hier gerade auf die simplifizierung hinweisen, die diesem begriff zugrunde liegt. zwar werden überall antworten auf epochale künstlerische er-

eignisse gegeben, aber in den verschiedenen graden der aufnahme, assimilation, weiterführung und kombinationen zeigen sich lokale und persönliche differenzierungen, abweichungen von der doktrine, ohne die das künstlerische leben steril und tot wäre. bestimmend und in ihrer weltweiten dimension sichtbar werden hier - in der lokalen verzweigung - die werke der kinetischen kunst, der op art und des pop. aber auch weiter zurückliegende, für den einzelnen künstler noch bedeutungsvolle ereignisse, wie sie der abstrakte expressionismus und action painting darstellen, leben in der persönlichen verarbeitung weiter. deshalb bemüht sich die ausstellung, das künstlerische klima einzelner länder, das wesentlich zum ganzen einer zivilisation und einer geistigen kultur gehört, in's bewusstsein zu bringen.

wir danken für die zusammenstellung der amerikanischen gruppe frau sylvia peyer-abel, ardsley-on-hudson, new york, für die holländische gruppe herrn j. paalman, direktor des stedelijk museum schiedam, rotterdam, für bereitwillige vermittlung herrn dr. wolf-dieter dube, alte pinakothek münchen, und für vielseitige hilfe frau heli mohos, jwt zürich.

dr. istvan schlégl

miriam begg

geboren in brooklyn, new york. ausbildung: pratt institute, leonardo da vinci art school, art students' league, design laboratory, hans hofmann school of art. westchester art workshop, stickerei bei mariska kârâsz, radierung bei bernard brussel-smith, serigraphie bei vasilios toulis. seit 1950 lehrt sie kinder und erwachsene vor allem malen und sticken in westchester county. erhielt mehrere auszeichnungen für malerei, graphik und stickerei. lebt in hastings-on-hudson, new york.

ausstellungen in new yorker galerien: a.c.a., contemporary arts, east river,gallery secession. museen: new school for social research, riverside museum, brooklyn society of painters and sculptors. 1962 retrospektive ausstellung mit ihrem gatten, hudson river museum, new york. 1967 ebenda einzelausstellung.

werke in öffentlichem besitz

graphische sammlung der new york public library.

1 study I,
kupferstich, relief und intaglio

2 study II,
kupferstich, relief und intaglio

3 variations on a theme
holzschnitt

4 mountainscape
holzschnitt

5 bouquet
holzschnitt

6 tangled web
linolschnitt

7 tangled web variation I
linolschnitt

8 tangled web variation IV
linolschnitt

9 tangled web variation V
linolschnitt

10 serpentine
serigraphie

11 kaleidoskope
serigraphie

12 planetary
serigraphie

13 pastoral II
serigraphie

john begg

geboren in florida. graduiert an der columbia university, später studiert er bildhauerei mit ossip zadkine. 1939-58 direktor für design und production an der oxford university press, new york. 1950-58 lehrt er basic design und typographie an der new york university. 1957-59 ist er art director der zeitschrift "art in america". lebt in hastings-on-hudson, new york.

auszeichnungen

1956 auszeichnungen vom westchester arts and crafts guild und creative arts festival. 1958, 1959, 1964 erster preis für bildhauerei am hudson river museum.

ausstellungen

erste einzelausstellung: 1942 wakefield gallery, new york*. ausstellungen in new yorker galerien: a.c.a., new school, east river, buchholz, karl nierendorf. öffentliche ausstellungen in den museen whitney, brooklyn, riverside, worcester, albany institute of history and art, addison gallery of american art. 1962 retrospektive, hudson river museum, new york. 1967 ebenda skulpturen*. 1963 gastkünstler am ersten westchester arts festival und 1964 in "thirteen sculptors" der katonah gallery, new york. 1969 zeichnungen und skulpturen, herbert feist gallery, new york.

werke in öffentlichem besitz

öffentliche sammlungen addison gallery of american art, hudson river museum, new york public library.

14 seated nude
feder, laviert

15 mexican street
pastell

16 standing nude
braune federzeichnung, schwarz laviert

17 seated girl
feder, laviert

18 mexican doorway
pastell

19 reading the news
feder, laviert

20 amazon
schilffederzeichnung, laviert

john black

geboren in gloucester, mass./usa. graduiert am massachusetts college of art, boston. m.a. syracuse university. studien auch an der harward und hofstra university. lehraufträge in brooklyn und sudbury, mass. gegenwärtig vorsitzender der secondary schools art department in syosset. mitglied der huntington township art league und anderer kunstinstitutionen. lebt in huntington, new york.

auszeichnungen

erste preise für malerei: art league of long island, aauw bar harbor, lindenhurst, syosset, bridgeport, hammondsport.
erste preise für bildhauerei: mystic, conn. new rochelle, new york. hammondsport, new york.

ausstellungen

1961 studio gallery, geneva, illinois*. 1962 art league of long island douglaston, new york*. 1965 gallery on green street, huntington, new york*. 1966/67 couturier gallery, stamford, conn.* 1968 avanti gallery, new york city*. 1969 ausstellung vera lazuk, frankreich. 1962/63/67/69/71 vera lazuk gallery, cold spring harbor, new york.

21 boatyard
oel auf leinwand,
60x75 cm

22 shoreline
oel auf leinwand,
62x85 cm

serigraphien

23 piledriver

24 heritage

25 bouquet

26 march movement

27 golden fleece

28 mardi gras

jacob boots

geboren 1929, gestorben 1969. lebte in holland.

ausstellungen (auswahl)
1969 stedelijk museum amsterdam*. 1971 stedelijk museum schiedam*.

29 werk I
30 werk II
31. werk III
32 werk IV

stan brodsky

geboren 1925 in new york city. seit 1959 professor für malerei an der c.w. post college, new york city. lebt in huntington, new york.

auszeichnungen

1958 erster preis für malerei, wilmington society of fine arts, delaware. 1968 zweiter preis für malerei, heckscher museum, huntington, new york. 1971 zweiter preis für malerei, north shore community arts center, new york.

ausstellungen

1950 des moines art center, iowa. 1954 a.c.a. gallery, new york. 1955 city center gallery, new york. 1957/59 wilmington society of fine arts, wilmington, del. 1959 delaware university, newark, del.* festival of art, museum, philadelphia. 1961 farleigh dickinson university, madison, new york*. 1962 waverly gallery, new york*. little gallery, philadelphia. mortimer brandt gallery, "young artists of promise", new york. 1963 c.w. post college, greenvale, new york*. 1965 galerie transposition, paris. ruth white gallery, new york. 1966 dorsky gallery, new york. heckscher museum, huntington, new york. north shore community art center, manhatten new york. 1967 country art gallery, locust valley, new york. new york state fair, "art today", syracuse. roko gallery, new york. 1968 idem*. heckscher museum, huntington, new york. butler institute of american art, youngston, ohio. "national painting show", washington & jefferson college, washington. 1969 vera lazuk gallery, new york*. fontana gallery, narberth, philadelphia. 1970 so. huntington library, huntington, new york*. fontana gallery, narberth, philadelphia*. roko gallery, new york. heckscher museum, huntington.

33 the yellow chair, 1968
oel auf leinwand, 56x71 cm

34 shore yellow, 1969
oel auf leinwand, 46x61 cm

35 adam II, 1970
oel auf leinwand, 35,5x46 cm

36 ramp II, 1969
oel auf leinwand, 46x61 cm

37 on a clear day II, 1970
oel auf leinwand, 35,5x46 cm

38 seesaw, 1970
oel auf leinwand, 25,5x35,5 cm

praful davé

geboren 1934 in gujerat/indien. 1957 abschlussprüfung an der kunstschule der universität baroda. 1962 kommt er nach europa, bereist italien und frankreich, lässt sich in london nieder. 1968-69 beschäftigt er sich mit dem film. diplom für kinematografie der filmschule in london. 1970 niederlassung in zürich.

ausstellungen

1961 teilnahme an gruppenausstellungen indischer maler in new york und washington, organisiert durch die kumar-galerie, new delhi. 1969 galerie chemould, bombay. 1970 ebenda*. "indische kunst der gegenwart", galerie coray, zürich. "indische kunst der gegenwart", hamburg.

werke in öffentlichem besitz

jaipur museum, indien. air india international coll., bombay. tata collection, bombay.

39 painting 1s68-1
pva auf segeltuch,
163x163 cm

40 painting 1j69
pva auf segeltuch,
150x150 cm

41 painting 1a68-1
pva auf segeltuch,
140x132 cm

42 painting 1s68-2
pva auf segeltuch
150x150 cm
abb.1

43 painting 1o68-1
pva auf segeltuch,
140x140 cm

lilian dodson

geboren 1931 in detroit, mich./usa. ausbildung an der national school of dress design, chicago, ill. art students' league, new york und bei stanley twardowicz. lebt in huntington,new york.

ausstellungen

baiter gallery, new york*. hofstra university, new york. heckscher museum, new york.

44 moon viewing, 1968
oel, 56x71 cm

45 quiet cove, 1968
oel, 40,6x51 cm

46 mountain shrine, 1968
oel, 27x34,5 cm

47 summer landscape, 1968
oel, 40,6x51 cm
abb.2

48 soft night, 1968
oel, 37x27 cm

marc egger

geboren 1939 in mühlehorn (kt. glarus). lebt bis 1956 auf dem elterlichen bauerngut. 1955-60 kunstgewerbeschule zürich. seit 1960 freier maler. studienaufenthalte in salzburg, paris, rom, usa. lebt in zürich.

ausstellungen

1966 berkeley gallery, californien. 1967 frankfurt a.m. 1970 städtische galerie kornhaus, baden*.

49 säule, 1970
plexiglas
200x31x31 cm
abb.3

50 bild, 1970
fluoreszensfarbe
auf plexiglas
117x77 cm

51 bild, 1971
fluoreszensfarben
auf plexiglas
170x110 cm

52 bild, 1970
fluoreszensfarbe
auf plexiglas
117x77 cm

---

marc favresse

geboren 1938 in brissy/frankreich. 1961-63 ausbildung an der aensad (atelier hersant) in malerei, graphik und glasmalerei. 1963-67 graphik, malerei und buchillustration. 1968 wandgemälde in saint quentin. 1970 wandreliefs. lebt in paris.

ausstellungen

1969 grands magasins seret, saint quentin* nashville, usa. 1970 "peintres originaires de l'aisne". galerie du haut pavé, paris*. 1971 "espace-matière" musée de chartres.

53 delta, 1970
epoxy, zement, metalle
110x85 cm

fritz genkinger

geboren 1934 in tübingen. aufgewachsen in nürtingen a.neckar. oberrealschule. mittlere reife. werkzeugmacherlehre, fabrikarbeit. 1957-61 studium der malerei an der staatlichen akademie der bild.künste in karlsruhe (bei hap grieshaber und herbert kitzel). seit 1961 freischaffender künstler. lebt in stuttgart.

einzelausstellungen in: karlsruhe, mannheim, darmstadt, braunschweig, stuttgart, biberach, ravensburg, baden-baden, münchen, freiburg, lübeck, heidelberg.
beteiligung an gruppenausstellungen u.a. in: ostende, essen, nürnberg, mexico-city (olympische spiele).

54 spielerporträt seitlich
mit ball, 1967
kunstharz auf leinwand,
68x30 cm

55 zwei beine, gekreuzt, 1969
kunstharz auf nessel,
70x52 cm

56 zwei rücken zusammen, 1968
mischtechnik auf karton,
35,1x31 cm

57 zwei, dicht beisammen, 1968
mischtechnik auf karton,
36x32 cm

58 kopfball II, 1969
farblitho,
85x59 cm
auflage 100 expl.
signiert und datiert

59 mit vier rückenfiguren,
1969/70
serigraphie,
80x59 cm
auflage 100 expl.
signiert und datiert

60 stabhochsprung, 1970
serigraphie,
80,5x47,5 cm
auflage 100 expl.
signiert und datiert

eugenie gershoy

geboren in new york. ausbildung an der art students' league new york. reisen mit stipendien der travelling grants nach europa, mexico, dem orient.

auszeichnungen

resident art fellowship. saratoga sprungs, yaddo.

ausstellungen

"twentieth century portraits" und "15 young american sculptors", museum of modern art, new york. philadelphia museum of art. baltimore museum of art. "women artists of america", newark museum, new york. verschiedene ausstellungen im metropolitan museum, new york. jährliche ausstellungen im san francisco museum of art. pennsylvania academy of art, philadelphia, pa. brooklyn museum, new york. dallas museum, dallas, texas. robinson gallery, new york*. raymond and raymond gallery, san francisco, calif.* gumps galleries, san francisco, calif.* pantechnicon gallery*. ebenda. sawdust gallery*. nicole gallery, new york*.

werke in öffentlichem besitz

metropolitan museum of art, new york. whitney museum of american art, new york. museum of modern art, new york. national collection of fine arts, washington d.c. syracuse museum of art, syracuse, new york. delgado museum of art, new orleans la. chicago institute of art.

61 rocks at laguna beach
sepiazeichnung, 28x38 cm

62 cove at menemsha
sepiazeichnung, 30,5x33 cm

63 summer pavillion
aquarelle, 27x37 cm

64 san francisco
aquarelle, 27x37 cm

65 tree trunks
gouache, 23x29 cm

66 sail boats at menemsha
sepiazeichnung, 30,5x33 cm

67 clam diggers
aquarelle, 27x37 cm

florian grahnwehr

geboren 1942 in gaiserwald (kt. st.gallen). plastiker. lebt in zürich.

plastiken

68 "hors-dedans", 1970
epoxy-guss, kunstharzlack,
60x60 cm
auflage 9 expl.
schwarz, ultramarine und gelb

69 stale-dale, 1970
epoxy-guss,
181 cm lang

70 "changez nous - changez vous"
1971
isolquart
anticorodal 100, eloxiert,
frei veränderlich,
abb.4

bilder

71 "hier" grundriss, 1971
kunstharz, nieten, aluminium,
holz,
64x83 cm

72 "hier" schnitt, 1971
kunstharz, nieten, aluminium,
holz,
89x103 cm

73 "stale", 1971
kunstharz, nieten, aluminium,
holz
82x85 cm

74 "dale", 1971
kunstharz, nieten, aluminium,
holz
83x70 cm

75 "hors-dedans", 1971
nieten auf 10mm, anticorodal
100, eloxiert,
75x89 cm

76 cisetrans, 1971
eloxiert,
89x75 cm

77 vier räumlinge,
grundriss, 1971
eloxiert,
87x94 cm

agnes hart

geboren in meriden, conn./usa. ausbildung an der school of art in iowa state university, ringling school und bei josef presser. instruktorin bei der art students' league of new york. vorher an der dalton school und an der birch-wathen school, new york city.

auszeichnungen

1948 guest painter. 1949 yadde foundation

ausstellungen (auswahl)

einzelausstellungen: 1955/59/60/61/70 in new york city. 1955/59/63 in woodstock, new york. 1962 mercer university, macon, georgia. gruppenausstellungen: 1950 american painting today, metropolitan museum of art, new york. 1952 watercolors, drawings and prints, metropolitan museum of art. ferner im brooklyn museum, pennsylvania academy, philadelphia art alliance, virginia academy of fine arts, toledo museum, springfield museum, chicago art institute, butler art institute, national academy of design, riverside museum, the new york cultural center, the long island university, berkshire art association.

werke in öffentlichem besitz

metropolitan museum of art, new york. norfolk museum. terry art institute

78 oil and sand
oel auf leinwand,
56x46 cm

79 blue and black and sand
oel auf leinwand,
20,5x25,5 cm

80 diptych - each panel
sand auf leinwand,
7,8x7,8 cm

81 diptych - yellow+white
oel auf leinwand,
47x110 cm

82 pink circle
oel auf leinwand,
35,5x43 cm

83 collage
oel und leinwand auf leinwand
73,5x33 cm

84 oil and sand
auf leinwand,
25,5x48,2 cm

sjef henderickx

geboren 1944 in schiedam/holland. ausbildung an der academie für bildende künste rotterdam.

auszeichnung

1970 dremelpreis für graphik

ausstellungen

1970 de doelen, rotterdam*. galerie uhlenhorst, hamburg*. kunstzaal zuid rotterdam*. 1971 stedelijk museum, schiedam*.

85 radierung

86 radierung

87 gouache

88 gouache

katalin hetei

geboren 1924 in miskolc/ungarn. 1942-47 ausbildung an der akademie der schönen künste in budapest. 1947-56 lehrerin am lyceum der schönen künste budapest. 1956 in italien. 1957 niederlassung in paris, seither mehrere reisen nach spanien, holland, england, nord-afrika und 1963 für ein jahr in den usa. 1970 einbürgerung in frankreich. lebt in paris.

auszeichnungen

1947 preis der jungen künstler. 1958 preis für bibelillustration von der national bible society of scotland. 1963 stipendium der huntington hartford foundation, california.

ausstellungen

1949-54 nationalgalerie, budapest. kunstmuseum, budapest. 1955 ernst-museum, budapest. 1956 ischia. 1958 the national bible society of scotland, edinburgh. 1959 the national bible society of scotland, new york. 1961 club azziza othmana, tunis*. academie leyden, holland*. schaffhausen. 1962 galerie lambert, paris*. 1963 washington d.c., usa*. silvan simone gallery, los angeles*. 1964 stedelijk museum, schiedam/ rotterdam. 1965 haus der begegnung, hamburg*. III. internationale ausstellung der jungen künstler, tokyo. 1967 galerie lambert, paris. 1968 kunststichting, rotterdam. cultureel centrum, holland*. 1969 galerie j. wiebenga epalinges/lausanne. 1970 galerie zunini, paris.

89 mutator I, 1971
bronzeguss,
9,5x9,5x9,5 cm
abb.5

90 mutator II, 1971
bronzeguss,
9,5x9,5x9,5 cm
abb.5

91 memorial, 1971
cement,
21x28x38 cm

92 larvicola, 1971
metall, verchromt,
15x23x26 cm

reimer jochims

geboren 1935 in kiel. 1955 abitur in lübeck, 1955-56 in köln. anfänge der malerei. als maler autodidakt. seit 1956 in münchen. 1955-57 und 1965-68 universitätsstudien (philosophie und kunstgeschichte) und promotion. seit 1961 arbeit an der heutigen konzeption (chromatische malerei, schwarze bilder, zeichnungen). 1964 mitbegründer des studio "und", münchen, winter 1967-68 gastdozent an der kunstakademie karlsruhe. 1968 berufung an die kunstakademie münchen für malerei und kunsttheorie. zahlreiche eigene veröffentlichungen über konzeptionelle und chromatische malerei.

ausstellungen (auswahl)

1961 overbeckgesellschaft, lübeck*. 1961 "geste, raum, struktur in der deutschen malerei", kunstverein frankfurt. "internationale malerei", wolframseschenbach. "avantgarde 61", trier. 1962 kleine galerie, schwenningen*. "komplexe farbe", wiesbaden und hamburg. "situation 62", kunstverein oldenburg. idem, kunsthalle bremen. 1963 galerie röpcke, wiesbaden*. "absolute farbe", museum trier. 1964 galerie schiessel, freiburg i.br.* galerie garibaldi, marseille*. studio "und", münchen*. studiogalerie der universität, frankfurt a.m.* "deutsche malerei heute", dänemark, finland, schleswig, münster. "jeune peinture allemande", salon comparaison, paris. idem,kunstverein, münchen. 1965 galerie beno, zürich*. galerie gerber, bern*. salon réalités nouvelles, paris. "neue tendenzen III.", zagreb. "six german painters", ica, london. 1966 galerie wildbrand, münster*. studio "und", münchen*. salon réalités nouvelles, paris. "hommage à franz roh", kunstverein münchen. 1967 studio di informązione estetica, turin*. landesmuseum schleswig*. galerie wildbrand münster*. haus maares, detmold*. "konzeptionelle malerei", taxispalais, innsbruck*. "farbe, licht, bewegung", kunsthalle nürnberg. ".... spazio concreto", florenz, turin, neapel, bologna. 1968 galerie souweine, brüssel*. kunsthalle (reihe 14 mal 14) baden-baden*. kabinett grisebach, heidelberg*. studio "und", münchen". "konzeptionelle kunst", galleria milano, mailand. "linee della ricerca", sonderausstellung biennale, venedig. sammlung albert schulze-vellinghausen, kassel. "contact 68", kassel, kelkheim. 1969 galerei defet, nürnberg*. kabinett für aktuelle kunst, bremerhaven*. galerie wildbrand, köln*. galerie ernst, hannover*. studio für kunst der gegenwart, frankfurt*. "konzeptionelle kunst", in galerie stangl, münchen, galerie appel und fertsch, frankfurt, galerie nächst st.stephan, wien. "hommage an das schweigen", innsbruck. "neue tendenzen 4", zagreb. "7 beiträge zur deutschen kunst der gegen-

wart", karl-ernst-osthaus-museum, hagen. 1970 "konzeptionelle kunst", galerie annemarie verna, zürich. 1971 idem,galerie beni & schubert, lugano. galerie wildbrand, köln*.

93 chromatisches relief, 1965
"grün-braun-blau"
oel auf pavatex,
61x61 cm

94 chromatische fläche, 1963/69
"offen"
oel auf leinwand,
56x54 cm

95 zeichnung, 1970
"ich"
oel auf pavatex,
36x36 cm

96 chromatische fläche, 1970
"befreien"
oel auf pavatex,
49,5x60 cm

97 chromatische fläche, 1969
"bereit"
oel auf pavatex,
48x54 cm

98 syn, 1966/70
oel auf pavatex,
13x26 cm
abb.6

age klink

geboren 1940 in vlaardingen/holland. ausbildung an der academie für bildende künste, rotterdam.

auszeichnungen

1968 königliche auszeichnung für freie malerei. 1970 für literatur (poesie).

ausstellungen

1965-67-69 salon van de maassteden, schiedam*. 1967 "de visbank", vlaardingen. 1968 "pictura", dordrecht. "galerie punt vier", schiedam. galerie de haas, rotterdam*. 1969 galerie-t haarlem*. galerie c.c.c., vlaardingen. 1970 de doelen, rotterdam. kollektie hedendaagse kunst, utrecht. galerie-t, haarlem*. galerie jalmar, amsterdam*. ter meulen, rotterdam*. rotterdamse kunststichting. 1971 galerie-t, haarlem*.

werke in öffentlichem besitz

stedelijk museum, schiedam. hedendaagse kunst, utrecht. rotterdamse kunststichting. rijkskollektie grafiek en tekeningen. ptt den hag. museum boymans-van beuningen, rotterdam.

99 zeichnung

100 zeichnung

101 zeichnung

102 zeichnung

konok

geboren 1930 in budapest. 1948 matura, 1945-52 studium am konservatorium für musik (violine). 1948-53 ausbildung an der hochschule für bildende künste in budapest, diplom. 1953-59 reisen und ausstellungen in ungarn, polen und in der tschechoslowakei. 1959 niederlassung in paris. 1963 aufenthalt in den usa. 1970 französische staatsbürgerschaft. 1959-71 reisen in europa, nord-afrika. 1971 realisation von drei grossen wand-reliefs in zürich.

auszeichnungen

1955 preis der jungen künstler. 1957 "derkovits-preis". 1963 stipendium der hartford foundation,california.

ausstellungen seit 1960

1960 galerie lambert, paris*. 1961 galerie lambert, paris. club azziza othmana, tunis*. 1962 academie leyden, holland. washington d.c. usa*. gallery castellane, new york*. 1963 musée d'art moderne, paris. washington d.c.* galerie du haut pavé, paris*. gallery silvan simone, los angeles*. 1964 III. internationale ausstellung, tokyo. stedelijk museum, schiedam/ rotterdam*. haus der begegnung, hamburg*. 1965 musée d'art moderne, paris. galerie boisserée am museum, köln*. IV. biennale paris. galerie transposition, paris. galerie trapez, krefeld*. graphik aus fünf kontinenten, leipzig. 1966 galerie lambert, paris. galerie soleil dans la tête, paris. 1967 galerie läubli, zürich*. 1968 galerie lambert, paris. kunststichting rotterdam*. cultureel centrum, holland*. 1969 galerie j. wiebenga, epalinges/lausanne. the university art museum texas, usa*. galleria bevilacqua la masa, venedig*. 1970 galerie zunnini, paris.

103 mappenwerk mit fünf mehrfarbigen originalserigraphien von konok. edition schlégl. einführung auf deutsch und englisch. blattformat 55x78 cm auflage 100 expl. jedes blatt vom künstler numeriert und signiert. das mappenwerk entstand 1971 in zürich.

104 dessin, 1970
monotypie,
50x65 cm

105 dessin, 1971
monotypie,
50x65 cm

106 formes sur une colline, 1970
monotypie,
50x65 cm

107 tapisserie "bleu", 1970
collage,
175x134 cm
abgebildet in "interni" februar 1970

108 méridienne, 1971
serigraphie,
darstellungsgrösse 50x65 cm
auflage 100 expl.

109 next time, 1971
serigraphie,
darstellungsgrösse 50x65 cm
auflage 100 expl.

rosina kuhn

geboren 1940 in zürich. 1959 matura. 1959-63 ausbildung an der kunstgewerbeschule zürich. 1961 aufenthalt in london, 1962 griechenland, 1966/67 in new york und mexiko.

auszeichnung

1963 stipendium des kantons zürich.

ausstellungen

1963 zürcher maler, helmhaus, zürich. 1964 strauhof, zürich*. 1965 galerie orell-füssli, zürich*. zürcher maler, helmhaus, zürich. 1966 galeria peccanins, mexico-city*. 1968 neue tendenzen, galerie wengihof, zürich. 1969 galerie katakombe, basel. junge schweizer künstler, wien. "phantastische figuration", helmhaus, zürich. biennale des jeunes, paris. 1970 galerie palette, zürich*. galerie 57, biel*. 1971 zürcher künstler in basel, kunsthalle, basel.

110 viva honda, 1970
tuschzeichnung,
70x100 cm
abb.7

111 lolli pot, 1970
tuschzeichnung,
100x70 cm

112 azurro, 1970
tusche und aquarell,
42x35 cm

113 barbarellas, 1969
tusche und aquarell,
100x70 cm

114 alio' punch
tuschzeichnung,
100x70 cm

115 ophelia, 1969
tusche und aquarell,
100x70 cm

116 got it, 1969
tusche und aquarell,
35x43 cm

henrietta liebowitz

geboren in new york city. ausbildung: art students' league, new york city. brooklyn museum art school, skowhegan school of art. lehr- und vortragstätigkeit in verschiedenen museen und galerien. gegenwärtig leiterin einer privatschule in huntington, li. art workshop. lebt in huntington, new york.

auszeichnungen

1961 north shore community arts. 1962 hofstra university, new york. 1969 "new talents", westbury country art gallery. "american artists", stern bros., new york city. guild hall, new york. heckscher museum, new york.

ausstellungen

award winners show, guild hall, east hampton, new york. so. huntington library art gallery. oswego art center, oswego, new york. spectrum gallery, new york city. ethical humanist society, garden city. nassau community college, firenouse gallery, new york. studio "h" gallery, new york city. aspects co-op gallery, greenwich village. heckscher museum, hofstra university.

117 ribboned form
acryl auf leinwand,
63,5x67 cm

118 treeform
acryl auf leinwand,
37x47 cm
abb.8

118a flowerform
acryl auf leinwand,
82,5x52 cm

119 large puzzle
acryl auf leinwand,
89x94 cm

120 interior landscape I
sepia, laviert,
35,5x46 cm

121 interior landscape II
sepia, laviert,
35,5x46 cm

122 sphinx drawing IV
sepia, laviert,
35,5x46 cm

lita luparello

geboren 1944 in catanea, sizilien. ausbildung bis 1970 zuerst am istituto d'arte, dann an der accademia di belli arti in catanea. lehrt am istituto d'arte in brescia.

auszeichnungen

stipendium accademia d'arte, catanea. 1965 erster preis s.agata. 1965 "penello d'oro", catanea. 1966 nicolosi-preis, goldmedaille. erster preis "arte moderna", catanea. 1967 und 1968 erster preis "diploma acireale", catanea.

ausstellungen

1967 "grupo 7", catanea. 1969 "confronto", galerie sincron, brescia. "grupo 7", catanea. "nuove ricerche fontana", graz. "mostra arte luna", catanea. "incontro post-pejo", galerie sincron, brescia. 1971 "incontro sincron", rimini. "grafica internazionale", galerie sincron, brescia. 1970 "manifestazione", s.angelo lodigiano.

123 variation orange/orange
linolschnitt
92x62 cm

124 variation orange/blau
linolschnitt
92x62 cm

125 variation orange/grün
linolschnitt
92x62 cm

catherine p. mac donald

geboren 1936 in new york. 1958 bachelor of arts, mount st.vincent college, riverdale, new york. 1965 master's degree, pratt institute, brooklyn, new york. post-graduate ausbildung für graphik am pratt graphics center, new york city. lebt in huntington, new york.

auszeichnungen

erster preis für graphik, huntington township art league. erster preis für graphik, locust valley. auszeichnung für graphik und malerei syosset art league.

ausstellungen

hudson river museum, new york. gallery cleveland, ohio. aaa gallery, new york city*. oklahoma city art center*. 1970 heckscher museum, huntington*. nora mirmont gallery, huntington. national academy gallery, new york city*.

mehrfarbige siebdrucke

126 the muses
28x36 cm

127 christmas 1970
40,5x51 cm

128 the raven and wolf
40,5x51 cm
abb.9

131 cloak of boughs
61x76 cm

132 a slight multiple
63,5x66 cm

133 moraine
siebdruck und radierung
20,3x28 cm

mehrfarbige radierungen

129 in principio
61x66 cm

130 chartres
58,5x61 cm

willy meyer

geboren 1934 in bremen. 1956/57 staatliche kunstschule bremen. 1957-60 in worpswede. seit 1960 in köln wohnhaft. schuf sechzehn illustrierte bücher und mappen.

auszeichnungen

1966 kunstpreis der stadt recklinghausen-kassel. förderpreis der stadt köln. 1968 stipendium des kulturkreises im bundesverband der deutschen industrie. 1967 kunstpreis der jugend (bochum-mannheim).

ausstellungen

1958 erste ausstellung, worpsweder kunsthalle*. 1964/65 studio für moderne kunst im museum wuppertal*. galerie schütze, bad godesberg*. museum ulm, zeichnungen*. kulturpavillon soest*. 1966 arte contemporaneo aleman, mexiko. deutsche graphik der gegenwart, augsburg. galerie brusberg, hannover. galerie schüler, berlin. galerie stangl, münchen. frühjahrsausstellung hannover. kunstverein der stadt köln. 1967 galerie horstmann, düsseldorf*. kunstverein gütersloh*. deutsche handzeichnungen, hannover. galerie schüler, berlin. 1968 kunsthalle worpswede*. 1969 museum am ritterplan, göttingen*. 1969 ars viva, landesmuseum bonn*. 1970 böttcherstrasse bremen*. ara graphik. 1971 museum ulm*.

werke in öffentlichem besitz

städtisches museum, wuppertal. mittelrhein-museum, koblenz. städtisches museum, ulm. brooklyn museum, new york. kunstsammlung der universität, göttingen. städtisches museum, bonn. landesmuseum, bonn.

bilder 1971, ohne titel, alle kunstharz auf leinwand

134 180x135 cm
135 170x135 cm
136 120x110 cm
137 170x 90 cm
138 150x135 cm
139 180x130 cm
140 160x135 cm

stéphanie mutrux

geboren 1946 in honolulu. 1959-63 ausbildung an der aensad (atelier hersant) in malerei, graphik und fresko. 1963-67 tätigkeit in werbegraphik, innenarchitektur, buchillustration, graphik und malerei. 1968-69 wandmalereien für peugeot. 1970 tapisserien und wandmalereien. lebt in paris.

ausstellung

1967 montigny-longrain.*

141 forme bleue, 1970
oel auf leinwand,
100x180 cm

142 triangle blanc, 1970
vinyl auf leinwand,
40x40 cm
abb.11

---

peter nagel

geboren 1941 in kiel. 1960 abitur. 1960-65 hochschule für bildende künste, hamburg. 1964 studienstiftung des deutschen volkes. 1965 gründung der gruppe "zebra". künstlerisches examen für das lehramt. 1966 studienaufenthalt in london. 1967 zweites staatsexamen als kunsterzieher. seit 1968 freier maler. lebt in kiel.

auszeichnungen

1968-69 kunstpreis der deutschen akademie in rom "villa massimo". preis der deutschen bundesregierung für malerei beim "premio fiorino", florenz. 1970 erster preis bei der internationalen triennale für farbige druckgraphik, grenchen/schweiz. 1971 honor of mention, triennale india 71, new delhi.

ausstellungen

1965 galerie 14 aarhus/dänemark*. 1966 galerie 13, hamburg*. 1967 landesmuseum schloss gottorf, schleswig*. vejen museum, dänemark*. galerie patio, frankfurt am main*. galerie 86, kiel*. 1968 nordfriesisches museum husum*.

gruppenausstellungen in lund/schweden, aalborg/dänemark, heidelberg, kiel, recklinghausen, kassel, braunschweig, bremershaven, berlin, hannover, hamburg, münchen. 1969 städtisches kulturamt, soest*. gruppenausstellungen u.a. in nürnberg, münchen, karlsruhe, köln, darmstadt, stuttgart. 1970 galerie schmücking, braunschweig*. galerie s press, blankenstein/bochum*. galerie defet, nürnberg*. gruppenausstellungen u.a. in wolfsburg, lindau, heidelberg, rom, münster, lübeck, silkeborg/dänemark, köln, basel, münchen, mailand, brest/frankreich, grenchen/schweiz, bonn, hannover. 1971 galerie münsterberg, basel*. galerie dieter, aarhus*. triennale india 71. aktivia 71, münchen.

werke in öffentlichem besitz

kulturbehörde hamburg. staatsgemäldesammlungen, stuttgart. landesmuseum schloss gottorf, schleswig. städtische sammlungen, darmstadt. städtische sammlungen, karlsruhe. städtische sammlungen, wolfsburg. städtische kunstgalerie, bochum. neue galerie, stadt aachen. bayerische staatsgemäldesammlungen, münchen.

143 stilleben mit 3 tüchern, 1971
mezzotinto

144 tuch auf kommode II, 1971
mezzotinto

145 junge mit gestreiftem tuch, 1970
mezzotinto

146 gehege, 1970
serigraphie
abb.12

147 kleiner ballonbläser, 1971
mezzotinto und aquarell

148 aus meinem skizzenbuch, 1970
serigraphie

kees okx

geboren 1939 in haarlem. 1956-58 ausbildung am institut voor kunstnijverheid, amsterdam. 1962 aufenthalt in paris. 1963 bereist er frankreich, spanien und die schweiz. 1964 aufenthalt in südfrankreich mit einem stipendium der kröller-muller stiftung. wandgemälde für homburg n.v. in cuyk. 1966 wandkeramik für haarlem, wo okx tätig ist.

auszeichnungen

1964 erster preis "zeeprijs" von der stadt haarlem. 1966 wedgwood-preis, holland. schwarz-preis, museum fodor, amsterdam.

ausstellungen

1961-66 "de groep", haarlem. 1962-65 "start". 1963-66 salon "gravelines", holland. 1962 "jonge hollandse schilders", stedelijk museum, amsterdam. galerie "het kunstcentrum", den haag. contour, prinsenhof, delft. galerie "constigh werck", rotterdam. 1963 "collectie sandberg", stedelijk museum, amsterdam. galerie "berteljoris", haarlem. stedelijk museum, amsterdam. collectie espace, almelo. 1964 stedelijk museum, schiedam*. vishal haarlem. galerie "de blauwe hand", haarlem. "holland kunst heute", niederländische botschaft, bonn. 1965 collectie espace, hengelo/holland. "contour", prinsenhof, delft. "scarborough", england. "salon a.65", galerie al-veka, den haag. "museum boymans van beuningen", rotterdam. "galerie universitaire", dünkirchen. prentenkabinet frans halsmuseum, haarlem. galerie "artificia", heemstede*. amsterdamse universiteit. holländische grafik in polen, warschau. 1966 galerie "la brouette", tourcoing/frankreich*. galerie "espace", amsterdam*. I. biennale für grafik, krakau/polen. 't "kapelhuis", amersfoort*. galerie "punt 4", schiedam*. houston art gallery, texas. "labyrinth", galerie al-veka, den haag.

werke in öffentlichem besitz

stedelijk museum, amsterdam. frans halsmuseum, haarlem. stedelijk museum, schiedam. museum boymans van beuningen, rotterdam. national museum, jerusalem/israel. niederländische bank in amsterdam.

149 radierung

150 radierung

151 radierung

152 radierung

michel f. van overbeeke

geboren 1942 in den haag. tätig in haarlem. ausbildung an der graphischen schule amsterdam, vorher autodidakt.

ausstellungen

1966 de waag, haarlem*. kiekeboe, amsterdam*. stedelijk museum, amsterdam. doolard, den helder*. galerie artificia, hemstede. galerie de sfinx, den haag*. 1967 "de rode stip", haarlem. stedelijk museum, schiedam, naarden. galerie artifiaca, hemstede*. galerie l'angle aigu, brüssel*. galerie down town, düsseldorf*. 1968 "20 in de vishal", haarlem. galerie l'angle aigu, brüssel*. galerie ina broerse, amsterdam*. kunstcentrum de prinsentum, leeuwarden*. 1969 galerie boumans, beverwijk*. oostpoort, delft*. galerie maas, rotterdam*. galerie gammelstrand, kopenhagen*. buffalo/usa. tokio. galerie liernur, den haag*. 1970 galerie louise eskens, paris*. galerie ina broerse, amsterdam*. sommerausstellung, brüssel. galerie l'angle aigu, brüssel*. frans halsmuseum de hallen, haarlem*.

153 radierung

154 radierung

155 radierung

156 radierung

---

ernst b. pflüger

geboren 1943 in zürich. 1965-69 studium der nationalökonomie an der universität zürich. als maler autodidakt. lebt in zürich.

157 let it be, 1970
oel auf karton,
43,5x36,5 cm

158 verbotene fahrtrichtung, 1971
oel auf karton,
32x32 cm

159 muspilli, 1970
oel auf karton,
61x49,5 cm

józsef pölöskei

geboren 1936 in budapest. 1954 matura. 1956 lehrabschluss als kunstschmied. 1962-67 weiterbildung an der hochschule für kunstgewerbe in budapest. 1967 diplomiert und seit 1969 lehrer an der hochschule für kunstgewerbe in budapest. 1970 schuf er das neue schmiedeiserne tor der romanischen kirche in jãk (ungarn).

ausstellungen

1967 ausstellung für metallplastik, budapest. 1968 ausstellung junge künstler, budapest. 1969 gruppenausstellung ungarischer künstler, caracas/venezuela. 1970 ausstellung für schmuckstücke, budapest.

mehrere werke in öffentlichem besitz in ungarn und anderen osteuropäischen staaten.

160 der stier, 1971
schmiedeisen, geschweisst,
56x40x30 cm

161 der hahn, 1971
eisen,
37x28x15 cm

alexander sadkowsky

geboren 1934 in zürich. 1956 ausbildung bei w.jonas und ch.kissling in zürich. 1957 academia bellas artes san fernando in valencia. 1968 erscheint sein graphik-werkkatalog (1200 abbildungen). 1970 sad x is x fiction "ein platonisches portrait" von f.m. murer, welturaufgeführt in salzburg, gezeigt in paris, basel, zürich, amsterdam, münchen, deutsches fernsehen, schweizer fernsehen. 1971 "kofferraum der welt" mit titine oertlich, candid lang. schaffensgebiete: malerei, zeichnung, graphik, plastik, film. reisen und aufenthalte in spanien, indien, nepal, italien, england, irland, udssr, deutschland, holland.

ausstellungen (auswahl)

cluthi jessop gallery, london*. baden-württembergischer kunstverein, stuttgart*. galerie hilt, basel*. galerie contemporaire, genf*. goethe institut, istambul*. kunstverein frauenfeld/schweiz*. galerie castelnuova ascona*. galerie krikhaar, amsterdam*. galerien verna und baltensperger, zürich*. galerie beck, erlangen*. ferner in berlin, frankfurt, tübingen, pistoia und vielen schweizer städten. 1971 museum allerheiligen schaffhausen*. teilnahme an gruppenausstellungen in spanien, frankreich, usa, italien, polen, irland, england, ferner an internationalen graphikausstellungen in ljubljana, warschau, grenchen, edinburgh, florenz, etc.

162 schwimmer II, 1968
bleistift und kohle,
70x50 cm

163 animal metaphysicum, 1967/68
bleistift,
70x50 cm

164 hasenpyramide, 1966
bleistift,
100x70 cm

165 soldatesker mann, 1967
bleistift und farbstifte,
70x100 cm

166 schwimmer I, 1967
bleistift und kohle,
70x100 cm
abb.13

167 freundinnen, 1968
bleistift und farbstifte,
70x100 cm

168 weltmeister, 1966
bleistift,
70x100 cm

hedwig schröder

geboren 1935 in melsungen/deutschland. 1956 matura am dortigen gymnasium. 1956-60 studium an der staatlichen hochschule für bildende künste in kassel. 1960 uebersiedlung nach delémont. 1961-66 studienreisen nach frankreich, holland, italien, oesterreich und spanien. 1966 mitarbeit am spektrum zürich,"engel" ausgabe.

ausstellungen

1963 religiöse graphik der gegenwart, graphik börse, münchen. 1964 jahresausstellung dortmunder künstlerbund, museum ostwall, dortmund. 1965 jahresschau kasseler kunstverein, kassel. 1966 linol- und holzschnitt, graphik börse, münchen. schutzverband bildender künstler, münchen. jahresschau kasseler künstler, kulturhaus, kassel. 1967 graphik börse, ausstellungsraum grohmann, münchen. kulturhaus kassel. galerie twerenbold söhne, luzern*. 1968 radi-rouge, delémont. III. biennale delle regioni, galerie europa arte, ancona. 1969 graphik studio, münchen. galerie twerenbold söhne, luzern*. galerie im universa-haus, nürnberg. galerie schürmann, helmstedt. 1970 galerie paul bovée, delémont. galerie der auto union, frankfurt.

169 blume der finsternis, 1970
gouache auf papier,
49x39x5 cm
abb.14

170 ein stück aus hermann hesses garten, 1971
farbiger holzschnitt auf japanpapier,
26x55 cm
nr. 11/85 handdruck

171 aufstand, 1967
farbiger holzschnitt auf japanpapier,
53x47 cm (darstellungsgrösse)
nr. 2/x handdruck

172 alles drängt nach oben, 1970
gouache auf papier,
35x27 cm

173 silberner tau, 1970
gouache auf papier,
37,5x40 cm

hervé télémaque

geboren 1937 in port au prince/haiti. 1957-60 ausbildung im art students' league in new york. lebt seit 1961 in paris.

ausstellungen

1964 mathias fels, paris*. hanover gallery, london*. 1965 l'attico, rom*. 1966 il punto, turin*. 1967 mathias fels, paris*. studio marconi, mailand*. 1968 galleria del minotauro, brescia*. galleria del foscherari, bologna*. 1969 galerie brusberg, hannover. museum ulm. 1971 mathias fels, paris.

174 ile-de-france no 2, 1971
serigraphie auf leinwand,
120x60 cm
auflage 80 expl.
signiert

175 voiles, 1969
serigraphie,
59x59 cm

tuan

geboren 1929 in vietnam. ausbildung an der kunstakademie hanoi. spezialisiert sich auf die traditionelle lacktechnik. 1949 niederlassung in paris. studium an der école des arts décoratifs. 1956-60 arbeitet als graphiker-designer bei publicis, paris. 1963-69 art director von havas conseil, paris. 1967 graphischer berater expo, montreal. realisierung eines audio-visuellen pavillons für die stadt roanne. mitglied der icta international.

ausstellungen seit 1968

1968-70 salon comparaison, paris. salon "grands et jeunes d'aujourd' hui", paris. 1970 XXIII. salon de la jeune sculpture, paris. 1971 maison de la culture, amiens*. halles baltard, paris*.

werke in öffentlichem besitz

port barcarès. times & life building, paris, wandgemälde.

176 mâle, 1971
serigraphie,
80x60 cm
auf plexiglas
abb.15

177 femelle, 1971
serigraphie,
80x60 cm
auf plexiglas
abb.15a

178 multiples
29x23 cm
auf aluminium

179 multiples,
29x23 cm
auf aluminium

stanley twardowicz

geboren 1917 in detroit, mich./usa. 1946-51 lehrt er an der ohio state university. lebt in northport, new york, als freischaffender maler.

auszeichnungen

1956 und 1957 guggenheim fellowship.

ausstellungen (auswahl)

1947 ohio state university*. 1949 columbus gallery of fine arts*. 1950 ball state teachers college,muncie, indiana. eastern illinois state college*. pennsylvania academie of fine arts. 1952 university of kentucky*. wesleyan university, ohio*. 1953 muncie, indiana*. contemporary arts gallery, new york city*. 1954 whitney museum, new york. chicago art institute. guggenheim museum. 1955 whitney museum. chicago art institute.carnegie international. 1956 contemporary arts gallery, new york city*. 1957 whitney museum. museum of modern art. 1958-70 peridot gallery, new york city*. 1959 dwan gallery, los angeles*. university of illinois. 1960 columbus gallery of fine arts, new york. university of nebraska art galleries. university of iowa. university of colorado, dwan gallery, los angeles. "inter-american good will exhibition", rio de janeiro & sao paolo/brazil. 1961 dwan gallery, los angeles*. chicago art institute. 1962 "art in embassies-warsaw,poland", museum of modern art. 1963 columbus gallery of fine arts, ohio*. university of colorado. 1963-66 "abstract american watercolors", museum of modern art, new york. 1964 ball state university, ohio. 1965 "art in embassies - the hague", museum of modern art, new york. 1966 pennsylvania academy of fine arts. "artists for c.o.r.e.", grippi waddell gallery, new york.c. museum of fine arts, boston. indiana university art museum. goldwach gallery, chicago*. 1968 university of oklahoma. indiana university. wesleyan university, illinois. 1969 "the new american painting & sculpture, the first generation", museum of modern art, new york city. northern arizona university. 1970 houston museum, texas.

werke in öffentlichem besitz

ball state teachers college, muncie, indiana. newark museum. museum of modern art, new york. columbus gallery of fine arts, new york. milwaukee art center. american federation of arts "museum purchase fund, collection established by gloria vanderbilt".

180 "u.p.y.", 1969
oel auf leinwand,
148x102 cm

181 "b.u.r.", 1969
oel auf leinwand,
148x102 cm

182 "b.p.y.g. 1", 1968
oel auf leinwand,
86,5x66 cm

183 "b.r.p.o.", 1968
oel auf leinwand,
86,5x66 cm

184 "b.r.b.", 1968
oel auf leinwand,
45,4x35,5 cm

185 "b.o.p.", 1968
oel auf leinwand,
43x33 cm

angel ugueto

geboren 1923 in caracas/venezuela. architekturstudium in venezuela. lebt seit 1968 in paris. 1970 auszeichnung salon saragossa/spanien.

ausstellungen

1967-68 galerie "polo y bot", caracas*. XXVI. salon "arturo michelena", valencia/venezuela. 1968-69 salon international de cosne sur loire. centre national d'art contemporain, paris. 1970 salon du "cercle des beaux-arts de decize", val de loire. XI. salon "grands et jeunes d'aujourd'hui", paris. exposition internationale, château de blois. salon comparaison, paris. III. biennale d'arts plastique de genne-villiers/frankreich. exposition hispano-française saragossa/spanien. musée d'art contemporain,skoplje/jugoslavien. XII. salon "grands et jeunes d'aujourd'hui", paris. XXIII. salon de la jeune sculpture, paris. galerie estudio actual, caracas.

werke in öffentlichem besitz

venezuela, spanien, mexico.

186 surface flottante, 1971
holz und metall,
51x42x18 cm

187 structure flottante, 1971
plexiglas,
15x15x48 cm

188 structure flottante, 1971
plexiglas,
16x22x41 cm
abb.16

---

abb. 1
katalog nr. 42
praful davé

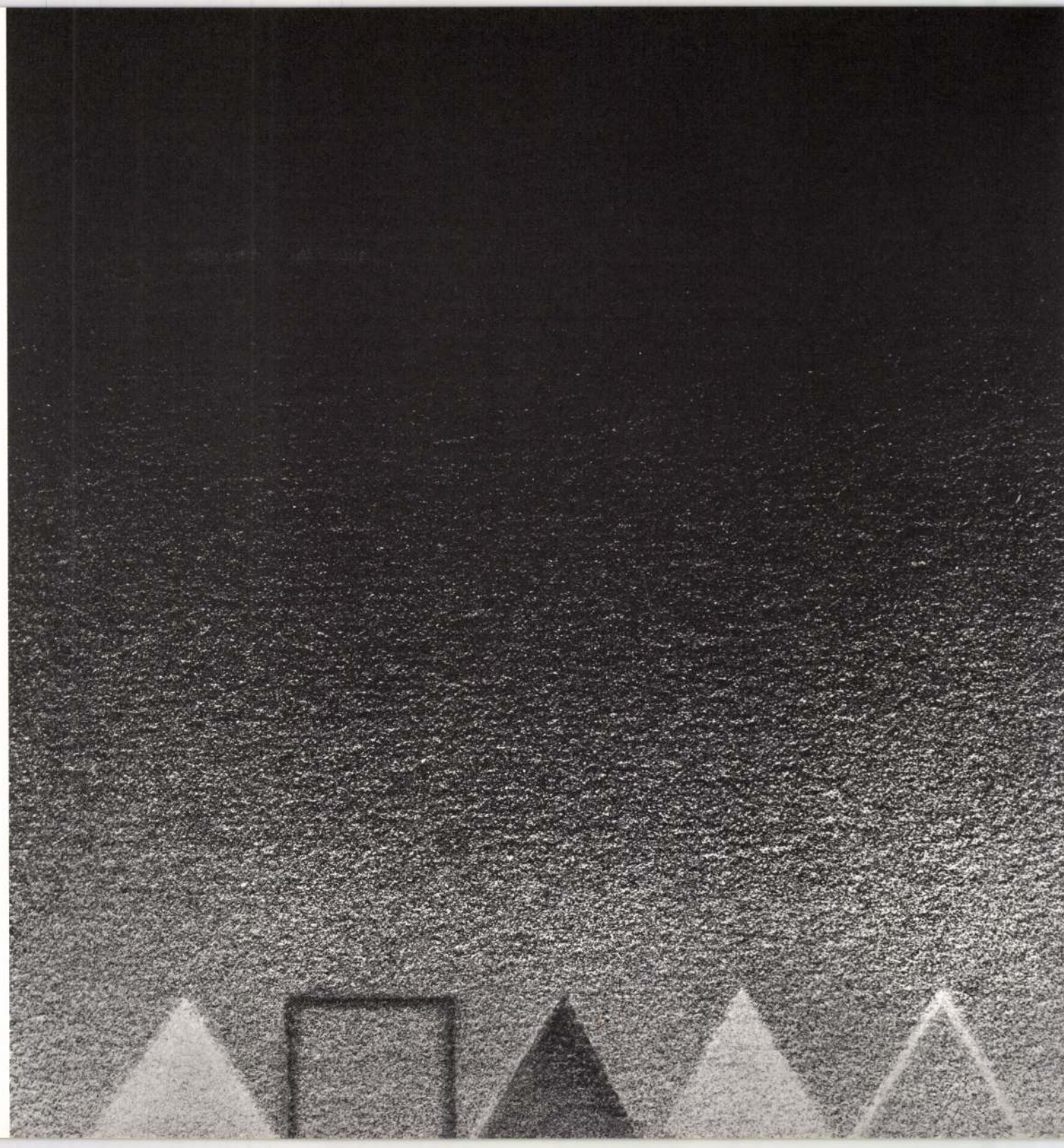

abb. 2
katalog nr. 47
lilian dodson

abb. 3
katalog nr. 49
marc egger

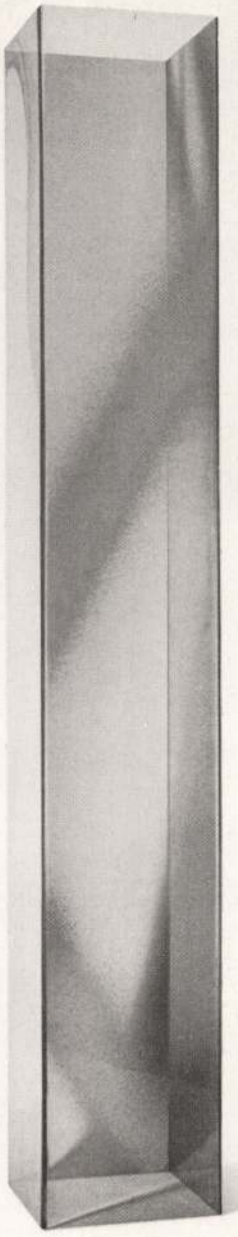

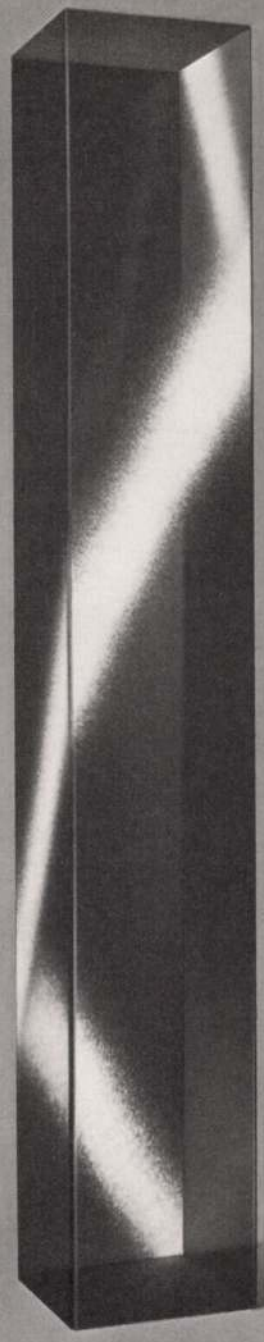

abb. 4
katalog nr. 70
florian grahnwehr

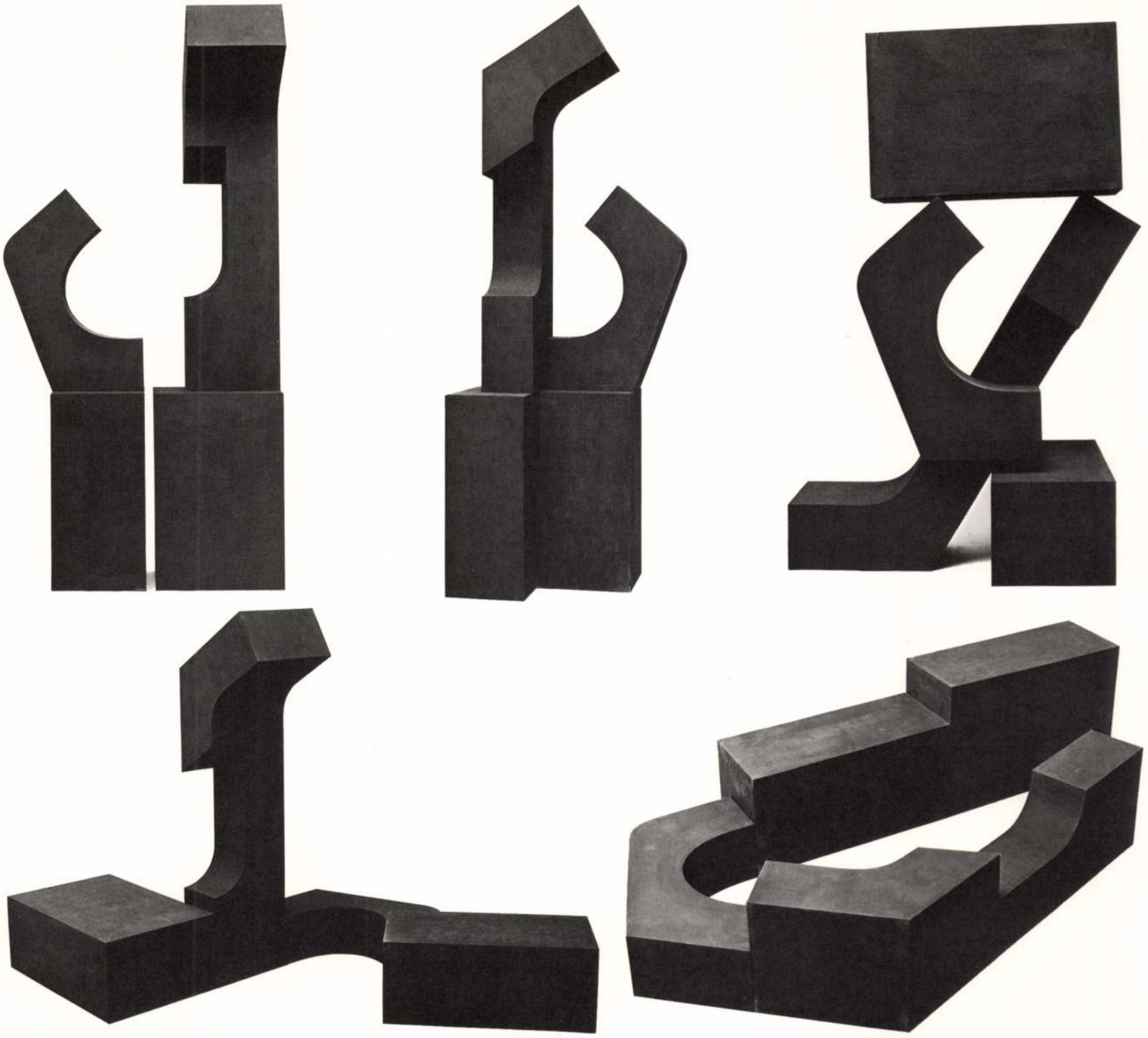

abb. 5
katalog nr. 89/90
katalin hetei

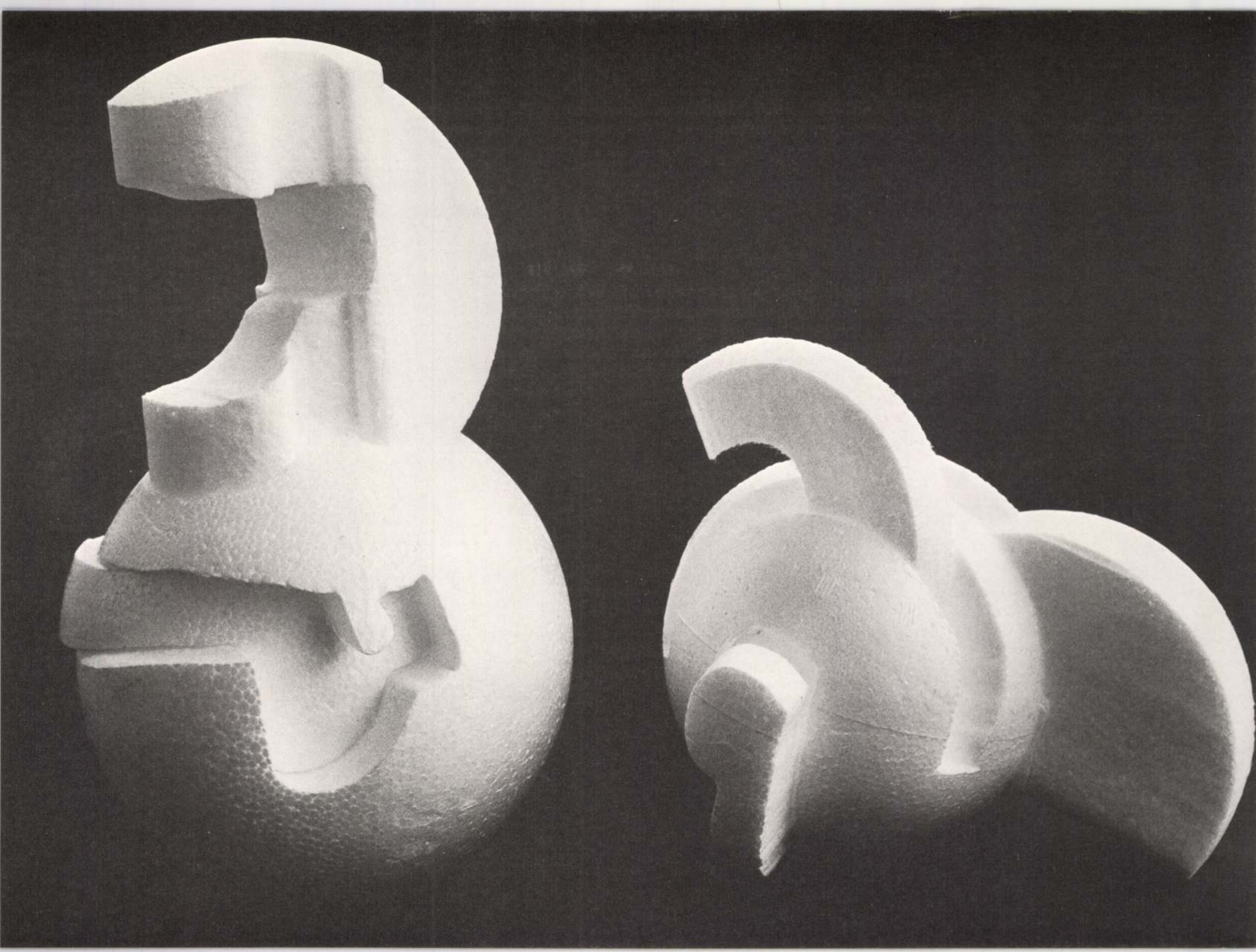

abb. 6
katalog nr. 98
reimer jochims

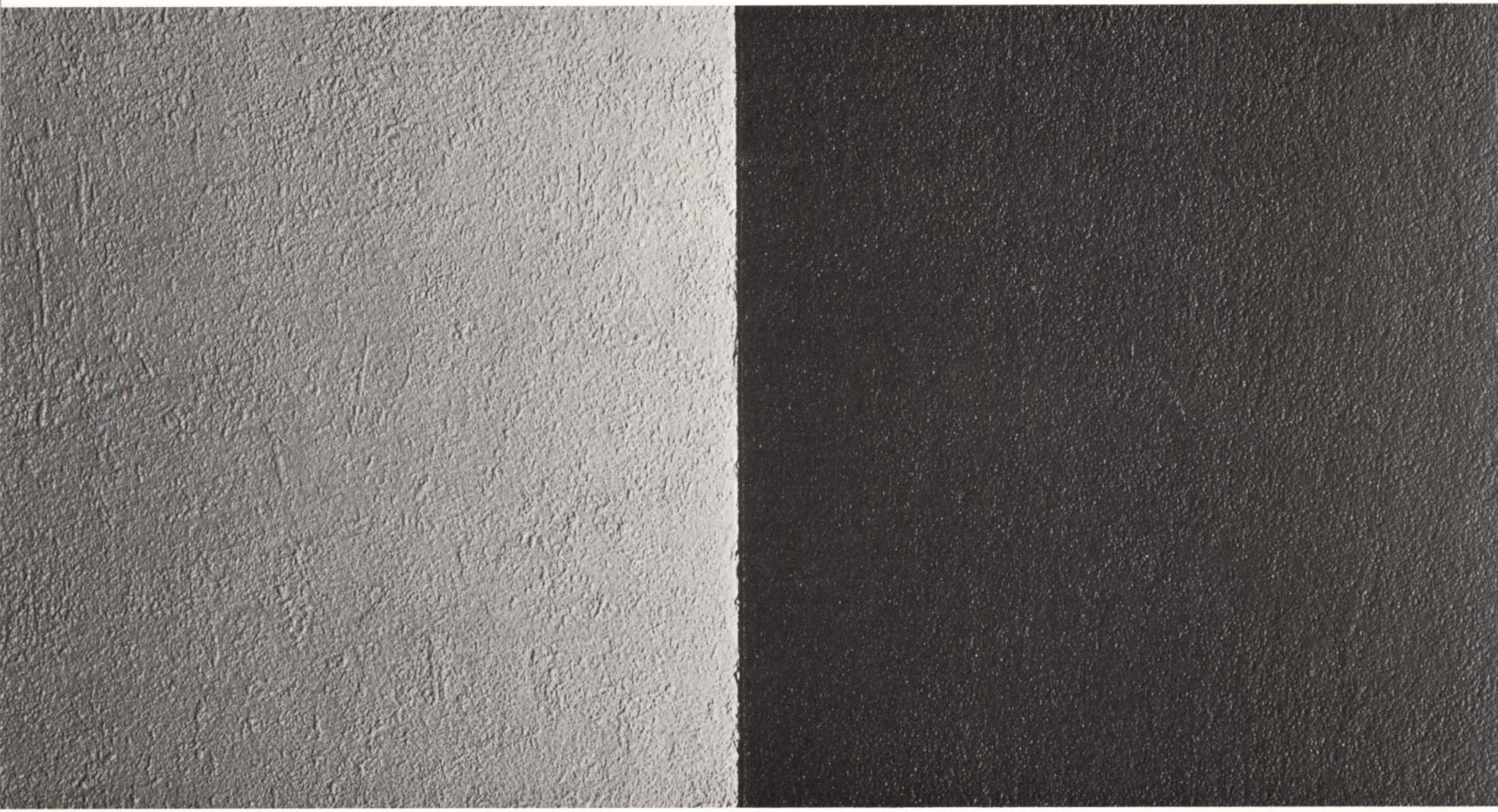

abb. 7
katalog nr. 110
rosina kuhn

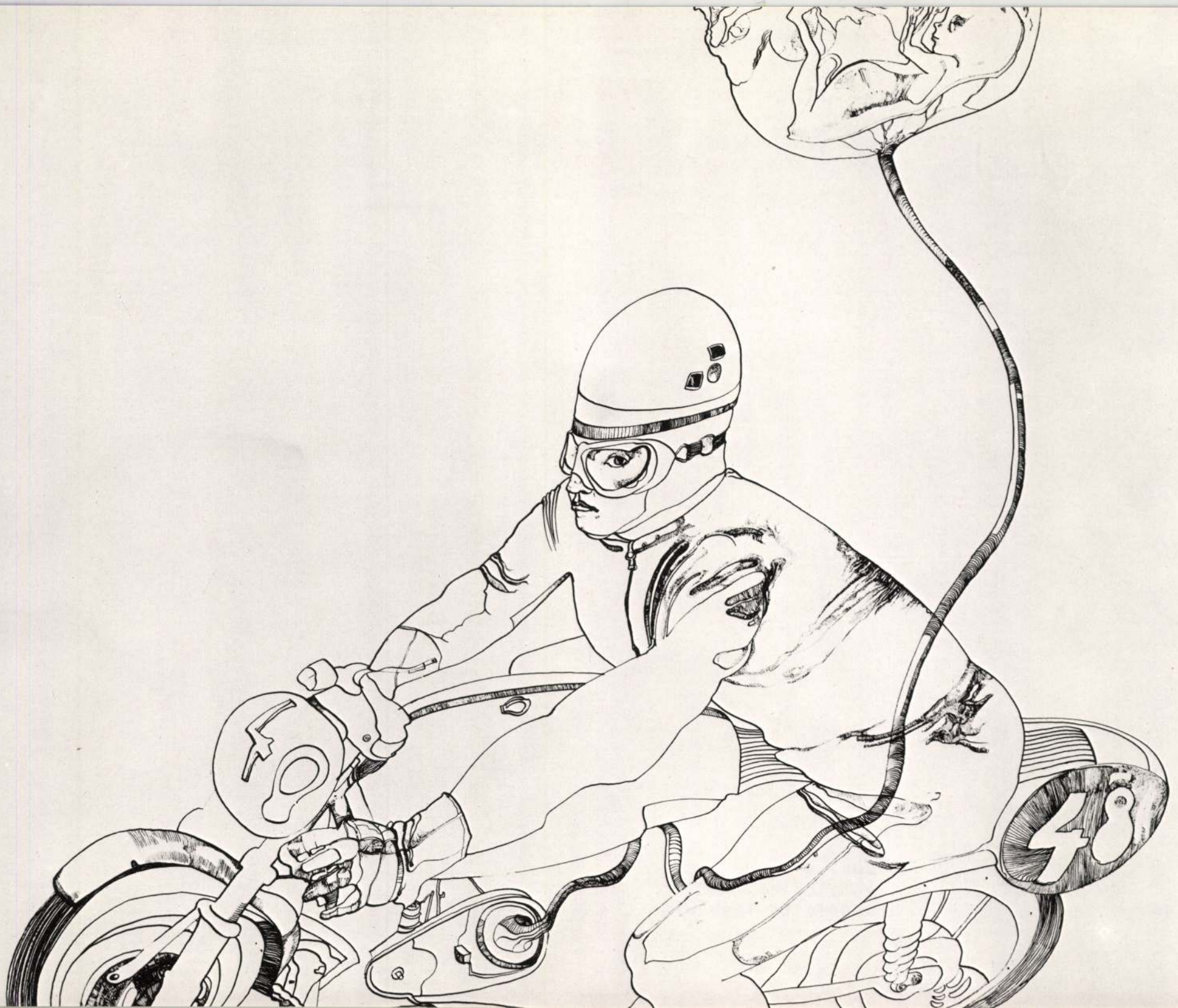

abb. 8
katalog nr. 118
henrietta liebowitz

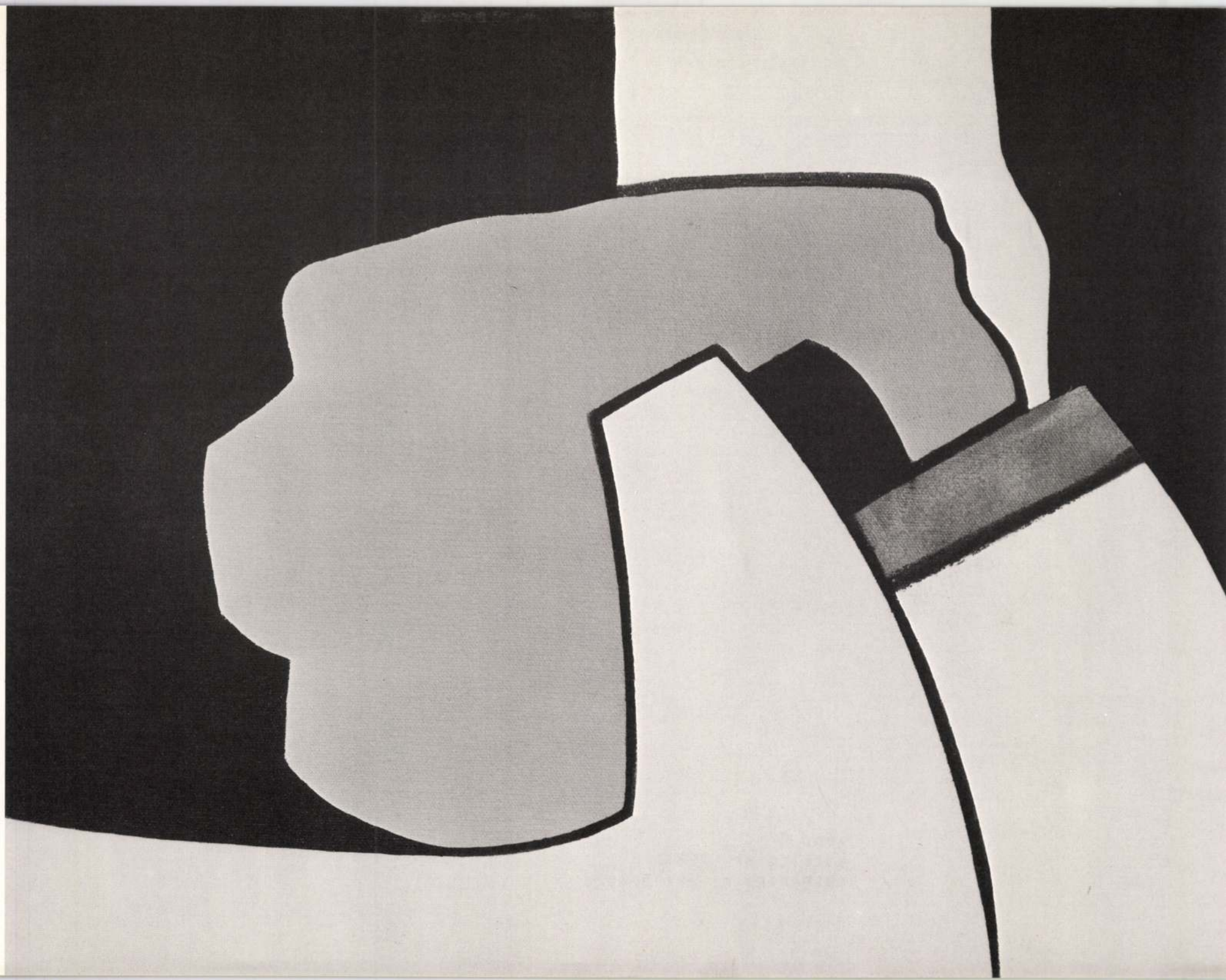

abb. 9
katalog nr. 128
catherine p. mac donald

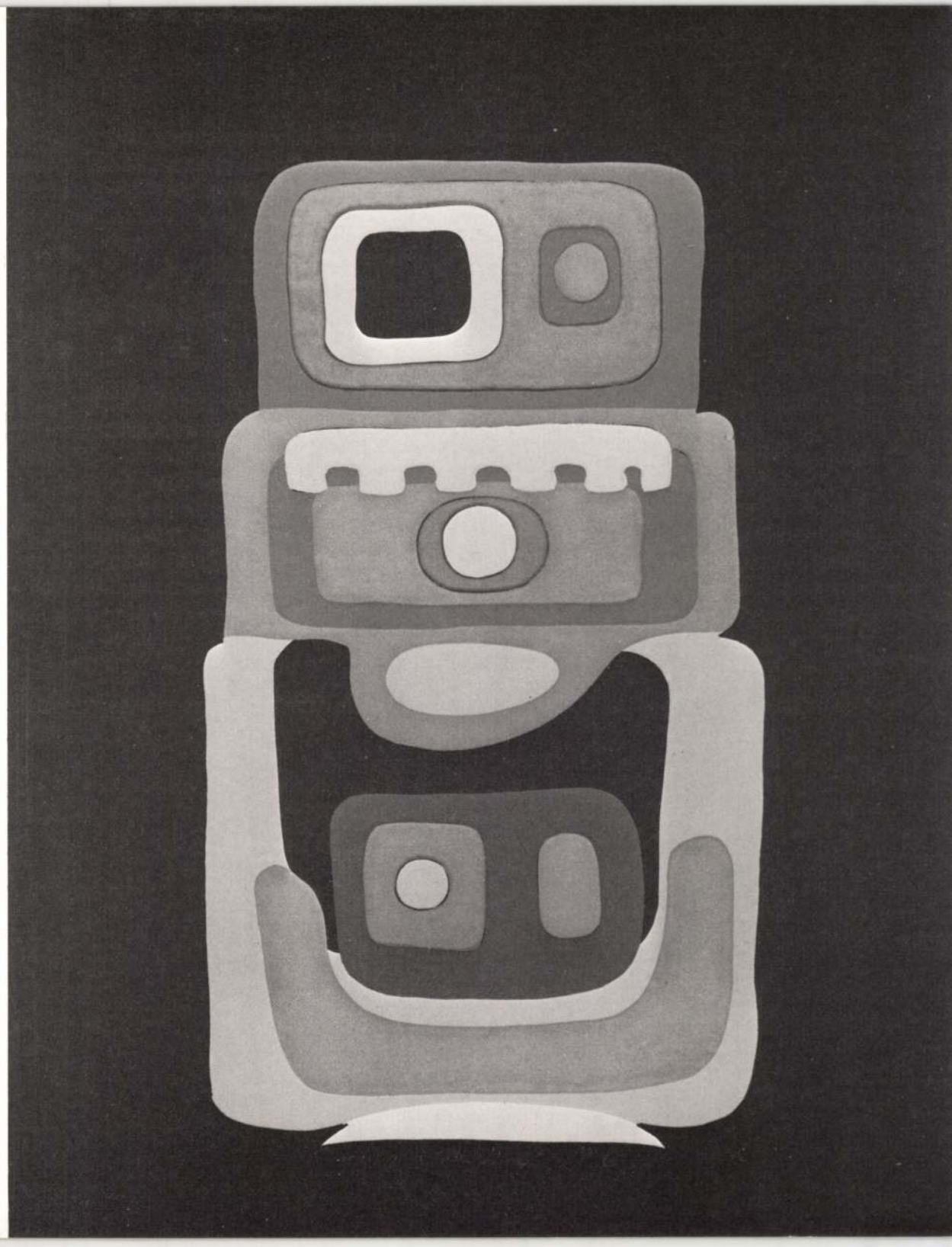

abb. 10
ohne katalog nummer
willy meyer

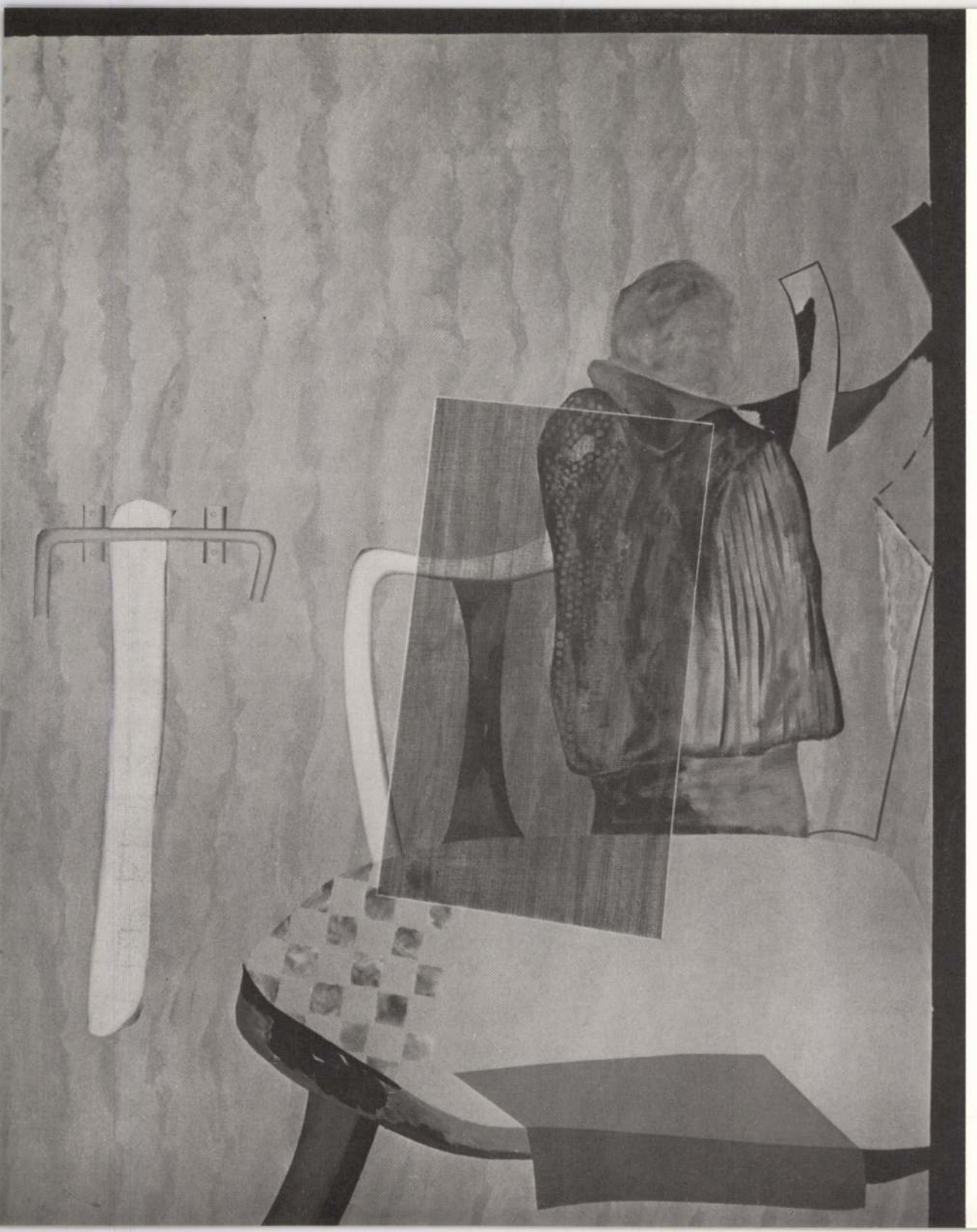

abb. 11
katalog nr. 142
stéphanie mutrux

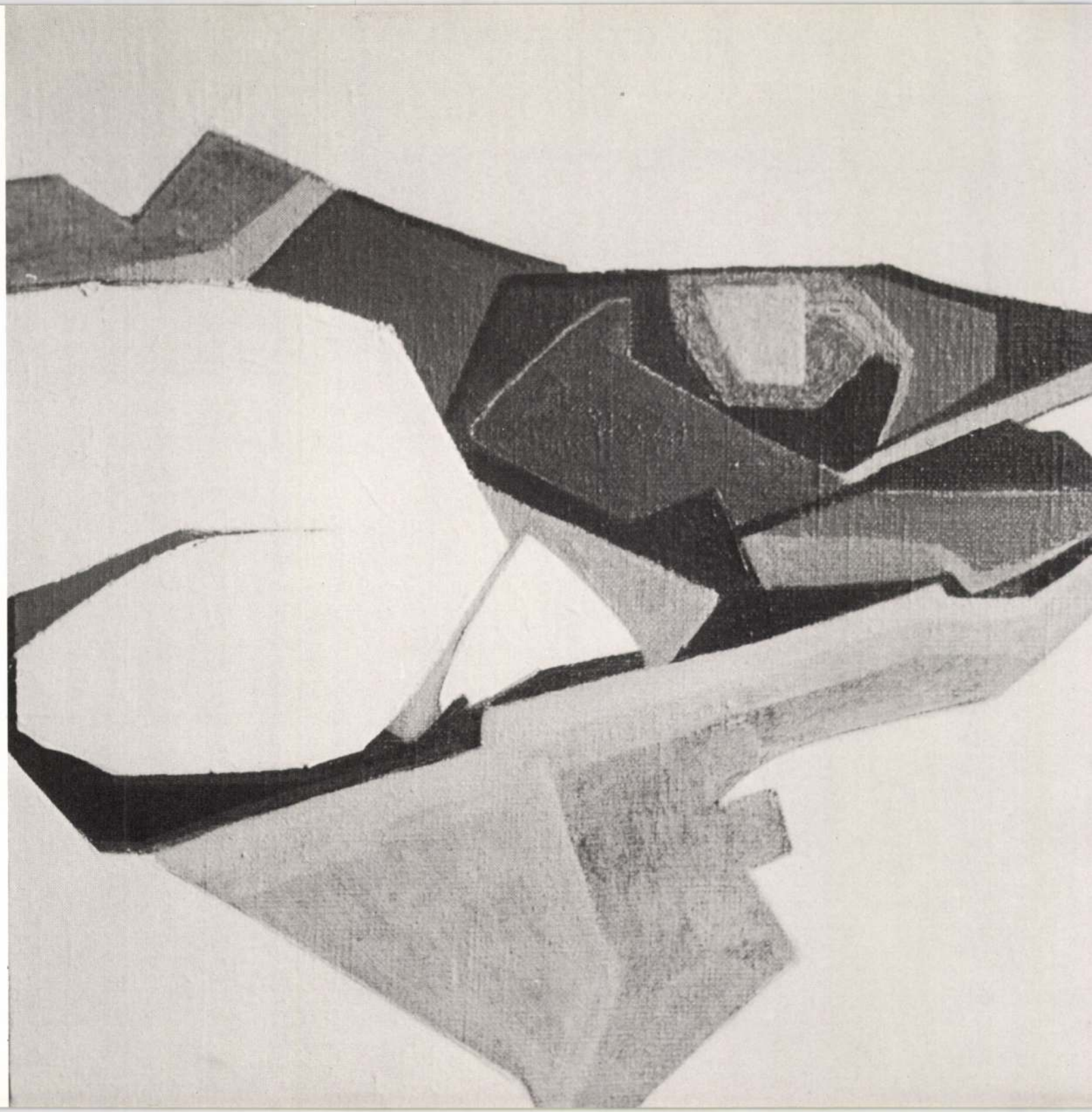

abb. 12
katalog nr. 146
peter nagel

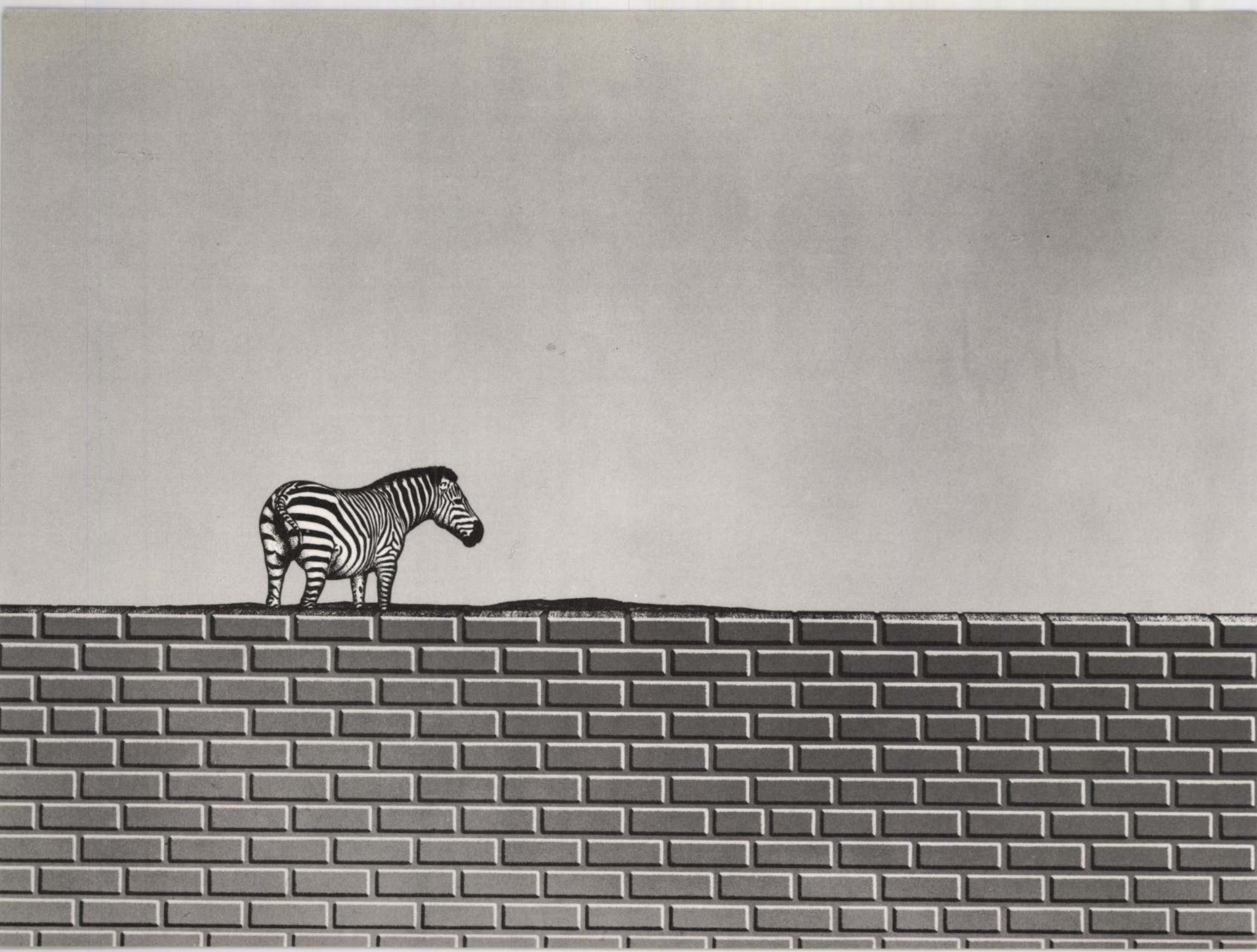

abb. 13
katalog nr. 166
alexander sadkowsky

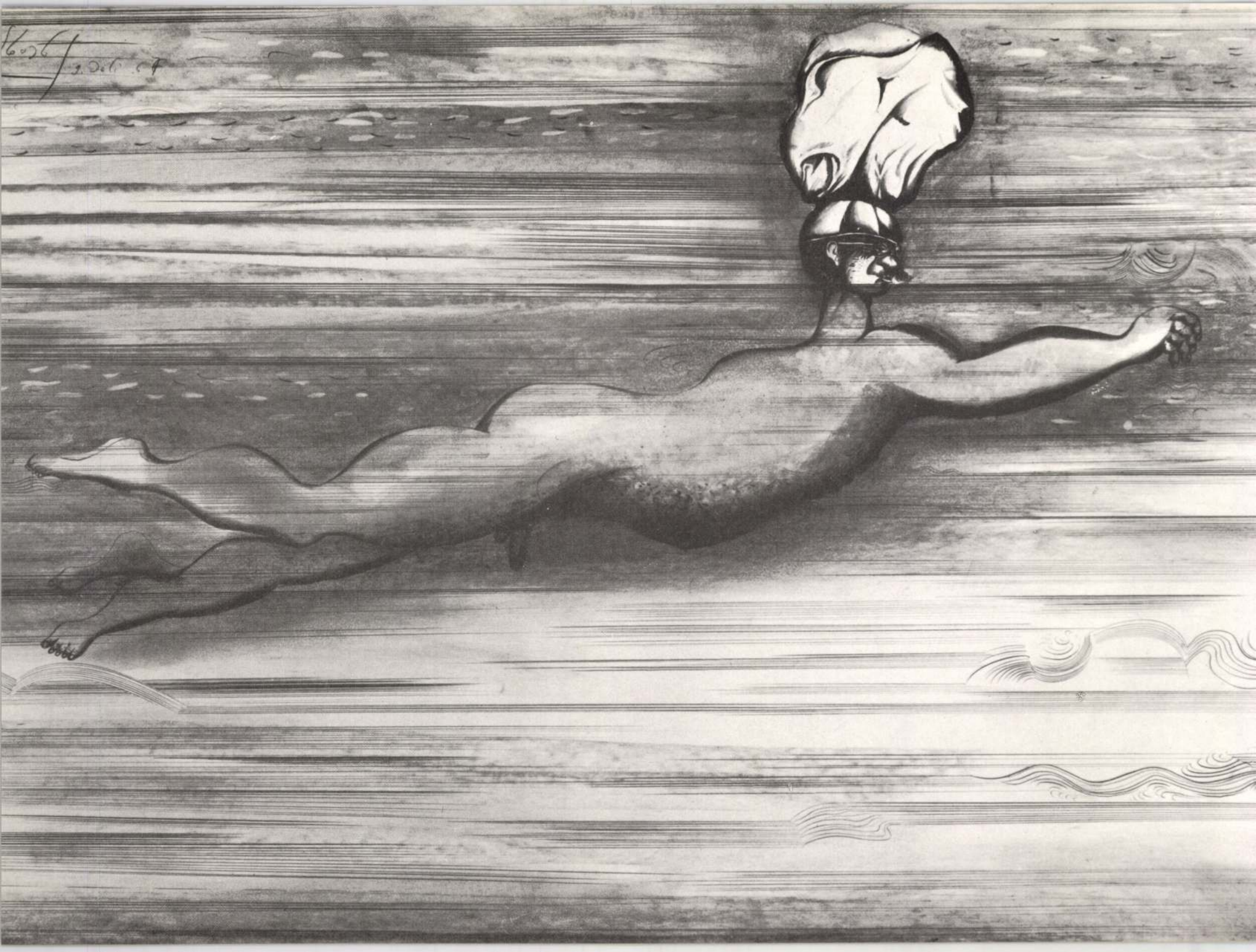

abb. 14
katalog nr. 169
hedwig schröder

abb. 15
katalog nr. 176/177
tuan

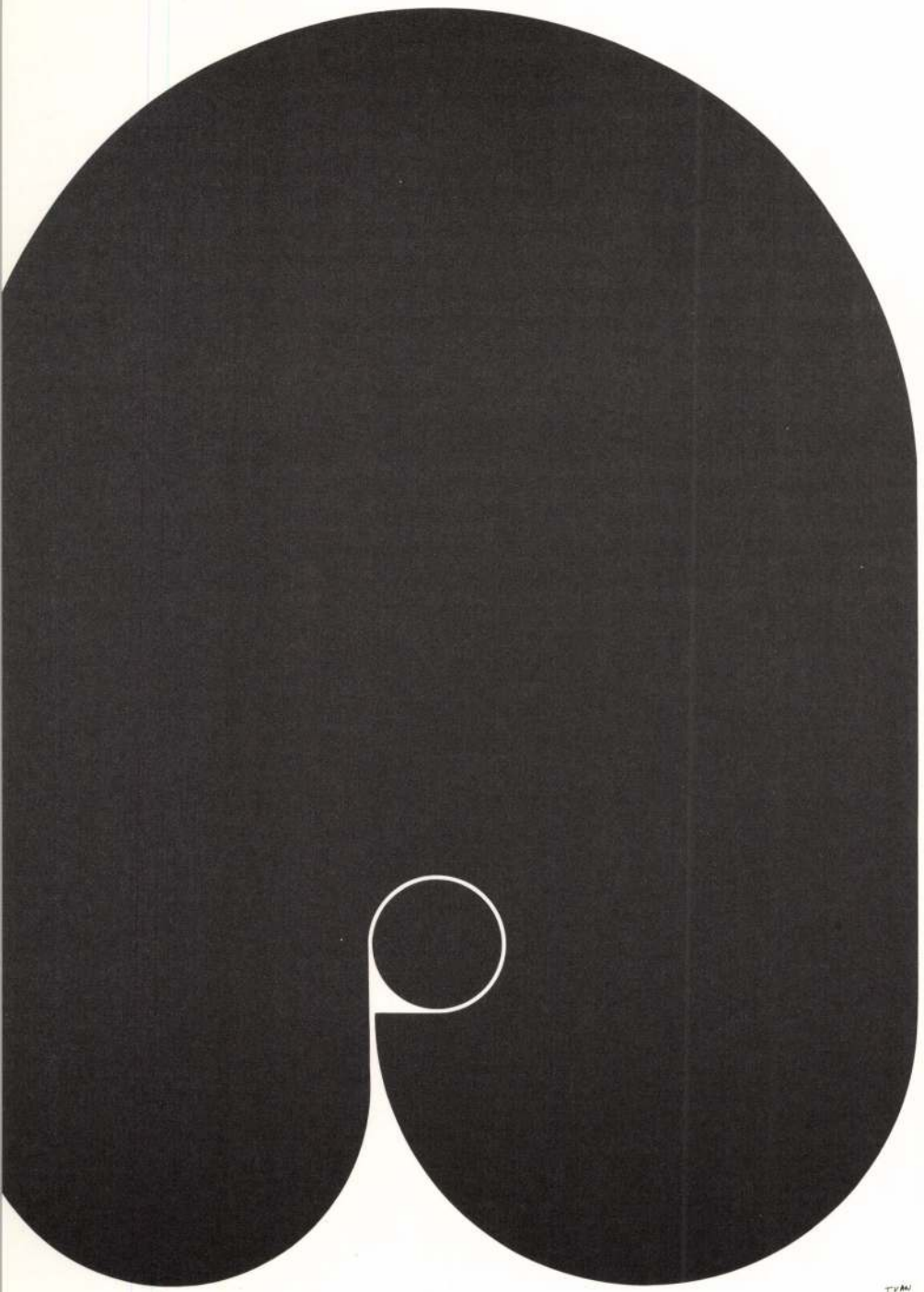

abb. 16
katalog nr. 188
angel ugueto

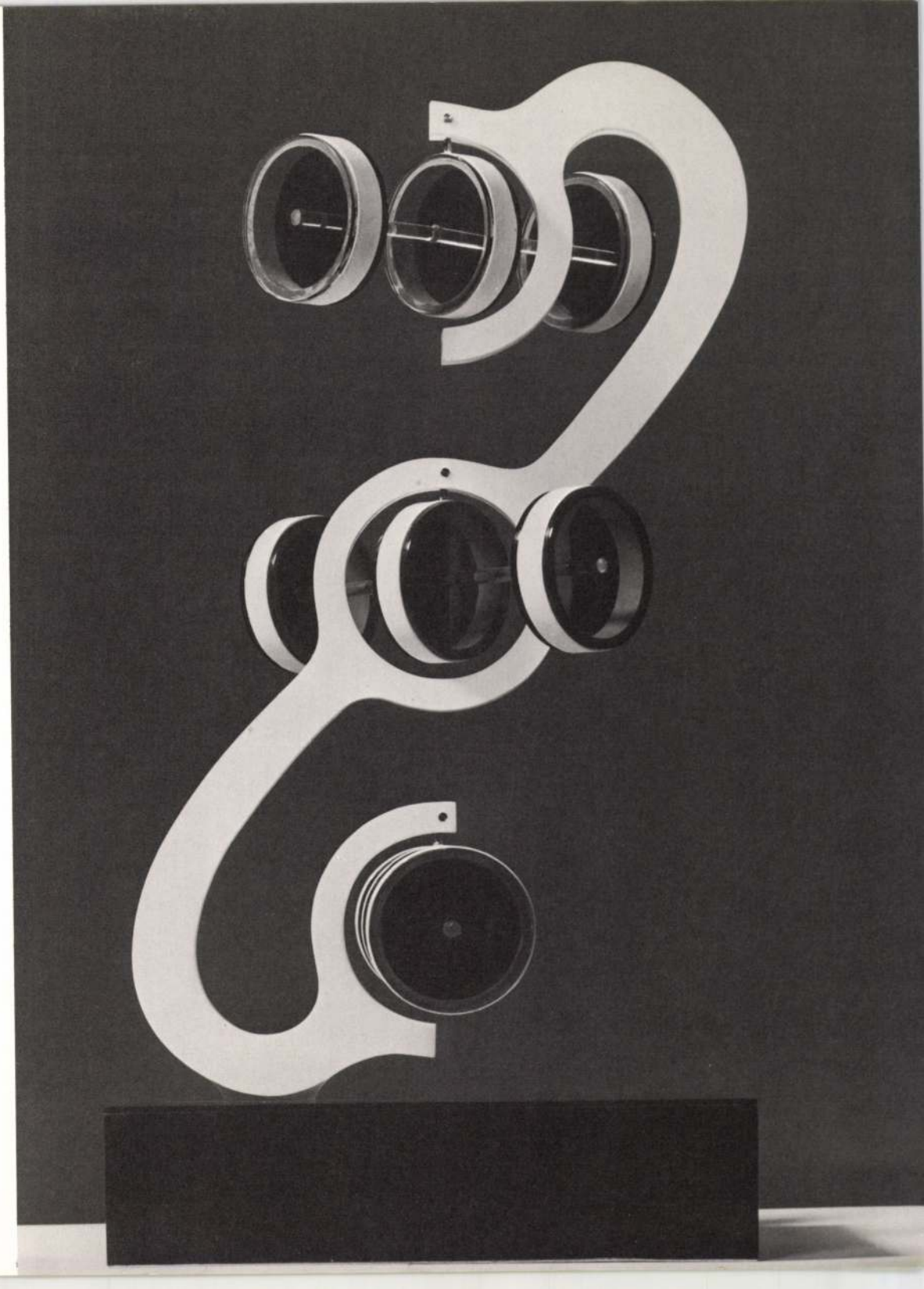

* = einzelausstellung

alle werke sind verkäuflich und können bei ausstellungsende abgeholt oder geliefert werden (transportkosten zu lasten des käufers).

im katalog aufgeführt aber nicht ausgestellte werke sind in der galerie interieur, bahnhofstrasse 31/eingang bärengasse, zürich, aufbewahrt.

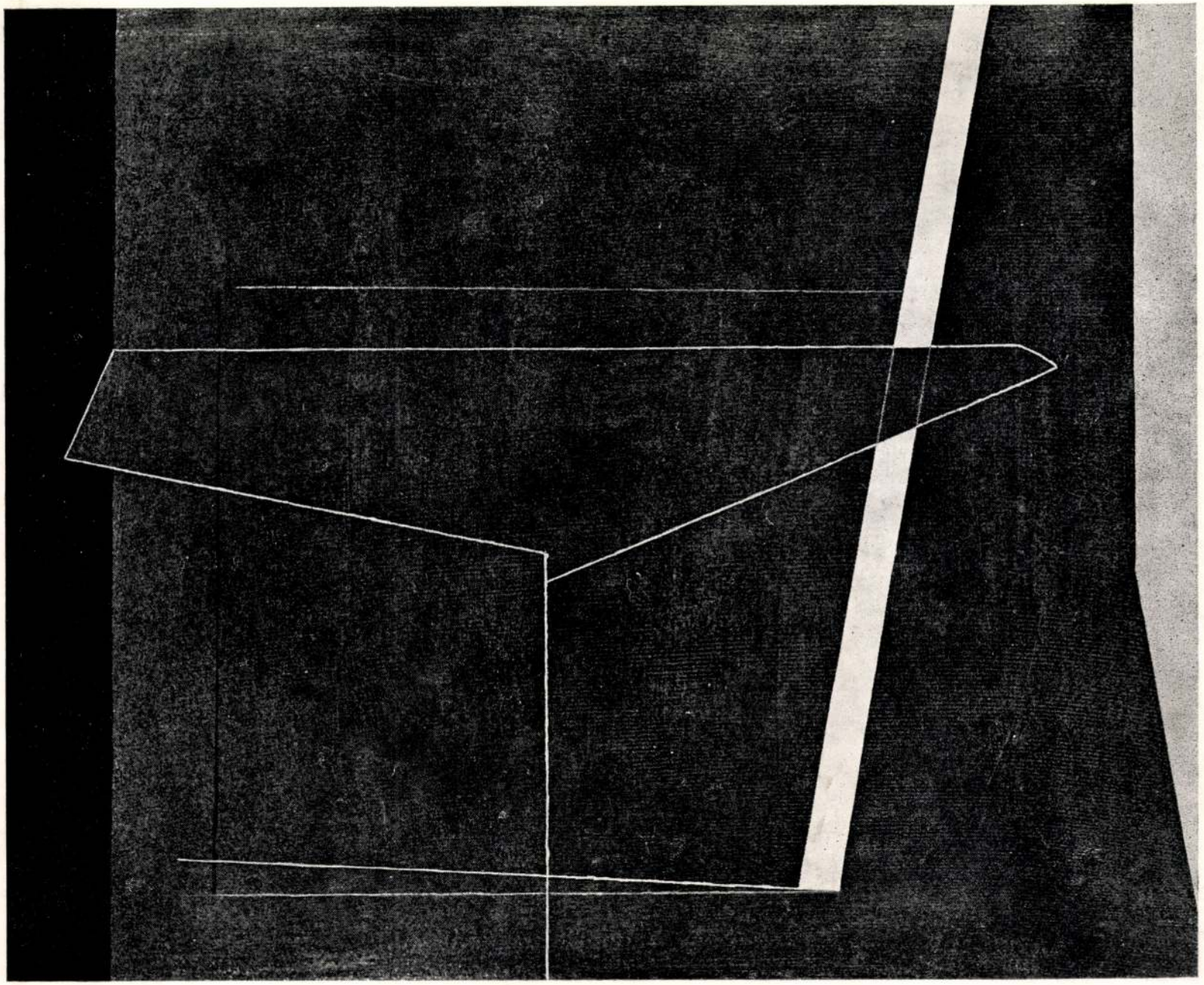

KONOK

A kiállítást Győrött

Salamon Nándor

Budapesten

Geskó Judit

rendezte

Fotó: Jean-Pierre Kuhn

Felelős kiadó: dr. Dávid Lajos

Címlapkép: Szürke grahidion, 1978

Széchenyi Nyomda, Győr 80.963

KONOK TAMÁS

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM KÉPTÁRA • GYŐR 1980

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM • BUDAPEST 1981

Konok Tamás 1930-ban született Budapesten. 1959-ben Párizsban telepedett le. Eredetileg zenét tanult, néhány év múlva azonban a képzőművészet mellett döntött és azóta mint festő, teljes erejével, kiváló tehetségével – és egyre növekvő sikerrel – ennek szenteli életét.

Az összekötő ív még ma is érezhető a két művészet, a festészet és a zene között, főleg abban az értelemben, hogy a művész megkísérli: egy olyan szisztémát tegyen festészetének alapjává, amely a zenei gyakorlatban meghonosodott vokális és instrumentális rendszeren nyugszik. A zenei rend mellett, színpadképszerű mozgásokat is beépít művészetébe, amelyek az egymást keresztező vonalhálózatokat még inkább sűrítik és gazdagítják: és mindez annak ellenére, hogy Konok minden tárgyi kötöttséget évek óta maga mögött hagyott.

A közlésnek ebből a komplex módjából fontos következtetéseket lehet levonni, ezek a művész alkotómódszerének elméletére és szándékaira mutatnak. Az „anyag" fogalmát nála úgy kell érteni, hogy az „organikus" természetű alapterek a belőlük kinövő alakzatok élő hordozóivá válnak; képletek, amelyeknek segítségével az ember és a művész Konok érzéseit és gondolatait közvetíti.

Kiegészítő a „forma", ez nélkülözhetetlen a tér megnyitására, amelyből az alakzat az előre elképzelt képtérből felénk lép, anélkül, hogy az alaptértől való távolságot megtagadná. Ennek az eredetileg síkban fogalmazott alakzatnak festői funkcióját rendező vonalakcentusok tisztázzák és támasztják alá. Ugyanakkor a mű összhatását is növekvő és egyre tisztább egyértelműséggel határozzák meg.

A festői eljárásnak ezen a módon létrehozott zárt egysége, amely mind a három fokon egy specifikus képmisszióban lép fel, összességében egy Konokra jellemző képarchitektúrában találkozik és lehetőséget nyújt filozofikus gondolatok kiváltására is. Konok művészetének elemzése nem lenne teljes, ha nem utalnánk műveinek filozofikus hátterére is.

LUCIA MOHOLY

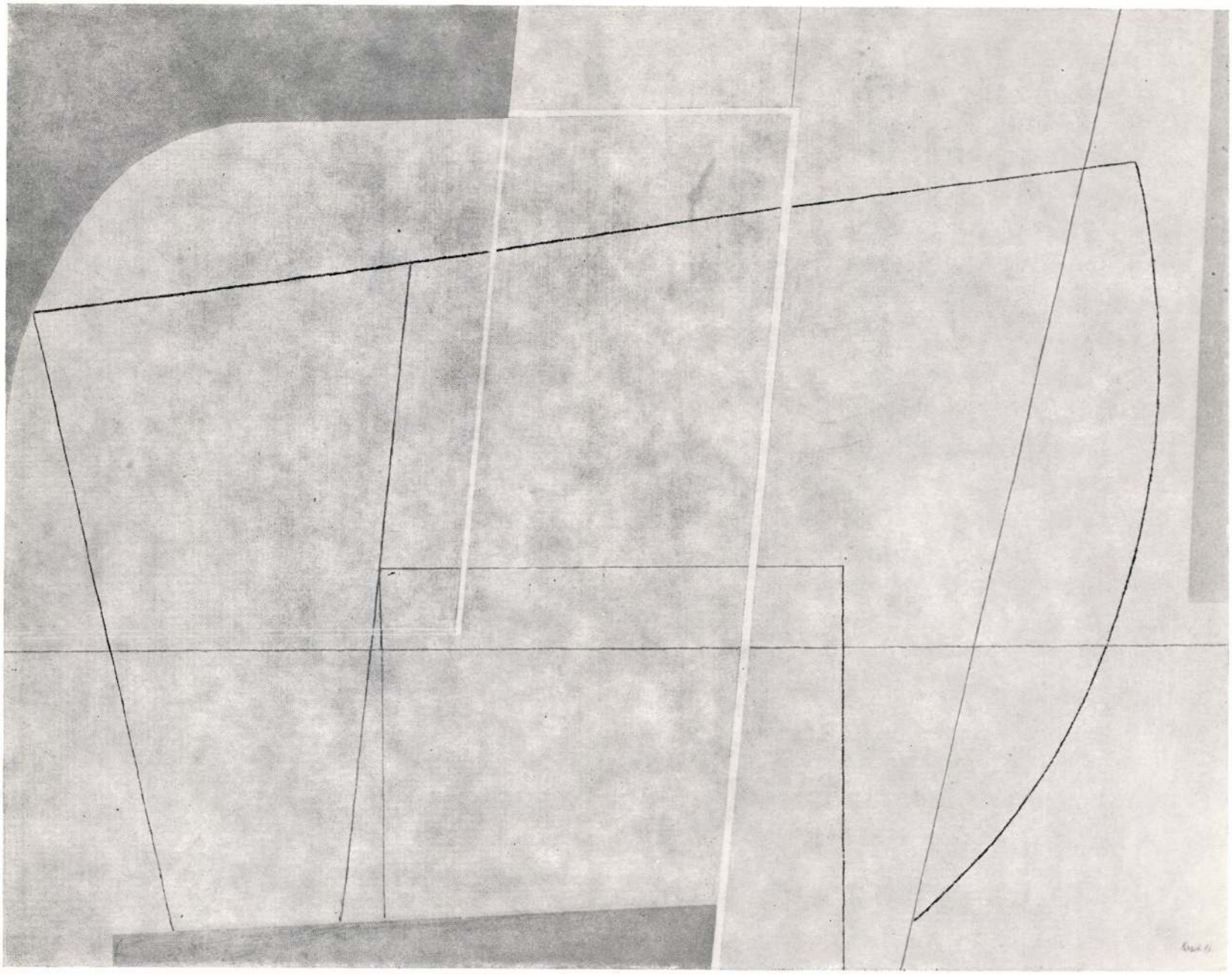

Szürke graphidion, 1977

Thomas Konok 1930 in Budapest geboren, seit 1959 in Paris niedergelassen, hat ursprünglich im Hauptfach Musik studiert, einige Jahre später aber sich für die Bildende Kunst entschieden, der er sich seither voll und ganz mit stetig wachsendem Erfolg als Maler gewidmet hat, und weiterhin mit eminenter Begabung widmet.

Dennoch ist bei ihm mitunter noch heute eine verbindende Brücke zwischen den Disziplinen Malerei einerseits und Musik andererseits spürbar, so etwa wenn der Künstler versucht, seiner Malweise ein System zugrunde zu legen, das sich an vokal und instrumental etablierten Ordnungen musikalischer Praxis zu orientieren scheint. Hinzu kommt, dass neben den Ordnungen der Orchestrierung auch Begriffe und Vorstellungen bühnenbildnerischer Provenienz mit hinrinspielen, die das Netz der Ueberschneidungen weiterhin verdichten und bereichern: und dies alles, obwohl Konok jede Assoziation zum Gegenstand seit Jahren hinter sich gelassen hat.

Aus dieser komplexen Art der Uebermittlung lassen sich wichtige Schlüsse auf die den werken des Künstlers zugrunde liegenden Theorien und Absichten herleiten. Der Begriff „Materie" ist bei ihm so zu verstehen, dass „Grundräume" organischer Natur zu lebendigen Mitträgern der daraus erwachsenden „Gestalt" einschliesslich aller „Gestalt" – Eigenschaften werden, mittels derer der Mensch und Kübstler Konok sein Fühlen und Denken auf uns zu übertragen sucht.

Ergänzend ist die Bezeichnung Form unentbehrlich für Oeffnung des Raumes, aus dem die Gestalt innerhalb des vorgestellten Bildraums auf uns zutritt, ohne den Abstand vom Grundraum zu verleugnen. Die malerische Funktion dieser zunächst flächig konzipierten Gestalt wird weiterhin durch ordnende Linien-Akzente erläutert und Geklärt, sowie im Hinblick auf die Gesamtfunktion des Werkes mit zunehmender Eindeutigkeit determiniert.

Die auf diese Weise geschlossene Totale des malerischen Vorgangs, die auf jeder der drei Stufen mit einer spezifischen Bildmission auftritt, findet sich in ihrer Gesamtheit zu einer Konok – eigenen Art der Bild – Architektur zusammen, die auch gewissen philosophisch bedingten Denkanstössen Spielraum gestattet.

Eine Auseinandersetzung mit Thomas Konoks Kunst auf diesem oder jenem Gebiet ist unvollständig, wenn sie nicht auch einen Hinweis auf ihre ausgeprägt philosophischen Hintergründe enthielte.

LUCIA MOHOLY

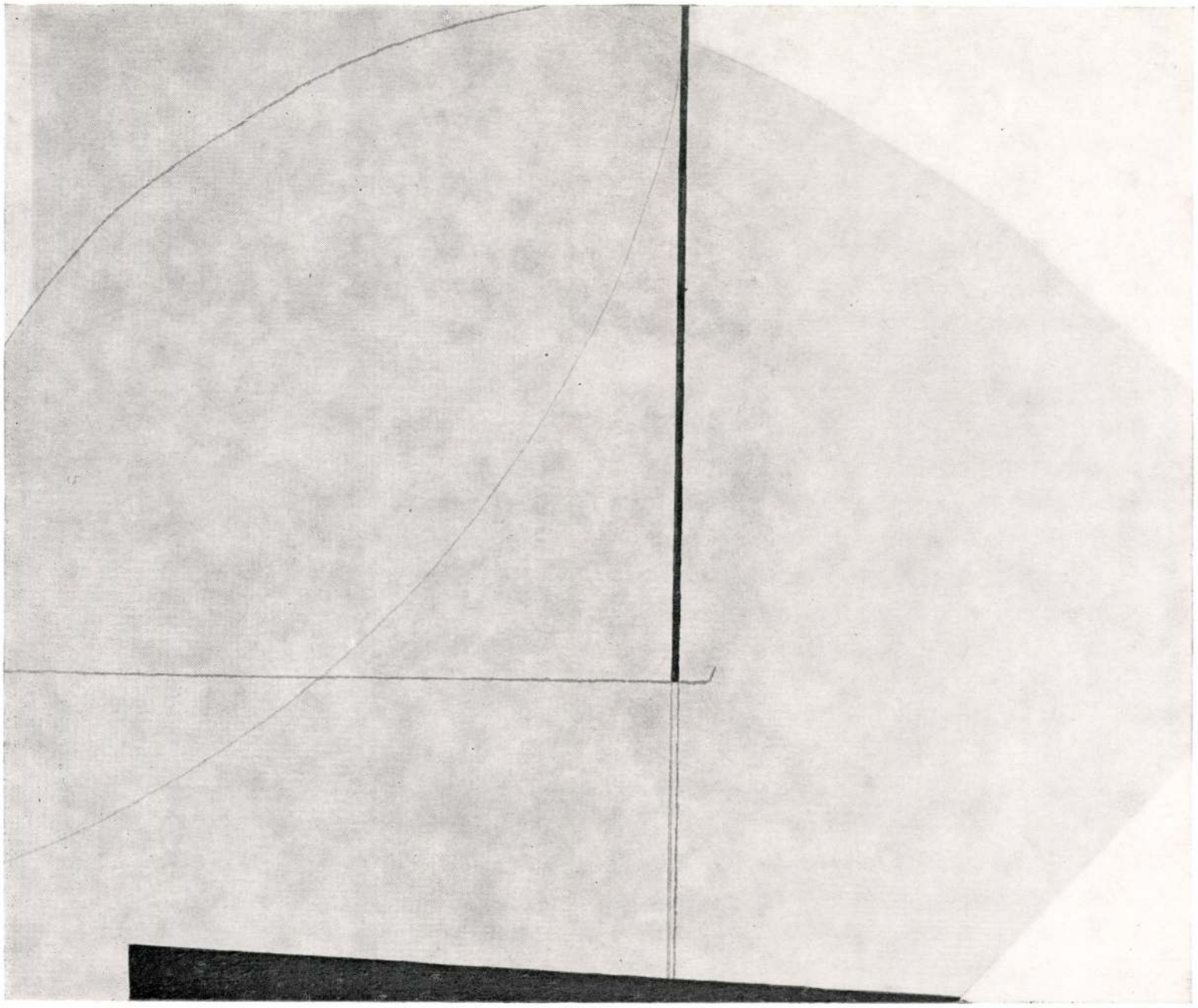

Ovál, 1977

Dísztelenül hangzik, szárazon roppan a szó, s mégis nagyon sokat takar: Konok Tamás festőművész műveiben hazaérkezett. Útipoggyásza terebélyes; tartalma gazdag, izgató és megnyugtató. Három évtized, benne huszonhárom, külhonban megküzdött év művészi kísérleteinek, útkereséseinek és a saját festői hang és rang megtalálásának bizonyítékait tárja a régen elhagyott város, az ifjúság emlékét őrző haza közönsége elé. Tanulságos, elgondolkoztató festőpálya íve feszül horizontunkra. Az elbocsátó lendületet – ez kétségtelen! – az itthon végzett tanulmányokból merítette. A régi utak járhatatlanságáról Párizs győzte meg. A minden avulttal nyíltan szakító, sokadszor feléledő, már-már konvencionálissá váló elvont művészet áradó ereje sodorta magával. Termékenyítőleg hatott felfogására találkozása az építészettel. A hajdan Duna-parti tükröződéseket, ártéri fákat, öreg háztetőket – hagyományos teret – ábrázoló festőnövendék az indulatokat lobogtató expresszív képek korszakán túllépve, újra a tér, de most már egy tiszta, tárgyszerű elemektől mentes tér alakításához érkezett el. A keresés gyötrelmeit a magáratalálás öröme váltotta fel. Konok festményei látszólag a hideg ész logikájára épülnek. Világos rendszert alkotnak és tükröznek. A három rétegben tagolt tér alapját a vászon síkja testesíti meg. A formák – a második síkon rendeződve – az elhatárolást szolgálják, a kép karakterét emelik ki. Zömében egyenesekkel, ritkábban ívekkel szegett mértani síkok rendeződnek szerkezetbe. Ellentétek, feszültségek, egyensúly és harmónia kiemelésének eszközei. Meghatározó tulajdonságuk a szín, amely a Konok-képen visszafogott, finoman modellált, szinte zeneileg összhangosított. A rációval örökös küzdelmet vívó lírai alkatú festő akaratának hű szolgája. A mű befejezettségét – a harmadik mezőben – a vonalak biztosítják. A tisztán szárnyaló rajz hangsúlyos eleme képalkotásának. Értéke, minősége, metsződései, iránya, téri szerepe döntően megszabja a mű jelentését, mondanivalóját. Ez pedig – az elvont formai rend ellenére – korszerű, humánus tartalmat jelent. A színekben rejlő érzelemgazdagság, a mérnökien pontos szerkesztés, a kivitel magas színvonala, művessége olyan értékek, amelyek korunk szelleméből fakadnak, s egyértelműen e kor emberéhez szólnak.

SALAMON NÁNDOR

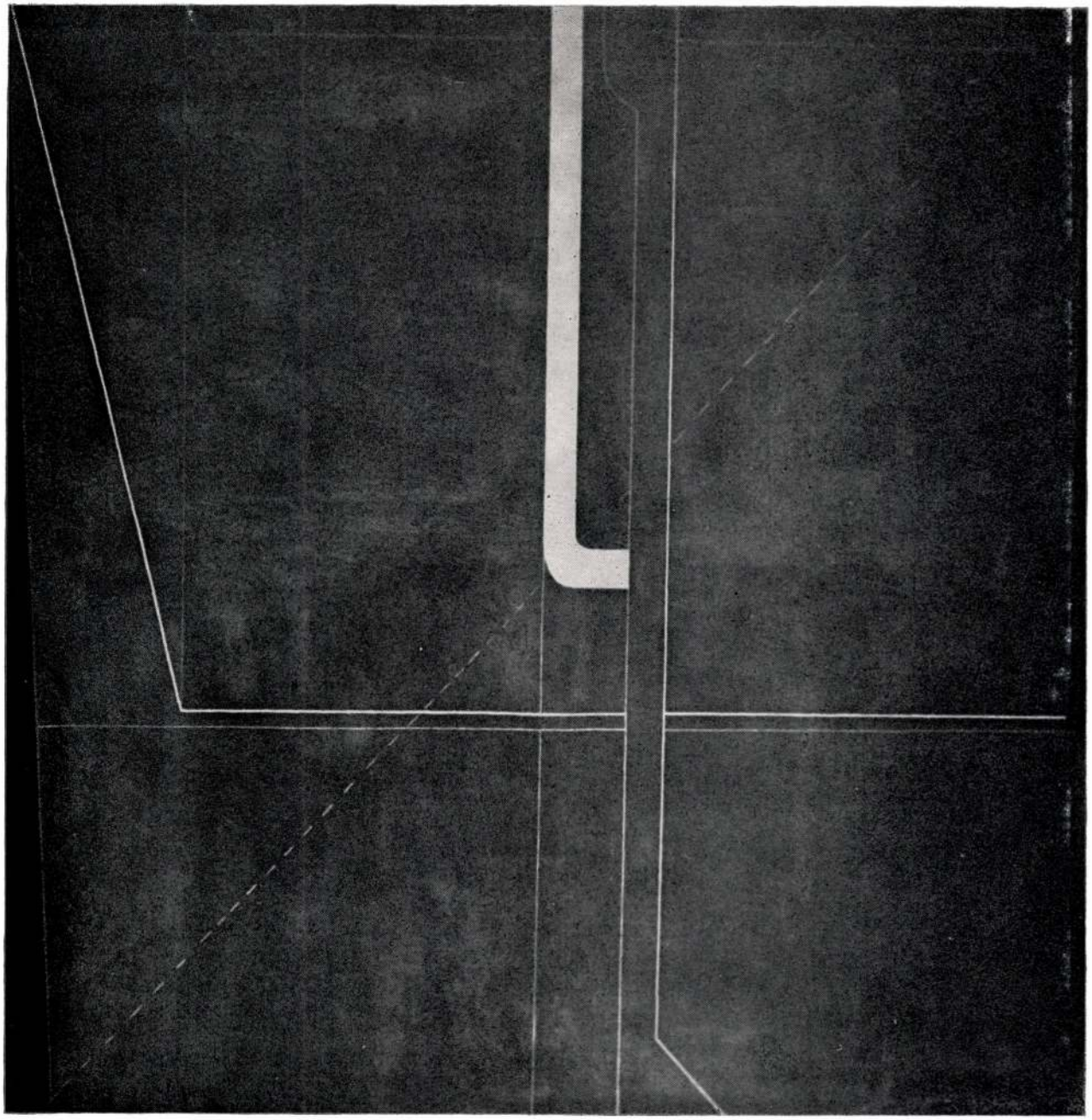

Graphidion, 1979

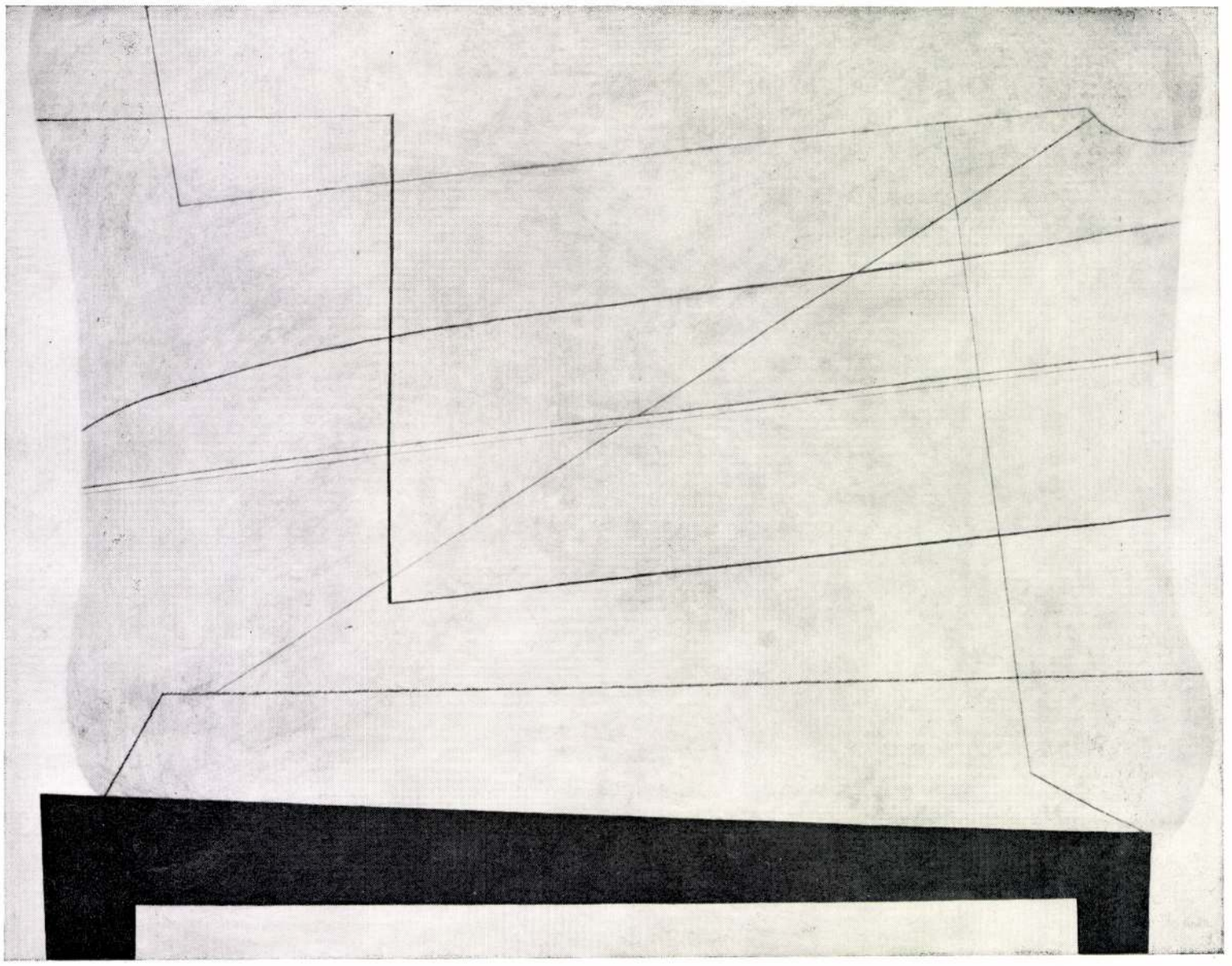

Forma közbeeső zónákkal, 1976

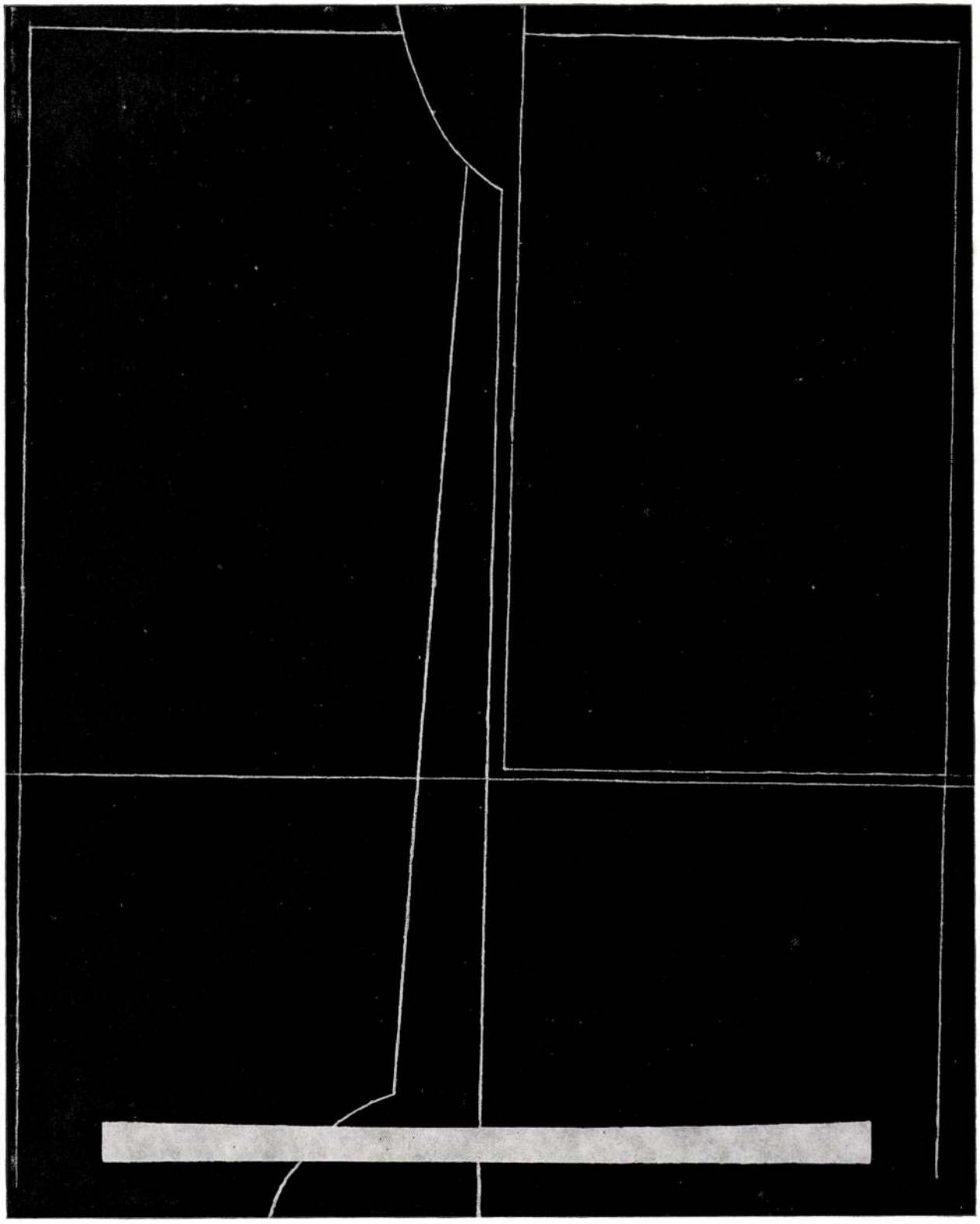

Graphidion, 1980

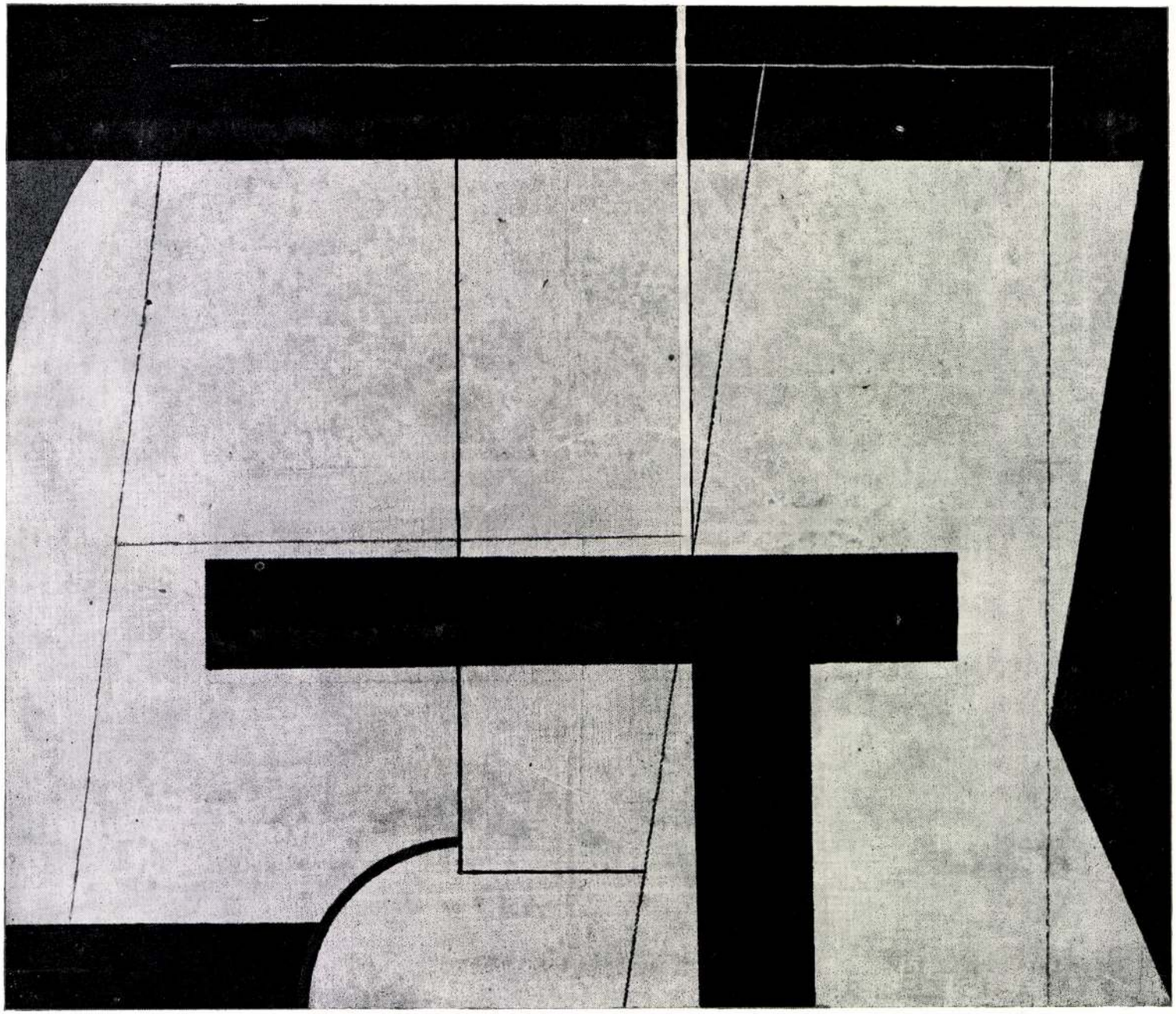

„T", 1980

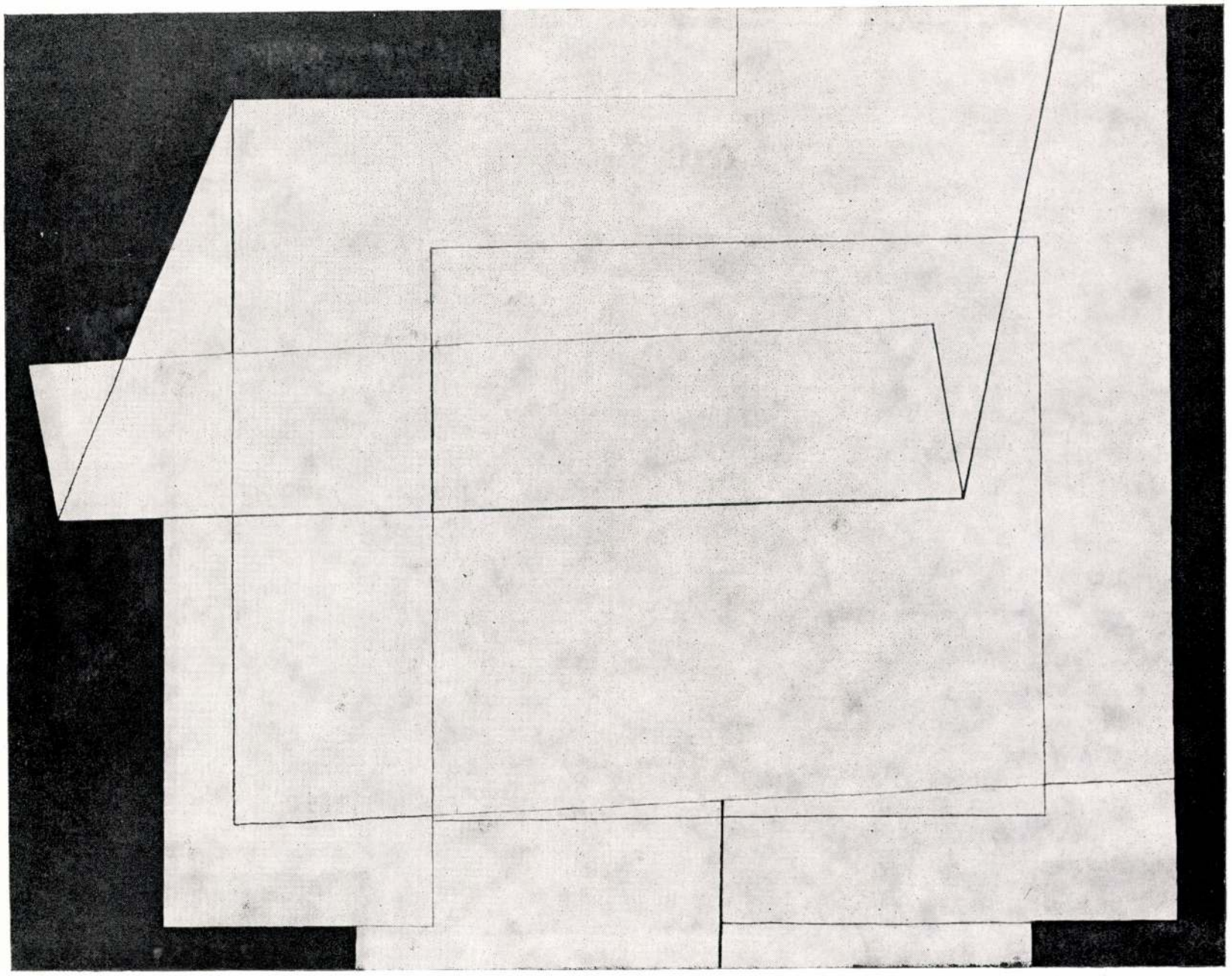

Fehér graphidion, 1977

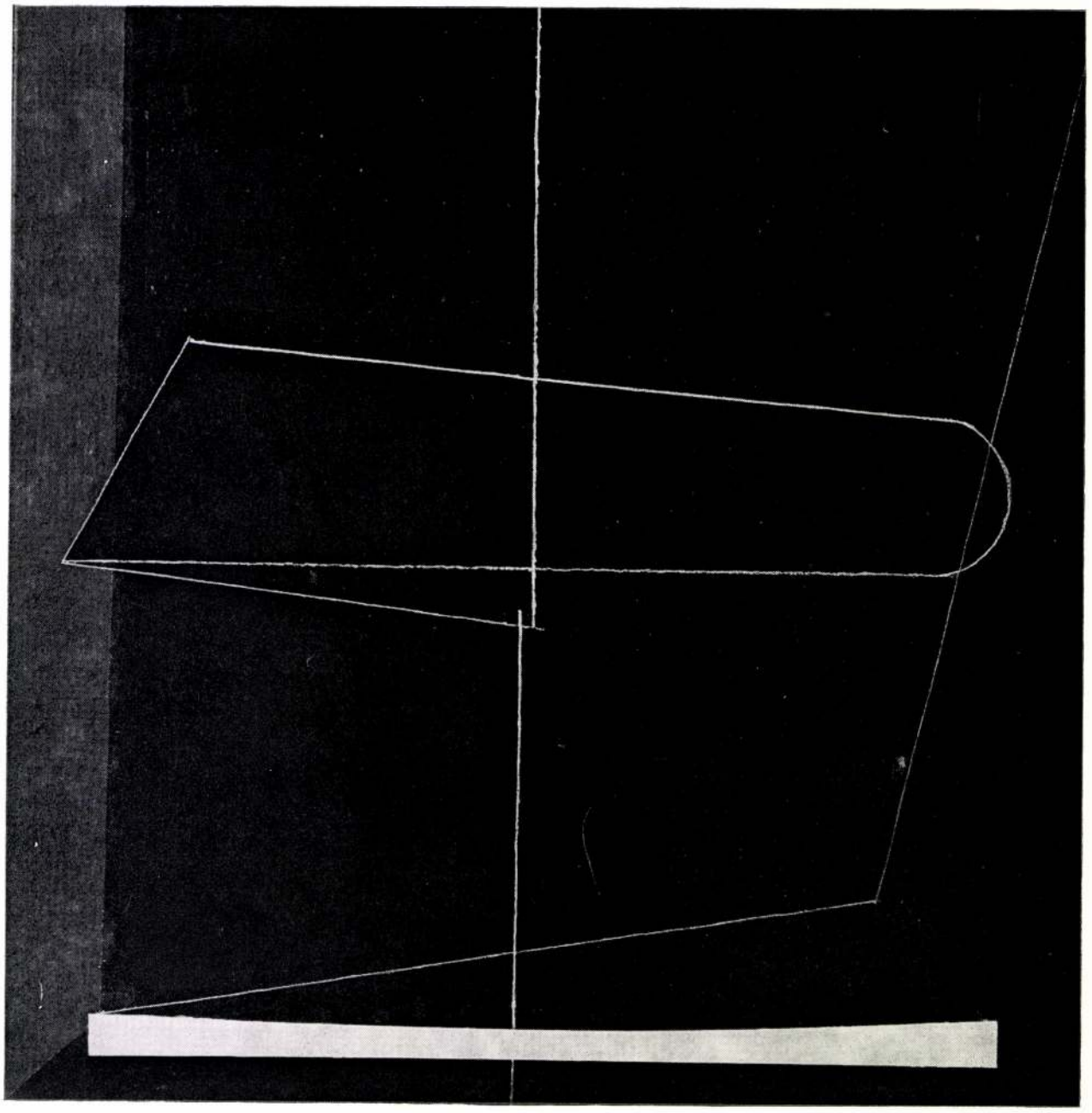

Fekete graphidion, 1980

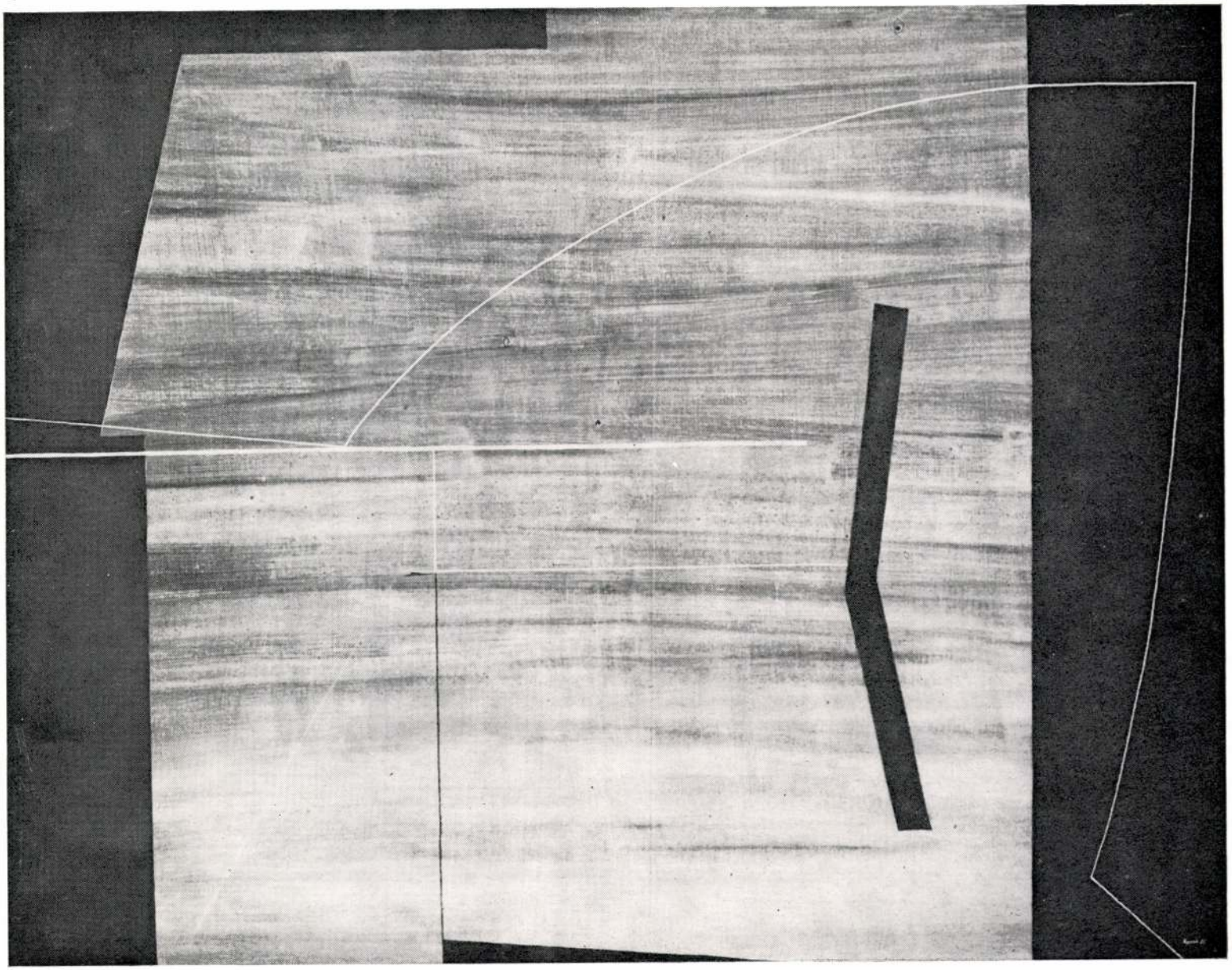

Feszültség, 1975

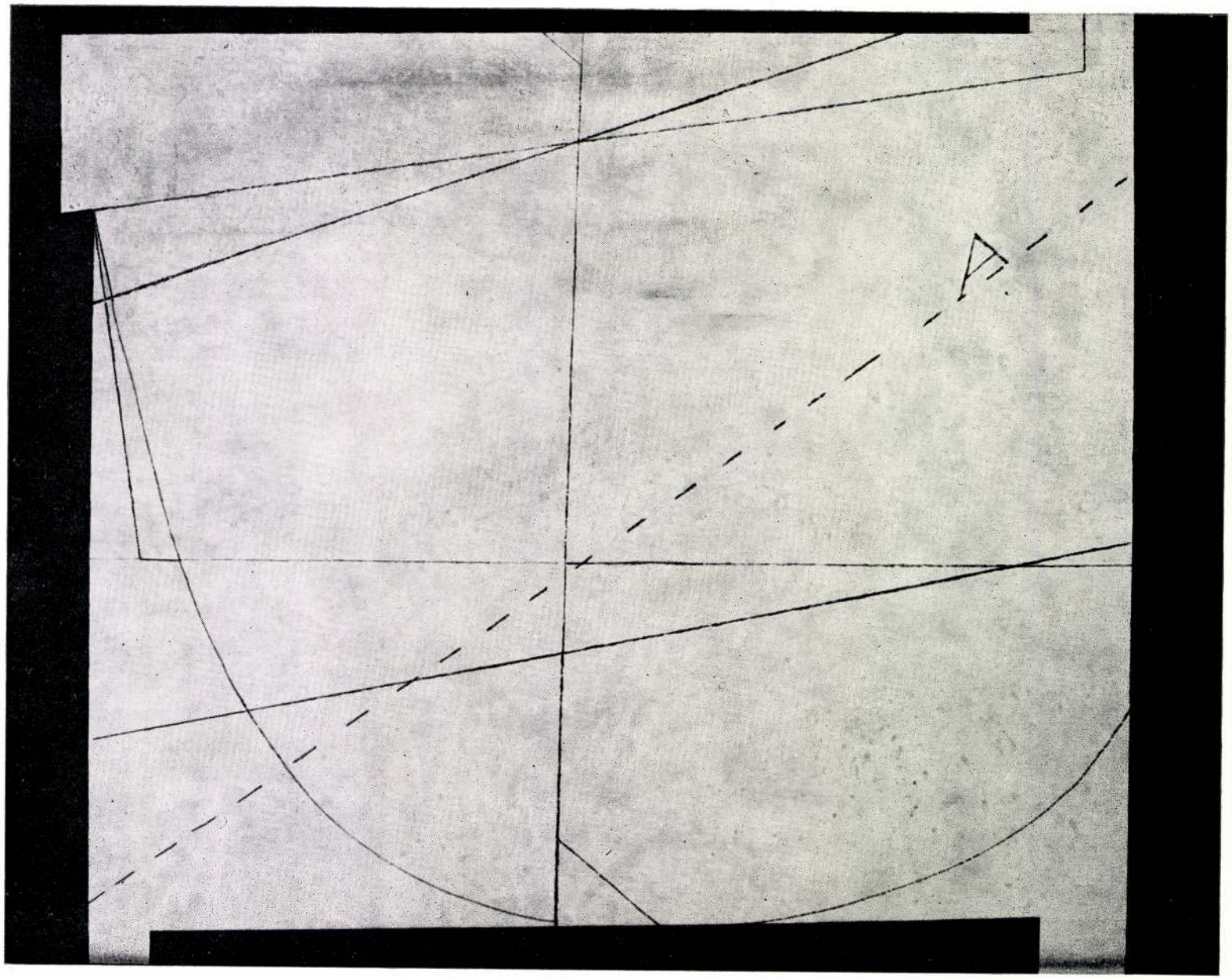

Vonalösszefüggések, 1975

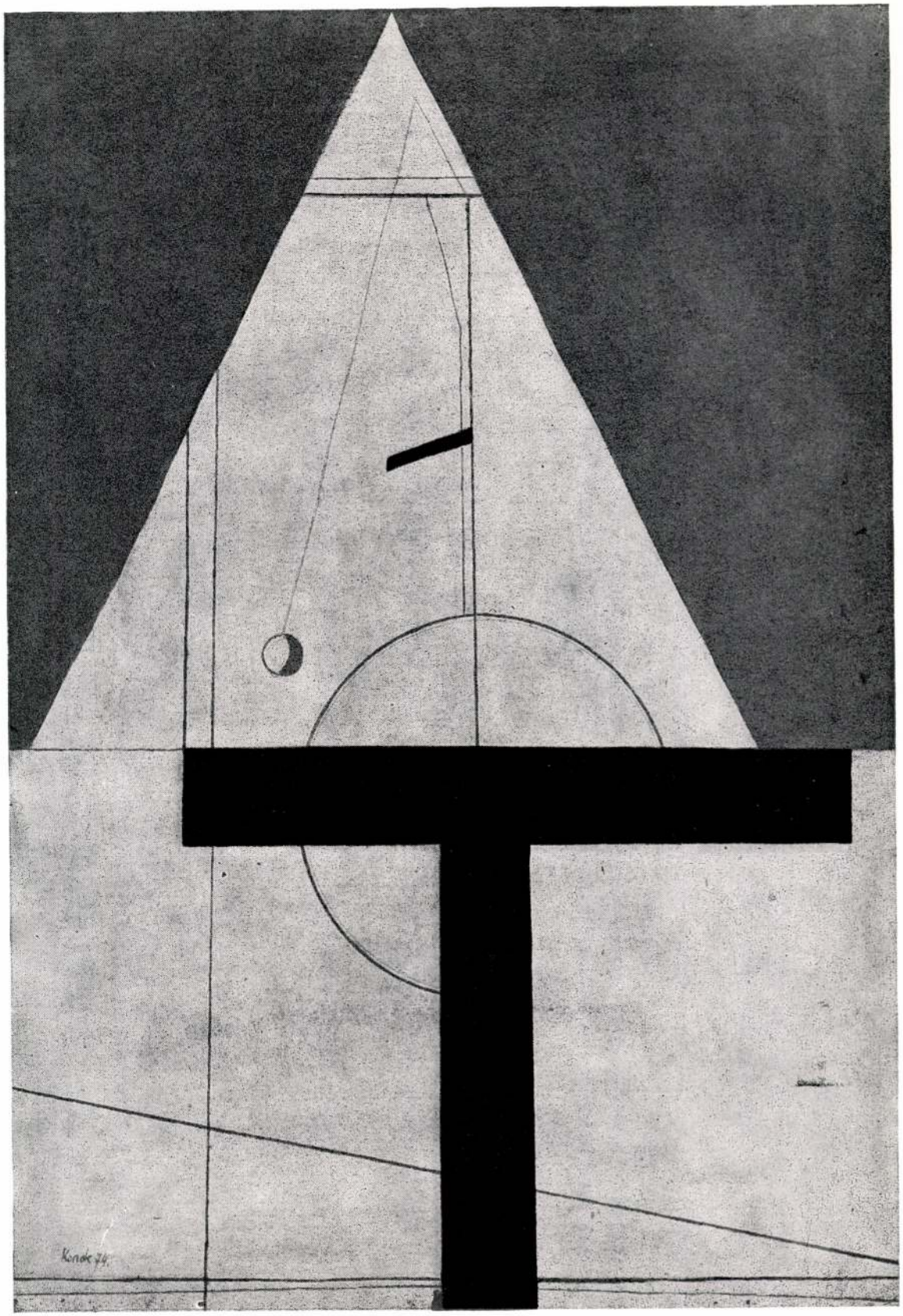

Téri játékok, 1974

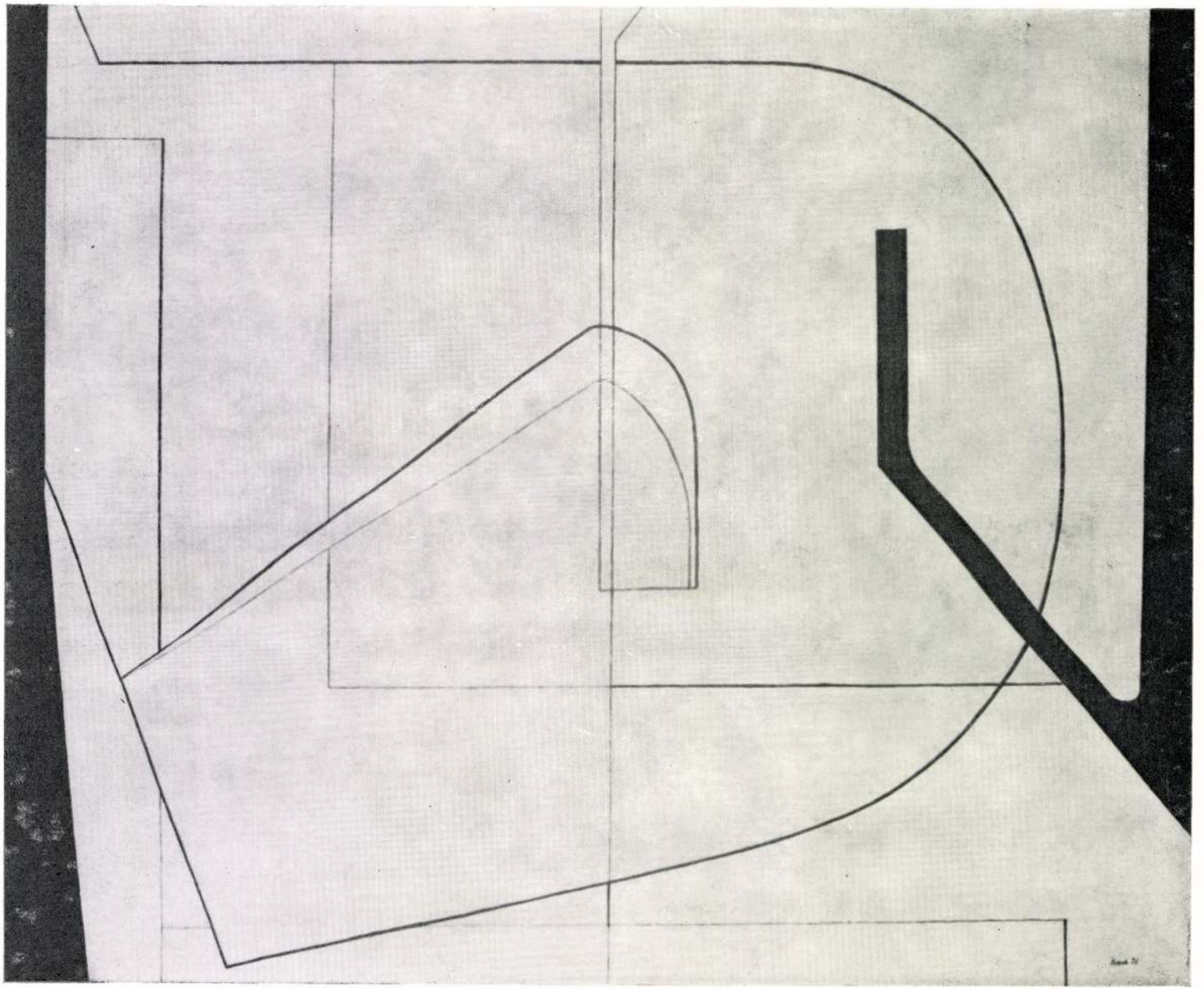

Rosa, 1976

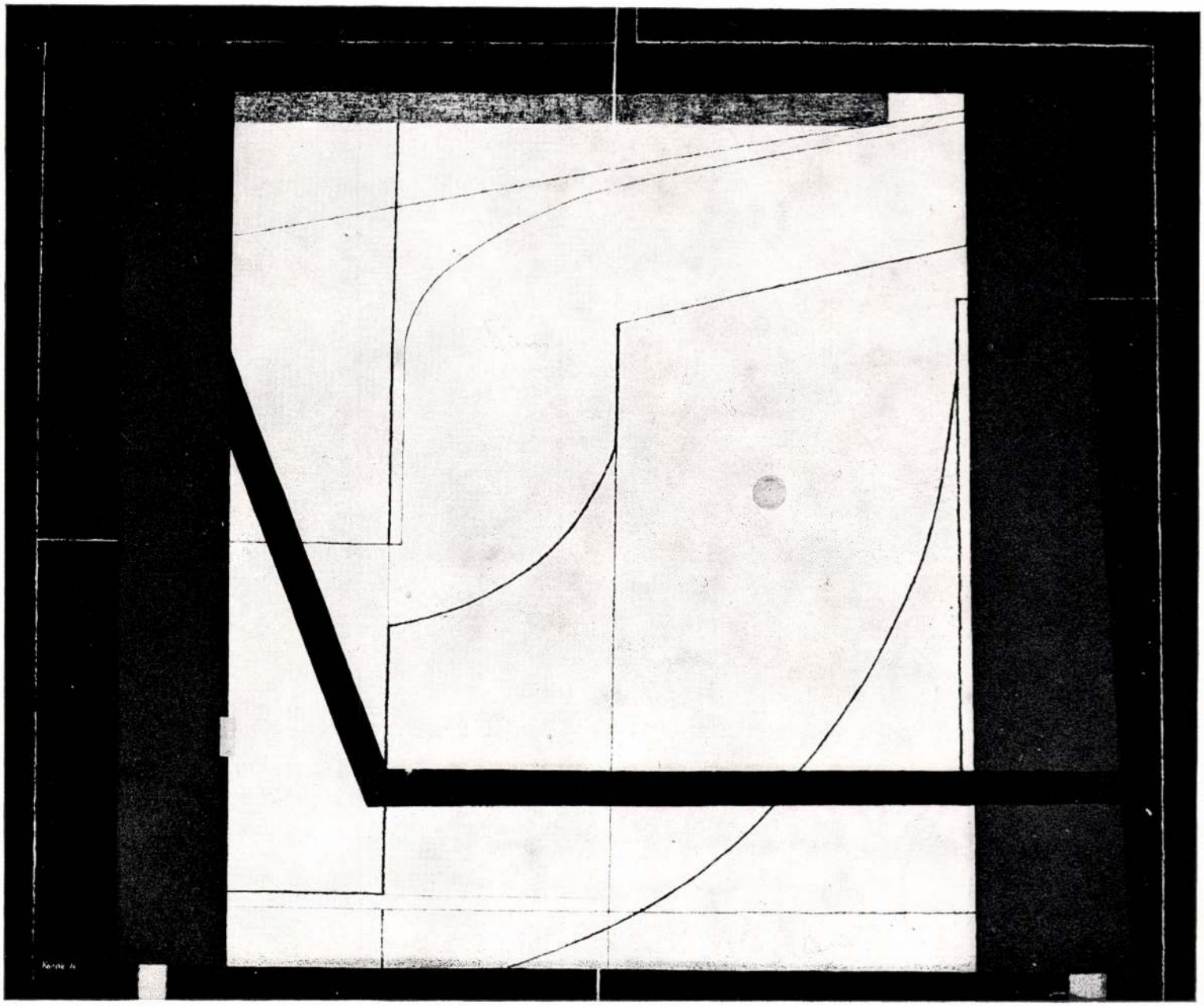

Mérték I., 1976

KONOK TAMÁS

1930	Január 9-én született Budapesten.
1937	A család Győrben telepszik le. – Első zenei és gimnáziumi tanulmányok.
1946–48	A Győri Zeneművészeti Konzervatórium hegedű tanszakára iratkozik be. Első festészeti tanulmányok.
1948–53	Képzőművészeti Főiskola. Mestere Bernáth Aurél.
1953–59	Számos országos és külföldi csoportkiállításon vesz részt. „Derkovits"-ösztöndíj. Első párizsi tanulmányút.
1959–61	Utazások Európában és Észak-Afrikában.
1963	H. Hartford-alapítvány ösztöndíja, egyéves tartózkodás Kaliforniában és New Yorkban.
1971–75	Több építészettel kapcsolatos megbízás. Reliefek, falfestmények.

MŰVEI A KÖVETKEZŐ GYŰJTEMÉNYEKBEN TALÁLHATÓK:

Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam
Ministaire des affaires Culturelles, Párizs
Hamburg városi gyűjtemény
McCory Collection, New York
Kunstmuseum, Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Prefecture, Cergy-Nouvelle ville
Walo, Bürohaus, Zürich
Waser Bürohaus, Buchs
Kunstmuseum, Bern

KIÁLLÍTÁSOK:

1953–60 Csoportkiállítások

1960 * Első önálló kiállítás a Galérie Lambertban, Párizs

1961 * Club Azziza Othmana, Tunis

1962 Academia, Leyden
Első amerikai út
* Galerie P. H., Washington
* Gallery Castellane, New York

1963 Musée d'Art Modern, Párizs
* Galerie du Haut Pavé, Párizs
* P. H. Gallery, Washington
* Sivan Simone Gallery, Los Angeles

1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
* Galerie Loubin, Angouléme
* Haus der Begegnung, Hamburg
* Stedelijk Museum Schiedam-Rotterdam

1965 4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Modern, Párizs
Galerie Transposition, Párizs
5. Grafikai Biennale, Lipcse
Musée d'Art Modern, Párizs
* Galerie Boisserée, Köln
* Galerie Trapez, Krefeld

1966 Galerie Lambert, Párizs

1967 * Galerie Läubli, Zürich

1968 * Kunstichting, Rotterdam
* Kultúr Centrum, Hoogeveen

1969 Galerie Jeanne Wibenga, Lausanne
* Art Museum, Austin USA
* Fondation Bevilaqua la Masa, Velence

1970 Galerie Zunnini, Paris
Art 1'70, Basel

1971 * Stedelijk Museum Schiedam-Rotterdam
Musée Pontoise
Thompson, Zürich
1. Graphikmesse, Zürich

1972 Réalités Nouvelles, Párizs
2. Graphikmesse, Zürich
* Galerie Schlégl, Zürich

1973 Art 4'73, Basel
Bertrand Russel Centenary, Nottingham
3. Graphikmesse, Zürich
Réalités Nouvelles, Párizs
* Galerie Schlégl, Zürich

1974 Art 5'74, Basel
Réalités Nouvelles, Párizs
* Galerie Art, Basel

1975 Art 6'76, Basel
Galerie Isis, Párizs

1976 * Galerie Schlégl, Zürich

1977 * Galerie Nouvelles Images, Hága
* Stedelijk Museum Schiedam-Rotterdam
* Galerie Cour St Pierre, Genf
* Galerie Numaga, Auvernier
* Art 8'77, Basel

1978 Construktivist Work of The Twenties
Gallery Carus, New York
Art 9'78, Basel
* Galerie Philippe Fregnac, Párizs
Fondation Nationale des Arts, Párizs
* Galerie von Braunbehrens, München

1979 * Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
* Galerie Schlégl, Zürich
Presence Párizs–Budapest, Palais Luxembourg, Párizs
L'Objet préféré de l'artiste, Galerie Numaga
Künstler zeigen Künstler, Galerie Schlégl, Zürich
Internationaler Kustmarkt, Köln
Kunstmuseum, Bern

1980 * Galerie Koppelmann, Leverkhusen
* Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg
* Xántus János Múzeum, Győr
* Szépművészeti Múzeum, Budapest

* Egyéni kiállítások

BIBLIOGRAPHIE

Maugis, M. T., Les Lettres Francaises, No 812 1960
Farhi, Jean, Masques & Visages, No 77 1960
Hoctin, L., Cahiers du Musée de Poche, No 4 1960
Naccache, E., La Presse, 21. 6. 1961
Prins, W., De Leidise Courant, 2. 9. 1961
Ahlander, L. J., The Washington Post, 1. 4. 1962
C–C, M., Arts, No 968 1963
Tassart, M. T., Le Parisien Liberé, 25. 2. 1963
Kuthy, S., Joumal Littéraire, 1. 5. 1963
Favre, L–P., Réforme, No 941 1963
Seldis, H. J., Los Angeles Times, 21. 7. 1963
Begeer, P., Het Vrije Volk, 21. 2. 1964
Frenzel, Chr. Otto, Hamburger Abendblatt, 27. 11. 1964
Hofmann, W., Hamburger Anzeigen und Nachrichten 17. 11. 1964
Flemming, H. T., Prof. Die Welt, 27. 11. 1964
Eck, C., NRZ, 9. 11. 1965
Hoff, E., Weltkunst, 1. 10. 1965
Richter, H., Kölner Stadt-Anzeiger, 17. 9. 1965
Richter, H., General-Anzeiger, 17. 9. 1965
Hoff, Ernst, Rheinische Post, 11. 11. 1965
Sd. E., Neue Zürcher Zeitung, 9. 3. 1967
Schmidt, L. W., Rotterdamsche Parool, 10. 3. 1968
Kleijwegt, G., Hot Zuiden, 16. 3. 1968
Zador-Genthon, Encyclopédie D'Arts, Ed. Akadémia, 1966
Duruz, Y., La Galerie des Arts, No 19 1969
Chevalier, Denis, Weltkunst, No 19 1969
Salotti, Nino, Interni, Ed Görlich Milano No 38 1970
D'Elme, Patric, La Galerie des Arts, No 89 1970
Zemisch, Brigitte, Konok, Album de Sengraphies Edition Schlégl Zürich 1971
Dictionnaire d'Arts, Edition Akadémia Budapest, 1972
Kupper, Hj., Basler Nachrichten, 3. 12. 1974
Ragon, M. Seuphor, M., L'Art Abstrait 1939–1970 Tom. 3. Edition Maeght, Paris 1974
Ragon, M., Seuphor, M., L'Art Abstrait, 1945–1970 Tom. 4. Edition Maeght, Paris 1975
Tournay, C., La revue Moderne No 1975
Dictionary of internat. Biography, Merlose Press Cambridge, England, 1976
Bénezit, E. Dictionnaire Peintres, Sculpteurs, Paris 1976
Schlégl, I. Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Paalman, Hans, Konok Monographie, Edition Schlégl, Zürich 1976
Neuburg, Hans, Die Tat, 1976
Vachtova, Neue Zürcher Zeitung, 22. 11. 1976
Plazy, Gilles, Le Quotidien de Paris, 16. 5. 1978
Monteuil, A., Basler Zeitung, 17. 10. 1978
Monographie, Konok peintures 1974–1978 Edition Schlégl, Zürich 1978
Seylaz, Paul, Cathalogue Musée des Beaux Arts 1979
Nussbaum, J. P., L'Impartial, 7. 3. 1979
Seylaz, Paul, Construir No 11. 14. 3. 1979
Dunoyer, J-M., Le Monde, 2. 6. 1979
Vachtova, L., Neue Züricher Zeitung, 15. 12. 1979
Salamon, Nándor, Négy város vonzásában, Műhely, 1980, 2. szám
Salamon, Nándor, Katalógus előszó, 1980
Moholy, Lucia, Katalógus előszó, 1980

FESTMÉNYEK:

1.	Fekete graphidion I.	1979	190×140 cm
2.	Fekete graphidion II.	1979	190×140 cm
3.	Fekete graphidion III.	1980	190×140 cm
4.	Koordinált fehérek	1979	190×140 cm
5.	Festmény szürke alapra	1979	140×190 cm
6.	Kereszteződés	1977	140×190 cm
7.	Szürke graphidion	1980	130×160 cm
8.	Mérték	1980	130×160 cm
9.	Sötét forma két szürkén	1980	130×160 cm
10.	Graphidion	1980	160×130 cm
11.	Felosztott tér	1980	130×160 cm
12.	Feszülő tér	1980	130×160 cm
13.	Gyorsuló és lassuló vonalak	1980	130×160 cm
14.	Terjedő tér	1980	130×160 cm
15.	Sárga akcentus	1980	130×160 cm
16.	Nyitott forma	1976	130×130 cm
17.	Elhatárolt tér	1976	115×146 cm
18.	Gyorsuló vonalak	1979	114×146 cm
19.	Szürke graphidion átlóval	1978	114×146 cm
20.	Nyitott tér	1979	114×146 cm
21.	Négy forma	1979	120×120 cm
22.	Graphidion négyzetben	1978	120×120 cm
23.	Három szimbólum	1980	143×109 cm
24.	Sárga tér	1979	97×130 cm
25.	Espacement	1979	97×130 cm
26.	Vertikális graphidion	1979	130× 97 cm
27.	Ovális	1980	60× 81 cm
28.	Téri játékok	1980	60× 81 cm
29.	Szürke graphidion	1980	60× 81 cm
30.	Meghatározás	1980	60× 81 cm
31.	Fekete forma	1980	60× 81 cm
32.	Elhatárolt terek	1980	60× 81 cm
33.	Terjedő tér	1980	65× 65 cm
34.	Szintézis I.	1980	32× 37 cm
35.	Szintézis II.	1980	32× 37 cm
36.	Szintézis III.	1980	32× 37 cm
37.	Szintézis IV.	1980	32× 37 cm
38.	Szintézis V.	1980	32× 37 cm
39.	Szintézis VI.	1980	32× 37 cm
40.	Szintézis VII.	1980	32× 37 cm

Valamennyi akril, vászon

GRAFIKÁK:

41.	Fehér átló	vegyes technika	1977	51 ×70,5	cm
42.	Elhatárolt tér	vegyes technika	1977	51 ×72,5	cm
43.	Átló	vegyes technika	1978	51 ×73	cm
44.	Téri játékok	vegyes technika	1978	51 ×73	cm
45.	Lehatárolt tér	vegyes technika	1979	51 ×73	cm
46.	Vörös akcentus	vegyes technika	1978	51 ×73	cm
47.	Lebegő átló	vegyes technika	1978	50,5×66	cm
48.	Espacement	vegyes technika	1978	50,5×66	cm
49.	Hommage à Ady I.	szerigráfia	1977	66 ×50,5	cm
50.	Hommage à Ady II.	szerigráfia	1977	66 ×50,5	cm
51.	Hommage à Ady III.	szerigráfia	1977	66 ×50,5	cm
52.	Hommage à Bartók	szerigráfia	1978	50,5×33	cm
53.	Alesia	vegyes technika	1963	47 ×55	cm
54.	Keredin	vegyes technika	1963	49 ×64	cm
55.	Rue Berryer	monotípia	1967	50 ×65	cm
56.	„Le même lux"	kollázs	1969	50 ×65	cm
57.	Miroir	kollázs	1970	50 ×70	cm
58.	Mirage	monotípia	1970	50 ×65	cm
59.	Próbabábok	monotípia	1970	50 ×65	cm
60.	Rajz	kréta	1971	50 ×65	cm
61.	Monotípia		1971	50 ×65	cm
62.	Kék formák	monotípia	1971	50 ×65	cm
63.	Rajz	monotípia	1971	50 ×65	cm

12,– Ft

KONOK

PRESSE II.

1974–1984

1975-77

l'art abstrait

4. 1945/1970

michel ragon

michel seuphor

121

John Franklin Koenig

Solo à solo (1971).

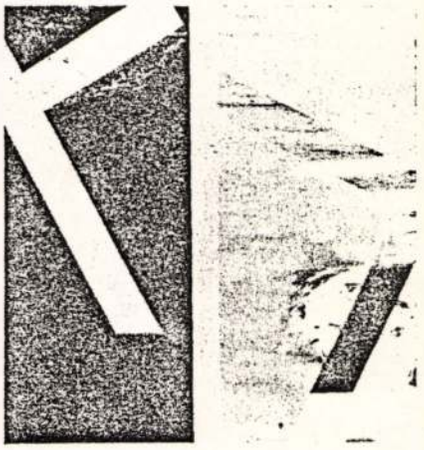

Peintre américain, né à Seattle en 1924. Études d'art à l'Université américaine de Biarritz après avoir participé à la Seconde Guerre mondiale. Études d'architecture à l'université de Washington. Après un séjour de deux ans aux U.S.A., revient à Paris en 1948 et y vit depuis lors. Première œuvre abstraite en 1951. Nombreuses expositions à Paris à la Galerie Arnaud depuis 1952, ainsi qu'à Seattle, Tokyo, Verviers, San Francisco, Québec, Montréal, etc. Prix des Critiques à la biennale de Paris 1959. Cofondateur à Paris de la Galerie Arnaud et de la revue *Cimaise*. Chroniqueur de ballet.

Peter Kolisnyk

Peintre et sculpteur canadien, né à Toronto en 1934. Études à Toronto. Voyages en Espagne, Italie, Mexique. Participe à la biennale de la Peinture canadienne en 1961. Expositions personnelles à Toronto depuis 1967.

Sigismond Kolos-Vary

Peintre français, né à Banffyhunyad (Hongrie) en 1899. Études à l'École supérieure d'arts appliqués de Budapest en 1925. Premières expositions à Paris en 1928, à Genève en 1943, puis de nouveau à Paris à partir de 1948. Sélectionné en 1953 par le Prix de la Critique, en 1957 par le Prix Lissone, en 1960 par le Prix Marzotto. Nombreuses expositions à Paris, New York, Genève, Berne, Bâle, Anvers, Amsterdam, Bruxelles, Milan, Tokyo. Vit à Paris depuis 1926.

Hisashi Konno

Sculpteur japonais, né à Sendai en 1915. Études de sculpture à l'École des beaux-arts de Tokyo. A partir de 1949 participe aux expositions du Jiyu-Bijutsuka-Kyokai. Première exposition en 1953.

Tamas Konok

Peintre hongrois, né à Budapest en 1930. Études à l'École des beaux-arts de Budapest de 1948 à 1953, dans l'Atelier de Barcsay. Première œuvre abstraite en 1960 exposée à Paris à la Galerie Lambert. Expositions particulières à Paris, Washington, New York, Los Angeles, Cologne, Zurich. Vit à Paris depuis 1959.

Willem De Kooning

Attic (1950).

Peintre américain d'origine hollandaise, né à Rotterdam en 1904. Études à l'Académie de sa ville natale. Débuts difficiles. Séjour en Belgique (1924-1925), puis émigre en Amérique (1926) où il est d'abord peintre en bâtiments. Rencontre Arshile Gorky et John Graham qui deviennent ses amis. Sa vraie carrière de peintre ne commence que vers 1938. Première exposition particulière, Egan Gallery, New York, en 1948. Premières œuvres abstraites en 1946. En 1950, retour à la figuration avec la série *The Woman* qui dure deux ans, puis nouvelle phase abstraite (le peintre est en pleine possession de ses moyens) jusqu'à 1964 où la figure réapparaît avec un fort accent expressionniste. Des rétrospectives importantes de l'œuvre de De Kooning ont eu lieu au Stedelijk Museum d'Amsterdam (1968), à la Tate Gallery de Londres et au Museum of Modern Art de New York (1969).

Dezso Korniss

Peintre hongrois, né à Beszterce en 1908. Vit un an en Hollande à l'âge de quinze ans et y découvre l'art d'avant-garde dans l'atelier de Vilmos Huszar, membre du « Stijl ». L'un des initiateurs de l'art abstrait en Hongrie vers la fin de 1926. Expose des œuvres abstraites à la Halle d'Art de Budapest en 1929. Vit à Paris en 1930-1931. Lié d'amitié avec Lajos Vajda. En 1946 participe à la création d'un groupe d'artiste hongrois d'avant-garde « l'École européenne » dissous en 1948. Vit à Budapest.

Giovanni Korompay

Peintre et sculpteur italien, né à Venise en 1904. Il a connu Marinetti et les autres futuristes en 1922. Expose à partir de 1925. En 1944, son atelier et ses tableaux sont perdus par les destructions de la guerre. Organise avec Prampolini, en 1951, à Bologne, une grande exposition futuriste collective. Participe plusieurs fois à la biennale de Venise. Établi actuellement à Bologne. Les tableaux et les sculptures de Korompay des huit ou dix dernières années participent à la tendance géométrique élémentaire. Les sculptures exaltent le rythme vertical très pur. Les dessins soulignent les tonalités des gris disposés dans un ordre généralement moins strict.

Gyula Kosice

Sculpteur et chercheur argentin, né à la frontière tchéco-hongroise en 1924. En Argentine en 1928. Cofondateur de la revue *Arturo* et un des protagonistes du mouvement argentin « Arte Madi ». Expose à Paris, en 1958, à la Galerie Denise René, des sculptures en plexiglas et ses premières recherches « hydrauliques ». Il a, depuis lors, considérablement développé cette technique.

maeght éditeur

michel ragon michel seuphor

3. 1939-1970

1970

l'art abstrait

maeght éditeur

12,2

L'actualité de l'art abstrait hongrois est par ailleurs constituée des œuvres tachistes de Béla Veszelszky et d'Andras Rac, et des travaux de Gabor Karatson, Llona Keserü, Pal Deim, Lili Orszag, Julia Vajda (veuve de Lajos Vajda), Ervin Paktai, et du sculpteur Sandor Csutoros.

La plupart de ces artistes peuvent être apparentés à l'abstraction lyrique. Mais un certain nombre de jeunes semblent séduits par la nouvelle abstraction froide, haute en couleur et plus libre que l'abstraction géométrique classique, que l'on nomme aux U.S.A. " hard edge ", voire " formes primaires ". Gabor Attalai, Imre Bak, Istvan Nadler, Tamas Hencze travaillent dans cette voie.

Certains artistes hongrois sont venus récemment s'installer à Paris, comme Lazslo Barta, Andras Beck, Catherine Hetey, Tomas Konok, et Adam Sjöholm. Tomas Konok est un bon peintre qui aime les reliefs bien composés. Catherine Hetey est d'une expression plus violente.

Michel Ragon.

BELSER
KUNST
QUARTAL
VOM 1.10.
BIS 31.12.
1976

Vorschau auf
Kunstausstellungen
des In- und Auslandes

Mit Mitteilungen der
Kunstvereine Berlin,
Braunschweig,
Düsseldorf, Essen,
Hamburg, Hannover,
Heidelberg, Karlsruhe,
Köln, Krefeld, Münster,
Stuttgart, Unna, der
Albrecht-Dürer-
Gesellschaft Nürnberg
und der Kestner-
Gesellschaft Hannover

4

4156 Willich-Schiefbahn

Galerie Löhrl
Hochstraße 77
12. 9.–16. 10.: Adolf Luther: Licht und Materie, Objekte (P, Pl)
23. 10.–20. 11.: Neuerwerbungen der Galerie Originale von: Dahmen, Hildebrandt, Luther, Mack, Piene, Uecker, Weigel, Waydelich u. a.
23. 11.–31. 12.: Kleine Formate: 200 Bilder von 30 Künstlern

Winterthur/Schweiz

Kunstmuseum Winterthur
Museumstraße 52
Bis 7. 11.: Bernhard Luginbühl: Neue Holzplastiken und Zeichnungen (K, Pl)
28. 11.–3. 1.: Dezemberausstellung der Künstlergruppe Winterthur mit Rudolf Zender (K, Pl)

3340 Wolfenbüttel

Herzog-August-Bibliothek
Lessingplatz 1
Bis 10. 10.: Simplicius Simplicissimus: Grimmelshausen und seine Zeit (K, Pl)
23. 10.–5. 1.: Justus Georg Schottelius: Zum 300. Todestag eines teutschen Gelehrten am Wolfenbütteler Hof (K)

Wollerau/Schweiz

Galerie Angelo
Felsenstraße 23
1. 10.–24. 10.: Hedi Morger: Collagen, Gemälde
5. 11.–28. 11.: Hannes Bossert: Environment

6520 Worms

Städt. Gemäldegalerie
Städt. Museum
16. 10.–17. 11.: Gedächtnisausstellung Daniel Wohlgemuth
28. 11.–19. 12.: Künstlergruppe Worms: Jahresausstellung

8700 Würzburg

Galerie am Grasholz
Textorstraße 14
1. 9.–9. 10.: Beate Hübner: Zeichnungen, Aquarelle, Radierungen (K, P, Pl)
13. 10.–20. 11.: C. Walter Rauh: Zeichnungen, Aquarelle, Radierungen (K, P, Pl)
24. 11.–8. 1.: Weihnachtsausstellung: Von Ackermann bis Wunderlich: 100 Künstler – 100 Bilder (K, P, Pl)
Städt. Galerie
Hofstraße 3
Bis 1. 11.: Wolfgang Lenz (K, Pl)
15. 10.–14. 11.: Kleine Welt der Phantasie: Bilder von Kasim Roka (Pl)
11. 11.–1. 1.: Junge Realisten aus Nordbayern (K, Pl)
10. 12.–6. 1.: Das bunte Bild der Welt: Guckkastenbilder der Barockzeit

5600 Wuppertal

Galerie Melchers
1, Wiesenstraße 6
10. 9.–9. 10.: American Art in '76: Sieben junge amerikanische Künstler: Barber, Ford, Hillenbrand, Lehrer, Pacileo, Spitzer, Weldon (K, P, Pl)
10. 10.–6. 11.: Dieter Mukh: Objektkästen; Anne Youkeles: Foldings (K, P, Pl)
7. 11.–4. 12.: K. F. Dahmen: Objekte und Graphik (P, Pl)
5. 12.–23. 12.: Das kleine Bild: Künstler der Galerie von '76 und für '77 (P, Pl)
Galerie Dr. Tscheuschner
2, Rödigerstraße 102
1. 10.–30. 10.: Bernd Kastenholz: Gouachen, Radierungen (P)
5. 11.–8. 12.: Gruppenausstellung mit Arbeiten von fünf finnischen Malern (P)
10. 12.–26. 1.: Katharina Meldner: Zeichnungen, Graphik (P)
18. 12.–9. 1.: Geschlossen
Kunst- und Museumsverein
Geschwister-Scholl-Platz, Barmen
5. 9.–10. 10.: Inge Mahn: Gegenstände (K, Pl)
17. 10.–21. 11.: Illustration – Interpretation. Ausstellung der Klasse Aretz/Sensen, Fachbereich Kunsterziehung und Gestaltung der Gesamthochschule Wuppertal (K, Pl)

4232 Xanten

Regionalmuseum
Kurfürstenstraße 79
30. 10.–2. 1.: Kunst 76: Künstler des Niederrheins stellen aus (P, Pl)

Zagreb/Jugoslawien

Galerije Grada Zagreba
Katarinin trg 2
30. 9.–17. 10.: Confrontations (K, Pl)
21. 10.–7. 11.: Society withou art (K, Pl)
11. 11.–5. 12.: Graphics of German Expresionizm (K, Pl)
9. 12.–30. 12.: Sanja Iveković (K, Pl)

Zürich/Schweiz

Galerie Beno Dora Benisowitsch
Rämistraße 29
Bis 31. 12.: Bilder, Graphiken und Altafrika (P)
Galerie Suzanne Bollag
Limmatquai 116
Bis 26. 10.: Gertrude Reum: Metallreliefs (P, Pl)
28. 10.–30. 11.: Walter Grab: Neue Bilder (P)
1. 12.–23. 12.: Graphikmarkt
24. 12.–31. 12.: Galerie geschlossen
Galerie Susi Brunner
Spitalgasse 10
Bis 15. 10.: Nikifor und Jan Plaskocinski (P)
Bis 30. 11.: Internationale Naive- und Volkskunst – Accrochage (Pl)
1. 12.–23. 12.: Volkskunst aus dem Appenzell und dem Toggenburg (K, P, Pl)
Galerie Gimpel & Hanover
Claridenstraße 34
8. 10.–14. 11.: Dusan Dzamonja: Skulpturen (K)
19. 11.–31. 12.: Fritz Glarner (K)
Galerie Semiha Huber
Talstraße 18
3. 11.–24. 1.: César: Neue Werke
Galerie Daniel Keel
Rämistraße 45
9. 9.–16. 10.: Margaretha Dubach, Bob van den Born: Bilder, Zeichnungen, Assemblagen
Galerie Koller
Rämistraße 8
21. 10.–2. 11.: Ausstellung
4. 11.–20. 11.: Auktionen: Möbel, Teppich, Uhren, Diverses, Silber, Schmuck, Bilder, Graphik, Helveticas, Keramik, Asiatica (K, P, Pl)
Galerie Kröner
Zähringerplatz
1. 10.–31. 12.: Tapisserien von: V. Vasarely, Herbert Bayer, Oehm, R. P. Lohse, Hans Erni, R. Geiger, Fruhtrunk, Pfahler, Ruoff, Wiederkehr, Lehmann
Galerie Nathan
Arosastraße 7
Bis Okt.: Accrochage
Nov.–5. 2.: Nicolas de Staël (K, Pl)
Galerie Dr. I. Schlégl
Minervastraße 119
Bis 23. 10.: Carlo Vivarelli: Neue Bilder (P)
26. 10.–27. 11.: Konok: Bilder 1974–1976 (K)
30. 10.–15. 1.: Müller-Brittnau: Malerei auf Leinwand und Papier 1975/76 (K)

ZÜRCHER GALERIEN

November – Dezember 1976

Galerie Nathan
Arosastrasse/Eingang Arosasteig
Tel. 55 45 50

4. November bis 5. Februar 1977 — Nicolas de Staël
Gemälde und Zeichnungen

Galerie Orell Füssli
Zum Neuen Froschauer
Pelikanstrasse 10, Tel. 27 77 11

5.–27. November — Henri Schmid

Painting Box Gallery
Neustadtgasse 9, Tel. 47 74 76

3. November bis 12. Januar 1977 — Alan Green
Paintings, Drawings, Etchings, 1973–1976

Galerie Palette
Stadelhoferstrasse 10, Tel. 34 53 43

bis 25. November — Hans Gerber, neue Collagen
26. Nov.–6. Jan. — Jean Pfaff

Galerie Nicoline Pon
Spiegelgasse 13, Tel. 47 73 44 und 89 39 52

November bis Dezember — HEINRICH MÜLLER
Grosse Auswahl an Schweizer Malern
Oskar Kokoschka, Bernard Stern, Vlaminck, Giacometti u.a.

Rotapfel-Galerie
Frankengasse 6, im Oberdorf, Tel. 47 03 89

bis 27. November — Ernst Leu
2.–31. Dezember — Rosemarie Winteler

Galerie Colette Ryter
Neumarkt 11, Tel. 34 86 57

ständig — Mario Prassinos, Lurçat, Vasarély
Alechinski: Tapisserien und Grafik

Galerie Ernst Scheidegger
Steinwiesplatz/Steinwiesstrasse 26
Tel. 47 13 71 / 34 47 80

4. November bis 20. Dezember — Samuel Buri:
Die Familie Monet

Galerie Schlégl
Minervastrasse 119, Tel. 32 49 63

bis 27. November — Konok, Bilder - Ausstellung in Zusammenarbeit mit dem Stedelijk Museum, Schiedam, Rotterdam

30. November bis 15. Januar 1977 — Müller-Brittnau
Malerei auf Leinwand und Papier

Galerie Stähli
Kreuzstrasse 39, Tel. 34 77 81

5. Nov.–23. Dez. — Urs Lüthi – neue Arbeiten

Galerie Spink

Kunst in Zürich

Franz Anatol Wyss

Es ist kaum zu glauben, dass der solothurnische Künstler – er lebte manche Jahre in Zürich – erst 36 Jahre alt ist. Sein Ruf als Zeichner und Radierer ist längst über die Landesgrenzen hinaus gedrungen, und jetzt wurde ihm, seiner privilegierten Stellung entsprechend, die gesamte *Städtische Kunstkammer zum Strauhof*, Augustinergasse 9, für seine 1939 Arbeiten eingeräumt. So sehr jedes Blatt die Merkmale des leidenschaftlichen, phantasievollen und authentischen Künstlers aufweist, so darf doch die Frage aufgeworfen werden, ob diese umfangreiche Ausbreitung und Darbietung die normalen Grenzen einhält. Zudem tut man Wyss vielleicht nicht den beabsichtigten Dienst, weil trotz des Variantenreichtums sich die ohnehin schon manische Thematik zu erschöpfen droht. Allen Respekt vor dieser metaphysischen Fleissleistung, die sich auf nur zwei bis drei Jahre erstreckt. Allen Respekt auch vor der inspirierten handwerklichen Perfektion, welche er zum Beispiel seinen Sequenzen «Invasion» oder «Paradies» angedeihen lässt. Franz Anatol Wyss arbeitet wie ein besessener, von der Idee verhexter Einsiedler, dass der Mensch einen ewigen Zweikampf mit der Umwelt voll Aesthetik zu bestehen trachtet. Blatt für Blatt ist grossartig und als Einzelwesen fesselnd, aber gibt diese Thematik genügend her, um als Manifestation der Lebensbemeisterung gelten zu können? Doch was nützen solche Fragen angesichts dieser überwältigenden, todernsten Produktion, deren vielleicht nicht gewollte Surrealität sich schon allein aus der manuellen Meisterschaft von selbst ergibt. Von diesem Künstler könnten manche genialische Schmierer lernen, wenn's auch nur der Respekt vor dem Handwerk wäre. *(Bis 27. November)*

Thomas Konok

Der heute 46jährige ungarische Künstler ist nicht das erstemal bei seinem Landsmann Istvan Schlégl, *Galerie Schlégl*, Minervastrasse 119, zu Gast. Der Veranstalter schreibt richtigerweise, wenn es früher «reelle» Gegenstände waren, die Konok einem Transformationsprozess unterzog und weitgehend reduziert abbildete, so seien die neueren Werke bereits in der Entstehung abstrahiert, wobei sie eine verborgene innere Welt freilegen. Sowohl bei den älteren wie auch in den jetzigen Bildern spielt die Linie eine dominierende Rolle. Man wird hierbei an das Schaffen des kürzlich verstorbenen Schweizer Künstlers Theodor Bally erinnert und könnte Konok als besinnlichen Lyriker bezeichnen, der geometrische Formen nicht in ein Konstruktionsprinzip überführt, sondern sie als spielerische Elemente in seine Gestaltungen miteinbezieht. Wenn auch die Farbtöne sich durch eine vornehme, fast elegante Behutsamkeit auszeichnen, durchbricht der Maler jeweils seine dezenten abstrakten Landschaften durch klingende Akzente – indem er zum Beispiel ein rotes Viereck einschaltet. Das Spiel von Linie, Tonfläche und formaler, kontrapunktischer Durchdringung schafft urmalerische Werte. Eines der schönsten Bilder ist das 1975 entstandene «Gris-violet». *(Bis 27. November)* *H. N.*

Grasshoppers – Bratislava am 10. Dezember. Das Achtelfinal-Rückspiel im Hallenhandball-Europacup der Meister zwischen den Grasshoppers und Roter Stern Bratislava ist auf den 10. Dezember angesetzt worden. Es beginnt um 20.30 Uhr in der Zürcher Saalsporthalle. Die Slowaken haben das Hinspiel am vergangenen Sonntag 25:19 gewonnen.

Neue Zürcher Zeitung

Montag, 22. November 1976 Nr. 274 17

126

Kunst in Zürich

Henri Schmid

Galerie Orell Füssli

U. I. Die Ausstellung von Aquarellen (einige Kreidezeichnungen und ein Oelbild sind darunter) vermittelt Einblicke in das Zentrum von Schmids Schaffen: Die Landschaft, wie er sie erkennt, ist zwar erschaubar, bedeutet Spanien, Griechenland, Tösstal. Gleichzeitig aber — durch den meist wie aus der Vogelschau genommenen Augenwinkel — öffnet sich das Land in seiner farbigen und plastischen Struktur unter dem Netz der Oberfläche. Schmid gewinnt der Aquarelltechnik dabei erstaunliche Wirkungen ab: Felder auf Kreta oder das mehrmals gemalte trockene Flussbett in der Erzlandschaft suggerieren die Tiefe eines grossformatigen Bildes. In dem Bild «Zwischen Appolonia und Artemon» gelingt dem Künstler zudem das Neben- und Ineinander grosser ruhiger Flächen, welche das Gleichgewicht zu der Kleinigkeit des Gegenübers herstellen. Schmids Bilder erschliessen so eine Art innere Wahrheit, die vom Gegenstand unabhängig ist. (Bis 27. November)

Tamas Konok

Galérie Schlégl

L. V. Seit seiner letzten Ausstellung in der gleichen Galerie (1973) hat Tamas Konok eine Entwicklung zu einer festeren, überschaubaren Bildorganisation gemacht und sich der Abbildung des realen Motives entledigt. Besonders gelungene Realisationen auf diesem Weg zeigen die Bilder «Gris-violet» und «Espacement» (1976). Die Acryl-Kompositionen sind in grossen, summaren Flächen gehalten, der malerische Vortrag tendiert zur Objektivität, behält aber auch Züge persönlicher Sensibilität, die Farbe kommt in einer diskreten, gedämpften Skala zur Geltung und betont durch ihre Transparenz oft auch Lichtwerte. Das graphische Empfinden ist für Konok entscheidend: die lineare, manchmal fast scheu gezeichnete geometrische Arabeske belebt die ganze Bildfläche und gliedert sie in distinguierte Zonen. In den Bildern, für welche Konok einen treffenden Titel, «Graphidions», gefunden hat, vermischen sich Enthaltsamkeit und Diszipliniertheit mit leisen sinnlichen Andeutungen. (Bis 28. November)

Galerie hat über siebzig Werke übernommen. Die erste Schaffensperiode belegen in zarten und zurückhaltenden Farben gehaltene Impressionen; es dominieren aber die farblich intensiven, klar in den Raum verspannten Stilleben und Interieurs der amerikanischen Jahre: feste, gefasste Formen in gedrängter Gruppierung, die Farbe verdichtet und damit zu starker Leuchtkraft gebracht, ohne überraschende oder gesuchte Perspektiven, doch ansprechend in ihrer prägnanten Modellierung. (Bis 4. Dezember)

Le Corbusier

Galerie Amstutz

U. I. Le Corbusier malte 1918 sein erstes Bild, misstrauisch gegenüber dem Kubismus und bestrebt, eine klare architektonische Kunst als Symbol der Ordnung zu schaffen. In der Ausstellung werden Zeichnungen und Aquarelle der Frühzeit zusammen mit Beispielen aus dem Gesamtwerk gezeigt: Frauenköpfe und Frauenkörper von festem Umriss und einer prallen Plastizität, menschliche Architektur, die kaum von einem Individuum bewohnt scheint. Die gezeichnete «Figur» von 1932 verkörpert ein Manifest des Purismus. Die verschiedenen Fassungen der Frau im Abendkleid und der «Femme moitié deshabillée» veranschaulichen lapidar Le Corbusiers Suche nach dem Kontur, der Entkörperlichung. Das freie Spiel mit den Symbolen seiner Stilleben — Flasche, Muschel, Fisch, Knochen — entfaltet sich im Mappenwerk «Unité». Die menschliche Hand als Modulor der Greifnähe und zugleich als Apotheose menschlicher Arbeit («La main ouverte») ist in der Ausstellung als Tusche- und Kreidezeichnung, als Aquarell und als Radierung wiedergegeben. Zwei Wandteppiche illustrieren des Künstler-Architekten Wirksamkeit zur Belebung der Mauer: «Femme sur fond rouge» enthält die freieren Elemente der Komposition, die wirkungsvolle Verzerrung und das Gleichgewicht zwischen belebter und unbelebter Erscheinung. Die Ausstellung mit ihren 59 Werken darf vor allem als wichtiger Beitrag zur Kenntnis von Le Corbusiers Reformbestrebungen gelten, da ihr Hauptgewicht auf den frühen Arbeiten liegt. (Bis 8. Dezember)

Kulturnotizen

127

DICTIONARY OF INTERNATIONAL BIOGRAPHY

A BIOGRAPHICAL RECORD OF CONTEMPORARY ACHIEVEMENT

VOLUME TWELVE
1976

PART I
A — K

Editorial Director:
ERNEST KAY

With A Memoir of
THE HON. GERALD R. FORD,
THIRTY EIGHTH
PRESIDENT
OF THE
UNITED STATES OF AMERICA

MELROSE PRESS LIMITED
CAMBRIDGE, ENGLAND

Victory Medal, 1945; Naval Reserve Medal, 1967. Address: 821 Highwood Dr., Bloomfield Hills, MI 48013, USA. 2, 8, 12, 16, 22, 128, 139.

KOLODY, John Theodore, b. 19 June 1920. Hospital Administrator. Educ: BS, Indiana Univ. of Pa., 1942; MS, Columbia Univ., NYC, 1947. Appts: USNR, 1942-45; Admnstv. Res.-Admnstv. Asst.-Asst. Dir.-Assoc. Dir., St. Barnabas Hosp., NY, 1946-67; Exec. Dir., ibid., 1967—; Lectr., Hosp. Admin., Columbia Univ. & St. John's Univ., NYC. Mbrships. incl: Fellow, Am. Coll. of Hosp. Admnstrs.; Fellow, AAAS; Fellow, Am. Pub. Hlth. Assn.; Am. Hosp. Assn.; Bd., Gtr. NY Hosp. Assn. Address: St. Barnabas Hosp., 183rd St. & 3rd Ave., NY, (Bronx), NY 10457, USA. 2, 130.

KOLSTAD, Eva (Mrs. R. Kolstad), b. 6 May 1918. Chartered Accountant. Educ: Chartered Acct. Exam., Oslo, 1945. Appts: Own acctng. firm, Oslo, 1944—; Mbr. & Alderman, Oslo City Coun., 1960—; Dpty. Mbr. Parl., Norway, 1958-61; 66-69; Mbr., Cabinet, Min. Consumer Affairs & Govt. Admnstrn., 1972-73; Mbr., sev. govt. comms.; Coord. & Idr., Working Grp., Int. Women's Yr., 1975; Mbr., UN Commn., Status of Women, 1969-75. Publs: Num. articles in newspapers, periodicals & reference books; Ed., Parliament & Women Suffrage, 1814-1913, 1963. Address: Schivesgt. 6 B III, Oslo 2, Norway. 13.

KOLSTOE, Oliver Paul, b. 28 Feb. 1920. University Professor. Educ: BA, State Coll., Valley City, ND, 1941; MS, Univ. of ND, 1948; PhD, State Univ. of Iowa, 1952. Appts. incl: Pub. Schl. Supt., Prin. & Inst., ND, 1945-48; Instr., Univ. of N Iowa, 1948-50; Prin., Perkins Schl., Children's Hosp., Iowa City, 1950-52; Assoc. Prof., Univ. of Ill., 1952-56; Prof. & Chmn. Dept. of Special Educ., S Ill. Univ., 1956-65; Prof., Special Educ., Univ. of N Colo., 1965—; Chmn., Dept. of Mental Retardation, ibid., 1971—. Mbrships. incl: Fellow, Am. Assn. on Mental Deficiency. Publs. incl: Teaching Educable Mentally Retarded Children, 1970. Address: 1618 Lakeside Dr., Greeley, CO 80631, USA. 8, 9, 14, 30, 120, 130, 139, 141, 143, 147.

KOLTERER, Franz, b. 21 May 1931. Executive. Educ: BS, Univs. in Yugoslavia & Austria. Appts. incl: Fndr., Micro Sci. Assn. Today, a subsidiary of Plessery, Inc., mfr. chem. milled components for semiconductor & computer ind.; Fndr., Koltron Corp.; Currently Pres. & Gen. Mgr., ibid. Mbrships: Pharm. Circuit Assn.; Photo Chem. Machine Assn.; Western Elec. Mfrs. Assn.; Aircraft Owners & Pilots Assn.; Int. Hibrid Circuits Assn. Address: 23828 Ravensbury Ave., Los Altos Hills, CA 94022, USA. 14.

KOMATSU, Hiroshi, b. 2 Feb. 1935. Scientist. Educ: BSc, Tokyo Kyoiku Univ., Japan, 1959; MSc, ibid., 1961; PhD, ibid., 1964. Appts: Vis. Sci., Phys. Dept. Royal Holloway Coll., Univ. of London, Univ. of Bristol, UK, 1964-66. Sr. Rsch. Off — Hd. Rsch. Grp., Nat. Inst. for Rschs. in Inorganic Materials, Japan, 1967—. Mbrships. incl: Japanese Assn. of Crystal Growth; Mineral. Soc. of Japan; Gemmol. Soc. of Japan. Contbr. to num. sci. jmls. Address: Nat. Inst. for Rschs. in Inorganic Materials, Sakura-Mura, Nihari-Gun, Ibaraki 300-31, Japan.

KOMORZYNSKI, Egon, b. 19 July, 1910. Museum Director; Egyptologist. Educ: PhD, Univ. of Vienna. Appts: Asst., Inst. of Egyptol. & African Studies, Univ. of Vienna, 1933-37; Asst., Egyptian-Oriental Art Hist. Collect., Mus. of Vienna, 1948-51; Dir., ibid., 1952—. Mbrships: VP, Mozart Soc., Vienna, 1963—; Corresp., German Archaeol. Inst., Berlin, 1954; Corresp., Inst. of Egypt, Cairo, 1954. Publs: Altagypten. — 5000 Jahre Kunstschaffen am Nil, 1952; Das Erbe des alten Aegypten, 1965. Hons. incl: Silver Mozart Medal, Int. Mozart Fndn., Salzburg, 1973. Address: Wahringstr. 160/19, A-1180 Vienna, Austria. 43, 52, 86.

KONDOROSSY, Leslie, b. 25 June 1915. Composer; Conductor; Music Teacher; Music Writer. Educ: Franz Liszt Acad. Mus., Budapest, Hungary; Western Reserve Univ., Cleveland, Ohio. Appts. incl: Cantor, Hungarian Reformed Ch., 1932-37; Violinist in various orchestras, 1939-42; Fndr., Today & Tomorrow, 1941-42; Mus. Critic, suburban weekly & for Film-Theatre-Music, Budapest, 1942-43; Organizer & Conductor, Budapest Little Symphony Orchestra, 1943-44; Composer, Choir Tchr., Regensburg, Germany, 1945-51; Fndr. & Pres., Am. New Opera Theatre Soc., Cleveland, Ohio, USA, 1953; Tchr., Mus., Cultural Arts Bur., City of Cleveland, 1954—; Organizer, Little Chamber Mus. Soc., 1955; Dir., ibid., 1958—; Opera of the Air radio prog., WSRS, 1955-56. Composer of 168 opus, incl. operas, oratorios, cantatas, chambr. mus., songs, solo works, & ch. mus. Works broadcast in N & S Am., Europe, Australia, Japan on Voice of Am. & other stns.; Ch. Opera, Ruth & Naomi, premier 1974, repeated in Tokyo, Japan. Contbr. of articles on mus. to US, Hungarian & German jmls. Recip. of sev. awards & composing commissions incing. Martha Holding Jennings Fndns. Award w. his wife. Address: 14443 E Carroll Blvd., University Hts., Ohio 44118, USA. 122.

KONDRATIUK, Maria Krystyna, b. 1 Dec. 1913. Art Historian, Museologist. Educ: Lodz Univ. Appts. incl: Tchr., weaving, textile schls., 1933-39; Tchr., publicity, Lodz Schl. of Commerce, & Lectr., hist. of art & folk art, Lodz State Coll. of Plastic Arts, 1947-52; Fndr., Dir., Hd. of Weaving Dept., Textile Mus., Lodz, 1952—; Organiser, num. exhibs. throughout world. Mbrships: ICON; Art Histns.' Assn.; Lodz Friends' Soc., Pres., Mus. Employees' Sect., Polish Trade Unions. Publs: 115 papers, etc., on mus. org., hist. of art., folk art, weaving; Eleanora Plutynska & Her Thoughts, 1974, scripts of 5 films. Hons: Order of Polonia Restituta, 1972; Medal of 30th Anniversary of Peoples' Poland, 1974; num. awards for cultural, textile, & Trade Union work. Address: 10/60 Lorentza St., 91-083 Lodz, Poland.

KONG, Fung-Kew, b. 27 July 1935. Chartered Engineer. Educ: PhD, Leeds Univ.; MSc, Hong Kong Univ.; MA, Cambridge Univ. Appts: Design & Site Engr., Scott Wilson Kirkpatrick & Ptnrs., 1962-65; Lectr. in Civil Engrng., Hong Kong Univ., 1965-68; Nottingham Univ., 1968-72; Univ. Lectr. in Engrng., Cambridge, 1972—. Mbrships: Instn. of Civil Engrs.; Am. Concrete Inst. Publs: co-author, Structural Analysis, 1972; co-author, Reinforced & Prestressed Concrete, 1975. Hons. incl: Henry Adams Award & Rsch. Award, Instn. of Structural Engrs. Address: Univ. of Cambridge, Dept. of Engrng., Trumpington St., Cambridge CB2 1PZ, UK. 147.

KONICK, Marcus, b. 22 Oct. 1914. College Administrator. Educ: BS, Temple Univ., 1936; MA, 1937, PhD, 1957, Univ. of Pa. Appts. incl: Dir., Bur. of Instructional Materials & Servs., Pa. Dept. of Pub. Instrn., 1960-66; Dir., Div. of Humanities, 1966-73, Dir. of Acad. Servs., Continuing & Int. Educ., Lock Haven State Coll., 1973—. Mbrships. incl: Pres., Assn. of Chief State Schl. Audio-Visual Offs., 1966-67; Pres., Pa. Coun. of Tchrs. of Engl., 1957-58; VP, Assn. of State TV Authorities, 1966-67. Publs. incl: History of American Literature, The Study of Literature, Book V., 1959; The Rubaiyat of Omar Khayyam by Edward Fitzgerald (ed.), 1967; num. plays for stage, radio & TV; num. articles in var. jmls. Hons. incl: Award for Disting. Serv. to Pa. Educ., 1964, Special Award, Pa. Learning Resources Assn., 1966. Address: Lock Haven State Coll., Lock Haven, PA 17745, USA. 6, 11, 13, 15, 30, 129, 130, 133.

KONKLE, Janet Everest (Mrs. Arthur J. Konkle), b. 5 Nov. 1917. Juvenile Author; Teacher. Educ: BS, W Mich. Univ., 1939. Appts: Primary Tchr., Grand Rapids Bd. of Educ., 1953-60; Kindergarten Tchr., ibid., 1960—. Mbrships: Pres., Mich. Assn. Childhood Educ., 1969-71, Kindergarten VP, 1965-67; Pres., Grand Rapids Assn. Childhood Educ., 1965-67, VP, Kindergarten, 1963-65; Pres., Eta Chapt., Delta Kappa Gamma, 1968-70; VP, Coun. for Perf. Arts for Children, 1966-68, etc. Publs. w. own photo illustrations: Once There Was A Kitten, 1951, 62; Kitten & The Parakeet, 1952; Christmas Kitten, 1953, 64; Tabby's Kittens, 1956; Easter Kitten, 1955; J. Hamilton Hamster, 1957; Schoolroom Bunny, 1965; The Racoon Twins, 1972. Contbr. to var. children's publs. Recip., num. awards for photos & books. Address: 1360 Oakleigh Rd. NW, Grand Rapids, MI 49504, USA. 5, 30, 3, 138.

KONO, Toshihiko, b. 8 Nov. 1930. Concert Cellist. Educ: LLB, Kyoto Univ., Japan, 1953; Mannes Coll. Music; Stanford Univ.; Berks. Music Ctr., USA. Career incl: Asst. Prin., Kyoto Municipal Symph., 1957-66; Am. Symph. Orch., 1968—; Prin., Philharmonic Symph., Westchester, 1971-73; Acadia String Quartet & Res. Artist, Bar Harbor Festival, 1971—; Soloist, Am. Chmbr. Orch. & Rochester Baroque Sinfonia, 1974; Asst. Prin., Naumburg Symph. Orch.; Music for Westchester Symph.; Bklyn. Philharmonia; NY Ballet Orch. Mbrships: Assocd. Musicians, Gtr. NY; Nat. Soc. Lit. & Arts; Fellow, Festival Contemporary Music, Tanglewood, 1971. Recip. Dip. of Hon. & Silver Medal, Disting. Servs. to Music, 1974. Address: Am. Symph. Orch., 119 W 57th St., NY 10019, USA. 4.

KONOK, Thomas, b. 9 Jan. 1930. Artist. Educ: MA, Acad. of Fine Arts, Budapest, 1952. Appt: Prof., Free Schl., Budapest, 1954-55. One-man-shows incl. Gall. Lambert, Paris, 1960; Club Azziza Othmana, Tunis, 1961; Gall. Castellane, NY, USA, 1962; Wash. DC, 1962-63; Gall. du Haut Pave, Paris, 1963; Gall. Boisseree am Mus., Cologne, 1965; Gall. Trapez. Krefeld, 1965; Gall. Laubi, Zurich, 1967; Culture Ctr., Holland, 1968; Gall. Bevilacqua la Masa, Venice, 1969; Stedelijk Mus., Schiedam, Holland, 1971; Gall. Schlegl, Zurich, 1972. Works also incl. in num. grp. exhibs. throughout Europe. Hons. incl: Fellow, Hartford Fndn., USA, 1963. Address: 17 rue Chanoinesse, 75004 Paris, France.

KONOPKA, Gisela (Mrs. E. P. Konopka), b. 11 Feb. 1910. Professor. Educ: Staatsexamen, Educ., Hist. & Psychol., Hamburg, Germany, 1933; Master. Soc. Serv. Admin., Univ. of Pitts., Pa., USA, 1943, Dr., Soc. Welfare, Columbia Univ., NY, 1956. Appts: Prof., Soc. Work, Univ. of Minn., 1947—; Coord., Ctr., Urban & Reg. Affairs, Univ. of Minn., 1968-70; Special Asst. to VP for Student Affairs, ibid., 1969-72; Dir., Ctr., Youth Dev. & Rsch., ibid., 1970—. Mbrships. incl: Pres., Am. Orthopsych. Assn.; ex-Chmn: Hist. Soc. Welfare Grp. & Grp. Work Sect., Nat. Assn. Soc. Workers; Jt. Commn., Juvenile Justice Standards, Inst. Judicial Admin., Am. Bar Assn. Author 7 books & about 225 profl. jrnl. articles. Recip. num. hons. Address: Ctr., for Youth Dev. & Rsch., 325 Haecker Hall, Univ. of Minn., St. Paul, MN 55108, USA. 2, 5, 8, 15, 129.

KONOK

Voici un peintre en pleine force de l'âge - il a la quarantaine - qui a parcouru un long chemin autant dans le sens géographique du mot que sur le plan artistique. Il promet de nouvelles aventures, surtout dans le domain pictural, si l'on en croit aux possibllités révélées par une activité assidue, quasiment fiévreuse, que ce bon vivant raffiné a développé ces deux ou trois dernières années découvrant soudain les avantages insoupçonnées qu'offre une retraite campagnarde ne serait-ce que temporaire.

Le chemin géographique l'a conduit de sa Hongrie natale dans sa nouvelle patrie qu'est la France. Il a passé plus d'une année aux Etats-Unis et a fait des arrêts prolongés parfois même répétés sous le soleil de la Tunisie bleue et blanche, les brumes de la Hollande, sans négliger pour autant d'autres pays de l'Europe, tel la Suisse qui, ces dernières années, l'attire régulièrement.

Sa formation artistique commença à l'Ecole des Beaux-Arts de Budapest et dans différentes régions de Hongrie, dans des "colonies de vacances" pour artistes où le contact avec écrivains, musiciens, hommes de théâtre s'avéra fort enrichissant. Paysages, natures mortes avaient de la peine à devenir du réalisme socialiste, et pourtant, le jeune peintre ne tarda pas a être reconnu.

A Paris, la peinture de Konok devient épaisse, des formes d'origine animale ou végétale souvent peu rassurantes y grouillent en couches superposées, mêlées à des femmes aux hanches démesurement larges... Pourtant, une tendance à structurer le monde, à réduire la richesse du coloris, à faire régner les lignes sur les formes est déjà amorcée.

Ce sont les commandes de quelques reliefs dans des halls d'entrée qui lui permettent de franchir à nouveau un pas important: de larges surfaces monocolores, une succession de plans tantôt juxtaposés, tantôt stratifiés, mais qui laissent affleurer des couches souterraines, créant une série de lignes verticales, de lignes ondulées ou en biais, une variation riche d'effets. Que cherche-t-il désormais? Vers où conduit son cheminement?

Konok lit la réalité à travers des structures superposées. Il délimite des surfaces successivement peintes par des lignes ou des réseaux de lignes définissant parfois elles-mêmes de nouvelles surfaces géométriques ou, plus rarement, des formes organiques. Les lignes divisent, partagent ou enferment et créent audessus des surfaces "matérielles" un réseau de communication dans l'espace quasiment immatériel, dont la sensibilité réside autant dans des effets de croisements ou de courbes tendues que dans la conduite vibrante, car volontairement imprécise, du pinceau traçant la ligne.

La couleur détermine la matière, les sphères basses, plus lourdes. Cette matière est composée de couches que le peintre travaille longuement avant d'obtenir la facture finale. Konok se sent visiblement bien dans ce milieu qu'il crée en structurant l'espace. Plus tard, quand il s'envolera dans la sphère des lignes, il renverra, d'en haut, quelques accents de couleur, un petit carré, un rond d'un rouge ou d'un jaune saturés ou encore une ligne sur-épaissie, toujours extraordinairement compacte, comme pour marquer le lien, invisible mais réel, entre les formes colorées, matérielles et ce réseau de lignes, un monde plus aéré, qui, toutefois, restent solidaires.

A Berne, en septembre 1976

Sandor Kuthy

With great interest have I followed the development of the works of the artist Tamas Konok especially since 1963 when he had his first exhibition in the Stedelijk Museum Schiedam (Holland). In the thirteen years between this exhibition and the one of 1963 a great amount of works of art of a very high artistic standard have been realized – testifying to the œuvre of a hardworking artist.

In his works of the '50s there was evidence of his professional training at the traditional art school of the Academy of Fine Arts in Budapest. Long periods of residence in France (Paris) and study tours to the United States added new aspects and forms to his paintings and drawings. Figurative elements changed first into elements of abstract expressionism which in turn were followed by a new feature in his work: a highly monumental form reminiscent of sculpture.

These sculptural forms represented two-dimensionally in his paintings and drawings were soon to develop into three-dimensional forms such as mural reliefs and sculptures in their own right. Tamas Konok has realized a great number of these reliefs and sculptures. They are complementary in a very natural way rather than additional to the architecture into which they are incorporated.

The present exhibition shows us the various artistic lines of approach Tamas Konok has taken. His abstract compositions – mostly on a scale of subdued colours – bear witness to his monumental possibilities and to his poetic space. We see clearly, here, how in his career as an artist he has arrived at a high standard of personality and expression.

I am happy that visitors in Switzerland and Holland are given a chance to see Tamas Konok's works presented in so remarkable an exhibition.

J'ai suivi avec beaucoup d'intérêt l'évolution de l'œuvre de l'artiste Thomas Konok, spécialement à partir de 1963, année de sa première exposition au Musée Stedelijk de Schiedam en Hollande.

Pendant les treize années qui séparent l'exposition de 1963 et la présente, une large œuvre de haute qualité et de sensibilité est née, l'œuvre d'un artiste qui a intensément travaillé.

Les créations des années 50 étaient encore très visiblement marquées par l'influence de sa formation à l'école de peinture traditionnelle hongroise de l'Académie des Beaux-Arts de Budapest. Les longues périodes de séjour en France et les voyages d'études – spécialement aux Etats-Unis – qui suivirent cette première phase, ont contribué à modifier l'aspect de ses œuvres: les éléments figuratifs devinrent des éléments d'abstraction expressioniste. Ceux-ci, à leur tour, se sont transformés plus tard en formes monumentales dont les compositions particulièrement harmonieuses naissent de la ligne d'un graphisme pur. Les formes vastement épanouies de ces surfaces bidimensionnelles appellent à être exécutées en trois dimensions, comme reliefs ou sculptures.

Lorsque l'artiste Thomas Konok crée effectivement des reliefs et des sculptures en trois dimensions, le résultat ne constitue en aucun cas un simple additif à l'architecture, au contraire, il s'intègre entièrement et d'une manière très naturelle dans la construction architecturale.

L'exposition actuelle reflète l'importance des différentes voies de la vie artistique de Thomas Konok. Ces créations abstraites, exécutées surtout dans des gammes de couleurs retenues, témoignent de ses possibilités monumentales et de son espace poétique.

Thomas Konok prouve par cette exposition que son métier d'artiste est arrivé à un point de haute maturité d'expression personnelle.

Nous nous estimons heureux qu'à l'occasion de cette vaste exposition, les visiteurs de la Suisse et des Pays-Bas aient la possibilité de faire connaissance avec l'œuvre remarquable de Thomas Konok.

Hans Paalman
Directeur du Stedelijk Museum de Schiedam
Membre de l'A.I.C.A.

Thomas Konoks Bilder aus den vergangenen drei Jahren schliessen sich kontinuierlich an die früher geschaffenen Werke an und legen Zeugnis von seiner künstlerischen Entwicklung ab, die folgerichtig zur weiteren Abstraktion und zu einer eigenständigen bildnerischen Sprache geführt hat. Seine in den Jahren 1970–1975 realisierten Wandreliefs spielen dabei eine entscheidende Rolle, indem sie Konok zu klarem Konstruktionsprinzip und formaler Zucht angehalten haben, ohne die Spontaneität, die seine Werke immer auszeichnet, zu beeinträchtigen.

Waren es früher reelle Gegenstände, die er einem Transformationsprozess unterzog und weitgehend reduziert abbildete, sind nun die neueren Werke bereits in der Entstehung abstrahiert von der Welt der sichtbaren Erscheinungen und legen eine verborgene innere Welt frei. Sowohl bei den älteren wie auch bei den neueren Werken spricht die Linie eine dominante Rolle, die strenge Eleganz der Zeichnung, die die grossen Farbflächen gliedert und die ein Vor- und Zurücktreten der Formen erzeugt. Damit erreicht Konok eine räumliche Tiefe und eine pulsierende Bewegung: hinausführend aus der Zweidimensionalität, wirkt sie auch ausserhalb der Bildebene. Diese Vibration und Raumschichtung wird unterstützt durch die Transparenz der Farben, die Konok so grosszügig und scheinbar zufällig einsetzt. Dabei verzichtet er auf jegliche lauten Effekte, seine Farbe bleibt vornehm und zurückhaltend, beschränkt auf wenige warme, sonore Töne.

Sucht man nach den Quellen zu Konoks Kunst, so muss man erwähnen, dass er nebst den Lehrjahren an der Akademie der Schönen Künste eine noch längere musikalische Ausbildung am Konservatorium genoss, die für sein Schaffen von eminenter Bedeutung geblieben ist.

Seine Musikalität ist für ihn Inspiration und Zuchtmeister zugleich. In seinen Bildern fügen sich Spielerisches und Strenges, Statisches und Vibrierendes zu einer von Tonalität und Rhythmus bestimmten Komposition zusammen.

István Schlégl

132

E. BÉNÉZIT

DICTIONNAIRE
critique et documentaire
des
PEINTRES, SCULPTEURS,
Dessinateurs et Graveurs

de tous les temps et de tous les pays
par un groupe d'écrivains spécialistes
français et étrangers

●

NOUVELLE ÉDITION

entièrement refondue, revue et corrigée
sous la direction des héritiers de
E. BÉNÉZIT

●

TOME SIXIÈME
JACOBS - LOYER

LIBRAIRIE GRÜND
1976

sant et à la palette luxuriante, Konjovic s'est consacré à l'ambiance de sa Voïvodina natale — paysages, intérieurs, natures mortes, compositions figuratives et portraits — avec la passion du visionnaire qui donne à tout ce qu'il fait le cachet de sa puissante personnalité créatrice. Tout ce qui le faisait indiquer entre les deux guerres — selon l'avis unanime de la critique — comme un peintre d'avant-garde, fut soumis à de sévères critiques immédiatement après la guerre, à l'époque relativement brève du réalisme socialiste (1945-1950). Les protagonistes de « la théorie des reflets » proclament que la peinture de Konjovic n'est que du « maniérisme » à la Georges Rouault et qu'elle est « formaliste », « décadente » et en tant que telle nuisible à l'art de la société socialiste. Mais malgré toutes les attaques des adeptes de Pavlov et Rosenthal, Konjovic a fait sept expositions en moins de cinq ans, restant fidèle à lui-même et à sa vision de peintre. Après 1950, époque où la liberté de création fut proclamée, Konjovic est de nouveau classé en tête de la vieille génération des peintres yougoslaves.

BIBLIOGR. — Oskar Davico : *Catalogue de l'exposition Konjovic* (Belgrade, 1963).

KONNERTH (Hermann), *peintre et écrivain, né à Hermannstadt le 27 février* 1881 **(Ec. All.)**.
Après des études à Munich et à Paris il peignit des paysages, des portraits et des tableaux religieux.

KONNERT (Michel), *sculpteur, né à Paris le 29 avril* 1875 **(Ec. Fr.)**.
Elève de Moreau-Vauthier. Sociétaire des Artistes Français.

KONNICKI (Stanislav), *peintre d'histoire du* XIXe *siècle* **(Ec. Pol.)**.
A l'église de Kielce, on voit ses œuvres : *Les saints polonais.*

KONNO (Masaru), *peintre et graveur, né en* 1935 *à Tôkyô* **(Ec. Jap.)**.
En 1960, il est titulaire du Prix Shell à Tôkyô. Son style, assez décoratif, procède par répétition de motifs.

KONO (Jôji), *peintre figuratif, né en* 1932 *à Kyôto* **(Ec. Jap.)**.
Après des études de lettres et d'esthétique, il devient membre de la Société d'Art Moderne. En 1968, il participe à la troisième JAFA, à l'Exposition d'Art Japonais Contemporain à Tôkyô et à l'Exposition Internationale des Jeunes Artistes. Son style tend vers le géométrisme.

KONO (Miçao), *peintre, travaille à Paris au* XXe *siècle* **(Ec. Jap.)**.
Ayant assimilé les techniques occidentales, cet artiste s'est acquis une réputation honorable au sein de l'Ecole de Paris.
PRIX. — PARIS. V^le^ Salon du Franc, 29 octobre 1926 : *Lecture* : 1.400 fr. — V^le^ X..., 27 juin 1941 : *Pivoines* : 600 fr. — V^le^ X..., 2 juillet 1943 : *Nu assis* : 1.500 fr. — Octobre 1945-Juillet 1946 : *Elégante* : 2.400 fr.

KONO (Michio), *peintre, né en* 1938 **(Ec. Jap.)**.
Artiste de tendance hyperréaliste, il participe en 1973 à la septième Exposition Internationale des Jeunes Artistes à Tôkyô et l'année suivante à l'exposition « l'Art Japonais d'Aujourd'hui » au Musée d'Art Contemporain de Montréal.

KONO (Orao), *sculpteur, né le 1er avril* 1904 *à Nagoya* **(Ec. Jap.)**.
Il arrive en France en 1932 et participe régulièrement aux Salons d'Automne, des Indépendants et de la Jeune Sculpture à Paris.

KONO (Yoshio), *peintre abstrait, né en* 1921 *à Osaka* **(Ec. Jap.)**.
En 1942, il sort diplômé du département dessin de l'Ecole des Beaux-Arts de Kyôto. En 1968 et 1969, ses œuvres abstraites à tendance géométrisante figurent à l'Exposition d'Art Japonais Contemporain à Tôkyô.

KONOBU. Voir **SADANOBU II.**

KONOK (Tamas), *peintre, né le 9 janvier* 1930 *à Budapest, vit à Paris depuis* 1959 **(Ec. Hong.)**.
Tandis que, de 1945 à 1950, il étudiait le violon au Conservatoire de Budapest, il fut l'élève de A. Bernath et J. Barcsay, à l'Ecole des Beaux-Arts, de 1948 à 1953, date à laquelle il obtint son diplôme. A partir de 1953, a participé à de nombreuses expositions de groupe, notamment à Budapest, mais aussi à Varsovie, Prague, Bratislava, Berlin, à la IVe Biennale de Paris en 1965, etc. Ses premières œuvres de tendance abstraite firent l'objet de sa première exposition personnelle, à Paris, en 1960. Autres expositions personnelles à Tunis, Washington, New York, Los Angeles, Hambourg, Cologne, Krefeld, Zurich, Rotterdam, etc. De ses premières œuvres traitées à la façon de lavis relevés d'éléments graphiques, conservant des allusions à la réalité, il a évolué à un très grand dépouillement de la forme et de la lumière. Il a obtenu le Prix des Jeunes Artistes, 1955; le Prix Derkovits, 1957; le Prix des Syndicats, 1959; le Fellowship Hartford Foundation (Californie), 1963. Œuvres au Musée des Beaux-Arts de Budapest, et dans les collections de la ville de Hambourg.
BIBLIOGR. — *Catalogue de l'exposition Konok* (Stedelijk Museum, Schiedam, 1964).

KONOPA (Rudolf), *peintre de genre, portraitiste, paysagiste et pastelliste, né à Vienne le 2 février* 1864 **(Ec. Aut.)**.
Elève de Huber et de Trenkwald à l'Académie de Vienne. Mention honorable à Paris en 1900 (E. U.).

KONOPATZKY (Eugène), *peintre et graveur, né à Loutzk, figure au Salon des Indépendants de Paris depuis* 1924 **(Ec. Rus.)**.

KONOW (Karl), *peintre de portraits à Christiania, né à Saint-Aurdal le 4 septembre* 1865 **(Ec. Norv.)**.
Mention honorable, Paris en 1900 (E. U.).

KONRAD (Maître, ou Meester), den figuur snyder, *sculpteur de Malines, probablement du* XVIe *siècle* **(Ec. Flam.)**.

KONRAD ou Koenraad, *peintre de fleurs, né à La Haye en* 1678, *mort dans la même ville en* 1747 **(Ec. Hol.)**.
Elève de Netscher.

KONRAD (Bela), *peintre et graveur, né à Sarvar le 15 juillet* 1869 **(Ec. Hong.)**.
Le Musée de Gratz possède plusieurs œuvres de cet artiste qui exécuta surtout des vues de monuments et des tableaux de genre.

KONRAD von Wimpfen, *peintre à Mayence au* XIVe *siècle* **(Ec. All.)**.
Il décora les églises de Wimpfen.

KONSÉ (G.), *graveur,* XVIIIe *et* XIXe *siècles* **(Ec. Hol.)**.
On cite de lui les *Portraits de Bailly, Necker, La Fayette et Louis XVI.*

KONSTANTIN (Frida), *peintre et graveur, née à Vienne le 10 mai* 1884, *morte à Budapest le 29 décembre* 1918 **(Ec. Aut.)**.
On lui doit des paysages, des scènes d'intérieur et des peintures d'animaux.

KONSTANTINOFF (Peter Konstantinovitch), *graveur, né en* 1830, *mort le 16 mars* 1890 **(Ec. Rus.)**.
Il fut à Saint-Pétersbourg élève de Jordan. On lui doit la reproduction de plusieurs sujets religieux, tels un *Portement de Croix* d'après Sébastiano del Piombo.

KONTACHY (Joseph), *peintre de paysages, né en Bourgogne,* XXe *siècle* **(Ec. Fr.)**.
Il peint les aspects de l'Yonne et de la Côte d'Or.

KONTCHALOVSKI (Piotr), *peintre, né à Moscou en* 1876, *mort en* 1956 (Ec. Rus.).
Elève des Ecoles des Beaux-Arts de Pétrograd et de Paris, il adopta la technique impressionniste. Professeur à l'Académie des Beaux-Arts de Moscou, il occupa une place honorable dans la peinture contemporaine russe. On cite son portrait du compositeur Serge Prokofiev (1934). Après le règne de l'académisme historique et didactique des peintres dits « ambulants », représentés surtout par Répine, le groupe « Mir Izkousstva » (Le Monde des Arts), à partir de 1899, commença de secouer le joug, engendrant bientôt deux autres groupes : « La rose bleue », et surtout « Le valet de carreau », qui regroupait presque tous les futurs grands artistes russes qui allaient participer à la plupart des mouvements artistiques modernes, et parmi eux Kontchalovski, de qui le rôle fut évidemment plus effacé que celui des Larionov, Goncharova, Malevitch, mais qui, à ce moment-là, partageait avec eux l'admiration pour l'œuvre de Cézanne, qu'ils traduisaient dans une gamme plus fauve, plus russe. Kontchalovski, ensuite, devint le peintre des joies tranquilles de la vie quotidienne, dans une manière revenue à la tradition.

KONTI (Isidor), *sculpteur, né à Vienne (Autriche) le 9 juillet* 1862 *et résidant à New-York* **(Ec. Aut.)**.
Fit ses études à l'Académie de Vienne et travailla aussi avec Edmond Helmer et Karl Kuntmann. Il

Wir freuen uns, Sie zur 3. Ausstellung

Kunst

im Büro und am Arbeitsplatz

einzuladen. Diese dauert vom 30. Oktober bis 27. November 1976.
Öffnungszeiten Montag bis Freitag, 08.00–18.30 Uhr, Samstag 08.00–12.00 Uhr.
Der Eintritt ist frei.

Im neu renovierten Waser-Haus am Limmatquai 122, beim Central, sowie bei WASER-DRUCK an der Konradstr. 61 zeigen wir im Treppenhaus und in allen Ausstellungs- und Büroräumen auf 5 Stockwerken Originalgrafiken und Bilder zeitgenössischer Künstler.

Wie ein Chefbüro oder eine Bürolandschaft mit guter Kunst «gestaltet» werden kann, sehen Sie an vielen Beispielen in unserer Ausstellung.

Wir freuen uns auf Ihren Besuch. Sämtliche Werke sind inklusive Rahmen verkäuflich. Schon ab Fr. 100.– können Sie den Grundstock zu einem persönlichen Büro und gleichzeitig zu einer exklusiven Kunstsammlung legen.

Sie finden bei uns eine ungezwungene und lebensnahe Atmosphäre, denn die Kunst lebt in bewohnten Büros, für die sie ja bestimmt ist (und nicht für das Museum).

Bis bald und freundliche Grüsse
J. H. Waser AG Limmatquai 122, beim Central

U. a. sind folgende Künstler vertreten:

Aeschbacher
Aja
Albers
Antes
Arp
Baier
Bellmer
Bill
Davie
Delaunay
Dine
Duss
Ernst
Francis
Graeser
Helmhof
Hundertwasser
Jones
Konok
Korab
Lohse
Luginbühl
Loewensberg
Marini
Meyer-Osburg
Miro
Pfahler
Phillips
Püschel
Rauschenberg
Rivers
Roth
Segal
Valenti
Vasarely
Wewerka

1977

Programma bij opening tentoonstelling
JOHAN VAN DEN BERG - THOMAS KONOK - WILLY MEYER OSBURG.
in het Stedelijk Museum Schiedam, 24 maart 1977.

Woord van welkom door Hans Paalman, direkteur van het Stedelijk Museum.

Clementi (1752 - 1832)	sonate nr 2 F groot
	allegro
	rondo allegretto
Pieter van Houwelingen	traverso
Bert van Dijk	piano

Toelichting op de tentoonstelling door Hans Paalman.

Clementi (1752 - 1832)	sonate nr 1 G groot
	allegro moderato
	rondo allegretto
Pieter van Houwelingen	traverso
Bert van Dijk	piano

Bezichtiging van de tentoonstelling.

---

stedelijk museum schiedam

THOMAS KONOK

De ontwikkeling van het werk van de kunstenaar Thomas Konok heb ik met veel belangstelling gevolgd vanaf 1963 toen hij een tentoonstelling had in het Stedelijk Museum van Schiedam.
In de veertien jaar die liggen tussen die eerste expositie in Schiedam en deze tentoonstelling is een uitgebreid oeuvre ontstaan van uitzonderlijke kwaliteit; het oeuvre van een intensief werkend kunstenaar.
De invloed van zijn opleiding aan de traditionele schildersschool van de Boedapester Akademie was in de jaren '50 duidelijk waarneembaar: het rood, groen en blauw van de Hongaarse folklore is als een lichte toets terug te vinden in het werk van die tijd, daarna geven een jarenlang verblijf in Frankrijk-Parijs- en studiereizen naar o.m. de Verenigde Staten nieuwe impulsen aan het werk: de figuratieve elementen in het werk evalueren naar abstrakt-expressionistische.
Vanuit dit abstrakt-expressionisme ontstaat een vormenwereld, die zeer monumentaal aandoet. Er ontstaan harmonisch opgebouwde komposities van in elkaar grijpende vormen.
Deze vormen op het twee-dimensionale vlak van het schilderij, tekening of grafisch werk waren als het ware voorbestemd om als drie-dimensionale reliefs en skulpturen die aandacht te krijgen die zij nu terecht krijgen.
De vele muurreliëfs die Thomas Konok ontworpen heeft o.m. in Zürich zijn geen toevoegsel aan de architectuur; zij complementeren op natuurlijke wijze de gebouwen waarin zij zijn aangebracht.
De abstrakte komposities — meestal in ingehouden kleuren — geven een beeld van zijn monumentale mogelijkheden en van zijn ruimtelijke poëtische verbeelding.
Thomas Konok toont met deze tentoonstelling dat zijn kunstenaarsschap volledig en zeer persoonlijk tot wasdom is gekomen.
Wij moeten ons gelukkig prijzen, dat Thomas Konok's werk thans uitgebreid in Nederland te zien is.

Hans Paalman
Direkteur Stedelijk Museum Schiedam

"DEPUIS 25 ANS" LE HAUTPAVÉ, GALERIE D'ESSAI

Si la Galerie du Haut-Pavé bénéficie de cette rétrospective, c'est qu'elle est une galerie bien singulière. Gratuité des expositions, gratuité de l'action de ses animateurs, aucun profit, aucune rétribution.

Pas d'élitisme non plus. Si bien que pour le vingt-cinquième anniversaire de sa fondation, nous montrons tous les artistes qui ont participé à cette aventure (et qui veulent bien commémorer). Pas de sélection. Pas d'esthétique préalable. Le Haut-Pavé est un lieu ouvert aux débutants, aux oubliés, aux méconnus. Certains débutants sont devenus célèbres ou notoires (Arman, Brusse, Chassepot, Réquichot, Devade, di Teana), y ont fait leur première exposition. Certains y ont trouvé une nouvelle chance (Léon Zack en 1953, Hosiasson en 1956) ; 250 artistes de 35 nationalités ont pu non seulement y exposer mais y trouver un lieu de rencontres et d'amitié entre artistes.

Car cette galerie d'essai, parallèle au circuit commercial, dont le rôle, depuis vingt-cinq ans, a été aussi discret qu'important, a non seulement fonctionné en tant qu'aide à la première exposition qu'en tant que foyer culturel. D'abord ouvert à tous les âges, le Haut-Pavé s'est ensuite donné pour tâche l'action en faveur des artistes de moins de quarante ans. Parmi ceux-ci, les étrangers ont toujours été nombreux et le Haut-Pavé, en même temps qu'il les aidait à se faire connaître en France, s'efforçait de les aider à prendre conscience de leur propre civilisation.

Il est significatif que le Père Vallée, animateur du Haut-Pavé, a commencé son action comme une aide aux artistes en tant que marginaux et qu'il a continué ensuite, avec les artistes, dans ce qu'il a appelé des « chantiers poétiques », à venir en aide à d'autres marginaux laissés pour compte : filles-mères, vieillards, etc.

Significatif encore que cette vente qu'il organisa chez Charpentier en 1956 en faveur des œuvres *s'occupant des artistes* (alors qu'en général les artistes sont sollicités pour des ventes au profit d'œuvres dont ils ne sont pas les bénéficiaires) et ce village du Lot, Mézels, sur les bords de la Dordogne, lieu de vacances qu'il consacre aux artistes avec un symposium annuel de sérigraphie en juillet et août.

Lorsque le Père Vallée a fondé sa « galerie », en 1952, ce fut d'abord un centre de documentation religieuse qui se tenait dans l'ancien Hôtel des Sociétés savantes, rue Danton. Mais, très vite, l'action déborda du religieux au spirituel dans l'art et, rue Danton, apparaissent sur les cimaises : Bellegarde, Dufour Dumitresco, Gilioli, Istrati, Moser, Nallard, Poliakoff, etc. A partir de 1954, le Haut-Pavé tient boutique quai de Montebello, face à Notre-Dame. Et en cette année d'ouverture y exposent Deyrolle, Lardera, Signori, Laubiès, Kito, Dmitrienko, etc. En 1955, c'est Benrath, Masurovsky, Oscar Gauthier, Graziani, Arman, Bryen, Nasser Assar... Mais citer les noms les plus connus est donner du Haut-Pavé une idée fausse. On verra donc, dans cette exposition, ce que faisaient les jeunes artistes dans les années 50 et 60, vers où allaient leurs préoccupations, leurs rêves, leurs espoirs. Même si certaines de ces peintures nous paraissent aujourd'hui maladroites, et même si elles semblaient maladroites à ceux qui les ont exposées, c'est la démarche collective qui est importante, c'est elle qui nous retient ici. C'est à elle que nous avons voulu rendre hommage.

Michel Ragon.

COMITE D'HONNEUR

Monsieur	Michel RAGON (président)
Mesdames	Vieira da SILVA
	Gabrielle VIENNE
Mademoiselle	Isabelle ROUAULT
Messieurs	Jean ADHEMAR
	Bernard ANTHONIOZ
	Jean CASSOU
	le R.P. CHENU
	Bernard DORIVAL
	Etienne MARTIN

Exposants du Haut-Pavé de Janvier 1952 à Juin 1977

ACHER (d') · ADAMOFF · ADARI · AGUIAR · ALLEYN · ALLIO · ARMAN · ASSAR · AUDEBÈS · AVNY · BAFOIL BANDO · BANERJÉE · BARNETT · BARUA · BARTHÉLÉMI · BAUMANN · BAYARD · BÉCHET · BELLEGARDE BENRATH · BEN SHAOUL · BER · BERGHAUER · BILAN · BISCHOP · BISCHOFF · BLANCHARD · BLOMSTEDT BOLIVAR · BORDERIE · BOUCHET · BRACHÉ · BRENSON · BRIGAUT · BRÔ · BROGLIA · BRUSSE · BRYEN CAIROLE · CALDERON · CANDILLE · CARRADE · CAUBEL · CAZAC · CAZAUX · CHAKRAWARTI · CHASSEPOT CHAUDHURY · CHAVES · CHOWDURY · CHU.TEH.CHUN · COLAS.GUÉRIN · COMTOIS · COTOS · COUDRIN COURTAT · CRITON · CZITROM · FR. DANIEL DE TAIZÉ · DAVANZO · DEAN · DÉCHELETTE · DENNERY DESCHAMPS · DEVADE · DEYROLLE · DHAWAN · DMITRIENKO · DORNY · DUCMAN · DUPANIER · DURAN DUSSAULT · ELIASBERG · EPARS · ESKIN · FABRE · FARNÈZE · FAVRESSE · FEEST · FERRON · FIEDLER FILOZOF · FIORIO · FISCH · FLORES · FREUND · GARNIER · GARRISON · GAUTIER · GEDEKA · GENDRON GERMAIN · GIGON · GILES · GILIOLI · GOLDFARB · GOODWIN · GRANDMAISON · GRAZIANI · GRIGORESCO GUIRO · HAAS · HABBAH · HALPERN · HANPSI · HARTLAUER · HEDSIECK · HEINEN · HERRERA HEYWOOD · HOËME · HÖLL · HOSIASSON · HWANG · HSIA · ICHIKAWA · ISTRATI · JAFFE · JEAN.ROBERT JOUHANNEAU · JOUSSEAUME · DE JUAN · KARAHALIOS · KURBOUCH' · KERVIN · KIRBY · KITO KOLOSVARY · KONOK · KOZO · KUBO · KUNKEL · KWIATKOWSKY · LABOURDONNAYE · LAMBERT · LANOA LAPOIRIE · LARDERA · LAUBIES · LAURENT · LE BAS · LEBARS · LEFRANC · LI JA.GYONG · LONGOBARDI LORA · LOZANO · LUBOSKI · LUI.LAP.TAK · LUKAS · MAJOR · MALLA · FR. MARC DE TAIZÉ · MAREZ.DARLEY MARZ · MASUROVSKY · MAZET · MEES · MELA · MENDÈS · MENIER · MESTEROU · MILAN · MILCOVITCH MILET · MORENO · MOROG · MOSER · MOULIN · MOUTASHAR · MUTRUX · NALARD · NAM.KWAN NAM.KIOURI · NARAYANAN · NEITZER · NEJAD · NORO · OMIROS · PANCHAL · PANIN · PEREZ PEREZ.FLORES · PERRET · PICHETTE · PIGEAUD · POLIAKOFF · PRANTL · PREVEL · RAMMELT · RAMOUL RANGER · REICHKE · REINALDO · REQUICHOT · REVOL · RIGAL · RICHIER · RIVE · ROBAUDI SALAMANQUES · SALDANNA · SANDERS · SANTAMARIA · SATOSATORU · SAUNIER · SCHMITT · SHIMIZU SAVOIE · SCHIFF · SEICHOW · SIGNORI · SIK · SINGIER · SHIRONO · SMERCK · STANISLAS · STEMPFEL STETTNER · SUZAC · TCHEN.CHI.YAO · TOBEY · TRUFANOV · DI TEANA · TREMBLAY · URRUTIA · VAL VALENTINE · VALERA · VAN HOUTEN · VASQUEZ · VASSILIEFF · VERSTOCK · VIVIN · WOLS · WIERNIK WEBER · WONG.MOO.CHEW · WONGSAM · YAYANAGI · ZACK · ZALAMEDA · ZANDVOORT · ZILVETI ZUCCHELLI · ZUMSTEIN

TOUS CES ARTISTES N'ONT PU MALHEUREUSEMENT PARTICIPER A CETTE EXPOSITION

DIE INTERNATIONALE KUNSTMESSE.

Schweizer Mustermesse Basel/Schweiz

ART 8'77

Schlégl

Dr. I. Schlégl Galerie & Edition
Minervastrasse 119
CH-8032 Zürich

Tel. 01-32 49 63

Stand No. ***11.276***

Stand-Tel. ***061-26 44 22***

Galerieinformation
Renseignements sur la galerie
Information from the Gallery
Informazioni sulla galleria

Kunst des 20. Jahrhunderts

Verzeichnis der ausgestellten Werke
Liste des œuvres exposées
List of exhibited works
Elenco delle opere esposte

One man show

Hersberger Marguerite
Suter Paul
Konok

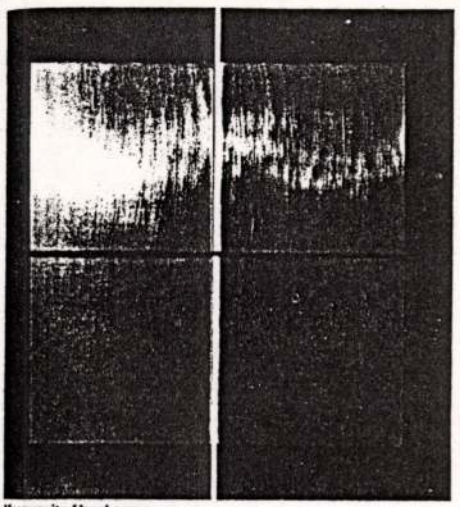

Marguerite Hersberger
«Polissage», 1976

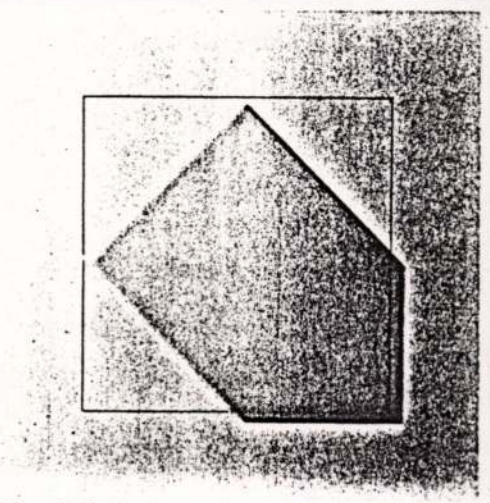

Marguerite Hersberger
«Polissage», 1976

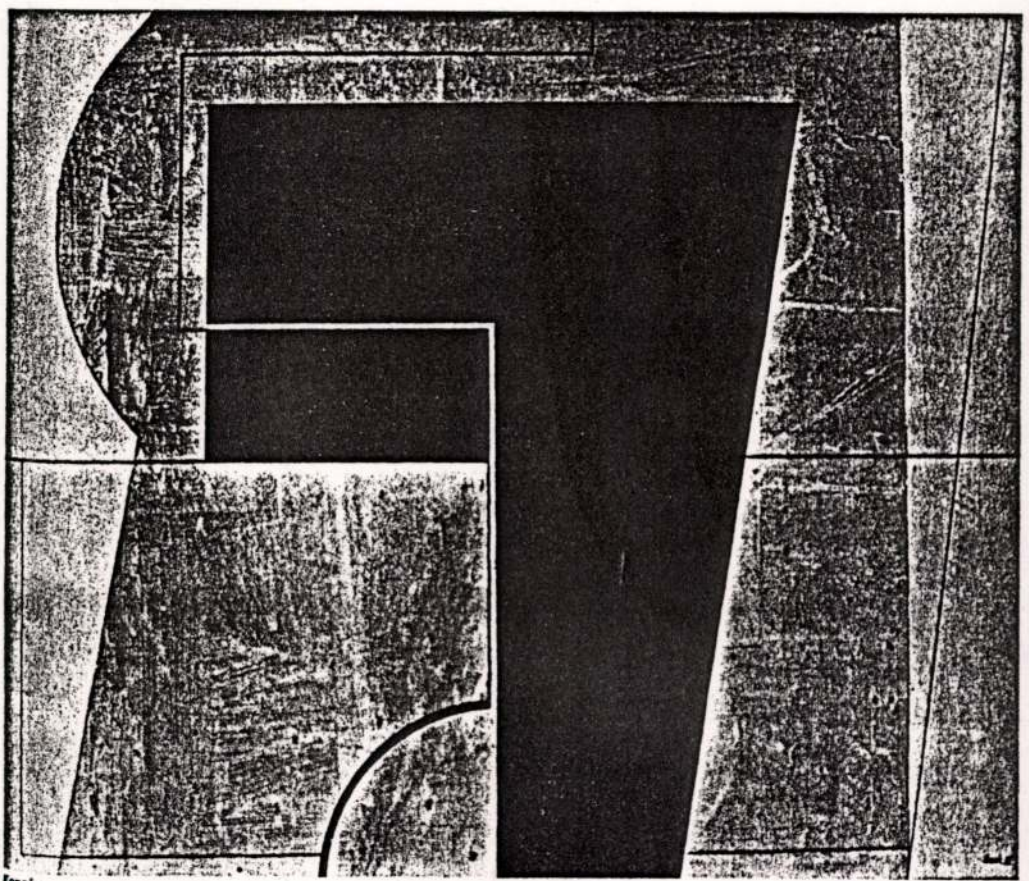

Konok
«Gris sur gris», Acryl auf Leinwand, 1976, 81 × 100 cm

Europäische Kunstzeitschrift

März 1977

Kataloge

Tomas Konok
Bilder 1974–1976
Monografie zur Ausstellung in der Galerie Schlégl, Zürich
48 S., 30 Abb., Fr. 20.–
Bezug durch: Edition Schlégl, Minervastrasse 119, 8032 Zürich
Der Katalog erscheint in einer Auflage von 600 numerierten und vom Künstler signierten Exemplaren. Der Text umfasst je eine Einführung von Hans Paalman (französisch/englisch) und von Istvan Schlégl (deutsch) sowie nach dem Bildteil eine Kurzbiografie des Künstlers, eine Liste seiner Ausstellungen und eine Bibliografie. Neun der meist ganzseitigen Abbildungen sind farbig. Ein in Qualität und Gestaltung vorzüglicher Katalog.

25 quadri della Collezione Cavellini
Katalog einer Heimausstellung, Frühling 1976, die bestellt werden kann bei: G. A. Cavellini, Via Bonomelli 16, I-25100 Brescia
80 S., 25 Abb., Edizioni Nuovi Strumenti
Eine originelle Idee, geistreich ausgeführt: 25 Werke grosser Meister (von Cimabue bis Kandinsky) sind jeweils auf der linken Seite gross reproduziert; rechts ein handgeschriebener Brief Cavellinis an den betreffenden Künstler. Im Anhang finden wir die Briefe gedruckt in Englisch, Französisch und Deutsch. Um es noch einmal deutlich zu sagen: Der Katalog ist die Ausstellung selbst. Obwohl sich Cavellini der Briefform bedient, um Informationen über den Künstler zu geben, erreicht er damit doch den Eindruck erfrischender Spontaneität.

Tadeusz Kantor
Emballages 1960–1976
48 S., 14 Abb.
Bezug durch: Institut für moderne Kunst e. V., Auf der Burg 2, D-85 Nürnberg
Das Institut für moderne Kunst hat zusammen mit der Galerie R., Nürnberg, die erste Retrospektiv-Ausstellung der Arbeiten von Tadeusz Kantor (Krakau) in Deutschland veranstaltet.
Der Katalog erhält dadurch besonderes Gewicht, dass die Hauptmanifeste zur bildnerischen, plastischen und Theate arbeit von Tadeusz Kantor ers mals in deutscher Übersetzun abgedruckt sind.
Er enthält ausserdem biografi sche Daten, Verzeichnisse der Einzel- und Gruppenausstellungen des Künstlers und eine bliografie.

Emil Schumacher
Bilder, Gouachen, Zeichnunge
84 S., 32 Abb.
Bezug durch: Galerie Veith Turske, Theodor-Heuss-Ring 1(D-5 Köln 1
Die Anmerkungen zur Malerei Emil Schumachers hat Peter Baum verfasst, einen weiteren Beitrag zu den Werken des

Emil Schumacher: Gouache G-24/197

Künstlers («Immer wieder male ich mein Bild») Horst Richter. A den Bildteil (16 der Abbildunge sind farbig) folgen unter ander eine Kurzbiografie, Kommenta des Künstlers («Farben und Ei fälle» und «Gedanken zu meinc Arbeit») sowie eine Bibliografie

Ketty La Rocca
108 S. mit zusätzlichen transparenten Einlagen zu den Photographien, 50 Abb., DM 1!
Bezug durch: Museum am Ostwall, Ostwall 7, D-46 Dortmund
«Ketty La Rocca», ein Werk aus dem Jahre 1975, herausgegeb vom Museum am Ostwall, ist d durch die Künstlerin selbst vor nommene Überarbeitung ihres Buches «In principio erat» aus dem Jahre 1971, herausgegebe vom Centro DI in Florenz.

magyar
műhely

A Magyar Műhely Munkaközösség irodalmi és kritikai folyóirata.
Felelős szerkesztők: Nagy Pál és Papp Tibor.

Tizenötödik évfolyam, ötvenegyedik szám. 1977 március 15

ÚJ KÖNYVEK:

FÁJ ATTILA : A Jónás-téma a világirodalomban. Róma, 1976. 175 o.

MIHÁLY BABITS : Libro di Giona. Genova, 1976. 23 o. (Babits Mihály Jónás könyvének olasz fordítása. Fordította: Paolo Castruccio. A bevezetőt írta: Fáj Attila.)

SZIRMAI ENDRE: A magányos óriás (Szirmai Károlyról) I. kötet. A Szirmai Károly Emlékbizottság és a Szirmai Károly Archívum kiadása, München, 1976. 317 o.

NYUGATI MAGYAR IRODALOM. A Hollandiai Mikes Kelemen Kör 1975 szeptemberében, Driebergenben tartott konferenciáján elhangzott előadások gyűjteménye. Amszterdam, 1976. 111 o.

LÖKKÖS ANTAL: Bagoly mondja. 1976. (A Genfben élő költő irodalmi paródiái.)

*

KIÁLLÍTÁSOK:

HANTAI SIMON eddigi életművének összefoglaló kiállítását rendezte meg a párizsi Musée National d'Art Moderne, 1976 május 26 - szeptember 13 között. A kiállítás katalógusa körülbelül húsz fekete-fehér és ugyanannyi színes reprodukciót tartalmaz.

KONOK TAMÁS a zürichi Galerie Schlégl-ben, majd ezt követően a Schiedam-Rotterdam-i városi múzeumban állított ki (1976 okt. 26 - nov. 27). Ez alkalomból 8 színes és több mint húsz fekete-fehér reprodukciót tartalmazó katalógus jelent meg a két kiállító közös kiadásában.

A Lausanne-i Centre d'Etudes Sémiologiques kiadványaként megjelenő Argo második számában URBÁN JÁNOS grafikai munkáit és elméleti szövegeit közli 56 oldalon, szép nyomdai kiállításban. (ARGO, 4, Avenue des Bergières - 1004 Lausanne, Svájc.)

A párizsi Petit Palais-ban nagyszabású kiállítást rendeztek « L'ART 1900 EN HONGRIE » címmel, mely 1976 decemberétől 1977 februárjáig fogadta látogatóit. (Részletes katalógus.) Ezzel egyidőben MOHOLY-NAGY LÁSZLÓ életművét bemutató kiállítás nyílt a Musée des Arts Décoratifs-ban, melyet a képzőművészeti kritika az év legérdekesebb kiállításai közé sorolt.

A Düsseldorfban élő KOCSIS IMRE 1968-1975 között készült munkáit 60 fekete-fehér lapon bemutató luxus kiállítású kötetet jelentetett meg a bázeli Galerie von Bartha (Anstrasse 126, 4051 Basel, Svájc).

*

SZILÁGYI DOMOKOS költő, az erdélyi magyar irodalom kiemelkedő tehetsége 1976 október 27-én, harmincnyolc éves korában öngyilkos lett. Évek óta gyógyíthatatlan betegségben szenvedett. Halála az egész magyar irodalom nagy vesztesége.

A ROMÁNIÁT SÚJTÓ márciusi földrengés következtében több magyar, román és német író- és művésztársunk életét vesztette. Az áldozatok és a nyomtalanul eltűntek névsora, sajnos, mind a mai napig nem végleges. Addig is, míg a nevek nyilvánosságra kerülnek, kérjük írótársaink hozzátartozóit, fogadják őszinte részvétünket, melyet ezúton fejezünk ki lapunk és munkatársaink nevében.

1976 november 26 - december 3 között Párizsban tartózkodott Dr. LŐRINCZE LAJOS nyelvész, az idén száz éves *Magyar Nyelvőr* szerkesztője. Két előadást tartott: nov. 28-án, a K.S.M.E. rendezésében a Magyar Házban, s november 29-én a Magyar Nyelv és Kultúra franciaországi Baráti Körében. A szép számban összegyűlt közönség mindkét alkalommal nagy érdeklődéssel hallgatta Lőrincze professzor beszámolóját (*Mi újság a magyar nyelvben?*).

Basler Zeitung

Nr. 133 • Freitag, 17. Juni 1977 Seite 45

141

Artige Jagdgesellschaft: Besuch auf der Kunstmesse

Noch bis Dienstag sind im Rundhof der Basler Mustermesse die 8. Internationale Kunstmesse für Kunst des 20. Jahrhunderts sowie Kunstbücher zu sehen. Der Besuch muss auch dieses Jahr wieder anregen zu der Frage: Wie stark ist die Messe, wie gut ist sie? Davon hängt ab, ob Basel die Messe behalten wird.

Von Hans Jürg Kupper

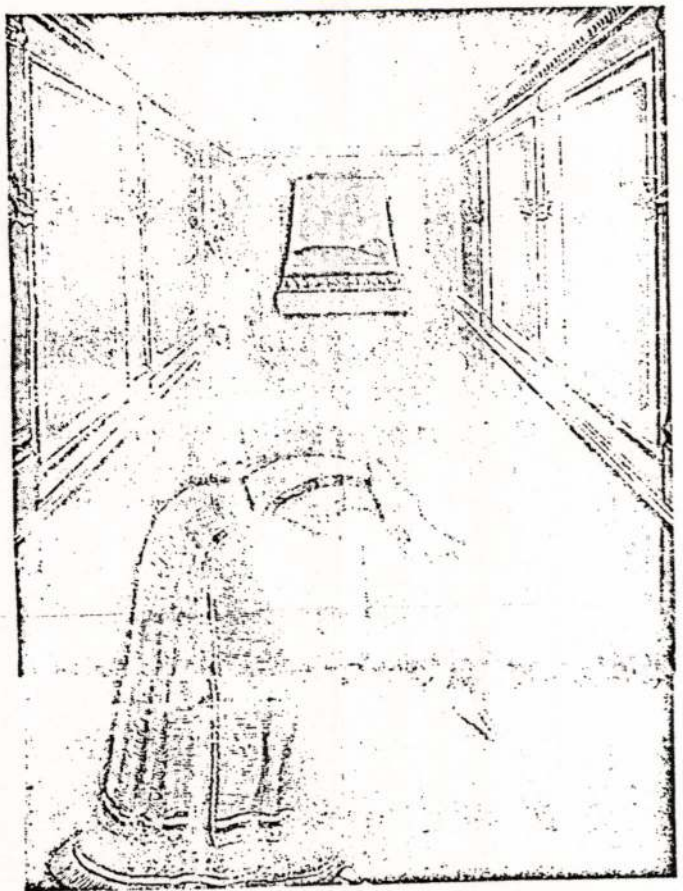

Paul Delvaux (geb. 1897): La femme à la rose. 117×89 cm. Oel auf Leinwand. Aus dem Angebot der Galerie Isy Brachot, Brüssel.

Fast 300 Galerien auf 34 000 Quadratmetern — und darin eingeschlossen sind die 100 One-man- oder thematischen Shows, die 85 Vertreter «Neuer Tendenzen» und die Sonderschau «Deutschland nach 1945»: das ist ein riesiges Jagd-Revier; für den finanz-potenten Kunst-Schützen wie für den Art-Touristen auf optischer Safari; und natürlich auch für die eigentlichen Jäger, die Händler, denen der New-Yorker Galerist Weber am Eröffnungstag gutes Jagd-Glück wünschte.

Ein erster Ueberblick über die Art 8'77 ergibt denn auch: St. Hubertus muss als zehnte in den Kreis der neun Musen aufgenommen worden sein; die Messeleitung lockte Händler mit gutem Rohmaterial-Service, und die Händler legen die schönsten optischen «Lock- und Fallschlingen» aus mit gelungenen Präsentationen und heterogenen Angeboten (One-man-shows dürfen nun offiziell auch Two-men-shows sein, und in manchem Hinterstübchen stapelt sich, was man sonst noch hat).

In der Präsentation mischt sich Grosszügigkeit mit einem Schuss Intimität: die riesige Standfläche des Kölners Bargera wird von fünf kargen weissen Stelen des Bildhauers Neuhaus (geboren 1923) — eine offene Propyläen-Funktion — vom Publikumsstrom getrennt; der Basler Laszlo baute eine Kabinetts-Höhle, die vollgestopft ist mit den kultischen und unheimlichen offenen Objekt-Schreinen der Eva Wipf (geboren 1929); und der Londoner Jacobson schmückt seine Tische mit Schweizer Enzianen.

Fast überall schöner Schein, der sich im besten Fall mit schönstem Angebot verbindet: etwa bei Emmerich (Zürich/New York) mit einer Retrospektive von Gottlieb (1903—74), bei Krinzinger (Innsbruck) mit ausschliesslich Attersee-Zeichnungen, bei Christel (Stockholm/Helsinki) mit einem herrlichen Environment aus Einzelobjekten (karg mit Streifen bemalten Papier-maché-Stücken) des jungen Deutschen Axel Knipschild.

Gute Präsentation und gute Qualität ist aber längst nicht gleichzusetzen mit One-man-show: das beweisen die Basler Galerie Riehentor (mit zehn Schweizern, unter ihnen Neues von Pfaff und Iseli, der von Turske, Köln, grosszügig einzel-präsentiert wird), die Reinacher Galerie «Atrium», ein Art-Neuling, ebenfalls mit Schweizern, die Zürcherin Verna mit einem Fünf-Kuben-Objekt von Sol Lewitt (eben vollendet und zurückgehend auf die kleine Ausführung von 1967/8, die bei Lisson, London, zu sehen ist) und besonders auch der Zürcher Schlegl, der mit Werken des Plastikers Paul Suter, der Objektkünstlerin Marguerite Hersberger und den sorgfältig-konstruktiven Tafeln von Konok ein bestechendes Ambiente geschaffen hat.

Bei dieser schwerfälligen Aufzählung fällt zumindest zweierlei auf: die Dominanz des Gebiets «Plastik/Objekt» (es ist eine qualitative) und die Vermischung der Gebiete «Klassische Moderne» und «Neue Tendenzen» (also des Oben und Unten im Rundhofgebäude — tatsächlich haben, verglichen mit letztem Jahr, auch beachtliche Galerie-Wanderungen stattgefunden).

Zum letztgenannten Punkt wäre d'Eendt (Amsterdam) gute Illustration: Zeichnungen von Stazewski aus den 20er Jahren sind hier ebenso zu finden wie Eskimo-Kunst oder phantastisch-groteske Textilkunst mit einem Stich ins Sozialkritische der begabten jungen Amerikanerin Mavis Smith (geboren 1955).

Es gäbe noch viele andere Galerien, die auf Angebots-Breite vertrauen und sie mit Qualität verbinden möchten (und dies gelingt vor allem den Nicht-Neuen-Tendenzen im ersten Stock kaum, die oft einfach Platz auffüllen). Bemerkenswert wäre auch, dass man den Begriff «Neue Tendenzen» gehörig unter die Lupe nehmen müsste; eigentlich sollte da nur gezeigt werden, was in den letzten zwei Jahren gemacht wurde — ob die Künstler nun 20 oder 60 Jahre alt sind.

Nicht nur «Klassisches» und «Neue Tendenzen» mischen sich — auch die Galerien pflegen Zusammenarbeit oder -schau an: Fünf Kölner sind auf einem Fleck (Blickfang: besonders Greve mit Beuys und Twombly-Zeichnungen), drei Japaner ebenso, Brusberg/Reed/Rowan (Hannover/New York/London) zeigen alle den grotesken Anthony Green (geboren 1939) und viele Photo-Galerien mit nicht viel Neuem haben sich wie letztes Jahr zusammengeschart; dazu kommen Castelli/Sonnabend (New York/Paris) mit Video und Fischer/Sperone (Düsseldorf/Turin) mit Gilbert & George.

Gemeinsame Freuden (Leiden?) und Handelarbeit im Dienste der Kunst, vielleicht. Da wäre denn Mann (Los Angeles) ein Extrem: ein Mann, eine Galerie, ein Werk (von Mann).

Abgesehen von allem bisher Gesagten, weiss der unbelastete Besucher oft nicht so recht: bin ich auf der Art 7 oder 8? Denn Entdeckungen sind kaum zu machen; eher schon Bestätigungen: etwa dass sich die guten Minimalisten etablierten, dass sich die Konzeptuellen kaum in ein Markt-Konzept einpassen lassen (und dafür entdeckt man da und dort geschmäcklerische Basteleien, die sich mit dem missbrauchten Etikett «persönliche Mythologie» schmücken), dass ein gewisser Hang zum Retrospektiven (Ausnahme: Plastik/Objekt) besitzerische und händlerische Sicherheit über garantiert.

Aber auch ein paar Hinweise für Stundenhalte im langen Marsch durch die Art.

Kunst an der Wand

Im Feld der Malerei sind die Verhältnisse glänzen vor allem One-man-shows von Klassikern: der Surrealist Delvaux mit Werken ab 1936 bei Brachot, Brüssel; Bissier mit vor allem den noch so frischen frühen Tusch- und Aquarell-Blättern (ab 1951) bei Pauli, Lausanne; Sam Francis, ebenfalls auch mit besseren Frühwerken (ab 1952) bei Beyeler, Basel; und besonders zu geniessen: die im Zusammenhang mit ihrer jetzigen Ausstellung in Köln stehende Schau «Russland 1914—30» bei Gmurzynska — Werke der Popova (1859—1924) etwa, oder die herrlichen «23 Entwürfe für einen Möbelwettbewerb in Leningrad 1927» des Malewitsch-Mitarbeiters Nikolay Suetin sind nicht nur Museumsstücke, sie relativieren auch so manches Werk der letzten zwanzig Jahre.

Und auch die surrealen Konstruktionen des Spaniers Quero (geboren 1932) bei Punto, Valencia, die grotesken Fleischberge des jungen «österreichischen Botero» Wolfgang Herzig (geboren 1941) bei Brandstätter, Wien, kann man sich ansehen; nicht zu vergessen die Zeichnungen junger Schweizer bei Stähli, Zürich (etwa Bruhin oder Hauenstein) und die jeden Tag wechselnden Schaus bei Amelio, Neapel (von Beuys über Kounellis zu Twombly).

Weniger Graphik dieses Jahr als auch schon — und weniger Beachtliches. Immerhin wären Zwischenhalte bei folgenden vorzuschlagen: bei der New-Yorker Parasol Press, bei Poligrafa aus Barcelona, bei der Londoner Petersburg Press (die, unter anderem, Hockneys neueste Farbradierung-Serie «The Blue Guitar» präsentiert); Graphik und Multiples auch bei Gemini, Los Angeles, wo man die in Auflage 56 hergestellten, aus Kanistern zu TVs gebastelten Objekte, die auf dem Bildschirm die Uhrzeit angeben, von Kienholz erstehen kann.

Der Sprung in die Plastik bietet sich nun an — doch zuvor ein kurzer Blick auf die Photographie: viele Veteranen von Nadar «aufwärts» sind zu finden, aber wenig Neue; Ausnahme: beim Art-Neuling photoart, Basel, eine bestechende Präsentation des Basler Internationalen Christian Vogt. Und: bei Richter (Stuttgart) der Alt-Dadaist Christian Schad, von dem nicht nur die berühmten Schadographien (ab 1915) zu sehen sind.

Kunst im Raum

Suter bei Schlegl, Lewitt bei Verna und Lisson (der übrigens auch Longs «Fourteen Stones», 1977, zeigt), Neuhaus bei Bargera, Knipschild bei Christel und Wipf bei Laszlo wurden schon genannt. Arbeiten in Holz sind dieses Jahr besonders schön bei drei Galerien vertreten: bei Incisione, Mailand, monumentale «interiore/exteriore»-Versionen von Rivadossi; bei Dédale, Genf, stille Holzgefüge von Charles de Montaigu; bei Trece, Barcelona, virtuose bauchige oder storenartige, aus einer Unzahl Einzelteilen zu binnengemusterten Werken gefügte und mit zarten Farben und Kritzeln bemalte Arbeiten des 1934 geborenen Spaniers Navascues.

Wieder erfreulich die Kästen aus Japanpapier und Holz von Werner Buser (bei Brambach, Basel), die minimalen, aber grossen Effekte mit Metallstäben und Schnüren von Alf Schuler bei Defet (Nürnberg), die Nagel- und «Holzwunden»-Bilder von Uecker bei Renée/Mayer (Düsseldorf) und in der Antwerp Gallery.

Glasarbeiten von Olson (Nordenhake, Malmö) und lichtkinetische Objekte von Hermann Waibel bei Krohn (Karlsruhe) gehören erwähnt. Ins Gebiet des tiefen Witzes (der bis zum Jux gehen kann) gehören allerdings Treadwells (London) «Fun»-Künstler (etwa Poynter) oder die Arbeiten von Wewerka und Signer bei Maurer (Zürich). Nicht zu vergessen die Electric Gallery aus Toronto, die nun erstmals den Basler/Freiburger Peter Vogel anbietet.

Von Elektrizität zu Elektronik: ein kleiner Sprung; und erstmals ist in der Art «Video/Film» auch mit roten Hinweis-Lettern bestens markiert. Castelli/Sonnabend, Gibson (New York) und Stampa (Basel) bringen Video; letzterer und Fischer/Sperone auch Performances und Live-Aktionen — mutige Vorstösse in Sachen Information (und jene über Vostells documenta-Projekt bei der Junior Galerie, Goslar, findet nicht statt).

Zwischen Preisen und Brisen

Einen preislosen Ruhepunkt in der Messe haben die handelsunabhängigen Veranstalter der Sonderschau «Deutschland nach 1945» mit Werken aus handelsvermittelten Museumsbesitz geschaffen. «Zwischen editativer Gestik und konstruierter Meditation» könnte die Schau mit 57 Werken von 29 deutschen Künstlern heissen: Eine sehr durchdachte und grosszügige Präsentation von Werken [illegible] tungs zu solchen von Albers und von «Heutigen» (unter denen der verstorbene Palermo besonders herausragt). Aber gerade die grosszügige Raumauffassung (die zwar zeigt, wieviel Platz «Neue Tendenzen» bräuchten — Reuschs Plastik von 1977 wurde fast ein Drittel der 900 Quadratmeter eingeräumt) verdeutlicht die Stärken und Schwächen der gewählten Werke in hohem Masse; ein winziger Draht von Kricke (1950) schlägt so die monumentalen Richter und Graubner leicht.

Das Dilemma des Auswählens, in dem die Organisatoren steckten, gebar visuelle Vergnügen. Ihr so positiv zu bewertende Ueber- und Ueberdenken wirft dem Betrachter aber einige Knacknüsse vor (und der Katalog ist sicherlich kein Knacker): der Betrachter findet sich im persönlichsten und weitesten Spannungsfeld (und die BRD liefert da nur Material): zwischen «Rationalismus und Romantik».

Geldbeutel-Spannungen ergeben sich allerdings für Käufer: Delvaux' «Eveil à la forêt» (1940) ist für 340 000 Dollar zu haben (Brachot), ein frühes Gottlieb-Aquarell (Emmerich) für 8500 Dollar, ein frühe Bissier-Tuschzeichnung (Pauli) für 15 000 Franken, ein Kienholz-Multiple (Gemini) für 3737 Franken, eine Cunningham-Choreographie (Solway, New York) für 500 Dollar, eine schöne Dahmer-Farbradierung (Auflage 75, bei Lahumière, Paris) für 450 Franken. Kaum eine Galerie schreibt aber die Preise an (löbliche Ausnahmen: Riehentor, Stähli, Gemini, Manuspresse); offensichtlich will die «Jäger» mit dem «Wild» ins Gespräch kommen.

Neue Brisen wehen an der Art 8' kaum. Es sei denn, die Markt-Brise werde durch die elaborierten Windmaschinen der Galerien wirklich zum Wind angekurbelt.

Tüchtig kurbelt im Innenhof auch die Kölner Kümmels «Jet Ferro»-Truppe, die zwischen Kunst-Trance und -Veräppelung zum Vergnügen des Publikums schwankt. Müller-Brittnau meint dazu (auf einer der maschinengeschriebenen Blätter, welche sieben schwarze Leinwände begleiten — Richentor): «jedes kunstwerk nimmt eine position des erreichten ein, eine position des habens. dadurch verschliesst es sich der dynamik des seienden und ist dem wesen nach reaktionär.»

Progressivität, Procession, Prozedur, Possession — die Art hat Platz für alle.

142

Nouvelles Images Imartect

Onze activiteiten in het eerste halfjaar van 1977

Wij bieden u hierbij graag een overzicht aan van onze activiteiten in het komende half jaar. Deze zullen plaatsvinden zowel in de galerie als in het daarachter gelegen pand, Nouvelles Images Imartect genaamd. Wij moeten vanzelfsprekend een voorbehoud maken voor wijzigingen die we om redenen buiten onze invloed moeten maken.

26 maart – 27 april

Thomas Konok

De expositie van de Hongaar Thomas Konok en de Duitser Willy Meyer-Osburg is tot stand gekomen in samenwerking met Galerie Schlegl uit Zürich, waarmee wij in de toekomst tentoonstellingen zullen gaan uitwisselen.

De schilderijen en gouaches van **Konok** zijn abstrakte composities met rechte en gebogen lijnen en vlakken. Een ondergrond wordt door enkele grote vlakken gevormd, welke, afwisselend, egaal en dekkend of met grote halen en transparant zijn geschilderd. Het kleurgebruik hiervoor is nogal ingehouden, veelal grijzen, bruinen e.d. Hierop toont zich een, a.h.w., grafisch lijnenspel met hier en daar enkele vlakjes, in dikwijls iets helderdere kleuren, waardoor er een zekere ruimtelijkheid wordt gesuggereerd. De wijze waarop Konok ruimte in zijn werk suggereert, niet al te sterk door het vermijden van grote kleurcontrasten, bleek zeer geschikt om ook in een ander medium toe te passen: het reliëf. Konok heeft dan ook vele opdrachten gehad, dikwijls geïntegreerd in de architektuur.

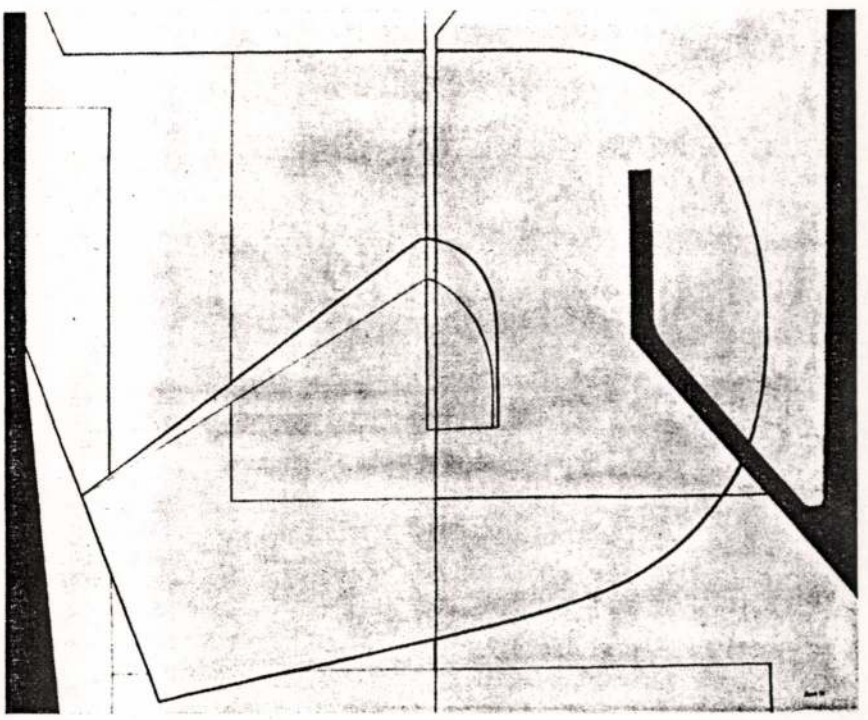

ni **galerie nouvelles images/nouvelles images imartect westeinde 22 den haag telefoon 070-461998**

Ton Berends/Jack Visser

1978

NEW YORK REPORT

by Arpad Mezei

MONET AT GIVERNY: BEYOND IMPRESSIONISM

Metropolitan Museum of Art

This is a selection of eighty-one paintings done in the immediate environment and the surrounding landscape of the artist's home. Criticism attributes to Monet the intention that was actually Cezanne's aspiration: to get beyond impressionism. However, if we are to get a clearer idea of the historical course, we have to widen our concept of impressionism and try to follow the trends of pictorial approach within that course. The essence of impressionism is the intention of grasping reality through and in the impression it elicits in the artist. Thus the pictures are increasingly permeated by subjective human elements. The personality may expand to include the universe, as testified by Constable's sketches that were painted before the inception of impressionism in the narrower sense, and may express the arbitrariness with which the artist picks out segments of nature and places them asymmetrically onto the canvas, as classical impressionism does. Monet himself liked to paint women with flowers in their laps. Later he omitted the figure and tried to express his devotion to womanhood through flowers and other images of nature alone. The humid scintillation of the pond with the water lilies is a symbol of femininity and this is what Monet was bent to convey up to his last breath with a passion reminiscent of Hindu tantrism. The colourfulness of the pictures keeps increasing until it reaches the brilliance of blue and green gems; a trait highly characteristic also in the works of Cezanne, Bonnard and the entire phase of late, ecstatic impressionism

HENRYK BERLEWI

Helen Serger La Boetie

Berlewi's is a sedate, steady, judicious character, with a bent for simplicity. He started out by discarding the superfluous details of his figurative paintings, and by the agency of further simplifications attained to constructivism during the twenties. In keeping with the constructivist programme, he eventually evolved an art that can be realized by printing techniques; the style thus elaborated lies at the boundary of art and blue-print making. In this way, he counts as a precursor to the kind of minimal art represented by Sol Lewitt and others. However, whereas Berlewi takes simplicity literally, underscoring the Bauhaus style and that of Moholy-Nagy, Sol Lewitt and most artists employing geometric abstraction turn toward abstract form driven by their own much too intense and hyper-complex internal world. For them it is largely a flight reaction; their simplicity is a function of complexity.

This only confirms the Roman adage: si duo faciunt idem, non est idem (if two persons do the same, it is not the same).

AFRICA: EMERGENT ARTISTS, TRIBAL ROOTS AND INFLUENCES

ACIA (Alternative Centre for International Arts)

Art works of contemporary African and American black artists together with objects of folk art are shown in this exhibit. The impact of the white man's art on African tribal art is worth studying. In the classical tribal art of Africa, the human figure is represented in accordance with a clearly defined system of proportions. This may result in the figures being elongated in a definite way — thus, the neck may be longer than the feet — or compressed, but then again only certain organs or body parts are likely to be shrunk. The European infuence disrupted this system of proportions, causing a liberation of the energies thus bound; the dynamism allowed to flare up ultimately causes the human figure to be spread all over the picture plane. Transitory forms are also encountered. In the prints exhibited by El Logo (Togo) the figure tends to fill the entire sheet, but at the same time a rigid symmetrical structure is retained, so that the requirement for strict order is not relinquished. There are others who go beyond the above-mentioned dynamic phase and join 20th century moderns without reservations; one of them is Amir I.M. Nour, whose abstract bronzes are shown.

Tanzanian folk painting is singularly akin to European naive art; its themes, however appear to be unchanged; the painting exhibited represents a symbolic beast of a local myth.

MERET OPPENHEIM

Eugenia Cucalon Gallery

An art trend is strongly influenced by the manner in which it is misunderstood by contemporaries and outsiders. It was a fundamental surrealist tenet that an art work emerges in the artist spontaneously, without antecedents: thus two subsequent pictures by the same artist may be entirely independent of each other. This resulted, however, in outsiders and epigons establishing a standard surrealistic style no less rigid than that of Byzantine mosaics following the epoch of iconoclasm.

Meret Oppenheim goes by the original ruthless formula, which is understandable in a person who created a hybrid of a man and a saw, one of the outstanding objects of this show, (Homage to O). As a consequence of the methods applied, the exhibited objects differ widely from one another — even in value and maturity — a fact that does not seem to worry Oppenheim too much.

Can you expect to score 12 every time you throw the dice?

PARIS REPORT Part Two

by Julius Marosan

The Malevich exhibition at the Pompidou Centre must have been organized by magicians, for obtaining the works alone was an immense feat: the show was truly comprehensive — from the early periods up to the white on white paintings.

Life is difficult enough for an innovative artist, but Malevich's life was further complicated by the political storms that swept through Europe following World War I. He returned to Russia after the revolution and soon found his art unwelcome by the new regime. He was unable to continue his explorations further and was made to produce works that conformed to the political trend.

The exhibition features not only paintings but architectural models and writings about teaching art and about painting methods. He wanted to place art in a totally new perspective at the time when Paul Klee, Hans Arp and Kandinsky arrived at the same conclusions through a different approach.

Also at the Pompidou Centre, I saw the drawing of Henri Michaux, one of France's leading contemporary poets. The freely moving black lines on white paper create a surrealistic, often demonic, effect.

In the Grand Palais there was a show entitled *Russian Realism 1850-1905*. The most significant artist in this collection is Verechtchaguine, whose strong anti-war feelings are in evidence on many paintings — one painting shows a French Foreign Legioner clutching his heart as the bullet struck; around him are dead bodies.

Vasnetson's *Ivan the Terrible* is done in the tradition of the old English royal portraits, and catches the characteristics of a powerful despot.

The composer Glinka is rendered by Repine, resting on a pillow during the composition of an opera. Although I was happy to see it, I don't quite understand why a rather expressionistic painting by Kandinsky (dated 1918) was included in this show.

I had very little time left and I didn't see nearly as many contemporary works as I would have liked to. Very briefly I'd like to mention a young, up-and-coming artist, Thomas Konok, who was showing at the Philippe Fregnac Gallery. He worked on large surfaces with simple colours and designs. A very skilled artist following the best traditions in workmanship.

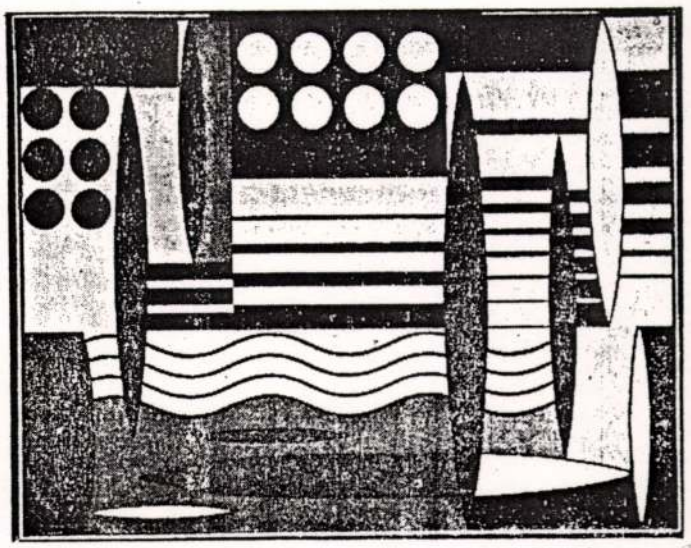

Berlewi: *Composition*

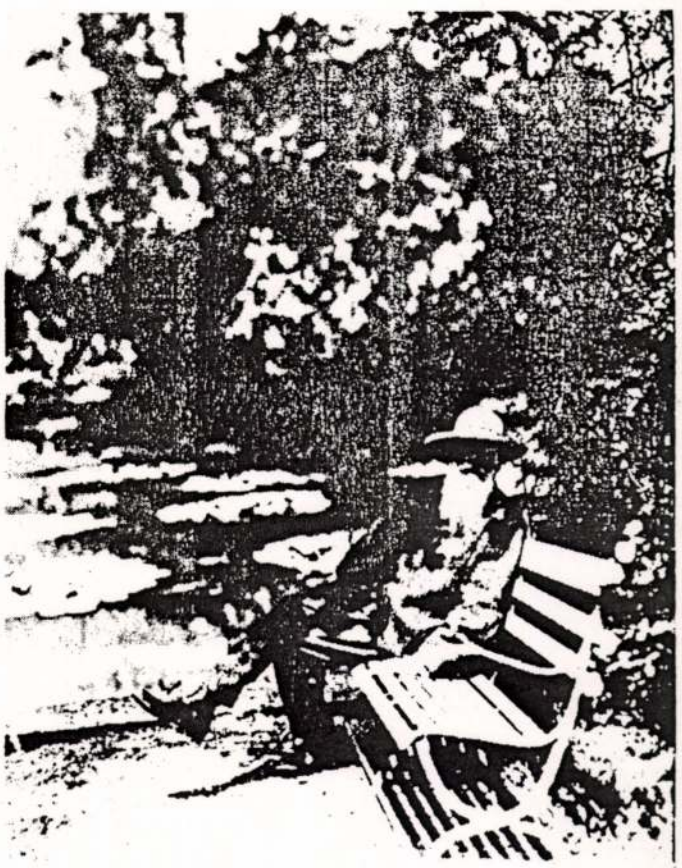

Monet Photograph by Nickolas Moray, about 1926

l'officiel des galeries

LES GALERIES A PARIS

RIVE GAUCHE

PHILIPPE FREGNAC, 50, rue Jacob, 75006, 260-86-31.
Washington Barcala, William Brui, Raymond Coudrin, Gilgian Gelzer, Michel Herchin, Daniel Lacomme, Pierre Michelot, Claire Moreau, Takera Narita, Omichi, Skalnik, Dominique Thinot.
2 au 27 mai : Thomas Konok.

CALENDRIER DES VERNISSAGES

MAI

MARDI 2

FEUX VERT
Fabien Boulakia

GARDAIR
Jacob

HUMAIN-NONHUMAIN II
Jacques Wyrs International

KONOK
Philippe Fregnac

VISEUX
Cavalero, Cannes

art press international

mai 1978
10 francs
85 francs belges

18

LES SÉLECTIONS DU MOIS
LE CALENDRIER DES EXPOS
LE GUIDE DES GALERIES

galerie
philippe frégnac

50 rue jacob 75006 paris 260.86.31

KONOK

2 au 27 mai
vernissage le mardi 2 mai à partir de 18 h

ouvert de 14h30 à 19h30 sauf dimanche et lundi

paris
GALERIES

PHILIPPE FREGNAC
50 rue Jacob (6e)
tél. 260 86 31

Du 2 mai au 27 mai : Konok.

N° 1261 - MARDI 16 MAI 1978 – 5° ANNÉE

146

le QUOTIDIEN de paris

KONOK (Thomas) : D'origine hongroise ce Capricorne de 1930 se partage entre Paris et Zurich. Ici, on connaît mal son travail, dans la lignée d'une géométrie constructive mais très sensible et c'est l'occasion de se rappeler que la Hongrie fut un berceau de géomètres (Moholy-Nagy, Kassak...). Pour continuer de jouer au jeu des références, c'est plutôt à Ben Nicholson, le grand Anglais que les Français superbement ignorent, qu'on rapprochera Konok, avec sa frêle fantaisie. Quelques lignes lui suffisent à animer un plan et deux ou trois plans lui suffisent pour faire vivre un tableau. Pour ceux qui n'aiment pas la peinture criarde.

(Philippe Frégnac, 50, rue Jacob).

Gilles Plazy

147

Zeitungsausschnitte

MÜNCHNER KULTURBERICHTE

Montag, 27. November 1978 Süddeutsche Zeitung Nr. 273 □ Seite 13

Konstruktion und Gleichgewicht

Eine Ausstellung der Galerie von Braunbehrens

Aus der Tradition des ungarischen Konstruktivismus leitet sich die Malerei von *Thomas Konok* her, der seit 1959 in Paris lebt und inzwischen Franzose geworden ist. Konoks Acrylbilder in der Galerie von Braunbehrens (Ainmillerstr. 2) zeigen die Kenntnis dieser besonderen Tradition seines Heimatlandes und besonders eine offenbar sehr gründliche Durcharbeitung der Prinzipien von Moholy-Nagy (vermutlich auch von El Lissitzky).

Konoks Bilder sind in sich wohl ausbalanciert, sein Kalkül hält Flächen wie Akzente in der Schwebe, ob nun die Fläche überwiegend Blau oder in Gelb-Ocker gehalten ist oder in Grau: wobei dann trocken wirkende transparent übereinanderliegende Schichten von Acryl, von Linien durchzogen, mit kleinen Farbakzenten versehen, die Möglichkeiten der Acryltechnik so deutlich werden lassen, wie man es selten sieht. Man merkt es, wenn man an die Ölbilder der Konstruktivisten-Väter denkt. Die Konstruktionen von Konok erinnern zuweilen merklich an Architekturpläne, an Segmentkonstruktionen und Raumaufteilungen.

Mit Konok stellt die Bildhauerin *Cathérine Hetey* aus. Sie zeigt zusammensetzbare und in sich verschiebbare kleine Bronzen; zum Runden tendierende Gebilde, körperhaft geschlossen, an denen die Teilung nicht nur für das Gleichgewicht der jeweiligen plastischen Masse geplant zu sein scheint; es soll wohl auch eine besondere Präzision der Teile in ihrem Verhältnis zum Gesamtkörper artikuliert werden. Aber das Spiel mit den „Gewichten" erlaubt kaum Verschiebungen, es ist letztlich mehr ein kalkulierter als ein konstituierender Faktor, was die Arbeiten, die an sich interessant sind, etwas zwiespältig macht, weil die potentielle Alternative dann faktisch gar keine Alternative mehr ist. (Bis 2. Dezember.)

DORIS SCHMIDT

Stadtbücherei
München

148

Basler Zeitung

Dienstag, 17. Oktober 78 • 267

4002 Basel, St.-Alban-Anlage 14
Telefon (061) 22 50 50

136./134. Jahrgang
70 Rp. / 1 DM / 1.60 F / 400 Lire

Münsterberg: Thomas Konok und Catherine Heety

Mit der gegenwärtigen Doppelausstellung belegt die Galerie Münsterberg in geglückter Art die Lebendigkeit geometrisierender Kunst. Zu sehen sind 53 Acrylbilder des in Paris lebenden Ungarn Thomas Konok und 25 Plastiken seiner Gattin Catherine Heety.

Konok gliedert die Bildfläche mit ineinandergreifenden Trapezen und Rechtecken in zurückhaltenden Grau- und Ockertönen. Ueber die flächigen Elemente legt er mit wenigen, mit dem Pinsel gezogenen Linien ein feines Gerüst von äusserst sensibler Balance. So erreicht er mit einfachen Mitteln die Idee luftiger, nirgends verankerter Räumlichkeiten und Durchblicke.

Gewiss wurzeln solche Kompositionen im frühen russischen Konstruktivismus. Konok aber bringt eine durchaus persönliche Erfahrung ein von Harmonien, die mit fast seiltänzerischen Gleichgewichtsakten zu erreichen sind.

«Deux volumes complémentaires» heisst eine Bronzeplastik von Catherine Heety. Zwei unregelmässige Halbkreisformen, deren gewellte und gezahnte Ränder sich nicht etwa genau ineinanderfügen, sich aber fürs Auge fliessend ergänzen. Aehnliche Plastiken formt Catherine Heety aus kleinen gefalteten Blöcken oder gabligen Elementen, die bald fixiert, dann wieder frei in die Hand zu nehmen sind: ein ernsthaftes und schönes Spiel optischer Korrespondenz. (Bis 25. Oktober.) AM

Annemarie Monteuil

149

DIE INTERNATIONALE KUNSTMESSE.

Schweizer Mustermesse Basel/Schweiz

Basel 14.–19.6.1978

Schlégl

Dr. Istvan Schlégl Galerie & Edition
Minervastrasse 119
CH-8032 Zürich

Tel. 01-32 49 63

Stand No. ***11.275***

Stand Tel. ***061-26 04 25***

Galerieinformation
Renseignements sur la galerie
Information from the Gallery
Informazioni sulla galleria

Kunst des 20. Jahrhunderts

Neuerscheinung unserer Edition:

Daniel de Quervain
Œuvrekatalog des grafischen Werkes, mit Textbeiträgen von Willy Rotzler und Carola Giedion-Welcker, 130 Abbildungen

Im Juni zeigen wir in unserer Galerie Bilder und Zeichnungen von
Paul Rotterdam

Verzeichnis der ausgestellten Werke
Liste des œuvres exposées
List of exhibited works
Elenco delle opere esposte

Carl Bucher
Lothar Fischer
Marguerite Hersberger
Catherine Hetey
Konok
Brigitte Malche
Daniel de Quervain
Paul Suter

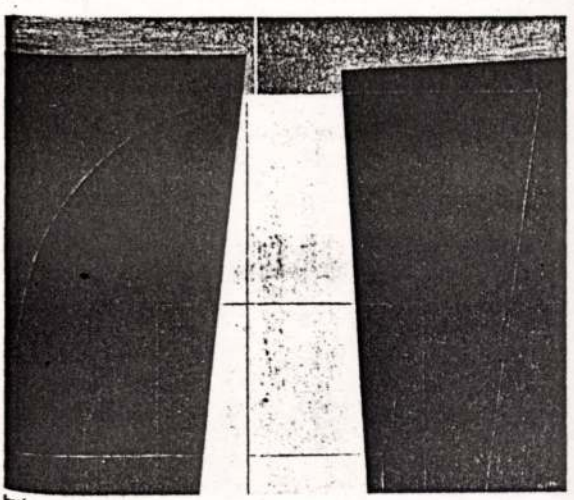

Konok
«Ouverture», Acryl/Leinwand, 1976, 73 × 92 cm

AMOR - BALTAZAR - BARCALA - GELZER
HARCHIN - KONOK - LACOMME - LAMY
MARIN - MICHELOT - MOREAU - OMICHI
OBADIA - SKALNIK - THINOT

PETITS FORMATS

5 décembre - 30 décembre

Peintures - Dessins - Sculptures

vernissage le mardi 5 décembre à partir de 18 h

galerie philippe frégnac 50 rue jacob 75006 paris 260.86.31

ouvert de 14 h 30 à 19 h 30 sauf dimanche et lundi

454

1979

Neue Zürcher Zeitung
Der Zürcher Zeitung 200. Jahrgang
Umfang 76 Seiten Nr. 293
Samstag/Sonntag, 15./16. Dezember 1979

Kunst in Zürich

Richard Lindner, Heidi Bucher

Galerie Maeght

L. V. Wer die Lindner-Ausstellung im Zürcher Kunsthaus (1974) in Erinnerung hat, wird diesmal vielleicht mehr die bewundernswerte Transparenz und Frische der grossformatigen Aquarelle als die «altmeisterlichen» Oelbilder schätzen. Eine seltsame Begegnung zwischen Mann und Frau spielt sich in Lindners Bildern ab: Monströs wattierte Bizepse verwandeln sich in Metallbrüste, ein Mackie-Messer wird zu einer eisernen Jungfrau. Werner Spies macht im Katalog auf die europäischen Wurzeln in Lindners Werk aufmerksam, entdeckt die Beziehungen zum Surrealismus und zur Neuen Sachlichkeit und analysiert die sexuellen Anspielungen im Schaffen von Lindner tiefblickend. Die Pointe der Bilder bleibt jedoch asexuell kühl — eine Art Moralität brechtscher Prägung.

Heidi Bucher zeigt ihre neuen Soft-Kreationen, die sich mit Kindheitserinnerungen befassen und die Spuren der eigenen Persönlichkeit zu sichern versuchen. Die Aktivität von Heidi Bucher ist mehr mit derjenigen eines besessenen Dokumentalisten verwandt: Sie baut nicht, sondern archiviert. Wie beim Abnehmen einer Totenmaske hält sie Dinge fest und verwandelt sie zugleich in selbständige «Bilder». Durch ihre raffinierte Technik inventarisiert sie Möblierung eines Herren- und eines Schlafzimmers in ihrem Elternhaus, einschliesslich Parkett und Holztäfelung, wobei die einzelnen Möbelstücke von vorne und den Seiten abgenommen werden. Es geht dabei nicht um ein exaktes Verzeichnis, sondern um die bildnerische Veranschaulichung des Mechanismus der Erinnerung: Die harten Kanten sind verwischt, die reale, nüchterne Farbe der Objekte in eine Traumskala von Gold bis Rosa versetzt — alles schwimmt in einer erotisch stimulierenden Weichheit. (Bis 20. Januar)

Tamas Konok, Catherine Hetey

Galerie Schlégl

L. V. Die Malerei von Tamas Konok entfaltet sich schon einige Zeit auf einem vom realen Objekt völlig unabhängigen Gebiet — auch die Bilder aus den Jahren 1977—79 kann man als weitere Orientierungsversuche in dieser «freien» Zone wahrnehmen. Konok überprüft die Tragfähigkeit seiner Ausdrucksmittel und probiert, ein Bild wie einen rhythmischen Dialog von Linien und Flächen aufzubauen. Auch die Funktion der Farbe ist neu definiert. Tamas Konok malt «konkret», lässt sich aber von keinen straffen Regeln einschränken. Eine lyrische Musikalität bleibt in seinen Bildern stets präsent.

Die voluminösen Ausbildungen der Metallplastiken von Catherine Hetey wirken organisch und gewaltlos. Die Bildhauerin versucht manchmal, diese ruhige, «körperliche» Einheit in Teile zu zerlegen und durch Verschiebungen der «Glieder» neue, dynamische Beziehungen zwischen den getrennten und sich ergänzenden Formen zu erzeugen. Diese Suche nach einer neuen Raumqualität gelingt ihr jedoch natürlicher in den kleinen «Scheibenplastiken» (1978): Die Kreisfläche, leicht gewölbt oder aufgebogen, suggeriert eine dreidimensionale Entwicklung. (Bis 12. Januar 1980)

Tages-Anzeiger

Zürich, Freitag, 14. Dezember 1979**

Jahrgang Nr. 291 Auflage 260 000 Preis 80 Rp.

Auslandpreise: Lit. 500, DM 1.20, Pts 6(
Abonnementspreise auf Seite 1(
Grundpreis für Inserate: Der 1 sp mm (27) Fr. 1.5

chäftssitz: Zürich 4, Werdstrasse 21
fe: Postfach, 8021 Zürich

Zufälligkeiten im Gleichförmigen

Rundgang durch Zürcher Galerien

Ca. Max Frisch schreibt von *Gottfried Honeggers* Bildern: «Wenn ich mit diesen Bildern wohne, so haben sie (nach und nach) eine befreiende Wirkung auf mich.» Auch die grossformatigen Tableau-Reliefs und kleineren Etüden, die gegenwärtig in der *Galerie Gimpel-Hanover + André Emmerich* ausgestellt sind, wirken in ihrer Gleichförmigkeit und Glätte zuerst kalt. Erst nach und nach eröffnen sie dem Betrachter ihr Innenleben. Honegger hat sich hier auf die Geometrie des rechten Winkels beschränkt. In zahlreichen Abwandlungen variiert er die einfachste Flächenaufteilung: Quadrate und Rechtecke überziehen pflastersteinartig die Fläche, seltener wird ein Ablauf oder eine Progression sichtbar gemacht.

Wie der Name sagt, bleiben die Tableau-Reliefs nicht in der Fläche, nicht ganz jedenfalls. Honegger lässt die formbegrenzenden Linien wie Nähte aufeinandertreffen, die als ganz kleine Erhöhungen aus der Ebene ragen. Dadurch bekommt das Bild etwas Gezimmertes oder Gemauertes, wird die Strenge der Geometrie gebrochen. Eine Farbe beherrscht Honeggers Bilder; sie sind auf den ersten Blick monochrom. Der Farbe geschieht aber etwas Ähnliches wie der Form. Honegger geht nicht bis zur letzten Konsequenz mit der Monochromie. Entweder lässt er in der Farbe eine schimmernde Struktur durchscheinen, oder er umgibt das Relief mit einem andersfarbigen Rand. In einigen Etüden setzt er mit buntem Fettstift Markierungen auf die weissen Acrylflächen.

Honeggers Bilder leben vom Licht, das die bewusst einberechneten Zufälligkeiten innerhalb der glatten Acrylflächen und des strengen Kompositionsrahmens erst wirksam werden lässt. *(Bis Mitte Januar.)*

In der *Galerie Schlégl* zeigt der 1930 in Budapest geborene *Thomas Konok* seine neuesten Arbeiten. Es sind geometrische Kompositionen, die man etwa als «poetisch» oder «lyrisch» bezeichnen würde. Sie gehorchen keinem System, bewahren bei der freien Verbindung von Linien und Flächen aber Klarheit und Strenge. In den zur Monochromie hin tendierenden Bildern dominiert die Zeichnung. Die Linien, meist Geraden oder Kreisbogen, sind nicht an die Farbflächen gebunden. Sie können diese überlagern, sich über sie hinwegsetzen, plötzlich aufhören oder über das Bild hinausführen. Die Farbflächen wirken bald wie transparente Folien, auf denen sich die Zeichnung eingräbt, bald integrieren sie sich als Schwerpunkte oder Kontraste in die Komposition. Einige Bilder tragen den Titel «Balancement». Den Eindruck des Ausbalancierens eines schwebenden Gleichgewichts hat man vor Konoks Bildern immer wieder. Durch das Überlagern verschiedener Farbebenen, aber auch durch die Tiefe suggerierenden Linien wird oft aus der Zweidimensionalität hinausgewiesen.

WOCHEN PROGRAMM *Solothurner Künstler im «Strauhof»: Unprovinziell Wochenprogramm Seite 7*

Von *Catherine Hetey*, der Gattin von Konok, stammen die kleinen Goldbronzeskulpturen. Hetey beschäftigt das Verhältnis von einem Ganzen zu seinen Teilvolumina einerseits, die Relationen zwischen Einzelelementen anderseits. Durch Aufschneiden und neues Zusammensetzen einer Form oder aber durch das Zusammenfügen gleicher Elemente zu einer neuen Ganzheit macht sie dies sichtbar. Von grösseren Skulpturen könnte man sich eine gesteigerte Wirkung vorstellen. *(Bis 12. Januar.)*

ZÜRI LEU

Freitag, 13. Juli 1979

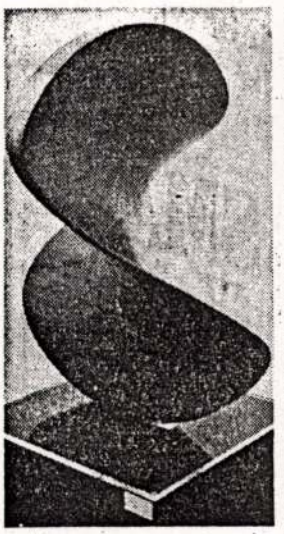

Eine neue Plastik von Josef Staub: Pisa

Dr. Trudy Vogt, Schönheitschirurgin und Kunstsammlerin, im Gespräch mit Max Bill.

Eine originelle Sommer-Ausstellung in der Galerie Schlégl

Künstler zeigen Künstler

Bis zum 15. September zeigt die Galerie Schlégl eine ungewöhnliche und ungewöhnlich schöne und geschlossene Ausstellung: Künstler der Galerie haben je ein Werk von einem anderen Künstler aus einer anderen Galerie ausgewählt und dazu noch ein eigenes. Dass Künstler Künstler präsentieren, ist ungewöhnlich und verleitet den Besucher zu Vermutungen über die Beziehung zwischen den Wählern und Gewählten.

Leider war es nicht immer möglich, Gast und Wirt nebeneinander zu stellen. Das gelang nur, wenn es sich um ein Bild und eine Plastik handelte, denn der Galerist wollte natürlich seine Ausstellung so schön wie möglich präsentieren und auch die geistige Verwandtschaft der Gäste aufzeigen. So hängen die Werke des Gastes Max Bill nicht direkt neben denen seiner Wirte Jenny Losinger-Ferri und Hans Hinterreiter, aber Carl Buchers Plastik «Kissen für Madras» steht vor der verspielten Collage «Dienstag, der 31. Juli» seines Gastes Roger Selden. Zwischen den Bildern von Richard Paul Lohse und Brigitta Malche findet ein Dialog statt über Symmetrie und Farben, Poesie und technische Bewegungsvorgänge, Spontaneität trotz Rektangularität.

Ein Gespräch über andere Themen führen Paul Leber und Pierre Baltensperger. Leber hat Assoziationen nach einem Besuch auf Jamaika witzig gestaltet, die gegen figurative Motive auf Baltenspergers «Frühstück mit Orwell» ausgespielt werden. «Orwell» ist nicht der Autor der Utopie «1984», sondern der Hund, der sich unter dem Frühstückstisch ausstreckt. Aus dem Œuvre von Rolf Iseli hat Douglas Swan eine der schönsten Arbeiten ausgesucht. Italo Valenti und Marguerite Hersberger, Konok und Willy Meyer-Osburg sind mit repräsentativen Werken vertreten. Als Ganzes beweist die Ausstellung sowohl, dass es vielfache reizvolle Variationsmöglichkeiten innerhalb der konkreten Kunst gibt, als auch dass sich gerade stille, zur Meditation auffordernde Bilder wie das von Prafull Davè gewählte Werk von Jan Hubertus gegenüber weniger diskreten, robusteren Arbeiten behaupten können.

Erwin Leiser

L'IMPARTIAL
26.2.1979

154

Au Musée des beaux-arts

Vernissage de l'exposition Konok-Hetey

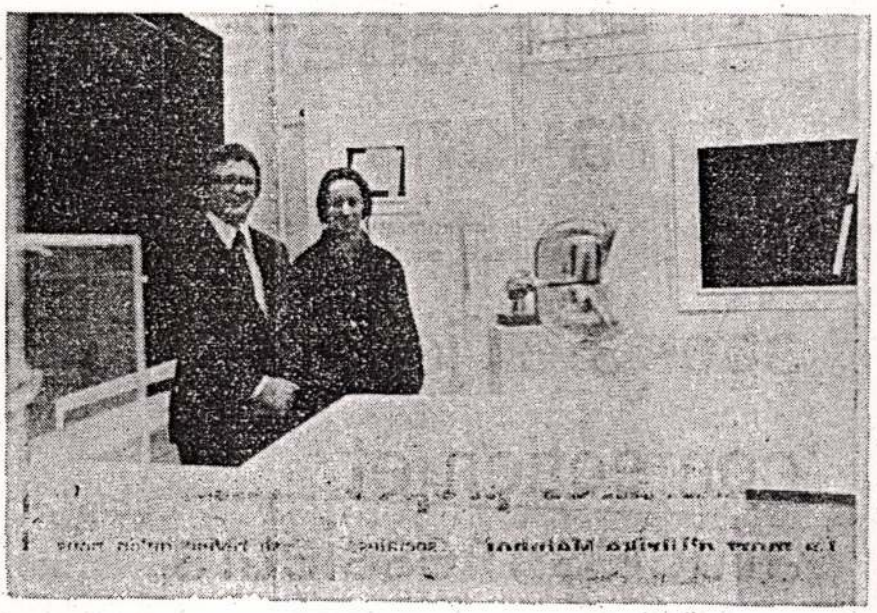

C'était l'assemblée (et le recueillement) des fidèles des cérémonies du Musée des beaux-arts qui assistaient à l'ouverture de l'exposition de deux artistes hongrois, Thomas Konok et Catherine Hetey, le peintre et la sculptrice, couple d'artistes travaillant dans des sens différents, mais que leur conviction profonde réunit. Tous deux nés en Hongrie, école des beaux-arts de Budapest, grands voyageurs (Italie, Afrique du Nord, Etats-Unis), et ayant fait en quelque sorte leur Pentecôte artistique à Paris. Citoyens français désormais, ils partagent leur temps entre Zurich et Paris ; Zurich parce qu'elle est désormais une capitale de l'art et de la création helvétique mais aussi européenne (et cela dans tous les domaines, tâchons de nous en souvenir, fieffés romands que nous sommes) ; Paris parce que malgré les difficultés de vivre dans cette ville tentaculaire, elle offre toujours des rencontres éblouissantes. Un autre peintre hongrois, Kolosz-Vary, et sa femme Tao, qui vient d'exposer à la Galerie du Manoir (encore un couple d'artistes), vont aussi quitter Paris pendant certaines périodes, mais ont choisi La Chaux-de-Fonds comme résidence secondaire. L'exposition elle-même, sur laquelle nous reviendrons naturellement, s'étend du hall d'entrée aux trois salles du bas et est d'un puissant intérêt. Nous vous engageons à l'aller voir sans tarder. D'ailleurs Hetey avait déjà exposé à La Chaux-de-Fonds, au Manoir précisément, en compagnie du peintre portugais Cargaleiro. Comme quoi il y a des vases communiquants qui se créent dans notre ville, au hasard d'heureuses rencontres.

M. André Sandoz, président du comité des Amis des arts, se plut à saluer les deux artistes exposants, Konok et Hetey (celle-ci ayant fait brutalement connaissance avec le verglas et le macadam chaux-de-fonnier : nous lui présentons toute notre sympathie, nos regrets et nos meilleurs vœux de prompt rétablissement ; car pour une sculptrice, avoir le poignet dans le gypse, c'est encore plus fâcheux que pour un autre), Kolosz-Vary et sa femme, le préfet des Montagnes J. A. Haldimann, représentant l'Etat, le vice-président du Conseil communal, directeur des musées, conseiller national Robert Moser, les représentants d'autres musées et galeries, et enfin ses hôtes, la presse, etc. Il souligna la recherche fervente autant que pertinente du conservateur Paul Seylaz, qui permet d'amener sans relâche dans notre musée les artistes les plus représentatifs de notre temps. Celui-ci lui succéda, comme de coutume, à la tribune, c'est-à-dire à l'escalier qui en tient lieu dans ce centre des beaux-arts dépourvu de tout meuble, même de chaises qui seraient le havre de grâce des dos et des jambes endoloris (franchement, ne pourrait-on, même en ces temps de récession, trouver des sièges quelque part ?). Il tint à s'excuser de présenter depuis quasi trente-cinq ans toujours la même figure à ses auditeurs : quant à nous, nous ne nous en plaignons nullement, puisqu'il sait mieux que personne (et d'ailleurs brièvement) expliquer les auteurs qu'il a choisis et leurs œuvres, et surtout les relier à notre récente histoire de l'art. « Nous avons réuni heureusement, ici, la peinture plate de Konok et les volumes d'Hetey : belle rencontre ». Tout cela est un plaisir des yeux, de l'esprit et des mains. Mention fut faite d'un phénomène de ce temps : l'accession des femmes à la création artistique, après qu'elles étaient si rares il y a un siècle seulement.

J. M. N.

Au musée des beaux-arts de La Chaux-de-Fonds

Konok, ou l'abstraction géométrique et musicale

Précisons à propos de notre chronique du 26 février relatant le vernissage de l'exposition Konok-Hetey au Musée des beaux-arts, que M. Paul Seylaz, conservateur, avait surtout insisté sur l'avènement du *couple* d'artistes dans notre récente histoire de l'art, pas particulièrement de la femme. Cela nous avait paru pareil, mais c'est ici à titre personnel que nous saluons la présence croissante de la femme dans nos arts. Lors du vernissage, on avait salué la présence de l'ancienne présidente, devenue présidente d'honneur, de l'Association internationale des critiques d'art, Mme Moholy-Nagy, venue tout exprès saluer les deux exposants, et en même temps les Kolozh-Vary et Tao, autre couple.

UN GRAPHISME PUR

Pour le puissant Konok, son mari, le critique d'art Hans Paalman, dans une courte introduction au somptueux catalogue édité par les éditions et la galerie Schlégl de Zurich dit que ce peintre formé aux beaux-arts de Budapest (comme sa femme d'ailleurs), était « dans les années 50 très visiblement marqué par l'influence de sa formation à l'école traditionnelle, voire académique, de l'école classique hongroise, mais que ses longues périodes de séjour en France et ses voyages d'étude, spécialement aux Etats-Unis, ont contribué à modifier l'aspect de ses œuvres : les éléments figuratifs devinrent des éléments d'abstraction expressionniste. Ceux-ci, à leur tour, se sont transformés plus tard en formes monumentales dont les compositions particulièrement harmonieuses naissent de la ligne d'un graphisme pur. Les formes vastement épanouies de ses surfaces bidimensionnelles appellent à être exécutées en trois dimensions, comme reliefs ou sculptures ».

En attendant, les peintures que l'on présente sont parfaitement plates et inscrites dans leur propre espace. Aucune tentation volumineuse dans tout cela ; seulement ces formes, ces couleurs et ces lignes ont une vie absolument prodigieuse : non seulement elles fascinent et charment (oui, les deux) mais elles vous poursuivent, tant précisément elles aboutissent à cette conjonction éblouissante : la peinture se fait musique et la musique se fait peinture. Konok est un musicien-né qui a pratiqué la peinture, c'en est peut-être la plus belle inspiration qui soit.

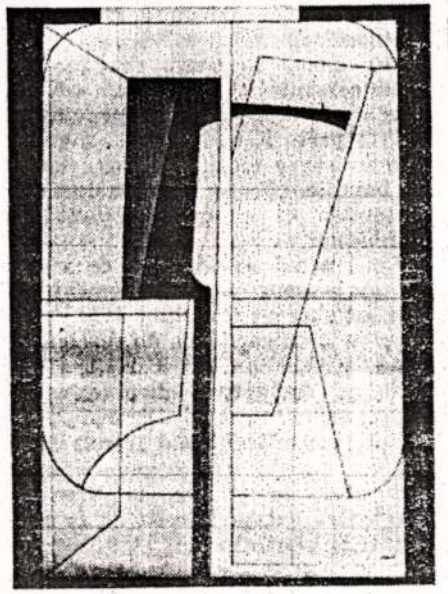

Blancs coordonnés, Konok 1975

Quant M. P. Seylaz dit qu'un tableau de lui « est construit en dehors de toute théorie préétablie et n'est guidé que par la sévère logique de sa sensibilité. Ces deux termes antinomiques, à un certain niveau mental, s'accordent et contrôlent toute invention », il a parfaitement raison. Il y a une décision préalable, c'est certain, mais, sur un fond donné, la composition va s'engendrer librement, parfois capricieusement, pour déboucher sur quelque chose d'absolument sûr et, nous l'avons dit, d'une perfection *mesurable*. Cela ne ressemble évidemment à rien d'autre qu'à Konok. Et quand la géométrie est si superbement *personnalisée* qu'elle en devient mozartienne (CF la symphonie Jupiter), là aussi on a un jeu à la fois voluptueux et architectural. Nous rejoignons le propos de Paalman : toute peinture est évidemment une architecture, mais ici, elle l'est littéralement en acte.

J. M. N.

DIE INTERNATIONALE KUNSTMESSE.

Schweizer Mustermesse Basel/Schweiz

ART 10'79

Basel 13.–18.6.1979

Schlégl

Dr. Istvan Schlégl
Galerie & Edition
Minervastrasse 119
CH-8032 Zürich

Tel. 01-32 49 63

Stand No. ***11.275***

Stand Tel. ***061-26 25 25***

Galerieinformation
Renseignements sur la galerie
Information from the Gallery
Informazioni sulla galleria

Kunst des 20. Jahrhunderts

Wechselausstellungen zeitgenössischer Künstler
Russische und ungarische Avant-Garde
Konstruktivismus
Bibliophile-Ausgaben
Wir vertreten: Carl Bucher, Lothar Fischer, M. Hersberger, Hetey, Hans Hinterreiter, Konok, Jenny Losinger-Ferri, Brigitta Malche, Meyer-Osburg, Daniel de Quervain, Josef Staub, Paul Suter, Italo Valenti, C. Vivarelli

Neuerscheinungen unserer Edition:
Daniel de Quervain, *Werkverzeichnis der Druckgraphik, mit Textbeiträgen von Carola Giedion-Welcker, Willy Rotzler, Istvan Schlégl, 133 Abbildungen*
Warja Lavater, *Die Rose und der Laubfrosch. Eine Fabel. Bibliophile Ausgabe.*
Josef Staub, *Das plastische Werk 1965 bis 1977, mit Textbeiträgen von Willy Rotzler, Peter Killer, Istvan Schlégl, 300 Abbildungen*

Verzeichnis der ausgestellten Werke
Liste des œuvres exposées
List of exhibited works
Elenco delle opere esposte

Andreenko
Bucher Carl
Cahn Marcelle
Delaunay
Dexel
Fischer Lothar
Fleischmann
Giacometti A.
Hersberger
Hinterreiter
Kádár
Kassak
Kljun
Konok
Larionov
Lavater Warja
Losinger-Ferry
Lohse
Malche
Meyer-Osburg
de Quervain
Staub
Suter
Tutundjian
Valenti

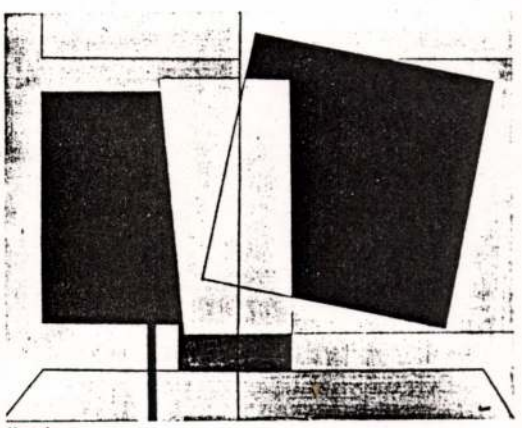

Konok
«Espacement», Acryl/Leinwand, 1976, 73 × 92 cm

MUSÉE DES BEAUX-ARTS
LA CHAUX-DE-FONDS
DU 24 FÉVRIER
AU 8 AVRIL 1979
PEINTURES DE THOMAS
KONOK

Mémento du Jura neuchâtelois

Edité par le SIJN et les villes du Locle et de La Chaux-de-Fonds avec la participation de l'ADC, de l'ADL, du SIB

Rédaction: Service d'information du Jura neuchâtelois

Rue du Progrès 131
La Chaux-de-Fonds
Tél. 039 / 23 26 26

Impression et publicité: Imprimerie Typoffset
Parc 105, La Chaux-de-Fonds
Tél. 039 / 23 20 38
Photos: ADC - Office du tourisme et Jeanneret-Danner, cartes postales en gros, La Chaux-de-Fonds

Expositions

N° 363 — du 23 février au 11 mars 1979

LA CHAUX-DE-FONDS

Musée des beaux-arts. — Du 24 février au 8 avril: présentation des peintures du Hongrois THOMAS KONOK, résidant à Paris et à Zurich, et de quelques petites sculptures de sa femme CATHERINE HETEY.

Musée d'histoire naturelle. — Jusqu'au 15 avril: CROQUIS D'ANIMAUX. Présentation de travaux réalisés au musée par les élèves de l'Ecole d'art appliqué de La Chaux-de-Fonds.

Galerie du Club 44. — Jusqu'au samedi 10 mars: exposition des reliefs de RENÉ LAUDE.

Galerie du Manoir. — Du samedi 3 mars au dimanche 1er avril: EXPOSITION DE BERTHE COULON, artiste belge. Art brut.

Centre de rencontre (Serre 12). — Du mercredi 7 au samedi 17: EXPOSITION DE PHOTOS DE GÉRARD MUSY, Chaux-de-Fonnier. Vernissage, mercredi 7, à 20.30.

MUSÉE INTERNATIONAL D'HORLOGERIE «L'HOMME ET LE TEMPS»

Rue des Musées 29, tél. (039) 23 62 63 et 22 22 70.

Ce musée présente la merveilleuse aventure de l'homme et de la mesure du temps.

Musée paysan et artisanal (Eplatures-Grise 5). Ouvert: les mercredis, samedis et dimanches, de 14.00 à 17.00. — « Sur les Sentiers »: **LES DENTELLES NEUCHÂTELOISES.**

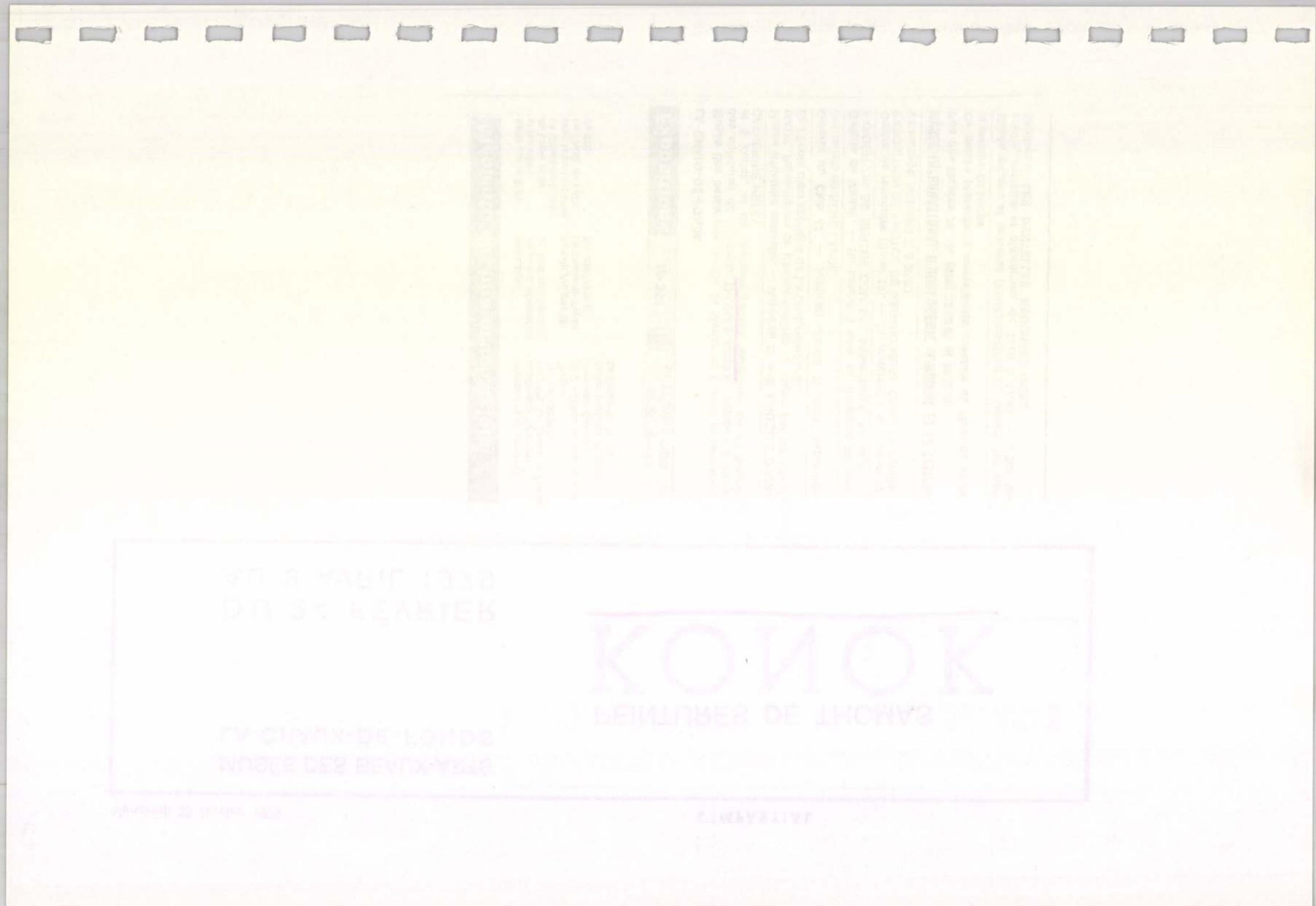

ALEJANDRO-ARTYMOWSKI-ASSE-BABER-BARTOLI-BASZKOWSKI-
BEAUFORD DELANEY-Andràs BECK-BEDNAROVA-BELLONI-
Horia BERNEA-Ely BIELOUTINE-BOGOJEVIC-BOUBA KEITA-
BRONKA-BRZOZOWSKI-BUCZKOWSKI-BYSZEWSKA-CAMPI-Martin
CARO-CSERNUS-CHROSTOWSKA-COLOMBINO-COPPA-CZAPSKI-
DALLOS-DLOUHY-DEDICOVA-DOMINIK-EILE-Maki ENOKIDO-
FAINSTEIN-FANGOR-Rexhep FERRI-FIJALKOWSKI-Leonor
FINI-Junko FRANK-FUKUZAWA-GAJ-Ion GHEORGHIU-Alicia
GIANGRANDE-GIELNIAK-GIEROWSKI-GIRONA-GLEB-Peggy
GOLDSTEIN-GONZALES-GRANDJACQUET-HASIOR-HAUSMANN-
HENRICOT-HETEY-HI JAI KIM-Key HIRAGA-JANUSZEWSKI-
JAKI-Peter JOSS-JORDAN-JOURNIAC-JOZEFOWICZ-KAND-
Jo KARL-KAUZLARIC ATAC-KOBLASA-KONOK-KOWALSKI-IMOTO-
KRUCZEK-KRZYSZTALOWSKI-Ewa KURYLUK-Wanda LADNIEWSKA-
Catherine LANTIER-LAPINSKI-Jan LEBENSTEIN-Stanislao
LEPRI-LOO-MADEYSKA-Hitoshi MAEDA-Josaku MAEDA-MAÏTA-
Zbigniew MAKOWSKI-MALLI-Michèle MARX-MEDEK-MEISSNER-
MELLEROWICZ-MIANOWSKI-MILCOVICI-Raymond MIRANDE-
MOLVIG-MORROW-MOSZKOWICZ-Hubert MUNIER-MUSIALOWICZ-
MYSLOWSKI-Imre NAGY-NARZYNSKI-Ernst NEIZVESTNI-Karel
NEPRAS-NIKIFOR-Ladislav NOVAK-NOWOSIELSKI-OGAZ-OKEKE-
OLSEN-OREL-PAGOWSKA-PAKLIKOWSKA WINNICKA-PASQUIER-
Nada PAVLOVITCH-PIETSCH-PINCHINAT-POTTER-PRIBYL-
POTWOROWSKI-QUIROGA-Andràs RAC-REGULSKI-Danilo
ROMERO-ROZGA-ROZEN-Margherita RUSS-Marek RUDNICKI-
RZEPINSKI-SADEQUAIN-SALAHI-SAKURAÏ-SAOZI-Marian
SCHLESINGER-SCHMID-SKUNDER-SLOBO-Stelio SOLE-SOMOZA-
SOUCHI-SOUZA-Miljenko STANCIC-SUSTARSIC-Akos SZABO-
Lajos SZABO-TARASIN-THEIMER-Samuel TEPLER-TILL-TODO-
TRUSZYNSKI-Akira TERAKADO-UNWIN-VANISTA-Lajos WAJDA-
Alicia VEJARANO-Yvon VEY-VINKO-VODAK-VOZNIAK-VESÉLY-
VAN HAARDT-WATA-WENGER-WEJCHERT-ZABLOCKI-ZELTER-ZUKA

Zofia et Casimir Romanowicz

vous prient de leur faire l'honneur
d'assister au vernissage de
l'exposition-anniversaire

VINGT ANS
DE LA
GALERIE LAMBERT

Mai 1959 - Mai 1979

le jeudi 3 mai 1979 de 17 à 22 heures

Exposition-vente

du 3 mai au 28 juillet 1979

GALERIE LAMBERT
12 et 14, rue Saint-Louis en l'Ile - 75004 PARIS
Tél. : 325-14-21 et 326-51-09 métro : Pont-Marie et Saint-Paul - autobus : 87, 86, 67
Ouverte de 10 h 30 à 12 h et de 14 h 30 à 19 h Fermée dimanche et lundi

Galerie & Edition Schlégl

Für diese Ausstellung präsentieren Künstler unserer Galerie ein Werk ihres Gastes und dazu ein Eigenes.

Künstler zeigen Künstler

Unsere Gäste	eingeladen von
Max Bill	Jenny Losinger-Ferri und Hans Hinterreiter
Andreas Bindl	Lothar Fischer
Theo Gerber	Paul Suter
Heinrich Görtz	Hans-Joachim Albrecht
Peter Hächler	Italo Valenti
Jan Hubertus	Prafull Davè
Rolf Iseli	Douglas Swan
Paul Leber	Pierre Baltensperger
Richard P. Lohse	Brigitta Malche und Carlo Vivarelli
Harvey Quaytman	Willy Meyer-Osburg
Paul Rotterdam	Konok
Jiro Sugawara	Catherine Hetey
Emil Schumacher	Juan Martinez
Roger Selden	Carl Bucher
Harold Studer	Daniel de Quervain
Piero Tedoldi	Josef Staub
Luis Tomasello	Marguerite Hersberger

Ausstellung vom 6. Juli–15. September 1979

LE COMITÉ DE LA SOCIÉTÉ DES AMIS
DES ARTS DE LA CHAUX-DE-FONDS
VOUS PRIE D'ASSISTER AU
VERNISSAGE DE L'EXPOSITION
DES PEINTURES DE

MUSÉE DES BEAUX-ARTS
LA CHAUX-DE-FONDS
DU 24 FÉVRIER
AU 8 AVRIL 1979

KONOK

Notre musée a toujours refusé l'engagement dans le sens d'une priorité accordée au contenu de l'œuvre ou à son actualité sociologique, mais s'est formellement engagé à donner prééminence à la qualité plastique quel que soit son support. Cette position est forcément marquée d'éclectisme; elle a porté attention, on le sait, aussi bien au surréalisme qu'aux diverses formes de l'abstraction géométrique, lyrique ou tachiste.

La quête de la qualité et de l'authenticité nous a donc conduit à présenter les œuvres récentes du peitnre Thomas KONOK. Un hommage, contraire à la procédure ordinaire de notre musée, a déjà été rendu à l'artiste par l'acquisition d'une œuvre remarquable avant que décision ne fût prise d'organiser en nos salles une exposition.

Konok qui a fait ses études « classiques » aux Beaux-Arts de Budapest, parallèlement à de solides études musicales, a eu révélation de l'art moderne lors d'un séjour à Paris. En découvrant toutes formes d'esthétiques à l'époque proscrite dans son pays, il est entré dans ce qu'il est convenu d'appeler l'abstraction géométrique, que nous nommons plus volontiers « peinture musicale », celle qui s'adresse à notre sensibilité par le truchement de l'intelligence et de la capacité optique.

Dans un domaine ouvert à l'infini des inventions, l'artiste a frayé sa voie de façon très originale, de sorte qu'une peinture de Konok lui est exclusivement attribuable. Sur un fond, tremplin à ce qui va suivre, Thomas Konok construit son tableau en dehors de toute théorie préétablie se laissant guider par une sévère logique de sa sensibilité. Ces deux termes antinomiques, à un certain niveau mental, s'accordent et contrôlent toute invention. L'imprévu très précieux qui va se développer en fonction du format est apporté par un jeu de graphismes en courbes et droites filiformes combiné avec des surfaces pleines exprimées en couleurs retenues, avec, tout à coup, l'allumage d'un ton majeur judicieusement situé.

Il est remarquable que Konok, dans le grand nombre d'œuvres que nous avons choisies en son atelier, se tienne à une qualité sans chute. A tel point que nous aurions pu noter beaucoup d'autres travaux, si ce n'était la limite de nos murs. Qualité et fécondité liées chez un artiste, ne donnent-elles pas la mesure d'un format peu commun?

Paul Seylaz

Edition Vaud
JA 8958 Spreitenbach 2
Parait le mercredi

161

Construire

HEBDOMADAIRE DU CAPITAL A BUT SOCIAL
Numéro onze du 14 mars 1979

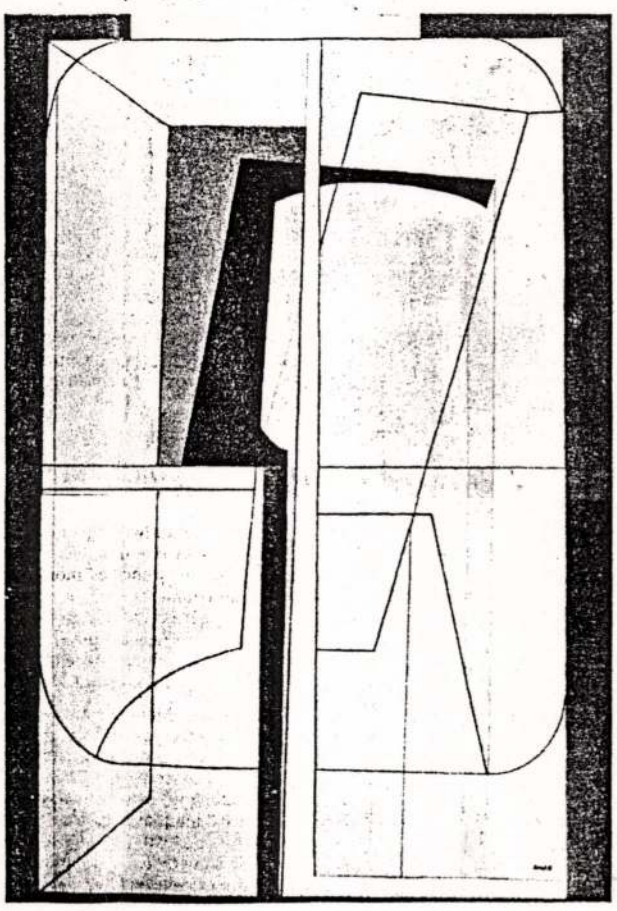

● *Thomas Konok. **Blancs coordonnés,** 1975. Acrylique sur toile, 130 × 97 cm.*

ARTS

Thomas Konok à La Chaux-de-Fonds

Au-delà de l'engagement

par Paul Seylaz

Le Hongrois Thomas Konok expose au *Musée des Beaux Arts* de *La Chaux-de-Fonds, jusqu'au 8 avril,* ses œuvres récentes (1974 à 1978). Paul Seylaz précise la vision de l'artiste qui, à l'engagement, fort à la mode actuellement en art, a préféré un air d'éternité.

Delacroix écrivait peu de temps avant sa mort: «Le premier mérite d'un tableau est d'être une fête pour l'œil.» Cette notion de fête, de plaisir purement esthétique, est liée aux manifestations de «l'Art pour l'Art» et à la contemplation des ouvrages de l'Abstraction géométrique, en opposition aux œuvres qui se veulent «engagées».

La pratique d'un art à base géométrique se veut dégagée de l'événement, de la contingence. Un peintre d'Espagne, étranger à la véhémence lyrique de ses confrères, nous disait: «Je suis constructiviste; il ne m'intéresse pas de dénoncer les misères et les malheurs; je préfère exprimer sur ma toile le monde que je rêve, l'ordre, l'équilibre, la sérénité.» Un tel point de vue se rapproche de la mystique de Malevitch ou de Mondrian, ou encore de la célèbre déclaration de Platon sur la beauté des droites et des courbes considérées en elles-mêmes.

Thomas Konok, parvenu à l'âge de la pleine maturité artistique, s'inscrit de façon fort originale dans le concert des artistes se vouant à l'abstraction géométrique. Il semble qu'il se soit donné pour tâche, en s'y amusant, de nous surprendre par l'inattendu de ses développements thématiques, de nous conduire sur sa toile d'imprévu en imprévu, en nous assurant toujours d'un équilibre réalisé dans une asymétrie de principe.

En remontant à quelques années en arrière, on constate que l'évolution de Konok s'est développée méthodiquement, tendant à la simplification progressive des éléments constituant la composition. Ainsi, vers 1975-76, dominent de grandes surfaces de tons rompus, allumés d'un ou deux éclats de tons vifs. Des trajectoires d'éléments linéaires, rectilignes et curvilignes, apportent leur mouvement dans la statique des surfaces. Plus tard, une simplification chromatique intervient, donnant priorité aux noirs, gris et blancs. Actuellement, Konok fait un pas de plus vers une épuration visant à dire l'essentiel: il emploie presque exclusivement le tracé blanc sur noirs variés ou le tracé noir sur fond blanc.

Il va sans dire que l'œuvre de Konok, et singulièrement dans les derniers appels progressifs à la concentration, est tributaire d'une technique appropriée. L'emploi des couleurs acryliques (qui a modifié bien des esthétiques de l'art moderne) s'accorde à l'expression sans ambiguïté chez Konok. On ne dira jamais assez, dans l'analyse des œuvres, l'importance du matériau employé et sa correspondance avec les intentions de ces œuvres. La réussite, au-delà des croquis et de la conception, est faite de la connaissance des *possibles* et des *limites* du véhicule choisi. M. de laPalice ayant pu le dire, il est de bon ton de l'ignorer en la critique d'Art...

L'œuvre de Thomas Konok, telle qu'elle apparaît aujourd'hui en son aboutissement et ses promesses de continuité, s'inscrit de façon majeure dans cette «école» anti-romantique de l'abstraction géométrique. Aussi bien allons-nous emprunter notre conclusion à un très grand artiste du siècle, lui aussi Hongrois d'origine, Moholy-Nagy: «Les formes mathématiquement harmonieuses, exécutées avec précision, sont remplies de qualités émotionnelles; elles représentent l'équilibre parfait du sentiment et de l'intelligence.» ●

● *Un artiste devant être situé dans le temps et l'espace, disons que Konok est Hongrois d'origine, qu'il a fait des études très classiques aux Beaux-Arts de Budapest, menées de front avec l'étude très poussée du violon au Conservatoire, qu'il est venu vers 1957 à Paris, où il eut la révélation des diverses avenues de l'Art Moderne. Réside régulièrement à Paris, et souvent à Zurich. Pour en savoir davantage: catalogue au musée de La Chaux-de-Fonds, avec 10 couleurs et 29 noir-blanc, biographie et bibliographie, 14 francs.*

du
Die Kunstzeitschrift 3|1979

AUSSTELLUNGEN IN DER SCHWEIZ

Kunsthaus Aarau	Les bâtisseurs de l'imaginaire Bis 11. März
	Urs Lüthy Ab 24. März
Kunsthalle Basel	Giovanni Anselmo Ab 18. März
	Geschenk des Nils Ab 24. März
Kunstmuseum Basel	Der Tod zu Basel Bis 1. April
Kunsthalle Bern	Bilder einer Ausstellung Ab 7. März
Kunstmuseum Bern	Das Museum of Modern Art, New York Bis 16. April
Bündner Kunstmuseum, Chur	Bündner Künstler
	Rudolf Buchli – Räume Bis 11. März
Musée d'art et d'histoire, Genf	Le don du Nil Bis 11. März
	Les mains regardent Ab 9. März
Kunsthaus Glarus	Sihltaler Künstler Ab 25. März
Musée des beaux-arts, La Chaux-de-Fonds	Thomas Konok Bis 8. April
Musée des arts décoratifs Lausanne	Neue japanische Photographie Ab 1. März
Collection de l'art brut Lausanne	Les écrits bruts Bis 15. April
Kunstmuseum Luzern	Michael Snow Ab 4. März
Musée d'art et d'histoire Neuchâtel	Charles Pierre-Humbert, Peintures Bis 18. März
Seedamm-Kulturzentrum Pfäffikon	Carl Liner Bis 1. April
Kunstmuseum Solothurn	Alfonso Hüppi Ab 24. März
Kunstmuseum St. Gallen	Literatur – Kunst Bis 18. März
Kunstmuseum Winterthur	Alfonso Hüppi Bis 11. März
Kunsthaus Zug	Christian Staub Bis 8. April
Museum Bellerive, Zürich	Landschaft USA – Cynthia Schira Ab 7. März
Graphische Sammlung ETH Zürich	Graphik des Expressionismus Bis 29. April
Kunstgewerbemuseum, Zürich	Japanische Plakate Bis 8. April
Kunstkammer zum Strauhof Zürich	Werner Urfer – Ueli Schoop Bis 17. März
Kunsthaus Zürich	Camille Graeser – Max von Moos Bis 25. März
Kunsthaus Zürich Foyer	GSMBK – 30 × 30 Bis 25. März
Kunsthaus Zürich Photo-Galerie	Elliott Erwitt Bis 18. März
	Albert Renger-Patzsch Ab 24. März
Museum Rietberg, «Haus zum Kiel» Zürich	Zauber des chinesischen Fächers Bis 29. April
Schweiz. Landesmuseum, Zürich	Echt oder falsch? Bis 30. April

163

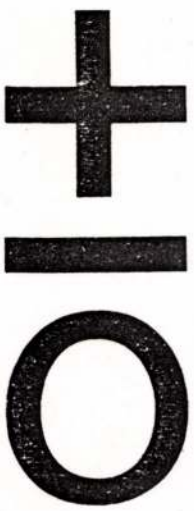

revue d'art contemporain

NUMERO 26, JUIN 1979

ART HONGROIS A PARIS

M. Alain Poher, Président du Sénat français, inaugurera l'exposition "Présence PARIS–BUDAPEST" à l'Orangerie du Jardin du Luxembours, le lundi 25 juin 1979.

Dans le but de promouvoir l'art hongrois, Mme Anne Stein a réuni les oeuvres de soixante-quinze artistes hongrois ou d'origine hongroise dont: ATILA, KONOK, Vera MOLNAR, Marta PAN, ROZDA, PATKAI, SANDORFI, Vera SZEKELY, VASARELY, SZENES, SCHOFFER et bien d'autres encore.

Il faut souligner la présence exceptionnelle de trois albums d'estampes réalisées par les participants qui illustrent les oeuvres des poètes hongrois André ADY et Jozsef ATTILA et du compositeur Bela BARTOK, en hommage à leur mémoire.

Parmi les tendances les plus représentatives on note l'abstraction géométrique, l'abstraction lyrique, une certaine forme de surréalisme et des solutions très personnelles qui ne peuvent pas entrer dans le carcan d'une classification. La sculpture a aussi sa place dans cette exposition..

Le Monde

Fondateur : Hubert Beuve-Méry — Directeur : Jacques Fauvet

— 1er - 2 juillet 1979 . . .

culture

Faut-il revenir sur l'exposition « Présence Paris-Budapest » (le Monde du 27 juin) organisée par Anne Stern, peintre elle-même (4) ? Oui, si c'est pour confirmer, une fois les œuvres mises en place, la qualité de bon nombre d'envois, la très bonne tenue de l'ensemble ; qu'il est difficile de conclure qu'il existe un art typiquement hongrois ; que chez ceux qui résident à l'Est comme chez ceux qui travaillent en France, toutes les tendances disons internationales se font jour, depuis l'abstraction géométrique où excelle notamment Konok, l'art optique de Vasarely jusqu'à l'hyperréalisme surréel de Sandorfi ; qu'à côté des artistes ayant obtenu chez nous droit de cité (Szenes, Kallos, etc., et je voudrais signaler le relief d'Anna Mark, les collages de Lucien Hervé) ceux qui sont restés en Hongrie ne leur sont pas inférieurs : Gyarmathy, Balint, Albert Kovacs.

JEAN-MARIE DUNOYER.

(1) *Mandeville illustré par quarante-deux poètes.* Edité par Christian Sorensen, Copenhague.

(2) Librairie de Seine, 93, rue de Seine.

(3) Formes nouvelles, 22, boulevard Raspail.

(4) Orangerie du jardin du Luxembourg, 19, rue de Vaugirard.

PRESENCE

PARIS - BUDAPEST

ARTISTES HONGROIS | ARTISTES FRANÇAIS

Le "Duos", d'une pureté bartokienne, de Tamás Konok, répand, malgré ses droites parallèles tirées à la règle et ses demi-cercles dessinés au compas, une chaleur par ses couleurs. Il exprime ainsi sur plusieurs niveaux l'unité des contrastes, l'alliage du lyrique et du dramatique, du sentiment et de l'intellect, propre à la musique de Bartók, et sans laquelle on ne peut exprimer l'essence humaine.

I. PATKÓ.

supplément à "nouvelles de hongrie" / juin 1979

L'INSTITUT CULTUREL HONGROIS
et
L'ASSOCIATION FRANCE-HONGRIE
ont l'honneur de vous inviter au vernissage des expositions

20 ŒUVRES GRAPHIQUES HONGROISES D'AUJOURD'HUI

et

32 TABLEAUX DÉDIÉS A BARTÓK

qui aura lieu le Mercredi 5 Septembre 1979, de 18 h. à 20 h. 30, au F.I.A.P., Foyer International d'Accueil de Paris, 30, rue Cabanis, Paris-14e, dans le hall du 1er étage.

Les tableaux seront exposés jusqu'au 1er Octobre 1979.

Durant l'exposition, le Vendredi 28 Septembre 1979 à 20 h. 30, un CONCERT sera donné au F.I.A.P. par K. BERKES (clarinette) et J. JANDO (piano).

Métro : Glacière

Vin d'honneur au vernissage

Les 20 œuvres graphiques ont été créées par les artistes hongrois suivants : S. Badacsonyi, F. Banga, M. Balla, I. Benyó, Gy. Galántai, E. Havas, I. Kéri, I. Kocsis, T. Kovács, P. Prutkay, Gy. Rátkay, Gy. Rádóczy-Gyarmathy, A. M. Sáros, Gy. Somogyi, A. Szabados, I. Szemethy, E. Sziráky, A. Szunyoghy, M. Szüts et Tassy.

Vivant soit en Hongrie, soit en France, les artistes hongrois suivants ont bien voulu contribuer à la réalisation de l'ALBUM BARTÓK : E. Bálint, J. Barcsay, I. Beôthy, F. Czinke, K. Csohány, T. Gyarmathy, Hajdu, T. Hencze, K. Hetey, Gy. Hincz, J. Kádár, J. Kass, A. Kéri, Klimo, Kolos-Vary, B. Koncz, T. Konok, D. Kornis, K. Major, A. Mark, F. Martyn, V. Molnár, E. Pátkai, I. Püspöky, N. Schöffer, A. Szabados, V. Székely, Szenes, I, Szemethy, Vasarely, Viera da Silva, B. Vincze.

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

1979. JANUÁR 6. XXIII. ÉVFOLYAM 1. SZÁM

Hommage á Bartók

Hazánk párizsi nagykövetségének sajtóirodája és a Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja másodízben teremt a külföldön és az itthon élő magyar képzőművészek között kapcsolatot: az *Hommage à Ady* emlékezetes grafikai lapjai után újabb mappát adtak ki nemrégiben. A Franciaországban élő magyar művészeket *Patkó Imre*, az itthoniakat a Képzőművészeti Alap Kiadóvállalat egyik vezetője, *Párczer Ferenc* sarkallta *Bartók-élményük* formákba öntésére. A harminckét lapból álló gyűjtemény összeállítóit szép és nemes szándék irányította. „A magyar szellemi élet egyik modelljévé kristályosult Bartók-életműben testet öltő esztétika" képzőművészeti hatásait keresték. A mappa bizonyítja, hogy ez a hatás itthon és külföldön egyet jelent.

Századunkban legkivált és legátfogóbb érvénnyel a nagy magyar zeneszerző mutatta be, hogy „a keleti és nyugati kultúra ötvözésével — *az idézetek a rövid bevezetőből valók* —, a még élő néphagyomány és a magas kultúra együttes befogadásával hogyan válhat a művészet személyes erejű, egyszersmind demokratikus, a népeket egymáshoz testvéri közelbe hozó, egyetemes emberi megnyilatkozássá." A mappa lapjai közül számunkra leginkább Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér, Konok Tamás, Korniss Dezső, Márk Anna, Pátkay Ervin, Schöffer Miklós, Székely Vera, Victor Vasarely és a „tiszteletbeli magyar", Vieira da Silva (Szenes Árpád felesége) egy-egy lapja bizonyította „az élő néphagyomány és a magas kultúra együttes befogadását", bár a többi lap is elismeréssel említhető. Az album egyébként száz számozott példányban jelent meg, ebből kereskedelmi forgalomba („kizárólag Magyarországon") összesen huszonöt példány kerül.

A szürke nyersvászon borító vaknyomásában a Párizsban élő szobrász, Pán Márta alkotása látható („*Bartókért*"), az albumban szitanyomatok (Barcsay Jenő, Beöthy István, Gyarmathy Tihamér, Hajdú István, Hencze Tamás, Hetey Katalin, Hincz Gyula, Kéri Ádám, Klimó Károly, Kolos-Vary, Koncz Béla, Konok Tamás, Korniss Dezső, Major Kamill, Márk Anna, Martyn Ferenc, Pátkay Ervin, Szabados Árpád, Székely Vera, Szenes Árpád, Victor Vasarely művei), rézmetszetek, rézkarcok, domborított metszetek vagy domborított réznyomások (Czinke Ferenc, Csohány Kálmán, Kass János, Püspöky István, Szemethy Imre), továbbá Bálint Endre linómetszete. Kádár József papírmetszete, Schöffer Miklós és Vieira da Silva litográfiája, Vincze Balázs zink-karca található, néhány alkotásban pedig több grafikai eljárás keveredik. Különösen érdekes Mólnár Vera Bartók Mikrokozmoszára „komponált" műve; a szitanyomat rajzának elkészítésében és a végleges változat kialakításában részt vettek a párizsi Pompidou Központ ARTA típusú számítógépei is.

Az érdeklődő számára külön élvezetet nyújthat a lapok változatos és vallomásos címanyaga: Allegro barbaro, Pásztori furulya, Kékszakáll hetedik felesége, Formatervezés Bartók zenéjére, Az éjszaka zenéje, Csak tiszta forrásból, Mandarin, Angyalszárny és hegedűszó, Szelíd felindulás stb). Mindannyiunk számára öröm a nemzedékek magas színvonalú közös jelentkezése: a bartóki eszme és muzsika, úgy tetszik, meghatározó és különbségek nélkül ihlető erejű.

A kiadók bizonnyal találnak módot arra, hogy kamarakiállításon mutassák be a gyűjtemény lapjait. Talán abban is öröme telne a képzőművészet kedvelőinek, ha a majdani tárlat színes katalógusa a megfelelő dokumentációkkal megjelennék. Gyönyörű kiadvány lehetne az anyag nyomtatott könyv formájában is. A virtuális kötet tartalmazhatná a *Csak tiszta forrásból* (Antológia magyar írók és költők műveiből Bartók Béla emlékére, Bp. 1965. Zeneműkiadó) darabjait és azóta született alkotásokat, például *Nagy László* Bartók-verseit. A recenzens vágyálmaiban született kiadvány még csak növelhetné a most megjelent luxusmappa értékét.

Bodri Ferenc

Komárom megyei Dolgozók Lapja,
1979. márc. 9.

Tiszteletadás Bartóknak

A Dorogi Galéria tárlata

Úttörő jellegű és módfelett érdekes kísérletre, a legkorszerűbb grafikai művészetek sokféleségének bemutatására vállalkozott a dorogi József Attila Művelődési Központ, amikor a Bartók zenéjére komponált képzőművészeti alkotásokat kiállította. A *Hommage a Bartók* album 32 művész grafikai vallomása a bartóki zene hatásáról és modern hangzatairól. És bár az egyetlen *Vieira da Silva* kivételével az album egy-egy lapját készítő művészek mindegyike magyar, a közös ihletést jelző lapok mégis nemzetközi összefogásból születtek. 16 itthon élő mester és 15 Párizsban vagy Franciaország más vidékén élő magyar származású művész (a portugál Vieira da Silva *Szenes Árpád* felesége) összefogásából; a jó ügy ereje, Bartók zenéjének nagyszerűsége és a bartóki nemzetköziség átível az országhatárok fölött. És harmincharmadikként a gyűjtemény borítóját tervező *Pán Mártát* kell megemlíteni, bár alkotása nem szerepel a kiállítottak között.

Az album létrejöttét a párizsi és az itthoni magyar külképviseleti szervek támogatása és áldozatos közreműködése kísérte, a száz példányban sokszorosított gyűjtemény egy-egy darabja nemzeti ajándékként kerül jó néhány közismert francia vagy magyar személyiség asztalára, hirdetve nemzeti kultúránk összefogását és értékeit, a bartóki szellem eleven jelenkorát, az itthon és külföldön élő magyar képzőművészek korszerű erejét. Néhány album az itthoni műgyűjtők féltett tulajdonába került, egyikük jóvoltából most a nagyközönség elé, a kitűnő lapoknak bizonnyal lesz még bemutatója más galériákban is.

Bartók Béla nagyszerű és példaadó egyénisége már az 1910-es évektől a kortársi művészeti érdeklődés fókuszába került. Bartók „ikonográfiája" *Berényi Róbert* sok titkot őrző portréjával indul, a legismertebb Bartók-ábrázolás talán *Ferenczy Béni* keze alatt született. És jó néhány szobor és festmény, a bartóki élményt idéző dombormű és más műalkotás is az évtizedek során. Mindegyik tudományos feldolgozására bizonnyal hamarosan sor kerül.

Mint ahogy erre kísérlet történt egy közel másfél évtized előtt megjelent irodalmi gyűjteményben *(Csak tiszta forrásból)*, amely meglepő bőséggel idézi a kortársak *(Juhász Gyula, Kosztolányi, Kassák Lajos, Ignotus, Balázs Béla, Móra Ferenc, József Attila, Radnóti Miklós)* és az őket követő költő- és írónemzedékek Bartókról, a bartóki műről írt lírai vagy prózai vallomásait. De ha ma összeállítanánk egy hasonló fogantatású gyűjteményt, akkor bizony többszörösére nőne az egykori terjedelem, a velünk kortárs nemzedék legnagyobb zenei élménye *(Juhász Ferenc, Nagy László, Fodor András* és mások) a bartóki mű, de a bartóki példa sem kisebb erejű. Elég talán itt *Nagy László* megrázó Bartók-megelevenítésére utalnunk, de bőséggel sorolhatnánk tovább a hasonló élményeket.

És hasonló érvényű hatásról, hasonlóan eleven élményről vallanak a most kiállított mappa lapjai, bár ebben a gyűjteményben nem Bartók vonzó személyisége vagy varázsos arca jelentkezik, hanem a bartóki zene élménye, ritmikája, sajátos dallam- és formavilága, disszonáns és aranymetszéses hangzatai, írhatjuk úgy is, hogy az *Illyés Gyula* által említett és követelt „hangzavar". Így a művek többnyire nonfiguratív kompozíciók, a néhány kivétel *(Czinke Ferenc, Csohány Kálmán* lapja) a maguk figuratív drámaiságában Bartók és a népzene kapcsolatára találnak eleven modernségű megoldásokat. Rézkarcok ezek, míg a többi lap színekben és formákban kísérleti látványnyá [illegible] a bartóki művek zenei lényegét.

Az egyik legérdekesebb alkotás *Molnár Veráé*, aki a párizsi *Pompidou Központ* számítógépeibe táplálta be a *Mikrokozmosz*-zene dallamképleteit, a gép pedig színek és vonalak ritmikájában adta vissza a zenei arányokat. Sokféle hasonlóan érdekes és szép megoldás született, és jó néhány művésztől a konkrét lehetőség aligha kívánt a sajátjától eltérő formavilágokat, hiszen a népművészeti ihletés (akár a bartóki példa és zene áttételeivel) ott élt már a korábbi képek formáiban és színeiben. Így *Bálint Endre, Gyarmathy Tihamér, Hetey Katalin, Klimó Károly, Kolos-Vary, Korniss Dezső, Konok Tamás, Anna Mark, Vasarely, Székely Vera* és mások előtt korántsem volt szokatlan a feladat, mindegyikük a maga jól ismert világában maradva közelíthette meg a bartóki muzsikát, és jó szívvel tehette ezt, hiszen élmény- és látványvilága sok hasonlóságot mutatott a bartóki példával már korábban is. Jó néhányuk *(Bálint, Korniss, Vasarely)* minderről már nem egyszer nyilatkozott.

A tárlat színeiben és formavilágában, az összefogás erejében ugyanígy maradandó élményt jelent, szívesen ajánljuk megtekintésre mindenkinek. A dorogiak kezdeményezése izgalmas és példaadó.

Bodri Ferenc

Adami Amado Arman

Artias Balderi Bodenmann

Brandy Brodwolf Heidi Bücher

C. Bücher Burwitz Camesi

Detilleux Esther Hess Finotti

Fontana Grom Grosclaude

Harloff Haupt Hetey

Humair Jacot Jaquet

Kirchhofer Konok Kosta Alex

Mazliah Meret-Oppenheim Minkoff

Moehsnang Montaigu Moscatelli

Nicod Olesen Olivier Charles

Pagowska Pelayo Perrin

Pfund Pontoreau Presset

Quintanilla Raboud Rebeyrolle

Royen Rustin Sangregorio

Santomaso Schauenberg Schweizer

Smutny Simon Simonin

Staritsky Tapiès Télémaque

Thomkins Torres Urban

Vanil Vaness Wach Waltz

L'objet préféré de l'artiste

Galeries Numaga Auvernier - Suisse

KONOK

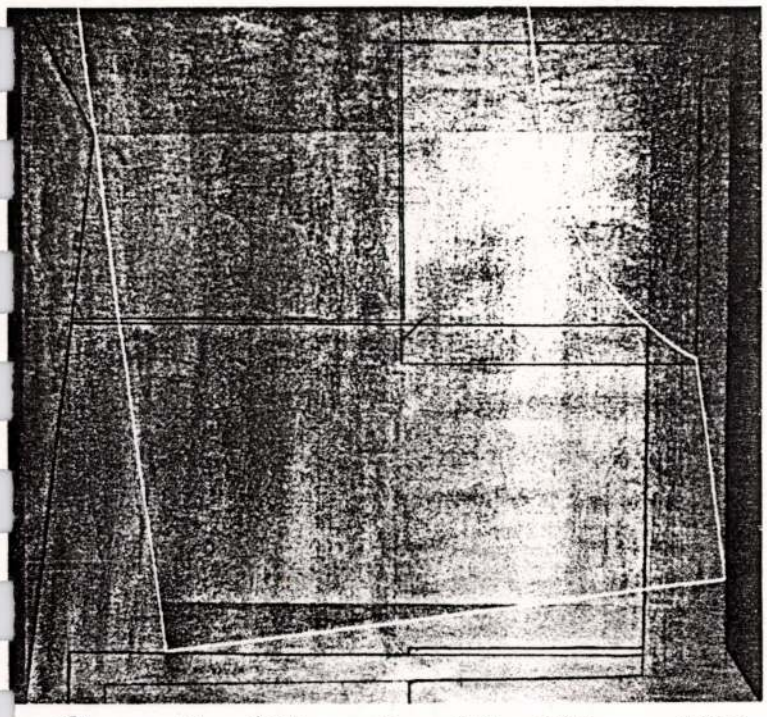

Oeuvre: Graphidion gris». 153 x 165 cm 1979.

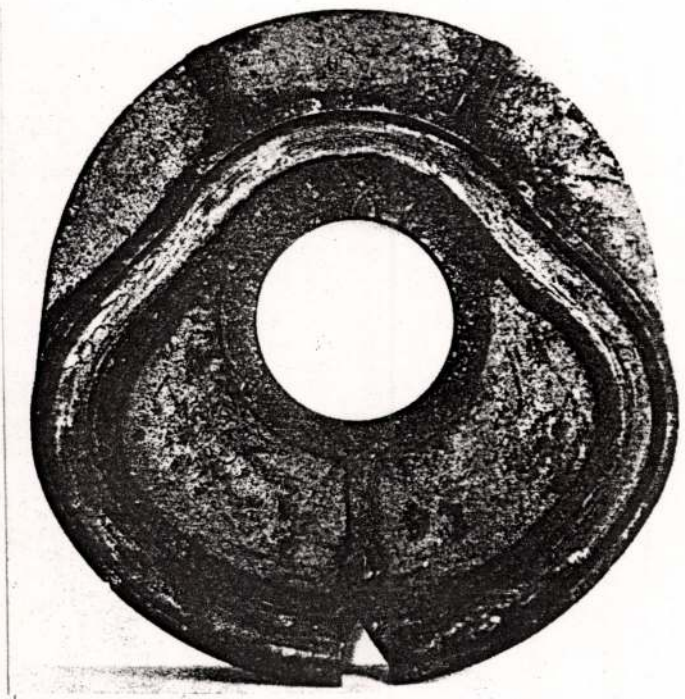

Objet préféré: Elément de locomotive ancienne.

L'idée de cette exposition s'est manifestée après de nombreuses visites d'ateliers d'artistes.

Le climat particulier dans lequel l'artiste travaille nous a frappé. Elément de locomotive, palette multicolore reléguée contre un mur, jouet à deux sous, masque africain, coussin de dentelière, caillou, flotteur de chasse d'eau, cône de signalisation, cadre vide, etc...

Pourquoi ces objets souvent banals, prennent-ils une signification particulière chez le créateur, alors qu'ils passent inaperçus chez «monsieur tout le monde»?

Nous avons contacté une cinquantaine d'artistes, représentant des tendances très diverses, à qui nous avons demandé de choisir une de leurs œuvres et leur objet préféré: objet familier, objet trouvé, objet dérisoire, objet poème, objet vivant, objet exotique, objet de collection, objet antique. Parmi la submersion d'objets produits par notre société de consommation, ils sont tous parvenus à choisir UN objet, ils témoignent donc de son importance, ils disent qu'il n'est pas quelconque.

Objets emblématiques: la rose, le crâne, la clé et les bouchons, le revolver, le globe céleste, l'échelle... Il faudra comprendre parfois dans l'objet davantage l'idée, le concept, l'image en rêve, plus que l'objet en lui-même. L'artiste cherche souvent à aller au-delà du rôle utilitaire de l'objet et par là-même, il le transforme. Par ce choix, même l'objet manufacturé peut devenir sculpture. L'intervention de l'artiste met en évidence le jouet usé, abandonné au bord de l'eau et l'on porte sur lui un regard nouveau. Il se charge de sens, il devient création.

Parfois l'objet nous interpelle: pourquoi un transistor en fonctionnement dans une exposition? Est-ce dire que l'objet est transformé symboliquement? Qu'il prend un statut différent s'il se trouve sur une table de cuisine ou dans une galerie? Ici, n'est-il pas témoin d'une société où les mass médias remplacent à certains moments les relations humaines?

Montrer une accumulation de tubes vides, destinés à être jetés, ou une collection d'objets dérisoires (des boules qui produisent un effet de neige), n'est-ce pas utiliser le langage de la quantité pour s'insurger contre le délire de la production industrielle?

Les artistes rendent visible ce qu'ils ont. Leurs objets matérialisent leurs désirs, leurs passions, leurs exigences, leurs projets...

Chez le créateur doté d'une grande curiosité visuelle, l'objet est aussi un prétexte à voir. Découvrons avec lui un objet banal. Apprenons à discerner la poésie dans le quotidien.

Faut-il chercher un lien entre l'œuvre et l'objet? N'aurait-on pu montrer que l'objet? Quel est le sens de l'œuvre exposée en parallèle?

A chacun de trouver une réponse à ces questions. Dis-moi ce qui te hante et je saurai te dire qui tu es... C'est un regard nouveau sur l'artiste que nous souhaitons susciter ici.

Cette exposition n'aurait pu être réalisée sans la collaboration de galeries et d'amis, sans l'enthousiasme des artistes qui ont répondu favorablement à notre invitation et qui, par leur initiative en ont favorisé l'organisation.

Nicole Gonet

GYŐRI MŰSOR
1979. NOVEMBER

Jáky György kiállítása

Szerényen meghúzódó festő tárlatával indul az adyvárosi kiállítások új idénye. A városi könyvtár rendezésében Jáky György mutatkozik be munkáival. A mintegy negyven festmény és rajz szűk keresztmetszetet rajzol egész pályafutásáról.

Szerencsés csillagzat alatt indult el. A „hogyan rajzoljunk lovat?" — kérdésre Borsos Miklóstól kapott illusztrált választ nagyapja üzletében. Patay László, Konok Tamás nemzedéktársaként végzett a főiskolának. Biztató jövő előtt állt. A családi tanács javaslatára később mégis az építészetet választotta. Jól tette-e? — erre keresi egész életében a választ. A főváros vonzása erős volt, — sok jeles barátra tett szert! — mégis hazatért. Különböző tervezőműhelyekben dolgozott, s közben tovább építette művészálmai kicsit különös világát. Különféle hatások érték, de két lényeges tulajdonsága átsegítette a gondokon. Kitűnő rajzkészséggel rendelkezik, s mély kapcsolatban van a természettel. A rajzosság, a konstruktív érzék grafikáin és festményein érvényesül. Legjobb munkáinak kifejezőereje olykor döbbenetes. Hogy valójában a látvány bűvöletében él, azt meg legszebb akvarelljei árulják el.

Rendkívül változatos a témaköre: munkára serkenti a városi élet (figurái csupa ideg, nyúlánk álomfigurák markáns arccal, csontos kezekkel), a cirkuszok, mulatók, bisztrók világa. Van ereje a drámai helyzetek felismerésére, ábrázolására. Nemritkán az árnyoldalon tengődők, a kegyetlenség karjaiba taszítottak, az arculcsapásoktól szenvedők jelennek meg vásznain. Beszédes „jelentéseket" fest utazásélményeiből. Legszívesebben pedig kiül az elhagyott, csendes vízpartokra, álmodozik egy harmonikusabb világról, s megfesti a változó arcú pillanatot — tavasszal, nyáron, ősszel. Lágy vízfestményeiben, sokalakos kompozícióiban, szecessziós lendületű rajzaiban egyaránt töprengő, lírikus alkata, rokonszenves egyénisége, szépségbe vetett hite tükröződik.

Salamon Nándor

JOURNAL

DU 1979

Weitere Kataloge

Die Zeit der Staufer. Band 5. 644 S., zahlreiche Abb., DM 36.–. Buchhandlung Justus Koch, Rotebühlplatz 30, D-7000 Stuttgart 1

Konok – Malereien von 1974 bis 1978. 60 S., 40 Abb., sFr.20.–. Galerie & Edition Schlégl, Minervastrasse 119, CH-8032 Zürich

André Thomkins. 100 S., 85 Abb., Bundesamt für kulturelle Angelegenheiten, Thunstrasse 20, CH-3005 Bern

Les Parisiens au fil des jours (1900–1960) – Photographies Séeberger frères. 100 S., 40 Abb., Bibliothèque historique de la Ville de Paris, 24, rue Pavée, Paris IVe

Werner Witschi – Werkkatalog Plastiken 1950–1979. 140 S., 465 Abb., sFr.27.–. Verlag Galerie Toni Brechbühl, CH-2540 Grenchen

Freunde – Amis...? Stipendiaten des Deutsch-Französischen Jugendwerkes 1976–1979. 149 S., zahlreiche Abb., DM 20.–. Deutsch-Französisches Jugendwerk, Rhöndorfer Strasse 23, D-5340 Bad Honnef 1

Moderne Kunst, Katalog 21. 40 S., 37 Abb. Galleria Henze, Via Marco da Campione 16, CH-6911 Campione d'Italia

Erich Heckel, Katalog 20. 55 S., 96 Abb Galleria Henze, CH-6911 Campione

Sutherland – Apollinaire. 90 S., zahlreiche Abb. und Zeichnungen. Marlborough Fine Art Ltd., 6, Albemarle Street, GB-London W1X 3HF

Rufino Tamayo – Recent Paintings. 42 S., 16 Abb. Marlborough Fine Art, London

Stephen Edlich – The Carving Approach: A Continuation. 40 S., 40 Abb. Marlborough Fine Art, London

Jenny Losinger-Ferri
entschied sich für eine Arbeit von Max Bill, weil sie seine Ideen mag, die sich weitgehend mit den ihren decken.

Konok
präsentiert eine Arbeit von Paul Rotterdam, der sich mit ähnlichen Raumproblemen wie er selbst auseinandersetzt.

Eine originelle Idee

Künstler zeigen Künstler

Mit einer originellen Idee überrascht Galerist Schlégl: Künstler seiner Galerie zeigen ein eigenes Werk und dazu eine Arbeit eines anderen Künstlers, die ihnen aus irgendeinem Grund besonders gefällt. Wir haben an der Vernissage teilgenommen, wo wir einige der Künstler getroffen haben. Wir wollten von ihnen wissen, warum sie welches Werk ausgewählt haben. Die interessanteste und zugleich einleuchtendste Feststellung: Die meisten entschieden sich für ein Bild eines Künstlers, der sich in ähnlicher Weise ausdrückt oder den sie persönlich gut leiden können.

Die Ausstellung findet in der Zürcher Galerie Schlégl an der Minervastrasse 119 statt. Sie dauert bis zum 15. September, wobei die Galerie vom 1. bis zum 20. August geschlossen bleibt.

Die Öffnungszeiten: Di bis Fr 14 bis 18.30, Sa 10 bis 14 h.

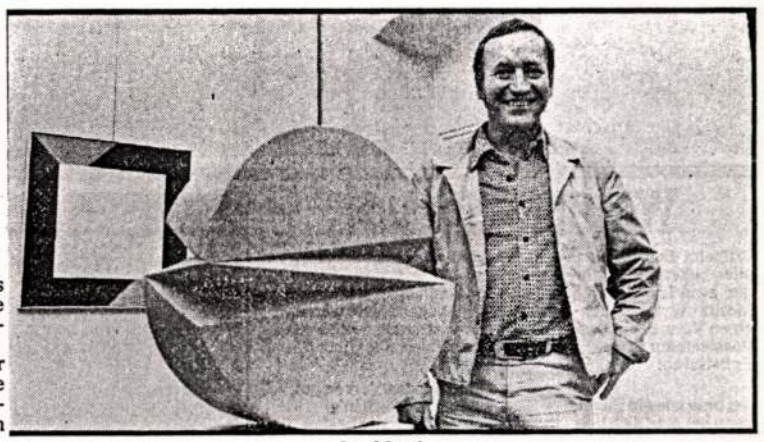

Josef Staub
liess eine Skulptur von Piero Tedoldi aufstellen, den er als Menschen besonders schätzt und dessen Arbeiten ihn daher auch ansprechen.

Catherine Hetey
mag die Plastik von Jiro Sugawara, wegen der weich fliessenden Wellenlinien und wegen der beinahe konkreten Reinheit.

Brigitta Malche
wollte ein Bild von Richard P. Lohse hängen sehen. Er ist für sie ein «väterlicher Freund», der ihre ersten Gehversuche in Sachen Malerei mit Interesse verfolgte . . .

1980

174

MINISTÈRE DE LA CULTURE ET DE LA COMMUNICATION

Paris, le 10.10.80

L'INSPECTEUR PRINCIPAL des BEAUX ARTS,
CONSEILLER ARTISTIQUE pour la REGION
d'ILE-de-FRANCE

Monsieur,

J'ai le plaisir de vous informer que le Fonds National d'Art Contemporain nous a consenti le prêt de votre oeuvre :

"graphisme sur noir"

qui sera présentée dans le cadre de l'exposition 1980 Année du Patrimoine à

Velizy 2 L'ART EN PLUS : Géométrie - espace - couleur

du 24-10 au 1-11.80

Vous trouverez ci-joint le programme de l'ensemble des diverses manifestations culturelles qui se tiendront dans la région d'Ile-de-France à l'initiative du Conseil de l'Année du Patrimoine et en liaison avec la Société des Centres Commerciaux.

Je vous prie de croire, M Monsieur, à l'expression de mes sentiments dévoués.

L'INSPECTEUR PRINCIPAL DES BEAUX ARTS,
CONSEILLER ARTISTIQUE POUR LA RÉGION D'ILE-DE-FRANCE

Jean-Pierre Poggi

Tamas Kovak
17 rue chanoinesse
75004 Paris

LA DIRECTION RÉGIONALE DES AFFAIRES CULTURELLES D'ILE DE FRANCE

LA SOCIÉTÉ DES CENTRES COMMERCIAUX

avec le concours

du Fonds National d'Art Contemporain
du Service Photographie de
la Délégation à la Création aux Métiers Artistiques

présentent

1980, ANNÉE DU PATRIMOINE A :

ROSNY 2	L'ART EN PLUS	« Le relief »
VELIZY 2	L'ART EN PLUS	« Géométrie / Espace / Couleur »
BOBIGNY 2	L'ART EN PLUS	« Les marionnettes et les enfants »
BOISSY 2	L'ART EN PLUS	« Le cirque et les enfants »
EVRY 2	L'ART EN PLUS	« La sculpture »
ULIS 2	L'ART EN PLUS	« Dessins, gravures, aquarelles,... »
PARLY 2	L'ART EN PLUS	« L'image »

Des artistes vivants : leurs œuvres acquises pour le Patrimoine et conservées au Fonds national d'Art Contemporain, présentées dans de nouveaux lieux. Les anciens centres de commerce étaient eux aussi espaces d'échanges culturels. Une tradition est à renouer.

Cette manifestation, offerte au public, présente des œuvres faisant partie du Patrimoine actuel, qui sont l'héritage des générations à venir.

C'est aussi une proposition de rencontre entre le public, les artistes et leur travail : en effet, une personne spécialement chargée de l'information sera à la disposition du public pour répondre à ses questions et le renseigner sur les techniques utilisées, les matériaux ou même le mettre directement en contact avec l'artiste.

Les œuvres exposées (environ 300) sont prêtées par le Fonds national d'Art Contemporain qui a pour rôle de conserver et de diffuser le patrimoine dans les musées, les bâtiments officiels et dans des expositions temporaires, sous forme de prêts ou attributions. Ce patrimoine est vivant; environ 300 œuvres sont achetées par l'État chaque année.

DANS CINQ CENTRES
UN THEME
UNE CINQUANTAINE D'ŒUVRES
(une œuvre par artiste)

ROSNY 2 **L'ART EN PLUS : « LE RELIEF »**
du 21 octobre au 1er novembre 1980
50 œuvres (peintures, sculptures)
15 photographies de Cuchi White : trompe l'œil

VELIZY 2 **L'ART EN PLUS : « GÉOMÉTRIE / ESPACE / COULEUR »**
du 24 octobre au 1er novembre 1980
50 œuvres (peintures, sculptures, objets)
25 photographies de Jean Dieuzaide sur les orgues.

EVRY 2 **L'ART EN PLUS : « LA SCULPTURE »**
du 30 octobre au 8 novembre 1980
Panorama de la sculpture actuelle
Spectacle de Guy Shelley : « Variation pour une Ile en Terre »
avec les élèves de l'école « Espace - Acteur »
le 30 octobre à 18 h 30

ULIS 2 **L'ART EN PLUS : « DESSINS, GRAVURES, AQUARELLES,... »**
du 6 novembre au 16 novembre 1980
Des dessins, gravures, aquarelles, lavis, pastels,...
15 photographies de Cuchi White : trompe l'œil

PARLY 2 **L'ART EN PLUS : « L'IMAGE »**
du 17 novembre au 22 novembre
50 œuvres (peintures)
25 photographies d'Edouard Boubat sur les jardins

LE CHESNAY 30 photographies sur la construction du métro à Paris, dans la bibliothèque
du 18 octobre au 1er novembre
Exposition Jean-Louis Forain à la mairie
du 22 octobre au 30 novembre
Spectacle de Guy Shelley : « Variation pour une Ile en Terre »
avec les élèves de l'école « Espace - Acteur »
le 27 octobre à 21 heures, au théâtre « Nouvelle France »
Le 23 octobre, une soirée présentée par Mme Malhet-Melies : 20 films 16mm
Pour tout renseignement : tél. 954.91.92

DEUX CENTRES ANIMÉS PLUS SPÉCIALEMENT POUR LES ENFANTS

Pendant les vacances de la Toussaint, de 14 heures à 19 heures, des activités conçues par des animateurs de l'Atelier des Enfants du Centre Pompidou (les inscriptions sont prises par les hôtesses des centres) :

BOBIGNY 2 **L'ART EN PLUS : « LES MARIONNETTES ET LES ENFANTS »**
A partir de matériaux de récupération, fabrication d'une marionnette (que l'enfant pourra garder), manipulation et improvisation derrière un castelet; construction collective d'une marionnette géante.
Projection de diapositives sur les marionnettes du monde entier.
64 photographies de Yvon Le Marlec.

BOISSY 2 **L'ART EN PLUS : « LE CIRQUE ET LES ENFANTS »**
Atelier métamorphose : maquillage
Atelier peinture : les affiches de cirque
Atelier fabrication : un cirque ambulant
Atelier sur les numéros de clowns.
Projection du film « le Cirque de Calder »
Photographies faites par les enfants de Châlon sur Saône, sur les enfants de l'École du Cirque.

CES MANIFESTATIONS ONT REÇU LE LABEL « ANNÉE DU PATRIMOINE »

Tages Anzeiger

Überparteiliche Tageszeitung

trasse 21
ate 01 - 248 41 11, Telex 56 188
- 248 41 41, Telex 56 188
58 073 oder 54 163

Ausli
Grundpreis für
Stellen
(Ausland

TAGES-ANZEIGER Mittwoch, 10. Dezember 1980

Jack Waser hat zwischen zwei und drei Prozent der Gesamtkosten der beiden Waser-Gebäude in Kunst investiert. Wenn die öffentliche Hand baut, setzt sie in der Regel einen Hundertstel für die Kunst ein. (Bilder Thomas Burla)

Die Kunst soll den Weg in die Alltagswelt finden

Jack Waser, Inhaber der J. H. Waser AG, stellt nicht nur Drucksachen für Künstler, Galerien und Museen her und sammelt nicht nur Kunst. Er setzt sich im eigenen Betrieb dafür ein, dass die Kunst den Weg aus der Freizeitwelt in die Alltagswelt findet. Jack Waser sagt: «Heute wollen meine Mitarbeiter Kunst. Wenn ich im Betrieb ein Bild vom Nagel nehme, dann kommt sicher jemand und fragt mich: Aber Sie hängen doch wieder etwas auf?»

Kunst in der Fabrik – wenn davon die Rede ist, fällt den Fachleuten meist nur die *Peter-Stuyvesant-Stiftung* ein, die seit 1960 für ihre Fabriken im holländischen Zevenaar Bilder in Auftrag gibt und ankauft. Die in die Werkhallen hineingehängten Bilder und hineingestellten Plastiken bringen Leute, die sonst kaum je eine Galerie oder ein Museum besuchen würden, mit moderner Kunst in Kontakt. Weniger bekannt ist, dass die *J. H. Waser AG Zürich* in bescheidenerem Rahmen, aber mit derselben Ernsthaftigkeit gleiche Ziele verfolgt.

Waser-Druck befindet sich seit einigen Monaten nicht mehr im Blauen Haus an der Zürcher Konradstrasse, sondern in Buchs, im Furttal. Der Umzug in den Neubau war für Jack Waser Anlass, sein Kunstkonzept nicht nur weiterzuführen, sondern noch auszubauen. War früher die blau-gelbe Fassadenmalerei des Basler Konstruktivisten Gido Wiederkehr Erkennungssignal, so wird es nun die Monumentalplastik, die Jack Waser beim Schleiniker Metallplastiker *Silvio Mattioli* in Auftrag gegeben hat; sie soll als optische Verbindung zwischen den zwei Teilen des Gebäudekomplexes dienen. Bis zum nächsten Frühjahr steht das im TA bereits vorgestellte Werk vor dem Winterthurer Technikum.

Zwei bis drei Prozent der Gesamtkosten der beiden Waser-Bauten hat Jack Waser in Kunst investiert. Wenn die öffentliche Hand baut, setzt sie in der Regel *ein Hundertstel* für die Kunst ein. Bei der Privatwirtschaft fällt oft nur ein Bruchteil davon oder auch gar *nichts ab*.

Die strenge Architektur auflösen

Beim Eintritt ins Gebäude ist man mit einer zweiten, ebenfalls eigens geschaffenen, im Innenhof plazierten Plastik konfrontiert. Für diese Situation hat Jack Waser den Dietiker Bildhauer und Maler *Josef Staub* zu Rate gezogen. Jack Waser: «Wir arbeiten mit modernen Maschinen, wir arbeiten sorgfältig und exakt, da kam für mich kein ‹Rosthaufen› in Frage. Ich wollte etwas Beschwingtes haben, das die strenge Architektur auflöst und das jenen Leuten, die gegen den Lichthof hin arbeiten, Freude macht. Ich habe Sepp Staub die ganze Innenhofgestaltung überlassen. Er kommt vom Baufach. Ich wusste, dass er eine solche Aufgabe bewältigen kann. Er hat nicht nur die schleifenförmige Chromstahlplastik geschaffen, er entwarf das Wasserbassin und entschied gemeinsam mit dem Gartenarchitekten Karl Holdener die Bepflanzungsfragen.» An warmen Tagen sitzen Mitarbeiter in diesem Höfchen, verbringen hier in den Landistühlen, mit den Füssen auf dem Brunnenrand, ihre Mittagspause.

Abwaschbare Kunst

Nicht nur Bildhauer sind von Jack Waser mit Kunstaufträgen bedacht worden. In Buchs will er die Kunst-am-Arbeitsplatz auch in die eigentlichen Fabrikationsräume hineintragen. Kunst in einer Druckerei? Kommt das nicht auf eine Kunstzerstörungsaktion heraus? Jack Waser hat zusammen mit Malermeister *Christian Schmid* einen Weg zur abwaschbaren Malerei gesucht. Die Lösung: Die Farbe wird auf eine Metallplatte aufgetragen und – ähnlich wie bei einer Autokarosserie – eingebrannt. Ein Prototyp, entworfen von *Konok*, hängt in der Eingangshalle. Sechs junge Schweizer Konstruktivisten liefern nun für sechs weitere, grossformatige Tafeln Entwürfe, die im Lauf der nächsten Monate von spezialisierten Handwerkern ausgeführt werden.

Ganz bewusst hat sich Jack Waser für Kunstwerke entschieden, die nicht ein für allemal auf die Wände gemalt sind. Zwei bis drei Jahre sollen die Bilder an den fürs erste vorgesehenen Plätzen hängen. Dann werden sie ausgetauscht. Vielleicht sogar verkauft, zu einem Preis, der die Bestellung eines neuen Werks erlaubt. Jack Waser betont: «Es freut mich, dass die Künstler mit diesen Aufträgen auch Anregung erfahren. Konok erklärte mir, dass er über diese Arbeit neue Möglichkeiten für sich entdeckt habe, dass er nun wisse, dass er auch Bilder für Aussenwände oder für eine Schwimmbadwand schaffen könne.»

Kunst als Selbstverständlichkeit

Der dritte Pfeiler im Waser-Kunstkonzept sind die unzähligen Bilder, sowohl Originale als auch Grafiken, die in den Korridoren und Büros hängen. Stilistisch liegt der Schwerpunkt beim Konstruktivismus. Jack Waser hat seine Kunstbegeisterung schon lange über die vier Wände des eigenen Büros hinauswachsen lassen: «Heute wollen meine Mitarbeiter Kunst. Wenn ich im Betrieb ein Bild vom Nagel nehme, dann kommt sicher jemand und fragt mich: Aber Sie hängen doch wieder etwas auf? Seit wir in Buchs sind, haben wir 35 bis 40 neue Leute. Zu meiner Überraschung meldeten sich bald einige von ihnen und fragten mich, ob sie eines der Bilder nach Hause nehmen könnten, wieviel es koste. Ich gebe ihnen die Bilder dann zum Ankaufspreis und hänge etwas anderes auf. Ob das Bedürfnis nach Kunst auch ein Bedürfnis nach guter Kunst ist, weiss ich nicht genau. Einige Mitarbeiter beschäftigen sich sehr intensiv mit Kunst, haben kleine Sammlungen und gehen in Ausstellungen. Unser Setzerei-Korrektor hat beispielsweise aus eigener Initiative für die jetzige China-Ausstellung im Kunsthaus verfasst».

Viele Unternehmen haben Angst vor moderner Kunst, Angst vor der Schreckwirkung, die sie auf die Kunden ausüben kann. Jack Waser macht andere Erfahrungen. Die meisten Besucher reagieren sehr positiv, nur wenige sind überrascht oder gar schockiert. «Verreckte Chaib, bin ich hier eigentlich in einer Galerie oder in einer Druckerei?»

Wie kommt ein Kaufmann dazu, sich so leidenschaftlich für Kunst einzusetzen, sich als Auftraggeber zu betätigen und sich bei Kollegen und Kunden dafür stark zu machen, dass sie nicht nur Wandkalender und Poster in die Büros hängen?

Jack Waser wollte als junger Mann Kunstmaler werden. Sein Vater setzte aber seine Überzeugung durch, es gebe genug brotlose Kunstmaler. Nach der Handelsschule machte Jack Waser eine Schriftsetzerlehre, weil sich im väterlichen Papeteriegeschäft am Limmatquai die kleine Hausdruckerei als ausbaufähig erwies. Dann liess er sich noch als Grafiker ausbilden und besuchte Kurse an verschiedenen Kunstakademien, zum Beispiel an der Grande Chaumière in Paris. Die Malerei wurde nicht sein Beruf, doch sein Hobby. Aus den USA zurückgekehrt, wo er vier Jahre als Werbegrafiker gearbeitet hatte, verlegte er die Druckerei an die Konradstrasse. Schon bald gehörten Künstler und Galeristen zu den regelmässigen Kunden. Wer seine Drucksachen nicht bezahlen konnte (oder wollte?), liess ein Kunstwerk zurück. So wuchs die Sammlung des Druckers und Sonntagsmalers rasch an. «Eines Tages hat mich meine Frau gefragt, ob es mir eigentlich klar sei, dass ich bald so, bald anders male? Es wurde mir darauf bewusst, dass man als Sonntagsmaler nichts Eigenständiges schaffen kann, dass Kunst den vollen Einsatz erfordert. Deshalb habe ich den Pinsel weggelegt.»

Peter Killer

Züri Leu

Freitag, 6. Juni 1980

*

Grosser Aufmarsch war letzte Woche in der Galerie **Istvan Schlégl,** wo Künstlerin **Margaretha Dubach,** Zweierbeziehung des Psychiaters und Bestsellerautors Professor **Jürg Willi** («Die Zweierbeziehung»), ihre Objekte ausstellt. Margaretha Dubach, spätestens seit sie ihre Werke in der «Soft Art»-Ausstellung im Kunsthaus zeigte, international «etabliert», freute sich an der Vernissage über einen prominenten Fan: Gehirnchirurg Professor **Gazi Yasargil** kaufte eines der Objekte. Im Gedränge ausserdem gesichtet: Kunstmäzen **Jack Waser,** Seidenverband-Direktor **Carlo Zendralli,** Rechtsanwalt Dr. **Thomas Bär,** Plastiker **Josef Staub,** die Künstler **Brigitta Malche, Marguerite Hersberger, Thomas Konok.**

Berner Kunstmitteilungen

Kunstmuseum Bern
Bernische Kunstgesellschaft
Verein der Freunde des Berner Kunstmuseums
Verein Kunsthalle Bern

200/201

Offizielles Organ. Jährlich 8 Nummern
Redaktor: Dr. Sandor Kuthy, Hodlerstrasse 12, 3011 Bern September/November 1980

Gerhard Howald, Kirchlindach
Rena Hubacher, Bern
Dr. Markus Hulliger, Bern
Humboldtianum Bern
Silvia Hunziker, Bern
Lucie Imhof, Muri
Marguerite Immenhauser, Bern
Verena Immenhauser, Bern
Dr. Christian Jaquet, Boll
Monique und Florence Jaquet, Boll
Paula Jost, Bern
Karton-Fabrik Deisswil
Käseunion AG Schweiz, Bern
Kästli & Co. AG, Bern
Kehrli & Oeler AG, Bern
Lilly Keller, Montet
Fritz Kobi, Bern
Heinz-Peter Kohler, Biel
Dr. Peter und Enrica Kohli, Wabern
Dr. Beat König, Muri
Eberhard W. Kornfeld, Bern
Lisbet Kornfeld, Bern
Urs Krähenbühl, Kehrsatz
Dr. Alfred Krethlow, Muri
Walter Kretz, Bern
Prof. Dr. Jost Krippendorf, Bern
Carmen Kummer, Bern
Kuoni Reisebüro AG, Bern
Kursaal Bern
Oscar Langhart, Bern
Brigitte Lauri, Bern
Werner O. Leibundgut, Bern
Margrit Liechti, Bern
Dr. Peter Leuenberger, Bern
Loeb AG, Bern
François Loeb, Bern
Fritz Loeb, Küsnacht
Losinger AG, Bern
Oswald Lüdemann, Bern
Dr. Paul Luder, Muri
Jasmin Malex, Bern
Ernst Marti AG, Kallnach
Repro Marti AG, Hinterkappelen
Mathys & Götschmann, Bern
Joy Matter, Bern
Youri Messen-Jaschin, Rickenbach
Meyer-Müller AG, Bern
Genossenschaft Migros Bern
Mario Moneda, Bern
Alfred Müller, Bern
Erika Müller, Bern
Susanne Müller, Bern
Rudolf Mumprecht, Köniz
Dr. Hans Naef, Bern
Andreas Niederfriniger, Bern
Papierfabrik Biberist
Pelikan-Werk, Günther Wagner, Adliswil
Ruth Pfister, Bern
Rolf Pillichody, Bern
Prolith AG, Köniz
Rank Xerox AG, Bern
Hugo Ramseier, Bern
Ramseier AG, Bern

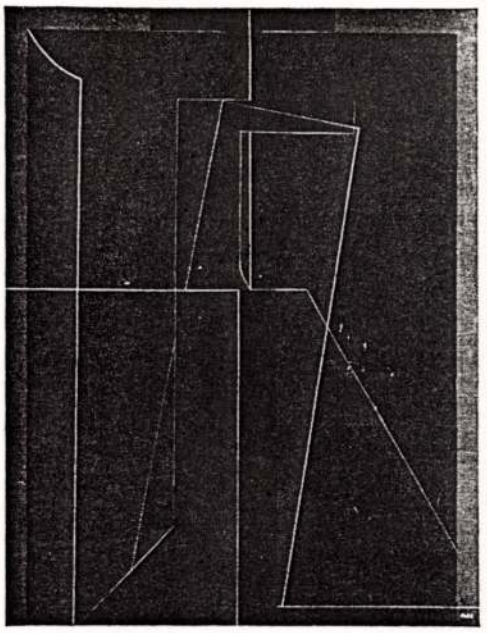

Thomas Konok: Graphidion sur noir, III. 1977 – Schenkung Galerie Schlégl

Christine Ramseyer, Bern
Karl Rechsteiner, Bern
Refresca AG, Bolligen
Dr. Max Rentsch, Zollikofen
Restaurant Aarbergerhof, Bern
Restaurant Lorenzini, Bern
Restaurant Rathaus, Bern
Berti Richard, Bern
Walter A. Ritschard, Bern
Dr. Alice Rössler, Neunkirchen
Dr. Robert und Else Ruckli, Bern
Reinhard Rühlin, Bern
Anton Ryf, Bern
Herbert Sägesser, Bern
Roni Segal, Bern
Sigrist & Büchi AG, Bern
Franz Sommer, Bern
Samuel Sommer, Bern
SPAN
Erich und Denis Spring, Muri
Schären & Liechti AG, Bern
Suzanne Schaetz, Bern
Schauspielschule des Konservatoriums, Bern
Therese Scherer, Bern
Scherz AG, Bern
Marianne Schiess, Bern
Hans Schlegel, Bern
Hansrudolf Schlup, Stettlen
Margrit Schmidt, Bern
Farbwaren Schneider, Bern

180.

GALERIE KOPPELMANN

INH.: INGRID KOPPELMANN
HAUPTSTRASSE 75
D-5090 LEVERKUSEN 1
TELEFON 02 14 – 4 94 49
GEÖFFNET: DI–FR 14–18.30 UHR / SA 10–14 UHR

Zur Ausstellungseröffnung
am Freitag, dem 29. August um 20 Uhr
laden wir Sie und Ihre Freunde herzlich ein

„Vom Rationalen in der Kunst"

29. August – 4. Oktober 1980

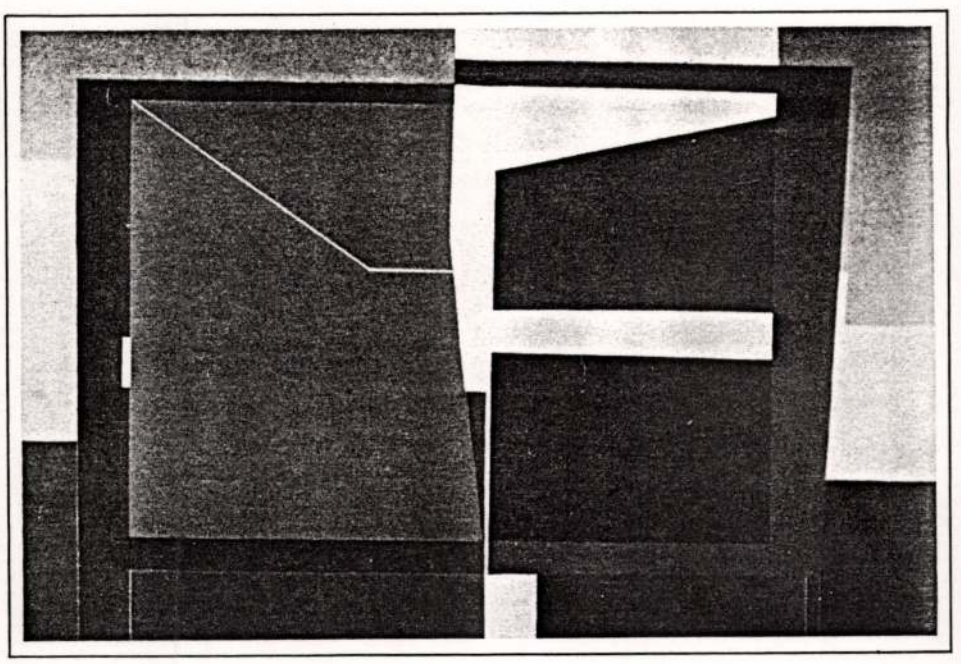

Thomas Konok
geb. 1930 in Budapest/Ungarn
Lyrischer Konstruktivismus

181

GALERIE HILGER + SCHMEER

Die Galerie
im Hochhaus
Hanielstraße 36
4100 Duisburg 17
Tel. 02136/34040

THOMAS KONOK

BILDER

Ausstellung vom 6. August — 11. September 1980
Vernissage am 6. August, 20.00 h

Sie und Ihre Freunde sind herzlich eingeladen.

Di—Fr 15.00 — 19.00 h — im August nur nach Vereinbarung

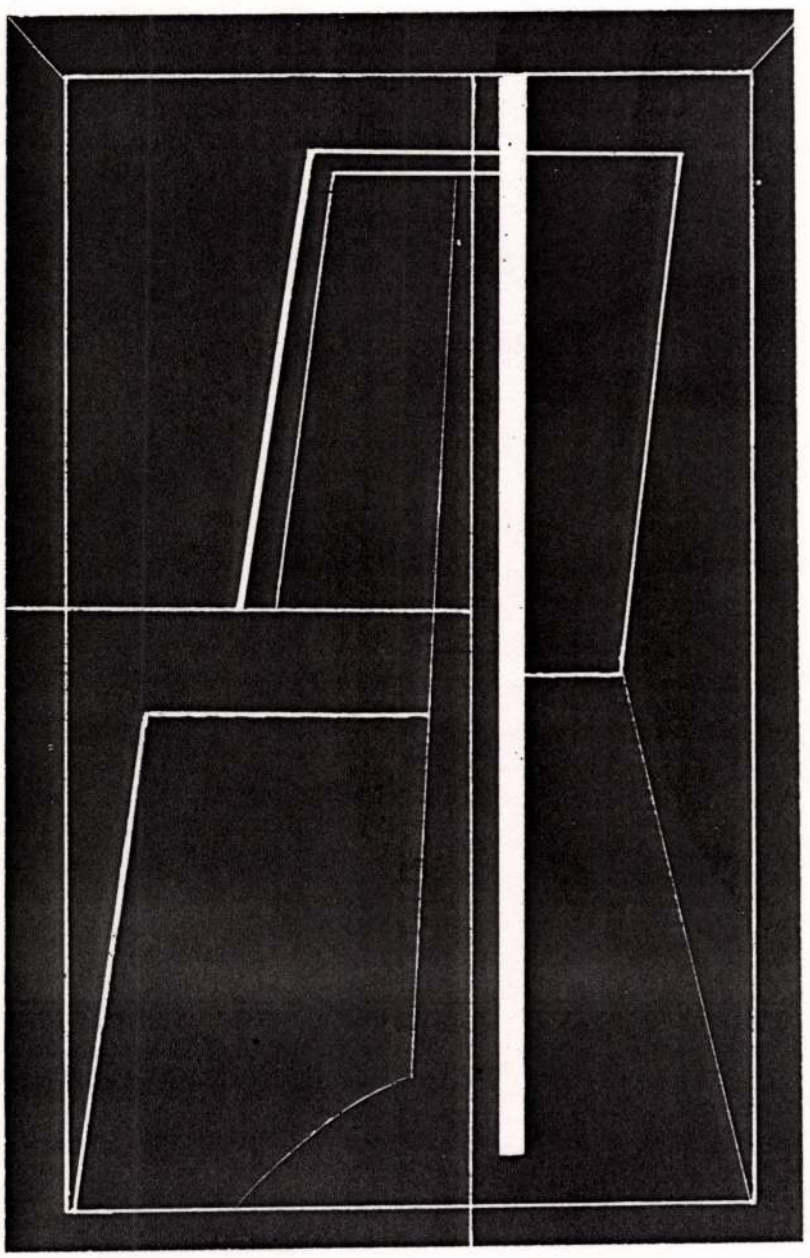

Dísztelenül hangzik, szárazon roppan a szó, s mégis nagyon sokat takar: Konok Tamás festőművész műveiben hazaérkezett. Útipoggyásza terebélyes; tartalma gazdag, izgató és megnyugtató. Három évtized, benne huszonhárom, külhonban megküzdött év művészi kísérleteinek, útkereséseinek és a saját festői hang és rang megtalálásának bizonyítékait tárja a régen elhagyott város, az ifjúság emlékét őrző haza közönsége elé. Tanulságos, elgondolkoztató festőpálya íve feszül horizontunkra. Az elbocsátó lendületet – ez kétségtelen! – az itthon végzett tanulmányokból merítette. A régi utak járhatatlanságáról Párizs győzte meg. A minden avulttal nyíltan szakító, sokadszor feléledő, már-már konvencionálissá váló elvont művészet áradó ereje sodorta magával. Termékenyítőleg hatott felfogására találkozása az építészettel. A hajdan Duna-parti tükröződéseket, ártéri fákat, öreg háztetőket – hagyományos teret – ábrázoló festőnövendék az indulatokat lobogtató expresszív képek korszakán túllépve, újra a tér, de most már egy tiszta, tárgyszerű elemektől mentes tér alakításához érkezett el. A keresés gyötrelmeit a magáratalálás öröme váltotta fel. Konok festményei látszólag a hideg ész logikájára épülnek. Világos rendszert alkotnak és tükröznek. A három rétegben tagolt tér alapját a vászon síkja testesíti meg. A formák – a második síkon rendeződve – az elhatárolást szolgálják, a kép karakterét emelik ki. Zömében egyenesekkel, ritkábban ívekkel szegett mértani síkok rendeződnek szerkezetbe. Ellentétek, feszültségek, egyensúly és harmónia kiemelésének eszközei. Meghatározó tulajdonságuk a szín, amely a Konok-képen visszafogott, finoman modellált, szinte zeneileg összhangosított. A rációval örökös küzdelmet vívó lírai alkatú festő akaratának hű szolgája. A mű befejezettségét – a harmadik mezőben – a vonalak biztosítják. A tisztán szárnyaló rajz hangsúlyos eleme képalkotásának. Értéke, minősége, metsződései, iránya, téri szerepe döntően megszabja a mű jelentését, mondanivalóját. Ez pedig – az elvont formai rend ellenére – korszerű, humánus tartalmat jelent. A színekben rejlő érzelemgazdagság, a mérnökien pontos szerkesztés, a kivitel magas színvonala, művessége olyan értékek, amelyek korunk szelleméből fakadnak, s egyértelműen e kor emberéhez szólnak.

SALAMON NÁNDOR

T h o m a s K o n o k , 1930 in Budapest geboren, seit 1959 in Paris niedergelassen, hat ursprünglich im Hauptfach Musik studiert, einige Jahre später aber sich für die bildende Kunst entschieden, der er sich seither voll und ganz mit stetig wachsendem Erfolg als Maler gewidmet hat , und weiterhin mit eminenter Begabung widmet.

Dennoch ist bei ihm mitunter noch heute eine verbindende Brücke zwischen den Disziplinen Malerei einerseits und Musik andererseits spürbar, so etwa wenn der Künstler versucht, seiner Malweise ein System zugrunde zu legen, das sich an vokal und instrumental etablierten Ordnungen musikalischer Praxis zu orientieren scheint. Hinzu kommt, dass neben den Ordnungen der Orchestrierung auch Begriffe und Vorstellungen bühnenbildnerischer Provenienz mit hinrinspielen, die das Netz der Ueberschneidungen weiterhin verdichten und bereichern: und dies alles, obwohl Konok jede Assoziation zum Gegenstand seit Jahren hinter sich gelassen hat.

Aus dieser komplexen Art der Uebermittlung lassen sich wichtige Schlüsse auf die den Werken des Künstlers zugrunde liegenden Theorien und Absichten herleiten. Der Begriff 'Materie' ist bei ihm so zu verstehen, dass 'Grundräume' organischer Natur wie Erde, Wasser, Luft zu lebendigen Mitträgern der daraus erwachsenden 'Gestalt' einschliesslich aller 'Gestalt' - Eigenschaften werden, mittels derer der Mensch und Kübstler Konok sein Fühlen und Denken auf uns zu übertragen sucht.

Ergänzend ist die Bezeichnung 'Form' unentbehrlich für Oeffnung des Raumes, aus dem die Gestalt innerhalb des vorgestellten Bildraums auf uns zutritt, ohne den Abstand vom Grundraum zu verleugnen. Die malerische Funktion dieser zunächst flächig konzipierten Gestalt wird weiterhin durch ordnende Linien-Akzente erläutert und geklärt. sowie im Hinblick auf die Gesamtfunktion des Werkes mit zunehmender Eindeutigkeit determiniert.

Die auf diese Weise geschlossene Totale des malerischen Vorgangs , die auf jeder der drei Stufen mit einer spezifischen Bildmission auftritt, findet sich in ihrer Gesamtheit zu einer Konok - eigenen Art der Bild- Architektur zusammen , die auch gewissen philosophisch bedingten Denkanstössen Spielraum gestattet.

Eine Auseinandersetzung mit Thomas Konoks Kunst auf diesem oder jenem Gebiet ist unvollständig, wenn sie nicht auch einen Hinweis auf ihre ausgeprägt philosphischen Hintergründe enthielte.

Louis Carlos

NÉPSZABADSÁG

1980. szeptember 9., kedd — AZ MSZMP KÖZPONTI LAPJA — XXXVIII. évfolyam 211. szám

Fogadás a brazil nemzeti ünnep alkalmából

A brazil nemzeti ünnep alkalmából *Francisco de Assis Grieco*, a Brazil Szövetségi Köztársaság budapesti nagykövete hétfőn fogadást adott rezidenciáján.

A fogadáson részt vett *Garai Róbert* külügyminiszter-helyettes, *Udvardi Sándor* külkereskedelmi miniszterhelyettes, valamint gazdasági és kulturális életünk több más vezető személyisége. Jelen volt a budapesti diplomáciai képviseletek sok vezetője és tagja is.

AZ ELNÖKI TANÁCS kijelölte az ENSZ-közgyűlés 35. ülésszakán részt vevő magyar küldöttséget. A delegáció vezetésével Puja Frigyes külügyminisztert bízta meg.

SZAKSZERVEZETI KÜLDÖTTSÉG utazott vasárnap Jakab Sándornak, a SZOT főtitkárhelyettesének vezetésével a Koreai Népi Demokratikus Köztársaságba, a Koreai Egyesült Szakszervezetek Központi Tanácsának meghívására.

A FEJÉR MEGYEI amatőr fotóművészet jelenét reprezentáló kiállítás nyílt meg Székesfehérvárott, a megyei művelődési központban. Az amatőr fotósok hatodik alkalommal mutatkoznak be közösen; negyvenhét szerző száznál több papírképét és nyolcvan színes diapozitívját láthatja a közönség.

HATODIK ALKALOMMAL kezdődött NDK-hét hétfőn a debreceni Centrum Áruházban. A moyerswerdai magazin több mint hatmillió forint értékű áruválasztékából vásárolhatnak a vevők.

A SZALONIKI nemzetközi vásáron, amely vasárnap nyitotta meg kapuit, a Hungexpo 240 négyzetméternyi fedett területen szervezett magyar árubemutatót. Többek közt a Gamma Művek orvosi műszereket, a Ganz Műszer Művek különböző mérőeszközöket kínál a vásárra látogató külföldi partnereknek.

KONOK TAMÁS, Párizsban élő magyar származású festőművész első magyarországi önálló kiállítása nyílt meg Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A száznál több festményt, grafikát, monotípiát és kollázst később Budapesten is bemutatják.

HÍREK

Magyar Nemzet

Péntek
1980. szeptember 5.
XXXVI. évfolyam
208. szám

NAPLÓ

Szeptember 5

Fotóhatások a képzőművészetben címmel tizenhét fiatal magyar képzőművész tárlata nyílt meg csütörtökön Berlinben, a Magyar Kultúra Házában.

△

Huszadik évadját nyitja meg a Thália Színház szeptember 18-án, s az első előadáson a Thyl Ulenspiegelt mutatja be a társulat. A későbbiekben bemutatják Fejes Endre: Szabadszombat című darabját. Műsoron lesz Kassák Lajos: Egy ember élete című műve, amelyet Kassák Lajosnéval és Elbert Jánossal együtt alkalmaznak színpadra. A Bartók-centenáriumra — Ábody Béla és Kristóf Károly közreműködésével — felújítják a Bartóklánat, amelyet 1971-ben mutattak be. A tanácsadó ez alkalommal is ifj. Bartók Béla lesz. Csörsz István „Sírig tartsd a pofád!" című művéből musical készül Ádámis Anna verseivel. A külföldi szerzők művei közül Hochwälder: A szent kísértet és Hochhuth: Jogászok című művét adják elő. Ez év végén, vagy a következő év elején megnyitják a Thália-stúdiót. Az egyik stúdióprodukció „Karola és kora" címmel — az Arizona múlató történetét ismerteti meg a nézőkkel.

○

A Midi Libre című nagy haladó délfrancia napilap cikket szentelt a budapesti Liszt Ferenc zenekar nagyszerű szereplésének a villevielle-i fesztiválon. Az együttes Mozart-estjéről azt írja a francia kritikus, hogy az előadást „tökéletes báj és egyöntetűség" jellemezte, éspedig „a legtisztább mozarti szellemben". A lap dicséri a Weiner-darabokat, kiemeli a Brahms-táncokat, majd a legmelegebb magasztaló szavakkal méltatja a Bartók-műveket.

◆

Több kisgalériában nyílik kiállítás szeptemberben: ötödikétől, péntektől. A kortárs festőművészet tartja bemutatóját a Nagy Balogh János kiállítóteremben; 7-én, vasárnap a paksi atomerőmű művelődési központja előtt nyílik meg Szabady Veronika szoborkiállítása; a Csepel Galéria '80 közös tárlatot rendez 9-től, kedd től Buna Konstantin grafikáiból és Kiss László szobraiból; a Ferencvárosi Vasutas Művelődési Ház szeptember 15-től várja a látogatókat, Pauli Mihály festő kiállítására.

♡

A tévénézőknek is van klubja Kőbányán, a Pataky Művelődési Házban. Szeptember 15-én klubfoglalkozásukon Antal Imrét látják vendégül.

Megkezdődött az oktatás több éves szünet után, a győri Liszt Ferenc Zeneiskola felújított épületében.

◆

Kiss Zoltán László festményeinek kiállítása szeptember 20-ig van nyitva a Studió-galériában.

♡

Minek néz engem címmel a Mikroszkóp Színpad vendégszerepel Kőbányán, a Pataky Művelődési Házban szeptember 22-én, este fél hét órai kezdettel.

◆

Szőnyi Jenő festőművész kiállítása az óbudai klubházban szeptember 12-én nyílik meg.

♥

Hősszerelmes, filmbonviván, jellemszínész, sanzonénekes — mindezt elmondhatni Ráday Imréről, aki hetvenötödik születésnapjához érkezett. Kevesen emlékezhetnek már a kezdetekre, székesfehérvári vagy kaposvári teátrista korára. Alighogy Forgács Rózsi Kamara Színházában megtelepedett, máris Németországba ment, az UFA szerződtette, Berlinben forgatott 1926-tól 1929-ig. Hazatérte után, már a harmincas években a magyar filmközönség kedvence lett. Ez idő tájt a Belvárosi Színház, a Magyar Színház, majd a Vígszínház tagja. Később 1945-től a Nemzeti Színházban, a Vidám Színpadon, a Pesti Színházban játszott. Segítette talentumával az akkoriban megszületett József Attila Színházat, végül is onnan vonult nyugalomba. Az ifjabb nemzedékek televízió-játékokból ismerik, színpadon vendégszínészként láthatták: néhány esztendeje a Thália Színházban, Zsolt Béla Erzsébetváros-ában ismerkedtek meg ezzel a vonzó és közvetlen játékú színésszel, félszázad magyar színházművészetének tanújával. Társalgási stílus, sallangtalanság, szellemesség, könnyedség jellemzi ezt a „közönség kedvenceből" kiváló karakterszínésszé érett művészt.

△

Konok Tamás, Párizsban élő festőművész tárlatát Borsos Miklós nyitja meg szeptember 7-én a győri Xántus János Múzeumban.

◆

A magyar nyelv hetét tavasszal tizenötödik alkalommal rendezik meg, ezúttal Budapesten. A nyelvvédő hét vezérgondolata ez alkalommal a társadalmi élet megnyilvánulásai és a nyelvi kifejezési eszközök kapcsolata lesz.

1980.
SZEPTEMBER

győri műsor

Egy festő Párizsból

KIÁLLÍTÁS ELŐTT — KONOK TAMÁSNÁL

A Martinovics téri vendégotthonban kerestük meg Konok Tamás festőművészt. A kényelmes műteremmé átvedlett lakásban a megszokott rekvizitumok között készül első hazai kiállítására. Rendezgeti a képeket, az utolsó simításokat végzi, keretez, üvegez, javít, de még fest is újabb, kisebb dolgokat. Örül az egymásra találásnak, élvezi a város vendégszeretetét.

— Sokfelé jártam a világban, hiszen elmúltam ötvenéves. Feleségemmel Párizsban élünk, munkánk, szerződéseink Zürichhez kötnek. Voltam ösztöndíjas Amerikában, de ilyen ideális környezetben még nem volt alkalmam dolgozni.

— Évtizede gyakorlata hazai kiállításpolitikánknak a külföldön élő művészek bemutatása. Miért éppen Győrött lesz az első Konok-tárlat?

— Nem itt születtem, de eszmélésemben, pályaválasztásomban döntő szerepe volt a városnak. Itt jártam iskolába. Számos társam, barátom ma is lakója. Nem frázis, ha úgy érzem: hazajöttem. Érthetően örültem a meghívásnak. Semmi áldozat, nehézség nem riaszthatott el a bemutatkozás lehetőségétől.

— Szóljunk pár mondatnyit az előzményekről!

— Zenei pályára készültem, aztán festőnek jelentkeztem. A főiskolán Bernáth mester okított. Jól indultam. Elismerő kritikák kísérték szárnypróbálgatásaimat. Elnyertem a Derkovits-ösztöndíjat s több, fiataloknak ősztott díj is jutott nekem.

— Mit és hogyan festett akkoriban?

— A természet látványát követően plein air tájakat, csendéleteket. Dunaújvárosban figurális képeket is csináltam. Munkáim Varsóba, Prágába is eljutottak, mégsem voltam elégedett.

— Kiállításra kerülő alkotásai azt mutatják, messzire tért ifjúkora festőideáljaitól. Mikor következett be a fordulat?

— Első párizsi tanulmányutam felkavart, válságba sodort. Rá kellett jönnöm, a világ művészete régen túljutott rajtunk. A második út eldöntötte sorsomat. Előbb expresszív, még természethez kötődő kompozíciókat festettem. Majd kollázsok következtek. Ezekből mutatunk be párat. Később a szerkezetes elem erősödött fel. Kevés színre hangolt, sajátos térértelmezést kifejező művek születtek. Ezeket érzem igazában egyéniségem megtestesítőinek. A tárlat gerincét ezek alkotják, több nagyméretű kép társaságában.

— Mikor láthatjuk mindezt?

— A tárlat szeptember 7-én nyílik a győri Múzeumi Képtárban. Borsos Miklós vállalta nagyon kedvesen bemutatásomat. Neki kapcsolataink felmelegítésében is komoly érdemei vannak.

— S hogyan tovább?

— A győri szereplést a budapesti követi. A Szépművészeti Múzeumban nyílik majd a tél folyamán. Közben kötelezettségeim Zürichbe szólítanak. Esetleg Párizsba is, lesz dolgunk, de mindez távoli még. Egyelőre minden gondolatom ez a kiállítás, amelyet — mintegy hetven tárlattal mögöttem is — érthető izgalommal várok.

— Sok sikert kívánunk a „hazatérő" festőnek.

— Köszönöm.

S —

kiállítás

KISALFÖLD

AZ MSZMP GYŐR-SOPRON MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

GYŐR, 1980. SZEPTEMBER 9., KEDD ÁRA: 1,20 FORINT XXXVI. ÉVFOLYAM, 211. SZÁM

Egy festő Párizsból

Borsos Miklós nyitotta meg vasárnap délelőtt Győrött, a Xantus János Múzeum Alkotmány utcai képtárában *Konok Tamás* Párizsban élő magyar festőművész kiállítását. (A művész pénteken délután a kiállításra meghívta a megye politikai, társadalmi és kulturális életének vezetőit, képviselőit, de sokan érkeztek Budapestről is. A vendégek között ott volt *Fock Jenő* nyugalmazott miniszterelnök, *Háry Béla*, a Győr-Sopron megyei pártbizottság első titkára, *dr. Lakatos László*, a Győr városi pártbizottság első titkára és *Szaló Lajos*, a megyei tanács általános elnökhelyettese.

A vasárnap délelőtti kiállításon Borsos Miklós ismertette a művész életútját: Győrött kezdte képzőművészeti és zenei tanulmányait, a főiskolán Bernáth Aurél tanítványa volt. *„Az a mondás, hogy aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni, a festőknél így érvényes: aki festő akar lenni, Párizsba kell annak menni"*, mondta Borsos Miklós, és méltatta Konok Tamás első párizsi útjának izgalmasságát, szépségét, és azt a fogékonyságot, amellyel a művész magába olvasztotta régi és új élményeit. Végül így ajánlotta a közönség figyelmébe a tárlatot: *„Olyan anyaggal jelentkezik Konok Tamás, amely a nyugati világ sok művészeti központjában sikert hozott számára".*

KISALFÖLD magazin

GYŐR, 1980. SZEPTEMBER 13., SZOMBAT ÁRA: 1,60 FORINT XXXVI. ÉVFOLYAM, 215. SZÁM

KRITIKA

Tér, forma, vonal

Konok Tamás tárlata

Konok Tamás Párizsban élő magyar származású festőművész, első hazai tárlatát (festmények, grafikák) rendezte meg a győri Xantus János Múzeum képtára. (A tárlat anyaga a jövő év januárjában a budapesti Szépművészeti Múzeumban is látható lesz.) A budapesti születésű művész gimnáziumi éveit Győrött töltötte; 1948 és 53 között a Képzőművészeti Főiskolán tanult (mestere *Bernáth Aurél* volt); Párizsban 1959 óta él. Műveit önálló kiállításokon francia, olasz, holland, amerikai, angol és NSZK-beli galériák mutatták be.

Ez utóbbiak jelzik: a szakmában elismert, sikeres alkotó. Azok közül való, akiket a nyugtalanság szelleme, egyfajta belső hevület űz a művészi megismerés egyre újabb területeire. Győrött zenei tanulmányokat folytatott — ami különben nem maradt a későbbiekben hatástalan festészetére —, végül mégis a festészet mellett kötelezte el magát. Az ötvenes években a Képzőművészeti Főiskolán természetelvű látásmódra tanították, egy szűken értelmezett realizmus jegyében, amit aztán a festészeti problémák elméleti tanulmányozása során fokozatosan túlhaladt és eljutott az elvont jellegű táblaképfestészet műveléséig. A győri képtárbeli kiállítás e nagy ívű, belső ellentmondásoktól sem mentes alkotói pálya kiküzdött eredményeiről ad számot.

Konok nem azt festi, amit lát, hanem amit tud. Más oldalról megfogalmazva ez azt jelenti, neki filozófiája van. Mégpedig nála először van a filozófia, s azután következik a festészet, az alkotás. Ezt jó tudni, ezért helyes, ha a tárlatlátogató a kiállítás szemlélését nem a falakon függő képekkel kezdi, hanem a második teremben elhelyezett egyik tárló anyagának beható tanulmányozásával, azaz Konok festészetre vonatkozó filozófiájával. Ez alapvetően geometriai elvekre épül. A kiindulást az anyag, közelebbről az önmagában képlékeny téranyag (a vászonra felhordott alapszín) jelenti, aminek a „másik mező", a forma kölcsönöz szigorú lehatároltságot, s végül mindkettőnek a változatos vezetésű vonal ad valódi képi jelentést.

A színek gazdag világa Konok gondolati rendszerében nem jut valódi jelentőséghez, leggyakrabban a fehér és a fekete változatait használja. Annál nagyobb szerepe van nála a vonalnak. Megnyitja a teret, ritmust ad, erőcsomópontokat képez, térérzetet kelt, szűkíti vagy tágítja a teret, optikai elváltozásokat okoz, feszültséget teremt, formaváltoztató szerepe van, a rajznak mélységet kölcsönöz és lüktetést ad, vastagságának mértékével érzékelteti a statikusságot, dinamikája pedig az időbeliséget. A vonal, mint látható, Konoknál központi esztétikai kategóriává emelkedik.

Az elmondottak nyilván jelzik, hogy Konok nem a közvetlen, a mindennapi érzékelésünkben feltáruló valóságból építi képi világát. Aki nála otthonos valóságrészleteket, utcát, házakat, kertet, netán virágokat és jellemfeltáró portrékat keres, bizony csalódik. Persze végső soron az ő képeinek esztétikai világa is a valóságból épül (ugyan mi másból épülhetne?), de a festészet legsajátabb elemeinek — tér, forma, vonal és szín — valóságából. Egy-egy táblaképen létrehozott szerkezettel, szigorú viszonyrendszerrel tárja fel hallatlanul izgalmas, végtelenül gazdag világukat. Amit ilyenformán ábrázol, bár itt meglehetősen sutának tűnik ez a kifejezés, ezért mondjuk inkább így: érzékeltet. Az nem más, mint ismét csak egyfajta festészeti valóság: folytonosság, zártság, ritmus, mozgás és lüktetés. Mindez, valljuk meg, éppúgy nem idegen a közvetlen, a mindennapi érzékelésünkben feltáruló valóságtól, mint az utca, a kert, a virág vagy az arc.

Igaz, vannak azért lényeges különbségek. Felesleges is lenne ezt elhallgatni. A legfontosabb: az effajta képi építés új típusú esztétikai befogadást, figyelmesebb szemléletet követel. Gyanítjuk azonban, ha a szemlélőben megvan a szükséges odaadás és figyelem, akkor egy-egy Konok-képben legalább olyan értékes esztétikai élményre lel, mint mondjuk egy hagyományos, realisztikus ihletettségű táj- vagy arcképben.

Konok táblaképfestészete tehát változatos és gazdag képi valóság felkeltésére képes. Meggyőződésünk szerint azonban, hogy a téranyagról, a formáról és a vonalról szóló, részleteiben egyébként helyenként homályos gondolati rendszerének igazi megvalósulását mégsem a táblakép, hanem, miként e munkáiról készített fényképek bizonyítják, a relief jelenti. Ez ugyanis természetéből adódóan Konok három alapelvre épülő világát kiegészíti egy negyedikkel: a fénnyel, ami, különösen színes relief esetében a táblaképnél gazdagabb és változatosabb esztétikai valóság felépítését teszi lehetővé. Ezért talán nem túlságosan merész a feltételezés, hogy Konok Tamás alkotói pályájának belső logikája szerint ilyenformán a valódi kiteljesedést nem a táblakép, hanem a relief jelenti. Ebben az értelemben a győri tárlat olyan művészi eredmények összegezésének tűnik, amelyek a részben már megvalósított továbblépés irányát is világosan jelzik.

Kloss Andor

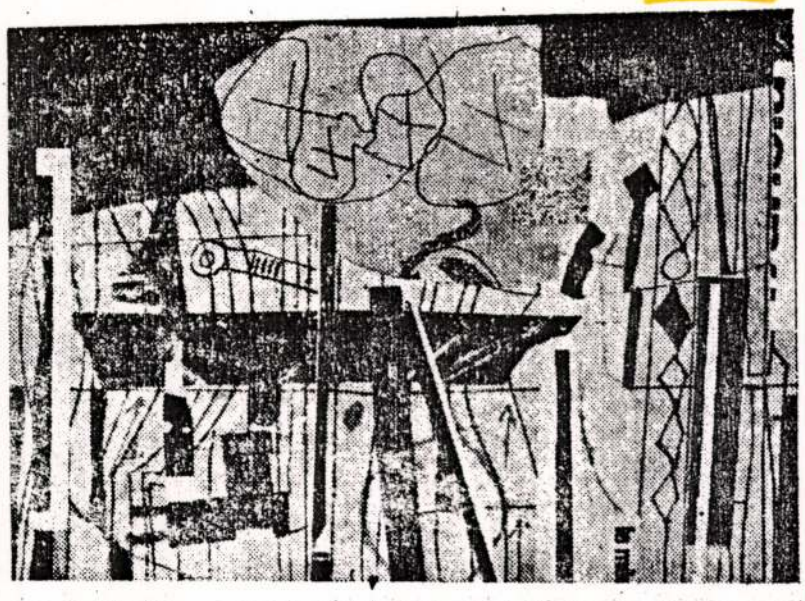

KISALFÖLD

AZ MSZMP GYŐR-SOPRON MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

GYŐR, 1980. SZEPTEMBER 2., KEDD ÁRA: 1,20 FORINT XXXVI. ÉVFOLYAM, 205. SZÁM

A művészetnek „előérzete" van

Beszélgetés Konok Tamás festőművésszel

Szeptember 7-én délelőtt 11 órakor Borsos Miklós szobrászművész nyitja meg Győrött, a Xantus János Múzeum Alkotmány utcai képtárában Konok Tamás, Párizsban élő magyar festőművész első önálló magyarországi tárlatát.

A művész életútját *Salamon Nándor* követte nyomon a Műhely című folyóirat ez évi második számában. Konok Tamás Budapesten született, a család azonban 1937-ben — a művész hatéves korában — Győrbe költözött. *Horváth Dezső* festőművésznél rajzot tanult, a Képzőművészeti Főiskolán *Bernáth Aurél* növendéke volt, akkori természetelvű szemléletét győri tájképek igazolják. 1957-ben Derkovits-díjas, 1957-ben tanulmányutat tesz Párizsban. 1959-ben ismét Párizsba megy, azóta él váltakozva a francia fővárosban és Zürichben, gyökeresen átalakult művészetét viszont az egész világ megismerhette Amerikától Hollandiáig, Svájctól Magyarországig, ahol eleddig csak csoportos tárlaton szerepelt. Győri tartózkodása alkalmából először arra voltunk kíváncsiak, mi újság van Párizsban, a művészetek fővárosában, a világ művészeinek egyik találkozási központjában:

— Párizs most már valóban csak az egyik központja a művészetnek, az is igaz, hogy a legfontosabb. Az úgynevezett párizsi iskola még az ötvenes évek elején is meghatározta a művészeti szellemet, de később polarizálódás ment végbe. A párizsi iskolához kapcsolódva jött létre például Koppenhága és Brüsszel nevének ötvözetéből a Kobra-csoport, aztán egyre nyilvánvalóbbá, erősebbé vált az amerikai művészek jelenléte, hatása. Hogy a legnagyobbat említsem, Rhotko, aztán Jackson Pollock. Az Amerikából elindult popart döntő változást hozott az európai festészetben is. Megszűnt a művészetek elszigetelődése. A popart vezéregyénisége, Andy Warhol New Yorkban openhouse bemutatót rendezett, amelyen a legkülönfélébb dolgok vonzották egymás mellett az érdeklődést. Warholon kívül meg kell említeni Jasper Johns-nak, az action painting képviselőjének a nevét, Oldenburgét, aki ehető szobrokat csinált. Az addig kizárólag keménynek elképzelt tárgyakat elkészítette puha anyagból és ettől azok artisztikussá, érdekessé váltak.

□ — *Mindez olyan véletlenszerűnek látszik, utólag azonban sok mindenről kiderül, hogy nem véletlen...*

— Azt szoktam mondani, hogy a művészetnek „előérzete" van. Hadd utaljak Picasso Guernicájára vagy Dali képére, a Polgárháború előérzetére. A kubizmus más értelmű formameghatározása a huszas években szintén magában hordozta a forradalmak előérzetét. Az 1968-as párizsi diákzavargásokat megelőzte, mintegy „megérezte" a művészet forradalma. Bretonék szürrealista mozgalmának, a szex jegyében fogant művészeti manifesztációjának is megvolt a maga jelentése, ugyanígy a conceptual artnak. Joseph Bays, az Amerikában is elismert nyugatnémet festő, amikor kinevezték az akadémikus düsseldorfi főiskolára professzornak, kiiratta a főiskolára, hogy „minden művészet és mindenki művész". Szétrobbantotta az ottani légkört, és ezt is akarta, fiatalok óriási csoportja tömörült köréje. Ismeretes a természetrajongó koncepció, aztán a Zéró-csoport működése, azon belül is Macke Szaharaprogramja. Elment egy fotóssal a Szaharába, csillogó üvegcserepeket hintettek szét a homokon, az egészet lefényképezték és kiadtak egy csodálatos fotóalbumot. Ez még talán az őrkorszak előrejelzése, a fotók legalábbis olyan hatást keltenek. De már Raffaello Herodorosz kiűzése című képén felfedezhető volt a barokkra való utalás, s a Bauhaussal kezdődött a tárgykultúra, amely végül is eljutott a mai ipari formatervezésig, a design-ig.

□ — *Mihez kezd egy magyar művész Párizsban, kiszakadva megszokott közegéből, felnevelő környezetéből, egyfajta kultúrából?*

— Az adott művészen múlik. A tehetség ott kezdődik, ki tud-e valaki bontakozni, megvan-e a szellemi felkészültsége, hogy ne csupán egy leszűkült világnézet szemszögéből lásson. A magyar lélek nagyon fontos számomra. Örömmel tanultam meg újra Arany János néhány költeményét. Azt is mondhatom, egy külső távlatból könnyebben tudom értékelni a jelenségeket. Továbbá, ami érték idehaza, az valószínűleg egyetemes érték, s ha egyetemes, akkor világérvényű. Bartók zenéje erre igen jó példa. Egy művésznek polihisztornak kell lennie. Ez manapság természetesen lehetetlen, az erre való törekvés azonban kötelesség, kikerülhetetlen. Gondoljunk csak egy űrutazásra, vagy nézzünk meg közelről egy Bugatti motort. Elbűvöli az embert a szerkezet tökéletessége. A prefekció alól a művész sem vonhatja ki magát. Jómagam meditatív típus vagyok, keresem a térfogalmazás, a rend új lehetőségeit, az egyensúlyt, a forma és az antiforma dialektikáját, a statikus rend és az explozív, „irányított" feszültség összefüggéseit. Ez a dialektika egyébként nem csupán a művészet, hanem az élet sajátja. Felfogásom szerint bármit csinál valaki, a végletekig el kell menni, nem szabad a félúton megállni, az eladhatóság esélyeit latolgatni. Akkor tökéletes egy mű, ha hozzáadni, elvenni belőle nem lehet. Ha az 1848-as szabadságharcra gondolok, rögtön Petőfi jut eszembe, Garibaldiról Verdi. És, úgy gondolom, nemcsak nekem. Voltaképpen ez csoda. A művészetben igen ritkán adódik olyan pillanat, hogy valami ennyire népszerű.

□ — *Magyarországon az oktatás egyik nagy adóssága az ízlésnevelés, az esztétikai felkészítés. Létezik-e a probléma Franciaországban?*

— Szerte a világon probléma. Franciaországban is, Svájcban talán kevésbé. Ennek egyik magyarázata, hogy a technikai fejlődés korszakában élünk, megnőtt a reáltudományok jelentősége. A legnagyobb veszélyt mégsem ebben látom, hanem az érdeklődés hiányában. Nincs rémesebb, mint a közöny, az apátia.

Pákovics Miklós

191

Négy város vonzásában

Bemutatjuk Konok Tamás festőművészt

MŰVÉSZET
1980/2

Tisztes polgári élet várt a győri iskolapadokat valaha koptató kisdiókra. Mint társai legtöbbje, ő is megtanulta a leckét, szorgalmasan eljárt a konzervatóriumi hegedűórákra, szabadidejében szívesen rajzolgatott. Le- s felmenő rokonságában, családjában otthonos volt a művészet, de alig hihető, hogy sorsát a festészet körüli tájakon képzelték el szülei. Legfeljebb a muzsikálásban mutatkozó kétségtelen tehetsége jöhetett számba, mint jövendő életpályát meghatározó és elfogadható elem. Érték erős impulzusok a képzőművészet oldaláról is, de talán maga sem hitte, hogy ezek ereje képes lesz pályamódosításra kényszeríteni. Mi mással magyarázhatnánk meg, hogy szorgalmasan készült a zeneművészeti főiskolára, mégis a vásznon, a festékszagú műtermek varázsa ragadta el, s Bernáth Aurél mellé szegődött festőinasnak?

A felgyorsult, zaklatott kor – erről még szólunk – tovaűzte a nyugalmas élet ábrándját. Az indulás látszólag mégis problémamentesnek igérkezett. Annál több rendkívüliség játszott szerepet élete későbbi szakaszában. A hely- és útkeresés küzdelmei valósággal kirepitették a világba, s ettől kezdve sok színhelyen bonyolódó élete négy szilárd pont köré szövődött. A sokáig csak vágyakat tápláló szülőföld, Budapest, az eszmélés, a fiatalság éveinek emlékét őrző Győr, a művészi megújulást, utat mutató, állandó otthont nyújtó Párizs, s a művészeti élet nemzetközi vérkeringéséhez kapcsoló Zürich egyaránt fontos szerepet tölt be a neves művészházaspár tempósan szervezett, szigorú munkával teli hétköznapjaiban.

Nyitott kultúrpolitikánknak, meg nem csekély erőfeszítésnek tudható be, hogy néhány éve megindult a távolba szakadt „elszármazottak" hazalátogatása. Elhidegült kapcsolatok éledtek fel, régi szálakat kötöttek össze ismét. A város a szülő szeretetével próbálta vonzásába csábitani a másutt hírnévre emelkedett alkotókat. Feltétlenül egészséges folyamat ez, amely kihat az egész közösség életére, kultúrájára, növeli önbecsülését, felkelti az értékek iránti rokonszenvét. Kovács Margit, Borsos Miklós végleges és állandó, Illés Árpád időnkénti kiállításai, néhány fiatal – Riger Tibor, Duschanek János, Koller Éva – bemutatkozása után ez év szeptemberében Konok Tamás is a város (s egy kicsit az ország) közönsége elé lép. Alkotásait – festményeket, grafikákat – felesége, Hetey Katalin szobrai társaságában a Múzeumi Képtár fogadja falai közé. A nagy érdeklődéssel várt tárlat kapcsán látjuk szükségesnek, hogy megrajzoljuk a nyugat-európai absztrakt művészetben komoly értékként számon tartott festő pályafutását, felvillantsuk életének legfontosabb mozzanatait, s megkíséreljük műveinek megfejtését, vagy legalább megmagyarázását, értelmezését is.

Élménydús ifjúság

A közel sem teljes Művészeti Lexikon 1966-ban megjelent 2. kötete figyelmet érdemlő módon már számon tartja. Ott olvassuk, hogy Konok Tamás Budapesten született 1930. január 30-án. Édesapja lelkes muzsikus volt, később Győrött hivatásos fényképészként tartott fenn műtermet. Kezdettől ösztönözte fiát a hegedülésre, de végül a családban nemzedékek során követhető másik hajlam kerekedett felül, ugyancsak komoly befolyások hatása alatt az ébredező tudatú fiúban. A budai vár alatt húzódó Toldy Ferenc utcában álló nagyapai ház falait emlékezet óta festmények díszítették. A nagy becsben tartott képek alkotója id. Sándy Gyula festőművész, a századvég elismert pedagógusa, eperjesi, kassai majd budai tanár, Székely Bertalan barátja – Konok Tamás dédapja volt. Az építész nagyapa – ifj. Sándy Gyula műegyetemi tanár (a győr-nádorvárosi evangélikus templom tervezője) – gazdag műgyűjteménye Ferenczy István plasztikáit, rajzait, leveleit is magába foglalta. A féltett, de elbeszélései nyomán megelevenedő kincsek csak fokozták az unoka művészet iránti vonzódását. Első rajzi kísérleteit ugyancsak ő egyengette biztos kézzel, okos szóval. Nem véletlen, hogy a korán elhagyott otthonba nagydiákként is szívesen visszajárt, s szellemdúsító napokat töltött el.

Alig múlt hatéves, amikor a család elhagyta Budapestet. 1937 nyarán telepedtek le Győrött a mai Bajcsy-Zsilinszky utcában. Otthonuk a művelt polgári értelmiség kedvelt találkozóhelye volt. A belvárosban járt elemibe, majd a bencés gimnázium tanulója lett. Párhuzamosan tanult a konzervatóriumban, s sikerrel szerepelt a növendékek hangversenyein, meg szívesen vett részt a még divatos házimuzsikálásban is.

Talán első mesterének, Horváth Dezső festőművésznek – aki akkor a bencéseknél tanította a rajzot – is jelentős érdeme van abban, hogy az együtt jelentkező művészi adottságok, vágyak közül a rajzolás-festés kerekedett felül. A korral lépést tartó iskola szakköri óráin nemcsak a főiskolai felvételre lehetett felkészülni, de a művészet megtárgyalt kérdéseinek hatóra is kitolódott majdnem a kortársak munkásságáig. Az egészséges versengés szelleme akkoriban több tehetséget lendített pályára. Konok Tamás, Patay László, az építész Jáky György egy fészekből repült ki. Nem véletlen máig tartó barátságuk, s hálájuk volt tanáruk iránt.

Az érettségi után a sikeres felvételi vizsga következett. 1948-ban a Magyar Képzőművészeti Főiskola hallgatójaként Bernáth Aurél vette irányitása alá. Egyelőre csak rejtetten éledező konstruktív hajlandóságát pedig Barcsay Jenő hatásának sugara melengette. Művészi alapállását mestere szuggesztív ereje érzékenyen befolyásolta, s késztette a természetelvűség elfogadására. Hatása még sokáig érződött munkáin. Képeinek ismeretében talán hihetetlennek látszik, de a „mesterségnek természetelvű iskoláját, mint alapot és kiindulópontot" ma is a legfontosabb tényezők közé sorolja. A gyökér nagyon erősre fejlődött, s a vélt kibontakozás érdekében sokat tett maga a festő is. A főiskolás évek nyarait a művésztelepeken, de főként itthon töltötte. A város rengeteg élményt, festői témát tárt elé. Időnként Patay Lászlóval közösen ültek, dolgoztak a vizek mentén vagy a távolabbi környéken. Egyetlen alkalommal – 1951-ben – szerepelt a megye művészeinek szokásos őszi közös tárlatán. Tájképeket, csendéleteket küldött be. Több, a város jellemző részleteit ábrázoló festmény készült a következő, még főiskolás években is. (Győri táj híddal, 1953; Jókai utca télen, 1953 stb.) Győri táj című Rába-parti akvarellje a varsói VIT-kiállításon, a Püspökvár télen (1953) pedig a fiatal művészek Csók Galériában rendezett szemléjén képviselte. Szerepeltek korai munkái a Műcsarnokban, az Ernst Múzeumban, de Prágában és Berlinben is. 1953-ban művészeti díjat is nyert, mégis az 1952-es szó-

Ínvárosi főiskolás kiállítás emléke maradt meg benne. Társai közül a legtöbb képpel ő szerepelt, s ezt szemére is vetette a kritika, amely a Szabad Művészetben jelent meg. Az igazsághoz tartozik, hogy elismerően szólt a cikk „határozott tehetségéről", színkultúrájáról, kompozíciós készségéről. Észrevételezte munkáin mestere kézjegyeit, s elmarasztalta könnyedségéért és fölényes technikai tudásáért, óvta a felületességtől és dicsérte a „színharmóniában, ritmuskultúrában (!) és a szerkesztésben rejlő lehetőségeket" kiaknázó képességét. Nehéz feladatok megoldásának letéteményesét látta benne a kritikus.

1953-ban fejezte be főiskolai tanulmányait. A városhoz való ragaszkodását jelzi, hogy diplomamunkája kíséretében további győri tárgyú olajfestmények szerepeltek, bizonyítva az eredményes tanulást. Miközben rendszeresen kiállított, társaihoz hasonlóan ő is a korszak megkívánta, a naturalizmushoz közeli szellemiségű természetelvű képeket festett. Érdekes módon, e tájképein, csendéletein a dominánsan színélmények mellett már szerephez jutott a térben dinamikusan feszülő vonal, amely később képalkotó módszerének sajátosan értelmezett elemévé vált. Dunai kikötő télen című olajfestményén a vízszintesek és feltörekvő ívek, egyenesek – elvonatkoztatva a tárgyaktól – szinte maguktól adják a mai Konok-kompozíciók megfejtését. Meg igazolják végleges elkötelezettségét a tárgyi világ művészetet táplálló forrásához.

Válság és megújulás

Konok Tamás a sematizmus „legvonalasabb" éveiben végezte művészeti tanulmányait. Korai munkáin egyértelműen felismerhető a Szőnyivel és Bernáthtal jellemzett posszt-nagybányai irányzat hatása. Szorgalmasan elsajátította a mesterség fogásait, azonosult a jelentős befolyással bíró, hivatalosan is elfogadott iskola szellemével-szemléletével. Kezdeti sikerei – 1957-ben például a Derkovits-díj és több közületi vásárlás – biztató, nyugodalmas festőpálya lehetőségeivel kecsegtették. Minden lényeges momentum együtt volt ahhoz, hogy beállva a sorba, méltó folytatója legyen azoknak a hagyományoknak, amelyek alig vettek tudomást ötven esztendő változásairól.

Ekkor következett az első, 1957-es párizsi tanulmányút meglepő élményzuhataga. A főiskolai évek alatt, de még később is alig volt lehetősége az akkor indulóknak arra, hogy szélesebb kitekintésük legyen a világ művészetében zajló eseményekre. Érthető, hogy a határt átlépő fiatal (de idősebbek is!) művészek az új iránti, olykor kritikátlan mohósággal igyekeztek tájékozódni, információt, élményt gyűjteni és felhasználni, beépíteni saját, provinciálisnak érzett festészetükbe. Csakhogy szinte megoldhatatlan feladatot jelentett a hazai tradíciók és az időközben számtalan változáson átesett és új eredményt felmutató európai kortárs művészet közötti nagyon mély szakadék áthidalása. Legtöbb festőnknél szükségszerűen vezetett e felismerés a megingáshoz, idézett elő „komolynak tűnő válságot". Konok sem járt másként. A Szajna partján eltöltött hat hónap tapasztalatai sokrétűek, egyúttal felületesek, látszatértékűek voltak. Az új eredmények transzponálása nem ment zökkenő nélkül. Már korábban kísérletezett valami új, önálló kifejezés megteremtésével. Ezeket a próbálkozásokat a sok tisztázatlan probléma alaposan megzavarta. Később maga ítélte tévesnek lépéseit. Így hát az sem meglepő, hogy nem látott kiutat az adott körülmények között. Csupán annak felismerése erősödött meg benne, hogy a korábbi vonal nem folytatható. Alaposabb, elmélyültebb kutatásokra van szükség, amely gyökereiben érinti a képalkotás lényegét.

A teljes szakításra és leszámolásra korábbi önmagával két évvel később került sor. 1959 őszén ismét Párizsba utazott. Most már teljes tudatossággal fogott munkához és határozottan a nonfiguratív festészet irányába mozdult el. Valósággal feloldódott a mozgalmas, élő szellemű, naponta új, friss élményeket termő város forgatagában. A kötés nagyon hosszú időre erősebbnek bizonyult, mint az elhagyott szülőföld. Viszonylag gyorsan sikerült az ideális alkotó munka körülményeit és feltételeit megteremtenie. Elindult az új ösvényen, amelynek végét még nem sejthette. Kezdetben gouache- és monotypia-sorozatokat készített. Fő alkotóelemük a vonal volt; az általa közrefogott formák még a látott világ tárgyaira emlékeztettek. Látszólag merőben más fordulatot vett festészete. Valójában pedig még nem szűnt meg kapcsolata teljesen az előzményekkel, a még őrzött hagyományokkal. Talán ezzel magyarázható első kiállításának kedvező fogadtatása, amelyet a Lambert Galéria rendezett 1960-ban. Nyomába szegődött a figyelem. Rövid időn belül volt kiállítása Washingtonban, New Yorkban, Los Angelesben és Hamburgban. Kiemelkedő volt rotterdami bemutatkozása a Stedeeijk Múzeumban. 1963-ban a Fiatal Festők seregszemléjén a párizsi Musée d'Art Moderne-ben, 1964-ben pedig a fiatal művészek III. Nemzetközi Biennáléján Tokióban szerepeltek munkái. Szokatlanul gyorsan beérkezett művész lett, megbecsült tagja a francia festők népes táborának.

Még egy komoly adalék érdemel megkülönböztetett figyelmet, amelynek érdemleges hatása volt további fejlődésére. 1962-ben megnyerte az amerikai Hartford-alapítvány pályázatát. Egy esztendőt töltött a Los Angeles körzetében levő Pacific-Palisadesben. E szokatlanul kényelmes, az alkotó munka minden feltételét biztosító intézményben dolgozott egy ideig Thomas Mann, Schönberg és Sztravinszkij. Konok számára elsősorban gyümölcsöző emberi kapcsolatokat és termékeny munkót jelentett az ott-tartózkodás. Elkészült műveit az Államok több nagyvárosában bemutatták. A verniszázsokhoz kapcsolódó utazások során kitűnő múzeumi gyűjteményekben tanulmányozta a múlt idők s mai kor számtalan remekét. Döntő élménye mégis a modern amerikai építészet volt. A szüntelen új, olykor fantasztikus megoldásokat produkáló városrendezés megvalósult „művei" láttán őt is foglalkoztatni kezdték a kép, szobor, környezet, épület komplex megjelenésének kérdései. Számtalan példát látott és tanulmányozhatott, amelyek azt bizonyították: igenis van lehetőség arra, hogy már a tervezés műveleteinek kezdetén építész, festő, szobrász együtt gondolkozzon. Így megvalósítható a funkció, szerkezet, anyag, táj és műalkotás szervesebb egysége, az esztétikusabb, emberibb környezet.

E felismerés birtokában tért vissza Európába, s fogott további kísérletekbe. Az amerikai út, mint azt Hans Paalman megállapította, „új nézőpontokkal és formákkal gazdagította festményeit és rajzait". Előbb az olajképeken jelentkezett a váltás: korábban az absztrakt expresszionizmus körébe utalt műveken kollázselemek tűntek fel. Színes papírokat, sajót grafikáinak feldarabolt részeit ragasztotta bele a festett képekbe. E fogós bizonyos térbeliséget, plasztícitást kölcsönzött síkhatású munkáinak. Az elemek vastagsága fokozatosan növekedett a harmadik kiterjedés irányába, mígnem a szobrászati formák térnyerése nyomán a művek már mindjobban különböztek a vásznaktól, grafikáktól. Az út egyértelműen a folreliefek és az önálló vagy az épülettel együtt születő térplasztika felé vezetett. Ezeket a viszonylag kis térmélységű, gazdagon nivellált, fehér „dombormüveket" állította ki 1969-ben a lausanne-i Wiebenga Galériában. A tárlat élénk visszhangot keltett. Bemutatta a svájci televízió, s ennek nyomán figyelt fel törekvéseire egy zürichi építész. Együttműködést ajánlott fel, amely termékeny viszonynak bizonyult. „Konok Tamás nagyszámú reliefet és szobrot valósított meg". (Paalmas) Fémből, kőből, fából készült szobrászati jellegű művei mellett falfestményeken is igazolta (párhuzamosan készült olajképeivel együtt!), hogy egy monumentális hatású, architektonikus kép- (és mű-) építéshez érkezett el, amely „egy új téralakításhoz vezetett" (Konok).

Logikai rend, mívesség, érzelem

Konok Tamás festészete a hetvenes évek közepére teljesen önálló, céltudatosan megszerkesztett formát öltött. Az „új téralakítás" igénye három, jól megkülönböztethető, a műveken szerves egységet, harmóniát képező alkotóelem rendszerén nyugszik. Az egymásra „dolgozott" részek önmagukban is hordoznak bizonyos tartalmat. Alapjuk szerepe van már a vászon textúrájának, a rákerülő alapszínnek (lélektani információkat közvetíthet!) is. A lehatárolt vagy nyitott síkformák alakja, elhelyezkedése párhuzamokat, ellentéteket, feszültségeket, egyensúlyt vagy labilitást képes kifejezni. A harmadik képréteg a vonal kiemelt funkciójára épít, s rendkívül gazdag variációs lehetőségeket rejt. A három elem egymásutánját úgy is értelmezhetjük, mint a teljességre törekvő alkotó folyamat egyes fázisait. A befektetett szellemi és anyagi energiák összegét mégis a komplett, befejezett alkotások adják. „Történet nélküli" képei korunk tudománya és technikája által sugallt új szerkezeti és formai rendet testesítik meg. Alkotójuk a bonyolultság mögött a „természeti törvények egyszerűségét, a dolgok mélyén való harmóniát" (Konok) keresi. Geometrikus absztrakt kompozíciói nem közvetlen tárgyi világból meritenek témát, a már emlegetett erős természetkapcsolatuk mégis egyértelmű. Elvont formákkal, vonalakkal, színekkel, ezek kölcsönhatásának felhasználásával a rendkívül bonyolult tér (s idő) viszonyok vizuális megjelenítésére törekszik.

A felületes szemlélő számára Konok képei nehezen hódíthatóak meg. El kell mozdulni az ortodox természetelvűség alapjáról, fel kell adni a pusztán csak a látszat törvényeit számon kérő igényeit annak, aki érteni és befogadni akarja tartalmukat. Némi erőfeszítést igényel az alkotó gondolatmenetének átvétele, de ily módon sokkal egyszerűbbé is válik az előbb még megfoghatatlan távolságban lebegő képi gondolat. Ezt a lépést érdemes megtennünk!

Képszerkesztő rendszerének alapja három, párhuzamos síkfelület. Az elsőt a vakkeretre gondosan felfeszített, a célnak megválasztott textúrájú vászon testesíti meg a maga anyagszerűségében. Négyszögformája elméletileg végtelen, még nem utal semmi a lehatároltságra. A hagyományos festészetben erre a síkfelületre kerül rá a látható világ illuzionisztikus mása. Konoknál már a tiszta vászon is a gondolatot szolgálja, a szemcsék, dudorok, mélyedések struktúrája később is szerepet játszik a képen. A munka megkezdésekor már csak „egy" lehetőséget szolgál. Nincs semmi helye az esetlegesnek, a véletlennek. Igazi jelentőséget akkor kap a „téranyag" (Konok), amikor valamilyen érzelmi-lélektani indítéktól meglóduló alkotó kedv nyomán felkerül az első festékréteg. Sűrűsége lehet eltérő; az így keletkező, azonos színen belüli tónuskülönbségek már bizonyos térképzetet idézhetnek elő, tevékeny feladatot juttatnak a későbbi megvilágításnak.

A forma a második, már csak képzeletben létező síkon elhelyezkedő réteget alkotja. A jobbára mértani alakzatok legalább két szerepet töltenek be a rendszerben. Az anyagra „vetítve" részben lezárt formává alakítják az e pillanatig még „végtelen" síkot. Az elhatárolás legtöbb képén a két függőleges oldalt érinti, de nem kevésszer a harmadik, sőt a negyedik képszél mellett is megjelennek a paralelogramma vagy szabadabb alakzatok. E művelet koncentrált szerkesztőmunkát igényel, akárcsak a határokon belüli felület további alakítása. Szinte minden festménynyen találkozunk olyan, a többi statikus alakzattól formában, méretben s főként színben elütő, figyelmet irányító idomokkal, amelyek a festmény hangsúlyos részét emelik ki. Az így előidézett kontrasztok nemcsak energiát sugároznak, hanem a művön belüli feszültségeket összefogják és továbbítják. A formák ilyetén elosztása szigorú logikai rendet követ, feltétele pedig a kompozíciós készség magas foka. Emlékezzünk az idézett első kritikára! Ez az adottság már az induló festőnél meglevő s kellően méltányolt tulajdonság volt, akárcsak vonzalma a rajz, a kifejező vonalak iránt.

Kézenfekvő, hogy a maga képi rendjét (saját világát) kialakító festő elvont képein sem mondhatott le e közlőeszközről. A mai Konok számára „a rajz vékony testű orchitektúra". Katalógusait forgatva úgy látjuk, hogy a vonal jelentősége még növekedett is, és egy-egy periódusban szinte meghatározó erőre emelkedett a képen belül. A végső helyzetet rögzítő vonalhálózat egyébként a harmadik, térben hozzánk legközelebbi réteget alkotja. Alkalmazási lehetőségei talán még tágabbak, mint a viszonylag zárt körben mozgó, egyszerű formáké. A vonalak – amelyeknek „világosnak és nyomatékosnak kell lenniük" (Konok) – vastagsága, iránya, alakja, színe, lüktetése, térbeli helyzete, ritmusa, mind megannyi eszköz a képélmény fokozására. Kifejezhet vele teret, mozgást, időbeli viszonyokat. Fontosságát maga a művész is megerősíti: „A vonal megjelenését úgy tekintem, mint az anyagra való írást." Kétségtelenül számos spekulatív vonást felmutató festészete e ponton kapcsolódik – minden elvontság ellenére – a hagyományokhoz. Egyes kompozícióin a finoman szerkesztett hálózat egyenesen téri hatásokat vált ki. Rejtetten, áttételesen a perspektivikus ábrázolás egy-egy elemét is felfedezhetjük. A vonalak minősége, kiterjedése ugyancsak teret, mélységet kölcsönöznek a képnek. A vonalfajták egy csoportja azonban kifejezetten fogalmi vagy egyensúlyi funkciót tölt be. A találkozó vonalak ütközési pontjai egyben a kép súlypontjait is kijelölik. A görbe vagy hajló vonalak az ív irányától, az egyenesekkel alkotott viszonytól függően, feszültségeket szülhetnek, vagy éppen annak oldódását, levezetését segíthetik elő.

Miként az alkotó munka két első szakaszában, úgy a vonalak elhelyezésekor, meghúzásakor is erőteljesen érvényesül a mívesség szándéka. „A világos felépítés, a szerkezet, a rajz tiszta és pontos lefutása, mint rendező és mozgó elem, végleges szituációt teremt a képen ... és logikai rendet" – vallja festőnk. Bonyolult, zaklatott korunk ellentmondásai, a dolgok elrendezése iránti mérhetetlen vágy ott feszül Konok Tamás alkotásaiban is. Nem vezére s nem is utóvédje, „csupán" jeles alakja a mértaniasság tisztaságát a valóságra vetítő művészek népes táborának, de az új térértelmezésen kívül van még egy érdeme: a rendkívül finom, érzékeny líraiság. Hideg ésszel, kemény racionalizmussal szerkesztett, már-már alig fokozható tökéletességig precíz képein olyan vonzó, kristályosan csengő színharmóniákat képes életre hívni, amelyek azt példázzák, hogy az idegen világban, a manipulált emberi-tárgyi-szellemi közegben is sokat megőrzött a magyar lélek rezdüléseiből – legyen bár mégoly elismert és megbecsült tagja is a nyugat-európai, a francia festészetnek.

SALAMON NÁNDOR

193

Magyar Nemzet

Kedd
1980. szeptember 9.
XXXVI. évfolyam
211. szám

NAPLÓ

Szeptember 9

Keleti Márton életművével ismerkedhetnek meg a közeljövőben a televízió nézői. A hét éve elhunyt filmrendező válogatott alkotásait október 19-től vasárnap délutánonként mutatják be a képernyőn.

♡

P. Márkus Emília, a Nemzeti Színház tiszteletbeli és örökös tagja születésének 120. évfordulóján, szeptember 10-én, szerdán 15 órakor avatják fel a Budapest Főváros Tanácsa által felállított síremlékét a Mező Imre úti (Kerepesi) temetőben. Megemlékezést tart dr. Cenner Mihály színháztörténész, közreműködik Újlaky Károly színművész. A síremlék Tóth Júlia szobrászművész alkotása. (33. parcella, I. sor, 18. sírhely).

✠

Konok Tamás, Párizsban élő magyar származású festőművész első magyarországi önálló kiállítása vasárnap nyílt meg Győrött a Xantus János Múzeum képtárában.

◆

Élt köztünk valaha egy nagy tudós, aki életét és sorsát a nyelvtudományokra, a finnugrisztikára tette föl, már ifjonti korától szinte. A dunántúli parasztfiú gyermeksége óta bújta a finnugor rokonságról szóló könyveket. A pesti egyetem bölcsésze, 1914. kora nyarán érkezett meg Suomiba, vágyai csodaföldjére. A finnországi utat kényszerűségből szakította meg; kitört az első világháború és a katonává lett fiú bölcsész az uzsoki harcokban fogságba esett. A hat és fél esztendős tobolszki hadifogságot is törekvései és álmai valóra fordítására használta föl. Megtanult oroszul, finnül és zürjénül, s hazatérve, Budapesten 1921-ben, summa cum laude doktorált. A nevezetes Eötvös Kollégium tanára, a finnugor nyelvészet egyetemi professzora lett, majd akadémikus, a Magyar Nyelvtudományi Társaság elnöke, és a „Magyarosan" című, igen kitűnő régi folyóirat szerkesztője. A felszabadulás után pedig a pesti bölcsészkar dékánja és az első Kossuth-díjasok egyike. A magyar nyelvtudomány egyik csodalényének számított: híres könyvtárával, amelyet Bimbó úti lakásán őrzött, csak Bárczi Géza nagy finnugrisztikai gyűjteménye vetekedhetett. Nem azt a sztereotípiát jegyezném ide, hogy nemzedékeket nevelt, hanem azt, hogy minden tanítványát saját maga fölé emelte. A példátlan szigor és párja nélküli szerénység embere volt, egy személyben. Minden tudományos műve jegyzeteit gyorsírással írta. Híres könyvtáráért vetekedtek a világ finnugor nyervészei: végül a hatalmas hagyaték a Széchényi Könyvtárba került. A nagy tudóst Zsirai Miklósnak hívták. Ma huszonöt éve, 1955. szeptember 9-én halt meg a Kútvölgyi kórházban, tüdőgyulladásban. Tanítványai, míg élnek, már soha nem felejthetik el. Ne felejtse el őt a nem szakmabeli tábora, ne felejtse el őt a nemzet sem. Értünk élt. (r. p.)

✦

RÁBA

A MAGYAR VAGON- ÉS GÉPGYÁR PÁRTBIZOTTSÁGÁNAK HETILAPJA

XXXI. ÉVFOLYAM. 35. SZÁM ÁRA: 80 FILLÉR 1980. SZEPTEMBER 12.

Konok Tamás kiállítása

Elismerésre méltó törekvése Győr vezetőinek, hogy a városból elszármazott neves művészeket igyekeznek aktív részeseivé tenni a megyeszékhely kulturális életének. E törekvés eredményeként gazdagodhatott a város olyan pótolhatatlan értékű gyűjteménnyel, mint Borsos Miklós és Kovács Margit állandó kiállítása.

Most újabb az említett törekvés jegyében rendezett kiállítás kínál igazi „csemegét" a képzőművészet kedvelőinek: *vasárnap nyílt meg a Múzeumi Képtárban Konok Tamás párizsi festőművész kiállítása.*

Konok Tamás 1930-ban született Budapesten, hétéves volt, amikor a család Győrbe költözött. Itt zenét tanult; a Győri Zeneművészeti Konzervatórium növendéke lett, majd 1948-tól a Képzőművészeti Főiskolán — Bernáth Aurél tanítványaként — folytatta tanulmányait. Ösztöndíjasként először 1957-ben járt Párizsban, két évvel később pedig végleg visszatért oda, s ott találta meg művészetének egyéni hangját.

A kiállítást megnyitó *Borsos Miklós* a következőképpen fogalmazta meg Konok Tamás párizsi letelepedésének miértjét: *„némi változtatással ma is érvényes, hogy aki dudás akar lenni, pokolra kell annak menni; aki festő akar lenni, Párizsba kell annak menni."*

Konok Tamás képei bejárták a világot. Győri kiállítása minden bizonnyal nem vált ki egyöntetű csodálatot, áhítatot a látogatókból, sokakat meglep és megbokkent, hogy a képek minden tárgyi kötöttséget nélkülöznek. A figyelmes szemlélő azonban érzékelheti: a szürkék, barnák, fehérek mesteri árnyalatai között száguldozó, hajló, ívelő, vagy merevedő vonalak harmóniája megnyugtat, díszharmóniája felkavar. Borsos Miklós szavaival élve: az európai szellemet képviselő művészetet láthatjuk.

A kiállítás ma délután 17 óráig látogatható.

DAILY NEWS
Tuesday, 9. 9. 1980
Vol. 14. No. 176
5,60Ft
Neueste Nachrichten
from the wires of
the Hungarian News Agency MTI BUDAPEST

HUNGARIAN-BORN FRENCH PAINTER'S SHOW IN GYŐR

(MTI) — Tamás Konok, a Hungarian-born painter now living in Paris, opened his first individual show in Hungary on Sunday in Győr, western Hungary, the town where he spent his childhood.

The artist, now 50 years old, has had several successful exhibitions throughout Europe and in the United States since 1960, when his painting career started.

Konok started his art studies in Győr, then he became one of the pupils of Aurél Bernáth at Budapest's College of Art.

There are 40 paintings and over 60 prints, drawings and collages at the current Győr show. The paintings all feature Konok's characteristic geometric shapes, compositions of scientific precision, their rigid lines, only enhanced by the pastel shades used.

After the exhibition in Győr closes, Konok's works will be exhibited in Budapest. I. FARKAS

TÜKÖR

1980. SZEPTEMBER 21. XVII. ÉVFOLYAM

KONOK TAMÁS FESTMÉNYEI

Győr, Múzeumi Képtár

Konok Tamás muzsikusnak indult; festőnek tanult, készített egy időben falkárpitokat és plasztikákat; de alapjában mindig a tér ábrázolása, a felületek, formák, vonalak harmóniájának megszerkesztése foglalkoztatta. Visszafogott színekkel éles körvonalú mértani alakzatokat fest szokatlan műgonddal. Felületes szemlélő könnyen sorolhatná a „tiszta festészet" vagy a „hard-edge" képviselői közé, de a tévedés lehetőségét a képek zárják ki. Alkotójuk nem éri be a síkok egyensúlyt vagy aszimmetriát célzó elrendezésével: festészete ennél összetettebb.

Kísérletei során — s ebben a fa- és fémdomborművek fontos állomást jelentenek! — önálló térfelfogáshoz jutott el. A vászon síkját önmagában a természet részeként fogja fel: anyaga, textúrája is információt hordoz. A második lépés a felület osztása; a mértanias síkok alakja, nagysága, színe, helyzete hordozza a mondanivalót: egyensúlyt, feszültséget, hangulatot tükröz. A befejező művelet, a vonalháló megszerkesztése és festése adja meg a kép végső karakterét.

Hosszú utat tett meg ez a festő, míg önálló hangját megtalálta. Bernáth Aurél kedves tanítványa volt. Megjárta a természetelvű stúdiumok minden lépcsőjét, de Párizsban rádöbbent arra, hogy ez a festészet kitaposott ösvényeivel számára járhatatlan. Így jutott, szívósan küzdve, tisztes magaslatra a művészi pályán. Képei a világ minden tájáról szerepeltek kiállításokon, modern gyűjtemények őrzik legjobb munkáit. Első itthoni önálló kiállítása húsz esztendő eredményeiről ad számot, ifjonti évei városának tiszteleg vele. *(Képünk a Fekete graphidion című festmény.)*

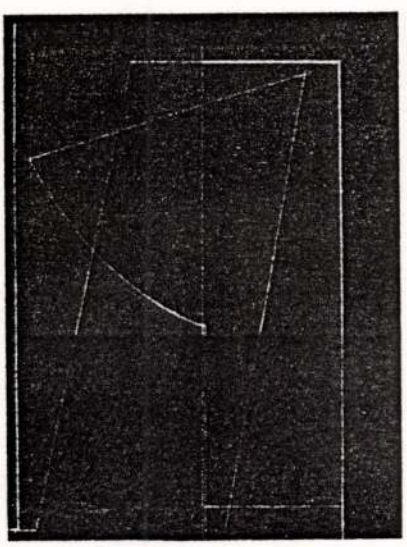

Salamon Nándor

Magyar Hírek
A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGÉNEK LAPJA
XXXIII. évf.
1980. okt. 4.

Krónika

Kultúra – tudomány

Szeptember elsején megkezdődött az új tanév. Az első tanítási napon Pozsgay Imre művelődési miniszter a rádióban köszöntötte az első osztályosokat és a többi diákot, a munka mellett tanuló felnőtteket, a főiskolásokat, egyetemistákat, pedagógusokat.

*

Az elmúlt hetekben hazánk több tudományos nemzetközi konferencia színhelye volt. A kontinens valamennyi országából érkeztek tudósok az Európai Nyelvészek Konferenciájára, amelyen arról is döntöttek, hogy az európai nyelvészek szövetségének két folyóirata a jövőben Magyarországon, az Akadémiai Kiadó gondozásában jelenik meg.

Az UNESCO támogatásával fiatal kutatók nemzetközi iskolája nyílt meg Szegeden. A négy világrészből jött fiatal kutatókat a magyar professzorokon kívül az Egyesült Államok, Anglia, Svájc, a Szovjetunió és más országok neves tudósai oktatják.

Ugyancsak Szeged volt színhelye 300 hazai és külföldi orvos tanácskozásának, amelyen a neurotikusok és általában a pszichiátriai betegek rehabilitációjával foglalkoztak.

*

Kalmár Pál, a harmincas-negyvenes évek népszerű magyarnóta-énekese most ünnepelte 80. születésnapját. Ebből az alkalomból régi felvételek alapján nagylemezét adja ki a Magyar Hanglemezgyártó Vállalat.

*

A Párizsban élő Konok Tamás festőművész kiállítása megnyílt a győri Xantus János Múzeumban. A száznál több alkotást 1981-ben Budapesten is bemutatják.

*

Budapesten ülésezett a Nemzetközi Szociológiai Társaság végrehajtó bizottsága Ulf Himmelstrand svéd szociológus elnökletével.

Ismét visszakerült eredeti helyére, Pannonhalmára, a legrégebbi magyar nyelvemlék, a tihanyi alapítólevél. Az 1055-ben írt pergamentet előzően Budapestre szállították restaurálásra, de kiderült, hogy csak alapos tisztítást igényel. Az oklevelet páncélszekrényben őrzik, csupán különleges alkalmakkor állítják ki. Másolata azonban a tihanyi múzeumban mindig látható.

*

Budapesten, a Szépművészeti Múzeumban rendezték meg a Monte Carlóban alkotó Riez Adalbert Béla kiállítását. A művészt a Magyar Népköztársaság Elnöki Tanácsa a Munka Érdemrend arany fokozatával tüntette ki.

*

Templomok, szentélyek címmel 35 év katolikus építészetéről fotókiállítás nyílt az esztergomi Keresztény Múzeumban.

*

Ráday Imre, a kiváló színész, aki ma is gyakran fellép a rádióban és a televízióban, 75 éves.

*

Útjára indítják a „Lukács György hagyatékából" című könyvsorozatot.

*

A velencei filmbiennálén az elsőfilmesek kategóriájában „Ajándék ez a nap" című alkotásával Gothár Péter fiatal magyar rendező bizonyult a legjobbnak.

*

A milánói operatársulat Tosca-előadásait kíséri a Német Szövetségi Köztársaságban, Hollandiában, Belgiumban és Svájcban a Postás Szimfonikus Zenekar.

*

Prokop Péter, Rómában élő magyar festőművész Kalocsán mutatkozott be képeivel.

BORSOS MIKLÓS ÁLLANDÓ GYŐRI KIÁLLÍTÁSA

„Magyarországon egyedülálló hely"

A zegzugos Lépcső közön fel-felballagott *Borsos Miklós* aranyműves-vésnök közeli munkahelyéről a Káptalan-dombra, ha csendre vágyott, ha teremtő ihletet remélt a Hédervári kápolna színes mozaikján átszüremlő fényben ragyogó Szent László-herma tökéletességétől. Szinte naponta szemügyre vette az öreg házakat. A rómaiaktól kezdve minden kor formálta a hajdani erősséget. Nézegethette bizonyára a most második szülővárosának adományozott műveit befogadó négyszáz esztendős épületet is.

Udvarházként tartották nyilván a „páratlan szépségű, Magyarországon egyedülálló helyet". Az elszármazott művészeit újra magához ölelő dunántúli nagyváros előbb köztereket szépítő szobormegbízatásokkal, kamarakiállítással elevenítette föl a régi kapcsolatot. Kölcsönös jószándék, az egymásratalálás öröme szikráztatta ki az állandó Borsos-kiállítás ötletét. Szorgos, szíves munkálatok után 1978-ban köszönthette *Salamon Nándor* művészettörténész, aki Borsos Miklóssal közösen rendezte be a Martinovics téri termeket. Helyükre találtak a csillogó fehérségű, bazalt keménységű szobrok, bronz kisplasztikák. Tárlóba került száznál több érem. Falakon sorakoznak a korai olajfestmények és a gazdag grafikai termés legjava.

Az iskolával, a világgal harcban álló, egykori bolyongó, szépségre, művészetre vágyó, álmodó gimnazista... a szülőföldről elűzött hajdani ‚hontalan' műveiben végleg hazatalált."

Azóta sűrűbben felkeresi ifjúsága, pályakezdése évtizedeit. Kicsit lehangolódva sétálgat a hajdan szokásos munkás- és hivatalnok telepeknél csinosabb, színes faalkatrészektől, játékos erkélyektől otthonos Gyárvárosban, ahol több mint félszázada megismerte hűséges társát, élete nagy adományát. Ronda oszlopok, kivagyi kerítések csúfítják.

A régi barátok, ismerősök azonban mindig örömre hangolják. Különösen, ha olyan rokonérző, lényét a muzsika és a képzőművészet ikercsillagzatára függesztő művész, mint a Párizsból — a győri múzeum hívó szavára — előbb a Napóleon-házban, majd a fővárosi Szépművészeti Múzeumban a közönség elé álló Derkovits-díjas *Konok Tamás*, Szárnyas örömmel vállalta, hogy megnyitójával, közreműködésével is segíti negyedszázaddal fiatalabb pályatársa hazatalálását.

Itt találkoztunk vele, állandó kiállításán, így érezhettük kétszeresen is jelenlétét.

(Heltai Nándor—Pásztor Zoltán)

1981

199

- KISALFÖLD -

1981. január 30., péntek

Győr és Madách

A győri Xántus János Múzeum Madách-gyűjteménye újabb ajándékkal gazdagodott: *Konok Tamás* festő- és grafikusművész 55 × 33 cm méretű, Madách-vonatkozású alkotásával. A színes grafikát már láthatják az érdeklődők azon az új bemutatón, amely február elején — Győr és Madách címmel — nyílik meg az intézményben.

Hálás szeretettel:

Zoltó Imre

PAUL SEYLAZ

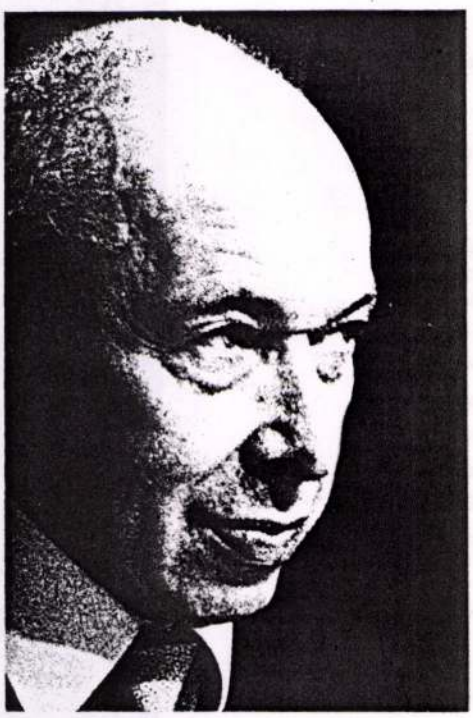

A BÂTONS ROMPUS

PROPOS SUR L'ART

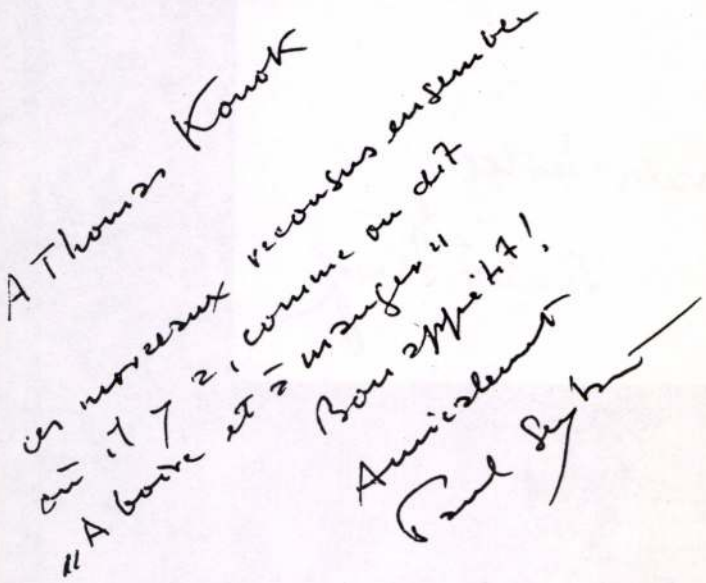

ÉDITIONS DE LA REVUE NEUCHÂTELOISE

© 1981 Editions de la Revue neuchâteloise et Paul Seylaz
Diffusion : Case postale 906, 2001 Neuchâtel, Suisse

Konok

Delacroix écrivait peu de temps avant sa mort: «Le premier mérite d'un tableau est d'être une fête pour l'œil.» Cette notion de fête, de plaisir purement esthétique, est liée aux manifestations de «l'Art pour l'Art» et à la contemplation des ouvrages de l'Abstraction géométrique, en opposition aux œuvres qui se veulent «engagées».

La pratique d'un art à base géométrique se veut dégagée de l'événement, de la contingence. Un peintre d'Espagne, étranger à la véhémence lyrique de ses confrères, nous disait: «Je suis constructiviste; il ne m'intéresse pas de dénoncer les misères et les malheurs; je préfère exprimer sur ma toile le monde que je rêve, l'ordre, l'équilibre, la sérénité.» Un tel point de vue se rapproche de la mystique de Malevitch ou de Mondrian, ou encore de la célèbre déclaration de Platon sur la beauté des droites et des courbes considérées en elles-mêmes.

Thomas Konok, parvenu à l'âge de la pleine maturité artistique, s'inscrit de façon fort originale dans le concert des artistes se vouant à l'abstraction géométrique. Il semble qu'il se soit donné pour tâche, en s'y amusant, de nous surprendre par l'inattendu de ses développements thématiques, de nous conduire sur sa toile d'imprévu en imprévu, en nous assurant toujours d'un équilibre réalisé dans une asymétrie de principe.

En remontant à quelques années en arrière, on constate que l'évolution de Konok s'est développée méthodiquement, tendant à la simplification progressive des éléments constituant la composition. Ainsi, vers 1975–76, dominent de grandes surfaces de tons rompus, allumés d'un ou deux éclats de tons vifs. Des trajectoires d'éléments linéaires, rectilignes et curvilignes, apportent leur mouvement dans la statique des surfaces. Plus tard, une simplification chromatique intervient, donnant priorité aux noirs, gris et blancs. Actuellement, Konok fait un pas de plus vers une épuration visant à dire l'essentiel: il emploie presque exclusivement le tracé blanc sur noirs variés ou le tracé noir sur fond blanc.

Il va sans dire que l'œuvre de Konok, et singulièrement dans les derniers appels progressifs à la concentration, est tributaire d'une technique appropriée. L'emploi des couleurs acryliques (qui a modifié bien des esthétiques de l'art moderne) s'accorde à l'expression sans ambiguïté chez Konok. On ne dira jamais assez, dans l'analyse des œuvres, l'importance du matériau employé et sa correspondance avec les intentions de ces œuvres. La réussite, au-delà des croquis et de la conception, est faite de la connaissance des *possibles* et des *limites* du véhicule choisi.

L'œuvre de Thomas Konok, telle qu'elle apparaît aujourd'hui en son aboutissement et ses promesses de continuité, s'inscrit de façon majeure dans cette «école» antiromantique de l'abstraction géométrique. Aussi bien allons-nous emprunter notre conclusion à un très grand artiste du siècle, lui aussi Hongrois d'origine, Moholy-Nagy: «Les formes mathématiquement harmonieuses, exécutées avec précision, sont remplies de qualités émotionnelles; elles représentent l'équilibre parfait du sentiment et de l'intelligence.»

(Construire, 1979.)

ILLUSTRATIONS

Thomas Konok: *Blancs Coordonnés* 22
Léopold Robert: *Le Retour des Moissonneurs* 27
Braque: *Le Portugais* 43
Braque: *Café-Bar* 44
Juan Gris: *Nature morte au Journal* 47
Carpaccio: *Un des tableaux de la légende de Sainte Ursule* 53
Francesco Guardi: *Dessin plume et lavis* 59
Jasmin: *Le Butin du Vainqueur* 69
Makowski: *Il faut passer le Pont* 74
Radice: *Peinture 1970* 93
Arnaldo Pomodoro: *Sphère* 104
Edouard Kaiser: *Atelier de graveurs* 134
Ch. L'Eplattenier: *Temps de Mars* 145
Madeleine Woog: *Autoportrait* 146
Charles Humbert: *Les Amis 1916* 151

202

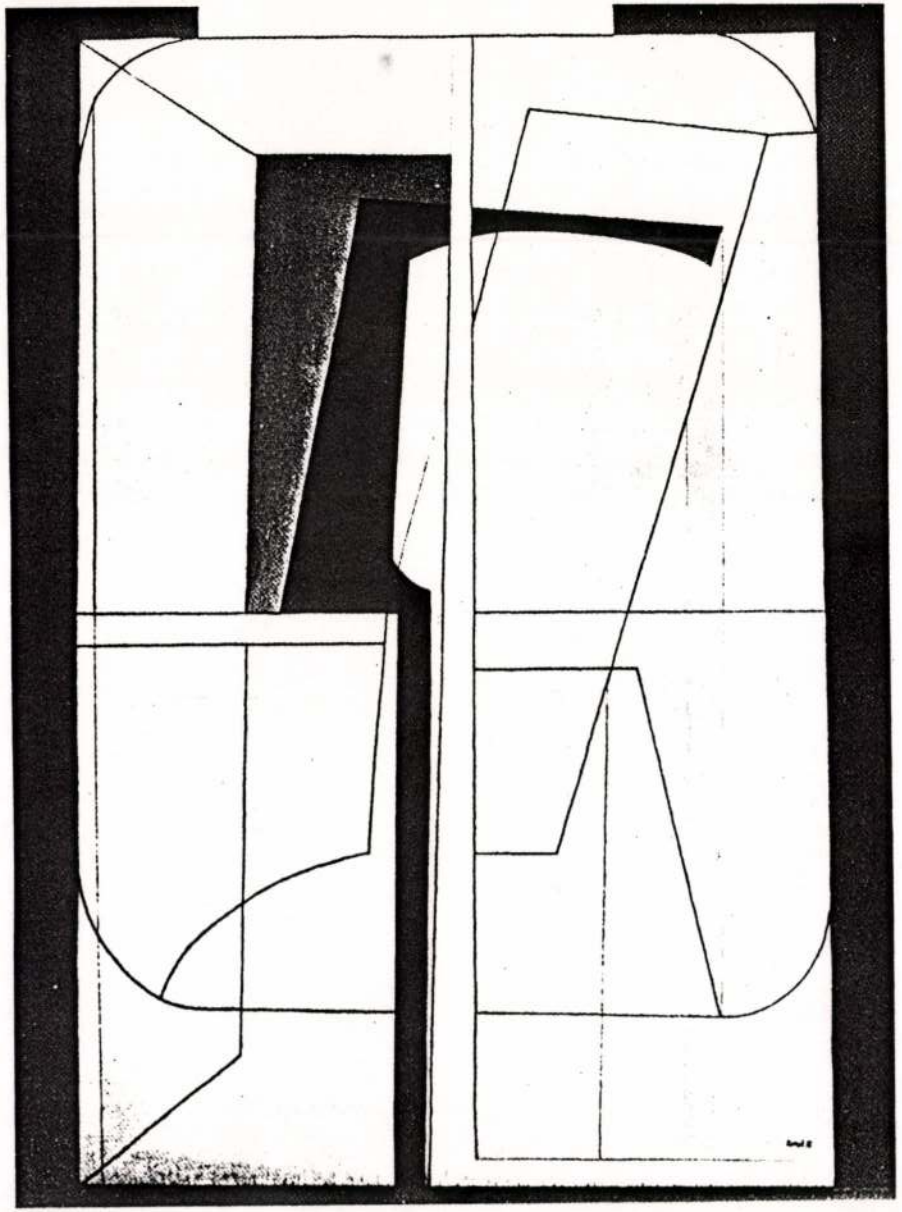

Thomas Konok: *Blancs Coordonnés*

Naissance de l'art abstrait

Les arts visuels étaient commis, de la préhistoire aux temps modernes, à conter, à représenter ou à décrire. A cette tradition demeure attaché un vaste public de tous les niveaux intellectuels, comme y demeure fixé le Réalisme socialiste issu de théories de Proudhon. Il est clair que ce public, en sa majorité, ignore les implications plastiques des grandes œuvres figuratives et se contente d'admirer naïvement un rendu explicite des choses et des personnages.

Ce constat et le monde de réflexion qu'il appelle me donnent à penser qu'il serait tout de même utile de faire le point sur un phénomène aussi important pour l'histoire de l'esprit humain que les récentes conquêtes de la science: l'invention de l'art dit abstrait, partant l'autonomie des langages des formes. Ce faisant, je prends deux risques: enfoncer des portes ouvertes, aux yeux des initiés, ou prêcher dans le désert auprès de ceux qui m'abandonneront à la troisième ligne... Tant pis.

Prophéties

Il est plaisant d'évoquer ici deux phénomènes de divination qui ont précédé d'assez loin l'événement. Lorsque Gauguin annonce à la fin du siècle dernier: « La peinture va entrer dans une phase musicale », cela prend une petite allure de voyance extra-lucide. Cela dit sans publicité pour la parapsychologie et autres balivernes, car la déclaration de Gauguin est fondée sur quelques tentatives déjà perceptibles d'autonomie. Il faut préciser ici que le terme *musical* est une équivalence de commodité évoquant d'abstraites structures visuelles et non d'impossibles traductions du mouvant par l'immobilité plastique.

Was gibt es für Gründe, die eine Firma dazu veranlassen können, prozentual mehr Geld für Kunstwerke auszugeben, als dies bei öffentlichen Bauten üblich und bei privaten kaum je der Fall ist? 204

Schon bei Holbein, Watteau und Géricault seien von Unternehmern ihrer Zeit Ladenschilder in Auftrag gegeben worden. Einzelne Kaufleute und Handwerker hätten es eben immer verstanden, die Kunst als Werbemittel einzusetzen, könnte man kurz antworten. So einfach liegen die Dinge hier nicht. Ein Unternehmer, der sich ins Gespräch bringen will, wird das eher unpopuläre Vehikel Kunst nicht gebrauchen. Kein Werbeberater schlägt seinem Kunden vor, über die Kunst auf sich aufmerksam zu machen. Mit Inseraten und Plakaten, mit Wollmützen und Notenbündeln, die man Sportmannschaften zukommen lässt, spricht der Unternehmer, der sich am Puls der Zeit glaubt, die Öffentlichkeit wirkungsvoller an.

Das Kunstengagement der J.H.Waser AG hat weniger rationale als irrationale Gründe. Der Hauptgrund ist zweifellos, dass die Inhaber leidenschaftliche Kunstsammler sind, dass Jack Waser als junger Mann gerne Kunstmaler geworden wäre und sich sogar eine Grundausbildung an Kunstschulen aneignete, von der er jahrelang als Freizeitmaler profitiert hat. Kunst im Betrieb – das bedeutet hier Kunstbegeisterung und das Bedürfnis, die Begeisterung andern mitzuteilen, die Begeisterung auf andere zu übertragen.

Der Einsatz der Firma Waser für die Zeitkunst ist keineswegs erst mit dem neuen Druckereigebäude in Buchs entstanden. Vor zehn Jahren hat das Waser Bürocenter die Idee «Kunst im Büro» aufgenommen und versucht, mit preiswerten, qualitativ wertvollen Originalgrafiken, die gerahmt, ohne Gewinnmarge, angeboten wurden, den Wandkalendern, den Postern und Postkarten an den Bürowänden den Kampf anzusagen. 1975 hat die Firma Waser die Fassaden ihres Druckereigebäudes an der Zürcher Konradstrasse vom Basler Gido Wiederkehr künstlerisch gestalten lassen. Zu einer farbigeren Stadt haben unterdessen einige Hausbesitzer mehr beigetragen. Fast einzigartig blieb leider die Verbindung von Bild und Architektur, also von einer Farbgestaltung, die über das Dekorative und Gaghafte hinausgeht.

Bei der Anfahrt zu den Waser-Gebäuden in Buchs und beim Rundgang durch die eingeschossige Druckerei fällt auf, dass die vielen Dutzend Kunstwerke vor allem die Sprache der Geometrie sprechen. (Selbst Silvio Mattiolis «Astrolux», mit zehn Metern Höhe das grösste Werk des Künstlers, wirkt geometrisch-strikter als dessen Vorgängerwerke.) Diese Auswahl ist nicht das Produkt eines dogmatischen, nur bestimmte Kunstäusserungen bejahenden Kunstverständnisses. Es ist die Folge der Überzeugung, dass Kunst im Betrieb nicht einfach das Expansionsgefäss des privaten Kunstsammlers sein darf, dass hier nicht einfach das aufgehängt und aufgestellt werden soll, was zu Hause keinen Platz hat. Was man hier sieht, wurde bewusst ausgewählt. Die Typografie, die Gestaltungs- und Druckkunst, die ohne Geometrie und Mathematik nicht zu ihren Problemlösungen kornmt, trifft in der geometrischen, in der konstruktiven oder konkreten Kunst Verwandtes. Es kommt nicht von ungefähr, wenn viele Meister der konstruktiven Kunst auch Meister der Typografie sind.

Das Kunst-im-Betrieb-Konzept der J.H.Waser AG besteht aus zwei Teilen. Einerseits sind aus Galerien und Ateliers fertige Werke meist jüngerer Künstler angekauft worden. Andererseits hat man verschiedenen Plastikern und Malern Aufträge erteilt, sie gebeten, für bestimmte Situationen etwas zu gestalten.

Alle diese Aufträge sind ungewöhnlicher Art, stellen für den Künstler eine Herausforderung dar, die, wenn er sie annimmt, zu einem Abenteuer werden kann. Aus der Problemstellung der architektonischen Situation und der erwünschten Signalfunktion für ein bestimmtes Unternehmen hat Silvio Mattioli schliesslich mit seinem «Astrolux» eine Bildlösung gefunden, die ihn möglicherweise in neue Entwicklungsschritte hineinführt.

Josef Staub, nicht nur ein Praktiker der Bildhauerei, sondern auch des Baues, bekam die Chance, die Verantwortung für die Gestaltung des ganzen Innenhofes zu übernehmen. Selten werden sonst Aufträge so vertrauensvoll erteilt. Auf entsprechend überzeugende Weise ist nun seine Chromstahlschleife in die Atrium-Situation eingegliedert.

Hängt ein echter Kunstliebhaber Bilder in die Fabrikationsräume einer Druckerei? Kann er es ertragen, dass Farbdämpfe die Kunstwerke verschmutzen und möglicherweise beschädigen? Nein. Ausser er würde den gleichen Weg beschreiten, den die Waser Druck AG gegangen ist. Sie hat abwaschbare, strapazierfähige Kunstwerke in Auftrag gegeben. Jakob Bill, Marguerite Hersberger, Thomas Konok, Brigitta Malche, Willy Müller-Brittnau und Gido Wiederkehr haben Entwürfe für grossformatige Arbeiten geliefert, die von Malermeister Christian Schmidt im Farbeinbrennverfahren auf Metallplatten umgesetzt worden sind.

Der Zustand, in dem sich die Waser-Betriebs-Kunst heute befindet, ist – zumindest was die Bilder betrifft – kein endgültiger. Hier soll kein Kunstbesitz gehortet werden. Begeisterten Mitarbeitern und andern Kunstliebhabern werden Werke ohne Gewinnabsichten nach einiger Zeit weitergegeben. Die leeren Stellen an den Wänden geben Anlass zu neuen Künstleraufträgen, die schliesslich das Betriebsklima optisch erneut verändern, beleben.

Mai 1981

Peter Killer

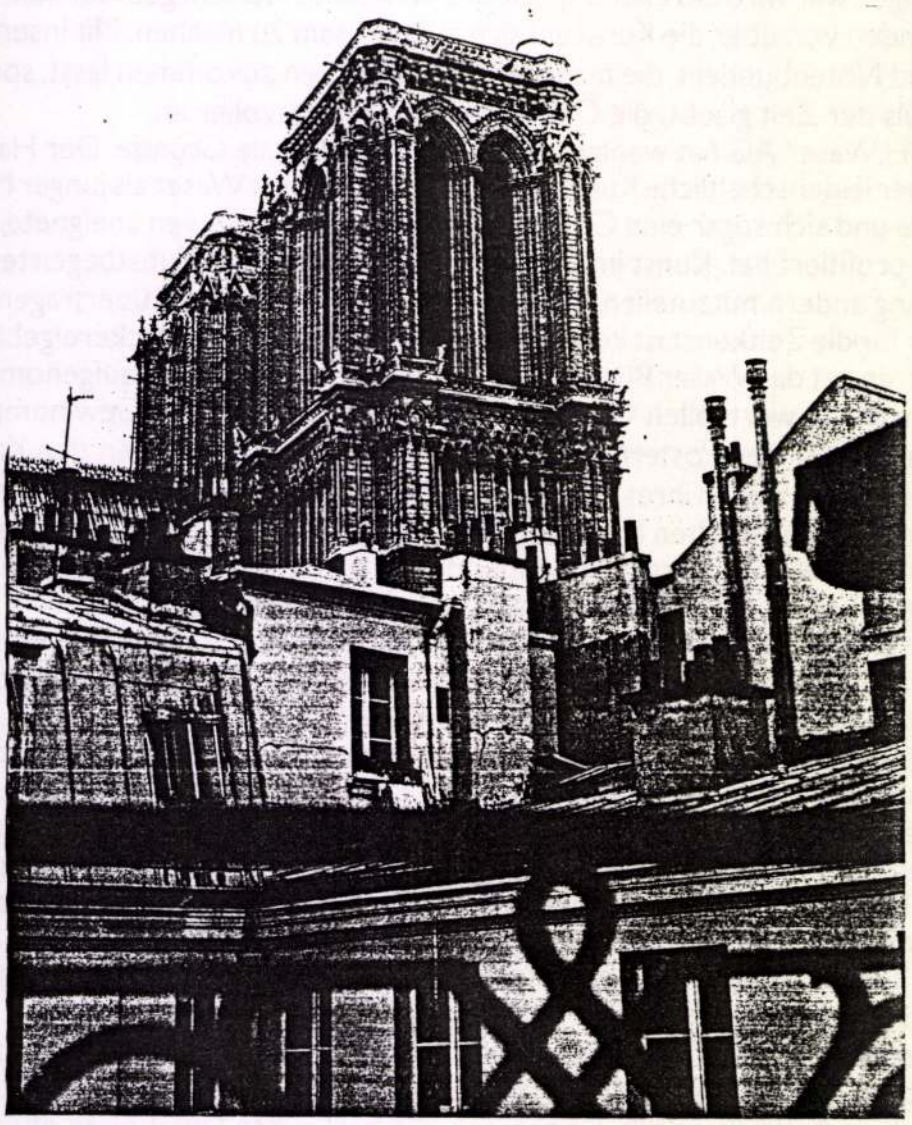

1

„Aki festő akar lenni...”

**„Ma is helyt áll a régi mondás:
aki dudás akar lenni pokolra kell annak menni.
Ez egy festő számára azt jelenti a mi századunkban, hogy
aki festő akar lenni, Párizsba kell annak menni”
– állapitotta meg Borsos Miklós Kossuth-díjas szobrászművész.
Konok Tamás festőművész első hazai
önálló kiállítását megnyitó beszédében
a Győri Xantus János Múzeum képtárában.**

Konok Tamással Párizsban találkoztam először. Otthona falában oldalt, fent hatalmas mestergerendák. A falnak támasztva képek. Az egyik ablakból a párizsi háztetőkre látni. Romantikus téma? Giccses „festőiség”? Műveiben a háztetők vonalrengetege átváltozik mértani vonalakká, a lényeg, a tér szerkezetének szabályos hálórendszerévé. A konyhaablakból kettornyu templomra látni. A Notre Dame. Ebből a szemszögből még soha nem fényképezték. Konyhaablak és Notre Dame. Izgalmas kapcsolat: felfedezni az ismertben az ismeretlent.

Dédapjának, Ferenczy Istvánnak, a szobrásznak a történetét meséli. Aki rimaszombati családi házában értékes gyűjteménye legértékesebb darabjait befalazta. Aki az 1849-ben bevonuló hódítóktól azzal mentette meg a várost, hogy jól beszélt olaszul, s a katonáknak volt kivel elcsevegniük. S a titkokat, kincseket rejtő fal csak a fiúi kopogtatásra tárult fel évekkel később. Konok Tamás nagyapja varázsolta elő a falakból a szobrokat. A kisplasztikákat az első világháború viharai elől a család aggályoskodó tagjai Svájcba akarták menekíteni — kincsek, koronák ismétlődő odüsszeiája? — és csak a hazafiúi, családi öntudat és büszkeség tartotta itthon a szobrokat. Köztük egy lovas figurát, amelyről csak néhány évvel ezelőtt derítette ki a tudomány teljes bizonyossággal, hogy Leonardo da Vinci eredeti munkája, s pontosan ráillik a Szépművészeti Múzeumban őrzött lóra.

Kissé banális hasonlattal élve: nemcsak a szobrok kerülnek a helyükre haza, kacskaringós viszontagságok után, hanem a művészek is. Konok Tamás 1930-ban született Budapesten, a család 1937-ben telepszik le Győrött. Gimnáziumi tanulmányaival párhuzamosan beíratkozik a Zeneművészeti Konzervatórium hegedű tanszakára, s erre az időszakra esnek az első festészeti tanulmányok is. A Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél a mestere. 1953-tól számos kiállításon vesz részt, Derkovits-ösztöndíjat kap. 1957: az első párizsi tanulmányút.

1959 óta Konok Tamás Párizsban él és dolgozik. 1963-ban a Hartford-alapítvány ösztöndíjával egy évig Kaliforniában és New Yorkban tartózkodik. Első önálló kiállítását a párizsi Galerie Lambert-ben követi a többi: Tunisz, Washington, New York, Los Angeles, Hamburg, Rotterdam, Köln, Zürich, Austin, Velence, Basel, Hága, Genf, München, Duisburg, hogy csak a legjelentősebb városokat említsük.

Salamon Nándor a katalógus előszavában ezt írja: „Konok festményei látszólag a hideg ész logikájára épülnek. A tisztán szárnyaló rajz hangsúlyos eleme képalkotásának... A színekben rejlő érzelemgazdagság, a mérnökien pontos szerkesztés, a kivitel magas szín-

2

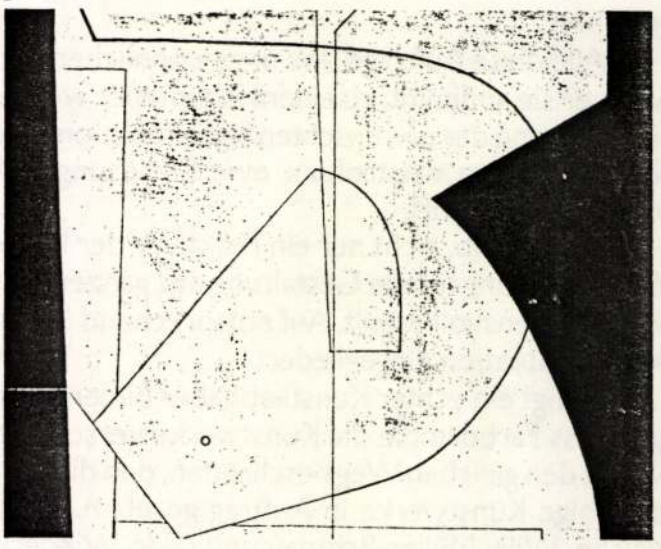

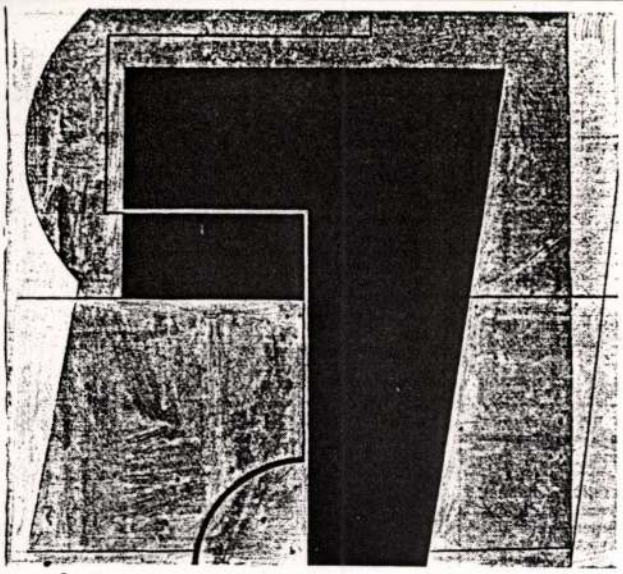

1. A Notre Dame Konok Tamások párizsi lakásának ablakából
FOTÓ: NOVOTTA FERENC

2. Graphidion, 1976

3. Forme noire, 1976

4. Konok Tamás párizsi lakásán

5. Espacement, 1976

6. Borsos Miklós megnyitja Konok Tamás győri kiállítását
FOTÓ: APOSTOL ANDRAS

7. Accent, 1976

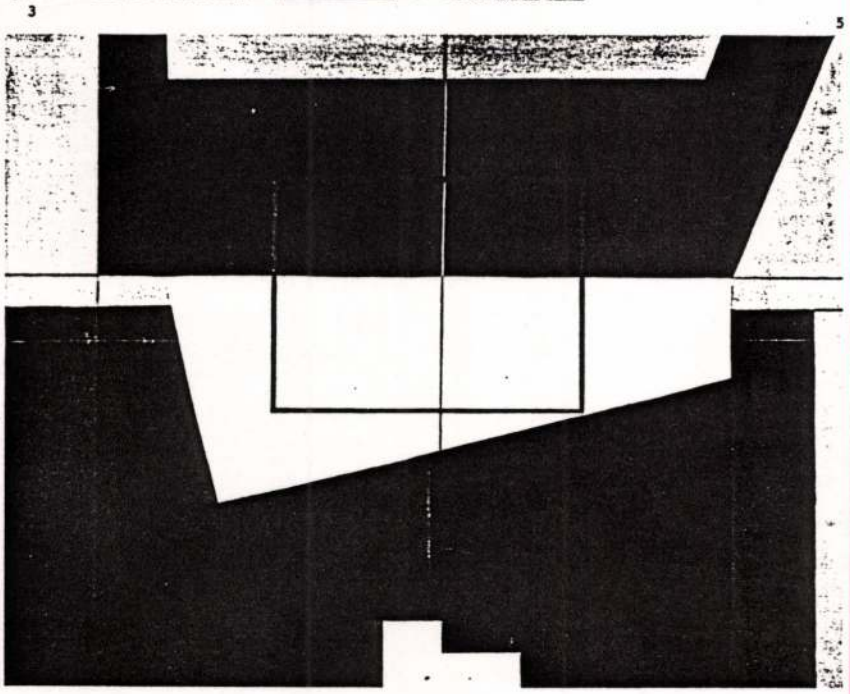

vonala, művessége olyan értékek, amelyek korunk szelleméből fakadnak, s egyértelműen e kor emberéhez szólnak."

Borsos Miklós szerint: „Az első benyomás a művek megjelenésének az eleganciája, nagy lélegzete, világos, tiszta előadása — a festészet hagyományos eszközeivel lenyűgözően festett felületek. Néhány kép már elárulja művészete lényegét, ami a festészet mindenkori feladata: színnel, rajzzal, teret, mélységeket feltárni. Minden képen világosan, tisztán, következetesen adja elő szándékát, a színharmóniák, a kékek, szürkék, fehérek és feketék, egy-egy vörös vagy barna adják át egymásnak a szólamot, mint egy kamarazenekar, trió vagy kvartett."

S a kiállítás megnyitása után arról faggatom Konok Tamást, vajon elég-e Párizsba menni, ha az ember festő akar lenni.

— Győrött jártam elemi iskolába és gimnáziumba — mondja. — Úgy vélem, a gyerekkornak, a diákéveknek fontos szerepük van az ember életében, ez jelenti az igazi kötődést, a gyökereket. Szép és harmonikus kör, emberileg és művészileg értékes ajándék, hogy a győri indulás és a párizsi évek után idehaza, Győrött, Magyarországon mutatkozhatom be a nagyközönségnek.

A kiállítás után feleségével, Hetey Katalinnal — aki nemcsak az életben, hanem a művészetben is társa —, sietnek vissza Párizsba. 1981-re már három meghívásuk van, ezek közül a legjelentősebb: Budapest, ahol a művészházaspár közös kiállításon kapcsolódik be véglegesen és folyamatosan a magyar művészeti élet vérkeringésébe.

— a —

APOSTOL A.

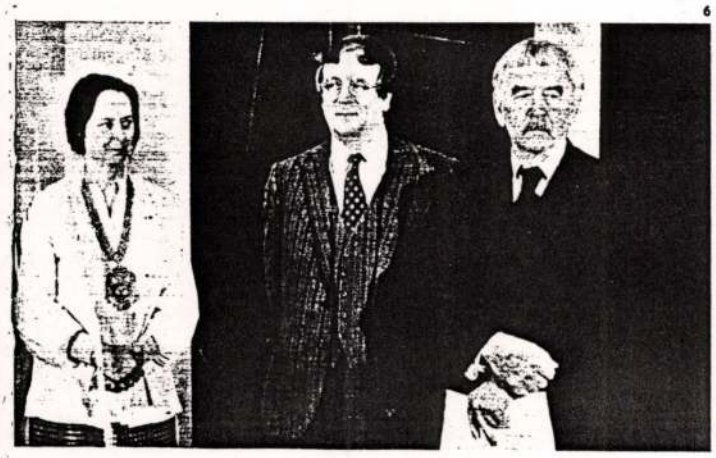

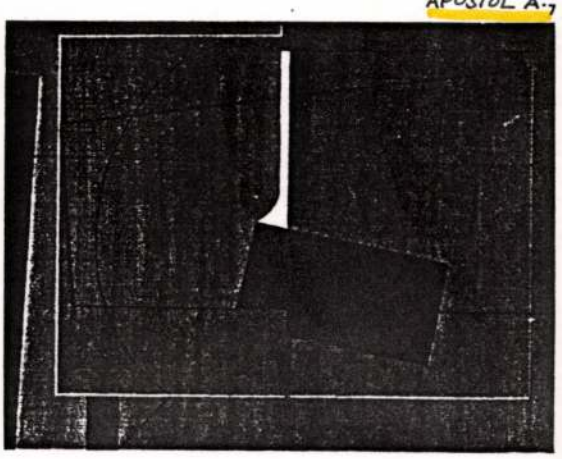

MagyarHirek
1981.1.10

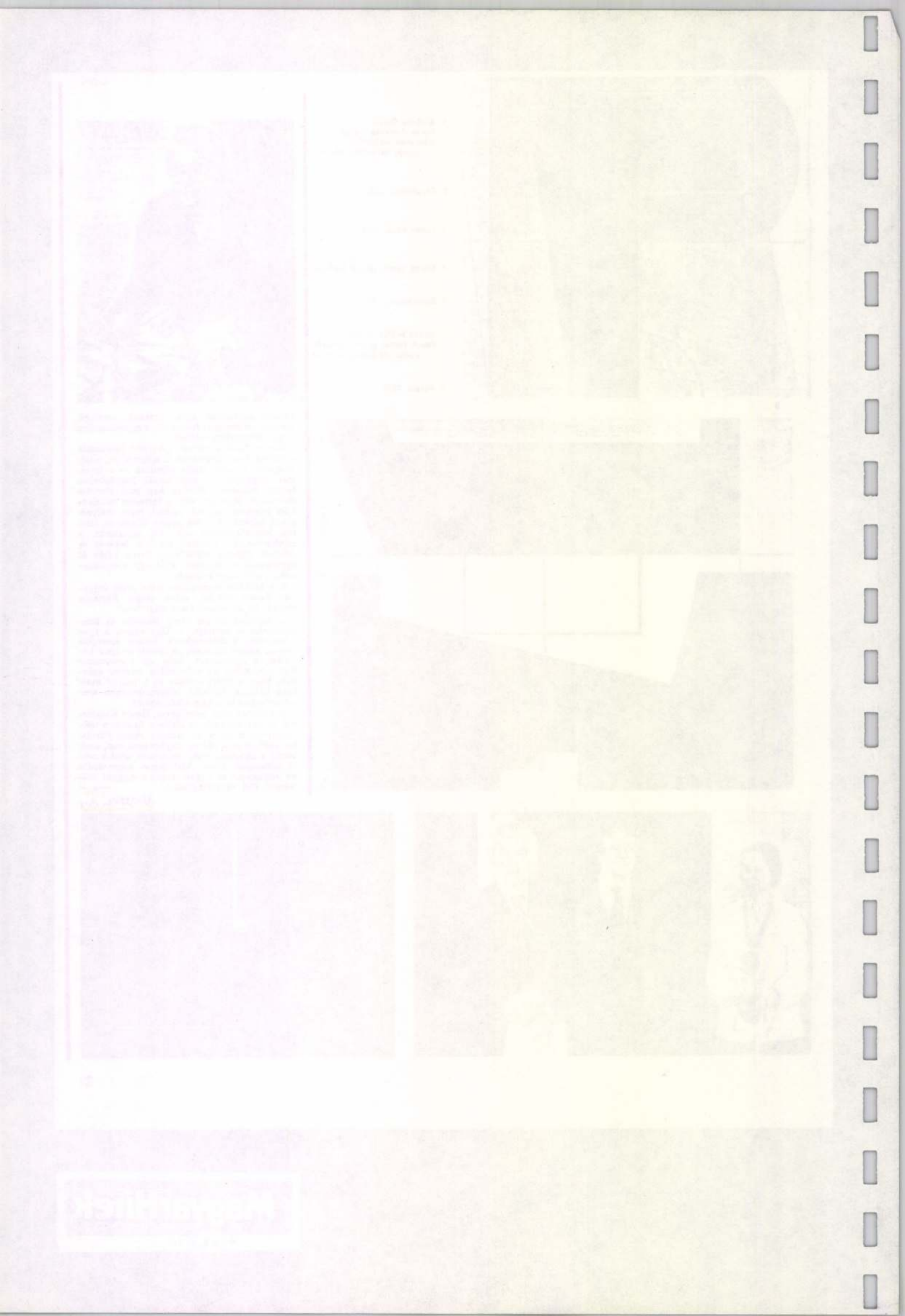

207

MK SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726.

ESTI HÍRLAP

1981 JAN 10

□ KÉT FRANCIAORSZÁGBAN élő művész, Konok Tamás festő és Hetey Katalin szobrász munkáiból nyílik kiállítás január 15-én, csütörtök délután 4 órakor a Szépművészeti Múzeumban. Megnyitja: Borsos Miklós szobrászművész.

A Szépművészeti Múzeum meghívja

KONOK TAMÁS FESTŐMŰVÉSZ

és

HETEY KATALIN SZOBRÁSZMŰVÉSZ

(Párizs)

kiállításának megnyitására 1981. január 15-én, csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond: Borsos Miklós szobrászművész

Szépművészeti Múzeum Budapest, Hősök tere

Révai

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
MUSÉE DES BEAUX-ARTS
HONGRIE
BUDAPEST 62, PF. 463. 1396

KONOK TAMÁS ÉS HETEY KATALIN KIÁLLITÁSA
BUDAPEST SZÉPMÜVÉSZETI MUZEUM 1981.január 15.

Üdvözlöm a megjelenteket, üdvözlöm Hetey Katit és Konok Tamást személyükben, és üdvözlöm a kiállitásukat itthon, a Szépmüvészeti Muzeumban. A jelenség örvendetes, mert kulturális életünk kitágulását jelzi.

A magyar müvészet, de az egész európai vagy kelet-európai müvészet a görög-latin és az ebből kialakult reneszánsz alapjaiból századokon át kialakuló müvészeti központokon épült, és épül. Nincs más számunkra, hiába igyekezett az ujkor müvészete, ha részlegesen is, azték, afrikai vagy kelet-ázsiai alapokra helyezkedni. Az európai fejlődés utját, Pythagoraszt, Pheidiászt vagy Leonardót nem lehet megtagadni. Nem mehetett tanulni senki máshova, mint Róma, Párizs, később /átmenetileg/ München városába, korok izlése és stilusalakulások szerint.

Igy alakult ki az európai müvészet változatos arca és igy a magyar müvészet is. Külföldön tanultak és dolgoztak: Munkácsy, Paál László, Székely Bertalan, Szinyei, Hollósy, a Ferenczy család, és sorolhatnám az induló moderneket, akik már csak Párizsba özönlöttek és hozták haza, amit tudtak. Ha ez a természetes fejlődés megszünik valamilyen oknál fogva, belterjes szellemi, müvészi állapot keletkezik. A müvészet, a müvész léghuzatban él, vagy mint a pisztráng fölfelé zszik az árral szemben.

Ez a röviden vázolt kép igazolná, hogy az évtizedek óta külföldön élő idős müvészek itthoni bemutatkozása mellett üdvözöljük a közép, fiatalabb nemzedék munkásságát a Szépmüvészeti Muzeum szintjék is.

Helytelen volna vétkesként kezelni e nemzedéket azért, mert külföldön többet-mást akart elérni, és ott élve dolgozott. Ismétlem, friss vért jelent a belterjessé váló állapotban.

Hetey Katalint, a szobrászt mutatnám be először, aki festőnem is van olyan jó, mint szobrásznak, ami egészséges müvészeti korszakokban egészen általános és természetes jelenség volt. Ma kategorizálunk, bepréseljük a még alig kialakult nemzedékeket kialakult müfajok ketreceibe. Hetey Kati, ő tudná megmondani, hogy könnyen, vagy nehezen váltott át a szobrászatra. De az itt kiállitott müvei, bronzai egy odaadó, elmélyedő munkásságból jöttek létre. A nyers öntvényeket maga cizellálja, alakitja végleges

szépségükig. Formavilága invenciózus váltakozása, összekapcsolása az organikus, az "élő" és az ismeretből, a tudás fájából eredő geometrikus formavilágnak. Szobrászi, téralakitó, illetve térben élő eleven idomok, képzeteket kiváltó szobrok. Még a térbeli mozgás, mozgatás változásy variálás lehetőségeit is kialakitotta, ami által változik, átalakul a mondanivaló. Méreteiket messze meghaladóan monumentálisak. Ha elmélyedünk szemléletükben egy kifogyhatatlan formarendszer szépségeiben lehet részünk..

Amint átváltok Konok Tamás képeihez, itt a festészet olyan térábrázoló képi világába lépünk, amit a festészet legtisztább eszközeivel a metafizikai tér érzékeléséig viszi el a szemlélőt. Bővebb elemzésre egy megnyitó nem alkalmas. Konok maga elemzi egy nyomtatványban munkamódszerét. De mivel Leonardo is leirta, hogyan fest és kell festeni és senki nem tudott olyan képeket festeni, a munkamódszert én másodlagosnak tartom és a leirhatatlant,a megfogalmazhatatlant, az Inventiót jelölöm meg elsődlegesnek, mert ebből válik, ennek a jelenlététől, bőségétől egy kép, szobor, rajz müvészetté. Ez a tanulhatatlan és tanithatatlan valami, amit Hetey Kati kreativitásnak vagy teremtésnek nevez. Nagyon helyesen. Konok Tamás képeinek a lélekzete, a szinek, a képelemek szerves összetartozása, a szinfolt és vonalrendszer, mint kép, illetve téralakitó, mint nagy távolságok, mélységek összekötője, vagy követője, olyan festői világba viszi az embert, hogy tul a festészeten - amint kritikusai általánosan megjegyzik, szinte zeneiség hatását érik el. A szimmetria, aszimmetria szinben, rajzban, geometriai rendben, mindig komoly hangon szólalnak meg. A fekete-fehér, találkozásának drámaisága, a barnák komor csellóhangja, s a fehérekben megcsendülő hegedüvonalak olyan képeket egy olyan festészetet nyujtanak, amit jó látni itthon is.

Hetey a tapintható formákkal, a szobrászat nyelvén visz el a müvészi élmény szépségeibe. Konok a festészet illuzionisztikus hatóerejével. Nem az ugynevezett "Sokkoló" modernség ez, nem is dekorativ. Mindkét anyag egy tiszta humanizmust sugall.

A nagy európai müvészeti központokban elért sikerek után örömmel fogadjuk itthon ezt a müvészetet. Gratulálok a Szépmüvészeti Muzeum igazgatóságának, hogy lehetővé tette a két müvész itthoni bemutatkozosát. És a kiállitást megnyitom.

BORSOS MIKLÓS

A Szépmüvészeti Muzeum

KONOK TAMÁS festőmüvész és HETEY KATALIN szobrászmüvész

kiállitása alkalmából

MÜVÉSZ - KÖZÖNSÉG TALÁLKOZÓT

rendez

1981. február 21-én, szombaton 16 órakor

Bemutatásra kerül: Kovács Róbert Konok Tamásról készült filmje

Kultúra — tudomány

Januárban több nemzetközi fesztiválon mutattak be magyar filmeket. Ázsia legjelentősebb filmszemléjén az Új-Delhiben megrendezett nemzetközi fesztiválon *Fábri Zoltán* „Fábián Bálint találkozása Istennel" című alkotása képviselte filmművészetünket, az egyesült államokbeli Minneapolisban *Szabó István* filmje, a „Bizalom" szerepelt, Firenzében pedig a tavalyi velencei fesztiválon Arany oroszlándíjat nyert, *Gothár Péter* rendezte „Ajándék ez a nap" című művét mutatták be. Februárban a legjelentősebb filmművészeti eseményre Nyugat-Berlinben kerül sor, amelyen a most elkészült „Köszönöm, megvagyunk" című alkotás szerepel. Rendezője *Lugossy László*.

*

A New York-i Carnegie Recital Hall nemzetközi fesztivál sorozatában a *Bartók Béla centenárium alkalmából* Thruston Johnson hegedűművész és David Garvey pianista felléptével hangversenyt rendeztek a nagy zeneszerző műveiből. A hangverseny védnöke Kasnyik András, a Magyar Népköztársaság főkonzulja volt.

*

A Corvina Könyvkiadó évente 140—150 magyar könyvet ad ki különféle nyelveken. Egyebek között megismerteti a külföldi ifjú olvasókat a magyar mesevilággal, például Benedek Elek, Móra Ferenc és Illyés Gyula népmese-feldolgozásaival. Petőfi Sándor János vitézének sikerét a német, francia, spanyol és az orosz nyelvterületen Würtz Ádám illusztrációi is segítették. Gárdonyi Géza Láthatatlan ember-ét a német és lengyel kiadás után a Corvina Kiadó a londoni Dent and Sons céggel közösen jelentette meg.

*

Filadelfi Mihály, az Új Auróra főszerkesztője, aki kiemelkedő munkát végzett az évek óta sikerrel tevékenykedő békéscsabai országos szlovák olvasótábor létrehozásában és jelentős részt vállalt a helyi könyvkiadás, valamint a békéscsabai irodalmi folyóirat közművelődési és nemzetiségi jellegének erősítésében, megkapta a Hazafias Népfront által tavaly alapított Darvas József-emlékérmet.

*

Húszmillió könyvet vásároltak 1980-ban Budapesten 940 millió forintért, ami az előző évhez képest mintegy tízszázalékos emelkedés.

*

Hollandiában a Martinus Nijhoff-díjjal tüntették ki *Dedinszky Erikát* magyar költők verseinek hollandra fordításáért.

*

A budapesti Szépművészeti Múzeumban megnyílt a Párizsban élő *Konok Tamás* festőművész és *Hetey Katalin* szobrászművész kiállítása. Konok Tamás képeit az ősszel Győrben is kiállították.

*

Francia—magyar irodalmi estet rendezett a Hungarian Digest francia nyelvű változata a Korona Pódiumon. Közreműködött többek között Dunai Tamás, Győry Franciska, Péter Ferenc, Hacky Tamás, Lux Erika, Dévai Nagy Kamilla és Mikes Lilla.

*

A Központi Fizikai Kutató Intézet a Magyar Optikai Művekkel együttműködve kidolgozta a világ egyik legkorszerűbb számítástechnikai eszközének, a buborékmemóriának az előállítási technológiáját. Eddig csak az USA-ban és Japánban készítettek buborékmemóriát ipari méretekben.

*

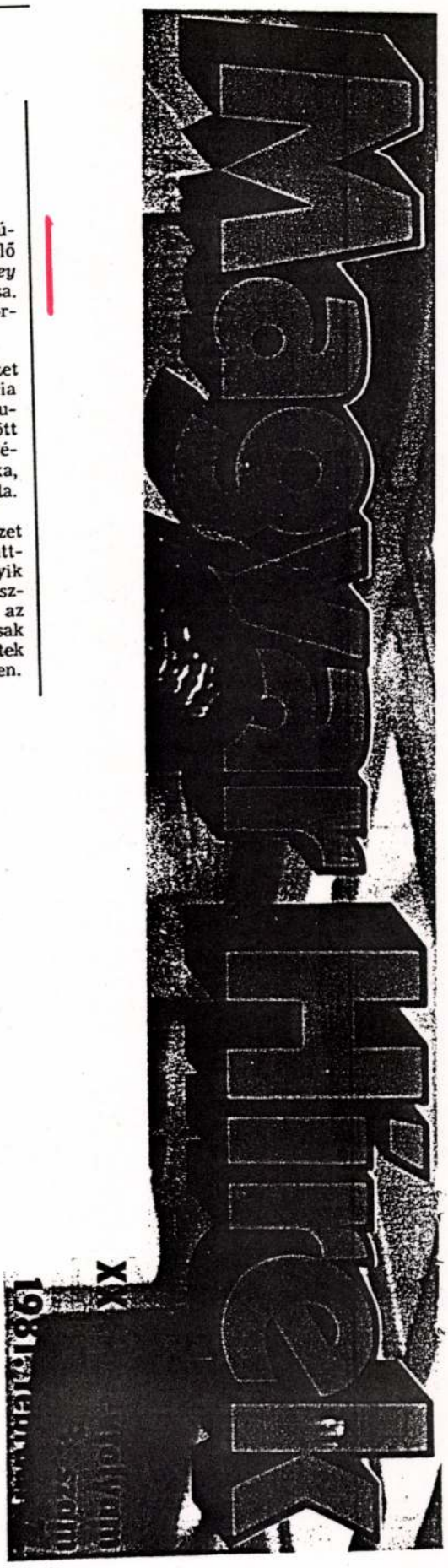

Magyar származású francia művészek

Jelenlét, Párizs–Budapest

„Külföldön tanultak és dolgoznak: Munkácsy, Paál László, Székely Bertalan, Szinyei, Hollósy, a Ferenczy-család és sorolhatnám az induló moderneket, akik már csak Párizsba özönlöttek és hozták haza, amit tudtak. Ha ez a természetes fejlődés megszűnik valamilyen oknál fogva, belterjes szellemi, művészi állapot keletkezik... Ez a röviden vázolt kép igazolná, hogy az évtizedek óta külföldön élő idős művészek itthoni bemutatkozása mellett üdvözöljük a közép, a fiatalabb nemzedék munkásságát a Szépművészeti Múzeum szintjén is. Helytelen volna vétkesként kezelni e nemzedéket azért, mert külföldön többet, mást akart elérni, és ott élve dolgozott. Ismét-em, friss vért jelent az belterjessé váló állapotban... A jelenség örvendetes, mert kulturális életünk kitágulását jelzi...” — mondotta többek között *Borsos Miklós*, amikor megnyitotta *Hetey Katalin* és *Konok Tamás*, a Párizsban élő, magyar származású művészházaspár budapesti kiállítását.

Évfordulók, tárlatok

Én pedig, a magam részéről háris hozzátenném: *a jelenség fordítva is érvényes.* Mert ezek a magyar földön született, itt tanult alkotók is hozzáteszik a hazai ízeket a francia művészet, vagy ha úgy tetszik — *az európai kultúra összességéhez.* Nemcsak hoznak Párizsból, hanem vittek is visznek is Budapestről valami újat, valami sajátosan egyénit. Nem lehet és nem is kell latolgatni, ki kinek tartozik valamivel, valamiért. A lényeg a kölcsönös gazdagodás, az egymás iránti megbecsülés, a kulturális eredmények oda-vissza áramlása, *az értékek cseréje.*

A rendszeres tárlatlátogató észrevehette már, hogy az utóbbi években örvendetesen gyarapodtak a francia földön élő, valamint a hazai alkotók közös megmozdulásai, egy-egy kulturális évforduló kapcsán. Magunk is beszámoltunk annak idején a „magyar—francia koprodukcióban” készült grafikai mappákról, amelyek *Ady*, *Bartók*, avagy *József Attila* jubileumára születtek, a határokon innen és túl élő, mai magyar művészek összefogásával. Az utókor, vagyis számunkra a történelmi művésztársadalom közös tisztelgését még jelképesebbé teszi, hogy ezek a kézi levonatú, egyedi jellegű és nagy értékű grafikai lapok — számozott példányok, kis sorozatok formájában — nemcsak a műgyűjtők magánkollekcióját gyarapították, hanem a nagy nyilvánosság elé kerültek, reprezentatív tárlatok keretében, francia és magyar földön egyaránt.

Ezeknek a pompás kiállítású grafikai mappáknak és az ezekből rendezett vándortárlatoknak elmaradhatatlan közreműködői voltak az itt most egyéni válogatással jelentkező művészek is. *Hommage a Ady* címmel Konok Tamás például nem is egy, hanem három szerigráfiát készített már 1977-ben. *Győrött*, a *Xantus János Múzeumban* fel is kerültek nemrég tárlata falára ezek az alkotások. Itt, most Budapesten, a Szépművészeti Múzeum két termében — sajnos —, helyszűke miatt kimaradtak, és csak a katalógus műtárgylistájában szerepelnek. Ám a rendezők úgy vélekedtek — megítélésünk szerint helyesen —, hogy inkább az újabb, az ismeretlen alkotásokat részesítik előnyben. Hiszen az Ady-lapok régebbi ismerősei már a magyar közönségnek, például a *Magyar Nemzeti Galéria* 1979-es, nyári Műhely-tárlatáról, ahol Hetey Katalin grafikai vallomása sem hiányzott a válogatásból. A Bartók-ciklust pedig szintén a Budavári Palotában láthatták a hazai nézők, az új szerzemények seregszemléjén. Konok Tamás itt egy *Bartók-duót* ültetett át szitanyomatra, míg Hetey Katalin a világhírű zeneszerző harmadik zongoraversenyét öntötte vizuális formába. (Az érdekesség kedvéért — no meg „európai körforgás-teóriánk” illusztrálására megemlítjük a friss információt: a Magyar Nemzeti Galéria mai művészeti osztályának tulajdonából az *Hommage a Bartók* magyar—francia összeállítása épp a napokban „utazott” Duisburgba, hogy az NSZK tavaszi Bartók-fesztiválján — Észak-Rajna-Wesztfália több városában — hazai színeinket képviselje.) Sajnos, a Bartók-grafikák is kimaradtak a mostani Konok—Hetey közös kiállításról. De a Bartók-év magyarországi rendezvényei során, hamarosan ismét találkozhat velük a hazai közönség.

Plusz és mínusz

A két kiállító művésztől tudom, hogy nem szerepelnek a jelen összeállításban azok a munkáik sem, amelyek — a katalógus tanúsága szerint — 1979-ben kerültek a *Luxembourg Palota* falaira, a francia fővárosban, a *Presence Paris—Budapest* (szó szerinti fordításban *Jelenlét, Párizs—Budapest*) közös kiállításán. Arról viszont magam győződhettem meg a helyszínen, hogy a katalógus műtárgylistájához képest, ráadásként szerepelnek azok az 1980-ban keletkezett, vászonalapra akrillal frissen festett munkák, amelyek például a *Fekete graphidion* elnevezésű sorozatot teszik triptichonból ötrészessé. Avagy — e nagyméretű faliképek ellenpontjaként — azok a kisméretű, vegyes technikájú grafikák is vadonatújak, amelyek az egyik vitrinben sorakoznak cím nélkül, csupán keletkezésük dátumának feltüntetésével.

Plusz is, mínusz is van tehát a valóságban a kiállításon a katalógushoz képest (felsorolásunk korántsem teljes, csupán ízelítőül szolgál), de hát ehhez éléggé hozzászoktattak már bennünket az utóbbi esztendőkben. Sokféle indoklás is született rá már: a nyomdai átfutás időigényessége, avagy a helyszín, meg a kiállítás összképének kényszerítő ereje és így tovább. Azt viszont minden katalógusszerkesztési gyakorlatom és kiállításrendezési múltam tapasztalatainak birtokában sem tudtam megérteni: milyen szempont szerint állott össze a műtárgylista? Mert ezt a sorrendet sem a művek keletkezési dátuma, sem az előállítás technikája, sem a tárgyak méretének egyezése nem indokolja. Még csak a tárlatrendezés során kialakult átcsoportosítás konkrét egymásutánja sem, a nézők jobb helyszíni tájékoztatása végett.

Állandó gyűjteménybe

Mit láthatunk hát itt tulajdonképpen?

Hetey Katalin éppen tucatnyi plasztikáját — teljesen lista nélkül. Ezek a férfiasan tömör és lényegretörő, kisebb-nagyobb bronzkonstrukciók a csillogóra csiszolt felületükkel szépen illeszkednek az utóbbi esztendők nemzetközi, absztrakt szoboráramlatába, amelyek a két- vagy több részes, szétszedhető és összeilleszthető, tehát újra meg újra variálható térdekorációk irányzatát jelentik. És minden utólagos „megideologizálás”, idegen kifejezésektől hemzsegő teóriagyártás nélkül is jól elvezhetőek, kellemes vizuális élményt nyújtanak Konok Tamás festményei, valamint grafikái.

Amint a mostani kiállításon két, frissen festett munka mellett is mutatja a vignetta, hogy a győri Xantus János Múzeum tulajdonába mentek át, bizonyára a Szépművészeti Múzeum huszadik századi művészetet reprezentáló, állandó gyűjteményébe is bekerül egy-egy kép, grafika vagy szobor a két évtizede Párizsban élő két magyar származású művésztől. Tovább gyarapítva Európa-szerte, magán- és közgyűjteményekben szereplő alkotásaik sorát. Mert akár a sportban, végső sorón a művészetben is a részvétel a fontos. A „presence”, a jelenlét konkrét és átvitt értelemben — Párizsban, Budapesten egyaránt...

Wagner István

MAGYAR HÍRLAP

magyar műhely

Megjelent: 1981. március 31.

HÍREINK

A *Magyar Műhely* szerkesztői és munkatársai szeretettel és megbecsüléssel köszöntik a 75 éves CS. SZABÓ LÁSZLÓT, a 70 éves TAKÁTS GYULÁT és a 60 éves MÉSZÖLY MIKLÓST.

A budapesti Kassák Lajos Emlékmúzeum « AVANTGARDE BUDAPEST 1920-1930 » címmel rendezett kiállítást 1980 augusztusában.

A magyar könyvkiadás a közelmúltban egyik régi adósságát törlesztette: megjelentette SZENTKUTHY MIKLÓS 1934-ben, a szerző kiadásában napvilágot látott nagy regényét, a *Prae*-t (Magvető, 1980).

KONOK TAMÁS festő és HETEY KATALIN szobrász (Párizs) kiállítása — a győri bemutató után (1980. szept. 7 - okt. 12) — 1981. január 15-én nyílt meg a budapesti Szépművészeti Múzeumban. Megnyitó beszédet mondott Borsos Miklós.

Röviddel európai útja után, melynek során a hollandiai Mikes Kelemen Kör tanulmányi napjain is részt vett, 1980. okt. 27-én Amerikában meghalt KOVÁCS IMRE, « A néma forradalom » írója. Utolsó könyve, « A márciusi front » című önéletrajzi tanúvallomás már halála után került a külföldi magyar könyvesboltokba. Megrendelhető a kiadó címén is: Hungarian Alumni Association, Box 174, New Brunswick, N.J. 08903, USA.

KOCSIS IMRE (Düsseldorf) a Long Island-i Project Studio Oneban állította ki műveit, 1980. szept. 28-tól nov. 9-ig.

A francia Nemzeti Grafikai Központ « ECRITURES » című kiállításának (1980. szept. 23 - nov. 2) magyar résztvevői Kassák Lajos, Moholy-Nagy László, Tót Endre, Nagy Pál és Papp Tibor voltak.

VIDOLOVITS LÁSZLÓ építész, a stuttgarti « Környezet-galéria » egyik vezetője 1980 decemberében előadást tartott Budapesten, a Magyar Nemzeti Galéria Klubjában, « A városképet alakító berendezések és a szabadtéri művészetek kölcsönhatása » címmel.

Munkatársunk, DEDINSZKY ERIKA megkapta a holland Bernhard herceg Alapítvány Martinus Nijhoff műfordítói díját, melyet 1981. január 30-án ünnepélyesen adtak át a nyerteseknek. — Dedinszky Erikának egyébként 1980 őszén holland nyelvű verseskötete jelent meg, *De ijstijd begint met de kou* (Hideggel kezdődik a jégkorszak) címmel.

DANA ROMÁN a párizsi Haut-Pavé galériában állított ki, 1981. február 3-tól 28-ig.

« Magyar ifjúság a népi mozgalomban, 1935-1945 » és « Küzdelem a magyar demokráciáért — a Magyar Parasztszövetség, 1945-1947 » címmel tartott előadást, az események tanújaként, Kiss Sándor a Rutgers Egyetemen, 1981. február 6-án és március 6-án, a MAGYAR ÖREGDIÁK SZÖVETSÉG Bessenyei Köre rendezésében.

MOLNÁR VERA (Párizs) a berlini Egyetemi Klinikán állította ki számítógéppel készült grafikáit, a « Projekt Kunst im Krankenhaus » sorozatban, 1981. március 4-től április 28-ig.

Megjelentek a Graves-díjas költő, régi szerkesztőtársunk, PARANCS JÁNOS összegyűjtött versei, *Profán szertartás* címmel (Magvető, 1981).

A MAGYAR MŰHELY MUNKAKÖZÖSSÉGE 1981. évi összejövetelét ismét a Bécs melletti Hadersdorban rendezi, 1981. július 2 - 5 között.

Jegyzetek Konok Tamás képeihez

Az esztergomi Balassi Bálint Múzeum modern táblaképei között Konok Tamásnak (Budapest, 1930) egy vidám és kedves ötletű *Vándorcirkusza* található, közel harminc év előtti állami vásárlás révén került ide. Szívesen látnék még többet itthoni „természetelvű" képtáblái közül, hiszen már az ifjabb kori műveken két műfaj elkötelezettje: egy hasonló értéken munkáló grafikus és festő találkozott.

A köztudatban és a hazai művészi gyakorlatban egymástól mindegyre távolodó két „képzőművészeti ág" (bár vannak szép számmal nagyszerű kivételek) korszerűbb „egybehangolásának" kísérlete jellemezhetné Konok 1948–1960 között megformált alkotásait (hasonlóképpen mindvégig Kondorét); ugyanígy nem kívánt elszakadni korábbi zenei tanulmányaitól sem: ez pedig a formák és színek összhangzatainak keresésében feltűnő.

Barcsay Jenő és *Bernáth Aurél* egykori növendéke (Konok már zeneművészeti tanulmányainak idején egy festői szabadiskolába járt, a Képzőművészeti Főiskolát 1948–1953 között végezte el) valamiféle olyan formációkat és belső hangulatteremtő erőket kereshetett, mint a Bauhausban tehette ezt a térfomákkal *Neugeboren Henrik (Henri Nouveau)* néhány évtized előtt. Melódiákat vélhetünk felfedezni a „kísérleti képek" színegyütteseiben, lírai módon megfontolt összhangzatokat a kompozíciós egységkeresésben. A formák foltjaiban és vonalhálózatában művészi érzékenységgel teremtett „zenei konfigurációk" látvánnyá érlelt jelentkezéseit.

Kondor és Konok művészi érlelődése az ötvenes évek nyitása idejében az indítékokban találkozott, megformált világuk önállóvá és emlékezetessé alakult a tájékozódások, útkeresés és vállalások során. A jegyzetíró valóban érzékenyet és újat álmodó nemzedék két kivételes élményű pályaképét látja mindkettőjüknél, érdeklődőn és örömmel a másféle „vonulatokat".

Konok Tamás hazai bemutatkozásai (a Műcsarnok 1953-as, az Ernst-múzeum 1954-es csoportkiállításai), tanulmányutak, hazai és külföldi ösztöndíjak után 1960 óta Párizsban él. Alkotó formakeresése az intellektuális szimbólumrendszereken át az egyre elvontabb képszerkesztésig és vizuális harmóniáig vezetett. Eleven rajzolatok és keményen megformált festői rétegek, különféle minőségű papírokból alakított kollázsok, utóbb szinte lazúros áttetszőségű színkompozíciók, majd freskók és más formájú épületdíszítések, egyidejűen mind jobban architektonikus képszerkesztés alakulása jelzik a festő útját; ezzel párhuzamban tanulmányutak, egyesztendős amerikai tartózkodás, kollektív és egyéni tárlatok New Yorkban (1962), Párizsban (1960) és Európa más nagyvárosaiban, szinte végtelen sorban jegyezhető bemutatók a helyét kereső emberét. A nagymarosi utcaképek és a hazai plein air hagyományok csak a mindegyre tá-

1

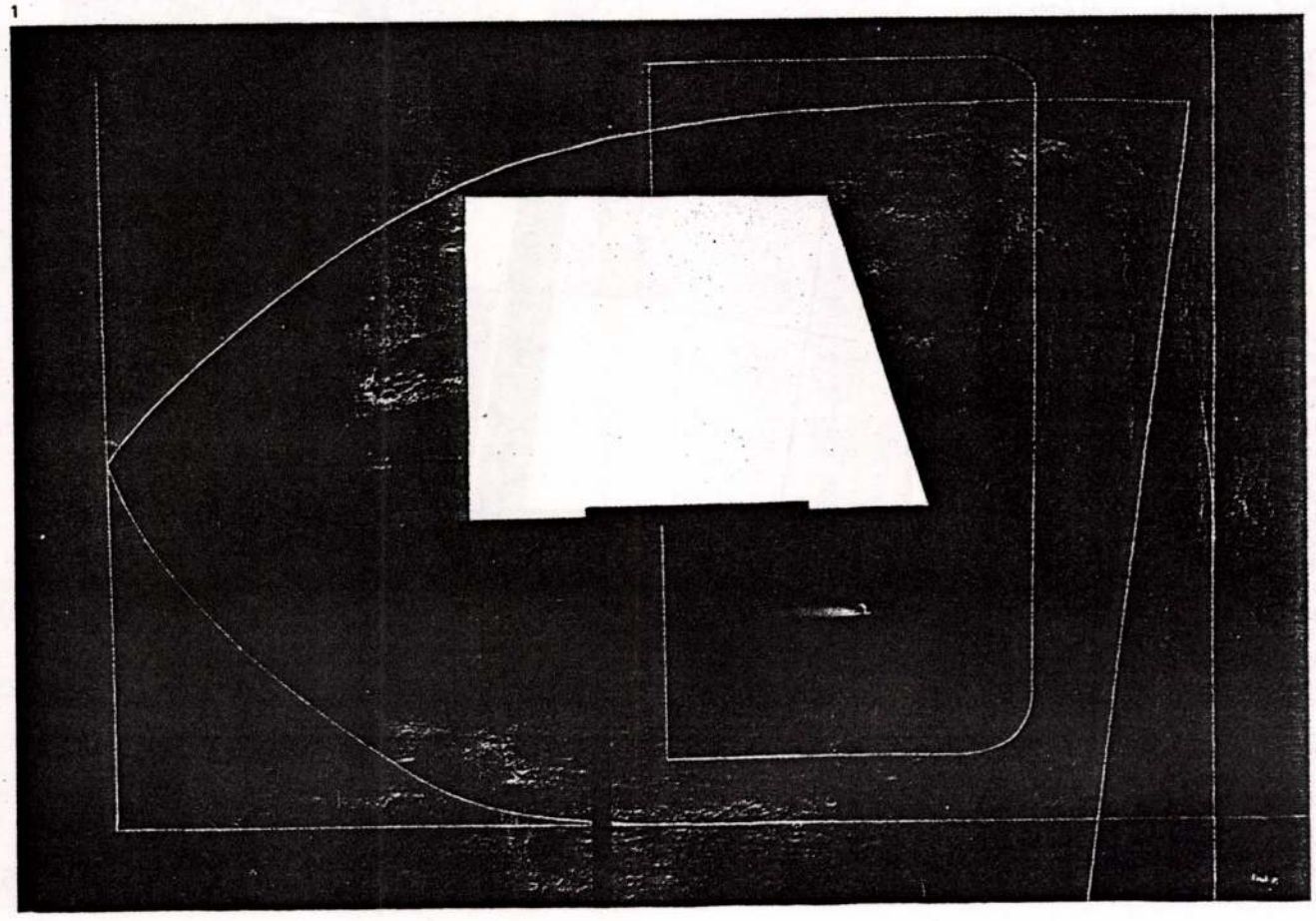

216

1 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975
2 Konok Tamás: Méretek, akril, vászon, 89x116 cm, 1975
3 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975

2

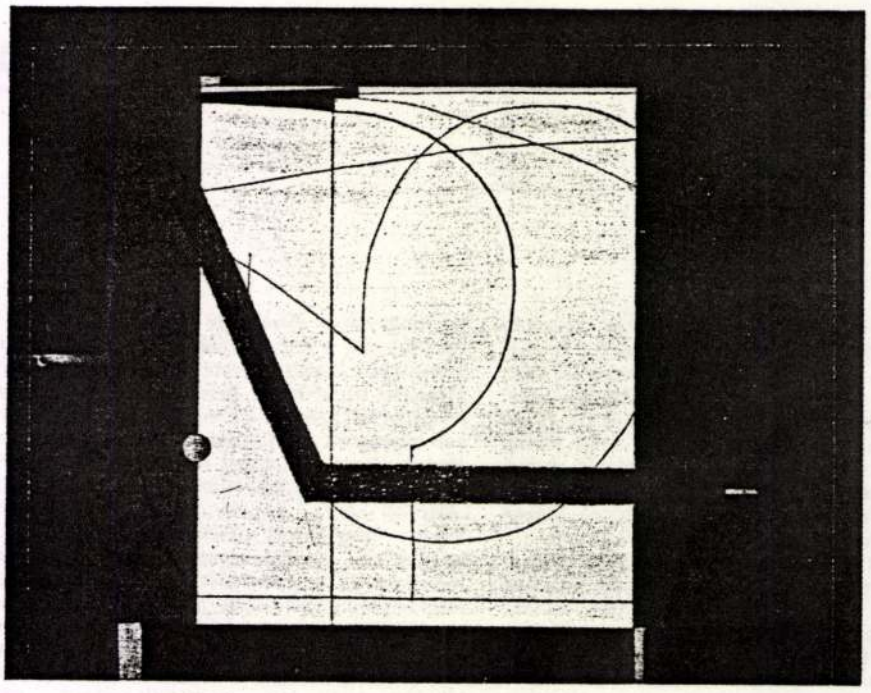

3

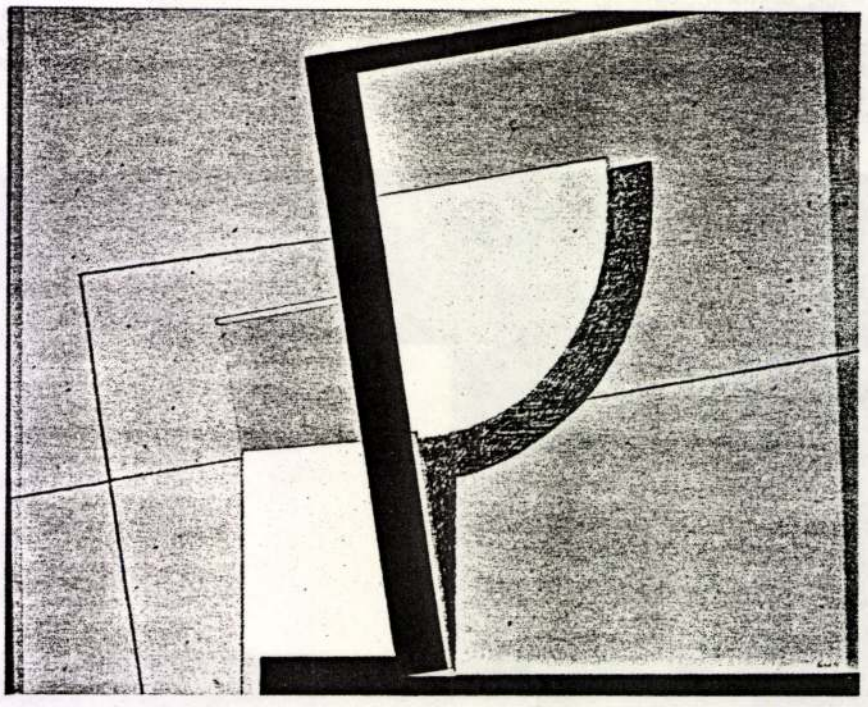

gabb impressziókban mutatkoznak előbb (tengerpart, kikötők stb.) a párizsi *Magyar Műhely* egyik 1967-es számában olvasható pályakép szerint, de „nyugtalan és következetes kutatásának" 1960-ban bemutatott első eredményei (Lambert Galéria, Párizs) már jelzik az átmenet állapotait. „...képein a komor színek dominálnak, formái elvadulnak, alakjait mind nehezebb felismerni – a hagyományos felfogású figurális és a merev absztrakció határterületein tapogatózik", egyben „túláradó vidámság és szorongásos állapot, ébrenlét és rémálom dialektikája érvényesül... állandó harc a teljes kifejezésért", ugyanígy a művészi anyagok változataival.

Az önmaga szellemi és művészi szintézisét feltárni és megtalálni szándékozó látványteremtés (melynek a párizsi recenzens szerint „legnagyobb gondja a lélekből a vászonra vetített képet a leghívebben ábrázoló anyag megtalálása") az utóbbi évtizedben a *„lírai képarchitektúra"* új világának megteremtéséig vezetett. A képzőművészet érzelmi és értelmi lényegét egyaránt őrző művek a mindegyre mélyülő és elvontabb gondolkodás látvánnyá érlelői.

Az ötvenesztendős festő pályaképét munka és tájékozódás, munka és munka, munka és sikerek jellemezhetik tehát, mindezek mellett eleven hazai kötődések is. Konok Tamás nem szakadt el itthoni kapcsolataitól, remekszép lapjai az Ady és Bartók emlékére kiadott grafikai mappákban egyként megtalálhatók. Afféle „Czóbel-jelenséggé" formálódott az évek során: párizsi otthonában és egy svájci alkotóműhelyben tölti a teleket, de a nyarak mindinkább idehúzzák a hazai barátok és ismerősök közé. 1980 szeptemberében egykori szűkebb pátriájában, Győrben volt tárlata.

Konok módfelett érzékeny – a lexikonok szerint „lírai kolorisztikus" – festészete valóban új képi funkciókat jelez. Nehezen találnánk hasonlóan átgondolt és hasonló felépítésű piktúrát a kortársi művészetben, ez a formaképzés a sokféle kísérlet között is önálló és eredeti. És éppen adottságaival, „lírai mértanával", a vonalak-formák-színek szimbiózisának érzelmi hatásaival, akár „lírai jellegével", egyben „szerkezetes és intellektuális indítékaival" találhat gyors és közvetlen kapcsolatokat korunk gondolkodásmodelljével és közönségével. Még akkor is, amikor egy Bartók-duót vagy egy Ady-verset („Én a Halál rokona vagyok") formáznak a lapok: a színekkel-formákkal-vonalakkal érzelmi kontaktus kerekedik. Ha tetszik: Konok tükröt tart a művészi és emberi

Sok szeretettel Tamásnak
jan. 18.
[illegible]

4

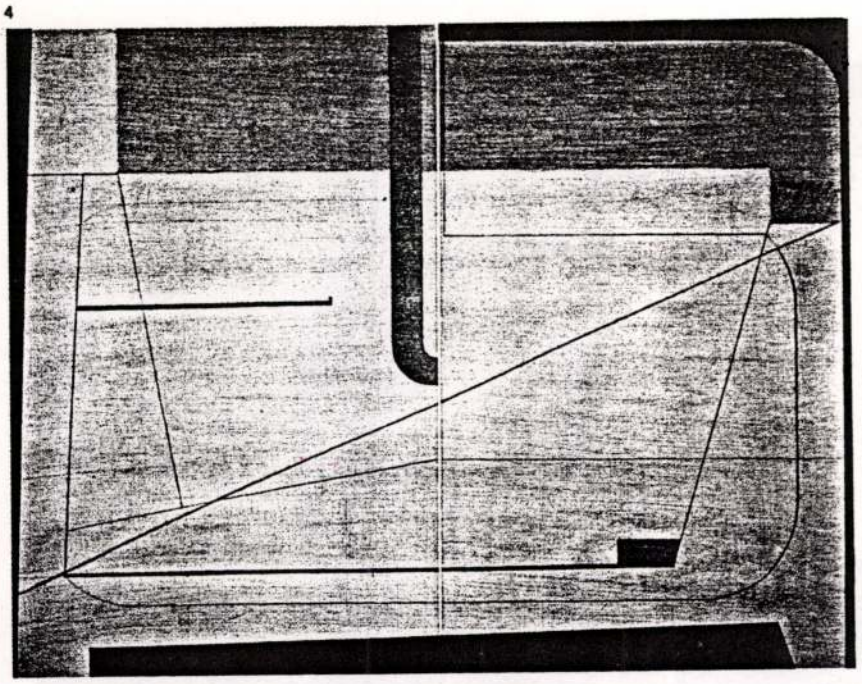

5

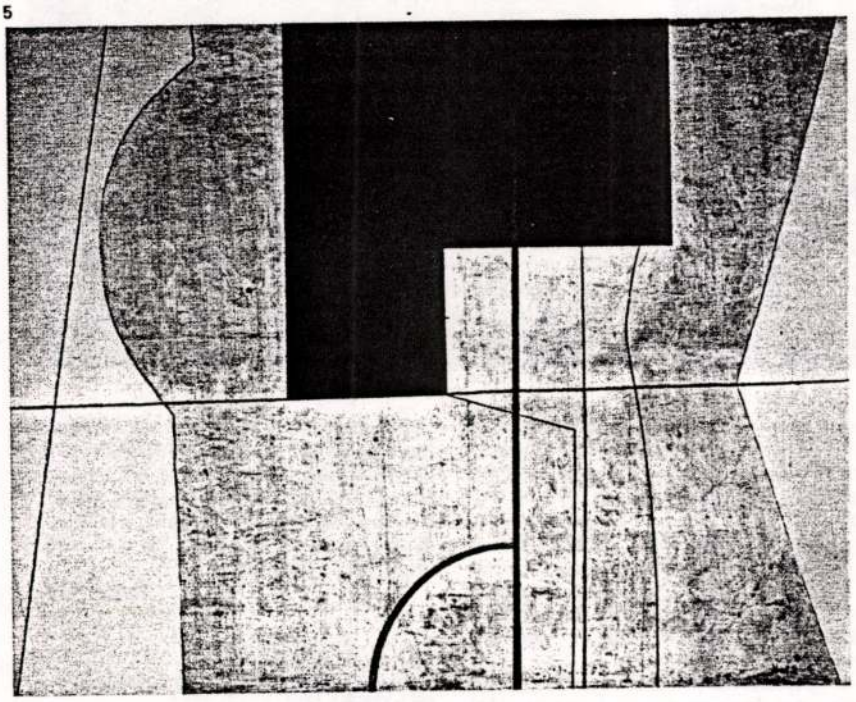

gondolkodás logikája, egyben érzelmi motivációi elé. A tükörben a művek lényege és hatása egyszerre jelentkezik.

Ha Konok piktúrájának filozófiai indítékait és alapvetéseit keressük: a lényeg talán a wittgensteini axiómák között található. Konok a külső és belső valósággal egyaránt közös „logikai formát" ábrázolja, a kompozíció egy tisztán vizuális és érzelmileg is motivált logikus gondolkodás eredménye, az alapszínek, a formák és vonalak harmonikus és gondosan kiérlelt „tárgyi megjelenítése" lehet.

„Munkásságom problematikája – írja egy értekezésében – *a kétdimenziós képsíkon egy új téralakítás megvalósítása. És ez a több rétegű képszerkesztésben realizálódik, egy új térrendszeren alapul."* És bár a fogalmazás egy kissé elvontan teoretikus, a képet mégis egy háromrétegű rendszernek kell tekintenünk. Akárha a reneszánsz képsíkmezői kapnának új formát és értelmezést a konstruktivitásban: a festmények alapozó felülete *(„téranyaga; egy spontán, emóciós indulatból született laza és áttetsző közeg")* egy formák nélküli, oldott és egységes színvilág, amelyben a színhangulatoknak, akár a fényes vagy matt felületeknek már eleve érzelmi és pszichikai töltése van. A címszót valóban a „színhangulatoknál", az „elemtannál", „faktúránál", „fényértéknél", „purizmusnál" kellene keresnünk egy virtuális lexikonban, az „áthatásnál", a „sík tagolásánál", a „kontrasztnál" vagy a „struktúránál" utóbb. A lexikon hitünk szerint (akár a Moholy-Nagy könyvek tárgymutatói alapján) előbb-utóbb bizonnyal megszületik.

A „második képmezőben" már változatosabb, de mindig a hangulatokon és harmóniákon „belüli", osztottabb színmezők kerülnek az egységes koloritú alapfelületre: a „téranyagra" épített formák, az ezekben élő „energiák". Az emberi érzelmek és gondolkodás, a cselekvés által teremtett „akcentusok", a „megszerkesztett rend", egyféle valóban lírai geometria. Színben élő foltok a monokróm mezőn.

A harmadik, egyben legfelső képmezőben létrejött vonalhálózat „mint logikus rendező elem" jelentkezik, térélményt nyújt, mozgást, irányt és gyorsulást jelez. Ritmust ad a felületnek és teret nyit a képnek a vonal, találkozásaiban erőcsomópontokat képez. Sűrűbb vagy ritkább hálózatával szűkíti és tágítja a teret, egyben térillúziókat, feszültségeket teremt. A vonalak „vékony testű architektúrája", ívei, hajlatai optikai elváltozásokat okoznak, „térfogatai" és térfogatváltozásai a látvány intenzitását, a megszerkesztett rend minőségét jellemezhetik.

A megközelítéseket szolgáló leírás maga is jelzi a festői és grafikai „együttgondolkodást", a képekké formált eredmény akár a pszichikai, érzelmi, kolorisztikus és grafikus (a színekben és változatokban „zenei", orfikus) indítékokat ugyanígy. Az efféle strukturális rendkeresés modern és természetes folytatása (szememben és tudatomban) a húszas évek építő, konstrukrív tendenciáinak, de új képminőséget, egyben szintézist teremtve emeli modernebb dimenziókba mindazt, amit korunk-

6

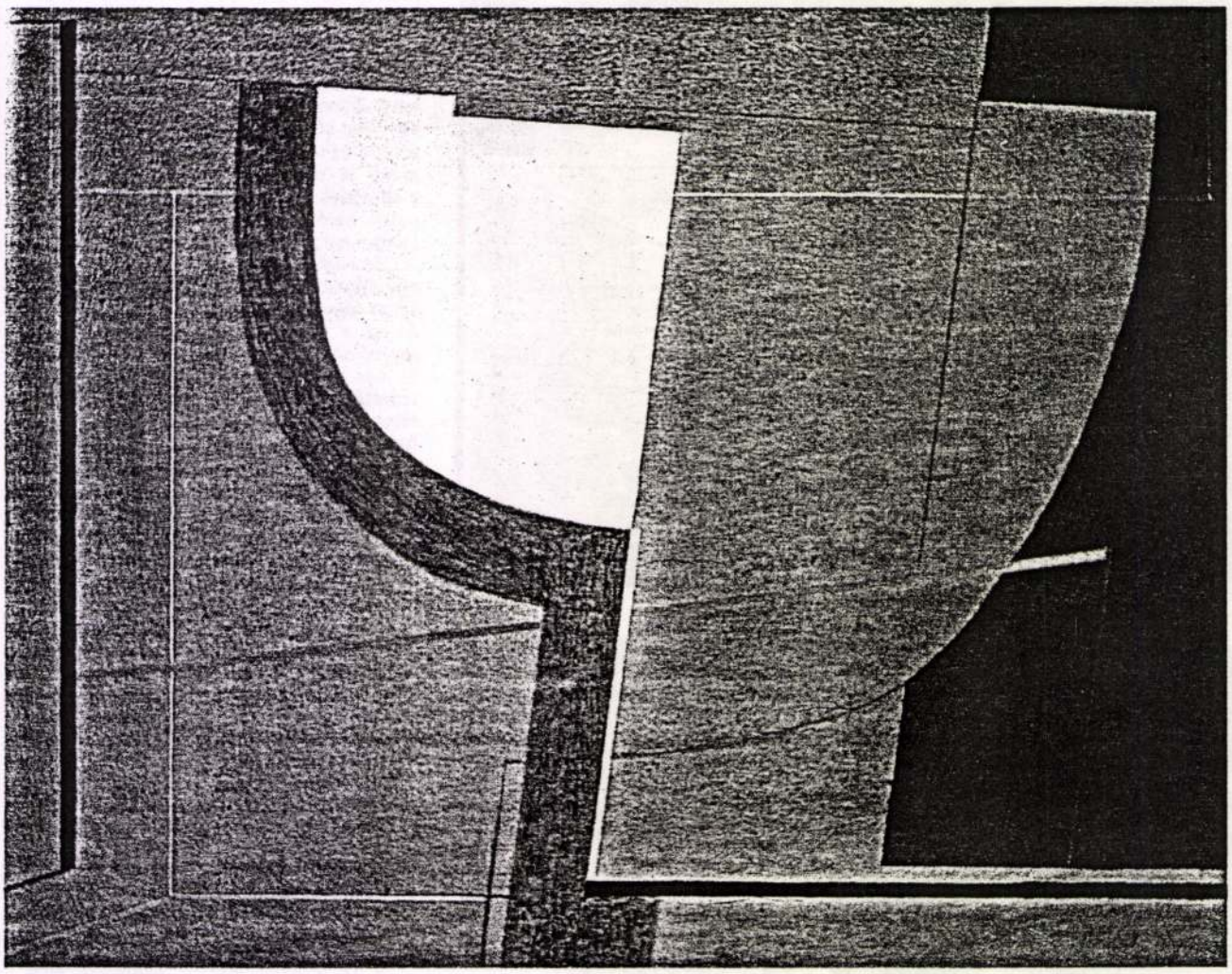

ban egyféle „intellektualizált valóságnak" nevezhetünk.

„Képeimnek nincsen története – írja egy helyütt Konok –, *az anyag, a formák és a vonalrendszerek szimbiózisában a dolgok mélyén levő rendet és a természeti törvények egyszerűségét keresem..."*

Az alapszín az elmúltak élményét jelezheti, a forma és vonal talán a jelenét. De a vonalhálózat a képmezőn túli végtelenbe vezet, a távozó vonalak „az ismeretlen lehetőségeit kutatják" a festő szándéka és a szemlélő jelen idejű élménye szerint. A „történés" tehát a gondolkodás értelmi és érzelmi folyamatában mégis fellelhető.

„Lesem a formát édes és előkelő
Az értelem csábítgat véle
hogy kövessem..."

– idézhetjük Konok Tamás képeinek szellemi lényegét keresve *Apollinaire*-t. A képek szépsége már az első pillantásokra feltűnő és megkapó; hasonlóképpen gondolatrögzítő és új gondolatokra serkentő ereje. A festő azon az úton járhat, amely Európa számos helyén és országában megnyílott a század harmadik évtizedében, és amelynek lírai megfogalmazását a megidézett költő találhatta meg a leginkább meggyőzőn, hitem és véleményem szerint. De Konok mindezt a mai gondolkodás szintjén, a korszerű vizuális kultúra egyik modelljének legtisztább lehetőségeivel teszi, a vonallal igazságot teremt, visszaadja számára mindazt, ami az évszázadok során lényege és értelme volt. Újjáteremti, ugyanakkor „deheroizálja" a konstruktív avantgarde szuprematizmusát.

Ha a konstrukció nem is, de képcímei zártak és véglegesek, akár a felületek: a lényeget jelzik, a festő valóban „nem lóg a mesék tején".

Megnyitott tér – jelzi egy 1978-ban festett, érdekes textúrájú és az aratás utáni nyár színhangulatait összefoglaló képen, egy másik mű íves vonalhálózata valóban „lineáris feszültségeket" teremt. Olykor csak színek neve jelzi a megkülönböztetést (*Gris-violet* – 1976; *Festmény szürke alapon* – 1977; *Vörös akcentus* – 1974; *Rózsaszín* – 1976 stb.), másutt csak a színnevekkel jelzett „extenziók", „elrendezések", „graphidionok".

A tiszta világú képek változó hangulati és pszichikai töltések, struktúrarendszerek és modern térélmények kifejezései. Konok Tamás festészetének a korszerű gondolkodás mintegy a feltétele. A gondolkodó művész tehát egy olyan útra és formaképzésre talált, amely a század szellemi, értelmi és érzelmi lényegével építi a maga szoros kapcsolatait. Mindennek képi megfogalmazásait kivételes művészi erővel valósítja meg, képvilága egy korszak szellemi és művészi szintézise lehet: hiszen a „szellem és szerelem" egyként jelenvaló. A látványok egységében és a teremtés részleteiben egyaránt.

Bodri Ferenc

4 Konok Tamás: Vörös csík, akril, vászon, 97x130 cm, 1977
5 Konok Tamás: Festmény szürke alapon, akril, vászon, 130x160 cm, 1977
6 Konok Tamás: Diagonális átfedés, akril, vászon, 89x116 cm, 1978

Space creation and monumental-in-small-size

Tamás Konok's pictures and Katalin Hetey's sculptures in the Museum of Fine Arts

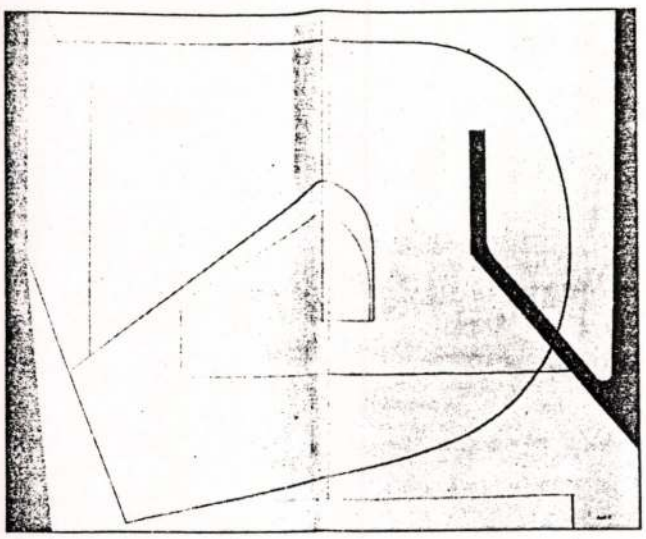

"Rosa", 1976. 114×141 cm. Acryl on canvas

Sculptor Miklós Borsos Thursday opened at the Museum of Fine Arts a joint exhibition of the works of two Hungarian-born, Paris-based artists—painter Tamás Konok and sculptress Katalin Hetey. Konok has contributed 40 paintings and 63 drawings from his crop of the last five years, and Hetey a number of small sculptures, to this show, which follows another one that was held in Győr last year.

Konok, born in Budapest in 1930, abandoned early music studies in order to enter the Budapest School of Fine Arts (1948-53) where he studied painting under Aurél Bernath. He passed through various stages of representational art, contributing works (in 1953-59) to numerous national shows and exhibitions abroad (First Fine Arts Prize, 1953; Young Artists Prize, 1955; Derkovits Prize, 1957). In 1959, he settled in Paris and over the next two years travelled in Europe and North Africa.

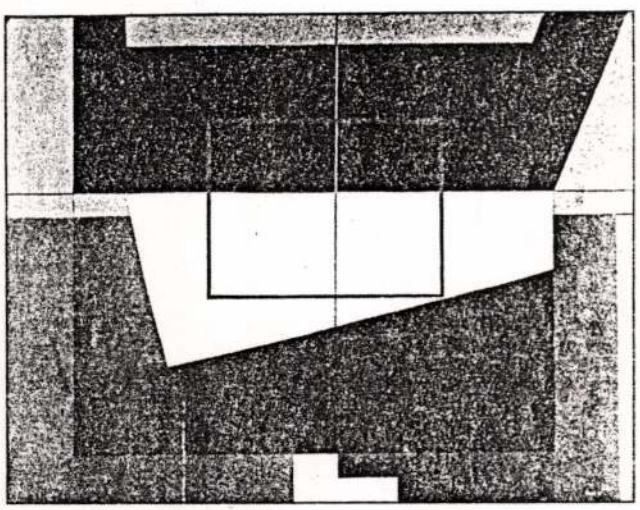

Spacing, 1976

Long periods of residence in Paris and study trips to the US (1963) added new aspects and forms to his paintings. Figurative elements changed first into elements of abstract expressionism, which in turn were followed by a new feature in his work: a highly monumental form reminiscent of sculpture. (Konok actually did create three-dimensional sculptural forms—numerous mural reliefs and sculptures that were incorporated into pieces of architecture, in public and private places in Switzerland, in 1970-75). He has had his works displayed practically all over the world, at some 70 exhibitions, half of the number one-man shows. His pictures are found in numerous modern art collections.

In non-objective art, lines, textures, shapes and colours are without reference to recognizable objects; and Konok's principal artistic concern is to represent space. He paints sharply defined geometric forms, on a scale of subdued colours, composed with extraordinarily great care. (He says he sometimes prepares scores—even hundreds—of sketches and drawings before he arrives at the arrangement of planes, divisions and lines he thinks is the right one to convey his concept.)

In the course of his experiments Konok has developed an approach to space that is all his own. The core of his concept of creative activity is a new space formation that is based on a new spatial system involving pictorial construction in several layers. This system, he says, arises from the "triplicity" of matter, shape, and lines, superposed in that succession. In his method of artistic construction, the first stage is the creation of a layer of paint upon the canvas (which he conceives of as a plane forming part of nature), whose very texture carries information. This he regards as still-amorphous matter suggestive of unbounded space, and calls it "spatial matter".

In the next phase, a concretely defined system of shapes is superposed on this "space matter", bounding it, giving it emphasis. In this division of the surface, the shape of geometric planes, their size and colour and position convey a message, suggesting tension or equilibrium—a mood. In the final stage, a linear system is superposed to give the composition its character.

Linear drawing, Konok says, has been of decisive significance in all of his work. Line, he explains, have several functions, e. g. conveying rhythm, forming power junctions, creating an illusion of space or (as intersections) causing optical changes, creating tension, and by their thickness or thinness giving depth and indicating speed. Linear drawing, he says, "is the most concrete and at once the most abstract mode of expression of the human intellect, being a medium equally well adapted to represent arts and sciences and even abstract ideas". It may even portray chemical fusion processes. "Drawing has since prehistoric times developed as a system of symbols expressing human thought."

I. FARKAS

ÚJ TÜKÖR

XVIII. ÉVFOLYAM
7. SZÁM
1981. FEBRUÁR 15.

KONOK TAMÁS FESTMÉNYEI

Szépművészeti Múzeum

Az ötvenes-hatvanas években, a nonfiguratív művészet harmadvirágzása idején idehaza elég nehéz volt absztrakt műveket kiállítani. Csak a díszítőművészet részeként fogadták el a kritikusok ezt az irányzatot. Ez is

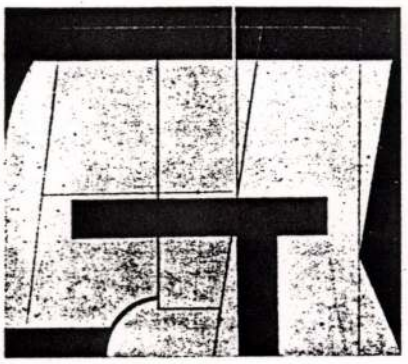

oka, hogy nálunk az Európai Iskola tagjainak a kezdeményezései után megszakadt művészetünk e vonulata, és csak a hatvanas évek végén éledt újjá.

A megtört művészeti vonulat egyik hiányt pótló láncszemeként nézhetjük meg a Franciaországban élő Konok Tamás munkáit. Napjaink nézőjét erre a bemutatóra már nem a szokatlan kifejezésmód újdonsága, hanem az összehasonlítás lehetőségei hozzák el.

Konok kifejezésmódja különböző nagyságú-színű foltok és vonalak ritmusára épül. Munkáit szemlélve felidéződhet bennünk Ben Nicholson neve, csak míg ő elvont kompozícióit mindig valami látványból, például csendéletekből transzformálta, addig az 1960 körül induló Konok képei szerkesztett formák együttesei.

Az utóbbi néhány év alkotásaiban elsősorban a nagy, monokróm fekete, szürke és drapp felületek, kis és nagy foltok ellentéte tűnik fel. Képépítkezésének legjellemzőbbje, hogy nyugodt, nagy felületekbe belehelyez egy nyugtalanabb, más színű formát, majd ennek az együttesnek a dinamizmusát egy, a kompozíción körbefutó vékony vonallal fokozza. Bár a képek konstruktív szerkezete a meghatározó, mégis jelentősek szolid, visszafogott színei. A festő szereti a leheletnyi különbségeket, azonos színek árnyalatnyi változatait. Tiszta festőiség és geometrizmus — ezzel jellemezhetnénk egy mondatban Konok Tamás munkáit. *(Képünkön a T-vel jelölt kompozíció.)*

Lóska Lajos

ÚJ TÜKÖR

XVIII. ÉVFOLYAM
5. SZÁM
1981. FEBRUÁR 1.

Két Párizsban élő magyar művész, Konok Tamás festő és Hetey Katalin szobrász legújabb munkáiból nyílt kiállítás a budapesti Szépművészeti Múzeumban.

PM
XXX. ÉVF. 6. SZÁM
1981. FEBRUÁR 11—18.
ÁRA: 7,50 Ft
PESTI MŰSOR

MŰZEUMOK

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM (XIV., Hősök tere. Tel.: 429—759). Egyiptomi kiállítás. Görög-római kiállítás. Régi képtár. XIX. századi európai festészet. XIX—XX. századi európai szobrászat. A XX. század művészete (áll. kiáll.). 18. századi német és osztrák rajzművészet (Mária Terézia kora). Konok Tamás festőművész és Hetey Katalin szobrászművész kiállítása. A hónap műtárgya: A. Falguiere (1831—1900) Diana fej.

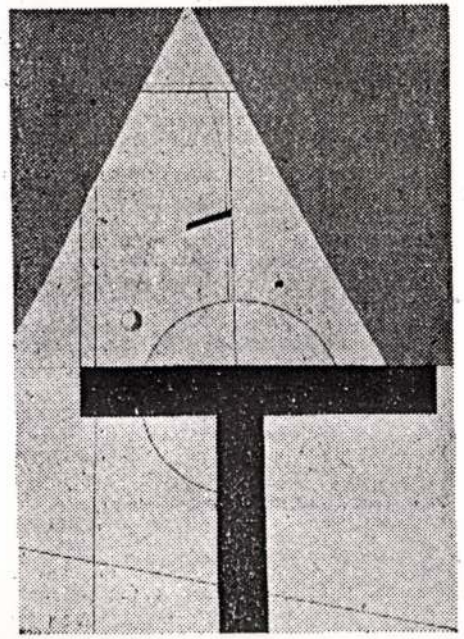

Konok Tamás és Hetey Katalin kiállítása

Két magyar származású, de több mint húsz éve Franciaországban élő és alkotó művész kiállítását tekinthetjük meg a Szépművészeti Múzeumban, Geskó Judit rendezésében.

A külföldön élő idősebb magyar művésznemzedék tagjai már régebben hazataláltak. Az elmúlt években számos kiállításon mutatták be életművüket vagy legújabb alkotásaikat. Most *Hetey Katalin* és *Konok Tamás* személyében a középnemzedéket üdvözölhetjük itthoni tárlatukon.

Pályájuk néhány azonos vonása: a budapesti Képzőművészeti Főiskola elvégzése után több kiállításon, külföldi tanulmányúton vettek részt, majd az 50-es évek végén Párizsban telepedtek le. Mindketten elnyerték a H. Hatford-alapítvány ösztöndíját 1963-ban, és egy évig az USA-ban tartózkodtak. A katalógusukban felsorolt kiállítások, meg a róluk szóló irodalom nagy száma is mutatja, ismert, elismert művészekké váltak.

Mindketten elvont kifejezési formát választottak, így műveiket nem könnyű feladat leírni. Konok Tamás maga készített útmutatót festményeihez, grafikáihoz. *„Tematikám (hasonlóan a zenéhez) nem a tárgyak látható képéből, hanem a természet belső rendszerének összefüggéseiből és az élet törvényszerű mozgásaiból inspirálódik. — Képeimnek nincs „története". A természeti törvények egyszerűségét, a dolgok mélyén való rendet keresem."* — magyarázza. Egy új téralkotás megvalósításán munkálkodik, melyet a több rétegű képszerkesztéssel, az anyag, a forma, a vonal egymásra helyezésével, egymásfeletti-ségével fejez ki. Az első réteg a kép anyaga, a „téranyag". Erre a néha lazúrosan áttetsző, néha teljesen fekete alapra kerülnek a „formák", a geometrikus formarendszerek, s a harmadik réteg a „vonalak" rendje, mellyel Konok szerint kifejezhető: mozgás, sebesség, ritmus, feszültség, térilluzió — minden. A filozófiai tartalmakat hordozó, fegyelmezett, színben visszafogott képeknek nagy az érzelmi töltésük is, amit leginkább a kompozíció harmóniája, a vonalak érzékenysége közvetít.

Hetey Katalint — úgy tűnik — leginkább az *egész és a rész* viszonya izgatja. Szobrai többnyire tagoltak, szétszedhetők és összerakhatók, de a feltáruló belsők organikusan rendezettek, összefüggők, ugyanakkor a részek is önálló egészek. Plasztikái kis méretük ellenére monumentálisaknak hatnak. Nála is dominálnak a geometriai formák (pl. a gömb szeleteinek különböző elmozdulásai). Alkotásai különös módon egyszerre hidegen elvontak és játékosan valóságosak, fenségesen nagyvonalúak és tenyérbe kívánkozóan kedvesek.

Aba Judit

221

MODELOWANIE

Was gibt es für Gründe, die eine Firma dazu veranlassen können, prozentual mehr Geld für Kunstwerke auszugeben, als dies bei öffentlichen Bauten üblich und bei privaten kaum je der Fall ist?

Schon bei Holbein, Watteau und Géricault seien von Unternehmern ihrer Zeit Ladenschilder in Auftrag gegeben worden. Einzelne Kaufleute und Handwerker hätten es eben immer verstanden, die Kunst als Werbemittel einzusetzen, könnte man kurz antworten. So einfach liegen die Dinge hier nicht. Ein Unternehmer, der sich ins Gespräch bringen will, wird das eher unpopuläre Vehikel Kunst nicht gebrauchen. Kein Werbeberater schlägt seinem Kunden vor, über die Kunst auf sich aufmerksam zu machen. Mit Inseraten und Plakaten, mit Wollmützen und Notenbündeln, die man Sportmannschaften zukommen lässt, spricht der Unternehmer, der sich am Puls der Zeit glaubt, die Öffentlichkeit wirkungsvoller an.

Das Kunstengagement der J.H.Waser AG hat weniger rationale als irrationale Gründe. Der Hauptgrund ist zweifellos, dass die Inhaber leidenschaftliche Kunstsammler sind, dass Jack Waser als junger Mann gerne Kunstmaler geworden wäre und sich sogar eine Grundausbildung an Kunstschulen aneignete, von der er jahrelang als Freizeitmaler profitiert hat. Kunst im Betrieb – das bedeutet hier Kunstbegeisterung und das Bedürfnis, die Begeisterung andern mitzuteilen, die Begeisterung auf andere zu übertragen.

Der Einsatz der Firma Waser für die Zeitkunst ist keineswegs erst mit dem neuen Druckereigebäude in Buchs entstanden. Vor zehn Jahren hat das Waser Bürocenter die Idee «Kunst im Büro» aufgenommen und versucht, mit preiswerten, qualitativ wertvollen Originalgrafiken, die gerahmt, ohne Gewinnmarge, angeboten wurden, den Wandkalendern, den Postern und Postkarten an den Bürowänden den Kampf anzusagen. 1975 hat die Firma Waser die Fassaden ihres Druckereigebäudes an der Zürcher Konradstrasse vom Basler Gido Wiederkehr künstlerisch gestalten lassen. Zu einer farbigeren Stadt haben unterdessen einige Hausbesitzer mehr beigetragen. Fast einzigartig blieb leider die Verbindung von Bild und Architektur, also von einer Farbgestaltung, die über das Dekorative und Gaghafte hinausgeht.

Bei der Anfahrt zu den Waser-Gebäuden in Buchs und beim Rundgang durch die eingeschossige Druckerei fällt auf, dass die vielen Dutzend Kunstwerke vor allem die Sprache der Geometrie sprechen. (Selbst Silvio Mattiolis «Astrolux», mit zehn Metern Höhe das grösste Werk des Künstlers, wirkt geometrisch-strikter als dessen Vorgängerwerke.) Diese Auswahl ist nicht das Produkt eines dogmatischen, nur bestimmte Kunstäusserungen bejahenden Kunstverständnisses. Es ist die Folge der Überzeugung, dass Kunst im Betrieb nicht einfach das Expansionsgefäss des privaten Kunstsammlers sein darf, dass hier nicht einfach das aufgehängt und aufgestellt werden soll, was zu Hause keinen Platz hat. Was man hier sieht, wurde bewusst ausgewählt. Die Typografie, die Gestaltungs- und Druckkunst, die ohne Geometrie und Mathematik nicht zu ihren Problemlösungen kommt, trifft in der geometrischen, in der konstruktiven oder konkreten Kunst Verwandtes. Es kommt nicht von ungefähr, wenn viele Meister der konstruktiven Kunst auch Meister der Typografie sind.

Das Kunst-im-Betrieb-Konzept der J.H.Waser AG besteht aus zwei Teilen. Einerseits sind aus Galerien und Ateliers fertige Werke meist jüngerer Künstler angekauft worden. Andererseits hat man verschiedenen Plastikern und Malern Aufträge erteilt, sie gebeten, für bestimmte Situationen etwas zu gestalten.

Alle diese Aufträge sind ungewöhnlicher Art, stellen für den Künstler eine Herausforderung dar, die, wenn er sie annimmt, zu einem Abenteuer werden kann. Aus der Problemstellung der architektonischen Situation und der erwünschten Signalfunktion für ein bestimmtes Unternehmen hat Silvio Mattioli schliesslich mit seinem «Astrolux» eine Bildlösung gefunden, die ihn möglicherweise in neue Entwicklungsschritte hineinführt.

Josef Staub, nicht nur ein Praktiker der Bildhauerei, sondern auch des Baues, bekam die Chance, die Verantwortung für die Gestaltung des ganzen Innenhofes zu übernehmen. Selten werden sonst Aufträge so vertrauensvoll erteilt. Auf entsprechend überzeugende Weise ist nun seine Chromstahlschleife in die Atrium-Situation eingegliedert.

Hängt ein echter Kunstliebhaber Bilder in die Fabrikationsräume einer Druckerei? Kann er es ertragen, dass Farbdämpfe die Kunstwerke verschmutzen und möglicherweise beschädigen? Nein. Ausser er würde den gleichen Weg beschreiten, den die Waser Druck AG gegangen ist. Sie hat abwaschbare, strapazierfähige Kunstwerke in Auftrag gegeben. Jakob Bill, Marguerite Hersberger, Thomas Konok, Brigitta Malche, Willy Müller-Brittnau und Gido Wiederkehr haben Entwürfe für grossformatige Arbeiten geliefert, die von Malermeister Christian Schmidt im Farbeinbrennverfahren auf Metallplatten umgesetzt worden sind.

Der Zustand, in dem sich die Waser-Betriebs-Kunst heute befindet, ist – zumindest was die Bilder betrifft – kein endgültiger. Hier soll kein Kunstbesitz gehortet werden. Begeisterten Mitarbeitern und andern Kunstliebhabern werden Werke ohne Gewinnabsichten nach einiger Zeit weitergegeben. Die leeren Stellen an den Wänden geben Anlass zu neuen Künstleraufträgen, die schliesslich das Betriebsklima optisch erneut verändern, beleben.

Mai 1981

Peter Killer

TAGES-ANZEIGER WOCHENPROGRAMM FREITAG, 15. MAI 1981

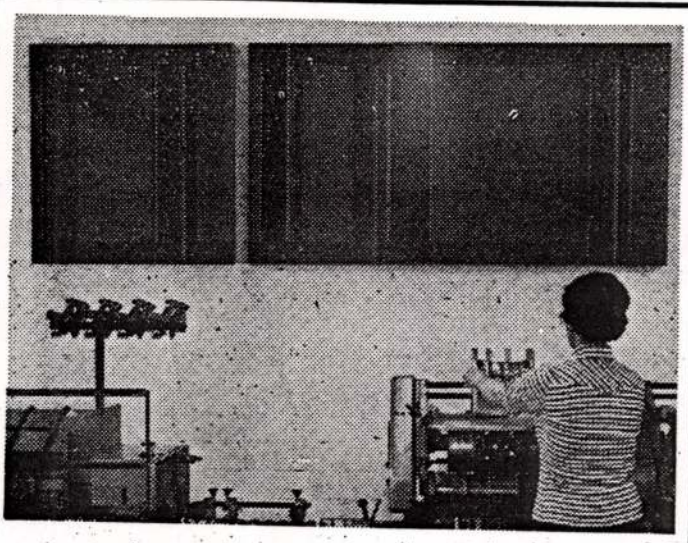

In der Druckerei J. H. Waser AG

Kunst im Betrieb

Ki. Im Herbst 1980 hat die J. H. Waser AG ihre Druckerei von Zürich nach Buchs ins Furttal verlegt. Jack Waser, Mitinhaber der Firma, wollte ursprünglich Kunstmaler werden. Seine Liebe zur Kunst ist lebendig geblieben. Im neuen Waser-Gebäude nimmt die Kunst einen hohen Stellenwert ein. In jedem Arbeitsraum hängen Bilder und Originalgrafiken. Im Innenhof steht eine Chromstahlschleife von Josef Staub und vor dem Bau Mattiolis 10 Meter hoher «Astrolux». (Mehr zu einer Mattioli-Einzelausstellung auf Seite 7). Nicht nur Bildhauer sind mit Aufträgen bedacht worden. Für die eigentlichen Fabrikationsräume hat Jack Waser zusammen mit dem Malermeister Christian Schmid einen Weg gesucht, um zu strapazierfähigen, abwaschbaren Bildern zu kommen. Die Lösung: Die Farbe wird auf eine Metallplatte aufgetragen und – ähnlich wie bei einer Autokarosserie – eingebrannt. Konok, Marguerite Hersberger, Brigitte Malche, Jakob Bill, Gido Wiederkehr und Willy Müller-Brittnau haben für solche Werke Entwürfe geliefert. Morgen Samstag von 10 bis 16 Uhr ist in Buchs Tag der offenen Tür.

galerie & edition schlégl minervastrasse 119 · 8032 zürich · telefon 01 251 49 63

224

Jubiläumsausstellung

vom 12. bis 30. Juni 1981

Verkaufserlös zum Teil zugunsten des

Neuen Zürcher Quartetts

Werke von:
Albers – Albrecht – Antes – Arp – Badur
Baltensperger – Brodwolf – C. Bucher – Hans Coray
S. Delaunay – Dubach – Davé – Lothar Fischer
Fleischmann – A. Giacometti – Hersberger – Hetey
Hinterreiter – Kaitna – Kaminsky – Kassak
Kokoschka – Konok – Korab – Leuppi – Lohse
Losinger-Ferri – Malche – Martin – Martinez
Meyer-Osburg – Moholy-Nagy – Peter Nagel
de Quervain – Rotterdam – George Segal – Sugawara
Suter – Staub – Swan – Tapiés – Tobey – Tutundjian
Valenti – Villon – Vivarelli – Vordemberge-Gildewart, u.a.

Geöffnet:
Dienstag–Freitag 14.00–18.30 Uhr
Samstag 10.00–16.00 Uhr
und nach Vereinbarung

10 Jahre dem Schönen dienen zu dürfen, beglückt, verpflichtet und macht dankbar.

Wir möchten daher anlässlich unserer Jubiläumsausstellung Kunst und Gunst besonders sinnvoll miteinander verbinden.

Mit diesem Vorhaben stehen wir nicht allein. Viele tun mit: Künstler und Sammler stellen unserer Galerie Werke zur Verfügung, die dank ihrer Gunst günstiger als üblich erworben werden können.

Und dies soll unser schönster Dank sein: Ein Teil des Erlöses aus diesen Erwerbungen soll die Kunst des *Neuen Zürcher Quartetts* begünstigen.

Ist das nicht schon hinreichend Grund genug, unsere Vernissage vom 11. Juni zu besuchen? Sollten Sie aber daran verhindert sein, können Sie noch bis Donnerstag, 18. Juni 1981, Kunst mit Gunst verbinden.

Wir danken Ihnen im Namen der vier Künstler.

224/A

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

1 9 0 6 - 1 9 8 1

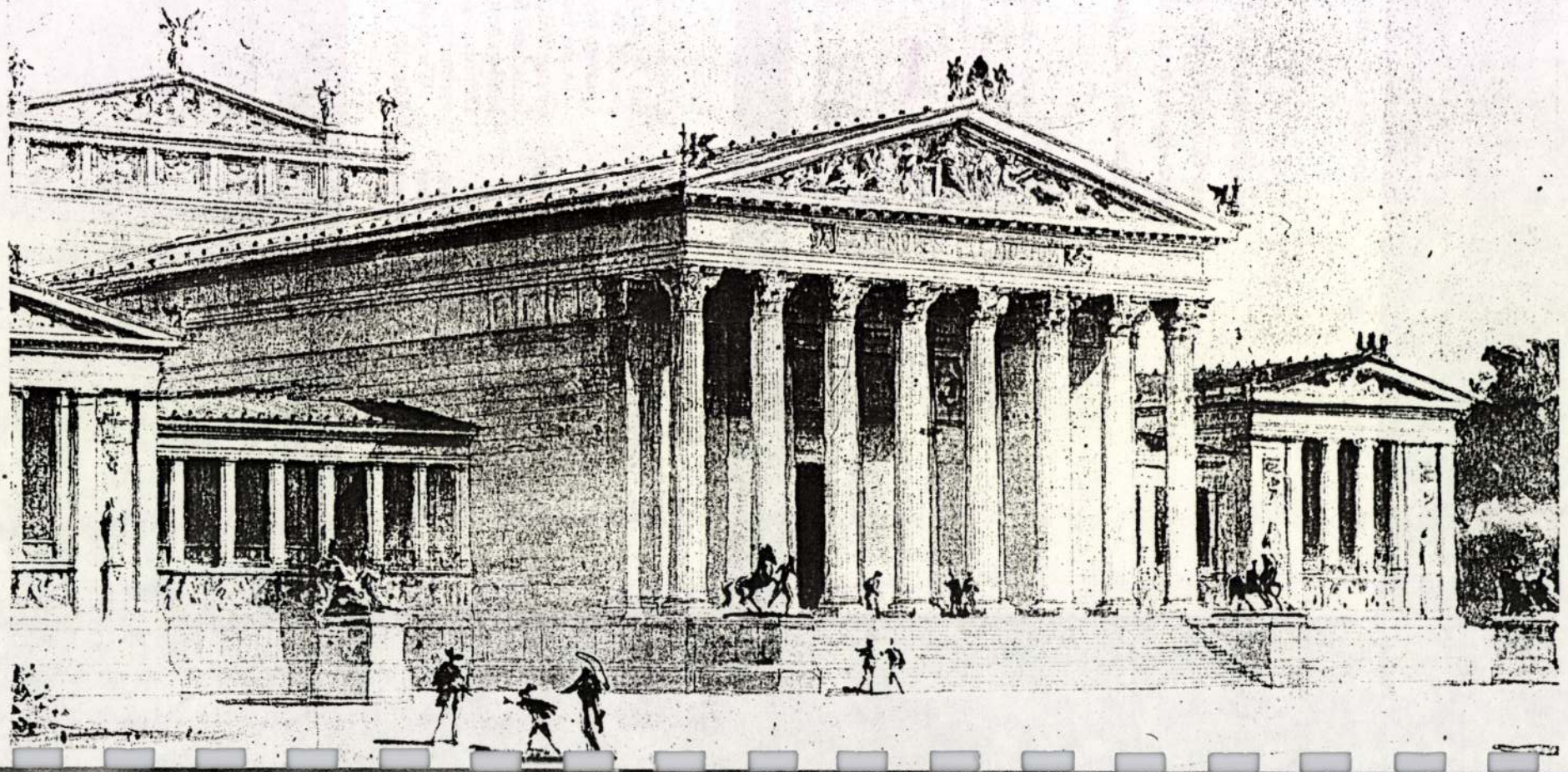

75 ÉVES A SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

JUBILEUMI KIÁLLÍTÁS

XIX–XX. SZÁZADI MŰVÉSZET

19th – 20th CENTURY ART

128. KONOK Tamás (Budapest 1930—)
Festmény szürke alapon, 1979
Painting Against a Grey Background

Ltsz.: 81.1.B. Akril, vászon. 140×190 cm.
Vétel a művésztől, 1981-ben.
Kiállítva: 1980. Győr—1981. Budapest, Szépművészeti Múzeum. Konok Tamás festőművész kiállítása. 5. sz.

A Párizsban és Zürichben élő festőnek 1980 őszén Győrött és 1981 elején Budapesten volt nagysikerű kiállítása. A nemzetközi hírű művész ma már az európai festészet élvonalába tartozik. Az anyag-forma-vonal hármasságára épülő művei érzékeny intellektuális élmények nyomait viselik: a dolgok mélyén való rendet kereső Konok Tamás zenei tanulmányainak komoly hatásáról is árulkodnak. A Szépművészeti Múzeum-beli kiállítás után került a Modern Gyűjteménybe a művész egyik legszebb, munkásságát hiven reprezentáló képe.

Geskó Judit

BUDAPEST, 1981

1982

226

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119 · 8032 Zürich · Telefon 01/251 49 63

Unter dem Titel
«Spectrum der Farbe»
zeigte im Jahre 1967
das Kunsthaus Zürich
die berühmte Sammlung
eines Zürcher Arztes.

Aus seinem Nachlass
veranstalten wir eine
Verkaufsausstellung
bedeutender Werke

vom 23. September bis 30. Oktober 1982

Gemälde, Aquarelle, Zeichnungen von:

Aeschbacher	Fontana	Magnelli
Arp	Fuhrmann	Marcoussis
Bogat, Erna	Graeser	Mortensen
Bitram	Herbin	Moss, Marlow
Cahn, Marcelle	Hinterreiter	Müller-Brittnau
Calderara	Itten	Nemour
Claisse, G.	Jensen	Sugarman
Davé	Kassak	Valenti
Delaunay, S.	Konok	Valmier
Dewasne	Leuppi	u.a.
Deyrolle	Lohse	

GALERIE VON BRAUNBEHRENS
Ainmillerstraße 2a · 8000 München 40 · Tel. 089/390339

Für die Freunde unserer Galerie halten wir ständig eine Auswahl Originale und Grafiken bereit.

Erwin Bechtold, Max Beckmann, Andreas Bindl, Stanley Boxer, Uwe Bremer, Antonio Calderara, Enrico Castellani, Eduardo Chillida, Salvador Dali, Lude Döring, Piero Dorazio, Agostino Ferrari, Barry Flanagan, Johannes Geccelli, Wolfgang Gerner, Klaus Heider, Marguerite Hersberger, John Hoyland, Gottfried Honegger, Erich Keller, Thomas Konok, Heinrich Klumbies, Karl Korab, Peter Krusche, Juan Martinez, Mario Merz, Willy Meyer-Osburg, Ralf Meyer-Ohlenhof, Ernst Wilhelm Nay, Claes Oldenburg, Mimmo Paladino, Mario Raciti, Hans Richter, Emil Schumacher, Ed Sommer, Kurt R. Hofmann Sonderborg, Antoni Tapies, Fred Thieler, Marc Tobey, Jorrit Tornquist, Italō Valenti, Wilhelm Wessel, Marcel Wyss

228

Nybrogatan 69 114 40 Stockholm
Tel. 08-61 13 65/61 50 65
Tisd.—Fred. 12.00—18.00
Lörd. 12.00—16.00
Sönd. 13.00—16.00
Månd. stängt

GALERIE
KONSTRUKTIV TENDENS
THE ART OF OUR CENTURY

Välkommen till Vernissage
Lördagen den 4 december 1982
Kl. 14.00—17.00

tematisk utställning:
Geometrisk Abstraktion 1920—1982
Målningar, skulpturer och teckningar

Obs! Musikafton tisdag 14 december kl. 19.00
Till Peterson Bergers Minne. Entré kr 20

Albers	Bechholz
Beartling	Cruz-Diez
Soto	Klingbeil
Hansma	Tomasello
Lohse	Kuwayama
Heurtaux	Bill
Fleischmann	Morellet
Honegger	Itten
Freudenthal	Falk
Calderara	Noland
Diller	Kocsis
Badur	McLaughlin
Nakajima	Jacobsen
Vasarely	Brandt
E.H. Olson	Leppien
Konok	Brandt
Herbin	Glattfelder
Schoen	Knipschild
Christen	Gorin
Brunsz	Nemours
Arp	Ridell
Kujasalo	Fruhtrunk
Thomas	Kandinsky
Schoeffer	Juszczyk
Valenta	Budusziewski
Mansouroff	Gruner

Méreteiben szerény kiállításunk nem vállalja fel sem az összegzés, sem a programadás szerepét. Egyszerűen, afféle „helyzetjelentésnek" tekinthetjük, amely megmutatja sokoldalú, szerteágazó, nagyon is vegyes forrásokból táplálkozó képzőművészeti gyűjteményünk egyik arcát. Válogatásunk lényege, hogy az adott művek, műcsoportok függvényében – lehetőség szerint szigorúan mérlegelve – tárja elénk e század kortárs festészetét, miként az itt tanulmányozható képekben, mesterekben, irányzatokban és arányokban. Ötven-hatvan, esetlegesen összegyülekezett kép nem rajzolhat teljes panorámát elénk, nem alkothat művészettörténeti összefüggéseket feltáró láncolatot. Inkább csak jelzésekre szorítkozik, egy-egy jelentősebb alkotóra hívja fel a figyelmet. Meglepetések persze még így is adódhatnak.

Huszadik századi gyűjteményünk alapjait a hatvanas évek elején Ausztriából visszakapott műkincseink vetették meg. Több lappangó, elveszettnek hitt mű került elő. Így példának okáért Ferenczy Károly Kalapos női arcképe. Sokáig azután csak a megyei anyag gyarapodásáról szólnak a leltárkönyveink. Talán tíz esztendeje indult meg szélesebb körre tekintő gyűjtés. A szűkösség, az időbeli veszteség azonban alig leküzdhető hátrányba vetett bennünket. Az esetenkénti áldozatkészség – művészek, gyűjtők és mecénások részéről – csak enyhíteni tudta a helyzetet. Az álmok, ideák, elképzelések vajmi kevéssé ölthettek fogható formát. Az itt most szereplő művészek listája mégis imponálónak látszik, hiszen Ámos Imrétől Mednyánszky Lászlóig, a győri születésű Orbán Dezsőtől a Munkácsy-díjas Simon Béláig, Tóvári Tóth Istvánig vezet. Közben pedig Rudnay Gyula, Iványi Grünwald Béla, Réti István, Szőnyi István és Vaszary János-művekkel találkozhatunk. Az újabb idők jeleseinek képviseletében Ország Lili, Miháltz Pál, Lossonczy Tamás és Hencze Tamás képei várnak ránk. Nem feledkeztünk meg a régi győriekről, az elszármazottakról – Illés Árpád, Konok Tamás, Békéssy Leó –, s a velünk élők – Cziráki Lajos, Giczy János, Patay Éva, Farsang Sándor – egyetemes rangú munkáiról sem. Teljességre azonban még így sem törekedhettünk.

Salamon Nándor

A kiállítás a Múzeumi Képtárban kerül bemutatásra
(Alkotmány u. 4.)

Megtekinthető: 1982. május 13-tól június 23-ig

Rendezte: Salamon Nándor

ALKOTÓK ÉS MŰVEK

KERNSTOK KÁROLY	ANYA GYERMEKÉVEL	vászon, olaj; 163x160 cm
KONOK TAMÁS	TÉRI JÁTÉKOK	vászon, akril; 100x80 cm A művész ajándéka
	FEKETE GRAPHIDION	vászon, akril; A művész ajándéka
KOSZTA JÓZSEF	FÖLDÖN ÜLŐ PARASZTASSZONY	vászon, olaj; 50x60 cm XJM-vétel

CENTRE CULTUREL COMMUNAL ERIK-SATIE et des "3A" ARCUEIL GALERIE HÔTEL DE VILLE
RENCONTRE HONGROISE 27. Mai au 15 juin 1982

EXPOSANTS :

Anna Margit / Atila / Babocsay / Bálint / Barcsay / Beöthy István / Agnes Beöthy / Beöthy-Steiner Anna / Vera Cardot / Csato / Czinke / Dalos / Domján / Magda Frank / Fiedler / Gáyor / Gyarmathy / Hajdú / Hamar Lehel / Hencze / Lucien Hervé / Hetey / Hincz / Kádár / Kallós / Kass / Kemény / Kerékgyártó / Kéri Adám / Kilár / Klimó / Kis Arpád / Kolos-Váry / Koncz / Konok / Korniss / Kovács Ferenc / Kovács Izsák / Lengyel-Braun / Liptay / Major / Anna Mark / Martyn / Maurer / Mészáros / Vera Molnár / Pátkaï / Preiser / Püspöki / Rozsda / Sajó/Sándorfi / Schöffer / Sik / Anna Stein / Szabados / Szabó Akos / Szabó Dóczi / Székely Péter / Székely Véra / Szemethy / Szenes / Tao / Vajda Júlia / Vasarely / Vincze / Weinberger Edith / Weinberger Róbert /

Sous le patronnage de M. Marcel Trigon, maire d'Arcueil, l'Association Amitié-Arcueil-Kecskemet en collaboration avec le Centre culturel communal Erik Satie et les « 3 A » présente dans les galeries de l'Hôtel-de-Ville, les œuvres de 66 peintres et sculpteurs hongrois.

Depuis la grande première de l'Art dans la ville, la population prend contact régulièrement avec la création artistique. De ce fait, il ne se passe de mois sans cette présence au quotidien. Partant de la simple démarche à l'Hôtel-de-Ville, chaque habitant ne peut manquer d'admirer ou de s'interroger devant les œuvres proposées

C'est pourquoi, notre Association de jumelage avec la ville hongroise de Kecskemet, se devait, dans le cadre de ses activités sur la connaissance de la Hongrie, d'organiser une telle manifestation artistique.

Cependant, cette idée était ambitieuse car la Hongrie ne se trouve pas aux portes de notre cité et sans la rencontre avec le peintre Anne Stein, et l'aide de M. Tibor Nemes, attaché culturel de l'ambassade de Hongrie, nous n'aurions pu rassembler un ensemble aussi riche de l'expression de la culture hongroise à Arcueil.

Les participants, artistes hongrois et d'origine hongroise, se retrouvent également pour beaucoup d'entre eux dans l'hommage rendu au grand compositeur hongrois, Béla Bartók, ensemble de 32 œuvres présentées dans un magnifique album prêté gracieusement par l'Institut hongrois.

Ainsi, notre Association Amitié-Arcueil-Kecskemet, si sa vocation principale est de développer nos échanges et relations d'amitié avec la population de Kecskemet, elle ne peut ignorer tout l'intérêt de prendre les initiatives nécessaires, en vue d'élargir la connaissance de la Hongrie et l'expression de son peuple.

C'est donc dans cette perspective que s'inscrit « Rencontre hongroise », et justifie à ce titre les liens de compréhension et d'amitié qui ne peuvent manquer de s'établir entre nos deux peuples.

Pour appréhender et développer tous les aspects du jumelage de nos deux villes, il est indispensable d'avoir non seulement le soutien moral, mais actif de toutes les bonnes volontés.

Peut-être que « Rencontre hongroise » trouvera son prolongement par votre rencontre avec nos amis de l'Association afin de prendre ensemble beaucoup d'initiatives nouvelles.

Souhaitant plein de succès à ce bel ensemble de peintures et sculptures d'expression hongroise, Amitié-Arcueil-Kecskemet tient à exprimer ses sincères remerciements à Mme Anne Stein, M. Tibor Nemes, ainsi qu'aux exposants et tous ceux qui ont contribué à cette réalisation.

R. PICOD - président de l'association Amitié-Arcueil-Kecskemet

LES ARTISTES HONGROIS EN FRANCE

Dès les premières années du XXe siècle, un artiste d'esprit moderne se devait de passer quelque temps à Paris, de se baigner dans l'atmosphère effervescente de la ville. Les peintres, de retour au pays natal, ne devenaient pas pour autant les épigones de la peinture française.

Au contraire, dans la plupart des cas, ils ont créé quelque chose d'original et d'autonome. Pour eux, l'influence spirituelle de Paris représentait surtout une ouverture vers les tendances contemporaines, qui les aidait à se libérer des traditions munichoises, académiques et conservatrices. Une partie de ces artistes ne revenait pas en Hongrie, s'installait à Paris pour devenir peintre ou sculpteur français. Evidemment, la décision n'est pas toujours définitive, les échanges entre les métropoles continuent. Une rupture a lieu pendant la première et la deuxième Guerre mondiale lorsque l'échange de personnes et d'idées est devenu impossible. La liaison entre les deux mondes artistiques très forte avant 1914, est remplacée par des informations vagues, diffuses.

Parmi les artistes installés définitivement en France, de grands talents : Joseph Csaky, sculpteur cubiste ; Alfréd Réth, également cubiste, peintre ; Lajos Tihanyi ; Etienne Beöthy, etc.

Après cette première génération, arrive la deuxième, entre les deux guerres : Etienne Hajdu, Lucien Hervé, Kolos-Vary, Arpad Szenes, Vasarely, etc., font partie des différents courants d'abstraction géométrique ou lyrique. Leurs œuvres peuvent être considérées comme partie vivante de l'art français, les signes originaux, les sources hongroises ont presque complètement disparus.

Les plus jeunes arrivés après 1947 ou après 1956, avaient l'intention de s'intégrer dans la grande synthèse internationale parisienne, sans garder leur style d'autrefois.

Il n'existe pas d'école hongroise à Paris, l'abstraction géométrique se manifeste et évolue dans les œuvres de Tamás Konok, dans les tableaux ayant des qualités presque murales d'Anna Mark, dans les sculptures pures, équilibrées de Peter Székely, dans les plastiques explosives d'Ervin Patkai et celles de Magda Frank. L'abstraction géométrique reçoit un aspect cristallin dans les dessins de Vera Molnar exécutés à l'aide d'un ordinateur.

Entre les deux grandes tendances géométrique et lyrique, il y a évidemment beaucoup de nuances, mais on peut dire que par exemple, les toiles précieuses d'Endre Rozsda sont plus proches de la deuxième tendance, celle de l'abstraction lyrique.

Les taches dominantes de la peinture de Fiedler, Vera Lengyel-Braun ou Kallos ont une certaine liberté autonome. Comment classer les tableaux de forte expression d'Attila ? Les formes colorées d'Anna Stein donnent une impression de draperies baroques, avec une profondeur maniéristique. Les compositions d'espace, faites de toiles suspendues de Vera Székeyl, ne peuvent pas s'intégrer dans aucun courant. Pensons à l'hyperréalisme de Akos Szabo et de Sándorfi, chacun très personnelle dans cette tendance.

Les Hongrois, vivant en Hongrie, ont des aspirations, des caractéristiques, plus ou moins parallèles aux tendances mentionnées ci-dessus. Ils sont trop nombreux pour être vraiment représentés ici selon leur importance, mais l'album consacré à la mémoire de Béla Bartók, peut donner un aperçu de l'activité des artistes travaillant dans leur propre pays.

Krisztina Passuth - historienne d'Art

231

A MŰVELŐDÉSI MINISZTÉRIUM,
A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGE ÉS
A MŰCSARNOK
MEGHÍVJA ÖNT

TISZTELET A SZÜLŐFÖLDNEK

(HOMMAGE A LA TERRE NATALE)

A KÜLFÖLDÖN ÉLŐ MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ MŰVÉSZEK
II. KIÁLLÍTÁSÁNAK ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA

1982. DECEMBER 17-ÉN, PÉNTEKEN DÉLI 12 ÓRAKOR

MEGNYITÓ BESZÉDET MOND:

DR. BOGNÁR JÓZSEF
A MAGYAROK VILÁGSZÖVETSÉGÉNEK ELNÖKE

MŰCSARNOK
BUDAPEST, HŐSÖK TERE

1782-1982

200 ÉVES A BUDAPESTI
MŰSZAKI EGYETEM

232

TISZTELET A SZÜLŐFÖLDNEK

(HOMMAGE À LA TERRE NATALE)

KÜLFÖLDÖN ÉLŐ
MAGYAR SZÁRMAZÁSÚ MŰVÉSZEK
II. KIÁLLÍTÁSA

1982. DECEMBER 17 - 1983. JANUÁR 30

MŰCSARNOK
BUDAPEST, HŐSÖK-TERE

KONOK Tamás

Cím: 17, rue Chanoinesse
75004 Paris (Franciaország)

1930-ban született Budapesten. Tanulmányok: budapesti Képzőművészeti Főiskola (1948–53, Bernáth Aurél volt a mestere). 1959 óta él külföldön. Festészettel, grafikával, építészethez kapcsolódó szobrászattal foglalkozik. Jelentősebb egyéni kiállítások: Párizs (Galerie Lambert 1960, Galerie Zunnini 1970, Galerie Philippe Fregnac 1978), Washington (Gallery P. H, 1962, 63), New York (Gallery Castellane 1962, Gallery Carus 1978), Zürich (Galerie Schlégl 1972, 73, 76, 79), Köln, Velence, Basel, Genf, München, Duisburg stb.; Magyarországon Győr (Xantus János Múzeum, 1981), Budapest (Szépművészeti Múzeum, 1982). 1971–75: több, építészettel kapcsolatos megbízás. Művei a következő gyűjteményekben szerepelnek: Stedelijk Museum, Schiedam, Rotterdam; Ministère des Affaires Culturelles, Párizs; Városi gyűjtemény, Hamburg; McCory Collection, New York; Kunstmuseum, Winterthur; Musée des Beaux-Arts, La Chaux-de-Fonds; Walo Bürohaus, Zürich; Waser Bürohaus, Busch; Kunstmuseum, Bern; budapesti Szépművészeti Múzeum; győri Xantus János Múzeum. Irodalom: Művészeti lexikon, Budapest 1966; Konok Monographie (Edition Schlégl, Zürich 1976, 1978).

KODÁLY ZOLTÁN EMLÉKÉRE, 1981
akril, vászon, 190 X 460 cm
A művész tulajdona ▶

FEKETE GRAPHIDION, 1981
akril, vászon, 90 X 160 cm
A művész tulajdona

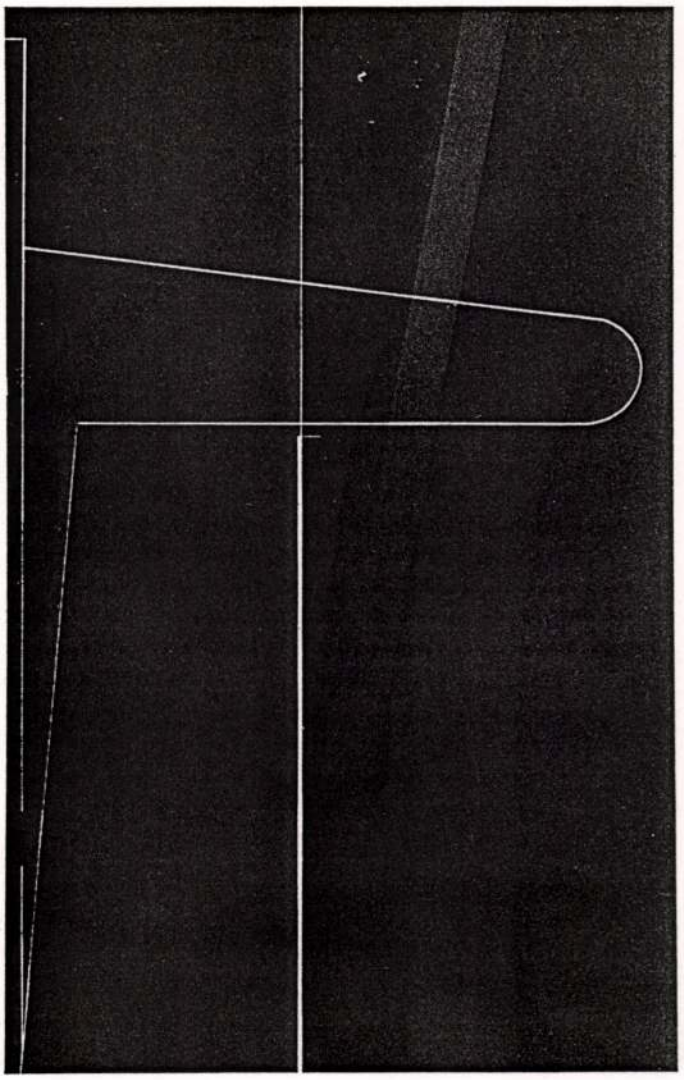

Vigadó Galéria 6. számú katalógusa
Grafikai anyagot rendezte: Horváth Teréz

239

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG MŰVÉSZETI ALAPJA ÉS A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG PÁRIZSI NAGYKÖVETSÉGE SAJTÓIRODÁJÁNAK KÖZÖS KIADÁSÁBAN 1979-BEN MEGJELENT GRAFIKAI MAPPA ANYAGA

Barcsay Jenő	Mozaikterv	szitanyomat
Bálint Endre	Allegro Barbaro	linómetszet
Beöthy István	Egy zenei motívumra	szitanyomat
Csohány Kálmán	Bartók emlékére	rézkarc
Czinke Ferenc	Allegro Barbaro	domborított rézmetszet
Gyarmathy Tihamér	Bartók emlékére	szitanyomat
Hajdu István	Kékszakáll hetedik felesége	szitanyomat
Hencze Tamás	Hommage á Bartók	szitanyomat
Hetey Katalin	Hommage á Bartók	szitanyomat
Hincz Gyula	Bartók pásztori furulya	szitanyomat
Kass János	Bartók emlékére	domborított réznyomás
Kádár József	Hommage á Bartók	papírmetszet, olaj
Kéri Ádám	Bartók emlékére	szitanyomat
Klimó Károly	Requiem „Bartók"	szitanyomat
Kolos-Vary	Bartóknak	
Koncz Béla	Formaszervezés Bartók zenéjére	szitanyomat
Konok Tamás	Bartók-duó	szitanyomat
Korniss Dezső	Bartókra	szitanyomat
Major Kamill	Az éjszaka zenéje	szitanyomat
Mark Anna	Csak tiszta forrásból	litográfia és szitanyomat
Martyn Ferenc	Hommage á Bartók	szitanyomat
Molnár Vera	Mikrokozmosz	szitanyomat
Pátkai Ervin	Bartókért	szitanyomat
Püspöky István	Hommage á Bartók	rézkarc
Schöffer Nicolas	Bartóknak	litográfia
Szabados Árpád	Bartók-variációk I.	szitanyomat
Székely Vera	Bartók-zene	szitanyomat
Szenes Árpád	Hommage á Bartók	szitanyomat
Szemethy Imre	„Mandarin"	rézkarc
Vasarely Viktor	Bartóknak – Vasarely	szitanyomat
Vieira Da Silva	Angyalszárny és hegedűszó	litográfia
Vincze Balázs	Szelíd felindulás	cinkkarc

GINK KÁROLY FOTÓMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSI ANYAGA

Gink Károly	Mikrokozmosz	fotósorozat
	A csodálatos mandarin	fotósorozat
	A fából faragott királyfi	fotósorozat
	A Kékszakállú herceg vára	fotósorozat

A KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP KIADÓVÁLLALATA GONDOZÁSÁBAN 1981-BEN MEGJELENT GRAFIKAI MAPPA ANYAGA

Ágotha Margit	Bartók emlékére	fametszet
Banga Ferenc	A fából faragott királyfi	linómetszet
Bálványos Huba	Bartók emléklap	linómetszet
Feledy Gyula	Improvizáció Bartók-zenére	színes szita
Kéri Imre	A csodálatos mandarin	vaskarc
Kocsis Imre	Kékszakállú	színes szita
Kondor Lajos	Bartók	rézkarc és foltm.
Kovács Imre	Bartók Béla tiszteletére	rézkarc, aquatinta
Lenkey Zoltán	A Kékszakállú herceg vára	szita
Gy. Molnár István	Két dallam	színes szita
Muzsnai Ákos	Születés	vegyestechnika
Pásztor Gábor	Bartók Béla emlékére	színes litográfia
Prutkay Péter	Csak tiszta forrásból	színes szita
Püspöky István	A Kékszakállúhoz	rézkarc
Raszler Károly	Bartók utolsó, no. 3 zongoraversenyéhez	színes szita
Rékassy Csaba	Dudásmuzsika	rézmetszet
Somogyi Győző	Adatközlők	színes szita
Sulyok Gabriella	Népdal	rézkarc, foltmaratás
Szemethy Imre	Fabábtánc	rézkarc
Tassy Béla	Bartók Béla emlékére	vegyestechnika

HOMMAGE A BARTÓK

MAGYAR HÍRLAP

1982. DECEMBER 24, PÉNTEK

Magyar származású képzőművészek tárlata

A szülőföld — külföldről

VILÁGHÍRESSÉGEK. Olykor a szerző, máskor a modell is, de néha mind a kettő. És megesik, hogy nemcsak a művész külföldre szakadt hazánkfia, hanem a képen ábrázolt személy is az. Például az Amerikában élő *Lucien Aigner*, a századunkkal egyidős fotóriporter ötvenesztendős felvételén *Károlyi Mihály* látható a Népszövetségben. Szinte azonos időben készült a madridi *Juan Gyenes* fotója *Kodályról* és *Bartókról* — feltehetőleg egy hangverseny szünetében, Budapesten. És itt látható a névtelen, a fényképezőgépnek háttal álló házaspár is, amelyik a New Yorkban élő *André Kertész* 1920-as, pesti riportképén kukucskál be a kerítés résein a népligeti cirkusz előtt...

S még mindig centenáriumuk alkalmából világszerte ünnepelt zeneszerzőinknél maradva, említhetjük a kilencvenéves, amerikai *Gellért Hugót*, aki politikai plakátjai mellett egy Bartókról készített szénrajzzal jelentkezett, vagy a fiatal *Fekete Josefinát*, ő Brüsszelből csillogóra csiszolt, sötét márvány Bartók-maszkját küldte el Budapestre. És ne feledkezzünk meg a párizsi *Konok Tamásról* sem a középnemzedékből — aki Kodály emlékére komponálta (a szó szoros értelmében mérnöki precizitással) nagyméretű, absztrakt, akrillal festett vásznát.

MEGANNYI ORSZÁG, műforma és nemzedék együtt, másfél hónapon át a Műcsarnokban, amely szűknek is bizonyult *negyedszáz* ország közel *háromszáz* művészének *félezernyi* munkája számára — ennyien jelentkeztek ugyanis a megengedett három alkotással a külföldön élő, magyar származású művészek második hazai kiállítására, amelyet *Tisztelet a szülőföldnek* címmel hirdetett meg a Művelődési Minisztérium és a Magyarok Világszövetsége.

Sajátos kiállítás ez, és így sajátos a róla készült beszámoló is. Azt hiszem, minden különösebb magyarázat nélkül érthető, miért nem lehet itt és most szokványos kritikusi mércével méricskélni. Idén már a harmadik nemzedék, a kint született generáció is bekapcsolódott a szintén jelenlevő idősebbek, a világhírességek mellé. És ezúttal jelen van a bal oldali teremsorban *az építészet, a fotó, a kinetikus és lumino-mechanikus technikai csodák megannyi válfaja is*, a hagyományos értelemben vett képzőművészeti műfajok, no meg azoknak különféle keveredései és társításai.

fekete cementbe, megrendítő kisplasztikáján. A harmincasok generációja látszólag könnyedébben, de legalábbis frivolabb humorfricskákkal, frissebb és modernebb hangvétellel „veszi az akadályt", bár az is meglehet, hogy csak így leplezi elérzékenyülését. Például a bonni *Dámosy Géza* Karcsi bácsit és öreg karosszékét láttatja, szecessziósan tekervényes, víziószerű tusrajzán, míg kor- és honfitársa, a nürnbergi *Kardos Botond* számára a Menyasszony egy karikatúraszerűen dekoratív, szélben röpködő copfú, vasdrót-plasztika, amelyik ráadásul még fémkeretéből is kilóg. Avagy mégsem csoportosíthatunk születési évszám szerint? Lám, a kaliforniai *Susan Dobay* nyíltan vállalja címében is a Nosztalgiát: klasszicizáló olajképén a Lánchíd egyik részlete, Budapest egy kis csücske jelenik meg egy elmélázó nő képzeletében...

VÉGÜL A VÉGLETEK. *Horváth Pál* Belgiumból minimálissá redukálja a szülőföld fogalmát, háromszínűre festett fémlemez reliefjén, míg a Kanadában született, francia földön élő *Pándy-Szekeres Dávid* régi erdélyi templomokat fotóz puritán fekete-fehérben, a „gyökerek" után kutatva. És ketten vették címül szó szerint a tárlat elnevezését: a kaliforniai *Faragó Miklós* szürrealista olajképe költőien festői vallomás, míg a római *Amerigo Tot* satupadba szorított, korhadó kopjafái egyszerűségükben is drámai hatású, korábbi ismerőseink, amelyek máris magyar köztulajdonban vannak. Bárcsak minél több mű követhetné a példát.

Wagner István

Tisztelet a szülőföldnek

Külhoni magyar művészek kiállítása a Műcsarnokban

Magyar Nemzet

Szombat, 1982. december 18.

A részt vevő művészek

AUSZTRÁLIA

Cassab Judy, Király Attila, Mészáros Michael, Molnár Éva, Orbán Dezső, Rácz László.

AUSZTRIA

T. Bortnyik Éva, Bujdosó Alpár, Csutak Magdolna, Deér Vera, Gamenczy Margit, Gáyor Tibor, Kamenyeczky István, Mcgyik János, Molnár Mária, Nyrom, Perényi Tibor, Róbert Miklós, Sajó Zsu, Szabó Nóra, Tüchert Lajos.

ARGENTÍNA

Roth Pedro Gorge, Székely Mária, Taragano Juliana.

BELGIUM

Dengyel Tibor, Fekete Josefina, Fekete Miklós Árpád, Fonyódi Kálmán, Horváth Pál, Kovács Francois I., Ludik László, Michel Cathy, Muharay Piroska, Ogonovszky Géza, Rohonyi Károly, Soós József, Szabó Andre, Szabó Miklós, Száraz Marika, Tamás Elemér, Teszlák Albert, Dorika de Winne.

BRAZÍLIA

Aszmann Ferenc, M. Berényi Piroska, Geszti Gábor, Mafra Garamvölgyi Gyöngyike, Mágori Vargha Béla, Pichler Károly, Szilárd Gábor Karola.

DÁNIA

Medgyesi Erzsébet, Ősz Ilona, Perjési Sándor, Olly Ritterband.

DÉL-AFRIKA

Borbereki Kovács Zoltán.

EGYESÜLT ÁLLAMOK

Aigner Lucien, Bodnár Bertalan, Bodó (Fábián) Ilona, Bodó Sándor, Chovan Lóránt, Sz. Czimbalmos Kálmán, Czimbalmos Paál Magdolna, Csikos-Nagy Zsuzsanna, Daday Ferenc, Debreceni Szabó István, Deure Lóránt, Dobay Susan, Dóczi György, Domján József, Freesz Tibor, Freund Tibor, Gábor Lóránt, Gách George, Gellért Hugó, Gyimesy Kásás Ernő, Gyömörcy Szabó József, Győry Eszter, Haár Ferenc, Hahn-Brodie Ágnes, Halász Antony, Halász Imre, Hunyadi László János, Jakovits József, Jankay Tibor, Juharos István, Kadar Shari, Ata Kando, Kálmán Béla, Kepes György, Kertész André, Kolosvary Éva, Kolosvary Paul, Lindenfeld Emil, Mácsai John, Molnár Zsuzsanna, Nónay Pál, Papp Carl, Paszternak Vilmos, Pecsenke József, Petheő Béla, Polony Elemér, Rhédey André, Savany Piroska, Somogyi-Harmat Marika, Szabó Steve, Szalay Lajos, Szász Zsuzsanna, Szeitz Richard, Takács Paul, Tar László, Varga István, Veszprémi László, Weidlinger Pál, Zugor Sándor,

FINNORSZÁG

Mikola Nándor, Rácz István.

FRANCIAORSZÁG

Almásy Pál, Auspitz Stéphanie, Beck András, Beöthy Ayin, Bíró Attila, Braun Vera, Cardot Vera, Dallos Nicolas, Deutsch László Lipót, Dombay Lelly, Erdődi István, Fiora Marguerite, Fiszl Ilona, Frank Magda, Friedman Yona, Gertler Tibor, Hervé Lucien, Hervé, Rodolph, Hetey Katalin, Jozsa Alexandre, Kadar Joseph, Kallós Pál, Kolos-Vary Sigismund, Konok Tamás, Kovács Izsák, Levé André, Major Kamill, Makrisz Clio, Mark Anna, Mitró Jolán, Molnár Vera, Nagy Pál, Pan Marta, Papp Tibor, Pándi-Szekeres Dávid, Pátkai Ervin, Rapaich Richard, Reigl Judit, Rozsda Endre, Ruszka László, Schöffer Nicolas, Stein Anna, Szabó Ákos, Szabó László, Szenes Árpád, Székely (Székely Péter), Székely Vera, Taö (Kolos-Vary Margit), Tar Zsuzsanna, Trauner Alexandre, Urményi-Hamar Lehel, Vasarely Victor, Vincze Balázs, Vörös Béla, Weinberger Róbert, Zaránd Gyula, Etienne Vágó, Pierre Vágó,

HOLLANDIA

Bata Péter, Bodon Sándor, Gögös Ferenc, Ratkai Ferenc, Rektenwald Zsóka, Strausz Éva.

INDIA

Brunner Erzsébet.

KANADA

Andai Éva, Ch. Bajeaux, Bőszin Endre, Dévényi Mária, Egyedi Béla, Faragó Miklós, Garay (Gyenge) Vali, Imrédy Elek, Kaffka Péter, Karácsony Ilona, Kálmán Tamás, Keszei József Attila, Marosán Gyula, Nyilasi Tibor, Pédery-Hunt Dóra, Sucsan Charles.

MONACO

Riesz Béla (A. Riez).

NAGY-BRITANNIA

Ambrus Victor G., Bíró Val, Buday György, Goldfinger Ernő, Gordon György, Hofbauer Imre, Lukács Feri, Marden Ágnes, Puskás László (Les), Roboz Zsuzsi, Urszényi-Breznay Ilona, Vajda Paul, Vásárhelyi Gyula László, Zsótér Ákos.

NÉMET SZÖVETSÉGI KÖZTÁRSASÁG

Barta Lajos, Bednay Éva, Bella János, Berend Iván, Dákay Ferenc, Dámosy Géza, Enyedi János, Faragó Sylvia, Floris Andreas, Karakas András, Kardos Botond, Keresztes Lajos, Kocsis Imre, Kovács Attila, Nádasdy János, Schweger Peter P. Simony Emő, Somfai Rezső, Szemenyei-Nagy Tibor, Szörényi Egon, Vidolovits László, Vonnák Alajos.

NORVÉGIA

Kiss László Pál, Kiss Sz. Ildikó, Löffler Ervin, Tóth Géza.

NYUGAT-BERLIN

Lakner László, Lux Antal.

OLASZORSZÁG

Dallos Marinka, Oláh Arré Éva, Amerigo Tot, Varjas Gyula, Zalántai Mária.

SPANYOLORSZÁG

Abrakovits János, Gyenes Juan, Mátyás Anna, Muller (Müller) Nicolas.

SVÁJC

Ángyán Ildikó, Balla Péter, Bán Magdolna, Cserveny Ferenc, Dobay Andreas, Franaszek Tibor, Fűzesi Ferenc, Gara György, Gödri Botond, Hegy Jan, Horváth László, Kovács Endre, Kuchta Klára, Lendvai László, Matyi Susanna, Németh János, Pákoczy Tibor, Secrétan Katia, Tokaji György, Valent Michel.

SVÉDORSZÁG

Z. Gubás István, Halász Szabó Sándor, Markó Mária, Miklós József, Nemes Endre, Rothman Lenke, Salamon Stefan, Simonffy Gyula, Szilágyi Szabolcs, Szuhodovszky Miklós, Várhelyi Georg.

VENEZUELA

Fircsa László (Dominique), Opitz Eugenio, Petrovszky Iván, Rácz László, Révész Andres G., Szinetár Vasco.

1983

VADAS JÓZSEF:

A hazai pálya(mű) előnyei

Újra dzsembori. A színhely a *Műcsarnok*, ahol most *Tisztelet a szülőföldnek* címmel rendezték meg a külföldre szakadt magyar művészek nagy tárlatát. Mintegy háromszáz résztvevővel, akkora helyen, mint a nemzeti tárlatot szokás.

1970-ben volt már hasonló kiállítás. Passuth Krisztina rendezte; a kutató művészettörténész fordult az avantgard forrásvidékei felé, és eközben ismerkedett meg a seregszemlére meghívott nyolcvan művész jelentős részével. Célként — ennek megfelelően — mindazoknak az alkotóknak a bemutatását tekintette, akiknek neve és tevékenysége a magyar történelem nem éppen szerencsés fordulatai következtében kiiktatódott a nemzeti köztudatból. Így került haza Csáky József és Tihanyi Lajos, Moholy-Nagy László és Breuer Marcel.

A mostani kiállítás rendezője *Baranyi Judit*, s ennek megfelelően módosult a program. Nem az emigrációba kényszerített modern szellemiség felelevenítése, sokkal inkább a nemzeti összetartozás tudatának ápolása jegyében toborozták a résztvevőket. Már csak az elmúlt évtized alaposan megváltozott belső körülményei miatt is. A magyar szellemi életnek immár nincs szüksége arra, hogy külföldön élő hazánkfiai ismertessék meg azzal, ami az európai kultúra közkincse.

A vállalkozás koncepciójával együtt változott a rendezvény jellege. Az alapos szervezőmunka jóvoltából teljesebb lett a történelmi kép. Például *Gellért Hugóval*, akinek agitatívan politikus művészete Amerikában bontakozott ki. A fő nyereség azonban nem az efféle kozmetika; a mostani kiállítás újdonsága abban rejlik, hogy a második, a harmadik, sőt a negyedik emigrációt is sorra vette. Így látható egymás mellett a második világháború sodrában idegenbe került *Borbereki Kovács Zoltán* és *Szalay Lajos*, meg az ötvenes évek — 1956 fúvószelével kisodródott — két ünnepelt sztárja, *Beck András* és *Domján József*, illetve a még később távozott *Lakner László* és *Szabó Ákos*. Ez utóbbiak olyan vonzásoknak engedelmeskedtek, amelyekre mai frazeológiánkban egyelőre nincs szalonképes kifejezés. Leginkább talán azt mondhatjuk: más országba költöztek.

A teljesség koncepciója rokonszenves, de vele liberalizmus párosult, amely kilúgozta mind a *magyar*, mind a *művész* szó, következésképp a *magyar művész* kifejezés eredeti jelentését. Ezen a kiállításon hazánkfiának számít, aki Franciaországban született magyar apa és magyar anya gyermekeként, vagy aki francia anya és görög apa lányaként Magyarországon látta meg a napvilágot. Hasonló nagyvonalúság okozza: nemcsak az a művész, aki a Francia Akadémia tagja vagy a Massachusetts Institute of Technology professzora, hanem sajnos az is, aki kispolgári szalonképeket, műkereskedelmi csendéleteket vagy idillikus néprománcokat fest.

Kérdés tehát: mivel járt a koncepcióváltozás?

Ha azt vesszük, hogy a mostani tárlaton csaknem minden magyar részt vett Ausztriától Ausztráliáig, Kanadától Brazíliáig, akkor különösen feltűnő néhány jelentős név hiánya. Hantai Simon, Csernus Tibor, Méhes László mindenképpen a kiállítók közé kívánkozott volna.

Ha azt nézzük, hogy egyfajta feltérképezésre vállalkozott a Magyarok Világszövetsége és a Művelődési Minisztérium, akkor szemeöltő: a rendezés impresszionisztikus. Elegáns, sőt kifejezetten ritka nagy élményt ad az első terem, a szemközti falon *Vasarelyvel*, balra *Lakner László*, jobbra *Konok Tamás* gyönyörű vásznaival, a térben *Pán Márta* hatalmas fémplasztikáival, kicsit arrébb *Amerigo Tot*, illetve *Nicolas Schöffer* egy-egy jellegzetes kompozíciójával. Kevés nemzet kevés nemzeti művészete tud ilyen hatásos és értékes nyitó tablót produkálni. (S ez esetben csupán nemzeti művészetünk perifériájáról van szó.) De ezért az első és a néhány többi szép teremért unalmas és zsúfolt helyiségekkel kellett fizetnünk. Közepesnél közepesebb, unalmasnál unalmasabb művek egész sorával, amelyek irdatlan tömegében a néző sem a ritka művészi élményt nem tudja élvezni, sem az emigráció történelmi folyamatát nem rekonstruálhatja, mai állapotáról pedig nem kap képet.

Ha azt látjuk, hogy a kiállítás meg sem próbálja tudatosítani a magyar emigráció mibenlétét — történelmi motívumait és bonyolult utóéletét —, akkor még fájdalmasabb az az eklektika, amely a minőségben mutatkozik. Jó érzés konstatálni, hogy Lakner két gyönyörű képpel szerepel a főváros legjelentősebb kiállítási csarnokának reprezentatív tárlatán, hiszen tíz évvel ezelőtt még a Dorottya utcai önköltséges bemutatóját is csak kényszeredetten engedélyezte az illetékes hivatal. Örülni lehet mind Lakner változatlan tehetségének, mind az előítéletektől mentes toleranciának. Csakhogy e lojalitás nem annyira a hozzá hasonló minőségűeknek kedvezett, mint inkább azoknak a pingáló kismestereknek, akikből nincs hiány — sem külföldön, sem idehaza. Biztosan szeretik és tisztelik szülőföldjüket. A Művelődési Minisztérium kulturális rendezvényének azonban nem általában magyarok, hanem magyar *művészek* felsorakoztatása a feladata. Még egy ilyen ünnepi alkalomból sem tehetjük a szokásosnál alacsonyabbra a mércét. Különösen minthogy idegenbe szakadt honfitársaink között nem is egy irigyelni való világnagyság akad.

ÉLET ÉS IRODALOM

1983. JANUÁR 7.

238

A GYŐRI VÁROSI KÖNYVTÁR

tisztelettel meghívja

a XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM

anyagából válogatott

Új szerzemények

kiállítására

1983. február 22-én, kedden 17 órára

a Városi Könyvtár galériájába,

Győr, Herman Ottó u. 22.

A kiállítást megnyitja:

SALAMON NÁNDOR művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:

1983. február 23–március 20-ig

hétfő kivételével naponta 14–18 óráig

A KIÁLLÍTÁSON SZEREPLŐ FESTŐMŰVÉSZEK:

Babos Ágnes
Balogh László
Cziráki Lajos
Czumpf Imre
Dienes Gábor
Dohnál Tibor
Duschanek János
EF Zámbó István
El Kazovszkij
Farsang Sándor
Gadányi Jenő
Giczy János
Gross-Bettelheim Jolán
Hegyi György
Hencze Tamás
Illés Árpád
Keserű Ilona
Konok Tamás
Kurucz D. István
Mácsai István
Miháltz Pál
Németh Attila
Országh Lili
Roisz Vilmos
Szabó Aurél
Takács Klára

rádió- és televízió-újság

13

XXVIII. évf.
1983.
III. 28.—IV. 3.
Ára:
6,50 forint

KOSSUTH

KEDD MÁRCIUS 29

17.00: HÍREK. Időjárás

17.05: Tisztelet a szülőföldnek...

Utó-hangképek egy kiállításról

Immár másodszor rendezték meg a külföldön élő magyar származású művészek kiállítását, amelyet kéthónapos nyitvatartása alatt több mint százezren látogattak meg...

Az adásban Konok Tamás (Párizs), Kovács Attila (Köln), Nemes Endre (Göteborg), „NY-ROM" (Bécs), Pátkai Ervin (Párizs) és Szilágyi Szabolcs (Stockholm) válaszol a riporter kérdéseire.

A műsort készítette: Kabán Sándor
Zenei szerkesztő: Divéky István
Szerkesztő: Rózsa T. Endre

Magyar Nemzet

Vasárnap, 1983. április 17.

Budapesten először

Vizuális művészetek nemzetközi stúdiója

A Magyar Építőművészek Szövetsége, a Magyar Képző- és Iparművészek Szövetsége, valamint a Magyar Film- és TV-művészek Szövetsége szombat délelőttre kötetlen beszélgetésre invitálta meg mindazokat, akik egy értékes, új kezdeményezésről tájékoztathatják az érdeklődőket. *Lázár* Antal, a MÉSZ főtitkára bejelentette, hogy a három szövetség augusztus 18.—szeptember 2. között első alkalommal rendezi meg a *„Vizuális művészetek nemzetközi stúdiója"* elnevezésű, nemzetközi kollokviumot Budapesten.

A kezdeményező Pierre *Vágó*, a magyar származású, Párizsban élő és dolgozó építész, aki a nyári stúdió vezető professzora lesz, s most ennek előkészítésére érkezett a magyar fővárosba. A kiváló építész aki egyébként az Építészek Nemzetközi Szövetségének (UIA) megalapítója és örökös tiszteletbeli elnöke, elmondotta, milyen célok és meggondolások vezérelték, amikor a nemzetközi stúdiót éppen Budapesten kívánta létrehozni. *Az alapvető célt azoknak a szellemi értékeknek a cseréjében jelölte meg, amelyek az emberi élet minőségét az eddiginél magasabb színvonalra emelik.*

Az előző években a világ több városában, így például Salzburgban is rendeztek ilyen jellegű kollokviumokat, amelyek az építészeket, szobrászokat, festőművészeket, kerámikusokat és a film, a fotó művészeit hozták közelebb egymáshoz, s alkalmat adtak egymás gondolatai, alkotói elképzelései megismerésére, nemegyszer *alkotó együttműködés* kialakítására is. E találkozókon azonban szinte egyedül a nyugati világban tevékenykedők vettek részt.

Mint Pierre Vágó hangsúlyozta: Magyarország sajátos földrajzi és kulturális helyzete szinte „tálcán kínálja a nagy lehetőséget", hogy *a találkozók nemzetközi jellegét kiszélesíthessék*, hogy előmozdíthassuk a szocialista és a harmadik világbeli fiatalok — és nem fiatalok — részvételét is. A budapesti nemzetközi találkozó mottójául az UNESCO idei vezérgondolatát — *„'83 a kommunikáció éve"* —, jelszavát választották.

A teljesen kötetlen, gyakorlati műhelymunkával is egybekötött kollokvium számtalan olyan kérdést is megvitathat, amely ma minden ország alkotóit foglalkoztatja. Így például *az embert szolgáló építészet, a humánus város, a festészet és szobrászat az építészetben, a film, a fotó és a video, mint a kommunikáció eszköze, a környezetvédelem és a művészet lehetséges összefüggései, a különböző művészeti mozgalmak témái.*

A tervek szerint — siker esetén — évente új programmal rendszeresen megszervezik Budapesten a találkozót. A kollokviumokat nemzetközi hírű mesterek vezetik. Az idén tizenhét kiválóság — köztük több magyar származású alkotó — érkezik a fővárosba. A névsorban szerepel *Kepes* György, *Frei Otto*, *Konok* Tamás, Nicholas *Schöffer*, Alexander *Trauner*, Ren *Suzuki*, Pierre *Székely* és Peter P. *Schweger*, akik az USA-ban, az NSZK-ban, Franciaországban és Japánban dolgoznak. Magyarországot *Jancsó* Miklós, *Finta* József és *Schrammel* Imre képviseli majd.

k. v.

Atelier International d'Art Visuel

L'Union des Architectes Hongrois, l'Union des Arts Plastiques Hongrois ainsi que l'Union des Cinéastes Hongrois organisent entre le 18 août et le 2 septembre 1983 une réunion d'été internationale pour les différentes branches d'art, à Budapest, nommée "Atelier International des Arts Visuels".

Le dirigeant de cet atelier d'été de Budapest sera le professeur Pierre VAGO, d'origine hongroise, vivant à Paris, architecte actif, président d'honneur perpétuel de l'Union Internationale des Architectes (UIA).

Maîtres dirigeants de la réunion, invités à Budapest par l'Atelier International des Arts Visuels:

Carl AUBÖCK	architecte (Autriche)
Frei OTTO	architecte (RFA)
Yona FRIEDMAN	architecte (France)
Lucien HERVÉ	photographe (France)
György KEPES	peintre (USA)
Tamás KONOK	peintre (France)
László LAKNER	peintre (RFA)
Matti K. MAKINEN	architecte (Finlande)
Márta PAN	sculpteur (France)
Stefan SALAMON	architecte (Suède)
Ren SUZUKI	architecte (Japon)
Nicolas SCHÖFFER	sculpteur (France)
Peter P. SCHWEGER	architecte (RFA)
Pierre SZEKELY	sculpteur (France)
Alexandre TRAUNER	cinéaste (France)
József FINTA	architecte (Hongrie)
Miklós JANCSÓ	cinéaste (Hongrie)
Imre SCHRAMMEL	céramiste (Hongrie)

Les conditions geographiques et culturelles de la Hongrie, conditions particulières à l'Europe Centrale permettent de rapprocher de plus en plus, avec la coopération des peuples du monde, les créateurs des différentes branches des Beaux-Arts dans le cadre d'un travail exécuté pour le bien commun. C'est la raison pour laquelle nous avons choisi "83 Année de la communication" comme devise de l'Atelier Visuel de Budapest, représentant l'idée maîtresse du programme centrai suggéré pour l'année 1983 par l'UNESCO.

Atelier
International
d'Art
Visuel

Magyar Nemzet

Kedd, 1983. június 28.

A Műhely Galéria a Fészekben

A szentendrei Műhely Galéria mutatkozott be a Fészek Galériában egy jó szezon utolsó kiállításán) — többnyire már ismert, bolti forgalomban is levő sokszorosított grafikai lapokkal. Ez a szentendrei műhely azért alakult, hogy a városban élő és a város jellegzetes művészetével kapcsolatot tartó művészek arra alkalmas műveit sokszorosított grafika formájában terjessze a városhoz vonzó közönség körében. Így sokszorosították a szentendrei nagy öregek, s szertelen fiatalok alkotásait, aztán sorra került a megbírható, igényes szinten tevékenykedő középnemzedék, sőt, újabban néhány határainkon túl élő jelentős alkotó is tiszteletét teszi a hangulatos Duna-parti kisvárosban.

Az üzlet számára való dolgozás azért megteszi a hatását: kissé ál-szentendreies, de még így is színvonalas, meggyőző grafikai anyagot láthattunk a Fészek Galériában. E művek a város nevével fémjelzett európai orientációt képviselik, oly módon sokszínűek, ahogy egy jobb nemzetközi grafikai biennálé az. Sajnálatos azonban ez a felhígulás: sokszorosításra nem alkalmas, szürreális manírokkal, s másfajta elcsépelt közhelyekkel túlzsúfolt lapokat is láthattunk, az efféle művészieskedéstől korábban jól megóvta magát a szentendrei művészet.

A határozott, kemény, illetve, épp ellenkezőleg, az elomlóan lágy formálásra a legérzékenyebb a műhely által többnyire használt sokszorosítótechnika, a szitanyomás. *Vaszkó* Erzsébet és *Szántó* Piroska pasztellkrétájának morzsálódását éppoly finoman érzékelteti a nyomástechnika, mint *Keserű* Ilona, *Wahorn* András agresszíven kemény élű színfelületeit. Nagyon elkalmas továbbá e szélsőségek szembesítésére is: *Bukta* Imre vagy *Kocsis* Imre a festői gondolkodást és a valóság fotóval dokumentált elemeit szembesíteni szintalapjain. E művek elemzésére kitértünk már az alkotók közelmúltbeli egyéni kiállításai kapcsán, így most csak azt húzzuk újra alá, hogy e sokszínűségből ma is határozott művészi karakterünek rajzolódik ki Szentendre. S e sorba jól illeszkedik Kepes György és Konok Tamás: mindketten széles körben ismert alkotók.

(bán)

A Petőfi Sándor Városi Művelődési Központ
tisztelettel meghívja Önt

Udvardi Erzsébet

Képek Arany János balladáihoz
című kiállítására

1983. június 17-én 17 órakor

A kiállítást megnyitja: KONOK TAMÁS
Közreműködik: BARS JÓZSEF színművész

A kiállítás megtekinthető:
1983. június 18-tól július 31-ig
hétfő kivételével naponta 10–13 és
15–19 óra között

Győri Művésznők Lenin-u 33

F. k.: Gerebenics István SZGY 83.1261

M E G H I V Ó

Értesitem, hogy az MTA Épitészettudományi Bizottsága, Szinelméleti Albizottsága és az Urbanisztikai Társaság elnöksége 1983. szeptember 2-án 14 órakor ülést tart.

Az ülés helye: MTA Székház Képes terem
Bp.V.Roosevelt tér 9.I.em.

Az ülés programja:

- Kunszt György az Épitészettudományi Bizottság elnöke az ülést megnyitja és Pierre Vagot /President d' Honneur de l' Union Internacionale des Architectes/ a Szinelméleti Albizottság tiszteleti tagságába ünnepélyesen beiktatja.
- Peirre Vago /A város mint eszköz és tanu/ vizualitás és épitészet cimen vitaindító téziseit ismerteti.
- Petró Bálint az Épitészettudományi Bizottság és Barna Gábor a Szinelméleti Albizottság titkárai ismertetik a már előzetesen szétküldött, a témához kapcsolódó vitaanyagok /Konok T.,Tánczos Zs.,Hajnóczi Gy.,Gádoros L., Nemcsics A.,Hófer M.,FajóJ., Bonta J./ legfontosabb megállapitásait.
- Vita
- Nemcsics Antal a Szinelméleti Albizottság elnöke az ülést bezárja.

Mellékelten megküldjük az ülés témájának vitaanyagait. Kérjük áttanulmányozni és észrevételeit az ülésen elmondani.

Budapest, 1983. augusztus

/dr.Petró Bálint/
az Ép.Tud.Biz. titk.

A vitaanyagot később postázzuk.

VITAANYAGOK MEGIRÁSÁRA FELKÉRENDŐK NÉVSORA

1. Pierre Vagó, építész, Párizs	Vizualitás és építészet. Tézisek.
2. Schanda János fizikus műszaki tudományok doktora	A fény mint a vizuális megismerés feltétele.
3. Tánczos Zsolt pszichológus pszichológiai tudományok doktora	A tér, a szin-és a forma-élmény létrejöttének pszichológiai feltételei.
4. Hajnóczy Gyula építész műszaki tudományok doktora	Építészeti tér = térélmény ?
5. Thomas Konok festőművész, Párizs	A forma mint a térélmény létrejöttének eszköze.
6. Nemcsics Antal festőművész műszaki tudományok kandidátusa	A szin mint a térélmény létrejöttének eszköze.
7. Fajo János festőművész	Az épület mint vizuális jelenség.
8. Hófer Miklós építész	A vizualitás szerepe az építészeti alkotó tevékenységben.
9. Gádoros Lajos építész műszaki tudományok kandidátusa	Funkció vagy látvány ?
10. Bonta János építész műszaki tudományok doktora	A vizualitás helye az építészettudományban.

KUNSTMUSEUM BERN
MUSÉE DES BEAUX-ARTS DE BERNE

DIE GEMÄLDE
LES PEINTURES

BERN 1983

Kipfer René Artur 1978
Kirchner Ernst Ludwig 1259–1261
Kläui Henry 1262
Klee Paul 1192–1239
Koch John 1891
Koetschet Achille 903–906
Kohler Albert 1337
Koller Rudolf 576–578
König Franz Niklaus 290–308
Konok Thomas 1957
Kreidolf Ernst 919–924
Krumholz Ferdinand 452–455
Kümmerli Adrian 588
Kündig Reinhold 1518–1519, 2090
Kupetzky Johann 158–159
Küpfer Walter 1148–1149
Kurz Friedrich 504
Laely Christian-Antoine 1901
de La Fresnaye Roger 1379–1380
Lamotte Bernard 1828–1829
Landolt Salomon 240–241
Laurens Henri 1381
Lauterburg Dora 1520
Lauterburg Emil 1070
Lauterburg Martin 1578–1587
Le Corbusier 1456
van Leemputten Cornelis 670
Léger Fernand 1280–1286
Legrand Pierre 271–278
Lehmann Paul 1941
Leibl Wilhelm 680
Leist Jörg 1912
Leu August Wilhelm 519
Leuenberger Elisabeth 1991
Leuenberger Ernst 816–819
Leuenberger Werner Otto 1964–1969
Lhote André 1457
Liebermann Max 690
Liermann Frieda 1165
Lilljeqvist Adèle 907–908
Lin Richard 1972

Thomas Konok
1930 Budapest

1957 *Graphidion auf Schwarz III*
Graphidion sur noir III
1977
Acryl auf Leinwand / acryl sur toile, 160 × 130 cm
Geschenk der Galerie Schlégl, Zürich
Kunstmuseum Bern 1979, Inv. G 1979.9

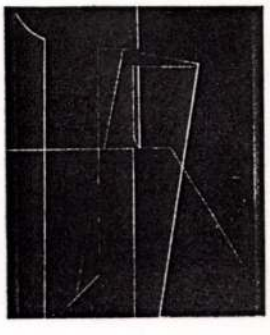

1957

Neue Zürcher Zeitung
Der Zürcher Zeitung 204. Jahrgang
AZ 8021 Zürich
Dienstag, 8. März 19
Nr.

247

Kunst in Zürich

Hanns W. Scheller

Galerie T 4

ies. In einer Verkaufsausstellung zugunsten des Schweiz. Instituts für Kunstwissenschaft kann die Galerie T 4 ein halbes Hundert Werke aus dem Nachlass des Graphikers und Malers *Hanns W. Scheller* (1896—1964) zeigen. Die mittel- bis grossformatigen Porträts, Figurenkompositionen, Garten-, See- und Berglandschaften in Oel und Aquarell sowie die kleineren Kreide- und Zeichenstudien basieren auf einer gründlichen handwerklichen Schulung, die sich der Künstler in der Lithographenanstalt Wolfensberg und an der Kunstgewerbeschule in Zürich und abschliessend an der Münchner Akademie bei Angelo Jank erwarb. Alle äusserlichen Effekte werden vermieden, die Mittel so sparsam, «unauffällig» und zurückhaltend wie möglich eingesetzt. Spürt man in den Arbeiten der 30er Jahre noch den Ernst und die Farbenschwere von Expressionismus und Neuer Sachlichkeit nachwirken, so treten später kubistische und geometrisierende Elemente in den Vordergrund, die auch den ungegenständlichen Bildern aus dem letzten Lebensjahrzehnt zugute kommen, etwa einem «Regenbogen»-Aquarell (1957), das durch helle, fast heiter gelöste Töne gewinnt. (Bis 12. März)

Thomas Konok / Catherine Hetey

Galerie Schlégl

P. Wd. «Espacement», «Espace ouvert» oder «Mesures» sind Titel von Kompositionen — Gemälden und Collagen —, welche Thomas Konok, der 1930 in Budapest geboren ist, seit 1959 in Frankreich lebt und dort naturalisiert ist, in den letzten Jahren geschaffen hat. In einer Ecke oder am Rand nimmt ein Linienzug seinen Anfang, stösst darauf ins offene Innere vor, wird immer wieder Richtungswechseln unterworfen, strebt mit andern zusammen einer Kreuzungsstelle zu, auf diesem Durchlauf andere Formentwicklungen überspannend und umklammernd. Die gebrochene Abfolge mündet zuweilen ein in einen stabilisierenden Rahmen, ein Verbindungsstück oder ein Winkelgebilde, das dann seinerseits auf andere übergreift, bis dieses Suchen für eine Weile zur Ruhe kommt. Dies alles bewegt sich über zurückhaltend getönte Farbgründe von differenzierter Feinstruktur — so als würden sich musikalische Rhythmen vor dem Hintergrund konstanter Tonfolgen entfalten.

Catherine Hetey, vor der Niederlassung in Frankreich ebenfalls in Ungarn tätig, hat wie Konok schon wiederholt in dieser Galerie ausgestellt. Bei ihren Kleinplastiken lassen sich drei Themen unterscheiden: «Raumzeichnen», «Durchdringungen» und «Gegliederte Körper». (Bis 31. März)

Art in America
MARCH 1983

INTERNATIONAL EXHIBITION DIRECTORY

ZURICH (41 (1))

THOMAS AMMANN FINE ART
Restelbergstrasse 97 • Tel. 362.62.31
Impressionists & 20th Century Masters—by appointment only.

GALERIE BISCHOFBERGER
Utoquai 29 • Tel. 910.43.62
Cucchi, Clemente, Chia, Schnabel, Salle, Basquiat, Salome, Warhol, Tinguely

KONRAD FISCHER
Ackerstrasse 44 • Tel. 42.71.61
Gerhard Merz and Lothar Baumgarten

GIMPEL • HANOVER • EMMERICH
Tödistrasse 40 • Tel. 202.03.00
Mar. 22-Apr. 30, Gottfried Honegger, new works
New Gallery: Vincenzo Baviera

M. KNOEDLER
Kirchgasse 24 • Tel. 69 35 00
James Ensor

GALERIE MAEGHT
Predigerplatz 10-12 • Tel. 251.11.20
Paintings, scultpure and graphics of the 20th century

MAURER
Münstergasse 14-18 • Tel. 47.85.00
Alfred Klinkan

PETER NOSER
St. Jakobstrasse 11 • Tel. 242.55.16
Mirelle Wunderly
Jean Pfaff

GALERIE SCHLEGL
Minervastrasse 119 • Tel. 251.4963
Konok, new paintings
Hetey, sculpture

ANNEMARIE VERNA
Mühlegasse 27 • Tel. 252.27.70
"When Art Becomes Books/When Books Become Art"

ANNEMARIE VERNA
Röntgenstrasse 44 • Tel. 44.27.15
Fred Sandback

JAMILEH WEBER
Schanzengasse 10 • Tel. 47.79.89
Through Apr. Aldo Rossi, paintings, drawings, and models
Facsimile Edition: "The Blue Book"

WORK GALLERY
Trittligasse 24 • Tel. 482.39.58
Contemporary photographs

RENEE ZIEGLER
Rämistrasse 34 • Tel. 251.23.22
Until Mar. 19, Bernhard Luginbuehl
Mar. 26-Apr. 27, Daniel Spoerri, new objects

VENEZUELA — CARACAS (58 (2))

DURBAN
Calle Madrid-Urbanizacion Las Mercedes. • Tel. 92.42.31.
Spanish and American Contemporary Art.

GALERIA MINOTAURO
Calle Madrid-Entre Mucuchies y Monterrey • Tel. 92 27 40
Corina Bricento, recent work.

ART IN AMERICA IS AVAILABLE IN EUROPE AT:

Amsterdam
Athenaeum Boekhandel, B.V.
Spui 14-16
Art Something Co.
Herengracht 259
Robert Premsela Boekhandel
van Baerlestrasse 78

Antwerp
Boekhandel Ban Den Bosch
St. Jacobsmarkt 1-B

Basel
Stampa
Saplenberg 2

Berlin
Galerie 2000
Knesebeckstrasse 56

Bern
Hans Huber
Länggasstrasse 76 und
Marktgasse 9

Brussels
Librairie Post Scriptum
Rue des Eperonniers, 37

Cologne
Walther König
Breite Str. 93

Eslangen
Buchhandling Redmann
Bohlemplatz 6/12

Florence
Centro Di
l/r Piazza de' Mozzi

Geneva
Ecart
16 rue d'Italie

Hamburg
Sautter & Lackmann
Klosterstern 8

London
Arts Bibliographic
37 Great Russell Street
Arts Council Shop
8 Long Acre
Covent Gardens, WC2E 9LG

Lyon
L'Ollave
58, rue Tramassac

Madrid
Torculo Graphics & Books
Claudio Coello 17

Milan
PAC - La Libreria
via Palestro 14
Idea Books Bookstore
Via Cappuccio, 21

Paris
Artcurial
9 Avenue Matignon
Flammarion 4
Librairie du Centre Georges Pompidou
Plateau Beaubourg
Galerie Jean Fournier
44 rue Quincampoix
Librairie La Hune
170, boulevard Saint-Germain
Librairie Musee d'Art Moderne
de la Ville de Paris
11, Avenue du President Wilson

Rome
Galleria Nazionale d'Arte Moderna
Viale delle Belle Arti, 131

Strasbourg
Librairie Les Idees et Les Arts
Place Brant

The Hague
Artline
Toussaintkade 67-68

Toulouse
Ombres Blanches
Librairie/48
rue Gambetta

Turin
OOLP
Via Principe Amedeo

Vienna
Buchhandlung am Hafnersteig
Hafnersteig 10

magyar
műhely

1983. július 15 huszonegyedik évfolyam hatvanhetedik szám megj

HÍREINK

A MAGYAR MŰHELY KASSÁK LAJOS KÖRE ez év tavaszától kezdve ismét rendszeresen rendezi összejöveteleit. Az első találkozón (1983. május 27) Gombos Gyula író (New York) beszélgetett a Kassák Kör vendégeivel.

A hollandiai MIKES KELEMEN KÖR idei tanulmányi napjait Eefdében rendezi, 1983. szept. 8-tól 11-ig. Az összejövetel témája: *1984 (?)* - Orwell után.

Munkatársunknak: DEDINSZKY ERIKÁNAK és THINSZ GÉZÁNAK ez év tavaszán önálló verseskötete jelent meg Budapesten, a Magvető Kiadó gondozásában.

NAGY PÁL és PAPP TIBOR a párizsi „POLYPHONIX" írói csoportosulás tagjai, 1983. folyamán a következő esteken szerepeltek fonikus, illetve vetített művekkel:
Január 19: *d'atelier*-est, Centre Pompidou, Párizs;
Február 19: Polyphonix-est, Caen;
Április 23: a Költészet Napja Franciaországban, Pali-Kao Klub, Párizs;
Április 26: Költészet a párizsi metróban (Metró: Auber).
Június 3-5: „Parvis Poétiques" költészeti fesztivál, Martigues, Dél-Franciaország.
Június 8-17: Polyphonix 5. (Théâtre de la Bastille, Párizs.)
Június 22-27: Polyphonix-Italia, Milánó, Teatro Carcano.

Megjelent a CHANGE című párizsi avantgarde folyóirat Polyphonix-különszáma (1983. június), melyben a Magyar Műhely párizsi szerkesztői is közölnek.

Az AMERIKAI MAGYAR TANÁROK SZÖVETSÉGE 1983. május 12-14 között tartotta évi - sorrendben kilencedik - konferenciáját Torontóban, melyen többek között munkatársunk, dr. Nagy Károly tartott előadást.

1983. júniusában jelent meg a KATOLIKUS MAGYAR EGYETEMI MOZGALOM (München) Tájékoztatója, melyben, többek között, a KMEM 25. kongresszusáról olvashatunk beszámolót.

A londoni SZEPSI CSOMBOR KÖR tevékenységéből:
1983. március 23: Béládi Miklós (Budapest) előadása: Merre tart az új magyar irodalom?
1983. május 17: Kosáry Domokos (Budapest) előadása Szekfű Gyuláról.

A MAGYAR ÖREGDIÁK SZÖVETSÉG - BESSENYEI GYÖRGY KÖR előadás-sorozatából:
1983. március 25: Faludy György: Világköltészet magyarul.
1983. április 23: Kósa Ferenc - Balczó András bemutatták Küldetés c. filmjüket.
1983. május 7: Szent-Miklóssy István: A Magyar Függetlenségi Mozgalom.

KONOK TAMÁS és HETEY KATALIN a zürichi Schlégl Galériában állítottak ki, 1983. márc. 1-től 31-ig.

Alakulásának tizedik évfordulóját ünnepelte, 1983. márciusában, a MAGYAR NYELV ÉS KULTÚRA FRANCIAORSZÁGI BARÁTI KÖRE. A jubileumi összejövetelen - amelyen részt vett Gosztonyi János, a Magyarok Világszövetségének főtitkára is - Lőrincze Lajos, az Anyanyelvi Konferencia védnökségének elnöke tartott előadást, Nyelvi emlékek, nyelvemlékek címmel.

1983. március 17-én Lugánóban, 76 éves korában meghalt DÉNES TIBOR író. Modern hangú prózai írásait magyarul és franciául publikálta, többek között az induló *Magyar Műhely*ben. Később szétváltak útjaink, a kölcsönös barátság és megbecsülés azonban mindvégig megmaradt, mint erről Dénes Tibor lapunknak írt levelei tanúskodnak.

250

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119, 8032 Zürich, Telefon 01/251 49 63

Geometrische Abstraktion

Werke aus Amerika und Frankreich 1920–1980

Ausstellung vom 14. Mai bis 2. Juli 1983

Zusammenstellung und Textbeiträge
von Marie Luise Syring und István Schlégl

Geöffnet: Dienstag bis Freitag 14.00 bis 18.30 Uhr
Samstag 10.00 bis 16.00 Uhr und nach Vereinbarung

Thomas Konok

Ist 1930 in Budapest geboren. Studierte von 1948 bis 1953 an der Hochschule für Bildende Kunste in Budapest und genoss eine noch längere musikalische Ausbildung am Konservatorium, die für sein Schaffen von eminenter Bedeutung geblieben ist. Stellte in seiner Heimatstadt aus, bis er 1959 nach Paris umzog, wo er seitdem lebt und arbeitet. 1963 ein Jahr Aufenthalt in USA mit dem Stipendium der Hartford Foundation, California. Seine erste Einzelausstellung in Westeuropa hat er 1960 bei der Galerie Lambert in Paris. Folgen zahlreiche Museums- und Galerieausstellungen in Frankreich, Holland, Deutschland, USA, Schweiz und 1981 im Museum für Schöne Künste in Budapest. Stellt seit 1972 regelmässig in der Galerie Schlégl in Zürich aus.
Meist wird die Bildfläche von wenigen grosszügig umrissenen Farbfeldern organisiert. Der Blick konzentriert sich auf eine helle Form, die von unregelmässigen, dunklen Rändern, oder eine dunklere Form, die von helleren Rändern umgeben ist. Es ist so, als wolle Konok sich einen freien Raum schaffen, in den er gestaltend eingreifen kann. Die Farbskala ist zurückhaltend und diskret. Um so stärker dynamisierend wirken die feinen, sparsam gesetzten Linien, die die so sich öffnende Fläche durchschneiden und in Kurven oder Geraden strukturieren, ohne dass dabei eine Ordnung oder ein System entstünde. So verhalten wie die Farbe, so gemessen und vornehm die Linienführung. Nirgends gibt es Symmetrien oder bedeutende rhythmische Wiederholungen, und dennoch entsteht immer so etwas wie ein schwebendes Gleichgewicht. Konoks Geometrie ist keine Visualisierung mathematischer Gesetze und keine Sichtbarmachung einer konstruktiven Weltkonzeption; sie ist eher Metapher des Massvollen und Aufbauenden als solchem.

Graphidion gris, 1980
Acryl auf Leinwand
130x160cm

Josef Albers
Marcelle Cahn
Geneviève Claisse
Jean Dewasne
Günter Fruhtrunk
Jean Gorin
Auguste Herbin
André Heurtaux
Thomas Konok
François Morellet
Francis Picabia
Ad Reinhardt
Luis Tomasello

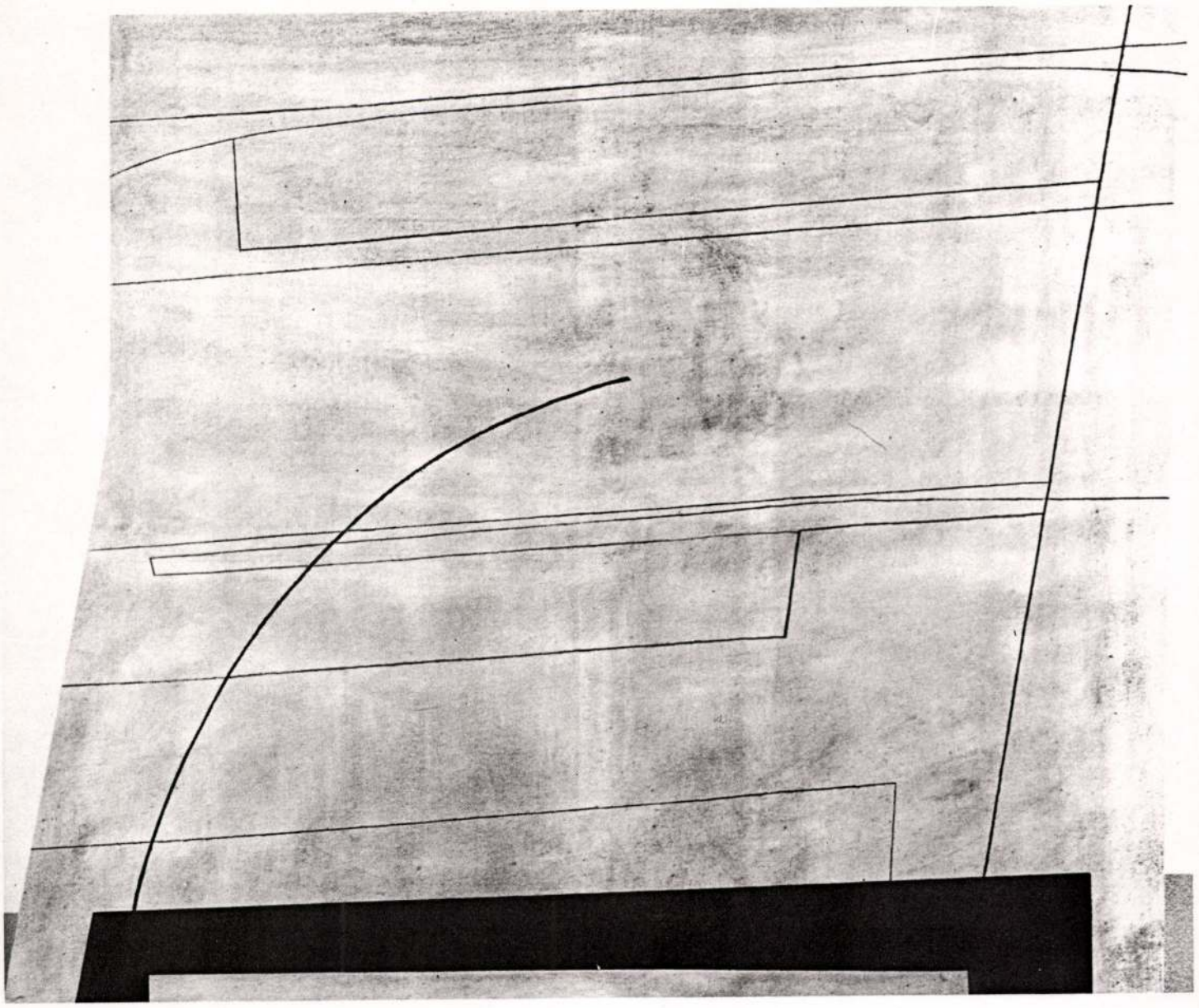

új írás
1983. AUGUSZTUS

SÍK CSABA

Művek, jelek, jelképek

A bátorságot megillető tisztelettel állok a Műcsarnokban Konok Tamás képei előtt, hiszen merészség kell ahhoz – hovatovább nemcsak Nyugat-Európában –, hogy valaki ennyire a nevéhez méltón járja a saját útját, s tegye függetlenül a divattól a magáét. Elmerülve ebben az esztétikus és megtervezetten okos festői világban, csak egyetlen művész neve jut eszembe, akit rokonának nevezhetnék: Ben Nicholsoné, ahogy ő hitt, hisz Konok is abban, hogy a művészet célja a társadalmi igény kielégítése, közösség hitének megőrzése a fennmaradásban, léte folytonosságában; ha maga kételkedik, küzködik s a célt gyakorta veszni látja is. Valaha ez a cél határozta meg a funkciót, amely, mint Białostocki mondja, mindenekelőtt gyakorlati volt, információt közvetített a ritus szintjére emelt esztétikai forma révén, a létezés zavartalanságát biztosító tudást. A múlt nagy alkotásainak, miután elvesztették tanító jellegüket, mert feledésbe merült a nyelv, amin szóltak, vagy megszakadt „a nyelv egyes jeleit értelmes egységbe rendező mondattani kapcsolat", másodlagos, azaz esztétikai funkciójuk került előtérbe. Az elsődleges funkcióját elvesztett művészet Cézanne, Van Gogh, Gauguin óta a század nagy modernjeinek példája szerint úgy próbálta a társadalomban valamikor kétségbevonhatatlan rangját visszaszerezni, hogy jel- és jelképrendszere révén világmagyarázattá, létértelmezéssé tette önmagát, tehát a másodlagos szerepet felruházta a valaha volt elsődleges még ma is megfogható ismérveivel. (A nagy művészetnek ezért lenne tulajdonsága a hagyományosság, a folyamatosság tudata, ezért akar kérdéssé, mintává lenni – nem példaképpé, amivé stílus, irányzat, iskola avatja vezető mesterét –, ahogy maga is ragaszkodik a rég feltett, de nem érvénytelenített kérdésekhez, magatartásbeli mintákhoz, amelyek arra ösztönzik, hogy a pusztán időszerűvel, csak a jelenben érvényessel ne elégedjék meg.) Konok Tamás ebbe a századforduló óta ha töréseket is mutató mégis megszakítatlan egységbe kapcsolja be a maga művészetét.

Munkamódszere is a folyamatosságba tartozást jelképezi. Az érintetlen vászonra érzelmek kifejeződéseként először a festékréteg kerül, amely egyszerre jeleníti meg a végtelen teret és a személyiséget, aki elemi indulattal birtokba akarja venni. Az örök emberi ambícióban való részvétel igénye vallomás erejűvé teszi a faktúrát, egymáshoz közel álló tónusokkal és valőrökkel közvetíti a lírai tanúságtételt, erősebb vagy tompított fényértékű felületek váltogatásával, az egész csendes harmóniájával, amelyből csak néha szól ki egy élesen elütő színfolt, mint zenekarból a hangszerszóló. A festett rétegre kerülnek a többnyire geometriailag meghatározott, gyakran kis felületre sűrűlt formák, az értelmező rend, a birtokbavevő, meghódító gondolkodás logikus jeleiből összeállított szerkezet. A formák jelentését a harmadik réteg, a vonalstruktúra teszi végérvényessé, az absztrakt rendet személyessé, a költészet többletével árnyalván az állítást. A három réteg közül tehát csak a középső, a formáé általánosított. A majdnem anyagtalan vonalháló sem rendszertelen; függőlegesek és vízszintesek azonos aránya a képet statikussá teszi, a vonalak szűkebb vagy tágabb köze reliefszerűvé a formát, anélkül, hogy a geometriai rendből kizökkentené. Találkozásuk súlypontot képez; a hajszálfinom vagy testesebb váltakozása a mélység illúzióját kelti; az egyenesből ívvé változó a formákat kapcsolódni készteti, máskor a távolodni akarás feszültségével teliti. Ha ecset helyett krétával, szénnel húzta a vonalat, ritmusa lüktető lesz, lassul és gyorsul, de irányt is jelöl, vezeti a tekintetet. Az ív az organikus képzetét kelti az egyenes mesterkélt volta ellentéte- illetve kiegészítőjeként; gyakran keretet alkotnak a vonalak a kereten belül, drámát a drámában. A szín és a vonal a pillanatnyit és az ősit jelenti Konok képein, a forma pedig a jelen, Malevics és Mondrian, Liszickij és Nicholson századához való kötődést.

HUNGAROTON HANGLEMEZAJÁNLAT

PETROVICS EMIL
Négy kantáta
Tokody Ilona, Kincses Veronika — szoprán
MRT Női Kara
A Magyar Néphadsereg Központi Művészegyüttesének Férfikara
Liszt Ferenc Kamarazenekar
Budapesti Filharmóniai Társaság Zenekara
Vezényel: Petrovics Emil

1984

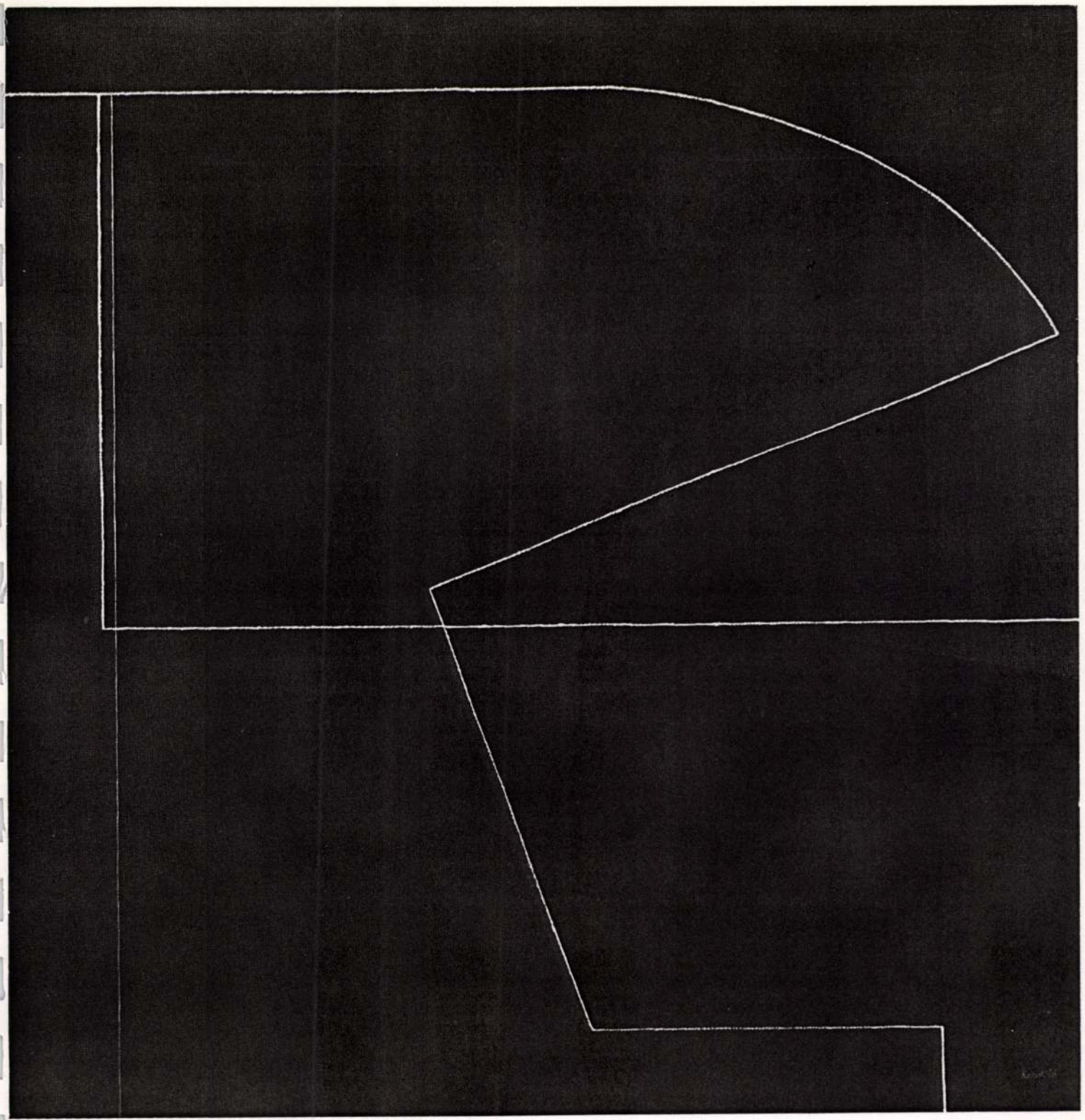

KONOK

GALERIE
HUMANA

DR. T. SCHÖNENBERGER
SÄNTISSTRASSE 3
9500 WIL
TEL. 073/23 49 77

27. Januar - 25. März 1984

KONOK

Bilder und Collagen

257

A
VESZPRÉM MEGYEI
MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG

szeretettel meghívja Önt

Konok Tamás

festőművész

kiállításának megnyitójára

1984. június 15-én, pénteken 11 órára
a TIHANYI MÚZEUMBA

A kiállítást megnyitja:

UDVARDI ERZSÉBET
festőművész

A megnyitón közreműködnek:

Kováts Péter (hegedű)
Bendik Ágota (hegedű)
Rakos Miklós (brácsa)
dr. Nagy Tamásné (cselló)

A kiállítás megtekinthető:

1984. június 15 és augusztus 27 között
hétfő kivételével naponta 10—18 óráig.

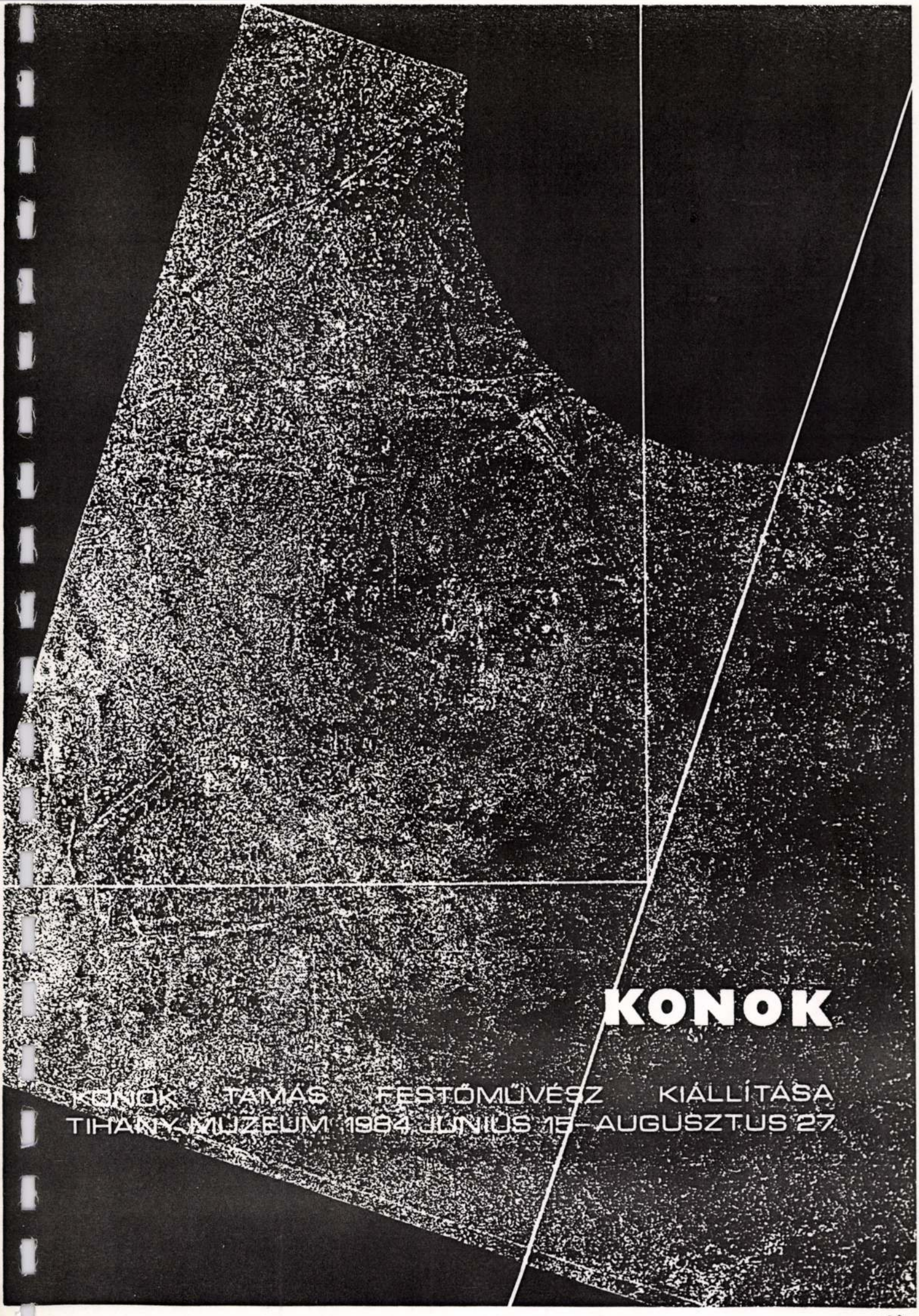
KONOK
KONOK TAMÁS FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA
TIHANY MÚZEUM 1984 JÚNIUS 15–AUGUSZTUS 27

KONOK

FESTMÉNYEK, KOLLÁZSOK

Napjaink képzőművészetének uralkodó divatja a modern ellenforradalma a modern ellen. A folyamatosságnak azokat az értékeit veszi célba, amelyeket Konok Tamás festészete is képvisel: az intellektuális és esztétikai igényességet, a művészet erkölcsét, amellyel az egyén és a közösség életében nélkülözhetetlenné teszi magát, ami a Konok-kép felépítésében, a festő munkamódszerében oly nyilvánvalóan jelen van.

Az érintetlen vászonra érzelmek kifejeződéseként először a festékréteg kerül, amely egyszerre jeleníti meg a végtelen teret és a személyiséget, aki elemi indulattal birtokba akarja venni. Az örök emberi ambícióban való részvétel igénye vallomás erejűvé teszi a faktúrát, egymáshoz közel álló tónusokkal és valőrökkel közvetíti a lírai tanúságtételt, erősebb vagy tompított fényértékű felületek váltogatásával, az egész csendes harmóniájával, amelyből csak néha szól ki egy élesen elütő színfolt, mint zenekarból a hangszerszóló. A festett rétegre kerülnek a többnyire geometriailag meghatározott, gyakran kis felületre szűkült formák, az értelmező rend, a birtokba vevő, meghódító gondolkodás logikus jeleiből összeállított szerkezet. A formák jelentését a harmadik réteg, a vonalstruktúra teszi végérvényessé, az absztrakt rendet személyessé, a költészet többletével árnyalván az állítást. A három réteg közül tehát csak a középső, a formáé általánosított. A majdnem anyagtalan vonalháló sem rendszertelen; függőlegesek és vízszintesek azonos aránya a képet statikussá teszi, a vonalak szűkebb vagy tágabb köze reliefszerűvé a formát, anélkül, hogy a geometriai rendből kizökkentené. Találkozásuk súlypontot képez: a hajszálfinom vagy testesebb váltakozása a mélység illúzióját kelti; az egyenesből ívvé változó a formákat kapcsolódni, máskor távolodni akarás feszültségével teliti. Ha ecset helyett krétával, szénnel húzta a vonalat, ritmusa lüktető lesz, lassul és gyorsul, de irányt is jelöl, vezeti a tekintetet. Az ív az organikus képzetét kelti az egyenes mesterkélt volta ellentéte illetve kiegészítőjeként; gyakran keretet alkotnak a vonalak, a kereten belül drámát a drámában. A szín és a vonal a pillanatnyit és az ősit jelenti Konok képein, a forma pedig a jelen, Malevics és Mondrian, Liszickij és Nicholson századához való kötődést.

Sík Csaba

TIHANYI MÚZEUM – 1984

NAPLÓ

AZ MSZMP VESZPRÉM MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

1984. június 16., szombat ÁRA: 1,80 FORINT XL. évfolyam, 140. szám

Konok Tamás kiállítása

A tihanyi múzeumban tegnap ünnepi külsőségek között nyitották meg *Konok Tamás* festőművész tárlatát. A balatoni főidény képzőművészeti nyitó kiállítását a Veszprém megyei Múzeum rendezte. Megnyitót *Udvardi Erzsébet* festőművész mondott. Beszédében visszaemlékezett a budapesti főiskolán eltöltött szép évekre, ahol mindketten Bernáth Aurél növendékeként tanultak. Most ismét találkozott a két művész, akiket egyben főiskolai éveik után baráti szálak is kötnek egymáshoz, annak ellenére, hogy Konok Tamás a képzőművészek fővárosában Párizsban él és dolgozik. Festészetével európai nevet szerzett. Konok festészetéről *Borsos Miklós* klasszikus mondását idézte Udvardi Erzsébet. *„Képeinek lélegzete a színek, a képelemek szerves összetartozása, a színfolt és a vonalrendszer, mint kép, illetve téralakító, mint nagy távolságok, mélységek összekötője, vagy követője olyan festői világba viszi az embert, hogy túl a festészeten szinte a zeneiség hatását érik el…"*

A továbbiakban a pályatárs szemével közelítette meg Udvardi Erzsébet Konok Tamás művészetét. Ez a piktúra, bár formailag más úton halad, magában hordozza a Bernáth-iskola szellemiségét. Ez a szellemiség díktálja a tiszta formálásra való törekvést, a fegyelmet, a szükszavúságot, a rendezettséget és a nagyvonalúságot. Ebből a háttérből lépett elő Konok Tamás festői világa, amely most Tihanyban látható.

A tihanyi múzeumban rendezett kiállítás augusztus 27-ig tekinthető meg.

„MAGYAR HIREK 14-15. SZÁM
1984. JÚL. 21

Krónika

Kultúra — tudomány

A lengyelországi *Torun* városában megtalálták egyik legrégibb nyelvemlékünket, az elveszettnek hitt *Königsbergi Töredéket.* A magyar közönség a jövő év őszén láthatja először, az új Széchényi Könyvtárban rendezendő nemzetközi kódexkiállításon. Arról is tárgyalások folynak, hogy Magyarországon található lengyel régiségekért elcserélik, és végleg hazahozzák a korai magyar írásbeliség e becses tanúját. (Az újrafelfedezés körülményeiről és a Töredékről következő számunkban részletesebb ismertetést közlünk.)

*

Franciaországban, a nemzetközi idegenforgalmi filmfesztiválon az *IPV Filmstúdió* nyerte el a Pireneusi Ezüst Nagydíjat, továbbá a fesztivál szervező és szelektáló bizottságának serlegét, amelyet a legjobb idegenforgalmi filmnek ítélnek oda. Az alkotás a Budapesti Tavaszi Fesztiválról készült, rendező-operatőr: *Ragályi Elemér.*

*

Francois Gachot, a hajdani budapesti francia sajtóattasé, aki jelentős érdemeket szerzett a magyar irodalom értékeinek franciaországi ismertetésében, a párizsi Magyar Intézetben előadást tartott Budapesten töltött éveiről.

*

Konok Tamás Párizsban élő magyar festőművész kiállítása megnyílt a Tihanyi Múzeumban.

*

Ünnepélyes keretek között a New Youth Wales-i Armidale egyetem díszdoktorává avatták Orbán Dezső festőművészt.

*

Az ez évi 8. számunkban, Székely Zoltán kitüntetéséről megjelent hír helyesen így hangzik:
A kanadai Banff-ban élő Székely Zoltán hegedűművészt a Magyar Népköztársaság Zászlórendjével tüntették ki, amelyet a Banff-i Művészetoktatási Központban (Alberta Tartomány) adott át Budai Gyula nagykövet.

PM
PROGRAM MAGAZIN
1984 • ÁRA: 9,50 Ft
PM Nyár '84

Kiállítások a Balaton körül

A nyári pihenés örömein kívül számos kulturális szórakozásra is mód nyílik a Balaton környékén. Színházi és műsoros estek, komoly és könnyűzenei programok mellett sok képzőművészeti látnivaló is akad.

Sokan keresik fel *Tihanyt*, s az apátsági templom megtekintése után a legtöbben betérnek a *Tihanyi Múzeumba*. Itt az állandó kiállításokon kívül minden évben egy-egy jeles művész reprezentatív bemutatója látható. Ezen a nyáron például az 1960 óta Párizsban élő, de mind gyakrabban hazalátogató *Konok Tamás* művészetében gyönyörködhetünk.

A festőművész 1930-ban született Budapesten. Eredetileg zenei tanulmányokat folytatott, s csak néhány év múlva döntött úgy: festő lesz. Zenei érdeklődésére utal, hogy festészetét hasonló alapokra kívánta helyezni, mint amilyenen a zenei gyakorlatban meghonosodott vokális és instrumentális rendszer nyugszik. *„Tematikám (hasonlóan a zenéhez) — magyarázza művészetét — nem a tárgyak látható képéből, hanem a természet belső rendszerének összefüggéseiből és az élet törvényszerű mozgásaiból inspirálódik. — Képeimnek nincs »története«. A természeti törvények egyszerűségét, a dolgok mélyén való rendet keresem."* A *Bernáth Aurél*-növendék a hagyományos térábrázolástól egy indulatosan lobogó expresszív korszakon túllépve eljutott újra a térhez, de egy letisztult, tárgyszerű elemektől mentes téralkotáshoz. Ezt több rétegű képszerkesztéssel, az anyag, a forma és a vonal egymásra helyezésével, egymás felettiségével valósítja meg. Az első réteg a kép anyaga, a *„téranyag"*. Ennek, a néha lazúrosan áttetsző, néha áthatolhatatlanul sötét, tömör, egységes színvilágnak magának is pszichikai töltése van. Erre kerülnek a *„formák"*, a geometrikus formarendszerek, osztottabb színmezők, s a harmadik réteg a *„vonalak"* rendje, amellyel mint „logikus rendező elemmel" Konok szerint kifejezhető: mozgás, sebesség, ritmus, feszültség, térillúzió — minden.

Konok Tamás filozófiai tartalmú, erős érzelmi hatású, átgondolt, pontos szerkesztésű, visszafogott színvilágú képei mai, modern világunk „intellektuális valóságát" közvetítik nekünk magas művészi színvonalon.

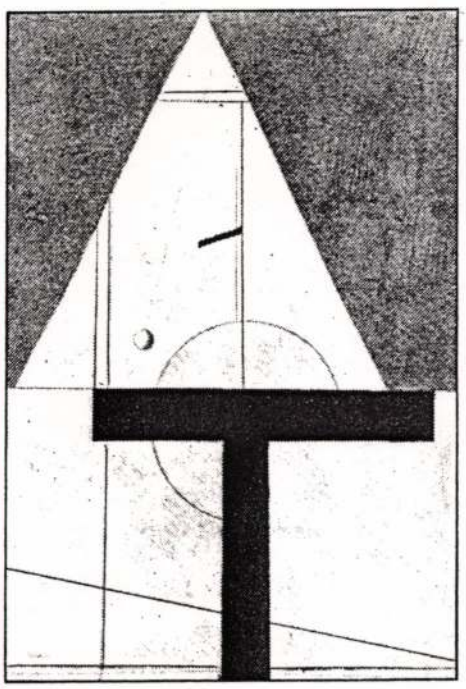

Téri játékok

A Balaton-part másik nagyon látogatott üdülőhelyén, *Keszthelyen*, a *Várgalériában Borsos Miklós* alkotásaiban mélyedhetünk el. A világhírű szobrászművészt — aki az érzékletes formálás mestere — nem kell külön bemutatni. Sokoldalú, nagy formátumú művészetére erős hatással van a természet, a Tihanyban töltött nyarak élményei, benyomásai. Kiállításai művészeti életünk rangos eseményei közé tartoznak. (Képünkön a művész egyik plasztikájával.)

Ugyancsak jól ismerik kicsik és nagyok a vonal mesterét, *Reich Károlyt*, elsősorban könyvillusztrációin keresztül. Ezen a nyáron a *Siófoki Kulturális Központban* találkozhatunk újra e tiszta emberségű, az élet fény- és árnyoldalaira érzékenyen reagáló művész bravúrosan könnyed, de mély érzésekről, megértő bölcsességről, életszeretetről tanúskodó remekműveivel.

Aba Judit

KÉPZŐMŰVÉSZET

KÜLÖNSZÁM

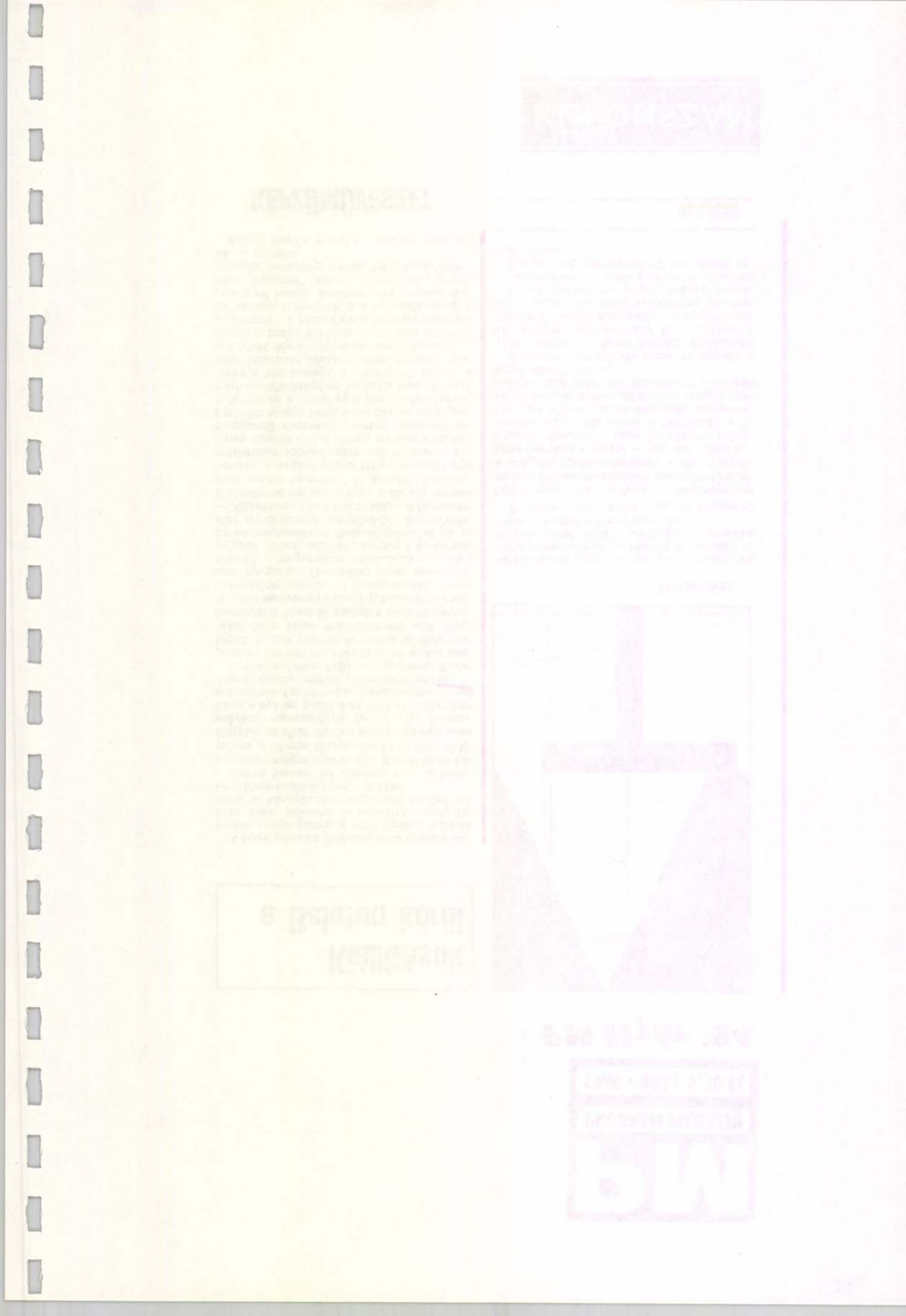

Museen / Museums / Musées

Tihany (H3) TIHANY MUSEUM, Pisky sétány 1
Collection of Roman and mediaeval stone carvings. Paintings by Tamás Konok, up to 27th.

Tihany (H3) TIHANYER MUSEUM
Ausstellung des Malers Tamás Konok 1.—27.

Tihany (H3) MUSEUM VON TIHANY, Pisky sétány 1
Römisches und mittelalterliches Lapidarium.
Ausstellung des Malers Tamás Konok, bis 27.

PM
PROGRAM MAGAZIN
1984 • ÁRA: 9,50 Ft

PM Nyár '84

KIÁLLÍTÁSOK

Állandó kiállítások:

BADACSONY, IRODALMI MÚZEUM
Kisfaludy Sándor és Szegedy Róza, Balatoni Almanach, Szőlészeti-borászati kiállítás

BADACSONY, EGRY JÓZSEF EMLÉKMÚZEUM Egry József életútja (dokumentumkiállítás)

BALATONFÜRED, JÓKAI MÓR EMLÉKMÚZEUM Jókai és a Balaton, Jókai-művek olvasóterme.

PM 69

SIÓFOK, KULTURÁLIS KÖZPONT
Kiállítóterem: Iványi Grünwald Béla **kiállítása júl. 9-ig**
Reich Károly grafikusművész kiállítása **júl. 14-től szept. 5-ig**
Emeleti Galéria: Sajtófotó-kiállítás **jún. 16-ig**
Krenner István karikaturista kiállítása **jún. 16-tól aug. 6-ig.**
Szemenyei Ferenc festőművész kiállítása **aug. 11-től okt. 1-ig**

SIÓFOK, SIOTOUR ÜDÜLŐHELYI KLUB
Magyar népművészet című fotókiállítása **jún. 1-től 15-ig**
Balaton és idegenforgalom fotókiállítás **jún. 1-től 15-ig**
Somogy népművészete **aug. 1-től 15-ig**

TAPOLCA, MŰVELŐDÉSI HÁZ
Kirchmayer Károly szobrászművész és Ircsik József festőművész kiállítása **július és augusztus hónapban**

TIHANY, MÚZEUM
Észt grafikai kiállítás egész nyáron.
„Vízimadarak népei" néprajzi kiállítás **június 8-tól júl. 8-ig**
Konok Tamás festőművész kiállítása **jún. 15-től júl. 15-ig**

KISALFÖLD

AZ MSZMP GYŐR-SOPRON MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

GYŐR, 1984. JÚLIUS 24., KEDD ÁRA: 1,40 FORINT XL. ÉVFOLYAM, 172. SZÁM

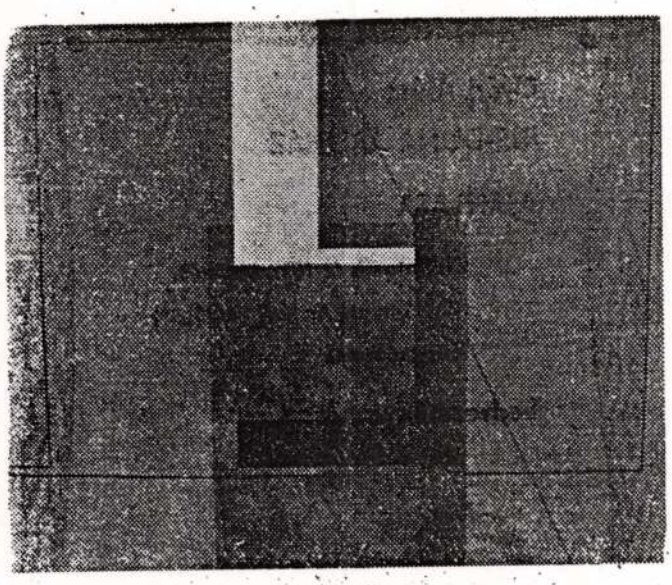

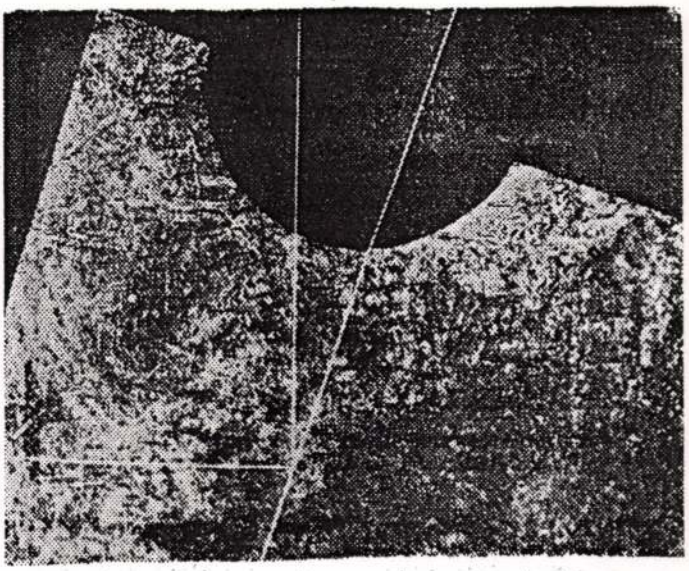

A gondolatmenet harmóniája

Konok Tamás tárlata Tihanyban

„Lesem a formát édes és előkelő / az értelem csábítgat vele, hogy kövessem". Apollinaire verssoraj ünnepivé emelik a hangulatot, a Tihanyi Múzeumban, ahol idén nyáron — nem előzmények nélkül — *Konok Tamás* festőművész kiállítása látható. A megcsalt szerető énekének híres költője (árnyéka a huszadik századi világlírára úton úttélen rávetődik) a modern művészet szószólója. Hogy Konok Tamás tárlatán jelen van, annak magyarázata egyértelmű: ízig-vérig korszerű képzőművész kiállítása látható Tihanyban.

Előljáróban rövid kiegészítés kívánkozik a bevezető sorokhoz. A művész teljesítményének megértéséhez támpontot kínálnak korábbi hazai tárlatai, amelyek közt az 1980-as győri ugyancsak emlékezetes. Nem ismeretlen Konok — az immár magyar származású párizsi — azért sem, mert ifjúkorának évei szintén Győrhöz kötik. Mielőtt *Bernáth, Berény, Barcsay* növendékévé szegődött a Képzőművészeti Főiskolán, a Rába-parti városban töltötte középiskolás éveit. Eközben zenei és képzőművészeti előtanulmányok részese volt. A most ötvennégy éves alkotó kiállítása e személyes kötődések miatt is figyelmet igényel.

E szempontnál lényegesebb azonban az, hogy miféle modernség az ő festészete. Talán olyan — mondhatnánk — amely Apollinaire nélkül is ünnepi. A költő sorai mégis ide illőek. Nem díszítőelemként, hanem *útmutatóként* vannak jelen. Az útmutatás, az irányjelzés bizony szükségeltetik, mert Konok Tamás képei, kollázsai meghökkentők. Bizonyára érthetetlenek azok számára, akik hagyományos kompozíciójú, klaszszikus szerkezetű, figuratív, természetelvű, történésekbe ágyazott produktumok emlékével lépnek a Tihanyi Múzeum kiállító termeibe.

Mit lát a nézö Tihanyban? Ötvenkilenc művet, vászonra, fára festett akril színeket, mértani alakzatokat, az alakzatokat határoló és metsző vonalakat. Mit kezdjen velük? Amikor ez a kérdés megfogan a szemlélődő fejében, akkor kívánatos Apollinaire-be kapaszkodni. Ő azt tanácsolja, hogy kövessük e formákat. A másik teremben a kiállító művész is segít, rövid mondatával: *„Képeimnek nincs története — a dolgok mélyén lévő rendet keresem".* Ismét más helyen a neves párizsi így szólal meg: *„Képeim szerkesztését úgy tekintem, mint egy gondolatmenet harmóniáját."*

Igen lényeges „segédeszközök" ezek a mondatok. Segítségükkel megpróbáltunk a színek, a formák, a vonalak nyomába eredni, nem pusztán az érzékszerveink, a szemünk segítségével, hanem az elvont, az absztrahált gondolatok síkján. Így jutottunk el oda, hogy derengeni kezdett: e művész *kétdimenziós képsíkon új téralakítás* megvalósítására törekszik. Az érintetlen vászonra invenciózus színekből festékréteget visz fel. A szürke szín az uralkodó. (Ez jelenti a végtelen telet.) Másodjára következnek a kis felületre rakott, geometriailag konstruált formák. (Leggyakoribb színük a fekete és a fehér.) Végül a perfekció, a teljessé tétel zárja az alkotói folyamatot: a függőleges és vízszintes vonalak a mélység képzetét keltik. További eredmény? Bármily távoli a hagyományos természetelvű kompozíciótól e geometriai absztrakció, a harmonikus *formáknak* mégis van valamiféle *érzelmi töltésük.*

Mégsem ezt tartjuk e művészi alapállás legnagyobb vívmányának. Az érzelmekre hatásnak ugyanis ebben az alkotói, filozófiai rendszerben előbukkannak a korlátai. A művész gondolati rendszerének (tér = invenció, forma = konstrukció, vonal = perfekció) befogadása nélkül e képek az érzelmeket aligha indítják meg. Az a nézet inkább elfogadható, hogy az abszolute történés nélküli képek a végtelen, *ismeretlen térségek misztikumát,* megfoghatatlanságát szuggerálják. Őszintén szólva az efféle gondolatmenetben mégis van némi homály, amely akaratlanul eszmei tévútra csábíthat bárkit.

A szinte bizonyosra vehető vívmány Konok festészetében az, hogy *a tökéletes anyagismeret, az anyagtisztelet, a színek és a technika tudományos igényű, nagyvonalú birtoklása kizár minden sarlatánkodás iránti gyanút.* Ez a festő nem használ egyetlen oda nem illő idegen anyagot a képein. Visszatér a vászonhoz, a festékhez, a vonalhoz. Ezeket variálja. Így igyekszik igazolni, hogy távol áll tőle mindenféle spekuláció az anyagkezelést illetően, mert modern korban korszerű eszközökkel ősi anyagokhoz, formákhoz folyamodik.

Konok Tamásról azt állíthatjuk, hogy nem az ábrázolással, nem is a jelzésekkel, hanem a minőségi anyagkezeléssel vált jegyet a valódi alkotók táborába. Kezében a *magas fokú munkamódszer láthatóvá tétele* jelenti az igazi művészetet. Ez az ő sajátja, amely elkülöníti másoktól. Hogy műveinek gondolati, érzelmi sugárzását mindenki számára szavakba lehet-e foglalni? Aligha. Egy épületben, egy nagyméretű falfelületen esetleg „megszólalnak" e képek. De csak így: „Én vagyok a teljesség. Én vagyok a hiány." De hogy ki mit érez, amikor mindezeket esetleg konstatálja? Az mindenkinek a megélt sorsától, napjainak hullámverésétől függ. Az érzelmek — ez esetben úgy véljük, — határtalanok.

Varga Lajos

NAPLÓ
AZ MSZMP VESZPRÉM MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA
XL. évfolyam, 176. szám
1984. július 28., szombat

Konok Tamás festményeiről

266

Kiállítás a tihanyi múzeumban

Konok Tamás, Párizsban élő festőművész tárlata a tihanyi múzeumban magvas képzőművészeti anyaggal várja a látogatókat, a nyár folyamán.

„Konok Tamás a teljes művészi érettség korába érkezve, igen eredeti módon kapcsolódik a geometriai absztraktció kifejezésmódját választó művészek közösségébe" – olvasom a mutatós katalógus előszavát.

Fegyelem, precizitás, tudatos nyitott szerkesztési mód, hallatlan színkultúra. Az első benyomásom a kiállításról.

Mélyebb szemlélődés után: Konok művészete megalapozott és következetes. Tehetségének legértékesebb vonásai az anyag specifikumának tökéletes ismerete, s az ezzel szoros kapcsolatban álló hibátlan stílusérzék, mindez e kiállításon teljes mértékben megmutatkozott. A motívumok feldolgozásánál ugyanolyan mértékben támaszkodott az improvizációra, mint a pontos számításra. A szándékosság a minimumra csökkentette a szimmetriát, a kompozícióknak egyáltalán nincs tengelyük, ha pedig a kompozíció centrális, akkor a rajzbeli központ lehetőleg távol esik a rajz terének mértani középpontjától. Érett kolorizmus. Felismeri és következetesen megvalósítja a szín funkcionalista elvét. A lényeg a díszítőszerep, a szín mint „tárgy" s végül a festék mint speciális anyag, melynek egyebek között gazdag fakturális lehetőségei vannak. Majd végezetül a vonalnak meghatározott, súlyozott jelentőséget ad.

Az előbb említettek kizárólagosan szakmai szempontok. A tihanyi kiállítást viszont nemcsak szakemberek nézik, hanem olyanok is, akik a modern művészetben még járatlanok, de gyönyörködni akarnak. Érezhető az ellentmondás a közvélemény részéről, de abban mindenki egyetért, hogy a képek hallatlan fegyelemmel tárják elénk a művész kiforrott tudatos festői világát. Azt hiszem azon sem lehet vita, hogy a harmonikus formáknak, kulturált színfoltoknak ha egy rendezett közetbe kerülnek, érzelmi töltésük van. Mindez a Konok-kiállítás fejlécére kívánkozott.

✲

Családi otthonában, Budán, kertes kis házban beszéltük meg a találkozót Konok Tamással. Ahogyan a házszámot kerestem, rámdudált kocsijából, akkor ért ő is haza. – Rengeteg futnivalóm van – mondta. – Nagyon sokat jelentenek nekem a pesti barátaim, örülök, hogy ők is úgy érzik, mintha mindig itthon lennék.

Az előtérben ülünk, életéről kérdezem.

– A tihanyi tárlat azért is érdekes számomra, mert eszembe juttatja azokat a szép éveket, amelyeket 1948 körül ezen a vidéken töltöttem. Lipták Gáboréknál voltunk több alkalommal, ahol a magyar szellemi élet irányítóival is megismerkedhettem.

– Hogyan is indultam? Képzőművészeti főiskola, kitűnő mesterek, olyannyira, hogy Bernáth és Berényi kisugárzása még most is hatással van rám. Évfolyamtársaim azóta majd mind kitűnő művészek, többek között a Veszprém megyében élő Udvardi Erzsébet is, aki tihanyi kiállításomat megnyitotta. De meg kell említenem azt, hogy a főiskola előtt Győrben a Zenekonzervatóriumban is jártam, s a zene végigkíséri életemet, mindennapjaimat kitölti. Azután Derkovits-ösztöndíj. 1959-től Párizs. Rengeteg utazás és természetesen komoly munka.

– Festészetem kezdete? Hát, – a látványfestészet természetesen indulásom alapja, utána a letisztulási folyamat. Borzasztó sok kísérlet, először monotípiákat készítettem, próbálkoztam a többrétegű masszamegoldásokkal, itt érkeztem el a vonal jelentőségéhez is. Mást akartam és akarok ma is, mint amit a konstruktivizmus adott. Természetesen rokonság van festészetem és a konstruktív festészet között, még azt is mondom, hogy mindennek meghatározó jelentősége van. 1963. Amerikában töltött időszakom ismét meghatározó volt, ekkor kaptam meg a H. Hartford-alapítvány ösztöndíját és egyéves tartózkodást Kaliforniában és New Yorkban. Ott éreztem először, hogy milyen remek alapot adott a budapesti főiskola. Azóta is kidolgozott rend alapján festek. Három fázisra építem fel képalkotásomat. Első, amely a pillanatnyi intuíció alapján történik, többrétegű alapot adok, úgynevezett előkészítő stádium. Másodszor a lappangási stádium, tudatos és tudat alatti feltöltődés, érlelési folyamat. S végül a kidolgozás, ahova az iránygyorsulás, az időbeni faktor is jelentkezik, s mindezek után megteremtődik az egyensúly és egy elégedett nyugalom árad a képből. A tényleges kivitelezés ebben a folyamatban nagyarányú változásokat hoz létre, itt jelentkeznek az objektív szimbolikus formák.

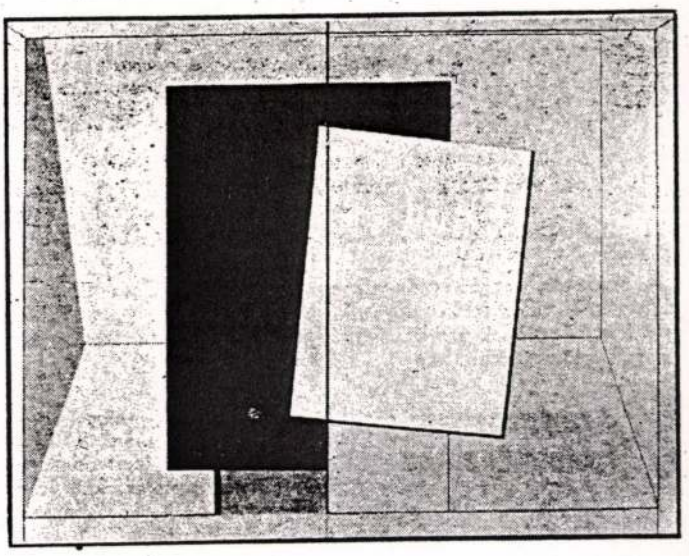

Fehér és fekete forma.

✲

Beszélgetünk: élvezettel hallgatom a művészet-pszichológiai előadását. Könnyedén beszél elméleteiről. Mindez olyan egyszerűnek tűnik, akár festményeit látnám.

Párizsi életéről érdeklődöm.

– Borzasztó nagy a szelekció a művészeti életben. Viszont így válik hitelképessé egy-egy művész a rengeteg kotyvalékkal szemben.

Vissza-vissza tér a nagyváros, New York hangulataihoz.

– Micsoda formarendszerburjánzás van ott a nagyvárosban, az fantasztikus. Ott ismerkedtem meg annak idején a popművészettel. A modern művészetek hallatlan nagy népszerűségnek örvendenek.

– És külföldön a vásárlás?

– Ez ott nagyon érdekes, – mondja. – Van egy gyűjtőréteg, akik a művészetre rengeteget áldoznak. Természetesen kikötéseik is vannak. Sokszor a papírkosárban lévő hulladékot is elviszik, mert arra is igényt tartanak. Nekem Svájc adott ilyen lehetőséget. Igaz, ha leköti az ember magát, ők mindent vállalnak a kiállítás bonyolításától kezdve a vásárlásig. De azért sokszor túl nagy igényt is támasztanak.

– Menedzserizmus ez?

– Igen, az a javából, de csak az igazi művészi produktumokra teszik a voksukat.

– A tihanyi kiállítás más?

– Igen, nagyon jólesett, ahogyan fogadták műveimet, két éve Budapesten ugyanezt tapasztaltam. A mostani tárlat úgy érzem jó, de még jobbat kell csinálnom.

Veszeli Lajos

TÁRLAT

Szendrey-Karper László gitárművész találkozása egy sokszólamú festővel

Sokszor egy találkozás is adhat maradandó, rendkívüli élményt. Ilyen volt számomra nemrégiben Konok Tamás festőművésszel való találkozásom, tihanyi kiállításának megnyitásán. A megnyitót Udvardy Erzsébet festőművész tartotta.

Mindkettőjüket több mint harminc éve ismerem. Tisztelem és szeretem művészetüket. De túl az ismeretségen, minden művészetre érvényes, elgondolkoztató szavakat hallottam Udvardy Erzsébettől a megnyitón. Konok Tamás munkásságát hozta fel példának arra, hogy a mai modern, XX. század végi világban is meg kell tanulni a mesterséget és azt rendszeresen, naponta kell gyakorolni, hiszen a mai kép, a szép beszéd, vagy a hangszeres játék tökéletes technikára épül.

Ami engem nagyon megragadott Konok Tamás műveit nézve, az a mesterek, az elődök iránti határtalan tisztelete. Bernáth Auréltól és Barcsay Jenőtől tanult, Borsos Miklós is mindig ott volt mellette. Előző, a budapesti Szépművészeti Múzeumban rendezett kiállítását éppen Borsos Miklós nyitotta meg.

Konok Tamás geometriai vonalaiban egyfajta zenei sokszólamúság érződik, a színeknek külön harmóniájuk van. Bár gyűjtőfogalomként sokan nonfiguratív művészetnek mondják ezeket a geometriai formákat, én azonban minden vonalán ott érzem az ember, a művész gondolatiságát, biztos kezének brilliáns nyomát. Így áttételesen az ember, a figura is állandóan, majdhogynem láthatóan jelen van.

Ajánlom mindenkinek, aki Tihanyban jár augusztus 27-ig, hogy tekintse meg Konok Tamás kiállítását. Minden bizonnyal új, eddig nem ismert élményekkel gazdagszik majd.

mai magazin

XV. ÉVFOLYAM 1984.
8. SZÁM AUGUSZTUS

DAILY NEWS

Wednesday, 12. 9. 1984
Vol. 18. No. 178 6,50 Ft

Tamás Konok: The art of order and equilibrium on canvas

Painter Tamás Konok, who resides in Paris, last week had a show of over thirty works, collages, most of them from the crop of recent years, opened at the Szentendre Studio (Műhely) Gallery.

That show comes on the heels of a larger exhibition of 40 works which was opened at the Tihany Museum last June and is still on there. Incredible though it may sound, Konok's show at Tihany has attracted so far no fewer than 950,000 visitors, from Hungary and abroad. The voluminous guestbook of the museum contains entries in many languages, "some of them hostile, others sympathetic and encouraging", as the artist says.

The fact that Konok's works elicit conflicting reactions from visitors is not surprising as the artist, now 54, belongs to the geometric trend of abstract art. Artists who cultivate geometric abstraction break with happening, with chance; instead, as one Spanish painter put it, they "want to express on canvas order, equilibrium and serenity". Art historians have found similarities in Konok's art with that of Malevich or Mondrian.

Konok, who first studied at the Győr Conservatory, switched over to painting and attended a course at the Academy of Fine Arts in Budapest, 1948-53, under such great masters as Aurél Bernáth, Róbert Berény and Jenő Barcsay. The traditional art of the Budapest school was evident in his works of the '50s, but long periods of residence in Paris and study tours in the United States added new aspects and forms to his works. Figurative elements changed first into elements of abstract expressionism which in turn were followed by a highly monumental form reminiscent of sculpture.

His one-man shows, since the first in Paris and Tunis in 1960, have been held in Washington, Los Angeles, Hamburg, Cologne, Zurich, Rotterdam, Geneva, Paris, Munich, Basle, and in 1981 in Budapest. This year one-man shows have been arranged in Basle and Wil as well as in Tihany and now Szentendre.

I. F.

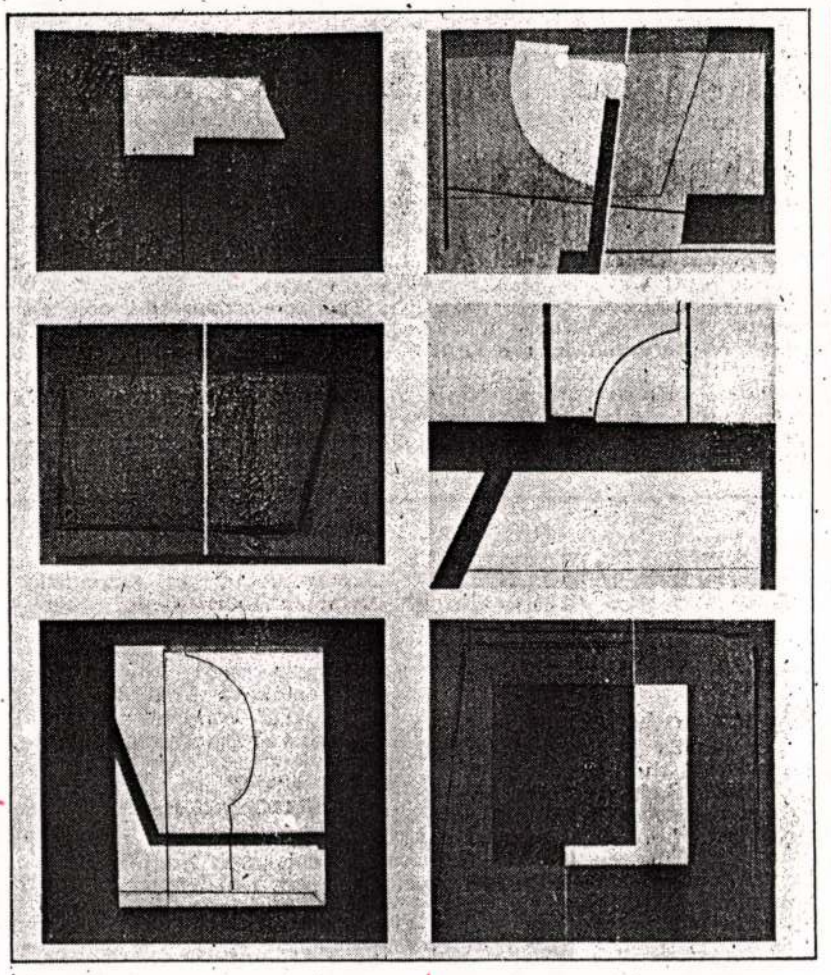

"Syntheses and Espacements" by Tamás Konok (1981). The statics of surfaces are "put into motion" by linear elements—straight lines and curves. In recent years, black, grey and white have become dominant in Konok's colour schemes. Konok, in the words of one art historian, always strives to assure equilibrium in theoretical asymmetry"

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Föld, virág nélkül

A *Tihanyi Múzeum* — a hatvanas évek közepétől a hetvenes évtized derekáig — Mekka volt. A magyar művészet elfeledett vagy érdemtelenül háttérbe szorított nagyságainak kiállítóhelye. Itt tért vissza — rangjához méltóan — a szellemi életbe Borsos Miklós és Martyn Ferenc, Rippl-Rónai József és Egry József. Aztán, a körülmények szerencsés alakulásával, módosult a múzeum szerepe. A felfedezőt a népszerűsítő váltotta fel. Csupa nagy sikerű tárlat: Amerigo Tot, Kondor Béla, Vilt Tibor, Varga Imre következett. Most megint váltás érzékelhető. Az ínyencségek javára. Tavaly Sváby Lajos, az idén *Konok Tamás* képeiből nyílt itt érdekes kamaratárlat.

Konokot nem kell bemutatni a magyar közönségnek. A nevét kevesen ismerik, művei annál többször kerültek nyilvánosság elé az elmúlt években. Több egyéni tárlatot rendezett vidéken, a külföldön élő magyarok reprezentatív budapesti tárlatán ugyancsak szerepeltek a munkái. Konoknak ez a ragaszkodása belülről jön. Olyannyira, hogy hazatelepült, az év egyik felét ismét Magyarországon tölti. De nem pusztán érzelmi azonosulásról beszélhetünk. Az a fajta festészet, amit Konok művel, nálunk jelentős hagyományokkal rendelkezik. A húszas évek óta a konstruktivizmus nem is egy iskolát nevelt. Konok pedig, ha Bernáth-féle posztimpresszionizmust tanult is a főiskolán, a geometriai lelkületű táblaképfestészetnek a képviselője.

Hogyan jellemezhető ez a piktúra?

Először is: amilyen szoros a kötődése ahhoz az örökséghez, amelyet Kassák és köre teremtett, olyannyira hangsúlyoznunk kell: ez a hagyomány csupán kiindulópont. Konokot nem igézte meg sem a régi, sem a Vasarely-féle új konstruktivizmus euforikus világmagyarázata. Konok nem olyan képeket akar festeni, amelyekkel egész környezetünk — vagy pláne a mindenség — átformálható volna. Programja szerényebb és ugyanakkor reálisabb.

Másodszor: ez a piktúra alapállásában is más, mint azok, amelyek világmagyarázat illusztrációjaként születtek. Konok lírikus, aki vallomásokban szól hozzánk. Finom elemekkel dolgozik; nem kutat és nem is alkot atomokat. Piktúrájában legfontosabb a vonal, mert, mint mondja, ez „anyagtalanságánál fogva a legszellemibb kifejezési elem." A sötét szürkéket, a sejtelmes kékeket, a sárgával árnyalt barnákat hol vékonyabb, hol vastagabb vonalak, hajszálrepedések és árkok, törések és kanyonok szabdalják részekre. Hirdetik — a modelleket reguláz konstruktivistákkal szemben — a szabálytalanság szépségét.

Harmadszor: Konok nem a színek és a formák mestere. Ha valaki azt kérdezné tőlem: milyen alakzatokkal építkezik, nem tudnám megmondani. Téglalapok, körszelvények, háromszögek keresztezéséből születnek széttördelt cserepekre emlékeztető idomai. Ez a világ csupán annyiban tekinthető mértaninak, ahogy a háromszög letőnek. A színek sem hatnak jelentősnek. Nem mondhatom, hogy a barna és a kék dominál. Vagy esetleg: a szürke és a fekete. Tudniillik a koloritnak nincs uralkodó szerepe. E festészetnek az a fő jellegzetessége, hogy semlegesek a szürkék, a barnák, a kékek és a feketék, ezért aztán a fehér sem látszik fehérnek. Földszínűek ezek a képek, amelyekről hiányzik a virág. Olyan földek ezek, ahol még nem kelt ki egyetlen növény sem. A mély tónusok gazdag humuszt és a rendezett faktúrák gondos művelést sejtetnek, így hát ez a piktúra nem a riasztó kopárság, hanem éppen ellenkezőleg: a rügyfakadás előtti kora tavasz, a reménység művészete.

ÉLET ÉS IRODALOM

IRODALMI ÉS POLITIKAI HETILAP

XXVIII. ÉVFOLYAM, 35. SZÁM 1984. AUGUSZTUS 31.

szentendrei műhely-galéria

270

KONOK TAMÁS
(PÁRIZS)
festőművész kiállítása
1984. szeptember 6–16-ig

megnyitja
szeptember 6-án csütörtökön
17 órakor
CZIGÁNY GYÖRGY
író

Konok Tamás kiállítása elé

A tisztaságra, a reduktivitásra, a vizuális-plasztikai eszközök aszketikus visszafogottságára, a „kevés" belső értékeinek és látens gazdagságának a kibontakoztatására irányuló törekvés a modern művészet egyik állandó tényezőjének tekinthető. Az önmagában nyugvó, önértékű FORMA nélkülöz itt minden irodalmias-anekdotikus mozzanatot, s a véletlenszerű, esetleges, hordalék-szerű elemek kiküszöbölésére törekszik. A FORMA nem szimbolizálja az „egészet", hanem megépítettségében, vizuális-plasztikai megszervezettségében, önmagát indokló teljességében testesíti meg azt. Sem egy stílusvonulathoz, sem pedig egy adott történeti korszakhoz nem köthető ez az impulzus: a modern művészet pluralista jelenségének éppolyan állandó mozzanata, mint a másik póluson az expresszivitás. Olykor nyíltan tör felszínre, mint Mondrain, Malevics, Arp, Brancusi, Newman, Rothko, Stella vagy Kelly művészetében, máskor pedig látensen jelenik meg, mint Gris, Nicholson vagy Tapies művészetében. Egyik esetben filozófiai szigor és intellektuális következetesség telíti feszültséggel a FORMÁT, másik esetben pedig egy szemérmesen rejtőzködő, aszketikusan visszafogott, immanens líra, a végletes reduktivitásból fakadó vizuális élmény líraisága.

Konok Tamás művészetében ez utóbbi mozzanatot tartom meghatározónak. Minél szigorúbb a képi elemek redukciója, minél merészebb a „kevés" térnyerése, annál tisztábban és erősebben hangzik ez az immanens líra.
A személyiség érzékenységéből fakadó rejtett líraiság mindig a FORMÁN keresztül, egyfajta objektivitásként nyilatkozik meg. Mintegy telíti a képet: s átfordítja „rendszer-modellből" önértékű vizuális „evidenciává". Olyan jelenvalóságként állnak előttünk Konok Tamás munkái, melyek önmagukban hordozzák a kiegyensúlyozottság és rendszerszerűség törvényeit anélkül, hogy „demonstrálnák" ezeket a törvényeket. Vizuális „evidenciák" tehát, nem pedig vizuális „rendszer-modellek". Magukban rejtik törvényeiket, s a néző felé már mint önszervező, zárt teljességet nyújtó, evidens és objektív FORMÁK jelennek meg.
Ugyanakkor Konok Tamás művészete korántsem homogén. Az 1980-as „Téri játékok" és az 1981-es „Vonalösszefüggések" két egymástól eltérő impulzust jeleznek. Az egyiket „metafizikus" formaszemlélet, a másikat lírai konkrétság jellemzi. Ez utóbbi a képi elemek egyszerűsödését, a struktúra kevés mozzanatra redukálását a szín és a faktúra szenzibilitásával ellenpontozza. Az érzelmi-hangulati jelentést hordozó festői felület, színvilág és tömörség-áttetszőség viszonylatok a konkrét FORMÁHOZ kötődnek, mintegy abban sűrűsödnek. Így a lírai mozzanat és a konkrét FORMA objektivitása szorosan összefonódik. A FORMA nem felidéz hangulati jelentéseket, hanem a maga konkrétságában manifesztálja ezeket.
A másik impulzus a formai elemeket úgy állítja rendszerbe, hogy bizonyos „metafizikus" jelentések, elvont utalások is beépülnek a komplex képi valóságba. A FORMA „architektúraként" jelenik meg, melyben az európai művészet bizonyos szemléleti tradíciói – a „zártság", a „szimmetria", a „hierarchia", a tér szimbólikus és konkrét értelmezése – is szerepet kapnak a képstruktúrában. Így pl. a kör, a háromszög, a függőleges és vízszintes tengelyek elvont jelentéseket hordozó elemek, melyek a tér szimbólikus értelmezését vetik fel. Ugyancsak ebbe az irányba mutat a perspektívára utaló vonalak megjelenése: mert a perspektíva nem csupán a tér konkrét, fizikai megismerésének, hanem a tér – mint „szellemi tér" – elvont, metafizikai rekonstrukciójának is eszköze. Amikor Konok Tamás a szimbólikus értelmű egyenlő oldalú háromszöget teszi meg képe rendezőelemévé, akkor ezzel a tér szellemi, intellektuális értelmezésére, a hierarchikus térszervezés különböző tradíciójára is utal. Művészetének ezt az aspektusát eddig kevéssé vették figyelembe, noha munkásságának alakulásában, képi eszközeinek belső átértelmezésében és művészete egész jelentésvilágának többrétegűségében ennek igen fontos szerepe van. Az utóbbi években készített több kisméretű, relief-szerű plasztikai kísérletében ez a szemlélet látszik megerősödni. Ez pedig munkássága néhány korábbi megnyilvánulását is új megvilágításba helyezi.

Hegyi Lóránd
(1984. július)

Az idő foglya
(variációk)

1

Megpendülő kürtök, vadak,
emlékek nyugtalan kolompján
derengő fémzene...
örvényt fakaszt az érek rekeszéből,
lüktet a szív nyitott sebében
múlandóságunk öröme.

2

Hatalmas, duzzadó csend...
Talán ünnep van éppen,
talán husvét vasárnap.
Két súly egymásba hökkenő
magnesterében összenéz
ózbarna, mészfehér,
a vérpiros, a kámzsafekete,
rettenet és öröm,
ami volt, ami lesz,
minden kínokban hordozott
jövendő születése.

3

Görbült idő patrója,
Két pólusod egyszerre húz, taszít:
Nem lehet elmenni belőled,
nem lehet visszatérni.

Fodor András

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Múzeumi Igazgatóság
tisztelettel meghívja 1984. október 5-én 12 órára

A SÁROSPATAKI KÉPTÁRBA
(Szent Erzsébet tér 4.)

KONOK TAMÁS
festőművész kiállítására

Megnyitót mond
PETROVICS EMIL
Kossuth-díjas zeneszerző

A kiállítás 1984. december 20-ig tekinthető meg.

BMi

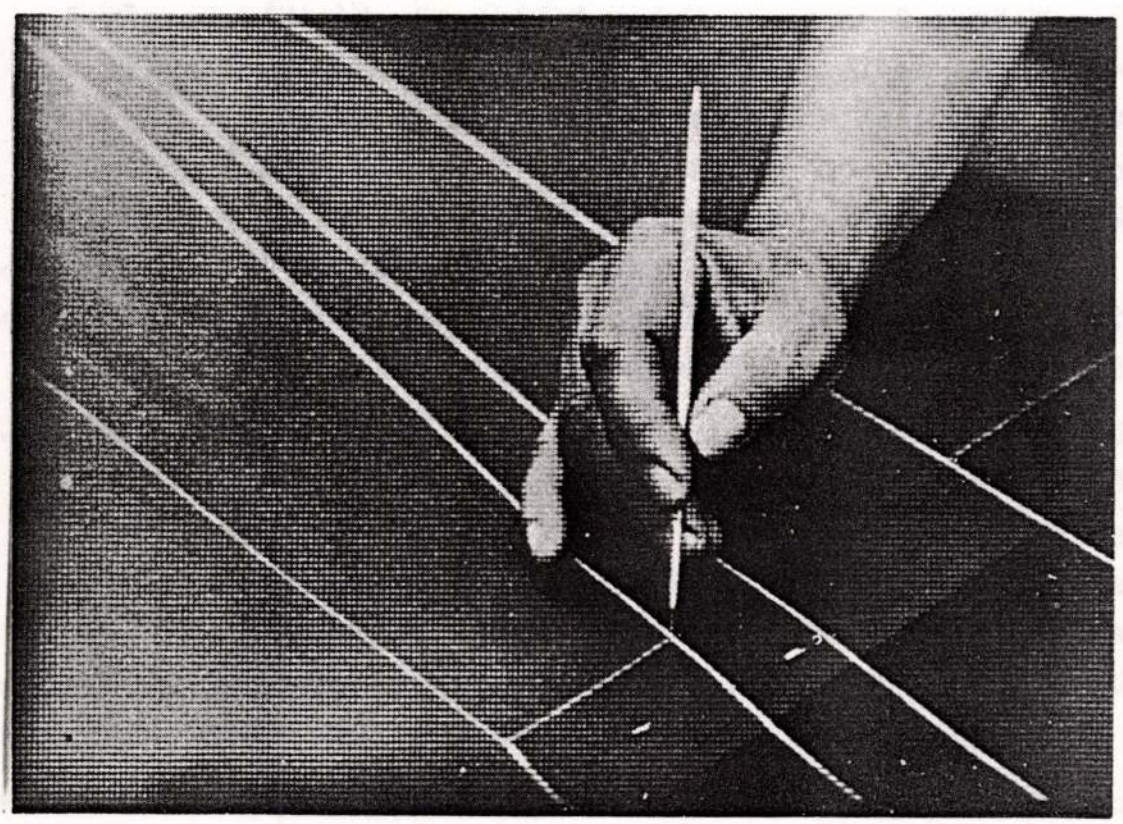

Konok Tamás kiállitásának megnyitó szavai
Sárospatak, 1984 október 5.-én

Kedves vendégeink, barátaim!
Egy kiállitás megnyitása jóleső izgalom, várakozásteli feszültség a bemutatkózó művész, a közönség s az elöljáró mondatokat fogalmazó szónok számára. Az illendőség ugy kivánná, hogy a képekről ejtsek néhány szót, értelmező gondolatot; bár bizonyos vagyok benne, hogy zeneszerző létemre nem várnak tőlem szakszerü elemzést, magasröptü fejtegetést, KONOK TAMÁS barátom festészetéről, képzeletvilágáról.

Természetesen sort keritek néhány megfigyelésem elmondására, - de mégis, itt Sárospatakon, és éppen ezalkalommal helyénvalónak érzem, ha merőben személyes emlékek felidézésével kezdem kurtára tervezett bevezetőmet.
Volt egyszer, ebben a városban, ugy herminc éve, egy alkotóházzá előléptetett vár. A vár ma is áll, az alkotóháznak már csak emléke él. A festmények, verseken, zenemüveken tul - barátságok is születtek a vastag falak között, egy hatalmas ebédlőasztal körül, ott, ahol ismeretséget köthettem Weöres Sándorral, Hubay Miklóssal, Mészöly Dezsővel, Ránki György-gyel, az azóta fiatalon eltávozott Demján Attilával, Károlyi Amy-val, hogy csak a legfontosabbakt emlitsem.
Nagyon szerencsésnek éreztem magam: kezdő létemre kapcsolatba kerülhettem a legkülönbözőbb müfaju, szemléletü alkotóval, megbeszélhettük az akkortájt égető müvészeti és világnézeti gondokat, majd meghallgatván verseiket, drámáikat, megnézvén kép-eiket, behivhattam őket szobámba, hogy eljátsszam nekik készülő diploma-darabom befezett tételeit.
Igy és itt kötöttem életreszóló barátságot a nagy tehetségként számontartott, a főiskoláról éppen kikerült festővel: KONOK TAMÁSSAL is.
Én a természetről, az erdőről és az emberről irtam Első Kantátámat Eminescu verseire, ő a természetelvü festészet ifju mestereként hordta fel csodálatos szineit a vásznakra. Neki tetszett az én zeném, nekem az ő képei. Közel harminc év változásai után müveink kölcsönös szeretete és barátságunk megmaradt változatlanul, sőt inkább elmélyült.
Változott viszont KONOK TAMÁS alkotói szemlélete. Sok mindenről lemondott, szigorubb lett és lényegretörő. A felületnél, a látszatnál jobban értdekelte a szerkezet, a külvilág ábrázolását, másolását felcserélte a belülről teremtett renddel. Szinei tiszták, vonalai egyenesek lettek, az arányok egyensulya, mondhatnám: statikája meghatározó szerepkört kapott.

Ahogy gondolkodom és keresem a szavakat: lehetetlen nem észrevennem,, hogy mennyire a zenére is alkalmazható meghatározások jutnak eszembe. Ez persze nem véletlen, hiszen KONOK TAMÁS tudomásom szerint Párizsba, Kaliforniába, Zürichbe is magával vitte azt a hegedüt, amelyen még itt Sárospatakon is jó tehnikai szinvonalon, kitünő zeneiséggel játszott.

Festészetének problematikája mélyen rokon a zenemüvek már megoldott és megoldásra váró problematikájával.

A kottába merevitett zenemü felhangzás nélkül is felismerhetővé teszi a formát, az irányt, a sürüséget, a hangszint. Egy Bach, Brahms vagy Kodály-partitura látványa a rendet, a dolgok, az élet , a müvészet rendjét, arányát, egyensúlyát ábrázolja, sugallja.

KONOK TAMÁS képeit én ilyen hallgatag partituráknak látom. A felhangzó zenét önmagunkban hallhatjuk meg; a láthatatlan zenekar biztos irányitást kap a tévedhetetlenül céltudatos és felfogható ecsetvonásoktól.

Mozart valamely szimfóniájának hallgatása közben csupán a dilettáns zenekedvelő képzeleg valamiféle novellisztikusan megfogalmazható történetről. Elég szeretnünk a zenét, elég ügyelnünk a hangmagasságok, a hangerők, a harmóniák, a hangszinek folyamatára, a sebességek változására: ha figyelünk, csodás dolgok résztvevői lehetünk.

Igy élhetünk együtt KONOK TAMÁS képeivel is. Ha figyelünk, ha nem keresünk hasonlóságot valami ismert dologgal, ha észrevesszük a lenyügöző rendet, az arányok tévedhetetlen gyönyörét: akkor bizonyos, hogy megpendül bennünk az a "zene", amely csak a mienk lesz, amely egyszeri lesz és megismételhetetlen, de amely világossá teszi bennünk, hogy mit is kaptunk e tárlat képeitől.

Ahogy annak idején a festők elindultak hajnaltájt az alkotóházból, hogy megfessék Hatak szépségeit, néhány év multán nekivágtak Európának, Amerikának, hogy lássák, hogy tudják: milyen is másfelé a világ, tartogat-e számukra tanulságokat. KONOK TAMÁS is ezt az utat járta, nemzetközi hirü és rangu mester lett, Párizs és Zürich éppugy otthona, mint Budapest vagy Sárospatak. Az utlevele francia, a szive magyar. Ez a város pedig müvészi kibontakozásának egyik elinditója.

Értő és megértő szemlélődést kivánok, csendes önmagunkba-figyelést fordulást és éber figyelést.

A kiállitást megnyitom.

Petrovics E.

GALERIE
IM TRUDELHAUS BADEN

Obere Halde 36 5400 Baden Telefon 056 - 22 64 13

1. Dezember bis 22. Dezember 1984

30 Künstler
zeigen Kleinformate

Hermann Bartels
Robert Brandy
Francis Braun
Rolf Brunner
Jakob Engler
Sergio Emery
Barbara Erb
Leo Erb
Ryis Flück
Bernard Gaube
Caterine Hetey
Peter Herzog
Lily Hochuli
Leo de Jong
Christina Käuferle
Peter Krawagna
Thomas Konok
Bruno Landis
Dominique Lévy
Adolf Luther
Müller-Emil
Rudolf Mumprecht
Valentin Oman
Ruedi Reinhard
Günter Scholz
Beni Schweizer
André Siron
Gerard Verdijk
Doris Walser
Gido Wiederkehr

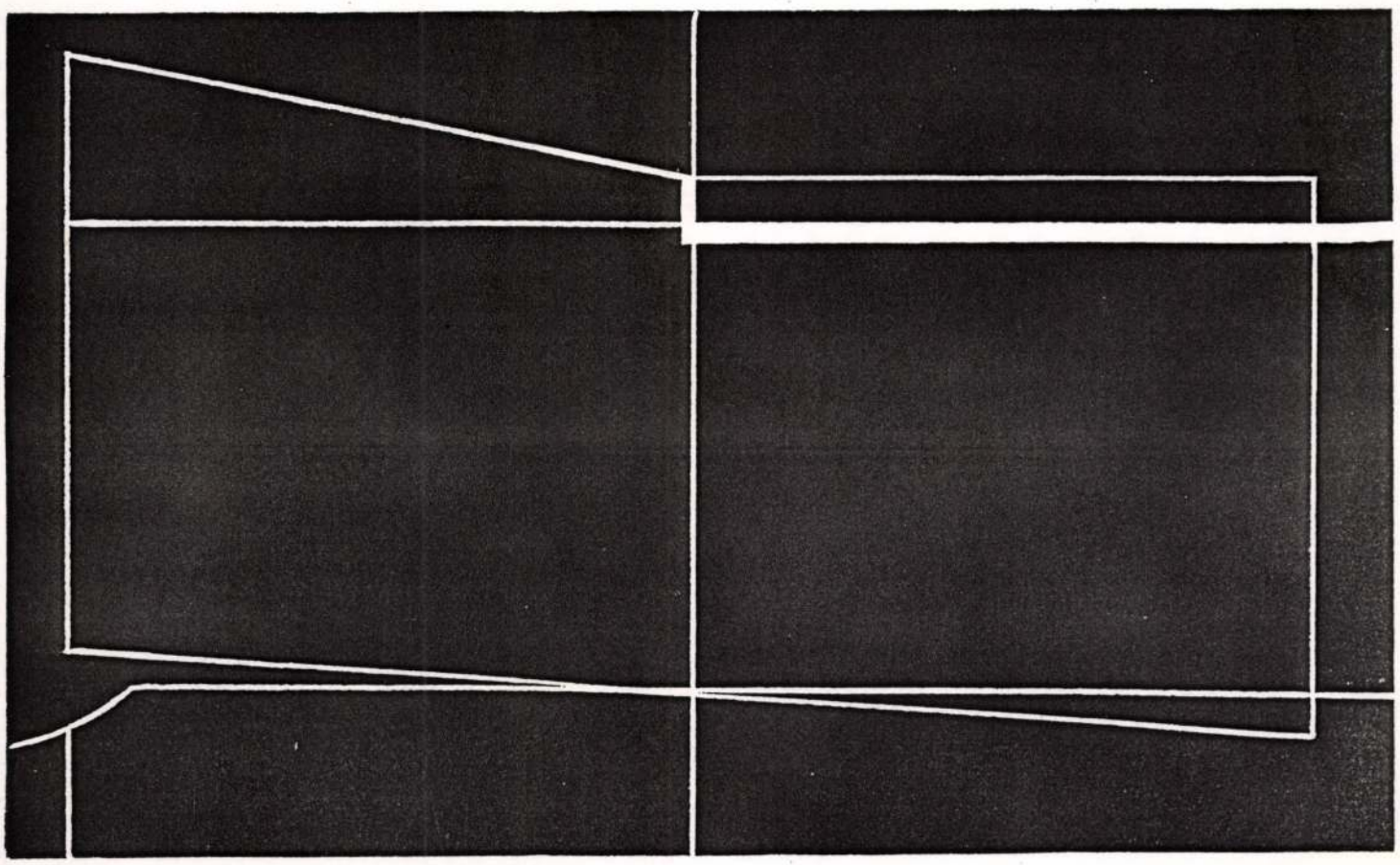

479/A

GALERIE VON BRAUNBEHRENS
Ainmillerstraße 2 · 8000 München 40 · Tel. 089 / 39 03 39

Für die Freunde unserer Galerie halten wir ständig eine Auswahl gerahmter Originale und Grafik bereit.

Joachim Albrecht
Jutta Amsel
Horst Antes
Getulio Alviani
Le Babel
Angelo Giuseppe Bertolio

Jakob Bill
Andreas Bindl
Uwe Bremer
Antonio Calderara
Enrico Castellani
Eduardo Chillida

Salvador Dali
Alfred Darda
Lude Döring
Piero Dorazio
Agostino Ferrari
Ludwig Gebhard

Ruprecht Geiger
Wolfgang Gerner
Eugen Gomringer und Freunde
Otto Herbert Hajek
Klaus Heider
Marguerite Hersberger

Catherine Hetey
Hans Hinterreiter
Oskar Holweck

Erich Keller
Gottfried Honegger
Thomas Konok
Karl Korab
Thomas Lenk
Brigitta Malche

Almir Mavignier
Willy Meyer-Osburg
Ralf Meyer-Ohlenhof
Monika Müller-Leibl
Ernst Wilhelm Nay
Gertrude Reum

Fritz Ruoff
Yong-Sa Sommer
Ed Sommer
Kurt R. Hofmann Sonderborg
Pierre Soulages
Michael Schoenholtz

Ursula Stock
Olaf Taeuberhahn
Antoni Tapies
Alessio Tasca
Italo Valenti
Irmgart Wessel-Zumloh

Wilhelm Wessel
Stefan Wewerka
Ludwig Wilding

Ausstellung
vom 23. Oktober bis 24. November 79

179/B

GALERIE VON BRAUNBEHRENS

E I N L A D U N G

zur Weihnachtsausstellung mit Künstlern der Galerie: Malerei, Grafik, Skulpturen

Den Freunden unseres Hauses möchten wir in der Zeit vom Dienstag,

27. November 1979 bis 10. Januar 1980

zum Jahreswechsel noch einmal einen überblick über die von uns gezeigten Künstler geben. Wir zeigen Werke von:

Andreas BINDL	Bilder Zeichnungen
Marguerite HERSBERGER	Objekte
Catherine HETEY	Skulpturen
Thomas KONOK	Bilder
Willy MEYER-OSBURG	Bilder Zeichnungen
Ralf MEYER-OHLENHOF	Bilder Zeichnungen
Ed und Yong-Sa SOMMER	Bilder
Olaf TAEUBERHAHN	Skulpturen
Irmgard WESSEL-ZUMLOH	Oelbilder Aquarelle

Darüber hinaus zeigen wir grafische Arbeiten, die wir zum großen Teil in besonders ausgesuchter Rahmung bereit halten um den zahlreichen Geschenkwünschen zu entsprechen.

Gerne nutzen wir die Gelegenheit Ihnen schon heute unsere guten Wünsche für die kommenden Festtage und zum Jahreswechsel auszusprechen. Gleichzeitig danken wir Ihnen für Ihr Interesse an unserer Arbeit.

Mit freundlichen Grüssen
Ihre

Hans und Rita v. Braunbehrens

* vom 22.12.79 bis 6.1.80 ist die Galerie geschlossen

November 1979

AINMILLERSTRASSE 2 · 8000 MÜNCHEN 40 · TELEFON 0 89 / 39 03 39

208/A

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

Budapest, XIV., Hősök tere. Telefon: 429–759
Nyitva: naponta, hétfő kivételével 10–18 óráig

1981. JANUÁR

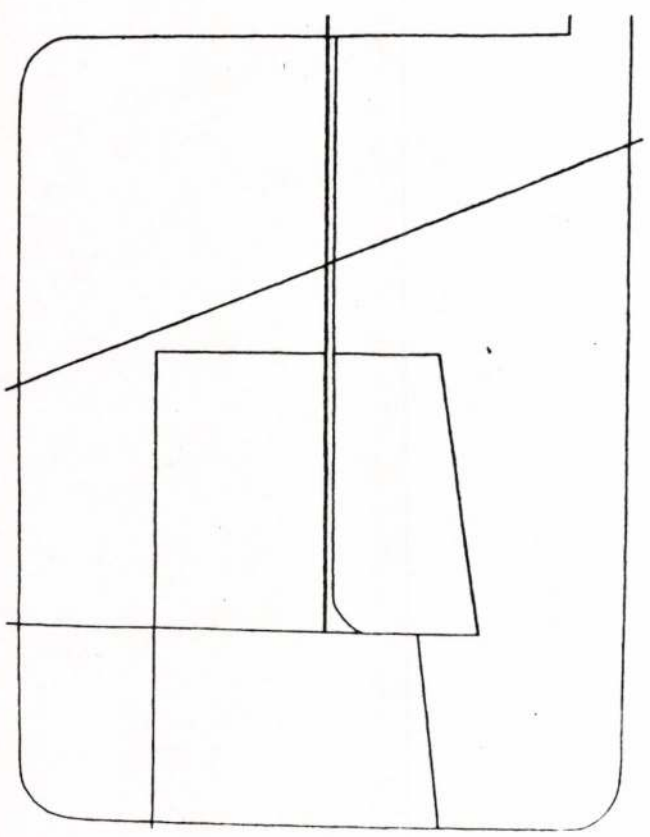

TÉRTÉNELMI SZAKKÖR

Foglalkozások diákok részére, kéthetenként csütörtökön
Második félév: Az ókori görögök története a Szépművészeti Múzeum Antik kiállításának tükrében
Előadó: Nagy Árpád Miklós

29-én, csütörtökön 16 órakor: „Mert hisz a lelkemben s a szívemben jól tudom úgyis, eljön a nap, mikoron megszentelt Ilion elvész..."
Mítosz és történelem határán; a görögség az i.e. 2. évezredben

Konok Tamás festőművész és Hetey Katalin szobrászművész kiállításához a katalógus előszavából:

Konok Tamás 1930-ban született Budapesten, 1959-ben Párizsban telepedett le.

Eredetileg zenét tanult. Az összekötő ív még ma is érezhető a két művészet, a festészet és a zene között, főleg abban, hogy a művész megkísérli: egy olyan szisztémát tegyen festészetének alapjává, amely a zenei gyakorlatban meghonosodott vokális és instrumentális rendszeren nyugszik. A zenei rend mellett színpadképszerű mozgásokat is beépít művészetébe, amelyek az egymást keresztező vonalhálózatokat még inkább sűrítik és gazdagítják.

A közlésnek ebből a komplex módjából fontos következtetéseket lehet levonni, ezek a művész alkotómódszerének elméletére és szándékaira mutatnak. Az „anyag" fogalmát nála úgy kell érteni, hogy az „organikus" természetű alaptervek a belőlük kinövő alakzatok élő hordozóivá válnak; képletek, amelyeknek segítségével Konok az ember és a művész érzéseit és gondolatait közvetíti.

VITAANYAGOK MEGIRÁSÁRA FELKÉRENDŐK NÉVSORA

1. Pierre Vagó, építész, Párizs	Vizualitás és építészet. Tézisek.
2. Schanda János fizikus műszaki tudományok doktora	A fény mint a vizuális megismerés feltétele.
3. Tánczos Zsolt pszichológus pszichológiai tudományok doktora	A tér, a szín-és a forma-élmény létrejöttének pszichológiai feltételei.
4. Hajnóczy Gyula építész műszaki tudományok doktora	Építészeti tér = térélmény ?
5. Thomas Konok festőművész, Párizs	A forma mint a térélmény létrejöttének eszköze.
6. Nemcsics Antal festőművész műszaki tudományok kandidátusa	A szín mint a térélmény létrejöttének eszköze.
7. Fajo János festőművész	Az épület mint vizuális jelenség.
8. Hófer Miklós építész	A vizualitás szerepe az építészeti alkotó tevékenységben.
9. Gádoros Lajos építész műszaki tudományok kandidátusa	Funkció vagy látvány ?
10. Bonta János építész műszaki tudományok doktora	A vizualitás helye az építészettudományban.

255/A

A MAGYAR NÉPKÖZTÁRSASÁG
NAGYKÖVETSÉGE

AMBASSADE DE LA RÉPUBLIQUE
POPULAIRE HONGROISE

Párizs, 1983.december 18.

Kedves Konok Tamás honfitárs!

Egy éve annak, hogy az évvégi ünnepek hazai melegét müvészeti életünk egy jelentős eseménye is fokozta; a budapesti Mücsarnokban megnyilt a külföldön élő magyarszármazásu müvészek második hazai megmozdulása, a "Tisztelet a Szülőföldnek" cimü kiállitás.

A rendkivüli sikerü esemény hatása máig sem ült el, szivesen és lelkesen gondol rá mindenki, aki részese lehetett; müvész, szervező, mübarát és az utca - szépért lelkesedő - egyszerü embere egyaránt. Érinthető közelségbe került a kiállitás hazai látogatója a más országban alkotó müvészeink müalkotásokban megfogalmazott gondolatvilágával.

E közeledés és megértés egyik tevőleges résztvevője volt Ön is, akinek munkásságával alkotásával szintén kapcsolatba került a kiállitás közönsége.

Szeretném e néhány sorral megköszönni közremüködését, hiszen jelenlétével bizonyságát adta, nem szakadt el hazájától, idegen földön is őrzi magyarságát.

Ismét közelednek az ünnepek. Abban a reményben, hogy máskor is üdvözölhetjük hasonló alkalmakból, engedje meg, hogy kifejezzem személyes köszönetemet mult évi jelenlétéért, egyben minden jót kivánva az Ünnepekre és jó egészséget, sikereket a következő Uj- és a még eljövendő további sok esztendőre.

A jókivánságok mellé - szerény mellékletként és emlékeztetőül - szeretettel és tisztelettel csatolom a Kiállitással kapcsolatban megjelent sajtóanyagokat.

Kopta E.

/Kopta Ervin/
I.o. titkár
Konzuli-osztály vezetője h.

Rose Fejtö expose actuellement un certain nombre de toiles, à la Galerie Christine ; tantôt mettant l'accent sur le rouge, tantôt sur le bleu et le gris. Sa peinture est parfois plutôt violente, lorsque le rouge domine et parfois, lorsque le bleu et le gris sont dominants, plus douce, évoquant un univers intérieur davantage centré sur la sérénité et la douceur.

La peinture de Rose Fejtö continue et s'intègre dans la tradition de l'abstraction géométrique. Elle pourrait s'inspirer d'un Mondrian, mais d'un mondrianisme moins dur, et avec humour.

Ce sont des surfaces planes ou à peu près planes car elles sont modulées et dans ces modulations l'humour curieusement s'exprime. Les couleurs sont gaies, elles vibrent dans l'espace, dans le vide comme des créatures indépendantes, autonomes, qui toutefois se rencontrent sans conflit, sans opposition agressive.

Si ce n'est pas exactement la gaieté qui domine toujours son art, c'est en tout cas toujours cet humour très particulier.

J'attache une grande valeur à la peinture de Rose Fejtö et je recommande au public d'aller voir ses tableaux si personnels, si originaux et pour que l'on voie comment de façon paradoxale l'humour peut s'exprimer si librement dans l'abstraction géométrique.

Eugène Ionesco
Paris, le 30 janvier 1985

Biographie

Rose Fejtö est née en 1913 à Körmend, petite ville hongroise à proximité de la frontière autrichienne. En France depuis 1938, elle était la collaboratrice compétente de son mari François Fejtö, journaliste et historien. Lors d'un séjour à Forio d'Ischia, elle fait la connaissance d'un groupe de jeunes artistes hongrois, réfugiés après l'Insurrection hongroise de 1956, et invités par Ignazio Silone pour un séjour de six mois dans cette île de la baie de Naples. Les Fejtö invitent à leur tour un de ces peintres, Catherine Hetey, à s'établir en France. C'est à ce moment que Rose Fetjö commence elle-même à peindre. Elle doit beaucoup à Hetey et plus tard à son mari Tamàs Konok, qui lui ont appris à «voir». Le vieux Louis Kassàk du Bauhaus, Edda Maillet, conservateur du Musée de Pontoise, Clara Malraux, avec qui les Fejtö partageaient une maison de campagne l'encouragent, en appréciant son travail qui petit à petit devient une œuvre et s'inscrit dans la tradition de l'avant-garde hongroise des années 1910-1930.

178

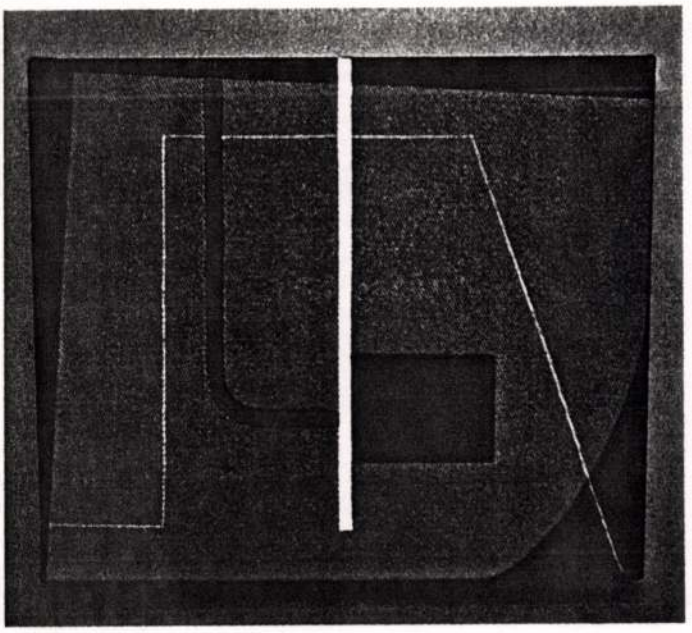

Konok

Bilder und Collagen

28. März – 27. April 1985

Galerie Boisserée am Museum
Köln

3/4 1985

Kölner Stadt-Anzeiger – Nr. 79 / 23

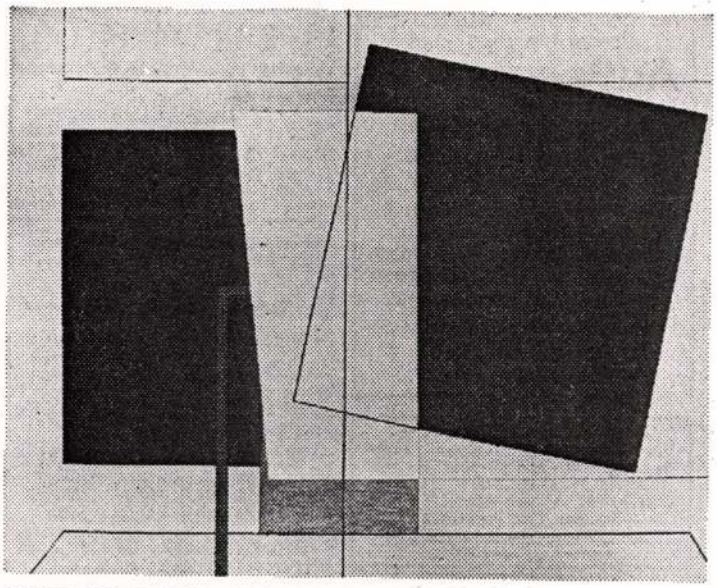

ZWEI FORMEN *heißt dieses Kunstwerk von Tomas Konok, zu sehen in der Galerie Boisserée.* Bild: dg

Viele Wege zur Kunst

Tomas Konok bei Boisserée

Die konstruktivistische Malerei ist gewöhnlich eine sehr statische und nicht gerade sinnliche Kunst. Anders verhält sich das im Werk des gebürtigen Ungarn Tomas Konok, der in Paris lebt. In einer Doppelausstellung zeigt die Galerie Boisserée (Drususgasse 7-11) jetzt Konoks Arbeiten aus den letzten zehn Jahren sowie Glas von Pavel Molnar.

Für Konoks Schaffen war eine längere musikalische Ausbildung am Konservatorium von großer Bedeutung. Das erklärt auch Konoks Aussage „Die Inspiration meiner Bilder stammt, ähnlich wie in der Musik, aus einer inneren rhythmischen Bewegung, die im Zusammenhang mit Gesetzmäßigkeiten der Natur steht." Dementsprechend vertritt der Künstler einen sehr dynamischen, ja pulsierenden Konstruktivismus, in dem die Variationsmöglichkeiten von Farbe, Form und Linie voll ausgeschöpft werden.

Der unterschiedliche Sättigungsgrad der Farbe, die sich immer wieder verdichtenden Formen sowie eine Linienführung, die schmaler oder breiter wird, die Ordnung oder Bewegung schafft – dies alles zusammen ergibt eine Kunst, die dem Auge des Betrachters vielfältige Wege weist, auf denen es auch noch nach mehrmaligem Hinsehen Neues zu entdecken gibt. Konoks Konstruktivismus ist mithin beseelt von der Magie der stillen, aber eindringlichen Töne.

(Ausstellung bis zum 28. April).

EvS

Kölnische Rundschau
KÖLNISCHE ZEITUNG
UNABHÄNGIG • SEIT 1802 • ÜBERPARTEILICH

A No 87 16 PAGES 1 FRANC

282

MARDI 16 AVRIL 1985

JOURNAL ET FEUILLE D'AVIS DE Vevey Riviera

Thomas Konok et Catherine Hetey exposent à Montreux

L'espace et la matière

Nouvelle exposition à la Galerie «L'Embellie», à Montreux: Mme Elisabeth Charaf a à nouveau le mérite de faire découvrir ici deux artistes au talent confirmé, lauréats de nombreux prix et au bénéfice d'une solide expérience acquise à travers le monde: Thomas Konok, peintre, et son épouse, Catherine Hetey, sculpteur, d'origine hongroise et naturalisés français. Leur existence se partage entre Paris et Zurich, et c'est la première fois qu'ils ont l'occasion d'exposer dans la région lémanique.

Les créations de Konok et de Catherine Hetey n'ont rien de figuratif. Avec le temps et l'expérience, tous deux se sont détachés de l'académisme des écoles pour se consacrer entièrement à l'art abstrait. Mais un abstrait qui ne signifie pas de la fantaisie débridée et du «n'importe quoi», comme c'est parfois le cas chez des artistes se réclamant de cette forme d'expression.

Une démarche intellectuelle

Les œuvres de Thomas Konok et de Catherine Hetey impliquent une démarche intellectuelle de la part du visiteur. Chez ces artistes, les pulsions, les émotions et les sentiments sont maîtrisés, passés au crible de l'esprit, puis dépassés par des recherches purement intellectuelles, voire spirituelles. Pour comprendre la peinture de Thomas Konok, il faut tenter de la «décortiquer», de remonter à ses origines.

Première phase: l'instinct. Ce sera une ou des couleurs de fond, brutes, organiques, jaillies de l'environnement ou d'impressions intériorisées.

Seconde phase: les formes géométriques, qui découpent l'espace, lui donnent diverses dimensions, grâce à des portions aux tonalités «saturées», pleines, créatrices de leur propre nouvel espace... dans l'espace. Troisième stade: de fines lignes, plus ou moins accentuées, nouvelles délimitations des espaces déjà créés, jeu de perspectives mobiles à l'infini.

La matière et les mutations de l'espace

Les «espaces» de Konok mettent en évidence le côté visionnaire de l'artiste.

Quant à Catherine Hetey, elle présente quelques sculptures en laiton, en cuivre rouge, en bronze et en aluminium, des matières qui symbolisent généralement la terre et ses forces, le feu. L'artiste lance un défi à la matière: celui de la libérer, de lui donner un mouvement qui ne soit pas tributaire de la forme choisie seulement, mais de ses assemblages. Boulons, pas de vis, pièces qui glissent, se démontent et se remontent différemment: il s'agit là d'une recherche spatiale fort curieuse, qui est aussi le reflet d'un esprit visionnaire et imaginatif.

MPA

● A la Galerie «L'Embellie», à Montreux, les mardi, mercredi, vendredi et samedi de 15 h. à 18 h., et le jeudi de 15 h. à 20 h. Jusqu'au samedi 11 mai.

L'EST VAUDOIS

EV

JOURNAL DE MONTREUX FEUILLE D'AVIS D'AIGLE ET COURRIER DE LEYSIN RÉUNIS

Jeudi 18 avril 1985

Montreux: métaux et tableaux bien conjugués à L'Embellie

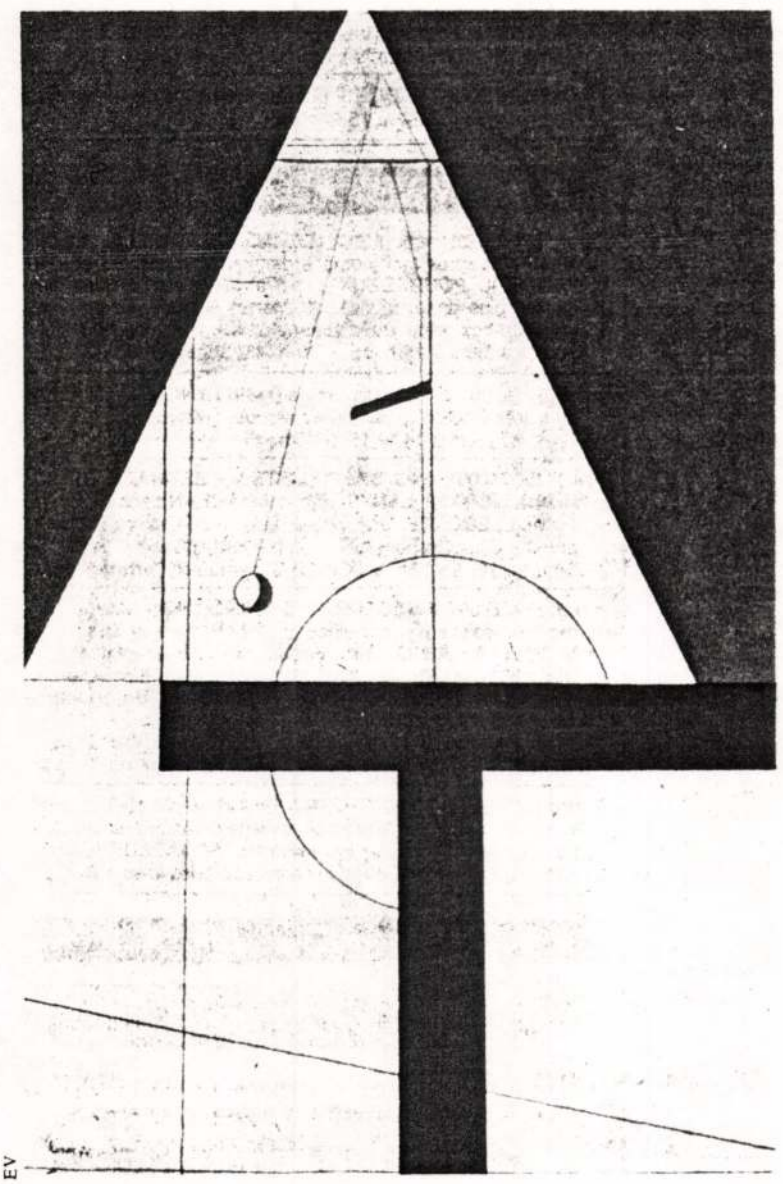

Un des grands formats de Konok exposés au Planches.

Une trentaine de tableaux de Konok et une dizaine de sculptures en métal de son épouse Catherine Hetey — tous deux Parisiens d'origine hongroise — forment à L'Embellie un ensemble de très bon goût. L'exposition, dans cette galerie de la place des Planches à Montreux, s'est ouverte vendredi dernier et durera jusqu'au 11 mai.

Peinture exigeante, très réfléchie, que celle de Konok, dont les compositions s'offrent comme des variations géométriques aux multiples possibilités, où jouent des prismes, des profondeurs, des transparences, des reliefs implicites ou explicites — car quelques rares fois le tableau est à trois dimensions dans son matériau même. Des tonalités très calculées conduisent l'œil vers des sortes de noyaux expressifs où l'intensité de la couleur capte la contemplation. Plus sobres que vraiment dépouillées, ce sont en général de petits formats d'une élégance indiscutable dont les titres les plus fréquents — «Espacements», «Synthèse» — suggèrent bien le sens.

Si les courbes y sont exceptionnelles — et d'autant plus perceptibles — elles font en revanche l'essentiel des formes trouvées par Catherine Hetey dans ses sculptures de bronze, de laiton, d'aluminium, de cuivre rouge. Arrondis soigneux, formes élancées, ou ramassées, repliées sur elles-mêmes. Variables aussi: certaines des sculptures s'articulent à la demande, se démontent. L'artiste a pour la beauté des métaux un culte fécond, qui se lit très bien dans la précision avec laquelle elle la recherche.

(L'exposition est visible à la galerie L'Embellie jusqu'au 11 mai, du mardi au samedi de 15 h. à 18 h., avec le jeudi jusqu'à 20 h.) **M.V.**

rtv
rádió- és televízió-újság
15
XXX. évf.
1985.
IV. 15—21.
Ára: 9 forint

KEDD
ÁPRILIS 16

MTV 2

18.23 Műsorismertetés

18.25 Képújság

18.30—19.00 Körzeti adások

Budapest

Pécs
(Pécs 32., Csávoly 7. cs.)

Szeged
(Szentes 23. cs.)

19.00 Találkozás Konok Tamás festőművésszel

Közreműködik: Petrovics Emil
Fodor András versét Havas Judit mondja el

Szerkesztő-riporter: Czigány György. Gyártásvezető: Szeberényi Otó. Operatőr: Bucsi János. Rendező: Mérei Anna

19.25 A Little Milton blues band

a „Pori Jazz 1984." fesztiválon

Szerkesztő: Módos Péter. Operatőr: Zentay László és Vagyóczky Tibor. Hangmérnök: Kovács Péter. Vágó: Pataki Györgyi. Gyártásvezető: Csáki László. Rendező: Kárpáti György

20.00 „Ha per, úgymond, hadd legyen per!"

Szerkesztő: Müller Magda. Operatőr: Hollós Olivér. Vágó: Farkas Éva. Hangmérnök: Gedeon Ellen. Gyártásvezető: Vári Péter. Rendező: Péter Klára

(Cikk lapunk első részében)

20.40 TV-HÍRADÓ 2

21.00 Reklám

21.05 Nyolc halálos lövés

Finn film II/1. rész (FF)

Írta és rendezte: Mikko Niskanen. Fényképezte: Kimmo Simula, Juhani Voutilainen és Seppo Immonen. Zene: Erkki Ertama

A film főszereplője feleségével és négy gyermekével él tanyáján. Szakadásig dolgoznak, küszködnek a földdel, az erdővel, a jószággal. Paasi kényszerűségből alkalmi munkát is vállal, mégsem jutnak előbbre. Mindennapos gondjai elől – sorstársaihoz hasonlóan – az italhoz menekül. Tiltott pálinkafőzdét rejteget az erdőben, mind többet iszik. Egy alkalommal meglepik a rendőrök . . .

Paasi – Mikko Niskanen (Kránitz Lajos), A felesége – Tarja Tuulikki Tarsala (Földessy Margit), Tane – Tauno Paananen (Csomós Feri), Ellu – Elina Liimatainen (Váraljai Alexandra), Ari – Ari Vainiontaus (Pálok Sanyi), Manu – Mauno Argillander (Pálok Gabi)

Magyar szöveg: Soproni Klára
Szinkronrendező: Mohácsi Emil

(A II/2. rész: péntek, 20.30)

22.30 Képújság

Art 17'86

in den Hallen der Schweizer Mustermesse Basel/Schweiz

- **Die internationale Kunstmesse**
  Kunst des 20. Jahrhunderts, Kunstbücher

- **Le Salon international d'Art**
  Art du 20e siècle, livres d'art

- **The international Art Fair**
  20th Century Art, Art Books

- **La Mostra internazionale d'Arte**
  Arte del 20° secolo, libri d'arte

12.–17. Juni 1986

Basel/Schweiz

Schlégl

Dr. István Schlégl
Galerie & Edition
CH-8032 Zürich
Minervastrasse 119
Tel. 01-251 49 63

Halle / Stand Nr. **202**.571 Stand Telefon 061-26 64 12

Galerie-Information
Renseignements sur la galerie
Gallery Information
Informazioni sulla galleria

Ost- und westeuropäische Avantgarde 1910 – 1930

Konstruktive Kunst von den Anfängen bis zur Gegenwart

Rayonismus
Suprematismus
Konstruktivismus
De Stijl
Bauhaus
Zeitgenössische Künstler

An der Art 17'86 zeigen wir als Einzelausstellung Bilder, Reliefs und Gouachen von Jean Gorin (1899 – 1981) und Werke aus unserer gegenwärtigen Galerieausstellung «Rayonismus – Suprematismus – Konstruktivismus» sowie Arbeiten von Künstlern der Galerie

Folgende Künstler-Monografien aus dem Waser Verlag sind am Stand erhältlich:

Marianne le Pommeré: Jean Gorin
H. J. Albrecht / R. Koella / I. Schlégl: Hans Hinterreiter
Serge Lemoine: François Morellet

Aus der Edition Schlégl:

A. Nakov / I. Schlégl: Nina Kogan
M. L. Syring: Marcelle Cahn
W. Rotzler / C. Gidion-Welcker / I. Schlégl: Daniel de Quervain
W. Rotzler / P. Killer: Josef Staub

Verzeichnis ausgestellter Künstler
Répertoire des artistes exposés
Index of exhibited artists
Elenco degli artisti esposti

Josef Albers
Hans Arp
Adolf Fleischmann
Jean Gorin
Auguste Herbin
Hans Hinterreiter
Otto Freundlich
Lajos Kassák
Iwan Kljun
Tamas Konok
Michael Larionow
Lazar El Lissitzky
Kasimir Malewitsch
Laszlo Moholy-Nagy
François Morellet
Willy Müller-Brittnau
Nina Kogan
Antoine Pevsner
Ljubow Popowa
Alexander Rodtschenko
Josef Staub
Paul Suter
Warwara Stepanowa
Paul KLee
Ilja Tschaschnik
Louis Soutter
Bart van der Leck
Frank Badur

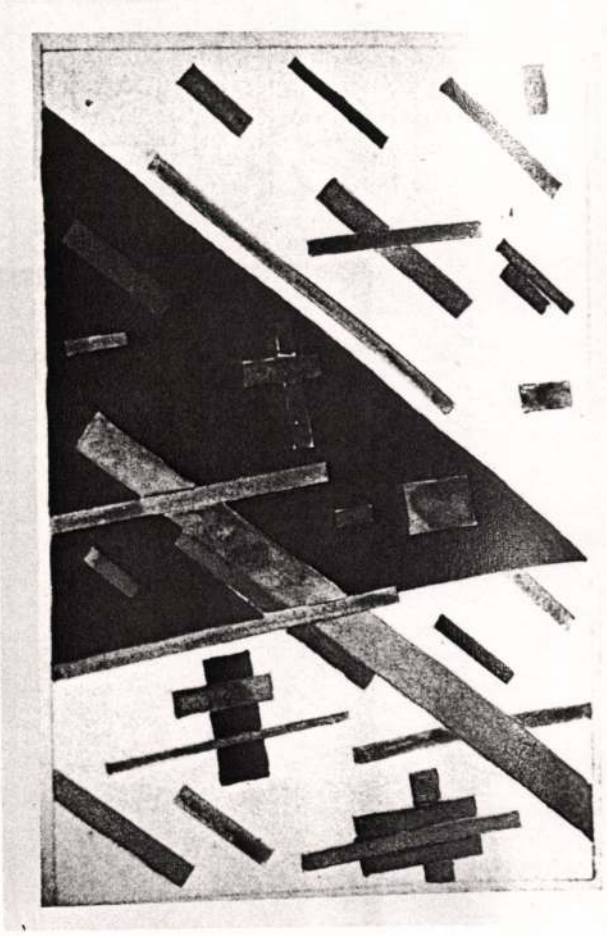

1

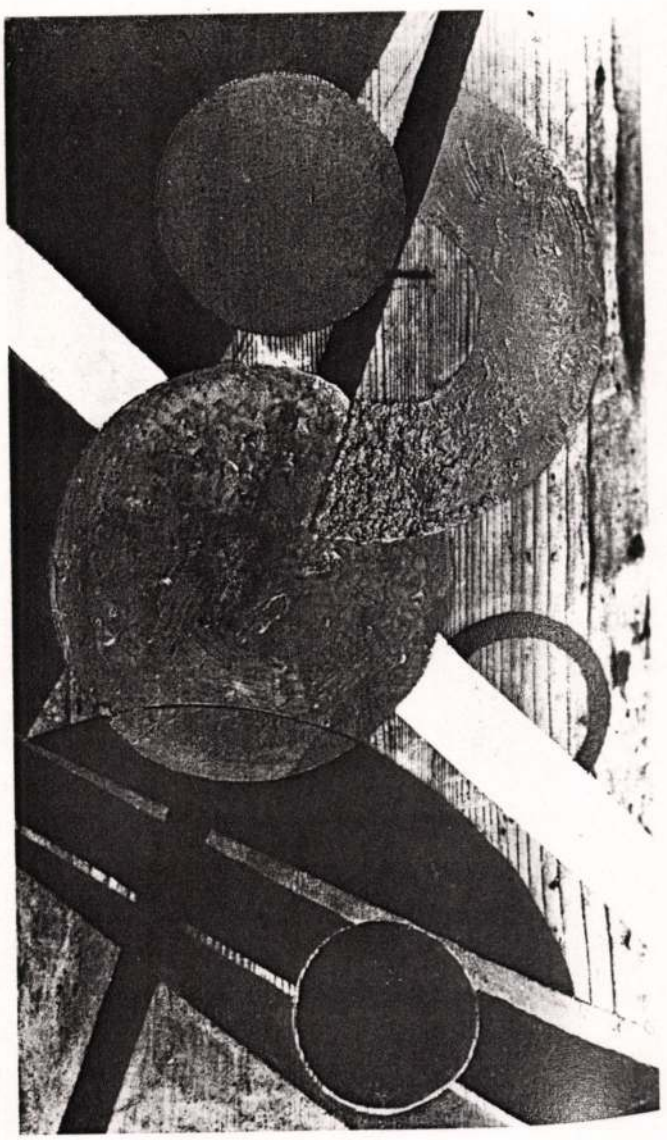

2

1 Nina Kogan
«Suprematistische Komposition»
1923
Aquarell, 17,2×11,9 cm

2 Alexander Rodtschenko
«Abstrakte Komposition», 1920
Öl, Tempera und Sand auf Holz
44,5×23,5 cm

3 Josef Staub
«Andante III», 1985/1986
Chromstahl, 120×120×90 cm

4 Paul Suter
«Orest», 1985
Eisen roh, 240×80×96 cm

5 Jean Gorin
«Plastische Konstruktion mit übereinander ansteigenden Ebenen»
1964, Öl auf Holz, 65×65×14 cm

Kogan Nina
202.571 Schlégl

Kogler Peter
214.427 Friebe
212.366 Krinzinger

Kohei Morita
214.573 Shinseido

Kohler Heinz Peter
214.333 Brechbühl

Kohlhöfer Christof
212.231 Holtmann

Kohn Beatriz
214.555 Multiple 4.17

Kóka Ferenc
214.457 Artbureau-Artex

Köker Azade
214.337 Schneider

Kokoschka Oskar
202.161 Carinthia
204.213 Grüner
204.121 Orangerie-Reinz
204.376 Schoeneck
202.251 Würthle

Kolář Jiří
204.351 Gallery 44
214.315 Mathieu
212.255 Wack
214.537 Zellermayer

Kolb Jean-Louis
214.221 Krief-Raymond

Koliusis Nikolaus
212.207 Megert/ Müller-Roth

Kompatscher Florin
212.065 Ariadne

Konok Tamas
202.571 Schlégl

Kooning, Willem de
202.261 Harcourts
204.173 Templon

Koons Jeff
212.221 Bernier

Koor
201.117 Gallozzi-La Placa

Kopf Willi
202.155 Annasäule-Thoman
212.233 Insam

Korab Karl
202.216 Eendt
202.215 Eendt
202.475 Hartmann
202.221 Hilger

Kostner Arthur
202.371 Academia
212.161 Maier Kitzbühel

Kosuth Joseph
212.241 Bonomo
204.276 Crone
212.111 Durand-Dessert
214.425 Grunert
212.165 Pakesch
213.007 Ropac
212.301 Rumma

Kotik Jan
214.421 Petersen

Kounellis Jannis
214.531 Artivisive
212.221 Bernier
212.241 Bonomo
212.253 Buchmann
212.214 Chisel
212.111 Durand-Dessert
212.117 Ferranti
204.271 Greve
212.262 Klüser
204.471 Littmann
212.312 Pieroni
213.103 Trisorio
212.237 Verna
204.245 Zwirner/Sprovieri

Kovács Attila
212.227 Hoffmann Friedberg
212.255 Wack

Kowanz Brigitte
214.427 Friebe
212.366 Krinzinger
204.171 Nächst St. Stephan

Kozik Gregor-Torsten
214.545 Staatlicher Kunsthandel der DDR

Kraemer Dieter
202.271 Gierig
214.335 Scheffel

Krajnc Anton
202.223 Manus Presse

Kranz Kurt
204.341 Stolz

Kranz Wladimir P.
214.551 Mezhduna-rodnaya Kniga

Krause-Oehme Ursula
214.351 Schnake

Krauss-Vonow Katharina
212.363 Rosenberg

Krauth Hermann
212.135 Nothelfer

Krauth Jean-Marie
212.105 Bama

Krawagna Peter
202.155 Annasäule-Thoman
202.161 Carinthia
202.311 Schmücking

Krbec Rosemonde
204.345 Thorens

Kreidt Fritz
202.474 Ladengalerie

Kreienbühl Rudolf
202.213 Stockeregg

Kreienbühl Jürg
211.111 «zem Specht»

Kreiz Stanislaw Ja.
214.551 Mezhduna-rodnaya Kniga

Kricke Norbert
204.378 Wentzel

Krieg Dieter
202.271 Gierig

Krieger Michel
214.275 Schindler
223.003 Wargin

Kriester Rainer
202.216 Eendt
202.215 Eendt
212.231 Holtmann

Krips Marcus
212.251 Ernesto

Kruger Barbara
212.011 Crousel-Hussenot

Kruger Daniel
214.287 Atrium

Kubach-Wilmsen Wolfgang and Anna
204.111 Yamaki

Kubiak Uwe
204.278 Teufel

Katja Sprünglis Galerienexperiment hat «funktioniert». Am 25. Oktober feiert ihre T4-Galerie das zehnjährige Bestehen.

Spürsinn mehr als eloquenten Fürsprechern und Empfehlungen von aussen. Auch wenn sie damit Enttäuschungen riskiert und die Ergebnisse einer Ausstellung manchmal den Erwartungen nicht ganz entsprechen, sind solche Erfahrungen positiv, ja lehrreich. Nur dank dieser optimistischen, unvoreingenommenen Einstellung hat sie eine liebenswürdige Natürlichkeit bewahrt. Von Kultur-Snobismus hält Katja Sprüngli nichts. Sie tut ihre Arbeit und setzt sich für Kunst und Künstler ein.

Die Ausstellungsräumlichkeiten in den Tiefenhöfen 4 sind schlicht, von keinem Innenarchitekten gestylt, und das Galerie-Signet T 4 nimmt sich bescheiden aus. Namen und Gesichter, Bilder, Plastiken und Graphik, Briefe und Pressestimmen wechseln sich im Lebenslauf der Galerie spannend ab. In «T 4» fand 1978 die erste Zürcher Einzelausstellung von Silvio Mattioli statt. Der Senior der Zürcher Bildhauer, Otto Teucher, zeigte hier 1983 neue Arbeiten. Der Tscheche Ota Janeček bekam 1979 eine gute Presse für seine kultivierte Malerei, und der junge Bruno Baeriswyl aus Freiburg war seines malerischen Temperaments wegen eine wahre Entdekkung der Zürcher Kunstsaison 1980. Historische Bedeutung hatte die Ausstellung von Marcel Janco (1895–1984): Der alte Meister kehrte 1981 an den Ort zurück, wo er 1915 als Dada-Hitzkopf Aufsehen erregt hatte. Welches ist im Rückblick Katja Sprünglis wichtigste oder liebste Ausstellung? «Alle, und wissen Sie warum? Kunst macht reich, aber anders, als Sie meinen», sagt sie mit dem Lächeln einer Verschwörerin, die das Geheimnis preisgibt. Nach jeder Vernissage, wenn die Gäste weg sind, gehen Katja und Richard Sprüngli noch einmal zu den Bildern und Plastiken zurück, um sie sich allein und in Ruhe anzuschauen.

Diese Beziehung hat Auswirkungen. Die berühmte Holzmodel-Sammlung von Richard Sprüngli bekam mit den Jahren ein Pendant in Werken zeitgenössischer Kunst. Nicht nur in den Repräsentationsräumen, auch in den Büros sind Bilder und Plastiken zu finden, die die Angestellten nach eigener Wahl aus der Sammlung Sprüngli aussuchen können. Der imaginäre Kreis schliesst sich: Die Vermutungen, wonach eine Galerie das Gesicht des Hauses mitprägen könnte, waren nicht abwegig. Ein Einfluss übrigens mit kreativen Folgen: Die Auseinandersetzung mit der gewaltlosen Macht Kunst hält das traditionsreiche Unternehmen für kommende Herausforderungen offen.

Für die Jubiläumsausstellung, welche ab 25. Oktober in der Galerie T 4 stattfindet, hat Frau Katja Sprüngli zwei Künstler verschiedener Generationen ausgewählt: den in Paris lebenden Basler Maler und Graphiker Wolf Barth [*1926] und den Zürcher Plastiker und Zeichner Florin Granwehr [*1942].

Ludmila Vachtova

Konok

Delacroix écrivait peu de temps avant sa mort: «Le premier mérite d'un tableau est d'être une fête pour l'œil.» Cette notion de fête, de plaisir purement esthétique, est liée aux manifestations de «l'Art pour l'Art» et à la contemplation des ouvrages de l'Abstraction géométrique, en opposition aux œuvres qui se veulent «engagées».

La pratique d'un art à base géométrique se veut dégagée de l'événement, de la contingence. Un peintre d'Espagne, étranger à la véhémence lyrique de ses confrères, nous disait: «Je suis constructiviste; il ne m'intéresse pas de dénoncer les misères et les malheurs; je préfère exprimer sur ma toile le monde que je rêve, l'ordre, l'équilibre, la sérénité.» Un tel point de vue se rapproche de la mystique de Malevitch ou de Mondrian, ou encore de la célèbre déclaration de Platon sur la beauté des droites et des courbes considérées en elles-mêmes.

Thomas Konok, parvenu à l'âge de la pleine maturité artistique, s'inscrit de façon fort originale dans le concert des artistes se vouant à l'abstraction géométrique. Il semble qu'il se soit donné pour tâche, en s'y amusant, de nous surprendre par l'inattendu de ses développements thématiques, de nous conduire sur sa toile d'imprévu en imprévu, en nous assurant toujours d'un équilibre réalisé dans une asymétrie de principe.

En remontant à quelques années en arrière, on constate que l'évolution de Konok s'est développée méthodiquement, tendant à la simplification progressive des éléments constituant la composition. Ainsi, vers 1975–76, dominent de grandes surfaces de tons rompus, allumés d'un ou deux éclats de tons vifs. Des trajectoires d'éléments linéaires, rectilignes et curvilignes, apportent leur mouvement dans la statique des surfaces. Plus tard, une simplification chromatique intervient, donnant priorité aux noirs, gris et blancs. Actuellement, Konok fait un pas de plus vers une épuration visant à dire l'essentiel: il emploie presque exclusivement le tracé blanc sur noirs variés ou le tracé noir sur fond blanc.

Il va sans dire que l'œuvre de Konok, et singulièrement dans les derniers appels progressifs à la concentration, est tributaire d'une technique appropriée. L'emploi des couleurs acryliques (qui a modifié bien des esthétiques de l'art moderne) s'accorde à l'expression sans ambiguïté chez Konok. On ne dira jamais assez, dans l'analyse des œuvres, l'importance du matériau employé et sa correspondance avec les intentions de ces œuvres. La réussite, au-delà des croquis et de la conception, est faite de la connaissance des *possibles* et des *limites* du véhicule choisi.

L'œuvre de Thomas Konok, telle qu'elle apparaît aujourd'hui en son aboutissement et ses promesses de continuité, s'inscrit de façon majeure dans cette «école» antiromantique de l'abstraction géométrique. Aussi bien allons-nous emprunter notre conclusion à un très grand artiste du siècle, lui aussi Hongrois d'origine, Moholy-Nagy: «Les formes mathématiquement harmonieuses, exécutées avec précision, sont remplies de qualités émotionnelles; elles représentent l'équilibre parfait du sentiment et de l'intelligence.»

300

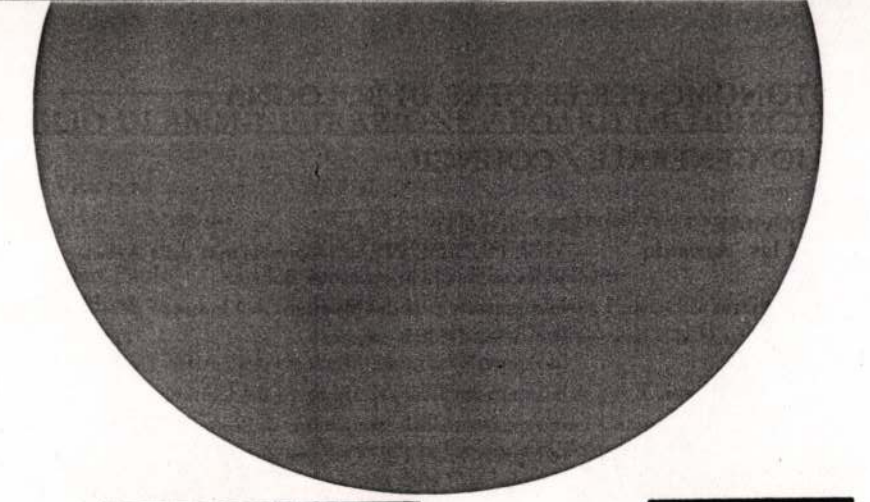

ARTE FIERA 86

BOLOGNA
22-26
MAGGIO
QUARTIERE
FIERISTICO

MOSTRA
MERCATO
D'ARTE
CONTEM-
PORANEA

International
Fair of
Contemporary Art
Bologna Trade - Fair Quarter

Orario
22-24-25-26 maggio 1986
dalle ore 10 alle ore 20.
Venerdì 23 maggio dalle ore 10 alle ore 22.

Opening-time
May 22-24-25-26, 1986
from 10 a.m. to 8 p.m.
Friday 23 May from 10 a.m. to 10 p.m.

301

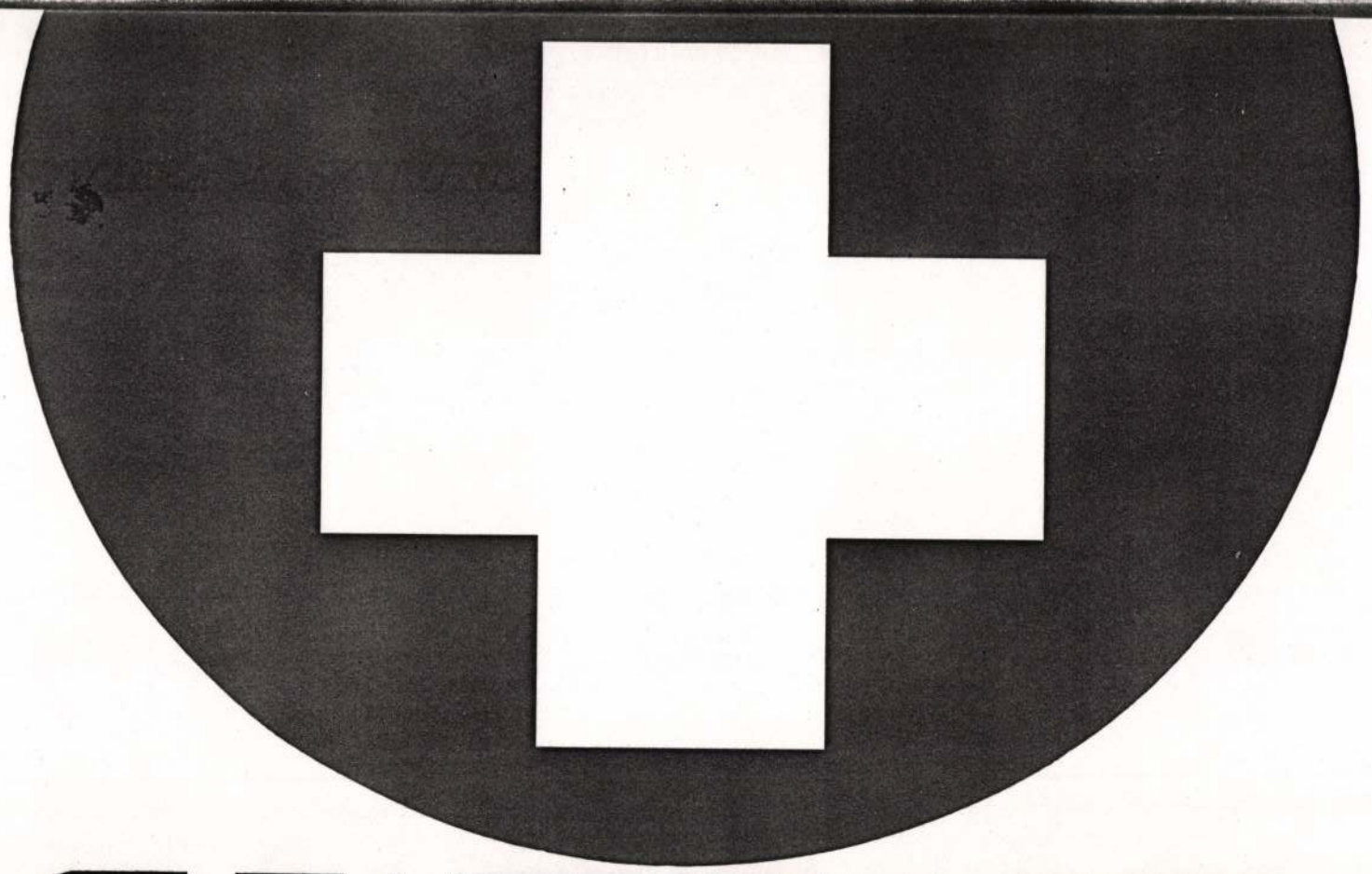

SVIZZERA

Panorama dell' attività
delle gallerie
in Svizzera

86

Panorama of the activities
of galleries
in Switzerland

SVIZZERA '86 / SWITZERLAND '86

Panorama dell'attività delle Gallerie in Svizzera /
Panorama of the activity of the Galleries in Switzerland

Galerie Buchmann
St. Alban-Rheinweg 64
4006 Basel
Tel. 061/239988
Arcangelo

Galerie Maeght Lelong
Predigerplatz 10-12
8025 Zürich
Tel. 01/2511120/2511387
Antoni Tapiés
Hermann Nitsch

Galerie Marika Malacorda
1, rue de l'Evêché
1204 Genève
Tel. 022/286450
John M. Armleder
Olivier Mosset

Galerie Mauer Zürich
Münstergasse 14
8001 Zürich
Tel. 01/478500
Wilfrid Moser

Galerie Anton Meier
8, rue St.-Léger
1205 Genève
Tel. 022/291450
Gaspare Melcher
Arroyo

Galerie Peter Noser
Schulhausstr. 73
8002 Zürich
Tel. 01/2026581
Angelo Barone
Anna Maria Santolini

Galerie Brigitta Rosenberg
Lessingstrasse 19
8002 Zürich
Tel. 01/2026856
Stefan Gritsch
Luigi Archetti

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119
8032 Zürich
Tel. 01/2514963/536228
Konok
Willy Meyer-Osburg

Galerie Turske & Turske
Kirchgasse 24
8001 Zürich
Tel. 01/693500
Pierpaolo Calzolari

Galerie Annemarie Verna
Mühlegasse 27
8001 Zürich
Tel. 01/2522770
Andreas Christen
Richard Francisco

Galerie Renée Ziegler
Rämistrasse 34
8001 Zürich
Tel. 01/2512322
Gianfranco Camesi

Galerie & Edition Stähli
Im Bahnhof Enge
8027 Zürich
Tel. 01/2027955
Gottfried Wiegand
Ralf Winkler (A.R. Penck)

302

Tamas Konok, «Graphidion gris» 1980, cm 92×73, Acryl su tela.
Galleria Schlégl, Zürich

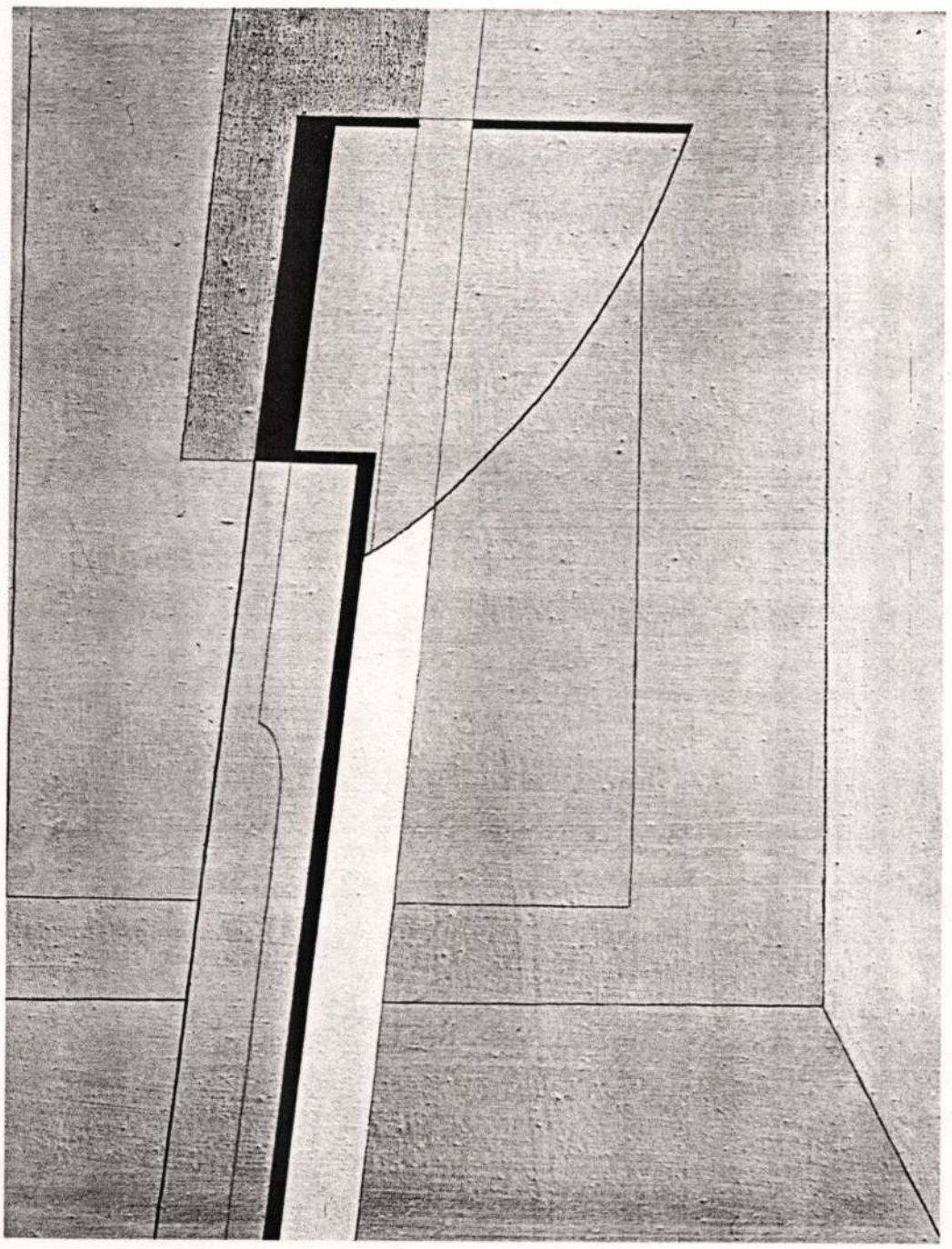

299/A

4. Jahrgang 41 März 1986

galerien-gazette

Aktuelle Termine und Trends aus der Kunstszene von Zürich und Umgebung

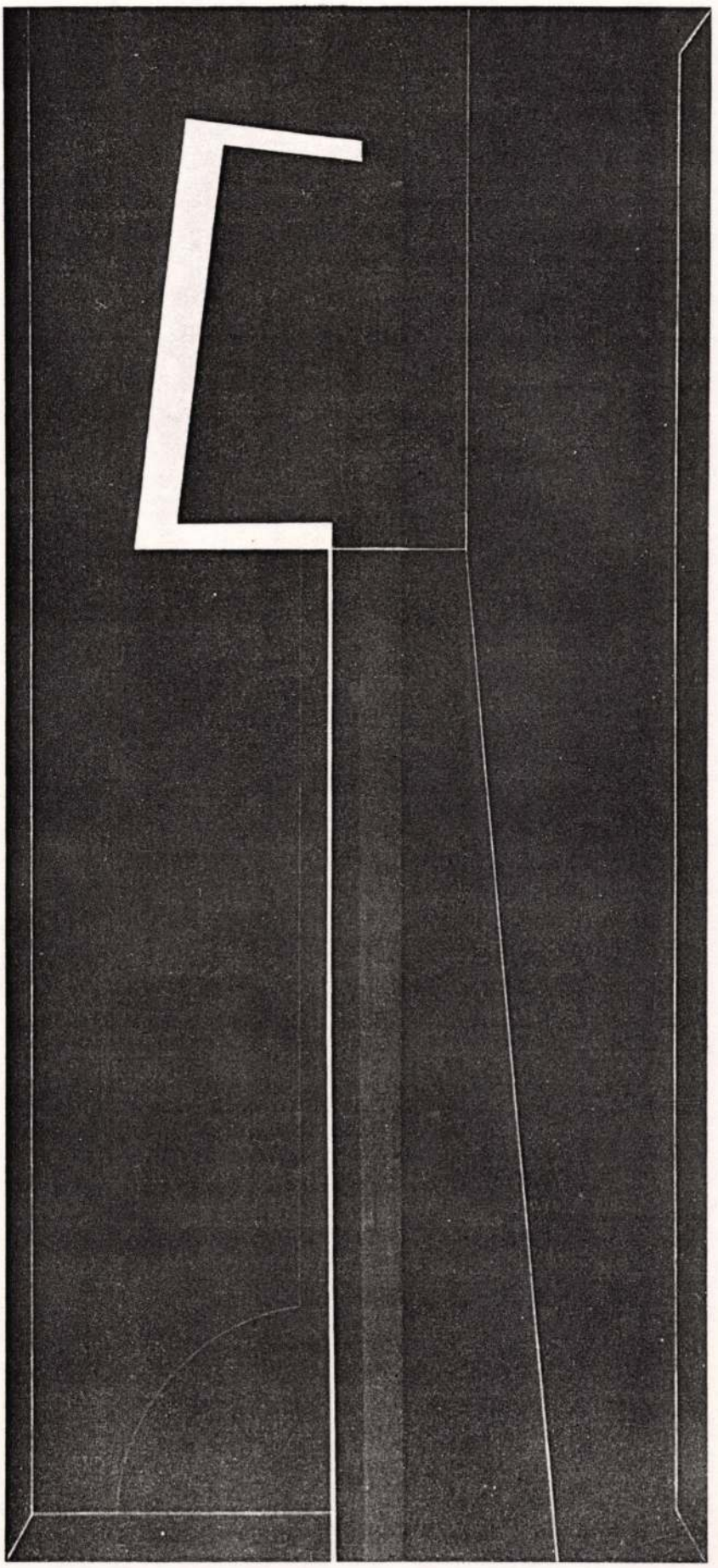

KONOK: Musik in der Kunst

Idee und Realisierung:
Helga Wienröder
Obere Bühlstrasse 17
8700 Küsnacht

KONOK:
Musik in der Kunst

299/B

K O N O K - MUSIK IN DER KUNST

DER MENSCH...

In der Galerie Schlégl in Zürich stellt vom 11. März bis 19. April der vor 55 Jahren in Budapest geborene Künstler Konok seine neuesten Werke aus. Tamas Konok, der Name klingt in unseren Ohren wie ein Pseudonym, gehört zu den Malern, deren künstlerische Aussagekraft in hohem Masse inspiriert wird durch die Musik.

*

Konok studierte am Benediktiner Gymnasium in Györ und war gleichzeitig Schüler des Musikkonservatoriums. Während einiger Jahre war er sogar Mitglied des Philharmonischen Orchesters Györ. In diesen Jahren begann er auch seine Ausbildung an der Hochschule für Bildende Künste in Budapest, die er 1953 mit dem Diplom abschloss.

299/C

Mit 25 Jahren erhielt Konok den Preis der Jungen Künstler und zwei Jahre später den Derkovits-Preis seiner alten Heimat. Ein Höhepunkt unter den Ausstellungen in Ungarn und im Ausland war 1960 seine erste Einzelausstellung in der Galerie Lambert in Paris, der Stadt, in der er sich seitdem niederliess. 1970, 10 Jahre danach, erhielt Konok die französische Staatsbürgerschaft.

*

Der Künstler reiste (und reist) viel in Europa und Nordafrika, später in Kalifornien (USA), wo ihm 1963 das Stipendium der Hartford-Foundation einen 8 Monate dauernden Aufenthalt ermöglichte. Die Bilder, die in dieser Zeit entstanden, wurden in der Galerie Silvan Simone in Los Angeles und im Stedelijk Museum in Rotterdam ausgestellt. In diesem Jahr erhielt Konok eine Einladung zur Biennale Venedig, Internationale Sonderausstellung "Kunst und Wissenschaft". Konoks Werke findet man in privaten Sammlungen von Liebhabern abstrakter Kunst ebenso wie in öffentlichen Sammlungen, insbesondere der Niederlande, Frankreichs, Deutschlands, der USA, Ungarns und der Schweiz.

...UND SEIN WERK

In einem Katalog über Konoks Werk hat Dr. Schlégl, der diesen Künstler seit 1972 betreut, in einem Vorwort unter anderem folgendes geschrieben:

"Waren es früher reelle Gegenstände, die er einem Transformationsprozess unterzog und weitgehend reduziert abbildete, sind nun die neueren Werke bereits in der Entstehung abstrahiert von der Welt der sichtbaren Erscheinungen und legen eine verborgene, innere Welt frei. Sowohl bei den älteren wie auch bei den neueren Werken spricht die Linie eine dominante Rolle, die strenge Eleganz der Zeichnung, die die grossen Flächen gliedert und die ein Vor- und Zurücktreten der Formen erzeugt. Damit erreicht Konok eine räumliche Tiefe und eine pulsierende Bewegung, hinausführend aus der Zweidimensionalität wirkt sie auch ausserhalb der Bildebene. Diese Vibration und Raumschichtung wird unterstützt durch die Transparenz der Farben, die Konok so grosszügig und scheinbar zufällig einsetzt, Dabei verzichtet er auf jegliche lauten Effekte, seine Farbe bleibt vornehm und zurückhaltend, beschränkt auf wenige warme, sonore Töne. Sucht man nach den Quellen zu Konoks Kunst, so muss man erwähnen, dass er nebst den Lehrjahren an der Akademie der Schönen Künste eine noch längere musikalische Ausbildung am Konservatorium genoss, die für sein Schaffen von eminenter Bedeutung geblieben ist".

*

Und Hans Paalman, Direktor des Stedelijk Museum von Schiedam fand im selben Katalog folgende anerkennenden Worte über den Künstler:

"Thomas Konok prouve par cette exposition que son métier d' artiste est arrivé à un point de haute maturité d'expression personnelle".

Worte, denen nichts hinzugefügt werden muss. Diese wichtige Ausstellung sollte man nicht verpassen.

299/D

VERNISSAGEN
IM MAERZ 1986

Datum	Galerie/Künstler/in	Vernissage Uhrzeit	Ende der Ausstellung
1.3.	Galerie für Gegenwartskunst Im Dorfzentrum Burgwies, 8906 Bonstetten Tel. 01/700.32.10 Paul Rummé	17 - 19	27.3.86
2.3.	Binz 39 Sihlquai 133, 8005 Zürich Tel. 01/42.18.71 Valentin Lustig	17 - 20	23.3.86 Finissage
5.3.	Galerie Commercio Mühlebachstr. 2, 8008 Zürich Tel. 01/252.41.24 Daniel Diggelmann	18 - 20	5.4.86
5.3.	Sigristenkeller Bülach Hans Haller Gasse 4, 8180 Bülach Tel. 01/860.47.10 Gret Egli - Hans Egli	20.15	6.4.86
5.3.	Peter Noser Galerie Schulhausstr. 73, 8002 Zürich "Künstler helfen der Galerie Palette"	17 - 20	22.3.86
6.3.	Hochhuus Küsnacht Seestr. 123, 8700 Küsnacht Jürg Bühler, Denise Meyer	18 - 20	6.4.86
6.3.	Maeght Lelong Zürich Predigerplatz 10 - 12, 8001 Zürich A.R. Penck - Graphik Ost/West	18 - 20	
7.3.	Keller Galerie Gerechtigkeitsgasse 8, 8002 Zürich Tel. 01/202.09.63 Annelies Walliser - Tagebuch Stillebens	18.00	27.3.86
7.3.	Galerie R. Benkert Seestr. 55, 8700 Küsnacht Tel. 01/910.52.07 Jeanot Bürgi's Atelier Ausstellung	18.30-21.00	5.4.86
7.3.	Werkladen-Galerie Krone 16 Kronenstr. 16, 8134 Adliswil Tel. 01/710.02.01 Adriano Bellinato - Bilder u. Objekte	18.00	29.3.86
7.3.	Galerie Vontobel General-Wille-Str., 8706 Feldmeilen A. D'Aterno	18.00	5.4.86
11.3.	Galerie Schlégl Minervastr. 119, 8032 Zürich Tel. 01/251.49.63 Konok - Neue Bilder	18 - 20	30.4.86
11.3.	Galerie XHOSA Zähringerstr. 28, 8001 Zürich Tel. 01/252.52.97 Helen Stocker, Bildteppiche	17.30	12.4.86
12.3.	Galerie Walcheturm Walchestr. 6, 8035 Zürich Tel. 01/252.10.96 Hans Kruesi	18 - 20	23.3.86
13.3.	Kunsthaus Zürich Heimplatz 1, 8001 Zürich Jean Fautrier - Werke 1925 - 1935 Gustave Moreau - 1826-1898	20.00 20.00 18.00	4.5.86 25.5.86 5.4.86
15.3.	Kehlhof-Galerie Seestr. 185, 8712 Stäfa Tel. 01/926.60.79 Bryan Thurston - Collagen, Experiment. Aquatinta Bemalte Kaltnadel Musik von Walter Giger, Zürich		15.4.86
16.3.	Galerie am Platz Eglisau Tel. 01/867.00.41 Jubiläumsausstellung - 25 Jahre Galerie am Platz B. Bischofberger, W. Kerker, H. Schmid - Maler E. Hebeisen - Bildhauer		

Zürichsee-Zeitung, 22.3.86

Tamas Konok in der Galerie Schlégl (Zürich)

isk. Die neuen Werke von Tamas Konok (1930 in Budapest geboren) zeigen grosszügige Farbflächen in gedämpfter Palette, durchschnitten von Geraden oder Kurven. Mit solchermassen erschlossenen Feldern spielt der Künstler in einer Leichtigkeit und Variationslust, die seinen Bildern bei aller konstruktiven Tendenz auch sinnliche Präsenz eingibt. – Seit 1960 in Paris lebend und mittlerweile Franzose, ist Konok in den Schweizer Museen von Bern und Winterthur vertreten; in Zürich stellt die Galerie Schlégl sein bedeutendes Schaffen seit 1972 regelmässig vor. Kürzlich hat der Künstler eine Einladung an die diesjährige Biennale Venedig für die internationale Sonderausstellung «Kunst und Wissenschaft» erhalten. (Bis 19. April)

Välkommen till Vernissage
Lördagen den 16 november 1985
Kl. 14.00—17.00

Nybrogatan 69 114 40 Stockholm
Tel. 08-61 13 65/61 50 65
Tisd.—Fred. 12.00—17.30
Lörd. 12.00—16.00
Sönd. 13.00—16.00
Månd. stängt

tematisk utställning: .
Geometrisk Abstraktion IV 1922—1985
Målningar, skulpturer och teckningar

GALERIE
KONSTRUKTIV
TENDENS
THE ART OF OUR CENTURY

Albers
Beartling
Honegger
Hansma
Lohse
Heurtaux
Loewensberg
Freudenthal
Calderara
Bolotowsky
Badur
Magnus
Vasarely
E. H. Olson
Konok
Mahlmann
Schoen
Christen
Brunsz
Yoshikawa
Kujasalo
Holmstrand
Schoeffer
Hinterreiter
Mansouroff

Buchholz
Cruz-Diez
Klingbeil
Tomasello
Kuwayama
Bill
Morellet
Kölare
Falk
Duke
Kocsis
Kassak
Staudt
Höste
Brandt
Glattfelder
Knipschild
K. G. Nilson
Gilioli
Marcus
Nigro
Piper
Juszczyk
Budusziewski
Gruner

«Abstraktionen», mehrheitlich emotional

■ VON FRITZ BILLETER

Es gibt schlechthin kein vom Menschen gemachtes Abbild, bei dem nicht «abstrahiert» wird, das nicht vereinfacht, verdichtet, auf ein Wesentliches zurückgeführt wäre. Hier aber ist von «Abstraktionen» die Rede, die mehr oder weniger nahe an das herankommen, was man kurz und nicht immer zutreffend «ungegenständlich» nennt – Grunderfahrung, Grundmöglichkeit der Kunst unseres Jahrhunderts. Drei der auf diesem Rundgang berücksichtigte Künstler liegen eher auf der intuitiven und emotionalen, einer aber auf der konstruktiven Seite.

Daniel Diggelmann in der Galerie Commercio

Daniel Diggelmann (1954 geboren) hat Bilder in Eitempera gemalt, manchmal unter Beimischung von Quarzsand. Die-

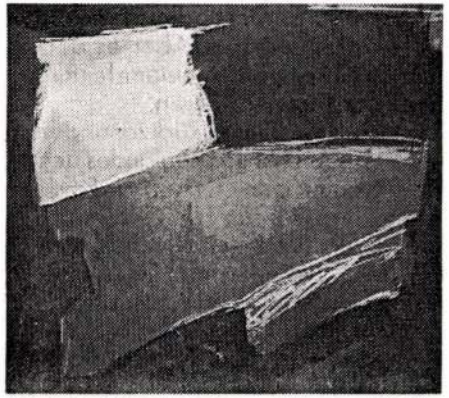

Daniel Diggelmann: «Ohne Titel», 1985. (Bilder PD)

sen bringt er mit warmen, erdigen Farben zusammen, auf Bilder, bei denen eine Konzentration auf ganz wenige Formen erreicht ist: eine dunkle Öffnung, eine «Pyramide» im Zentrum oder auf der Mittelachse der Gestaltungsfläche. Diese Bildergruppe legt Gemäuer, Behausung, Erdverbundenheit nahe. Andere Bilder deuten Horizonte an, Landschaftliches, Festländisches, das an «Himmel» oder «Wasser» stösst. Wieder andere Werke, im vergangenen Jahr entstanden, suggerieren südliche Nacht. Da schwimmen im Flächengefüge Fragmente von Mond und Gestirn. Beschworen werden Blautöne von herrlicher Tiefe; Rot kontrastiert mit Flaschengrün, dazwischen ein paar schwarze Akzente; weisse Linienspur und Schraffe legt sich leicht und verschwebend zwischen die Farbparzellen. Daniel Diggelmann hält sich auf einer Schwelle, da Erfahrung der Aussenwelt ins Innerseelische hineingenommen wird. Wiederholt ist diese Schwelle auch überschritten: «Tempel II» zeigt in der oberen Zone ein schwarzes gelagertes Rechteck, darunter im Feld von Maron, etwas aus der Mittelachse gerückt, ein schmales, gerecktes Rechteck in Blau mit leicht schraffiertem Umfeld. Hier steht der Betrachter einem rein geistigen Raum gegenüber. Aber es gibt keinen Geist ohne Sinnlichkeit, ohne Körper; Diggelmann hat ihn an die sinnlich erlebbare Farbe gebunden. (Bis zum 5. April)

Ruedi de Crinis in der Galerie Rosenberg

Der 1948 in Winterthur geborene Künstler zeigt Tempera-Bilder auf Stoff und Papier, die im vergangenen Jahr entstanden sind. Jene beiden Unterlagen haben den Fluss der Farben in dünnen Schichten aufgesaugt, sie sind davon durchtränkt. De Crinis hat solchen lachsfarbenen, grünlichbläulichen, grauweissen Flächen etwas unendlich Strömendes, Ziehendes und gleichzeitig Schillerndes verliehen. Man denkt an Spiegelungen und Schaum, an tanzenden Glanz und Schlieren des Wassers, ein Eindruck, der sich noch verstärkt durch die Knitterung des Papiers, so dass eine Ahnung von Relief erzeugt wird. Diesem bewegten, fliessenden Grund werden feste Formgerüste, optische Haltestellen entgegengesetzt. Bei längerem Betrachten glaubt man die Herkunft dieser dunklen, auch gelb leuchtenden Strukturen zu erraten: Es könnte sich um regelmässig gerasterte Strassennetze, um Planschemata einer Grossstadt handeln. In der Tat sind diese Bilder in New York entstanden, wo Ruedi de Crinis ein Jahr zum Teil in dem von der Präsidialabteilung zur Verfügung gestellten Atelier verbracht hat. (Bis 26. April)

Hannelore Baron in der Galerie Lopes

Bei Diggelmann begegnet man einer expressiven Stille, bei de Crinis einem lyrischen und grenzenlosen Fluss, bei Hannelore Baron der bis ins Letzte ausgenützten Enge, der Selbstgenügsamkeit auf beschränktem Raum. Die Familie jüdischer Abkunft der 1926 in Dillingen an der Saar geborenen Künstlerin wurde von den Nationalsozialisten verfolgt; doch gelang 1941 die Flucht nach New York. Die über siebzig ausgestellten, kleinformatigen Collagen belegen eine erst ab 1968 erreichte Reifephase, in der sich die Schrecken der Kindheit nicht mehr spiegeln. Hannelore Baron verarbeitet abgetragene, verblichene Stoffreste zu Collage-Mosaiken. Diese werden darüber hinaus mit Strichmännchen, Liniengeweben, Tier- und Schriftzeichen, mit an Gaunerzinken erinnernden Markierungen und flüchtigen Ornamentierungen versehen. Die Collage-Elemente wurden oft auf Reispapier geklebt, die ihrerseits die sensiblen Kringel, Markierungen und Bestiarien in Tuschen und Tinten aufgenommen haben. Aufs neue gönnt sich die Künstlerin den Traum einer heilen Kinderwelt von hohem dekorativem Wert. (Bis zum 23. Mai)

Konok in der Galerie Schlégl

Der 1930 in Budapest geborene, seit 1960 in Paris niedergelassene Tamas Konok hat schon wiederholt in der Galerie Schlégl ausgestellt. Er nun ist im Gegensatz zu den bisher besprochenen Künst-

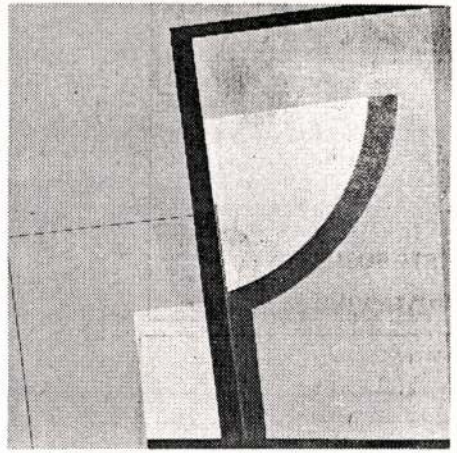

Konoks «Espacement», 1981.

lern ein rein «ungegenständlicher» Maler und dazu ein konstruktiver. Letzteres bedeutet, dass seine Kunst weniger auf der «emotionalen Seite» anzusiedeln ist. Konoks Werk zeichnet sich durch kühle, präzise Eleganz aus; seine Bildmittel sind bis zu einem hohen Grad genormt; seine eher unbunten Farben, glatt, aber auch körnig aufgetragen, bezeichnen Orte, nicht Stimmungen und Leidenschaften. Doch entfaltet sich seine «Geometrie» intuitiv, nicht nach rechnerisch-strengen Strukturgesetzen. Er gliedert seine «Espacements» durch überwiegend diagonale, sich überschneidende Linien und durch in sie eingespannte Rechteckflächen. Dabei benutzt er die haarscharfe Linie, geht über zu schon betonteren «Farbstäbchen» und dann bis zum breiten Winkelband. Er legt scheinbar perspektivische Situationen und schwebende Gleichgewichte an. Das Auge des Betrachters anvertraut sich der klaren Linienführung nach oben (nach hinten?) und nach unten (nach vorn?), es kann springen, und es findet Halt bei einem schwarzen Quadrat, an einem rahmenden Winkel. (Bis 19. April)

Tages-Anzeiger Samstag, 22. März 1986

297

286/A

A gondolatmenet harmóniája

Beszélgetés Konok Tamással

A Képzőművészeti Főiskolát 1953-ban Budapesten végezte, 1959 óta Párizsban él. Akik az 50-es években figyelemmel kísérték munkásságát, majd újra találkoztak az 1980 óta Magyarországon is kiállított műveivel, azok számára Konok Tamás művészete meglepetéseket kínál. Eltávolodott a természetelvű festészettől, szigorú szerkesztési rendszert és olyan formanyelvet teremtett, amely belső szándékaival, életszemléletével, művészi elveivel adekvátan jeleníti meg az esztétikummá emelt látványt, amely egyúttal rejtett törvényszerűségek hordozója. Konok világa letisztult, de a képeinek szerkezetében rejlő logikai rend nyomon követhető művészi útjának állomásain.

– Milyen indíttatások alapján lettél festő, milyen képzőművészeti hatás vagy esetleg döntő élmény vitt erre az útra, hiszen ahogy tudom, először zenei tanulmányokat folytattál?

– Nehéz volna döntő élményt kiemelni a kezdeti időszakból. Olyan szerencsés családi légkörben nőttem fel, ahol mind a zene, mind a képzőművészet kisgyerek korom óta körülvett, így ez a kettős érdeklődés természetes volt számomra.

A zenei tanulmányok és az aktív zenélés sokban hozzájárult festészetem alakulásához is, mindenekelőtt a ritmus, a dinamika, a precíz megfogalmazás, a mívesség, a tisztaság fontosságának a megértésében. Azt hiszem, a művészet bármely ága, akár irodalomról, zenéről vagy képzőművészetről legyen szó, egyetlen szövetből készült anyag.

Győrben, zenei tanulmányaimmal párhuzamosan, már 1946-ban elkezdtem rajzot tanulni, többek között Horváth Dezsőtől. Akkor még nem gondoltam arra, hogy képzőművész leszek. Tulajdonképpen 1948-ban dőlt el, hogy végképp a festészetet választom. Ekkor jelentkeztem a budapesti Képzőművészeti Főiskolára.

– A Főiskola valószínűleg meghatározó élményt jelentett számodra akkor is, ha úgy tűnik, azóta messze távolodtál a korabeli képzőművészeti oktatás szemléletétől.

– Ez csak részben igaz. 1948-ban vettek fel a főiskolára, ahol *Bernáth Aurél* osztályába kerültem. Ez a reform előtti év volt. Olyan tanárok tanítottak, mint *Barcsay Jenő, Berény Róbert, Ferenczy Béni, Pátzay Pál*. Az esztétikát *Füst Milán* adta elő, az építészetet *Gerlóczy Gedeon*.

Jobb módszert és szellemet a tanuláshoz ma sem tudnék ajánlani, mint amit akkor a főiskola képviselt. Az alapot a természetelvű festészet jelentette, amit mindenkinek el kellett sajátítania. Abban én nem hiszek, hogy ezt kikerülni vagy mellőzni lehetne, sőt az elsajátítását rendkívül fontosnak tartom, mert ez adja meg a hitelét minden más stílusú művészetnek. Bernáth kitűnő pedagógus volt, az osztályában komoly munka folyt. Nagy tiszte-

1

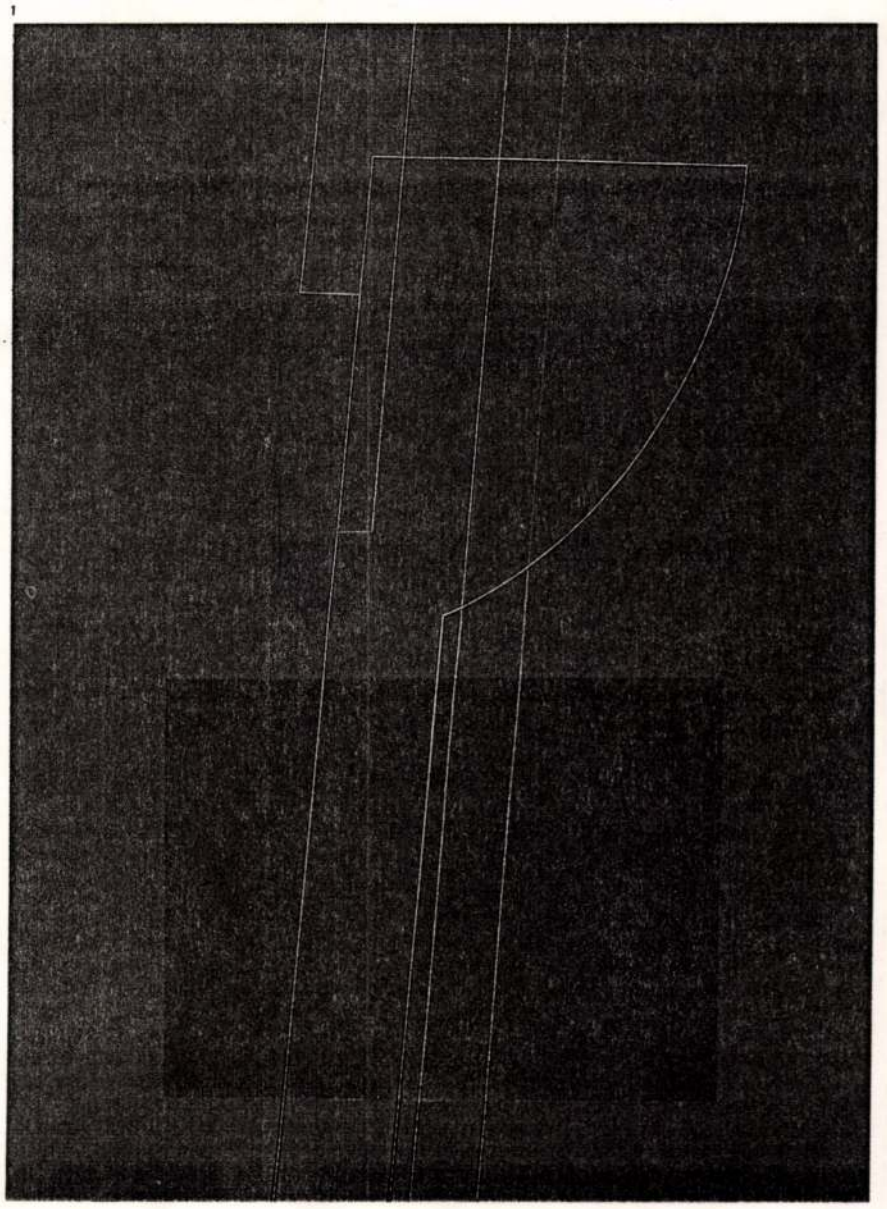

1 Konok Tamás: Fekete graphidion III, akril, vászon, 190x140 cm, 1980
2 Konok Tamás: Mérték, akril, vászon, 130x160 cm, 1980
3 Konok Tamás: Szintézis III, akril, vászon, 32x37 cm, 1981

286/B

lettel tekintettünk rá, az óráin kemény fegyelem uralkodott. Természetesen akkoriban már a szocialista realista irányzat volt az elfogadott, de ez minket mélyebben nem érintett. Mint említettem, a főiskolára – s ez különösen vonatkozik Bernáth osztályára – nagyon jó szellem és hangulat volt jellemző, és én nagyon jól éreztem magam.

– Tehát a főiskolán és az azt követő években a természetelvű festészetet követted. Más irányokban nem is próbálkoztál?

– Sokat dolgoztam, több csoportos kiállításon is részt vettem, de ezekből a képeimből alig maradt meg valami.

1958-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptam, s egy fél évet Párizsban tölthettem. Ez az élmény szinte sokkoló hatással volt rám. Mindabból, amit ott láttam, átéltem, eredetiben szinte semmit sem ismertem addig. Ekkor volt az École de Paris virágjában és olyan kiállításokat láthattam, mint *Miro, Chagall, Picasso, Tapies, Max Ernst* tárlatai. Olyan kiváló művészekkel, művészeti irókkal ismerkedhettem meg személyesen, mint *Adamov, Calder, Poljakov, Jean Rousselot, Clara Marlaux* – néhányukkal később szoros barátságba is kerültem. Hatásukra átalakulási folyamat ment végbe bennem, válságba jutottam. Sok irányban próbálkoztam. Megpróbáltam ötvözni a természetelvűt az absztraktal – ám ebből szemléletileg tisztázatlan, kiforratlan művek születtek. Terméketlen próbálkozások, amelyek, rá kellett jönnöm, nem vezettek sehová. Ennek a két évnek az anyagából szinte nem is maradt meg semmi.

1959–60-ban volt a második párizsi utam, ami képzőművészeti szemléletemben már eltávolodást jelentett attól, amit azelőtt itthon csináltam. Párizsban másképpen kezdtem festeni, olyan képeket, amelyeken áttetsző rétegek kerültek egymás fölé. Monotípiákat készítettem, amelyeken uralkodott a vonalas elem. De csináltam például szőnyegeket is. Ahol laktam, volt egy kalapgyár. Nap mint nap csodálatos anyagokat szállítottak oda, gyönyörű színes selymeket, reneszánsz mintázatú szöveteket, s a hulladékokat a kukákba gyűrték. Ez valahogyan megfogott, inspirált, és csináltam néhány szőnyeget, ezeket nagyrészt meg is vásárolták. Velencében a szőnyegeket a város meghívására, egy kiállítás keretében mutattam be. Kollázzsal is próbálkoztam, ami idővel szinte relieffé vastagodott, ebből, árnyékhatásokra épülő művek születtek. Már kezdettől fogva a festmény optikai része érdekelt, s nem a műben rejlő novellisztikus elem. A festészet optikai jelenség, mindenkor is az volt elsősorban. Számomra a festmény is elsősorban látvány, amely gyönyörködtet, és nem érdekel, hogy milyen történelmi esemény fűződik hozzá.

– Az építészettel összefüggő megbízások is hozzásegítettek ahhoz, hogy megtaláld mai stílusodat, saját hangodat, kifejező eszközeidet. Ezen megbízásoknak a megvalósítása során felmerült problémákon való elmélkedés, a legjobb megoldások keresése sokat alakított szemléleteden, s végeredményben szintén a geometrikus festészet felé vezetett. Ez is erősítette benned azt a meggyőződést, hogy a festészetet elsősorban mint látványt fogd fel?

2

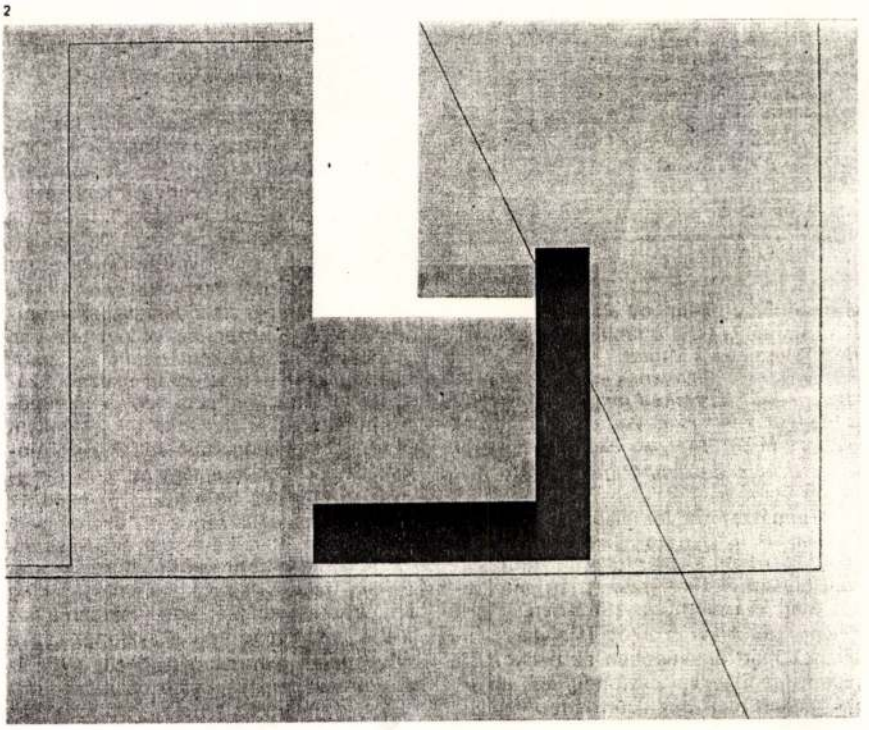

3

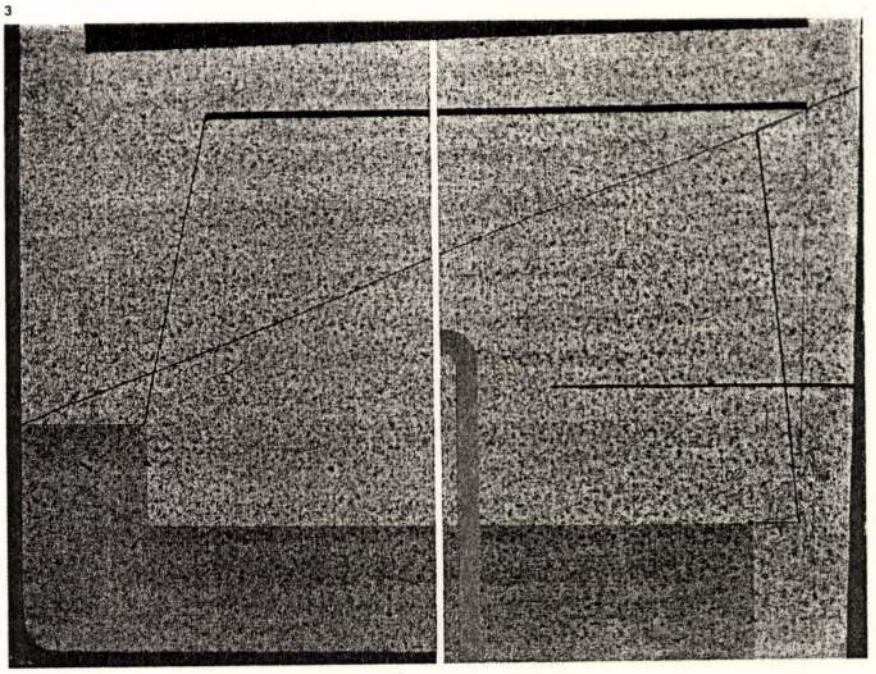

– 1969 és 73 között több nagy reliefet csináltam, ami számomra roppant tanulságos volt. Önmagában az, hogy egy-egy ilyen munka az épület szerves részeként valósul meg, eleve komplex gondolkodásra kényszerít. Ezek a művek együtt kell éljenek az épülettel. Valamikor minden nagy építész festő is, szobrász is volt, például a reneszánszban. Az épület, a szobor, a festmény között én nem látok lényegbeli különbséget. Az épület egyúttal bizonyos időbeliséget jelent, azt be kell járni, kívül

4 Konok Tamás: Espacement II, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
5 Konok Tamás: Elfordult terek, akril, vászon, 22,5x22,5 cm, 1984
6 Konok Tamás: Téri elmozdulások, akril, vászon, 19,5x19 cm, 1984
7 Konok Tamás: Barna tér, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
(fotók Rábai P. és Szertel S.)

és belül. Ez a térélmény alapvető szobrászati probléma is, s a táblakép kiterjeszti, tovább viszi, építi a teret.

– Egy festő pályájának jelentős állomásai a kiállítások. Neked rengeteg kollektív és egyéni kiállításod volt a világ szinte minden táján. Melyek azok, amelyeket művészi pályád szempontjából fontosnak tartasz?

– Természetesen az első önálló kiállításomat Párizsban, a Galerie Lambertben, 1960-ban. Ez már teljesen a kint készült anyagból állt össze. Aztán említhetem még Washingtont, 1962-ben (P. H. Galerie) és New Yorkot (Galerie Castellane) még ugyanebben az évben. Ezt követte az amerikai ösztöndíj, ami egyebek mellett már csak azért is roppant jelentős volt számomra, mert itt nyugodtan dolgozhattam, s megszülethettek azok a műveim, melyek nélkül talán nem léphettem volna tovább. Ezt az anyagot mutattam be Los Angelesben 1963-ban, a Silvan Simone Galerie-ben.

– Azon túl, hogy teljes gondtalanságot és ideális környezetet biztosított az alkotáshoz, mit jelentett még számodra ez az amerikai út?

– *Washingtoni* és New York-i kiállításaim után 1963-ban megkaptam a Hartford-alapítvány ösztöndíját. A művésztelep Kaliforniában, gyönyörű környezetben helyezkedik el. Minden művésznek külön lakóépület és műterem áll rendelkezésre. A házak egymástól több száz méter távolságra, hegyoldalban állnak, hatalmas parkban, csodálatos, színpompás vegetáció közepette. A kert tele volt kolibrikkel, és időnként hatalmas tarantellapókokkal is lehetett találkozni. Szárazság idején a távolabbi hegyekből különös pumaszerű állatok érkeztek, esténként pedig kedves látogatóim voltak a kis mosómedvék, amelyek a nagy műtermi üvegablakon át lestek be a házba. A telephez központi épület is tartozott, a közösségi élet színtere, itt volt a reggeli és a vacsora. Az ebédet viszont autón hordták szét a művészeknek, s hogy ne zavarják meg a napközbeni munkát, egy kosárban a ház falába erősített szögre akasztották. Ez a művésztelep nem csupán ideális nyugalmat és zavartalanságot biztosított a munkához, de megvolt a maga izgalmas, hagyományokra épülő szellemi élete is. Megfordult itt annak idején *Henry Moore, Picasso, Ben Nicholson* is. Nemzetközi művésztársaság verődött össze, de nem csupán képzőművészek, hanem írók, költők, zenészek is. Mindehhez járult maga a közeli város, Los Angeles, gazdag kiállításaival. A 60-as évek a pop art indulása volt – *Oldenburg, Rauschenberg, Rothko* és mások feltűnésének kora. Európában még nem vagy alig ismert művészekkel, művekkel kerülhettem kapcsolatba.

Talán Amerikában léptem át a figuratív és nonfiguratív művészet határát. Mai művészetem magja ott született meg, ám az egész gyökere mégis Magyarországról táplálkozik. A képi kifejezés, a megfogalmazás döntően változott, de a bernáthi szellem, úgy érzem, meghatározó maradt. A megvalósulás, a kiteljesedés azonban mégiscsak Párizs. 1963-ban volt kiállításom Párizsban a Galerie du Haut Pavéban, ami azért érdekes, mert sok mai nagy művész kezdte itt karrierjét, például *Bazaine, Hartung, Poljakov,* s több művészeti mozgalom zászlóbontásának volt tanúja ez a kiállítóterem.

– Kialakult új stílusú képeiddel – amilyeneket tulajdonképpen ma is festesz – mikor és hol jelentkeztél először?

– Sokáig nem állítottam ki ezt az anyagot, nem éreztem teljesen érettnek, késznek. Aztán 1970-ben szinte egyidejűleg Párizsban és Zürichben mutattam be. Majd 1977-ben ugyancsak egy időben volt két, számomra nagyon fontos nagy kiállításom. A Stedelijk Múzeumban (Schiedam-Rotterdam) egy retrospektív kiállítás keretében főként nagyméretű képeimmel szerepeltem, míg a Galerie Nouvelles Images-ban (Den Haag), amely Hollandia egyik legmodernebb, legnagyobb galériája, kisebb és középméretű munkáimat mutattam be.

1983 nyarán volt Zürichben a Geometrische Abstraktion, amely kiállításon ennek az irányzatnak valóban kiváló rangú képviselői mutatták be munkáikat. Olyan művészek, mint *J. Albers, M. Cahn. G. Claisse, J. Dewasne, G. Fruhtrunk, J. Gorin, A. Herbin, A. Heurtaux, F. Morellet, F. Picabia, Ad Reinhardt, L. Tomasello* – hogy a felsorolás teljes legyen. Rendkívül megtisztelő volt számomra, hogy ezen a tárlaton én is szerepelhettem.

– 1980 óta mind gyakrabban szerepelsz Magyarországon is. Hogyan jött létre ez a találkozás az itthoni közönséggel?

– Győrben, a Xantus János Múzeumban volt az első önálló magyarországi kiállításom, 1980-ban. Szüleim még 1937-ben Győrbe költöztek, iskoláimat ott végeztem, az eszmélés kora volt ez az időszak számomra – s bár nem ott születtem, mégis győrinek is számítom magam. A város felvette az onnan elkerült művészekkel a kapcsolatot, meghívott engem is. Ezt követően a Szépművészeti Múzeumban mutathattam be munkáimat s a harmadik a tihanyi kiállítás volt, 1984 nyarán. Ez azért volt különösen érdekes – a hely hangulatán, a környezetet adó harmonikus belső terek kínálta lehetőségeken túl –, mert a volt tihanyi apátság épülete egyike azon múzeumoknak, ahol egy szezonban több tízezer, a legkülönbözőbb érdeklődésű ember fordul meg. Így olyan széles közönséggel találkozhattam, amilyennel egy művészeti galériában talán soha.

4

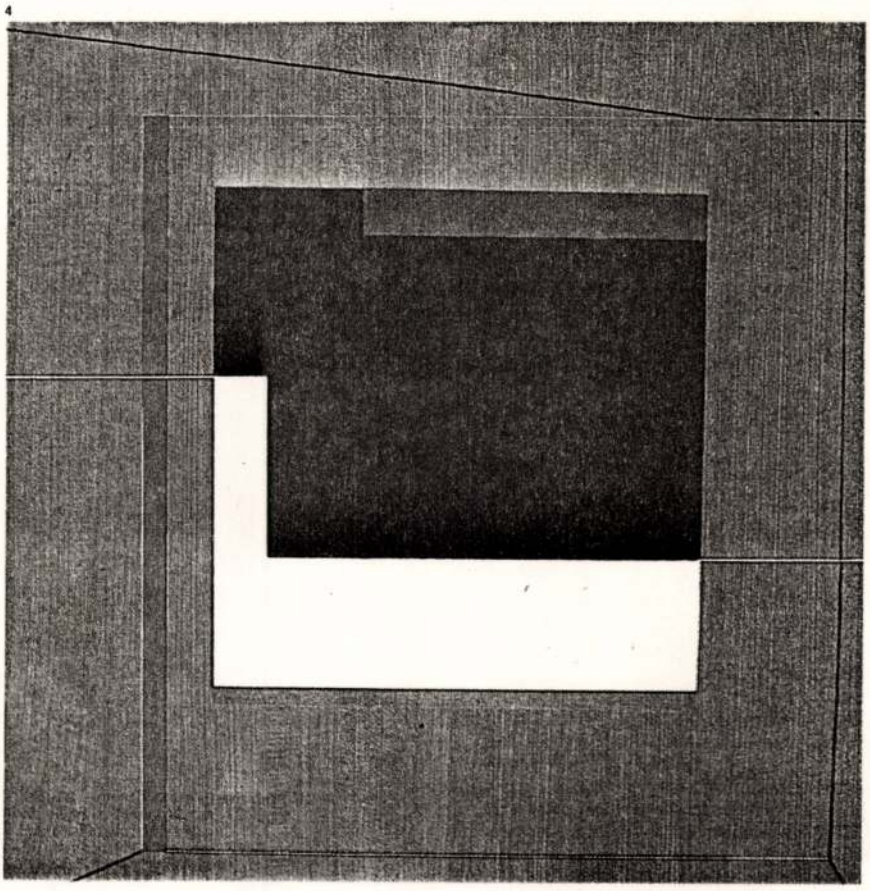

286/D

5

– Művészi elveidet, módszereidet le is írtad. Képeiden az egymásra épülő rétegeknek, az alapfaktúrának, vagy ahogyan te nevezed: a téranyagnak, a geometrikus formáknak és a vonalak hálózatának térépítő funkciójuk van. Ez valamiféle visszatérés a reneszánsz nagy felfedezése, az illuzionisztikus térfelfogás előtti látásmódhoz?

– Egészen másfajta térmegfogalmazás ez, mint volt a ducentóé vagy a trecentóé. Az illuzionisztikus térfelfogás viszonylag kis múltra tekint vissza – mindössze kb. ötszáz évre. Azt megelőzően, például *Lorenzetti*nél vagy később *Fra Angelico*nál bizonyos kétsíkúság volt a jellemző. A fő kompozíciós alakok mögött a képen mindig jelen volt táji elem is, egy völgy, egy hegyvonulat stb. Majd megszületett az axonometrikus tér, amikor is a festményen belül, mint részlet, feltűnik egy háromdimenziós elem, például egy utca. Volt egy bizonyos rétegeződés: háttér, középtér és előtér. A barokk még tovább lépett, mint látjuk ezt *Tiepolo* vagy *Bernini* erős rövidülésben ábrázolt, lebegő alakjainál. Az illuzionisztikus teret – mint *Rembrandt* is – fény-árnyék formációkkal fogalmazták meg. De ugyanakkor valami elveszett – éppen a színessége a dolognak. Tere lett, de a színességéből veszített a kép. Csupán *Velasquez*nek sikerült a kettőt összeegyeztetnie. A klasszicizmus nem hozott lényeges újat ezen a területen. Aztán jött *Cézanne*, és felfedezte, hogy az árnyékoknak is van színük. Nála a komplementer színek adják a térbeliséget. A kubizmus a teret nézőpont kérdésévé tette, a megfordult, változó tér jelent meg náluk, a képen belül több nézőpontot alkalmaztak. Az én térrendszerem az anyag, vagyis az alaptextúra, amely a geometrikus forma és a vonal egymásra helyezéséből jön létre. Nálam a rétegek között a legfelső a vonal, melynek időbelisége is van. A vonalat a gondolatmenet harmóniájának tekintem.

– Képeidre a vonalnak mint grafikai elemnek a jelenléte jellemző. Többen méltatják is ezt az alapvető grafikus beállítottságodat ...

– A vonal tökéletes absztrakció, ki lehet fejezni vele mindent. Ha megnézed, a valóságban tulajdonképpen nincs vonal, a különböző tónusok találkozása az, amit

6

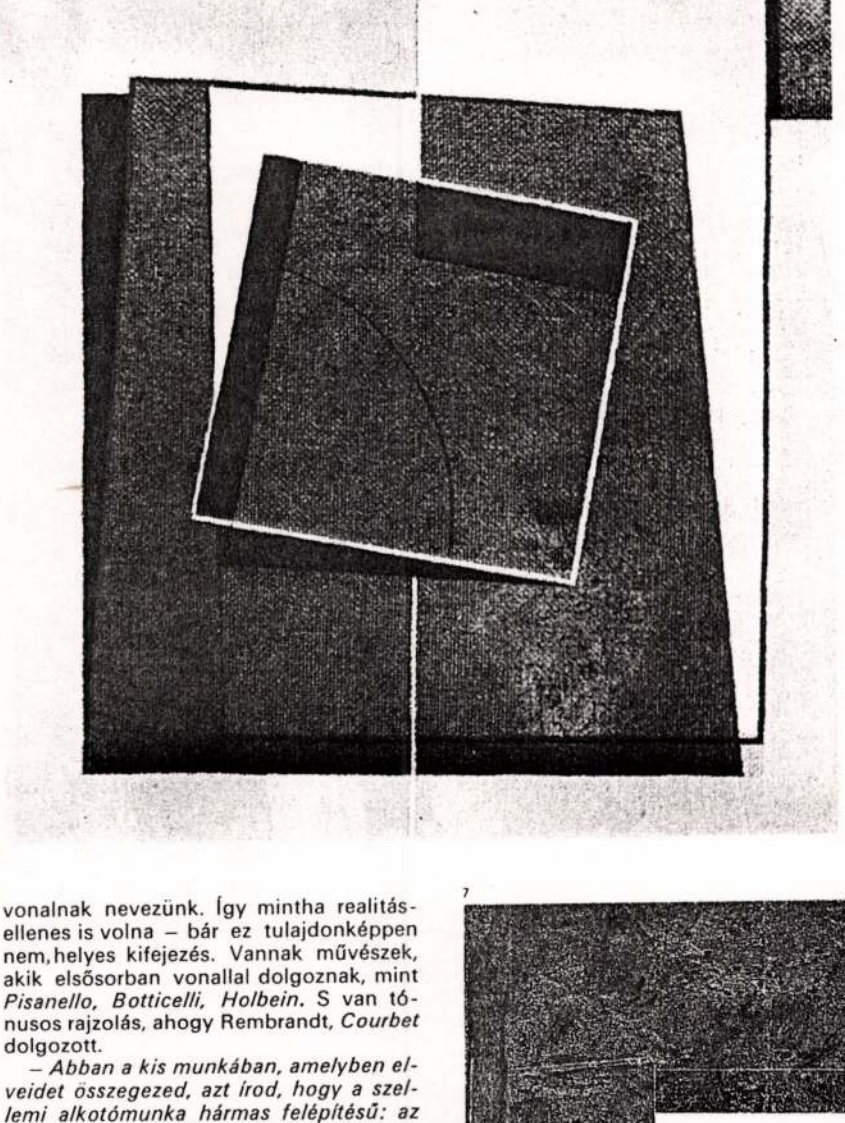

De ugyanakkor a tökéletes perfekció korában is élünk. Ha megnézel egy holdjárművet vagy egy Bugatti motort, hát nem gyönyörű, nem a tökéletes perfekció maga, teljes összhangban funkciójával? De ugyanez érvényes az előadó-művészetre is. Nem lehet egy pódiumra kiállni, csak úgy, ha az, amit csinálok, tökéletes minden tekintetben. A festészet optikai jelenség, s a látványban jelen kell lennie a perfekciónak.

– *Ugyanakkor beszéltünk egyszer arról, hogy ez a fajta perfekció a művészetben hordoz úgynevezett tökéletlenségeket, ki nem számítható emberi elemeket. Amitől egy komputer nem tud maradéktalanul lejátszani egy Mozart-művet, s amitől a kép „csak" jó vagy egyenesen zseniális lesz ...*

– Ez az, amit „facteur imperfection"-nak, tökéletlenségi faktornak neveznek, s ami nélkül a lélek hiányzik a képből. Itt van szerepe az intuíciónak, a spontaneitásnak.

– *A művészet értelmét, hasznosságát illetően van benned bizonyos pesszimizmus. Tihanyi kiállításod vendégkönyvében pedig sok az értetlenséget vagy a felháborodást tükröző beírás. Tulajdonképpen miért festesz?*

– Azt hiszem, ez elsősorban önmegvalósítás. Bennem is él a közlési vágy, s a természet belső törvényszerűségeinek tiszta világát szeretném kifejezésre juttatni. S itt nagyon fontos a redukció szerepe. Mindennek nem lehetünk a birtokosai. Sokat el kell hagyni, hogy az a kevés, amit mondani akarunk, maximálisan érvényesüljön.

László Péter

vonalnak nevezünk. Így mintha realitásellenes is volna – bár ez tulajdonképpen nem, helyes kifejezés. Vannak művészek, akik elsősorban vonallal dolgoznak, mint *Pisanello, Botticelli, Holbein.* S van tónusos rajzolás, ahogy Rembrandt, *Courbet* dolgozott.

– *Abban a kis munkában, amelyben elveidet összegezed, azt írod, hogy a szellemi alkotómunka hármas felépítésű: az invenció, konstrukció és perfekció ötvözete. Az inveniót, azaz a spontaneitást, amely képeid fontos eleme, az alapréteg hordozza. A konstrukciót mint belső logikára épülő szigorú szerkesztési elvet a második réteg, a forma hivatott jelenvalóvá tenni műveidben. A vonal jelentőségéről már hallottunk. A perfekción mit értesz?*

– Rendkívül fontos, mondhatnám döntő elem a perfekció. Szinte emberi ösztön a formának és az antiformának a megérzése, érzékelése. Ami statikus értékű, ami a nyugalomra épül, aminél a biztos felépítés a fontos – ez a forma. Az antiforma dinamikus, energiával telített. Ha összegyűrök egy papírt, formájába energia sűrűsödik. A formának vagy az antiformának a keresése, kifejezése az emberi típusoktól is függ. Az emberi lét egyik kulcskérdése a harmónia, a megnyugvás keresése – s ez nemcsak a művészetben igaz. Az ember mindig nyugalomra, azaz perfekcióra is törekszik.

Olyan korban élünk, amikor a változások rendkívül gyorsan követik egymást.

7

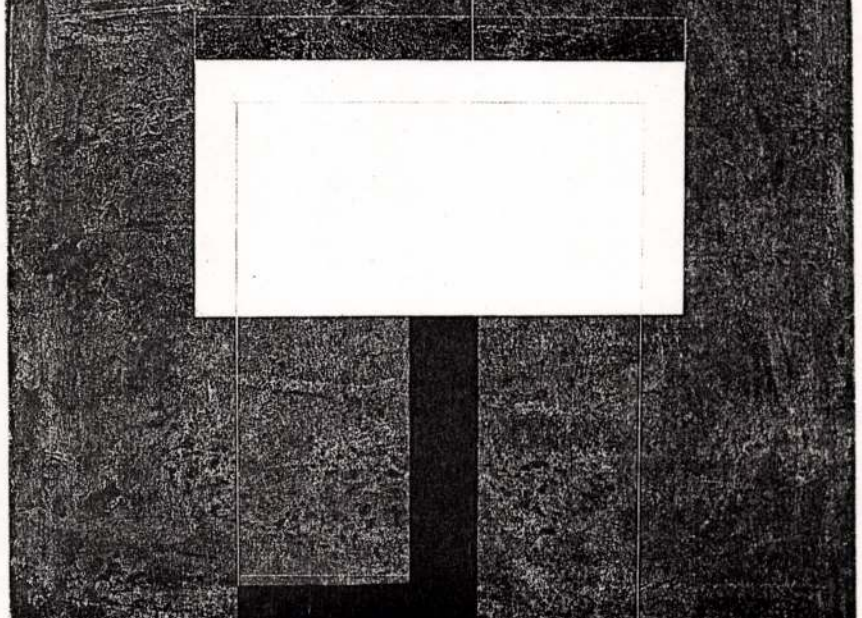

ÉSZAK-MAGYARORSZÁG

AZ MSZMP BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI BIZOTTSÁGÁNAK LAPJA

XLI. évfolyam, 205. szám Ára: 1,80 Ft Hétfő, 1985. szeptember 2.

1985. szeptember 2., hétfő

Csak az elvont forma?

A katalógusban két oldalt tesz ki a Konok Tamás–Hetey Katalin művészházaspár bibliográfiája. Világlátott emberek, akiket az említett katalógus szerint a világ is ismer Tihanytól Párizsig. A modern galériák gyakran és szívesen állítják ki Hetey Katalin szobrait, valamint Konok Tamás festményeit, kollázsait. A miskolci tárlatlátogató először meghökkenve áll a látvány előtt, fogódzókat keres a rézből, műanyagból, vasból készült szobrok, valamint a formákat végtelenül leegyszerűsítő grafikák és festmények megértéséhez. Megszoktuk, hogy a hagyományos képzőművészet a mindannyiunk által átélt tér- és színélményt adja vissza, még akkor is, hagyha a látvány elemeit szétdarabolja, összetördeli. Ezt a műveletet: a konvenció felcsobbantását, az évszázadokon keresztül megszokott ábrázolásmód tagadását lényegében már a század elején elvégezték a különböző izmusok. Azoknak tehát, akik figyelemmel kísérik, vagy egyáltalán hajlandók tanulmányozni a modern képzőművészetet, Hetey Katalin és Konok Tamás munkái nem hatnak újszerűnek, vagy idegennek. A nehézséget ezeknek a munkáknak a minősítésében éppen az okozza, hogy a laikus néző nem ismeri, s éppen ezért nem tud eligazodni korunk szinte pillanatonként egymást váltó irányzataiban, igen nehéz eldönteni, hogy meddig tart a kísérletezés, a modern tartalom, s hol kezdődik a blöff, a szélhámosság. A gond nem – mint ahogy a jelenség sem – csupán miskolci. A művészet és a közönség megértőképessége közti szakadék egyre nő. Marad tehát a felületes impresszió „tetszik, nem tetszik, de nem tudom, miért" szubjektivizmusa.

Hetey Katalin fémszobrai, különösen a réz, az anyag nemességével, finom megmunkálásával hatnak. Szakemberek szerint ez az egyik legnehezebben megmunkálható anyag. Maga a kidolgozás, a fémesen csillogó felületek megfogják a tekintetet. A műanyagból készült, mozgatható, variálható szerkezetek pedig játékra ösztönzik az embert.

Konok Tamás rajzai, graphidionjai, kollázsai már több fejtörést okoznak. Mondrian, a fekete négyzetével eljutott a látvány totális tagadásáig. A modern grafika azóta csak ezt az érzést – rossz közérzetet – variálja. Mert hogyan másképpen értelmezhetnénk azt, hogy a művész lemond a látványról és a közönségéről is?

h. s.

A BORSOD-ABAÚJ-ZEMPLÉN MEGYEI MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG
TISZTELETTEL MEGHÍVJA 1985. JÚLIUS 12-ÉN 15 ÓRÁRA

A HERMAN OTTÓ MÚZEUMBA
(Miskolc, Papszer u. 1.)

HETEY KATALIN

szobrászművész

és

KONOK TAMÁS

festőművész

KIÁLLÍTÁSÁNAK MEGNYITÁSÁRA

MEGNYITÓT MOND
HOFER MIKLÓS
építész, egyetemi tanár

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

Az európai grafika ötszáz éve

V.

MODERN GRAFIKÁK

XX. századi művek magyar gyűjteményekben

A kiállított művek jegyzéke

MÚZSÁK KÖZMŰVELŐDÉSI KIADÓ
BUDAPEST 1985

Kokoschka, Oskar (1886—1980)
95. A koncert (Variációk egy témára), 1921
fotótípia, 699×498
j. n.
sz. n.
Hatvan, Hatvany Lajos Múzeum, Ltsz.: 83.69.2

Kollwitz, Käthe (1867—1945)
96. Lázadás, 1899
rézkarc, aquatinta, 290×314
j. n.
sz. n.
SZM, Ltsz.: 480—89

97. Önarckép, 1910
rézkarc, 154×138
j. n.
sz. n.
SZM, Ltsz.: 80.137.L.

98. Kenyeret
litográfia, 600×474
j. j. l.: Käthe Kollwitz Stern II.
sz. n.
SZM, Ltsz.: 4596—1955

Konok, Tamás (1930—)
99. Hommage à Bartók, 1978
szitanyomat, 290×435
j. j. l.: Konok 78
sz. b. l.: 90/100
SZM, Gf 474

Koskela, Matti (1933—)
100. Kompozíció, 1972
szitanyomat, 507×507
j. j. l.: Matti Koskela 1972
sz. b. l.: 23/60
SZM, Ltsz.: 74.21. L

Kosuth, Joseph (1945—)
101. Jegyzetek a vízről, 1965—66
ofszet, 11 lap 327×282, 2 lap 130×150, 1 lap 200×290, 1 lap 360×550
j. n.
sz. n.
mgt

Kubin, Alfred (1877—1959)
102. Város
litográfia, 280×383
j. j. l.: Kubin
sz. a mappa 23/60
SZM, Ltsz.: 71.58.L.

Kupka, Frantisek (1871—1957)
103. Konstrukció
szitanyomat, 638×490
j. j. l.: Kupka
sz. b. l.: 274/300
Pécs, JPM, Ltsz.: 76.68.

Lam, Wilfredo (1902—)
104. Madarak
színes rézkarc és aquatinta, 270×195
j. j. l.: W. Lam
sz. b. l.: 53/56
SZM, Ltsz.: 70.46.L.

105. Kompozíció
színes rézkarc, 271×147
j. j. l.: W. Lam
sz. b. l.: IV/XXV.
Mezei Gábor tulajdona

287

Azok, akik ismerik Hetey Katalin és Konok Tamás művészetét, bizonyára ugy érzik, hogy hálás, könnyü szerepe van annak, aki bevezeti ezt a kiállitást. Valóban, hiszen mindketten, a mai kortárs müvészet európai élvonalát jelentik. Müvészetük sajátos és igen magas intellektuális tartalma, a szemlélőt értelmi és érzelmi kapcsolatba sodorja a müvekkel. Látszólag ugy érezheti, képzelheti az, aki Hetey Katalin szobrászatával és Konok Tamás festészetével találkozik, hogy müveik méltatása érdekes, izgalmas álomfejtés, mert ez a vizuális muzsika szól, csak le kell jegyezni.

Elmélyedve mélyebben, müvészetük gondolati rétegeiben - Hetey Katalin organikus térformáiban, a részekre bomló egész, dinamikus osztódásában vagy Konok Tamás architektonikus, képi tereiben és vonalstrukturáiban - mégis elbizonytalanodik a méltató szó. Nehéz ugyanis megközeliteni szavakkal, a müvek kisugárzó erejét, szellemiségét.

Jól esö érzés, hogy két ilyen kiváló képzőmüvész, akiket a legnevezetesebb gyüjtemények és a legjobb galériák tartanak számon, akiknek Párizs és Zürich is alkotó otthona - - hüséggel tér meg hazai környezetébe és öröm számukra, hogy itthon is otthon vannak. Különös örömmel és tisztelettel üdvözöljük itt Miskolcon őket, hiszen Hetey Katalin szülővárosába hozta el müveit.

Hetey Katalin Miskolcon született, a Képzőmüvészeti Főiskolát Budapesten végezte, festőnek indult, majd a Képzőmüvészeti Gimnáziumban tanitott. Olaszországi tanul-

289/B

mányutja után Párizsban telepedett le, majd egyéves amerikai ösztöndij következett. Visszatért Párizsba és végleg a szobrászatot választotta hivatásának.

Müvészetét kutató, kisérletező elmélyülés jellemzi és szobrászatában ott van a XX. század két nagy meghatározó vonása: a TERMÉSZET kutatása, megismerése, valamint a TECHNIKA, TECHNOLÓGIA magasztalása. A természeti formák és az alkotott, szerkesztett müvi formák harmonikus szintézise jellemző Hetey Katalin müvészetére. Gondolkodásának természettudományos logikájára vall az "egész" és a "részek" összefüggésének vissza-visszatérő vizsgálata, a részekre-bontás, vagy lebomlás folyamatának megragadása.

Szobrászata szervesen kötődik az európai müvészet nagy vonulatához, akár Brancusi, Bill vagy Arp szerkesztett pálsztikai törekvéseire, akár Moore organikus formálására gondolunk. Különös sajátossága azonban az a törvényszerü rendezés, ahogy a részletformák kötődnek a maghatározó egészhez, ahogy a belső forma kivetül a külső formára.

Nem is tudnánk szebben megfogalmazni, mint ahogy egy korábbi kiállitásának ajánló soraiban maga Hetey Katalin tette, mikor költőien igy jellemezte ezt a belső rendet:

> "Dialogus keletkezik a szobor része és egésze, a forma és a tér között. És remélhetően párbeszéd alakul a mü és a néző között is..... A szobor igy, mint egy "változó objektum" a kéz és a tudat játékszere lesz".

De miként a dialogus feltétele a tiszta szép beszéd, ugy fontos a szobrászatban is a mivesen csiszolt nyelv, a formai tökéletesség, a kifejezés pontossága. A gondolati tartalma, mondanivalója mellett ez a technikai tökéletesség, mivesség is sajátos értéke Hetey Katalin szobrászatának. Gondolatai kiváló anyagokat, acélt, bronzot, plexit kivánnak és a kivitel tökéletes, ipari perfektségét. Müvészi munkásságában létrejön egy jellegzetesen huszadikszázadi kapcsolat: a koncepcionális, gondolati teremtés személyessége után a megvalósitás ipari szervezettsége, a high technológia, minden üzemi feltételével, gépeivel és szakmunkásaival. Igy vált végül a győri Mezőgépgyár, lelkes technikusaival, Hetey Katalin europai rangu müvészetének méltó mühelyévé.

Konok Tamás Budapesten született, de Győrt tekinti igazi szülőhazájának, mert oda köti gyermekkora és ifjukora, a zenei tanulmányok a Győri Zenemüvészeti Konzervatoriumban, és Győrhöz kapcsolják az első festszeti studiumok. A Képzőmüvészeti Főiskolán tanult, Bernáth Aurél, Berény Róbert és Barcsay Jenő növendékeként.

Mikor a Derkovits-ösztöndij által megnyilik számára az európai kitekintés és Párizs - itthoni mestereinek nyomában és inditásával, visszatalál a modern müvészet klaszszikus mérföldköveihez. Malvics és Mondrion, Liszickij és Moholy-Nagy konstruktiv müvészete az a közeg, melyben Konok Tamás festészete kibontakozott. Talán Önök is lát-

289/2

ták a TV-ben a Studio utolós müsorát, melyben a beseli művészeti vásár kapcsán ez egyik ismert svájci galeria tulajdonosa a modern művészet lényegéről és a müvek kisugárzásáról szólt, arról, hogy a müvek megváltoztatnak minket, mert viszonyulni kényszeritenek bennünket, szólnak hozzánk és válaszolnunk kell. Konok Tamás festészete is ilyen. Távoli elvontságában is annyira konkrét, mint az architektura. Terek, sikok és vonalstrukturák, de végül is bennünk válnak ezek a nagyszerü partiturák muzsikává. Félve mondom ki a hasonlatot, mert kissé a riporterek rögtönzéséhez hasonlit, de valami olyasmi történik, mint mikor a csodálatos napelemes elektronikus müszer a napenergiától müködni kezd. Logika és érzelem fantasztikus koncentrátumai ezek a képek.

Nostanában, mikor egyre többet szólnak a modernizmus tévedéséről, és egyáltalán az egész XX-i dinamikus, világot rengető változásról - ugy tünik, hogy a kor elvesztette önbizalmát. Amilyen biztos öntudattal haladt a század derekán, olyannyira polarizálódott napjainkra a művészet is. A naturalizmus ujraéledése és a fenntartás nélküli historizálódás megjelenése, de ugyanakkor a modernizmus induló szakaszának megerősödött népszerüsége jelzik ezt a bizonytalanságot.

Konok Tamás festészetének nagyszerü értékei mellett a következetes erkölcsiség az amit meg kell éreznünk, akárcsak Hetey Katalin művészetében. Hüség a XX. századhoz, a megismert igazság megvallása.

283/E

Müvei is olyan tiszták, korrektek, következetesek, mint ahogy egyik előadásában vallott magáról az "alkotás"-ról, mikor a KONCEPCIÓ - KONSTRUKCIÓ - PERFEKCIÓ hármas folyamatáról szólt.

És valóban ezt érezzük Konok Tamás képeiben:

- A gondolat tiszta etikáját, a szerkesztés biztos logikáját és a kivitel mesterségbeli tökélyét.

Kérem engedjék meg, hogy mint épitész, talán kissé avatatlanul is értelmezni, értékelni probáltam Hetey Katalin és Konok Tamás munkásságát, de ugy érzem ritka nevezetes alkalom ez a mai, mikor két ilyen kiváló müvész munkásságával találkozhatunk. Köszönetet mondunk nékik és a Herman Ottó Muzeumnak ezért a kiállitásért.

Hotey Miklos
megyitóbeszéde
Herman O. Múzeum Miskolc.

Nybrogatan 69 114 40 Stockholm
Tel. 08-61 13 65/61 50 65
Tisd.—Fred. 12.00—17.30
Lörd. 12.00—16.00
Sönd. 13.00—16.00
Månd. stängt

Välkommen till Vernissage
Lördag den 7 september 1985
Kl. 14—17

GALERIE
KONSTRUKTIV
TENDENS
THE ART OF OUR CENTURY

THOMAS KONOK
Målningar

Konstnären kommer att närvara

292

GALERIE KONSTRUKTIV TENDENS
THE ART OF OUR CENTURY

SVENSKA DAGBLADET samedi le 14 septembre 1985
Écrit par Cecilia Stam

L'image mondiale des années quatrevingts et
des surfaces sur des surfaces ~~sur des surfaces~~

L'hongrois Thomas Konok expose des peintures d'acryl à Konstruktiv Tendens. Elles sont pures dans une manière classique. Elles sont diciplinées et pleines d'harmonie. L'artisana est parfait. Les peintures sont construites en trois couches. Le fond est une espace infinie (citat d'une programme de l'artist). Des surfaces plus petits geometriques sont peint la dessus, de temps en temps en formes condensées.

La dessus y-a t'il un réseau fin des linies immaterielles, étroites ou tendues, qui cré des movements et des directions. L'equilibre par l'assymetri. De l'ordre geometrique, mais avec du "champs de jeu" pour la connaissance intuitif.

L'attitude de Konok est mysterieuse et prétentieuse -comme par example Malewitj et Mondrian. Il cherche "une harmonie des pensées". L'art doit etre liberé de l'histoire en desordre. Est-ce que c'est vraiment possible? La conciance formal très forte dans les images de Konok peuvent des fois donner un "croc-en-jambe" à l'humanité. Le mieu a mon avie, c'est lorsqu'il pousse a l'extrême, comme dans les peintures très petits encadrés dans des boites sur den plaques peints.

Des surfaces sur des surfaces sur des surfaces dans des espaces, des effets d'ombre. Il s'agit des dimensions. Dans quelques traveaux plus grands, moins compliqués en question de forme, une petite figure rouge non présumé peut surgir dans une surface bleu profond, et donner un tone chaud même romantique. Un danger avec l'art constructif est le risque d'un anonymité programmatique. Il peut devenir grincheux par loyalitée ou le pire, comme disait le maître Olle Baertling, "de l'artisana".

Les peintures de Thomas Konok sont même sans beaucoup de temperament, très beaux et representent bien le genre d'art, qui dans le moments le heureux fonctionne comme un bain purifiant pour lex yeux.

Nybrogatan 69 114 40 Stockholm
Tel. 08-611365, 615065
Tisd.-Fred. 12.00-18.00
Lörd. 12.00-16.00
Sönd. 13.00-16.00
Månd. stängt

SVENSKA DAGBLADET

16 (12) kultur

SVENSKA DAGBLADET Lördagen den 14 september 1985

Kulturchef: Ingmar Björkstén, tel. 13 51 83
Redaktionssekreterare: Bo Löfvendahl, tel. 13 56 16

Åttiotalistisk världsbild och ytor på ytor på ytor

PÅ ARONOWITSCH visar *Niklas Anderberg* sex nya, stora målningar på duk och några mindre på papper. Som tidigare arbetar han företrädesvis med stora, abstrakt "mönstrade" fält, vilka ställs mot varandra, så att det i mitten — de är ofta tre — blir tyngdpunkt. Det är väl avvägda, koloristiskt svala och en aning torra kompositioner. Dominerar gör svart (som konstnären "tecknar" med), grått och vitt. Andra färger kan vara giftiga och isande, som kallt grönt och gult; bara sällan höjs temperaturen. I vissa bilder antyds en yttre verklighet, som trädstammar eller fönster. Det är starkt fragmentariserat och något dystert, och uppbyggt av exempelvis kantiga, med svart infattade skärvformer — tecken på en åttiotalistisk världsuppfattning?

Bara ett par målningar är mer lättsinniga och röjer mer sinnlig målarglädje — de har också större poetiska kvaliteter än de övriga. Bland de mindre målningarna märks en, som består av tre horisontellt avdelade fält nervöst bemålade i grått, gult och svart, som ett träsk av gyttja eller kvicksand. Man kan här komma att tänka på Anselm Kiefers stora, germanska åkermålningar. Niklas Anderberg är förvisso mycket nordisk med sitt återhållsamma och lyriska förhållande till naturen, men i hans behärskning skymtar, som sagt, något annat...

◇

DÅ PER ÖLUND tillsammans med en annan ung konstnär för ett par år sedan begick en "totalinstallation" på ett galleri i Stockholm väckte den puerila perversiteten farhågor. Nu, när han ställer ut på *PM*, har han skärpt sig. Om än ymnig i omfånget (118 verk!) är det en sammanhållen och gripbar presentation. Där finns några skulpturer eller objekt, som förvisso knappast är originella i sin art (som en bemålad, uppstoppad fågel ombunden av en skär snodd, glas- och porslinsskärvor lagda i mönster på golvet). Men installationen i ett hörn, betitlad "Den blinda gråsparvens öde" med en död fågel liggande på en renfäll bland allsköns sopor under ett risknippe, har en äkta, naiv innerlighet. Serien "Life on Mars? Love on March?" skildrar flödande och flyhänt målat mänskliga, och inte minst erotiska, relationer på ett burleskt, tragikomiskt sätt.

Utställningen domineras av en stor mängd små bilder i alla upptänkliga tekniker (måleri, collage, textil o. s. v.) och med alla upptänkliga motiv. En del är rent abstrakta och emblematiska eller totemistiska. Det är koloristiskt raffinerade och delikata små personliga halvhemligheter, utan någon uppenbar röd tråd. Men där finns charm, och leklynne och utställningen vittnar om en begåvning, som kanske skulle må väl av att hållas i stramare tyglar?

◇

DEN UNGERSKFÖDDE *Tamás Konok* ställer ut akrylmålningar på *Konstruktiv Tendens*. De är klassiskt renläriga, disciplinerade och harmoniska. Hantverket är perfekt. Målningarna är uppbyggda genom tre skikt. Grunden är ett "oändligt" rum (för att citera en programförklaring av konstnären). På den målas på mindre ytor geometriska, hår och var förtätade, större former. Därpå ligger ett tunt nätverk av raka eller lätt böjda, "immateriella" linjer, vilka skapar rörelse och riktningar. Jämvikt genom asymmetri. Geometrisk ordning men med spelrum för det intuitiva kännandet.

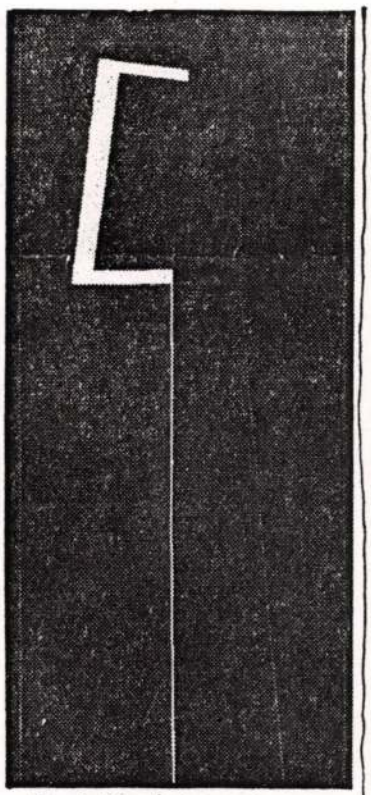

Tamás Konok: Fekete graphidion. 1981.

Konoks attityd är mystisk och anspråksfull — likt t. ex. Malevitjs och Mondrians. Han åstundar en "tankegångarnas harmoni". Konsten skall vara frigjord från den stökiga historien. (Kan den verkligen vara det?) Den starka formala medvetenheten i Konoks bilder kan ibland sätta krokben för det humana. Bäst är han, enligt min mening, när han går till ytterligheter, som i de mycket små bilderna, monterade på målade plattor på ett annat målat underlag i lådliknande inramningar. Ytor på ytor på ytor i rum, och med skuggeffekter: då handlar det om dimensioner. I några större, formalt mindre komplicerade arbeten kan en oförmodad röd liten figuration dyka upp i en djupt blå yta, och tonläget blir varmt och t. o. m. romantiskt. En fara med den konstruktiva konsten kan annars vara en programmatisk anonymitet. Så kan den bli rätthågat gnetig eller i värsta fall, som mästaren Olle Baertling har uttryckt det, "Konsthantverk".

Tamaś Konoks bilder är, om än litet temperamentslösa, mycket vackra och företräder utmärkt väl den konst som i lyckligaste fall kan fungera som reningsbad för ögonen.

Cecilia Stam

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

GRAFIKAI GYŰJTEMÉNY

Budapest, Hősök tere

ÚJ SZERZEMÉNYEK 1978–1988

grafikai kiállítás
1988. május 27–szeptember 11.

Ára: 15,– Ft

A kiállítást rendezte és az ismertetőt írta: Gerszi Teréz és Geskó Judit

A Szépművészeti Múzeum – más múzeumokhoz hasonlóan – időről-időre számot ad gyűjtőtevékenységéről egy-egy újszerzeményi kiállítás keretében. A grafikai osztály 1945–51 közötti gyarapodásának javát mutatta be az 1951 és 1955-ben – két részletben – rendezett tárlaton, amelyen még magyar alkotások is szerepeltek, mivel 1956-ig a hazai művészet is múzeumunk gyűjtőkörébe tartozott. Abban az időszakban a múzeum- és gyűjteményközi rendezések kapcsán a Szépművészeti Múzeum főként nagyobb gyűjtemények, illetve gyűjteményrészek átvételével gazdagodott. Így a grafikai osztály is a Fővárosi Képtártól és a Képzőművészeti Főiskolától kapott művek, továbbá vásárlások és ajándékozások révén tett szert 712 rajzra és 1051 metszetre viszonylag rövid idő alatt. Időközben a magyar anyag a Nemzeti Galériába került, és ennek tulajdonítható, hogy az 1975-ös, 30 év újszerzeményeinek javát bemutató tárlat katalógusában szerényebb gyarapodásról – 546 rajzról és 2700 metszetről – számolhattunk be. Az utolsó tíz év 603 új rajza, 658 metszete és 42, metszeteket tartalmazó albuma a gyűjtőtevékenység megélénküléséről tanúskodik, ezért is vált aktuálissá az 1978 óta szerzeményezett művekből válogatott mostani bemutató.

A csak hazai vásárlásra szorítkozó gyarapítási lehetőség miatt azonban az utolsó évtizedben sem válhatott valóra egy nagyszabású, céltudatosan a hiányok pótlására koncentráló gyűjtési koncepció érvényesítése. Be kellett érnünk a magánosok által felajánlott vagy a Bizományi Áruház Vállalat üzleteiben esetlegesen felbukkanó művek megvásárolásával. A vásárolt rajzok száma 129, a metszeteké 357, amely számok jelzik, hogy a gyarapodás nagyobbik fele ajándékozás eredménye. Az ajándékok nagy része XX. századi alkotás, amely örvendetes gazdagodást jelentett gyengén képviselt kortárs művészeti anyagunkban. A XX. századi művészettel kapcsolatos múzeumi gyűjtéspolitika több, mint fél évszázados hiányosságát nagyon nehéz ma már valamennyire jóvátenni. Az első világháborút követő gazdasági nehézségek megbénították a céltudatos szerzeményezést, amely korábban a külföldön eszközölt vásárlások révén lehetséges volt. Az 1940- és 50-es évek különböző, de a modern művészet megítélésében rokon művészetpolitikája is gátolta a XX. századi művek átgondolt, folyamatos gyűjtését. Kétségtelen azonban, hogy a múzeumon belül is késett annak a felismerése, mennyire tarthatatlan a kortárs művészet gyűjtésének elhanyagolása. A grafikai osztály egykori munkatársa, Passuth Krisztina érdeme, hogy egyéni érdeklődésétől sarkallva az 1960-as évek végén

Kat. 20

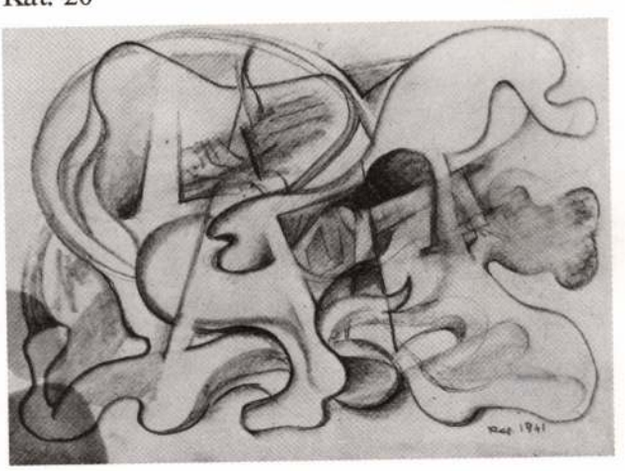

Kat. 134

elkezdte a XX. századi művek gyűjtését. Csekély anyagi eszközzel és ajándékozások megszervezésével alakította ki azt a modern gyűjteményi magot, amely főként az utóbbi négy-öt évben indult erőteljesebb fejlődésnek a kedvezőbb körülmények és Geskó Judit kollégám lelkes munkája következtében. Jelenleg a múzeum modern gyűjteményeinek fejlesztését a Művelődési Minisztérium anyagilag és erkölcsileg egyaránt támogatja. Az elmúlt években konkrét vásárlási terveinket azért realizálhattuk, mivel Köpeczi Béla művelődési miniszter komoly összegeket utaltatott át a miniszteri külön keretből, amelyért ezúton is köszönetet mondunk. Elismerés és hála illeti a Közgyűjteményi Főosztály vezetőjét, Villangó Istvánt és a Múzeumi Osztály vezetőjét, Selmeczi Lászlót, valamint Egri Máriát, az osztály főelőadóját a gyűjteményfejlesztés érdekében tett erőfeszítések megértő támogatásáért és az anyagi kötelezettségek vállalásáért. A vásárlások mellett az ajándékozások nagy száma gazdagítja a régi és modern gyűjteményrészek rajz- és metszetanyagát. Számbelileg Kemény Zoltánnétól származik a legnagyobb ajándék, mivel férje 335 rajzát adta át a grafikai osztálynak. Néhány remekmű került a múzeum birtokába Véghelyi Péter orvosprofesszor és felesége hagyatéka révén, amelyet az általuk kezdeményezett XX. századi Alapítvány ajándékaként kaptunk meg. Több alkalommal értékes kortárs alkotások egész sorát ajándékozta a grafikai osztálynak Schlégl István Zürichben élő művészettörténész. A kapcsolatok ápolása eredményeként sok magyar származású és külföldi művész gazdagította saját műveivel gyűjteményünket, amelyekért ismételten köszönetünket fejezzük ki. A nagylelkű adományozók hosszú névsora bizonyítja, hogy a múzeum ügy nemcsak érdekli az embereket, de sokan vannak, akik hajlandók ezért áldozatot is hozni. A elkövetkezendő évek gazdasági nehézségei miatt a múzeum fokozottabb mértékben rá lesz utalva a művészetért, a múzeum ügyért lelkesedő emberek támogatására. Ez a kiállítás is jelzi, hogy az egyéni kezdeményezések és a társadalmi támogatás találkozásából jelentős eredmények születhetnek.

Gerszi Teréz

Az adományozók névsora

Abrakovits János (Barcelona)
Austerlitz, Victor F. (Miami Beach, Florida)
Basset, Klaus és Anneliese (Oslip)
Bäckström, Holger (Lund)
Biedermann Miklósné
Buda János (Toronto)
Budapest I. kerületi Tanácsa
Cukermanos, Eugenijus
Doráti Antal (Bern)
Fajó János
Feszt László (Kolozsvár)
Field, Saul (Kanada)
Fischer György
Fishwick, Clifford (Exeter)
Forrestall, Tom (Toronto)
Frank Magda (Limours)
Gertler Tibor (Párizs)
Geskó Judit
Giuliani, Giuliano (Bologna)
Goodwin, Arthur (Exeter)
Gögös Ferenc (Huissen)
Grandi, Lovis (Bologna)
Guttuso, Renato (Róma)
Györy Eszter (New York)
Hajdu, Etienne (Párizs)
Hansen, Eric (Malmö)
Hervé, Lucien (Párizs)
Hitzinger, Etienne (Montreal)
Hodonyi Magdolna (Weimar)
Hubbard, Eleanor (Vineyard Haven, Mass.)
Jankó Dénes és felesége
Jankovič, Josef (Pozsony)
Joshikawa, Shizuko (Unterengstringen)
Kadar, Joseph (Párizs)
Kammerer-Luka, G.F. (Belfort)
Karginov, German
Kemény Zoltánné (Zürich)
Kepes György (Cambridge, Mass.)
Klempa György
Kolos-Vary Sigismund (Boulogne-Billancourt)
Konok Tamás (Párizs)
Köpeczi Béla
Kulturális Minisztérium
Laczinsky, Marek (Exeter)
Lándori Éva (Montreal)
Ljunberg, Bo (Lund)
Oelmacher Anna
Martin, John (Santa Barbara)
Massart, Cecile (Brüsszel)
Mattei, Luigi E. (Bologna)
Mattis-Teutsch Waldemar (Brassó)
Megyik János (Bécs)
Merényi Ferenc
Metsämäki, Markku (Helsinki)
Modersohn, Christian (Fischerhude)
Mohr, Manfred (Pforzheim)
Molnár Vera (Párizs)
Murányi Ferenc
Nádasdy János (Hannover)
Passuth Krisztina (Párizs)
Paszternák Vilmos (Jackson Heights, N. Y.)
Perneczky Géza (Köln)
Pető Antal
Petheő Béla (St. Cloud, Minnesota)
Philips, Tom (London)
Rábai Ridovics Ferenc
Richards, Alan (Exeter)
Richards, Louise, S. (Cleveland)
Ridell, Torsten (Párizs)
Roseman, Stanley (USA)
Ruiz de Eguino, Inaki Moreno (Irun)
Schlégl István (Zürich)
Segan, Kenneth (Seattle, Washington)
Silva, Viera da (Párizs)
Snow, Michael (Exeter)
Szalay Lajos (New York)
Szilágyi János György
Tom Ágoston (Hamburg)
Triznya Mátyás (Róma)
Véghelyi Péter
Zentrum für Kunstausstellung, Berlin

Kat. 15

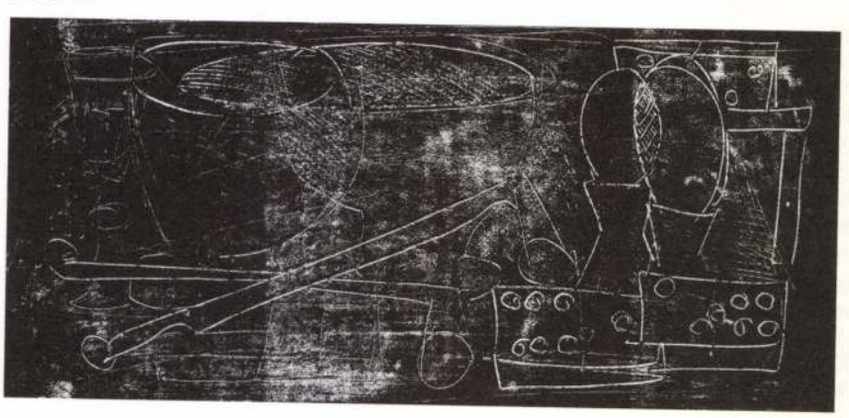

Kat. 29

Albani, Francesco (Bologna 1578 – 1660 Bologna)
1. Az Erő allegóriája
Vörös és kevés fehér kréta, 345x280 mm. K.87.17

Alt, Rudolf (Bécs 1812 – 1905 Bécs)
2. Lidwinia Alt arcképe, 1832–34
Vízfestmény, 160x108 mm. K.80.17

Aman-Jean, Edmond (Chevry-Cossigny 1860 – 1935 Párizs)
3. Fürdőző nő. Jelezve
Pasztell, 450x380 mm. K.80.14

Annyenkov, Jurij (Petropavlovszk 1889 – 1974 Párizs)
4. Alexandr Blok „Tizenkettő" c. verseskötetének illusztrációi, Pétervár 1918. Linóleummetszet. Gf. 495

Arrak, Jüri (Tallin 1936–)
5. Lépők. Jelezve, 1971
Színes linóleummetszet, 318x468 mm. L.85.51
6. Szituáció. Jelezve, 1971
Színes linóleummetszet, 342x475 mm. L.85.52
7. Jelenet II. Jelezve, 1980
Litográfia, 330x440 mm. L.87.83

Augustin, Edgar (Recklinghausen 1936–)
8. Térdelő alak. Jelezve, 1980
Collage, toll, fekete és barna tinta, 230x240 mm. K.83.24
9. Guggoló alak. Jelezve, 1980
Collage, toll, fekete és barna tinta, 233x240 mm. K.83.25

Azelt, Johann (Nürnberg 1654 – ?)
10. Róma látképe
Rézmetszet, rézkarc, 300x374 mm. L.87.75

Bella, Stefano della (Firenze 1610 – 1664 Firenze)
11. Raccolta di varii capricii c. sorozat 4. lapja, 1644
Rézkarc, 233x175 mm. L.86.34
12. Raccolta di varii capricii c. sorozat 11. lapja
Rézkarc, 232x176 mm. L.86.41
13. Raccolta di varii capricii c. sorozat 13. lapja
Rézkarc, 153x247 mm. L.86.43

Brand, Friedrich August (?) (Bécs 1735 – 1805 Bécs)
14. Sziklás táj folyóval
Ecset, barna tinta, 488x612 mm. K.83.9
(Gerszi Teréz meghatározása)

Braque, Georges (Argenteuil-sur-Seine 1882 – 1963 Párizs)
15. Kompozíció, 1950-es évek
Monotypia, 200x450 mm. L.86.94

Breenbergh, Bartholomäus (Deventer 1599/1600 – 1659 Amszterdam)
16. Római romok, 1639
Rézkarc, 101x63 mm. L.86.56
17. Római falmaradvány, 1640
Rézkarc, 93x62 mm. L.86.57

Brown, Ford Madox (Calais 1821 – 1839 London)
18. Gyerekfej. Jelezve monogrammal, 1846
Fekete kréta, 153x120 mm. K.79.8

Burchartz, Max (1887–1961)
19. Illusztráció Dosztojevszkij „Ördögök" c. művéhez, 1919
Litográfia, 214x183 mm. L.86.95.

Calvaert, Denys (Antwerpen 1540 – 1619 Bologna)
20. Madonna a gyermek Jézussal, Keresztelő Szent Jánossal és Erzsébettel
Vörös kréta, 360x289 mm. K.83.8
(Gerszi Teréz meghatározása)

Carolus, Louis Antoine (Antwerpen 1814 – 1865 Antwerpen)
21. Zenélő társaság. Jelezve
Vízfestmény, 208x184 mm. K.87.22

Chagall, Marc (Vityebszk 1887 – 1985 Saint-Paul-de-Vence)
22. Nő furulyával. Jelzett, 1957
Jacques Lassaigne „Chagall" c. litografált könyvének egy lapja
Színes litográfia, 225x380 mm. L.87.12
22/a. Jacques Lassaigne „Chagall" c. litografált könyve
Maeght Éditeur, Párizs 1957. G 654
A színes litográfiák a Mourlot-fivérek műhelyében készültek.
A XX. századi Alapítvány ajándéka Dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből

Challe, Charles Michel-Ange (Párizs 1718 – 1778 Párizs)
23. Római romok. Jelezve, 1746
Fekete és fehér kréta kék papíron, 288x467 mm. K.84.5
24. Római romok. Jelezve, 1743
Fekete és fehér kréta kék papíron, 288x432 mm. K.84.6

Cham / tkp. Amédée Ch. Noé (Párizs 1819 – 1879 Párizs)
25. Sss! ... sss ... ma éjjel megváltozott a szél iránya ... A szélkakasok mind megfordultak!
Litográfia, 248x357 mm. L.87.59
26. A régi politikai, pénzügyi és szociális rendszereket újra összeszerelik, megfoltozzák és újratalpalják
Litográfia, 357x248 mm. L.87.62
27. – Nézd csak, kisfiam, ez az új istenség!
– Ő mentett meg bennünket a zűrzavartól, anyám?
– Nem, ő újabb zűrzavarba akar süllyeszteni minket!
Litográfia, 357x248 mm. L.87.61

Chillida, Eduardo (San Sebastian 1924 –)
28. Fekete-fehér kompozíció
Szitanyomat, 510x357 mm. L.86.111
Dr. Schlégl István ajándéka

Ciampelli, Agostino (Firenze 1565 – 1630 Róma)
29. Ifjú képmása
Fekete kréta kék papíron, 265x201 mm. K.83.27
(Czére Andrea meghatározása)

Calisch, Moritz (Amszterdam 1819 – 1870 Amszterdam)
30. Családi jelenet. Jelezve, 1831
Vízfestmény, 190x165 mm. K.87.15

Corinth, Lovis (Tapiau 1858 – 1925 Zandvoort)
31. Leány, 1920 k.
Litográfia, 200x140 mm. L.86.98
32–34. Wallenstein illusztrációk (F. Schiller „Wallenstein tábora" c. művéhez), 1923. Jelezve
Rézkarc pergamenen, 252x203 mm. L.82.3.6.8

Corneille, Pierre / tkp. Cornelis van Baverloo (Liège 1922 –)
35. Encre. Olajfestmény terve. Jelezve, 1955
Tusrajz, 238x320 mm. K.86.1
Lándori Éva ajándéka

Csáky József (Szeged 1888 – 1971 Párizs)
36. Két nőalak. Jelezve, 1946
Ceruza, 323x250 mm. K.78.4
37. Ölelkezők, 1949 k. Jelezve
Ceruza és fehér kréta okker színű papíron, 312x240 mm. K.78.3

Dalí, Salvador (Figueras 1904 –)
38–40. Illusztráció a Divina Commediához I–III. Jelezve
Színes litográfia, 330x263 mm. L.81.34–36
41. Sivatagi jelenet
Színes aquatinta, rézkarc, 750x555 mm. L.85.80

Danhauser, Josef (Bécs 1805 – 1845 Bécs)
42. Kolumbusz Kristóf hajósaival. Jelezve, 1832
Ceruza kék papíron, 235x300 mm. K.84.4

Delacroix, Eugène (Charenton-Saint-Maurice 1798 – 1863 Párizs)
43. Esküvői jelenet. Jelezve, 1826
Toll, barna tinta, 85x106 mm. K.86.33

Doucet, Jacques (Boulogne-sur-Seine 1924 –)

Kat. 2

Kat. 23

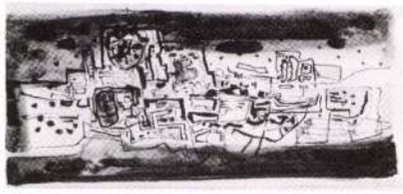

Kat. 35

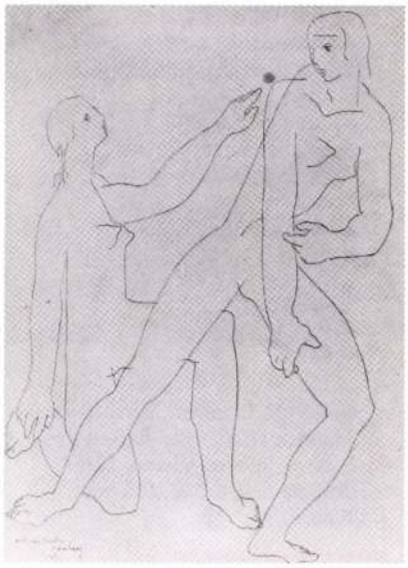

Kat. 36

44. Kompozíció. Jelezve
Collage, 270x210 mm. K.87.3

Dünckel, id. Wilhelm (Mannheim 1818 – 1880 Karlsruhe)
45. Szobabelső. Jelezve, 1861
Vízfestmény, 258x254 mm. K.85.7
A budapesti I. kerületi Tanács ajándéka

Frey, Johann Wilhelm (Radstatt 1830 – 1909 Bécs)
46. Kisvárosi utcarészlet. Jelezve
Vízfestmény, 172x235 mm. K.84.357
47. Régi városkapu házakkal. Jelezve
Vízfestmény, 172x236 mm. K.84.358

Gavarni, Paul (Párizs 1804 – 1866 Anteuil)
48. ... egy érzés indicativusát egészen infinitivusáig fokozzák
Litográfia, 342x266 mm. L.87.36
49. – Nőt alkottál? – Úgy érted egy nő alkotott téged.
Litográfia, 346x266 mm. L.87.34
50. Semmire sem vagy jó: légy művész
Litográfia, 348x268 mm. L.87.32

Gáyor Tibor (Rákospalota 1929 –)
51–52. Diagonális kereszt-demontázs I–II. 1973
Collage, 505x650 mm. L.86.21.23
53. Spirális radiálmontázs, 1973
Collage, 505x650 mm. L.86.22

Gudin, J. A. Théodor (Párizs 1802 – 1880 Boulogne-sur-Seine)
54. Vitorlás a tengeren. Jelezve, 1825
Vízfestmény, 147x258 mm. K.82.5

Guillain, ifj. Simon (Párizs 1618 – ?)
Annibale Carracci (Bologna 1560 – 1609 Róma) „Le arti di Bologna" c. rajzsorozatának lapjai után
55. Perecárus
Rézkarc, 270x163 mm. L.86.150
56. Sírásó
Rézkarc, 272x164 mm. L.86.148

Hajdu, Étienne (Torda 1907 –)
57. Kékszakáll hetedik felesége. Jelezve, 1978
Ecset, tus, 504x316 mm. K.78.6
A művész ajándéka
58. Magánhangzók dala, 1974
J. C. Mardrus egyiptomi nyelvből franciára történt fordításának felhasználásával készült album.
Gf. 459
A művész ajándéka

Hartung, Hans (Lipcse 1904–)
59. Kompozíció, 1965 után. Jelezve
Színes litográfia, 545x750 mm. L.87.9
A XX. századi Alapítvány ajándéka dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből

Hauser, Erich (Rietheim 1930 –)
60. Kompozíció, 1978
Rézkarc, sugár = 80 mm. L.80.142

Hetey Katalin (Miskolc 1924 –)
61. Felhalmozott erő. Jelezve, 1970
Hidegtű, ceruza, gouache, 410x345 mm. K.83.15

Höchle, Johann Nepomuk (München 1790 – 1835 Bécs)
62. Lovasok szabadban. Jelezve
Vízfestmény, 223x300 mm. K.79.9

Infante, Francisco (Moszkva 1943 –)
63. Gesztusjátékok, 1977
Fotó, 495x527 mm. L.81.9
Ajándék
64. Tükröződés, 1978
Fotó, 495x590 mm. L.81.10
Ajándék

Jacobsen, Robert (Koppenhága 1912 –)
65. Kompozíció. Jelezve
Színes szitanyomat, 640x490 mm. L.82.20

Jankilevszkij, Vlagyimir (Moszkva 1938 –)
66. Aphrodite szerkezete I–II. Jelezve, 1962
Tus, 544x360 mm. K.87.37–38
67. Az érzések anatómiája. Jelezve monogrammal, 1972
Rézkarc, 292x250 mm. L.87.124
68. Sodoma és Gomora II. Jelezve monogrammal, 1978
Rézkarc, 295x338 mm. L.87.123
69. Város-maszkok. Jelezve, 1972
Rézkarc, 246x302 mm. L.87.125

Jankovič, Josef (Pozsony 1937 –)
70. Egy alak négyzetté alakulása, 1984
Színes szitanyomat, 650x483 mm. L.86.84

Kandinszkij, Vaszilij (Moszkva 1866 – 1944 Neuilly-sur-Seine)
71. Klänge (Csengések), 1913
R. Piper and Co. Verlag, München.
Az album 12 színes és 44 fekete-fehér fametszetet tartalmaz
Szignált, számozott (№ 160) példány.
Gf. 496
Dr. Reuter Camillo gyűjteményéből

Kemény Zoltán (Banica 1907 – 1965 Zürich)
72. Szögelt vas, 1958
Ceruza, toll, tus, 192x188 mm. K.84.149
73. Struktúrák születése, 1959
Ceruza, színes ceruza, 138x212 mm. K.84.148
74. Hit-hite, 1959
Ceruza, 259x133 mm. K.84.207
75. Vázlat (La Cêne № 2), 1961
Fekete és vörös kréta, 300x437 mm. K.84.45
76–77. Vázlatok 1–2, 1960
Ceruza, 189x263, 202x225 mm. K.84.238–239

Kepes György (Selyp 1906 –)
78. Mozgó természet I.
Fotogramm, 505x405 mm. K.82.28
79. Altatódal
Fotogramm, 506x405 mm. K.82.30
80. Olvadó vonalak, 1982
Fotófestmény, 505x407 mm. K.83.4
A művész ajándékai

Kokoschka, Oskar (Pöchlarn 1886 – 1980 Villeneuve)

81. Penthesilea szétmarcangolja Achillest, 1971. Jelezve
Rézkarc, 202x297 mm. L.86.116
Dr. Schlégl István ajándéka
82. Békák, 1979. Jelezve
Hidegtű, 258x200 mm. L.87.126
A XX. századi Alapítvány ajándéka
Dr. Schlégl István gyűjteményéből

Konok Tamás (Budapest 1930 –)

83. Koordinált fehérek. Jelezve, 1977
Grafit, tempera, 500x340 mm.
K.87.23
84. Sárga akcentus. Jelezve, 1982
Színes szitanyomat, 400x650 mm.
L.87.28

Küsel, Matthäus (Augsburg 1629 – 1681 Augsburg)
Lodovico Burnacini (Bécs 1636 – 1707 Bécs) után

85–87. Az „Il pomo d'oro" c. operaelőadás illusztrációja, 1667
Rézmetszet, 252x403 mm. L.79.5, L.79.13, L.79.14

Lacoste, Robert (Franciaország)

88. Kompozíció. Jelezve, 1967
Fekete kréta, 275x270 mm. K.87.9

Lake, Suzy (Kanada)

89. Painter and Painter. Jelezve, 1976
Színes szitanyomat, 656x550 mm.
L.85.47

Lam, Wifredo (Sagua la Grande 1902 – 1982 Párizs)

90. Denevérek
Színes rézkarc, 271x147 mm. L.85.57

Laurencin, Marie (Párizs 1885 – 1956 Párizs)

91. Fiatal leány arcképe. Jelezve
Vízfestmény, 415x340 mm. K.78.5
Jankó Dénes és felesége ajándéka

Leis, Malle (Viljandi 1940 –)

92. Virágok XX, 1974
Színes szitanyomat, 638x613 mm.
L.85.54

Léger, Fernand (Argentan 1881 – 1955 Gif-sur-Yette)

93. Az olvasmány, 1924/53
Színes litográfia, 546x696 mm.
L.85.78

Leyden, Lucas van (Leiden 1494 – 1533 Leiden)

94. Salamon bálványimádása
Rézmetszet, 168x128 mm. L.84.5
95. Kiűzetés
Rézmetszet, 163x116 mm. L.84.4

Luther, Adolf (Krehfeld 1912 –)

96. Kompozíció. Jelezve, 1975
Szitanyomat, 480x480 mm. L.80.143

Mácza János (Alsókrabóc 1893 – 1974 Moszkva)

97. Színpadi kompozíciók, 1922. Jelezve
Színes ceruza, 210x116 mm. K.86.11

Maillol, Aristide (Banyuls-sur-Mer 1861 – 1944 Marly-le-Roy)

98. Női akt, 1910 k. Jelezve és Rippl-Rónai Józsefnek dedikálva
A hátoldalon litografált női akt
Fekete kréta, szén, 220x264 mm.
K.87.20
A XX. századi Alapítvány ajándéka
Dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből

Mark Anna (Budapest 1928 –)

99. Kompozíció
Színes szerigráfia, 152x149 mm.
L.85.95
Album része. Készült a gennevilliers-i Galerie Municipale Edouard Manet „Le livre d'heures aujourd'hui" c. kiállítása alkalmából. № 337

Matta, Roberto (Chiloe 1911 –)

100–101. Kompozíció I., IV., 1968. Jelezve
A „Morphèmes" c. albumból
Színes rézkarc, 208x138 mm.
L.85.58.61

Maurer Dóra (Budapest 1937 –)

102. Painting till Exhaustion of the Drypoint
Ed. III/8. Jelezve, 1979
Hidegtűnyomatok vászonra ragasztva, 1000x700 mm, L.87.5

Máttis-Teutsch János (Brassó 1884 – 1960 Brassó)

103–104. Kompozíció 1–2. 1918–20.
Jelezve monogrammal
Linóleummetszet, 333x233 mm.
L.81.13.17

Megyik János (Szolnok 1938 –)

105. Kompozíció. Jelezve, 1963
Ceruza, 236x320 mm. K.86.28

Miró, Joan (Montroig 1893 – 1983 Palma de Mallorca)

106. Vándormadár, 1941. Jelezve a hátoldalon ceruzával
Gouache, heliogravure, 430x358 mm.
K.87.18
107. Korai ébredés, 1941. Jelezve a hátoldalon ceruzával
Gouache, heliogravure, 428x353 mm.
K.87.19
A XX. századi Alapítvány ajándéka
Dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből
108. Kompozíció, 1960-as évek
Aquatinta, fedőfesték, 455x348 mm.
L.86.90
109. Kompozíció, 1960-as évek
Aquatinta, fedőfesték, 455x350 mm.
L.85.79

Modersohn, Otto (Soest 1865 – 1943 Rotenburg)

110. Tájvázlat
Vörös és fekete kréta, 162x244 mm.
K.81.20
Christian Modersohn ajándéka

Modigliani, Amedeo (Livorno 1884 – 1920 Párizs)

111. Karinthy Ada arcképe. Jelezve, 1912
Ceruza, 215x155 mm. K.79.3

Kat. 43

Kat. 44

Kat. 47

Kat. 57

Kat. 54

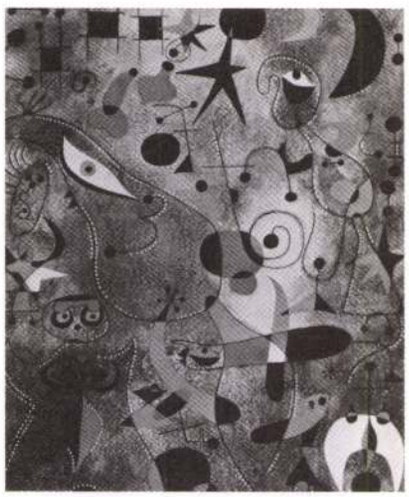

Kat. 106

Kat. 122

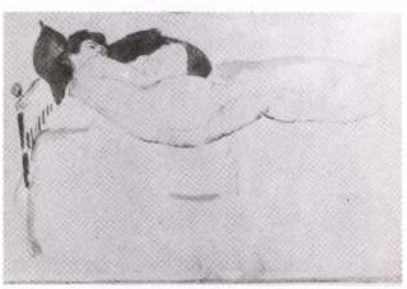

Kat. 125

Moholy-Nagy László (Bácsborsod 1895 – 1946 Chicago)
112. Ülő férfi. 1917 k.
Színes ceruza, 130x85 mm. K.80.12
113. Mosónő. 1917 k.
Színes ceruza, 130x85 mm. K.80.11
114–117. Galíciai jelenetek I–IV. 1917 k.
Ceruza, 130x85 mm. K.80.5–8

Molnár Vera (Budapest 1924 –)
118. Kompozíció: 392 Carrès-G. Jelezve, 1979
Computer-szitanyomat, 657x503 mm. L.83.6

Moore, Henry (Castleford 1898 – 1986 Much Hadham)
119. Szobortervek, 1949
Színes litográfia, 752x546 mm. L.87.10
A XX. századi Alapítvány ajándéka Dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből

Müller, Wilhelm (Harzgerode 1928 –)
120. Kompozíció, 1970 k.
Pasztell, tempera, dörzsölés, 670x514 mm. K.86.12
121. Játék az ezüstceruzával I–VIII.
Jelezve monogrammal, 1984. Album Ezüstvessző, 210x297 mm. K.86.19–26.

Nolde, Emil (Nolde 1867 – 1956 Seebüll)
122. Falusi táj. Jelezve, 1908
Gouache, 630x448 mm. K.83.12

Ozenfant, Amédée (St.-Quentin 1886 – 1966 Cannes)
123. Anya gyermekével
Litográfia, 640x490 mm. L.85.48

Pann, Abel (Kreslawka 1883 –)
124. Biblia, 1924–26
Litografált könyv, Jeruzsálem: É. n. Gf. 487

Pascin, Jules (Vidin 1885 – 1930 Párizs)
125. Női akt. Jelezve
Vízfestmény, 217x313 mm. K.87.21
A XX. századi Alapítvány ajándéka Dr. Véghelyi Péter és felesége gyűjteményéből

Pechstein, Max (Eckersbach 1881 – 1955 Berlin)
126. Néger fej
Fametszet, 114x129 mm. L.80.138
127. Vízparton, 1907
Fametszet, 114x212 mm. L.82.15

Penck, A. R. (szül. Ralf Winkler), (Drezda 1935 –)
128. Kompozíció I., 1976
Tempera, kréta, 422x593 mm. K.86.35
129. Kompozíció III., 1976
Tempera, ceruza, 422x593 mm. K.86.37

Perneczky Géza (Keszthely 1936 –)
130. Transcendental Mail Art. Jelzett, 1987–88
Sorozat, dobozban. Vegyes technika, 300x215 mm. L.88.1–4
A művész ajándéka

Ridell, Torsten (Malmö 1946 –)
131. Vonalak kockaformába rendeződése. Jelezve, 1981
Computer szitanyomat, 498x498 mm. L.83.9/6

Rodcsenko, Alexandr (Szentpétervár 1891 – 1956 Moszkva)
132. Vonalkompozíció, 1919. Jelezve
Ceruza, 173x117 mm. K.87.1
Piros sapkás leány. Jelezve, 1939
Olaj, karton, 175x130 mm. K.85.14
134. Kompozíció. Jelezve, 1941
Ceruza, 138x193 mm. K.83.10
135. V. Majakovszkij: „Majakovszkij mosolyog, Majakovszkij kacag, Majakovszkij gúnyolódik" c. verseskötetének borítója és belső címoldala, színes linóleummetszet
Moszkva–Pétervár, 1923. G.652
136. Vlagyimir Majakovszkij, 1924
Fotó, 238x172 mm. FOTO 2
137. Nyikolaj Aszejev költő portréja, 1927
Fotó, 180x242 mm. FOTO 3
138. A művész anyja, 1924
Fotó, 266x187 mm. FOTO 4
139. Udvar fákkal, 1927
Fotó, 232x172 mm. FOTO 5
140. Udvar a Mjasznyickaja utcában, 1927
Fotó, 240x182 mm. FOTO 6
141. Üveg és fény II., 1928
Fotó, 236x194 mm. FOTO 7
142. Vlagyimir Majakovszkij ülő portréja, 1924
Fotó, 238x175 mm. FOTO 11

Romano, Giulio (Róma 1499 k. – 1546 Mantova) köre
143. Apolló és Diana
Toll, barna tinta lavírozva, 215x175 mm. K.87.13

Romolo, Enrico (Nápoly, működött 1842–81 között)
144. Gyászruhás nő. Jelezve, 1851
Vízfestmény, 282x230 mm. K.87.34
Tom Ágoston ajándéka

Rozsda Endre (Mohács 1913 –)
145. Könyöklő leány. Jelezve
Ceruza, 210x118 mm. K.85.16

Rugendas, id. Georg Philipp (Augsburg 1666 – 1742 Augsburg)
146. Lovas pandúrok. Jelezve, 1706
Toll, barna tinta, szürke és barna lavírozás, 247x170 mm. K.78.1

Saftleven, Cornelis (Gorkum 1607 – 1681 Rotterdam)
147. Fekvő kutya. Jelezve monogrammal, 1653
Ecset, szürke tinta, vörös kréta, 56x104 mm. K.82.6

Saftleven, Herman (Rotterdam 1609 – 1685 Utrecht)
148. Ülő leányka
Fekete kréta, barna tintával lavírozva, 148x138 mm. K.83.29
(Gerszi Teréz meghatározása)

Santi, Giuseppe (Bologna 1761 – 1825 Ferrara)

149. Herkules apotheózisa. Jelezve
Toll, barna tinta, vízfestmény,
147x149 mm. K.86.31

Scheuren, Caspar Johann (Aachen 1810 – 1887 Düsseldorf)

150. Harangozó szerzetes. Jelezve, 1863
Toll, szürke tinta, vízfestmény,
fedőfehér, 250x185 mm. K.85.6
Klempa György ajándéka

Sirani, Giovanni Andrea (Bologna 1610 – 1670 Bologna)

151. Madonna a gyermekkel
Fekete kréta, kék papíron,
235x172 mm. K.83.38

Soto, Jesús Rafael (Ciudad Bolivar 1923 –)

152. Kompozíció. Jelzett
Szitanyomat, 595x789 mm. L.82.10

Stohl, Michael (Bécs 1813 – 1881 Bécs)

153. Fiatal nő arcképe. Jelezve, 1877
Vízfestmény, 442x348 mm. K.84.359
V. F. Austerlitz ajándéka

Storer, Johann Christoph (Konstanz 1611 – 1671 Konstanz)

154. Bacchanália
Rézkarc, 198x267 mm. L.86.59

Székely Péter (Budapest 1923 –)

155. Karácsonyéj. Jelezve, 1972–73
Színes szitanyomat, 393x318 mm.
L.81.4

Székely Vera (Budapest 1919 –)

156. Massacre du Paraclet 1–2., 1976.
Jelzett
Vászon, 525x525 mm. Album része.
L.80.139

Sztyepanova, Varvara (Kovno 1894 – 1958 Moszkva)

157. Két alak, 1919. Jelezve
Kréta, gouache, 222x178 mm.
K.83.11

Tàpies, Antoní (Barcelona 1923 –)

158. Pax, 1974. Jelezve
Szitanyomat, 773x570 mm. L.86.122
Dr. Schlégl István ajándéka

159. Kompozíció lábnyommal. Jelezve
Színes litográfia, 470x500 mm.
L.85.76

Tatafiore, Ernesto (Marigliano 1943 –)

160–162 Aquaforte Historica. Jelzett, 1983
Rézkarc, kollázs, 700x500 mm.
L.85.73–75

Titus-Carmel, Gérard (Párizs 1942 –)

163. Csomó. Jelezve, 1975
Ceruza, vízfestmény, 372x290 mm.
K.87.41

Travies, Charles Joseph (Wülflingen 1804 – 1859 Párizs)

164. Gyakorló katonák. Jelezve
Vízfestmény, 330x397 mm. K.81.19

165. Beszállás a postakocsiba. Jelezve
Vízfestmény, 330x415 mm. K.81.18

Trotti, Giovanni Battista (Il Malosso) (Cremona 1555 – 1619 Parma)

166. A Jótékonyság allegóriája
Toll, lila tinta, lavírozva,
134x116 mm. K.79.15
(Czére Andrea meghatározása)

Vanni, Francesco (Siena 1563 – 1610 Siena)

167. Mária egy nőalakkal
Toll, barna tinta, 95x95 mm. K.85.2
(Zentai Loránd meghatározása)

Villon, Jacques (Damville 1875 – 1963 Párizs)

168. Kompozíció. Jelezve monogrammal
Színes szitanyomat, 305x235 mm.
L.81.25

Wesley, John (Los Angeles 1928 –)

169. Mi történik a hallban? Jelezve, 1970
Színes szitanyomat, 318x418 mm.
L.85.71

Youngermann, Jack (Louisville 1926 –)

170. Cím nélkül, 1969
Színes litográfia, 818x612 mm.
L.85.72

Zaharov, Vadim (Moszkva 1959 –)

171–72. Brooklyn bridge 1–2. Jelezve, 1984
Tus, színes filctoll, 280x408 mm.
K.87.42.43
Ajándék

XIV. századi olasz művész

173. Kódexlap
Pergamen, miniatúra, 201x154 mm.
K.80.15

XVI. századi firenzei művész

174. Mennyezetterv
Toll, barna tinta, lavírozva,
298x207 mm. K.79.14

XVI. századi olasz művész

175. Bűnbánó Magdolna
Toll, barna tinta, 110x107 mm.
K.85.3

XVII. század eleji firenzei művész

176. Táj csónakkal
Toll, barna tinta, 182x250 mm.
K.84.355

XVII. századi római művész

177. Kulcsátadás
Toll, barna tinta, lavírozva,
200x91 mm. K.85.8

XIX. század eleji német művész

178. Táj gótikus rommal
Gouache és vízfesték, 178x191 mm.
K.82.33

XIX. század eleji német művész

179. Sziklás táj romos toronnyal
Vízfestmény, gouache, 178x234 mm.
K.82.34

XIX. századi angol művész

180. Táj gabonatáblával. Jelezve PDW
monogrammal
Vízfestmény, 252x430 mm. K.83.14

Kat. 147

Kat. 149

Kat. 163

Kat. 164

Dr. VÉGHELYI PÉTER (1908–1986) és felesége, szül. BRETTFELD ADRIENNE (1922–1986) a Szépművészeti Múzeum modern gyűjteményeinek gazdagítása céljából 1985-ben XX. SZÁZADI ALAPÍTVÁNYT hozott létre. Az alapítók, a művészet történetének alapos ismerői s a világ múzeumainak egy életen keresztül lelkes látogatói fontosnak tartották, hogy a múzeumok az élő, a kortárs művészetet is befogadják. Véghelyi Péter, aki ifjú korától benső kapcsolatban volt a Szépművészeti Múzeummal, mindig fájlalta, hogy ez a gyűjtemény, amely az európai művészet történetének majd minden korszakát jelentős művekkel képes bemutatni, oly kevés alkotást birtokol a századfordulót követő évtizedekből. A hiány csökkentése és a kortárs művészet egyidős gyűjtésére való biztatás volt a házaspár célja, amikor jelentős pénzösszeggel, és Véghelyi Péter egy fontos találmányának hasznával létrehozták ezt az alapítványt. Az alapítók egyben azt remélték, hogy példájukat mások is követik majd, és a Szépművészeti Múzeum körül támogató kör alakul ki. Az alapítvány kuratóriumának feladata, hogy az alaptőke kamataiból műveket vásároljon, magyar műveket külföldiekkel cseréljen és tovább fejlessze az alapítványt.

A Szépművészeti Múzeum tulajdonába került a Véghelyi házaspár képzőművészeti gyűjteményének több fontos darabja is, mint pl. Aristide Maillol és Joan Miró rajzai, Jules Pascin akvarellje, Marc Chagall, Henry Moore és Hans Hartung grafikái.

Dr. Véghelyi Péter gyermekorvos, a nagy mecénás, neves család tagja volt. Nagybátyja, Ignotus Pál a Nyugat főszerkesztője, édesapja, Véghelyi Viktor a folyóirat jogtanácsosa volt. Véghelyi Péter Budapesten végezte iskoláit és az orvosi egyetemet. 1933-tól haláláig az I. számú Gyermekklinikán dolgozott: 1946-tól magántanárként, 1956-tól mint az orvostudományok doktora. Több szakkönyvet és mintegy 200 tudományos cikket írt.

Tudományos felfedezéseinek sorából kiemelkedik az a felismerés, amelyet 1944-ben, Budapest ostroma alatt és után tett. Az ekkor tapasztalt éhezési betegségek klinikai és kísérleti úton történő tanulmányozása után rámutatott, hogy ezeknek oka nem a szénhidrát-túlsúly – mint azt általánosan hitték –, hanem a kvalitatív fehérjehiány. Kimutatta ennek pontos szervezeti hatását is. E felismerés nemzetközi elismerést nyert, tankönyvi tétellé vált. A mai napig alapja a trópusokon tapasztalt általános fehérjehiány-betegség, a kwashior-kór leküzdésének. Munkásságának 1950-től 1980-ig terjedő szakaszában a budapesti I. számú Gyermekklinikán olyan ún. akut osztályt hozott létre a világon első ízben, ahol a halálos, nem-sebészeti betegségek komplex intenzív terápiája volt a cél. Ezen osztályból alakultak ki országszerte a koronáriás és újszülött intenzív osztályok.

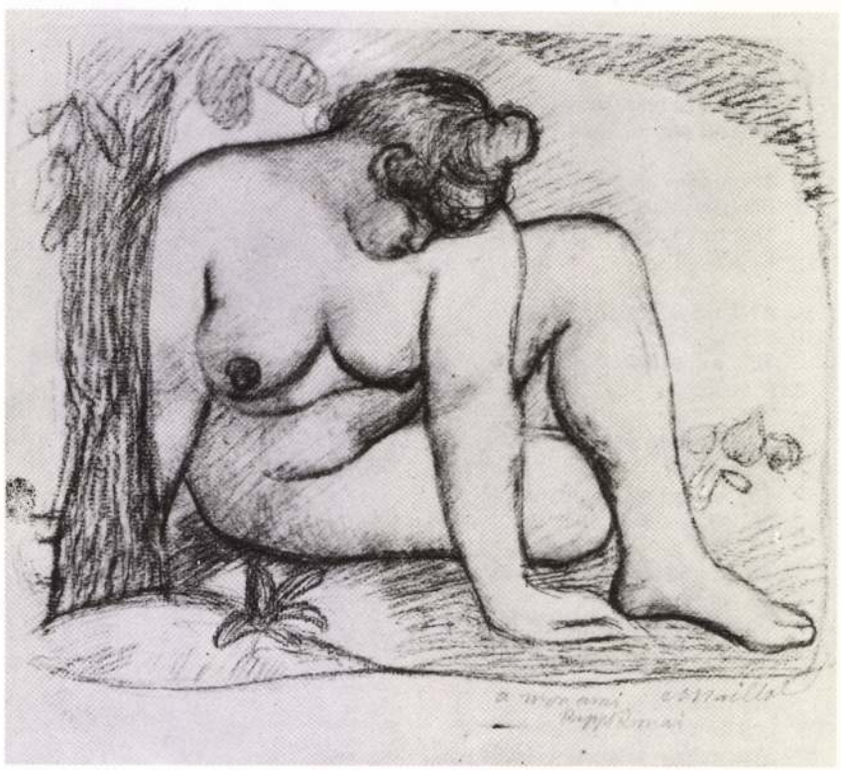

Kat. 98

Szépművészeti Múzeum – Budapest, Hősök tere
(telefon: 429-759)
Nyitva: 10–18 óráig, hétfőn zárva
A kiadványt szerkesztette: dr. Zentai Lorándné
Fotó: Józsa Dénes, Rázsó András, Szenczi Mária
F. k.: dr. Varga Edith főigazgatóhelyettes
MAHIR – Zalai Nyomda Zalaegerszeg 88 1677 o

KONOK

PRESSE I.

1937–1974

James Konoz

1937-48

A Győri Katolikus Kör II. nagyböjti előadása márc. 13-án d. u. 5 órakor

1937. **a Kat. Kör. dísztermében**

MŰSOR:

1. a) Zilcher: **Szánkázás.**
b) Philipp: **Zenélő doboz** Előadja: Szélinger Katalin.

2. **Az eucharisztikus család nemzeti erőforrás.** Brantl Lajos püspöki tanácsos, gyárvárosi plébános előadása.

3. Bloch: **Plainte.** Hegedün előadja: Konok Tamás, zongorán kiséri: Csapkay Mária.

4. Förster: **Humoreszk.** Zongorán előadja: Csapkai Mária.

Március 20-án Győr városának összes plebániáin tartandó misszió miatt nincs előadás.

Mercur-nyomda Győr.

GYŐRI HIRLAP 4. oldal, 290. szám.

1937. december 22.

Felruházási ünnepély Nádorvárosban. A nádorvárosi Szent Imre elemi népiskola ifjúsági vöröskeresztcsoportja december 19-én az iskola tornatermében rendezte meg a szokásos felruházási ünnepélyét. Kedves és helyes alkalmi jelentből állott a műsor, amit *Fabriczy* Lenke állami tanítónő nagy szakavatottsággal és precizitással tanított be. A gyermekek minden számban élvezetet nyujtottak a zsúfolásig megtelt tornateremben levő szülőknek és vendégeknek. A csoport tagjai a vöröskeresztes életből nyujtottak egy jelenettel betekintést az ifjúsági vöröskereszt gondolatnak. A csoport tagjai nagy lelkesedéssel és szeretettel készültek a heti munkadélutánokon kisebb-nagyobb tárgyak készítésével, hogy ezzel is kedvessé és örömteljessé tegyék az ajándékozókat. Az ünnepély műsora közül kiemelendő Konok Tamás II. o. tanuló hegedűszáma, zongorán Csapkay Mária IV. o. elemi iskolás tanuló kísérte a már közismert kitünő játékával. Mindkét csöppség nagy sikert aratott. Különben az összes szereplőknek sikerét és Fabriczy Lenke fáradságos munkáját a szülők hálás tapsa juttatta kifejezésre. Szabados János iskolai igazgató bejelentette, hogy a csoport közel száz pengő értékben adott a rászorulóknak alsó-felső ruhát s minden gyerek cukorka- és kalács-szeretetcsomagban is részesült. Az igazgató megköszönte az adakozóknak és a résztvevőknek a megjelenést, mert ezzel is támogatták a segélyezésre szorulók helyzetét. Jelen volt a gondnokság részéről: *Weiss* Hugó kormányfőtanácsos, továbbá *Tenke* Lajos alezredes, *Konok* Tamás százados, *Matavovszky* István dr volt kormánybiztos, ügyvéd és sokan mások.

MEGHÍVÓ.

A győri Szent Benedek-rendi Kat. Czuczor Gergely Gimnázium

HANGVERSENYT

rendez 1943. évi március hó 13-án, szombaton és 14-én, vasárnap délután pontosan 6 órai kezdettel az intézet dísztermében; erre az ünnepségre a jelenlegi és volt tanítványok szüleit, hozzátartozóit és az intézet barátait, jóakaróit szeretettel meghívja és várja az — INTÉZET IGAZGATÓSÁGA.

Műsoron: Válogatott gyöngyszemek a finn, japán, német, olasz és magyar nemzet dalaiból és muzsikájából.

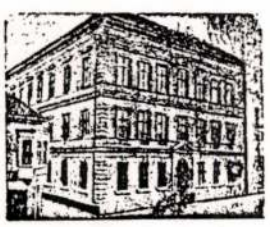

Kötelező műsormegváltás 2, illetve 1 pengő. A tiszta bevételt diákjóléti célokra és az intézettel kapcsolatban álló sebesült katonák hozzátartozói javára fordítjuk, ezért felülfizetéseket köszönettel fogadunk. Ellenőrző szelvények elővételben Wolf Gyula könyvkereskedésében és esetleg az előadások napján a pénztárnál kaphatók. — A rendezés érdekében kérjük a megjelenni szándékozókat, hogy műsorukat lehetőleg március hó 12-ig (péntekig) váltsák meg. — Részletes műsor a belső lapon!

MÁRC. 13,14.

A zenekar tagjai: Hollósi K. tanár úr, Békésy A., Duby T., Feigly B., Kapp P., König R., Metzker K. VIII., Fátay T., Hollós J., Kőhalmi J., Simonyi J. VII., Bankó K., Haaz J., Hegyi J., Iróffy A., Majsa J. VI., Kuster A. V., Armuth J., Nóbel M., Tihanyi K., Vintze J. IV. A), Bejczy T., Bolla D. IV. B), Halász F., Hámori T. III. A), Konok T., Szottfried J. III. B), Czigány Gy., Oros T., Pohárnik P., Sebő G. II. A), Maróthy L., Nits J., Országh M. II. B), Király J., Kurz M., Ungár Gy., Vince O. I. A), Mészáros L. I. B) o. tanulók.

Szövegmondók: Osztovics D. III. A), Leginszky Gy., Jakab Z., Simon Gy. III. B), Deák F., Fleischhacker E. II. A), Dankó J., Vennesz E. II. B), Felkay S., Fodor J., Henzer A., Milanovits J., Patay L., Szabó D. I. A), Blaskovics J., Bódy J., Halmos J., Illés Gy., Károlyi S., Molnár J., Nagy Z., Rába L., Schäffer J., Somogyi T., Török M., Vadász J., Varga Gy. I. B) o. tanulók.

A műsort bevezeti és a számokat ismerteti Polgár K. VIII. és Róka J. VII. o. t.

Az ének- és zeneszámokat
betanította és vezeti Németh Döme bencés tanár úr.

MEGHÍVÓ

A Győri Szent Benedek-rendi Kat. Czuczor Gergely Gimnázium, Szent Benedek Atyánk tiszteletére

ÜNNEPI HANGVERSENYT

rendez, 1944. március 19 én, vasárnap délután **pontosan** 6 órai és március 20-án, hétfőn délután **pontosan** ½7 órai kezdettel az iskola dísztermében; erre az ünnepségre a jelenlegi és volt tanítványok szüleit, hozzátartozóit és az intézet barátait, jóakaróit szeretettel meghívja és várja — az Intézet Igazgatósága.

Műsormegváltás: 2 pengő.

A tiszta bevételt diákjóléti célokra fordítjuk, ezért felülfizetéseket köszönettel fogadunk.

1944. évi március 19., 20.

I. Szent Benedek Atyánk köszöntése és dicsérete.

1. *Liszt F.: Ünnepi köszöntő.* (Szöveg: Németh Döme). Előadja az ének- és zenekar.
2. *Két ősrégi gregorián dallam Szent Benedekről:*
   a) Aurora surgit...
   b) Laeta dies... (Szövegeket fordította Schmuck Paszkál). Énekli a teljes kar.
3. *Krécsy E.: Deserta valles.* Fantázia egy ősrégi gregorián dallamra (Szöveg: Pálfi Lőrinc). Előadja az ének- és zenekar.
4. *Ünnepi beszéd.* Mondja *Blazovich Jákó,* pannonhalmi főmonostori alperjel úr.
5. *Két magyar ének Szent Benedekről:*
   a) Kisdi B: Cantus catholici (1651): Téged dicsérünk. (Szöveg: Dr. Karsai Géza). Előadja az ének- és zenekar.
   b) Bárdos L.: Szent Benedekhez. (Szöveg: Dr. Békés Gellért). Énekli a vegyeskar.

II. Kis hangverseny Szent Atyánk tiszteletére.

6. *Händel Fr.: Largo a Xerxes* c. operából. Játssza a zenekar.
7. *Kodály Z.: Tantum ergo.* Énekli a vegyeskar.
8. *Schubert F.: Ave Maria.* Gordonkán előadja: Hámori T. IV. A) o. t. Zongorán kíséri: Bankó K. VII. o. t.
9. *Chopin Fr.: Praeludium.* Játssza a zenekar.
10. *Godard B.: Bölcsődal.* Hegedűn játssza Halász F. IV. A) o. t. zenekari kísérettel.
11. *Beethoven L.: Isten dicsősége.* Előadja az ének- és zenekar.
12. *Grieg E.: Tavaszi dal.* Zongorán játssza: Bankó K. VII. o t.
13. *Ismeretlen olasz szerző: Békét adj nékünk Jézus!* Énekli a vegyeskar.
14. *Pápai himnusz.* Énekli zenekari kísérettel a közönség

A műsort ismertetik: Horváth Gy. és v. Róka J. VIII. o. t. — Szövegmondók: Jakab G., Juhász T., Helzer K., Lengyel L., Máhig L., Nagy O. I. A), Horváth E., Horváth Z., Juhász L., Povázsay T. I. B) o. t. — A zenekar tagjai: Fátay T., Hollós J., Hollósi B., Kőhalmi J., Pohárnok P., Simonyi J. VII., Bankó K., Békefi A., Haász I., Iróffy A., Maisa J. VII., Armuth I., Beiczy T., Bolla D., Glatz J., Nobel M., Tihanyi K., Simon E., Vintze I. V., Bulkai P., Halász F., Hámori T. IV. A), Konok T., Szottfridt I. IV. B), Böröndy E., Káldy J., Oross T., Pohárnok P., Sebő G. III. A), Nits J., Ország M. III. B), Dominek I., Király J., Kurcz M., Szabó D., Ungár Gy., Vintze O. II. A), Halmos I. II. B), Ladich A. I. A), Schweigl F. I. B) o. t.

Az ének- és zeneszámokat betanította és vezeti *Németh Döme* bencés tanár. — A műsor időtartama vasárnap másfél óra, hétfőn egy óra.

GYŐRI ÁLLAMI ZENEKONZERVATÓRIUM

1946. december 19-én, csütörtökön d. u. 5 órakor
az Iparos tanonciskola nagytermében

I. NYILVÁNOS NÖVENDÉKHANGVERSENY

MŰSOR:

1. a)	**Händel:**	Corrente	zongorán előadja:	Halász Judit	I. előkészítő o.	1.
2. b)	**Mozart:**	Szonáta G-dur I.	zongorán előadja:	Balogh Éva	IV. „ „	1.
2.	**Seitz:**	Hegedűverseny G-dur II.	hegedűn előadja:	Bodrics Ferenc	I. „ „	3.
3. a)	**Schumann:**	Szótlan vágy	énekli:	Gösy Erzsébet	II. „ „	2.
b)	**Franz:**	A rózsa búsan szól				
4.	**Debusszy**	Clair de lune	zongorán előadja:	Demetrovits Edit	I. akad.	1.
		Menuett				
5.	**Haydn:**	Trió e-moll, Rondo	hegedű	Fodor Zsuzsánna	II. „	3.
			gordonka:	Nyári Béla	III „	4.
			zongora:	Borostyán Rozália	IV. „	1.

* * *

6.	**Vivaldi:**	Hegedűverseny a-moll I.	hegedűn előadja:	Konok Tamás	I. elők.	3.
7. a)	**Schumann:**	Gesang der Frühe	zongorán előadja:	Csillag Lujza	II. akad.	1.
b)	**Debussy:**	Prelude				
8. a)	**Schubert:**	Vízáradat	énekli:	Bulkay Ágnes	I. „	2.
b)	**Schumann:**	A napsugárhoz				
9.	**Liszt:**	Valse-Impromptu	zongorán előadja:	Csapkay Mária	II. „	1.
10.	**Montag:**	Extreme	gordonkán előadja:	Darvas Antal	II. „	6.
11.	**Debussy:**	Doctor Gradus	zongorán előadja:	Ganz Marina	II. „	1.
		Cake-Walk				
12. a)	**Haydn:**	Andante a Cselló-	gordonkán előadja	Nyári Béla	III. „	4.
b)	**Da Falla:**	versenyből Spanyol tánc				
13.	**Chopin:**	Ballada f-moll	zongorán előadja:	Borostyán Rozália	IV. „	1.

A 2. és 6. számot Demetrovits Edit, a 3. számot Csillag Lujza, a 8. számot Ganz Marina, a 10. és 12. számot Borostyán Rozália kíséri zongorán.

Az előadó növendékek közül 1 B. Suhayda Mária, 2 Höfler Márla, 3 Kiss Kálmán, 4 Mihály Ferenc 5 Pallagi János, 6 Tárnai Antal növendékei.

A műsor ára 2 forint.

A hangverseny tiszta jövedelmét az intézet diáksegítő egyesületének javára fordítjuk.

Baross-nyomda. Győr.

7.

GYŐRI MUNKÁS

II. ÉVFOLYAM, 288. SZÁM. 1946 DECEMBER 20.

A Zenekonzervatórium növendékhangversenye

A zenekonzervatórium tegnap délután megrendezte első nyilvános növendékhangversenyét. A műsoron Händel, Mozart, Schumann, Franz, Debussy, Vivaldi, Schubert és Chopin művei szerepeltek, tehát a legkomolyabb és legértékesebb zenét élvezhette a közönség a konzervatórium növendékeinek kiváló interpretálásában. Az előadó növendékek kellő felkészültséggel és nagyszerű érzékkel oldották meg a legnehezebb feladatokat is.

Bulkay Ágnes Schubert és Schumann egy-egy dalát tolmácsolta biztos művészi tudással. Boroštyán Rozália, Demetrovits Edit, Ganz Marina, Csillag Lujza és Csapkay Mária zongorajátéka túlhaladta az átlagos nívót. Nyári Béla gordonkajátéka nagy ígéret a művészi fejlődésre. Darvas Béla egy nagybőgőn előadott Montag-mű interpretálásával komoly sikert aratott. Konok Tamás Vivaldi hegedűversenyét nagy felkészültséggel adta elő. Bodrics Ferenc Seitz hegedűversenyének tolmácsolásával érdemelt ki sikert. Külön meg kell említeni a Haydin Trio e-moll előadását, amelynek előadói Fodor Zsuzsánna, Nyári Béla és Boroštyán Rozália voltak. Halász Judit, Balogh Éva és Gősy Erzsébet fejlődőképes tanulók!

A hangversenyről a legigényesebb hangversenylátogatói is megelégedve távozhatott. A zenekonzervatórium tanárai hivatások magaslatán állnak!

L. S.

A Győri Szentbenedekrendi Czuczor Gergely kat. gimnázium 1947. március 22-én és 23-án d. u. 5 órakor kezdődő Szent Benedek ünnepségének

MŰSORA.

melyet a nagy Rendalapító halálának 1400 éves évfordulója alkalmából rendez.

1. Grieg: Hódolati induló: előadja az intézet kamarazenekara.
2. Kodály: Ének Szent Istvánhoz.
3. Halmos: Symphonia.
4. Szigeti Kilián O. S. B.: Ének Szent Benedekhez.

Előadja a gimnázium énekkara.

Mindenki.

Középkori misztérium — dráma. Mai szinpadra átdolgozta Szunyogh X. Ferenc. III. felvonás elő és utójátékkal.

Személyek:

Az Úr szava: ...

Herold — — — — Halmos Imre V. b. o. t.

Mindenki — — — Akács István VIII. o. t.
Pohárnok Péter VI. o. t.

Jörg, a barátja — — Láng Dezső VIII. o. t.
Simon György VII. o. t.

Halál — — — — Konok Tamás VII. o. t.
Osztovics Dénes VII. o. t.

Jótett — — — — Áts Judit VIII. o. t.

Bánat — — — — Kálmán Laura VIII. o. t.

Meluzina — — — Palánkay Márta VIII. o. t.

Szépség — — — — Czapáry Marianne VI. o. t.

Erő — — — — — Horváth Andor VII. o. t.

Ész — — — — — Petik Ferenc VIII. o. t.

Érzékek — — — — Czigány Zsuzsa VII. o. t.
Révy Magda VII. o. t.
Beck Tamás I/a o. t.
Velsz Ödön I/a o. t.
Dabasy János I/a o. t.

Doktor — — — — Hámori Tamás VII. o. t

Remete — — — — Grábits Jenő VII. o. t.

Angyal — — — — Kechnitzer Lívia VIII. o. t.

Larvicola, ördög — — Jakab Zoltán VII. o. t

Chrambarabus, ördög — Alexy Miklós VII. o. t.

Szolga — — — — Vennesz Ernő VI. o. t.

Pénz — — — — — Csicsay Magda VII. o. t

Djetrich, nagybácsi — Horváth Endre VII. o. t.

Gerhardt, Mindenki öccse — — — — Török Tamás VII. o. t.

Koresmáros — — — Horváth Miklós IV/a o. t.

Angyalok: Kiss Eszter, Koller Zsuzsa, Lukácsy Julianna, Révy Gabriella VI. o. t., Gyuris Magdolna, Hargitay Margit, Kalászi Mária, Pintér Mária, IV/b o. t., Illés Mária, Friedrich Ilona, Németh Mária IV/a o. t.

Felszolgáló fiúk: Günther László II/b o. t., Czigány Attila és Puhr László I. o. t.

A Confiteor-kép szereplői: Szűz Mária: Németh Marianne VIII. o. t., Szent Mihály: Milanovich László VIII. o. t., Keresztelő Szent János: Hámori Tamás VII. o. t., Szent Péter: Bulkay Pál VII. o. t., Szent Pál: Bockstetter Andor VII. o. t., és a szavalókórus.

Mulatozók: Halmos Imre V. o. t., Török Tibor, Réthy Jenő VI. o. t. Kuster András, Czigány Béla, Takács Andor VII. o. t., Csiba Árpád VIII. o. t.

Apródok: Egry György I/a o. t., Schwarzkopf Zoltán II/b o. t., Pálmai Zoltán I/a o. t. Székely László II/b o. t., Czágás József III/a o. t.

Történik a középkorban, egy gótikus stílű városkában.

Szín: a mennyország, a városka főtere, egy gótikus templom belseje.

Rendező: **dr Magasi Artúr**, bencés tanár.

A zene- és énekkart **Pálffy Aurél** bencés tanár vezényli.

A leányszereplők a győri áll. leánygimnázium növendékei.

Az előadás tiszta jövedelmét diákjóléti célokra fordítjuk.

A pontos kezdésre való tekintettel pontos megjelenést kérünk.

MŰSORMEGVÁLTÁS KÖTELEZŐ!

GYŐRI ÉNEK- ÉS ZENEEGYLET
1947. évi május 19-én, este 8 órakor
a Városi Kultúrház nagytermében

IV. FILHARMÓNIKUS HANGVERSENY

KÖZREMŰKÖDIK:

FISCHER ANNIE
ZONGORAMŰVÉSZNŐ

MŰSOR:

1. Weber: Oberon-nyitány

2. Liszt: Esz-dur zongoraverseny
Allegro maestoso, Quasi adagio,
Allegretto vivace, Allegro animato,
Allegro marziale animato, Presto.

Szünet

3. Beethoven: VII. szimfónia, A-dur
Poco sostenuto, Vivace
Allegretto
Presto
Allegro con brio

Vezényel:

DR. KISS LAJOS

Műsor ára 50 fillér.

Baross-nyomda

A
WAGGONGYÁRI SZIMFONIKUS ZENEKAR
ÉS AZ
EGYETÉRTÉS DALKÖR

HANGVERSENYEI

A KULTURHÁZBAN ÉS A
BENCÉS GIMNÁZIUM NAGYTERMÉBEN

1948. áprilistól-júniusig.

Április 18. Bencés gimnázium nagytermében este fél 8 órakor. 10.

Vezényel: Rubányi Vilmos

Közreműködnek:

Egyetértés Dalkör,
dr. Kiss Lajos vezényletével
Ganz Marina
zongora
dr. Pongrácz Ödön
ének

Rossini: Sevillai borbély, nyitány
Mozart: Kis éjji zene,
Saint Saëns: Allegro Appassionata,
előadja Ganz Marina.
Goldmark: Előzene,
Verdi: Traviata, Germont ária,
Schubert: Két gránátos,
énekli: dr. Pongrácz Odön.
Kodály: Katona dal,
Kodály: Karádi nóták,
Faust: Katona-kórus,
Vezényli: dr. Kiss Lajos,
Előadja: Egyetértés Dalkör.
Weiner: Farsang,
Berlioz: Rákóczi induló.

Április 2. Kulturházban este fél 8 órakor.

Vezényel: Rubányi Vilmos

Közreműködnek:

Losonczy György, Simándy József
az áll. opera tagjai
Hertay Olga, Végh Klára
operaénekesnők

Erkel: Hunyadi László nyitány,
Verdi: Don Calrós:
a) Eboli ária,
b) Mascagni: Parasztbecsület:
Santuzza ária,
énekli: Végh Klára.
Verdi: Traviata,
a) Violetta ária,
b) Huboy: Cremonai hegedüs
madárdal,
énekli: Hertay Olga.
Bizet: Carmen, virág-ária,
Wagner: Lohengrin, Grall,
énekli: Simándy József.
Bizet: Carmen, Toreador belépője,
Gounod: Faust bordal,
énekli: Losonczy György.

Mascagni: Parasztbecsület, Intermezzo,
Gounod: Faust - quartett kerti jelenet,
Verdi: Rigoletto - quartett,
énekik: Hertay, Végh,
Simándy, Losonczy.
Rossini: Tell Vilmos nyitány.

11.

MEGHIVÓ a győri Szentbenedekrendi Czuczor Gergely kat. gimnáziumának Boldogasszony-évének ünnepélyére, melyet az Intézeti karácsonyi segélyakcó céljára 1948. ~~december hó~~ február 31-én, 1-én és 2-án rendez 5 órai kezdettel a gimnázium dísztermében.

AZ ÜNNEPÉLY KERETÉBEN SZINRE KERÜL

HEVESI SÁNDOR

CSÁSZÁR ÉS KOMÉDIÁS

c. négy felvonásos drámája.

Szereposztás:

Diocletián, császár: Horváth Andor VIII. o. t.
Valéria, leánya: Csicsay Magda VIII. o. t.
Galerius, Ceasar: Szabó Gyula VIII. o. t.
Claudius Eusthenius, udvari főtitkár: Alexy Miklós VIII. o. t.
Aemilius Viktor, főkamarás: Jakab Zoltán VIII. o. t.
Alexander Lisimachus, udvari orvos: Selmeczi Ernő VIII. o. t.
Crispus, rabszolga: Oszlovits Dénes VIII. o. t.
Pollio, százados: Bulkay Pál VIII. o. t.
Genesius, színész: Konok Tamás VIII. o. t.
Heléna, színésznő: Lendvay Ili IV. B. o. t.
Lívia, színésznő: Koller Zsuzsa VII. o. t.
Sabina, színésznő: Illés Mária V. o. t.
Theodor, színész: Jáky György VIII. o. t.
Színészek: Kerekes József, Simon László és Szabó Dénes VI. A. o. t.
Kamarások: Gottwald László és Szalay Antal VI. A. o. t.
Valéria dajkája: Pintér Mária V. o. t.
Ceremóniamester: Adamovich Domonkos VI. o. t.
Testőrtiszt: Halmos László VI. B. o. t.
Mikion, inas: Czágásch József IV. A. o. t.

Történik, Nikómédióban, a Krisztus után való 4. évszázad elején. Az I. III. és IV. felvonás a császári palotában, a II. felvonás Genesius lakásán. Az egész egy hónap alatt, a két utolsó felvonás egy napon.

Sugó: Világi István VIII. o. t.
Kellékesek: Hámori Tamás VIII. o. t.
„ Kuster András VIII. o. t.
Rendező: Dr. Magasi Artúr bencés tanár.

A leányszereplők a győri **Apponyi Albert** leánygimnázium növendékei.
Az új díszleteket **Makkó Jenő** festette.

MŰSORMEGVÁLTÁS KÖTELEZŐ!

A műsormegváltó jegyek elővételben WOLF könyvkereskedésben igényelhetők.

Perger Ágoston könyvnyomdája, Győr.

GYŐRI UJSÁG

Győr, 1948. február 5. szerda

Diákszínjátszók nagy sikere a Bencés Gimnáziumban

A Bencés gimnázium díszterme napok óta zsúfolásig telve volt estéről estére. A diákszínjátszók Hevesi Sándor, *Császár és komédiás* című négyfelvonásos drámáját hozták színre.

A *Császár és komédiás* a római Diokleţián császár keresztényüldözésekkel teli uralkodásából veszi a témáját és maga alán, hosszú cselekménynélküli párbeszédeivel kissé unottan hat. De hisz nem is a témán van a hangsúly, hanem a fiatal színjátszókon. A nehéz szerepeket meglepő művészettel tolmácsolták egyes szereplők. Így meg kell említenünk Konok Tamást, aki a nagyoknak is dicsőségére váló alakítást nyujtott. Tetszett még Horváth Andor, Lendvai Ili, Csicsay Magda, Selmeczi Ernő és Oszlovits Dénes is. Külön dicséret illeti az ízléses jelmezeket és a kitünő díszleteket, melyeket Makkó Jenő festett. Ismét megállapíthatuk, hogy dr. Magasi Artur vérbeli rendező, igazi művészlélek.

ÁLLAMI ÁLTALÁNOS ISKOLA
IGAZGATÓSÁGA
ÁCS
13.

Meghívó

A volt róm. kat. általános iskola tanerőinek rendezésében

Szabadtéri előadás

lesz a gazdasági iskola kertjében szombaton (7-én) és vasárnap (8-án) este 9 órai kezdettel (rossz idő esetén 14-én és 15-én)

Színre kerül Hevesi:

CSÁSZÁR és KOMÉDIÁS

című 4 felvonásos drámája, amely egy igaz ember önfeláldozó küzdelmét mutatja be a bukásban lévő római birodalom romlott császára ellen

Előadják a győri gimnáziumok végzett növendékei

Helyárak: I. hely 3 forint, II. hely 2 forint

Jegyek elővételben az emeletes iskolában kaphatók pénteken és szombaton dé. előtt 12 óráig

Mindenkit szeretettel vár

ÁLLAMI ÁLTALÁNOS ISKOLA IGAZGATÓSÁGA ÁCS

a Rendezőség

A GYŐRI EVANGÉLIKUS KERESZTYÉN EGYHÁZKÖZSÉG 1848 SZÁZADOS EMLÉKÜNNEPÉLYÉN

a győri evangélikus Diákszövetségek közreműködésével 1948. március 15.-én, hétfőn d.u. 5 órakor a gyülekezeti nagyteremben h a z a f i a s ünnepélyt rendez.

S o r r e n d :

1/ Egyházi vegyeskarunk énekli: a/ Egressy: Szózat,
b/ Kapi Gy: Tehozzád óh Uram c. énekeket.

2/ Kecskés Mára iparisk. tanuló elmondja:
József Attila: Dübörög a föld c. versét.

3/ Konok Tamás gimn. és Lits János gépiparisk. tanulók hegedűjátéka:
Viotti: G-dur duó.

4/ D. Kapi Béla püspök előadása: /A centennáriumi előadássorozatban III./
Evangélikus hősök, vértanuk, bizonyságtevők.

5/ Zacher Anikó ált. iskolai tanuló hegedűjátéka: Kisóri Dalogh Éva.
Rubay: A cremonai hegedűs.

6/ Pataky Balázs gimn. tanuló riportja:
Gyülekezetünk a szabadságharcban.

7/ Száry Éva zongorajátéka.

8/ Alexy Miklós gimn. tanuló elmondja:
Juhász Gyula: Áldozat c. versét.

9/ Közének: Himnusz.

Offertórium a diákság evang. intézményének, a fiúinternátusnak a célját szolgálja.

A GYŐRI EVANGÉLIKUS DIÁKSZÖVETSÉG MŰSOROS ESTET RENDEZ JANUÁR 25-ÉN, VASÁRNAP D. U. FÉL 6 ÓRAKOR A NAGYTEREMBEN

Műsor

1. **Megnyitó:** Molnár Sándor vallástanító lelkész.
2. **Tavaszodik** Áprily Lajos verse. — Elmondja Alexy Miklós bg. VIII. o. t.
3. **Április.** Tóth Árpád verse. — Elmondja Mészáros Irén Szent Orsolya r. ip. k. iskola III. o. t.
4. **Népdalokat énekel** a Diákszövetség alkalmi énekkara. — Vezényel Fodor Katica gimn. VIII. o. t.
5. **Az éjszaka csodái.** Weöres Sándor verse. — Előadják Metreczky Erzsébet gimn. VI. o. t. és Alexy Miklós.
6. **Vilja dal. — Solveig dala.** — Előadják Nits János gépip. k. isk. III. o. t. (hegedű) és Török Gyula gimn. VIII. o. t. (akkordeon).
7. **A közéleti férfiú.** Kosztolányi Dezső verse. — Elmondja Konok Tamás bg. VIII. o. t.
8. **La Jeunesse. — Matelotte.** — Két hegedűszám. Előadja Zacher Anikó ált. isk. VII. o. t.
9. **Tavaszvárás.** Juhász Gyula verse. — Elmondja Pfanl Margit gimn. VIII. o. t.
10. **Az elátkozott vitorla.** Ady Endre verse. — Elmondja Szabó Judit gimn. VII. oszt. tan.
11. **Keleti esküvő.** Akkordeonszóló. — Előadja Török Gyula.
12. **Csillagvesztés. — Nyárfalevél.** — Sinka István versei. — Elmondja Erdélyi Zsuzsa keresk. I. o. t.
13. **Mama.** József Attila verse. — Elmondja Kecskés Sári keresk. III. o. t.
14. **Zárószó:** Groó Gyula vallástanító lelkész.

Az énekszámokat betanította Fodor Kálmán karnagy.

Konferál Konok Tamás.

BELÉPŐDÍJ NINCS, MŰSORMEGVÁLTÁS 2 FORINT.

:-: Felülfizetéseket a Diákszövetség céljaira köszönettel fogadunk. :-:

Baross-nyomda, Győr.

GYŐRI ÁLLAMI ZENEKONZERVATÓRIUM

1948 június 2-án d. u. ½ 7 órai kezdettel tartja az Iparos tanonciskolában

az 1947/48 TANÉV V. HÁZI HANGVERSENY-ét

1. a)	*Diabelli:*	Allegretto (négykezes)	Fritz Ferenc és Fritz Borbála	elemi 1. III. gyak. 1.
b)	*Le Couppel: Rameau:*	Bourrée Menuette	Péchy Sarolta	elemi 3.
c)	*Veress:*	Már mi innen...	Visi Zoltán	elemi 2.
d)	*Bartók:*	Süss fel nap... Elvesztettem...	Horváth Katalin	elemi 2.
e)	*Bartók:*	Lánc... lánc...	Horváth Magdolna	elemi 2.
f)	*Bartók:*	Én az erdőn átmentem Hej tulipán, tulipán	Büchler Mária	elemi 2.
g)	*Bartók:*	Gyermekeknek V sz.	Kölcze Zsuzsánna	elemi 7.
2. a)	*****	Magyar és baskir népdal	Zeles Sándor	elemi 5.
b)	*Székely: Járdányi:*	Ballagó Ringó tükörkép	Csirszka Cecilia	elemi 8.
3. a)	*Purcell:*	Duda	Kreischer József	I. gyak. 3.
b)	*Schumann:*	Első veszteség Tüzes lovas	Osztovics Margit	I. gyak. 6.
c)	*Geszler:*	Ispiláng, ispiláng	Böröndy Marianna	I. gyak. 6.
4.	*Juon:*	Induló	Zacher Emilia	I. gyak. 5.
5. a)	*Halmos:*	Két magyar népdal	Lukonits Márta	I. gyak. 3.
b)	*Bartók:*	Betyárnóta Az oláhok	Juhász Tibor	I. gyak. 2.
c)	*Mozart:*	Menuette Presto	Kiss Mária	II. gyak. 9.
6.	*Járdányi: Szelényi:*	Variációk Dudaszó	Szokoly Éva	I. gyak. 8.
7.	*Molnár-Kern:*	Szól a kakas Hej páva	Novák Ferenc	I. elők. 4.
8. a)	*Dussek:*	Menuette	Fritz Borbála	III. gyak. 1.
b)	*Demierre:*	Pastorale	Emődi Gábor	III. gyak. 2.
9.	*Halmos:*	Három magyar népdal	Kovács Ilona	I. elők. 4.
10.	*Kuhlau:*	Szonatina C-dur	Soós Tibor	I. elők. 1.
11.	*Viotti:*	Duo két hegedűre	Kenck Tamás és Nits János	IV. elők. 5. III. elők. 5.

Az előadók közül

1. B. Suhayda Mária, 2. Faber Anna, 3. Herédy Éva, 4. Höfler Mária, 5. Kiss Kálmán, 6. Lakatos Irén, 7. Opitz Lujza, 8. Pallagi János, 9. Sztankay Lajos tanárok növendékei.

A MŰSOR ÁRA: 1 FORINT.

A hangverseny tiszta jövedelmét az intézet diáksegítő egyesületének javára fordítjuk.

Baross-nyomda, Győr.

1948-60

SZABAD MŰVÉSZET

1952. SZEPTEMBER

9

VI. ÉVFOLYAM

17.

Legnagyobb képpel *Konok Tamás* szerepel a kiállításon. Könnyen dolgozó, lendületes kezű művész, határozott tehetségre vall nagy színkultúrája és kompozíciós érzéke. Könnyedségén és fölényén Bernáth stílusának a támogatása érzik. Határozott ízlése biztatás arra, hogy ebbe a rokonságba nem fog belevesznit. Bujdával ellentétben nem problematikus egyéniség, látásmódja könnyedén kapja fel azokat a színharmóniában, a plitmuskultúrában és a szerkesztésben rejlő lehetőségeket, amelyek az ellentétek felett festői harmóniát teremtenek. Ennélfogva ki is marad a képéből az, ami a megoldást akadályozza; inkább a hangulatok épsége vonzza, ha pedig mégis meg akar birkózni, mint pl. az „Erőmű" c. képén témájának súlyos adottságaival, ennek arányai kinőnek a keze alól, s az a szándéka, hogy a mű egységét helyreállítsa, azzal jár, hogy a kompozíciós igénynek alárendeli, eltorzítja a témát. A háttér erőműje „játékszer csak, az emberek túlságosan nagyok" — mondotta az egyik erőművön dolgozó munkás fenti képe előtt a megnyitáskor, ami nagyon találóan fejezi ki azt, hogy miben áll a kép megoldatlansága. Konok Tamásnak könnyedsége kísértés a felületességre, ami azonban éppen nem azt jelenti, hogy az *ilyen* témával nem tud megbirkózni, hiszen ugyanezen a képén az előtér figuráinak a megoldásában vitán felül bebizonyította, hogy nehéz feladatokat egy sokoldalú szemlélet gazdagságával tud megfogni.

Az erőmű, mint téma a grafikus *Barna József* ilyentárgyú temperáján („Erőmű építése") is azt mutatja, hogy ezeket a széles égbe vázszerűen belenyúló műtárgyakat *tárgyi* mivoltukban a más arányokhoz szokott szem nem tudja megragadni, ha csak nem akkor, ha a természettel *együtt* fogja meg különleges hangulatot keltő nagy távlataiban. Ha ezt elmulasztja, akkor a

RÁKOSI ZOLTÁN.

Konok Tamás elvtársnak.

Kedves Elvtárs!

Az 1954.év folyamán intézményünk részére kölcsönadott Nagyapám cimü portréját a IV.Magyar Képzőművészeti Kiállitás vidék számára leszükitett anyagának keretében mutattuk be Szolnokon, Egerben, Kalocsán, Turkevén, Hajduszoboszlón, Kecskeméten, Baján és Sátoraljaujhelyen. A kiállitások látogatóinak összlétszáma 23.000 fő volt.

A Műcsarnok vezetősége köszönetet mond, hogy művével hozzájárult kiállitásaink sikeréhez. Boldog uj esztendőt és sok sikert kivánunk jövő évi munkásságához.

Budapest, 1954.december 29.

Elvtársi üdvözlettel!

Szurdi Márta s.k.
a Műcsarnok vezetője

Művelt nép

KULTURÁLIS HETILAP VI. ÉVFOLYAM, 25. SZÁM 1955. JÚNIUS 19 ÁRA 1 FORINT

Fiatal művészek tárlata

Egész kulturális életünk

ünnepi eseménye a DISZ kulturális seregszemléje keretében megrendezett »Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállítása« az Ernst múzeumban. A kiállított festmények, szobrok, grafikai, iparművészeti és népművészeti alkotások azoknak a fiatal művészeknek munkái, akik már a felszabadulás utáni években nőttek fel, nem ismerik az őket megelőző korosztályok életének gyötrelmeit, reménytelenségét, azt a lélekbénító közönyt, amellyel a kapitalista társadalom a művészek legszebb törekvéseit fogadta. Ezeknek a — jórészt munkás- és parasztszármazású — fiataloknak tehetsége már a mi világunkból sarjadt, ebből szívja éltető nedveit és ezt a világot gazdagítják művészetüknek évről évre bőségesebben kibomló szépségei. Pártunk és kormányzatunk nagy figyelemmel kíséri a fiatalok fejlődését és minden segítséget megad ahhoz, hogy fiataljaink új életünk kifejezésében méltó folytatói, továbbfejlesztői lehessenek a magyar művészet legszebb hagyományainak: Munkácsy, Hollósy, Paál László, Derkovits örökének. Ezt a kiállítást is tulajdonképpen a DISZ és a Képzőművészeti Alap pályázata hívta életre. Művész-ifjúságunk lelkes buzgósággal, tehetséggel és — mint ahogy a kiállított művek mutatják — elismerésre méltó, komoly eredménnyel készült a pályázatra.

A tárlaton mindenekelőtt nagy örömmel tapasztaltuk, hogy bár az idő rövid volt nagyobb, bonyolultabb kompozíciók alkotására, a fiatal művészekben — főleg a festőkben — a közelmúlt csendélet- és tájinvázió után magasra csapott *az ember ábrázolása* iránti törekvés. A múltban sokszor aggódva láttuk, hogy egyes fiatal művészek fejlődésében a nagyszerű kezdeti eredmények után megtorpanás, sőt hanyatlás mutatkozott. Ez a kiállítás megnyugtató módon bizonyítja, hogy — ha egyenetlenül, sokszor tisztázatlan eszmei és mesterségbeli nehézségekkel birkózva is — *fiatalságunk nagy egészében jó irányban, erőteljesen fejlődik*, és szép eredményekkel hálálja meg pártunk és államunk figyelmét és gondoskodását. Sok olyan fiatal művész jelentkezik komoly eredményekkel, akiről eddig nemcsakhogy a közönség nem hallott, de még a szakma sem tudta, hogyan vélekedjék róluk. Ezek között első helyen említjük a három kiemelkedő munkával is jelentkező *Szinte Gábort*, aki »Sárospataki utca« című képében meglepő frisseséggel és közvetlenséggel ragadta meg vidéki városaink életének sajátos hangulatát. Ugyanez a közvetlenség jellemzi *Bér Rudolf* »Villamoson« című képét. *Molnár József* kedves »Nagyrédei lakodalma« is fontos állomás a festő fejlődésében. Képén a múlt századi életkép-festészet hagyományai elevenednek meg, nagyonis mai ízzel és egyáltalán nem naturalisztikusan.

A kiállításon komoly törekvéseket látunk *a munkásság életének* ábrázolására. Ez pedig igen örvendetes. *Móricz Sándor* művei a mesterségbeli biztonság és a jó értelemben vett festőiség fejlődéséről tanúskodnak, »Békekv aláírása a Ganzban« című képe azonban befejezetlen. Több fiatal művész szerencsésen elgondolt üzemi képe különféle hibák miatt nem tudja eléggé megfogni a szemlélőt.

Megkapóan friss és derűs

jelenség a kiállításon a fiataloknak a szerelem, a családi élet és a művészi munka szépségét kifejezni vágyó törekvése. Számos változatban látunk fiatal szerelmespárt. Kifejezésben legsikerültebbnek tartjuk *Balogh Ervin* »Fiatalok«-ját, mesterségben legérettebb *Izsák József* kékesszürke tónusú, igen szép atmoszférájú Szerelmespár-ja. A családi élet szépségét *Ridovics László* egyszerűségében is megragadó »Fürdetés«-e, *Nuridsány Zoltán* szép, fiatal »Szoptató anyá«-ja, *Demjén Attila* »Mosakodás« című képe mutatja. Az utóbbi két fiatal művész munkája bizonyítja, hogy a hosszú hallgatás nem mindig jelent megnémulást. A művészi munka szépségének megkapó ábrázolása *Bolgár József* »Ifjúsági hangverseny«-e, *Heteyné Nagy Katalin* kellemes színhatású »Festőnövendék«-e.

A Szövetség közgyűlésén rendkívül komolyan vitatták meg a fiatalok epigonizmusának kérdését. Sajnos, az epigonizmus maradványa ezen a kiállításon is fellelhető. Érdemes a fiataloknak a Szövetség közgyűlésén lezajlott vitát alaposan áttanulmányozniok. A kiállítás szép tájképei között (*Littkei József* »Rudasfürdő«, *Jánossy Ferenc* »Vihar a Balatonon«, *Nagy Gyula* »Bakonyi falu«) több modoros, epigonizmusra hajló képet is látunk (*Bótos Sándor, Somos Miklós* stb.). Nem lehet eléggé hangsúlyozni, hogy csak a természet elmélyült tanulmányozása és nem a mesterek külső jegyeinek utánzása vezetheti önálló, jó eredményekre a művészt. Éppen ezért nagyonis egyetértünk *Konok Tamás* akvarelljeinek díjazásával. Ezek az akvarellek talán nyersebbek, keményebbek, mint sok más, a kiállításon szereplő tetszetős munka, viszont határozottabb és őszintébb *egyéni hangot* képviselnek.

Nem véletlen, hogy ebben a korlátozott terjedelmű cikkben elsősorban a kiállítás festészeti anyagából vettük a példákat. A fiatal művészek problémái — a szobrászoké és a grafikusoké is — ezen a területen mutatkoznak legsokrétűbben és legbonyolultabban, nem utolsósorban a technikai nehézségek, a színekkel való bánás nehézségei miatt.

Az öröm jóleső érzése tölti el a kiállítás szemlélőjét: íme, itt tartanak ifjú képzőművészeink a szocialista realizmus felé vezető úton. Bízhatunk abban, hogy a kiállítás legszebb munkái méltóan fogják képviselni fiatal művészeinket a világ ifjúságának varsói találkozásán.

Péter Imre

SZABAD NÉP

PÉNTEK, 1955. JÚLIUS 22

A VIT-re készülő fiatal alkotó- és előadóművészek versenyeinek eredményei

A DISZ Központi Vezetősége és a művészeti szövetségek az alábbiakban közlik a magyar ifjúság kulturális seregszemléje keretében fiatal alkotó- és előadóművészek részére rendezett versenyek eredményeit:

A **zenemű alkotói pályázatra** beérkezett 32 mű. **A szimfonikus művek** pályázatának nyertesei: 1. **Kurtágh György:** Brácsaverseny (5000 forint jutalom, s részt vesz a VIT-en). 2. **Hajdu András:** Cigánykantáta (3500 forint). 3. **Vavrinecz Béla:** Két zenekari mű (2500 forint). 4. **Hidas Frigyes:** Klarinétverseny (2500 forint).

A **kamaraművek** pályázatán az első díjat nem adták ki. 2. **Decsényi János:** Kórustrió (2000 forint). 3. **Szokolay Sándor:** Zongora-szonatina (1000 forint).

A **kórusművek** pályázatának első díját nem adták ki. 2. **Patachich Iván:** Tarka forgó, a capella gyermekkórus (1000 forint). 3. **Szokolay Sándor:** Négy tréfás szvit (500 forint).

A **dalok, indulók** pályázatán: 1. **Petrovics Emil:** Szerb népdalok (2000 forint). 2. **Vári Ferenc:** Rózsa-dalok (1000 forint). A III. díjat nem adták ki.

A **képzőművészeti** pályázatra 1400 mű érkezett. A **festészeti** pályázaton: 1. **Szinte Gábor** (részt vesz a VIT-en) és **Móritz Sándor** (5000—5000 forint). 2. **Bér Rudolf Kristóf János** (3000—3000 forint). 3. **Litkei József, Kaleti Jenő, Ridovics László, Konok Tamás, Vilbernhorn Tibor** (2000—2000 forint).

Grafikai pályázaton: 1. **Feledi Gyula** (részt vesz a VIT-en), **Kondor Béla** (5000—5000 forint). 2. **Gross Arnold, Kass János, Antoni Buratinszki** (3000—3000 forint). 3. **Csohány Kálmán, Szemerédi Miklós, Vati József, Szilvási Nándor** (2000—2000 forint).

A **szobrászati** pályázaton: 1. **Kiss István** (5000 forint). 2. **Veszprémi Imre, Simon Ferenc, Varga Imre** (3000—3000 forint). 3. **Konvorcsik János, Segesdi György** (2000—2000 forint).

A **plakett** pályázaton: 1. **Lesenyei Márta** (5000 forint). A második díjat nem adták ki. 3. **Garányi József, Nagy Sándor** (3000—3000 forint).

Az **iparművészeti** pályázaton: 1. **Jurik Ibolya, Szabó Erzsébet, Szűcs József** (3000—3000 forint). 2. **Bakai Erzsébet, Bodó Sándorné, Csabai Mária, Csik Jolán, Gorka Lívia, Gulyás Ferencné, Horváth Piroska** (2000—2000 forint).

A **népművészeti** pályázatra beérkezett 60 mű. 1. **Ifi. Nagy Ferenc** (Tab) 3000 forintos díjazásban részesült és részt vesz a VIT-en.

A **fényképészeti** pályázatra 150 mű érkezett.

A díjakat **fekete-fehér** képekben a következők nyerték: 1. **Munk Tamás** (1500 forint). 2. **Farkas Tamás** (1000 forint). 3. **Molnár Edit** (500 forint).

A bíráló bizottság a színes képeket és a diapozitíveket nem találta díjazásra alkalmasnak.

Az **énekversenyen** 82 fiatal énekművész vett részt. A verseny győztesei: **Bencze Judit, Pelles Júlia, László Margit, Komlósi Erzsébet, Csizmadia László, Házy Erzsébet, Lusztig István, Réti József, Kevházi Lajos, Erdész Zsuzsa, Barta Alfonz, Molnár Miklós.** A versenyen a legkiválóbb eredményt – elért énekesek vesznek részt a VIT énekversenyein.

A **zongoraversenyt** 50 fiatal zongoraművész közül **Losonczy Andor, Rados Ferenc és Balázsfai Attila** nyerte.

A **hegedű- és gordonkaversenyekre** 25 fiatal hegedű- és gordonkaművész nevezett be. A hegedűversenyt **Kontra Antal, Kubinyi Attila, Gyarmati Vera és Sivó József,** a gordonkaversenyt **Virizlay Mihály és Unger Emőke** nyerte. Részt vesznek a Varsói Világifjúsági Találkozón.

A harmonikaversenyben 16 fiatal indult. 1. **Fenyő Péter** (részt vesz a VIT-en), 2. **Katrycz Richard,** 3. **Baksa József.**

A **balettversenyre** 25 fiatal balettművész nevezett be. 1. helyezés: **Bahcsiszerájí szökőkút III. felvonás.** Táncolták: **Fülöp Viktor, Lakatos Gabriella és Szarvas Janina.** 2. helyezés: **Hattyúk tava III. felvonás.** Táncolták: **Müller Margit és Ősi János.** 3. helyezés: **Keszkenő III. felvonás. Táncolták: Kun Zsuzsa és Havas Ferenc.**

A **népitánc** szólista-versenyekben 34 szólista vett részt. 1. helyezés: **Pásztortánc.** Táncolták: **Váradi Gyula, Osváth László, Kiss István, Mátyus Zoltán,** az Állami Népi Együttes szólistái. 2. helyezés: **Dobozi-csárdás.** Táncolták: **Mányai Erzsébet, Czibere Ilona, Mészáros Jolán, Domján Lajos, Makk János, Ács Sándor.** 3. helyezés: **Győrfalvi-legényes.** Táncolták: **Tarczi Zoltán, Mészáros Ferenc, Danielisz László, Erdélyi Tibor, Sik Ferenc.**

Az **újságírói pályázatra** 162 mű érkezett. 1. **Fülöp János** (Szabad Nép) és **Harmat Endre** (Szabad Ifjúság) (1000—1000 forint). 2. **Ember Mária** (Magyar Nemzet), **Zsigmondi Mária** (Nők Lapja) (750—750 forint), **Gaál Sándor** (Várpalotai bányász), **Gábor István** (Magyar Nemzet), **Kovács Imre** (Szabad Ifjúság) (500—500 forint).

Tekintettel arra, hogy **az irodalmi pályázatra** csaknem 2000 pályamunka érkezett a bíráló bizottsághoz, a pályázat értékelését a VIT időpontjáig nem lehet elvégezni. Ezért az eredményhirdetést és a díjkiosztást augusztus 20-ra halasztották. A pályamunkák előzetes átnézése alapján a DISZ Központi Vezetősége és a Magyar Írók Szövetsége **Gergely Mihályt, Fodor Andrást és Dósszegi Andrást** küldi ki a VIT-re. (MTI)

SZABAD NÉP

SZERDA, 1955. JÚNIUS 29

21.

Fiatal képzőművészek és iparművészek kiállítása

Fiatal képzőművészeink népes táborát nem lehet különválasztani művésztársadalmunk egészétől. Igaz, képességeik évek múltán fognak teljesen kibontakozni, mondanivalójuk, stílusuk holnapra kristályosodik ki, zömükben ma még a tanulás, a magukratalálás útját járják. De nem feledkezhetünk meg arról, hogy nem egy fiatal szobrász tudott már köztérre méltó művet alkotni, hogy festőfiataljaink keze nyomán születtek már kiemelkedő alkotások, nem beszélve a fiatal grafikusokról, akik egész művészeti águk fejlődésének előrelendítői.

Az Ernst Múzeum ifjúsági kiállításán is szép számmal találkozunk olyan művekkel, amelyek megállítják a nézőt. *Móritz Sándor* festményei a gyárak világába vezetnek bennünket. Élményt sugároznak a falun, szövetkezetben élő *Kristóf János* parasztlányai (Palántázók). Bensőséges hangulat fűzi eggyé *Keleti Jenő* festményén az asztal körül ülő családtagokat. Különösen szép a gyermekét tartó anya alakja (Család). Komoly fejlődésről tesz tanúságot *Szinte Gábor;* Hárfázó lánya a muzsikába feledkező ember lelkivilágát tárja elénk; utcaképe valóságerejével ragad meg. *Bér Rudolf* villamosképén különböző jellemű emberek csoportját jeleníti meg. Színei erőteljesek és szenvedélyesek, mint eddigi alkotásain is, de az alakok megformálása már sokkal fegyelmezettebb, a kép befejezettebben hat, mint elődei.

A szép portrék közül kiemelkedik *Aczél Ilona* gazdagon megformált női arcmása, aztán az olyan cselekményes, életképszerű portrék, mint *Bazsali Ferenc* klarinéton játszó kis úttörője, *Izsák József* kékesszürke színvilágú Festőnője, a nemrég végzett, tehetséges *Kutasi Margit* Olvasó férfija, vagy *M. Szücs Ilona* Első lecke című kislányportréja. Több intim, szerelmi jelenetet ábrázoló festményt is látunk a kiállításon. Sok festői szépség van ezekben, de egyszerre naiv és bágyadt érzelemábrázolásuk egyáltalán nem érzékelteti a fiatalok szerelmének hangulatát. A négy kép feltűnően hasonlít egymásra, ami az életismeret szűkösségét, a képzelet szegénységét árulja el.

veszélye. Kissé hideg, de tömör és ízes festői nyelven alkotja akvarelljeit *Konok Tamás*. Csendéleteinek sötétből kivilágló virágai az egyszerű otthon zugának közvetlenségét árasztják, mély zöldbe ágyazott tájait mintha az eső utáni, színeket frissítő levegőn át nézné. Az ő munkái még határozottan elárulják tanárát, Bernáth Aurélt, de ugyanakkor éreztetik bontakozó egyéniségét is. Bernáth Aurél másik tanítványa *Bolgár József* Révai Editet ábrázoló portréján az asztal csendélete igen szép, bensőséges, közvetlen hangon szól a nézőhöz, míg a női alak tartózkodó megfogalmazása nem múlt má-

segítik művészetük egyénivé válását, fejlődését.

Több jól sikerült munkaábrázolást találunk a szobrászati anyagban. *Szántó Béla* erőteljes mozdulatú Olvasztárt készített, *Kiss Sándor* kisplasztikája kiegyensúlyozott formákkal tolmácsolja a munka szépségét. *Kiss István* több erőteljes parasztfejet állított ki, s művészete széles skálájának bizonyságául egy bársonypuha felületű kislányportrét is. *Brém Ferenc* főiskolás Silózás című domborműve a munkafolyamatok szépen megkomponált ritmusával hat. *Simon Ferenc* a magyar nép és a szovjet harcosok barátságát ábrázolta domborművén, *Veszprémi Imre* Lapátolóját, valamint komoly plasztikai érzékről tanúskodó női arcmását látva sem igen gondolnánk arra, hogy még csak tanulóéveit járja.

A szenvedélyesebb, erőteljesebb érzelemkifejezés azonban ritka a szobrászati anyagban is. A kisplasztika egyes művelőinél nemritkán az az érzésünk, hogy a keresett mozdulatok önmagáért való szépsége bűvölte meg őket. *Martsa István* Fiatalok című — formailag egyébként gondosan egybehangolt — kettős kompozíciójából hiányzik az élet lüktetése; fáradt mozdulatú alakjai nem a mi napjaink fiataljai.

A grafikusok alkotásai témában, stílusban és technikában egyaránt igen változatosak. Több merészséget, újszerűséget és frisseséget találunk bennük, mint a festészeti és szobrászati alkotásokban együttvéve. *Feiedy Gyula* szenvedélytől átfűtött harci jelenetet karcolt rézbe, amelyért méltán nyerte el az I. díjat (Rákosizászlóalj spanyol földön). *Kass János* szemet gyönyörködtető rajzokat készített a fiatalokról. Finom, majd erőteljes, igen kifejező vonalakkal, könnyedén rajzolja egymás mellé a széptestű fiatalokat, de a könnyed kompozíció mögül érezni a gondos, rendszerező építőmunkát. A Magvető, *Vati József* monumentális hatású rézkarca alakjának realizmusával, egyszerű nagyságával ragadja meg a nézőt. Figyelemre méltó *Ambrus Győző* két életgazdag rézkarca, a Déli pihenő és a Budapest felszabadul című.

A történelmi témák iránti vonzódás nem ritka a grafikusoknál. *Csanády András* fametszete, a Székely támad című sokalakos kompozíció meglep a fény-árnyék játékkal is bonyolított erdei tömegjelenet ábrázolásának technikai biztonságával. A vidéken élő *Kajári Gyula* kifejezésben gazdag, erőteljes vonalakkal megrajzolt tanulmányát az utóbbi években kiállított művei közül a legjobbnak érezzük. *Kondor Béla* drámai hatású Dózsa-lapjai, valamint *Gácsi Mihály* hasonló tárgyú, a korabeli krónikák képnyelvére emlékeztető stílusban készített illusztrációi ól mutatják, hogy a fiatalok mennyire más-más ösvényen keresik mondanivalójuk formábaöltöztetésének útját, módját.

A szenvedélyes, békeharcos kiállásnak szép példája *Antoni Buratynski*, lengyel ösztöndíjas Ezért harcoltunk című linoleummetszetsorozata. Lapjain szembeállítja a fasizmus rémtetteit a békés élet szépségével. Munkáján érződik, hogy azt a lengyel testvérnép heroikus, fasizmusellenes küzdelme s szabad hazájának békés építőmunkája ihlette.

Fel kell figyelni arra, hogy a művészi agitáció, a szocializmus, a béke ügye mellett való művészi állásfoglalás, ezenkívül alig egy-két, gondolatban nem éppen gazdag, szimbólumjellegű ábrázolásban van jelen a tárlaton. A pártosságnak ez a hiánya szorosan összefügg azzal az általános jelenséggel, hogy még a grafikus fiatalokat is csak kismértékben érdekli a mai élet ábrázolása. Örülünk *Szemerédy Miklós, Gross Arnold* és mások szép tájrajzainak, a történelmi ábrázolásoknak, de szeretnők, hogyha igen tehetséges fiatal grafikusaink — élve a műfajuk kínálta lehetőségekkel — mindenekelőtt napjaink krónikásaivá válnának végre, mint minden nagy korban a grafika művelői.

Az egész kiállítás legnagyobb fogyatékossága az, hogy korunk valóságát nem ábrázolja megfelelően. Egyre változó, vizuálisan, ezer oldalról megragadható életünk gazdagsága bizony kívülrekedt a termek falain, csupán töredékesen tükröződik a művekben. Az élet, az ember alapos, mély ismerete általában sok fiatalból hiányzik. Nyitottabb szemmel járni a világban, többet meríteni az élményekből — ez kell ahhoz, hogy művészetük valóság-erőben növekedjék, hogy egyéni hangjuk fokozottabban érvényesüljön.

Az igen változatos iparművészeti anyag, amely között nem egy figyelmet keltő eredeti munkát találunk, arról tanúskodik, hogy a fiatal iparművészek elmélyedéssel, sok szeretettel munkálkodnak új iparművészetünk kialakításán. Szép munkákat láttunk *Szücs Józseftől, Fett Jolántól, Juris Ibolyától, Tarján Héditől,* aztán *Csabai Máriától, Gorka Líviától* és *Sándor Istvántól* — hogy csak egypárat említsünk a fiatalok közül.

Egy nép művészetének ereje nem utolsósorban utánpótlásának erejével mérhető. Uj képzőművészetünk és iparművészetünk mind feljebb ívelő útján egyre inkább támaszkodhat a fiatal tehetségek népes táborára. De ez a kiállítás azt is megmutatja: a nevelő- és oktató munka megjavítására, a fiatalok alkotói lehetőségeinek biztosítására, az ifjú művészek céltudatosabb és öntudatosabb erőfeszítéseire van szükség, hogy valóra váljanak és kibontakozzanak mindazok a lehetőségek, amelyek tehetségükben rejlenek.

Artner Tivadar

SZABAD NÉP. 1955

Hetven művész kiállítása az Ernst-múzeumban

Nehéz probléma elé állítja a kritikust ez a méreténél fogva igen nagyszabású és jó művekben is bővelkedő kiállítás. Hasonló rendezvények általában valamilyen világosan leszögezett elvi vagy gyakorlati célkitűzéssel jönnek létre — egy irányzat vagy egy korszak alkotásainak seregszemléje stb. — és ilyenkor módjában áll az általános elvi és esztétikai szempontokon túlmenőleg, konkrét következtetéseket levonnia a program és az elért eredmény összevetéséből. Ilyen programot azonban itt hiába keresnénk.

A hetven kiállító művész nem alkalmilag verbuválódott ugyan — a Csók, illetőleg az Izsó alkotóközösség tagjai —, de csoportosulásuk pusztán gazdasági jellegű, s mint a kiállított anyag is tanúsítja, a művészi szemlélet semmiféle egységére nem tart igényt. Mai művészetünk valamennyi szólama — az absztrakció kivételével — felhangzik ebben az együttesben: *Czóbel* mély zengésű tömörsége, *Szőnyi* szelíd lírája, *Glatz* és *Vidovszky* naturalizmusa, *Márffy* színes álomvilága, *Bartha* kifinomult dekorativitása, *Pekáry* népies primitívsége, *Béres* monumentális törekvései stb.

Még olyan szempontból sem egységes az anyag, hogy időbeli összetartozást fedezhetnénk fel benne. Több évtizedes művek minden megjelölés nélkül vegyülnek el a legfrissebbek társaságában.

Mindezek után azt gondolhatná az olvasó, aki még nem látta a kiállítást, hogy ott rendkívül vegyes, meglepő ellentétekben bővelkedő látvány tárul a látogató elé. Holott — és ez a 70 művész közös szereplésének egyik legjellegzetesebb, de ugyanakkor nem éppen pozitív vonása — egyetlen, szinte teljesen egységes összképben olvadnak össze a régebbi és az új, a többé és a kevésbé természetű alkotások. Valamiféle stagnálás nyomja bélyegét az anyag összességére, s ha akadnak is helyenként újabb eredmények egyes művészek alkotásaiban, ezek is bizonyos korlátok között mozognak. Sőt néhányuknál az „új" éppenséggel egyéniségük feladása, epigonizmus. Mi eredményezi a megrekedettségnek ezt az általános összképét? Véleményem szerint a művészi és emberi problémák bizonyos egysíkúsága, a passzív művészi magatartás eluralkodása az itt bemutatott műveken. A kiállításnak ez az általános passzív jellemvonása különösen ott szembetűnő, ahol tartalmi célkitűzésekkel kerül szembe.

Mindezek mellett — mint már előljáróban említettük — a tárlat bővelkedik színvonalas művekben. Az idősebb generáció tagjai közül elsősorban a csoportosulás névadója, *Csók István* műveinek kis gyűjteményéről emlékezünk meg, abban is egyik élénk színekben ragyogó vázlatáról: „Züzü lila fotelben". *Czóbel Béla* méltón képviselik „Női portré"-ja, „Csendélet"-e és „Szentendrei táj"-ai. *Modok Mária* letompított színharmóniájú virágcsendélete is a kiállítás legkiválóbb darabjai közé tartozik. *Szőnyi István*tól három, gyűjteményes kiállításáról részben már ismert kis remekmű szerepel. A nemrég elhúnyt *Vass Elemér* nagykultúrájú csendéletei közül különösen a „Liliomok" emelkedik ki, *Márffy Ödön* képei közül pedig „Önarckép"-e.

A fiatalabb nemzedékből kiváltképpen *Bartha László* franciás könnyedségű, dekoratív hatású festményei emelik a kiállítás színvonalát. „Holdas táj"-a ugyan Egry utánérzéséről tanúskodik, de a többi, főleg női aktjai kompozíciójuk eredetiségével, rajzuk szépségével magaslanak ki a képek átlagából. *Iván Szilárd* „Csók István arcképe" jellemzésének erejével a kiállítás tartalmilag legmélyebb alkotása. Bartha Lászlóhoz hasonlóan, franciás hatások érződnek a régebben sötét színekkel dolgozó *Scholtz Erik* újabb aktképeinek könnyed, halvány színezésében, dekoratívitásában. *Breznay József* művei is hasonló változásról tanúskodnak. Ő azonban nem jár kitaposott utakon. Új formai felfogásával olyan témák feldolgozására vállalkozott, mint az októberi eseményekre utaló „Memento", vagy a nagyszabású munkaábrázolás („Utépítés"). Míg utóbbinál szerencsés szintézist sikerült elérnie, a „Memento" súlyos témájával semmiképpen sincs összhangban a színhely ábrázolásának játékossága és a figurák bábszerűsége. Friss és egyéni hangot ütnek meg *Konok Tamás* falusi pillanatképei. *Béres Jenő*, panneau-tervén sikeresen egyezteti össze a közvetlen élményszerűséget a monumentalitással.

A szobrok között, de a grafikák között is, kiemelkedő helyet foglalnak el *Ferenczy Béni* művei. *Tar István* évekkel ezelőtt már szerepelt „Labdázó nő"-jét nemes harmónia hatja át. *Somogyi József* aktjának eleven ritmusa pedig még mindig megőrizte hatásának frissességét, holott nem első ízben találkozunk vele. *Antal Károly* újabb szobrai, a „Remete" és a „Vadorzó", a tömör nyugalmú „Kőrösi Csoma Sándor" és „Flóra" alkotójának teljesen megváltozott, Somogyi és Kerényi formaeredményeit ismétlő stílusáról adnak számot.

A hetven művész kiállítása iránt igen élénk az érdeklődés. Sok látogatója van, és nagyarányú vásárlások történtek az állam, közületek és magánvásárlók részéről. Éppen ezért volna szükség arra, hogy a jövőben a hasonló rendezvényeket jóval gondosabb gyakorlati előkészítés és elvi megfontolás előzze meg.

HAVAS LUJZA

SZABAD MŰVÉSZET

X. ÉVFOLYAM

4. SZÁM

1956. ÁPRILIS

TÁJKÉPEK A VI. MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZETI KIÁLLÍTÁSON

Wellisch Judith

de elevenebb színeket használ. — Konok Tamást is tájképeiből ismerhettük meg az utóbbi években. Idén az eddigi kis akvarellekhez hasonló hangulatú, de nagyobbméretű képet láthatunk tőle. Balatonmenti kis üdülőhely utcája fölött különös fénnyel ülnek a felhők, a lenyugvó nap oldalról világítja meg a forduló utcát a különös, fojtott hangulatú szép képen. Témájában hasonló, de hangvételében más Tar László tájfestménye. Kis város vagy falu színes házaira szakad a vihar. Az utcán egy nő siet kutyával. A keskeny, összebújó házak, kopasz, suta fák s a félénk kis nőalak hangulata megkapó. Tar László egyetlen kis képéről nehéz ítélni, de egyénisége önállónak látszik a fiatalok között. Kis képe tárgyánál fogva nem vonja magára a figyelmet, de megérdemli azt.

Szabó Vladimir két nagy képe a kiállítás legnagyobb igényű tájábrázolása. Nem tisztán tájképek ugyan (tárgyuk: „Földosztás" és „Ünnepi készülődés"), de tartalmukkal szoros összefüggésben dominál bennük a táj. A „Földosztás" központja a kenyeret termő, frissen felszántott föld, tapinthatóan barnállik, tavaszi jószagot árasztva. Ferde árnyat vetnek rá a ködös tavasz-reggel vörös napfényében didergő fák. Kissé odább a távolról érkező aranyvörös napfényben tehéncsorda legel, olyan valóságosan, ahogy bármelyik tavacska partján látjuk nem egyszer. A tótükörben a bárányfelhős ég rózsaszín, lila zöld és kék színei csillámlanak egymás mellett. Ezek a színegyüttesek egészen szokatlanok a kulturált huszadik századi festésben.

NÉPSZABADSÁG 1957. augusztus 27. kedd

Nyári délután a nagymarosi művésztelepen

Krzeslawa Maliszewska és Jerzy Brzozowski fiatal lengyel festőművészek hazánkban tartózkodtak. Magyarországi tanulmányútjukon eljutottak a nagymarosi művésztelepre is és őszinte elragadtatással kiáltottak fel: ilyen jó dolga sehol sincs a világon a festőknek!

Nem tudjuk pontosan, így van-e, de egy bizonyos: A nagymarosi és a többi művésztelepen gondtalan jómódban, kényelemben, „festői" környezetben dolgozhatnak képzőművészeink. Már a hajnali madárdal kicsalja a festőket, hogy megörökítsék a Dunakanyar vagy az erdő szépségeit. A Derkovits-díjas Konok Tamás, Biai Föglein István, Masznyik Iván, a szegedi Winkler László, Barna Miklós, Jánoska Tivadar, Klie Zoltán, Róna Klári, Gálffy Lola, Kántor Andor, Ujvári Lajos, Koós Iván, Eigel István, Ridovics László és Ridovics Ferenc, Arató János, Sikuta Gusztáv, Varga Nándor, Élesdy István itt álmodja vászonra a magyar táj ezer és ezer szépségét. Furcsa és még műértők számára is ritka élmény például ugyanazt a két öreg nagymarosi fát 10—12 művész meglátásában más és más színekkel, felfogásban lefestve szemlélni.

Nincs is semmiféle féltékenység, csak nemes vetélkedés, az egyik festő közös művészösszetartással figyeli a másik munkáját. Igaz, hogy az „anyagi" vetélkedést a Képzőművészeti Alap is jócskán kiküszöböli, megveszi, kifizeti mindegyik festő képét. S részben talán épp ez az anyagi biztonság emeli fel őket az alkotás időn és téren kívüli ihletett magasságába. Sok szép kép születik így, csak... csak igazi nagy „mű" kevés.

Konok Tamás a telep „Benjaminja" a varsói VIT nyertese akvarelleket fest. Méltóan mesteréhez, Bernáth Aurélhoz. Biai Föglein a nagymarosi tájak megörökítése mellett itt dolgozik Földes Péter *Százezer* című könyve illusztrációján. (A könyv az Októberi Forradalom negyvenedik évfordulójára készül.) Az illusztráció drámai lüktetéssel idézi a forradalom légkörét.

Masznyik Iván zsánerképein a nyár forrósága izzik. Barna Miklós a táj költészetét tudja képein megzendíteni. Jánoska Tivadar pedig a Duna szerelmese.

Csak néhány példát ragadtunk ki. De talán így is világos: szép műveket ígér, művészetet terem Nagymaros csendje.

Magyar Nemzet

Vasárnap, 1957. december 22.

Hetven művész kiállítása az Ernst Múzeumban

Szombaton az újjáépített Ernst Múzeumban hetven művész alkotásaiból kiállítás nyílt.

A kiállítók között vannak a Csók István Alkotóközösség tagjai: *Szőnyi István, Elekfy Jenő, Vass Elemér, Salter Erick, Breznai József, Konok Tamás, Iván Szilárd, Czobel Béla* festőművészek. *Varga Nándor, Molnár C. Pál, Barta László* grafikusok, valamint *Kisfaludi Stróbl Zsigmond, Ferenczy Béni, Somogyi József, Antal Károly, Tarr István, Győri Dezső* szobrászművészek.

Pogány Ö. Gábor, a Nemzeti Galéria igazgatója megnyitójában ismertette a kiállítás anyagát, amelyben tájképek, figurális képek, akvarellek, csendéletek és szobrok szerepelnek.

Élet és Irodalom

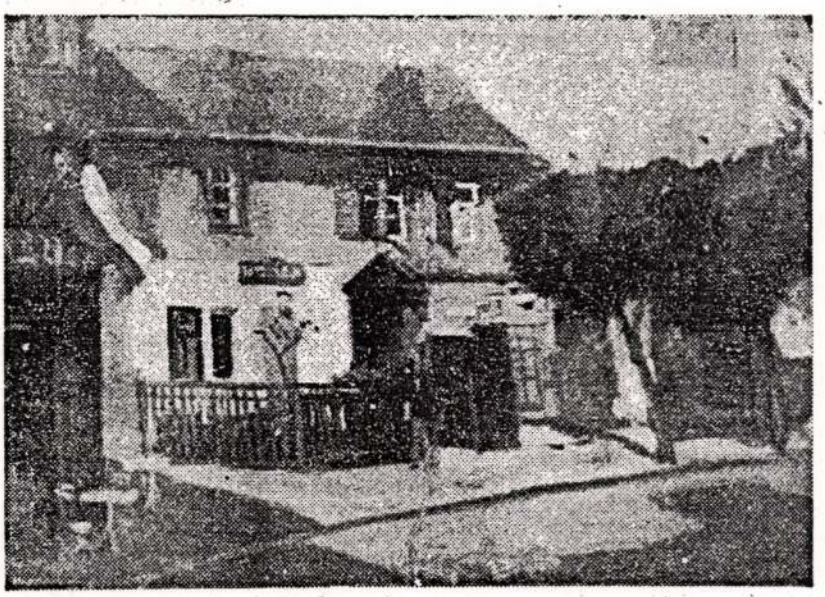

Konok T.: Fehér galamb vendéglő
(Hetven művész kiállításából)

Élet és Irodalom 1958. I. 17-i számából

Szerda, 1958. április 9.

Magyar Nemzet

NAPLÓ

Április 9

Az Állami Obrazcov Bábszínház társulata több mint háromheti tartózkodás és 30 fellépés után kedden elutazott Budapestről.

⊙

Az Országos Rendező Iroda produkciójában április 26-án, szombaton éjjel 11 órakor mutatják be a »Réti pipitér« című énekes, táncos vígjátékot. Szövegét Rácz György írta, zenéjét Csanak Béla szerezte, rendezője Barlay Gusztáv, két szerepét pedig, a divatos színészt és a kezdő írónőt Rátonyi Róbert és Bánky Zsuzsa játssza. A Bartók-teremben rendezendő előadások után a darab vidékre is elkerül majd.

♁

A napokban egy oszakai színházban 3500 néző volt szemtanúja Hiromi Kazuki fiatal japán táncosnő tragikus halálának. A művésznő tánc közben véletlenül a színfalakat mozgató forgó tengely közelébe került. A fiatal művésznő kézzel-lábbal kapálózott, de nem tudott szabadulni szorongatott helyzetéből. Mire egy gépész a segítségére sietett, Kazuki már meghalt.

* * *

Lengyel könyvkiállítás nyílik április 10-én a Váci utcai Lengyel Olvasóteremben. A kiállításra kerülő könyvek, művészi albumok, az ifjúsági és gyermekirodalom alkotásai megrendelhetők lesznek. A kiállítás tíz napig 11 órától 19 óráig tart nyitva.

Peti Sándor — aki nemrégiben kapta meg a Népköztársaság Érdemes Művésze megtisztelő címét — április 28-án Forgács Lászlóval, a Vidám Színpad fiatal művészével közösen, vidám előadó-estet rendez a Csengery utcai Közlekedési Klubban. Forgács László különben április 14-én a József Attila Kultúrotthonban önálló humoreszk- és paródia-estet tart.

⊕

A miskolci Kamara Színházban április 18-án mutatják be Fehér Klára »Nem vagyunk angyalok« című háromfelvonásos vígjátékát.

~

Két kiállítás nyílik a héten. Csütörtökön 12-kor az Ernst-múzeumban Ilosvai Varga István festőművész kiállítását Kampis Antal nyitja meg, szombaton délben pedig a Lenin körúti Derkovits-teremben Varga Nándor Lajos grafikusművész kiállítása nyílik.

#

Konok Tamás, fiatal Derkovits-díjas festőművész Párizsban van tanulmányúton. Arról kaptunk hírt, hogy modern műgyűjtők és galériák vásároltak a fiatal művész munkáiból, jövőre pedig kiállítási ajánlatot kapott.

ÉLET ÉS IRODALOM

II. évfolyam 25. szám

1958. június 20.

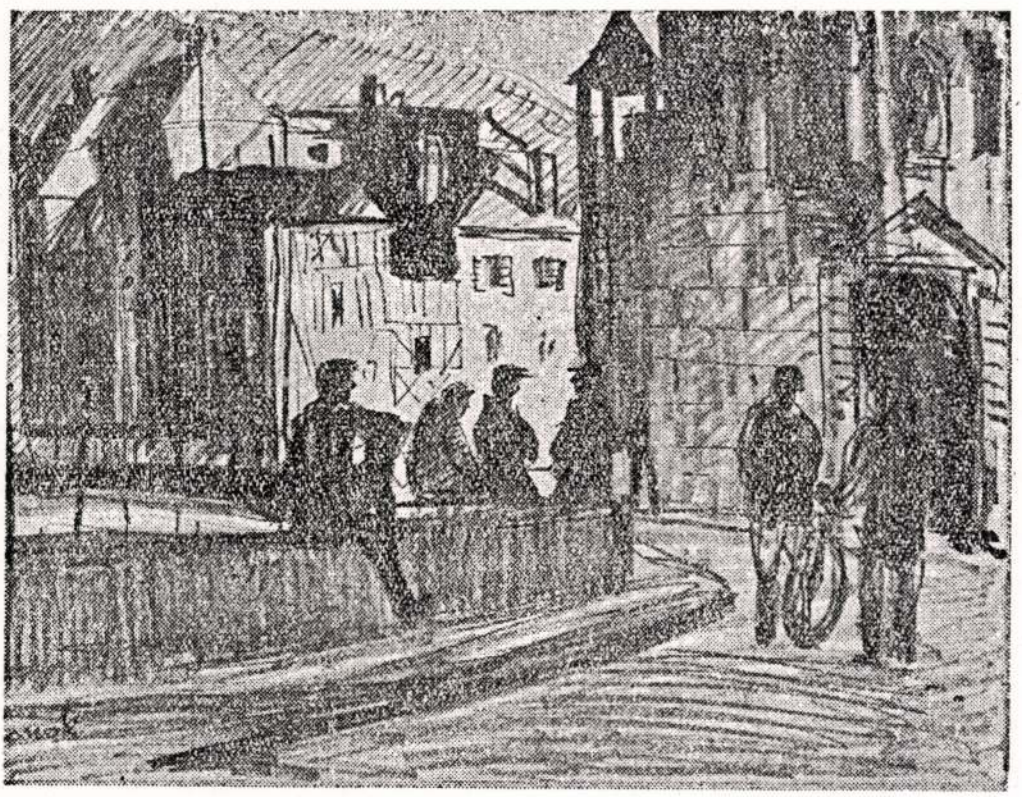

Konok Tamás rajza.

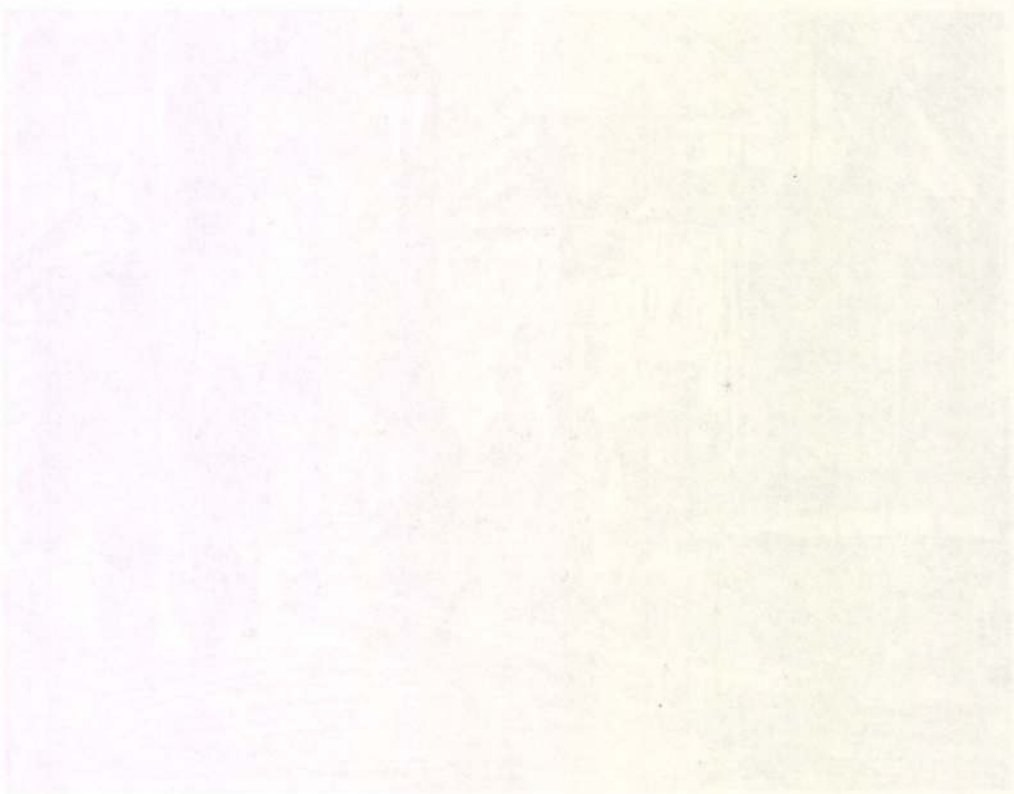

Magyar IFJUSÁG

1959.

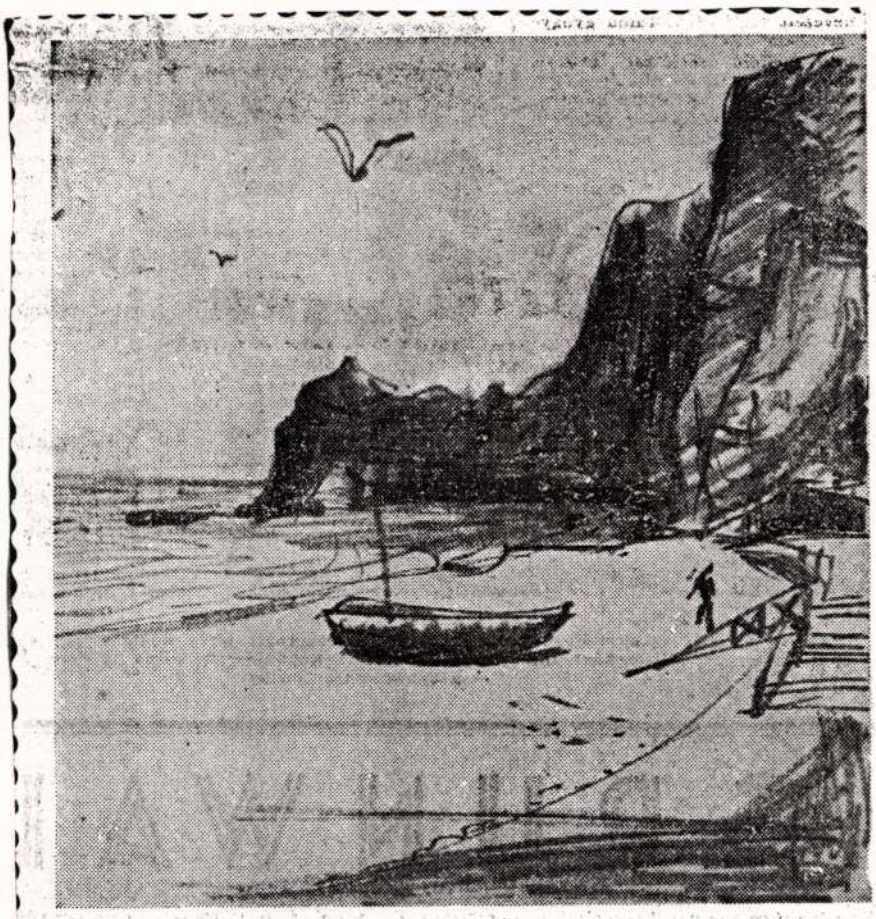

KONOK TAMÁS: TENGERPARTON

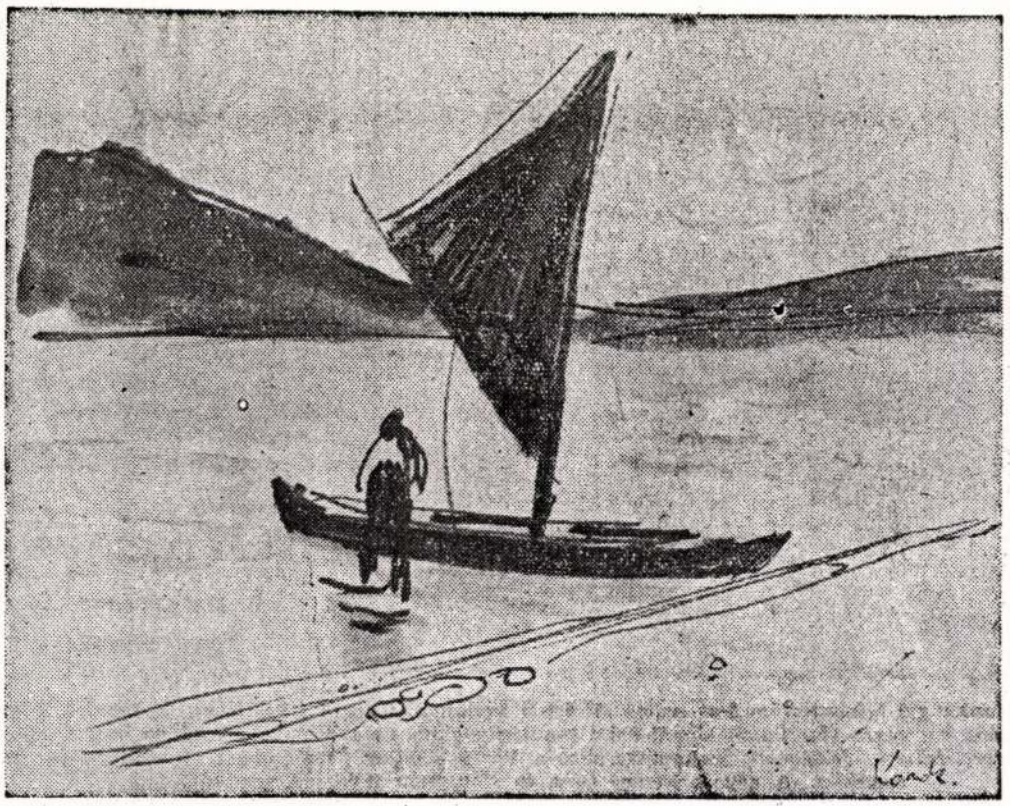

KONOK TAMÁS NAGYMAROSI ALKOTÁSAIBÓL: „ALKONY A FOLYÓN"

Fiatal festőművészek a nagymarosi Alkotóházban

Vácnál csodálatos panoráma tárul a látogató elé: kibontakozik Magyarország egyik legvonzóbb tája, a Duna-kanyar. A táj témát, s a csend ihletet ad a művészeknek. Ezért létesített éppen itt — *Nagymaroson — Alkotóházat* a Képzőművészeti Alap. Összehajló lombok sátora alatt érünk az újjáépített Alkotóházba, ahol 18 szoba nyújt kellemes és kényelmes otthont az alkotó művészek részére. Köztük találtuk két fiatal, tehetséges, Derkovits-ösztöndíjas festőművészünket: *Bér Rudolfot és Konok Tamást.*

— *Másodszor térek vissza a nagymarosi Alkotóházba* — magyarázta Konok Tamás. — *Jelentős motívum számomra a Duna százféle fényben csillogó tükre, de ez nem önmagáért érdekel. A folyó és az ember, a víz és a táj egységét keresem. S legnagyobb élmény: a hétköznapi élet, az egyszerű emberek ábrázolása. Most ismét Franciaországba készülök, Párizsban 40 művemet állítom ki. A jövő évben pedig itthon szeretném újabb alkotásaimat tárlat keretében bemutatni.*

Megnéztük Konok Tamás Nagymaroson készült festményeit. Művészi képzeletén átszűrve, pompás színekre komponálva jelenik meg azokon a táj és az ember. A *„Vasúti töltés"* című képén érdekesen bontja meg a falu arculatát a sínpár, s a berobogó vasúti szerelvény. A *„Vándorcirkusz a folyóparton":* dinamikus festőiség, jellegzetes színgazdagság, biztos komponáló készség.

S mit láttunk Bér Rodulftól? Feltűnően jól sikerült alkotásain — a fény és árnyék megfelelő ellentéteire felépítve — örökíti meg a halászéletet. Bér Rudolf, ahogyan mondja, decemberben rendez gyűjteményes kiállítást a Csók Galériában.

V. É.

VAJNA ÉVA

43 SZÁM
III ÉVFOLYAM
1959. OKTÓBER 17.

Magyar Ifjúság

Magyar Nemzet
Kedd
1959. október 20
XV. év, 246. szám

Őszi vázlat a nagymarosi alkotóházról

A Duna-kanyar szépsége ilyenkor bontakozik ki teljes pompájában. A hegyoldalon sárgák és vörösek ezernyi színváltozata, más ilyenkor a napfény is, mely a párás víztükörrel kacérkodik.

A nyáron megnyitott, korszerűsített nagymarosi alkotóházat látogató művészek meglesik a hajnalt, s a déli napfény játékát a víz tükrén. Mások a zegzugos kis utcák poézisét rögzítik vásznaikra vagy Visegrádra járnak át élményeket, színvázlatokat gyűjteni.

Néhányan a fiatalok közül szívesen látogatják Nagymarost. Egyszerre három Derkovits-díjast lát vendégül az alkotóház.

Eigel István Oroszlányból jött az alkotó otthonba. Több mint egy hónapot töltött a bányászok között, tanulmányozta életüket, munkájukat. Itt veti vászonra vázlatai alapján az oroszlányi hónap élményeit. Néhány nagymarosi képet is festett közben és a Balatonföldvári Hajtóműgyár éttermének freskóvázlata is elkészült.

A másik Derkovits-díjas *Bér* Rudolf. Szobájának falát nagymarosi élményeivel tapétázta ki, s vázlatkönyve is tele van tömérdek tanulmánnyal. Őt érdekli a táj éppen úgy, mint a falu élete.

Konok Tamás, a harmadik Derkovits-díjas, párizsi útjára készül. Az Iris Clert Galériától kapott meghívást önálló kiállítás rendezésére.

Az idősebb korosztályból *Gadányi* Jenő, *Kántor* Andor, *Mattioni* Eszter, *Medveczky* Jenő, *Göllner* Miklós és *Holba* Tivadar a fiatalokkal vetélkedve vetik vászonra benyomásaikat. Kántor és Göllner ős-szentendreiek, de az idén Maros kedvéért hűtlenek lettek nyári pátriájukhoz. Nem bánták meg, az új táj varázsa üdén hatott palettájukra.

A magyar művészeknek kedves vendégei is voltak. Két szovjet szobrász látogatott el a nagymarosi alkotóházba és ismerkedett meg a magyar művészkollégák munkásságával. Érdeklődéssel tanulmányozták az öreg Dunáról, a piacról, a szép marosi tájakról készült kompozíciókat, s azt a néhány portrét, amelyek az alkotóházi művészek és a marosiak barátságának bizonyságai. V. Z. *Borodaj* szobrászművész, a kijevi ukrán képzőművész szövetség alelnöke, E. K. *Roos* pedig Tallinból látogatott el ide. Elismeréssel nyilatkoztak a művekről és arról a nagy segítségről, amit a magyar művészek az állam részéről élveznek.

Két drezdai festőművész, Rudolf *Kleemann* és felesége csaknem egy hetet töltött a marosi alkotóházban. Jól esett nekik a falusi emberek érdeklődése, szeretete.

(f. r.)

1960

A MUNKA DICSÉRETE

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA, V, VÁCI UTCA 25
1960 FEBRUÁR 13—29

Hatvanegynéhány képpel találkozik a látogató ezen a kiállításon. Művészi felfogás és előadásmód tekintetében: ahány művész alkotta őket, annyifélék. Szelíd összhangba komponált árnyalatok finomságán épp úgy megpihenhet a szem, mint ahogy felfigyelhet a sötét alapból elővillanó színek hangosabb és szenvedélyesebb csillogására és ha itt elidőzött az aprólékosabb és részletezőbb kedvű előadásmódon, amott máris meglelheti a sommázóbb és nagyvonalúságra törekvő ecsetkezelés másfajta szépségeit. E szemgyönyörködtető változatosság mellett azonban lényegében egyívásúak a falakon sorakozó képek. Valamennyi mai életünkből választotta tárgyát és a hétköznapok meg a munka szépségeinek ihletéséből fakadt.

Ez azonban nem hogy csökkentené a kiállítás változatosságát, hanem inkább még tovább fokozza. Hiszen mindennapi életünk szinte végtelenül gazdag forrás, a munka pedig ugyancsak sokféle és alig találhatjuk olyan ágazatát, melynek művészi feldolgozásával itt ne találkoznánk. Itt van a vasasok kemény helytállása többek között Sarkantyu Simon „Nagykalapács" és Veszprémi Endre „Csapolás után a kohóban" című képein, az építőké Kokas Ignác „Kőműves" festményén. Itt a parasztok munkája Konok Tamás, Ridovics Ferenc, Vati József és mások művein, meglelhetjük a kertészkedő lányok tarka és vidám csoportját Béres Jenő vásznán, a laboratórium lombikjai között figyelő vegyészt Tamás Ervin képén és a műterem csendjében munkálkodó festőt Csernus Tibor alkotásán, — hogy néhány példát ragadjunk csak ki a sokféle közül.

Növeli a kiállítás jelentőségét, hogy a munka festői szempontból oly hálás külsőségei, az acélcsapolás félelmetesen gyönyörű tűzjátéka, az érett búzaföldek eleven sárgája, a lombikokon és színes üvegeséken villogó fényjáték mellett egyre nagyobb szerepet kapott a vassal, kaszával, vegyszerrel és ecsettel bánó ember alakja is.

Az eddiginél több figyelmet szenteltek a művészek annak, miként formálja a munka a legfőbb művészi téma az ember jellemét, eszejárását, magatartását, egyéniségét.

Nem adna teljes képet mai életünkről a kiállítás, ha a termelő és alkotó munka mellé nem sorakoztatná fel mindennapi életünknek azokat a jeleneteit és jelenségeit is, amelyek mögött a munka áll aranyfedezetként. Nem csak azzal, hogy anyagi, de azzal is, hogy erkölcsi alapját teremti meg.

Hol tartanak művészeink ebben a munkában? Mennyit tudnak megmutatni a dolgozó ember és a hétköznapok szépségéből? Erre többek között ennek a kiállításnak kell választ adnia. Jelentősége tehát igen nagy, méltó a közönség fokozott érdeklődésére és az alapos, részletes és elemző bírálatra is.

Létrejötte a Képzőművészek Szövetsége, a Képzőművészeti Alap és a Képcsarnok közös munkájának köszönhető. Ha esztendőnként ismétlődni fog, bizonyára képzőművészeti életünk jelentős eseményei közé nő.

KIÁLLÍTOTT MŰVEK

1. Áron Nagy Lajos	Hajnal a Hanságban	4.920,— Ft
2. Balogh András	Márta iskolába indul	3.690,— „
3. Balogh András	Kapáló asszonyok	6.150,— „
4. Bartha László	Levendulaaratás	6.150,— „
5. Bartha László	Szőlőben	6.150,— „
6. Batári László	Almaszedők	3.690,— „
7. Béres Jenő	Állomáson	4.380,— „
8. Béres Jenő	Margitszigeti kertészek	6.150,— „
9. Béres Jenő	Pesti utca	4.920,— „
10. Bod László	Fegyverosztás	7.380,— „
11. Bod László	19-esek a műteremben	8.610,— „
12. Bokros László	Trágyahordás	4.920,— „
13. Bolgár József	Üzemrészlet	7.380,— „
14. Boross Géza	Népnevelők	8.610,— „
15. Breznay József	Úttörőáruház	8.610,— „
16. Breznay József	Villamoson	3.690,— „
17. Burghard Rezső	Hajóépítés	6.150,— „
18. Czene Béla	1918 a Mávagban	3.690,— „
19. Csernus Tibor	Műteremben	9.840,— „
20. Eigel István	Szerelmespár	7.380,— „
21. Erdős Géza	Hazafelé	4.920,— „
22. Erdős Géza	Gyári óvodában	3 000,— „
23. Gera Éva	1956. október	9,840,— „
24. Jakuba János	Tavaszi szántás	5.535,— „
25. Kokas Ignác	Kőműves	7.380,— „
26. Konfár Gyula	Fésülködő	6.150,— „
27. Konok Tamás	Aratás	4.920,— „
28. Kurucz D. István	Orosz foglyok jelentkezése	9.840,— „
29. Mácsai István	Mederjavítás	4.920,— „
30. Mácsai István	Szőlőkötöző lányok	6.150,— „
31. Mácsai István	Dunai fuvarosok	5.535,— Ft
32. Mohácsi Ferenc	Újpesti kikötő	8.610,— „
33. Moldován István	Matyó árusok	6.150,— „
34. Móritz Sándor	Duna	7.380,— „
35. Móritz Sándor	A Dunánál	6.150,— „
36. Móritz Sándor	Söderlapátolók	7.380,— „
37. Nuridsány Zoltán	Lányok a kultúrházban	6.150,— „
38. Orosz János	Bútorszállítók	7.380,— „
39. Orosz János	Esernyősök	5.535,— „
40. Ridovics Ferenc	Szántás	4 920,— „
41. Ridovics László	Brigádmegbeszélés	7.380,— „
42. Sarkantyu Simon	Nagykalapács	8.610,— „
43. Scholz Erik	Szüret	4.920,— „
44. Silberhorn Tibor	Munkásőrök	3.690,— „
45. Somogyi János	Farakodók	6.150,— „
46. Szentgyörgyi Kornél	Fiatalok a Kl. Gottwaldban	8.610,— „
47. Szentgyörgyi Kornél	Nők a Gottwald gyárban	4.920,— „
48. Szentgyörgyi Kornél	Gépvezénylő	4.920,— „
49. Szentgyörgyi Kornél	Megbeszélés	4.920,— „
50. Szentgyörgyi Kornél	Forgácsolóban	6.150,— „
51. Szentgyörgyi Kornél	Munkásszállás	4.920,— „
52. Szilvássy Pál	Ridegtartású borjúnevelés	9.840,— „
53. Tallós Ilona	Dohánybálaszállítók	4.920,— „
54. Tallós Ilona	A Hazai Fésűsfonóban	3.690,— „
55. Tamás Ervin	Vegyésznő	4.920,— „
56. Tamás Ervin	Munkások	6.150,— „
57. Udvardy Erzsébet	Hűtőgépszerelő	7.380,— „
58. Ujvári Lajos	Aratók	9.840,— „
59. Vati József	Pihenők	7.380,— „
60. Vati József	Aratók	6.150,— „
61. Veszprémi Endre	Csapolás után a kohóban	8.610,— „

Kedd
1960. február 2
XVI. év, 27. szám

Magyar Nemzet

NAPLÓ

Február 2

Dr. Frank László, a Neue Zeitung felelős szerkesztője ma ünnepli 70. születésnapját és egyben újságírói munkásságának félszázados évfordulóját. A forradalmár újságíró több mint harminc évet töltött kényszerű emigrációban, s regényes körülmények között Bécsen, Berlinen keresztül eljutott a távoli Csendes-óceán partjaira. Több érdekes riportkönyvet írt, a többi között távol-keleti élményeiről. Szeretettel köszöntjük a jubiláló érdemes újságírót, a toll bátor harcosát.

✉

Konok Tamás fiatal, Derkovits-díjas festőművész munkáiból rendez kiállítást a párizsi Galerie Lambert. A február 5-én nyíló kiállításon a fiatal művésznek szerepelnek azok a festményei is, melyeket a Riviérán és Korzikában festett.

*

Herman Ottó, a nagy magyar polihisztor születésének 125. évfordulója alkalmából helyreállítják és emlékmúzeummá rendezik be a természettudós lillafüredi lakóházát.

∞

A Magyar Néphadsereg Színházában Sheridán A rágalom iskolája című vígjátékát próbálják. A XVIII. századi klasszikus angol író darabját Hubay Miklós fordította. A több mint 180 éves darab témája ma is aktuális: a társadalmi hazugság és álszentes-kedés ellen iródott.

⊙

A Pécsi Nemzeti Színházban két premier lesz ezen a héten: február 4-én a kamaraszínház Tolsztoj: Anna Kareninájának színpadi változatát, 5-én pedig a nagyszínház Shakespeare Macbeth-jét mutatja be.

#

Waldmann Józsefné néprajzgyűjtő-pedagógus és Mezey Károly, a szegedi Nemzeti Színház koreográfusa Csillag ragyog, hajnal hasad címmel új népi táncjátékot állított össze. A több jelenetből álló táncjáték a felszabadulás történetét eleveníti meg.

✉

Szolnok megyében az idén 35 tanteremmel bővül az iskolahálózat.

1960 VIGILIA MÁJUS

Két magyar festő kiállítása Párizsban. A Gereblyés László vezetése alatt működő párizsi Magyar Intézetben rendezték meg a közelmúltban Bartha László festőművész kiállítását. Az 1912-ben született, évek óta Tihanyban élő magyar festő alkotásairól nagy megbecsüléssel emlékezett meg a „Lettres Françaises" március 3-i számában Georges Boudaille. A lap a művész két munkáját is közli, az egyik a befogyatt téli Balatont ábrázolja, a másik egy alumíniumüzemet. A francia kritikus rámutat arra, hogy a befagyott tó jegének a korcsolyázók által karcolt arabeszkjeiből kitűnő kompozíciót formált a művész. Fantáziája amennyire absztrakt, annyira reális is. Nagyszerű kolorista Bartha, mesterien él a kék és szürke árnyalatokkal. Az üzemi tárgyú műről azt jegyzi meg a cikkíró, hogy itt Bartha művészetének legjavát adta, és Fernand Léger mellé állítható. (A Párizsban sikerrel szerepelt magyar művész alkotásait a hazai közönség is jól ismeri, másfél esztendővel ezelőtt a Váci utcai Csók galériában szép gyűjteményes kiállítását láttuk. Munkásságáról finom jellemzés olvasható Pogány Ö. Gábor „A magyar festészet forradalmárai" c. könyvében, amely egy tájképének és „Daphnis és Chloé" c. alkotásának reprodukcióját is közli.)

A másik magyar művész, aki februárban kiállított Párizsban, a fiatal *Konok Tamás*, 1930-ban született, főiskolai tanulmányait 1953-ban fejezte be, Bernáth Aurél növendéke volt. Derkovits-ösztöndíjban részesítették, munkái prágai, berlini és varsói kiállításokon is szerepeltek már. Konoknak a Lambert-galériában megrendezett kiállításáról ugyancsak Aragon hetilapjában, M. T. Maugis tollából olvastunk véleményt. Hét festmény és néhány monotipia, „ennyi elég, hogy megállapithassuk Konok munkáinak érdekességét". Festményeiben nagy érzékenységet mutat. A külsőséges eszközöket elveti, föláldoz mindent, ami mellékes, hogy maximumát adhassa a tisztán elrendezett, merész színeknek. *(Dévényi Iván)*

Magyar IFJÚSÁG

1960. JÚLIUS 16

KONOK TAMÁS: MATRÓZKOCSMÁBAN.
(Franciaországi vázlat)

France Observateur
11e Année. - N° 510. - Jeudi 11 février 1960

L'OBSERVATEUR LITTERAIRE

EXPOSITIONS

S. LEPRI

Extrêmement habile, se rattachant indubitalement au surréalisme, séduisant et poétique, l'art de Stanislas Lepri n'en fait pas moins une part trop belle à l'élément littéraire de son inspiration. En outre, à ses tableaux d'une poésie plutôt laborieuse (comme ceux dans lesquels le peintre fait intervenir des scènes d'une humanité naine et grotesque), nous préférons d'autres, d'une expression plus libre, réalisée à partir d'interprétations de taches colorées (paysages). La toile intitulée Procession *fait curieusement penser aux images du film* Il Bidone *sur le même sujet. (GALERIE FURSTEMBERG.)*

KONOK

Ce jeune peintre hongrois présente un ensemble de peintures à l'huile et de monotypes. Plus expressionniste que réaliste, Konok ne semble considérer l'observation de la nature que comme un point de départ. A vrai dire, c'est l'imagination (imagination plastique des couleurs et des formes) qui constitue sa qualité principale. L'artiste qui s'était vu décerner le Prix des Jeunes Peintres en Hongrie, en 1955, a également reçu le Prix Derkovits, voici trois ans. (GALERIE LAMBERT.)

KURT HINRICHSEN

Quelques grands formats, déjà assez anciens, de cet artiste suédois vivant depuis de nombreuses années en France, voisinent avec des œuvres récentes dans une exposition très importante, non seulement par la quantité des tableaux présentés, mais par les qualités plastiques personnelles de ces derniers et l'homogénéité générale de la présentation. Mi-fauve, mi-expressionniste, Hinrichsen joint à l'audace chromatique de ses rapports de couleurs, une assez rare violence d'écriture. Déchiquetée, fragmentée, nerveuse, cette dernière imprime à ses œuvres un élan et une fougue que seul peut maintenir, à l'intérieur des exigences d'une cohésion fondamentale, une volonté d'organisation et de composition sans défaillance. Sur le thème de Venise, l'artiste a brossé des toiles pleines d'allégresse et de mouvement qui peuvent soutenir la comparaison avec ses peintures à figures, genre dans lequel il excelle. Quoique avec une palette plus raffinée, c'est aux Derain de Londres et aux Vlaminck de Chatou (c'est-à-dire à la meilleure sélection de ces deux peintres) que les œuvres d'Hinrichsen font penser, avec toutefois davantage de lucidité constructive et de concentration intérieure dans l'expression. (GALERIE DURAND-RUEL.)

D. C.

LES GALERIES D'ART

PEINTRES DU XXe SIECLE
Directeur L. AYMONIER
162, Bd Haussmann - WAG. 35-69
EXPOSITION
MACLET
du 15 au 29 Février 1960

GALERIE DAVID ET GARNIER
BERNARD BUFFET
6, avenue Matignon. — Jusqu'au 12 mars.

GALERIE DE L'INSTITUT
6, rue de Seine, PARIS - ODE. 32-90
COSTI
Sculptures
Exposition prolongée jusqu'au 20 février

MAISON DE LA PENSEE FRANÇAISE - 2, rue de l'Elysée
SCULPTURES ALLEMANDES CONTEMPORAINES
République Démocratique Allemande

TCHANG TA TS'IEN
30 œuvres récentes
Salle d'honneur du Salon national des Beaux-Arts
MUSEE D'ART MODERNE
11 février - 6 mars, de 10 à 18 h.

GALERIE DE FRANCE
3, faubourg Saint-Honoré, Paris-8e
Robert MULLER
Sculptures

Galerie FURSTENBERG
4, rue Furstenberg
LEPRI
Du 2 au 16 février

SYNTHÈSE
66, boulevard Raspail
YVES ALIX
Du 9 février au 4 mars

SALON DE LA NATIONALE
DES BEAUX-ARTS
Musée d'Art Moderne
Du 11 février au 6 mars

GALERIE DE PARIS
14, place François-Ier - ELY. 82-20
Exposition
MANGUIN
Peintures, Aquar., Pastels, Dessins

JACQUES MASSOL
CLERTÉ
12, rue La Boétie

ART VIVANT
72, boulevard Raspail - LIT. 99-61
LAN-BAR
Février

Sous le haut patronage de l'Ambassade d'Israël
la GALERIE E.-J. RIVERE présente les peintures et gouaches de
LEVANON
du 12 février au 25 mars 1960
145, bd Haussmann (8e), BAL.15-45

STIEBEL - 30, rue de Seine
GUERRIER
Sélection rétropective 1952-59 *incl.*
Vernissage 12 février

CALENDRIER
DES GALERIES D'ART

GAL. des CAPUCINES (SAMARITAINE DE LUXE), 27, bd des Capucines, Paris
Du 3 au 20 février :
Gouaches de
CARREJA - BORDEAUX LE PECQ
BRAIJ - DU JANERAND

GALERIE LAMBERT
14, rue Saint-Louis-en-l'Ile
KONOK
Jusqu'au 20 février

GAL. DENISE RENE, 124, r. Boétie
KASSAK

Léon Golub - Balcomb Greene
CENTRE CULTUREL AMERICAIN
3, rue du Dragon
Jusqu'au 28 février

GALERIE CHARPENTIER
76, Fbg-Saint-Honoré - Exposition
CENT ŒUVRES DE GAUGUIN

GALERIE MAEGHT
BRAQUE - LEGER - KANDINSKY
MIRO - GIACOMETTI - CALDER
BAZAINE - TAL COAT - UBAC
PALAZUELO - CHILLIDA

RIVE GAUCHE - 44, rue de Fleurus
EVERT LUNDQUIST

GAL. ANDRE WEIL - 26, av. Matignon
Vernissage 13 février
ROHNER

★ LES LETTRES FRANÇAISES N° 812. — Du 18 au 24 février 1960

Peinture fraîche

DE BOUCHE A LUNDQUIST

par M.-T. MAUGIS

UNE multitude d'expositions cette semaine. Toujours le même éclectisme qui permet de donner à chaque peintre une étiquette précise : voici un jeune (nationalité) dont c'est la première (ou la cinquantième) exposition, qui a (ou n'a pas) travaillé seul (ou en groupe) depuis X... années. Il a subi (ou n'a pas subi) l' (ou les) influences de... et de... Il se range dès à présent dans la lignée de.. C'est rassurant pour les galeries mais bien confus, j'imagine, pour le public...

L'exposition de Clerté (1) est d'une belle unité. Il construit des sortes de pyramides très solides qui semblent se défaire sous l'action d'un choc intérieur. Ces piles de carrés soudés entre eux par des fissures colorées, ces châteaux branlants de taches quadrangulaires évoquent avec précision des paysages pétrifiés. Des couleurs souvent subtilement complémentaires s'affrontent, dégradées en surface de traînées plus délicates. Ces peintures possèdent une réelle séduction physique.

Le plaisir, au premier contact avec les toiles d'Evert Lundquist (2) est encore plus profond. C'est la première manifestation à Paris de ce Suédois dont on nous dit qu'il débuta « en 1934, après s'être longuement préparé... ». Au premier abord l'œil ne distingue qu'une masse énorme, opaque, tumultueuse et boursouflée. Avec le recul apparaissent des formes épaisses ou plutôt la lumière de ces formes, la sensation de leur poids, la réalité de leur présence. On ne trouve d'équivalence à cette peinture que les recherches de Bouche, bien qu'il existe entre eux une différence fondamentale : contrairement à Bouche, Lundquist ne fait pas jaillir les formes en irrisant leur contour. Il cherche, au contraire, à leur donner consistance dans la pâte même. Mais comme Bouche il limite sa palette aux terres, aux ocres, aux jaunes, à tous les bruns, les roses, les blancs rompus. Ces toiles font penser à ces macrophotographies où l'on voit la touche même de Van Gogh comme une levée de pâte. Lundquist est parvenu à faire de tout un tableau cette levée de pâte, ce geste apparemment spontané. Sa peinture ne peut laisser indifférent.

Tout au contraire, les toiles récentes de Rohner (3) sont le résultat d'une technique absolument glacée ; on a véritablement l'impression que Rohner vide les objets, les formes vivantes, la mer qu'il peint, de toute substance. C'est trompeusement que l'on peut penser qu'il décrit une atmosphère, même dans ses études de mer, effervescences méthodiques de ciel et d'eau mêlés, avec les vagues proprement tracées en festons décoratifs, les barques aussi, uniformément cernées d'une bande noire. Rohner ne sait peindre les choses que dépouillées, isolées. Ces « Marquet » rigides, ces fleurs qui font penser à des bouquets de porcelaine, restent des fignolages sans esprit teintés par moment de surréalisme.

Le surréalisme de S. Lepri (4) est bien dans l'esprit actuel du genre. Technique assez minutieuse faisant jaillir en fils arachnéens (clairs sur fond obscurci) des êtres gnomes attelés à des besognes silencieuses nocturnes, des natures mortes précieuses comme ces « violons » anthropomorphes ou « les oiseaux de la nuit », des visages qui font penser sans beaucoup d'efforts à Leonor Fini. Le « paysage persan » se distingue merveilleusement dans cette production laborieuse, paysage si raffiné, si étrange avec ce lac immobile comme une simple flaque d'eau et dont un pont léger donne l'échelle réelle.

Françoise Laurie (5) se limite à des effusions lyriques, verbeuses. Elle semble redouter de préciser ses sentiments. Sa touche reste toujours timide, confuse, les couleurs brouillées, les formes amollies dans un flou poétique, trop rarement redressées par un trait plus net. C'est de la peinture sentimentale. Cette imprécision la conduit tout naturellement à ne plus peindre que des formes abstraites qui semblent la satisfaire.

Segalat (6) garde par contre de solides références à la nature, paysages d'hiver dont il peint d'abord la texture précise, ces traces d'arbres et de terre distinguées parmi la neige fondue, ou encore les lignes essentielles d'une rue... Dans les portraits, Segalat ne conserve pas la même rigueur dépouillée. Il multiplie les détails anecdotiques parfois trop redessinés en surface. Les bruns, les bleus et les blancs disposés avec économie suggèrent finalement une atmosphère froide qui n'est pas désagréable.

Les formes machurées, comme dévorées par le feu des sculptures d'Otani (7) se retrouvent identiques dans les gouaches, sans doute études préliminaires. Ces formes trop évidées perdent de leur densité. Son ami Kato (7) limite ses efforts à faire jaillir d'une matière cirée des plans clairs assez simples. Cela ne va pas sans monotonie.

A partir de paysages d'Israël dont il se souvient comme d'hallucinations, Levanon (8) reconstruit un univers où apparaissent en filigrane les visions successives et obsédantes d'un des représentants les plus passionnés de l'Ecole Israélienne actuelle. Des montagnes, des villages, des soleils, des hommes, des rivières, des carrières, des marécages apparaissent dans le tumulte des signes accumulés. Bruns, roses, verts, aux accents de terre et de pierre tissent un monde étouffant où les sensations sont peintes simultanément. Les gouaches plus limpides, restent les plus séduisantes.

Chez Hervé Masson (9), la toile est décomposée en larges taches rectangulaires empilées verticalement et mêlant les nuances les plus fines. Dans cette structure assez systématiquement poussée, il parvient à évoquer une lumière assez délicate, diffuse, qui dessine et découpe joliment le paysage. Ses figures restent malheureusement trop délibérément, presque symboliquement anguleuses, et le trait gracile qui les ourle accentue encore ce défaut, les détachant avec trop de précision sur le fond. Masson, sans doute est trop rigoureux vis-à-vis de lui-même, il s'enferme même dans le répertoire de formes auxquelles il se limite, aucun éclat dans sa palette, aucune concession de grâce, mais une poésie réservée, discrète, fugitive aussi.

Petits tableaux ici, images de bonshommes, de funambules, d'enfants : Jessica Lisiecka (10) nous envoie de Pologne ces tendres caricatures : les êtres pour elle sont d'abord des ombres, des silhouettes confuses telles qu'on les imagine brusquement quand on pense à eux. Et puis, elle explique ce qu'ils ont d'extraordinaire, de secret. On distingue alors lentement, par exemple, un regard merveilleusement lointain, étonné ou craintif. Les couleurs sont celles des rêves sans couleurs, c'est-à-dire en grisailles et tons rompus, tons fondus et soyeux, disposés en légères gouttes qui se mêlent et se brouillent pour laisser finalement en nous une certaine mélancolie.

C'est en Hongrie qu'est né le peintre Konok (11) dont nous voyons pour la première fois les œuvres : sept peintures, autant de monotypes ; c'est suffisant pour juger de l'intérêt de son travail. Dans les monotypes, Konok écorche à vif une substance en fusion, faisant ainsi apparaître une architecture étonnante, sorte de trame de ses rêves, lacis de lignes incandescentes qui déterminent les limites d'un pays imaginaire : forêts multiples, rivages de délire précis, villes rougeoyantes. Dans les peintures, Konok montre une grande vivacité de touche. Il sacrifie tout ce qui est accessoire, incident, attribut trop extérieur, pour porter à son maximum une couleur hardie, disposée par aplats nets. Malgré cette précision qui semble négliger l'anecdote, Konok, par d'intelligentes

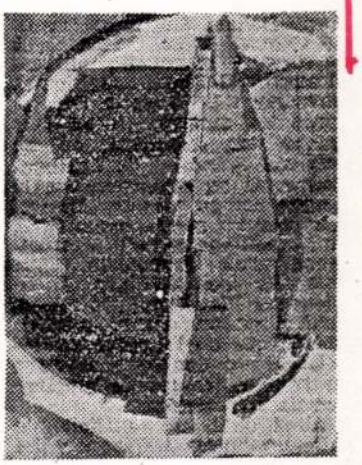

CARRADE. — *Peinture*

équivalences colorées et sans esprit de système sait redonner des choses une apparence née de l'observation directe et minutieuse de la nature.

C'est avec la même rigueur, documentaire, si l'on peut dire, que le Hollandais Martin Engelman (12) puise son inspiration dans les éléments, alphabet pour lui infiniment étendu. Patrick Walberg nous dit que « ce Nordique... (fut) ému jusqu'au tremblement au contact du Sud ». A feuilleter le grand carton de ses dessins, fusains ou lavis, on découvre avec quelle passion il a su exprimer les mille accidents des choses, le goût d'une plage, la saveur inquiétante d'une forêt, la lumière d'un étang ou rien de tout cela, une impression d'un souvenir de ciel, de terre brouillée, de soleil confus... Aucune anecdote, des équivalences plastiques qui ne sont jamais définitives d'ailleurs. En regard des dessins si spontanés, les peintures constituent des développements didactiques de ses recherches sur les éléments. Il n'y va pas sans une certaine insistance. Si le thème traité nous paraît un peu froid, en revanche, la matière de ces peintures reste très belle, lourde, grasse même.

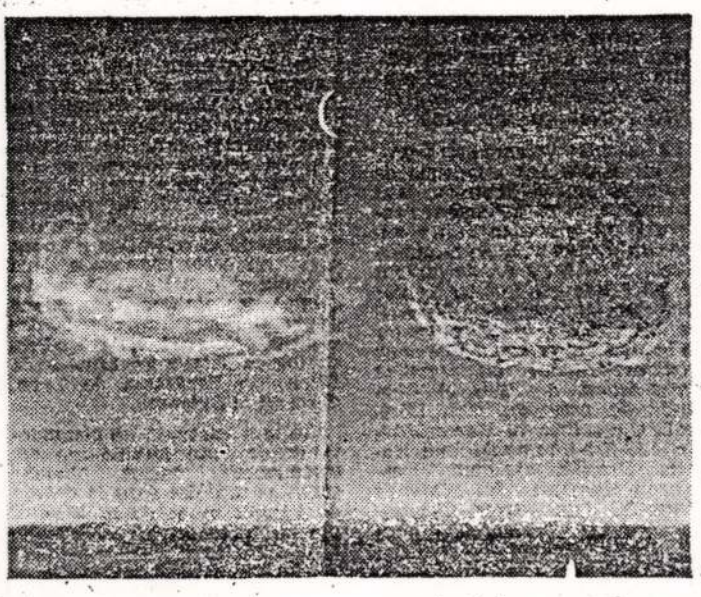

René MAGRITTE. — *La bataille de l'Argonne (Galerie Rive Droite)*

(1) Galerie Jacques Massol.
(2) Galerie Rive Gauche.
(3) Galerie André Weil.
(4) Galerie Furstenberg.
(5) Galerie Cimaise de Paris.
(6) Galerie Di Mnéo.
(7) Galerie Raymond Duncan.
(8) Galerie Jacques Rivère.
(9) Galerie Bernheim jeune.
(10) Galerie Benezit.
(11) Galerie Lambert.
(12) Galerie Jean Giraudoux.

CAHIERS DU musée de poche

39

CAHIERS DU MUSÉE DE POCHE N° 4
REVUE TRIMESTRIELLE MAI 1960
7, rue de l'Odéon, Paris (6e) - Tél. Odéon 69-38

GALERIE LAMBERT

Après avoir exposé, entre autres, les gouaches de Lebenstein, ce jeune peintre polonais qui fut très remarqué à Paris à la Biennale des Jeunes, et dont la galerie Lacloche avait auparavant montré les toiles, curieuses formes obsédées du souvenir des squelettes, la galerie Lambert accueille Tamas Konok, un jeune Hongrois de Budapest qui ne vit à Paris que depuis quelques mois. Konok avait apporté de Budapest quelques paysages hésitant encore entre un certain académisme et l'impératif de la liberté picturale. Les monotypes, les huiles sur toile ou sur papier qu'il a exécutées depuis le début de son séjour parisien marquent un gigantesque pas en avant dans le sens de l'acquisition d'une expression poétique : le thème ou le sujet perd de sa froide précision pour être autant imaginé ou rêvé que vu. La matière se fait plus précieuse et plus sensible, sans que son œuvre se réduise pour autant aux dimensions restreintes d'une miniature. Elle semble avoir au contraire acquis une nouvelle dimension — à développer — celle du monde intérieur. L. HOCTIN - L. H.

Konok

63e Année (Nouvelle Série) N° 77 — Mars 1960 Prix : 1,50 NF

MASQUES & VISAGES

— A force d'assister à toutes les métamorphoses de la nature, Konok, qui expose actuellement à la Galerie Lambert surprit ses mystères. Il ne tarda pas de comprendre l'harmonie du ciel et de la mer. Ses marines respirent une fraîcheur ravissante ; ses quais et ses gares contiennent une mélancolie sereine qui dispose à la rêverie. Jean FARHI.

L'Information
DERNIÈRE EDITION
Douze pages
POLITIQUE, ÉCONOMIQUE ET FINANCIÈRE
DIRECTEUR GÉNÉRAL : André BOLLACK
62e année. — Nouvelle série. — Prix : 0,40 NF.
Vendredi 8 juillet 1960
N° 2.790

40.

— LES ARTS — LES ARTS

GROUPES D'ÉTÉ

COMME tous les ans à pareille époque, beaucoup de galeries se consacrent à des accrochages de groupe. Sous le titre « Joies de l'Eté », la galerie Tonalité (1) rassemble des œuvres de Yankel, Kischka, Pignon, J. Eve, Bezombes, Salvat, Truphemus. De son côté, fidèle à la sculpture, Giselle Moline a réuni dans sa galerie (2) des œuvres de Poncet, Laurens, Hiquily, Ernst, Cardenas, Beaudin, Arp, Richier.

La Cimaise de Paris (3) confronte quelques jeunes peintres : Jacqueline Kazan retient dans un jeu graphique discret mais efficace quelques formes imbriquées les unes dans les autres ; sa palette est sourde mais bien accordée ; B. Constans construit des compositions qui évoquent la vie souterraine et S. Kunder érige des sortes d'animaux totems assez fantastiques.

Sous l'égide de l'été encore, la galerie Pierre Belfond (4) rassemble des peintures et gouaches de Vera Braun, Norbert Pleiff, Ladislas Bugner, S. Shimanowski, Jan Giannini et des dessins de François Bealu. La galerie Lambert (5) retrace une année d'activité en présentant des œuvres de peintres qu'elle défend : Konok, Domînik, Lebenstein, Stancic, Paklikowska-Gwinnicka, Maeda, Sas, Witz, Nikifor, Pagowska, Quiroga, Souza, Zablocki. Nous retrouvons à la Galerie St-Louis-en-l'Ile (6) les sculptures de Guy Lartigue, les peintures de Dragomir (qui élève vers le ciel de grandes coupes souterraines prises dans les entrelacs d'un graphisme continu et riche de texture) et les pastels de Terbots.

Deux accrochages plus importants sont à noter. Celui d'une nouvelle galerie (la Galerie du Fleuve) (7), qui rassemble des dessins, aquarelles et pastels de Alechinsky, Bertini, Clerc, Chaminade, Tal Coat, Vielfaure, Music, Levee, Langlois, Lapoujade, Hartung, Corneille, Compard, et celui de la Galerie Maeght (8). Cette galerie présente en effet des œuvres de peintres et sculpteurs ayant travaillé en collaboration avec des poètes. On sait combien sont fructueuses ces rencontres faites autour d'un livre ou dans leur collaboration le poète et le peintre s'accordent. Cendrars, René Char, Frenaud, Tardieu, Queneau et plus près encore de nous Jacques Dupin, André du Bouchet et Lena Leclercq sont familiers de ces expériences. De leurs côtés Bazaine, Tal Coat, Giacometti, Ubac, contribuent à l'édition de magnifiques volumes à tirage limité. Rassemblés ici, ils font l'objet d'une exposition assez mince où l'on regrette l'absence des poèmes manuscrits et d'un numéro spécial de « Derrière le Miroir ».

ALBERTO GIACOMETTI : Peinture, 1960

(1) 180, bd Saint-Germain (6e).
(2) 61, rue de Varenne (7e).
(3) 72, bd Raspail (6e).
(4) 29, bd Raspail (7e).
(5) 14, rue Saint-Louis-en-l'Ile (4e).
(6) 90, rue Saint-Louis-en-l'Ile (4e).
(7) 9, avenue de l'Opéra (1er).
(8) Avenue de Messine (8e).

41

NEW YORK HERALD TRIBUNE

WEDNESDAY, AUGUST 3, 196

1960

Page 4

Art and Artists

The Galerie Lambert's *accrochage* includes figurative and abstract painters. Especially attractive is a vivacious little gouache of a music room by the Hungarian painter Konok, who suggests the intimism of Vuillard without plagiarizing it. Notable, too, are Campi's wash drawing of a monstrous head, and Dominik's somber, energetic abstractions (14 Rue Saint. Louis-en-l'Ile, through Sept. 17).

By John Ashbery

ARTS

GROUPE DE JEUNES

● Dans ce groupe, un peu trop nombreux peut-être, on peut remarquer un certain nombre de jeunes artistes : tels, le Hongrois Konok, qui interprète avec une liberté poétique certains paysages, Quiroga (surtout dans ses personnages), Wirna Winnicka, et surtout Lebenstein, qui traduit en formes très schématisées une vision singulièrement inquiétante du monde des vivants. (Galerie Lambert.) — L. H.

L. HOCTIN

Herald Tribune

NEW YORK

European Edition

PARIS, WEDNESDAY, AUGUST 3, 1960

** The largest circulation of any

NEW YORK HERALD TRIBUNE

WEDNESDAY, AUGUST 2, 1950

Page 4

Art and Artists

The Galerie Lieberte announces an exhibition of recent paintings by Pierre Dumont, who studied under Léger and Ozenfant in Paris before the war. Dumont's canvases show a strong influence of cubism, but with a distinctly personal approach to color and composition. The show runs through August 15.

At the Museum of Modern Art, a retrospective of the sculptures of Alexander Calder opens on September 1. Over 60 works will be shown, including the mobiles for which he is best known. Admission is free.

The Whitney Museum of American Art has acquired a collection of 23 watercolors by Charles Burchfield, the gift of Mrs. Edith Halpert. The collection will be on view beginning August 10.

Mrs. Gertrude Vanderbilt Whitney, sculptor and founder of the Whitney Museum, died at her home in New York on April 18 at the age of 82. She had been ill for several months.

The Metropolitan Museum of Art announced the purchase of a Rembrandt self-portrait from the collection of the late Henry Goldman. The painting, dated 1659, is the last known self-portrait of the artist.

Opening tonight at the Carnegie Hall Cinema is a program of short films by Maya Deren, including her well-known "Meshes of the Afternoon" (1943) and a new work, "At Land." Miss Deren will introduce the program.

The Museum of Modern Art Film Library will present a series of films by Jean Cocteau beginning September 5. The series includes "The Blood of a Poet," "The Eternal Return," and "Beauty and the Beast."

Sotheby's in London sold a Gainsborough portrait of Mrs. Siddons for £8,400 on July 12. The buyer was not identified.

The Art Students League announced its fall term will begin September 25. Registration is open now.

Mr. and Mrs. Robert Lehman have given their collection of Chinese bronzes to the Metropolitan Museum of Art. The gift includes 47 pieces, mostly from the Shang and Chou dynasties.

The Cleveland Museum of Art opened a new wing on July 30. The addition, designed by Marcel Breuer, doubles the museum's exhibition space.

Auction sales at Parke-Bernet Galleries totaled $1,247,000 for the week ending July 29. The highest price was $185,000 for a Monet landscape.

The Corcoran Gallery of Art in Washington announced the acquisition of a Gilbert Stuart portrait of George Washington. The painting is the property of the Commonwealth of Virginia.

Mrs. Dorothy Canfield Fisher, author and critic, died at her home in Arlington, Vt., on July 9. She was 67.

The Boston Museum of Fine Arts has purchased a Copley portrait of Paul Revere. The painting was sold by a descendant of the subject.

The Frick Collection announced that admission will be free on Sundays beginning September 3.

The Pennsylvania Academy of the Fine Arts opened its annual exhibition on January 28. Over 300 works are on view.

The Museum of Modern Art has received a gift of 12 drawings by Henri Matisse from the artist's son, Pierre Matisse.

The Art Institute of Chicago announced the purchase of a Seurat drawing for the sum of $22,000.

The Detroit Institute of Arts has acquired a collection of 18th-century French porcelains. The gift was made by the Detroit Society of Arts.

Walter Kamp, who supports the Galerie du Vieux Colombier without charge, announced that the gallery will close on August 31. Kamp, a retired banker, said he could no longer afford the losses.

The Cleveland Museum of Art announced the purchase of a Rembrandt self-portrait from the collection of the late Henry Goldman. The painting, dated 1659, is the last known self-portrait of the artist.

Opening tonight at the Carnegie Hall Cinema is a program of short films by Maya Deren, including her well-known "Meshes of the Afternoon" (1943) and a new work, "At Land." Miss Deren will introduce the program.

The Museum of Modern Art Film Library will present a series of films by Jean Cocteau beginning September 5. The series includes "The Blood of a Poet," "The Eternal Return," and "Beauty and the Beast."

Sotheby's in London sold a Gainsborough portrait of Mrs. Siddons for £8,400 on July 12. The buyer was not identified.

The Art Students League announced its fall term will begin September 25. Registration is open now.

Mr. and Mrs. Robert Lehman have given their collection of Chinese bronzes to the Metropolitan Museum of Art. The gift includes 47 pieces, mostly from the Shang and Chou dynasties.

The Cleveland Museum of Art opened a new wing on July 30. The addition, designed by Marcel Breuer, doubles the museum's exhibition space.

Auction sales at Parke-Bernet Galleries totaled $1,247,000 for the week ending July 29. The highest price was $185,000 for a Monet landscape.

The Corcoran Gallery of Art in Washington announced the acquisition of a Gilbert Stuart portrait of George Washington. The painting is the property of the Commonwealth of Virginia.

Mrs. Dorothy Canfield Fisher, author and critic, died at her home in Arlington, Vt., on July 9. She was 67.

The Boston Museum of Fine Arts has purchased a Copley portrait of Paul Revere. The painting was sold by a descendant of the subject.

The Frick Collection announced that admission will be free on Sundays beginning September 3.

The Pennsylvania Academy of the Fine Arts opened its annual exhibition on January 28. Over 300 works are on view.

The Museum of Modern Art has received a gift of 12 drawings by Henri Matisse from the artist's son, Pierre Matisse.

The Art Institute of Chicago announced the purchase of a Seurat drawing for the sum of $22,000.

The Detroit Institute of Arts has acquired a collection of 18th-century French porcelains. The gift was made by the Detroit Society of Arts.

Walter Kamp, who supports the Galerie du Vieux Colombier without charge, announced that the gallery will close on August 31. Kamp, a retired banker, said he could no longer afford the losses.

INTERNATIONAL EXHIBITION CALENDAR

PARIS, Bibliothèque Nationale: French 18th Century graphic work. **Maison de la Pensée Française:** Contemporary East German Sculptors, till 15/3. **Musée d'Art Moderne:** Swiss Art since Hodler. **Musée des Arts Décoratifs:** Adam, till 6/3; "Antagonismes", presented by François Mathey and Julien Alvard, and organized for the Congress for Cultural Freedom, till 21/3. **Musée des Arts et Traditions Populaires:** Mireille, 100th Anniversary Exhibition, till April. **Musée Guimet:** The Mask, till 1/5. **Musée Jacquemart-André:** Van Gogh, through March. **Galerie A. G.:** Jan Gelb (courtesy Ruth White Gallery, N. Y.), till 10/2. **Allendy:** J.-F. Liègme, paintings, till 30/1. **De l'Ancienne Comédie:** Alexander Kobzdej, February. **Ariel:** Alechinsky, Bitran, Corneille, Gillet, Messagier, a. o. **Arnaud:** Carrade, paintings, till 1/3. **Art-Vivant:** Lan-Bar, paintings, February. **Au Pont des Arts:** Picasso. **Badinier:** Aimée Martin, till 26/2. **Balcon:** Abel Bertram, Laprade, Valtat, Friesz, a. o. **Bellechasse:** Nasser Assar, February. **Berggruen:** Picasso, Léger, de Staël. **Claude Bernard:** Marfaing, wash drawings, March. **Bernheim-Jeune Dauberville:** André Masson, till 27/2. **Marcel Bernheim:** Claude Bellot, De Groot Londner. **Berri-Lardy:** Dorcely. **Bing:** Modern painters. **Breteau:** Benrath, March. **Camion:** Bradic. **Carlier:** Guignebert, Rodd, Lelong, Zendel, and others. **Cazenave:** Abboud, Gauthier, Wendt, Bores, Lanskoy. **Centre Culturel Américain:** Leon Golub and Balcomb Greene, February. **Chardin:** Maurice Boitel du Janerand. **Charpentier:** 100 works of Gauguin. **Claridge Hotel Gallery:** D'Anty, Gen Paul, Georgein, Soungouroff. **Clert:** Bro, Fontana, Takis, Kricke, Tinguely, Klein, A. Poncet, a. o. **Coard:** Ottesen, paintings, till 25/2. **Cordier:** International Surrealist Exhibition. **Cour d'Ingres:** Marie Laure, d'Orgeix, André Poujet, till 11/3. **Creuze:** Chabrillan. **Creuzevault:** Richier, April. **Dauphine:** Bruno d'Auvallon and E. Wierzbicka, till 9/2. **David et Garnier:** Bernard Buffet, till 12/3. **Davrainville:** Asselin, Mainssieux, Waroquier, a. o. **La Demeure:** Aubusson tapestries by the Gallery artists. **Dragon:** Lacombe, reliefs, February. **Durand-Ruel:** Jeanne Baudot (1877 to 1957), till 13/2; Eugène Durenne (1860—1944), till 2/3. **Facchetti:** The Gallery artists. **Fels:** Dubuffet, de Staël, Estève, Pollock, Tobey, Vieira da Silva. **De France:** Robert Müller, till 24/2; Music, 26/2—20/3. **Fricker:** Herbin, Jawlensky, Gleizes, Gromaire, a. o. **Fürstenberg:** S. Lepri, paintings, till 16/2; Henri Dimier, till 5/3. **Jean Giraudoux:** Martin Engelman, paintings and drawings, February. **Granoff:** Jacques Bouyssou, till 3/3. **Haut Pavé:** H. Berghauer-Raymond, till 7/3. **Herbinet:** Gowa, paintings, February. **La Hune:** Edgar Pillet, gouaches, etchings, aquatints, till 15/2. **Ile de France:** Watercolours, drawings, prints by masters. **Internationale:** Contemporary Master Drawings. **Jordan:** Corneille, Dobashi, Ioana, Blasco Ferrer, a. o. **Kléber:** Simon Hantai. **Lambert:** Konok, paintings, till 20/2. **Lara Vincy:** Peter Clough, sculpture, 26/2—25/3. **Le Gendre:** Arnal, Bott, Corneille, Revel, a. o. **Louise Leiris:** Beaudin, Gris, Kermadec, Klee, Lascaux, Laurens, Manolo, Masson, Picasso, Roger, Rouvre. **Edouard Loeb:** Arp and Ernst. **Maeght:** Braque, Kandinsky, Chagall, Léger, Derain, Miró, Calder, Giacometti, Ubac, Bazaine, Tal Coat, Chillida, Palazuelo, Fiedler. **Massol:** Clerté, till 5/3. **Maurice:** Kundera. **Motte:** Contemporary French painting. **Neufville:** Newman, Gottlieb, Rothko, Guston, Kline, Marca-Relli. **Pont-Royal:** Greta Sauer, paintings, till 5/3. **De Paris:** Manguin, till 12/3. **Peintres du XXe Siècle:** Maclet, till 29/2. **Percier:** La Fresnaye, Bauchant, Aujame. **Philadelphie:** Grandmaison. **Philips:** Micheline Chamoux. **Pierre:** Bernard Dufour, from 26/2. **Renault:** Marzelle, Mouly, Sarthou, Veysset, a. o. **Denise René:** Lajos Kassak, February; Hans Richter, from 4/3. **Rive Droite:** Magritte, till 12/3; Sironi, 15/3—14/4. **Rive Gauche:** Evert Lundquist, paintings, February. **La Roue:** Aeschbacher, Coppel, Dahmen, Dumitresco, Istrati, Leppien, Maryan, and others, till 25/2. **Jean de Ruaz:** Rodin, and modern masters. **St-Augustin:** "Air and Water", with Benrath, Duvillier, Hayter, Janson, Koenig, Laubiès, Messagier, Tal Coat, Vulliamy, till 12/3. **St-Germain:** Baroukh, Knapp, Leon Zack, a. o. **André Schoeller:** Abidine, Alonso, Bellegarde, Laubiès, Messagier, and others. **De Seine:** Biala, Debré, Feher, and others. **Stadler:** Claire Falkenstein, recent sculpture, February; Damian, March. **Synthèse:** Meystre, 9—26/3. **Galerie 7:** Brancusi, Delaunay, Wols, Herbin, Derain, Picabia, Gleizes, and others. **De Varenne:** "Concerning the Religious and the Spiritual", with Rouault, Matisse, Villon, Zak, Lapicque, Elvire Jan, Le Moal, Manessier, and others. **André Weil:** Parturier, 1—14/3.

FRANCE

ART INTERNATIONAL
VOLUME IV/1
1960

MŰVÉSZET

A MAGYAR KÉPZŐMŰVÉSZEK SZÖVETSÉGÉNEK FOLYÓIRATA

1960. DECEMBER I. ÉVFOLYAM 5. SZÁM

Szeptember negyedikén a Múzeumi Napok keretei között nyílt meg a székesfehérvári Csók István képtárban az István Király Múzeum és a Nemzeti Galéria rendezésében a *„Tizenöt év a képzőművészetben"* című kiállítás. A Budapesten már korábban bemutatott anyagnak csak a fele került ide, másik felét Szegedre szállították. Az egyébként is gazdag tárlatot jól egészítik ki az István Király Múzeum tulajdonában levő alkotások. Ez a többlet — mintegy tizenöt-húsz kép — megérdemli, hogy külön is foglalkozzunk vele. Egy részük — a pesti múzeumlátogató által is ismert művészek: Bernáth Aurél, Iván Szilárd, Vén Emil, Csernó Judit, Scholz Erik, Gráber Margit, Konok Tamás és mások képei — fémjelzik a fehérvári gyűjtemény értékét. A kiállítás látogatóit meglepetés is fogadja: a helyi festők művei, melyek átlagos jó színvonalat mutatnak. A képegyüttesből kiemelkedik a középgenerációhoz tartozó Áron Nagy Lajos két alkotása, különösen a nagyon szép „Kertben" című. A fiatalok közül Monos József művészetét nyilván nem méltóképpen reprezentálja érdektelen „Zsenyei táj"-a. Ballagó Imre valamivel szerencsésebb képpel szerepel, de a kiállított „Téli udvar" nem éri el legjobb művei színvonalát. A sorhoz tartozik még Kiss István erőtlen „Fa alatt" című képe is. A grafikai anyagban Pallay József egy szén- és M. Tóth István tusrajza szerepel.

*

Benczur Gyula kiállítás is nyílt a múzeumi napok keretében Székesfehérvárott. A kiállítással csaknem egy időben találta meg Farkas Jenő magángyűjtő egy örökségi hagyatékban Benczur Mikszáth Kálmánról festett, eddig kallódó kisméretű képét.

*

Az 1947-ben újranyílt soproni múzeum hetvenötödik jubiláris különkiállítására a város festőművésznőinek alkotásait gyűjtötte egybe Csatkai Endre Kossuth-díjas múzeumigazgató.

1961

La Presse
de Tunisie

N[illegible] 55, Av. Bourguiba - Téléph. : 245.888 ◆ 20 MILLIMES ♥ PAR[illegible] Rue du Croissant - CEN 81

44

KONOK : l'art hongrois actuel

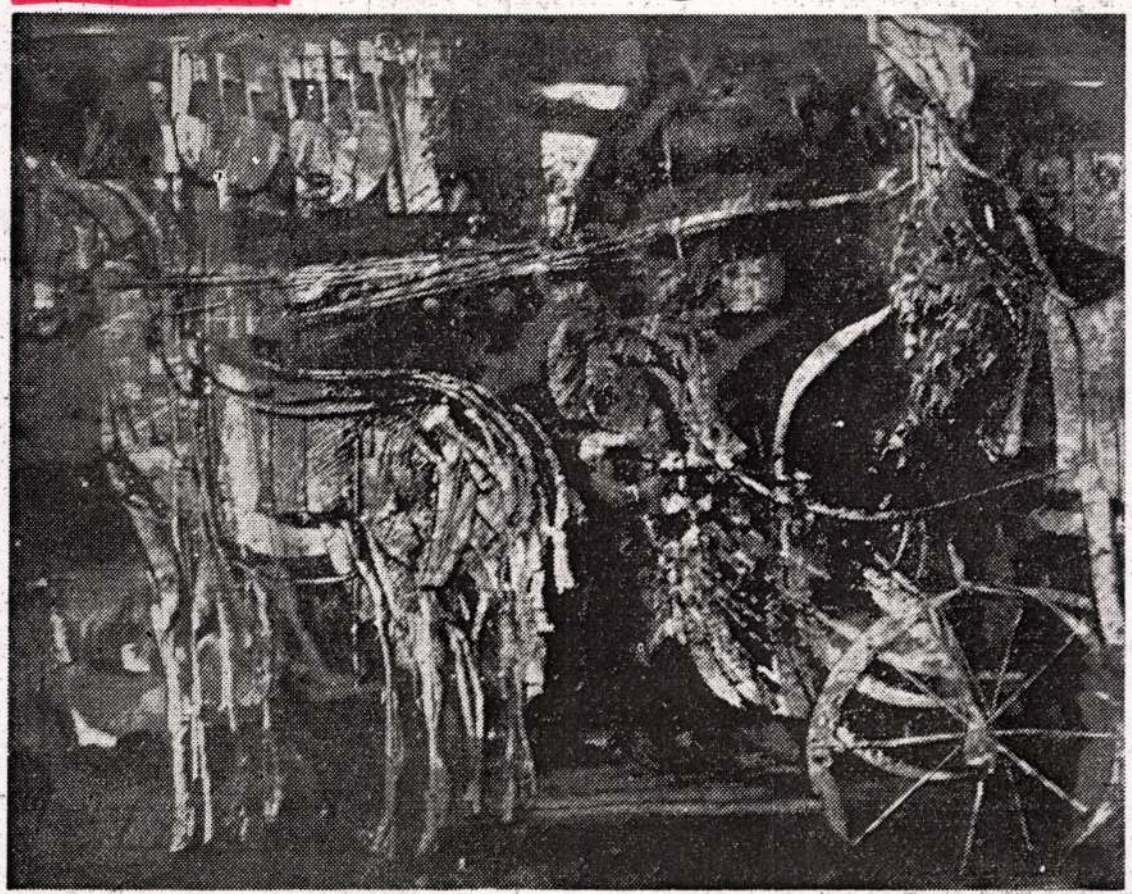

Le Charretier de Konok : allure de pharaon.

PRESENTEE avec un goût simple et sûr, l'exposition de deux jeunes peintres hongrois Catherine Hetey et Tamas Konok, au Club Othmana, est une manifestation remarquable à plus d'un titre. Par sa qualité d'abord, par tout ce qu'elle nous révèle de l'art hongrois contemporain ensuite.

Les peintures sur soie se situent à la limite de l'expression décorative. La surface est traitée largement, mas qu'on ne s'y trompe pas : le peintre est là et l'apparente facilité s'estompe. Les sujets sont empruntés à la mythologie, ou à la poétique du moyen-âge, mais repensés de manière très libre. Hercule se présente avec un brin d'humour; le char du soleil couronné d'or s'oppose à celui de la lune à deux cornes; les rois mages sur leurs chevaux noir et rouge ont l'air de miniature : ce qui est paradoxal, puisqu'aucun détail n'y figure; le Chevalier au geste symbolique offre un jeu d'harmonies fragiles et fluides. La composition N. 6, la mieux venue peut-être, a la grâce des fresques primitives, mais il y souffle aussi un rien de surréalisme.

Les peintures à huile permettent un travail plus approfondi, un langage plus complexe, et l'emploi jusqu'à la limite du figuratif, de la suggestion. Il suffit de considérer cet oiseau (N. 8) ou le « Charretier » pour comprendre que les racines de l'art de Hetey et Konok plongent dans un très lointain passé, poétique et précieux. Par cela même leur art comporte une originalité qui transparait à travers leur langage plastique contemporain, originalité faite aussi de finesse intuitive — et d'un solide métier.

Aussi avons-nous à travers Hetey et Konok l'image d'un art hongrois très peu folklorique, si l'on entend par folklore les petites fleurs rouges ou blanches et les cœurs aux fenêtres de bois, mais profondément national, et dont les préoccupations plastiques se placent au niveau des meilleures écoles de peinture contemporaines.

MERCREDI
21
JUIN
1961
8 Moharem
1381
7 Tamuz
5721
N. 8.363

La Presse
de Tunisie

TUNIS, 55, Av. Bourguiba - Téléph. : 245.888 ◆ 20 MILLIMES ◆ PARIS 18, Rue du Croissant - CEN 81-11

JEUDI 15 JUIN 1961
2 Moharem 1381
1 Tamouz 5721
N. 8.338

VERNISSAGE

Deux jeunes peintres de talent Tamas Konok et Catherine Hetey, hongrois d'origine, exposeront à partir d'aujourd'hui quelques-unes de leurs œuvres parmi lesquelles des toiles et de très beaux panneaux de soie. Le vernissage de cette exposition aura lieu aujourd'hui à 18 heures au Club Aziza Othmana (Place Pasteur).

La Presse

46.

16 Juin 1961

L'ACTUALITE CULTURELLE ET ARTISTIQUE

VERNISSAGE AU CLUB OTHMANA

TAMAS KONOK ET CATHERINE HETEY

...UN CHARME TRES HONGROIS

Catherine Hetey et Tamas Konok.. une collaboration très fructueuse.

TAMAS KONOK et Catherine Hetey se sont rencontrés à Paris. Tous les deux sont nés en Hongrie et se sont échappés au moment de l'insurrection... tous les deux sont peintres, et tous les deux ont du talent et certainement un avenir qui promet.

Tamas Konok a reçu son diplôme de l'Académie des Beaux Arts de Budapest en 1953.... l'an d'après il expose pour la première fois, et continue : Prague, Berlin, Varsovie. En 1955, il reçoit le prix des jeunes peintres d'Etat de Hongrie et en 1957 le Prix Derkouits. ...En 1960, il est invité à exposer à Paris.

Catherine Hetey est aussi diplômée des Beaux Arts de Budapest ...en 1948, elle est Prix de Rome, elle expose à Ischia, à Rome et prend part à un concours international qui se tient à Edimbourg et dont le thème est une illustration de la Bible... Elle gagne le prix et ses œuvres sont exposées en Amérique. En août, ils sont invités (avec leurs œuvres) en Hollande...

« Mais avant, nous avons tenu à venir voir la Tunisie. Nous avons un ami hongrois qui travaille ici au Conservatoire de musique, et il nous a tant parlé de ce pays que nous n'avons pas résisté à son invitation... Une autre personne nous a suggéré d'exposer au Club Othmana où nous avons été reçus avec beaucoup de gentillesse ».

Sans abandonner pour autant la peinture, chacun dans son style propre, ils font depuis un an des panneaux de soie selon le procédé Batik :

« La possibilité du matériau nous a attiré... c'est un autre moyen de nous exprimer, tout en utilisant les couleurs modernes des tissus avec des sujets très décoratifs : personnages du moyen-âge, etc...»

Ils sont modernes, mais sérieux, ils jugent le tape à l'œil de mauvais goût :

« Dans notre siècle, il y a beaucoup de tendances, mais nous croyons que les bons artistes, qu'ils soient abstraits ou non, sont influencés par la nature... les pures abstractions sont déjà une fin, car après il n'y a plus aucune possibilité... C'est une sorte d'impasse...

Les grands peintres qui sont dans un certain sens abstraits, expriment ce qui ressort de plus intéressant de leurs impressions. Le tachisme ou autres manières de ce genre n'ont pas de fond, c'est seulement une démonstration... Nous aimons des artistes comme Klée, car on sent le poids de l'homme qui veut dire quelque chose. »

Il y a des règles comme en littérature ou en musique mais il est ridicule d'aller dans n'importe quelle direction... on cherche d'abord la relation entre les formes et les couleurs de ce qu'on trouve dans la nature puis il y a transformation... Mais bien entendu tout dépend du talent ! »

Les critiques ont été élogieuses pour les deux jeunes gens. Quelques extraits des « Lettres Françaises ».

« Dans ses monotypes Konok écorche à vif une substance en fusion faisant ainsi apparaître une architecture étonnante... il sacrifie tout ce qui est accessoire... Par d'intelligentes équivalences colorées et sans esprit de système il sait redonner des choses une apparence née de l'observation directe et minutieuse de la nature ».

العمل

لسان حال الحزب الدستوري الحر التونسي

يوم الثلاثاء
7 محرم الحرام 1381
20 جوان 1961

عدد 1759
سنة 27
سلسلة جديدة

25 مليما

الرسم المجرى

فى معرض لوحات

"كونول" و "كاترين هتاي"

اغتنمت ادارة نادى عزيزة عثمانة مرور رسامين مجريين بتونس وهما توماس كونول وكاترين هيتاى لتدعوهما لعرض بعض لوحاتهما فى قاعات النادى فكانت بذلك مكتشفة لموهبة اخرى من مواهب الرسم التى لمعت فى بلاد المجر

على ان هذا المعرض ليس معرضا للرسم المجرى لان الرسم فى ايامنا الحاضرة اصبح كالسينما فنا عالميا بحيث ان الرسم المجرى على اختلاف اوجهه الفنية لا يختلف كثيرا عن انتاج الرسامين فى بلد آخر

بيد ان الذين يزورون معرض توماس كونول وكاترين هيتاى سيهتمون بالخصوص بالمحاولات التى قاما بها على الورق وعلى القماش وعلى الحرير

ولا شك ان الرسوم على الحرير تعجب هواة الرسم لبساطة تركيب الرسم فيها وجماله وخاصة لاختيار الالوان ومزج اللونين الاحمر والبرتقالى مما يكسب (اللوحة) حيوية خاصة وتعجبك اللمسات التى قامت بها ريشتا الرسامين وهى لمسات ذات طابع تقليدى تحتفظ بجمالها وروعتها وقد تفوقا بها فى رسم الحرير

وقد اغتنمت هذه الفرصة لاتحدث قليلا للرسام كونول وكان حاضرا فى نادى عزيزة عثمانة . وهو شاب يتدفق حيوية واملا فى المستقبل فقال لى انه من مواليد بودابيست وان سنه 32 عاما وانه قد غادر بلاده منذ ثلاث سنوات الى باريس ليروى تعطشه للفن ويليم به ويحذقه فكرة وتطبيقا ثم قال :

ـ كنت قمت برحلة اولى الى العاصمة الفرنسية فى سنة 1957 وشاركت بلوحاتى فى معرض من معارض الرسم وعرضت لوحاتى ايضا فى برلين وبراغ وفرسوفيا

« وبالطبع اول ما بدات عرض لوحاتى فى بودابيست وساعود الى مسقط راسى بعد ما اتجول فى انحاء العالم او فى بعض انحائه على الاقل »

ـ « ان الحياة فى باريس صعبة لدرجة تكاد تكون مفجعة فالاسعار مرتفعة للغاية والذى يزيد الطين بلة بالنسبة للاجنبى الذى يحل بباريس ان يكون جاهلا للغة البلاد التى يعيش فيها »

ثم قال « لقد كان ذلك بالنسبة لى امرا عسيرا جدا خاصة وان بلادى المجر هى فى الحقيقة جنة الفنانين الذين يجدون فيها كل ما يشتهون وخاصة كل مساعدة وتشجيع فهم يتصلون عادة بطلبات من المصالح العمومية وغيرها ليعدوا لها رسوما خاصة بها ثم ان معارض الرسم هناك متعددة بحيث يقام معرض كل نصف شهر يشارك فيه جميع الرسامين ويقبل هواة الرسم على شراء اللوحات المعروضة وذلك بصورة نظامية تجعل الفنان يطمئن على عيشه وعلى مستقبله

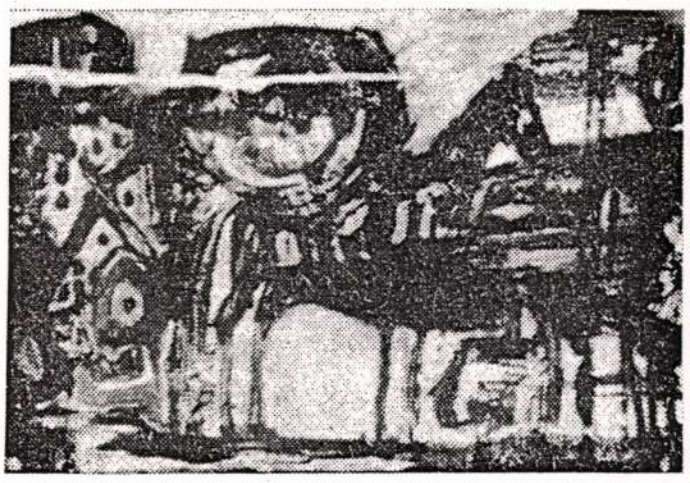

والذى لاحظته هو ان كونول متعطش لاكتشاف العالم الخارجى حتى انه كان يغامر فى سبيل تحقيق غايته لانه نزل بباريس وليس فى جيبه من النقود اكثر مما يساوى الخمسة دنانير وقال بعد ذلك

ومع ذلك فان كونول استهواه جو باريس الذى كان يسمع عنه الشىء الكثير كسواه من فنانى البلاد الاخرى الذين يفدون على العاصمة الفرنسية للارتواء من مناهل الفن فيها وليضربوا بسهم فى ميدان الانتاج الفنى

وفى المجر هناك معارض لا تعدولا تحصر للرسم يشترك فى اقامتها عدد كبير من الرسامين منهم الفرنسيين وغيرهم من بلاد مختلفة كما فى باريس حيث تشاهد معارض عديدة للرسم يشارك فيها رسامون ينتمون لبلاد لا تعرف شيئا عن تقدمها او عن خطواتها فى هذ المضمار

والقيت على كونول سؤالا لمعرفة ما اذا كان سيتجه فى طريق الرسم الرمزى فاجاب قائلا بابتسامة :

ـ « لا اعلم على وجه التحقيق ربما يكون ذلك يوما ومن رايى ان الرسم له اهميته وخطورته بقدر ما يكون مستوحى من واقع الحياة وربما يعسر توضيح هذا بالكلام على نقيض الموسيقى التى يمكن شرحها بالتطبيق فى حين ان الرسم يعتبر موردا لا ينضب للانطباعات والتاثرات المتعددة الالوان ولا يمكن تغيير الالوان .

وعلى كل فان الشىء الذى استطاع ان يعرفه توماس كونول هو اعجابه الكبير باكتشافه تونس لاول مرة هذا الكنز الذى لا ينفد من المناظر الطبيعية الرائعة التى يجد فيها الرسام مصدر وحيه . ثم وعد بان يعود الى تونس ليقيم بها مدة اطول ليرسم فيها اكثر من لوحة واحدة

ولا شك فى ان تونس وسيدى ابى سعيد والجنوب التونسى الذى يحلم بالتفرج عليه والتملى فى جماله سيكون لجميعه تاثير كبير على هذا الفنان المجرى المتوثب الذى نقدمه فى هذا الحديث لقراء هذه الصفحة الولوعين بالرسم وباكتشاف الرسامين الجدد الذى ينتمون لبلاد بعيدة .

مليكة

اعجب بهلوان فى العالم

منذ ايام استمتع اهالى انكلترا بساعة ممتعة فى بيوتهم مع اعجب بهلوان فى العالم ! فقد افردت الاذاعة البريطانية برنامجا للبهلوان النمساوى الاصل جولى اذاعته على مستمعيها او بالاحرى على نظارها بوساطة التلفزيون !

وجولى هذا بهلوان بالسليقة والوراثة .. فقد ولد من اسرة نمساوية كل افرادها يمارسون الرياضة العنيفة والالعاب البهلوانية .. وقد اكتشف مقدرته الفائقة على التوازن وهو فى الثانية عشرة من عمره فراح يغذى هذه المقدرة حتى انه يستطيع الان ان يحتفظ بتوازنه مرتكزا على اصبع واحدة

AFRIQUE action

Lundi 19 juin 1961 N° 36

★ **CATHERINE HETEY ET THOMAS KONOK** sont époux et peintres. Ils exposent cette semaine, au Club Othmana, une petite partie de leur œuvre, qui donne envie d'apprécier le tout. Catherine, attirée par la soie, a converti son mari. Ils présentent des panneaux peints à la cire, qui sont plus que décoratifs, dans des harmonies rouge brun or. Plus quelques tableaux non figuratifs, et des essais de techniques nouvelles. Les peintres tunisiens — sauf un jeune garçon des Beaux-Arts — ont boudé leur exposition.

Catalogus

Hongaarse kunst in ballingschap

Konok, Tamás (Paris)
55 Marseille, olieverf
56 Cirque, olieverf
57 Plage, olieverf

Academiegebouw en
Hortus Botanicus
te Leiden, 1961

Tentoonstelling in Leiden

Hongaarse kunst in ballingschap

In 1951 is in ons land een vereniging van jonge Hongaarse studenten en intellectuelen in Nederland opgericht, die Hongaarse kunst en cultuur met de westerse beschaving in contact wil brengen en omgekeerd, waardoor zij banden in het vrije Europa verstevigt en kunst en cultuur van eigen land speciaal in Nederland meer bekendheid wil geven. Zo heeft deze vereniging internationale ontmoetingsdagen in Oegstgeest en Doorn gehouden, dit jaar zal te Oestgeest op het kasteel „Oud Poelgeest" een derde ontmoeting plaatsvinden.

Thans wordt van heden tot en met 10 september in het academiegebouw en de Hortus Botanicus te Leiden een tentoonstelling „Hongaarse kunst in Ballingschap" gehouden, georganiseerd in samenwerking met de commissie studium generale der Leidse universiteit en het Leids Academisch kunstcentrum.

Hiermee is voor het eerst een poging ondernomen om de Hongaarse kunst buiten Hongarije bijeen te brengen. De expositie omvat een kleine honderd werken van 27 kunstenaren uit negen verschillende landen buiten Hongarije, waaronder ook uit de nieuwe wereld. De tentoonstelling, die een experimenteel en niet volledig of representatief karakter draagt, is een eerste poging om de weg te bereiden tot latere, meer omvangrijke exposities; ze kwam tot stand mede dank zij de steun van het ministerie van o., k. en w., de provincie Zuid-Holland, het „Anjerfonds" en de gemeente Leiden. De expositie maakt, ondanks de bescheidenheid waarmee ze wordt aangekondigd, een sympathieke en gunstige indruk. Merkwaardig is dat vele Hongaren merkbaar de invloed hebben ondergaan van hun nieuwe milieu, zo is het werk van Z. Herpay (Londen) met abstracties waarin metalen en stoffen werden toegepast, typisch Engels. Imre Nagy (Haarlem) met „petit village" (semi abstract en L. Sandor Suranyi (Wenen) met ruimtestudies in O.I.-inkt trekken daarbij de aandacht; invloeden van Campigli vindt men in Katalin Hetey's (Parijs) „Deux Figures". Opvallend goed en persoonlijk is Tamas Konok (Parijs) met diens grote doek „Marseille" en het kleinere „La Plage". Van Steren Molnár (Londen) met een litho „Man in Spanje" genoemd worden; ook Domyany heeft in zijn folkloristische houtsneden een persoonlijke noot gegeven. Van Andrés Salgo is er grafiek uit Mexico, Dávid Mária Kiss (München) wordt door litho's en houtsneden van vrouwen en kinderen vertegenwoordigd. Gyözö Ambrus (Surrey) bracht eveneens litho's, o.m. „De Biddenden", „De Thames", „Waltham Abbey in Essex" enz., van Dallos Miklòs (Parijs) is er een tors en ander beeldhouwwerk. Over het algemeen maakt de beeldhouwkunst niet zo'n sterke en overtuigende indruk als de schilderkunst en grafiek. Het geheel van deze expositie is zoals ik reeds zei uitermate sympathiek en sterk genoeg om de indruk te wekken dat men er goed aan zal doen méér dergelijke culturele demonstraties in internationaal verband te houden, uitgaande van de „Hongaarse kunst in Ballingschap".

B. van E.

"HAAGSCHE COURANT" 29.VIII.1961.

NIEUWE LEIDSCHE COURANT 29-8-'61, ES NIEUWE HAAGSE COURANT : AUG 31.

Fraaie expositie in Leiden

Hongaarse kunstenaars (in ballingschap) getuigen van ongebroken geestkracht

DE VERENIGING „Mikes Kelemen Kör", met als naamgever de 18de eeuwse schrijver, die in ballingschap in Turkije leefde, houdt op het ogenblik een tentoonstelling in het Leidse Academiegebouw van werken bijeengebracht door in ballingschap levende Hongaren. De inzendingen, van 27 kunstenaars, kwamen uit maar liefst negen landen (acht uit Europa en één uit Amerika. De vereniging werd in 1951 opgericht door in ons land studerende Hongaarse ballingen en telt plm. 200 leden. De inzenders werden in het rampjaar — voor Hongarije 1956 — over de gehele wereld verstrooid en hebben, dank zij in Nederland studerende Hongaren, de band met hun land min of meer hersteld.

De directeur van de Leidse Lakenhal, drs. J. N. van Wessem, die deel uitmaakte van de jury, zei in een inleidend woord dat men, daar het de eerste keer was, dat een dergelijke manifestatie plaats had, een milde maatstaf van beoordeling had aangehouden. Deze tentoonstelling moet in de eerste plaats worden beschouwd als een verkenning en mag niet volledig representatief worden gezien.

Wat ons allereerst opviel was, dat de Hongaar in het buitenland blijk geeft van ongebroken geestkracht en een enorme scheppingsdrift, waarvan deze expositie een blijde getuigenis is. De assimilatie verloopt, zoals men bij een intelligent volk als de Hongaren mag verwachten, vrijwel normaal en langs de lijnen van de geleidelijkheid, maar met een duidelijk behoud van de eigen landaard met een sterke hang naar de folklore.

De totale indruk is dan ook, dat men hier te maken heeft met ernstig werkende mensen; alleszins een reden voor de bezoeker, ook ernstig te werk te gaan bij het bekijken van het gebodene.

Het is ondoenlijk om binnen de begrenzing van een krantekolom alles te bespreken. Daarom een beknopt overzicht van de impressie die de expositie maakt.

Opvallend is, dat de zogenaamde zwart-wit kunstenaars met goed werk zijn vertegenwoordigd. De in Amerika woonachtige Joszef Domján, zelfs met zeer goede uitingen, die overigens evident zijn landaard verraden.

David M. Kiss, die in München woont, doet hier bepaald niet veel voor onder, terwijl de in Parijs verblijvende Tamás Korsok verrast met een spectaculair doek, dat hij in Marseille maakte. Imre Nagy, die in Haarlem woont en wiens werk reeds een keer op de Delftse „Contour" was te zen, bewijst ook hier weer eens te meer zijn meesterschap.

Dat de overige 23 inzenders hier niet worden besproken zegt niets omtrent de waarde van hun kunst, maar beoogt slechts de nieuwsgierigheid van de bezoeker te prikkelen opdat hij op zijn beurt een verkenningstocht naar het Academiegebouw zal maken. Tot en met 10 september kan men daar terecht.

Gijs Kording

52.

Hongaarse kunst in het buitenland

Eerste expositie in Leiden

De Mikes Kelemen Kör, de vereniging voor jonge Hongaarse intellectuelen in Nederland werd in 1951 opgericht. Sinds enige tijd organiseert deze vereniging ook jaarlijkse studiedagen van een internationaal karakter, ook dit jaar werd zulk een congres gehouden. Voor de eerste maal heeft men ter opluistering daarvan een tentoonstelling willen houden van Hongaarse kunstenaars werkend in het buitenland. Tot en met 10 september kan men deze tentoonstelling bezichtigen in het Academiegebouw en de orangerie van de Leidse Universiteit aan het Rapenburg.

De Miken Kelemen Kör is geen politieke vereniging, het is een vereniging die vooral culturele doeleinden nastreeft. Een tentoonstelling als die in de universiteit is daarvoor uiteraard geschikt.

De samenstellers ervan en de uitkiezers van de werken, Peter Vardy, de directeur van de Leidse Lakenhal: J. N. van Wessem en de directeur van de Culturele Raad van Zuid-Holland, mr. E. Sprangers zijn zich zeer bewust dat deze eerste poging om Hongaarse kunst in het buitenland te exposeren, slechts een poging is, een schuchter begin, geen representatie.

Zij zijn in het jureren, zoals ze zelf uitdrukkelijk vaststelden, mild geweest al werden er toch nog verschillende werken niet tot de tentoonstelling toegelaten. Men hoopt voldoende belangstelling te verkrijgen om een latere, meer representatieve tentoonstelling mogelijk te maken.

Hollandse kenmerken

Er zijn op de tentoonstelling een paar werken, die inderdaad van de mildheid der jurering hebben geprofiteerd, het zijn, alhoewel niet uitsluitend, werken die nog naar het onderwerp sterk Hongaars zijn. Zonder representatief te zijn, zonder pretentie en in alle bescheidenheid gepresenteerd is niettemin de tentoonstelling een bezoek waard, want men kan er goed en interessant werk zien en het is ook interessant na te gaan wat het buitenland de Hongaarse kunstenaars heeft gedaan. Zoltan Herpay, die in Londen verblijft en met zilver, aluminium, koper en fluweel werkt, heeft zeker iets Engels, en het Kleine dorp van Imry Nagy, die zich te Haarlem gevestigd heeft en daar nog studeert, heeft Hollandse kenmerken. Katalin Hetey uit Parijs heeft echter eerder naar de Italianen gekeken, want haar bekoorlijke monotypen, speciaal Deux Figures, doen aan Campigli denken.

Mooie grafiek

Die monotypen zijn kundig en met smaak gedaan, het grafische werk is op de tentoonstelling trouwens het belangrijkste en het is meestal ook het oorspronkelijkst, met iets Hongaars erin zou men zeggen bij de krachtige litho's van Gyözö Ambrus uit Surrey, de houtsneden van Józef Domjan uit River Edge N.Y., die aan volkskunst doen denken, bij de houtsneden en litho's van Dávid Mária kiss uit München, die bijzonder bekwaam zijn, bij de etsen en aquatinten van Ernö Hujber uit Voorburg en bij de tradioneler maar knappe en aantrekkelijke litho's van J. Steren Molnhár uit Londen.

Onder de schilderijen werden we getroffen door de romantische sfeer van De Pauw en de Arme knapen van Lászlo Nádasdy uit Genève, die ons haast naar het einde van de vorige eeuw schijnt te verplaatsen toen dergelijke symbolische taferelen in de algemene belangstelling lagen, maar het sterkst en het oorspronkelijkst zijn de schilderijen van Tamás Konok uit Parijs die in zijn gezicht op een strand en zijn gezicht op Marseille blijk geeft van compositievermogen en schildersdrift.

Er is maar één beeldhouwer vertegenwoordigd Miklós Dallos uit Parijs, met een paar sierlijke torsen en een wat te gelijkmatige portretkop, niet opvallend origineel, maar met smaak verwezenlijkt.

" DE LEIDSE COURANT" 2.IX.1961.

De tentoonstelling „Hongaarse kunst in Ballingschap", welke tot 10 september in de Oranjerie van de Hortus Botanicus wordt gehouden, is in veel opzichten een openbaring en tevens een bewijs van de door drs. Van Wessem in een inleiding tot de tentoonstelling opgeworpen stelling, dat de Hongaarse kunstenaars, overgebracht in een voor hen geheel vreemd artistiek milieu, zich daaraan moesten onderwerpen met handhaving van hun eigen persoonlijkheid. De tentoonstelling, in het bijzonder die van de schilderijen, maar ook - zij het in iets mindere mate - van de zwart-witkunst, geeft van deze ontwikkeling een scherp beeld. Niet alleen in de keuze van onderwerpen, dikwijls nog gericht op het Hongaarse verleden, doch ook in het veelal nog sombere palet, getuigend van een geestelijke onvrijheid, die ook - misschien: juist - de kunstenaar zo lang onder zware druk heeft gehouden. Slechts langzaam hebben zij zich daaraan kunnen ontworstelen en kwamen zij tot helderder, soms zelfs reeds zonnige kleur; de jongeren eerder, de ouderen wat trager.

Die langzame worsteling in een vrijere ontwikkeling wordt n.o.m. treffend geïllustreerd door drie werken van de in Parijs werkzame Tamás Konok. Zijn „Plage", een strand met een.... dump van auto- en vliegtuigwrakken, is zo goed als geheel gehouden in sombere bruinen. Ook „Cirque" vertoont deze tint nog in de hoofdmotieven, doch hier reeds opgehoogd met het lichtere oranje. Zijn prachtige doek „Marseille" is levendig en spontaan geschilderd en toont Frans-expressionistische invloeden. Een doek van László Nádasdy uit Genève, „Le paon et les pauvres garçons", een huiveringwekkende symboliek van geketenden, is geschilderd in een getemperd pointillé. Ook „Huiswaarts", een olietempera van de in Arnhem werkende Ferenc Gögös, vertoont noordelijke kenmerken. Het gegeven, een bejaar boerenechtpaar, berustend in de omstandigheden, als verbonden met hun dieren en werktuigen, moge dan ook nog zo volledig Hongaars zijn.

„Venezia" van de in Zwitserland wonende schilderes Erzsébet Csàgoly heeft een vrouwelijk-lichte toets in kleur en vormgeving. Kleurrijk zijn ook de olie-verven van Péter Tehel uit Oslo, die een fantasiebeeld van zijn wereld schiep in „Vroeg voorjaar", „Giftige paddestoelen" en „Speelse bergtoppen".

W. PRINS

BINNENHOF, DEN HAAG 2.9.1961

1962-63

The Washington Post

Monthly Art Calendar

A. B. A. INTERNATIONARL GALLERY, 3144 M st. nw. Weekdays, 10-6. Paintings by Sophie Taxell through April 15.

AMERICAN INSTITUTE OF ARCHITECTS, 1741 New York ave. nw. Sun., 2-5: closed Mon.: Tues.-Sat. 9-5. Preservation: The Heritage of Progress, through April 4. Competition for Psychiatric Hospital for Federal Prisoners, April 10-22.

ARTISTS MART, 1361 Wisconsin ave. nw. Closed Sun.; Mon.-Sat., 10-5:30. Sculpture by Minnie Barz, through April 4.

ARTS CLUB, 2017 I st. nw. Daily, 11-5. Society of Washington Artists, through April 13. Roger Rittase, April 15-May 4.

ASSOCIATED ARTISTS GALLERY, 927 20th st. nw. Tues.-Fri., 11:30-4:30; Sat., 1-4. Marilee Shapiro, April 3-22.

BARNETT ADEN GALLERY, 127 Randolph pl. nw. Mon.-Fri., 4:30-7; Sat. and Sun., 2-6:30, and by appointment, NOrth 7-9161. Lithographs by Fantin-Latour, through April 30.

COLLECTOR'S GALLERY, 1625 Wisconsin ave. nw. Closed Wed.; daily, 10-5; Sun., 3-5. Paintings by Roger Martin. April 5-29.

CORCORAN GALLERY, 17th st. at New York ave. nw. Sun., 2-5; closed Mon.; Tues.-Fri., 10-4:30; Sat., 9-4:30. American Painting and Sculpture. The Clark Collection. John Marin, through April 8. William Calfee, through Apr. 8. Leonard Maurer, Apr. 17-May 13. David Park, Apr. 19-May 13.

FANTASY GALLERY, 1365 Connecticut ave. nw. Daily, 10-6:30. Paintings by Morcelle Stoinovich. April 2-28.

FRANZ BADER GALLERY, 1705 G st. nw. Mon.-Fri., 9-6; Sat. 9-5. Tony Bader. April 3-21.

FREER GALLERY, 12th st. and Jefefrson dr. sw. Daily 9-4:30. Lecture April 3.

GEORGE WASHINGTON UNIVERSITY LIBRARY, 2023 G st. nw. Sun., 2-6; Mon.-Fri., 9 a. m.-10 p. m. Group Exhibition through April.

GRES GALLERY, 1729 20th st. nw. Tues.-Sat., 11-6. Fangor, beginning April 18.

HENRI GALLERY, 113 S. Royal st., Alexandria. Daily, 9-6; Sun., 3-6. Paintings by Karl Phiebe. through April.

HOWARD UNVERSITY GALLERY, 2401 6th st, nw. Mon.-Fri., 9-5. Jose de Creeft, April 3-May 13.

IFA GALLERIES, 2623 Connecticut ave. nw. Closed Sun.; Mon.-Sat., 9:30-6. Recent paintings by Richard Schmidt, April 2-21. Recent paintings by Joanas Fendell. April 23-May 5.

JEFFERSON PLACE GALLERY, 1216 Connecticut ave. nw. Tues.-Sat., 11-5. William Calfee, through April 8. Robert Gates, April 10-29.

JEWISH COMMUNITY CENTER, 1529 16th st. nw. Closed Sat.; Mon.-Fri., 10-3; Sun., 2-6. Eskimo Graphic Art, through April 22.

LIBRARY OF CONGRESS, 1st st. and Independence ave. se. Sun. and holidays, 11:30-10; Mon.-Sat., 9 a. m.-10 p. m. Pennell Prints. "Be My Guest." drawings and prints., Treasures of Early Printing. The American Civil War.

NATIONAL ARCHIVES. Constitution ave. at 7th st. nw. Sun. and holidays.1-10; Mon.-Sat., 9 a. m.-10 p. m. Declaration of Independence, the Constitution. Bill of Rights. Formation of the Union, hte Civil War; Lincoln Exhibits.

NATIONAL GALLERY OF ART, 6th st. and Constitution ave. nw. Sun., 2-10; Mon.-Sat., 10-5. Mellon, Kress, Widener, Rosenwald, Chester Dale and Bliss Collections. American Index of Design. English Drawings and Watercolors.

OBELISK GALLERY, 3241 P st. nw., 3-6: Tues.-Sat., 11-6; closed Mon. Paul Klee, through April 6. Gallery Group, April 7-19. David Park, April 20-May 13.

PAN AMERICAN UNION, 17th st. and Constitution ave. nw. Closed Sun.; Mon.-Fri., 9-5; Sat. 9-4. Armando Morales, through April 12. Group Show "Neo-Humanism," Latin American Artists, April 13-30.

PHILLIPS GALLERY, 1600 21s st. nw. Sun., 2-7; Mon., 11-10; Tues.-Sat., 11-6. David Smith, through April.

POTTER'S HOUSE GALLERY, 1634 Columbia rd. nw. Daily, 8 p. m.-12 p. .m; by appointment. Columbia 5-6816; closed Mon. Silk paintings by Tamas Konok, through April 14. Paintings by Mariano Eckert. April 17-May 12.

SMITHSONIAN INSTITUTION, 10th st. and Constituion ave. nw. Daily, 9-4:30. National Collection of Fine Arts. Division of Graphic Arts. Permanent Collection on Anthropology. National League of American Penwomen, April 8-29.

STUDIO GALLERY, 814 Prince s., Alexandria. Daily, 2-6. Edith Namias, through April 6. Contemporary prints and signed originals, April 15-May 11.

TEXTILE MUSEUM, 2320 S st. nw. Tues.-Sat., 1-5. Rugs of the Near East, the Far East and the Americas. Indian and Peruvian Rugs and Textiles. Fine Oriental Rugs. Tiahuanaco Textiles from the Museum's Collections, through May 31.

UPSTAIRS GALLERY AND POTTER'S STUDIO, 1252 Wisconsin ave. nw. Daily, 10-10; Sat., 9-6. John Steele, through April 5. Basian Ader, April 6-May 3.

WASHINGTON GALLERY OF ART, 3005 M st. nw. Daily, 11-6; Sun. 3-6. Micheline Marie, through April 7. Elsa Steyaert, through April 21. Jordi Alumna. April 16-May 14.

WATKINS GALLERY, American University, Massachusetts and Nebraska aves. nw. Daily, 2-5, except Sat. Faculty Show, through April 20.

potter's house
gallery
1658 COLUMBIA RD. N.W.
TAMAS KONOK
recent PARIS PAINTINGS
NOON to 4 P.M. Tues.-Fri.,
8-12 P.M. Tues.-Sun.

The Washington Post Show

SUNDAY, APRIL 1, 1962

54.

Art in Washington

By Leslie Judd Ahlander

New Artist Featured At Upstairs Gallery

JOHN A. STEELE: Upstairs Gallery. A talented new artist, still very uneven, who borrows from the Mayas, Dubuffet and Klee with equal fervor, produces work that could become extremely interesting. A series of tilted tabletops with still life, rich in texture and glaze, and a group of watercolors mixed with sand and ashes are among the best works. Steele is at his least interesting when he derives from pre-Columbian art.

TAMAS KONOK: Potter's House. A Hungarian-born Parisian artist is exhibiting a series of paintings on silk that are lush in color and long on charm. Religious and medieval subjects are handled with a sophisticated eye, freely and loosely translated in terms of design and color. A group of small paintings reflects the artist's pronounced sense of design.

AMERICAN ETCHING: 1850-1950: Smithsonian. The Division of Graphic Arts of the Smithsonian is exhibiting a small group of etchings by American artists of the 19th and 20th centuries. The show begins with a view of the Campagna in Rome, dated 1854, by George Loring Brown, and Whistler's "The Kitchen," published in Paris in 1858. Other artists include Thomas Moran, Joseph Pennell, John Sloan, Childe Hassam, Pop Hart, Arthur Davies, John Taylor Arms and Karl Schrag.

JAN DE RUTH: B'nai B'rith. Technically competent studies of Jewish types in Israel, based on a year's stay there by a Czech-born American artist.

HUNTINGTON HARTFORD FOUNDATION
2000 RUSTIC CANYON ROAD PACIFIC PALISADES, CALIFORNIA

April 8, 1963

Mr. Tamas Konok
17 rue Chanoinesse
Paris 4e, France

Dear Mr. Konok:

As Trustee of the Huntington Hartford Foundation, it gives me great pleasure to inform you that you have been awarded a residence Fellowship at the Foundation for a term of six months. The details for entering upon your period of residence may be arranged by correspondence with the Director, Dr. John Vincent.

By signing the enclosed carbon copy of this letter and returning it together with the Release and Waiver, you will signify your acceptance of the grant and your agreement to abide by its terms.

The rules of the Foundation (copy enclosed) are few, and as you will appreciate, they are for the purpose of helping to maintain an ideal working environment. The right is reserved to terminate the Fellowship at any time if, in the sole discretion of the Trustee, it is judged to be in the best interests of the Foundation and the other Fellows.

It is my sincere hope that the Fellowship will be of significant aid to you in your creative work.

Very truly yours,

Huntington Hartford

Huntington Hartford, Trustee
HUNTINGTON HARTFORD FOUNDATION

Accepted:

Tamas Konok

Date 28.4.1963.

SOCIETE DES AMIS DU MUSEE NATIONAL D'ART MODERNE
========= Avenue du Président Wilson =========
Paris XVIème

Paris, le 2 Mars 1963

PRIX DE LA PEINTURE ETRANGERE

Monsieur,

Nous avons le plaisir de vous annoncer que votre nom figure au nombre des vingt concurrents au PRIX DE LA PEINTURE ETRANGERE qui ont fait l'objet d'une première sélection.

Vos toiles seront donc exposées dans une salle du MUSEE NATIONAL D'ART MODERNE, du 2 au 17 Mars inclus et, après un second vote, l'attribution du prix aura lieu le 26 Mars.

Veuillez agréer, Monsieur, l'expression de nos sentiments distingués,

Secrétaire.

Vous êtes autorisé et convié à venir voir l'exposition des toiles qui ont été sélectionnées.

Le Président,

Réforme

ARTS

Trois faces de notre temps

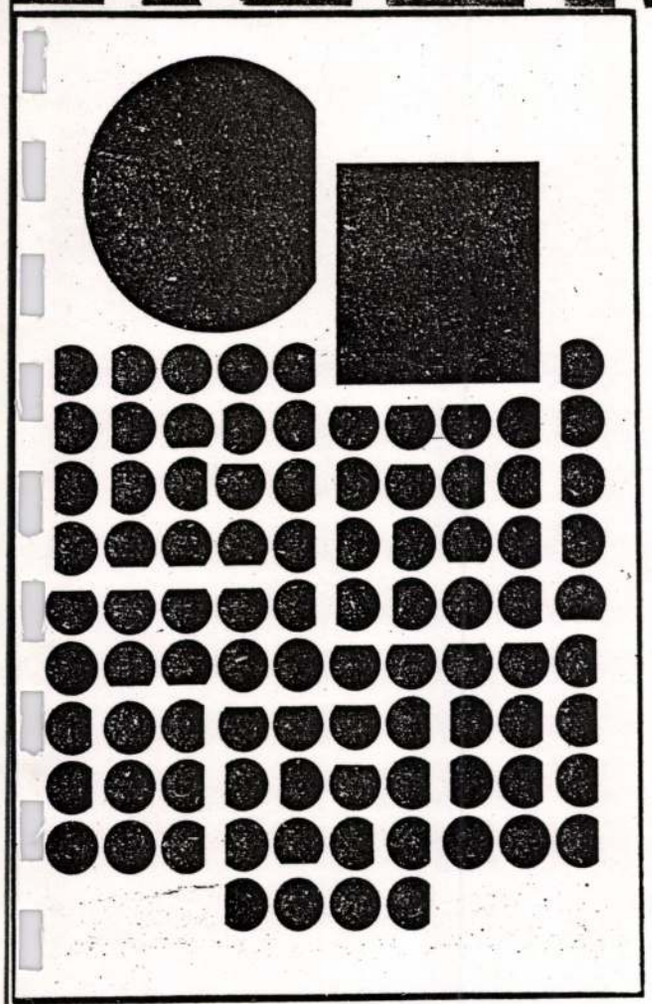

VASARELY

Vasarely est un sorcier. Apparemment il se livre à l'innocent travail d'assembler des formes geometriques simples (ronds, carrés, ovales), suivant des lois d'optique élémentaires. Mais ce qui semble d'abord un jeu rétinien apparaît très vite comme le truchement, *la grille*, d'un rythme angoissant (2).

Je sais : le but poursuivi par Vasarely est l'animation de grandes surfaces par une plastique cinétique. Mais par ses recherches des pouvoirs de suggestion du noir et du blanc ou des couleurs entre elles, Vasarely est parvenu à créer une sorcellerie qui ne s'exprime plus comme celle du moyen âge par des monstres ou des hiltres mais par cette géométrie élémentaire, froide et implacable qui est marque même de notre temps.

De ce point de vue, je situe Vasa- comme une figure très représentative de ce que l'on nomme l'art informel et qui est pour moi une prise conscience de ce qu'est la forme ns son pouvoir émotionnel et men-. Contrairement à d'autres artistes, omme Wols, Mathieu ou Bryen qui t fait éclater la forme, ou comme ubiès qui l'efface, Vasarely la dé- it par la répétition de ses formes ométriques simples. Mais cette des- uction s'accompagne en même temps ne résurgence : celle du germe des mes futures, non encore élaborées. Cette exposition m'a bouleversé, nvoûté, j'y suis resté trois heures », m'a dit un ami, confirmant le pouvoir incantatoire de cette œuvre et son apport essentiel à la sensibilité de notre temps.

LAPICQUE

Charles Lapicque est un des rares artistes contemporains à pouvoir nous imposer une vision figurative du monde. Aussi bien sa création n'est-elle ni naturaliste ni réaliste, mais métamorphose, *transfiguration*.

Son actuelle exposition sur *Les Fauves* (1) est une nouvelle variation des jeux de la couleur dans l'espace. Car pour Lapicque, la peinture est avant tout couleur, et couleur dans l'espace. Les renaissants avaient imposé à l'art une vision perspectiviste impliquant certaines conventions colorées (le rouge « avance », le bleu « recule » : il est donc réservé pour les lointains...). Lapicque détruit cette convention, retourne l'espace comme un gant, démontre l'intensité du bleu ou la pâleur du rouge ; et jouant avec toutes les possibilités des couleurs recrée un espace imaginaire, mental — l'espace même du tableau.

Je crains bien qu'une telle œuvre échappe à l'intérêt de nombreux critiques ou amateurs, car elle se situe délibérément hors des modes actuelles... mais c'est là un signe de santé ! Rares sont les artistes qui, comme Lapicque, portent à un tel degré de *fusion*, d'effervescence, de joie créatrice les couleurs.

KONOK

Konok est un artiste hongrois qui expose pour la première fois à Paris (3). Son œuvre, déjà mûre, affirme une sensibilité à l'affût du drame intérieur de notre temps qui a peine à concilier l'extériorité et l'intériorité. C'est une affirmation des droits de l'âme à afficher ses tourments.

Par des couleurs sombres, par des formes souvent indécises et entremêlées, Konok illustre les combats d'un être cherchant la clarté sans renier pour autant les hantises de la nuit.

Louis-Paul FAVRE.

(1) Galerie Villand-Galanis, boulevard Haussmann.
(2) Musée des Arts Décoratifs, rue de Rivoli.
(3) Galerie du Haut-Pavé, quai Montebello.

● En haut : Vasarely : « Tableau-départ ».

● Ci-dessous : Konok : Fragment de tableau, 1963.

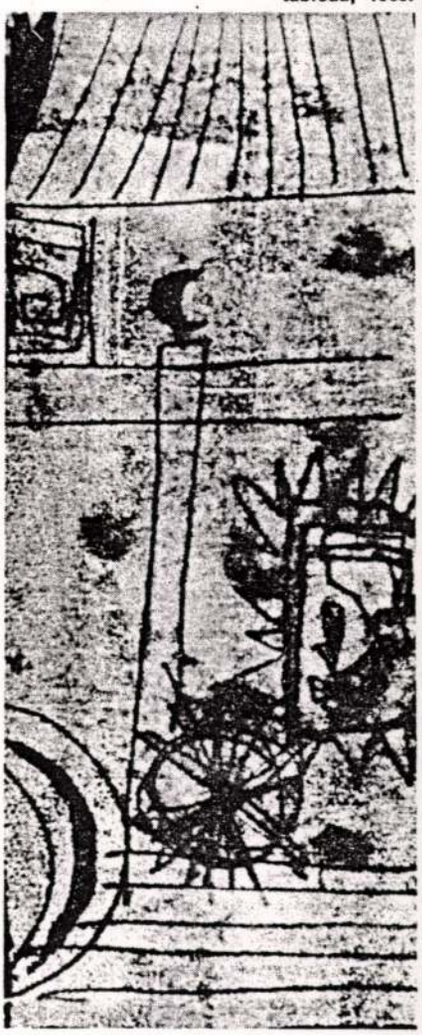

SAMEDI 30 MARS 1963 HEBDOMADAIRE

45, AVENUE DU MAINE, PARIS (15e) N° 941

LES LETTRES FRANÇAISES
ARTS SCIENCES

RIVE GAUCHE

PEINTURE FRAICHE

Travaillées à la brosse, au couteau, sous le doigt, les couleurs bouillonnent sans rumeurs excessives, troublées par quelques inquiétudes, ce qui ajoute à l'intérêt que suscite ces œuvres saines qui sentent bon la feuille et la cire.

TIM.
(LAWRENCE RUBIN)

Des militaires dans le genre « En revenant de la revue » (plus sots que méchants) et l'actuel président de la République font les frais de cette exposition. De Gaulle en cow boy, en dentelles, en major Thomson, en matador, en Notre-Dame de Paris (!), en Christophe Colomb, dans une espèce de science-fiction baptisée « Haute Société » où transparaissent des prétentions tentaculaires. De Gaulle méditatif, ironique, bougon, taquin, méprisant, souverain (j'en passe).

Tim n'a du caricaturiste que le panache et la gouaille. Il est bel et bien un dessinateur. Les entrelacs de fils d'araignée où viennent s'engluer les « servitudes et les grandeurs militaires », la vantardise, l'insolence, la désespérance, l'orgueil, la sagesse parfois, font sourire et, paradoxalement, déprimer. C'est trop vrai, tout cela. Ce n'est plus de la caricature mais de la transposition.

GROUPE
(GALERIE ROR VOLMAR)

Quatre peintres dissemblables.

Bernard Baray exploite de chauds coloris dans des compositions conventionnelles qui frisent la peinture commerciale. Un portrait flatteur : « Jeune Fille ».

M.-B. Dejean expose un paysage séduisant aux couleurs tendres sinon subtiles : « Etang des Dombres ».

Laurent-Roger présente, entre autres, des paysages de neige naïfs où toute sensibilité est exclue.

Pierrefillette : compositions académiques, léchées, bien construites — trop. Il leur manque ces audaces qui font d'un peintre honnête un autre de valeur.

En sous-sol, des gravures, des dessins et quelques aquarelles de Françoise Davy, intéressants pour leur sincérité. Mais en dépit de la variété des sujets (« Le Sémaphore », « Oliviers en Espagne », « Paysages d'Ile-de-France » ou de Bretagne) ceux-ci ont tous un air de famille. Tel « Village en Provence » pourrait aussi bien être baptisé « Souvenir de la Garenne-Bezons ». Françoise Davy manque encore de curiosité, d'intuition, de personnalité, de maturité.

Christian CHERY.

nous demeurons de jour en jour plus sensibles à la continuité de l'élan ornemental qui anime et transfigure principalement ces grands boucliers d'un rythme élaboré, ordonné et jamais relâché. Par leur volonté graphique, ces formes qui ont connu tous les pouvoirs de l'écriture dans la société qui les a motivées, relèvent pour nous davantage de la gravure que de la sculpture. Ce sont les stèles d'une culture dont nous commençons à peine à déchiffrer les significations élémentaires.

KONOK
(GALERIE DU HAUT-PAVE)

Sous de justes effets de matière, des scènes au dessin cursif laissent deviner leurs personnages graffitiques, leurs lieux éprouvés, dépossédés de toute dimension réelle. Sensible, cette peinture ne s'embarrasse pas de formules et ne semble pas céder à quelque procédé ; elle n'en limite pas moins son expression à un registre extrêmement réduit et qui peut paraître superficiel.

ACAR ET ANSELMO
(GALERIE LACLOCHE)

Acar, jeune sculpteur turc qui reçut un prix à la dernière Biennale de Paris et vient d'exposer au Musée d'Art Moderne, nous surprend un peu par l'application qu'il manifeste à vouloir raffiner sa technique. Ses envols de pointes de charpentier — désormais bien astiquées — déploient leurs guirlandes spatiales en se souciant plus d'élégance que de nécessités expressives. Des dessins en couleurs témoignent par ailleurs d'exercices décevants et dépourvus d'ambition créatrice. Le « succès » parisien aurait-il déjà gâché les réelles qualités de cet artiste ?

Les bronzes de l'Italien Anselmo font appel à un délicieux archaïsme et, sans trop céder au formalisme, imitent certaines figures méditerranéennes. La recherche n'est jamais poussée et le sculpteur semble se complaire dans sa fantaisie.

Raoul-Jean MOULIN.

E. BOUCHER
(GALERIE SOULANGES)

C'est la première exposition à Paris du jeune peintre E. Boucher, originaire de Valenciennes où il a déjà exposé. La solidité, le sérieux, la qualité du dessin, des couleurs, de la pâte promettent. Ses paysages fortement équilibrés, d'une écriture décidée, sont d'un dessin précis et vigoureux. Une mélancolie plane sur ses toiles. Boucher aime peindre (en ocre rouge et jaune, et gris, pour la plupart) des bateaux échoués, des épaves, des vieilles pierres.

Le Parisien
25-2-63
59.

DANS LES GALERIES

PIERRE-PAUL BERTIN

C'EST sous un patronage illustre, celui de Jacques Villon, que Pierre-Paul Bertin présente à la galerie Paul-Ambroise (6, rue Royale) un ensemble très important où l'on peut distinguer cinq sortes d'œuvres, très différentes les unes des autres.

1. Quelques fragments d'une monumentale « Vie du Christ » (232 mètres carrés) destinés à une eglise d'Amérique latine ;

2. Des portraits d'une pénétration saisissante, à peine figuratifs:

3. De nombreux paysages de Champagne, à la limite de l'abstrait, où l'automne et l'hiver sont suggérés plutôt que décrits ;

4. Des sculptures de tôle soudée, pleines de vie et de mouvement;

5. Des dessins et gravures où l'influence de Villon se manifeste plus nettement.

Grand travailleur, comme l'est Jacques Villon lui-même, Bertin a approfondi toutes les techniques des arts plastiques pour arriver dans sa peinture à un langage très personnel, qui tient du vitrail et de la mosaïque. La couleur est reine.

HENRI SAMOUILOV

VOILA un jeune peintre qui ne s'en laisse pas conter, et dont la première exposition (galerie du Pont-Neuf, 26, place Dauphine) nous transporte dans le monde le plus intelligible qui soit. Qu'il exprime par la couleur à l'huile ou par le simple crayon, qu'il traite le paysage ou la figure humaine, Samouilov émeut ou fait sourire à coup sûr, sans vains artifices, mais avec le secours d'une remarquable technique. Sa manière évoque à la fois Daumier et Corot. Et c'est en tout cas une valeur à suivre.

GERARD CALVET

UNE peinture élégante, colorée, lumineuse, sur des sujets très variés qui vont de la nature morte au nu bien vivant. La peinture de Gérard Calvet n'est pas excessivement originale, mais elle n'en plaira que davantage aux amateurs de choses agréables et bien faites. (Galerie Iris, 243, rue Saint-Honoré).

KONOK

KONOK est un figuratif qui a fait son profit des enseignements de la peinture abstraite. Ses compositions à l'aquarelle et à la gouache, passablement compliquées, sont de celles qu'on peut regarder longtemps sans s'ennuyer. Elles brillent par l'imagination autant que par l'exécution (Galerie du Haut-Pavé, 3, quai de Montebello).

Maurice TASSART.

60.

ARTS

LES LETTRES FRANÇAISES

N° 968 — DU 7 MARS AU 13 MARS 1963

AUDOIN

Vision personnelle

● Peintre figuratif Audoin donne à ses paysages une atmosphère qui, parfois, en fait des images de revues : celle d'un château dans les flammes par exemple. Un arbre d'hiver aux blancs expressifs, un bouquet étoilé témoignent d'un effort intéressant de recomposition du sujet (Gal. Club des Poètes). — M. C.-C.

KONOK

Technique intéressante

● Nouvelle exposition à Paris du peintre hongrois Konok. Ses œuvres originales sur papier sont le fruit d'une technique personnelle et assez compliquée qui nécessite un long travail en plusieurs temps : certaines parties — peintures à l'huile et dessins — étant imprimées, puis l'œuvre terminée à la gouache. Le résultat : de belles réussites dans les harmonies étudiées des couleurs qui sont les valeurs abstraites du tableau et surtout une mise en valeur séduisante du dessin (Gal. du Haut-Pavé). — M. C.-C.

Irodalmi Ujság

1963 május 1.

61.

KONOK TAMÁS KIÁLLÍTÁSA PÁRIZSBAN

(GALERIE DU HAUT PAVE)

SZOKATLAN VILÁGBA vezetnek mind rajzai, mind festményei. Mitológikus figurák rajzai, félember-félállatok, biztos vonalakkal megelevenített képei bár az antik világot idézik, távol állnak mindenféle klasszicizáló törekvéstől. Mesevilág, mesélni akarás nélkül, vagyis : az ókort idéző alakok nem hatnak ókoriaknak és nem antik történetekkel kívánnak untatni — vagy éppen régi meghittségüket csábítólag felénk tartva érdeklődésünket felkelteni. Lomha, kövér állat-emberek — kedélyes víg cimborák, optimista világkép hirdetői, még ha morcos ábrázattal sorakoznak is fel megfélemlítésünkre. Ahol két test kövérségtől komikus meztelensége, tunya elheveredése, vagy egy túlzottan kicsi fej derültségre fakaszt — első pillantásra még nem is sejtjük, hogy mélyebben, a belső tartalomban rejlik derűnk (és nem csupán derültségünk !) forrása.

CÍM NÉLKÜLI kompozíciók. Ugyan miért ? Vajon a művész fantáziája torpant meg mondanivalójának szavakba öntése előtt ? Itt mintha üvegpalota, felhőkarcoló nyújtana bepillantást a falai közt nyüzsgő életbe ; amott tán a csillagképek keringenek óriáskerekükön ? Alig kimondott, máris bizonytalannak érzett találgatásokkal kíséreljük megérteni a festményeket.

Téves vagy legalábbis önmagában nem elégséges módszer ez. Célravezető volt Konok nagymarosi utcaképeinek korszakában, (mélyzöld tónusokkal akkor Bernáth Aurél tehetséges tanítványát láttuk magunk előtt). Az első, mintegy féléves párizsi tartózkodás után a tengerparti kikötők, a hajók színes világa már inkább azt súgta fülünkbe : „franciás". Újabb három párizsi év telt el azóta. Egyénisége megszilárdult. Már nem próbáljuk híres művészek nevét említeni képei láttán. Az ő festményeit, rajzait kell látnunk ahhoz, hogy fogalmat kapjunk róla.

A LÁTHATÓ VALÓSÁG nyújtotta élmények szolgáltatják képei témáját — helyesebben azok kiindulópontját. Formai ábrázolásuk a reális világ kereteit túllépve gyakran messze eltávolodik az eredeti élménytől — így céltalan is volna azt a kép címével jelölni. Ha Konok nem is nevezhető minden további nélkül absztrakt festőnek, a „figurális" jelzőt sem lehet rá alkalmazni. Valahol a kettő között találta meg művészi énjét. A figurális világ az ihletője, az absztrakció nagy szabadsága pedig a formák és a színek könnyed kezelésére tanították. Nemes színharmóniái annak bizonyságai, hogy jó utat választott. Korunk és az elkövetkező kor művészete nem e két összetevőből áll-e majd: figurális hagyományokból és az absztrakció nyújtotta tanulságokból ?

KUTHY SÁNDOR

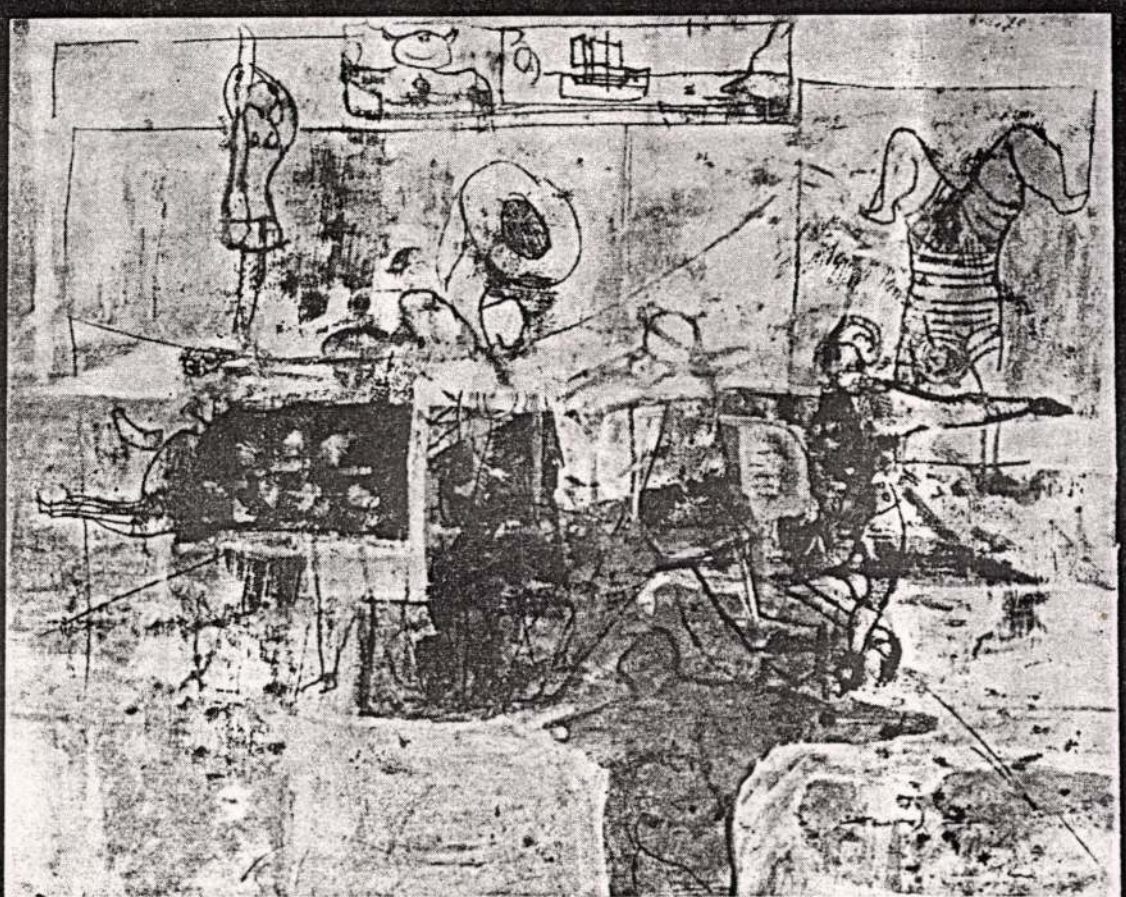

Tomas Konok is a poet with a firm grasp of reality. His exuberant imagination is securely underpinned by a complex personal technique. He explores an exciting world of changing shapes from which emerge fantastic architecture or primeval beings. As the critic M. T. Maugis has said of him: "he shows us the web of his dreams, a tracery of incandescent lines which mark the boundaries of an imaginary world ... he has a brilliant touch." At the same time, "by intelligent use of colour equivalences, while yet shunning a systematic approach, he is adept at recreating an image of things – an image based on direct, scrupulous observation of Nature." A special word should perhaps be said about his paintings on silk. These glowing panels are a revelation. A fascinating technique is here used to produce work quite unlike any other now being done.

MARY LOYD.

Los Angeles Times

SUNDAY, JULY 21, 1963

Art

NEW EXHIBITIONS

COUNTY ART MUSEUM: "Six Painters and the Object," 33 works by East Coast artists Dine, Johns, Lichtenstein, Rauschenberg, Rosenquist and Warhol; "Six More," "Pop" art works by Californians Bergston, Goode, Hefferton, Ramos, Ruscha and Thibaud; from Wednesday to Aug. 25; Docent Council tours Tuesdays through Fridays at 2 p.m.

PASADENA ART MUSEUM: Emil Nolde, retrospective of German Expressionist master, organized by Museum of Modern Art, New York, admission 50 cents, students, 25 cents, museum members free, opening 2-5 p.m. today.

ROBERT HARTMAN, oils, Comara Gallery, 8475 Melrose Pl., through Aug. 10.

TEN SCULPTORS, group show, Ceeje Galleries, 968 La Cienega Blvd., to Aug. 3.

NICK BRIGANTE, retrospective exhibition, Los Angeles Art Assn., 825 N La Cienega, through Aug. 14.

EUROPEAN LITHOGRAPHS, Robert Butner Galleries, 251 S Robertson, Monday-Friday, 1-6 p.m., Monday and Thursday, to 10 p.m.

PARIS ARTISTS, Hetey, Knok, Dallos, Silvan Simone Gallery, 11579 Olympic Blvd., through Aug. 17.

CONTINUING EXHIBITIONS

GABRIEL KOHN, sculpture, David Stuart Galleries, 907 N La Cienega, through July.

GROUP SHOW, Cowie Wilshire Galleries, 634 S Westmoreland Ave., through July.

FRED POWELL, sculpture, Rex Evans Gallery, 748½ N La Cienega, to Aug. 3.

PRIMITIVE AFRICAN ART, from Galerie Kamer, New York, Frank Perls Gallery, 450 N Camden Dr., through Aug. 7.

NICHOLAS BRIGANTE, retrospective, Los Angeles Art Assn., 825 N La Cienega, to Aug. 14.

JAPANESE WOODBLOCK, greeting cards, calendar leaves, Sabersky Gallery, 941 N La Cienega, through July.

MODERN MASTERS, Martin Janis Gallery, 710 N La Cienega through Tuesday.

GROUP SHOW, Bryant M. Hale Galleries, 450 N Beverly Dr., through Aug. 3.

REX BRANDT, retrospective, Laguna Beach Art Assn., through July 29.

THOMAS CORNELL, recent work, Esther

Los Angeles Times

SUNDAY, JULY 21, 1963

IN THE GALLERIES

Printmaking Giant Back on the Scene

BY HENRY J. SELDIS

A long overdue return to the exhibition scene is being staged by Antonio Frasconi, one of the world's great printmakers.

At the Ankrum Gallery, his most recent prints demonstrate that his line and his comments are more incisive than ever. There is no more moving document of outcry against contemporary tyranny than his portfolio for the great Spanish poet Federico Garcia Lorca.

In his interpretation of Lorca's death before a Falangist firing squad Frasconi makes us know that all that is noble in man fell with him.

A departure from his earlier style comes in the broadly patterned, soothingly lyrical works titled "Alhambra." In fact, there is a sense of greater spaciousness in much of his new work.

Still, the prints, drawings and book illustrations, dating back 10 years or more, which are being shown across the street at the Sabersky Gallery, demonstrate the power and skill that this amazing printmaker has long possessed.

When I first knew and admired Frasconi's work, he was in his 20s as is Dianne Barr now. This young graphic's woodcut technique and her ample fantasy, also on display at the Ankrum Gallery, have the same promise of a bright future that I found in Frasconi's expositions of the Santa Barbara landscape years ago.

There is considerable irony in her expressionistic compositions and an admirable control of her medium.

Sculptor Miklos Most Impressive

Three Hungarian-born Parisians combine in a show at the Silvan Simone Gallery.

Most impressive is the effort of the sculptor Miklos Dallos, a recent Huntington Hartford Fellow. Working in marble and onyx, Dallos achieves deeply poetic abstractions from the various aspects of the human figure with a faithful understanding of the characteristics of his material. The resulting forms are memorable.

There is fascination, too, in the work of two other Huntington Hartford residents, Katalin Hetey and Tamas Kanok.

A wealth of poetry can be mined from the rich paintings of Hetey, whose semi-abstract fantasies are as intriguing for their color and texture as they are for their lyrical content.

These are paintings that improve by repeated examination and become richer as one gets better acquainted with them.

Kanok is at his best when he turns to early eastern European sources for his inspiration. His contemporary icons and neo-classical legends carry considerable conviction in their skillful exposition. Much of his work, however, is entirely too Picassoid to sustain much interest on its own.

1964

65.

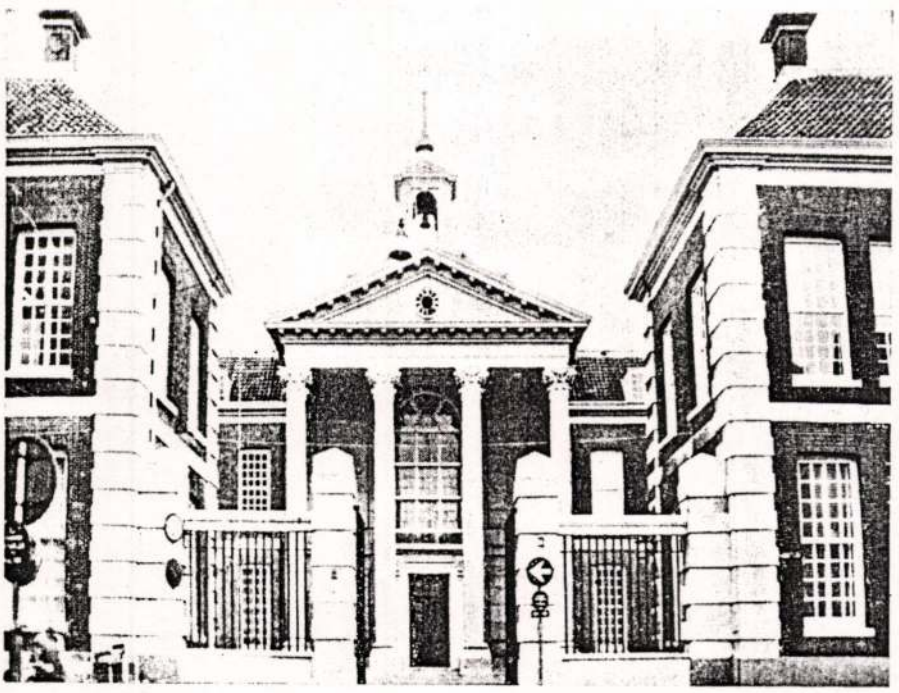

Stedelijk museum (voormalig St. Jacobs Gasthuis)

konok

stedelijk museum schiedam

van 15 februari tot 15 maart 1964

stedelijk museum schiedam

zaterdag 15 februari 1964 - pag. 5

Drie exposities in Sted. Museum 66

Werken van Hongaren en een Nederlander

Schilderijen, gouaches en grafiek

(Van een onzer verslaggeefsters)

SCHIEDAM, zaterdag — De heer J. Paalman, directeur van het Stedelijk Museum opende vrijdagavond in de goedgevulde aula drie tentoonstellingen tegelijk. Allereerst heette hij de beide Hongaarse exposanten, Katalin Hetey en Tamas Konok, die op het ogenblik in Parijs wonen, in het Frans welkom. De heer Paalman opende eerst gewoontegetrouw, de tentoonstelling, die in het prentenkabinet te zien is. Deze bevat werken van de graficus Kees Okx.

Katalin Hetey en Tamas Konok zijn twee Hongaarse kunstenaars, die in Parijs wonen. Zij hebben in Boedapest, één van de mooiste steden ter wereld, gewerkt en ze zijn met die stad vergroeid. De beide kunstenaars hebben een grondige opleiding gehad en zij bouwen voort aan de traditie van hun voorouders. Zij zijn nu twee ontwortelde Hongaren. Want zij moeten hun voedsel uit verschillende bodems halen.

In Hongarije zaten zij namelijk in een oerwoud van schildersmethoden, het nonfiguratieve, het abstracte, het surrealisme, enz. Maar zo zei de heer Paalman, toch hebben zij hun weg gevonden. „Katalin Hetey heeft vele bijbelvoorstellingen gemaakt. Maar nu maakt zij figuratieve landschappen. Haar werk heeft iets poëtisch. Zij weet wat zij wil. Maar in vele van haar werken ziet men nog, evenals bij Tamas Konok, de ondefinieerbare Hongaarse kleurschakeringen. Ook bij haar recente werk, dat zij in Californië heeft gemaakt".

De werken van Tamas Konok vertellen een verhaal. Zij zijn stuk voor stuk fel expressief. De kunstenaar geeft een stemmingsbeeld, waarin de figuren een tweede schilderij vormen, zonder dat dit storend werkt. Van beide kunstenaars zijn in totaal een veertigtal schilderijen, gouaches en tekeningen te zien tot 15 maart.

HET ROTTERDAMSCH PARCOOL

DE SCHIEDAMMER

ONAFHANKELIJK DAGBLAD UITGAVE N.V. DE NIEUWE PERS
HOOFDREDACTEUR: Mr H. W. SANDBERG DIRECTIE: W. VAN NORDEN, B. DE VRIES

Vrije Volk

Hoofdredacteur: dr. Th. W. van

Vrijdag 21 februari 1964
Negentiende jaargang, nr. 5747

Hetey en Konok: jonge Hongaren in Stedelijk Museum in Schiedam

Katalin Hetey en Tamas Konok, een Hongaarse en een Hongaar, thans woonachtig te Parijs, die beiden omstreeks 1950 hun opleiding ontvingen aan de Academie voor Beeldende Kunsten te Budapest, exposeren tot 15 maart schilderijen, gouaches en monotypes in de benedenzaal van het Stedelijk Museum.

Hun reputatie in hun eigen land is niet gering. Zij wonnen beiden enkele door de staat ingestelde prijzen en namen deel aan verscheidene officiële groepstentoonstellingen in hun eigen land en daar buiten. Eenmanstentoonstellingen hadden zij in enkele van de belangrijkste kunstcentra in Europa en Amerika.

Hun kunst heeft een apart cachet, dat zich onmiddellijk doet gelden. Het werk is anders, dan de kunst van de West-Europese landen, hoe verscheiden die ook mag zijn.

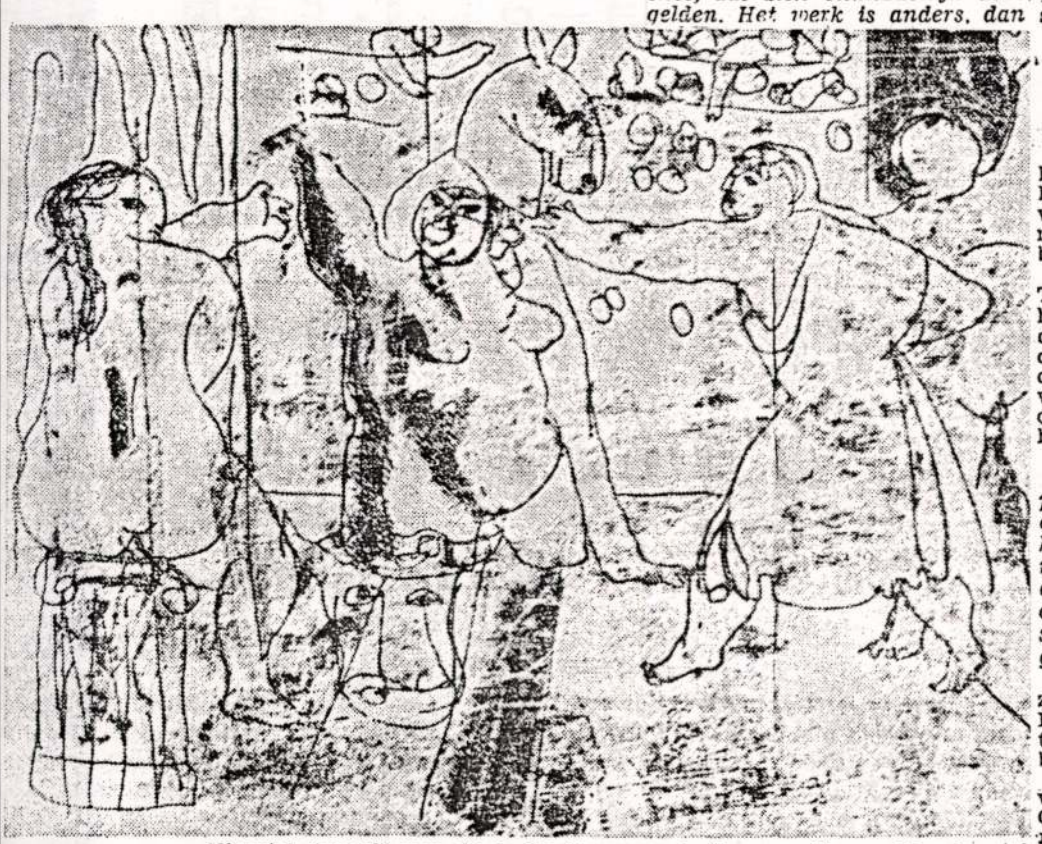

„Klassiek toneel" van de in Parijs wonende Hongaar Tamas Konok

Wat dat andere nu is, waardoor die kunst zich zo typerend onderscheidt van onze Westerse kunst is echter moeilijk in woorden te benaderen. Hun kunst is in hoofdzaak een zintuiglijke kunst en dan romantisch, poëtisch, gedragen door een aan de natuur, aan de grond, aan de Slavische volksaard geboorden instelling.

Het min of meer kunstmatige van de Westerse kunst van vooral de laatste vijftig jaar heeft op hun kunst nog geen vat gekregen.

Het werk van beide exposanten heeft een naturalistische basis en al lijken enkele werken van Katalin vrijwel volledig non-figuratief, de naturalistische achtergrond blijft beslissend.

Meer dan zijn mede-exposante gaat Tamas uit van het verhaal en wat hij vertelt, heeft hem geraakt tot diep in het hart. Het lijkt mij, dat in de eerste opzet van zijn schilderijen de voorstelling volledige was uitgewerkt en hij daarna, terwille van de compositie, minder dienstige details heeft weggeschilderd.

Zo lijken enkele van de op papier geschilderde werken op het eerste gezicht non-figuratief en krijgt het eenvoudige verhaal pas na meer nauwkeurig kijken zijn doelbewuste waarde. Tot in alle onderdelen doet deze mannelijke schilderkunst zich verkwikkend gelden.

Typisch vrouwelijk is de eveneens zeer persoonlijke kunst van Katalin Hetey. Het verhalende element komt treffend tot zijn recht in een drietal bijbelillustraties.

In het algemeen echter blijft de voorstelling meer op de achtergrond. Compositie (no. 10) vertoont een verraderlijke invloed van haar medeexposant. Voor de rest weet zij suggestief zich zelf te blijven. Het is vooral de poëtische kleur, rijk en melodieus en als strelend aangebracht, die haar werk een ongemene bekoring geeft.

PIET BEGEER

THE 3rd INTERNATIONAL YOUNG ARTISTS EXHIBITION

Europe-Japan

NOVEMBER 20th→27th 1964
AT TOKYO SEIBU DEPT. SSS HALL
SPONSORED BY JAPAN CULTURAL FORUM
IN COOPERATION WITH MINISTRY OF FOREIGN AFFAIRS
MINISTRY OF EDUCATION
THE YOMIURI SHIMBUN
BIJUTSU SHUPPAN-SHA
AIR FRANCE

第3回 国際青年美術家展

ヨーロッパ・日本展

1964年11月20→27日
東京・西武百貨店SSSホール
主催＝日本文化フォーラム
後援＝外務省
文部省
読売新聞社
美術出版社
協賛＝エール・フランス

Participants

names	titles	titles (*in japanese*)
BELGIUM		
Chemay	The Drinker	飲む人
〃	The sun Eater	太陽を喰う者
Georges Collignon	fondamental Principles	基本原理
Simone Lacour	Velum Blanc	白い被膜
ENGLAND		
Aubey Williams	Composition IV	作品 4
Brian Wright	Strata	層
Bridget Riley	Acceleration Circle	加速円
John Hoyland	6/64	64年6月
〃	6/63 No. 34	63年6月 No. 34
Marek Laczynski	Hespera	ハスペラ
Micheal Davidson	Jane Jane	ジェーン・ジェーン
Pauline Boty	Monica Vitti Heart	モニカ・ヴィティの心
Paul Huxley	Untitled No. 34	無題 No. 34
FRANCE		
Arman	Duplex	二重
Christian Lemesle	Across the City	町を横切る
Emmanuel Pereire	Head with yellow Bulb	黄球のある頭
Fabien	Happy Vegetation No. 3	幸わせな徒食 No. 3
Frederic Benrath	White Thunders, Long Thunders, Ceaseless Thunders	白く，長く，間断なき雷
Gerard Singer	Painting in Space	空間における絵画
Graziani Piero	Painting	作品
Guy Bourdin	After the Storm	嵐の後
Jean-Francois Debord	The Valley on Eure	オールの谷間
Jef Banc	Painting	作品
Michel Henricot	Mirror for a Serpent's Mutation	ヘビの突然変異のための鏡
Michel Lablais	Shield	楯
Paul Gette	Ruined Tower	荒れた塔（彫刻）
Pierre Pinoncelli	Melamorphosis No. 6	変態 6
Pierre Dmitrienko	Tete	頭
〃	〃	〃
Pierre Maccheroni	Sexual Modern style	セクスアル・モダンスタイル
Rene Laubies	Painting	作品
GERMANY		
Barlach Heuer	Silent Depthe	静かなふかみ
Horst Antes	Rote Figur	赤像
Horat Egon Kalinovski	The shield of Warrior-Calligraph	兵士カリガラフの楯
Otto Piene	Kleine Sonne	小さい太陽
〃	Roto Feuerblume	赤による赤い火の花
Paul Wunderlich	Ante portos	アンテ・ポルタス
〃	Creation of Woman	ある女の創造
Peter Bruning	Painting No. 7/63	作品 No. 7/63
〃	Painting No. 15/63	作品 No. 15/63
Pitt Noog	Azelottenolm	アゼロッテンオルム
Rainer Kuchenmeister	Peinture Collage XI	作品 XI
Walter Stohrer	Painting	作品
GREECE		
Joachim Papadopoulos	The invalid	病人
Kostas Pariaras	The message	伝言
Nikos	Ombres XXIIe	陰影 XXIIe
HUNGARY		
Csernus	On Wheels	車輪
Katalin Hetey	Composition	作品
Tamas Konok	Sicily	シシリー
ICELAND		
Gundur Gudmundur Ferro	Intereating	間食
Myriam Bat Yosef	The Abolished Exchequer	こわれたチェッカー

On Wheels (車輪)
Csernus (HUNGARY)

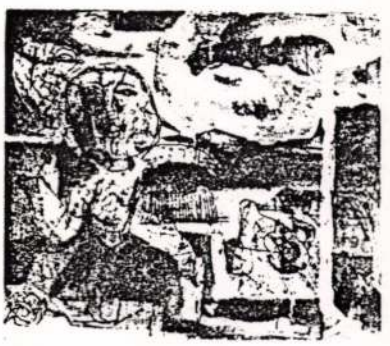

Sicily (シシリー)
Tomas Konok (HUNGARY)

Intereating
(間食)
Grundur
Gudmundur
Ferro
(ICELAND)

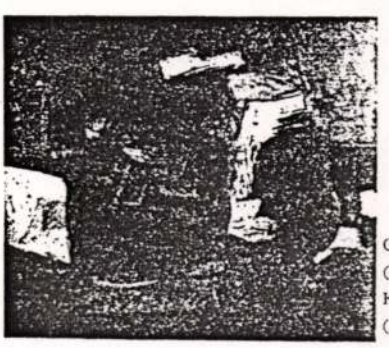

Composition
(作品)
Katalin Hetey
(HUNGARY)

第3回 国際青年美術家展の出品作家について

植村鷹千代
（美術評論家）

この国際青年美術家展の第1回展はアジア青年美術家展として，第2回展は汎太平洋青年美術家展として開催され，それぞれグラン・プリ（パリ留学賞）が授与されて渡仏している。

今回は第3回展であって，ヨーロッパ・日本青年美術家展として開催され，ヨーロッパ15カ国から79名，作品数にして145点が選ばれて出品している。一方，日本の部は1,706点の応募作品のなかから77点が厳選されており，その両者を合せて，数次にわたって行なわれた慎重な審査の結果，別記（7頁参照）のような授賞が決定され，グラン・プリ（パリ留学賞）は日本の新人平賀敬が獲得した。

今回の出品作家を概観して要約できることは，日本およびヨーロッパの青年画家の作品傾向を的確に展望できる良質の作家たちの作品が集計されたということである。日本部の作家たちについていっても，第1回展，第2回展の実績がものをいって，青年作家層のこの国際展への関心が一段と高まった結果，入賞作家はいうまでもないが入選作家の場合も，すでにさまざまなコンクールで受賞して有望新人の評価を受けている作家が非常に多く，日本の青年画家の第一線級が揃っている。

ヨーロッパ諸国の出品作家についても同じことがいえる。ヨーロッパ諸国の選抜の基本は，国際文化自由会議（パリ本部）の美術評論家ジェレンスキー氏が担当したものであるが，選抜されている作家の顔ぶれをみると，パリの青年画家でビエンナーレ展やプレミオ・リソーネ展やサン・マリノ・ビエンナーレ展などの受賞作家がいちばん多く，そのほかにベニスやサンパウロのビエンナーレ展の参加作家などもあり，総じてなんらかの国際的評価をうけているホープ作家群を中心に選ばれていて，ヨーロッパ諸国の青年画家の仕事をその第一線級作家の作品によって展望できる構成になっている。

その意味において，この第3回展はたいへん有意義な機会を提供する展覧会であるといって過言でないだろう。この展覧会をみる人は誰でも気づかれるとおもうが，今日，日本もヨーロッパも，青年作家の絵画思想にも技法にも共通の傾向が展開されていることをまず確認させる点である。それのいい悪いは別として世界の現代美術は共通の方向に動いていて，それが国際美術展を可能にもし，また意義あらしめる基盤であることを実感させるにちがいない。

第二には，同じ傾向といってもそれは狭い一本道ではない。しかもヨーロッパ諸国は本来的に伝統性と民族の土俗性が強い国々であるから，発想にも表現にも多様性が鮮明に表われている。たとえばアメリカ生れのネオ・ダダやポップ・アートの影響も全ヨーロッパに拡がっているのがみられるが，土俗性の強さが，その影響の受け方や消化の仕方にそれぞれ多様な抵抗を微妙に示している。そういうオリジナリティの多様性を実感する機会になるのが収穫だとおもう。

なお，スカンジナビア諸国の作家たちの場合などは，日本ではみる機会がなかったという意味で貴重であろう。

ヨーロッパ諸国の受賞作家について若干触れると，フランスのドミトリエンコ（外務大臣賞―日本留学）はいかにもフランス作家らしい洗練を感じさせる繊細な感覚で，第1回パリ・青年ビエンナーレでフランス作家の第一席賞をとった作家である。国際青年美術家展賞を受けたイギリスのホイランドは，一見デザイン的な抽象画面に，いかにもイギリスの青年作家らしい清潔で澄んだポエジーを宿した作家であるし，批評家賞になったスペインのミラレス，佳作のアルマン（フランス），文化フォーラム賞のフェローニ（イタリー），ウンデルリッヒ（ドイツ）などはすでに評価の高い国際的ホープ作家で，日本の美術界にも知られている人たちであるが，ヨーゼフ（アイスランド），タラシン（ポーランド），レーベンシュタイン（ポーランド），フェロ（アイスランド）なども，それぞれ特色のある民族的クリマを荷なう個性として興味ぶかい作家である。

On Artists of the 3rd International Young Artists' Exhibition

By Takachiyo Uemura (Art Critic)

The first International Young Artists' Exhibition was held as the Asian Young Artists Exhibition, and the second exhibition was held as the Pan-Pacific Young Artists' Exhibition.

This exhibition is the third one, and held under the title of the Young Artists' Exhibition of Europe and Japan, participated by 79 young artists of 15 European nations, including France, Italy, Germany, Poland, Switzerland, Belgium, Norway, Sweden, Iceland, Yugoslavia, Hungary, Greece, Spain, Portugal and Great Britain, 145 paintings have been selected and exhibited. As for the Japanese Department, more than 77 works are shown, which have been selected among 1,706 works entered for. As a result of careful screening, the prize winners have been decided as listed on the separate paper, and the Grand Prize has been awarded to Kei Hiraga, a new painter of Japan.

After reviewing the works displayed in this Exhibition, it can be said that we were able to collect works by best young artists, which precisely show the tendencies among painters of both Japan and Europe. Among artists of the Japanese Department, there are many, besides these who have won the prizes of this Exhibition, who have already been awarded prizes in various contests and recognized as promising new artists.

This is also true with artists of Europe, whose works are exhibited in this Exhibition. Mr. Jelenski, an artic of the Paris Headquarters of the Congress for Cultural Freedom, was in charge of thc selection of works of European artists. The works of artists, who have won prized in various international exhibitions like the Young Artists' Biennale of Paris. San Marino Biennale, or Biennales in Venice or Saint Paul, have been most widely selected. Also, the selection was made centering on young promising artists who are already enjoying international reputation in some way or other. Thus, we can review all the the tendencies seen among young contemporary artists of various European nations through the works of the first-rate painters.

In this sense, this third Exhibition will offer the opportunity which is very meaningful. Probably visitors to this Exhibition will, first of all, realize that both Japanese and European young painters develop common tendencies in their artistic thought and techniques. Putting aside its right or wrong, audience must realize that the world's modern art is moving toward the common direction, and this makes the holding of international exhibitions possible, and also make this kind of exhibitions meaningful.

In spite of the fact that they have the common tendency, artists of European nations, which have strong traditions and localism of their own, vividly show diversities in their expressions. For example, the influences of neo-Dadaism and pop-art are spreading all over Europe, but in their reception and digestion of these influences, European artists are showing respectively different and delicate resistance.

It is especially noteworthy that this Exhibition offers the opportunity to appreciate works of artists in the three Scandinavian countries, which we do not have chance to appreciate in Japan.

I would like to refer to prize-winning artists of various European nations briefly. Dmitrienko, who has won the Foreign Minister's Prize, shows highly refined and delicate feeling. He also won the first prize in the first Young Artists' Biennale in Paris. British painter Hoyland possesses pure and clear poesy which is most characteristic of young painters of this country. Millares of Spain, Arman of France, Ferroni of Italy, Wunderlich of Germany are highly evaluated as promising artists, and they are also well known in the Japanese art circles. Meanwhile, Bat-Yosef(Iceland), Tarasin(Poland), Lebenstein (Poland) and Ferro (Iceland) are interesting artists who show their national characters.

経過報告

この国際青年美術家展は，最上の通訳——すなわち明日の感受性の様式，思想，形式において，他に先んじている芸術，青年の芸術を通じて諸国民が一層よく，相互に理解することを目的とするもので，今回は第3回目であります。第1回展はアジア青年美術家展として，第2回展は汎太平洋青年美術家展として開催され，それぞれ大賞に前田常作，工藤哲巳氏が選ばれ，賞により渡仏致しております。

今回の企画は第2回展終了と同時に本会美術関係委員の発案で，東西ヨーロッパ15カ国の青年画家の作品と恒例による日本側青年画家の公募作品により，彼我の間に存するであろう個別と共通の精神的構造のあらわれを，つぶさになかめてみたい，また自由にして超党派的な基準に従って，彼らの新作を国際画壇に紹介しようと企画致しました。

外国側作品の選抜については，パリに本部をもつ国際文化自由会議に委嘱したところ，同会議のK. A. ジェレンスキー氏の協力により15カ国145点の参加をみることができました。

日本側の作品は公募により1,706点中より77点を選抜しましたが，入賞作はこの両者を審査対象として，別掲(7頁)の如く決定をみたわけであります。

このような興味深く，且つ有意義な行事を大過なく実施することが出来ました蔭には，多くの方々のご協力があったわけですが，特にファーフィルド財団のドナルド・ストラレム氏，アジア財団のジェームズ・スチュアート氏，国際文化自由会議のジョン・ハント，アイバン・カッツ，ジェレンスキーの各氏，エール・フランスのピエール・ギラリー氏，西武百貨店の堤清二氏はじめ，関係者の本展を育成しようとされる犠牲的なご協力があったからであります。深く感謝を申し上げます，と共に欣然，賞をご提供下さった外務省，文部省，読売新聞社，美術出版社に対し，厚く御礼申上げます。

(事務局長　石原萌記)

Postscript

The 3rd International Young Artists' Exhibition was held with a view to enhancing better understandings among different peoples through the best interpretative medium—works of young artists. We consider them to be in the forefront of arts, for they are the ones who are gifted with extraordinary sensitivity, ideals and expressive forms. The first such exhibit, held on a regional scale, was called the Asian Young Artists' Exhibition, and the second one the Pan-Pacific Young Artists' Exhibition. Messrs. Josaku Maeda and Tetsumi Kudo, winners of the GRAND PRIZE of the respective exhibits, were also given an opportunity to visit France.

It was when the second exhibition was concluded that the framework of the third one was conceived by the Art Section. Accordingly, young artists from sixteen European nations, both Eastern and Western, were invited to contribute their works together with their counterparts in Japan. Their paintings, it was then hoped, would reveal national uniqueness as well as elements common to them. The Committee also hoped that through an independent and impartial selection it would help young artists win a greater recognition in the world.

In response to our request, the Congress for Cultural Freedom in Paris undertook the selection of European participants. Through the personal cooperation of Mr. K. A. Jelenski of the Congress, a total of 145 pieces were entered by artists from 15 nations in Europe. The Japanese entries numbered 1,706, of which 77 were selected for display. The prize winners, listed on page 7, were nominated from among these entrants, both European and Japanese.

Of the many individuals and organizations instrumental in helping realize this most interesting and significant exhibition, we are particularly indebted to Mr. Donald Stralem, Far-Field Foundation; Mr. James Stewart, Asia Foundation; Mr. John Hunt, Mr. Ivan Kats and Mr. K. A. Jelenski, Congress for Cultural Freedom; Mr. Pierre Guillery, Air France and Mr. Seiji Tsutsumi, Seibu Department Store in Tokyo. Also we should like to express our heartfelt appreciation to the Ministry of Foreign Affairs, the Ministry of Education, the Yomiuri Shimbun, Inc., and the Bijutsu Shuppan, Inc. for the willingness with which they offered the various prizes to the winners.

(Hoki Ishihara, General Secretary)

第3回国際青年美術家展
パンフレット
昭和39年11月20日
編集・日本文化フォーラム
発行・自由社
東京都港区麻布新竜土町11
定価 150円

Hamburger Abendblatt

Hamburg, Freitag, den 27. November 1964

Harmonisch in Farbe und Linien

In Hamburg: Europäische Maler und ein Brasilianer aus Kärnten

Modernität in Sehweise und Gestaltung scheint das Gemeinsame bei großer individueller Verschiedenheit. Das Hergebrachte wurde ersetzt durch empfindsame Linienführung und neue Farbharmonien.

Sie leben in Paris, sind aber geborene Ungarn: die Maler Katalin Hetey und Tamas Konok sowie der Bildhauer Miklos Dallos. Zahlreichen Ausstellungen in europäischen und amerikanischen Großstädten folgt jetzt ihre erste in Deutschland, veranstaltet im „Haus der Begegnung" (Agnesstr. 44) in Zusammenarbeit mit dem „Kongreß für die Freiheit der Kultur".

Temperamentvoll und phantasiereich die Temperagemälde und bearbeiteten Monotypien der Malerin Hetey, die mit dunklen, duffen Tönen gegenständliche Erinnerung an die Grenze zum Ungegenständlichen führt („Schöpfung I/II"). Konok aber bringt eigenartige Wirkungen hervor mittels besonderer Art von Wachsmalerei auf japanischer Seide, wobei die Kontur wie mit der Nadel geritzt scheint. Thematisch hat ihn das Tuniserlebnis inspiriert. — Dallos schließlich betreibt noch echte Bildhauerei: aus Marmor oder Onyx formt er mit dem Meißel seine strengen Gestaltungen, unter denen Frauentorsi und Engel den ersten Platz einnehmen.

*

Im Ibero-Amerika-Haus (Alsterglacis 8) wird der aus Kärnten gebürtige, seit 30 Jahren in Rio de Janeiro ansässige brasilianische Grafiker Hans Steiner mit einer sehenswerten Ausstellung geehrt. Steiner ist ein Meister der Gravur und anderer grafischer Techniken. Seine Landschaften und Volksgestalten gehen weit hinaus über das Folkloristische: hier ist eine wahrhafte künstlerische Durchdringung, wie sie sich auch in den farbfrohen Aquarellen findet. Die Nationalbibliothek in Rio de Janeiro besitzt den größten Teil des mehr als 400 Platten umfassenden grafischen Werkes von Steiner.

Ebenfalls der Kunst des Radierens hat sich Wolfgang Gäfgen verschrieben, von dessen Arbeiten man im 9. Stock des „Siemens-Hauses" eine hervorragende Auswahl findet. Der gebürtige Hamburger (Jg. 1936) hebt Vorgänge ins Geistig-Symbolische („Lethe" — „Wiedergeburt" — „Kampf der Sonnen" — „Saturn"); diese farbigen oder Schwarzweiß-Radierungen erscheinen ob der Labilität und Feinnervigkeit der Linien und Ätzungen als typischer Ausdruck einer illusionslosen, dennoch von Geheimnis umwitterten Zeit.

Unproblematischer, weil aus einem heiteren Untergrund lebend und darum beglückend und einfach „schön", wirken die Bilder von Ingrid Künemund, jetzt in der Bücherhalle Altona zu sehen. Mit reichhaltiger Palette in Öl und Mischtechnik, wobei duffe Farbtöne zarte Effekte abgeben, werden gegenständliche Motive („Hafenbilder" — „Gestein" — „Karussell") bis an die Grenze des Möglichen abstrahiert; unregelmäßige Segmente, oft einander überschneidend, bestimmen die Flächenform. Eine Tuschmalerei „Bäume" wirkt wie ein chinesisches Bild; auch einige zarte Porträtstudien haben den Reiz des Poetischen.

CHR. OTTO FRENZEL

71.

DIE WELT

UNABHÄNGIGE TAGESZEITUNG FÜR DEUTSCHLAND

Freitag, 27. November 1964

Drei junge Ungarn und die „Gruppe T Milano"

Eigenbericht der WELT

Hamburg, 26. November

Bis zum 1. Dezember veranstaltet das Haus der Begegnung eine bemerkenswerte Ausstellung. Sie umfaßt Werke von drei ungarischen Künstlern, die seit einigen Jahren in Paris eine neue Heimat fanden. Den stärksten Eindruck hinterlassen die Marmorskulpturen des 1921 geborenen Miklos Dallos. Es sind vorwiegend weibliche Torsen aus weißem Marmor mit glattpolierter Oberfläche, die pralles Volumen in stark reduzierten Formen verkörpern und vor allem durch das Material wirken.

Besonders geglückt erscheint ein kleiner roter Torso, der durch wenige Einbuchtungen ebenso sanft wie streng gegliedert ist. Außerdem zeigt Dallos eine Reihe geflügelter „Engel", zum Teil in Onyx gemeißelt.

Die 1924 geborene Malerin Katalin Hetey bewegt sich auf dem Felde abstrakter Darstellung. Östliche Motive wie eine „Ikonostase" oder „Erinnerung an Kafka" werden in dunkeltonige, malerisch-zeichenhafte Formen gebannt, die meist in geschmackvollen Farbtönen gehalten sind.

Der 1930 geborene Tamas Konok zeigt neben geistesverwandten halbabstrakten Bildern mit Titeln wie „Hommage à Albrecht Dürer" oder „Tunesische Vision", in denen Ölmalerei, Gouache, Wachsfarbe und Monotypie eigenwillig kombiniert sind, eine Folge großformatiger batikähnlicher Wandbehänge, die auf Stoff gemalt und abwaschbar präpariert wurden. Diese Werke wirken wie friesartige Bilderbogen mit mythologischen oder astrologischen Themen. Mittelalterliches und Surrealistisches spielt seltsam ineinander, und stilistisch bewegen sich die Figurationen im weiten Bereich zwischen Picasso und Max Ernst, Erni und Cocteau. H.T. FLEMMING

Harburger Anzeigen und Nachrichten

DRUCK UND VERLAG G. LÜHMANN C. HERGERÖDER'S NACHFL.

2100 Hamburg-Harburg Postfach 56 · Sand 18-22
Fernsprecher 77 16 01 · Fernschreiber 02 13326
Telegramm-Adresse: Anzeigen

Ihr Zeichen | Ihre Nachricht vom | Unser Zeichen | Datum 17. NOV. 1964

Betrifft:

HAN - Seite 13

Werke ungarischer Künstler

Eine interessante Ausstellung in Hamburg

Das Haus der Begegnung, Agnesstraße 44, stellt im November in Zusammenarbeit mit dem Kongreß für die Freiheit der Kultur ungarische Künstler aus. Was wir neuerdings aus dem Ostblock gesehen haben, konnte sich mühelos in die Situation des Westens einordnen. So auch hier. Die 40-jährige Katalin Hetey hat in Budapest studiert und ist erst kürzlich in Kalifornien preisgekrönt worden. Auch sie ist ein Kind des Tachismus. Ihre Farbbereiche sind verschieden differenziert, einmal mehr oder weniger, aber das Gegenständliche, mit dem tachistischen Grund im Range gleichwertig, schimmert noch oder schon wieder hindurch. Die religiösen Bilder sind die stärksten.

Auch der 34jährige Tamas Konok wurde in Budapest ausgebildet. Aber er lebt seit 1957 in Frankreich, und der Einfluß der Ecole de Paris ist stark. Denn bei ihm wird der tachistische Grund von bedeutenden graphischen Netzen überzogen, die auf mentalem Boden gewachsen sind. Man sieht auf den ersten Blick, daß er zu Recht schon mehrere Preise empfangen hat. In seinen großformatigen Seidenarbeiten, die sich mit mythisch-historischen Themen befassen, kommt sein angestammtes magyarisches Wesen auf eine fremdartig-reizvolle Weise zum Ausdruck.

Auch der 43jährige Bildhauer Miklos Dallos begann in Budapest und lebt heute in Frankreich. Er ist gerade keine kämpferische Natur. Er liebt die weichen Rundungen, die Falten und Schroffen gar nicht aufkommen lassen. Seine weiblichen Torsi aus Marmor sind plastisch - organische Werke von sinnlicher Ausstrahlung, alle Ecken und Spitzen sind eliminiert. Auch für diese stilistische Haltung gibt es bei uns seit Hans Arp zahlreiche Beispiele. *Will Holmann*

Bankkonten: Dresdner Bank AG, Filiale Harburg, Konto 44 913 · Deutsche Bank AG, Filiale Harburg, Konto 66/06 537 · Kreissparkasse Harburg, Konto 1/3881
Hamburger Sparcasse von 1827 in Harburg, Konto 62/20529 · Hamburger Bank von 1861 eGmbH in Harburg, Konto 1870 · Postscheckkonto: Hamburg 41276

Teilnehmer A·M·T Leseranalyse

1965

NRZ
Kölnische Nachrichten
Donnerstag, 9. September 1965

73.

Erst in Paris konnte er sich entfalten

Ungarischer Maler in der Galerie Boisserée

Für Cineasten und Künstler aus dem Ostblock, die einen Weg in den Westen finden, wird fast immer Paris zur neuen Heimat. Die Seinestadt ist für sie der Inbegriff künstlerischer Freiheit, ein Ort, dessen Flair die besten Intuitionen verspricht. Diesen Weg fand auch Tamos Konok, dessen Bilder und Monotypien bis zum 2. Oktober in der Galerie Boisserée am Museum ausgestellt sind.

1930 wurde Tamos Konok in Budapest geboren. Als 18jähriger kam er an die Kunstakademie seiner Heimatstadt, wo er fünf Jahre lang in der Klasse von Professor Aurel Bernath studierte.

1953 konnte er sich dann, mit dem Maler-Diplom seiner Akademie in der Tasche, als freischaffender Künstler betätigen. Bei Gruppenausstellungen in Budapest, Prag, Berlin und Warschau stellte er seine Bilder der Öffentlichkeit vor.

Eingeengt

Der in seiner Heimat geforderte sozialistische Realismus bot Tamos Konok jedoch keine Basis für ein künstlerisches Schaffen. „Mich hat alles so sehr eingeengt", begründete er seinen Entschluß, 1956 beim Ungarn-Aufstand den Weg in den Westen zu wagen. Er kam nach Paris. Schon im darauffolgenden Jahr stellte ihn die Galerie Lambert zum erstenmal aus. „Der Durchbruch war geschafft", konnte er aufatmen. Denn Galerien in Tunis, Holland, Japan und den USA öffneten sich ihm, machten ihn in der Kunstwelt bekannt. Wie schon manch anderes Talent entdeckte ihn die Galerie Boisserée jetzt für Köln

„Gemalte Wandteppiche" hat man etwas unglücklich seine großen Bilder genannt, die auf Seide gemalt und auf grob strukturiertem Jutegewebe aufgezogen sind. Sie sind, jedenfalls vom Material her, eher verwandt mit den japanischen Rollbildern.

Aber auch dieser Vergleich hinkt. Denn Konoks Bilder, mit einer Spezialfarbe auf Seide gemalt, sind alles andere, als man sich gemeinhin unter einem Rollbild vorstellt. Dafür sind sie zu rustikal, zu flächig angelegt.

Sternbilder und Körperteile

Er bevorzugt Themen aus der Folklore und der Mythologie. Das Thema „Horoskop" hat er variiert. Hier greift er auf die mittelalterliche Vorstellung in der Medizin zurück, die jedem Körperteil ein Tierkreiszeichen zugeordnet hat.

Auch in der Mythologie verläßt ihn seine Phantasie nicht, ob Äskulap, Poseidon oder der ganze Parnass: immer wieder ist man überrascht von seinem Einfallsreichtum. Und es macht ihm gar nichts aus, seinem St. Christophorus, der wie die meisten anderen aus einem zentralen Bild mit einem Rahmen kleinerer Bilder besteht, nicht nur die vier Winde, sondern auch den Ikaros zuzuordnen.

Klar und souverän

Diese Bilder leben von erdenen Farbtönen. Für die Grundierung benutzt er teilweise die Batik-Technik. Seine Monotypien hingegen wirken durch die wenigen Striche, die Konok ganz klar und souverän setzt. Nichts Überflüssiges ist auf den Blättern. Aber ebensowenig fehlt eine Kontur, was ihn auch als einen Beherrscher der graphischen Möglichkeiten ausweist.

C. Eck

TAMOS KONOK: In Paris inspiriert
NRZ-Foto: Spranger

Ungarn-Redaktion

ky-dr.r-ze 14.9.

Zeilen: 32 1055 Ku

Aufnahmedat.:

Zw.:

1.Spr.:

2.Spr.:

Prd.:

Zt.:

Günther Ott

Erste Ausstellung des ungarischen Malers Tamás Konok in der BR

Sdg.:

Zw.: Itt a Dlf adóállomása Kölnből a 195 méteres középhullámon. Kedves Hallgatóink, Köln egyik jónevü kiállitó csarnokában kereszt egy héttel ezelött nyitották meg a magyarszármazásu Konok Tamás festőmüvész tárlatát. Munkatársunk, Günther Ott helyszini benyomásai alapján röviden beszámol Önöknek a következőkben e kiállitásról.

1.Spr.: Mig a lengyel, csehszlovák, vagy jugoszláv müvészek kiállitásai - az amerikaiakról, franciákról, olaszokról nem is beszélve - egyre ~~ma~~ gyakoribbá válnak a Szövetségi Köztársaságban, a magyar képzőmüvészek tárlatai még ritkaságszámba mennek. A német közönség ~~igen~~ általában élénk érdeklődést ~~mutat~~ tanusit a modern festészet nemzetközi irányzatai iránt és nagy örömmel fogadja, ha jónevü külföldi müvészek alkotásaival megismerkedhet.

Ilyen ujdonságban jelenleg a kölni közönségnek van része. ~~A hires Wallraf-Richartz muzeum~~ A Boisserée-galériája Konok Tamás 1930-ban Budapesten született müvész selyemre festett monumentális képeit állitja

2.Spr.: A Párizsban élő magyar müvésznek ez Konok Tamás 1948 és 53 között szülővárosában Bernáth Aurél professzor tanitványa volt. Első sikereit csoportos kiállitások keretén belül még Budapesten aratta. Azóta párizsi kiállitásai mellett az Egyesült Államokban, Hollandiában és Japánban részesült elismerésben. 1955-ben a Prix les Jeunes Artiestes elnevezésü dijjal, 1957-ben a Derkovits-dijjal és 1963-ban a kaliforniai Hartford-alapitvány dijával tüntették ki. Konok Tamást Kölnben az a galéria mutatja be a közönségnek, amelynek alapitója Sulpiz Boisserée, Goethe barátja és a kölni dóm befejezésének egyik nagy szószólója volt.

A kiállitás megnyitása alkalmával megtartott sajtókonferencián azt az értesülést szereztük, hogy a Boisserée-galéria a közeljövőben Konok Tamás olajfestményeit is kiállitja.

Spr.: Konok Tamás olaszországi tartózkodása óta a quattrocento rajongója. Annak ellenére, hogy mi sem áll távolabb tőle, mint az akkori festők plasztikus figuráinak és perspektivikus helyiségeinek utánzása: sztatikus kompoziciói, témái és allggóriái mégis renaissance-hatásról tanuskodnak. A mámoros szinek és szürrealista beütések viszont Chagallra emlékeztetnek. Konok Tamás azonban túl egyéni ahhoz, hogy őt feltehető példaképei közvetlen utódának minősithetnénk. A kölni közönség figyelmét nem kerülte el, hogy Konok Tamás Moholy-Nagy Lászlóval és Vásárely Viktorral, a Szövetségi Köztársaságban már jólismert konstruktivista honfitársaival ellentétben fali szönyegeiben a magyar népmüvészet elemeit is felhasználta.

Kölner Stadt-Anzeiger

76.

Kölner Stadt-Anzeiger — Nr. 217 Freitag, 17. September 1965 — Seite 23

Tamas Konok in der Kölner Galerie Boisserée

Selten hat man in der Galerie Boisserée so originelle künstlerische Arbeiten gesehen wie in diesen Tagen. Es sind auf grobes Leinen gesetzte hauchzarte Seidenstücke, die Bildmotive tragen. Mythologisches aus der Antike gehört dazu, Andeutungen von Dörfern, Landschaften und schließlich Figuren. Alles ist arrangiert in einer Manier, die zwischen Chagall und Jugendstil steht und gewürzt ist mit einer Prise ungarischer Folklore. Der Künstler: Tamas Konok, 35 Jahre alt, gebürtig aus Budapest und nun seit mehreren Jahren schon in Paris lebend.

Ursprünglich malte Konok, wie er selbst sagt, recht „akademisch". Aber das verwundert nicht, denn an der Budapester Hochschule für bildende Künste, die Konok zu Anfang der fünfziger Jahre besuchte, lehrte man doppelt akademisch. Sozialistische Staatsräson herrschte auch in der Malerei. Als dann freilich das Signal zur relativen bildnerischen Freiheit gegeben wurde, nahm Konok seine Chance wahr. In Paris schuf er sich seinen Stil am Rande der figuralen Auflösung, die thematische Abbreviatur, ausgedrückt durch Gemälde, Zeichnungen und Monotypen.

Die Seiden-Bilder sind seine eigene Erfindung, zumindest für die Gegenwart, denn ähnliches war zuletzt während der Renaissance en vogue. Konok trägt auf die japanische Seide eine Grundfarbe auf. Dann fügt er Farben hinzu, Schicht für Schicht, sehr vorsichtig und mit vielen Wachsabdekkungen, weil sich keine Korrektur anbringen läßt, wenn die Farbe einmal auf der Seide liegt. Und endlich zeichnet er feine Linien ein, die dem Ganzen eine radierungsartige Gliederung geben. Im Kontrast dazu steht der Aquarelleffekt des Kolorits. Märchenhaftes überall. Aber nirgendwo Buntheit, die abstoßen könnte. Ganz ausgezeichnet sind auch seine Monotypien, in der lose schwingende Konturen von Mensch und Tier die Herkunft von Picasso ahnen lassen, nun umgestülpt allerdings zu einem Konterfei visionärer Wirklichkeit, das kubistische Verpflichtungen nicht mehr kennt. Illustrationen zu Homers Dichtungen darunter. Ein wenig persiflierend das allzu Erhabene des Klassischen. Blätter, die Tamas Konok als ideenreichen Graphiker ausweisen.

Horst Richter

Impressum

77.

General-Anz

morgen - Samstag
der große
Kleinanzeigen-Teil

Freitag, 17. September 1965

TAMAS KONOK IN DER KÖLNER GALERIE BOISSERÉE

Selten hat man in der Galerie Boisserée so originelle künstlerische Arbeiten gesehen wie in diesen Tagen. Es sind auf grobes Leinen gesetzte, hauchzarte Seidenstücke, die Bildmotive tragen. Mythologisches aus der Antike gehört dazu, Andeutungen von Dörfern, Landschaften und schließlich Figuren. Alles ist arrangiert in einer Manier, die zwischen Chagall und Jugendstil steht und gewürzt ist mit einer Prise ungarischer Folklore. Der Künstler: Tamas Konok, 35 Jahre alt, gebürtig aus Budapest und nun seit mehreren Jahren schon in Paris lebend.

Ursprünglich malte Konok, wie er selbst sagt, recht „akademisch". Aber das verwundert nicht, denn an der Budapester Hochschule für bildende Künste, die Konok zu Anfang der fünfziger Jahre besuchte, lehrte man doppelt akademisch. Sozialistische Staatsräson herrschte auch in der Malerei. Als dann freilich das Signal zur relativen bildnerischen Freiheit gegeben wurde, nahm Konok seine Chance wahr. In Paris schuf er sich seinen Stil am Rande der figuralen Auflösung, die thematische Abbreviatur, ausgedrückt durch Gemälde, Zeichnungen und Monotypien.

Die Seiden-Bilder sind seine eigene Erfindung, zumindest für die Gegenwart, denn ähnliches war zuletzt während der Renaissance en vogue. Konok trägt auf die japanische Seide eine Grundfarbe auf. Dann fügt er Farben hinzu, Schicht für Schicht, sehr vorsichtig und mit vielen Wachsabdeckungen, weil sich keine Korrektur anbringen läßt, wenn die Farbe einmal auf der Seide liegt. Und endlich zeichnet er feine Linien ein, die dem Ganzen eine radierungsartige Gliederung geben. Im Kontrast dazu steht der Aquarelleffekt des Kolorits. Märchenhaftes überall. Aber nirgendwo Buntheit, die abstoßen könnte.

Ganz ausgezeichnet sind auch seine Monotypien, in der lose schwingende Konturen von Mensch und Tier die Herkunft von Picasso ahnen lassen, nun umgestülpt allerdings zu einem Konterfei visionärer Wirklichkeit, das kubistische Verpflichtungen nicht mehr kennt. Illustrationen zu Homers Dichtungen darunter, ein wenig persiflierend das allzu Erhabene des Klassischen. Blätter, die Tamas Konok als ideenreichen Graphiker ausweisen.

Horst Richter

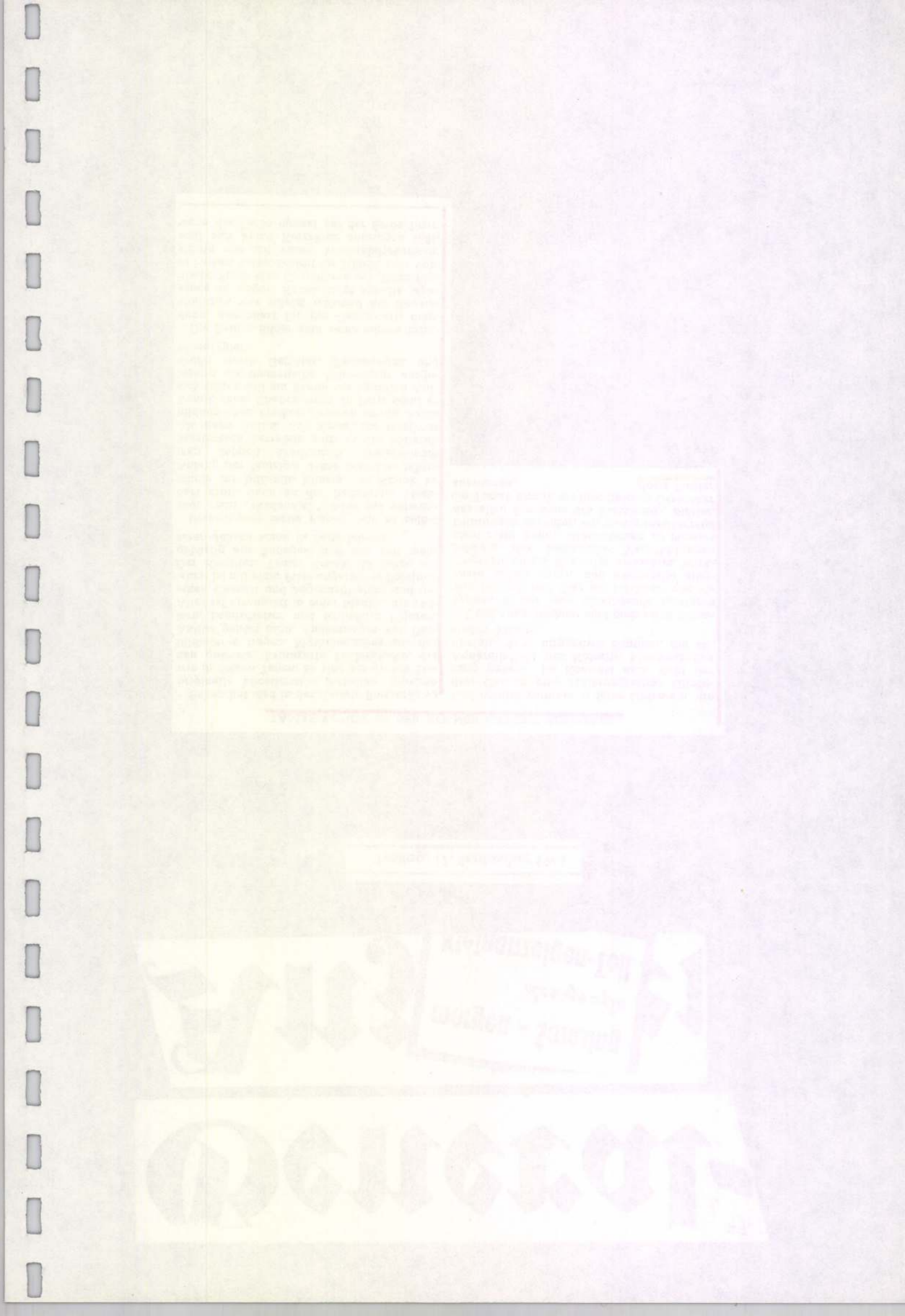

Westdeutsche Zeitung

Mittwoch, 10. November 1965 / Nr. 2

78.

Ein Ideenmaler der Freiheit

Zur Ausstellung des Ungarn Tamas Konok in der Galerie Trapez

Zu einer sehr interessanten Ausstellung lädt zur Zeit die Abendgalerie im Künstlerlokal Trapez ein. Die gezeigten Monotypien und vor allem die Malerei auf Seide des Ungarn Tamas Konok sind von besonderem Reiz.

Tamas Konok, 1930 in Budapest geboren, studierte von 1948 bis 1953 an der Kunstakademie bei Prof. Aurel Bernath in Badapest Malerei und graphische Techniken. 1955 erhielt er den „Prix des Jeunes Artistes", 1957 den „Prix Derkovits", 1963 ein Stipendium, das ihn für ein Jahr nach California/USA brachte. Ausstellungen in Prag, Budapest, Berlin, Warschau, Paris, Leiden, Tunis, New York, Washington, Los Angeles, Köln und Tokio sind ein Beweis seiner internationalen Anerkennung. Seit 1959 lebt der Künstler in Paris, wo er sich zur bildnerischen Freiheit entwickeln konnte.

Kurt Wirtz betonte bei der Eröffnung der Ausstellung, zu der neben Konok selbst auch einige andere Künstler aus

mentärwirkung sowie einer Gliederung durch Linien wie in der Grafik. Seide werde als Bildträger benutzt und gewährleiste eine besondere Leuchtkraft. Die Kunst dieses Künstlers diene nicht programmatisch der Zeit, sondern die Zeit diene ihm mit besten Kräften.

Zwei sehr unterschiedliche Arbeitsformen zeigt diese Ausstellung: Monotypien und die — aus der Renaissance wiederentdeckte und für unsere Zeit einmalige — Technik von Stoffarbe auf Seide. Die Monotypien des Künstlers scheinen nicht epigonale, sondern brüderliche Erfassungen des frühen Picasso zu sein. In ihnen wird ein zielstrebiges Aufnehmen des Wesentlichen ebenso sichtbar wie ein intensives geistiges Nachwirken ausdeutbar wird.

Um die Seidenbilder voll beurteilen zu können, muß man zunächst einiges um die Schwierigkeit der Technik wissen. Sie liegt auf der Mitte zwischen Batik und Stoffmalerei und erlegt dem Künstler in der Gestaltung Grenzen auf. Diese Aufnahme einer Beschränkung ist in heutiger Zeit ebenso mutvoll wie die Beschäftigung dieses Malers mit dem im Bild wiedererkennbaren Gegenstand. In diesen Bildern, die an Wandteppiche erinnern, wird der in die Farbe einkomponierte Gegenstand fast zu einem bildnerischen Ornament. Nicht zuletzt bestechen sie durch die Leuchtkraft der Farbnuancierungen. i.d.a.

MUSTER

Nr. 263 — Donnerstag, 11. November 1965

79.

Ein sympathischer Gast aus Paris

Seidenmalerei und Monotypien von Tamas Konok im „Trapez"

Von unserem Mitarbeiter Ernst Hoff

Tamas Konok ist Ungar. Er wurde 1930 in Budapest geboren, erhielt dort 1953 sein Akademiediplom, stellte erfolgreich aus und wurde mit einigen Preisen bedacht. 1959 setzte er sich von Ungarn und seiner Kunst nach Frankreich ab.

Er wohnt und arbeitet nun in Paris. Seine Bilder sieht man seit einigen Jahren in Frankreich, Amerika, Japan, in der Schweiz und in Deutschland. 1963 wurde ihm ein amerikanisches Stipendium gewährt.

Es sind andere Bilder als vorher, die der französische Ungar oder ungarische Franzose Tamas Konok malt. Aus der naturalistisch-trockenen Puppe ist ein Schmetterling geschlüpft, der in der Luft der Freiheit seine schillernden Flügel breitet. Die in der Abendgalerie „Trapez" gezeigten Malereien auf Seide und die Monotypien sind ein Überschwang von Farbe und eine Entfesselung der Zeichnung. Die Titel lauten etwa „Jagd", „Horoskop", „Tag und Nacht" oder „St. Georg". Die Monotypien sind zum großen Teil von mythologischen Motiven inspiriert, wie sie etwa in Picassos Grafik zu finden sind.

Seidenmalerei und Monotypie sind insofern ein spezieller bildnerischer Ausdruck, als hier vom Material her die Farbe stark überhöht wirkt und dort die Spontaneität des Arbeitsvorganges sich unmittelbar ausdrückt. Man ist geneigt, anzunehmen, daß solche Bildmittel gerade dem Künstler einen starken Anreiz bedeuten, der sich aus akademischer und ideologischer Enge befreit und sich fast rauschhaft der uneingeschränkten Freiheit des Gestaltens hingibt. Bei Tamas Konik drängen Temperament und visuelle Phantasie sichtbar nach gelöster und großzügiger Entfaltung. Die Seidenbilder schwelgen in ausladender Gebärde und in der dunkel glühenden Pracht einer aparten, juwelenhaften Palette, wodurch die Arbeiten etwas von der Faszination alter heraldischer Bildnerei in Tapisserie oder Glas ausstrahlen. Dabei sind die Handschrift und die Schichtung der Faktur vollkommen offen, so daß der Prozeß des Malens innerhalb des geschlossenen Bildganzen reizvoll einsichtig bleibt.

Natürlich ist der deutsche Ausstellungsbesucher leicht erstaunt, wenn er auf Bildern von heute, die aus Frankreich kommen, Roß und Reiter erkennt und jenes vertraute, kompositionsbedingte Treiben unbekleideter, fülliger Grazien und bärtiger Faune. Weiß man in Paris nicht, möchte man fragen, was in New York und Krefeld die Stunde geschlagen hat? Indes, man läßt sich gerne wieder einmal von der immer noch geltenden und möglichen Vielfalt des bildnerischen Gestaltens überzeugen und macht mal Pause vom intellektuellen Avantgardismus. Bei den Arbeiten dieses ungarischen Künstlers wird man überdies Verständnis dafür haben, daß er in durchaus freier und persönlicher Verfügung den westeuropäischen Bildfundus durcharbeitet, der für ihn ja wohl neue Welt bedeutet.

Tamas Konok, in unauffälliger Bürgerlichkeit von internationalem Zuschnitt unter dem Vernissage-Publikum schwer als der Künstler des Abends auszumachen, wußte auch im Gespräch sowohl durch Intelligenz, wie durch seine unmanirierte Art sehr für sich einzunehmen.

Ausstellungsleiter Kurt Wirtz, dem für die Bekanntschaft mit Tamas Konok Dank gebührt, gab in seiner liebenswürdigen Einleitung mit etlichen Metaphern einen verbalen Reflex dessen, was an den Wänden märchenhaft und poesievoll leuchtete.

Heute:

Stadttheater Krefeld: Premiere „Schönes Weekend Mr. Bennett", Komödie von A. Watkyn; Stadttheater, 20 Uhr.

Ausstellungen:

Cy Twombly — Gemälde und Zeichnungen; Museum Haus Lange, Wilhelmshofallee, 10 bis 17 Uhr.

Tamas Konok — Malerei auf Seide — Monotypien; Abendgalerie „trapez", Königstraße, ab 18 Uhr.

„Werkkunst Krefeld" — Werkkunstschule, Petersstraße, 9 bis 18 Uhr.

Gerhard Mehlhorn — Aquarelle; Buchhandlung Uhrig, Hochstraße, 9 bis 18.30 Uhr.

Siegfried Cremer — kinetische Objekte; „galerie 123", Ostwall, 9 bis 13 und 14 bis 18.30 Uhr.

Detlef Rüscher — Druckgraphiken; Kulturamtssaal, Lutherische Kirchstraße, 9 bis 13 und 15 bis 17 Uhr (verlängert bis einschl. Freitag).

RHEINISCHE POST

Kölnische Rundschau

Freitag, 17. September 1965
Nummer 217 – Jahrgang 20

Der Ungar Tamas Konok stellt bei Boisserée aus

Vor sechs Jahren reiste Tamas Konok — auf legalem Wege — mit einer stattlichen Kollektion seiner Gemälde von Budapest nach Paris, um dort seine erste Ausstellung im Westen zu veranstalten. Seine Malerei hat nie die Züge des im kommunistischen Ungarn gewünschten sozialistischen Realismus getragen, aber erst fern seiner Heimat begann sein Stil so zu wachsen, frei zu werden, wie wir ihm heute begegnen.

Von Paris aus besuchte Konok Italien. Und irgendwie merkt man seinen Bildern an, daß der Maler dort das Quattrocento liebengelernt hat. Nicht nur seiner Themen und der Allegorien wegen. Auch das Statische in seinen Kompositionen erinnert an die Renaissance. Das Plastische und auch den klaren illusionistischen Raum der Maler jener Zeit hat er freilich nicht übernommen, auch fehlt das Sfumato der Venezianer.

Schließlich sind Jahrhunderte seither vergangen, die Nabis haben gewirkt, und Chagall hat die Ateliers beeinflußt, der Maler der berauschenden Palette, des malerischen Stils und der surrealen Anklänge. Von allem diesem — vom Einst und Jetzt — steckt etwas in den großen figuralen Kompositionen des Ungarn. Aber eine direkte Nachfolge, geschweige denn ein Nachahmen läßt sich keineswegs beweisen; dazu ist Tamas Konok viel zu eigenwillig.

Schließlich sind hier und da noch Wurzeln zu spüren, die weder nach Paris oder nach Italien deuten noch viel weniger nach Amerika, wo der Künstler sich ebenfalls einige Zeit aufhielt: die Wurzeln der Folklore. Unwillkürlich erinnert man sich daran, daß Ungarn uns nicht nur Bela Bartok und Zoltan Kodaly geschenkt hat, sondern auch eine reiche, blühende Volkskunst.

In Konoks Werk haben sich die Bauernmalerei, Keramik und Stickerei mit dem Raffinement des intellektuellen und virtuosen Wahlparisers gepaart. Dabei sollte man den Anteil der Technik nicht außer acht lassen: alle in der Galerie Boisseréé am Wallraf-Richartz-Museum ausgestellten Werke sind Malereien auf Seide — auf Sackleinwand montiert —, die nicht nur aus vielschichtigem Farbauftrag entstanden sind, sondern die auch durch die Batiktechnik ihren letzten Glanz erhalten haben. g-t

" WELTKUNST " I.IO.I965.

Eine Novität für Deutschland ist auch Tamas Konok in der Galerie Boisserée. Der Weg dieses Künstlers, 1932 geboren, führte von Budapest nach Paris. Und in selben Atemzuge wurde aus der Huldigung an akademische Vorbilder eine Malerei der figuralen Auflösung, die sich in thematischen Abbreviaturen spiegelt. Konoks Terrain: Gemälde, Zeichnungen, Monotypien. Dazu Seiden-Bilder, die eine eigene Erfindung darstellen oder besser Neufindungen, weil sie an Renaissance-Erfahrungen anknüpfen. In ihnen herrscht Folkloristisches vor. Hervorragend sind die Illustrationen auf Monotypie-Basis, Umrißzeichnungen mit picassoskem Einschlag, in der behutsamen Pastellage allerdings ganz im eigenen Ideenkreis gewonnen.

Europäische Begegnung

Beiträge zum west-östlichen Gespräch

Heft 2 Februar 1965 5. Jahrgang

Herausgeber: Gesellschaft zur Förderung der west-östlichen Begegnung in Europa e.V., Hannover

Vorsitzender: D. Gerhard Gülzow, Lübeck

Redaktion:
Hannover, Königsworther Str. 2, Tel. 715071
Chefredakteur: Hans Beske, Hannover
Stellvertreter: Leonid von Cube, Hannover

81.

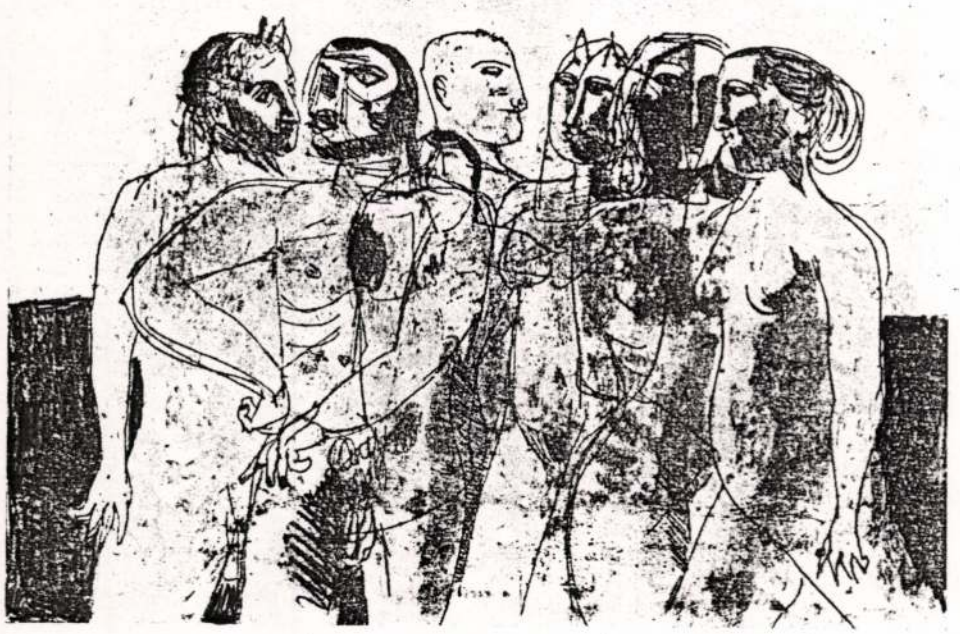

„Klassisches Theater"
Graphik von
Tamas Konok

Manifest des Menschen

Wieder und wieder
packt mich in nächtlicher Stille ein Weinen.
Denn nicht einmal den Saum der Seele
kann man verschenken.
Niemand braucht
einen Tag lang
nach einem Irren zu suchen.
Aber die Leute gehn nach der Arbeit
dorthin, wo Geld rollt und Huren sind.
Sollen sie 's tun.
Ich aber werde durch die Lawine der Leute
hindurchgehn,
anders als sie, und allein –
wie Splitter eines Rubins,
der im Eise glüht.
Himmel!
Lasse mich leuchten.
Lasse mich nachts
auf das schwarze Samtkleid
ausschütten die Diamanten der Seele.

Glaubt nicht den Führern und Ministern,
glaubt nicht den Zeitungen!
Erhebt euch, die ihr mit eurem Antlitz die Erde deckt!
Seht ihr die große Bombe
und den Blick des Todes aus den offenen Gräbern?
Steht auf!
Steht auf!
Steht auf!
O Purpurblut des Aufstandes!
Steht auf und reißt die morschen Zuchthausmauern
dieses Staates ein!

Wo sind sie –
die den Kanonen an die Gurgel fahren,
die mit dem heiligen Messer der Rebellion
die Geschwüre des Krieges herausreißen?
Wo sind sie?
Wo sind sie?
Wo sind sie?
Oder gibt es sie nicht mehr? –
Dort an den Werkbänken stehn ihre Schatten
angekettet mit einer handvoll klingender Münzen.

82.

URKUNDE

FÜR

Tamas Konok

WIR DANKEN IHNEN
FÜR IHRE TEILNAHME AN DEM
INTERNATIONALEN
GRAPHIK-WETTBEWERB
«FREUNDSCHAFT
ZWISCHEN DEN VÖLKERN»
IHRE EINSENDUNG WURDE IN DER
INTERNATIONALEN
BUCHKUNST-AUSSTELLUNG GEZEIGT

INTERNATIONALE
BUCHKUNST-AUSSTELLUNG
LEIPZIG 1965

KRESSE
Oberbürgermeister der Stadt Leipzig

GYSI
Vorsteher des Börsenvereins
der Deutschen Buchhändler zu Leipzig

DIE PRESSE
WIEN
24.12.1965

Reisen in einem Sarg

Von György Sebestyén

Konok, der Maler, hatte von seiner Großmutter nicht nur die Wohnung geerbt, sondern auch den Fleck Boden vor der Tür, den verwilderten Garten, in dem ein Bretterverschlag stand, an die Ziegelmauer gelehnt, drei Meter lang, zwei Meter breit und ebenso hoch, ein Gartenhaus, pechschwarz angestrichen, mit Teerpappe überdacht, auf das der Regen so sachte, eintönig und geduldig trommelte, als klopften gepolsterte Engelfinger an einen Sarg, um dem durch Trompetenstöße nicht aus dem Schlaf Gerissenen den Jüngsten Tag nachträglich zu verkünden. Die Einrichtung bestand aus einem Feldbett, einem Stuhl, einer Kerze und aus Flaschen verschiedener Größe, die alle leer waren, bis zum letzten Tropfen ausgeleert von den Gästen, die damals, im Sommer des Jahres 1956, unterhalb der königlichen Burgruine von Budapest, über Politik redeten oder über französische Dichter oder über eine neue und pfiffige Methode des Geldverdienens oder sie redeten überhaupt nicht, sondern schwiegen in der vom Kerzenlicht durchflackerten Dunkelheit, die, sobald die Kerze erloschen war, das knarrende Feldbett fest umschloß.

Mädchen saßen da, allein, und manchmal zu zweit, mitunter auch in Begleitung ihrer Kavaliere; Dichter gaben sich, wie Dichter sich eben geben müssen, leutselig, toll und zerstreut; Maler rochen nach Terpentin; eine stutenähnliche Bühnenbildnerin flüsterte artig über Bachs Kunst der Fuge; Schnorrer, Schwätzer und gewerbsmäßige, also majestätische Nebochanten anderer Berufssparten erwähnten Tanten, die auf den Bahama-Inseln wohnten und eine neue Art von Seidenraupen züchteten, oder asthmatische Onkeln in Lepsény. Manchmal saßen wir zu acht in der Kiste, sangen Volkslieder, Märsche und Arien aus Operetten und gingen dann in den Garten hinaus, um unter Sternen zu schweigen, denn in der freien Luft schweigt es sich leichter als in einer noch so geräumigen Kiste.

Doch meine abenteuerlichsten Reisen fanden drinnen statt, im Sarg, der mich, über Holunderbüsche schaukelnd und über alte Straßen schwebend, in hübsche, mit Fleisch ausgepolsterte Höllen trug, mich auf die Insel der vollkommenen Menschen einer vollkommenen Gesellschaft beförderte, oder in die Tiefe eines Spiegels, aus dem man unbeteiligt hinaussehen konnte auf meine Gäste und auf mich, der da lag, nüchtern noch immer, und an das Land dachte, das ich in meinem fliegenden Sarg verlassen hatte, in Luft begraben, die zwischen den Brettern hereinsickerte auf das Bett, und auf die leeren Flaschen Staub legte, einen feinen Gartenstaub voll des süßen Geruches faulender Blätter. Ich fühlte mich behaglich. Mein braver Sarg steuerte neuen Abenteuern zu und die Gefahr der Auferstehung lag in nebliger Ferne.

Biennale de Paris

Manifestation Biennale et Internationale
des jeunes artistes
11, rue Berryer, Paris 8 Mac. 05-13

Mr. Kanok Tamao
17. rue Chanoinesse -
PARIS (4)

J'ai le plaisir de vous informer que la Conseil d'Administration de la Biennale de Paris a retenu 1 de vos oeuvres : n°234 -
Titre : Gouache " Composition "

Je me réjouis de ce choix et vous en félicite. Vous trouverez ci-joint un formulaire d'inscription que vous voudrez bien nous retourner rempli et signé, le plus rapidement possible (la feuille blanche restant en votre possession).

Au cas où la totalité de vos oeuvres n'aurait pas été retenue, je vous demande de bien vouloir reprendre ou faire reprendre, celles qui ne seront pas exposées entre le 1er juin et le samedi 12 juin 1965, de 13 h. à 17 h.45 (dimanche et lundi de Pentecôte exceptés), au Musée d'Art Moderne de la Ville de Paris, 9 rue Gaston de Saint-Paul, Paris 16°. Après cette date, sauf demande expresse et morivée, faite à l'avance, La Biennale confiera les oeuvres non rendues à un entrepôt aux frais de l'artiste.

Aucune oeuvre ne sera rendue sans le reçu correspondant.

Je suis heureux de vous compter parmi les exposants de la quatrième Biennale et vous prie de croire à l'assurance de mes sentiments distingués.

Jacques Lassaigne
délégué général adjoint

1966-67

MŰVÉSZETI LEXIKON

85.

MÁSODIK KÖTET

F—K

FŐSZERKESZTŐK

ZÁDOR ANNA és GENTHON ISTVÁN

Koninck, Jacob, ifj. (Hága, 1648 k.—Koppenhága, 1724. júl. 16.): holland táj- és portréfestő. Apjával, id. Jacob ~kal együtt Koppenhágában dolgozott.

Koninck, Philips de (Amsterdam, 1619. nov. 5.—Amsterdam, 1688): holland festő; állítólag *Rembrandt* tanítványa volt. 1639-ben nvérénél, az id. Jacob ~nál Rotterdamban tanult tájképfestést. 1641-ben visszatért Amsterdamba. Szoros barátság fűzte J. *Vondel*hez, a költőhöz, aki több képéhez írt verset. Főleg nagyvonalú tájakat festett, de bibliai, történeti és zsánerképeit is ismerjük. Ivói, muzsikusai sokszor J. M. *Molenaer* alakjára emlékeztetnek. Kiváló lavírozott tollrajzai tájakat, paraszt-zsánereket és bibliai jeleneteket ábrázolnak. Művei főként Londonban és holland képtárakban találhatók.

Koninck, Salomon (Amsterdam, 1609—Amsterdam, 1656): holland festő, N. *Moeyaert* tanítványa. 1630-ban az amsterdami Lukácséh tagja volt. *Rembrandt* hatása látszik erős fény-árnyékkal festett, fantasztikus kosztümökbe öltöztetett alakjain (*Intérieur filozófussal*, Louvre; *Rabbi tanulmányfej, bibliai jelenetek*).

Koniuszko, Wacław (Krakkó, 1854—Krakkó, 1900): lengyel életképfestő. Krakkóban, majd Münchenben *Wagner* Sándornál tanult. Képein gyakran örökítette meg a városi szegénység életét és munkáját. Főbb művei (*Újságolvasók*, 1881; *Cipészmű*) a krakkói és a varsói múzeumokban találhatók.

Konkoly-Sugár József: → *Sugár-Konkoly* József

Konok Tamás (Bp., 1930. jan. 9.—): festő. A Képzőművészeti Főiskolán *Bernáth* Aurél tanítványa volt. 1959 óta Párizsban él. Európa néhány városában és az USA-ban több gyűjt. kiállítást rendeztek műveiből.

Konrád (1307—10 k. működött): miniátor, a Szepes megyei menedékszirti karthauzi konvent priora; két missalét, egy gradualét és egy breviariumot miniált. Műve nem maradt ránk. — *Irod.* E. Berkovits: Miniatori ungheresi... Bp., 1941.

Konrád, *Conradus Lapicida, Conrad von Kronstadt* (15. sz. közepe): brassói kőfarago. Feltehetően ő kezdte a brassói Fekete templom építését. 1454 k. a Hunyad megyei Böjtör és Tövis kolostorait építette fel.

Konsbol, Wolfgang: → *Konswoll*, Wolff

Konstantin Frida, *Szablya* Jánosné (Bécs, 1884. máj. 10.—Bp., 1918. dec. 29.): festő. *Szablya-Frischauf* Ferenc magániskolájában végezte tanulmányait. 1909-től részt vett a KÉVE összes kiállításán. Naturalista szemlélet jellemzi képeit. *Korai ló* c. festménye a Nemz. Gal. tulajdona.

Konstantin László (Bp., 1930. júl. 1.—): grafikus. A Képzőművészeti Főiskolán *Hincz* Gyula, *Kemeni* György és *Kádár* György tanítványa volt. Konstruktív szellemű grafikáival a hazai tárlatok állandó résztvevője.

Konstantinápoly: → *bizánci művészet*, → *iszlám művészete*

konstantinápolyi szőnyegmanufaktúra: az oszmán-török birodalom szőnyegszövő műhelye, melyet a híres perzsa udvari szőnyegkészítő központok mintájára létesítettek a 16. sz.-ban kairói és perzsa szövők alkalmazásával. A mintákban gyakoriak a török virágok: tulipán, szegfű, jácint, nárciszrozetta, továbbá perzsa palmetták. A vetülék- és láncfonal többnyire selyem, a sörtefelület anyaga fényes angóragyapjú, ritkán selyem. Jellegzetes színei a céklavörös, türkizkék, sárga, olajzöld és fehér. Ritka példányai közül egyet az Iparm. Múz. őriz. Itt készültek a későbbi → *damaszkuszi szőnyegek* is. *Csernyánszky Mária*

Kónstantinos Monomachos császár koronája: hét hosszúkás, felül íves, ún. mélyített rekeszzománcos aranylemezből álló korona a Nemz. Múz.-ban, a bizánci rekeszzománc hanyatlását megelőző kornak (11. sz. közepe) legimpozánsabb terméke (→ még *bizánci művészet*). Középső része Kónstantinos Monomachos bizánci császárt ábrázolja, mellette kétoldalt felesége: Zoé és ennek nővére: Theodóra, majd két táncosnő következik, végül a két szélén az Igazságot és az Alázatot ábrázoló allegorikus nőalakok láthatók. Ez utóbbiak mellett kétoldalt a térkitöltő dísz két fa, a többi lemezen szőlőindák és madarak találhatók. A táncosnőket ábrázoló lemezeken kívül minden lapon az ábrázoltakra vonatkozó felirat olvasható. A lemezeket a múlt század 60-as éveiben találták Nyitraivánkán, készítésük ideje — a három uralkodó együttes uralkodási ideje alapján — 1042—50. ~ a Zeuxippos palota császári műhelyeiből került ki. Feltehetően I. Endre (1046—61) kapta ajándékba, bár újabb kutatók szerint a hasonló diadémok női koronák voltak. — *Irod.* Bárányné Oberschall M.: K. M. cs. k. Archaeologia Hungarica. Bp., 1937.

konstruktivizmus: az orosz művészetben 1912-ben jelentkező *absztrakt* irányzat, amely különböző anyagok (üveg, vas, fa, cement stb.) alkalmazásával a tömegek és formák esztétikus viszonyát technikai problémákhoz kapcsolódó szerkezetben, de a szerkesztés funkcionális-technikai feladataitól elvonatkoztatva igyekezett megteremteni. 1920-ban jelentette meg A. *Pevsner Realista Manifesztumát*, a ~ teoretikus vitairatát. Fő képviselői: A. *Pevsner*, testvére, *Gabo* (N. Pevsner), V. *Tatlin*, E. *Liszickij* voltak. Lényegében rokon célkitűzésű volt K. *Malevics* → *szuprematizmusa*, P. *Mondrian* → *neoplaszticizmusa*, ill. a → *képarchitektúra* is. Az ún. *sík*→ a síkban tartott vonalak, mértani formák és a redukált színek

AKADÉMIAI KIADÓ, BUDAPEST 1966

Zürich Montag, 6. März 1967 DIE TAT

ZÜRCHER SPIEGEL

Rundgang durch Zürcher Galerien

Tamás Konok: Galerie Läubli

Die Verschiedenheit der Bildelemente ist bei diesem Ungarn (1930 geboren), der seit einigen Jahren in Paris lebt, nicht weniger gross. Im Unterschied zu Eichmann geht er nicht von formalen Fragestellungen aus, sondern vom Kontakt mit unmittelbarem Erleben, mit der Sprache des Raums und seinem Rhythmus, sowie von traumhaftem Geschehen. Wirre, surrealistische Phantastik erhält Rückhalt in flächigen Elementen und einer vom Kubismus beeinflussten Bildarchitektur. Sprunghafter Wechsel von Formen und Farben ordnet sich in ein folgerichtig angelegtes Netz von Entsprechungen und komplementären Ergänzungen, die sich echohaft über den ganzen Bildbau hin ausbreiten. Am differenziertesten und zugleich am verdichtetsten gelangt die innere Gesetzmässigkeit dieses Komponierens in einer ausgesprochen persönlich gehaltenen Farbgebung zum Ausdruck. Innerhalb der ständig neu einbrechenden irrationalen Dynamik entstehen Zonen der Geborgenheit. Erinnerungen aus Kindheit und Heimat klingen nach, wahrscheinlich auch solche an Bartok und Kodaly; in seiner Frühzeit hat Tamás Konok selbst Musik studiert.

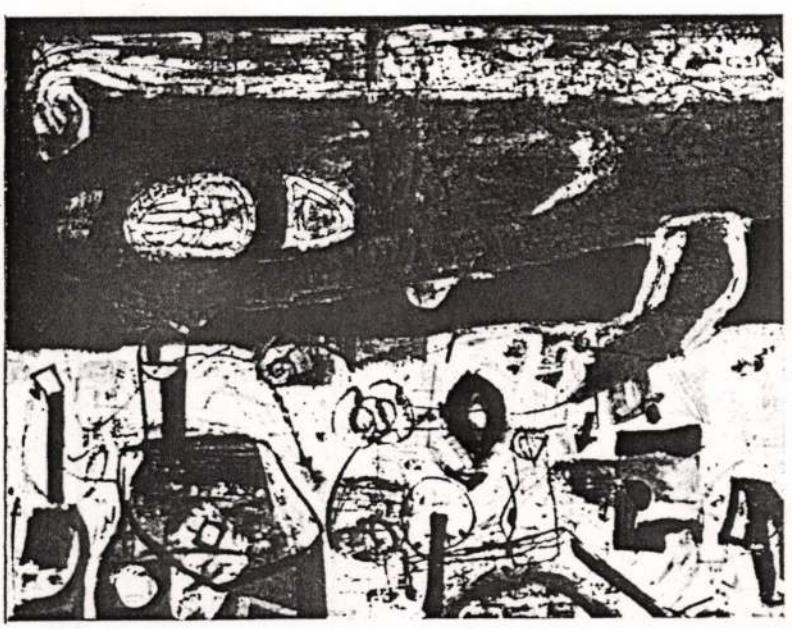

87.

Neue Zürcher Zeitung

Donnerstag, 9. März 1967

Kunst in Zürich

Tamás Konok, Catharina Anderegg
(Galerie Läubli)

E. Sd. In dieser seiner ersten Ausstellung in der Schweiz zeigt der ungarische, in Paris lebende Künstler Tamás Konok (geboren 1930) drei Dutzend Oelgemälde und Collagen und mehrere Gouachen aus den letzten drei Jahren; die Werke vermitteln dem Betrachter den Eindruck einer eminenten Begabung in der Verflechtung und Ueberlagerung von monochromer Zeichnung und vorwiegend ruhiger, bisweilen in einzelnen Partikeln kräftig aufleuchtender Farbe. Beinahe verwirrende Vielfalt und unersättlicher Ideenreichtum in Form und Motivwahl (der ursprünglich Miró, Klee, Picasso als Anregung gedient haben mögen) zeichnen die Formulierungen aus. Gegensätze wie stumpfe Oelfarbe neben glänzendem Kolorit der linear verwendeten Monotypie und ruhende Farbflächen neben lebhaft bewegter Zeichnung beschäftigen den Künstler in besonderm Maße. Für die Erlebnisfülle und für die schöpferische Frische von Konoks Schaffen sprechen vor allem auch die Gouachen; deren Bildflächen sind mit feinem Einfühlungsvermögen durch phantasiereiche Linienführung und delikates, ineinanderfließendes Kolorit ausbalanciert.

magyar műhely
VI. évf. 22. szám
ATELIER HONGROIS
Revue littéraire et artistique
Bimestriel
Comité de rédaction: László Márton, Pál Nagy, Tibor Papp
Rédacteur artistique: Ervin Patkai
Megjelent: 1967 szeptember 15.

Dans la partie artistique nous présentons un peintre hongrois de Paris, TAMÁS KONOK, dont l'œuvre picturale et graphique a eu un succès considérable de Leipzig à Los-Angeles.

KONOK TAMÁS

Nem kis megütődést váltana ki az a kritikus, aki a magyar festészet újabb párizsi iskoláját kívánná felfedezni. A francia főváros pedig változatlanul a művészetek egyik világközpontja, s a magyar festőkolónia létszáma sem apad az évek, helyzetek, iskolák múlásával. A nagy befolyású mesterek, hatalmas hullámokat vető mozgalmak kora lejárt — a magyar festők sem azért érkeznek már Párizsba, hogy nyomukba szegődjenek, vagy, kivált, az élre tolakodva szerezzenek méltatlan babérokat. Párizs az alkotás ritmusának természetes szabadságát biztosítja, az egyéniség kiteljesítésére ösztökél; ezért marad — a közismerten nehéz, külföldről érkezőnek sokszor elviselhetetlen létfeltételek ellenére — a korral tartó magyar művésznemzedék kedvelt központja.

A párizsi magyar művészkolónia egyik eredményekben leggazdagabb, a magaválasztotta úton legbiztosabban haladó tagja, Konok Tamás. A ma harminchétéves festő sokáig makacs kitartással kereste a számára egyetlen kifejezési formát. A győri bencés gimnáziummal egyidőben a konzervatórium növendéke. 1946-ban kezdett rajzolni és festeni, 48-ban — bár képességei a Zeneművészeti Főiskola hegedűszakára is kvalifikálhatták volna — a Képzőművészeti Főiskolára iratkozott be. Sokáig Bernáth Aurél tanítványaként tartják számon, nagymarosi utcaképei a plein-air hagyomány folytatását jelzik. Első (1958-as) franciaországi útja még nem változtatja meg világképét; a Duna-kanyar impresszióihoz csupán a tengerpart, a kikötővilág ugyancsak jelentékeny hagyományú impressziói járulnak. Munkásságát a hivatalos közvélemény hamar elismeri, 1955-ben a Fiatal Művészek díját nyeri el, 1957-ben Derkovits-díjat kap.

A sikert igérő járt utat Konok 1959-ben járatlannal cseréli fel. Párizsban telepedik le s nyugtalan, de következetes kutatásba kezd. Első külföldi korszakának eredményeit 1960-ban rendezett önálló kiállításán mérte fel a kritika. A Szent Lajos szigeti Lambert Galériában bemutatott képein a komor színek dominálnak. Formái elvadulnak, alakjait mind nehezebb felismerni — a hagyományos felfogású figurális, és a merev absztrakció határterületén tapogatózik; túláradó vidámság és szorongásos állapot, ébrenlét és rémálom dialektikája érvényesül művein.

Néhány év alatt évtizedeket gyűr maga mögé. Mind régebbi monotípiáin, mind legújabb képein érezhető állandó, lankadatlan harca az anyaggal, a teljes kifejezésért. Már a monotípiákat sem hagyta meg eredeti állapotukban: guache-sal, olajjal tetézte a nyomatot, alakította át a felszínt. Ma is, visszatérő színes periódusában, legnagyobb gondja a lélekből a vászonra vetített képet a leghívebben ábrázoló anyag megtalálása.

Nem ismer kivételezett matériát. Az olajfesték szomszédságában — vagy helyén — sokszor kötőanyagot, papírszeleteket, hulladékot találunk.

Képarchitektúrájában az idegen rész nem riasztja el, egyetlen gondja az adott anyag homogénitásának, az alkotás műről-műre különböző egyensúlyának megteremtése. Az idegen testet természetesen nem tiszteli jobban, mint a festmény megszokott építőelemeit; körülfogja, átszövi, megváltoztatja.

A művész és a mű közötti viszony Konok esetében megváltozott — ma már az utóbbi, az alkotás végeredménye a fontosabb. Híven illik Konokra — és bizonyára szabadkozás nélkül vállalja — az intellektuális művész jelzője. Intellektusa, mondanunk sem kell, nem képességeinek mankójául szolgál, inkább veleszületett tehetségével, gondosan fejlesztett érzékenységével együtt ható tényező. Ösztönző erő, a tájékozódás megkönnyítője, a művészi felfogást irányító mágnes. Konok nem fél attól, hogy képei « csináltnak » hatnak, mert célja már régen nem természeti ábrázolás, a külvilág ingereire adott reflex, vagy lelki folyamatok egyszerű kivetítése. A három elem szintézisét keresi, és — legutóbbi festményeinek tanúsága szerint — közel jár a megvalósításhoz. A nézőt nem álltatja: a « harc az angyallal », a tökéletes önkifejezésig, legalább annyira része az alkotásnak, mint az elébe tárt végeredmény.

Konok Tamás művészetét egyre több értő, élvező méltányolja. Az utóbbi években Tunisztól Lipcséig, Los Angelestől Leidenig számos galériában állított ki. Párizsi otthonából a tengeren és a Lajtán túlra egyaránt kilátás nyílik. Konok — noha senkinek nem tett hűségesküt — senkihez nem vált hűtlenné. Előrehaladását sem elsősorban az elismerő kritikák, a meghívások és ösztöndíjak, hanem tehetségének cáfolhatatlan bizonyítékai, állandóan megújuló festményei jelzik.

1968

89

agenda

de tamboer

hoofdstraat 17 - hoogeveen

verschijnt periodiek no. 12

abonn. 2.50 per seizoen tot 1 juli

EXPOSITIE

Van vrijdag 5 t/m vrijdag 26 april wordt in onze expositieruimte een tentoonstelling ingericht van de in Parijs wonende Hongaarse kunstenaars

TAMAS KONOK, KATALIN HETEY, MIKLOS DALLOS.

De expositie bestaat uit een vijftigtal olieverfschilderijen en circa twintig beeldhouwwerken.

TAMAS KONOK werd in 1930 te Budapest geboren, studeerde aan de Akademie voor Beeldende Kunsten aldaar en nam vanaf 1954 deel aan Hongaarse groepstentoonstellingen in o.a. Berlijn, Praag en Warschauw. In 1958 kwam hij naar Frankrijk, waar hij zich sinds 1959 permanent te Parijs heeft gevestigd.

Irodalmi Ujság

90

1968. április 1-15.

IGOR MARKEVITCHET hívták meg a Monte Carló-i Állami Opera főzeneigazgatójává.

*

HETEY KATALIN ÉS KONOK TAMÁS festőművészek rotterdami kiállítását a holland sajtó nagy elismeréssel fogadta.

*

schilderijen
van
katalin hetey
en
tamás konok

het bestuur van de rotterdamse kunststichting nodigt u uit tot de opening van de tentoonstelling van hongaarse schilders in de kunstzaal ‚zuid' zuidplein 120 te rotterdam, op zaterdag 9 maart a.s. om 16 uur.

de expositie zal worden ingeleid door de heer j. paalman, directeur van het stedelijk museum schiedam.

10 t/m 31 maart 1968

geopend werkdagen van 10-17 uur, zondagen van 12-17 uur.

Twee Hongaren in Kunstzaal „Zuid" en vernieuwde Joop Brans

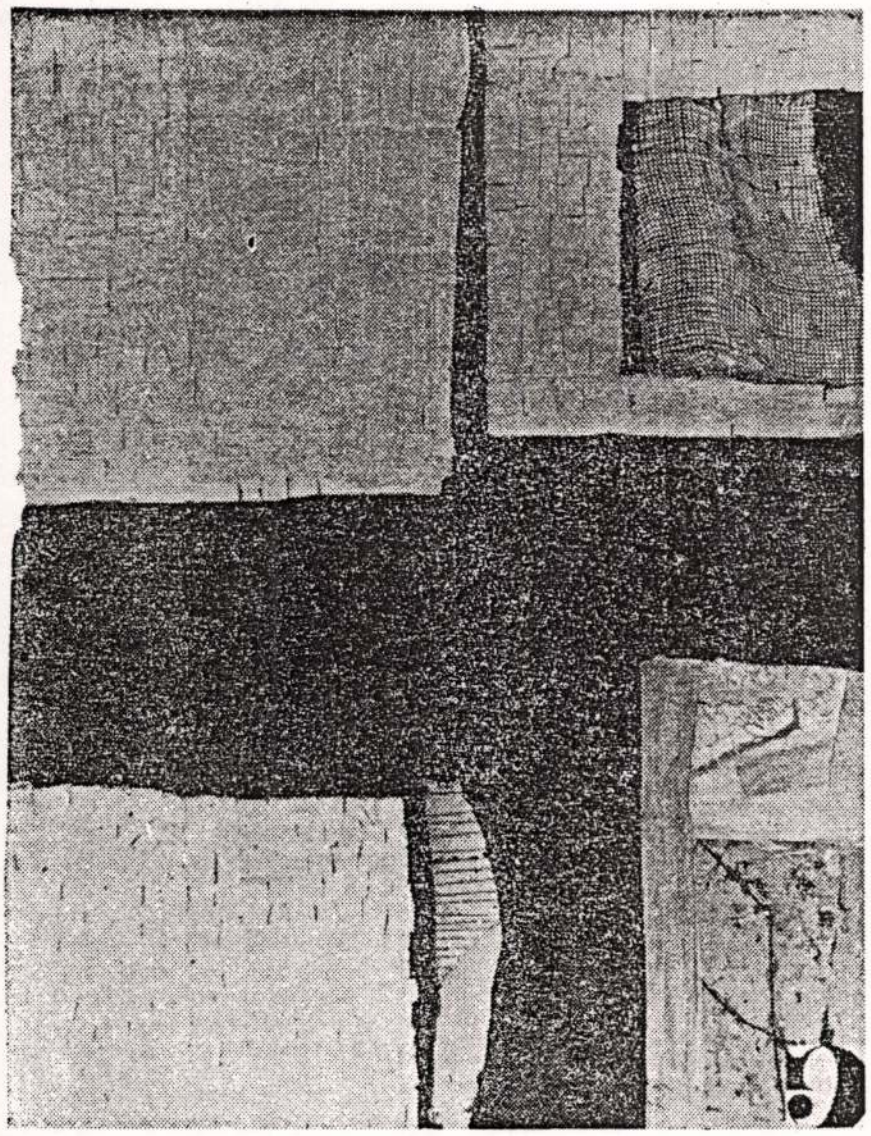

Het Schiedamse museum onderhoudt goede contacten met Hongaarse kunstenaars. We zagen er al eens een uitgebreide en mooie tentoonstelling van Imre Nagy en Gögös was er ook al eens te zien, zij het min of meer terloops.

In 1964 exposeerden Katalin Hetey en Tamás Konok er; beide wonen al enige jaren in Parijs. Aan de relatie van de directeur van het museum, de heer J. Paalman, met deze schilders danken we hun expositie in Kunstzaal „Zuid".

Konok (geb. 1930) won enkele prijzen waaronder in 1955 de Prix des jeunes artistes. In zijn schilderijen combineert hij dikwijls de materieschildering met collage. Hij gebruikt o.a. jute en behang, maar veelvuldiger kleine vierkantjes of stroken van wat ons fineer of zeer dun hout lijkt. Het fineer wordt samengeplakt tot reliëfachtige partijen en wit of grijs geschilderd als tegenwicht voor een donkere pâte waarin gekrast wordt. Veel hangt bij dit soort werk af van de compositie en die is bij Konok hecht en verantwoord. Konok's schilderijen zijn

BEELDENDE KUNST

voorstellingsloos maar als het zo uitkomt laat hij een onderdeel van de compositie rustig uitgroeien tot een naturalisatische vorm als in „De Bank". Het resultaat is dan beslist minder boeiend.

Behangscheursels kunnen bij Konok mooie kostbaarheden opleveren zoals „Relique". In een groter doek van ongever dezelfde aard is de eenheid tussen de collagegedeelten en de geschilderde partijen opmerkelijk. „De grot" roept vergelijkingen op met Tapies, maar ontbeert dan het dwingende en mystieke van deze Spanjaard. Ook de andere kleine schilderijtjes — Konok heeft er een aantal dicht opeen gehangen — blijven teveel in het esthetische steken.

Katalin Hetey heeft eveneens dat streven naar het „fraaie". Bij Konok zien we echter een strakke vormdiscipline die de schilderes ontbreekt. Het werk van Konok doet al een beetje gedateerd aan, terwijl we dat gevoel bij Katalin Hetey minder hebben.

Ondanks het verschil in schilderwijze is er iets van de figuratie van de Duitser Horst Antes merkbaar in „Projet d'une statue peinte".

Heel mooi is „Coupoles", bestaande uit grote vlakken met een overheersende witte partij. Dit doek heeft poëtische en muzikale trekjes net als „Profils pour 6 instruments". Profils II valt op door de ingetogenheid van de kleur. Uitbundig, haast chaotisch is daarnaast dan weer haar „Stad".

Nogal wisselend van karakter, maar met rake uitschieters. Tot eind maart.

Joop Brans bij Galerie Punt vier

Onder de opkomende generatie van Rotterdamse grafici neemt Joop Brans een aparte plaats in omdat zijn werk bij alle grafische kwaliteiten, weinig behagend van karakter is. Zijn vroegere bladen waren bevolkt met figuren, verzonken in een soort lethargie, die eerder een literaire situatie herinnerend aan het absurde toneel van Becket of Ionesco, leken uit te beelden. Aan etsen en lino's uit de laatste tijd was al te constateren dat er een logisch voortgaande groei optrad.

De figuren en situaties werden minder herkenbaar, de sfeer werd surreëler. Zwevend bewegen organische groeisels en fragmenten van ledematen zich door de ruimte.

In Galerie Punt 4 aan de Rotterdamsedijk 319a, Schiedam laat hij nu met voorna melijk teken inge niez t adned voornamelijk tekeningen zien dat de nieuwe ontwikkeling zich verder en gunstig voortzet. Brans' werk heeft meer ruimtelijkheid gekregen dan voorheen. Er heerst soms de beklemming van science fiction, zonder dat de entourage nader te omschrijven is. In enkele van de beste tekeningen past hij ook collage toe en een kadrering, die wij kort geleden ook bij Jan van den Broek zagen optreden.

Etsen en lino's in verwante trant completeren de expositie. In enkele beeldjes blijkt Brans nog niet zo ver te zijn geëvolueerd.

Gerrit Kleijwegt

Rotterdamsch Parool
18 maart 1968

Beeldende kunst in Rijnmond

Brans en de poëzie der vervreemding

AUTOMATISERING, ruimtevaart, harttransplantaties en ga zo maar door, ziedaar een reeks nieuwe gebieden met nieuwe mogelijkheden, die de beeldende kunstenaar van vandaag boeien en bezighouden. Hij komt daar niet onder uit; zich terugtrekken in een ivoren toren is er niet meer bij. Het gedruis en getik van computers klinkt door de deuren en ramen van zijn atelier, elke nieuwe tocht door het heelal vindt hij met vette koppen in zijn krant, over elke geslaagde hartoverplanting wordt gepraat. Dit is een grote tijd. Er zijn verbeeldingsleven wordt er door gevoed.

In Punt Vier aan de Rotterdamsedijk in Schiedam laat de Rotterdammer Joop Brans een reeks voortreffelijke tekeningen, lino's en etsen zien, waarin op geheimzinnige wijze allerlei onbestemde gedachten over de tijd van nu vorm hebben gekregen. Dit gebeurt op een vage, ik zou willen zeggen abstract surrealistische manier en dus volkomen anders dan b.v. zijn stadgenoot Joop van Meel, van wie onlangs in Schiedams Stedelijk een aantal werken werd geëxposeerd, die het computertijdperk persifleerden. De merkwaardigheid schuilt in de gelijktijdigheid van het verschijnsel. De een zowel als de ander was onkundig van wat de een of de ander maakte. Toch putten zij beiden uit dezelfde inspiratiebron. Alleen het resultaat is volkomen verschillend. Terwijl Van Meel tamelijk concreet is, is Brans ongrijpbaar. De eerste schept toestanden die wij ondanks de chaos onmiddellijk herkennen, de tweede creëert veel meer de onduidelijkheid van de droom. Er zitten poliepachtige misbaksels op hun achterste en soms denken wij zwaar gerimpelde tenen of verbonden vingers te herkennen, maar bij nader inzien kunnen het ook gecoupeerde, menselijke organen zijn, zonder enig logisch verband.

Sfeer

BRANS roept er een heel bijzondere en eigenaardige sfeer mee op, die vooral in de gekleurde tekeningen intrigeert. Deze zijn heel fijn van structuur en zitten vol verrassingen door allerlei vreemde tegenstellingen als opgeplakte prentjes met een fysiologisch onderwerp, in een vlak dat eigenlijk drie elementen bevat, n.l. een landschaphorizon volgens de natuur, een hoeveelheid surreële massa, en een met de trekpen getekend geometrisch patroon. De kleuren zijn overwegend zacht rose en blauw zonder dat het effect daarvan zoet is geworden, integendeel, ze versterken de vervreemding en accentueren de onwezenlijkheid van het leven, waarvan de grenzen voortdurend worden verlegd.

Ook als beeldhouwer is Brans werkzaam, maar brons is duur en daarom blijft de produktie klein. Hij is nu weer heel anders bezig dan vroeger, zoals enkele exemplaren van oudere datum en een geheel nieuwe conceptie bewijzen.

Tweede Kamer

HET is een bizar soort Tweede Kamer, die de Hagenaar Piet van den Heuvel in 't Venster aan de Gouvernestraat voor ons uitstalt, een door vertekening ridicuul beeld van hen die deze Kamer bevolken, voor Piet The Second Room.

Hij moet op het idee van deze wonderlijke portrettengalerie zijn gekomen op de dag na de verkiezingen, toen al die honderdvijftig gekozenen hem uit de krant aankeken. De koppen vielen uiteen en hij begon er aan te poetsen veegde een voorhoofd

Lino van Joop Brans

of een kin uit, voegde er iets aan toe en schiep een nieuw portret, dat nu eens een legkaart, dan weer een puzzel is en waarvoor hij het woord bewegingsmontage uitvond. Daar mogen wij nu naar kijken en er het onze van denken.

Kunst? Nee, zo heeft Piet het niet bedoeld. Wat dan wel? Een persiflage, een karikatuur, een degradatie van onze eerbiedwaardige parlementariërs? Dat wel, want Piet heeft er niet veel mee op en wil niet meedoen in het raderwerk dat onze maatschappij op de been houdt. Hij zet zich er tegen af. En daar zitten we dan met een verminkte Biesheuvel en een verbleekte Burger en met al die anderen, die het goed met ons menen, maar wier rol zo betrekkelijk is. Mr. Huyts vergelijkt Van den Heuvel met een „drop-out", iemand die uit de boot is gevallen en nu zijn niet-meedoen demonstreert. Over het effect zullen de meningen wel verdeeld zijn. Het is wel een gekke boel.

Twee Hongaren

IN expositiezaal „Zuid" aan het Zuidplein exposeren twee Hongaarse kunstenaars, die uitweken naar Parijs. Hun werk was enkele jaren geleden te zien in Schiedams Stedelijk. Tamas Konok neemt in zijn schilderijen collage achtige elementen op als kleine stukjes wit karton, die hij als een mozaïek in de meestal grote vormen opneemt, waardoor er een soort reliëf ontstaat. Katalin Hetey bedient zich van een dichterlijke peinture en verwerkt op non figuratieve wijze indrukken die zij opdeed van steden en landschappen. Al deze exposities tot eind maart.

L. W. SCHMIDT

1969

FEUILLE D'AVIS DE LAUSANNE

ARTS • LETTRES • SPECTACLES

Vendredi 10 octobre 1969

EXPOSITIONS

Epalinges: quatre Hongrois de Paris

Le Groupe Carré de Paris est formé de deux hommes et de deux femmes, peintres et sculpteurs, tous Hongrois. L'exposition que leur consacre la Galerie Wiebenga à Epalinges est la première occasion qui nous est donnée en Suisse romande de voir leurs travaux.

Si l'on parle de groupe, sans doute s'agit-il davantage d'affinités personnelles que de communauté de recherches. Rien ne relie ces individualités, ni les objectifs de leur art, ni les formes qu'ils confèrent à leurs cheminements.

Des quatre, Anna Mark surprendra le moins. Que ce soit dans ses peintures à l'huile ou dans ses tableaux de liège, l'accent est mis sur la matière et si aboutis que puissent apparaître certains accords de tons, quelques concordances heureuses dans l'utilisation des matériaux bruts, on n'y trouvera rien de très personnel, et à plus forte raison de révolutionnaire.

Aussi accordera-t-on plus d'attention aux tableaux de Tamas Konok, qui lui également joue des reliefs et du matériau. Mais il le fait d'une manière plus accusée, plus complexe aussi, élaborant sur les surfaces par le collage d'éléments dépouillés des structures qui font penser à quelque architecture saisie en survol et dont la monochromie presque constante renforce les pouvoirs plastiques.

L'architecture, on la retrouvera mais dans une toute autre perspective par le biais des sculptures d'Ervin Patkai. Ce sont de singulières tours évidées, déchiquetées de meurtrières, ou encore de buissonnants faisceaux. De ces constructions insolites se dégage une présence du fantastique qui n'est pas sans faire songer aux demeures hantées de Piranèse. On redécouvre dans les dessins de Patkai cette vision tourmentée, et la présentation des sculptures comme des dessins, est particulièrement réussie dans le cadre de la galerie.

C'est moins à la sculpture qu'il faut faire référence pour Katalin Hetey qu'à une certaine forme de récupération de l'objet. Certes, celui-ci sort transformé, métamorphosé des mains de l'artiste, et non pas seulement détourné de ses fins premières ou redistribué dans un ordre nouveau comme chez les néo-réalistes A partir d'emballages industriels et de morceaux de bois, le tout plastifié, Katalin Hetey recrée des « choses », dont — il est nécessaire de le souligner — l'intérêt n'est qu'imparfaitement saisissable dans cette exposition, puisqu'il s'agirait pour cette artiste, les retravaillant dans d'autres formats, de les rendre démontables et de permettre à leur possesseur d'en combiner à son gré les éléments. On a donc affaire à Epalinges aù plus à des « maquettes », mais celles-ci offrent assez de qualités pour que l'on éprouve le désir de voir ces recherches conduites jusqu'à leur terme projeté.

P.-H. L.

WELTKUNST

XXXIX. JAHRGANG · NUMMER 19 · MÜNCHEN, 1. OKTOBER 196

Die Gruppe „CARRE" aus Paris in der Galerie Wiebenga, Epalinges bei Lausanne

Vier Künstler, alle Ungarn und in Paris seßhaft, zwei Männer und zwei Frauen, drei Maler und ein Bildhauer, sind so verschieden voneinander, wie man es sich nur wünschen kann. Trotz der grundverschiedenen künstlerischen Persönlichkeit jedes einzelnen, haben sie jedoch viele Züge gemeinsam. Alle, Konok, Hetey, Mark und Patkai, betrachten die Kunst mehr als ein Abenteuer als eine Karriere, dessen Weg mit Umsicht betreten werden muß. Für sie ist die Kunst ein fortwährendes Forschen und viel bedeutender als die Anwendung einer ästhetischen Formel.

Der erste unter ihnen, Konok, scheint sich in seiner Malkunst von mehr oder weniger klassischer Konzeption her zu entwickeln in die Richtung von Wand- und Mauerkompositionen mit monumentalen Charakterzügen. Die formellen Elemente in diesen Kompositionen sind sehr straff, ja oft ohne Farben, und treten durch ihre Enthaltsamkeit in eine besondere Beziehung zum Licht. Es ist somit ein Sieg des Einfachen und des Weglassens, eine Ehe zwischen Form und Licht.

Die Entwicklung von Heteys Malerei über Raum zur Form ist zwar nicht prinzipiell, sondern vorgangsgemäß vollkommen verschieden im Resultat. In der Tat kommen die industriellen Verpackungen, die von ihr wie ein Alphabet verwendet und organisiert werden, zu einem Eigenleben und erhalten damit das Wesen von skulpturellen Volumen. Sogar die Malerei an sich gewinnt durch diese Experimente und wird eher bestätigt und belebt als grundsätzlich geändert.

Zu einem andern Temperament gehört eine andere Aussage. Bei Mark sind die Werkstoffe im allgemeinen einfach: Zement und Kork werden z. B. im Rohzustand verwertet, ohne vorherige industrielle Verarbeitung. Hier herrscht die Ausdrucksweise vor, die der Materie eigen ist. Über die schlichtesten Vorgänge werden wir zur Wirklichkeit zurückgeführt.

Was Patkai, den Bildhauer der Gruppe, betrifft, hat das Material an sich am wenigsten Bedeutung. Bronze oder Zement, Polyester oder Gips erhalten ihren Sinn nur, wenn sie konzeptionsgemäß architektonisch angepaßt sind. Denn dies bleibt das Hauptbestreben seiner Ausdrucksweise: das piranesische Merkmal seiner Zeichnungen verschmilzt in unübertroffener Weise mit einer labyrinthartigen Vision zu Skulpturstrukturen poetischer und phantastischer Vorstellungen von Städten der Zukunft.

Denys Chevalier

„INTERNI" 1969 MILANO . PROF. DOTT. GIAN SALOTTI 96.

arazzi

relazioni di forme nella luce

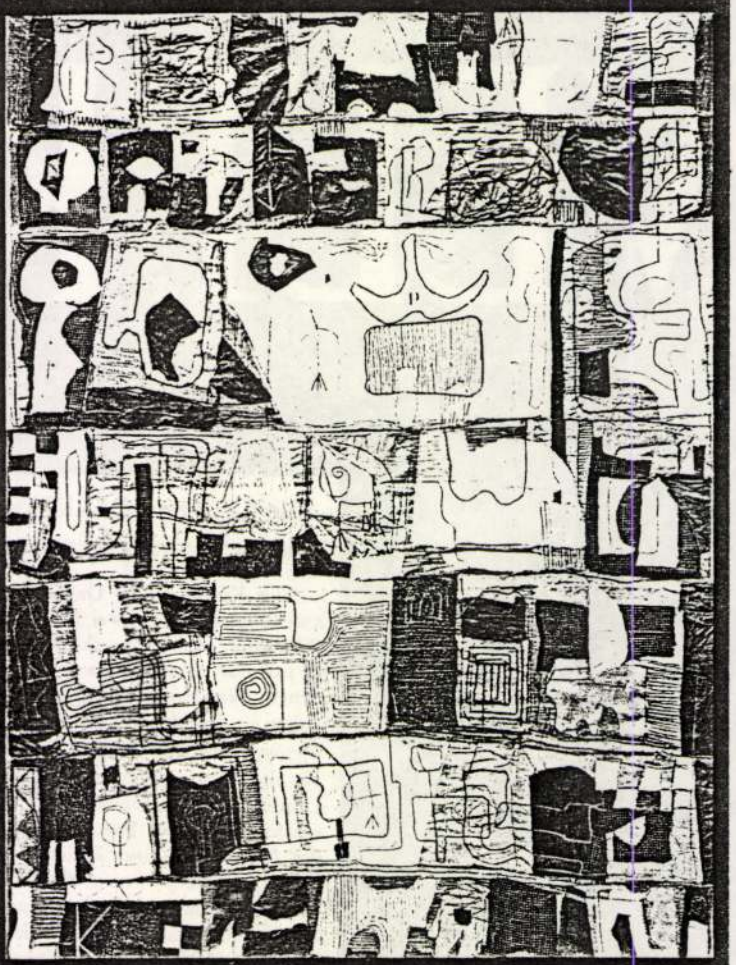

Nella recensione delle opere di Tamas Konok, Denis Chevalier dice che questi arazzi, imperniati su composizioni formali molto compatte, non intrattengono più che con la luce relazioni privilegiate; l'artista ha tutto abbandonato, egli proviene dalla pittura di concezione più o meno classica, per questa ricerca che lo porta a trovare un equilibrio luminoso di forme.
Il « tutto » abbandonato non è soltanto concettuale, raggiunge e coinvolge la materia che non è più quella classica della pittura o dell'arazzo; viene qui usata la stoffa, di uso corrente, ritagliata e cucita insieme e trapunta e sovrapposta quanto serva per raggiungere il grado compositivo ricercato dall'autore.
Ancora Denys Chevalier: « E' il trionfo della semplicità e dell'economia », un'economia che trascende però il mero costo per porsi sul piano più generale dell'uso del materiale riconoscendone le intrinseche qualità. Ricerca di equilibrio nella luce e uso di materiale portano naturalmente queste « tapisseries » a inserirsi nel discorso della casa dei nostri giorni, con un interesse e un ruolo non minore di quello che l'arazzo ebbe in splendide epoche passate.

Nino Salotti

Tamas Konok è nato nel 1930 a Budapest ed abita a Parigi dal 1959. Ha studiato pittura alla Scuola di Belle Arti di Budapest e violino al Conservatorio della stessa città.
Espone dal 1953 in mostre di gruppo e personali le ultime delle quali si sono tenute in Germania (Amburgo e Colonia), in Svizzera (Zurigo) e a Venezia; ha pure esposto negli Stati Uniti e in Giappone.

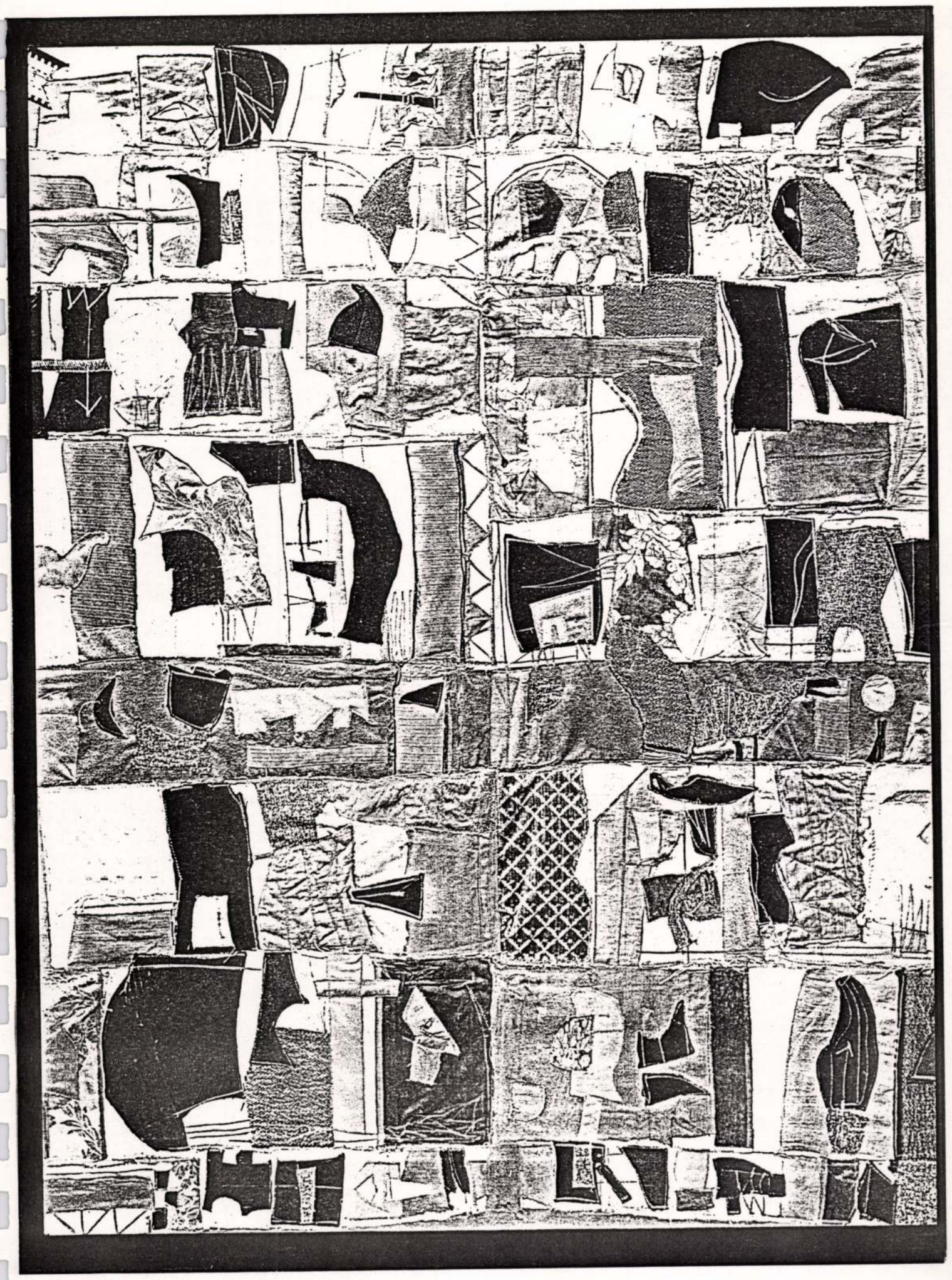

LA GALERIE DES ARTS

LETTRES SPECTACLES

N79

98.

No 79/1er NOV. 1969/4,90 F

LETTRE DE SUISSE

Quatre artistes hongrois qui vivent à Paris et qui exposent en Suisse, cela donne une tension internationale à un groupe qui d'instinct a formé un carré. Tous quatre, **Hetey, Konok, Mark, Patkal,** aussi personnels soient-ils, tapissent intimement cette géométrie et justifient pleinement une appellation qui chez chacun correspond à un besoin intérieur. **Anna Mark,** en partant d'un noyau vivant, travaille en profondeur une expression où la simplicité atteint son maximum de tension. Le remarquable équilibre de la mise en page donne toute sa résonance aux tons qui excluent toute insertion agressive. Le blanc, le grège, le marron deviennent gais, lumineux et s'étendent en giration à la rencontre de l'œil averti. Par la couleur, Mark suggère l'environnement qui est la vie de tous les jours.

Gris taupe, aluminium, jaune tubulaire, telles sont les couleurs qui chez **Hetey** appuyent la forme sculpturale des toiles et les objets peints. Invariablement la couleur sert d'accompagnement. Les objets, principale forme d'expression, sont construits sur des châssis d'emballages ménagers, telles ces boîtes en carton qui supportent les œufs au marché, auxquels s'agrippent, en grappe, des lamelles formant un volume intérieur à la densité tendue. Il en résulte une image de bloc-moteur modèle réduit, de réalisation industrielle carénée qui figurent la synthèse de notre époque.

Patkal sculpte à la cire perdue. C'est une harmonie construite en spirale où le secret et la discrétion forment les labyrinthes de la pensée. Ces sculptures présentées sous forme de miniatures pour la plupart, transposées en grand, peuvent préfigurer l'habitacle de la ville future où tels des échafaudages, elles permettraient d'escalader la lumière.

Chez **Konok** on trouve le mystère comme forme d'expression. Il atteint la couleur sans couleur, il construit dans une construction, et la vérité devient évidente. Tout est silencieux et la discrétion même d'un travail patient n'est jamais en surface. Un profond métier allié à une pureté ascétique dans les moyens donnent une interprétation toute personnelle à une vision qui pourrait trouver racine dans une résonance d'extériorisation égyptienne.

Yvonne DURUZ

Groupe le " Carré "
Galerie Jeanne Wiebenga
Epalinges sur Lausanne

1970-73

LA GALERIE DES ARTS

N° 89 / 1er AVRIL 1970 / 4,90 F

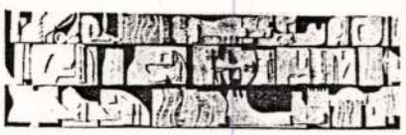

Le peintre Konok et sa femme Catherine Hetey — sculpteur — sont deux artistes hongrois résidant actuellement à Paris. Ils ont évoqués leurs études et leurs débuts à Budapest.

Après avoir franchi les diverses étapes nécessaires pour l'admission aux Beaux-Arts (école préparatoire, baccalauréat spécial, concours), ils ont suivi pendant cinq ans l'enseignement d'un atelier (atelier du professeur Szonyl). Du point de vue éducation, disent-ils, la Hongrie possède de gros avantages : les études commencent tôt, se poursuivent assez longtemps (cinq ou six ans) et donnent une solide formation.

Tous les moyens d'échanges culturels — expositions systèmes de vente et galeries — étant organisés par l'intermédiaire de l'Etat, l'artiste diplômé des Beaux-Arts ne se heurte pratiquement à aucune difficulté d'ordre matériel. Les gérants de galeries se réunissent toutes les deux semaines afin d'acheter un certain nombre d'œuvres d'art. D'autre part " l'Association des artistes plastiques " (qui compte environ deux cents membres officiels) décide en dernier ressort de l'attribution d'une commande nationale à un peintre ou à un sculpteur qu'ils auront choisis. L'Etat consacrant deux millièmes de son budget à la production artistique.

Le prix Derkovits est une bourse de trois ans (environ trois mille florins par mois) qui a permis à Konok et à sa femme (prix de Rome) de venir poursuivre leurs études en 1956 à Paris. Ils ont trouvé dans notre capital, puis dans diverses villes étrangères (Venise, Zürich, Los Angeles) une émulation artistique favorable et peut-être un contact plus international. Ces deux artistes s'attachent surtout à réintégrer la peinture et la sculpture dans un environnement plus vaste. Ils ont notamment collaboré à certaines réalisations architecturales. Leurs préoccupations picturales se situent au-delà des contingences politiques.

M. Géza Csorba, commissaire artistique responsable du choix d'œuvres de l'exposition Galliera (1), nous déclare :

Si j'ai écouté attentivement les avis de l'Union des Artistes, je n'en suis pas moins seul responsable du choix présenté à Galliera. J'ai voulu y réunir les représentants de plusieurs générations et montrer les tendances principales de la peinture et de la sculpture hongroises contemporaines. On peut distinguer sommairement :

— Un courant expressionniste, figuratif ou semi-figuratif, très important en Hongrie et dont les principaux représentants sont ici : Bell Czobel, Endre Domanovsky, Gyula Konfar.

— Un courant inspiré des constructivistes et des surréalistes, dont les manifestations essentielles sont le fait des sculpteurs d'une part, des peintres Ferenc Koba et, surtout, Ignac Kokas, d'autre part, lequel a une grande influence sur les jeunes artistes hongrois en ce moment.

— Enfin, un courant que l'on pourrait dire " abstractisant ". Il n'y a pas d'op'artists dans cette exposition parce que l'op'art n'existe pas encore en Hongrie. Cependant, des recherches dans les voies d'un pur constructivisme abstrait sont poursuivies par quelques jeunes actuellement. Cela n'est pas encore très important, mais pourrait le devenir : nous saurons alors faire une place à ces travaux dans nos manifestations.

La majorité de la société artistique hongroise jouit d'une confortable sécurité matérielle : l'artiste, qui bénéficie de la Sécurité Sociale, peut séjourner et travailler dans des colonies d'artistes agréables ; enfin, les commandes de l'Etat sont nombreuses. En ce qui concerne les objections touchant à la liberté politique de l'artiste, on doit avouer qu'une très grande libéralisation a joué depuis une dizaine d'années.

Vasarely, vous êtes né en Hongrie. Vous y avez passé votre jeunesse. Puis vous vous êtes installé en France : votre œuvre y a trouvé la consécration. L'année dernière, cependant, Budapest accueillait une très grande rétrospective Vasarely. Est-ce le retour de l'enfant prodigue ?

Lors du " Printemps de Paris,", en mai 1968, j'étais en Hongrie. C'est à ce moment que j'y fus invité " officiellement ". En raison de l'importance du travail de préparation, j'ai demandé un an de délai. Finalement, l'exposition a eu lieu en octobre 1969, au Palais des Beaux-Arts de Budapest. Cette rétrospective comptait 450 œuvres s'échelonnant de 1929 à 1969 et remplissait les treize salles du Palais. Les statistiques font état de 100 000 visiteurs payants, ce qui, pour une population de dix millions d'habitants, constitue paraît-il un record.

L'exposition a reçu un accueil favorable auprès des jeunes et de leurs aînés, avec, comme toujours, une marge de critiques hostiles, ou indécises. Mais les prochaines conférences, suivies de débats, que je ferai à Budapest au printemps, ainsi que les critiques de fond qui commencent à paraître, donneront une image plus exacte de " l'impact " réel d'une telle manifestation.

Vous avez quitté la Hongrie en 1930. Comment expliquez-vous le succès de votre exposition après une " rupture " de près de quarante ans ?

J'ai effectivement quitté mon pays natal en 1930, mais j'y suis retourné en 1933 pour une exposition graphique dans un petit musée privé. Cette précision donnée, je n'ai surtout jamais perdu le contact avec les amis qui étaient restés en Hongrie. Et puis le public était aussi renseigné par les photos et la presse qui n'ont jamais cessé de circuler entre les deux pays.

Vos relations n'ont-elles jamais été détériorées par le changement de régime politique survenu en Hongrie ?

Ce changement a bien entendu mis une sourdine sur les recherches de l'avant-garde ; mais il était alors plus important pour le pays de construire une infrastructure industrielle afin de rétablir une sorte de bien-être et de justice sociale : n'oubliez pas que la Hongrie comptait alors trois millions de paysans vagabonds et affamés ! Le régime a craint de laisser pénétrer l'aspect constructif de l'avant-garde, parce qu'en ouvrant les portes il prenait le risque d'être submergé par les " négativismes " de toutes sortes et de sacrifier ainsi l'ordre intérieur, à l'époque prioritaire.

Y a-t-il des artistes engagés dans les nouvelles voies artistiques que vous préconisez ?

Oui. Il en existe parmi les jeunes, et même parmi leurs aînés. Il ne faut pas omettre que des artistes hongrois, dès 1926, avaient été séduits par les recherches du Bauhaus. L'art d'avant-garde n'y était donc déjà pas inconnu. Du reste, en ce qui concerne la situation actuelle, personne n'interdit à personne d'être un créateur cinétique, par exemple. Mais le trop petit nombre de galeries d'art à Budapest limite la recherche, ou, du moins, son expression.

Le public n'a-t-il pas été heurté par ce que vous lui proposiez ?

Ce que j'ai proposé, c'est un art qui s'adresse à l'œil — une vibration qui excite —, provoquant la gaîté ou la violence. Le langage des couleurs s'exerce pareillement sur un être cultivé ou non : un rouge est un rouge, un bleu est un bleu, un triangle un triangle. Il y a un mouvement collectif dans les arts plastiques et mon cheval de bataille est de toucher les masses ou les groupes, indépendamment de leur niveau intellectuel ou de leur appartenance politique. Il faut en tenir compte.

Est-ce le Hongrois Vasarely ou le peintre qui rendra visite à l'actuelle exposition du Musée Galliéra ?

Le Hongrois. Par sympathie pour la cause.

100.

van 19 juni - 26 juli 1971 wordt
in de verbouwde grafiekzaal van
het stedelijk museum schiedam een
tentoonstelling van zeefdrukken,
etsen en tekeningen gehouden van

TAMAS KONOK - KATALIN HETEI

de direkteur van het stedelijk
museum schiedam nodigt u gaarne
uit aanwezig te zijn bij de open-
stelling van deze expositie op
vrijdag 18 juni 1971 te 20.15 uur

VILLE DE PONTOISE

Le Sénateur-Maire de Pontoise
Président du Conseil Général du Val-d'Oise

Les membres du Conseil Municipal

l'Office Municipal Culturel

l'Association des Amis de Jeanne
et Otto Freundlich

Vous prient de bien vouloir honorer de votre présence l'exposition : "Les Sérigraphies et l'Art d'Aujourd'hui," le samedi 12 juin à partir de 16 heures au Musée de Pontoise, place de l'Hôtel de Ville.

ouvert tous les jours du 12 juin au 12 juillet 1971
sauf mardi, de 10 h à 12 h et de 14 h à 18 h.

LES SÉRIGRAPHIES ET L'ART D'AUJOURD'HUI

"En 1909...toute la jeunesse du temps respirait l'air d'une véritable révolution artistique..."
Otto Freundlich l'écrivait vingt ans après.
Aujourd'hui il aimerait cette exposition que l'association de ses amis présente au Musée de Pontoise, où se trouve en permanence la Donation Freundlich.
Il ne s'agit plus d'une seule école.
Les Nouveaux Figuratifs et les Abstraits Géométriques constituent la part essentielle de notre exposition mais les Objecteurs, les Propositions d'Environnement, même les Recherches Conceptuelles se font pressentir.
Et l'ensemble respire bien un air de liberté, de jeunesse et d'invention.
Grâce à ses qualités de reproduction, la sérigraphie va permettre sans doute une double révolution. D'abord dans les réalisations des œuvres peintes, ensuite pour leur diffusion, à la portée désormais de toutes les bourses.
Au moment où tant de demeures neuves doivent continuer de s'édifier, et devant la ville nouvelle de Cergy-Pontoise, nous sommes heureux de présenter des œuvres qui offrent, pour chacun, bien des possibilités.

René Drouin
Président de l'Association des Amis
de Jeanne et Otto Freundlich

EXPOSANTS

ABRAHAMS
ADO
AGAM
ARAKAWA
ARMAN
BERTHOLO
BURI
CARMI
CLAISSE
CUECO
DEGOTTEX
DEL PEZZO
DEWASNE
ERB
FOLON
FROMANGER
GASQUET
JACQUET
JONQUIERES
HANTAI
KERMARREC
KLASEN
KONOK
KOZO
LE PARC
LICATA
LICHTENSTEIN
LOURDES CASTRO
LEPPIEN
MAGLIONE
MALAVAL
MAN RAY
MATSUTANI
MONORY
MORELLET
NANGERONI
N. DE ST PHALLE
RAUSCHENBERG
RANCILLAC
ROUGEMONT
RUTAULT
SONIA DELAUNAY
SOTO
TELEMAQUE
TITUS CARMEL
TUAN
VAN HOUTEN
VASARELY
VIALLAT

GALERIES

ARNAUD - 212, Bld Saint Germain PARIS 6e
BA-MA - 80, rue du Bac Paris 7e
DENISE RENE R.G. 196, Bld Saint Germain Paris 6e
LUCIEN DURAND - 19, rue Mazarine Paris 6e
FOURNIER - 22, rue du Bac Paris 6e
BOUTIQUE GERMAIN - 19, rue Guenegaud Paris 6e
LA HUNE - 170, Bld Saint Germain Paris 6e
IOLAS - 196, Bld Saint Germain Paris 6e
LAHUMIERE - 2, rue d'Agueseau Paris 8e
YVON LAMBERT - 15, rue de l'Echaudé Paris 6e
ILEANA SONNABEND - 12, rue Mazarine Paris 6e
SEDER - 25, rue des Saints Pères Paris 6e
LARA VINCY - 47, rue de Seine Paris 6e
EDITIONS A.R.C.

KONOK

Nach einem Wort Max Liebermanns bedeutet Zeichnen die Kunst des Weglassens. Für die Arbeiten Konoks trifft dieser Satz in besonderem Masse zu, bedient er sich doch des Mediums der Zeichnung und einer äussersten Reduktion und Abstraktion. Zwar assoziiert er die äusserliche Realität des Gegenständlichen, unterwirft diese jedoch im Verlauf des Schaffens einem Transformationsprozess; nicht um die Quelle der Inspiration zu verschleiern, sondern um in eine innere Welt, in jenen bildnerischen Bereich vorzustossen, in dem allein die Gesetze der geschlossenen Komposition und der linearen, flächigen und tonalen Rhytmik, von Belang sind. In Konoks Bildern führen die formalen Mittel über das Inhaltliche hinaus zu einer eigenständigen originären bildnerischen Sprache.

Wie sieht nun Konoks Schaffen, von dem in der vorliegenden Mappe nur ein Ausschnitt beleuchtet werden kann, im Überblick aus? Der 1930 geborene Künstler hat nach einer musikalischen Ausbildung die Akademie der Schönen Künste in Budapest besucht. Ende der fünfziger Jahre kommt er nach Paris, wo er heute ansässig ist. Verallgemeinernd lassen sich seine Arbeiten in drei, teilweise nebeneinander herlaufenden Phasen unterteilen, wenngleich die Probleme, mit denen er sich auseinandersetzt, konstant bleiben. In einer ersten Periode teilt er den Bildraum in lamellenartige Schichten und definiert die einzelnen räumlichen Ebenen durch Farbflächen mit verschiedenen Materialwerten. Später geht er dazu über, Papiere, teilweise mit Aufdrucken, in diese durch Linien bestimmten Bildräume einzufügen. Daneben entstehen aber auch Collagen, in denen transparente und kompakte Flächen ausponderiert werden.

Von der Beschäftigung mit der Collage an vervielfältigen sich die bildnerischen Ausdrucksmöglichkeiten Konoks. In Flachreliefs gestaltet er grosse Wände, die er schichtartig abstuft und durch Reihen vertikaler, horizontaler, geschwungener und sich ausbuchtender Linien in belebtem Rhythmus schwingen lässt. Daneben entstehen vielfarbige Applikationen. Hier spielt er die unterschiedlichen Stoffqualitäten gegeneinander aus. Durch die Rhythmisierung der Linien werden aber auch diese Kompositionen zu einem einheitlichen Ganzen verschmolzen. In der letzten Zeit beschäftigt sich Konok vermehrt mit der dreidimensionalen Gestaltung. Es tauchen dort, wie in seinen Bildern, Monotypien, Zeichnungen, Formen auf, die Assoziationen an technische Gegenstände wecken. Fasziniert von der Klarheit technischer Formen waren Künstler seit den grossen Ingenieurbauten des 19. Jahrhunderts, und in unserem Jahrhundert sind es vor allem Marcel Duchamp, Le Corbusier, Robert Müller und Jean Tinguely, deren Werk diese Faszination unmittelbar spiegelt.

Zur Anziehungskraft, die Maschinenteile und Werkzeuge auf Konok ausüben, gesellt sich die Experimentierfreudigkeit, andere künstlerische Ausdrucksmittel zu erproben. In den vorliegenden fünf Blättern setzt er sich mit der Technik der Serigraphie auseinander. Dabei versucht er, auch in diesem Medium die verschiedenen künstlerischen Probleme, die ihn beschäftigen, auszudrücken: die reine Linie in ihrem sensiblen, melodischen Verlauf; den Kontrast zwischen geschlossene Farbflächen und einem transparenten, nur von der Linie umrissenen Gegenstand; das Problem der Raumschichtung sowie das Vokabular, in dem diese Themen ständig abgewandelt werden, ist vielfältig wie die Polyphonie des Linienflusses, das es überspinnend rhythmisiert. Im Gegeneinander der Farben, im Liniengespinst, das von Konok so leicht über die Flächen gelegt wird, ist neben formaler Zucht als wesentliches ein spielerisches Element enthalten. Hier äussert sich ein homo ludens, der gelöst und humorvoll eine eigene bildnerische Welt hervorbringt, die von den Gesetzmässigkeiten der Musik: Tonalität und Rhythmus ebenso bestimmt wird, wie von einem freundlichen und manchmal hintergründigen Humor.

Edition Schlegl, Zürich, 1971

KONOK

As Max Liebermann once said, drawing is the art of omission. For Konok's works this is particularly apposite. With him the drawing medium is ruled by the principles of reduction and abstraction to the extreme. Although the objective quality of outward reality is insinuated, in the creative act it undergoes a transformation; not in order to adumbrate the source of inspiration, but in order to penetrate an inner world, a formative sphere, where only the laws of integral composition and of linear, planar, and tonal rhythm are relevant. In Konok's pictures the formal means lead beyond mere content-bound representation to a self-contained unique language of forms.

What does Konok's work look like as a whole? (The present album can throw light on no more than a section of it.) After a musical training, the artist, born 1930, graduated from the Budapest Academy of Fine Arts. Towards the end of the 'fifties he moved to Paris where he is now resident. His works can be divided into roughly three phases which occasionally overlap. The problems that concern him, however, remain constant. In a first phase he divides the pictorial space into lamella-like layers and defines the various spatial planes by way of colour surfaces and different materials. Later he proceeds to incorporate paper, partly printed on, within the linear pattern of these pictorial spaces. At the same time we come across collages in which transparent and compact surfaces are balanced against eachother. From this point on Konok's artistic modes of expression multiply. He creates large mural bas-reliefs broken up into stepped layers and forming a lively rhythm of vertical, horizontal, and curved lines. Then there are also the many-coloured applications where divers material qualities are set off against eachother. Her too, a rhythm of lines fuses the composition to a unified whole. More recently Konok is increasingly occupied with threedimensional creations. As in his paintings, monotypes, and drawings, forms emerge that evoke associations of technical objects. Artists have been fascinated by the clarity of technical forms since the great engineering constructions of the 19th century. In our century it is primarily the work of Marcel Duchamp, Le Corbusier, Robert Müller, and Jean Tinguely that immediately reflects this fascination.

Konok is attracted not only by tools and parts of machines, he shows a vivid sense of experimentation in trying out other means of expression. With the present five sheets he comes to terms with the technique of serigraphy. He attempts to express, in this medium too, the various artistic problems that matter to him: the pure line in its sensitive, melodious course; the contrast between compact surfaces and a transparent object circumscribed by a mere line; the problem of spatial stratification. And the vocabulary with which these themes are continuously varied is as multifarious as the polyphony of the flow of lines it weaves into a rhythm.

Apart from the discipline of form, an essential element of playfulness is manifested in the opposition of colours, in the web of lines Konok lays so lightly over the surfaces. A homo ludens presents himself here who lightheartedly and humorously creates his own imaginative world; a world determined as much by musical laws of tonality and rhythm as by a friendly and at times cryptic sense of humour.

B. ZEMISCH

Edition Schlégl, Zurich, 1971

Neue Zürcher Zeitung

Mittwoch, 22. Dezember 1971 Mittagausgabe Nr. 597 15

Kunst in Zürich

103

Tamas Konok (Galerie Schlégl)

Cpb. In seiner Vaterstadt Budapest hat der 1930 geborene Tamas Konok nach einem Musikstudium die Akademie der Schönen Künste besucht. 1959 ist er nach Paris übergesiedelt. Dorthin war seine Kunst ihrem Wesen nach bereits gerichtet, denn Konoks Schaffen ist in der Technik und der Gestaltung eine Spätform der kubistischen Kunst. Deshalb ist so viel Spiel, so viel in Frage gestellte Ordnung und zeichnerischer Humor darin. Ein Gerüst aus Farbflächen (Acryl und collagierte Felder) dient als Folie, worauf der Künstler ein reich formiertes Liniensystem legt. Meistens sind es Linien, die auf Figürliches anspielen, ohne Gegenstände zu bezeichnen. Dazu kommen parallelgeführte Striche (Feder, Bleistift, Kreide), welche Flächenteile lamellenartig aufgliedern. Wie nur zufällig ziehen in den Serigraphien Linien über die Fläche, manchmal verlaufen sie sich oder «hangen» wie nasse Schnüre in monochrome Farbräume. In den Monotypien gibt es die zerbrechlich-angespannte Linie — die über die Bildfläche gespielte Kantilene. (Bis 15. Januar.)

Maeght Editeur (Galerie Maeght)

U. I. Unter dem Titel «Maeght Editeur» hat sich festlich das Werk von 18 Künstlern versammelt, welches Aimé Maeght seit 1947 in eigener Edition herausgegeben und oft mit der Förderung eines zeitgenössischen Dichters verbunden hat. Die farbigen Lithographien Mirós entsprechen — um ein Beispiel zu nennen — Gedichten von André Frénaud und Philippe Denis, die Zeichen Tapies' werden von Bouchers Rhythmen («Air») begleitet. Calder läßt sich von Jacques Prévert im Album «Fêtes» mit dem Eiffelturm vergleichen: «Mobile en haut / stabile en bas . . .» Als weitere Künstler der Edition erscheinen Palazuelo, Bury, Rebeyrolle, Riopelle, Steinberg, Tal Coat, Ubac, Bazaine, Braque, Chagall, Chillida, Fiedler, Gardy-Artigas, Giacometti, Le Yaouanc. Aimé Maeght, der bewußt in die Fußstapfen Vollards tritt, präsentiert mit seinen Publikationen dem Freund von Kunst und Literatur einen seltenen Genuß; bedeutet doch schon die Wahl des Schriftsatzes und die Raffinesse bei der Herstellung des Papiers für den Bibliophilen ein Kunstwerk, auf dem Poesie und Malerei sich würdig begegnen.

Neue Galerie

8032 Zürich, Wilfriedstraße 9
(beim Hottingerplatz)
Telefon 47 92 75

Chaissac

29. Oktober bis 15. Januar

Dienstag bis Freitag, 14 bis 18 Uhr
Samstag 10 bis 12.30 und 14 bis 17 Uhr

galerie Jubiläum 10 Jahre

SEMIHA HUBER

Talstraße 18 8001 Zürich Tel. (051) 23 33 03

Originale und Graphik

Christo, Arman, César, Pol Mara, Vasarely, Soto, Agam, Poliakoff, Calder, Pomodoro, Arp, Singier, Picasso, Braque, Dali, Miró, Chagall, Cruz-Diez, Gerstner.

EDITION BISCHOFBERGER

Merkurstr. 45 8032 Zürich Tel. 34 85 63

zeigt im Dezember ihre neueste Edition

Andy Warhol: «Electric Chairs»

Geöffnet täglich: 9–12, 14–18.30 Uhr
Samstag bis 16 Uhr
Montagvormittag geschlossen

WERKGALERIE

Inge Nabholz-Schumann
Rämistraße 25, 4. Stock, Zürich 1

Permanente Ausstellung

Buck E. Burkhard

Kreidezeichnungen, Pastelle, Oelbilder

Montag und Mittwoch, 18–21 Uhr, oder n. Vereinbarung. Tel. 47 20 72

Galerie Interieur

Bahnhofstr. 31, Eingang Bärengasse, Soussol
8001 Zürich, Tel. (01) 23 90 62

Ikonen und alpenländische Volkskunst

aus dem 18. und 19. Jahrhundert
bis Ende Januar 1972

Galerie & Edition Schlegl

Minervastr. 119, 8032 Zürich, Tel. 32 49 63

KONOK

(Paris)
Bilder und Zeichnungen
bis 15. Januar 1972

Geöffnet:
Dienstag bis Freitag 14–18.30 Uhr
Samstag 13–16 Uhr

Ständig:
Expressionisten und zeitgenössische Meister

Marlborough Galerie Zürich

Originalgraphik

von: Bayer, Dorazio, Gottlieb, Hepworth, Allen Jones, Kokoschka, Kitaj, Marca-Relli, Motherwell, Nicholson, Pasmore, Pomodoro, Soto, Stamos, Rivers, Tilson u.a., von Fr. 200.– bis 2000.–.

Montag–Freitag 10–18 h; Samstag 10–16 h
Glärnischstrasse 10 (Garten Baur au Lac)
8002 Zürich, Telephon 01 36 34 90

GALERIE BISCHOFBERGER

Steinwiesplatz, 8032 Zürich, Tel. 34 46 02

zeigt vom 1. Dezember bis 3. Januar 1972

MEL RAMOS

St. Galler Tagblatt

Mittwoch, 5. Januar 1972

Feuilleton

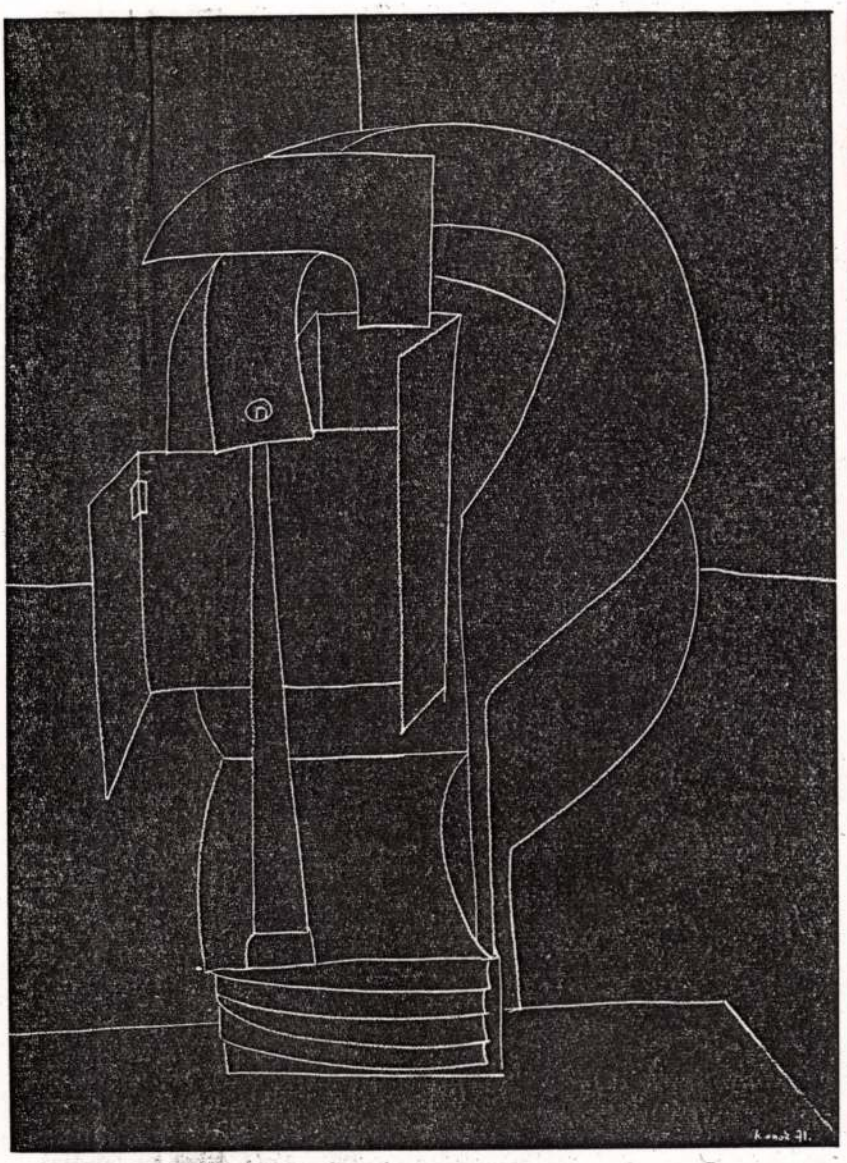

VARIATIONEN DER LINIE

Man hat Konok (geb. 1930 in Budapest, seit 1959 in Paris niedergelassen) schon mit Ben Nicholson verglichen. Tatsächlich beherrschen beide die strenge Eleganz der Linie meisterhaft. Und dennoch bestehen Unterschiede.

Während bei Nicholson die dezent getönten Reliefs mehr vom Collagen-Prinzip geprägt sind und beinahe vollständig in geometrischer Abstraktion aufgehen, rückt seine Zeichnungskunst wieder näher zur Gegenständlichkeit und zur Architektur hin. Konok dagegen verhält sich in den Zeichnungen zum Teil asketischer, zum Teil plastischer, und seine Bilder, die oft von bunten Farben belebt werden, machen das Ausgreifen nach der dritten Dimension noch deutlicher.

Beide Künstler sind gegenwärtig mit einer Werkgruppe in Zürich vertreten: Die Galerie Schlégl zeigt Bilder und Zeichnungen von Konok, die Marlborogh Galerie neue Reliefs von Nicholson.

F.

(Unsere Abbildung: Kreidezeichnung von Konok)

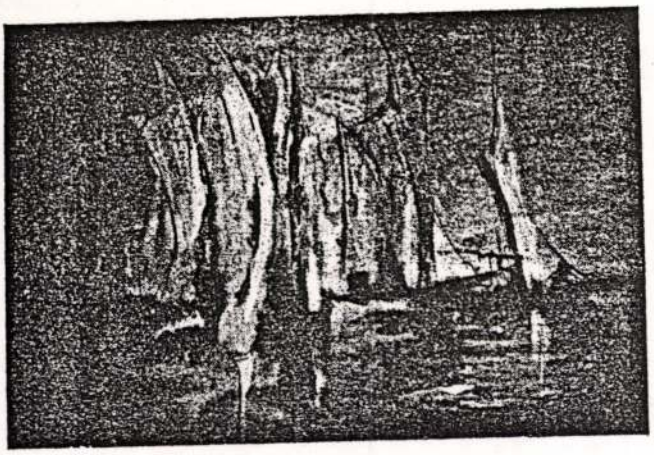

Conchito Benedito. — « Marine »

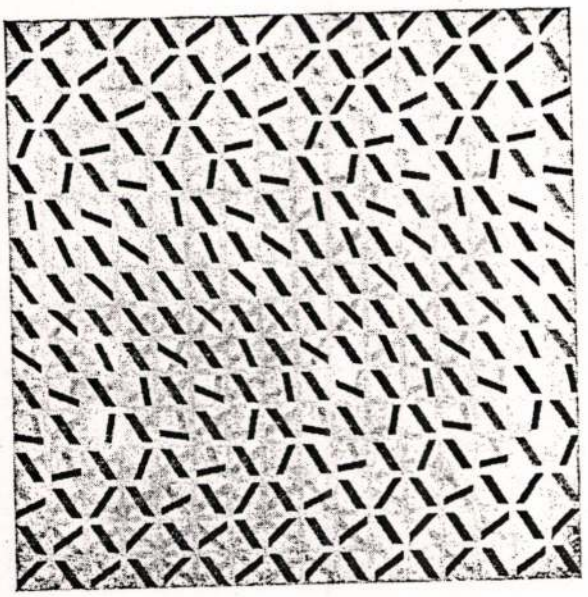

Kamill Major .— « Composition »

Kamill Major

Toujours dans une même ordonnance de tons froids ou pastels, reprenant le tracé systématique de croisillons à bâtonnets, Major introduit un « Mouvement monotone » au refus d'ouverture sur le monde prémédité. Attitude correspondant certainement à un état d'âme qui n'est pas sans rapport avec le cinétisme, avec Kovacs déjà cité, avec Schoffer participant également à cette exposition, quoique ce dernier produise un espace beaucoup plus libéré, avec Vasarely, qui pose les principes d'une « création poétique aux qualités sensibles, susceptibles de déclencher en autrui le processus imaginatif et émotionnel ». C'est ce qu'on a appelé les stimuli visuels qui ont déjà un passé.

⁂

Tamas Konok

Ce qui prévaut surtout chez Konok, c'est le charme envoûtant procuré par un minimum de moyens d'expression. « Gris et Noir » est une composition qui présente des lignes finement entrecroisées, rappelant un peu les croquis de géométrie cotée... Mais de l'ensemble se dégage une douce chaleur probablement due aux nuances chamois sur lesquelles l'épure est tracée.

Claude TOURNAY

GALERIE ORLY-EST

Conchita Benedito

Après un cycle d'importantes exposition en Espagne, Conchita Benedito revient à Paris avec de nouvelles toiles d'une densité dramatique toujours aussi prenante et l'on perçoit dans l'œuvre de cette femme visionnaire un drame intérieur, une force et une imagination passionées. Outre les marines semi-abstraites avec voiles fantasques et recherches de transparences ; outre les chevaux fous, enflammés, qui semblent vouloir voler au-dessus de cette vision macabre que l'artiste transcrit dans des yrthmes fulgurants ; outre les compositions s'appuyant sur des jeux de cercles, d'œufs, de mouvements ondulatoires heurtant l'espace dont les dominantes, ici rouges, ailleurs bleues, ailleurs plus sombres, cognent l'esprit, il y a, dans les peintures récentes de l'artiste, une volonté d'engagement presque social en même temps que mystique : celui de la femme face à la machine, au squelette, à la naissance, à l'amour, à la libération. Quelle puissance dans les grandes compositions évoquant, ici une femme-squelett eaccouchant de fleurs... ailleurs, une autre femme s'accouplant avec les animaux fantastiques d'une mythologie du vint-et-unième siècle, en même temps qu'antique... Symbolisme écorché vif. Puissance. Détresse face au monde moderne. Espérance aussi. Engagement d'une femme étonnante, d'un peintre authentique.

Rêva REMY

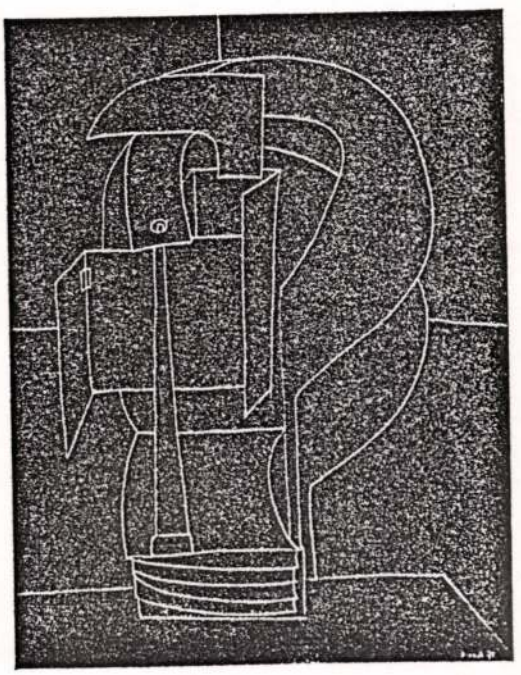

Tamas Konok. — « Gris et noir »

la galerie lambert
14, rue saint-louis-en-l'ile, paris-4e

vous prie d'honorer
de votre présence
le vernissage
de l'exposition des

peintres et sculpteurs de tous les pays

le vendredi 11 février 1972
de 17 à 21 heures

peintures - dessins - gravures :

bielutin
bogojevic
brzozowski
chrostowska
csernus
gawdzik
jaki
jozefowicz
lapinski
lebenstein
key hiraga
konok
kruczek
josaku maeda
majewski
milcovitch
neizvestni
nikifor
raymond mirande
pavlovitch
marek rudnicki
feliks rozen
stancic
tarasin
terakado
todo
junzo watanabe

sculptures :

beck
dallos
peggy goldstein
wanda ladniewska

kunst jahr 3 buch

Kunstjahrbuch 3

Herausgeber
Jürgen Harten
Horst Richter
Karl Ruhrberg
Wieland Schmied

Mitherausgeber
Peter F. Althaus, Basel

Fackelträger-Verlag
Hannover

Ausstellungen
Roland Thalmann, Sept. 1972; Gianfranco Bernasconi, Okt. 1972; Vérène Mettler, Nov. 1972; Andres Barth/Willy Dreiffuss, Dez. 1972.

Galerie Scheidegger + Maurer
Schifflände 22, Inh.: E. Scheidegger u. R. Maurer-Wyler, gegr. 1971, Tel. (01) 47 13 71

Künstler der Galerie
Varlin, Moser, Gerber, Giocometti, Schuhmacher.

Durchschnittspreise
5000–150000 sfr.

Ausstellungen
Wilfried Moser, Okt./Nov. 1971; Theo Gerber, Feb./März 1972; Alberto Giacometti, März/Mai 1972; Vantongerloo, Juni/Aug. 1972; Samuel Buri, Aug./Sept. 1972; Gottlieb Kurfiss, Okt. 1972.

Kataloge
zu allen Ausstellungen.

Sonderveranstaltungen
Film: Albert Giacometti.

Galerie & Edition Dr. I. Schlégl
Minervastraße 119, Inh.: Dr. Istvan Schlégl, gegr. 1971, Tel. (01) 32 49 63

Künstler der Galerie
Schwerpunkte: Schweizer Klassiker, Expressionisten und zeitgenössische Künstler; Bellmer, Berrocal, Frey, Davé, Genkinger, Granwehr, Hetey, Konok, Meyer-Osburg, P. Nagel, Segui, Sadkowsky, Schmögner, Tobey, Vivarelli.

Durchschnittspreise
1000–10000 sfr.

Ausstellungen
C. Vivarelli, Sept. 1971; Moholy-Nagy, Okt. 1971; Konok, Dez. 1971; Fl. Granwehr, Jan./Feb. 1972; Fritz Genkinger, Feb./März 1972; Willy Meyer-Osburg, März/April 1972; Christian Frey, Mai 1972; P. Davé, Juni 1972; Marc Tobey, Juli/Sept. 1972; Louis Sutter, Sept./Okt. 1972; A. Segui, Okt. 1972.

Editionen
Konok, Vivarelli, Meyer-Osburg, P. Nagel.

Kataloge
Willy Meyer-Osburg, Marc Tobey, Felix Vallotton.

Sonderveranstaltungen
Ausstellungen Vallotton, Schmögner, Genkinger in der Galerie Interieur Zürich.

Galerie Stummer & Hubschmid
Plattenstraße 32, Inh.: Jörg Stummer u. Arthur Hubschmid, gegr. 1966, Tel. (01) 34 64 84

Künstler der Galerie
Schwerpunkte: Jüngere Schweizer Künstler, Neue figurative Kunst vom phantastischen bis zum kritischen Realismus; Gachnang, Giger, Melcher, Sandoz, Schweizer, Tamagui, Chaissac, Peck.

Durchschnittspreise
Bilder: 800–20000 sfr; Grafik: 40–1800 sfr.

Ausstellungen
Die Zwerge des John Peck, Sept./Nov. 1971; Künstler der Galerie, Dez. 1971/Feb. 1972; Otto Melcher, März/April 1972; Gaston Chaissac, Mai/Juni 1972; H. R. Giger, Juli/Sept. 1972; Johannes Gachnang, Okt./Dez. 1972.

Editionen
Johannes Gachnang, Otto Melcher.

Kataloge
Johannes Gachnang.

Galerie und Edition Annemarie Verna
Ober Zäune 6, Inh. Annemarie Verna, gegr. 1969, Tel. (01) 34 27 70

Künstler der Galerie
Andre, Davis, Lewitt, Ryman, Sandback, Griffa,

AG für Keramische Industrie Laufen, Tonwarenfabrik Laufen AG, Kera-Werke AG, Laufenburg

Halle 24, Stand 431

Wohnen mit der Keramik

Die neue Standkonzeption hat als Leitidee, in einem Pavillon dem Publikum das «Wohnen mit der Keramik» auf Grund konkreter Beispiele vorzustellen. Wer möchte nicht in einem normalen Wohnraum von rund 40 m² die verschiedenen Wohnbereiche, nämlich Badezimmer, Küche, Hausbar und Cheminée, überblicken können? Eingeordnet in diese Konzeption ist das Sanitärprogramm Laufen, gleichzeitig auch – erstmals gemeinsam an der Muba – das Programm der zur Firmengruppe gehörenden Kera-Werke AG, Laufenburg.

Die Farbpalette Wandplatten ist in den letzten Monaten stark erweitert worden. Am Stand wird eine weitere Serie von 15 neuen Dekorwandplatten erstmals vorgestellt. Diese farbenfrohen Kreationen, harmonisch abgestimmt mit den Bodenplatten in den verschiedenen Wohnbereichen, machen aus dem Stand ein richtiges «Wohnbijou».

Neu am Stand von Laufen sind die glasierten Bodenplatten des deutschen Werkes Ostara. Im Rahmen einer Kooperation werden diese Produkte durch Laufen auf dem schweizerischen und österreichischen Markt angeboten und verkauft. Sie bilden eine wertvolle Ergänzung zum übrigen Sortiment der Laufener Werke.

Belectra AG, 8004 Zürich

Halle 22, Stand 436

Lichtruf- und Signalanlagen für Hotels und Altersheime

Hier wird eine neue Lösung der Lichtruf- und Signalanlagen gezeigt, bestehend aus frei kombinierbaren Bausteinen, welche eine ausbaufähige Anlage ergeben. Dank der grossen Anpassungsfähigkeit sind sowohl einfache als auch kompliziertere Anlagen mit Gruppenzusammenschaltung und Rufnachsendung realisierbar, welche vor allem für den Nachtbetrieb geeignet sind. Die Relaiszentralen sind mit Reserve bemessen, im Bedarfsfalle können zusätzliche Relais einfach eingesteckt werden. Ein weiterer wesentlicher Vorteil ist die sehr ansprechende Gestaltung dieser Apparate, welche sich mit dem normalen Installationsmaterial der gleichen Serie vorzüglich kombinieren lassen.

Installationsmaterial nach Baukastenprinzip

Unter dem Handelsnamen «*Magic*» verbirgt sich das weltweit bewährte Hausinstallationsmaterial, welches aus Bausteinen (Schalter, Taster, Signallampen usw.) mit genormten Abmessungen besteht. Dadurch wird eine überaus grosse Anzahl von platzsparenden Kombinationen ermöglicht. Ein Beispiel: Taster zur Türöffnung, Lichtschalter mit Signallampe und die Hausglocke finden unter der gleichen Abdeckplatte Platz. Die sehr modernen Abdeckplatten können schraubenlos befestigt werden.

Standschmuck

Im Auftrage der Belectra AG hat der bekannte Pariser Künstler Konok eine Lichtplastik geschaffen, an welcher sich vor allem Kunstfreunde erfreuen können. Die Belectra AG will damit symbolisieren, dass die schöne Industrieform an diesem Stand nicht zufällig, sondern in enger Zusammenarbeit mit künstlerischer Beratung der Herstellerfirma entstanden ist.

MŰVÉSZETI KISLEXIKON

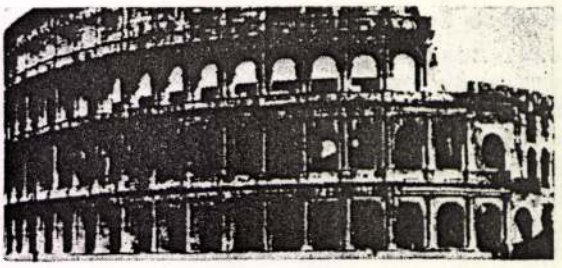

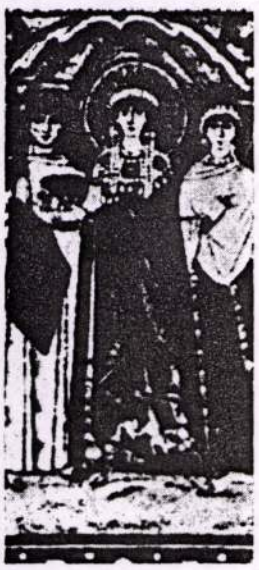

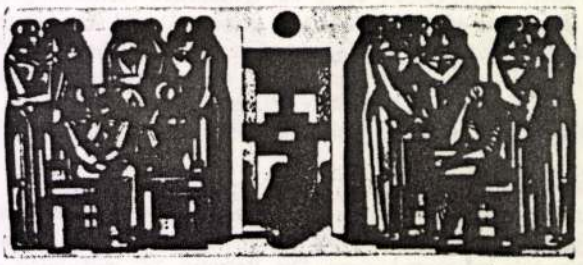

MŰVÉSZETI KISLEXIKON

Cézanne hatott rá. Színpadterveket is készített.

Kondor Béla (Bp., 1931—Bp., 1972): festő és grafikus, Munkácsy-díjas. 1956-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán *Kofján* Károly növendékeként. Művészetét szimbólumteremtő erő, biztos formakészség jellemzi *(Darázskirály, →melléklet)*. Új iskolát teremtett a modern magyar grafikában. Számos illusztrációt is készített (Madách, Dylan Thomas stb.). Dekoratív pannója díszíti a margitszigeti Nagyszállót. 1964-ben a tokiói grafikai biennale díját nyerte, 1968-ban részt vett a Velencei Biennalén. 1970-ben a Műcsarnokban egyéni, 1972-ben a KKI-ben kollektív tárlata volt. 1973-ban fotóit mutatta be a Helikon Galéria. — *Irod.* Németh L.: K. Bp., 1969.

Kondor György (Bp., 1921 — Dachau, 1945): festő, grafikus. Autodidakta volt. Részt vett a *Szocialista Képzőművészek Csoportja* szervezői munkájában és tájképeivel szerepelt kiállításain. Illegális tevékenysége miatt letartóztatták. Börtönélményeit megrázó festményeken és grafikákon örökítette meg *(Munkaszolgálatosok a börtönben)*. Emlékkiállítását 1972-ben rendezte meg az MNG.

Kondor Lajos (Bp., 1926 —): grafikus, Munkácsy-díjas. 1949-ben végzett az Iparművészeti Főiskolán. Számos könyvet illusztrált. 1968-ban a Dürerteremben mutatta be anyagát.

Konecsni György (Kiskunmajsa, 1908—Bp., 1970): festő, grafikus, Kossuth-díjas, érdemes művész, a modern magyar plakátművészet legjelentősebb mestere. *Rudnay* Gyulánál tanult. Az ötvenes években realista képeket festett. Több dekoratív mozaikja és sgraffitója került közintézménybe (Zalaegerszeg, MSZMP-székház; Bp., Fészek Klub stb.). Mint pedagógus is kiváló volt, a mai alkalmazott grafika fő képviselői az ő tanítványai. 1968-ban a Műcsarnokban rendeztek műveiből gyűjt. kiállítást. *A magyar nyelv története* c. albuma 1972-ben jelent meg. — *Irod.* Tölgyesi J.: K. Bp., 1971.

Konfár Gyula (Bp., 1933—): festő, Munkácsy-díjas. Széles ecsetkezelésű figurális kompozíciókat, portrékat, csendéleteket fest. Murális feladatokkal is foglalkozik (nagybátonyi kultúrház stb.).

Koninck, Philips de (Amszterdam, 1619—Amszterdam, 1688): holland festő. Amszterdamban festette tájképeit, bibliai, történeti és zsánerképeit.

Koninck, Salomon (Amszterdam, 1609—Amszterdam, 1656): holland festő. Amszterdamban dolgozott. Fény-árnyékokkal komponált figurális kompozícióin *Rembrandt* hatása figyelhető meg.

Konok Tamás (Bp., 1930—): festő. A Képzőművészeti Főiskolán *Bernáth* Aurél növendéke volt. 1959 óta Párizsban él. Lírai kolorisztikus festményeket, újabban plasztikákat is készít.

Konstantin László (Bp., 1930—): grafikus. A Képzőművészeti Főiskolán 1956-ban végzett *Hincz* Gyula és *Konecsni* György növendékeként. Konstruktív szellemű grafikáiból 1967-ben a Dürerteremben volt kiállítása.

konstruktivizmus: a 20. sz.-ban Oroszo.-ban létrejött, nem ábrázoló képzőművészeti irányzat. Különböző technikával, plasztikában v. síkon geometriai meghatározottságú szerkezetek, sík- v. térkonstrukciók alkotása jellemzi. A ~ az ipari civilizáció szellemét, a rendet teremtő elvet akarja a képzőművészetben megvalósítani. Végletes geometrikus szemlélete tkp. a képzőművészet egyik határát jelenti. Az orosz ~ manifesztuma 1920-ban jelent meg. Fő képviselői: a két *Pevsner* testvér (Antoine és Naum, másképp *Gabo)*, V. *Tatlin*, E. *Liszickij*. A ~nak számos variációja van, ezek azonban az alapkérdésben megegyeznek. Rokon törekvés K. *Malevics →szuprematizmusa*, P. *Mondrian →neoplasztikizmusa*, *Kassák* Lajos és *Bortnyik* Sándor *→képarchitektúrája* stb. A ~ a funkcionalista építészettel egyidőben és együttműködve jött létre, fontos bázisa volt a *Bauhaus* és a De *Stijl*. A ~ jelenlegi iskolái a nürnbergi konstruktivista biennálén mutatkoznak be. — *Irod.* Naum Gabo: The Constructive Idea in Art. London, 1937.

kontraposzt: *→contrapposto*

Kontuly Béla (Miskolc, 1904 —): festő és grafikus, a *római iskola* neoklasszicizmusának jellegzetes képviselője. Számos templom freskódíszét festette *(bp.-i domonkos templom, Szt. Anna-templom)*. Ismert bélyegtervező.

kontúr, *körvonal:* a képzőművészetben a formák határait jelző vonal. Van külső ~, mely a tárgyat környezetétől határolja el, és vannak belső ~ok, melyek az

Adami Valerio
Aeschbacher Hans
Baier Jean
Baltensperger Pierre
Bär Ueli
Benazzi Raffael
Bernasconi Gianfranco
Bill Jakob
Bill Max
Binder-Wipf Lili
Bissegger Kurt
Borel Jeannie
Bossert Hannes
Bozzolini Silvano
Bruhin Anton
Brun del Re Angelo
Bucher Carl
Calderara Anton
Candio Roman
Carigiet Alois
Castiglioni Giani
Christen Andreas
Däniker Klaus
Davie Alan
Demut Trudi
Dickerhof Urs
Dietz Hugo
Duss Carlos
Duvanel Joseph
Faure Juana
Ferri-Losinger Jenny
Fischer-Wratschko Ursula
Fischli Hans
Fontana Annemie
Fries Hanny
Gachnang Johannes
Gantert Hans
Gattiker Nell
Gerber-Kihm Elisabeth
Gessner Rob. S.
Giger H. R.
Grab Walter
Graeser Camille
Grieshaber Hap
Grossert y Canameras Franz
Guldenschuh Karl
Gut
Haemmerli Margrit
Hegetschweiler Max
Hirt Stephan
Hug Barbara
Hug Fritz
Hummel Rolf G.
Hunziker Max
Hürlimann Gertrud
Iselin-Waldis Venja
Kern Josy
Knecht Fredy
Konok (Paris)
Kuhn Rosina
Kunz Lydia J.
Landolt Karl
Leu Hans
Levy Liliane
Loewensberg Verena
Lohse Richard P.
Lüthi Urs
Meissner
Melcher Chasper Otto
Minarik Ladislav
Mislin Thomas
Müller Otto
Müller-Brittnau Willy
Müller-Majocchi Heinz
Music
Nägeli Rolf
Neuenhausen Siegfried
Oberli Amei
Opitz Franz K.
Petrick Wolfgang
Piatti Celestino
Raclé Paul
Rausmüller Urs
Riklin Hanspeter
Röthlisberger Hilde
Roth Remo
Rudin Nelly
Rüedi Max Dr.
Rüegg Albert
Rüegg-Leuthold Melanie
Rüfenacht-Classen Ellen
Sadkowsky Alex
Sandoz Claude
Schärer Hans
Schiavo Elso
Schmidlin Aja Iskander
Schmidmeister Bert
Schoenherr Hans
Scholten Moses
Schoop Uli
Schuhmacher Hugo
Schulthess Jörg
Sieber Paul
Sigg Fredy
Soldenhoff
Spoerri Daniel
de St. Phalle Niki
Staeck Klaus
Staub Josef
Stepan Lubomir
Stocker Carlotta
Streit Erika
Trüb Fridolin
Truninger Bettina
Tschumi Otto
de Vries Regina
Vivarelli Carlo
Widmer Heidi
Wiederkehr Guido
Wunderlin Rudolph
Wyss Franz Anatol
Wyss Werner
Zopfi Dieter
Zürcher Arnold

Galerie Art in Progress
Galerie Bettina
Edition Bischofberger
Galleria Castelnuovo
Galerie Coray
Galerie Gimpel & Hanover
Kunsthandlung Krauthammer
Galerie Maeght
Edition & Verlag Patis
Galerie Colette Ryter
Galerie Dr. I. Schlégl
Galerie Stummer & Hubschmid
Galerie & Edition A. Verna

Blankart Anna
Haller Hedwig
Schürch Paul

Carpentier AG, Zürich
Herba AG, Nunningen
Handsetzerei Alfons Hofstetter
Küng + Co, Offset + Buchdruck, Zürich
Nievergelt Repro AG
Omega Konzessionäre
Les Ambassadeurs AG
Omega Louis Brandt et Frère SA
Studio Arte
Grafiken & Einrahmungen

Wir freuen uns, Sie zur VERNISSAGE am Mittwoch, 25.10.72, 18.00 Uhr, im Haus Les Ambassadeurs einzuladen; Eröffnungsansprachen: Alt-Nationalrat Walther Bringolf und Dr. Fritz Billeter. Die Ausstellung ist vom 25.10. bis 3.11.72 zwischen 8.30 und 18.30 Uhr (Samstag bis 16.00 Uhr) geöffnet.

Wir laden Sie ebenfalls herzlich zur KUNSTAUKTION am 4.11.72 im Vortragssaal des Kunsthauses Zürich ein. (10-12 Uhr Bilder und 14-20 Uhr Grafiken) Auktionator ist Paul Eppstein.

Theaterabend am 3.11.72 in Stok's Kammertheater um 20.30 Uhr mit anschliessendem «FOURMIERE-FEST».

2. Zürcher Grafikmesse 72

vom 10. November–2. Dezember 1972

Dr. I. Schlégl
Galerie & Edition
Minervastrasse 119
8032 Zürich
Telefon 32 49 63

**Expressionisten,
Schweizer Klassiker und
zeitgenössische Künstler**

Werkgruppen und Editionen u.a. von:

Berrocal, Davé, Falk, Genkinger,
Granwehr, Hetey, Hrdlicka, Kokoschka,
Konok, P. Nagel, Meyer-Osburg,
Roëde, Segui, G. Segal, Tobey,
Vivarelli
Gemälde, Zeichnungen, Grafik,
Plastik

Kedves Kati és
Tamás!

Mellékelten küldöm a
cikket, melynek csak a fele
fog megjelenni – mindössze négy
képpel. Ennyi telik a laptól.
/Hacsak a felelős szerkesztőnek nem
lesznek újabb agyalnyai/
Most bontottam ki a Kovoli-albumot:
gyönyörű! Nappa-nappa örültem neki.
Annak is fogok, ha megjelenik a
Balatonnál / a Magyar Tudomány Aka-
démia üdülője – Balaton Almádi. Telepu
is van./ Ha pedig az ozlami miatt nem
mennek – 15-én más biztosan Pestén be-
szünk.

A vissszatérésig sok kérnek és üdvözlet

72. 7. 28. [illegible]

Egy magyar művészpár Párizsban

Régóta foglalkoztat ez a kérdés: a felszabadulás óta máig eltelt időben fiatal és középfiatal művészeink egy jelentős és tehetséges része miért hagyta el az országot, s miért választotta uj hazájának elsősorban Franciaországot, otthonául Párizst? Persze e kérdés megválaszolásához megfelelő szociológiai felmérésekre, és a felmértekből objektiv /pártosan objektiv/ következtetésekre lenne szükség, ahelyett, hogy a "külföldre távozottak"-at és a "disszidáltak"-at apriori és sommásan elitéljük. Igaz, az elitélésen belül vannak eléggé éles - és "finom" - különbségtételek.

Jó helyzetben vannak azok, akik a felszabadulás előtt, a magyar feudál-kapitalizmus konzervativ és korlátolt müvelődéspolitikája, vagy éppen a fasizmus művészetet, életet egyaránt fenyegető embertelensége elől hagyták el Magyarországot. Csáky, Beöthy, Brassai, Kolozsváry, Szenes, Vásárhelyi, Schöffer és még sokan tartoznak ezek közé, s ha van valami kifogás ellenük "csak" annyi, hogy olyan művészetet csinálnak, mely a mai Magyarországon - világhir ide, hogy ebből valami ránk is visszasugárzik, oda - nem kell. A felszabadulás után a fordulat évéig emigráltak a második, az ezután 1956-ig a harmadik, az 1956-os kritikus napjaiban a negyedik, s az 1956 után távozottak az ötödik kategóriába tartoznak. Ezeket átfogóan disszidáltaknak nevezzük, de kategóriánként "árnyaltan" itéljük meg.

113/A

Nincs módomban, hogy e kategóriák szociológiai vizsgálatát elvégezzem, de talán nem követek el nagy hibát, ha, némi tapasztalataimat megtoldva egy kis spekulációval, valahogy így itélem meg a helyzetet:

Az első kategóriának, vagyis az 1945 előtt távozottaknak, a már emlitett okok miatt, én is megadom a teljes felmentést, azzal a kiegészitéssel, hogy én a maga műfajában - "értem", nagyra értékelem, szeretem müvészetüket. /Ehhez bizonyára van jogom/.

A második kategória távozottai, még a koalíciós harcok idején mentek el. Mik lehettek távozásuk okai? Mindenekelőtt az, hogy a középkori és ujkori céhszabályok alapján a "legények" kötelező tapasztalatszerző külföldjárásának bölcs szokása tovább élt, és, különösen a multszázad második felétől, mindenféle "cén" körében általánossá vált és hatalmasan fellendült. A magyar művészek egy, szerencsére kisebb, része akkor Németországot /München/ választotta tapasztalatszerzésének területéül, a nagyobb Franciaországot /Párizst/, sőt még a "német"-ek java is továbbment francia földre. Párizs lett - miként a világ minden nációjának - nekünk is művészetben /és nem csak müvészetben/ a világ közepe, nem érdemtelenül és nem hasztalanul. A legtöbb valamirevaló magyar müvész Párizsból jött haza karrierjét befutni vagy - Párizsban maradt hasonló célzattal. Mi sem természetesebb tehát, hogy - elődeik példája - a második világháború utáni első években is vándorútra

keltek a fiatalabb magyar festők, szobrászok, s közöttük is voltak, akik visszajöttek, voltak, akik kintmaradtak. A maradás oka elsősorban az lehetett, hogy a fordulat éve /1948/ előtti időkben eléggé zavaros hírek is terjengtek - nem célzatosság nélkül - magáról a proletár diktatura keménységéről is, különösen pedig a fiatal magyar művészek által is nagyrabecsült, szovjet avantgarde működésének leállitásáról, s nyomában valamiféle konzervativ művelődéspolitika érvényesitéséről.

A harmadik - 1948 és 1956 közötti - kategória művészei most már nyilvánvalóan azért hagyták el az országot illegálisan, mert legálisan nem tehették, nyugat felé az utak szigorúan zárva voltak. Mindez összefüggött művelődéspolitikánknak a személyi kultusz általános politikájának torzulásaihoz idomitásával. S azok, akik megvoltak győződve arról, hogy "absztrakt" vagy "szürrealista" művészetük a "korszerü", szemben az "archaizáló" a "szájbarágó" "művészet"-tel, kilátástalannak látták itthoni helyzetüket, azok mellett, akik "középszerüségük" vagy "oportunizmusuk" révén hangadói és haszonélvezői lettek ennek a periódusnak.

Az előbbit záró év - 1956 - kritikus napjaiban távozottak tulajdonképpen kihasználták az alkalmat, hogy a határzár megszünt, mert - valljuk be - az országvezetés egész akkori apparátusa szétesett, s az anarchia ütötte fel a fejét. Nem is az ellenforradalmárok használták ki az alkalmat - ezek csak akkor már, amikor kilátástalan lett a helyzetük - hanem mind-

azok, akik az előbbi periódus "szocializmus"-ában csalódtak, és nem hitték, hogy a szocializmust másképp is lehet csinálni, mint eddig csináltuk. A disszidált művészek között - miként a többi "menekülő"-k közt - egy-két "kommunista" is akadt. Olyan is talán, aki, esetleg, jóhiszemű csalódottságában ment el - mert ilyen is lehetett - főleg azonban olyan, aki a pártra épitett karrierizmusa sikeres továbbfolytatási lehetőségeit látta illuzórikusnak. /Pedig ebben tévedett/.

Végül az utolsó kategóriának, az 1956 után disszidáltak kategóriájának művészei azért választották ezt az utat, mert, mig az irodalomban, a filmben és különösen a zenében nagyjából-egészéből megvalósulhatott az alkotmányunkban is biztositott szabadság, festészetben, szobrászatban megmaradt az "öregek" - nem csak korban, a szellemben is öregek - meg az opportunisták uralma. Azoké, akik a szabadságot csak a saját produkcióikra tartják érvényesnek /még akkor is, ha esetleg valamiféle "absztrakt" vagy "szürreális"-szerüt csinálnak/ és akik a fiatalokat - nem csak korban, hanem szellemben is fiatalokat /a "naiv"-ul meggyőződéseseket/ a szocializmushoz méltatlan eszközökkel nyomják el. Pedig a szabadság nemcsak azt jelenti, hogy mindenki a legjobb meggyőződése szerint alkothat, hanem, hogy műveit a nagy nyilvánosságnak be is mutathatja, képeit, szobrait el is adhatja, mert csak a szabadság ilyen értelmezése alapján lehet - "megélni". Éppen szocialista körülmények között lehetetlen dolog tehát, hogy néhány anyagiak-

ban érdekelt "művész", s néhány a művészethez nem értő vagy éppen elvtelen laikus döntsön el, például, olyan fontos kérdést, hogy mi a "haladó" és mi a "nem-haladó" a művészetben. Ez az oka annak, hogy 1956 után is folytatódik főleg fiatal - és tehetséges -, művészek illegális távozása az országból, azoké, akik sem emberi, sem művészi egzisztenciájukban itt végképp nem tudnak megélni, és meggyőződésük, hogy „jó" művészetet csinálnak. /Ez utóbbit későbbi külföldi sikereik igazolják/.

Nemcsak tárgyi "kincs"-eink külföldre csempészése miatt kell - és főleg kellene - felelősségre vonnunk a vétkeseket, hanem szellemi "kincs"-eink ilyen könnyelmü elherdálásáért is. Mindenekelőtt azonban meg kellene szüntetni azokat az okokat, melyek éppen a művészetükbe vetett hitükben, meggyőződésükben szilárd - és tehetséges - fiatalokat, és középfiatalokat, arra kényszeritik, hogy a végső konzekvenciát is levonják. Pedig nem tennék, ha itthon megértésre találnának, ha itthon nem egyoldaluan értelmeznék a művészi szabadságot, ha itthon valóban <u>egységes szemlélettel</u> néznők és itélnők meg a művészet minden ágát. Ezt bizonyitja, hogy az eltávozottak egy jelentős része - <u>idegen</u> állampolgársága "védelmé"-ben - kezd, és mind sürübben, hazalátogatni, és akár itt mütermet, lakást, házat szerezni és berendezni /van miből/, és itt is dolgozni, alkotni. Közülük egyesek müveiket ajándékozzák a magyar múzeumoknak, és - gondoljunk csak az 1970-es "külföldi magyarok" ki-

állitásra - más módon is szivesen megragadják az alkalmat, hogy idetartozásukat, vagy ide is tartozásukat bizonyitsák. Elgondolkodtató dolog! Mi a jobb megoldás tehát? Mehessenek müvészeink ahová akarnak, állitsanak ki ott és azt, ahol s amit ~~jónak~~ jónak tartanak, adják el műveiket, részben hazakerülő, kemény valutáért /miért csak giccset lehet - nagyobb dicsőségünkre - külföldön eladni?/ szerezzenek hírt, nevet, maguknak, hazájuknak - vagy, mint eddig is tették, kényszerüljenek illegálisan elmenni, s már csak a hír és név, s a megfelelő vagyon birtokában vissza-visszatérni és visszafizetni valamit - "hűtlen" gyerekei a "mostoha" hazának.

x

A művész pár egyike Hetey Katalin 1956-ban hagyta el az országot /vagyis ő a "disszidens"-ek negyedik kategóriájának képviselője/ Miskolcon született 1924-ben. Főiskolai tanulmányait 1942-1947 között végezte; Szőnyi István volt a mestere. Ezután Budapesten dolgozott, rajzot is tanitott a Képzőművészeti Gimnáziumban. 1947-ben elnyerte a Fiatal Művészek Díját. 1949-1955 között három csoportos kiállitáson is résztvett műveivel: a Nemzeti Galériában, a Műcsarnokban és az Ernst Muzeumban. Néhány művét - ebből az időből - a Nemzeti Galéria őrzi.

1956-ban egy évre Itáliába utazik, s innen már nem tér vissza, hanem Franciaországba, Párizsba települ. Itt hamarosan

megtalálja a helyét. Amig első önálló kiállitására itt, az ismert Lambert Galériában /Szent Lajos szigetén/ sor kerül, már Itáliában /1956, Ischia/, Angliában /1958, Edinburgh/ csoportos kiállitáson mutatkozik be. Ugyanekkor Biblia-illusztrációival elnyeri Skócia Nemzeti Bibliai Társaságának diját. Ezeket az illusztrációkat a következő évben az USA-ban is kiállitja /1959, New York/. Két év mulva - 1961-ben - két csoportos kiállitás résztvevője: Hollandiában /Leiden/ és Svájcban /Schaffhausen/, és először szerepel önállóan Tuniszban. Ez évben lesz aktiv tagja az egykori Royaumont-i Apátság szép középkori kolostorában müködő Kultura-körnek /Cercle Culturel/. Itt jeles francia - és nem-francia - müvészek, művészet-teoretikusok, kritikusok vitatkoznak olyan kérdésekről, mint "A kapcsolat a müvészet ágai között", mint "A team-work a müvészet ágaiban" stb.stb.

Az 1962. évi Lambert Galéria-beli első francia kiállitás óta, ezt is beleszámitva, máig /csak 1970-el bezárólag vannak adataim/ kereken tizenöt kiállitása volt Franciaországban /Párizs/, az USA-ban /Washington, Los Angeles/, Hollandiában /Schiedam, Rotterdam/, a Német Szövetségi Köztársaságban /Hamburg/, Japánban /Tókió/, Svájcban /Lausanne, Basel/. Ezek közül azonban már csak három vagy négy csoportos /köztük: A Fiatal Müvészek III.Nemzetközi Kiállitása, Tókió/, a többi önálló. Kereken tiz év során ennyi, vagyis kétévenként három. Melyik itthoni magyar művésznek van ilyen gazdag lehetősége, hogy hazájában és külföldön bemutathassa művészetének uj meg uj termését

a nagyközönségnek és a kritikusoknak, és ilymódon - e találkozások és, nyilván, ütközések révén - kontrollálhassa önmagát. Mozgás, haladás a művészetben csak igy képzelhető el.

A művészpár másika Konok Tamás, csak 1959-ben hagyta el az országot /vagyis ő az utolsó kategóriába tartozik/. Sem ő, sem Hetey Katalin ezért nem vehetett részt az 1970 évi Mücsarnokbeli kiállitáson, noha - tudtommal - meghivót kaptak, s műveiket elhozták vagy küldték Budapestre/. Konok Budapesten született, 1930-ban. Gimnáziumi tanulmányaival /1940-1948/ időbeli átfedésben /1945-1952/ konzervatoriumban folytat zenei tanulmányokat, s bár talán hegedümüvész is lehetett volna, ugyancsak időfedésben /1948-1953/ a Képzőművészeti Főiskolán is képezte magát, s itt szerzett diplomát. Bernáth Aurél volt a mestere. Ezután - 1953-1959 között - kiállitásai vannak itthon, Lengyelországban, és Csehszlovákiában. Ezek alapján kapja meg előbb /1955-ben/ a Fiatal Művészek diját, majd /1957-ben/ a Derkovits-dijat.

Párizsban 1959-ben települ le, de 1960-ban már önálló kiállitása van az, emlitett, Lambert-Galériában. Azóta az előbbit is beleszámitva, tizennégy csoportos és tizenhét önálló kiállitása volt Franciaországban /Párizs, Pontoise/, Tunisz-ban, Hollandiában /Leiden, Schiedam, Rotterdam/, az USA-ban /Washington, New York, Texas City/, Japánban /Tókió/ a Német Szövetségi Köztársaságban /Hamburg, Köln, Krefeld/, a Német Demokratikus Köztársaságban /Leipzig/, Svájcban

/Zürich, Lausanne, Basel/ és Olaszországban /Venezia/. Konok esetében a mérleg még jobb: kétévenként csaknem öt kiállitás! Mindez - Heteynél és Konoknál is - jelentős kép- és szobor-eladással jár /legutóbb Konok három nagy fali domborművét valósitották meg egy zürichi műgyüjtő házában/ - nincs gondjuk a "mindennapi kenyér"-re.

Ez irás kiséretében mindkettejüknek csak két-két uj képét-plasztikáját tudom bemutatni, a szineseket is csak fekete-fehérben. Ezenfelül még én is csak reprodukcióból ismerem ~~müveiket,~~ alkotásaikat, s én sem láttam festői-szobrászi útjuk eddigi állomásait képviselő és jellemző műveket. Igy csak általános és szubjektiv véleményemet mondhatom el, azt is igen szükszavuan: mindketten tehetséges, a nagy konkurrenciában egyéniségüket szerencsésen formáló, nagyjövőjü művészek. Müveik abba a müfajba tartoznak, melynek müvelői nem a "természet utánzásá"-ban, a "valóság" "hü" - felületi - ábrázolásában vélik a müvészet (egyedüli) feladatát és funkcióját megtalálni, hanem - a szubjektumon átszürt - kvázi uj természet-teremtésben, melynek szépsége a látvány uj voltában, a felület (ek) helyett a mögöttiek "ábrázolás"-ában keresendő. Ezidőszerint ezt a müfajt érezzük közelebbinek az épitészethez, mert nem konkurrál az épitészet sajátos művészetével, nem "játszik bele" rontva a tektonika tisztaságát, nem ad hamis léptéket a térnek a figurák méretével, és nem robbantja azt a kétdinenziós kép harmadik áldimenziójának érzékeltetésével. Ez egyáltalán nem jelenti a

figurális műfaj elvetését, de müvész legyen a talpán, aki ma ebben is kongeniális művet tud alkotni a /jó/ mai épitészettel. Mert kevés olyan magyar müvész akad, aki legalább részben meg tud szabadulni a konvenció, a konzervativizmus, a közhely, és, nem utolsó sorban, a középszer "példá"-jának visszahúzó erejétől.

Dr. MAJOR MÁTÉ
AKADÉMIKUS

1973-74

MRT
Magyar Rádió

Budapest, XIV. Brody Sándor utca 7. Telefon: 338-330, 339-330

Párizs, 1973. szeptember 23.

KONOK Tamás urnak
P a r i s IVe

Kedves Konok Ur!

Szives tájékoztatására közlöm, hogy a Magyar Rádió ez év őszén müsort készit Győrről, amelynek kapcsán megszólaltatják a nevezetes város számos szülöttjét. A Rádió vezetősége és a győriek közös kivánságát tolmácsolom e néhány sorban amikor arra kérem, hogy sziveskedjék mielőbb telefonon, vagy levélben közölni velem: mikor beszélhetnénk meg az Önnel készitendő 8-lo perces riportmüsor részleteit.

Szives közremüködését és válaszát előre is köszönöm.

Szivélyes üdvözlettel:

Hável József

/Hável József/

a Magyar Rádió és Televizió
állandó párizsi tudósitója

P.S. Mellékelem az MRT párizsi irodájának telefonszámát és cimét. H.J.

MRT 46 XVIII. évf. 1973. XI. 12—XI. 18. Ára: 3 forint

Hétfő. Nov. 12.

19.40: GYÖRI GYÜRŰ ...

Kapcsolás témáról témára, emberről emberre

Vezeti: Petress István, Rapcsányi László, Szántó Zsóka és Szepesi György

Hangszalagról, illetve a helyszínről megszólal: Borsos Miklós, Galgóczi Erzsébet, Gyárfás Miklós, Kovács Margit, Lorán Lenke, Sáry László

Külföldről jelentkezik: Maria Benedetti, Kelen Imre, Konok Tamás, Varga Tibor, Vámos Ignác, Somogyi Nóra

A szomszéd-városok közül Bécset Heinz Altschul újságíró, Pozsonyt Delmár Gábor riporter képviseli

A műsor hivatalos közreműködői: a város, a helyi üzemek, a kulturális és közélet vezető személyiségei

Riporterek: Buzás Andor, Czigány György, Gerencsér Ferenc, Heltai András, Kondor Katalin, Magyar Péter, Meixner Mihály, Papp Endre, Pásztor Magdolna, Perjés Klára, Rádai Eszter

Zenei szerkesztő: Csiba Lajos
Szerkesztő: Boros János

Közben:
21.00—21.03: Hírek

22.00: Hírek. Sport. Időjárás

22.20: Rigó Magda és Palló Imre énekel

I. Rigó Magda műsora
1. Weber: Oberon — Óceánária, 2. d'Albert: Hegyek alján — Márta elbeszélése, 3. Mascagni: Parasztbecsület — Santuzza áriája

II. Palló Imre műsora
1. Verdi: a) Simone Boccanegra — Békedal, b) Don Carlos — Posa áriája, III. felv., 2. Puccini: A köpeny — Marcel áriája, 3. Delibes: Lakmé — Nilakantha áriája, II. felv., 4. Kodály: Háry János — Toborzó (közreműködik a M. Áll. Operaház énekkara)

23.00: Gratulálunk!
Barát Apollónia műsora

Elnöki Tanácsunk a Magyar Népköztársaság Zászlórendjét adományozta Weinstock Lajos, Lustig Imre és Gellért Hugó magyar származású amerikai állampolgároknak. A kitüntetettekkel Vértes Éva, a Magyar Rádió New York-i tudósítója készített interjút. E műsor most őket mutatja be — elmondják: milyen utat tettek meg, és távol hazájuktól hogyan harcoltak az emberiség két nagy kincséért, a békéért és a haladásért.

23.15: Századunk kórusmuzsikájából
1. Milhaud: Két poéma a) Dicséret, b) A bárka (MRT énekkara, vez. Sapszon Ferenc), 2. Ligeti György: Lux aeterna (Hamburgi Rádió énekkara, vez. Helmut Franz)

23.30: Nóták
1. Erőss—S. Selde: Elmegyek az életedből — Kutor: Lányok, lányok, simongáti lányok — Friss (Járóka Sándor népi zkra), 2. Keresztes—Bojtor: Elrepülnek a madarak (Bojtor Imre), 3. Pete Lajos—Kőmíves: Lekaszálták már a rétet (Pécsi Kiss Ágnes), 4. Szentirmay: Szálldogál a fecske (Szalay László), 5. Mindszenti—Németh: Nagy udvara van a holdvilágnak (Vörös Sári), 6. Ányos: Elkerülsz, mert szegény vagyok (Győri Szabó József), 7. Farkas Imre: Egy szomorú csillagtalan éjjelen (Urbán Katalin), 8. Bura—Fényes: Dombon van egy ház (Mozsár Imre), 9. ifj. Magyari—Brand: Harminchárom rózsafámon (Talabér Erzsébet), 10. Csárdáscsokor (Fehér Sándor népi zkra)

24.00: Hírek. Időjárás

0.10—0.25: Éji zene

Kisalföld

AZ MSZMP GYŐR-SOPRON MEGYEI BIZOTTSÁGA ÉS A MEGYEI TANÁCS LAPJA

GYŐR, 1973. NOVEMBER 11., VASÁRNAP ★ XXIX. ÉVFOLYAM, 264. SZÁM

116

Hétfőn műsorkezdéstől:

Győr az ország „füle" előtt

FORRÓ DRÓT A VÁROSSSAL — NEW YORK, PÁRIZS, RÓMA, ERFURT A VONALBAN — TELEVÍZIÓT NYERHETUNK — NYOLCVAN RÁDIÓS A RÁBÁBAN.

— Marad-e Budapesten valaki a Bródy Sándor utcában? — kérdezhetnénk évődve a rádiósoktól, hiszen hétfő hajnaltól több mint nyolcvanan „szállják meg" Győrt, *a Magyar Rádió „győri napjának"* alkalmából.

A Rádió- és Televízió Újság előfizetőinek a jövő heti műsort közlő számból már lehet némi fogalma arról a nagy vállalkozásról, amelyet a megyeszékhelyek részletes bemutatásaként éppen Győrben kezdett meg az MRT közössége. Lapunk pénteki számában adtunk rövid műsortájékoztatót, és ezt szeretnénk még a műsor egyik szerkesztőjének, *Boros Jánosnak* felvilágosítása nyomán kiegészíteni.

A műsor „stábja" a Rába Városi Művelődési Központban lesz, oda futnak be az URH-s közvetítőkocsik vonalai, a telefonok, és onnan „küldik" a műsorokat Budapestre. A műsort szeptember végén kezdték szervezni, s azóta megszakítás nélkül zajlanak az előkészületek a nagyszabású program jegyében. A Kossuth- és Petőfi, valamint a 3. műsorban elhangzó győri programok egy része magnószalagon várja éjetre hívását, de nagyon sok egyenes adás is lesz. A Ki nyer ma? a Rába Szálló presszójából, a Könyvről — könyvért rejtvényműsor a Kisfaludy Könyvesboltból, a Győri Filharmonikusok Brahms-hangversenye a Kisfaludy Színházból, a Gyerünk Győrbe! szórakoztató vendégműsor a Petőfi Sándor Ifjúsági Házból jelentkezik.

A Krónika-műsorok anyagának nagy része is győri eseményekkel foglalkozik majd. Megszólalnak a műsorokban a megye és a város vezetői; a falurádióban *Lombos Ferenc* megyei tanácselnök, a Szót kérek rovatban *Jankovits István*, a városi pártbizottság első titkára, és *dr. Csernitzki Gyula* városi tanácselnök.

Érdekesnek ígérkezik a *Győri gyűrű* című összeállítás, amely témáról témára, emberről emberre — mint a vándorló gyűrű — foglalkozik majd Győrrel. Ebben a műsorban jelentkezik a többi között *Vámos Ignác* az erfurti főpolgármester-helyettessel és két győri, NDK-ban dolgozó fiatal lánnyal készített interjújával: *Hável József* Párizsból, *Konok Tamás* győri születésű festőművésszel folytatott beszélgetéssel; *Vértes Éva* mikrofonja előtt a világhírű, Amerikában élő grafikusművész, *Kelen Imre* emlékezik szülővárosára. *Magyar Péter* a Rómában élő Mária Benedettit szólaltatja meg.

A rádió alkalmi telefonszolgálata reggel 8 órától 21 óráig tart ügyeletet, ahol feljegyzik és a műsorok készítőinek továbbítják a hallgatók — győriek és nem győriek — minden olyan közérdekű kérdését, panaszát, észrevételét, ötletét, tanácsát, amely Győrrel kapcsolatos. A telefonszolgálat győri hívószámai (vidékieknek a 96-os távhívószámmal) 11-300, 12-313 és 14-444. Ez lesz a győriek „forró drót"-ja, ha maguk is úgy akarják...

Televíziót, magnetofont és lemezjátszót sorsolnak ki a programban elhangzó rejtvényt helyesen megfejtők között. A műsorok között időnként a „Rejtvény" konferálás után egy-egy szótöredék hangzik majd el. Ezekből a többször elhangzó szótöredékekből három szó állítható össze, amelyek a város három, történelmi korszakára jellemzők. A megfejtőknek ezt a három szót kell a fent közölt telefonszámokon bemondaniuk. (Minden néven és címen csak egyszer lehet jelentkezni!)

A mikrofonoknál *Szántó Zsókának*, a győri stúdió munkatársának kalauzolásával reggeltől estig *Petress István*, *Rapcsányi László* és *Szepesi György* lesznek hallhatók. Az ő munkájukat segíti a népes riportergárda, például a Győrben tanult *Czigány György*, a szintén innen elkerült *Perjés Klára*, aztán *Gerencsér Ferenc*, *Kondor Katalin*, *Buzás Andor*, *Pásztor Magdolna*, *Papp Endre*, *Rádai Eszter*, *Meixner Mihály*. A győri adásnap felelős szerkesztője *Karcagi Sándor*, rendezője *Bozó László*, műszaki vezetője *Szabó Miklós*, adásrendezője *Bodnár István*.

Köszöntjük Győrben a rádiósokat, és bizunk abban, hogy holnapi műsoruk nyomán jól megismeri majd az ország a Kisalföld székvárosának életét, munkáját!

Cs. A.

3. Zürcher Grafikmesse '73

vom 24. September - 13. Oktober 1973

Dr. I. Schlégl
Galerie & Edition
Minervastrasse 119
8032 Zürich
Telefon 32 49 63

Während der 3. Zürcher Grafikmesse '73
zeigen wir in der Galerie:
Prafull Davé
Falk
Frey
Hetey
Konok
Meyer-Osburg
de Quervain
Vivarelli
Zumbrunnen

Geöffnet: Dienstag – Freitag
14.00–18.30 Uhr
Samstag
10.00–16.00 Uhr

Am Lager Gemälde und Zeichnungen u. a. von:
Auberjonois, A. Giacometti, G. Giacometti, Hodler, Louis Soutter, Vallotton,
Ferner Grafik zeitgenössischer Künstler:
Bellmer, Max Ernst, Hrdlicka, de Chirico, Manzu, Peter Nagel, Tobey, Hockney, Kokoschka etc.

Neue Zürcher Zeitung

Freitag, 11. Oktober 1974 Nr. 462 41

FEUILLETON

Kunst in Zürich

Anna Mark, Konok, Jiro Sugawara

Galerie Schlégl

L. V. Die beiden gebürtigen Ungarn und der Japaner, welche diese Ausstellung miteinander konfrontiert, haben trotz verschiedenen bildnerischen Auffassungen etwas Gemeinsames: einen seriösen, leicht progressiven Geschmack, der alle Realisationen in einer angenehmen Stimmung hält und auch den uneingeweihten Zuschauer kontaktfähig macht. — Von der Arbeitsmethode her sind die Reliefbilder der in Paris lebenden *Anna Mark* am radikalsten. Sie zeigen aber auch, daß mit Sand vermischte Farbe nicht unbedingt die Tiefe und Sensibilität von Tapiès-Werken erreichen muß. — *Konok* (1930 geboren) gehört zu den Stammkünstlern der Galerie. Nur die Titel seiner anständigen, trocken gemalten Bilder reflektieren einen realen Ausgangspunkt, sonst bleibt die formale und farbige Syntax ungefähr gleich, ob es sich um die «Forschung eines Hundes» oder um «Hommage à Marconi» handelt. — Der Jüngste, der 1941 geborene Jiro Sugawara, kreiert seine eleganten Stein- und Aluminium-Mini-Landschaften aus frei beweglichen Teilen mit einer sprichwörtlich japanischen Perfektion. Die sanften Hügelformen wirken ein bißchen langweilig; deren hochpolierte Oberflächen lassen jedoch eine Beschauen begnügt, wird in diesem Werk reich beschenkt. (Bis 9. November)

Kennwort
Mot-clé
Code word
Sigla

Schlégl

Anschrift der Galerie
Désignation de la galerie
Address of the Gallery
Indirizzo della galleria

Dr. István Schlégl
Galerie & Edition
Minervastrasse 119
CH-8032 Zürich

℗ 01 - 32 49 63

Stand ℗ 061 - 22 28 54 *Stand No.* 11.271

Galerieinformation
Renseignements sur la galerie
Information from the Gallery
Informazioni sulla galleria

Kunst des 20. Jahrhunderts

Eigene Editionen:

Meyer-Osburg, P. Nagel, Konok, de Quervain, Vivarelli

Fünfte
Cinquième
Fifth

Internationale Kunstmesse Basel
Kunst des 20. Jahrhunderts, Kunstbücher

19. – 24. Juni 1974

Salon International d'Art Bâle
Art du 20e siècle, livres d'art

International Art Fair Basle
20th Century Art, Art Books

Arp
Bellmer
Brauchli
Prafúll Davé
Delaunay S.
Ernst
Falk H.
Fleischmann
Frey Chr.
Giacometti A.
Hetey C.
Hockney
Hrdlicka
Kandinsky
Klee
Konok
Korab
Léger
Meyer-Osburg
Nagel P.
Picasso
de Quervain
Schlemmer
Schwitters
Segal G.
Tereschkowitsch
Tobey
Vivarelli
Zumbrunnen

Tagesspiegel

Konok

hjk. 1930 in Budapest geboren, sieben Jahre Konservatorium für Musik, fünf Jahre Hochschule für bildende Künste, seit 1959 Wahlpariser und heute Franzose: ein Stück Biographie des Malers Konok, der bei uns zu Unrecht wenig bekannt ist. Er bringt es fertig, die Intellektualität eines Mondrian, die lyrische Linie von Nicholson und viel eigene Persönlichkeit und Zucht (die er von Malewitsch gelernt haben mag) zusamenzubringen, Karge Konstruktionen korrespondieren mit planen Farbflächen, in die oft knallige Signalfarben gesetzt werden. Doch alle konstruktiven Mittel haben nur einen Zweck: Schwere und Leichtigkeit in einer Kompositionen zu verschmelzen. Hier sind Konzentration, Balance, Geschmack und Nervigkeit zu finden.

3. XII. I974 - / Hj. KUPPER /

22/A

A

KÉPZŐMŰVÉSZETI ALAP KÉPCSARNOKA V.

MEGHÍVJA ÖNT A

CSÓK ISTVÁN ALKOTÓKÖZÖSSÉG

64 FESTŐMŰVÉSZ

ÉS AZ

IZSÓ MIKLÓS ALKOTÓKÖZÖSSÉG

15 SZOBRÁSZMŰVÉSZ

TAGJA MŰVEIBŐL

CSÓK ISTVÁN

91. SZÜLETÉSNAPJA

ALKALMÁBÓL RENDEZETT

KIÁLLÍTÁS

1956 ÁPRILIS 3-ÁN DÉLUTÁN 5 ÓRAI

MEGNYITÓJÁRA

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA

BUDAPEST, V. VÁCI-UTCA 11.

A KIÁLLÍTÁST MEGNYITJA:

DÁVID KATALIN

MŰTÖRTÉNÉSZ

Le Carré de Paris

Le Carré de Paris :
Patkai, sculpteur
Hetey, peintre
Konok, peintre
Mark, peintre
Ce remarquable groupe vit à Paris et expose partout, en groupe ou individuellement.
Son curriculum vitae vous sera envoyé sur demande : tél. : (021) 32 32 38

Diese ausserordentliche Gruppe lebt und arbeitet in Paris; sie führt regelmässig Ausstellungen durch, einzeln oder in Gruppe, in- und ausserhalb Frankreich.
Lebenslauf und Einzelheiten (021) 32 32 38.

This remarkable Group lives and works in Paris; he has regularly exhibitions in France and abroad, as a group and individually.
Informations : (021) 32 32 38.

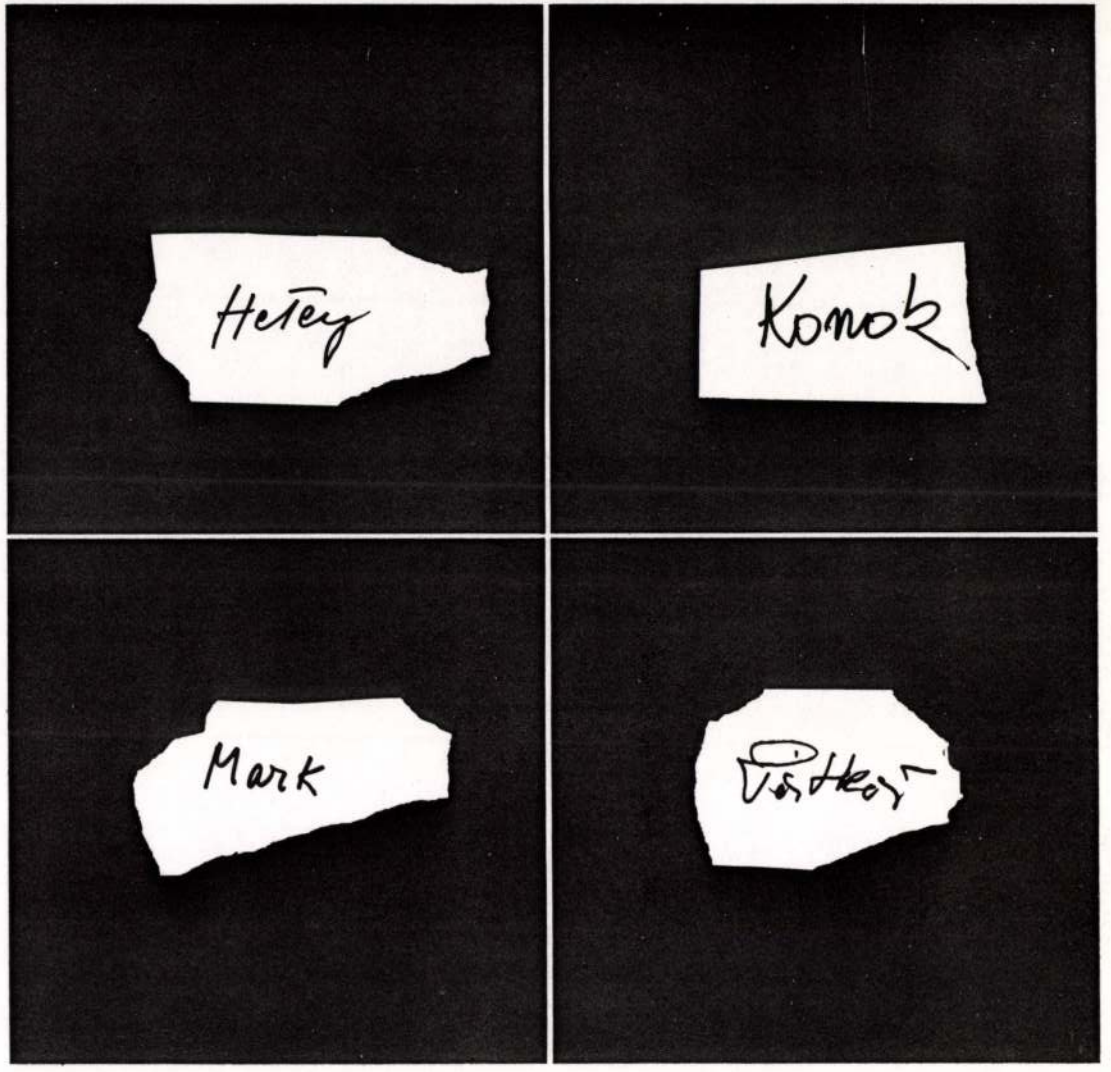

Galerie et Editions Jeanne Wiebenga

Rt. du Village Villa Phénix 1066 EPALINGES/Lausanne Tél: 021 323238

99/4

Konok Tamás, festő

Új Mív. 2003. 11. p. 13.

ORRÁSOK FELHASZNÁLÁSA
MOGATÁS IGÉNYLÉSE
tatványként kezelendő

Támogatást nyújtó:

Oktatási Minisztérium, Kutatás-fejlesztési Helyettes Államtitkárság

címe: 1052 Budapest, Szervita tér 8.

MÁK-nál vezetett számla
megnevezése: KMÜFA
száma: 10032000-01220328-54001008

AHT azonosító: 030317

hó nap	Támogatásigénylő bizonylat sorszáma:

.....számú mellékletében vagy megvalósítási
dat teljesítésének ráfordításai táblázatosan

ráfordítás (Ft)	Egyéb külső forrás (Ft)	Összesen - (Ft)
	-	

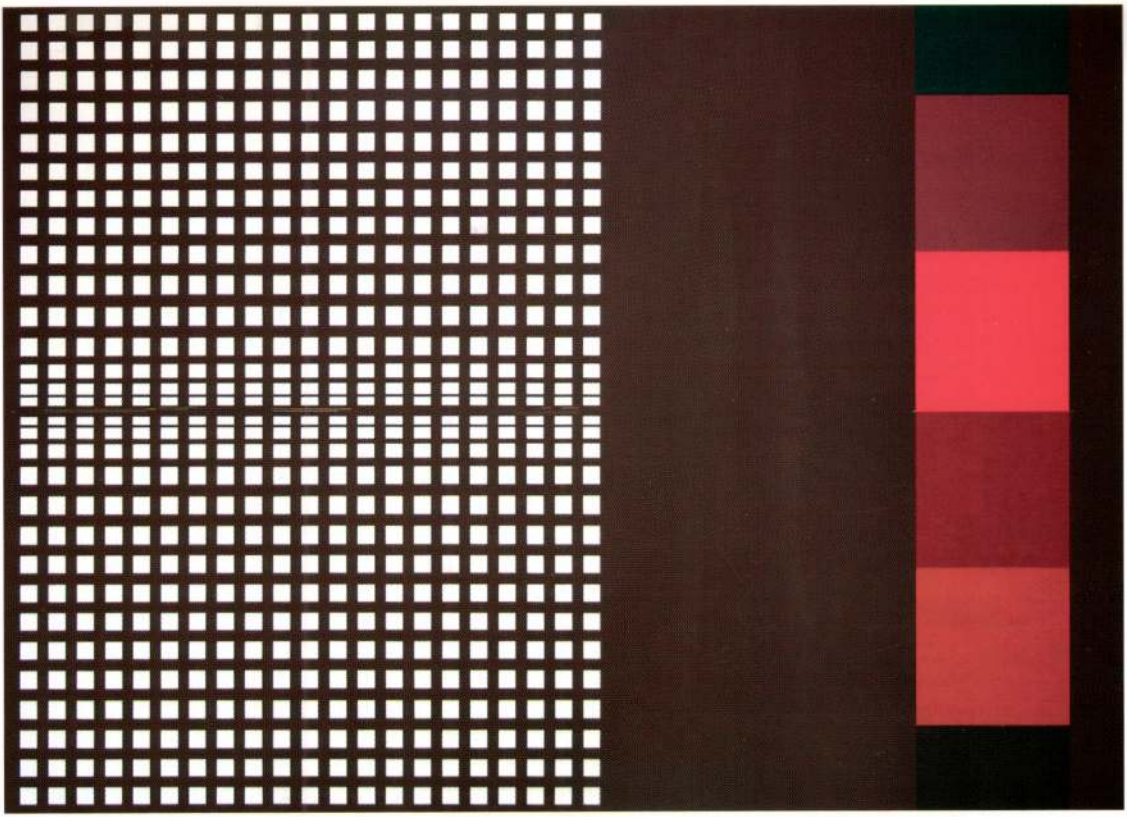

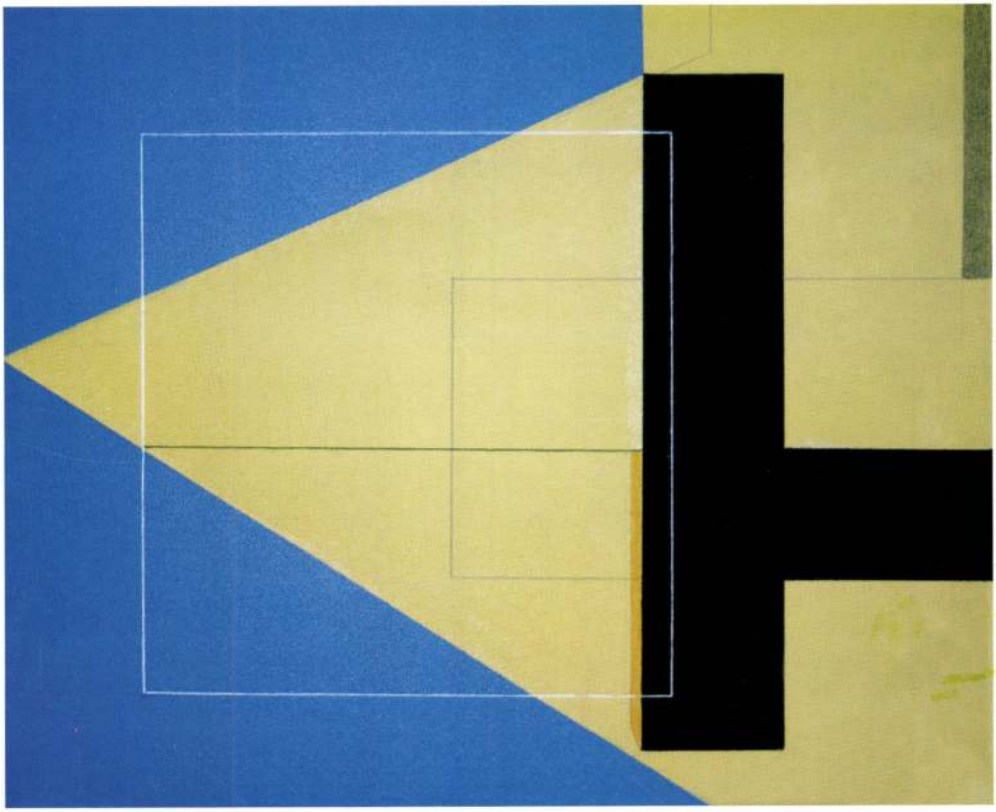

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Konok Tamás (1930–)
Ezer lélek 2004
vászon, akril 200×140 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Konok Tamás (1930–)
Mikonosz 1992
vászon, akril 140×100 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

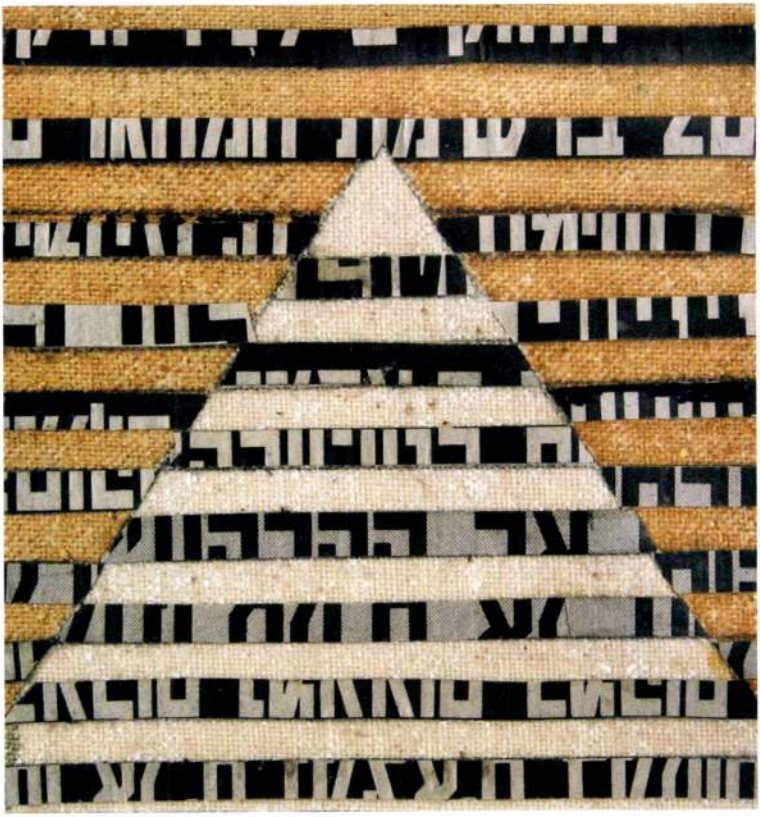

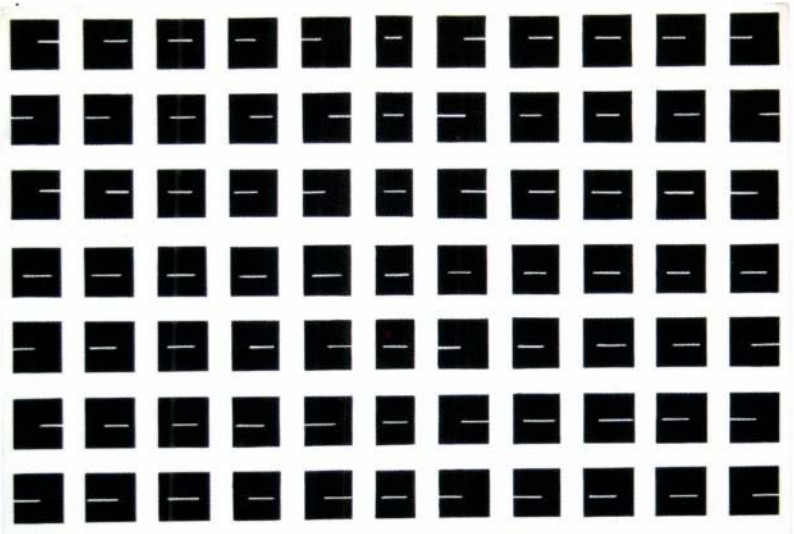

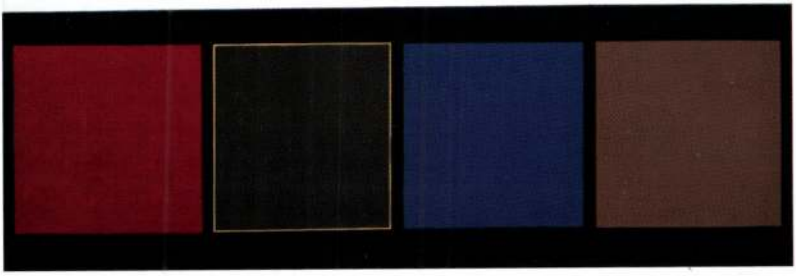

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Konok Tamás (1930–)
Mikroludium 1994
vászon, papír, vegyes technika 20×20 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

Konok Tamás (1930–)
Zenei idő 2000
vászon, akril 160×160 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

KONOK TAMÁS

ÚJ MŰVÉSZET

2000/jan.

P - 9945

35.o.

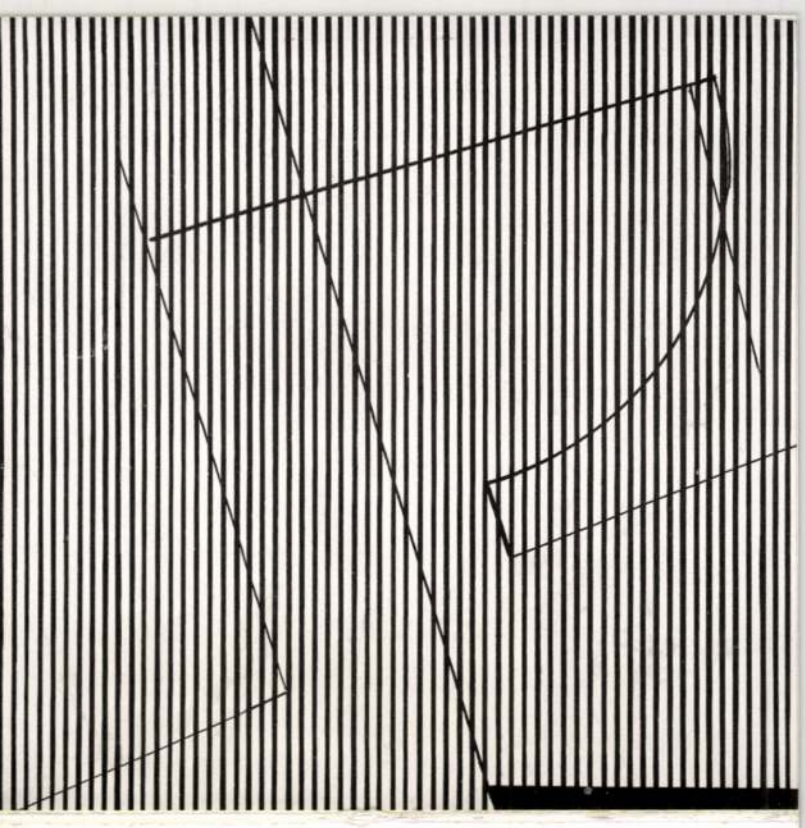

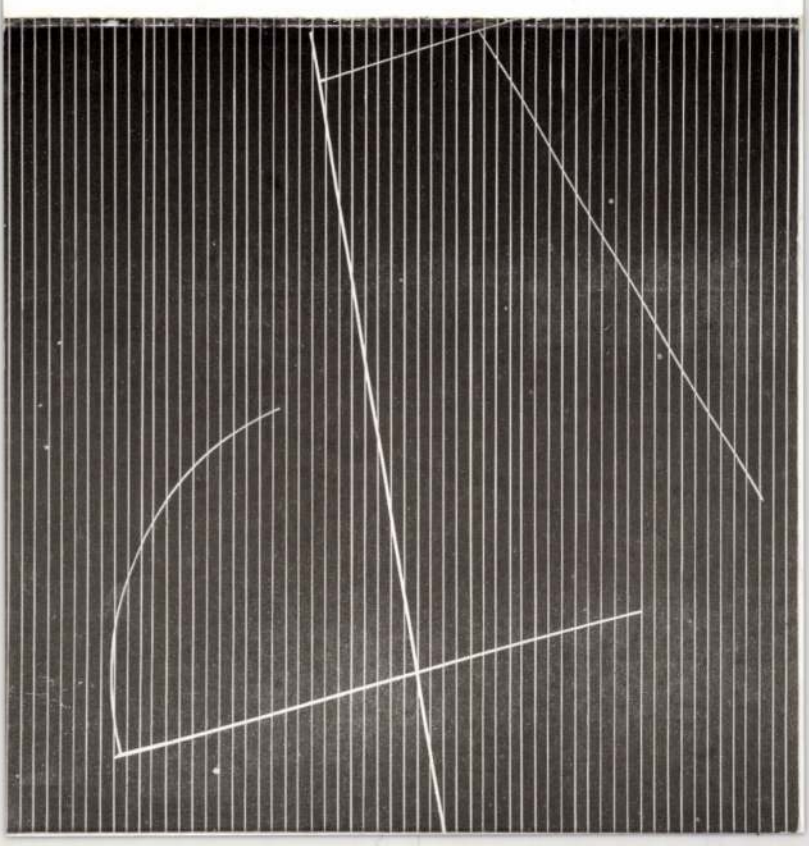

A **V.A.M. - R.S. GALÉRIA** és a
RÁTZ STÚDIÓ GALÉRIA

bemutatja
KONOK TAMÁS
"Sine loco et anno" című kiállítását

2000. január 27. – 2000. február 27.
Megnyitó: január 27- én 18.00 – 20.00 óráig

Megnyitó beszédet mondanak:
Őexellenciája
Paul Poudade
Franciaország magyarországi nagykövete
és
Néray Katalin
a Ludwig Kortárs Művészeti Múzeum igazgatója

A kiállítással tisztelettel köszöntjük Konok Tamást
70-ik születésnapja alkalmából.

La **V.A.M. - R.S. GALERIE** et la
RATZ STUDIO GALERIA

présentent l´ exposition de
TAMÁS KONOK
intitulée: *"Sine loco et anno"*

De 27 janvier 2000 – au 27 févfrier 2000
Vernissage de 27. janvier de 18. - à 20h

L´Exposition sera inaugurée par
Son Excellence Monsieur
Paul Poudade
Ambassadeur de France en Hongrie
et
Madame **Katalin Néray**
Directrice de ént Musée Ludwig Art Contemporaine

Nous exprimons nos respectueux hommage à Monsieur
Tamás Konok à l´ occasion de son 70. anniversaire.

Konok Tamás: Monochrom diptichon, 1998, 32 x 32 cm

V.A.M. - R.S. Galéria • 1056 Budapest, Váci u. 62 – 64. • Tel.: 318-1594, Fax: 322-7079 • Nyitva: hétfő – péntek 10.00 – 18.00 óra között

PAPYRUS **CREDIT** Nyomda Kft.
Bp. 1055 Honvéd u.17
V.A.M.DESIGN
Törley

KONOK TAMÁS

VADNAI GALÉRIA

Vadnai

Nyitva tartás:
kedd–péntek: 12–19 h
szombat: 10–16 h

Opening Hours:
Tuesday–Friday: 12–7 p.m.
Saturday: 10 a.m.–4 p.m.

1051 Budapest, Mérleg u. 12.
Telefon/Fax: 317 8367
Telefon: 486 0304
e-mail: info@vadnaigaleria.hu
www.vadnaigaleria.hu

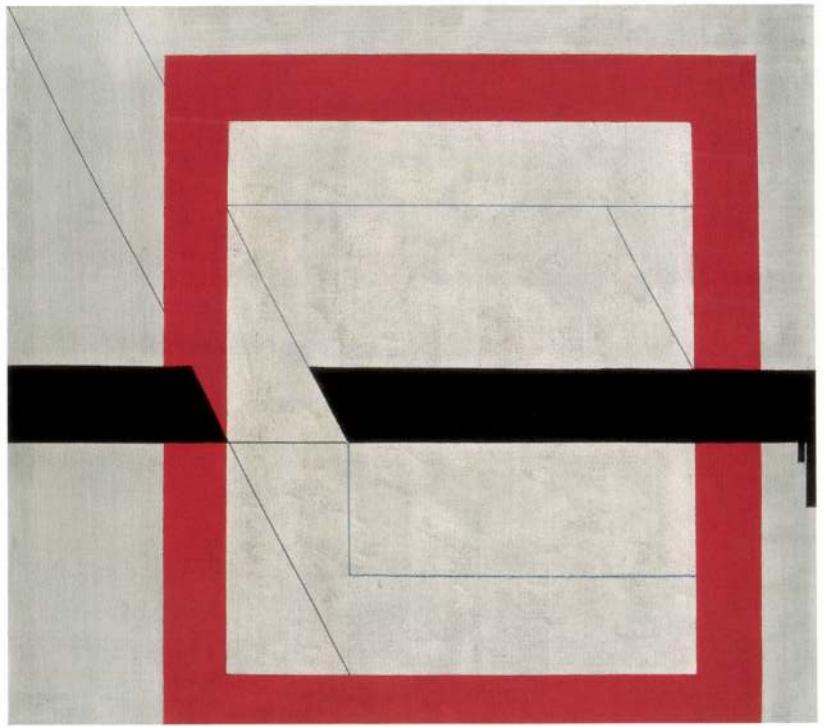

VÖRÖS NÉGYZET
akril, vászon ¬ 55x60 cm ¬

The Vadnai Gallery cordially invites you to the opening ceremony of the exhibition of Kossuth Price winning painter **TAMÁS KONOK** presenting his recent paintings to be held at 7 p.m., Wednesday, 17 September, 2003.

The show will be opened by ISTVÁN HARASZTŸ sculptor.

The exhibition is open until 31 October, 2003.

A Vadnai Galéria tisztelettel meghívja Önt **KONOK TAMÁS** Kossuth-díjas festőművész újabb munkáit bemutató kiállításának 2003. szeptember 17-én, szerdán 19 órakor tartandó megnyitójára.

A kiállítást HARASZTŸ ISTVÁN ÉDESKE szobrászművész nyitja meg.

A tárlat 2003. október 31-ig tekinthető meg.

KONOK TAMÁS

Új művészet

1998. MÁJUS

2.0.

Datum: 20031013

Nummer in einem Jahr).

Fink, *Daniel* → **Finck,** *Daniel*

KONOK TAMÁS

ÚJ MŰVÉSZET
2000/dec.

P -9765

23.o.

KONOK TAMÁS

ÚJ MŰVÉSZET

1998/máj.

P - 9396

2.o.

Erzsébet Tudományegyetem Tanárképző Intézete"

Tanárképző Intézet Pécs" feliratú

. TK.sz.

ben a budapesti Pedagógiai Szeminárium

ajd pécsi Erzsébet Tudományegyetem peda-

halála előtt kinevezték a budapesti

KONOK TAMÁS Népszabadság, 2006.04.10. 24.o.

Konok-vonalak

Most szerdán nyílik a Konok Tamás életművét a korai realista művektől egészen a mai, absztraktabb képekig bemutató retrospektív tárlat az Ernst Múzeumban.

Csider István Zoltán

Ezerkilencszázötvennyolcat írunk, mikor egy fiatal magyar festő Párizsba, az európai művészet fővárosába utazik, hogy meghódítsa az „ígéret földjét". Mozgékonyságának, kapcsolatteremtő képességének köszönheti, hogy csakhamar kapcsolatba kerül korának jelentős progresszív művészegyéniségeivel, teoretikusaival. A franciaországi tapasztalatok gyökeresen átformálják Konok szemléletmódját, világlátását. A hetvenes évektől képei letisztultabban próbálják újradefiniálni a világ szerkezeti elemeit, egymáshoz való viszonyukat. Előszeretettel használ zenei szerkesztőelveket is, így teremtve meg a vonalak és terek törékeny, finom egyensúlyát. A vonal nála amúgy is központi jelentőségű: a természet legelvontabb elemeként segít megalkotni saját mikrovilágának szigorú rendjét. Másrészt egyfajta folytonosságot, kontinuitást képvisel: a múltat desztillálja időtlenné.

A retrospektív tárlat keretében a korai, még realista művektől az absztraktabb, geometriai formákkal kísérletező képekig kísérhetjük figyelemmel a Konok-életmű alakulását. A katalógus a képeken túl a művészről megjelent tanulmányokból, cikkekből, a vele készült interjúkból nyújt válogatást. A kötet szerzői között *Fejtő Ferenc, Lucia Moholy* vagy *Borsos Miklós* nevével is találkozhatunk.

A kiállítás az Ernst Múzeum jeles XX. századi életműveket bemutató sorozatának legújabb állomása. Mivel Konok Tamás művei több francia közgyűjteményben is megtalálhatók, s a művész 1997-ben megkapta a L'Ordre National du Mérite (Nemzeti Érdemrend) lovagi címét is, a tárlat a magyar–francia kulturális kapcsolatok ápolását is szolgálja.

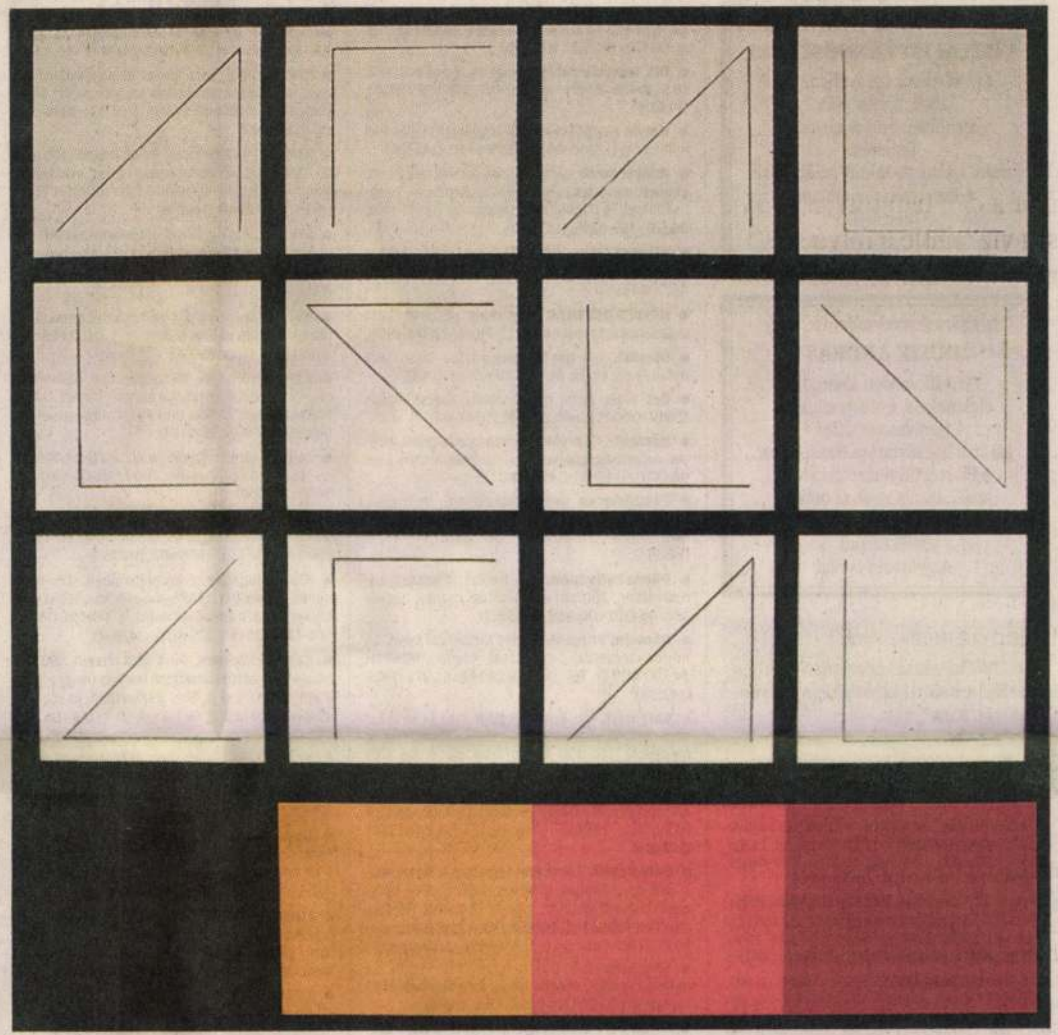

Fehér hajlítás (2003)

HALÁLOZÁS

Mély fájdalommal tudatjuk, hogy
VISZLAI ISTVÁNNÉ (Terike)
életének 87. évében,
2006. április 3-án
csendben, örökre elaludt.
Temetése
2006. április 18-án 11.15 órakor lesz
a Farkasréti temetőben.
Gyászolják:
Juliska, Ildikó, Gábor és a dédunokák.

Szomorú szívvel tudatjuk, hogy
DUSIK ANDRÁS
nyugállományú alezredes
életének 68. évében elhunyt.
Hamvasztás utáni
katonai búcsúztatása Budapesten,
a Fiumei úti temetőben lesz
2006. április 25-én 14 órakor.
A szertartáson egy szál virággal
emlékezzünk.
A gyászoló család

TISZTELT HIRDETŐINK!

Halálhír feladásakor minden esetben kérjük a halotti bizonyítvány bemutatását. Köszönjük.

INGATLAN

- **ADATOKKAL, ÁRAKKAL, KÉPEKKEL, ALAPRAJZOKKAL BUDAPESTI, ÚJ ÉPÍTÉSŰ LAKÁSOK SZÉLES VÁLASZTÉKA! 279-0485, WWW.REALISINGATLAN.HU** (142741)

- **TOVÁBBTANULÓK RÉSZÉRE MOST KEDVEZMÉNYES, BELVÁROS KÖZELI, ÚJ ÉPÍTÉSŰ LAKÁSOK SZÉLES VÁLASZTÉKA! 279-0485, WWW.REALISINGATLAN.HU** (142741)

- **A Bakonyban,** Mór és Kisbér között, csodaszép kis faluban, AKÁN, tulajdonostól eladó egy nagy gonddal, teljesen felújított, 3 szobás, 3 fürdőszobás, kemencés, cserépkályha-fűtésű paraszttház, 1600 nm-es telekkel, parkosított udvarral, a telek végében patakkal (víz, villany, telefon, riasztó, gázcsonk a telekhatáron) 15,5 millió Ft-ért. Irányár: 20 millió Ft. Tel.: 06 (30) 9-444-555.

- **Alsóörsön** 1000 nm-es, panorámás, építési telek eladó. Irányár: 6,5 millió Ft. Tel.: 06 (30) 9-444-555.

- **Balatonfüreden

KONOK TAMÁS fm.

vezető szerkesztő: Apáti Miklós
e-mail: apati.miklos@magyarhirlap.hu

Konok Tamás, a magyar festészet napjának életműdíjasa ezoterikus geometriaként jellemzi új műveit FOTÓ: CSUDAI SÁNDOR

Az ördög a Notre-Dame alatt

Tegnap délután tartották meg a Lágymányosi-öbölben a magyar festészet napja rendezvénysorozatának budapesti központi eseményét. Öt pavilonban nyíltak kiállítások, koncertek, és színházi előadások szórakoztatták a közönséget. A rendezvényt szervező alapítvány kuratóriuma az idei életműdíjat Konok Tamás festőművésznek ítélte oda.

FESTÉSZET

A Lágymányosi-öböl parkjában tegnap délután Verebes György festőművész nagyméretű festményei fogadták a magyar festészet napja rendezvénysorozatának budapesti központi eseményére érkezőket. Verebes festészetére szinte pályafutásának kezdetétől a hatalmas, grandiózus formák a jellemzők, úgy jelenít meg portrékat, illetve emberi testrészleteket, hogy monumentálisra nagyítja azokat. Vásznain hatalmas, kinagyított, gyűrött emberi kezek mesélnek arról, akihez tartoznak, lesütött, becsukott szemű portréin pedig az arcok replikáznak, adják meg válaszukat a kezeknek, a testnek. „Ha elfárad a szemünk és homlokunk síkján a fény, ha beláthatatlan lesz a tér, ha megroppan köröttünk minden, ami egész, emeljük arcunkhoz kezünk, hogy megerősödjön bennünk a fény, hogy megnyíljon a sok elhomályosított kép. Mudrá, az Alvó titánok és Nyx karcsú nyakának íve. Ott gyúlnak ki belső fényeink, ahol kialszik a büszke én, a vakító külső tér. Kezünk leghűségesebb társunk. Ha elfáradunk, a hetedik napon kezünk fölemel és eltakar. (...) Ha elnehezül a kezünk, a lábunk és a fejünk, ha elfárad a szemünk, ne menjünk tovább, hagyjuk aludni a titánokat, a teremtést és a festészet lényegét. (...) Nyx. A nő fedetlen nyakának rózsaszín íve elmondja, mi a teremtés és az alkotás lényege" – írta nemrég Verebes György alkotásairól Léphaft Pál újságíró.

Öt pavilonban nyílt különböző tematikus kiállítás tegnap délután a Lágymányosi-öbölben. Újtest címmel látható a fiatal festők válogatott tárlata, a kettes számú pavilonban tekinthető meg a Pege Aladárra emlékezünk című, meghívásos pályázati kiállítás. Kamarakiállításon mutatkozik be Fajó János és Kovács Péter festőművész, az idén Kossuth-díjjal tüntették ki őket. A Fiatal Művészek Stúdiója Egyesület tárlatán Albert Ádám, Hatházi László, Horváth Dániel, Király András, Siegmund Ákos, Kovács Budha Tamás, Pintér Gábor és Tábori András alkotásait tekinthetik meg a látogatók. Szakrális festészet ma címmel izgalmas, műfajában és alkotói technikáiban vegyes és sokszínű tárlaton a festők mellett textil- és üvegművészek mutatkoznak be.

Az idén is kiosztották a Magyar Festészet Napja Alapítvány – a kortárs magyar festészet kiválóságaiból álló – bizottsága által odaítélt életműdíjat. Konok Tamás festőművész az elismerést hétfőn vette át a Hamilton Aulich Art Galériában. Konok Tamás 1930. január 9-én született Budapesten, 1945 és 1949 között a Magyar Képzőművészeti Főiskolán tanult, ahol többek között Bernáth Aurél volt a mestere. 1958-ban ösztöndíjjal Párizsba került, s ekkor fordult az absztrakt kifejezésmód felé. Konok Tamás egy korábbi írásában így emlékezett pályakezdésére: „Az ördög, amióta a világ világ, meg-megkísérti a művészeket. Lelkükért hírnevet és sok pénzt ígér cserébe. Az ördög ott, a Notre-Dame tövében, ahol lakom, engem is megkísértett a hatvanas évek elején. (...) Igen, de mi lesz elképzeléseimmel, alakuló festészetemmel, vékony testű graphidionjaim monokróm világával? Épülő hitemmel? Nem! Nagyon rosszul érezném magamat e valótlanságban. Jól döntöttem? – kísértett a kérdés a későbbi éhes napokon. Úgy gondolom, igen, mivel örömmel festettem, és boldog voltam munkámban."

„Különös örömmel tölt el ez a díj, mert a szakma, a pályatársak elismerését jelenti. Az indulásomat a természet iránti érdeklődés jellemezte, s csak később, az ötvenes években, a párizsi tartózkodásom vezetett egy elvontabb világba. A hetvenes években letisztulási folyamat következett. Mostani munkámat új, ezoterikus geometriaként jellemzem" – mondta Konok Tamás.

SZABÓ PALÓCZ ATTILA

vezető szerkesztő: Csákó Attila, e-mail: csako.attila@magyarhirlap.hu

LONDON	FRANKFURT	PÁRIZS	NEW YORK (18 ÓRA)
▼FTSE	▼DAX	▼CAC	▼DOW JONES
3849,09 (–230,50)	4622,81 (–238,82)	3181,00 (–200,07)	8470,63 (–107,28)

HÍREK

KÖZPÉNZÜGYI CSOMAG

Veres szerint megegyeztek

A kormány megszerezte a szükséges parlamenti támogatást a közpénzügyi csomaghoz – jelentette be tegnap Veres János pénzügyminiszter. A Fidesz és az SZDSZ azonban nem tud a megegyezésről. Varga Mihály Fidesz-alelnök szerint a tárcavezető olyasmiről beszél, ami nem történt meg. Az ellenzéki politikus ehhez azt is hozzátette, hogy a kérdésről még egyeztetés sem volt. Délután még Gyurcsány Ferenc kormányfő sem tudta megmondani, melyik párlamenti pártra gondolt pénzügyminisztere. *(mti)*

MEZŐGAZDASÁG–GABONA

Visszaállítják az importvámot

Szakértői szinten megállapodtak az Európai Unió tagországai, hogy az unióban visszaállítják valamennyi gabonafélére az importvámot, tekintettel a nemzetközi búza- és gabonaárak utóbbi időben tapasztalt csökkenésére. Az Európai Bizottság tegnapi közlése szerint a vámok bevezetésének időpontját még pontosan nem tisztázták, ez várhatóan egy héten belül következhet be. A vámok a kihirdetést követő harmadik napon lépnek életbe. *(mti)*

KERESKEDELEM

Bővül a CBA

Az év első felében a magyar tulajdonú CBA-kban az élelmiszer kiskereskedelmi fogalom értékben kilenc százalékkal bővült az előző fél évhez viszonyítva. Ez a boltszámnövekedésnek, az új szupermarketnyitásoknak s a meglévő üzletek felújításának köszönhető. A hálózatban 2006–2007-ben 111-111 új üzlet nyílt. Az első fél évében az adózás utáni nyereség ötszázmillió forint volt. *(mh)*

MOL

Megemelt alaptőke

A cégbíróság október 16-án bejegyezte a Mol több mint hárommillió forintos alaptőke-emelését, amely a társaság 2003. szeptember elsejei rendkívüli közgyűlése által elfogadott, átváltoztatható kötvényprogram keretében történt. Ezzel befejeződött a társaság 2003-ban elfogadott ötéves kötvényprogramja – közölte a magyar olajtársaság tegnap a tőzsde honlapján. Ezzel

Példa a törlesztőrészlet változására			
Devizakamat-emelkedés (százalékpont)	Forintgyengülés		
	0%	5%	1
0	0%	5%	1
0,5	3%	8%	1
1	6%	11%	1
1,5	9%	15%	2

Megjegyzés: a hitelt 6%-on folyósították 15 évre

Drágulnak a hi

A tőkepiaci válság hatására egyre több bank dönt úgy, hogy felfüggeszti a svájci frank és dolláralapú hitelek forgalmazását. A svájci frank még az utcai pénzváltóknál is hiánycikk.

WIEDEMANN TAMÁS

Gyurcsány Ferenc miniszterelnök néhány nappal ezelőtt még azt mondta, hogy a tőkepiaci hitelválság kevésbé érezteti hatását hazánkban. A devizában eladósodott ügyfelek azonban a hét folyamán már a saját bőrükön érezhették a nemzetközi válság hatásait. Megemelkedtek a törlesztőrészletek, szigorodtak a feltételek.

Hétfőn még csak a Magyar Külkereskedelmi Bank fagyasztotta be a devizahitelek forgalmazását, majd a Raiffeisen és a Volksbank is korlátozta a svájci frank alapú hiteleinek forgalmazását. A többi hazai pénzintézet egyelőre kivár, de a hitelelbíráláskor sokkal szigorúbban veszi górcső alá Szervezetek Állami Felügyeletének (PSZÁF) szóvivője. Szerinte ezzel az óvatos lépéssel a pénzintézetek nemcsak saját működésüket, hanem ügyfeleiket is védik, mivel a valutaárfolyamok ingadoznak, és a források egyre drágulnak. A bankok is nehezebben jutnak devizához. Lapunk információi szerint a svájci frank hiánycikk lett már a budapesti pénzváltókban is.

„A bankok választhatnak, vagy a hitelelbírálatnál szigorítanak, esetleg drágábban adnak kölcsönt, vagy felfüggesztik a devizaalapú hitelek forgalmazását" – mondta Binder István. A devizahitelek felfüggesztése hosszú távon lassíthatja a GDP növekedését, csökkentheti a fogyasztást, és a forintot is gyengítheti.

Magyarországon az ügyfelek hetven százaléka devizában adósodott el, s ezen belül a svájci frank alapú hitelek aránya kilencven százalék. Olvasóink jelezték: a havi törlesztőrészletük tízhuszonötezer forinttal lett drágább.

A Városi Művészeti Múzeum
tisztelettel, szeretettel meghívja Önt,
Családját és Barátait

HÁMORI TAMÁS

zeneművész, karmester

Kollázsok

című kiállításának megnyitására
és a

MŰVÉSSZEL VALÓ BESZÉLGETÉSRE

1999. június 9- én, 18 órára

a VÁCZY PÉTER- GYŰJTEMÉNYBE
(Győr, Nefelejcs köz 3., Magyar Ispita).

A művészt bemutatja és beszélgetőpartner:

KONOK TAMÁS
Kossuth- díjas festőművész

A kiállítás megtekinthető:

1999. július 12- ig,
hétfő kivételével naponta 10- től 18 óráig.

KONOK TAMÁS

VÁLASZOK A „HAGYOMÁNYHOZ VALÓ KÖTŐDÉSRŐL"

tört részét adja (szerencsére) a kül- és belkapcsolatainknak. A legfrissebb angol, amerikai és francia kutatások szerint egy-egy emberi kapcsolatban 7-15% a tudati-nyelvi úton átadott, átvett információ, a többi szemmozgás, hanglejtés, arcjáték, fejtartás, kézmozgások, testi egyensúlyváltások jelzésein alapuló, tudatalatti közlés.

A művészetek eszköztáraiban — e sorok írójának tanári megfigyelésein alapuló feltevése szerint — 25-35% lehet a megfejthető, átadható, tudományosan feldolgozott ismeret, 35-45% az örökölt, génekben hozott, évezredeken át csiszolódott, képességekben és jelekben kódolt tudásanyag, és 25-35% a szűkebb-tágabb környezet társadalmi-kulturális erőtere. Ez az eszköztár az alkotói készség (nélkülözhetetlen) feltétele, de a mű lényege maga a tudatalatti jelzésrendszeren keresztül áramló enegiaátvitel.

A kozmikus és transzcendens erőkkel való bajlódás nem veszélytelen dolog, néhányan a legnagyobbak közül bele is égtek ebbe a küldetésbe (Van Gogh, Csontváry), míg mások — mint Picasso — 70 éven keresztül fütyörészve hozzák-viszik az izzó postát a semmiből...

Most pedig nézzük meg, hogy a felvetett képlet (ami egy negyedévszázad személyes kutakodásain alapul, különös figyelemmel a műremekek működési mechanizmusára és az állatvilág jelalapú kommunikációjára), a MŰVÉSZET-ENERGIA-KONCENTRÁCIÓ milyen válaszokat tud adni a szerkesztőség kérdéseire?

1. A művészi képesség mindhárom éltető csatornája, a tanult, az örökölt és a belélegzett tudásanyag tartalmaz lokális meghatározottságokat. A népek, nemzetek, kultúrkörök karaktere különbözik egymástól. A nemzeti jelleg a művészetben fontos, de gyakran rejtőzködő elem. Amennyiben túlhangsúlyozottá, propagandisztikussá válik, a véges világi hatalom eszköze lesz, és elveszíti esélyeit a végtelennel való érintkezésre. Azt hiszem, a „nemzeti művészet" fogalmával nagyon árnyaltan és óvatosan kell bánni. A nemzeti identitás vállalása és megélése nagyon személyes ügy. Az emberiség lokális és identitásalapú érzelmi és kulturális strukturálódása — egyén, család, lakóhely, haza, regionális kultúrkör — valószínűleg a lehető legjobb, legbiztonságosabb, leghumánusabb felépítmény, amiben egyensúlyba kerülhet az egyéni jogok és a közösségi felelősségek porcelántörékeny viszonylata. Ám ez a rendszer — ugyanúgy, mint a szeretet — csak a moralitás térhálójában működik, tehát belső indíttatású. A kultúra, a tudomány, a sport csúcsteljesítői időnként kitörnek ebből a felépítményből, és járják az egyéni — gyakran magányos és gyötrelmes — útjukat. A nemzeti identitás tudata fontos és gazdagító lehet a személyiség és a közösség életében, de mint művészeti, tudományos, sportdiszciplína, nem számonkérhető.

2. A második kérdésre egy különös analógiával válaszolok. Tolcsván egy francia házaspár nyitott egy vendéglőt. Konyhai filozófiájuk: magyar receptek francia fakanállal. Az eredmény a mi ízlésünknek teljesen francia karakterű. Tanulság: a művészetben nem a receptek, patentek, motívumok a lényegesek, hanem az arányok, a gesztusok, az apró, nehezen megfejthető jelek. Az esszencia nem leírható és nem magyarázható, a karakter a tudatalatti közös jelkincsben gyökerezik.

Természetesen vannak kivételek. Ilyennek tartom *Samu Géza* és *Bukta Imre* életművét, akik egy polgárosodás (kispolgárosodás) előtti archaikus világból hoztak súlyos, hiteles és varázslatos üzenetet. A kivétel persze nem a jelkincs hiányára, hanem a vállalt-megélt tematikára vonatkozik.

Ami a saját munkásságomat illeti, úgy hiszem, erősen kötődik a magyar népi építészet és a népi tárgyvilág arányrendszeréhez, sőt, talán a jellé sűrűsödött formák iránti vonzalmam régebbi örökség, mint gondolnánk.

3. A globalizációt sokan sokféleképpen értelmezik. Én úgy látom, ez is energiaáramlás, de a művészeten keresztül áramló erő — mint a napfény — ellenszolgáltatás nélkül kerül a felhasználóhoz, ezzel szemben a globális világrend ellenszolgáltatások fejében energiát von el emberek milliárdjaitól...

A regionalitás igényének felerősödése természetes következménye a globális nyomásnak. Úgy hiszem, a lokális, sőt, a provinciális életjelek is fel fognak értékelődni — a humánum egészséges önvédelmi reakciója következtében — a jövőben.

4. A magyar táj, a vidék két igazán szimbolikus madara: a fecske és a gólya. Az életük több mint felét külföldön töltik, mégis hozzánk tartoznak. A művészetnek, ugyanúgy, mint a költöző madaraknak, nincs útlevele. Hogy a kulturális élet akarja-e és tudja-e integrálni azokat a kollégákat, akik szakmai, vagy megélhetési okok miatt más alkotói teret kerestek, az az erős identitású országokban nem is kérdés. Hogy elveszítik-e, és milyen mélységig a magyarságukat, hogy egy más kulturális közegben, más fényviszonyok között ki tud-e teljesedni alkotói világuk, az egyéni sors kérdése. Ám minden igazi művészt tisztelni kell, mert mindannyian — mint Picasso — tűzpostások, és hadd legyünk arra a néhányra különösen büszkék, akik éljenek otthon vagy külföldön, ugyanabból a szellemi és jelkincsörökségből indultak, mint mi.

Konok Tamás:

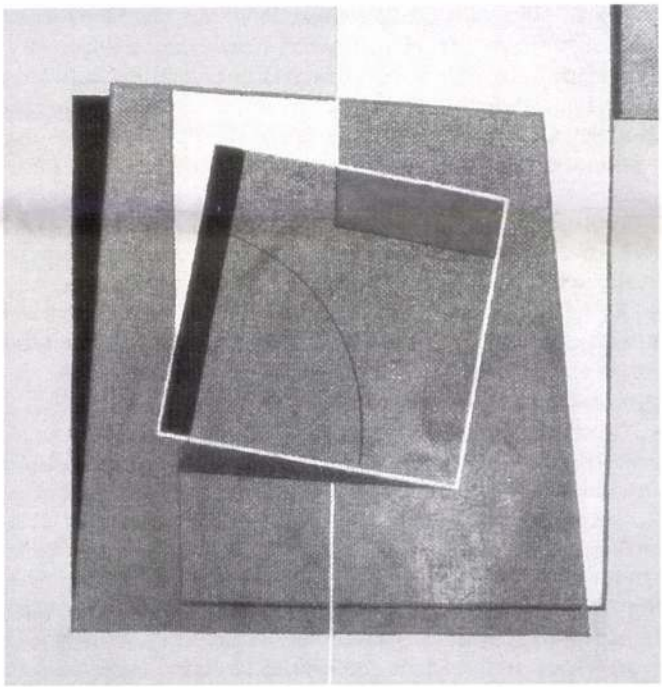

Konok Tamás: Expacement II., 1981, akril, vászon, 65×65 cm

1. A magyar művészetre jellemző vonásokat a következőkben látom:

Az ábrázolásából következő jellegzetes elemekre: tipikus tájak, épületek, karakteres arcok, ruhaviseletek és attitűdök megjelenésére, amelyek a magyar lakta vidékek egy-egy adott helyén, rendszeresen munkálkodó művészek látványvilágára, a hely szellemére és egyedi vonásaira utalnak. Gondolok itt többek között: a Nagybányán, Szolnokon vagy Szentendrén alkotók többségének életművére.

Másodszor: Azon művészek munkáira, akik tudatosan alkalmaznak nemzeti identitásunkra utaló jel- és formaelemeket, tárgyakat vagy népművészeti motívumokat, amelyeket alkotá-

MŰVÉSZET

saik formavilágába integrálnak. Példának említeném: *Vajda Lajos, Korniss Dezső* vagy *Bálint Endre* műveit.

Végül, a motívumjelektől független jellegzetességekre, amelyek inkább közép-európai identitásunkra és gondolkodásunkra jellemzők. A régebbi magyar művészetről megjelent kiadványokról és kiállításokról számos francia művész és műértő barátom tett érdekes, egybehangzó észrevételeket: képzőművészetünket földközelinek, súlyosnak, illetve nem egyszer narratív jellegűnek látják, minthogy beszédstílusunkból is — közel sem pejoratív célzattal — a könnyed, csillogó társalgási attitűdöt hiányolják. Nem véletlen, hogy figyelmüket (a külföldön élőktől és kortárs művészektől függetlenül) elsősorban *Fényes Adolf, Ferenczy Károly, Rippl-Rónai, Kassák* illetve Vajda Lajos művei keltették fel.

A „nemzeti művészet" mint problematika, nem hiszem, hogy francia, amerikai, spanyol vagy holland művészt valaha is foglalkoztatott volna. A kérdést tipikusan közép-európai gondolatnak vélem.

2. Pályám kezdetén hatottak rám a magyar művészet hagyományai, ám a francia és más kultúrák is alakították szemléletvilágomat, ami nem kötődött határokhoz. Hagyománynak az egyetemes műveltséget vélem, amibe természetesen az itthoni művész is beletartozik.

Történelmi múltunkból Ferenczy Károlyt, Rippl-Rónait, Kassákot, *Moholy-Nagy*ot, Vajda Lajost, *Barcsay Jenő*t, *Korniss Dezső*t vagy többek között Bálint Endrét említeném, akiknek életműve stílusirányzatoktól függetlenül számomra példaértékű. A közelmúlt és jelen alkotóira nem kívánok kitérni. Az „aktualitás" fogalma korunkban relatív és változó. Nem hiszem, hogy szerencsés lenne élő művészeket alakuló jelenünk időpillanatában példaértékűnek ítélni. Korunk kérdéseire ma már nem csak egy válasz létezik. A magára maradt művész magának alkot és keres egyéni kiutat a valahol létező nagy egyéniség egy-egy részproblémájának következetes kimüvelésében. Hiszem azonban, hogy a művészetet ma is egyedül a szellem kvalitása és a formálás mívessége és ereje határozza meg.

3. Az egyes szűkebb régióknak csak abban az esetben van aktualitása, ha a hely szelleme és az ott alkotók kvalitása a határokon túli egyetemes értéket képvisel és rangot biztosít országunk hírének.

4. Gondolom, sokan felháborodnának, ha *Liszt Ferenc* magyar identitását megkérdőjelezném. Pedig ő még magyarul sem tudott, és egész életét külföldön töltötte. Franciaország, Ausztria és mi is magunkénak érezzük. Liszt Európánknak talán első művészpolgára volt. *Ferenczy István* „Az első magyar szobrász" nevet viselő művészünk, fő művét, a *Pásztorlányt* Rómában alkotta, *Munkácsy* vagy Rippl-Rónai Párizsban éltek, és képeik nagy részét ott festették. Moholy-Nagy, *Huszár Vilmos, Victor Vasarely, André Kertész, Brassai* vagy *Nicolas Schöffer* legalább annyira részei a magyar művészetnek, mint az alföldi festészet, azzal a különbséggel, hogy nekik sikerült nemzetközi rangot szerezve kitörniük a provincializmusból. Ha ott a határon túl, minden monográfiában és lexikonban ott áll nevük mellett, hogy magyar — annak ellenére, hogy más állampolgárságot szereztek —, hát ne szégyelljük európai-magyar mivoltukat mi sem.

E kérdésfeltevés engem is érint, negyven évet éltem és élek még ma is — igaz az utolsó években már rendszeresebben itthon is. Úgy érzem, nem csak a magam nevében szólok, amikor azokra a magyar származású, még élő művészekre gondolok, akik az elmúlt évtizedekben elhagyni kényszerültek országunkat, ők ugyan kint alkotnak, de nem egy alkalommal, vállalva magyar identitásukat, hazánk hírnevét erősítik. *Egry József* festőnk mondta találóan: „Csak az átlagművészek tapadnak tradíciókhoz! Az igazi művészet teremti a tradíciót."

Molnár Sándor:

Kezdjük mindjárt egy *Paul Rotterdam*-idézettel: „A nemzetköziség a művészetben azt jelenti, hogy elvész a nemzeti és az egyéni jelleg. Olyankor szokott ez bekövetkezni, amikor a művészet külsőséges lesz, elidegenedik egy mesterségesen kiagyalt elv kedvéért..." Járjuk körül ezt a mondatot. Első pillanatra igaz, csak pontosítani kell. A művészet élő, személyes erők és élmények megjelenése, a létezés összes erőinek, a lét Egységének a kimondása egy művészi nyelven, jelen esetben a festészet nyelvén. Tehát minden, ami személytelen — a tudomány és technika — vagy töredék, ember- és művészetellenes, vagyis ellentéte a művészetnek. Élő erő a táj géniusza, amit nemzeti művészetnek neveznek. Meghatározza az ott élő emberek testi felépítését, gesztusait, érzelmi világát, gondolkodásmódját. De az emberek egyéniségét is teljesen átfesti.

A magyar karakter tanulmányozását Hamvas Béla *Öt géniusz*, valamint *A bor filozófiája* című művei tették lehetővé számomra. Igen röviden a következőkről van szó: Magyarországot öt géniusz és ezen erők egysége jellemzi. Az északi, a dél-nyugati, az alföldi, a nyugati és az erdélyi. *ÉSZAKRA* jellemző a metafizikai intuíció, a homályosság és az érzékenység, képviselői *Gulácsy Lajos* és *Mednyánszky László*. NYUGATRA jellemző a kulturáltság, a magasfokú urbanitás, képviselői: *Rippl-Rónai József, Martyn Ferenc*. *DÉL-NYUGATRA* jellemző a derűs életeszmény, az aranykori érzésvilág, képviselői: *Egry József, Veszelszky Béla*. Az *ALFÖLDRE* jellemző a szabadságvágy, csökönyös egoizmus, képviselői: *Tornyai János, Koszta József* és *Kohán György*. *ERDÉLYRE* jellemző a szövevényes gazdagság, a kettős Én, képviselői: *Csontváry K. Tivadar* és *Vajda Lajos* nagy fekete szénrajzai.

A táj géniusza megjelenik a fény minőségében, a színekben és formákban, áthatja az egész természetet és közvetlenül életünk élményeként kell megéljük. Nem a népművészetről van szó, amely már halott (emlékét örökké megőrizzük), és amely már a turizmus kereskedelmi kérdésévé vált. Hanem a jelent a táj géniusza alakította magyar múlt és sors atmoszférájában kell megformálni.

Tadeusz Brzozowski a következőket mondja: „Otthonom itt van, ezen a vidéken, Lengyelországban, festményeimen könnyű észrevenni a lengyel vidéket, a lengyel barokk tradícióját, a középkori lengyel művészetet". Amiről itt szó van, az a táj géniusza, a benne élő ember karaktere és a nép sorsa, amely meghatározta az itt létrejött múlt (barokk, középkor) művészetének élő hatását.

De tudni kell, hogy a nemzeti jelleg csak akkor érvényes, ha egyetemes. Különben lényegtelen és provinciális, a város vagy ország határán túl nem érvényes, és mindegy, hogy van vagy nincs. Ha magyar, akkor legyen közép-európai, ha mindkettő, akkor legyen európai és egyetemes. Erre legjobb példa *Rufinó Tamayo*, mexikói festő, aki mexikói és egyetemes. A Rotterdam által használt „nemzetköziség" fogalma tehát kétféle lehet. Vagy „egyetemes", s akkor élő és személyes szellem, vagy „személytelen", és akkor halott szerveződés.

Magyarországon Észak géniuszát utoljára Gulácsy formálta meg úgy 1932 körül, Nyugat géniuszát utoljára Martyn Ferenc 1986 körül, Dél géniusza utoljára 1977 körül nyert alakot Veszelszky révén, az utolsó hiteles alföldi festő Kohán György volt, aki 1966-ban halt meg, és Erdély Vajda Lajos fekete rajzaiban 1941-ben nyert formát. Azóta senki sem fogalmazta meg a magyar géniusz locit, csupa amerikai, német, ritkán francia, néha spanyol nyersfordítás és „nemzetközi akadémizmus" mindenfelé.

A személytelen szellem nem él közvetlenül. Lénye és az élet

Molnár Sándor: Örvény-kristály Nr.3., 1994–96,
olaj, vászon, 130×200 cm

közé beiktatja a személytelen közvetítőt, a személytelen szerveződést, a személytelenség Istenét — amilyenné válni szeretne —, a gépet. Nem tudja már, milyen az eső, a felhők és a fények játéka, a szél és a hó. Élete lassan elfogy, élet helyett információkkal él. Lin-csi szerint ,,mindenfajta gépezet létrehozása kétséges... a munkát nekünk kell elvégezni, a teát ki kell önteni, a földet meg kell forgatni, a magot el kell vetni... Ez az élet. Az életet pedig élni kell, és nem gépekkel helyettesíteni..." Az élet nem információ. A modern ember életidegen, lélekidegen, szellemidegen és amnéziás, tudatkieséses, összezsugorodott alig lény. A személyes élő művészet nemzeti és egyetemes. Ez a két létréteg nem mond egymásnak ellent, épp ellenkezőleg.

A személytelen kreativitás az, ami mindenhol egyforma, New Yorkban, Londonban, Madridban, Párizsban és Budapesten, ezt nevezik a franciák ,,nemzetközi akadémizmusnak". A XX. század művészetének nagy része ,,nemzetközi akadémizmus". Egyszer egy beszélgetés közben azt mondta nekem egy lengyel festő: ,,láttam Angliában egy közép-európai ország kiállítását, ahol csupa közép-európai ,,nyugati kép" volt. Teljesen semmivé váltak. Az epigonizmus, a nyersfordítás sohasem éri el az eredeti intenzitását, feszességét, morális mélységét, szellemi ragyogását." Majd ezt olvasom Rotterdamnál: ,,Egy festő alkotásai nem lehetnek felszínes reakciók kulturális nyomásra, vagy reakciók más festők műveire, hanem csak az egész festészet lehetőségeinek normális realitással és egyáltalán az élettel szembeni gondos elemzésből születnek."

A nyersfordítás és a személytelen művészeten kívüli kreativitás az, amit Rotterdam nemzetköziségnek nevez és amit annyira elítél joggal, és szembeállít az egyetemes, nemzeti és egyéni lényeggel.

A személytelenség kiszorítja a művészetet a társadalomból, szeretné megsemmisíteni és helyét elfoglalni, ami sikerülhet neki. Kezdődött a szórakoztatóiparral, ami a festészetben a giccs, majd jött a konzervativizmus, majd a politika uralma (szocreál-fasiszta realizmus) és most végül a személytelenség művészeten kívüli kreativitása (a koncepttől az intermédiáig). ,,A festészet ügye rosszul áll, (hogy ne mondjam reménytelenül), de megvan az az elégtételem, hogy teremteni tudok. Számomra az egyetlen fontos dolog a festészet valóságteremtő szerepe." (T. Brzozowski) A fetészet a személyiség valóságteremtő képessége. Ha társadalmon kívülivé válik is a művész, ezt a képességet senki nem veheti el tőle.

A személytelenné váló ember amnéziás, nem emlékszik a több ezer éves kultúrára,az örök változatlan hierarchikus értékekre, mindent elfelejt, szellemi táplálék híján zsugorodik és folyton a szabadságról beszél, a fölbomlás és széthullás és megsemmisülés szabadságáról. Ül a számítógép előtt, programokat gyárt, nyomogatja a gombokat, legfeljebb sávot vált, jeleket iktat be maga és a valóság közé és betemetik az információhegyek. Az élet nem információ. A gép nem képes az örök emberi kérdésekre választ adni, mert mindössze mechanika, nem élő, nincs lelke, sem szelleme. Az ember a természet, lélek, szellem erőivel szembesülve katarzist él át, ennek következtében megtisztul és egésszé válik. Semmiféle gép nem él át katarzist. És akit ez a gépi közvetítő elvág a természettől, lélektől és szellemtől, az sem él át katarzist, nem tisztul meg, nem válik egésszé, hanem szétesik és megsemmisül.

A magyar szellemiség a közép-európai szellemiségbe ágyazódik. Közép-Európának nevezem Ausztria, Csehország, Szlovákia, Lengyelország és Magyarország területét.

Ausztria szellemi gyökere: a lét kettétörésének tragédiája (férfi—nő) és a vágy a megoldás az androgün (egység, nemek felettiség) után. Igyekezete groteszk görcsökbe rántja.

Ez jelenik meg a szórakoztató iparban (giccs) mint operett.

Csehország — Szlovákia szellemi gyökere: a zárt beton kínzókamrában meggyötört, megkínzott, megnyúzott lény, akit rémálmok gyötörnek.

Ellentétes póluson a svejki kedélyesség áll.

Lengyelország szellemi gyökere: egy katasztrofális megrázkódtatás, a megsemmisülés fenyegetettsége, a lét (maszk) örökké megreped és mögüle a szenvedés démonainak vérző arca bukkan elő. Ugyanakkor a lengyel szellemnek van egy groteszk, önironikus, gúnyos pátosza.

Magyarország az öncsonkító, öngyűlölő beletörődés a lepusztulásba, a behódolás és a korrupció, a bemocskolódás és az elkoszosodás helye, ahol mindenki mindent elviccel.

Tehát minden közép-európai szellemiségű mű problémája a kettétört lét (férfi—nő), az androgün utáni vágy, a fizikai és lelki szenvedésből, a terror préséből kicsapó lázálom, rettegés, szorongás, elbújás, akár rovarrá válás árán (Kafka), a lelki szenvedés heroizmusa, önirónia, öngúny; a katasztrófa és tragédia, amikor a létrétegek felszakadnak és alóla kiütközik a démon vérző arca; a maszk felreped és sorsában katarzist él át; a létrétegek fölszakadnak; az önpusztítás és bemocskolódás, mindez együtt Közép-Európa.

Most hát nézzük meg, kik jelentik Közép-Európa hagyományát a századfordulótól, milyen talajba kell ereszteni gyökereinket, és milyen erők táplálnak minket. Tehát a névsor:

Klimt, Schiele, Rainer, Hundertwasser, Rotterdam, Da-

misch, Kubin, Mikuláš Medek, Brzozowski, Kobzdej, Lebenstein korai dolgai, *Csontváry, Gulácsy, Mednyánszky, Ripp-Rónai, Martyn, Lossonczy, Egry, Veszelszky, Koszta, Vajda Lajos, Musil, Broch, Thomas Bernhard, Gombrowicz, Stachura, Mrožek, Czeslaw Milos, Kundera, Hrabal, Krúdy, Schönberg, Berg, Webern, Penderecký, Lutoslawski, Bartók, Ryszka, Nepras, Vesely, Martyn* szobrai, *Hoffman, Wittgenstein, Hamvas, Olbrich, Loos, Wagner, Koós* ... stb.

Ez a névsor jelöli a XX. századi közép-európai személyes művészet hagyományát, amit komolyan kell venni és folytatni kell, szemben a „nyugati nyersfordítással", a „nemzetközi akadémizmussal", a művészeten kívüli kreativitással.

A közép-európai ember megrekedt a fél, az átmeneti lények, a hibridek, a kentaurok félvilágában, a közbülső, gyanús és zavaros lények, a mindenféle anatómiai szörnyek világában.

A közép-európai ember „kultúrája" szellemi törmelék, amelyet idegen „kultúrákból" lopott össze, mivel ő maga is megformálatlan, nem tudja befogadni sem a szellemet, sem a világot, és nem tudja megformálni a létet; még csak nem is találkozik a valóságos szellemi problémákkal; viszont töredék, éretlen volta miatt táptalaja minden démoni szenvedélynek; hatalmi tébolynak, bosszúvágynak, irígységnek, hiúságnak, kapzsiságnak, pénzéhségnek, sóvárgásnak, minden torznak, és zsugorodik, egyre csak zsugorodik. Tulajdonképpen nincs, mert nem alakult ki, mert zöld és éretlen. Ez az alig-ember alig-világa. Közép-Európában a tehetséges emberek 99%-a ilyen és a tehetségtelenek mind. Itt azért olyan sok a töredékélet és -mű, a meg nem formált, be nem fejezett, el nem készült torzó.

A közép-európai légkör teljesen irreális, nélkülözi a valóságot, az élő szellemi erőket. Erőterét korlátolt rögeszmék és a fizikai, lelki, szellemet terror határozza meg. Mindenki mindenkit terrorizál. Térben és időben nem létező ponton van, ezért maga is nemlétező. Ezért sohasem formálja meg sem az örök és változatlan szellemit, sem a jelent. Problémája mindössze az, hogy a fegyház és a kupleráj keverékét (ami itt az élet) konzervatív módon vagy modern minta szerint rendezze-e be. Megakadályozza, hogy az ember itt megvalósulhasson. Életét állandóan mellékutakra tereli. A munkát nem ismeri, csak a robotot, ami nem növeli, hanem depresszióssá teszi és szétzilálja. Mindent csak életcélokra leszorítani, egymás ellen heccelni, hogy ne legyen béke, nyugalom, barátság, bizonyosság. Fogyunk, egyre fogyunk. Itt vannak a nemzethalál csírái.

Az itt megvalósult emberben marad valami egzaltáció, fölösleg, salak az ember feletti erőfeszítéstől, hiszen le kell győznie, meg kell haladnia a félemberek félvilágát, önmagán belül és kívül. A kialakulás, megformálódás emberfeletti erőfeszítése valamiféle lázbeteg állapotot eredményez, túlerőltetett, túlméretezett erőkifejtést, túlfeszített akaratot, görcsös önfeláldozást; nem természetesen alakul ki, ahogy a fa nő, hanem túlfeszített akarat következményeként. De mégis; — a kialakult, érett ember hibái és erényei a lét pozitívumába olvadnak, túl jón és rosszon.

A nyugatra került művészek az anyaország művészetéhez tartoznak, amennyiben a táj géniuszát magukban megőrzik. Persze mentesülve a közép-európai őrület alól, kiszabadulva a „levegőtlen prés"-ből, lényük nyugodtabb, harmónikusabb, gyengédebb, folyamatosabb lesz. Ilyen a cseh *Josef Sima*, a lengyel *Piotr Potworowski*, a magyar *Szenes Árpád, Kallós Pál*. De tudjuk, milyen kevés a valódi művész és művészet, a legtöbb hasonló tevékenység megsemmisül az időben, mert már most sem létező.

HELYREIGAZÍTÁS: Az Új Művészet 1999/9. számában *Varga Patrícia Minera* képének a címe helyesen: *A fekete bojtár számkivetettsége*. (A hibás cím szerepelt a kiállításon és a kiállítás katalógusában is, mi is innen vettük át.)

Nagyházi Galéria és Aukciósház

Kvalitásos festmények és műtárgyak értékesítése és aukcionálása.

Az árverésekre a felvétel folyamatos.

NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10 - 18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10 - 13 ÓRÁIG
CÍMÜNK: 1055 BP., BALATON U. 8. TEL.: 331-9908, 312-5631 FAX: 331-7133

január 20 - február 27.

CSÍK ISTVÁN

FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSA

MŰVÉSZETEK HÁZA
SZEKSZÁRD

MEGNYITÓ:
január 20-án csütörtökön, 17 órakor

H - 7100 SZEKSZÁRD
MÁRTÍROK TERE 28.
TELEFON/FAX: (74) 312-282

Ágotha Margit
életmű-kiállítása
2000. január 27 - március 19.

MISKOLCI GALÉRIA

Miskolci Galéria
(Miskolc, Rákóczi u. 2.)
Nyitva tartás: hétfő kivételével 9 -17 óráig
3501 Miskolc, Pf.: 25. Tel.: (46) 500-680
e-mail: galeria@mail.olh.hu

Galéria '13
SOROKSÁR

JANUÁR 20 - MÁRCIUS 26.

Gulyás László

FESTŐMŰVÉSZ TÁRLATA

1238 Bp., Hősök tere 13. Telefon: 287-3057
Nyitva: hétfő kivételével naponta 14 - 18 óra között

KONOK TAMÁS

Bogácsi Erzsébet: Mi szem-szájnak ingere

NépszaBadság2000 jún. 28

POLSKI ZWIĄZEK MOTOROWY
BIURO TURYSTYKI ZAGRANICZNEJ
Warszawa, ul. Sandomierska 19
Telefon: 45-23-08

PZM n. 10.000 zam. 68

KONOK Tamás

P. Szűcs Julianna A

Reverebb tőbb. = NSzb

1995. október 28. 25. ill

MH 220 215
219 214
217 213
216 241
240 227
230 228

USch. 246 250
247
248
249
253
252
251

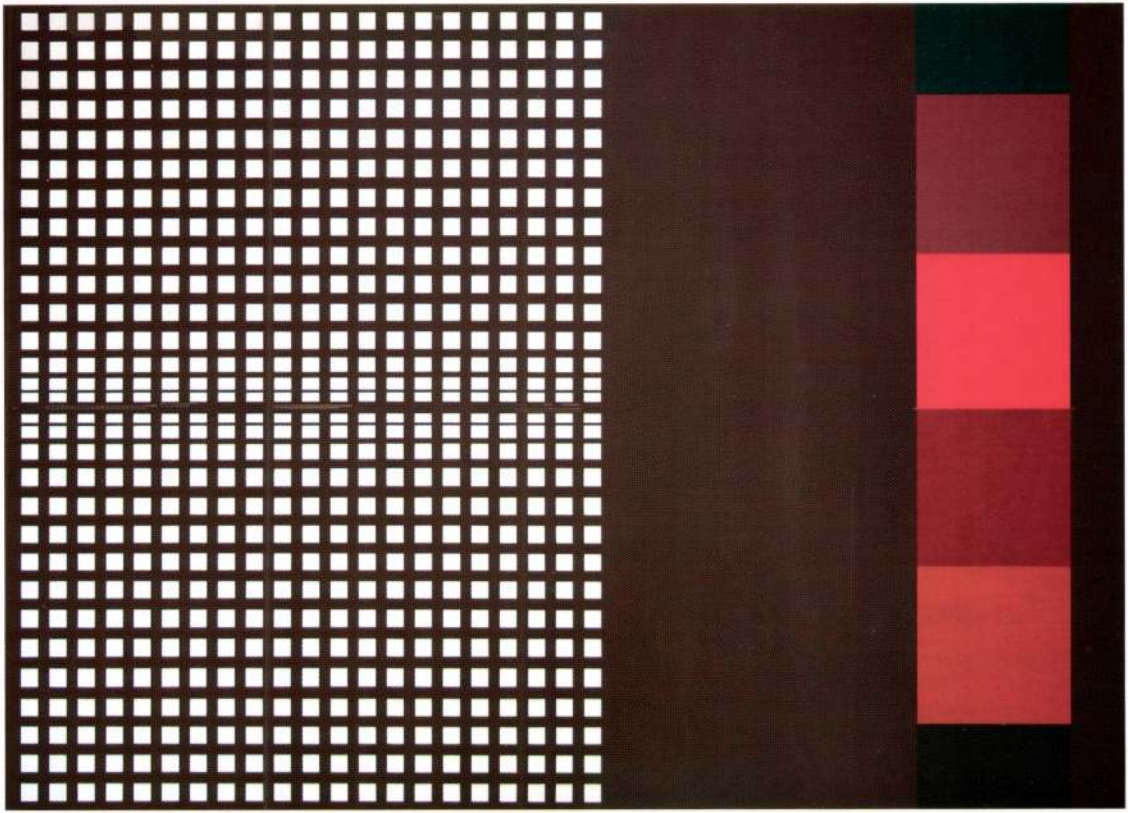

Konok Tamás (1930–)
Ezer lélek 2004
vászon, akril 200×140 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

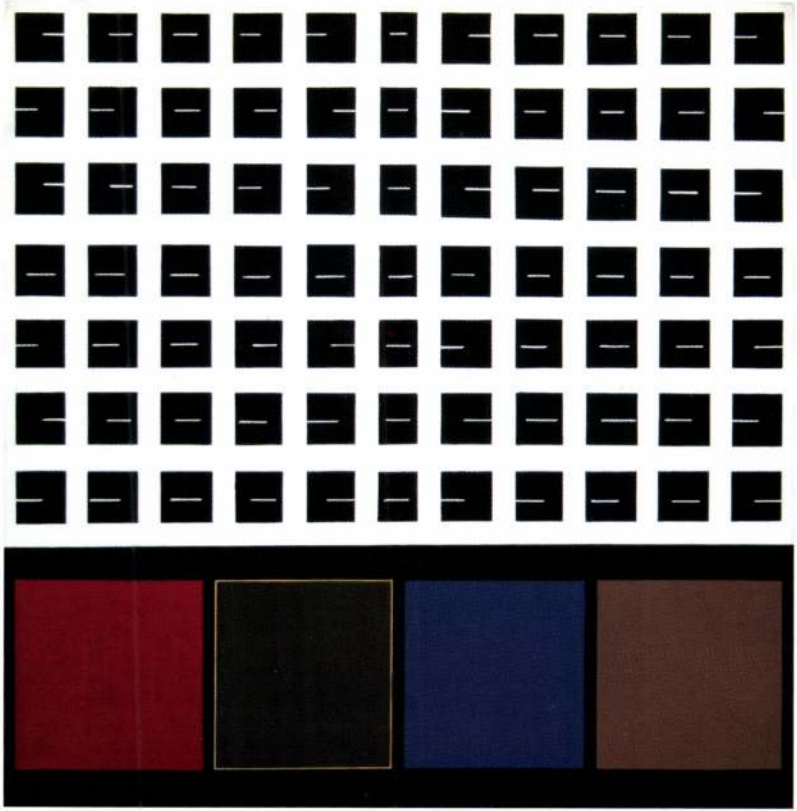

Konok Tamás (1930–)
Zenei idő 2000
vászon, akril 160×160 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

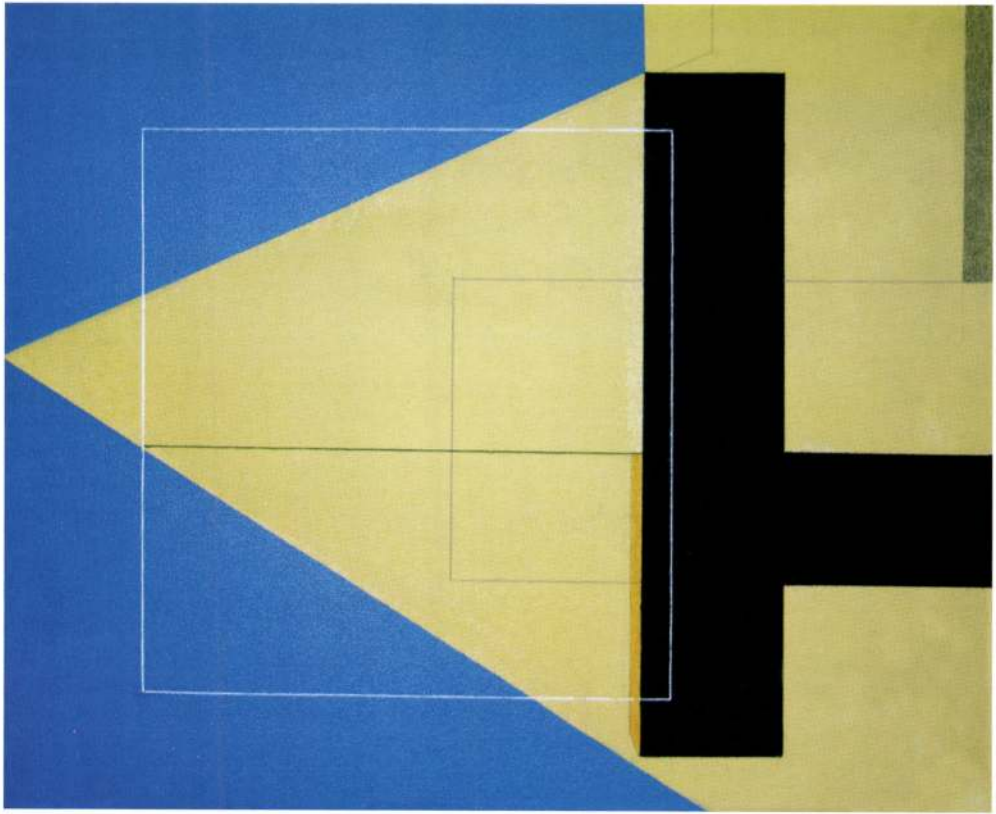

Konok Tamás (1930–)
Mikonosz 1992
vászon, akril 140×100 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

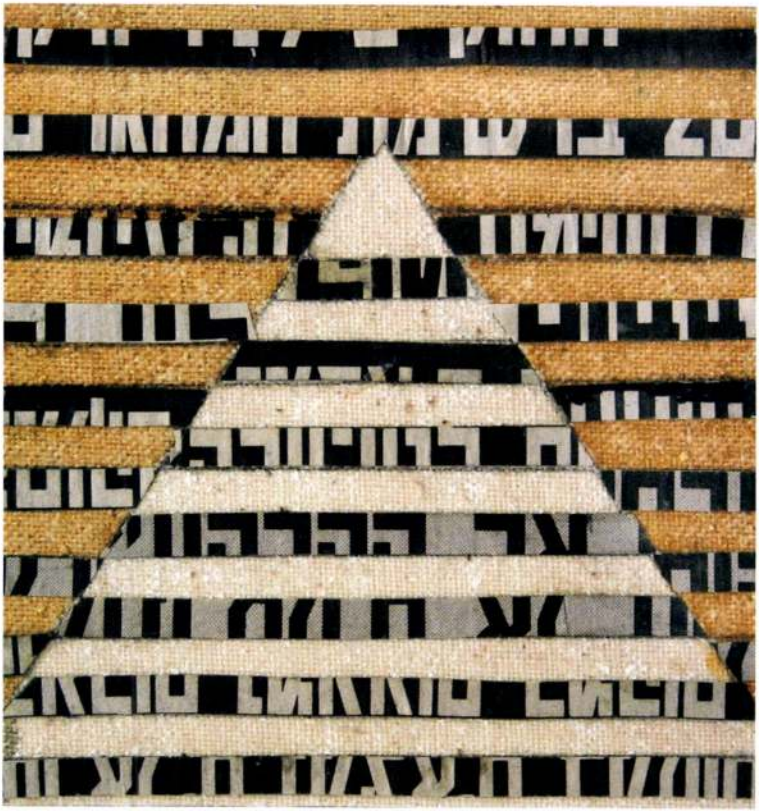

Konok Tamás (1930–)
Mikroludium 1994
vászon, papír, vegyes technika 20×20 cm
Fotó: Szerencsés Gábor

MOZGÓ VILÁG 1051 BP. NÁDOR U. 26.

KONOK TAMÁS

Új művészet

1996/ március

66.o.

ak ref. lelkész Zengővárkony U.p.

Baranya vm.

Kiss Géza 1937. IX. 15-én kelt levelé-

k.lt. A/1.c. Elnöki ir. 1952/1937.

l elintézve.

olatban küldték el az Akadémiának.

levele 1937. IX. 19-én kelt, Kiss Géza

lálható. Rajta Ravasz írásával: Elintézve.

NOTES BIOGRAPHIQUES

Né le 9 janvier 1930 à Budapest

1945-52 Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique

1948-53 Ecole des Beaux-Arts à Budapest

1953 1er Prix des Beaux-Arts

1955 Prix des Jeunes Artistes

1957 Prix Derkovits

1959 S'installe à Paris
Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord

1963 Fellowship Hartford Foundation en Californie
Séjour d'une année aux Etats-Unis

1970 Naturalisé français

1971-75 Réalisation de nombreuses œuvres intégrées à l'architecture
Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Œuvres dans les collections suivantes:

Stedelijk Museum Rotterdam
Deux acquisitions de l'Etat français
Collection Ville de Hambourg
McCory Collection, New York
Préfecture de Cergy-Nouvelle-Ville (France)
Secrétariat d'Etat à la Culture, Paris
Kunstmuseum Winterthur
Musée des Beaux-Arts, La Chaux-de-Fonds

Imprimerie Typoffset, La Chaux-de-Fonds

THOMAS KONOK

MUSÉE DES BEAUX-ARTS
LA CHAUX-DE-FONDS
DU 24 FÉVRIER
AU 8 AVRIL 1979

Notre musée a toujours refusé l'engagement dans le sens d'une priorité accordée au contenu de l'œuvre ou à son actualité sociologique, mais s'est formellement engagé à donner prééminence à la qualité plastique quel que soit son support. Cette position est forcément marquée d'éclectisme; elle a porté attention, on le sait, aussi bien au surréalisme qu'aux diverses formes de l'abstraction géométrique, lyrique ou tachiste.

La quête de la qualité et de l'authenticité nous a donc conduit à présenter les œuvres récentes du peitnre Thomas KONOK. Un hommage, contraire à la procédure ordinaire de notre musée, a déjà été rendu à l'artiste par l'acquisition d'une œuvre remarquable avant que décision ne fût prise d'organiser en nos salles une exposition.

Konok qui a fait ses études « classiques » aux Beaux-Arts de Budapest, parallèlement à de solides études musicales, a eu révélation de l'art moderne lors d'un séjour à Paris. En découvrant toutes formes d'esthétiques à l'époque proscrite dans son pays, il est entré dans ce qu'il est convenu d'appeler l'abstraction géométrique, que nous nommons plus volontiers « peinture musicale », celle qui s'adresse à notre sensibilité par le truchement de l'intelligence et de la capacité optique.

Dans un domaine ouvert à l'infini des inventions, l'artiste a frayé sa voie de façon très originale, de sorte qu'une peinture de Konok lui est exclusivement attribuable. Sur un fond, tremplin à ce qui va suivre, Thomas Konok construit son tableau en dehors de toute théorie préétablie se laissant guider par une sévère logique de sa sensibilité. Ces deux termes antinomiques, à un certain niveau mental, s'accordent et contrôlent toute invention. L'imprévu très précieux qui va se développer en fonction du format est apporté par un jeu de graphismes en courbes et droites filiformes combiné avec des surfaces pleines exprimées en couleurs retenues, avec, tout à coup, l'allumage d'un ton majeur judicieusement situé.

Il est remarquable que Konok, dans le grand nombre d'œuvres que nous avons choisies en son atelier, se tienne à une qualité sans chute. A tel point que nous aurions pu noter beaucoup d'autres travaux, si ce n'était la limite de nos murs. Qualité et fécondité liées chez un artiste, ne donnent-elles pas la mesure d'un format peu commun?

Paul Seylaz

Catalogue

1 Espacement, 1975/68
130×195 cm (monogr. N° 32)

2 Espacement brun-noir, 1979/8
155×165 cm

3 Espace divisé, 1979/9
165×155 cm

4 Graphidion blanc, 1979/11
165×155 cm

5 Graphidion noir, 1979/10
165×150 cm

6 Graphidion sur forme noire, 1976/54
130×160 cm

7 Peinture sur fond gris, 1977/11
130×160 cm (monogr. N° 5)

8 Croisement, 1977/23
130×160 cm (monogr. N° 26)

9 Graphidion sur noir II, 1977/29
160×130 cm

10 Graphidion sur noir III, 1977/31
160×130 cm

11 Contexte linéaire, 1975/34
114×146 cm

12 Cristallin I, 1977/22
114×146 cm

13 Graphidion bleu-gris, 1979/7
114×146 cm

14 Ouverture, 1977/16
98×146 cm (monogr. N° 33)

15 Diagonales, 1976/8
97×130 cm (monogr. N° 22)

16 Gris avec forme noire, 1977/39
97×130 cm (monogr. N° 12)

17 Espacement gris, 1977/7
89×116 cm (monogr. N° 2)

18 Noir avec rouge, 1977/40
89×116 cm

19 Contexte linéaire, 1978/34
89×116 cm

20 Deux formes, 1976/50
73×92 cm

21 Superposition avec diagonale, 1977/59 cm
73×92 cm

22 Graphidion gris-noir, 1978/5
73×92 cm

23 Graphidion sur fond bleu foncé, 1978/30
73×92 cm

24 Ligne puissante, 1979/3
73×92 cm

25 Espacement, 1979/6
73×92 cm

26 Diagonale sur fond gris, 1976/16
50×65 cm

27 Ovale sur gris, 1977/21
50×60 cm (monogr. N° 37)

28 Graphidion sur brun, 1978/9
50×60 cm

29 Espacement gris, 1978/56
50×60 cm

30 Espacement I, 1978/59
50×60 cm

31 Contrastes, 1977/30
48×55 cm

32 Synthèse IX, 1976/95
32×37 cm

33 Forme noire, 1978/15
32×37 cm

34 Espacement III, 1978/48
32×37 cm

35 Rosâtre avec diagonale, 1978/52
32×37 cm

36 Diagonale avec carré rouge, 1978/53
32×37 cm

37 Synthèse II, 1978/60
32×37 cm

38 Espacement blanc I, 1978/61
32×37 cm

39 Espacement blanc II, 1978/62
32×37 cm

40 Synthèse I, 1979/1
32×37 cm

41 Synthèse III, 1979/4
32×37 cm

42 Synthèse V, 1979/5
32×37 cm

43 Synthèse V, 1977/41
30×30 cm

44 Collage, 1977/48
27×31 cm

Les toiles sont signées, datées et numérotées au verso, peintes en acrylique sur toile.

SÉRIGRAPHIES : A) Graphidion sur noir 1971, 60×40, tirage 100. B) Graphidion sur mat et brillant 1977, 50×65, tirage 20. C) Hommage à Bartok 1978, 33×50,5, tirage 25. D) Monotypie 1978, 50×65.

ÚTMUTATÓ MUNKÁIMHOZ

"Un désir de fuit dans l'espace,
mais un enracinnement dans le
fond de la terre."

(Egy ismeretlen látogató bejegyzése egyik párizsi kiállításom vendégkönyvébe.)

BEVEZETÉS

A szellemi alkotómunka hármas felépítésű: Invenció, Konstrukció, és Perfekció ötvözete.

A művészetre, munkásságomra alkalmazva az Invención a formai, képi lényegre való rátalálást értem, amely a képzelőerőn, ösztönös megérzésen, érzékenységen, azaz Intuición alapszik.

Ennek a gondolati elképzelésnek megjelenési formája az ember rendező képessége az átgondolt, tudatos formábaöntés a Konstrukció, amely az illanó elképzelést, megérzést rögzíti, annak alakot, formát ad.

A konstrukció a logikus rendezés elvének formája.

Művészi alkotómunkámban a Perfekcióra törekszem. - Korunk tudománya, tehnikája az egyre tökéletesedő funkció felé halad. - Gondoljunk a mikrokompjúterek, műszaki berendezések, épületkonstrukciók, optikai berendezések hideg szépségére, perfekciójára. - Az előadóművészetek is a leírt kompozíciót, hangot a legtökéletesebb akusztikai rendszereken át igyekszenek megszólaltatni. - A tökéletesedő funkció, tökéletesedő környezetet, formát követel.

Úgy régebbi, mint ujabb munkáim legtöbbjén a vonallal való ábrázolás dominál.

A vonallal kifejezett rajz az emberi szellem legkonkrétabb és egyben talán a legelvontabb kifejezési formája. Konkrét, mivel a művészetek, a tudományok, de még az elvont fogalmak is ábrázolhatók rajzzal, vonallal.

Egy három dimenzióban megjelenő tárgy, (épület, szobor vagy organikus forma) egyedül a vonal lehetőségeivel is szemléletessé tehető térillúziót keltő erővel. De akár kémiai fúzios folyamatok vagy bonyolult matematikai fogalmak is ábrázolhatók vonalrajzokkal.

A barlangfalakra vésett karcok, az ősember első közlései az őt környező világról szintén vonalas ábrázolások.

A görög monda alapján Kazinczy Ferenc költői módon fogalmazza meg a rajz születésének mitológiáját egyik ősöm, Ferenczy István, az első magyar szobrászművész "Pásztorlányka. Szép Mesterségek Kezdzte" című művéről irt tanulmányában:

> "... imhol Ferenczynk Graphidiona (igy neveztük-el mi a' rajzoló leányt a' rajzolást, festést jelentő görög szótól, mert a'Pásztorlány a' dolgot közelebbről nem bélyegzi.) A' mesterség Mitológiája szerint egy leány szerelmes andalgásában a' Tenger szélén, még a' Rajzolás feltalálása előtt, vesszejével egy figurát vona a' fövenybe és ime a' csoda a' rajzolat a' fövenyben a' szeretett ifjú profilképét adá! A' lány látja ezt 's kebelében az a' gondolat támad, hogy igy talán lehetne képet adni minden tárgynak 's ez a' feleszmélés lesz a' Mesterség feltalálásának pillanata."

A rajz az őskor óta az emberi gondolkozás szimbolikus jelrendszerévé vált.

MUNKAMÓDSZEREM

Munkàssàgom problematikàja a kétdimenziós képsikon egy ùj téralakitàs megvalósitàsa, és ez a több rétegü képszerkeztésen, egy ùj térrendszeren alapozodott meg.

Ez a rendszer az anyag, a forma, a vonal hàrmassàgànak egymàsra helyezéséből, egymàsfelettiségéből (szuperpozicióiból) jön létre.

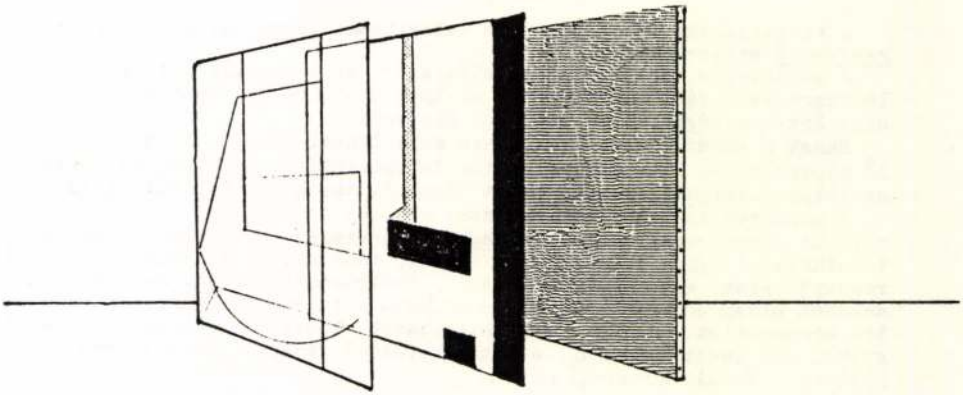

3. VONAL 2. FORMA 1. ANYAG

Tematikàm (hasonlóan a zenéhez) nem a tàrgyak làthatò képéből, hanem a természet belsö rendszerének összefuggéséből az élet törvényszerü mozgàsaiból inspiràlódik. - Képeimnek nincs "története!" A természeti törvények egyszerüségét, a dolgok mélyén való rendet keresem.

I. AZ ANYAG

Munkamodszerem elsö stàdiuma egy spontàn emociós indulatból született, lazà és àttetszö közeg megteremtése. Ez egy szemcsés, minden irànyba terjedö festékréteg, amellyel a matéria molekulàris szerkezetére kivànok utalni. Valamiféle organikus közeg, hasonlithatnàm egy nagy vízfelülethez vagy légréteghez is.

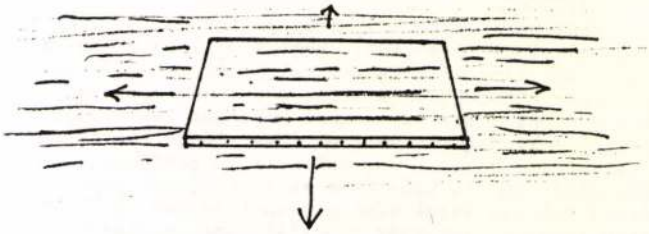

Ez a valósàgos formàt még nem öltött anyag a végtelen kiterjedésü térre utal. Magàban hordozza a vàltozàs, az alakulàs lehetoségeit: tér és anyag ötvözete, ezért téranyagnak nevezem.

Az organikus anyagot különféle sűrűségben alkalmazom. A telitettség egyes képeim felületén szinte eléri a maximumot. Az ilyen esetben a teret és anyagváltozást egymáshoz közel álló tónusok, illetve valörök különbségével fejezem ki; például a fekete képek fényes vagy matt felületével.

II. A FORMA.

A téranyagra "második mezőként" (szuperpozicióul) egy konkrétan megfogalmazott formarendszer kerül, amely a minden irányba terjedő anyagot lehatárolja, formába zárja, illetve kiemeli.

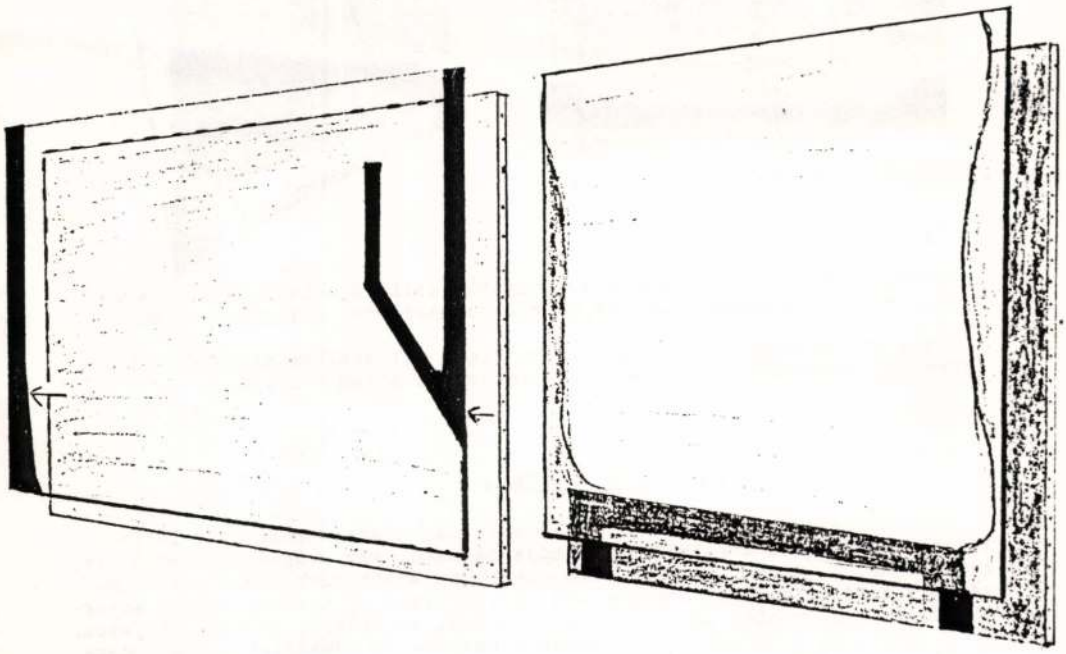

A forma kis felületekre sűrűsödik össze "energia" alakjában, mintegy hangsúlyokat teremtő, (akcentusképző,) forma, így a téranyag előtt úszó tárgyként jelenik meg.

Az anyag a maga koncentrációjának következtében belső feszültségek, erők hordozója lehet.

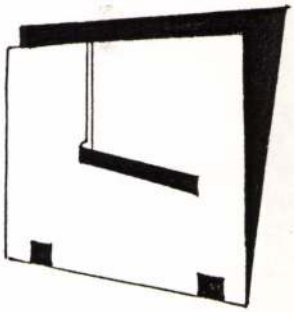

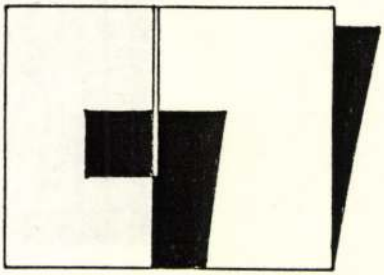

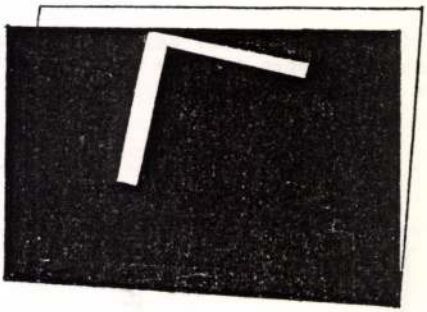

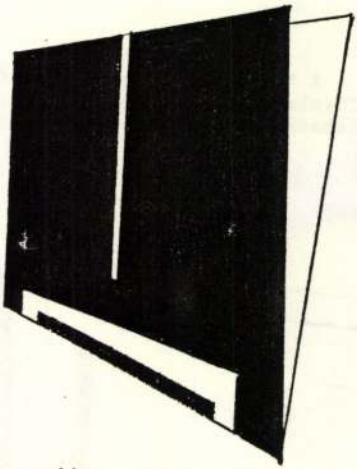

Formarendszeremet a geometria világából meritem, mivel ezek a tiszta és redukált alakzatok pontos és világos hordozói a logikai rendnek.

Ez a formarendszer a réteges téranyaggal ellentétben az ember által teremtett szerkeztési rendet, tárgyszeruséget szinbolizálja.

III. A VONAL

Az előzőekben leírt anyag-, illetve formarendszer előterében logikus rendező elemként a vonalhálózat rendje látható, mint végső szituációt teremtő elem. - (Mind a régebbi, mind pedig az újabb munkáimban a vonalas rajznak döntően fontos, meghatározó szerepe van. -) A vonal szinte anyagtalan jellegű, minimális anyagi kiterjedésű, és irányt, gyorsulást jelez. Ez a dinamikus mozgásra utaló faktor a szellem, a gonadolat időbeli mozgását szinbolizálja.

A vonal megjelenését úgy tekintem képeimen, mint az anyagra valo irást.

Mint a gondolatmenet harmoniáját.

A VONAL NÉHÁNY FONTOSABB FUNKCIÓJA KÉPEIM SZERKEZETÉBEN :

I/ A vonal térnyitó szerepe: A vizszintes és függőleges vonalak egyenlő aránya a képnek statikus karaktert kölcsönöz.

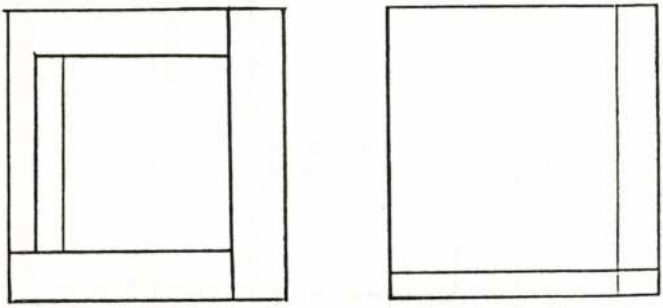

2/ A vonal ritmusa: az azonos irányba haladó vonalak sűrűségüktől függően különféle térközöket (intervallumokat) zárnak be, ezek pedig téri változásokat eredményeznek az alapanyag színében és minőségében egyaránt.

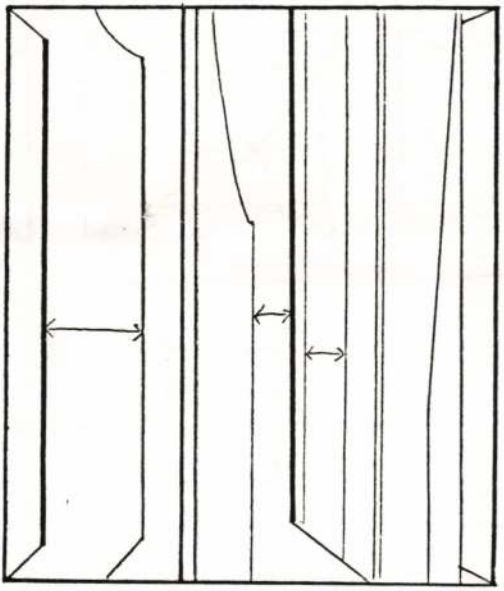

3/ Erőcsomopontokat képez két vagy több vonal találkozása, a képfelületen mindez centrumokat, súlypontokat teremt.

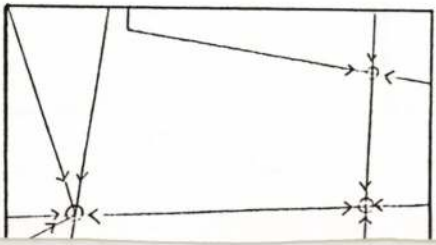

4/ A vonal térillùziót kelt, mélységet, perspektivàt ad a sík felületének.

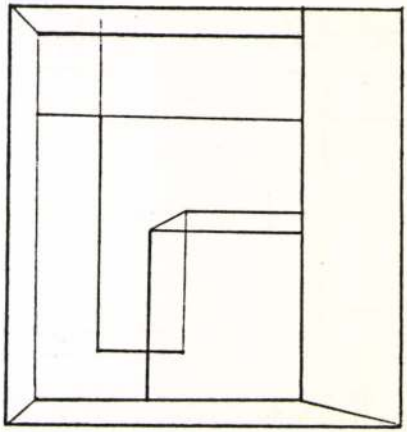

5/ Szükiti és tàgitja a teret:

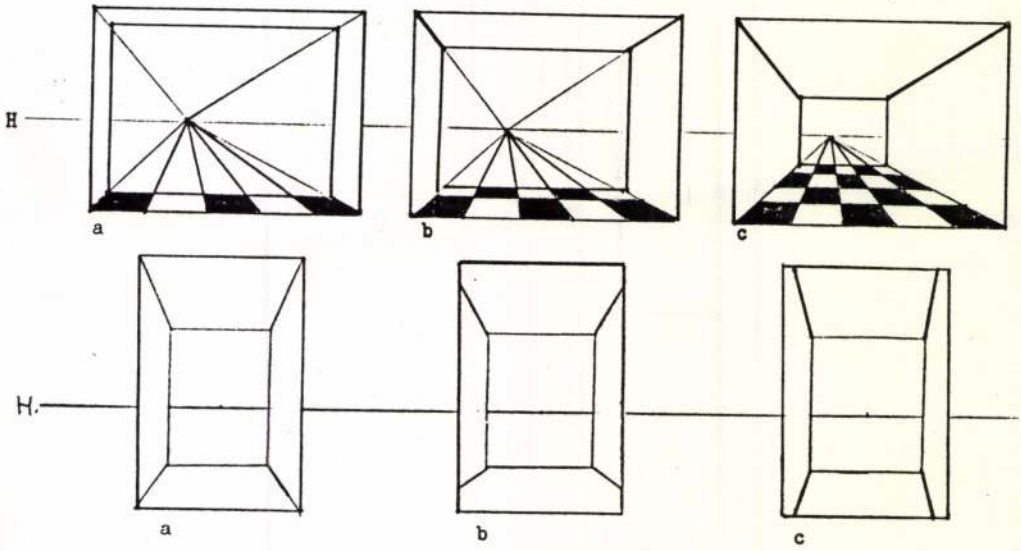

6/ Keresztezödések : optikai elváltozàsokat okoznak.

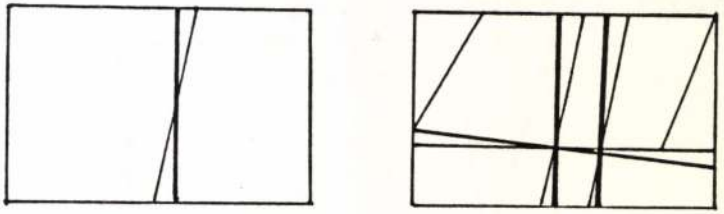

7/ Görbe vonalak, ívek, hajlatok organikus eredetre utalnak és feszültséget teremtenek.

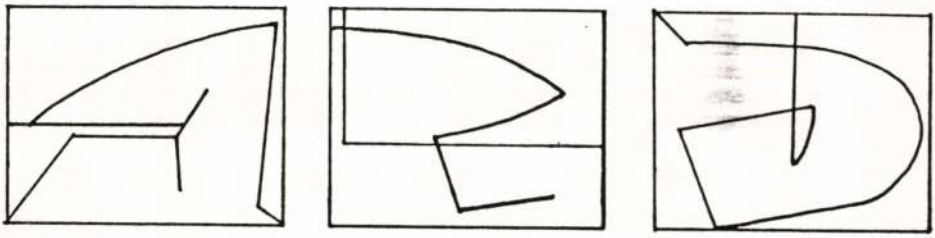

8/ A görbe vonalak formaváltoztató szerepe: a két vonal, ív között született negatív tér szétválasztja a formákat és másféle minőségű feszültséget teremt.

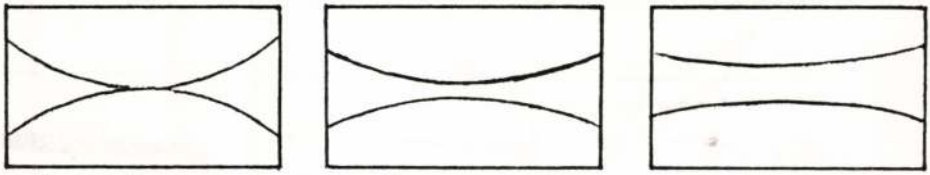

Erős feszültség ⟶ feszültség gyengülése ⟶

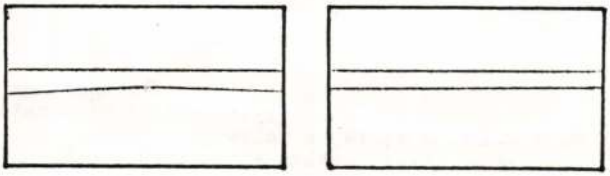

⟶ megszünése

9/ A vonalak minősége, vastagsága, vékonysága tériséget, mélységet ad.

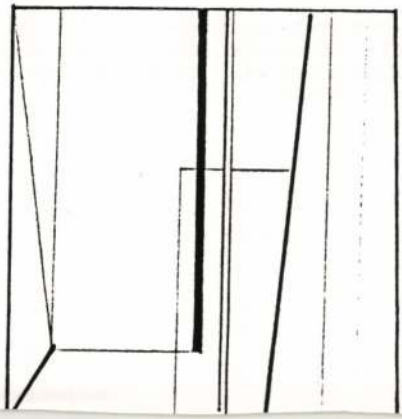

10/ A vonal lüktetése (pulzàciója)
Munkamodszeremben gyakran alkalmazok krétàt és rajzszenet, ezek érzékeny, pulzàló (lüktető) nyomot hagynak a vàszon felületén. Közelről vizsgàlva szinte egyenetlen rezgésekből àllnak össze a vonalak. A vonalminőség ezen esetlegességeit tudatosan alkalmazom.

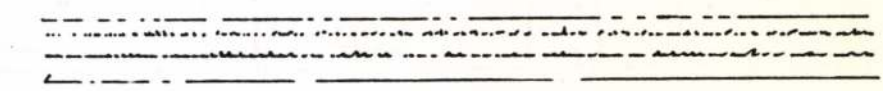

11/ Ha a vonal vastagsàgànak hatàra elér egy bizonyos fokig, elveszti dinamikus jellegét, maga is statikus formàvà merevedik.

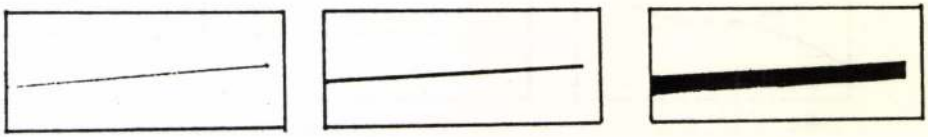

12/ A vonal dinamikàja, időbenisége. A vonal irànyàt és sebességet is jelöl. Minél vékonyabb, annàl gyorsabban siklik rajta végig szemünk. Ha vastagabbà vàlik, a folyamat arànyosan lassul. A vastag vonal (vastagodó vonal) anyaga visszafogja, csökkenti a gyorsulàs folyamatàt.

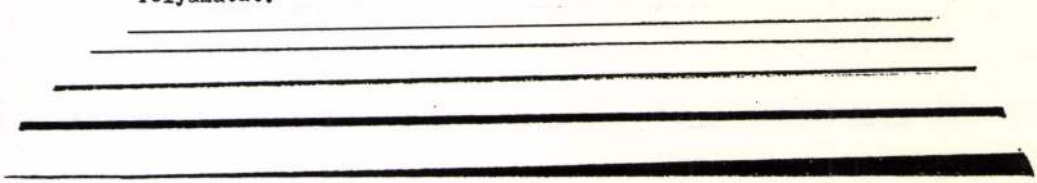

A gyors és lassù vonalak rendszere a képben belső mozgàst teremt. Ennek a mozgàsnak a sebessége szorosan összefügg az időbeliség elvével (az idő principiumàval), és mindez egy ùjabb (ezùttal elméleti) teret alkot a képen.

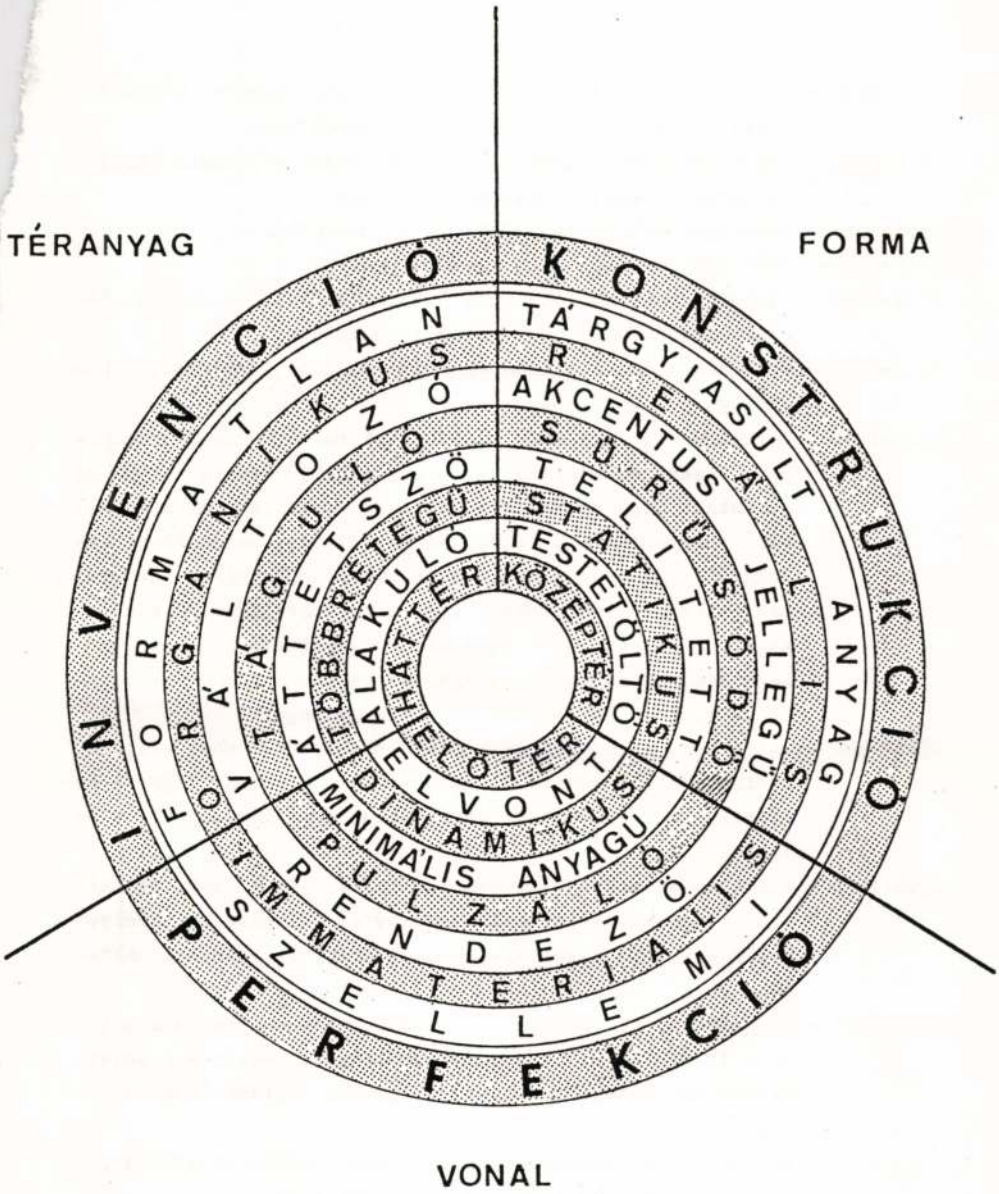
TÉRANYAG
FORMA
INVENCIÓ
KONSTRUKCIÓ
PERFEKCIÓ
FORMATLAN
TÁRGYIASULT
ANYAG
VÁLTOZÓ
AKCENTUS
JELLEGŰ
ÁTTETSZŐ
SÜRŰSÖDŐ
TÖBBRÉTEGŰ
TELITETT
ALAKULÓ
STATIKUS
HÁTTÉR
TESTETÖLTŐ
KÖZÉPTÉR
ELÖTÉR
ELVONT
DINAMIKUS
MINIMÁLIS ANYAGÚ
PULZÁLÓ
RENDEZŐ
IMMATERIÁLIS
SZELLEMI
VONAL

1945-1948 - Zenekonzervatóriumi tanulmányokkal párhuzamosan képzőművészeti szabadiskola. Első tanulmányrajzok.

1948-1953 - Képzőművészeti Főiskola, Budapest. Tanáraim Bernáth Aurél és Barcsay Jenő. - Diploma, 1953-ban.

1953-1958 - Természetelvű képek. - Derkovits ösztöndíj.

1958-1959 - Első párizsi tanulmányút, útkeresések.

1959-1960 - Második franciaországi út. Önálló kiállítás a párizsi Galerie Lambert-ben. - Párizsi letelepedés.

1960-1962 - Tanulmányutak, kiállítások Hollandiában, Tuniszban, Olaszországban, az USA-ban.

1962-1963 - Hartford-díj; egy éves kaliforniai tartózkodás. - Monotípiák. Lassú eltávolodás a "természetelvű" festészettől az elvontabb képi szerkeztés felé. Az ábrázolás, mint emlékkép a természetről, néhány látványelemre, színbolumra redukálódik. A képek felülete gondosan megmunkált, lazúrosan felhordott rétegekből áll, erre ismét több rétegű rajz kerül. A rétegek és a rajz között keletkező tériség, (ez lesz későbbi munkáim lényege) már ebben a periódusban is jelen van, de inkább még véletlen jellegű.

1965-1968 - Kollázsok. A többrétegű képfelületeket különböző minőségű papirok, saját képeimből való kivágások és más anyagok helyettesitik, erre a kollázsra kerül a rajzok bonyolult hálozata.

1968-1970 - A kollázsok megvastagodnak, reliefszerűvé válnak, igy kissebb térmélységekre épulő struktúrák keletkeznek, amelyeken a korábbi rajzos elemeket az árnyékok ritmusai váltják fel.

1970-1973 - Nagyméretű, az épitészettel kapcsolatos munkák és megbizások: fa és fém reliefek, falfestmények, melyek egy architektónikus képszerkezethez, világos konstrukcióhoz vezetnek.

1973 - A fentiekben körvonalazott folyamat logikus szintézise, festészetemben új téralakitáshoz vezetett.

Thomas Konok

Né le 9 janvier 1930 à Budapest
1945–52 Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique
1948–53 Ecole des Beaux-Arts à Budapest
1953 1er Prix des Beaux-Arts
1955 Prix des Jeunes Artistes
1957 Prix Derkovits
1959 S'installe à Paris
Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord
1963 Fellowship Hartford Foundation en Californie
Séjour d'une année aux Etats-Unis
1970 Naturalisé français
1971–75 Réalisation de nombreuses œuvres intégrées à l'architecture
Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Expositions individuelles et collectives

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Musée Ernst, Budapest
1955–59 Plusieurs expositions et salons à Budapest, Varsovie, Prague, Berlin
1960 Galerie Lambert, Paris*
Club Azziza Othmana, Tunis*
Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Académie
P. H. Galerie, Washington*
Galerie Castellane, New York*
1963 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le «Prix des Jeunes Peintres», Paris
P. H. Galerie, Washington*
Galerie du Haut Pavé, Paris*
Silvan Simone Galerie, Los Angeles*
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
Haus der Begegnung, Hambourg*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Loubin, Angoulême*
1965 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le «Prix Jeunes Peintres», Paris
Galerie Boisserée am Museum Cologne*
4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Trapez, Krefeld*
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
Galerie Transposition, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1967 Galerie Läubli, Zurich*
1968 Kunstichting, Rotterdam*
Centre Culturel, Hoogeveen*
Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Bevilacqua la Masa, Venise*
Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
Art Museum, Austin*
1970 Galerie Zunini, Paris
Art 1'70, Bâle
1971 Musée Pontoise
Thompson, Zurich
1. Graphikmesse, Zurich
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
1972 2. Graphikmesse, Zurich
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Schlégl, Zurich*
1973 Art 4'73, Bâle
Bertrand Russel Centenary Internat.
Art Exhibition, Nottingham
3. Graphikmesse, Zurich
Galerie Schlégl, Zurich*
1974 Art 5'74, Bâle
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Art, Bâle
1975 Galerie Isis, Paris
Art 6'75, Bâle
1976 Galerie Schlégl, Zurich*
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Cour St-Pierre, Genève.

* Expositions individuelles

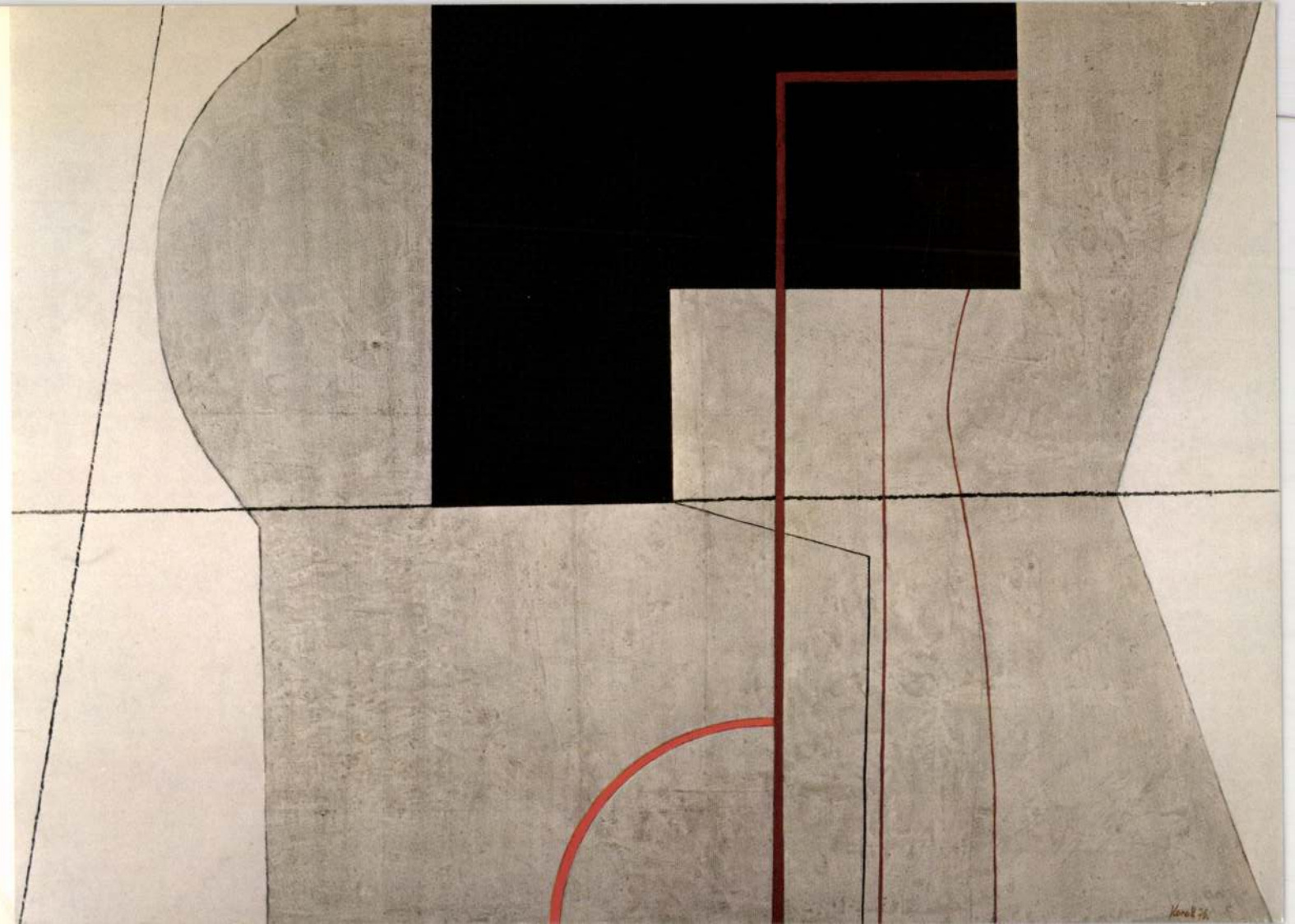

Peinture sur fond gris 1975

Heures d'ouverture:

Lundi:	*fermé*
Mardi:	*10-12 et 14-19*
Mercredi:	*10-12 et 14-19*
Jeudi:	*10-12 et 14-19*
Vendredi:	*10-12 et 14-19*
Samedi:	*10-12 et 14-17*

THOMAS KONOK

PEINTURES, GOUACHES,
DESSINS, SÉRIGRAPHIES

Galerie Cour St-Pierre. 25, rue du Perron, Genève.

LA GALERIE COUR ST-PIERRE
vous prie de lui faire le plaisir d'assister
au vernissage de l'exposition

qui aura lieu
le jeudi 3 février 1977
de 18 à 21 heures
en présence de l'artiste.

Exposition
jusqu'au 17 mars.

Téléphone (022) 28 57 83

THOMAS KONOK

Né le 9 janvier 1930 à Budapest

1945–52 Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique
1948–53 Ecole des Beaux Arts à Budapest
1953 1er Prix des Beaux Arts
1955 Prix des Jeunes Artistes
1957 Prix Derkovits
1959 S'installe à Paris
Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord
1963 Fellowship Hartford Foundation en Californie
Séjour d'une année aux Etats-Unis
1970 Naturalisé français
1971–75 Réalisation de nombreuses œuvres intégrées à l'architecture
Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Œuvres dans les collections suivantes:

Acquisition de deux œuvres par l'Etat de France
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Collection de la Ville Hambourg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Préfecture, Cergy-Nouvelle ville, France
Kunstmuseum Bern
Musée Xantus Györ, Ungarn
Musée Kassák, Budapest
Musée des Beaux Arts, Budapest

Expositions individuelles

1960 Galerie Lambert, Paris
Club Azziza Othmana, Tunis
1962 P. H. Galerie, Washington D. C.
Galerie Castellane, New York
1963 P. H. Galerie, Washington D. C.
Galerie du Haut Pavé, Paris
Silvan Simone Galerie, Los Angeles
1964 Haus der Begegnung, Hambourg
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Galerie Loubin, Angoulême
1965 Galerie Boisserée am Museum Cologne
Galerie Trapez, Krefeld
1967 Galerie Läubli, Zurich
1968 Kunstichting, Rotterdam
Centre Culturel, Hoogeveen
1969 Galerie Bevilacqua la Masa, Venise
Art Museum, Austin
1971 Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
1972 Galerie Schlégl, Zurich
1973 Galerie Schlégl, Zurich
1974 Galerie Art Bâle
1976 Galerie Schlégl, Zurich
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Galerie Cour St-Pierre, Genève
Galerie Numaga, Auvernier, Suisse
1978 Galerie Philippe Fregnac, Paris
Galerie Braunbehrens, Munich
Galerie Münsterberg, Bâle
1979 Musée des Beaux Arts,
La Chaux-de-Fonds
Galerie Schlégl, Zurich
1980 Galerie Koppelmann, Leverkusen
Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg
Musée Xantus, Györ
1981 Musée des Beaux Arts, Budapest
Galerie von Braunbehrens, Munich
1983 Galerie Schlégl, Zurich

Expositions collectives

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Musée Ernst, Budapest
1955–59 Plusieurs expositions et salons à Budapest, Varsovie, Prague, Berlin
1960 Galerie Lambert, Paris
1961 Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Académie
1963 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le ‹Prix des Jeunes Peintres›, Paris
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
1965 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le ‹Prix Jeunes Peintres›, Paris
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
Galerie Transposition, Paris
4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1968 Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
1970 Galerie Zunini, Paris
1971 Musée Pontoise
Thompson, Zurich
1972 Réalités Nouvelles, Paris
1973 Bertrand Russell Centenary International Art Exhibition, Nottingham
Réalités Nouvelles, Paris
1974 Réalités Nouvelles, Paris
1975 Galerie Isis, Paris
1977 Kunstmuseum Winterthur
1978 ‹Constructivist Work of the Twenties›, Carus Gallery, New York
Fondation Nationale des Arts, Paris
Galerie Philippe Fregnac, Paris
1979 Présence Paris-Budapest, Palais Luxembourg, Paris
‹Künstler zeigen Künstler›, Galerie Schlégl, Zurich
‹Objet Préféré de l'Artiste›, Galerie Numaga, Auvernier
1981 ‹10 Jahre Galerie Schlégl›, Zurich
1982 ‹Geometrisk Abstrakzion 1920–1982›, Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm
1970–82 Art, Bâle
1980–82 Internationaler Kunstmarkt Köln und Düsseldorf

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119 · 8032 Zürich · Telefon 01/251 49 63

1.–31. März 1983

Konok

neue Bilder und Collagen

Vernissage:
Dienstag, 1. März, 18 bis 20 Uhr,
zu der wir Sie und Ihre Freunde
herzlich einladen

Thomas Konok wird anwesend sein

Nach der Vernissage Treffen im Restaurant
Antonius-Stübli

Geöffnet:
Dienstag bis Freitag 14.00 bis 18.30 Uhr
Samstag 10.00 bis 16.00 Uhr

KONOK Tamás

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

Konok Tamás festőművész
Kivonatok erkölcsi bizonyítványomból
című kiállítására, amelyet

Fejtő Ferenc
nyit meg

2001. augusztus 11-én,
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Dísztermében (Fő u. 6.).

Megtekinthető: 2001. szeptember 16-ig
hétfő kivételével naponta 10-16 óráig.

Timár Árpád
művészettörténész

Budapest II.,
Tárogató út 60.fszt. 1.
1021

Konok Tamás: Adieu, 1985, 29 x 29 cm, karton, kollázs
Fotó: Sulyok Miklós

F.k.: dr. Fülöp Gyula

A székesfehérvári
Szent István Király Múzeum
meghívja Önt

Szent István Király Múzeum
8002 Székesfehérvár, Fő u. 6.
DÍJ HITELEZVE

Konok Tamás festőművész
Kivonatok erkölcsi bizonyítványomból
című kiállítására, amelyet

Fejtő Ferenc
nyit meg

2001. augusztus 11-én,
szombaton délelőtt fél 12 órakor
a múzeum Dísztermében (Fő u. 6.).

Megtekinthető: 2001. szeptember 16-ig
hétfő kivételével naponta 10-16 óráig.

Konok Tamás: Adieu, 1985, 29 x 29 cm, karton, kollázs
Fotó: Sulyok Miklós

F.k.: dr. Fülöp Gyula

THOMAS KONOK

Né le 9 janvier 1930 à Budapest

1945–52 Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique
1948–53 Ecole des Beaux-Arts à Budapest
1953 1er Prix des Beaux-Arts
1955 Prix des Jeunes Artistes
1957 Prix Derkovits
1959 S'installe à Paris
Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord
1963 Fellowship Hartford Foundation en Californie
Séjour d'une année aux Etats-Unis
1970 Naturalisé français
1971–75 Réalisation de nombreuses œuvres intégrées à l'architecture
Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Oeuvres dans les collections suivantes:

Acquisition de deux œuvres par l'Etat de France
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Collection de la Ville Hambourg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Préfecture, Cergy-Nouvelle ville, France
Kunstmuseum Bern

Expositions individuelles et collectives

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Musée Ernst, Budapest
1955–59 Plusieurs expositions et salons à Budapest, Varsovie, Prague, Berlin
1960 Galerie Lambert, Paris*
Club Azziza Othmana, Tunis*
Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Académie
P. H. Galerie, Washington*
Galerie Castellane, New York*
1963 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le «Prix des Jeunes Peintres», Paris
P. H. Galerie, Washington*
Galerie du Haut Pavé, Paris*
Silvan Simone Galerie, Los Angeles*
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
Haus der Begegnung, Hambourg*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Loubin, Angoulême*
1965 Musée d'Art Moderne, selectionné pour le «Prix Jeunes Peintres», Paris
Galerie Boisserée am Museum Cologne*
4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Trapez, Krefeld*
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
Galerie Transposition, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1967 Galerie Läubli, Zurich*
1968 Kunstichting, Rotterdam*
Centre Culturel, Hoogeveen*
Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Bevilacqua la Masa, Venise*
Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
Art Museum, Austin*
1970 Galerie Zunini, Paris
Art 1'70, Bâle
1971 Musée Pontoise
Thompson, Zurich
1. Graphikmesse, Zurich
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
1972 2. Graphikmesse, Zurich
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Schlégl, Zurich*
1973 Art 4'73, Bâle
Bertrand Russel Centenary Internat. Art Exhibition, Nottingham
3. Graphikmesse, Zurich
Galerie Schlégl, Zurich*
1974 Art 5'74, Bâle
Réalités Nouvelle, Paris
Galerie Art, Bâle*
1975 Galerie Isis, Paris
Art 6'75, Bâle
1976 Galerie Schlégl, Zurich*
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Cour St-Pierre, Genève*
Galerie Numaga 2, Auvernier, Suisse*
Art 8'77, Bâle*
1978 «Construktivist Work of the Twenties», Galerie Carus, New-York
Galerie Philippe Fregnac, Paris*
Art 9'78, Bâle*
Galerie von Braunbehrens, München*
Fondation Nationale des Arts, Paris
1979 Musée des Beaux-Arts, La Chaux-de-Fonds*
Art 10/79 Basel (Galerie Schlégl)
Présence Paris-Budapest, Palais Luxembourg, Paris
Künstler zeigen Künstler, Galerie Schlégl
«Objet Préféré de l'Artiste», Galerie Numaga, Auvernier
Internationaler Kunstmarkt Köln
Galerie Schlégl, Zürich*

*Einzelausstellungen

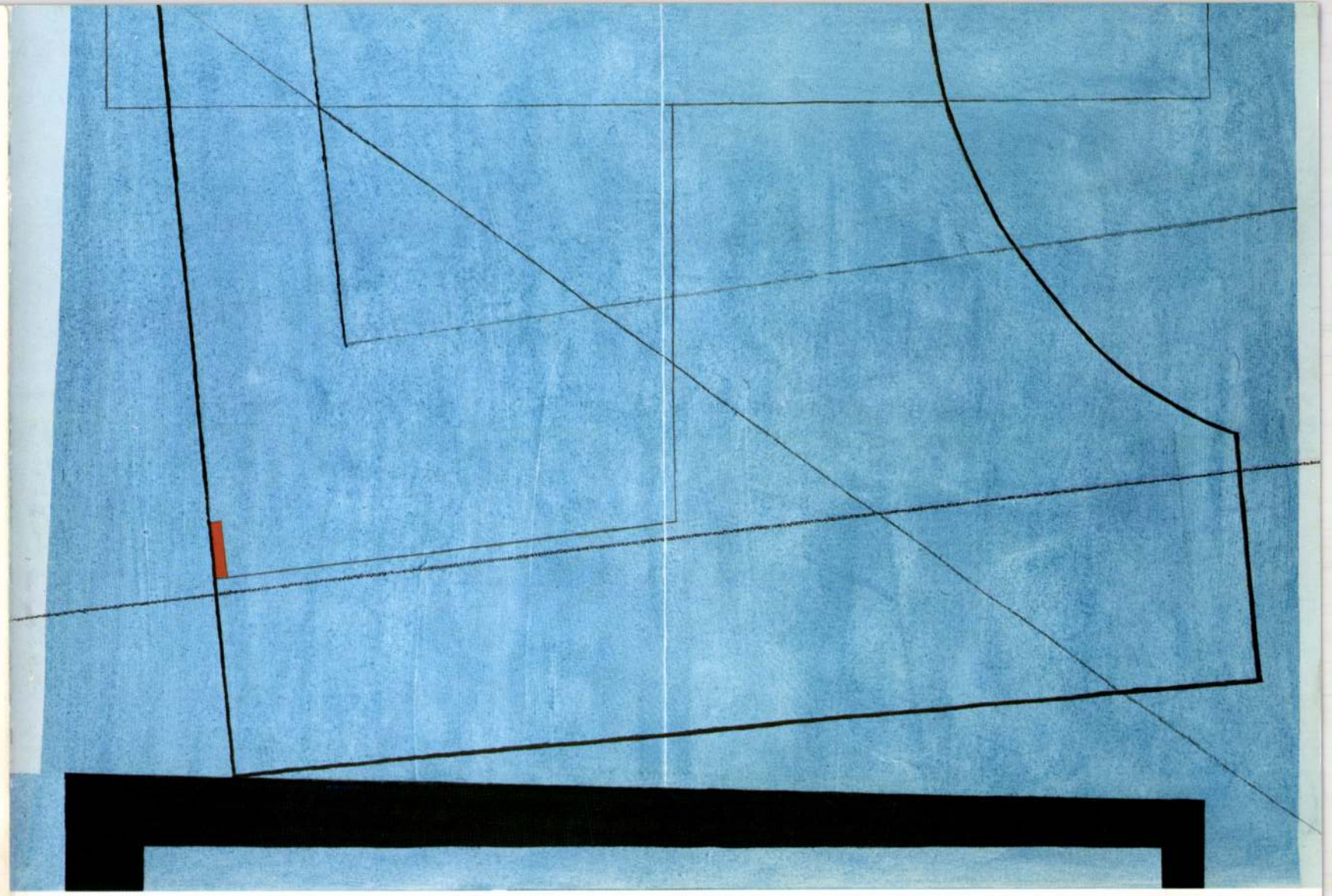

KONOK

Zur Ausstellung erscheint in der Edition Schlégl eine Monographie mit Textbeiträgen von Hans Paalman, Direktor des Stedelijk Museums Schiedam/Rotterdam, Mitglied der A.I.C.A., und Dr. István Schlégl.
Elf farbige und dreissig schwarzweisse Abbildungen, Format 21×22 cm.
Auflage: 1000 numerierte und von Thomas Konok signierte Exemplare. Preis Fr. 20.–

Galerie & Edition Schlégl – Minervastrasse 119 – 8032 Zürich – Telefon 01/32 49 63

KONOK

Bilder 1977–1979

Ausstellung vom 27. November 1979 – 12. Januar 1980

Vernissage:
Dienstag, 27. November, 18 bis 20 Uhr,
zu der wir Sie und Ihre Freunde herzlich einladen

Konok wird anwesend sein

Geöffnet: Dienstag–Freitag 14–18.30 Uhr, Samstag 10–16 Uhr und nach Vereinbarung

tamás konok

BIOGRAPHIE

Né le 9 janvier 1930 à Budapest.

1945-1952 : Lycée et simultanément Conservatoire de Musique.

1948-1953 : Ecole des Beaux-Arts à Budapest.

1953 : 1er Prix des Beaux-Arts.

1955 : Prix des Jeunes Artistes.

1957 : Prix Derkovits.

1959 : S'installe à Paris. Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord.

1963 : Fellowship Hartford Foundation en Californie. Séjour d'une année aux Etats-Unis.

1970 : Naturalisé français. Depuis 1985, professeur à l'Université de Budapest.

EXPOSITIONS PERSONNELLES

1960 : Galerie Lambert, Paris.
Club Azziza Othmana, Tunis.

1962 : P.H. Galerie, Washington.
Galer. Castellane, New York.

1963 : P.H. Galerie, Washington.
Galerie du Haut Pavé, Paris.
S. Simone Galerie, Los Angeles.

1964 : Haus der Begegnung, Hamburg.
Stedelijk Museum Schiedam-Rotterdam.
Galerie Loubin, Angoulême.

1965 : Galerie Boisserée am Museum, Köln.
Galerie Trapez, Krefeld.

1967 : Galerie Läubli, Zürich.

1968 : Kunstichting, Rotterdam.
Centre Culturel, Hoogeveen.

1969 : Fondation Bevilacqua la Masa, Venise.
Art Museum, Austin.

1971 : Stedelijk Museum, Schiedam-Rotterdam.

1972 : Galerie Schlégl, Zürich.

1973 : Galerie Schlégl, Zürich.

1974 : Galerie Art, Bâle.

1976 : Galerie Schlègl, Zürich.

1977 : Galerie Nouvelles Images, Den Haag.
Stedelijk Museum Schiedam-Rotterdam.
Galerie Cour St-Pierre, Genève.
Galerie Numaga, Auvernier.
Art 8'77, Basel.

1978 : Galerie Philippe Fregnac, Paris.
Galerie von Braunbehrens, München.
Galerie Münsterberg, Bâle.

1979 : Musée des Beaux-Arts, La-Chaux-de-Fonds.
Galerie Schlégl, Zürich.

1980 : Galerie Koppelmann, Leverkhusen.
Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg.
Musée Xantus Janos, Györ.

1981 : Musée des Beaux-Arts, Budapest.
Galerie von Braunbehrens, München.

1983 : Galerie Schlégl, Zürich.

1984 : Galerie Perrig, Bâle.
Galerie Humana, Wiel.
Musée Tihany, Hongrie.
Mühely Galeria Szentendre, Hongrie.
Városi Galéria, Sarospatak.

1985 : Galerie Boisserée, Köln.
Galerie "E" Montreux.
Musée Herman O. Miskolc.
Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm.

1986 : Galerie Schlégl, Zürich.
Arte Fiera 86, Bologna.

1988 : Galerie Schlégl, Zürich.
Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm.

1990 : Galerie Graf & Schelbele, Bâle.

ŒUVRES DANS LES MUSEES INTERNATIONAUX

Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam.
Städtische Samlung Hamburg.
McCory Collection, New York.
Musée des Beaux-Arts de Bern.
Kunstmuseum Winterthur.
Musée des Beaux-Arts, La-Chaux-de-Fonds.
Préfecture, Cergy-Nouvelle Ville.
Walo Bürohaus, Zurich.
Musée Xantus Janos, Györ.
Musée Kassàk, Budapest.
Galerie Nationale, Budapest.
Waser Bürohaus, Buchs.
Musée des Beaux-Arts, Budapest.
Musée Herman Otto, Miskolc.
Musée Veszprém, Hongrie.
Ministère des Affaires Culturelles, Paris.
Bibliothèque Nationale, Paris.

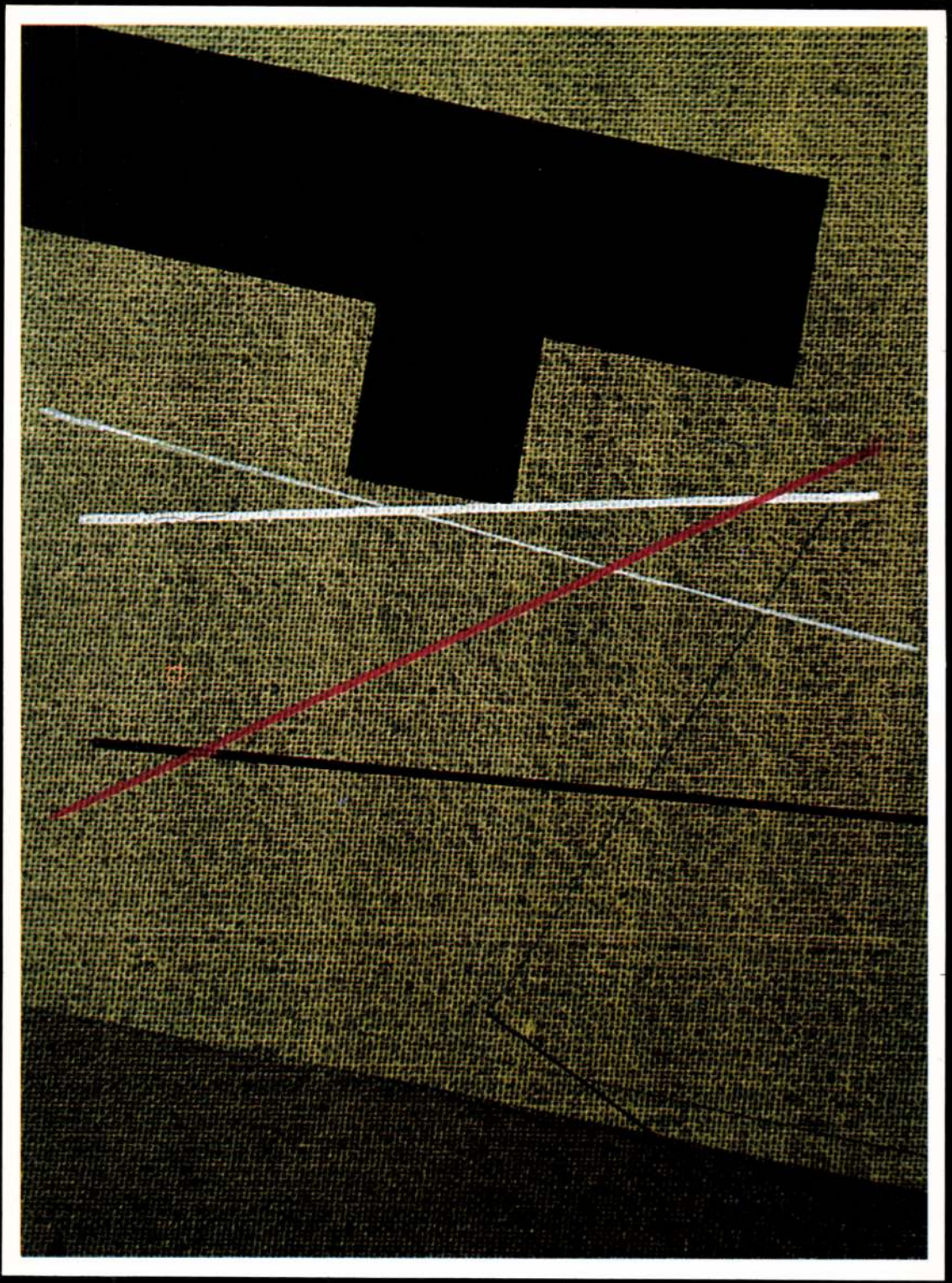

1990 : Acrylique sur toile - 32 x 32 cm

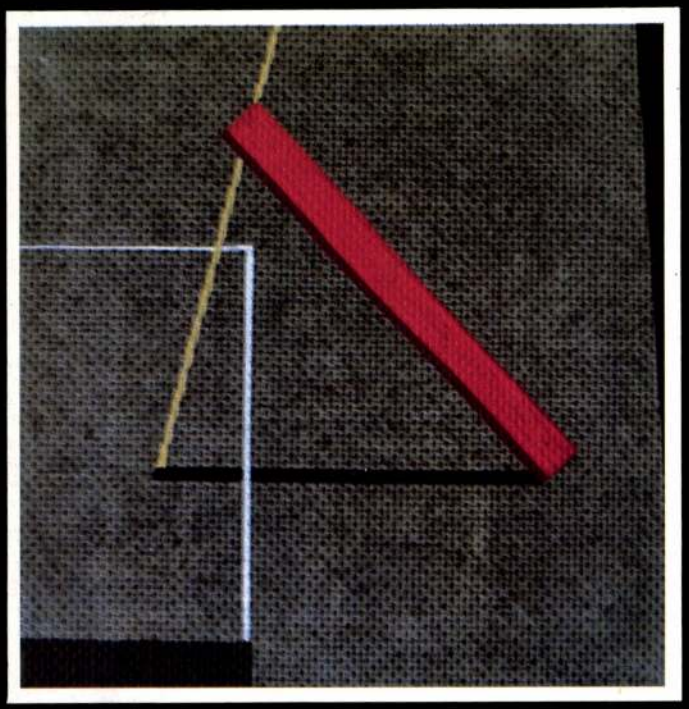

1987 : Acrylique sur toile - 30 x 30 cm

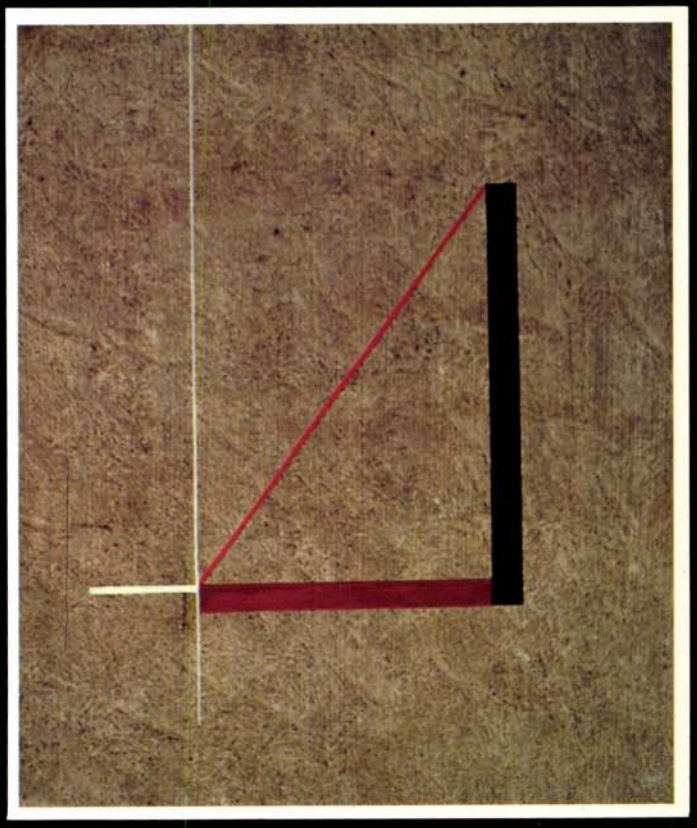

1990 : Acrylique sur toile - 37 x 32 cm

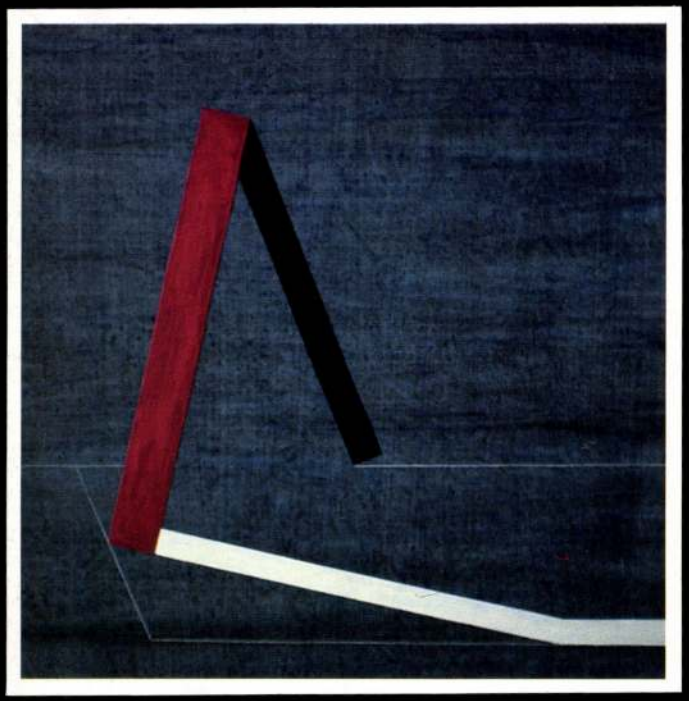

1989 : Acrylique sur toile - 110 x 110 cm

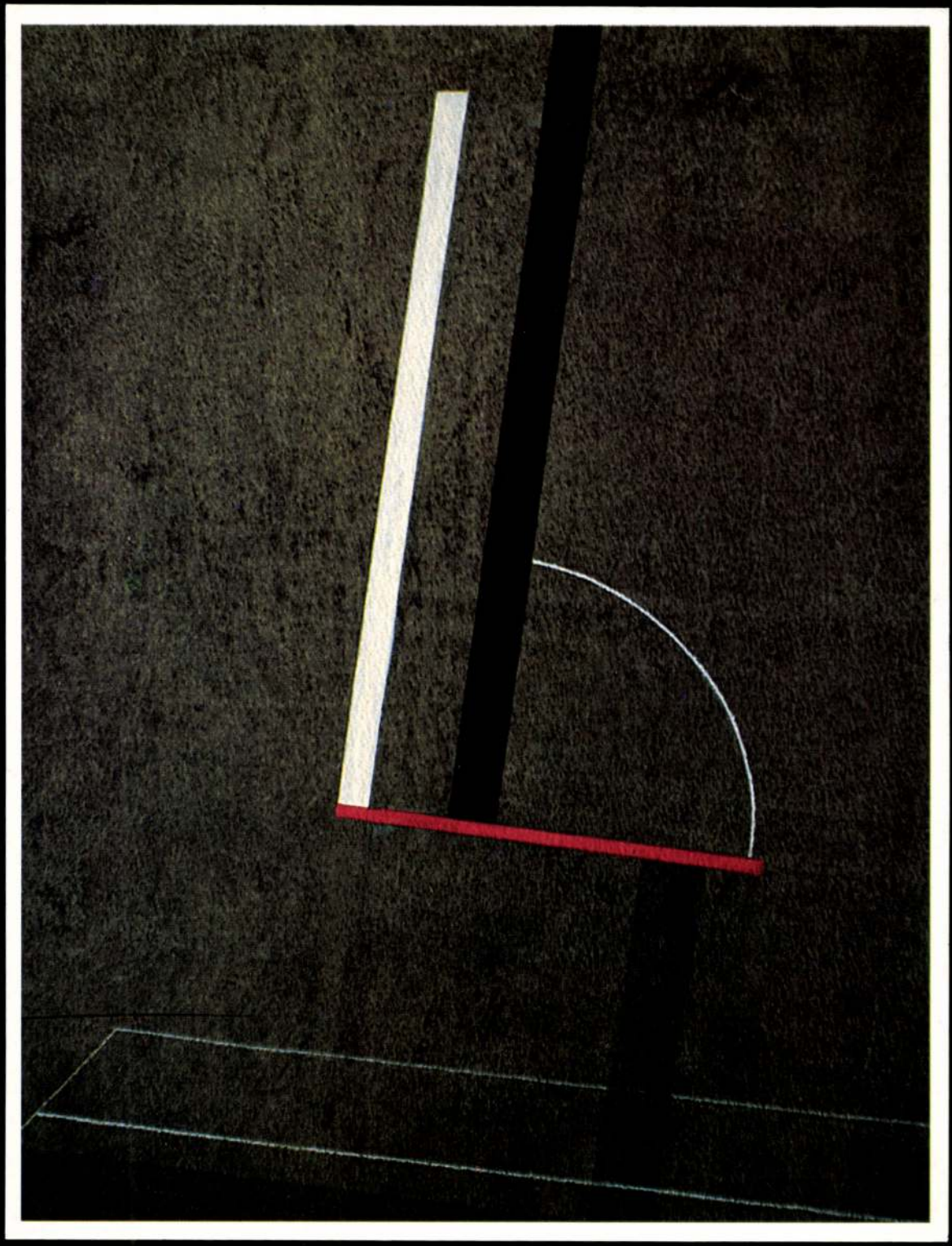

1989 : Acrylique sur toile - 50 x 70 cm

"... Il y a enfin le marchand pour qui la bonne peinture est celle qui se vend. Ici le mouvement s'accélère : cinquante ans pour que les impressionnistes atteignent des prix considérables, mais trente seulement pour les cubistes, dix pour les abstraits, cinq pour les informels. Une seule saison pour faire monter le pop'art au zénith... Et alors tout change : derrière l'amateur d'art, le spéculateur paraît."

Ecrites en 1966, ces quelques lignes de Michel Seuphor (in *Le commerce de l'art,* Desclée De Brouwer, Ed. Belgique) paraissent prophétiques à d'aucun... mais comme toujours un peu tard. Nous avons depuis trop longtemps mis au placard notre intelligence et notre sensibilité (ainsi que tous ceux et celles qui tentaient de nous en entretenir) au profit de l'apparence. Ainsi avons-nous donné droit de cité à quelques bœufs créatifs et leurs laudateurs, non dépourvus de talents publicitaires et qui surent rendre heureux marchands et salles des ventes.

Engouements internationaux, prix astronomiques, conduite imbécile et moutonnière ; vieilles recettes qui portèrent à la fin du XIXe siècle un Bouguereau au pinacle bourgeois masquant ainsi les impressionnistes naissants.

Nuls désirs d'honneurs ou de fortune n'ont à ce jour émasculé la capacité créatrice de Tamàs Konok. Il n'est pas familier des cénacles à la mode et son art est solide, intransigeant, construit. Art volontaire qui tranche et taille dans la mollesse et l'incertitude d'une fausse décadence qu'entretiennent aujourd'hui quelques thuriféraires muséeux.

N'ayant pas vocation de porteurs d'encensoirs, nous avons donc choisi d'exposer Konok.

Alain ANCEAU

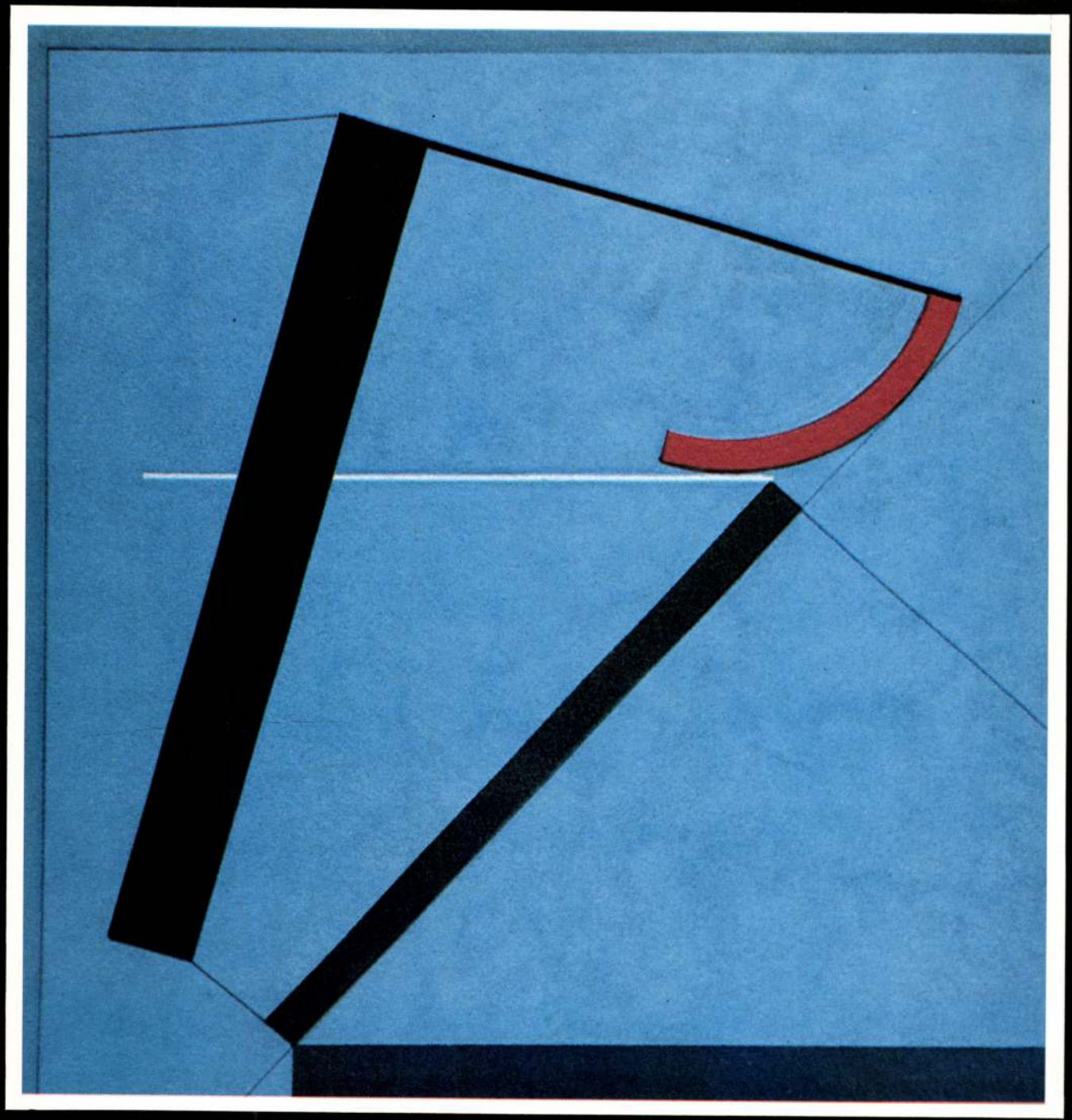

1990 : Acrylique sur toile - 32 x 32 cm

konok

œuvres 1980-1990

du 13 décembre au 19 janvier 1991

Vernissage le jeudi 13 décembre à 18 heures

FRANKA BERNDT BASTILLE

4, rue Saint Sabin - 75011 PARIS - Tél. 43 55 31 93

du mardi au samedi de 14 h à 19 h et sur rendez-vous - Fax 47 00 06 62

Konok Tamás kiállítása

■ KASZONYI

Sine loco et anno (Hely és év nélkül) címen nyílik meg *Konok Tamás* festőművész tárlata csütörtökön délután 18 órakor a V. Am. M.–R. S. Galériában (Váci utca 62–64.). A kiállítás tisztelgés a mester előtt hetvenedik születésnapja alkalmából. Megnyitóbeszédet mondanak: őexcellenciája *Paul Poudade*, Franciaország magyarországi nagykövete és *Néray Katalin* művészettörténész, a Ludwig Kortárs Művészeti Múzeum igazgatója. A kiállítás február 27-ig várja látogatóit, hétfőtől péntekig 10 és 18 óra között.

NAPI MAGYARORSZÁG
2000 jan. 26

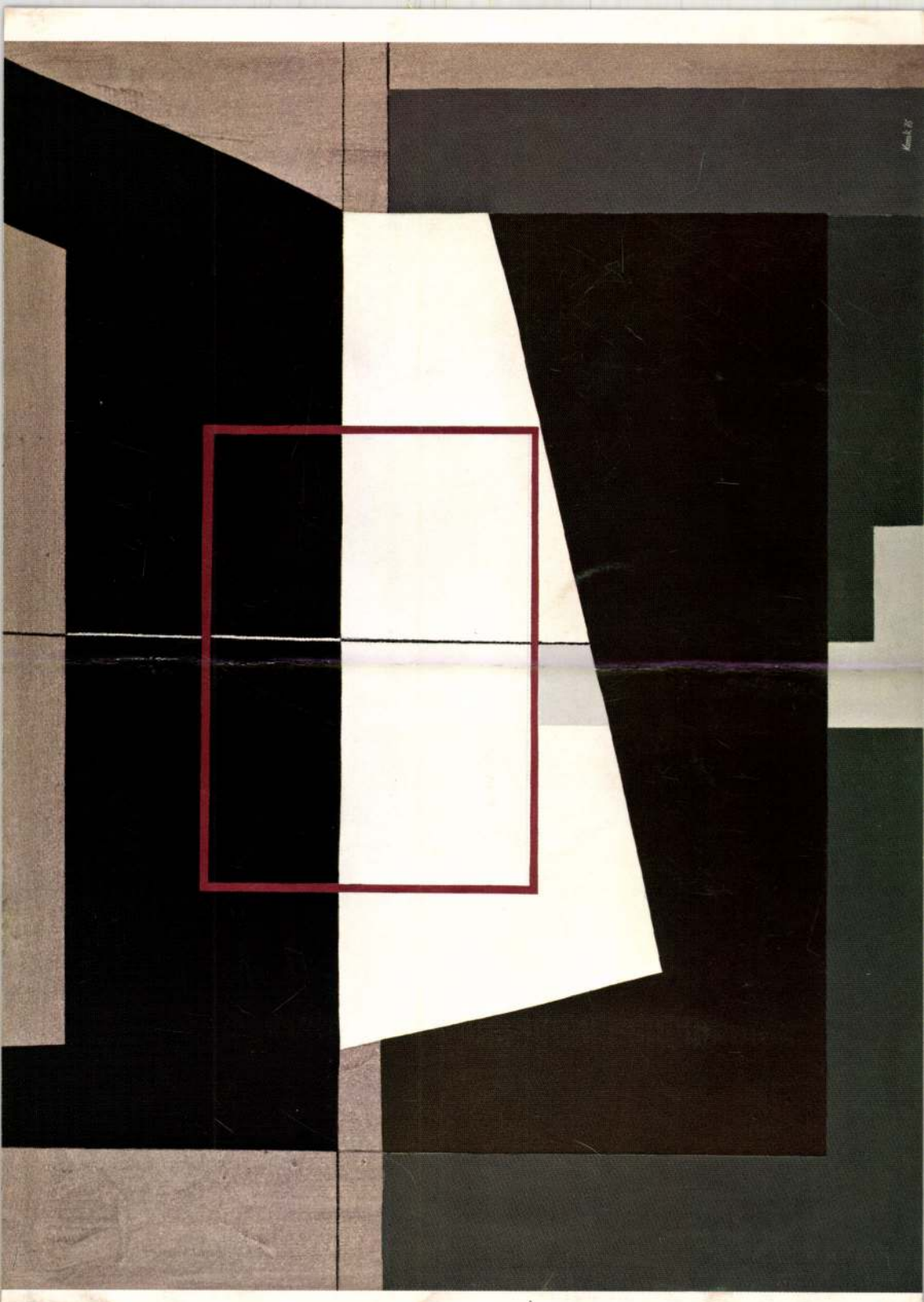

Konok Tamás

THOMAS KONOK

1930 in Budapest geboren
1945–52 Gymnasium und Matura, zugleich Studium am Konservatorium für Musik
1948–53 Ausbildung an der Hochschule für bildende Künste in Budapest mit Diplomabschluss
1955 Preis der jungen Künstler
1957 Derkovits-Preis
1959 Niederlassung in Paris
1959–61 Reisen in Europa und nach Nordafrika
1963 Stipendium der Hartford Foundation, Kalifornien, Aufenthalt in den USA
1970 französische Staatsbürgerschaft
1971–75 Ausführung von mehreren Wandreliefs in der Schweiz

Werke in öffentlichem Besitz

Ankäufe des Französischen Staates
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Stadt Hamburg
McCrory Collection, New York
Kunstmuseum Winterthur
Prefecture, Cergy-Nouvelle ville, Frankreich
Paris, Secrétariat d'Etat à la culture
Musée des Beaux Arts, La-Chaux-de-Fonds, Schweiz

Ausstellungen

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Ernst-Museum, Budapest
1955–59 Ausstellungen in Budapest, Warschau, Prag, Berlin
1960 Galerie Lambert, Paris*
Club Azziza Othmana, Tunis*
Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Académie
P. H. Gallery, Washington*
Gallery Castellane, New York*
1963 Musée d'Art Moderne, «Prix des Jeunes Peintres», Paris
P. H. Gallery, Washington*
Galerie du Haut Pavé, Paris*
Silvan Simone Gallery, Los Angeles*
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokio
Haus der Begegnung, Hamburg*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Loubin, Angoulême*
1965 Musée d'Art Moderne, «Prix Jeunes Peintres», Paris
Galerie Boisserée am Museum Köln*
4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Trapez, Krefeld*
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
Galerie Transposition, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1967 Galerie Läubli, Zürich*
1968 Kunstichting, Rotterdam*
Centre Culturel, Hoogeveen*
Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Bevilacqua la Masa, Venedig*
Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
Art Museum, Austin*
1970 Galerie Zunini, Paris
Art 1'70, Basel
1971 Musée Pontoise, Frankreich
Thompson, Zürich
1. Graphikmesse, Zürich
Stedelijk, Museum Schiedam, Rotterdam*
1972 2. Graphikmesse, Zürich
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Schlégl, Zürich*
1973 Art 4'73, Basel
Bertrand Russel Centenary International Art Exhibition, Nottingham
3. Graphikmesse, Zürich
Galerie Schlégl, Zürich
1974 Art 5'74, Basel
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Art, Basel*
1975 Galerie Isis, Paris
Art 6'75, Basel
1976 Galerie Schlégl, Zürich*
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag*
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam*
Galerie Cour St-Pierre, Genève*
Galerie Numaga, Auvernier, Schweiz*
Art 8'77, Basel
1978 Construktivist Work of the Twenties, Carus Gallery, New York
Galerie Philippe Fregnac, Paris
Art 9'78, Basel (Galerie Schlégl)
Fondation Nationale des Arts, Paris
Galerie von Braunbehrens, München*

* Einzelausstellungen

CATHERINE HETEY

geboren in Miskolc, Ungarn
1942–47 Kunstakademie, Budapest, mit Diplomabschluss
1947–56 Professor an dem Lyceum für Schöne Künste, Budapest
1956–57 Aufenthalt in Italien
1957 Niederlassung in Paris
1963 Kunststipendium der Hantington Hartford Foundation, USA
1963–64 Aufenthalt in den USA
1970 Französische Staatsbürgerschaft.
Lebt in Paris

Ausstellungen

1947–56 Teilnahme an Ausstellungen in Budapest
1962 Galerie Lambert, Paris*
1963 P. H. Gallery, Washington*
Silvan Simone Gallery, Los Angeles*
1964 Stedelijk Museum, Schiedam, Rotterdam*
III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokio
1965 Haus der Begegnung, Hamburg*
1967 Galerie Lambert, Paris
1968 Kunstichting, Rotterdam*
Cultureel Centrum Hugeven, Holland*
1969 Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
1970 Galerie Zunini, Paris
Art 1'70, Basel
1971 Thompson, Zürich
1972 2. Zürcher Grafikmesse, Zürich
1973 Galerie Schlégl, Zürich*
3. Zürcher Grafikmesse, Zürich
Art 4'73, Basel
1974 Art 5'74, Basel
1975 Galerie Isis, Paris
Art 6'75, Basel
1976 Galerie du Manoir, La Chaux-de-Fonds*
1977 Galerie Numaga, Auvernier, Schweiz*
1978 Art 9'78, Basel
Galerie von Braunbehrens, München*

* Einzelausstellungen

GALERIE VON BRAUNBEHRENS

AINMILLERSTRASSE 2 · 8000 MÜNCHEN 40 · TELEFON 0 89 / 39 03 39

Einladung

Thomas Konok
Bilder

Catherine Hetey
Skulpturen

Ausstellung
vom 7. November bis 2. Dezember 1978

Zur Eröffnung am 7. November 18-20 Uhr
möchten wir Sie und Ihre Freunde herzlich einladen.

Im Anschluß an die Vernissage treffen wir uns mit den Künstlern
im Restaurant Kasak, Friedrichstr. 1, 8000 München 40

GALERIE GEÖFFNET:
DI-FR 11-19 UHR · SA 11-14 UHR UND NACH VEREINBARUNG
(U-BAHN: GISELASTRASSE)

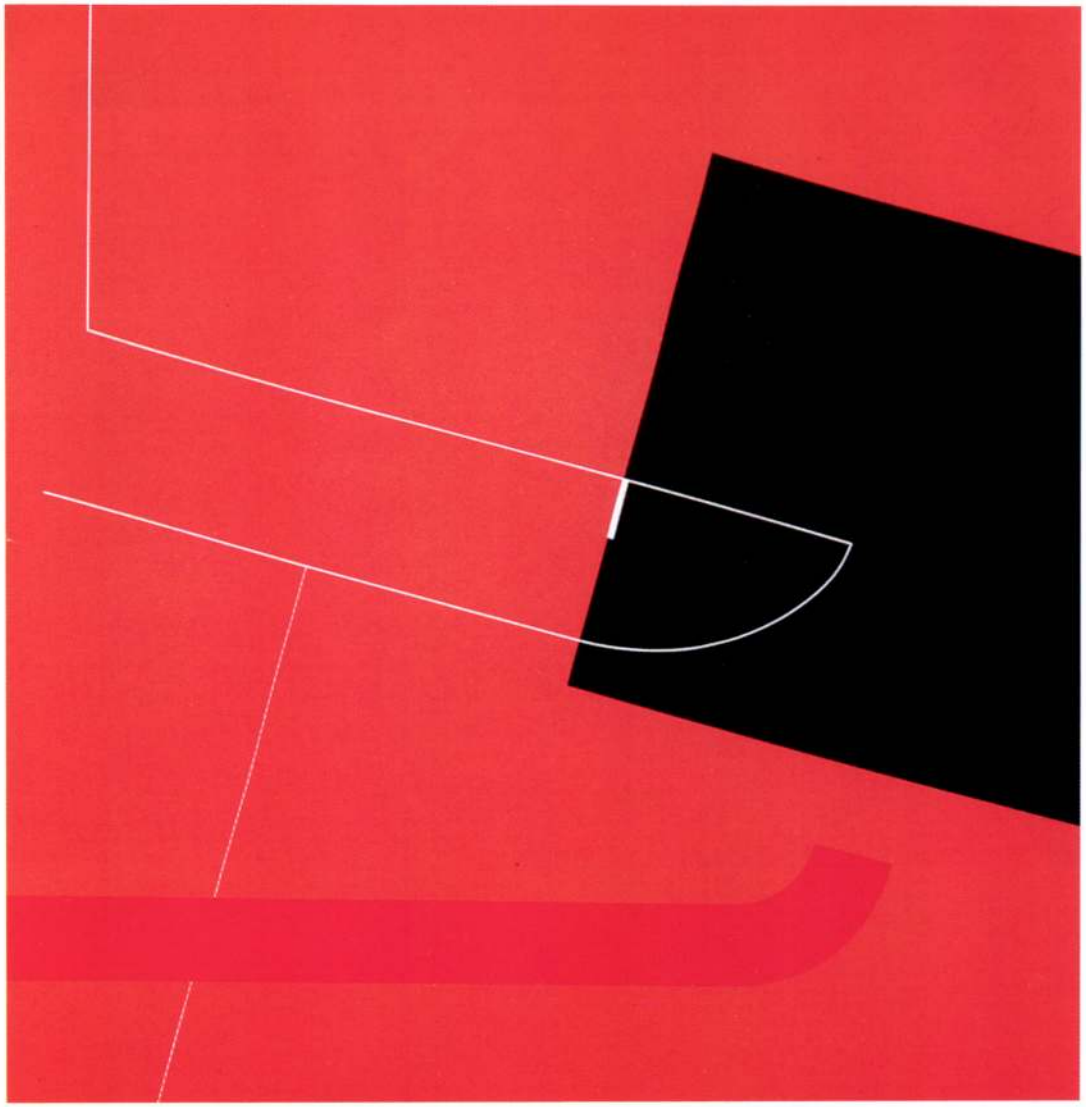

KONOK

Le Musée Municipal des Beaux- Arts de Győr vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l' exposition rétrospective

TAMÁS KONOK

le 11 juin 1998 à 18 heures

L' Exposition sera inaugurée par
Son Excellence Monsieur

PAUL POUDADE

Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 12 juin au 12 juillet 1998

Galerie des Musée Municipal des Beaux- Arts de Győr
(Palais Esterházy) 9021 Győr, Király u. 17
Tel./Fax: 00-36-96-322 695

A Városi Művészeti Múzeum
tisztelettel meghívja Önt, Családját és Barátait

KONOK TAMÁS

retrospektív kiállításának megnyitására
1998. június 11- én, 18 órára

A kiállítást megnyitja
Őexcellenciája

PAUL POUDADE,

Franciaország magyarországi nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1998. június 12- től július 12- ig

Városi Művészeti Múzeum Képtára (Esterházy- palota)
9021 Győr, Király u. 17.
Tel./Fax: 00-36-96-322 695

Tamás Konok
"Microludiumes"

le 7 Mai 1998 | a 18 heures

La Galerie Studio Ratz
vous inviter a´ honorer
de votre présence le
vernissage de l´ exposition

Tamás Konok
"Microludiumes"
collages, aquarelles

le 7 Mai 1998, a´ 18heures

L´Exposition sera inangurée par
Jean-Luc Soulé
Directeur de l´ Institut Francias en Hongrie

7 Mai-29 Mai 1998

Galerie d´art Contemporain
H-1075 Budapest, Madách I. u. 3.
Tel/Fax: (36-1)342-2342

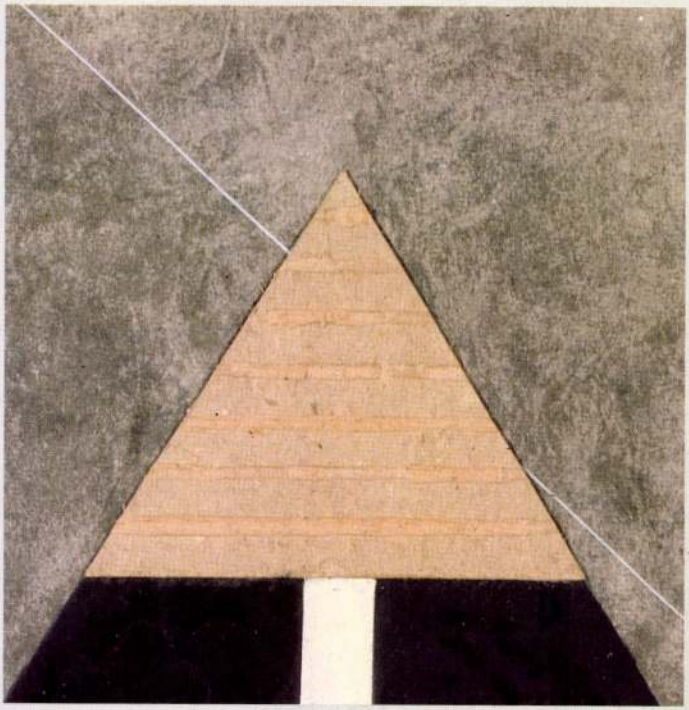

A Rátz Stúdió Galéria
tisztelettel meghívja Önt

Konok Tamás
"Mikroludiumok"

collages, aquarell
című kiállításának megnyitójára

1998. május 7.-én (csütörtökön) 18.00 órára
Megnyitja: Jean-Luc Soulé
a Magyarországi Francia Intézet igazgatója

A kiállítás megtekinthető: 1998. május 29.-ig,
hétfőtől péntekig 10-18 óráig.

A megnyitót támogatja a Törley

Kortárs Művészeti Galéria
H-1075 Budapest, Madách Imre utca 3.
Tel/Fax: (36-1)342-2342

LUDWIG
MUSEUM
BUDAPEST

Le Musée Ludwig Budapest vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l'exposition

Tamás Konok

Peintures 1979-1995

le 5 octobre 1995 à 18 heures

L'Exposition sera inaugurée par
Monsieur François Nicoullaud
Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 6 octobre au 15 novembre 1995
Ouvert tous le jours de 10 h à 18 h
Fermé le lundi

Musée Ludwig Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tél.: (36-1) 175-9175 - Fax: (36-1) 212-2534

A Ludwig Múzeum Budapest
meghívja Önt

Konok Tamás

Festmények 1979-1995

című kiállításának megnyitására
1995. október 5-én 18 órára

Megnyitja:
François Nicoullaud úr
a Francia Köztársaság nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1995. október 6-november 15.
Hétfő kivételével
naponta 10-18 h

Ludwig Múzeum Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tel.: 175-9175 - Fax: 212-2534

KONOK Tamás

MN 1999. május 12.

KONOK TAMÁS festményeiből ma délután négy órakor nyílik meg tárlat Pécsen, a Művészetek Háza Martyn Ferenc Galériájában (Széchenyi tér 7–8.).

Hozni: Olvasd végig figyelmesen
Néhány dologra azonban felhívná
vagy csizma, hálózsák, hátizsák,
térkép, sapka (hétvégére havazást í
fejszéje, kérem hívjon fel otthon, e

Étkezés: Péntek este, szombaton
étkezünk, kérem, hogy a szomb
mindenki maga gondoskodjék!

Kísérnek: Medzihradszky Mátyás é
na és persze Csilla meg

A szomorú hazaérkezés: Vasárnap

Kérdés esetén a szokásos szár

C

KONOK TAMÁS

Jean-Luc Soulé,
Directeur de l'Institut Français en Hongrie,
a le plaisir de vous inviter au vernissage de
l'exposition de

TAMÁS KONOK
intitulée *Sine loco et anno*
le mardi 24 juin 1997 à 18h30 à l'Institut Français.
L' exposition sera inaugurée
par Katalin Néray, historienne d'art.

L'exposition est ouverte jusqu'au 14 juillet 1997,
du lundi au vendredi de 13h à 19h
(Institut Français, Budapest I., Fő utca 17.,
dans la Galerie au premier étage.)

Jean-Luc Soulé,
a Magyarországi Francia Intézet Igazgatója
tisztelettel meghívja Önt

TAMÁS KONOK
Sine loco et anno **című**
kiállítására, amelyet
1997. június 24-én kedden 18h30-kor
Néray Katalin művészettörténész nyit meg.

A kiállítás megtekinthető 1997. július 14-ig,
hétfőtől péntekig 13 - 19 óráig
(Francia Intézet, Budapest I., Fő utca 17.,
első emeleti kiállítóterem.)

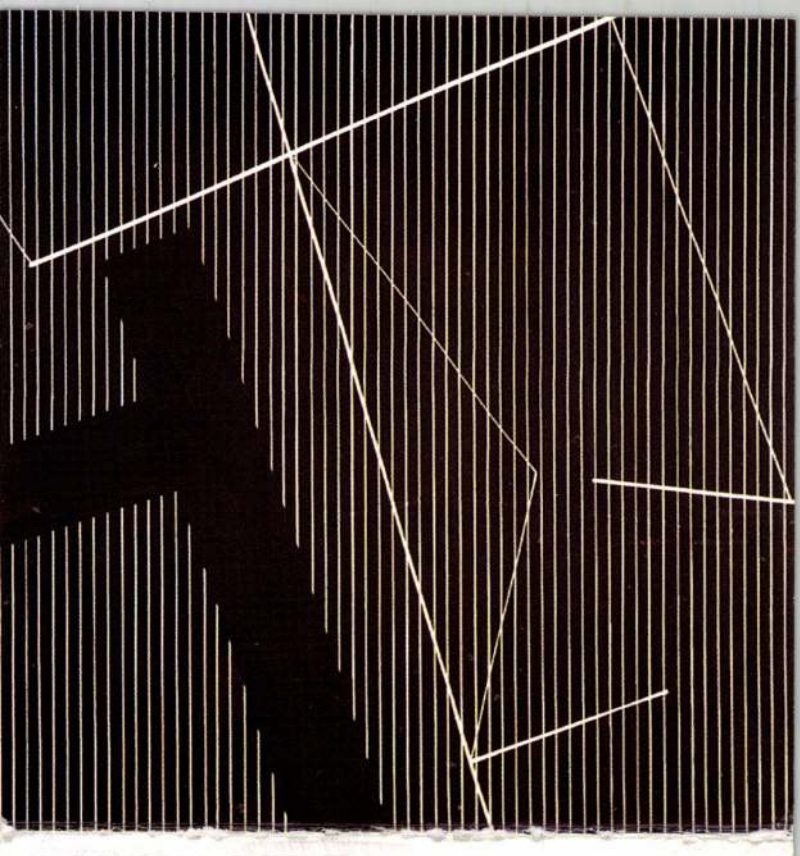

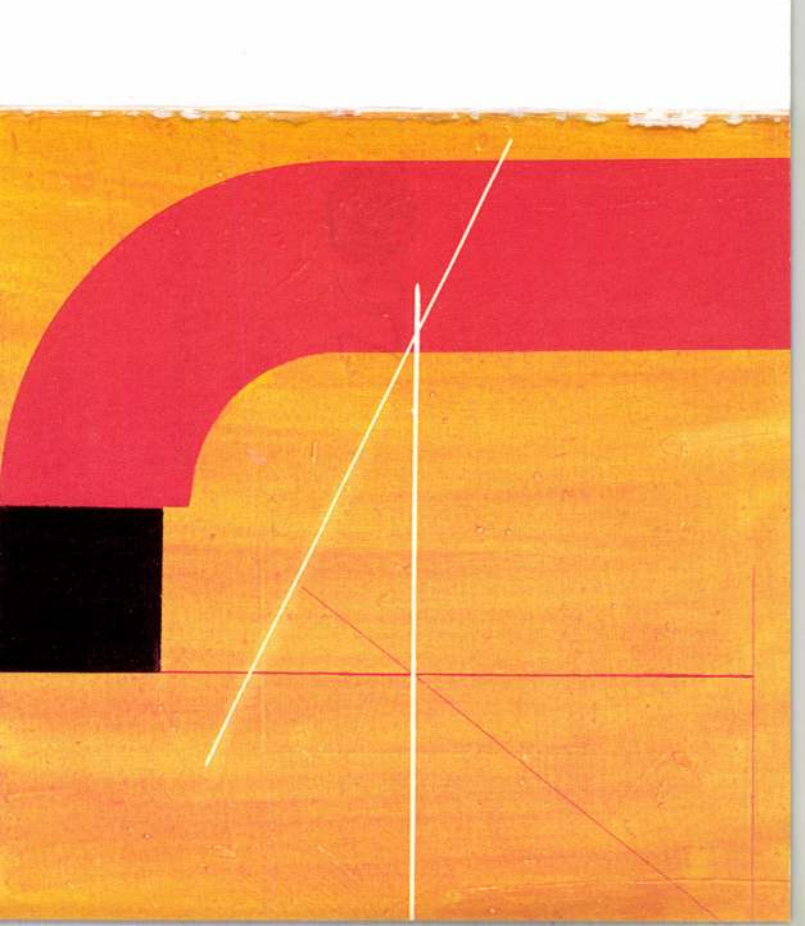

INSTITUT FRANÇAIS
FRANCIA INTÉZET EN HONGRIE

KONOK Tamás

KONOK TAMÁS

ÉS

FEKETY KATALIN

The
Gallery of Szombathely
invites you to
the opening of the exhibition of

TAMÁS KONOK

painter

and

KATALIN HETEY

sculptor
from Paris

The exhibition will be opened by
JEAN-LUC SOULÉ
Director of
French Institute in Budapest

Date:
2nd July 1995, at 17,30 o'clock

The exhibition can be visited
from 2nd July till 20th Aug 1995.

A Szombathelyi Képtár
tisztelettel meghívja
Önt és családját
a Párizsban élő

KONOK TAMÁS

festőművész

és

HETEY KATALIN

szobrászművész

kiállítására

1995. július 2-án, 17,30 órakor

A kiállítást megnyitja:
JEAN-LUC SOULÉ
a Budapesti Francia Intézet
igazgatója

A kiállítás megtekinthető:
1995. július 2 - augusztus 20.

Ein Ideenmaler der Freiheit

Zur Ausstellung des Ungarn Tamas Konok in der Galerie Trapez

Zu einer sehr interessanten Ausstellung lädt zur Zeit die Abendgalerie im Künstlerlokal Trapez ein. Die gezeigten Monotypien und vor allem die Malerei auf Seide des Ungarn Tamas Konok sind von besonderem Reiz.

Tamas Konok, 1930 in Budapest geboren, studierte von 1948 bis 1953 an der Kunstakademie bei Prof. Aurel Bernath in Badapest Malerei und graphische Techniken. 1955 erhielt er den „Prix des Jeunes Artistes", 1957 den „Prix Derkovits", 1963 ein Stipendium, das ihn für ein Jahr nach California/USA brachte. Ausstellungen in Prag, Budapest, Berlin, Warschau, Paris, Leiden, Tunis, New York, Washington, Los Angeles, Köln und Tokio sind ein Beweis seiner internationalen Anerkennung. Seit 1959 lebt der Künstler in Paris, wo er sich zur bildnerischen Freiheit entwickeln konnte.

Kurt Wirtz betonte bei der Eröffnung der Ausstellung, zu der neben Konok selbst auch einige andere Künstler aus Paris gekommen waren, daß er Tamas Konok sachlich und ohne Superlative begegnen wolle, obwohl die Arbeiten genug Gelegenheit zum Ueberschwang durch ihre literarischen und mythologischen Bezüge gäben. Das Talent des Künstlers errege durch die geistige Auffassung. Er sei ein Ideenmaler, dessen Denken sich in der Freiheit verströme und den Traum beherrsche. Zur Kraft der Empfindung geselle sich die Kraft der Virtuosität, wie sie eigentlich nur auf dem Boden des K. u. K.-Oesterreich gedeihen könne.

Form und Farbe bewegten sich im Rhythmus, alles Leben werde zu visionärer Wirklichkeit verarbeitet. Die Einheit der Arbeiten entstünde durch die Harmonien von Kontrast und Komplementärwirkung sowie einer Gliederung durch Linien wie in der Grafik. Seide werde als Bildträger benutzt und gewährleiste eine besondere Leuchtkraft. Die Kunst dieses Künstlers diene nicht programmatisch der Zeit, sondern die Zeit diene ihm mit besten Kräften.

Zwei sehr unterschiedliche Arbeitsformen zeigt diese Ausstellung: Monotypien und die — aus der Renaissance wiederentdeckte und für unsere Zeit einmalige — Technik von Stoffarbe auf Seide. Die Monotypien des Künstlers scheinen nicht epigonale, sondern brüderliche Erfassungen des frühen Picasso zu sein. In ihnen wird ein zielstrebiges Aufnehmen des Wesentlichen ebenso sichtbar wie ein intensives geistiges Nachwirken ausdeutbar wird.

Um die Seidenbilder voll beurteilen zu können, muß man zunächst einiges um die Schwierigkeit der Technik wissen. Sie liegt auf der Mitte zwischen Batik und Stoffmalerei und erlegt dem Künstler in der Gestaltung Grenzen auf. Diese Aufnahme einer Beschränkung ist in heutiger Zeit ebenso mutvoll wie die Beschäftigung dieses Malers mit dem im Bild wiedererkennbaren Gegenstand. In diesen Bildern, die an Wandteppiche erinnern, wird der in die Farbe einkomponierte Gegenstand fast zu einem bildnerischen Ornament. Nicht zuletzt bestechen sie durch die Leuchtkraft der Farbnuancierungen.

i.d.a.

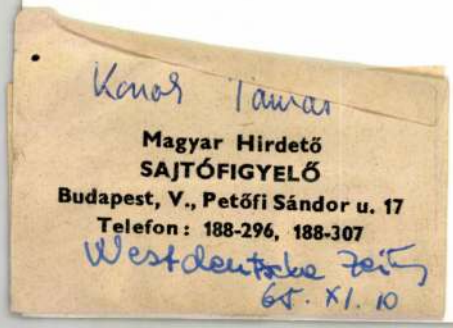

Konok Tamás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Westdeutsche Zeitung
65. XI. 10

ARGUS
CH-8030 Zürich, Telefon 01/252 49 3

Basellandschaftliche Zeitung
Liestal (CH)
Aufl. t. 18 115
Argus Media No. 1053

1021

26. Jan. 1984

Perrig, Basel

fhw. Eine Dreierausstellung, dominant die vielen (68) Acryls unterschiedlichster Grössen, bekundet, dass vom in Zürich lebenden Ungarn Konok (1930) die Bildidee schon vor der Formatwahl bestand. Zumeist mattfarbene und darin wenig aufgeteilte Flächen sind von ebenso geometrisch strengen Linien stiftdünnen Zugs durchschnitten, die Ränder öfters bandbreit farbkontrastriert. Es sind vorab in den Grossformaten kühle hartabstrakte Konstruktivismen, in denen bei kleinerer Ausführung mehr Farbe und ein musikalischer Ankla
das Grossforma
mit breithoher
Koloritdifferenz
spirituell entzog
keit aus.
Plastiker sind u
Catherine Hetey
und Jan Hegy ab
längst im Flugh
seiner Monum
stattfand, ein flu
schenpaar, den
wartsbewusst p
Dieses einen Do
Mann-Frau und
fungsgrund spric
seiner Plastiken a
niert geschliffene
werklicher Materi
vertieftem Holzo
diöser Eleganz w
Stoff herauszuhel
Körperlich-mensc
zogen sind die Sku
ne Hetey; Bronze,
sing und Alu sind
teter bis polierter
gelten die Kräfteve
Basen, teils in v
modulierbaren Kö
winnend; das sind
ne Kugelformen,
Fläche und Schwi
gestaltlicher Wirk
Szientifikalkunst.

Konok tamás fest

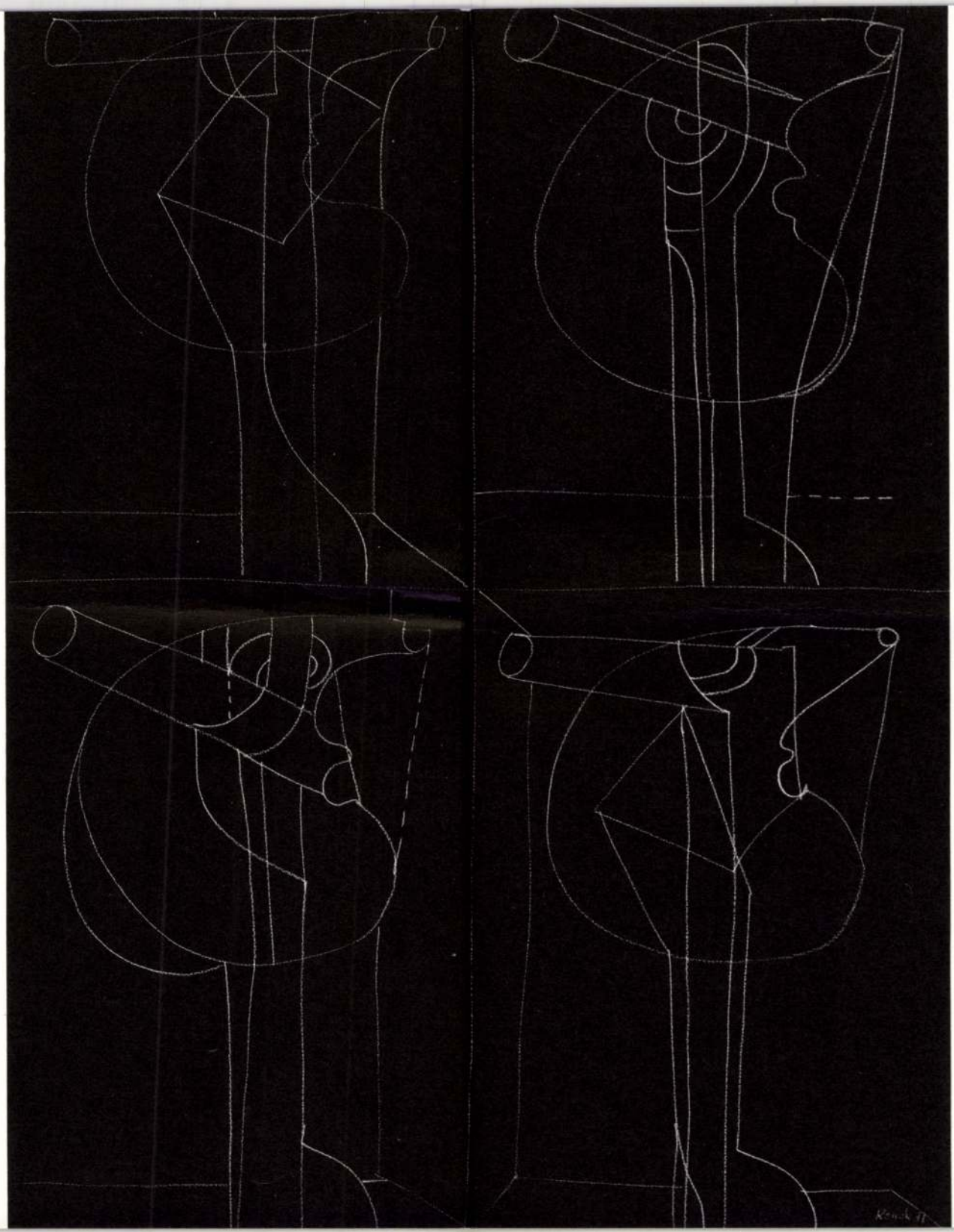

BIOGRAPHIE

1930	in Budapest geboren
1945-52	Studium am Konservatorium für Musik
1948-53	Ausbildung an der Hochschule für bildende Künste in Budapest
1955	«Preis der jungen Künstler»
1957	«Derkovits-Preis»
1953-59	Ausstellungen in Ungarn, Polen und in der Tschechoslowakei
1959	Niederlassung in Paris
1960	Galerie Lambert, Paris*
1961	Club Azziza Othmana, Tunis*
1962	Leyden Academie, Holland
1962	Washington D.C., USA*
1962	Gallery Castellane, New York*
1963	Stipendium der Hartfort Foundation, California. Aufenthalt in den USA.
1963	Musé d'Art Moderne, Paris Washington D.C., USA* Galerie du Haut Pavé, Paris* Gallerie Silvan Simone, Paris*
1964	III. Internationale Ausstellung, Tokio Stedelijk Museum, Schiedam/Holland* Haus der Begegnung, Hamburg*
1965	Musée d'Art Moderne, Paris Galerie Boisserée am Museum, Köln* IV. Biennale, Paris Galerie Trapez, Krefeld* Graphik aus fünf Kontinenten, Leipzig
1966	Galerie Lambert, Paris Galerie Soleil dans la Tête, Paris
1967	Galerie Läubli, Zürich*
1968	Kunstichting, Rotterdam* Cultureel Centrum, Holland
1969	Galerie J. Wiebenga, Lausanne The University Art Museum Texas, USA* Galleria Bevilacqua la Masa, Venezia*
1970	Galerie Zunini, Paris Internationale Kunstmesse, Basel
1970	Französische Staatsbürgerschaft.
1971	Realisation von drei grossen Wandreliefs in Zürich Musée Pontoise, Frankreich Thompson Zürich Stedelijk Museum, Schiedam/Holland*

* Einzelausstellungen

galerie & edition schlégl
minervastr. 119 8032 zürich tel. 01 / 32 49 63

AUSSTELLUNG

vom 2. Dezember bis 15. Januar 1972

Geöffnet:
Dienstag bis Freitag
14 bis 18.30 Uhr
Samstag 13 bis 16 Uhr

KONOK (PARIS)

BILDER UND ZEICHNUNGEN

EINLADUNG

zur Vernissage mit Kammermusik auf Mittwoch, 1. Dez. 1971, 20 Uhr

François Devienne (1759-1803)
Fagottquartett in C-Dur:

Allegro spiritoso
Adagio cantabile
Rondo

Ausführende:

János Mészáros, Fagott
Barbara Schmid, Violine
Walter Gull, Viola
Anna Márton, Violoncello

KONOK

Nach einem Wort Max Liebermanns bedeutet Zeichnen die Kunst des Weglassens. Für die Arbeiten Konoks trifft dieser Satz in besonderem Masse zu, bedient er sich doch des Mediums der Zeichnung und einer äussersten Reduktion und Abstraktion. Zwar assoziiert er die äusserliche Realität des Gegenständlichen, unterwirft diese jedoch im Verlauf des Schaffens einem Transformationsprozess; nicht um die Quelle der Inspiration zu verschleiern, sondern um in eine innere Welt, in jenen bildnerischen Bereich vorzustossen, in dem allein die Gesetze der geschlossenen Komposition und der linearen, flächigen und tonalen Rhytmik, von Belang sind. In Konoks Bildern führen die formalen Mittel über das Inhaltliche hinaus zu einer eigenständigen originären bildnerischen Sprache.

Wie sieht nun Konoks Schaffen, von dem in der vorliegenden Mappe nur ein Ausschnitt beleuchtet werden kann, im Überblick aus? Der 1930 geborene Künstler hat nach einer musikalischen Ausbildung die Akademie der Schönen Künste in Budapest besucht. Ende der fünfziger Jahre kommt er nach Paris, wo er heute ansässig ist. Verallgemeinernd lassen sich seine Arbeiten in drei, teilweise nebeneinander herlaufenden Phasen unterteilen, wenngleich die Probleme, mit denen er sich auseinandersetzt, konstant bleiben. In einer ersten Periode teilt er den Bildraum in lamellenartige Schichten und definiert die einzelnen räumlichen Ebenen durch Farbflächen mit verschiedenen Materialwerten. Später geht er dazu über, Papiere, teilweise mit Aufdrucken, in diese durch Linien bestimmten Bildräume einzufügen. Daneben entstehen aber auch Collagen, in denen transparente und kompakte Flächen ausponderiert werden.

Von der Beschäftigung mit der Collage an vervielfältigen sich die bildnerischen Ausdrucksmöglichkeiten Konoks. In Flachreliefs gestaltet er grosse Wände, die er schichtartig abstuft und durch Reihen vertikaler, horizontaler, geschwungener und sich ausbuchtender Linien in belebtem Rhythmus schwingen lässt. Daneben entstehen vielfarbige Applikationen. Hier spielt er die unterschiedlichen Stoffqualitäten gegeneinander aus. Durch die Rhythmisierung der Linien werden aber auch diese Kompositionen zu einem einheitlichen Ganzen verschmolzen. In der letzten Zeit beschäftigt sich Konok vermehrt mit der dreidimensionalen Gestaltung. Es tauchen dort, wie in seinen Bildern, Monotypien, Zeichnungen, Formen auf, die Assoziationen an technische Gegenstände wecken. Fasziniert von der Klarheit technischer Formen waren Künstler seit den grossen Ingenieurbauten des 19. Jahrhunderts, und in unserem Jahrhundert sind es vor allem Marcel Duchamp, Le Corbusier, Robert Müller und Jean Tinguely, deren Werk diese Faszination unmittelbar spiegelt.

Zur Anziehungskraft, die Maschinenteile und Werkzeuge auf Konok ausüben, gesellt sich die Experimentierfreudigkeit, andere künstlerische Ausdrucksmittel zu erproben. In den vorliegenden fünf Blättern setzt er sich mit der Technik der Serigraphie auseinander. Dabei versucht er, auch in diesem Medium die verschiedenen künstlerischen Probleme, die ihn beschäftigen, auszudrücken: die reine Linie in ihrem sensiblen, melodischen Verlauf; den Kontrast zwischen geschlossene Farbflächen und einem transparenten, nur von der Linie umrissenen Gegenstand; das Problem der Raumschichtung sowie das Vokabular, in dem diese Themen ständig abgewandelt werden, ist vielfältig wie die Polyphonie des Linienflusses, das es überspinnend rhythmisiert. Im Gegeneinander der Farben, im Liniengespinst, das von Konok so leicht über die Flächen gelegt wird, ist neben formaler Zucht als wesentliches ein spielerisches Element enthalten. Hier äussert sich ein homo ludens, der gelöst und humorvoll eine eigene bildnerische Welt hervorbringt, die von den Gesetzmässigkeiten der Musik: Tonalität und Rhythmus ebenso bestimmt wird, wie von einem freundlichen und manchmal hintergründigen Humor.

Edition Schlegl, Zürich, 1971

KONOK

As Max Liebermann once said, drawing is the art of omission. For Konok's works this is particularly apposite. With him the drawing medium is ruled by the principles of reduction and abstraction to the extreme. Although the objective quality of outward reality is insinuated, in the creative act it undergoes a transformation; not in order to adumbrate the source of inspiration, but in order to penetrate an inner world, a formative sphere, where only the laws of integral composition and of linear, planar, and tonal rhythm are relevant. In Konok's pictures the formal means lead beyond mere content-bound representation to a self-contained unique language of forms.

What does Konok's work look like as a whole? (The present album can throw light on no more than a section of it.) After a musical training, the artist, born 1930, graduated from the Budapest Academy of Fine Arts. Towards the end of the 'fifties he moved to Paris where he is now resident. His works can be divided into roughly three phases which occasionally overlap. The problems that concern him, however, remain constant. In a first phase he divides the pictorial space into lamella-like layers and defines the various spatial planes by way of colour surfaces and different materials. Later he proceeds to incorporate paper, partly printed on, within the linear pattern of these pictorial spaces. At the same time we come across collages in which transparent and compact surfaces are balanced against eachother.

From this point on Konok's artistic modes of expression multiply. He creates large mural bas-reliefs broken up into stepped layers and forming a lively rhythm of vertical, horizontal, and curved lines. Then there are also the many-coloured applications where divers material qualities are set off against eachother. Her too, a rhythm of lines fuses the composition to a unified whole. More recently Konok is increasingly occupied with threedimensional creations. As in his paintings, monotypes, and drawings, forms emerge that evoke associations of technical objects. Artists have been fascinated by the clarity of technical forms since the great engineering constructions of the 19th century. In our century it is primarily the work of Marcel Duchamp, Le Corbusier, Robert Müller, and Jean Tinguely that immediately reflects this fascination.

Konok is attracted not only by tools and parts of machines, he shows a vivid sense of experimentation in trying out other means of expression. With the present five sheets he comes to terms with the technique of serigraphy. He attempts to express, in this medium too, the various artistic problems that matter to him: the pure line in its sensitive, melodious course; the contrast between compact surfaces and a transparent object circumscribed by a mere line; the problem of spatial stratification. And the vocabulary with which these themes are continuously varied is as multifarious as the polyphony of the flow of lines it weaves into a rhythm.

Apart from the discipline of form, an essential element of playfulness is manifested in the opposition of colours, in the web of lines Konok lays so lightly over the surfaces. A homo ludens presents himself here who lightheartedly and humorously creates his own imaginative world; a world determined as much by musical laws of tonality and rhythm as by a friendly and at times cryptic sense of humour.

Edition Schlégl, Zurich, 1971

AUSSTELLUNGEN

Einzelausstellungen

1960 Galerie Lambert, Paris
1961 Club Azziza Othmana, Tunis
1962 P. H. Gallery, Washington D. C.
Castellane Gallery, New York
1963 P. H. Gallery, Washington D. C.
Galerie du Haut Pavé, Paris
Silvan Simone Gallery, Los Angeles
1964 Haus der Begegnung, Hamburg
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Galerie Loubin, Angoulème
1965 Galerie Boisserée am Museum, Köln
Galerie Trapez, Krefeld
1967 Galerie Läubli, Zürich
1968 Kunstichting, Rotterdam
Centre Culturel, Hoogeveen
1969 Fondazione Bevilacque la Masa, Venezia
Art Museum, Austin
1971 Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
1972 Galerie Schlégl, Zürich
1973 Galerie Schlégl, Zürich
1974 Galerie Art, Basel
1976 Galerie Schlégl, Zürich
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Galerie Cour St-Pierre, Genève
Galerie Numaga, Auvernier
Art 8'77, Basel
1978 Galerie Philippe Fregnac, Paris
Galerie von Braunbehrens, München
Galerie Münsterberg, Basel
1979 Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Galerie Schlégl, Zürich
1980 Galerie Koppelmann, Leverkusen
Galerie Hilger & Schmeer, Duisburg
Xántus Múzeum, Györ
1981 Musée des Beaux Arts, Budapest
Galerie von Braunbehrens
1983 Galerie Schlégl, Zürich
1984 Galerie Perrig, Basel
Galerie Humana, Wil
Tihany Múzeum
Mühely-Galeria, Szentendre
Városi Galeria, Sárospatak
1985 Galerie Boisserée, Köln
Galerie E, Montreux
Musée Herman O, Miskolc
Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm
1986 Galerie Schlégl, Zürich

Kollektivausstellungen

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Ernst Múzeum, Budapest
1960 Galerie Lambert, Paris
1961 Galerie Lambert, Paris
1962 Academie Leyden
1963 Musée d'Art Moderne, Paris
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
1965 Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Transposition, Paris
5e Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
4e Biennale des Jeunnes Peintres, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la Tête, Paris
1968 Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Jean Wiebenga, Lausanne
1970 Galerie Zunini, Paris
Musée Pontoise Thompson, Zürich
1972 Réalités Nouvelles, Paris
Graphikmesse, Zürich
1973 Bertrand Russel Centenary, Nottingham
Réalités Nouvelles, Paris
1974 Réalités Nouvelles, Paris
1975 Galerie Isis, Paris
1977 Kunstmuseum Winterthur
1978 «Constructivist Work of the Twenties», Carus Gallery, New York
Fondation Nationale des Artistes, Paris
Galerie Philippe Fregnac, Paris
1979 «Présence Paris–Budapest»,
Palais Luxembourg, Paris
Galerie Schlégl, Zürich
Galerie Numaga, Auvernier
Kunstmuseum, Bern
1981 Galerie Schlégl, Zürich
1982 Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm
Galerie Schlégl, Zürich
1983 Galerie Schlégl, Zürich
Mücsarnok, Budapest
1984 Trudelhaus, Baden
Galerie Konstruktiv Tendens, Stockholm

1970–86 Internationale Kunstmesse, Basel
1980–86 Internationaler Kunstmarkt, Köln und Düsseldorf
1986 Biennale Venedig

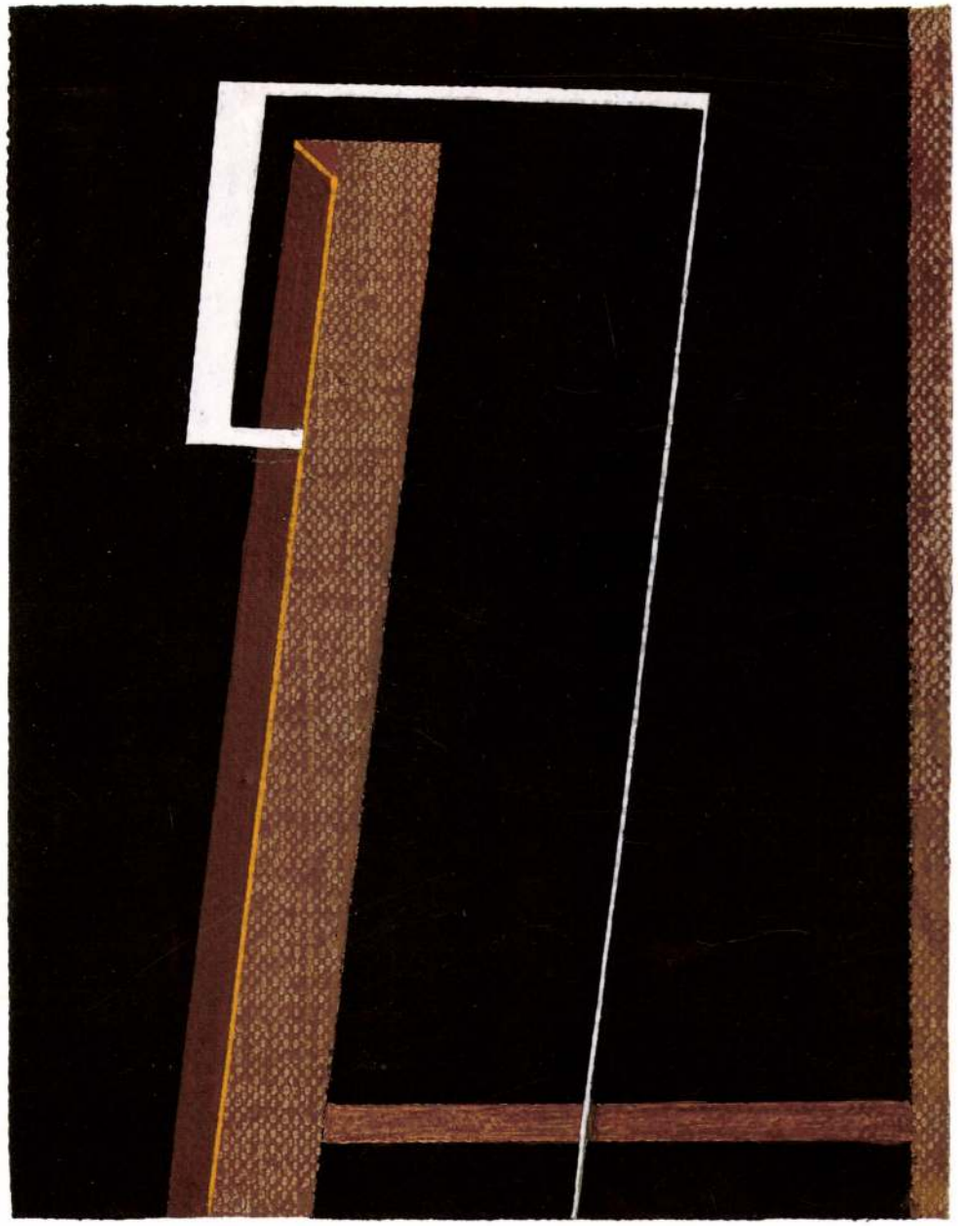

KONOK

BIOGRAPHIE

Tamas Konok, geboren am 9. Januar 1930 in Budapest, studierte am Benediktiner Gymnasium in Györ (Raab) und war gleichzeitig Schüler des Musikkonservatoriums (Geige).

1948 Matura

1945–1949 Mitglied des Philharmonischen Orchesters Györ.

1948–1953 Ausbildung an der Hochschule für bildende Künste in Budapest. Diplomabschluss.
In den folgenden Jahren an mehreren Ausstellungen in Ungarn und im Ausland vertreten.

1955 erhielt er den «Preis der Jungen Künstler» und

1957 den «Derkovits-Preis».

1960 erste Einzelausstellung in der Galerie Lambert, Paris. Niederlassung in Paris.
Reisen in Europa, nach Nord-Afrika und

1963 mit einem Stipendium der Hartford Foundation nach Kalifornien. Acht Monate Aufenthalt in den USA.
Die Bilder aus dieser Zeit wurden in der Galerie Silvan Simone in Los Angeles und im Stedelijk Museum in Rotterdam ausgestellt.

1970 erhielt er die französische Staatsbürgerschaft.

1986 Einladung für die Biennale Venedig 1986, Internationale Sonderausstellung «Kunst und Wissenschaft»

WERKE IN ÖFFENTLICHEM BESITZ

Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Ministère des Affaires Culturelles, Paris
Städtische Sammlung Hamburg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum, Winterthur
Musée des Beaux Arts, La Chaux-de-Fonds
Préfecture, Cergy-Nouvelle Ville
Walo Bürohaus, Zürich
Xántus János Múzeum, Györ
Kassák Múzeum, Budapest
National-Galerie, Budapest
Waser Druckerei, Buchs ZH
Musée des Beaux Arts, Budapest
Kunstmuseum, Bern

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119, 8032 Zürich, Telefon 01 251 49 63

KONOK

Neue Werke

Ausstellung:
11. März bis 19. April 1986

Vernissage:
Dienstag, 11. März, 18.00–20.00 Uhr,
zu der wir Sie und Ihre Freunde
herzlich einladen.

Öffnungszeiten:
Dienstag bis Freitag 14.00–18.30 Uhr
Samstag 10.00–16.00 Uhr

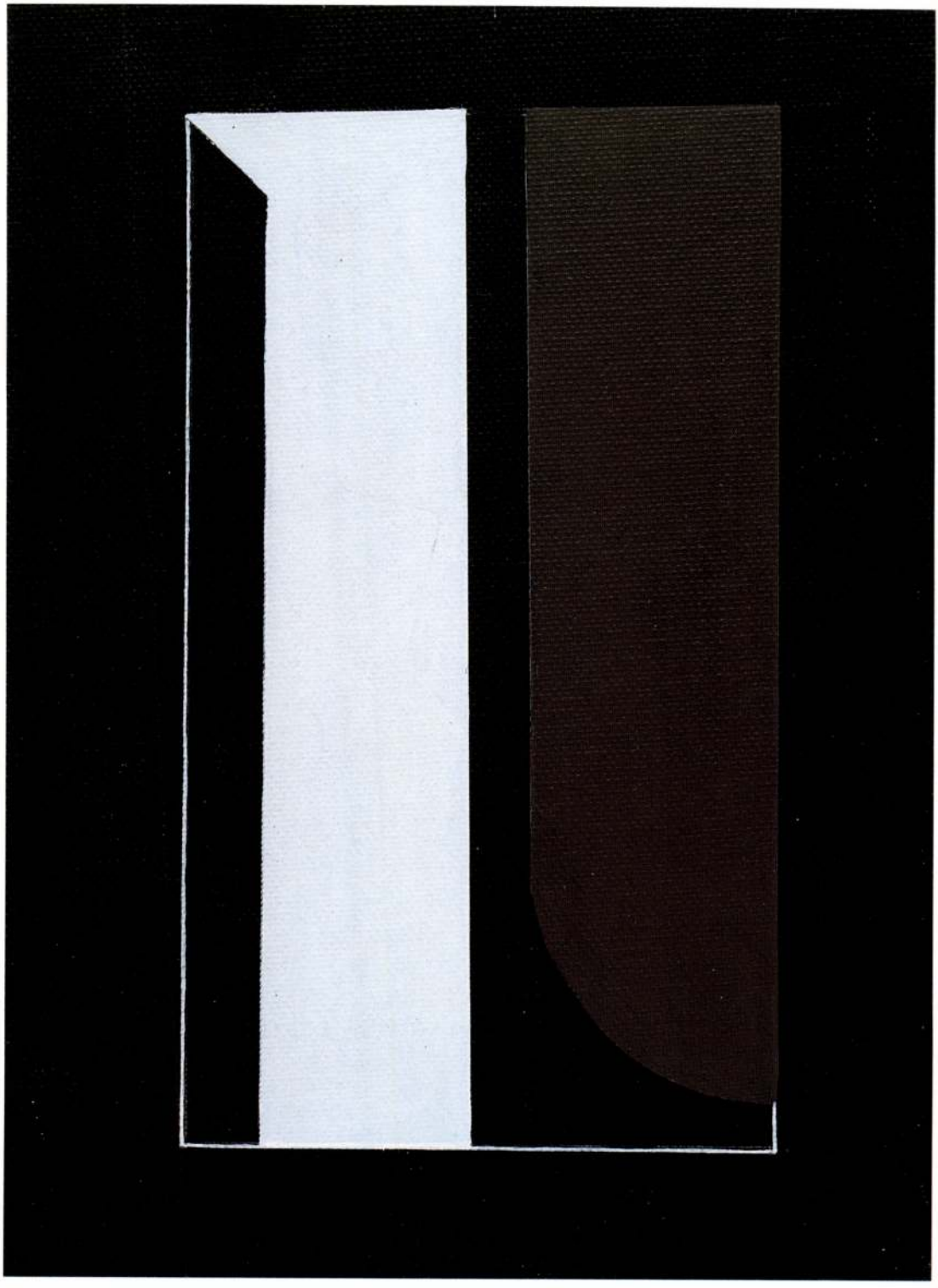

Galerie & Edition Schlégl
Minervastrasse 119, 8032 Zürich, Telefon 01 251 49 63

In den Ausstellungshallen an der
Minervastrasse 115

KONOK

Neue Werke

Ausstellung:
30. August bis 1. Oktober 1988

Vernissage:
Dienstag, 30. August, 18.00–20.00 Uhr,
zu der wir Sie und Ihre Freunde
herzlich einladen

Tamas Konok wird anwesend sein

Öffnungszeiten:
Dienstag bis Freitag 14.00–18.00 Uhr
Samstag 10.00–16.00 Uhr

Abbildung: L'Hiver, 1988
86 × 56 cm

DER Ausschnitt 1 BERLIN 45, Königsberger Str. 37
Telefon 0311/73 85 90 Telex: 1-83 538

Neue Rhein-Zeitung (5) Köln
9. 9. 65 F
1021 Konok Tamás

Erst in Paris konnte er sich entfalten

Ungarischer Maler in der Galerie Boisserée

Für Cineasten und Künstler aus dem Ostblock, die einen Weg in den Westen finden, wird fast immer Paris zur neuen Heimat. Die Seinestadt ist für sie der Inbegriff künstlerischer Freiheit, ein Ort, dessen Flair die besten Intuitionen verspricht. Diesen Weg fand auch Tamos Konok, dessen Bilder und Monotypien bis zum 2. Oktober in der Galerie Boisserée am Museum ausgestellt sind.

1930 wurde Tamos Konok in Budapest geboren. Als 18jähriger kam er an die Kunstakademie seiner Heimatstadt, wo er fünf Jahre lang in der Klasse von Professor Aurel Bernath studierte.

1953 konnte er sich dann, mit dem Maler-Diplom seiner Akademie in der Tasche, als freischaffender Künstler betätigen. Bei Gruppenausstellungen in Budapest, Prag, Berlin und Warschau stellte er seine Bilder der Öffentlichkeit vor.

Eingeengt

Der in seiner Heimat geforderte sozialistische Realismus bot Tamos Konok jedoch keine Basis für ein künstlerisches Schaffen. „Mich hat alles so sehr eingeengt", begründete er seinen Entschluß, 1956 beim Ungarn-Aufstand den Weg in den Westen zu wagen. Er kam nach Paris. Schon im darauffolgenden Jahr stellte ihn die Galerie Lambert zum erstenmal aus. „Der Durchbruch war geschafft", konnte er aufatmen. Denn Galerien in Tunis, Holland, Japan und den USA öffneten sich ihm, machten ihn in der Kunstwelt bekannt. Wie schon manch anderes Talent entdeckte ihn die Galerie Boisserée jetzt für Köln

„Gemalte Wandteppiche" hat man etwas unglücklich seine großen Bilder genannt, die auf Seide gemalt und auf grob strukturiertem Jutegewebe aufgezogen sind. Sie sind, jedenfalls vom Material her, eher verwandt mit den japanischen Rollbildern.

Aber auch dieser Vergleich hinkt. Denn Konoks Bilder, mit einer Spezialfarbe auf Seide gemalt, sind alles andere, als man sich gemeinhin unter einem Rollbild vorstellt. Dafür sind sie zu rustikal, zu flächig angelegt.

Sternbilder und Körperteile

Er bevorzugt Themen aus der Folklore und der Mythologie. Das Thema „Horoskop" hat er variiert. Hier greift er auf die mittelalterliche Vorstellung in der Medizin zurück, die jedem Körperteil ein Tierkreiszeichen zugeordnet hat.

Auch in der Mythologie verläßt ihn seine Phantasie nicht, ob Äskulap, Poseidon oder der ganze Parnass: immer wieder ist man überrascht von seinem Einfallsreichtum. Und es macht ihm gar nichts aus, seinem St. Christophorus, der wie die meisten anderen aus einem zentralen Bild mit einem Rahmen kleinerer Bilder besteht, nicht nur die vier Winde, sondern auch den Ikaros zuzuordnen.

Klar und souverän

Diese Bilder leben von erdenen Farbtönen. Für die Grundierung benutzt er teilweise die Batik-Technik. Seine Monotypien hingegen wirken durch die wenigen Striche, die Konok ganz klar und souverän setzt. Nichts Überflüssiges ist auf den Blättern. Aber ebensowenig fehlt eine Kontur, was ihn auch als einen Beherrscher der graphischen Möglichkeiten ausweist.

C. Eck

TAMOS KONOK: In Paris inspiriert
NRZ-Foto: Spranger

men. Für die Tombola ist [illegible] als einer der Hauptgewinne von den Fordwerken ein Taunus 17 M gestiftet. Die Firma 4711 stellt die Gastgeschenke.

Insgesamt sind 2000 Sitzplätze bereit, für die es in gestaffelten Preisen Platzkarten gibt

Solistische Darbietungen sind u. a. zu erwarten von Methé Altéry, Frankreich; Valentine Pringle, Bassist aus Amerika; Startrompeter Heinz Schachtner

Anzeiger"; Dieter Oppenberg, Verleger der „NRZ Neue Rhein Zeitung"; Prof. Dr. Dr. Hans Peters, Rektor der Universität zu Köln; H. F. Gerhard Starke, Intendant des Deutschlandfunks; Dr. Hans Otto Wesemann, Indendant der Deutschen Welle.

Karten können nur schriftlich bestellt werden beim „Büro des Presse-Balles im Verkehrsamt der Stadt Köln, Köln, Am Dom". **pf.**

Zuerst verkaufte er Christbaum-Schmuck

Thomas Liessem wird heute 65 Jahre alt

„Lies em de Levite!", soll Vater Jakob Liessem, Ehrenfelder Treppenbauspezialist, zu seiner Frau gesagt haben, als er erfuhr, sein Filius Thomas sei es leid, sein Leben lang Konditor zu bleiben und habe die Absicht, sich als Handelsvertreter selbständig zu machen.

Thomas war damals ein rankes Bürschlein von knapp zwanzig Jahren. Inzwischen hat er sein 65. Lebensjahr erreicht. Am 9. 9. 1900 wurde er als 9. Kind von 9 Kindern geboren. Bei aller jugendlicher Unternehmungslust wird er aber selbst nicht im Traum daran gedacht haben, daß er es im reifen Mannesalter einmal zum mehrfachen Präsidenten bringen würde: zunächst bei der „Prinzengarde", dann in gleichem Narrenrang beim Festkomitee Kölner Karneval und dem Bundesverband deutscher Karneval. Außerdem wurde er Fachspartenpräsident im Bundesverband der Handelsvertreter und Handelsmakler (CDH). Mit Goethe und wenigen anderen teilt er den Ruhm, Träger des Titels „Doktor humoris causa" zu sein, den die Dülkener Narrenakademie verleiht.

Von der erfolgreichen Warte als Seniorchef und persönlich haftender Gesellschafter der Firma Thomas Liessem & Sohn KG, Generalvertretungen großer Marken, wie der Firmenzusatz lautet, darf Thomas mit Stolz auf sein feucht-fröhliches Werk zurückblicken, das er offiziell 1924 als zugelassener Handelsvertreter begann. Zunächst widmete er sich der Fabrikation und dem Verkauf von Eierlikör, ein Tip, den sein Freund Max Schmeling später übernahm.

Aber regulär hat es anders angefangen, wie er es selbst einmal in einem vor Vertretern gehaltenen Vortrag erzählt hat: „Das erste, was ich in eigener Regie verkauft habe, war Christbaumschmuck." Er habe zwar selbst nicht gewußt, wie dat Zeug gemaht wohd, ävver dat Geschäff hätte geflupp. Der Erfolg ist Thomas Liessem treu geblieben.

„Do hät dat wohlgemeinte Levitelesse von meinen Eltern nichts genutzt", sagt Thomas, der aber bekennt, daß ihm, dem einfachen Volksschüler, die Zuckerbäckerlehre zum Fundament geworden ist. Denn ohne eine gute Lehre gehe es im Leben nicht. Aber dann komme es eben auf die eigene Initiative und auf die Begabung zum Selfmademan an.

„Aber was wäre das alles, fehle dabei der Spaß an d'r Freud", sagt Kölns „prominentester Handelsvertreter", wie ihn der CDH nennt. **ULL**

THOMAS LIESSEM, der die ersten Flaschen mit der Schubkarre zu den Kunden brachte und heute Besitzer einer großen Getränke-Vertretung ist, hat es auch im Karneval zu etwas gebracht: Seine Narren-Orden wiegen eineinhalb Zentner. Es sind so viele, daß er sie nicht mehr zählen kann. Im zweiten Weltkrieg war er Oberzahlmeister in Frankreich.

1021

Konok Tamás, festő-grafikusművész

1984. IX. 6. 21.35 TV-2/JÁ

Tv-hiradó 2.

- Ma több városunk adott helyszint ujonnan nyilott kiállitásoknak. Szentendrén a Mühelygalériában Konok Tamás Párizsban élő festőmüvész. Miskolcon a Szőnyi István teremben Hajósi Mónika festőmüvész. A dunaujvárosi Müteremben Maurer Róra grafikus. Diósgyőrött pedig Juhász Márton amatőr festőmüvész alkotásaiból nyilt tárlat. És a legérdekesebbről képben is.

- Hatodszor találkoznak a világ olyan képzőmüvészeti Budapesten, akik kisméretü szobrokat, dombormüveket csinálnak kőből, agyagból, fából, ezek keverékeiből. Köpeczi Béla müvelődési miniszter nyitotta meg ma a VI. Budapesti Nemzetközi Kisplasztikki Kiállitást a Mücsarnokban. 27 országból, 3 földrészből, Amerikából, Ázsiából és Európából indult 89 müvész a versenyen. 330 müből persze nehéz dijazni az igázán kiemelkedőket. A nemzetközi gyüri a fődijat megosztotta. Ezzel jutalmazta Bakos Ildikót és a francia Bertrand Laviert. Ime a magyar versenymunka. És a francia. A legnagyobb közönségsikert a kiállitási dij tulajdonosai közül egy dán, autodidakta müvész Jan aratta. fejü emberek sorozata vegyes technikával készült roppant mód kifejezőre. A Főváros Tanácsának diját szovjet müvész, az örmény származásu Morai Karganjan kapta faszobráért. A számos remek alkotás közül mutatjuk be most a kubai Angelo Castro sorozatát. Drámai a lengyel Stanislaw Crmena Terris cimü alkotása. A cseh müvész, Appad Racsko a költészetet és a zenét faragta szoborba. Mai kinai müvész Csang Janal, akinek fából készültfiguráját emelném ki. A kisteremben Joób Tibor emlékkiállitását rendezték meg.

1021

Konok Tamás festőművész gyűjteménye

1984.VIII.2. P. 10,45 /Kerekes/

Láttuk, hallottuk

- A műsorvezető Rózsa T.Endre.

- A Láttuk, hallottuk mai adásában önök először Konok Tamás kiállításáról hallanak, amely augusztus 27-ig látható a Balaton partján, a Tihany Múzeumban. Konok Tamás hosszú évtizedek óta főként Franciaországban él, bár időről időre szülőházájában, Magyarországon is kiállítja műveit. Ennek ellenére nevét sokkal jobban ismerik Nyugat-Európában, mint idehaza, Magyarországon. Mi lehet ennek az oka? A mikrofonnál Konok Tamás.

- Talán az, hogy első magyarországi kiállításon, önálló kiállításon az ezelőtt két évvel volt a Szépművészeti Múzeumban, illetve előtte Győrött. Ugyanis egész fiatalságon és esznólésen Győrből indult, ott jártam középiskolába, ott kezdtem zenei tanulmányaimat a konzervatóriumban, és az első szakmai kapcsolat itt Magyarországon onnan indult el. Ezt a kiállítást vette aztán rá egy évre át a Szépművészeti Múzeum.

- Mióta él Franciaországban?

- 1959 óta élek ott, több-kevesebb megszakitással. Egy évig voltam az Egyesült Államokban Hartford-díjjal és hát közben természetesen többfelé Európában is, kisebb-hosszabb időkre, de hát ez idestova 59 meg 63 között számolom, hát ez bizony mostmár lassan egy negyedszázad, hogy az élet valahogy oda kötődött. De az itthon-lét, ami először 15 évi megszakitás után, 70-ben volt, hogy hazajötten, ez azóta azt lehet mondani - úgy is, mint civil, vagyis nem mint kiállító az utolsó két évben. Azért ez értható is természetesen, ez a kapcsolat ez nagyon élő és ez egy fennálló állapot.

- Nagyon fiatal ember volt, amikor Párizsban telepedett le, és ha utána számolunk, az azóta eltelt időnek, akkor eddigi életének nagyobbik részét ott töltötte Franciaországban és csak kisebbiket Magyarországon, nem beszélve arról, hogy abból jónéhány kisgyerekkori évet le kell számitani.

- Ami nagyon fontos.

- Épp ezt akartam kérdezni, ezek a kötődések fontosabbak-e vajon, vagy pedig a tudatos franciaországi évek?

- Én azt hiszem, ez ugyanolyan dolog, mint a szin és a formának a kérdése, a kettő nagyon nehezen választható el egymástól. Ugyanis ez kicsit az életen része, hogy az, hogy festővé váltam vagy azt csinálom, ami magammal konform, ami kialakult, ami tulajdonképpen egy filozófia számomra, a festészet, vagyis azt hiszem, hát nagyon soknak egyáltalán a művészet elsősorban egy hát egy beállás valahogy az életre, egy szelekció. Ez talán ott ébredt, de az egész indulás,

vagyis az iskola, a milió, hát maga a nyelv, ami valahol azért meghatározta az embert gyerekkorában és később is, és egyáltalában az itt eltelt idők, és érdekes módon, hogy ez a kiállitás most Tihanybanjött létre, ahol én 1949-ben mint első - várjunk csak? - másodéves főiskolás ott eltöltötten egy nyarat. Számomra például egy nagyon szép és nagyszerü idő volt, ugyanis hát akkor volt alkalman megismerni személyesen Egry Józsefet, Szabó Lőrinccel voltak szinte azt lehet mondani, minden este együttlétek Liptákéknál, ahol ő ott hosszu ideig lakott, akkor ott ismerten meg Illyés Gyulát, Németh Lászlóékat, Borsos Miklóst, aki azóta is nagyon kedves barát, Passuth Lászlóékat, vagyis azt lehet mondani, ez az idő ma már, 40 éves multra visszatekintve az valahol a történelem. Ugyanis a hely, vagyis a géniusz lotzi, ami vonzotta ezeket a nagyszerü embereket oda, az ott, az ő tevékenységük vagy az ő munkásságuk magát a helyet is valahol feltöltötte egy szellemmel és valami tartalommal. Hát akkor nekünk fiataloknak - mit mondjak, 19 éves korban - ez valóban példa volt. Tehát ez is ide tartozik talán, mint indulás. De az, hogy ami lett abból, ami innen indult, az viszont Párizs volt, ami nem történt persze egyik pereről a másikra, az egy azt lehet mondani, hát majdnem egy évtizedes lassu változással fejlődött ki az, ami most van, vagy aminben most hát tevékenykedek és hát azt hiszem, hiszek mélységesen.

tentoonstellingen sinds 1960

1960 galerie lambert, parijs *
1961 club azziza othmana, tunis *
1962 universiteit leiden, holland
1962 washington d.c., v.s. *
1962 gallery castellane, new york *
1963 musée d'art moderne, parijs
washington, d.c., v.s. *
galerie du haut pavé, parijs *
gallery silvan simone, los angeles *
1964 III. internationale ausstellung, tokyo
stedelijk museum, schiedam *
haus der begegnung, hamburg
1965 musée d'art moderne, parijs
galerie boisserée museum keulen *
IV. biennale parijs
galerie trapez, krefeld *
grafiek uit vijf kontinenten, leipzig
1966 galerie lambert, parijs
galerie soleil dans la tête, parijs
1967 galerie läubli. zürich *
1968 rotterdamse kunststichting *
cultureel centrum de tamboer, hoogeveen *
1969 galerie j. wiebenga, lausanne
the university art museum texas, v.s. *
galleria bevilacqua la masa, venetië *
1970 galerie zunini, parijs
internationale kunstmesse, basel
1971 galerie interieur, zürich
aspekte, j. w. thompson, zürich

* eenmanstentoonstellingen

stedelijk museum schiedam
19 juni tot en met 25 juli 1971

KONOK TAMÁS

tamas konok

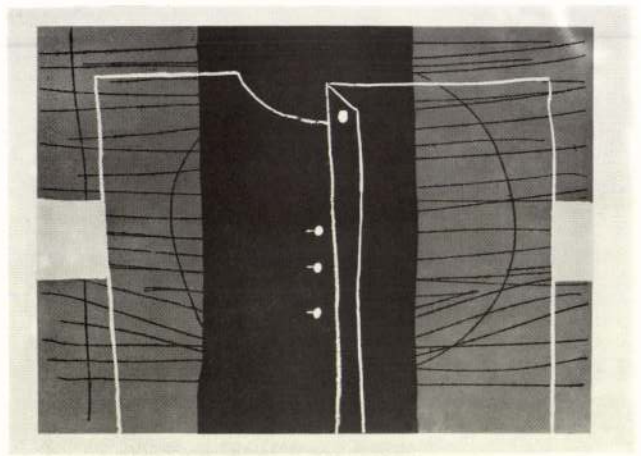

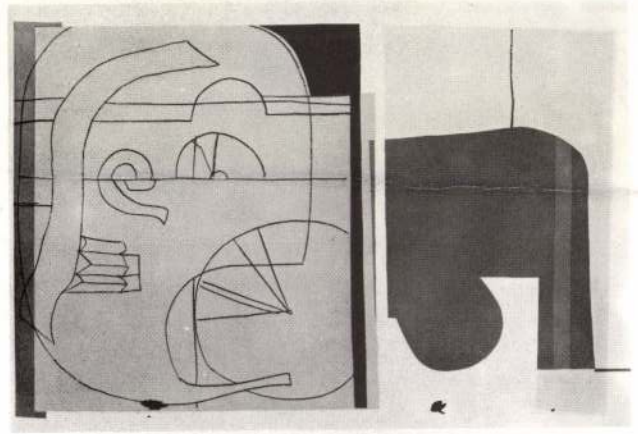

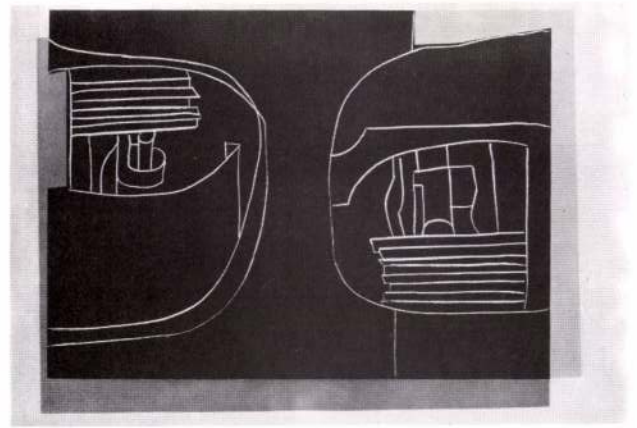

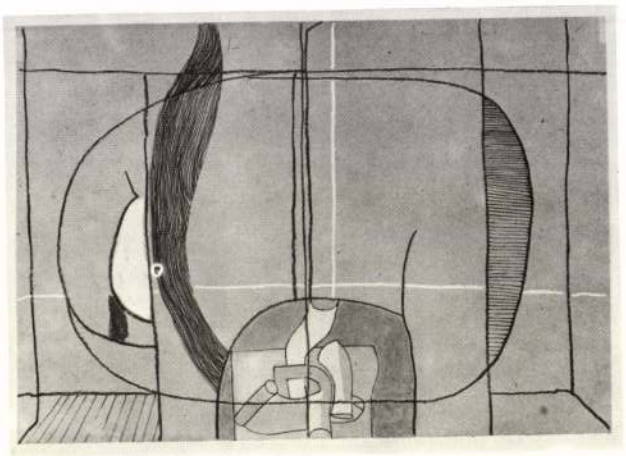

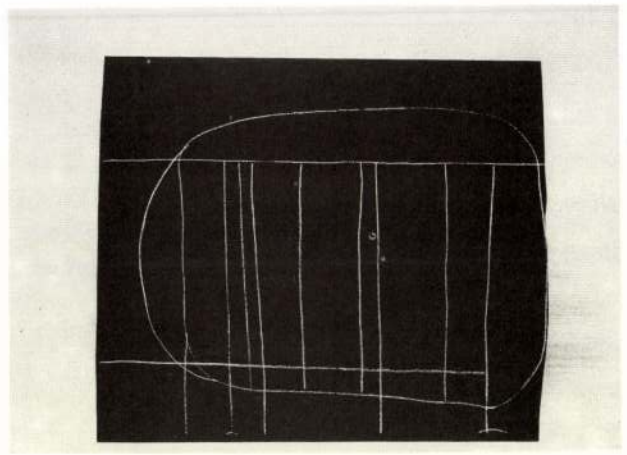

konok

biografie

1930	geboren te budapest
1945-52	studie conservatorium (viool)
1948-53	opleiding academie voor beeldende kunsten, budapest
1955	prijs voor jonge kunstenaars
1957	derkovits-prijs
1953-59	tentoonstellingen in hongarije, polen en tschechoslowakije
1959	vestigt zich te parijs
1963	stipendium van de hartfort foundation, california, verblijf in de v.s.
1970	frans staatsburgerschap
1971	realisatie van drie grote wandreliefs te zürich
	reizen door europa, naar noord-afrika en v.s.

Cahiers du Musée de Poche N° 4.

L'exemple de Hartung est flagrant. Dans un dessin ancien, vibrant d'affectivité, le cœur s'écrit limpide. Dans un autre récent, la tentation de « faire un dessin » a été la plus forte. De Staël, parce qu'il savait donner toujours le meilleur de lui-même, sans autre préoccupation que de trouver son propre langage, réussit, lui, dans deux encres toutes en virgules et en réseaux, à ne pas tricher. Deux Japonais du Brésil, Mabe et Sakai, ont su rester plus près du bon esprit calligraphique. A côté d'eux les fausses calligraphies de Guiette semblent peu sérieuses, sinon scandaleuses. Le travail de Kline, parce qu'il réduit la difficulté avec ses barres simplifiées, proches de Soulages, a d'autant moins de portée. Quant à Compard, que ce soit dans ses encres ou ses ardoises, il « compose » encore trop, comme Favre, Clerc et Sonderborg, dont la recherche est, il est vrai, complètement différente. Dubuffet, lui, dans ses « Empreintes », est beaucoup trop roublard pour atteindre jamais à « l'art brut ». Mathieu enfin joue beaucoup trop bien son personnage, il altère, par son souci d'élégance « féodale », malgré lui peut-être, toujours trop mis en avant, ce que sa peinture dans sa vitalité pourrait avoir de positif. M. C.

GALERIE LACLOCHE

Leonardo Cremonini qui n'avait exposé qu'une fois à Paris en 1951 au Centre d'art italien, se rattrape grandement en montrant simultanément ses grandes toiles à la Galerie du Dragon, et les petites à la Galerie Lacloche. Peintre de la réalité, mais d'une réalité inhumaine (ou tout au moins déshumanisée), Cremonini pétrifie les êtres vivants : les agneaux, les chiens, les femmes, et leur donne (aux femmes surtout) un aspect sinistre de monstres massifs et paisibles. Tout ceci avec des couleurs plates (même quand elles sont violentes) qui escamotent la troisième dimension de l'espace, accentuant la massivité jusqu'à provoquer la répulsion. Ses « cercles » de femmes en « conversation » et ses « maternités » communiqueraient aisément le goût du suicide. L. H.

Jan Le Witt est un peintre d'origine polonaise qui vit à Londres depuis 1937. Il a le mérite d'être fort connu à l'étranger et inconnu en France. L'exposition qu'on lui consacre est la première qui, chez nous, lui est dédiée. C'est un peintre qui connaît admirablement l'art de faire sourdement vivre chaque espace coloré. On pourrait dire de son œuvre qu'elle est rétive au premier abord. Elle ne se découvre que petit à petit, faisant choix de la voix basse plutôt que du cri. Rien cependant ici qui puisse donner à penser à de la peinture décorative : elle vit et vibre, elle bouge. Les formes, sur un fond solidement travaillé, se détachent et s'inclinent les unes vers les autres, non point avec avidité ou convulsivement, mais avec une sérénité très grande, avec une austérité singulière que souligne au mieux cette œuvre fort remarquable qui a pour titre : *Hommage à Goya*. H. J.

Le Witt

GALERIE LAMBERT

Après avoir exposé, entre autres, les gouaches de Lebenstein, ce jeune peintre polonais qui fut très remarqué à Paris à la Biennale des Jeunes, et dont la galerie Lacloche avait auparavant montré les toiles, curieuses formes obsédées du souvenir des squelettes, la galerie Lambert accueille **Tamas Konok,** un jeune Hongrois de Budapest qui ne vit à Paris que depuis quelques mois. Konok avait apporté de Budapest quelques paysages hésitant encore entre un certain académisme et l'impératif de la liberté picturale. Les monotypes, les huiles sur toile ou sur papier qu'il a exécutées depuis le début de son séjour parisien marquent un gigantesque pas en avant dans le sens de l'acquisition d'une expression poétique : le thème ou le sujet perd de sa froide précision pour être autant imaginé ou rêvé que vu. La matière se fait plus précieuse et plus sensible, sans que son œuvre se réduise pour autant aux dimensions restreintes d'une miniature. Elle semble avoir au contraire acquis une nouvelle dimension — à développer — celle du monde intérieur. L. H.

Konok

GALERIE H. LE GENDRE

Je considère comme un événement marquant l'entrée dans l'équipe d'Henriette Le Gendre de **Chu Teh-Chun.** Elle se fait à un moment où ce peintre est vraiment au meilleur de sa forme et trouve sa voie personnelle. Il y a quelque trois ans, j'avais vu quelques toiles de lui dans une galerie de la rue Mazarine : c'était joli, raffiné, avec des délices de gris surtout, mais appliqué. Voici maintenant un Chu Teh-Chun en force : si le savoir-faire et la pensée orientale sous-tendent toujours ses œuvres, par contre l'Occident l'a fait se dépouiller de ce qu'on appelle en mauvaise part — je m'en excuse — des « chinoiseries » et de ce que j'aimerais quant à moi mieux nommer « le côté style nouille de l'abstraction ».
Dans une matière et une couleur admirables, Chu Teh-Chun s'explique avec une rare évidence : cela veut dire, je suis un homme charnière entre deux mondes. Il nous le dit d'une manière plus sensible et moins brutale que les peintres japonais de Paris. Mais une chose frappe aussi chez Chu : le sens et l'aisance graphiques. Les signes qui figurent sur ces toiles d'une forte ordonnance, je les imagine bien s'inscrivant sur la page blanche : Chu Teh-Chun, d'un même coup, m'apparaît comme un peintre marquant et comme destiné aussi à marquer de sa griffe l'art de la gravure. Les plus dépouillées de ses toiles m'en assurent. J. C.

Chu Teh-Chun

Paul Revel présente ici sa première grande exposition d'ensemble. C'est un peintre dont on se souviendra, et qu'on suivra fort attentivement. Il frappe par le retour au réel qu'il accomplit. Dans de belles matières solidement et minutieusement établies et équilibrées, il retrouve le nœud de l'olivier, le cri noir du cyprès, la ronde-bosse du galet, la voûte végétale. Ce qui frappe surtout le spectateur en cela, c'est la façon que le réel a de jaillir de la mémoire

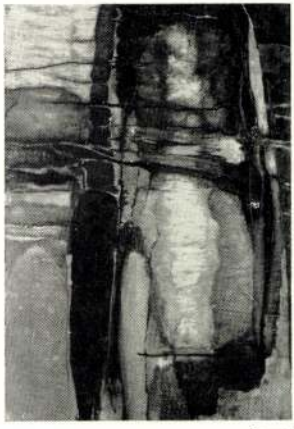

Revel

Biographie

1930 in Budapest geboren
1945–52 Studium am Konservatorium für Musik
1948–53 Ausbildung an der Hochschule für bildende Künste in Budapest
1955 «Preis der jungen Künstler»
1957 «Derkovits-Preis»
1953–59 Ausstellungen in Ungarn, Polen und in der Tschechoslowakei
1959 Niederlassung in Paris
1963 Stipendium der Hartford Foundation, California. Aufenthalt in den USA
1970 französische Staatsbürgerschaft

Ausstellungen seit 1960

1960 Galerie Lambert, Paris*
1961 Club Azziza Othmana, Tunis*
1962 Leyden Academie, Holland
Washington D. C., USA*
Gallery Castellane, New York
1963 Musé d'Art Moderne, Paris
Washington D. C., USA*
Galerie du Haut Pavé, Paris*
Gallery Silvan Simone, Los Angeles*
1964 III. Internationale Ausstellung, Tokio
Stedelijk Museum, Schiedam/Holland*
Haus der Begegnung, Hamburg*
1965 Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Boisserée am Museum, Köln*
IV. Biennale, Paris
Galerie Trapez, Krefeld*
Graphik aus fünf Kontinenten, Leipzig
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la Tête, Paris
1967 Galerie Läubli, Zürich*
1968 Kunstichting, Rotterdam*
Cultureel Centrum, Holland
1969 Galerie J. Wiebenga, Lausanne
The University Art Museum Texas, USA*
Galleria Bevilacqua la Masa, Venezia*
1970 Galerie Zunini, Paris
«Art 1'70», Basel
1971 Realisation von drei grossen Wandreliefs in Zürich
Musée Pontoise, Frankreich
Thompson, Zürich
Stedelijk Museum, Schiedam/Holland*
1972 Galerie Schlégl, Zürich*
Realité Nouvelles, Paris
1973 «Art 4'73», Basel
Realité Nouvelles, Paris
Ausführung von zwei Wandreliefs in Zürich
1954 «Art 5'74», Basel
Realité Nouvelles, Paris
Galerie Schlégl, Zürich

* Einzelausstellung

galerie & edition schlégl
minervastr. 119 8032 zürich tel. 01 / 32 49 63

Konok

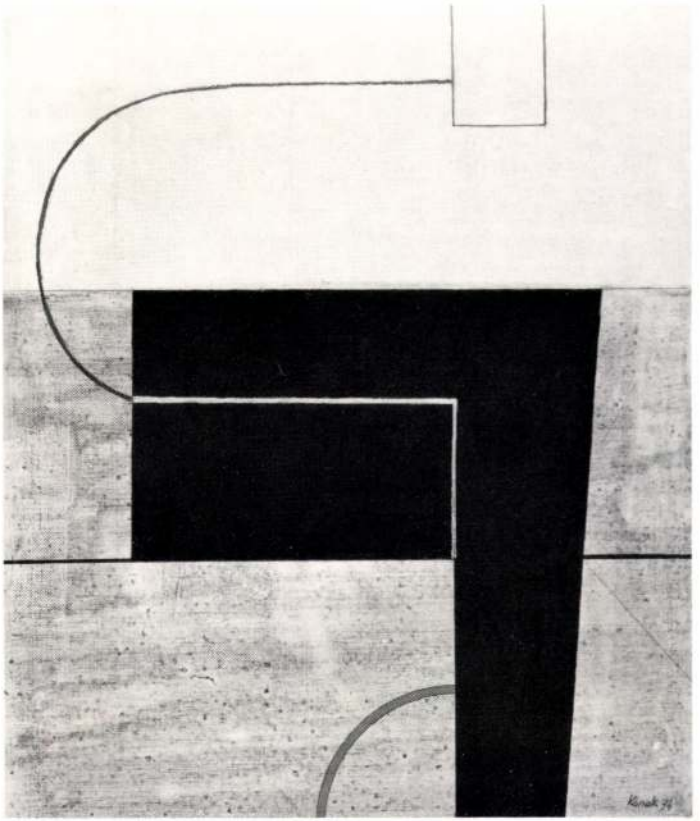

Konok

Kleinformate 1973–74

Ausstellung vom 2. Oktober bis 2. November 1974

Geöffnet
Dienstag bis Freitag
14.00–18.30 Uhr
Samstag 10.00–16.00 Uhr

Vernissage
Dienstag, 1. Oktober ab 18.00 Uhr
zu der wir Sie und Ihre Freunde
herzlich einladen

Herr Konok wird anwesend sein

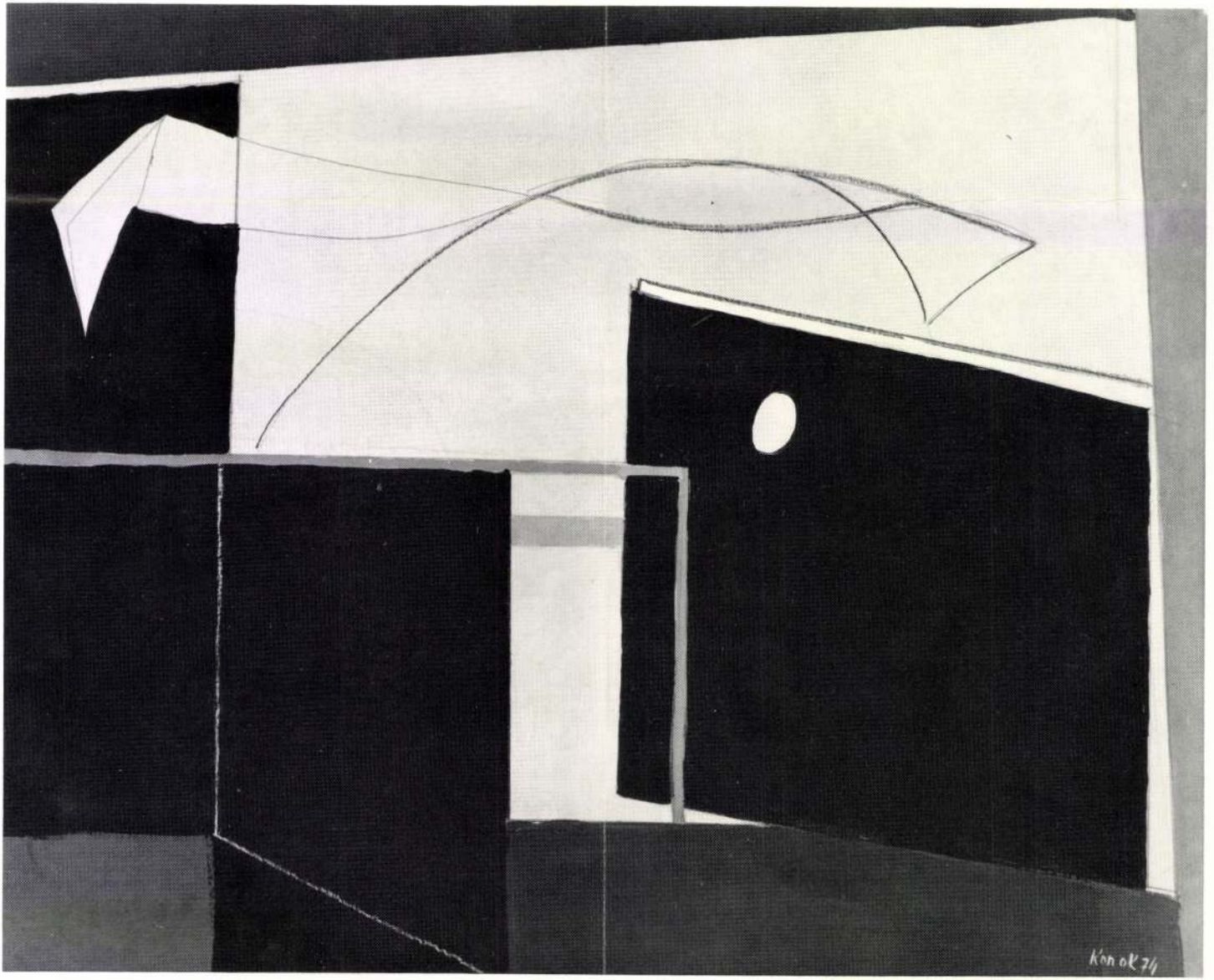

Catherine Hetey

1957 Installation à Paris
1963 Fellowship Huntington Hartford Foundation, USA
Séjour d'une année aux Etats-Unis d'Amérique
1965 Sélectionnée pour le IIIe International Young Artists Exhibition, Tokyo

Prix

1947 Prix des Jeunes Artistes du Ministère des Aff. Culturelles de Hongrie
1958 Prix d'illustration de la Bible de la National Bible Society of Scotland
1963 Fellowship Huntington Hartford Foundation

Oeuvres à la

Galerie Silvan Simone, Los Angeles
Collection de la Ville, Hambourg
dans des collections particulières aux U.S.A., en Hollande, en Suisse

1959	The National Bible Society of Scotland (Prix de la Bible)		NEW YORK
1961	Club AZZIZA OTHMANA	(personnelle)	TUNIS
	Leyden Academie	(en groupe)	PAYS-BAS
	Schaffhouse	(en groupe)	SUISSE
1962	Galerie Lambert	(personnelle)	PARIS
1963	Galerie Lambert	(personnelle)	PARIS
1963	Washington DC	(personnelle)	USA
	Silvan Simone Gallery	(personnelle)	USA
1964	Stedelijk Museum Schiedam	(personnelle)	PAYS-BAS
1965	Haus der Begegnung	(personelle)	HAMBOURG
	"The III[o] International Young Artists Exhibition"		
	Europe-Japon		TOKYO
1967	Galerie Lambert	(en groupe)	PARIS
1968	Rotterdamse Kunststichting	(personnelle)	PAYS-BAS
	Cultureel Centrum Hugeven	(personnelle)	PAYS-BAS
1969	Galerie J. Wiebenga		LAUSANNE
1970	Galerie Zunini		PARIS
	Internationale Kunstmesse		BALE
1971	Thomson		ZURICH
1972	2. Zürcher Grafikmesse 72		ZURICH
1973	Galerie Schlégl	(personnelle)	ZURICH
1973	3. Zürcher Grafikmesse	(en groupe)	ZURICH
1973	Internationale Kunstmesse		BALE
1974	Internationale Kunstmesse		BALE
1975	Galerie Isis	(en groupe)	PARIS
1975	Internationale Kunstmesse		BALE
1976	Galerie du Manoir	(personnelle)	LA CHAUX-DE-F.
1977	Galerie Numaga		SUISSE
1978	Art 9'78		BALE

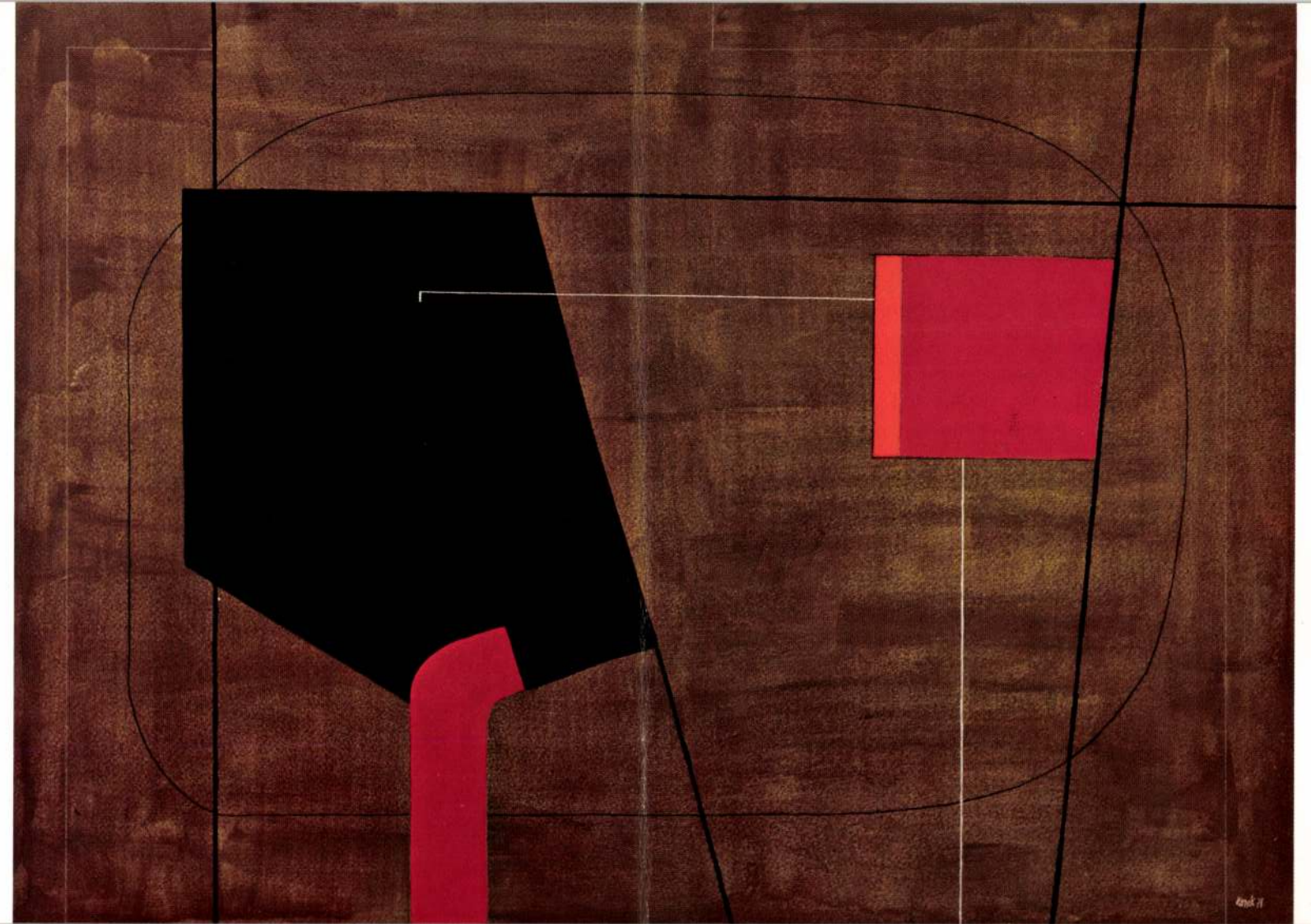

Thomas Konok

Né le 9 janvier 1930 à Budapest

1945-52 Lycée et baccalauréat, simultanément Conservatoire de Musique
1948-53 Ecole des Beaux-Arts à Budapest
1953 1er Prix des Beaux-Arts
1955 Prix des Jeunes Artistes
1957 Prix Derkovits
1959 S'installe à Paris
Plusieurs voyages en Europe et Afrique du Nord
1963 Fellowship Hartford Foundation en Californie
Séjour d'une année aux Etats-Unis
1970 Naturalisé français
1971-75 Réalisation de nombreuses oeuvres intégrées à l'architecture
Reliefs dans différents lieux publics et privés en Suisse

Oeuvres dans les collections suivantes:

Acquisition de deux oeuvres par l'Etat de France
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam
Collection de la Ville Hambourg
McCory Collection, New York
Kunstmuseum Winterthur
Musé des Beaux Arts, La-Chaud-de-Fonds

Expositions individuelles et collectives

1953 Mücsarnok, Budapest
1954 Musée Ernst, Budapest
1955-59 Plusieurs expositions et salons à Budapest, Varsovie, Praque, Berlin
1960 Galerie Lambert, Paris *
Club Azziza Othmana, Tunis *
Galerie Lambert, Paris
1962 Leyden, Académie
P.H. Galerie, Washington *
Galerie Castellane, New York *
1963 Musée d'Art Moderne, sélectionné pour le "Prix des Jeunes Peintres", Paris
P.H. Galerie, Washington *
Galerie du Haut Pavé, Paris *
Silvan Simone Galerie, Los Angeles *
1964 III. Internat. Young Artists Exhibition, Tokyo
Haus der Begegnung, Hambourg *
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam *
Galerie Loubin, Angoulême *
1965 Musée d'Art Moderne, selectionné pour le "Prix Jeunes Peintres", Paris
Galerie Boisserée am Museum Cologne *
4. Biennale des Jeunes Peintres, Musée d'Art Moderne, Paris
Galerie Trapez, Krefeld *
5. Biennale des Arts Graphiques, Leipzig
Galerie Transposition, Paris
1966 Galerie Lambert, Paris
Galerie Soleil dans la tête, Paris
1967 Galerie Läubli, Zurich *
1968 Kunstichting, Rotterdam *
Centre Culturel, Hoogeveen *
Galerie Lambert, Paris
1969 Galerie Bevilacqua la Masa, Venise *
Galerie Jeanne Wiebenga, Lausanne
Art Museum, Austin *
1970 Galerie Zunini, Paris
Art 1'70, Bâle
1971 Musée Pontoise
Thompson, Zurich
1. Graphikmesse, Zurich
Stedelijk, Museum Schiedam, Rotterdam *
1972 2. Graphikmesse, Zurich
Réalités Nouvelles, Paris
Galerie Schlégl, Zurich *
1973 Art 4'73, Bâle
Bertrand Russel Centenary Internat. Art Exhibition, Nottingham
3. Graphikmesse, Zurich
Galerie Schlégl, Zurich *
1974 Art 5'74, Bâle
Réalités Nouvelle, Paris
Galerie Art, Bâle *
1975 Galerie Isis, Paris
Art 6'75, Bâle
1976 Galerie Schlégl, Zurich *
1977 Galerie Nouvelles Images, Den Haag *
Stedelijk Museum Schiedam, Rotterdam *
Galerie Cour St-Pierre, Genève *
Galerie Numaga 2, Auvernier, Suisse *
Art 8'77, Bâle *
1978 "Construktivist Work of the Twenties", Galerie Carus, New-York
Galerie Philippe Fregnac, Paris *
Art 9'78, Bâle

* Expositions individuelles

Catherine Hetey

1924 Née à Miskolc, Hongrie, de nationalité française

1942-47 Ecole des Beaux-Arts, à Budapest
1947 Obtention du diplôme de professeur de dessin et de l'histoire de l'art
1947-56 Professeur au Lycée des Beaux-Arts de Budapest
Participation aux expositions collectives au Musée d'Ernst et au Musé National de Budapest
1956 Séjour en Italie

Expositions:

1949-54	Galerie Nationale	(en groupe)	BUDAPEST
	Mücsarnok	(en groupe)	BUDAPEST
1955	Musée Ernst	(en groupe)	BUDAPEST
1956	Ischia	(en groupe)	ITALIE
1958	Edimbourg	(en groupe)	GRANDE-BRET.
	Prix d'illustrations de la Bible (The National Bible Society of Scotland)		

EINLADUNG

zur
Eröffnung der Ausstellung
am
Samstag, 7. Oktober 1978, 15 Uhr.

Die Künstler sind anwesend.

GALERIE MÜNSTERBERG, MÜNSTERBERG 8, BASEL

Dauer der Ausstellung:
7. bis 25. Oktober 1978

tamas konok

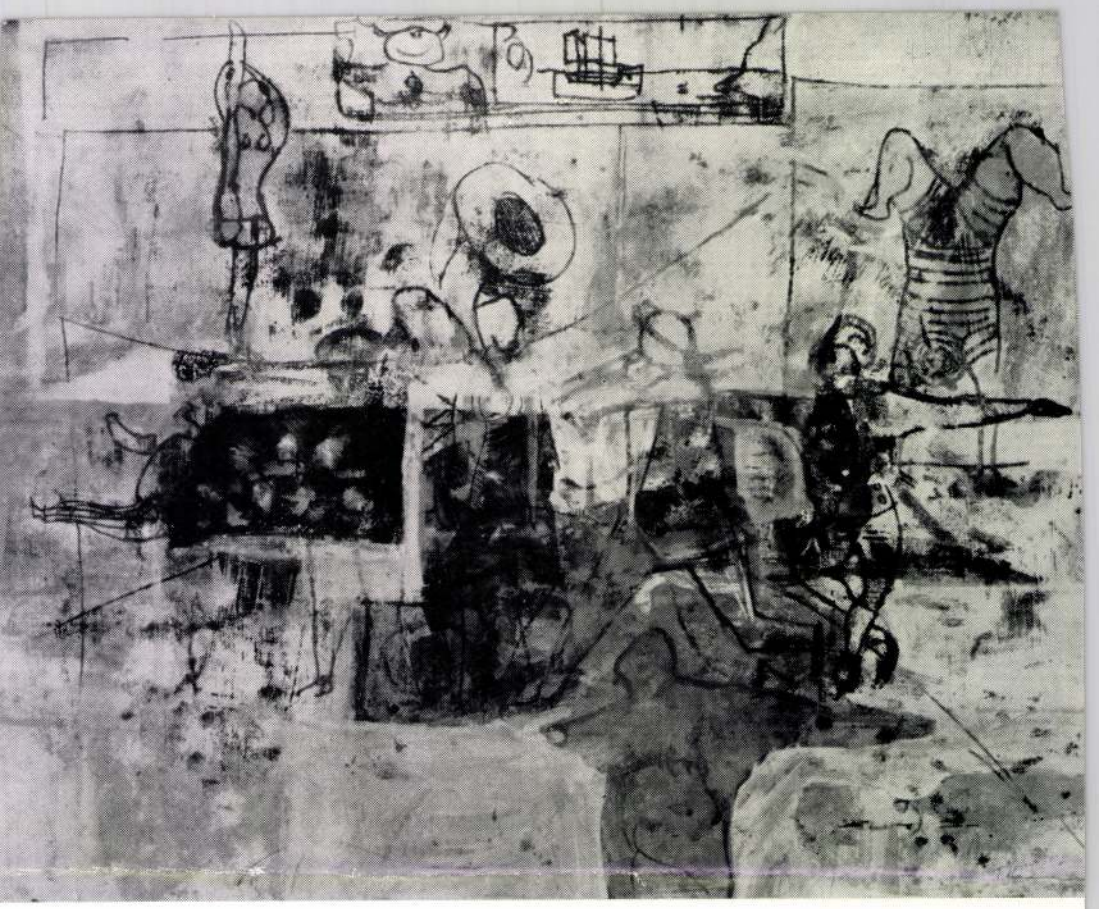

acrobats

tamas konok

1930	né à budapest, la hongrie
	formation à l'académie des beaux arts de budapest, chez aurel benrath
1953	obtient son diplôme
1954–1956	prend part aux expositions collectieves hongroises, comme l'exposition mucsarnok, au musée d'ernst et au musée national de budapest.
1955	le prix des jeunes artistes
1957	le prix derkovits
	prend part aux expositions hongroises à varsovie, berlin et à prague
1959	vie en france

expositions

1954–1956	budapest, expositions collectieves
1960	paris, galerie lambert, exposition particulière
	paris, galerie lambert, exposition collectieve
1961	tunis, aziza othmana
	leiden, exposition collectieve à l'université
1962	washington d.c., exposition particulière
	new york, galerie castellane, exposition particulière
1963	washington d.c., exposition particulière
	paris, galerie du haute pave, exposition particulière
	paris, musée d'art moderne, exposition collectieve
	los angeles, u.s.a., silvan simone gallery, exposition particulière

prix

1955	prix des jeunes artistes
1957	prix derkovits
1963	fellowship huntington hartford foundation, california, u.s.a.

2 figures →

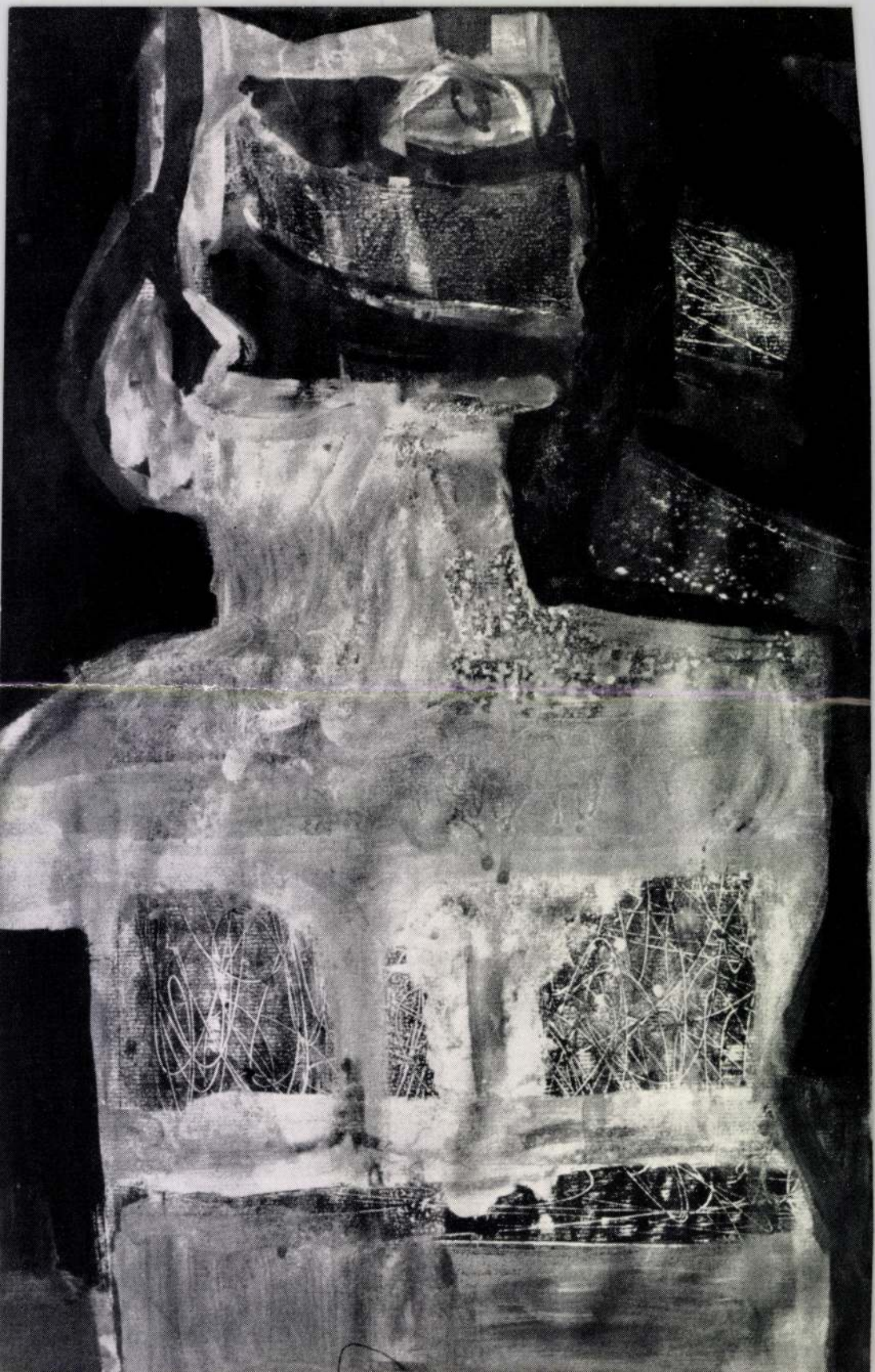

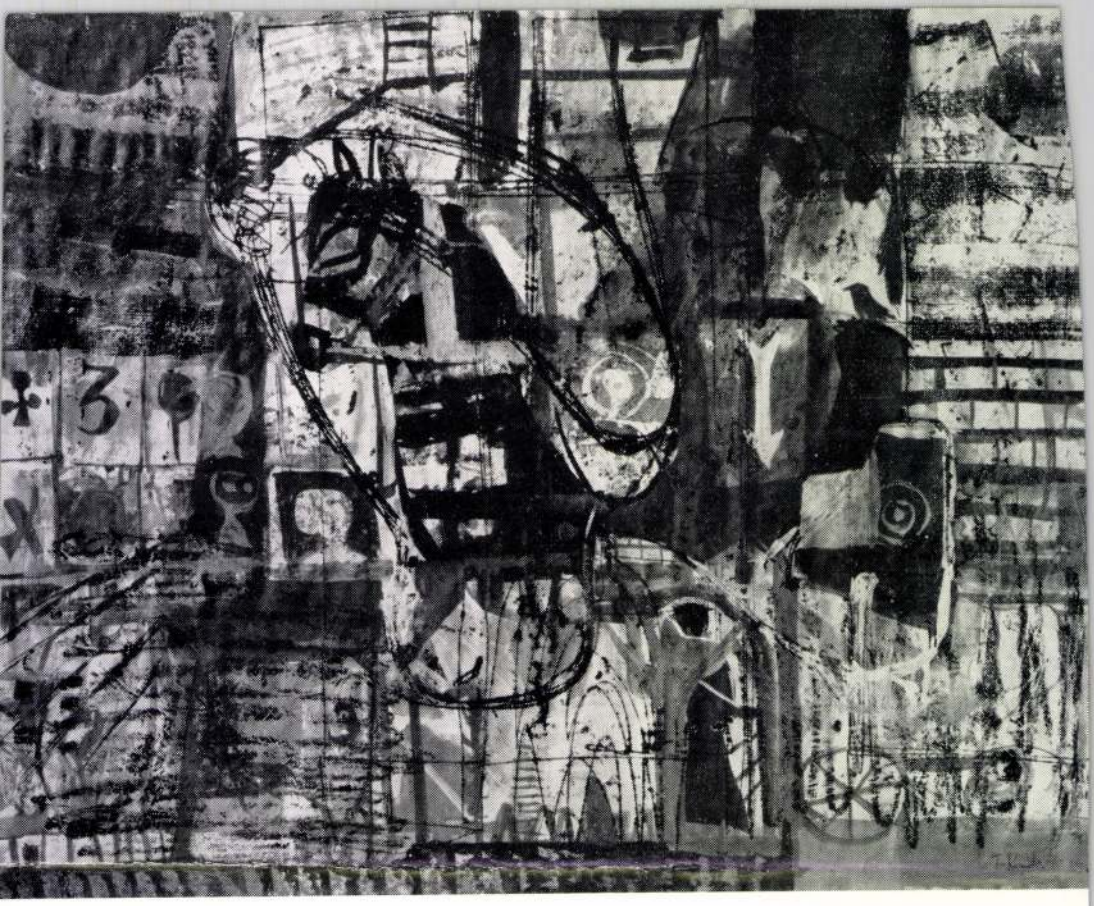

composition

village

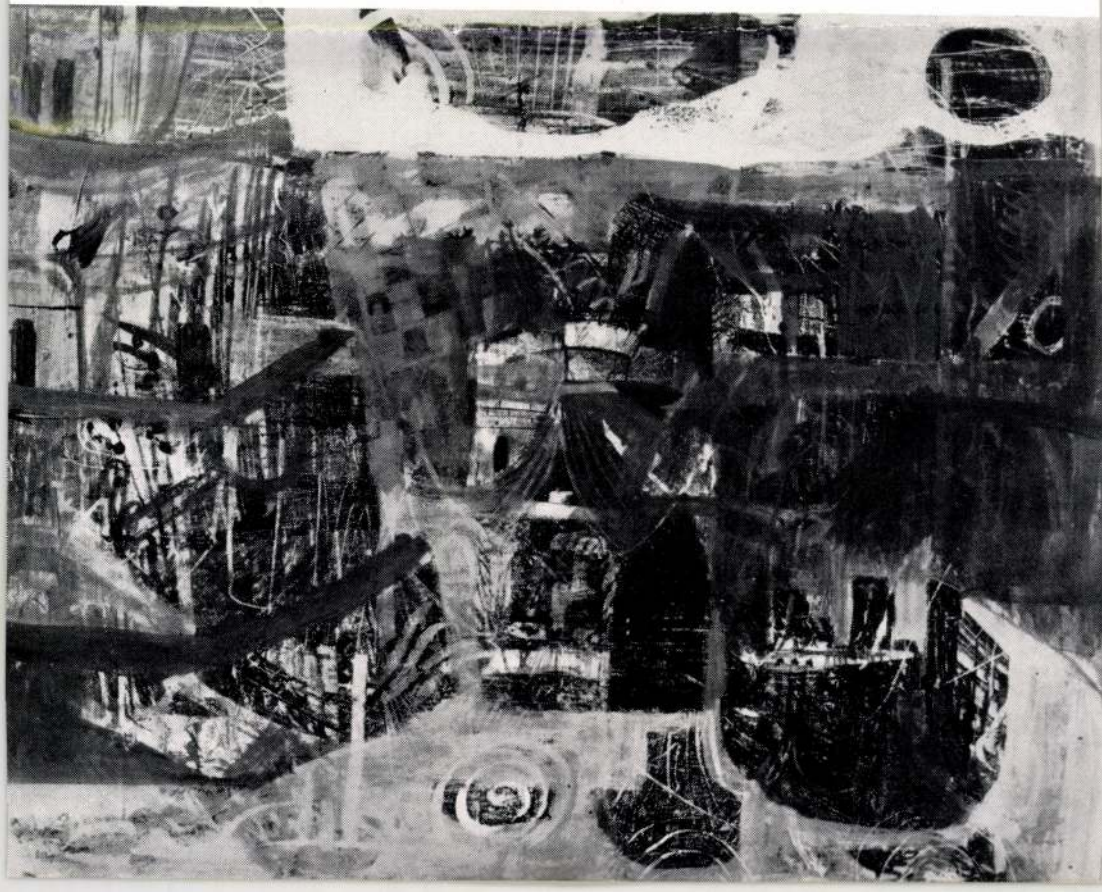

stedelijk museum schiedam

van 15 februari tot 15 maart 1964

Konok Tamás festő-grafikusművész
napi kulturális programok.

A sárospataki Képtárban:
Konok Tamás kiállítása.

Előttünk a vasárnap.

1984. XI. 4. 5.00 | Kékes.

KONOK TAMÁS

kiáll.ismertetés

Lóska Lajos: K.T- festményei.Szépmüvészeti Muzeum

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/7.sz.3.o.

KONOK TAMÁS

közös kiállitás Hetey Katalin-nal a Szépmüvészeti Muzeumban

UJ TÜKÖR 1981/XVIII/5.sz.43.o.

Slovenskej akadémie vied

813 64 B r a t i s l a v a

Fajnorovo nábr. 7.

CSEHSZLOVÁKIA

tani a hivatal azoknak, akik a szociális segély érdekében vállalják a kényszer-

Négy hétre ugyanis legfeljebb parkgondozást, takarítást, utcaseprést, illetve

lú munkalehetőséghez, csak később ke-

A MUNKÁHOZ JUTOTTAK KOR ÉS NEM SZERINT 1999-BEN

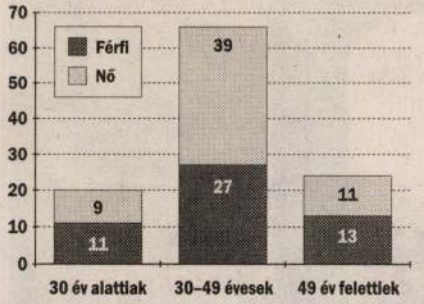

Forrás: Közhasznú Szolgálat NÉPSZABADSÁG-grafika

A fővárosi fiatalok az országos átlagnál képzettebb családokban nőnek fel, ezért elhelyezkedési esélyük is jobb, mint a hasonló korú vidékieké. A Budapesten élő szülők 24 százaléka felsőfokú végzettségű, 18 százaléka érettségizett, míg a falun élőknél ez az arány 3 és 8 százalék. A fővárosi fiatalok szüleinek fele vezető, vagy alkalmazotti munkakörben dolgozik, falun azonban ez csak 14 százalékra igaz. A fővárosban a hagyományos, főként fizikai munkára – érdeklődés hiányában – alig képeznek fiatalokat. Felmérések szerint a fővárosban a következő néhány évben folyamatosan emelkedik a diplomások iránti igény, de továbbra sem várják több munkahellyel a 45 év körüli felsőfokú végzettségűeket. A fővárosban jelenleg is több száz középkorú diplomás él jövedelempótló támogatásból. A regisztrált munkanélküliek körében végzett vizsgálat szerint hatszázból háromszáz beteg, ezért munkára alkalmatlan, százan pedig egyáltalán nem akarnak a Fővárosi Munkaügyi központtal együttműködni, még közhasznú munkát sem vállalnak. Az egy évnél hosszabb ideje regisztráltak többsége önbizalomhiánnyal és önértékelési problémákkal küzd, ezért őket csak személyes tanácsadással, folyamatos törődéssel lehetne a mindennapos munkára felkészíteni.

Kifalazott kőbányai barlang

Két hete kedden megállt egy IFA Kőbányán, az egykori kőbánya falánál. Munkások jöttek nagy elhatározással, szerszámmal és építőanyaggal, mert megkapták az ukázt, hogy

nem volt eddig, és mitől szakadna össze,

Konok Tamással nyit újra a V.A.M.

A megújult V.A.M.–R.S. Galéria (V., Váci utca 62.) *Konok Tamás* festőművész kiállításával nyílik ma este hat órakor. A belvárosi pincehelyiségben 1996 óta létező galéria a felújítás után is vállalja: nem csak ismert művészeket hív meg, támogatja a fiatal tehetségeket is, sőt évente két külföldi kiállítást is Magyarországra hoz. Konok Tamás kiállítása egyben tisztelgés a hetvenedik születésnapját ünneplő festőművész előtt, aki a mostani tárlatra régebbi képeiből, Párizsban készült festményeiből és legújabb alkotásaiból egyaránt válogatott. Az újgeometrikus stílust képviselő művész 1946 óta fest, 1958 óta él Párizsban, az utóbbi tíz évet azonban megosztva töltötte a francia fővárosban és Budapesten. 1997-ben megkapta a Francia Érdemrend Lovagkeresztjét, két éve pedig a Kossuth-díjat is.

Konok Tamás művei február 27-ig hétköznap 10–18 óra között, szombaton 10–13 óra között láthatók.

S. Á.

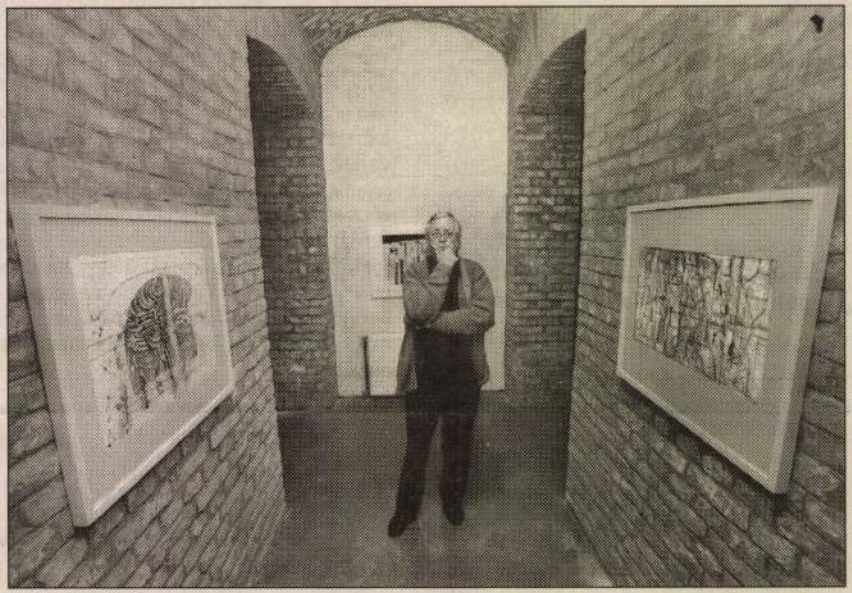

A festőművész

GÁRDI BALÁZS FELVÉTELE

VÉRSZABADSÁG 2000. jan. 27

A gondolatmenet harmóniája

Beszélgetés Konok Tamással

Művészet 1985/7/42–46. old.

A Képzőművészeti Főiskolát 1953-ban Budapesten végezte, 1959 óta Párizsban él. Akik az 50-es években figyelemmel kísérték munkásságát, majd újra találkoztak az 1980 óta Magyarországon is kiállított műveivel, azok számára Konok Tamás művészete meglepetéseket kínál. Eltávolodott a természetelvű festészettől, szigorú szerkesztési rendszert és olyan formanyelvet teremtett, amely belső szándékaival, életszemléletével, művészi elveivel adekvátan jeleníti meg az esztétikummá emelt látványt, amely egyúttal rejtett törvényszerűségek hordozója. Konok világa letisztult, de a képeinek szerkezetében rejlő logikai rend nyomon követhető művészi útjának állomásain.

– Milyen indíttatások alapján lettél festő, milyen képzőművészeti hatás vagy esetleg döntő élmény vitt erre az útra, hiszen ahogy tudom, először zenei tanulmányokat folytattál?

– Nehéz volna döntő élményt kiemelni a kezdeti időszakból. Olyan szerencsés családi légkörben nőttem fel, ahol mind a zene, mind a képzőművészet kisgyerek korom óta körülvett, így ez a kettős érdeklődés természetes volt számomra.

A zenei tanulmányok és az aktív zenélés sokban hozzájárult festészetem alakulásához is, mindenekelőtt a ritmus, a dinamika, a precíz megfogalmazás, a mívesség, a tisztaság fontosságának a megértésében. Azt hiszem, a művészet bármely ága, akár irodalomról, zenéről vagy képzőművészetről legyen szó, egyetlen szövetből készült anyag.

Győrben, zenei tanulmányaimmal párhuzamosan, már 1946-ban elkezdtem rajzot tanulni, többek között Horváth Dezsőtől. Akkor még nem gondoltam arra, hogy képzőművész leszek. Tulajdonképpen 1948-ban dőlt el, hogy végképp a festészetet választom. Ekkor jelentkeztem a budapesti Képzőművészeti Főiskolára.

– A Főiskola valószínűleg meghatározó élményt jelentett számodra akkor is, ha úgy tűnik, azóta messze távolodtál a korabeli képzőművészeti oktatás szemléletétől.

– Ez csak részben igaz. 1948-ban vettek fel a főiskolára, ahol *Bernáth Aurél* osztályába kerültem. Ez a reform előtti év volt. Olyan tanárok tanítottak, mint *Barcsay Jenő, Berény Róbert, Ferenczy Béni, Pátzay Pál*. Az esztétikát *Füst Milán* adta elő, az építészetet *Gerlóczy Gedeon*.

Jobb módszert és szellemet a tanuláshoz ma sem tudnék ajánlani, mint amit akkor a főiskola képviselt. Az alapot a természetelvű festészet jelentette, amit mindenkinek el kellett sajátítania. Abban én nem hiszek, hogy ezt kikerülni vagy mellőzni lehetne, sőt az elsajátítását rendkívül fontosnak tartom, mert ez adja meg a hitelét minden más stílusú művészetnek. Bernáth kitűnő pedagógus volt, az osztályában komoly munka folyt. Nagy tiszte-

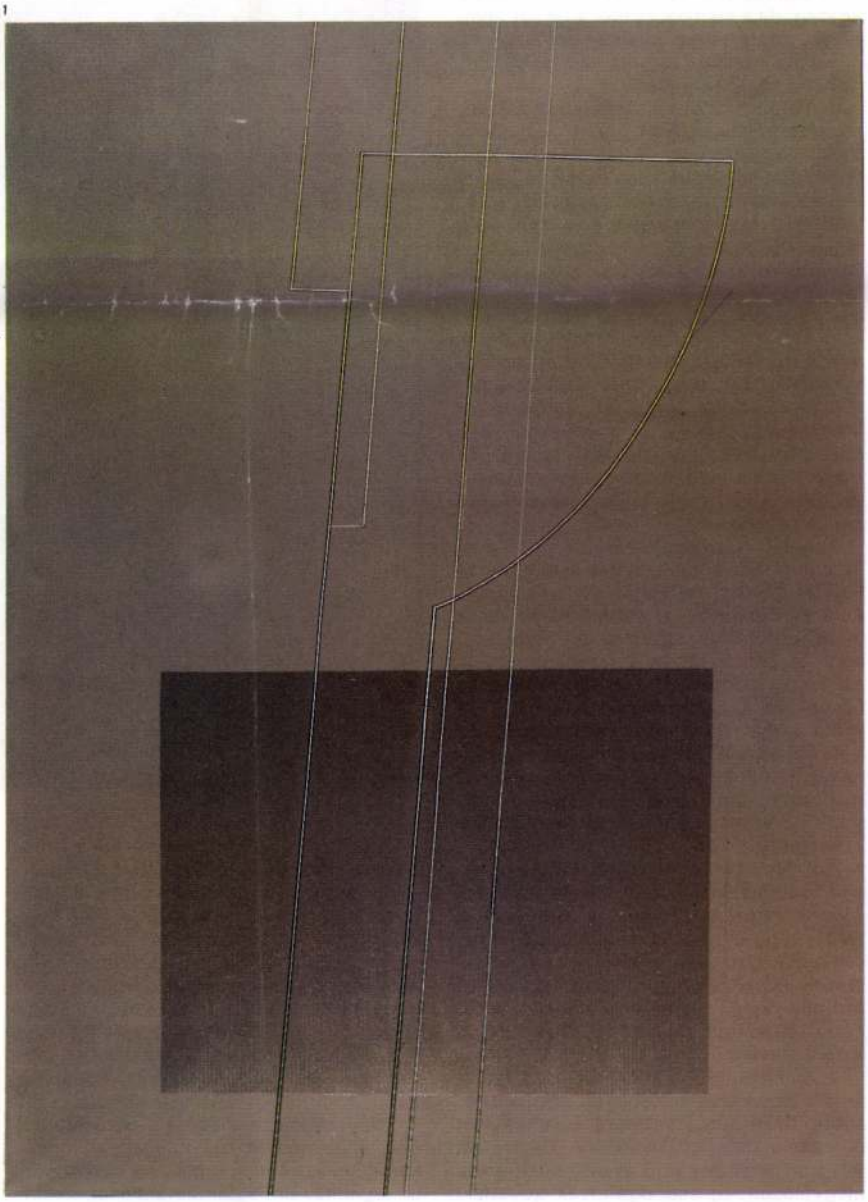

1 Konok Tamás: Fekete graphidion III, akril, vászon, 190x140 cm, 1980
2 Konok Tamás: Mérték, akril, vászon, 130x160 cm, 1980
3 Konok Tamás: Szintézis III, akril, vászon, 32x37 cm, 1981

szinte a szemünk előtt alakul ki a földfelszín egy részlete. Az időtlen kompozíció az őserők működésére utalva a mítoszok világát idézi meg, s ezért hajlamosak vagyunk a reliefben Gaia, a Földanya termékeny pillanatát felismerni – az őserőnek, a mindenkori születésnek, az új világrajövetelének látni az alkotást. Mivel oktatási intézmény falán találkozunk vele, így az asszociáció-sor még folytatható lenne.

A samottrelief 120 lapból összeállított egység, de a kivitelezés mikéntje ezt nemhogy hangsúlyozza, inkább feledteti.

Föld-plasztika, samott, 300x500 cm, 1982, *Buda Penta Hotel*

A Penta Szállóban szokatlanul színvonalas belsőépítészeti igény hívta létre Pusztai Ágoston munkáját. A hotel sokfunkciós első terében egy emeletre induló lépcső kiemelt építészeti megoldása következtében a lépcső alatt egy 150 cm-ig emelkedő, emberi tartózkodásra alkalmatlan üres tér keletkezett, úgy, hogy az előtér egy pihenőnek kialakított részéről a lépcső alját kellett volna az ott leülőknek, közlekedőknek szemlélni. Ennek az űrnek a megszüntetését vállalta Pusztai samottplasztikája úgy, hogy teljes következetességgel alávetette magát az építészeti tér követelményének – s ugyanakkor egy egészében semmilyen nézetből teljességében ki nem bomló látvány megteremtésével hozzájárul a tér bejárására serkentő impulzusokhoz.

Forgást, mozgást érzékeltető, háromkarú centrális kompozíció a samottplasztika. A centrum a lépcső alatt pontosan nem érzékelhető, az viszont szinte valamennyi nézetből egyértelmű, hogy vulkanikus jellegű csonka kúpokat látunk. Az anyag színezése – az egri munkához hasonlóan – vöröses-feketés-barna, s így a mű a nyers földpátok egyszerűségével hat. Mintegy a valódi természet egy darabját láthatjuk benne, amely rusztikus felületével, dinamikus formájával magán viseli az éppen most alakult természetes frissességét.

Pusztai Ágoston a Fiatal Képzőművészek Stúdiójában 1975-től működő Kísérleti Műhely tagjaként dolgozott több társával azon, hogy megtalálja a lehetséges kapcsolódási pontokat a XX. századi építészet és képzőművészet között. A Kísérleti Műhely egyik építész szaktanácsadója *Finta József* volt, aki később a Buda Penta Hotelt tervezte.

A Kísérleti Műhelyben született Pusztainak az az első kútterve is, amelyet később, 1979-ben Egerben a Széchenyi út 5. számú ház közlekedésre megnyitott udvarán helyeztek el. S az első kutat azóta megvalósult, új csobogótervek követték.

3

Pusztai soha nem hagyott fel a bronz kisplasztikák készítésével, bár Vallaurisban, Faenzában a kerámia világkiállításokon való rendszeres szereplése jelzi, hogy elsősorban kerámia/samott/-szobrásznak vallja magát. 1983-ban készített bronz emlékműterve is azt mutatja, hogy a bronz megmunkálásakor is a samott anyagánál szerzett tapasztalatok alapján dolgozik. A *Niké* figurája méltó társa a művészettörténet sok győzelemistennő-képmásának.

1984 nyarán a művész a Szovjetunióban, Riga mellett, Dzintariban egy nyári kerámia alkotótelep tagjaként készíthetett új, izgalmas anyagtanulmányokat, reliefrészleteket. 1985-ben készült kisplasztikáinak felületkezelésében már ezek a friss szakmai eredmények is beépültek. Legújabb plasztikáival az új figuráció jegyében az emberi alak expresszív kifejezésére törekszik.

Chikán Bálint

lettel tekintettünk rá, az óráin kemény fegyelem uralkodott. Természetesen akkoriban már a szocialista realista irányzat volt az elfogadott, de ez minket mélyebben nem érintett. Mint említettem, a főiskolára – s ez különösen vonatkozik Bernáth osztályára – nagyon jó szellem és hangulat volt jellemző, és én nagyon jól éreztem magam.

– Tehát a főiskolán és az azt követő években a természetelvű festészetet követted. Más irányokban nem is próbálkoztál?

– Sokat dolgoztam, több csoportos kiállításon is részt vettem, de ezekből a képeimből alig maradt meg valami.

1958-ban Derkovits-ösztöndíjat kaptam, s egy fél évet Párizsban tölthettem. Ez az élmény szinte sokkoló hatással volt rám. Mindabból, amit ott láttam, átéltem, eredetiben szinte semmit sem ismertem addig. Ekkor volt az École de Paris virágjában és olyan kiállításokat láthattam, mint *Miro, Chagall, Picasso, Tapies, Max Ernst* tárlatai. Olyan kiváló művészekkel, művészeti írókkal ismerkedhettem meg személyesen, mint *Adamov, Calder, Poljakov, Jean Rousselot, Clara Marlaux* – néhányukkal később szoros barátságba is kerültem. Hatásukra átalakulási folyamat ment végbe bennem, válságba jutottam. Sok irányban próbálkoztam. Megpróbáltam ötvözni a természetelvűt az absztrakttal – ám ebből szemléletileg tisztázatlan, kiforratlan művek születtek. Terméketlen próbálkozások, amelyek, rá kellett jönnöm, nem vezettek sehová. Ennek a két évnek az anyagából szinte nem is maradt meg semmi.

1959–60-ban volt a második párizsi utam, ami képzőművészeti szemléletemben már eltávolodást jelentett attól, amit azelőtt itthon csináltam. Párizsban másképpen kezdtem festeni, olyan képeket, amelyeken áttetsző rétegek kerültek egymás fölé. Monotípiákat készítettem, amelyeken uralkodott a vonalas elem. De csináltam például szőnyegeket is. Ahol laktam, volt egy kalapgyár. Nap mint nap csodálatos anyagokat szállítottak oda, gyönyörű színes selymeket, reneszánsz mintázatú szöveteket, s a hulladékokat a kukákba gyűrték. Ez valahogyan megfogott, inspirált, és csináltam néhány szőnyeget, ezeket nagyrészt meg is vásárolták. Velencében a szőnyegeket a város meghívására, egy kiállítás keretében mutattam be. Kollázzsal is próbálkoztam, ami idővel szinte relieffé vastagodott, ebből, árnyékhatásokra épülő művek születtek. Már kezdettől fogva a festmény optikai része érdekelt, s nem a műben rejlő novellisztikus elem. A festészet optikai jelenség, mindenkor is az volt elsősorban. Számomra a festmény is elsősorban látvány, amely gyönyörködtet, és nem érdekel, hogy milyen történelmi esemény fűződik hozzá.

– Az építészettel összefüggő megbízások is hozzásegítettek ahhoz, hogy megtaláld mai stílusodat, saját hangodat, kifejező eszközeidet. Ezen megbízásoknak a megvalósítása során felmerült problémákon való elmélkedés, a legjobb megoldások keresése sokat alakított szemléleteden, s végeredményben szintén a geometrikus festészet felé vezetett. Ez is erősítette benned azt a meggyőződést, hogy a festészetet elsősorban mint látványt fogd fel?

2

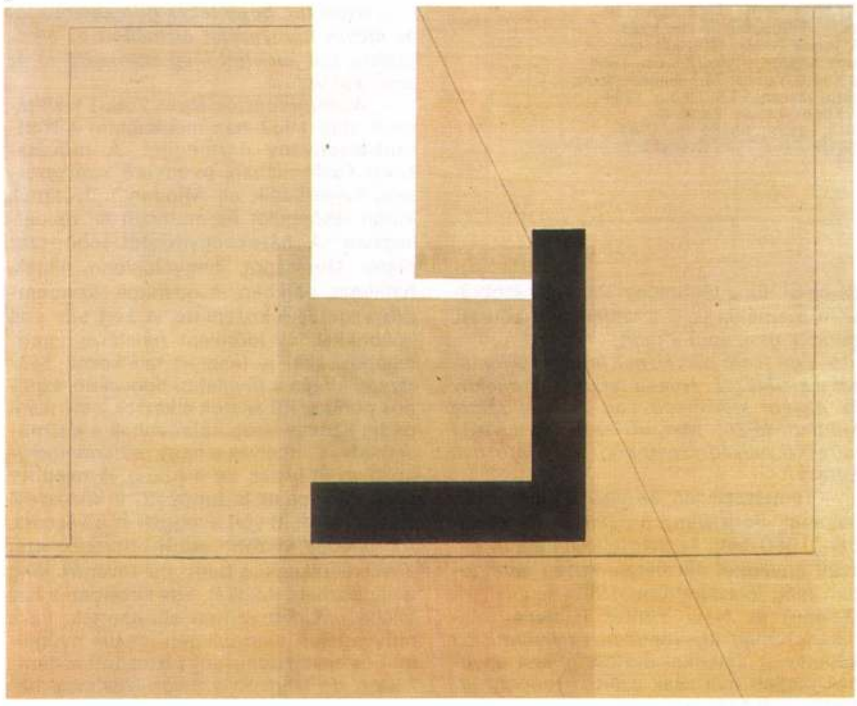

3

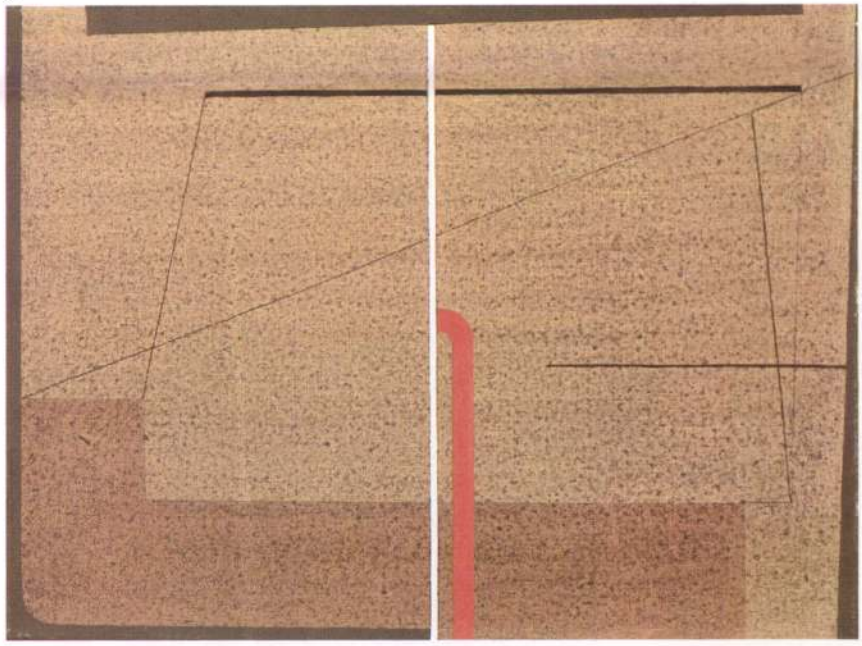

– 1969 és 73 között több nagy reliefet csináltam, ami számomra roppant tanulságos volt. Önmagában az, hogy egy-egy ilyen munka az épület szerves részeként valósul meg, eleve komplex gondolkodásra kényszerít. Ezek a művek együtt kell éljenek az épülettel. Valamikor minden nagy építész festő is, szobrász is volt, például a reneszánszban. Az épület, a szobor, a festmény között én nem látok lényegbeli különbséget. Az épület egyúttal bizonyos időbeliséget jelent, azt be kell járni, kívül

4 Konok Tamás: Espacement II, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
5 Konok Tamás: Elfordult terek, akril, vászon, 22,5x22,5 cm, 1984
6 Konok Tamás: Téri elmozdulások, akril, vászon, 19,5x19 cm, 1984
7 Konok Tamás: Barna tér, akril, vászon, 65x65 cm, 1981
(fotók Rábai P. és Szertel S.)

és belül. Ez a térélmény alapvető szobrászati probléma is, s a táblakép kiterjeszti, tovább viszi, építi a teret.

– Egy festő pályájának jelentős állomásai a kiállítások. Neked rengeteg kollektív és egyéni kiállításod volt a világ szinte minden táján. Melyek azok, amelyeket művészi pályád szempontjából fontosnak tartasz?

– Természetesen az első önálló kiállításomat Párizsban, a Galerie Lambert-ben, 1960-ban. Ez már teljesen a kint készült anyagból állt össze. Aztán említhetem még Washingtont, 1962-ben (P. H. Galerie) és New Yorkot (Galerie Castellane) még ugyanebben az évben. Ezt követte az amerikai ösztöndíj, ami egyebek mellett már csak azért is roppant jelentős volt számomra, mert itt nyugodtan dolgozhattam, s megszülethettek azok a műveim, melyek nélkül talán nem léphettem volna tovább. Ezt az anyagot mutattam be Los Angelesben 1963-ban, a Silvan Simone Galerie-ben.

– Azon túl, hogy teljes gondtalanságot és ideális környezetet biztosított az alkotáshoz, mit jelentett még számodra ez az amerikai út?

– *Washingtoni* és New York-i kiállításaim után 1963-ban megkaptam a Hartford-alapítvány ösztöndíját. A művésztelep Kaliforniában, gyönyörű környezetben helyezkedik el. Minden művésznek külön lakóépület és műterem áll rendelkezésre. A házak egymástól több száz méter távolságra, hegyoldalban állnak, hatalmas parkban, csodálatos, színpompás vegetáció közepette. A kert tele volt kolibrikkel, és időnként hatalmas tarantellapókokkal is lehetett találkozni. Szárazság idején a távolabbi hegyekből különös pumaszerű állatok érkeztek, esténként pedig kedves látogatóim voltak a kis mosómedvék, amelyek a nagy műtermi üvegablakon át lestek be a házba. A telephez központi épület is tartozott, a közösségi élet színtere, itt volt a reggeli és a vacsora. Az ebédet viszont autón hordták szét a művészeknek, s hogy ne zavarják meg a napközbeni munkát, egy kosárban a ház falába erősített szögre akasztották. Ez a művésztelep nem csupán ideális nyugalmat és zavartalanságot biztosított a munkához, de megvolt a maga izgalmas, hagyományokra épülő szellemi élete is. Megfordult itt annak idején *Henry Moore, Picasso, Ben Nicholson* is. Nemzetközi művésztársaság verődött össze, de nem csupán képzőművészek, hanem írók, költők, zenészek is. Mindehhez járult maga a közeli város, Los Angeles, gazdag kiállításaival. A 60-as évek a pop art indulása volt – *Oldenburg, Rauschenberg, Rothko* és mások feltűnésének kora. Európában még nem vagy alig ismert művészekkel, művekkel kerülhettem kapcsolatba.

Talán Amerikában léptem át a figuratív és nonfiguratív művészet határát. Mai művészetem magja ott született meg, ám az egész gyökere mégis Magyarországról táplálkozik. A képi kifejezés, a megfogalmazás döntően változott, de a bernáthi szellem, úgy érzem, meghatározó maradt. A megvalósulás, a kiteljesedés azonban mégiscsak Párizs. 1963-ban volt kiállításom Párizsban a Galerie du Haut Pavé-ben, ami azért érdekes, mert sok mai nagy művész kezdte itt karrierjét, például *Bazaine, Hartung, Poljakov*, s több művészeti mozgalom zászlóbontásának volt tanúja ez a kiállítóterem.

– Kialakult új stílusú képeiddel – amilyeneket tulajdonképpen ma is festesz – mikor és hol jelentkeztél először?

– Sokáig nem állítottam ki ezt az anyagot, nem éreztem teljesen érettnek, késznek. Aztán 1970-ben szinte egyidejűleg Párizsban és Zürichben mutattam be. Majd 1977-ben ugyancsak egy időben volt két, számomra nagyon fontos nagy kiállításom. A Stedelijk Múzeumban (Schiedam-Rotterdam) egy retrospektív kiállítás keretében főként nagyméretű képeimmel szerepeltem, míg a Galerie Nouvelles Images-ban (Den Haag), amely Hollandia egyik legmodernebb, legnagyobb galériája, kisebb és középméretű munkáimat mutattam be.

1983 nyarán volt Zürichben a Geometrische Abstraktion, amely kiállításon ennek az irányzatnak valóban kiváló rangú képviselői mutatták be munkáikat. Olyan művészek, mint *J. Albers, M. Cahn. G. Claisse, J. Dewasne, G. Fruhtrunk, J. Gorin, A. Herbin, A. Heurtaux, F. Morellet, F. Picabia, Ad Reinhardt, L. Tomasello* – hogy a felsorolás teljes legyen. Rendkívül megtisztelő volt számomra, hogy ezen a tárlaton én is szerepelhettem.

– 1980 óta mind gyakrabban szerepelsz Magyarországon is. Hogyan jött létre ez a találkozás az itthoni közönséggel?

– Győrben, a Xantus János Múzeumban volt az első önálló magyarországi kiállításom, 1980-ban. Szüleim még 1937-ben Győrbe költöztek, iskoláimat ott végeztem, az eszmélés kora volt ez az időszak számomra – s bár nem ott születtem, mégis győrinek is számítom magam. A város felvette az onnan elkerült művészekkel a kapcsolatot, meghívott engem is. Ezt követően a Szépművészeti Múzeumban mutathattam be munkáimat s a harmadik a tihanyi kiállítás volt, 1984 nyarán. Ez azért volt különösen érdekes – a hely hangulatán, a környezetet adó harmonikus belső terek kínálta lehetőségeken túl –, mert a volt tihanyi apátság épülete egyike azon múzeumoknak, ahol egy szezonban több tízezer, a legkülönbözőbb érdeklődésű ember fordul meg. Így olyan széles közönséggel találkozhattam, amilyennel egy művészeti galériában talán soha.

4

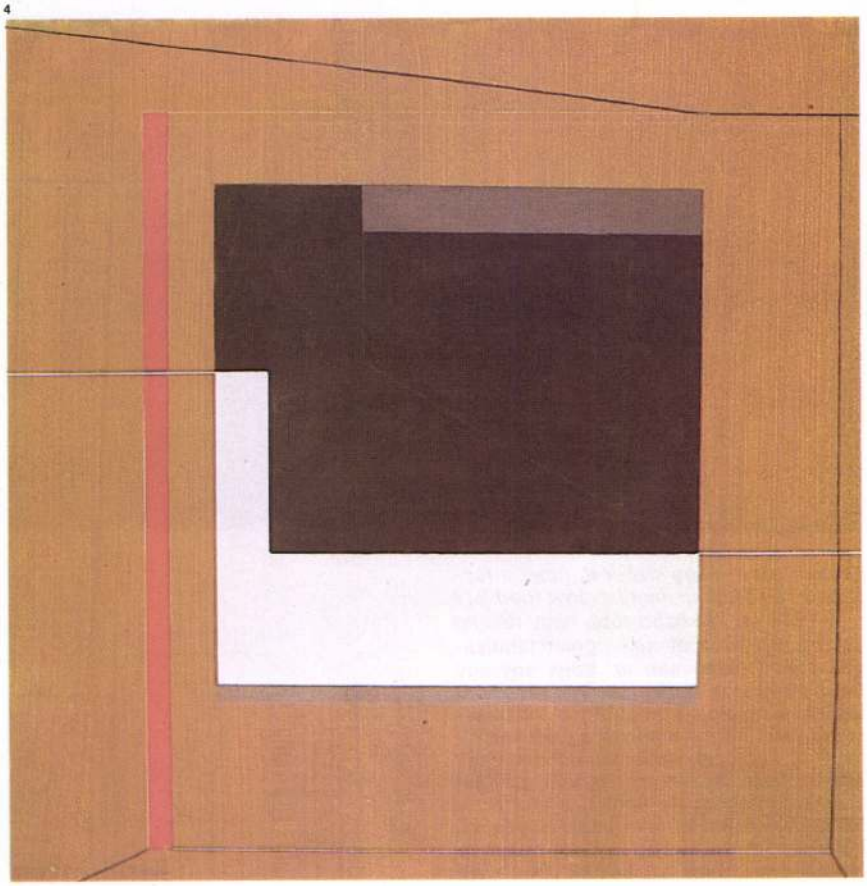

5

– Művészi elveidet, módszereidet le is írtad. Képeiden az egymásra épülő rétegeknek, az alapfaktúrának, vagy ahogyan te nevezed: a téranyagnak, a geometrikus formáknak és a vonalak hálózatának térépítő funkciójuk van. Ez valamiféle visszatérés a reneszánsz nagy felfedezése, az illuzionisztikus térfelfogás előtti látásmódhoz?

– Egészen másfajta térmegfogalmazás ez, mint volt a ducentóé vagy a trecentóé. Az illuzionisztikus térfelfogás viszonylag kis múltra tekint vissza – mindössze kb. ötszáz évre. Azt megelőzően, például *Lorenzetti*nél vagy később *Fra Angelico*nál bizonyos kétsíkúság volt a jellemző. A fő kompozíciós alakok mögött a képen mindig jelen volt táji elem is, egy völgy, egy hegyvonulat stb. Majd megszületett az axonometrikus tér, amikor is a festményen belül, mint részlet, feltűnik egy háromdimenziós elem, például egy utca. Volt egy bizonyos rétegeződés: háttér, középtér és előtér. A barokk még tovább lépett, mint látjuk ezt *Tiepolo* vagy *Bernini* erős rövidülésben ábrázolt, lebegő alakjainál. Az illuzionisztikus teret – mint *Rembrandt* is – fény-árnyék formációkkal fogalmazták meg. De ugyanakkor valami elveszett – éppen a színessége a dolognak. Tere lett, de a színességéből veszített a kép. Csupán *Velasquez*nek sikerült a kettőt összeegyeztetnie. A klasszicizmus nem hozott lényeges újat ezen a területen. Aztán jött *Cézanne*, és felfedezte, hogy az árnyékoknak is van színük. Nála a komplementer színek adják a térbeliséget. A kubizmus a teret nézőpont kérdésévé tette, a megfordult, változó tér jelent meg náluk, a képen belül több nézőpontot alkalmaztak. Az én térrendszerem az anyag, vagyis az alaptextúra, amely a geometrikus forma és a vonal egymásra helyezéséből jön létre. Nálam a rétegek között a legfelső a vonal, melynek időbelisége is van. A vonalat a gondolatmenet harmóniájának tekintem.

– Képeidre a vonalnak mint grafikai elemnek a jelenléte jellemző. Többen méltatják is ezt az alapvető grafikus beállítottságodat ...

– A vonal tökéletes absztrakció, ki lehet fejezni vele mindent. Ha megnézed, a valóságban tulajdonképpen nincs vonal, a különböző tónusok találkozása az, amit

6

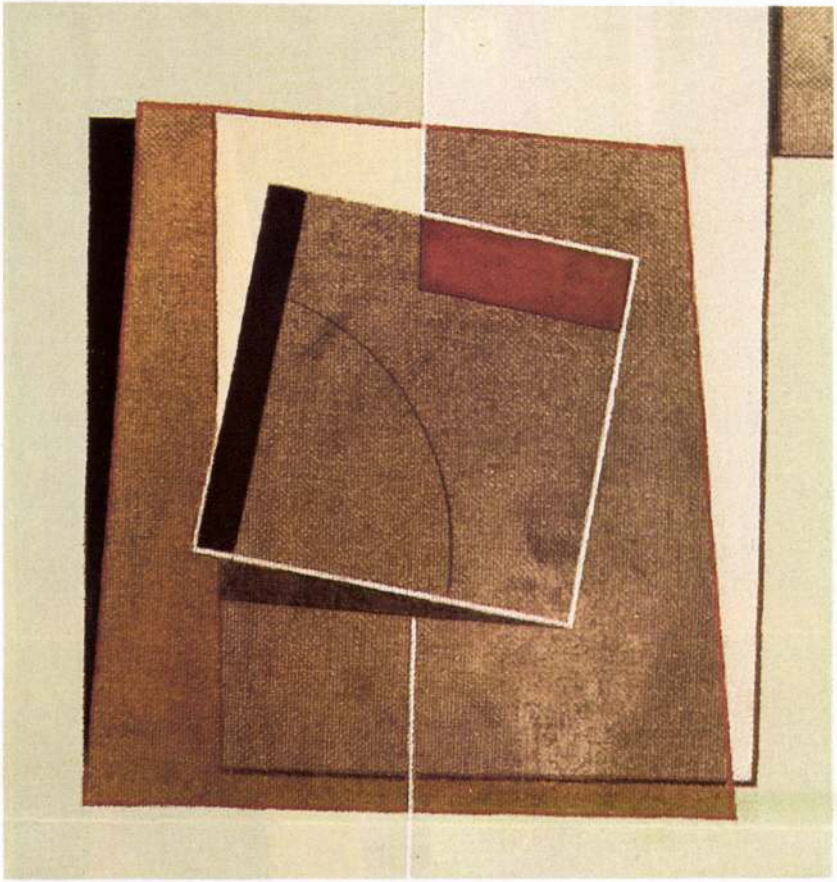

vonalnak nevezünk. Így mintha realitásellenes is volna – bár ez tulajdonképpen nem, helyes kifejezés. Vannak művészek, akik elsősorban vonallal dolgoznak, mint *Pisanello, Botticelli, Holbein.* S van tónusos rajzolás, ahogy Rembrandt, *Courbet* dolgozott.

– Abban a kis munkában, amelyben elveidet összegezed, azt írod, hogy a szellemi alkotómunka hármas felépítésű: az invenció, konstrukció és perfekció ötvözete. Az invenciót, azaz a spontaneitást, amely képeid fontos eleme, az alapréteg hordozza. A konstrukciót mint belső logikára épülő szigorú szerkesztési elvet a második réteg, a forma hivatott jelenvalóvá tenni műveidben. A vonal jelentőségéről már hallottunk. A perfekción mit értesz?

– Rendkívül fontos, mondhatnám döntő elem a perfekció. Szinte emberi ösztön a formának és az antiformának a megérzése, érzékelése. Ami statikus értékű, ami a nyugalomra épül, aminél a biztos felépítés a fontos – ez a forma. Az antiforma dinamikus, energiával telített. Ha összegyűrök egy papírt, formájába energia sűrűsödik. A formának vagy az antiformának a keresése, kifejezése az emberi típusoktól is függ. Az emberi lét egyik kulcskérdése a harmónia, a megnyugvás keresése – s ez nemcsak a művészetben igaz. Az ember mindig nyugalomra, azaz perfekcióra is törekszik.

Olyan korban élünk, amikor a változások rendkívül gyorsan követik egymást. De ugyanakkor a tökéletes perfekció korában is élünk. Ha megnézel egy holdjárművet vagy egy Bugatti motort, hát nem gyönyörű, nem a tökéletes perfekció maga, teljes összhangban funkciójával? De ugyanez érvényes az előadó-művészetre is. Nem lehet egy pódiumra kiállni, csak úgy, ha az, amit csinálok, tökéletes minden tekintetben. A festészet optikai jelenség, s a látványban jelen kell lennie a perfekciónak.

– Ugyanakkor beszéltünk egyszer arról, hogy ez a fajta perfekció a művészetben hordoz úgynevezett tökéletlenségeket, ki nem számítható emberi elemeket. Amitől egy komputer nem tud maradéktalanul lejátszani egy Mozart-művet, s amitől a kép „csak" jó vagy egyenesen zseniális lesz ...

– Ez az, amit „facteur imperfection"-nak, tökéletlenségi faktornak neveznek, s ami nélkül a lélek hiányzik a képből. Itt van szerepe az intuíciónak, a spontaneitásnak.

– A művészet értelmét, hasznosságát illetően van benned bizonyos pesszimizmus. Tihanyi kiállításod vendégkönyvében pedig sok az értetlenséget vagy a felháborodást tükröző beírás. Tulajdonképpen miért festesz?

– Azt hiszem, ez elsősorban önmegvalósítás. Bennem is él a közlési vágy, s a természet belső törvényszerűségeinek tiszta világát szeretném kifejezésre juttatni. S itt nagyon fontos a redukció szerepe. Mindennek nem lehetünk a birtokosai. Sokat el kell hagyni, hogy az a kevés, amit mondani akarunk, maximálisan érvényesüljön.

László Péter

7

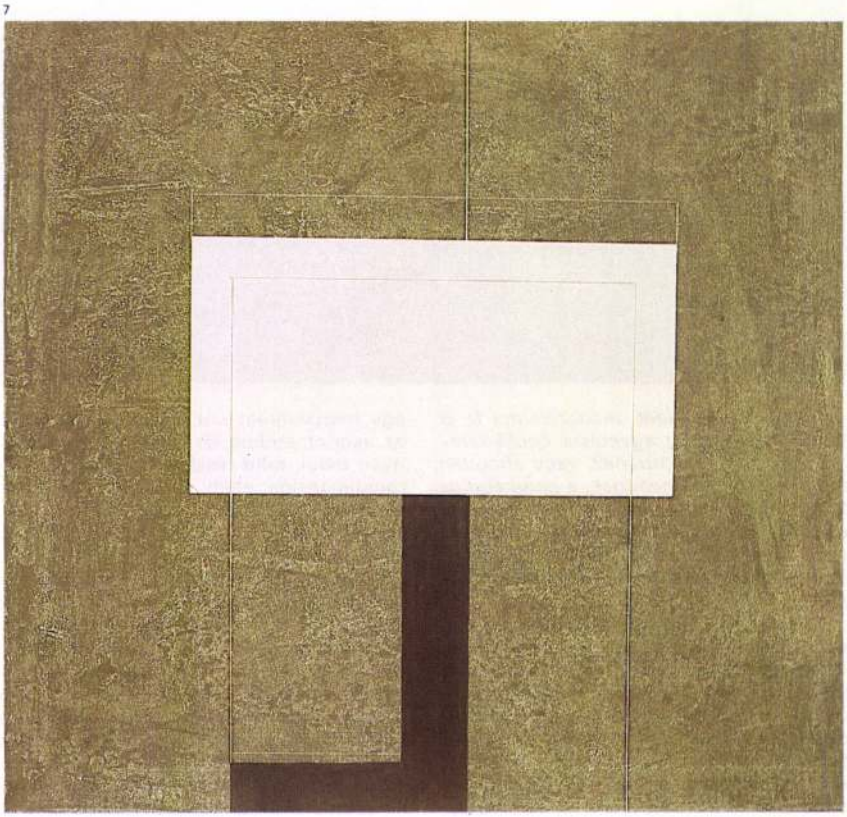

Madame Jeanne Wiebenga vous prie de lui faire l'honneur de votre présence à l'occasion du vernissage du

groupe « Carré » de Paris

Hetey, Konok, Mark, peintres

Patkai, sculpteur

Le vernissage aura lieu le 28 septembre 1969, à partir de 11 h.

A 11 h. 30 précises, **Denes** et **Anna Marton,** alto et violoncelle, interprèteront des œuvres de Beethoven et de Bartok.

R. s. v. p. tél. 021/32 32 38

La galerie est ouverte tous les jours, de 14 h. à 19 h. (sauf le lundi)

Groupe «Carré» de Paris

Quatre artistes, tous hongrois de Paris, deux hommes et deux femmes, trois peintres et un sculpteur, chacun d'eux aussi différent des autres qu'il est possible de le souhaiter. Cependant, bien que possédant, chacun, son individualité plastique propre, ils n'en présentent pas moins, entre eux, de nombreux traits communs, des points de convergence. Tous, en effet, KONOK et HETEY, MARK et PATKAI, considèrent davantage l'art comme une aventure que comme une carrière dont le chemin doit être mené avec circonspection et l'expression artistique, pour eux, reste bien plus une recherche que l'application d'une formule esthétique.

Le premier, KONOK, de la peinture de conception plus ou moins classique semble évoluer vers des compositions murales à caractère monumental quelles que soient leurs dimensions. Dans ces compositions, des éléments formels très stricts, dépouillés mên e parfois de toute couleur, à force d'ascèse, n'entretiennent plus qu'avec la lumière des relations privilégiées. C'est le triomphe de la simplicité et de l'économie. Le mariage de la forme et de la lumière.

De la peinture à l'espace, puis à la forme, c'est une démarche entièrement différente, dans ses résultats, sinon dans ses principes, que celle de HETEY. Utilisés comme un alphabet, en effet, les emballages industriels, qu'elle organise acquièrent une présence et une consistance de volumes sculpturaux. Jusqu'à sa peinture proprement dit, qui, au travers de ces expériences, s'en est trouvée moins modifiée que fortifiée, vitalisée.

Autre tempérament, autre mode de formulation. Ainsi, chez MARK les matériaux généralement assez pauvres, le ciment ou le liège, par exemple, sont employés bruts, à l'état premier, sans avoir déjà été soumis à une élaboration formelle industrielle préalable. Ici domine l'expression considérée comme un attribut inhérent à la matière même. Au travers de ses manifestations les plus humbles, c'est directement à la réalité que nous sommes renvoyés.

Quand à PATKAI, le sculpteur du groupe, c'est chez lui que, fort curieusement, le matériau compte le moins. Bronze ou ciment, polystyrène ou plâtre n'atteignent à la signification que passés au moule de la conception architecturale. Car celle-là reste le fondement capital de son expression et l'accent piranésien qui caractérise des dessins corrobore on ne peut mieux la vision dédaléenne ou labyrinthique dont procèdent ses sculptures-structures, prophétiques et fantastiques préfigurations des cités du futur.

Denys Chevalier

K O N O K

Tamàs KONOK né le 9 janvier 1930 à Budapest.- Licée et baccalauréat à Györ.Simultanement Conservatoire de musique (violon).
1948 - 1953 ,Ecole des Beaux-Arts à Budapest à l'atelier de Bernath. Obtient son diplôme en 1953.-A partir cette date,il expose en Hongrie, Pologne,Tchècoslovaquie, etc.- Obtien plusieurs prix.
Il s'installe à Parisen 1959. Plusieurs voyages en Europe,Etats-Unis et Afrique du Nord.Premi`re Exposition particulière à Paris en 1960. Obtien le prix Hartford et séjourne pendent 8 mois en Californie(1963). Naturalisé français ,il habite à Paris ,17 Rue Chanoinesse.

EXPOSITIONS :

	1953 -	Mücsarnok	Budapest
	1954 -	Musée Ernst	Budapest
	1955 -	1959 plusieurs expositions et salons à Budapest,Varsovie,Prague,Berlin etc.	
x	1960 -	Galerie Lambert	Paris
	1961 -	Galerie Lambert	Paris
x	1961 -	Club Azziza Othmana	Tunis
	1962 -	Leyden Academia	Pays-Bas
x	1962 -	Washington D.C.	U.S.A.
x	1962 -	Gallery Castellane	New-York
	1963 -	Musée d'Art Moderne	Paris
x	1963 -	Washington D.C.	U.S.A.
x	1963 -	Galerie du Haut Pavé	Paris
x	1963 -	Galleri Silvan Simone	Los Angeles
	1964 -	III° Exposition Internationale	Tokio
x	1964 -	Stedelijk Museum Schiedam	Pays-Bas
x	1964 -	Haus der Begegnung	Hamburg
	1965 -	Musée d'Art Moderne	Paris
x	1965 -	Galerie Boisserée am Museum	Cologne
	1965 -	IV° Biennale de Paris	Paris
	I965 -	En annexe à la IV Biennale de Paris Galerie Transposition	Paris
X	I965 -	Galerie Trapez	Krefeld
	I965 -	Graphik aus 5 Kontinenten	Leipzig
	I966 -	Galerie Lambert	Paris
	I966 -	Galerie Soleil dans la Tête	Paris
X	I967 -	Galerie Läubli	Zürich
	I968 -	Galerie Lambert	Paris
x	1968 -	Kunstichting	Rotterdam
x	1968 -	Cultureel Centrum	Pays-Bas
	1969 -	Galerie J.Wiebenga	Lausanne
x	1969 -	The University Art Museum Texas	U.S.A.
x	1969 -	Galleria Bevilacqua la Masa	Venezia
	1970 -	Galerie Zunnini	Paris
	I970 -	Salon International D'Art Bâle	Suisse
x	I970 -	Zurich	Suisse

PRIX :

1955 - Prix des Jeunes Artistes
1957 - Prix Derkovits
1959 - Prix des Syndicats
1963 - Fellowhip Hatford Foundation California

EMISSIONS A LA RADIO ET TELEVISION :

1961 - Radio Tunis
1961 - France Culture
1962 - Radio Washington D.C.
1964 - Radio Hilversum
1964 - Television Canada
1964 - Television U.S.A. IV.Progr.
1965 - West Deutsche Rundfunk Köln
1969 - Television Suisse Romande

x Expositions individuelles

BIBLIOGRAPHIE :

Szabad Müvészet N° 9 - Sept. I952 - Par: Z. Ràkosi

Magyar Nemzet - I955

Szabad Müvèszet - 22.VII.I955

Szabad Müvèszet - Avl. N 4.

Szabad MÜvészet - 22.IX. I956.

Magyar Nemzet - 3. XII. I956.

Elet és Irodalom - I957.

Magyar Nemzet - 22. XII. I957.

Magyar Ifjusàg - I958.

Magyar Nemzet - IO. III. I959.

Müvészet - XII. I960- N° 5.

Françe Observateur - II. II. I960.

Les Lettres Françaises - I8. II. I960. - Par M.-T. Maugis

Masques et visages - II. I960. - Par Jean Farhi

Arts - VII. I960

L'Information - 8.VII. I960.

New-York Herald Tribune - 3. VIII. I960. - Par: J. Ashbery

Cahier du Musée de Poche N° 4. V. I960. - Par: L. Hoctin

La Presse - I6. VI. I96I

La Depêche - I6.VI. I96I

LA Presse - 2I. VI. I96I

Haagsche Courant - 29.IX.I96I - Par: B.van E.

De Leidse Courant - 2. IX. I96I - Par: W. Prins

Binnenhof Den Haag - 2.IX. I96I

NIeuwe Leydche Courant - 29.VIII. I96I. Par: G. Kording

The Washington Post - I.IV.I962. - Par: L.J. Ahlander

Arts - 6. III. I963. - Par: M.C.-C.

Le Parisien Libéré - 25. II. I963.- Par: Maurice Tassart

Les Lettres Françaises - Mars I963 - Par: H. Adam

Réforme - 30.III. I963 - Par: Louis-Paul Favre

Los Angeles Time - 2I.VII. I963. - Par: Henry J. Seldis

Het Rotterdamse Parool - I5. 2. I964.

Het Vrije Volk - 2I. II. I964. - Par: Piet Begeer

Hamburger Abendblatt. - 27. XI. I964. - Par: Otto Frenzel

Hamburger Anzeigen und Nachrichten - I7. XI. I964. - Par: W. Hofmann

Die Welt - 27.XI. I964 - Par: Prof. H. Th. Flemming

Magyar Mühely I964. IX. I.

N R Z Kölnische Nachrichten - 9. IX. I965 - Par: C. Eck

Kölnische Rundschau - I7. IX. I965. - Par g.t.

Weltkunst - I. X. I965. - Par: E. Hoff

Kölner Stadt-Anzeiger - I7. XI. I965. Par: M. Richter

./.

General Anzeiger - I7. IX. I965 - Par: Horst Richter
Reinische Post - II. XI. I965. - Par: Ernst Hoff
Westdeutsche Zeitung - IO. XI. I965. - Par: A. in der Au
Neue Rein Zeitung (NRZ) - IO. XI. I965.
Neue Züricher Zeitung - 9. III. I967.
Magyar Mühely VI. N° 22.
Die Tat - 6.III. I967. Zürich
Rotterdamsche Parool - I8. III. I968 - Par: L.W. Schmidt
Het Zuiden - I6. III. I968 - Par: Gerit Kleijwegt
Müvészeti Lexikon Budapest II. Kötet 674 old.
La Galerie des Arts - N° 79. I969. Par: Yvonne Duruz
Feuille D'Avis de Lausanne IO. X. I969. - Par: P.- H. L.
Weltkunst. XXXIX. Jahrgang N°I9 . I. X. I969 Par: Denis Chevalier
Interni - Görlich Edittore Milano II. I970. N°38. Par: Nino Salotti
La Galerie Des Arts N° 89 I. IV. I970. Par: Patrik D'Elme.

Barátok, ellenségek, közönyösök

Valószínűleg senki nem gondolt a NATO-hoz való csatlakozásról döntő népszavazásra, meg a tömegek történelmi távlatokat átfogó tájékoztatására, amikor a *Magyar Televízió* meg a *Duna televízió* ünnepi műsorait összeállította. Mégis úgy alakult a csütörtöki program mindkét közszolgálati televízióban, hogy a legmarkánsabb műsorok szinte kivétel nélkül mind azt ábrázolták, miként látták a nagyvilág kis- és nagy emberei az '56-os forradalmat.

Szabadság tér 56.

Mellébeszélésről, ferdítésről szó sem lehet, dokumentumok alapján szemtanúk és résztvevők vallomásaival dolgoztak a televíziósok még akkor is, ha művészi igényű tévéfilmet forgattak. Az MTV nagy produkciója, a *Szabadság tér 56.* alapjául a nemrégiben publikált amerikai diplomáciai jelentések szolgáltak, azok az információk és utasítások, amelyek negyvenegy esztendővel ezelőtt röpködtek, a budapesti amerikai nagykövetség és a washingtoni magas hivatalok közt. E sokáig titokban tartott dokumentumok voltaképpen semmi újdonsággal nem szolgálnak, azt részletezik, amit végül is mindenki kénytelen volt tudomásul venni, hogy tudniillik mennyire kis pont volt hazánk a nagyhatalmi kötélhúzásokhoz, az amerikai és szovjet egyezkedésekhez képest a forradalom napjaiban. A fikció (*Nagy* András forgatókönyve alapján *Bereményi* Géza rendezte a tévéfilmet) legfeljebb csak „emberközelbe" hozta Amerika udvarias álérdeklődését és számító közönyét a forradalom iránt. A drámává sajnos nem emelkedő tévéfilmben fölvonultatott figurák mindegyike egy-egy ma is fellelhető amerikai típust személyesített meg: a szülőhazájától elszakadni képtelen, de választott világát reszketeg hűséggel szolgáló amerikás magyart, a hivatali előmenetelét mindennél, még a legelemibb humanitárius kötelességeknél is többre tartó átlagpolgárt, az érzékeny lelkű, de felszínes asszonynépet, a világpolitika valamennyi történését saját kisebbrendűségi komplexumai szerint rangsoroló színes bőrűt, és így tovább. A kitűnő színészekkel (*Bács* Ferenc, *Eperjes* Károly, *Csomós* Mari, *Lukáts* Andor, *Gera* Zoltán) dolgozó rendező – sajnos?, vagy szerencsénkre? – nem tudott mást tenni, mint nézői fantáziánkat alaposan megmozgató illusztrációt adni a nem csupán történészi érdeklődésre érdemes dokumentumokhoz. A meglehetősen hosszúra nyúlt, és a szétforgácsolódás veszélyével küszködő tévéfilm azonban hibáival és erényeivel egyetemben is nagyszerűen szolgálta a publikumot. Íme, ez Amerika! – szólt a csütörtök esti főműsor tanítása. Önző és öntörvényű világ, amelytől Közép-Európa s benne hazánk oly messzire van, akár a Mars. Vagy még annál is messzebbre ma már…

Lengyelek, románok, olaszok, franciák

A Duna televízió is elidőzött pár percre az '56-os forradalom amerikai megítélésénél, műsorainak nagyobb részét azonban azok az összeállítások tették ki, amelyek szabadságharcunk európai visszhangjáról adtak számot. Előkerült egy lengyel rövidfilm (a lódzi filmfőiskolások forgatták), amely azt rögzítette a maga kezdetleges, ám éppen kezdetlegességével megrendítő képsoraival, miként állt a lengyel főváros lakossága a forradalom mellé. *Erdélyi* János háromrészes munkája *(Sorsod sötétlő árnyak közt)* az erdélyi magyarság, meg a velünk együttérző román értelmiségiek '56 utáni kálváriáját idézte meg, *Ledniczky* Márton a franciák figyelmét és együttérzését halált megvető bátorsággal is tanúsított segítőkészségét. *(Európa messze van)*, *Uhrin* Tamás pedig Itália felénk fordulását. A franciák '56-os nézeteiről, a Magyarországról érkező hírek hatására átértékelődő eszméikről eddig is sokat lehetett már hallani. De, hogy Itáliában mekkora nagy megbecsülést váltott ki a magyar hősiesség, erről nemigen szólt eddig a fáma.

Európában, pontosabban Közép-Európában bízhatunk, ha drámákkal és súlyos döntésekkel terhes sorsunk segítségre vár. Ezt sugalmazta a Duna televízió csütörtöki dokumentumfilm-paródéja. Európában is főleg az értelmiségiekben, meg az utca népében, nem a nagypolitika formálóiban, nem a főhivatalnokokban. Az '56-os forradalom negyvenegyedik évfordulóján erre oktatta nézőjét mindkét közszolgálati televízió. Jó lecke volt, csak el ne feledjük pár hét alatt!

Lőcsei Gabriella

NÉZŐCSÚCS!

Bruce Willis legújabb, **Az ötödik elem** c. filmjét csütörtöktől vasárnapig 87 695-en látták.

ÉS ÖN LÁTTA MÁR?

vidéki fiatal lány, akinek állása, tisztes munkája is van. *Vathy* Zsuzsa a *Magvető Könyvkiadó* híres *Körkép* antológiájában történő bemutatkozása után író lett, nem egynovellás elbeszélő, mint hajdani szerkesztője jósolta. A kérdés, amelyet új kötetének utolsó írásában emleget – *Lesz-e belőle író? Közéjük fog tartozni? Mint egy nagy családba?* – régóta nem kérdés.

Vathy Zsuzsa *Búrkifli* címmel a *Palatinusnál* megjelent új elbeszéléskötetének utolsó írása idézi nésekkel, lélektani helyzetekkel szembesít bennünket. Hősei felnőttek, kamaszok, öregek, jelenükben is hordozzák múltjukat, akkor is, ha vallanak róla, akkor is, ha hallgatnak. A kötetben jelen vannak a modern nagyváros árnyai, közelmúltunk rémségei és azok a személyes emlékek, amelyektől nem lehet szabadulni.

A Búrkiflit az ünnep előtt mutatta be az Írók boltjában *Ács* Margit író, a *Kortárs* rovatvezetője és *Kézdy* György színművész.

(o. á.)

rozatáért; *Kerényi* György, a *Magyar Narancsban* megjelent írásaiért és *Osztojkán* Béla, a *Phralipében* közölt írásaiért. Posztumusz kitüntetésben részesült *Rozsonits* Géza fertőszentmiklósi heiytörténész, a Bezerédj család kutatója. Az elismeréseket szerdán adták át a *Magyar Nemzeti Múzeum* Széchényi-termében.

Bezerédj Zoltán, a Kölnben élő író 1993-ban hozta létre hetvenötezer márka alaptőkével rendelkező alapítványát.

(r. t.)

Kortárs mű, egyetemes érték

Konok Tamás Párizs, Zürich és Budapest között

Legutóbbi budapesti kiállítását a *Francia Intézetben* rendezte, ezekben a hetekben pedig olyan tárlaton szerepel, amely a huszadik századi konstruktív és geometrikus művészet tendenciáit tekinti át *Kassáktól, Moholy-Nagytól* máig. Szinte jelképes a két esemény találkozása: *Konok* Tamás munkássága egyszerre észe a magyar és a francia művészetnek, jó néhány éve idejét is Párizs és Budapest között osztja meg. S persze ott van Zürich is, ahol szintén van műterme. Kézenfekvő a kérdés: a párizsi vagy svájci galériák kiengedtek-e volna a kezükből egy olyan izgalmas témát, mint amilyennel a konstruktív törekvéseknek szentelt budapesti tárlat foglalkozott. Ezt ugyanis nem valamelyik magyar galéria, hanem egy kereskedelmi vállalkozás, az osztrák érdekeltségű *Baumax* szervezte?

– A magyar galériák az utóbbi években örvendetes fejlődésnek indultak, de negyven év mulasztásait nem könnyű pótolni, a nagyobb vállalkozásokra, úgy tűnik, várni kell még egy ideig. Persze nem szabad mindig a nehézségekről beszélni. A zürichi galériás élet paradox módon éppen 1968 után, az általános krízis idején virágzott föl, és a város ma is úgy vonzza a művészeket, mint az antik Róma a limesek lakóit.

– És a bázeli Kunstmesse az utóbbi egy-két évben nagyobb érdeklődést kelt, mint valaha.

– Bázel a lokálpatriotizmus csodája, érződik rajta, hogy igen szoros közelségben él a francia és a német kultúrával. A *Kunstmesse* kifejezetten üzleti vállalkozás, nagy múltja van, nehéz bejutni a kiállítók közé, költséges is, mégis igyekeznek minél többen kiállítani, mert az erkölcsileg, s közvetlenül az eladott művek tekintetében is megtérül. A hetvenes-nyolcvanas években a zürichi *Schlegl Galériával* sokszor részt vettem én is a vásáron. Emlékezetes bemutatókat is rendeztek ott, például a kölni *Gmurczynska Galéria* szenzációs *Schwitters-tárlattal*, a párizsi Denise *Renée* Max *Bill* kisméretű plasztikáival, a tökéletesség megtestesítőivel jelentkezett. A nagy vásárok – Köln, Bázel, Düsseldorf, Párizs, Chicago – mellett ott vannak a kortárs művészet nagy „show-i", a velencei, kasseli szemlék, amelyek viszont azt jelzik, mintha a művészek nagy része elfáradt volna, mintha nem lenne mit mondaniuk.

– Párizsban most a nagy kortárs műkereskedelmi vásár, a FIAC a sláger.

– Nem a FIAC miatt jártam Párizsban, hanem azért, mert olyan megtiszteltetés ért, hogy tagja lehettem a *Szenes* Árpád festőművészről elnevezett díjat odaítélő bizottságnak. Szenes Árpád és felesége, Vieira *da Silva* portugál művész 1938-ban éppen Budapesten állítottak ki először együtt, majd az Amerikában töltött háborús évek után Párizsban dolgoztak. Nagy szerelem volt az övéké, művészileg mindketten sikeresek voltak, olyannyira, hogy Lisszabon mellett közös múzeumuk van. A Szenes Árpád Alapítványt a művész halála után, 1991-ben hozta létre özvegye, hogy korra, nemre, stílusra való tekintet nélkül támogassa olyan életművek létrehozását, amelyeket a Szeneséhez hasonló morális elkötelezettség, s persze magas színvonal jellemez. Az, hogy az idén első alkalommal kiosztott díjat magyar alkotó, *Hernádi* Réka festőművész kapta, az Szenes művészete előtti hommage-nak is fölfogható. S nemcsak az ő egyéni sikere miatt fontos, hanem azért is, mert a francia kritika a legutóbbi évekig szinte egyáltalán nem foglalkozott a kortárs magyar művészettel. Talán most változik a helyzet.

– Mit kell – lehet – tudnunk Konok Tamás közeli kiállítási terveiről?

– December elejéig Budapesten dolgozom, készülök párizsi kiállításomra, amely január nyolcadikán nyílik meg. Tavasszal térek vissza Budapestre, akkor elsősorban az a tárlat ad majd feladatot, amelyet az év második felében, a zürichi *Galerie Pro Arta* rendez munkáimból.

P. Szabó Ernő

magazin 20.35 Esti kérdés 21.00 Híradó 21.20 Sportpercek 21.35 Napló apámnak, anyámnak – magy. film 23.25 Fórum 24.05 Híradó 0.35 Látszatélet – am. film 2.35 Közép-európai magazin – Esti kérdés

TV 2

6.00 Reggeli információs magazin 8.30 Marienhof 9.00 Délelőtt a tv2-vel 10.04 Egy kórház magánélete – am. sor. 12.00 Tények, időjárás 12.05 Stádium 12.30 Gazdagok és szépek 13.00 Csupa-csupa élet 13.30 Guldenburgok öröksége – német sor. 14.30 Marienhof 15.00 Csipsz 16.10 Aki bújt, aki nem 17.30 Csupa-csupa élet 18.00 Az Acapulco-öböl 18.30 Szerencsekerék 19.00 Tények 19.30 Gazdagok és szépek 20.00 Kifutó 21.30 VIP-magazin 22.00 Tények, időjárás 22.13 Tényező 22.22 Emberi tényező 22.28 Tények 22.36 Szemtanú 22.45 Sport 22.50 Európa 23.00 Sólyom és a nepper – am. film

tos eseményeiről, vendégek Jánosi György az MSZP alelnöke, Lipovecz Iván újságíró és Markó Iván balettművész.

MSAT

2.10 Music Box 7.00 9.00 „Vekker" 13.10 Autó-motor 13.40 Parti sétány Ausztrália 14.10 Játszd újra... 14.40 Segítő szeretet – am. film 16.30 Music Box Top Ten 17.00 Pacific Blue 18.00 Poirot – angol filmsor. 19.00 Cops 19.30 Parti sétány Ausztrália 20.00 Minden lében két kanál – angol filmsor. 21.00 Poirot 22.00 Cops 22.30 Gyilkos gyűrű 0.20 Autó-motor extra

BUDAPEST TV

17.00 Mesélnek a csillagok 18.00 AIDS-megálló 19.00 A telefonos játék száma: 06-90-310-350 19.30 Váljék kívánságára! kívánságvonal: 06–90/310–348 21.00 Beszélgetés tabuk nélkül 22.30 Vendégeink a kábeltelevíziók – Citykrónika

Pályázat

Mosoly határok nélkül

A Magyar Kultúra Alapítvány a Budapesti Tavaszi Fesztivál keretében ismét megrendezi a karikatúraművészeti fesztivált, 1998. március 18-tól március 31-ig, a budai Várban, a Magyar Kultúra Alapítvány Szentháromság téri épületében, hazai és a határon túl élő magyar hivatásos és amatőr karikaturisták, illetve szatirikus művészek részvételével.

A pályázat jellegű kiállításra a következő kategóriákban várják legjobb munkákat:

Sajtókarikatúrák: Maximum 50x70 cm-es humoros-szatirikus publicisztikai rajzok, színes vagy fekete-fehér grafikák.

Portrékarikatúrák: Maximum 35x50 cm-es közismert személyiségekről készített szatirikus képmások.

Fotókarikatúrák: Maximum 35x52 cm-es humoros fotográfiák.

Tárgykarikatúrák: Bármilyen technikával készült plasztikák, tárgykollázsok.

Humoros-szatirikus művészeti és népművészeti alkotások: ez a kategória minden értelemben „határtalan". Itt csak a méret korlátozott (50x70 cm), a technika és műfaj nem ismer határokat.

Junior kategória: 16 éven aluli tehetségek pályázatait várják. Humoros gyermekrajzok legföljebb 25x35 cm-es méretben.

Számítókép: Ebben az új kategóriában a rajzokat és az egyéb produkciókat .JPG vagy .TIF formátumban e-mail-csatolásként, hajlékonylemezen vagy kinyomtatva várják. Számítanak további .GIF-animációkra és humoros web-oldalakra, melyeket az Interneten is bemutathatók. A pályázat témája kötetlen. Valamennyi kategóriában legföljebb három darab eredeti, kiállításon még nem szerepelt és nem publikált mű küldhető.

A Karikatórium galéria karikatúrakritikákra ír ki pályázatot, melyeket szintén bemutatnak.

A pályaművek beküldési határideje: 1998. március 1. Cím: Magyar Kultúra Alapítvány, H-1014 Budapest Szentháromság tér 6.

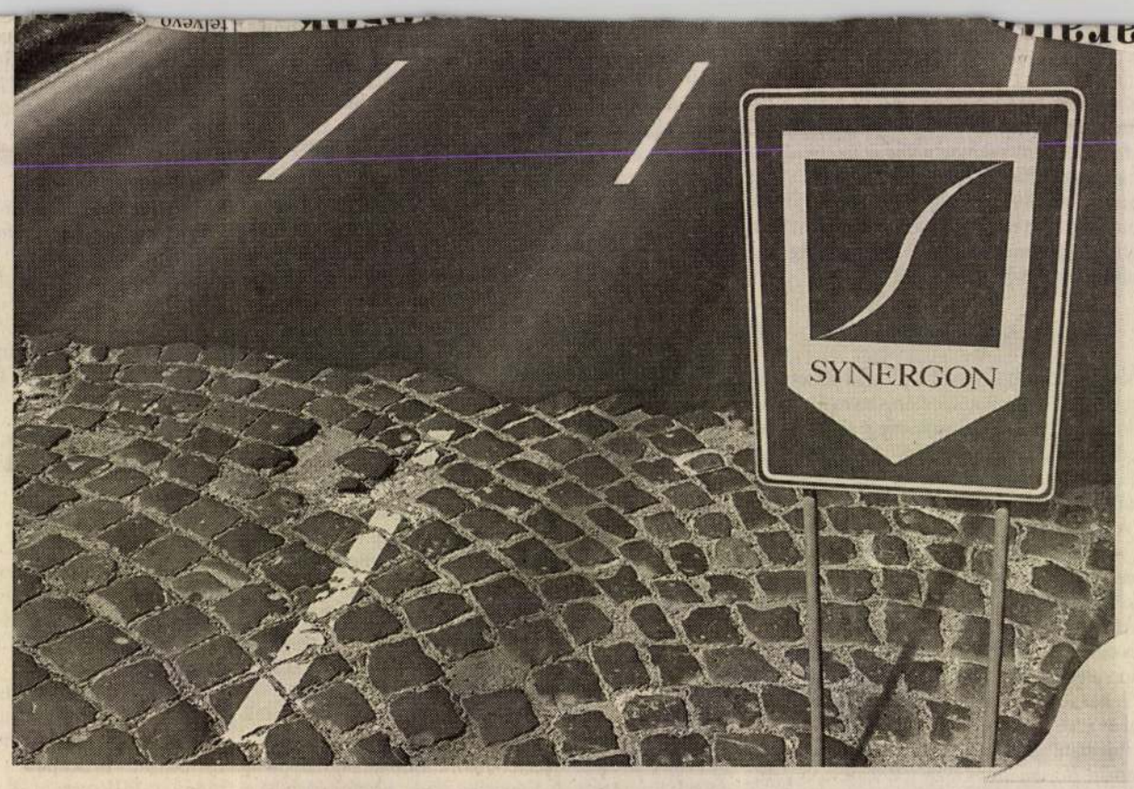

SYNERGON - TELJES SEBESSÉGGEL AZ INFOSZTRÁDÁN

Gyorsabban, hatékonyabban, messzebbre, nagyobb biztonságban!

A legnagyobb magyar rendszerintegrátor vállalat, a Synergon Informatika Rt., amely az Optotrans és a Rolitron egyesüléséből jött létre, magasabb fokozatra kapcsolt: kiépítette az ISO 9001 szabvány szerinti minőségbiztosítási rendszerét.

A Synergon a jövő évezred közműveit, az infosztrádát építi, azt a kommunikációs rendszert, amely a világot áttekinthetővé, bejárhatóvá teszi. Ha Ön már a holnapot tervezi, egyenrangú partner kíván lenni a világméretű kommunikációban, hajtson fel a Synergon infosztrádára!

SYNERGON

ISO 9001

Synergon Informatika Rt. ■ 1041 Budapest, István út 16. Tel.: 399-6600 Fax: 399-6699 ■ E-mail: info@synergon.hu www.synergon.hu

1138 Budapest, Váci út 168/A Tel.: 270-5120 Fax: 270-5132 ■ H-2600 Vác, Zrínyi u. 41/A Tel.: (27) 318-490 Fax: (27) 313-062

Láthatóvá tenni a láthatatlant

Konok Tamás festőművész a forma és a szín együtt ható erejéről

Tágas a tér körülötte. Budai műtermében fehér falak, fehér padló, fehér bútorok, meleg vörösesbarna fagerendák. Barátságos, példás rend uralkodik körülötte. Akár a képein. *„Hely és idő nélküli, 'sine loco et anno', tér mélyén rejlő rend megvalósítására törekszik* – amint nemrégiben írta. *Konok* Tamás festőművész *„angyali szabályosságú művein" „egy transzcendens világkép geometriájának vékony testű architektúráját"* találta meg. Egyformán otthonos Párizsban, Zürichben és Budapesten, ahol péntek este vette át a *Francia Nemzeti Érdemrend* lovagkeresztjét Paul *Poudade* francia nagykövet kezéből.

Budapesten született, de Párizsban lett festő. Művész-értelmiségi családban nőtt fel, az építészprofesszor nagyapa házában. Gyerek- és kamaszkora a zene bűvöletében telt. A főiskolán *Bernáth* Aurél, *Berény* Róbert és *Barcsay* Jenő tanítványa volt. Esztétikát *Füst* Milántól tanult. Felnőttként Franciaország alakította. Élt Amerikában, de *„visszahúzta az öreg kontinens"*. Zürichben erősödött meg „a nonkonformizmusa". Galériák, számos jó barát és gyűjtő köti ehhez a városhoz. Magyarországon 1980 óta állít ki. Itthon beszélgettünk.

– A családomtól óriási segítséget kaptam az induláshoz. Az I. kerületi házban, ahol laktunk, rendszeresen kamaramuzsikáltak – meséli Konok Tamás. – *Mozart, Schubert* zenéje belém ivódott, mielőtt beszélni kezdtem. Apám vonósnégyest alapított Budapesten és Győrben, jeles fényképész volt, ő készítette az első színes diapozitívokat Magyarországon. Nagyapám, *Sándy* Gyula, a *Műegyetem* tanszékvezető professzora, kivitelező építésze volt a Nagyvásárcsarnoknak, tervezője a Postapalotának és más középületeknek. Az utolsó mozaikkőtől a kilincsig mindent maga rajzolt, mesterien. Örült, hogy érdekel a rajzolás, a dédapám festőművész volt, anyai ágon pedig *Ferenczy* István szobrászművész tartozott a családhoz.

– Zenésznek indult. Mikor dőlt el, hogy festő lesz?

– Mindjárt érettségi után. Nagyon vonzott a festészet, és éreztem, hogy nem nekem való a szólókoncertezés. Az fatális véletlen volt, hogy 1948-ban elsőre felvettek a *Képzőművészeti Főiskolá*ra. Ha nem sikerül, biztosan a hegedűnél maradok. A főiskolán is szerencsém volt. A mestereim oázist teremtettek azokban a nehéz években. Természetelvű ábrázolást tanultunk tőlük. Enélkül ma sem tudnám elképzelni a mesterség eltökéltségét. És abban is szerencsém volt, hogy hosszas huzavona után kimehettek Párizsba.

Úgy ment el, hogy ott is maradjak.

Nem, de tudtam, milyen következményekkel jár a pártos műtárgy újbóli meghirdetése az 56-os forradalom után, és közben valami, ami segített eldönteni, hogy maradjak. Úgy látszik, az ember vészhelyzetben ösztönösen megérzi, merre kell mondulnia. A „nagytakarítás" előtti Párizsba érkeztem 1958-ban. Hihetetlen szabadságélményt jelentett számomra. Még léteztek a *Brassens, Greco* által megénekelt negyedek, még állt a *Les Halles*, „Párizs gyomra", szürrealista árutömegével. De minden forrongott. Az *École de Paris* ellenhatásaként akkor kezdődött az új realizmus és ahogy a művelői nevezték, a Dada feltámadása, hódított *Ionesco* és Marcel *Duchamp* szelleme. Itt volt az első önálló kiállításom 1959-ben, a *Galerie Lambert*-ben, utána meghívást kaptam Washingtonba. Bementem a magyar konzulátusra, hogy hosszabbítást kérjek. Néhány hetes halogatás után megadták. Majd öt nap múlva indoklás nélkül érvénytelenítették a vízumomat, és felszólítottak, hogy huszonnégy órán belül térjek haza. Ha ez nem történik meg, lehet, hogy egészen másként alakul a sorsom.

– Párizsban kezdte azt a festészetet, amelyet ma is művel...

– Ott, de nagy krízissel. Rögtön éreztem, hogy úgy, ahogy otthon festettem, Párizsban, akkor már nem lehet festeni. Az pedig, ahogy ott festettek, olyan távolinak tűnt, mint az Androméda-köd. Sokat segített viszont, hogy mindennap dolgoztam, sok rossz képet csináltam, de megmaradtam az állandó tevékenység állapotában. Akkor kezdődtek a nagy átalakítások. Rengeteg foghíjas telek volt, a lebontásra ítélt házak falairól hámlott a tapéta, tárgyak garmadája került ki az utcára. Az *objets trouvés* időszaka volt. Gyűjtöttem az enyészet emlékeit, belőlük próbáltam építkezni. Azután megkezdődött a második váltás franciaországi életemben. Éreztem, hogy ez a zűrzavar idegen tőlem, elindultam valamiféle rendezett állapot, konstruált világ felé, és megtaláltam valamit, azt, ami én vagyok.

–Hogyan élte meg az első visszatérést a hetvenes években?

– Erős közlésvággyal. Érdekes, hogy sok régi ismerőssel megszakadt a kapcsolatom, de sok új barátot szereztem, akikkel azonos szemléletvilágban gondolkodtunk.

– Az első itthoni kiállítása 1980-ban volt Győrben, majd Hetey Katalinnal, feleségével közös tárlatával keltett nagy feltűnést 198l-ben, a Szépművészeti Múzeumban. Tudja, hogyan reagált a közönség?

– Rengetegen nézték meg a kiállítást, és teleírták a vendégkönyvet a legmeglepőbb történetekkel. Olyan megjegyzéseket is találtam, hogy *„ezért kár volt kimenni"* vagy hogy *„az ilyeneket kéne Recskre vinni a bányába, akik ilyesmit ki mernek állítani"*. De nekem ez nagy élmény volt.

– Nem csalódott?

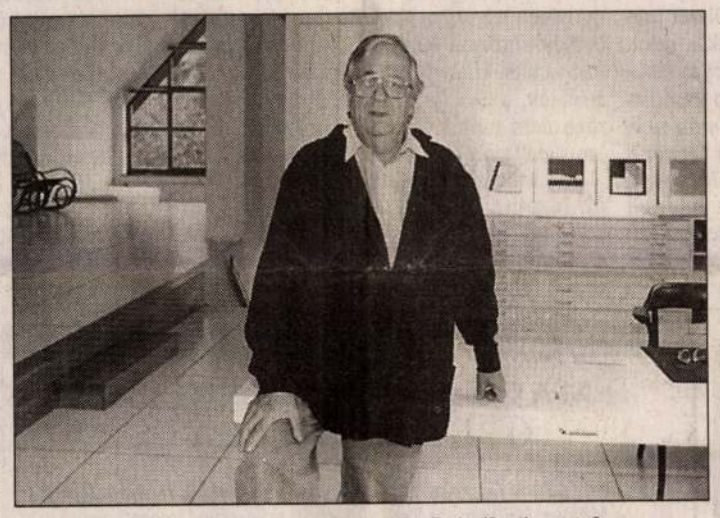

Konok Tamás: Párizs nagy szabadságélményt jelentett
Havran Zoltán felvétele

– Nem, ezekben a reagálásokban az is benne volt, hogy az emberek odafigyeltek, a művészet közügynek számított. És ez volt a nyitás, az enyhülés időszaka is.

– Hogyan lehet eljuttatni a nonfiguratívtól idegenkedő szélesebb közönséghez ezt a fajta jó művészetet? Hogyan lehet tanítani azt, hogy egy mű mitől válik minőséggé?

– Ez a probléma a mai napig foglalkoztat. Az embereket talán az zavarta meg a legjobban, hogy eltűnt a hagyományos értelmű „ábrázolás", ők megmaradtak ennél. Ma is azt kérdezik, mit *ábrázol* a kép? Ha azt mondom, egy kerékpárost a trópusokon, és a néző felfedez két kört, elfogadja, hogy tényleg kerékpárost lát. De ha azt mondom, hogy ez itt két forma megjelenése, azzal nem tud mit kezdeni. Az iskolában megtanítják a gyerekeket az irodalom, a zene alapelemeire, jó esetben szeretetére, de a képzőművészeti ismeretek valahogy kimaradnak az életükből. Itthon fantasztikus dolgok történtek költészetben és zenében, de a vizualitásban némi lemaradás tapasztalható. De ez nemcsak Magyarországra jellemző. Az egész világon csupán öt-hat olyan hely van: Párizs, London, Köln, Düsseldorf, New York és talán Zürich, ahol, aki ott élt, végig tudta követni azt a folyamatot, ami lezajlott a kor művészetében, főként az utóbbi ötven esztendőben, amikor legalább negyven, egymásnak sokszor ellentmondó irányzat követte egymást.

– Nálunk nemcsak információhiány volt, másfajta „művészetet" is sulykoltak a közönségbe...

– De a választóvonal nem a természetelvű és a nonfiguratív művészet között van, hanem a jó és gyönge minőség között. Magyarországon a XIX. század első felében született meg a nemzeti művészet, de a müncheni zsánerképfestészet hatására. A szemlélőnek a téma határozta meg a minőséget, mert erre nevelték. Amikor az iskolában festészetről beszéltek, a kép „meséjét" mondták el: azt, hogy a művészt mi ihlette, mi a téma, mit olvasott hozzá. Holott a vizualitás lényegét nehezen lehet szavakkal kifejezni: az a forma, a szín és a képi elképzelés együtt ható ereje. A nemzeti témák feldolgozása *Vörösmartynak* vagy *Arany* Jánosnak nagyszerűen sikerült, de szerény eredménnyel járt a történelmi festészetben. Ha *Velázquez Breda átadása* című képét nézem, egyáltalán nem a története érdekel. Pedig az is történelmi tabló. Vagy gondoljon *Vermeer* gyönyörű portréira, a bécsi *Kunsthistorisches Museumban* kiállított *Műterem* című képére, amelyen a festőt és modelljét festette meg. Abban benne van a világ minden optikai gyönyörűsége, az maga a tökéletesség. Teljesen érdektelen, hogy ki a modell és ki a festő, hogy milyen történet rejlik, ha rejlik, a kép mögött. Arra is emlékszem, milyen óriási hatást tettek rám Mark *Rothko* nagyméretű, beszívó erejű művei vagy Antonio *Tapies* meg mások fantasztikus faktúrájú képei, amelyeken vidéki tanyák napsütött, megrepedezett, mésszel bekent felületei, mint falak, valódi anyagélményben jelentek meg a vásznon. A jó kép megállásra kényszeríti a múzeumlátogató nézőt.

– Kevesen tudnak beszélni a vizuális gyönyörűségről...

– Pedig meg kell próbálni. Jó volna, ha a festőnek kérdéseket tennének fel, és ő tudna válaszolni rájuk. Ez hozzátartozik a mesterséghez. Azért is, mert a festészetnek ma nem az a feladata, hogy a látványt utánozza, hanem az, hogy a láthatatlant láthatóvá tegye.

Ferch Magda

Bárány Tamás

Az igazi novella

Az igazi novella: fölfedezés. Az emberi lélek, jellem és sors olyan tájaira kalauzol, ahol előtte még nemigen járt másik író tolla. Mert az „igazi" novella lényege épp az (még nevének eredeti jelentése szerint is), hogy valami újat, addig észre nem vettet mondjon ki az emberről. Hogy mindez ritka leleményességeket igényel? Páratlan fogékonyságot az emberi dolgok iránt, mély lélektani tudást, rengeteg élettapasztalatot s hozzá már-már kegyelemszerű szerencsét? Így igaz. Éppen ettől fehér holló az igazi novella! Innét van az is, hogy rendszerint csak a legnagyobbak ihletéből születik, s bizony abból sem mindig. Mert soha nem adja magát mondanivaló, az emberismeret sem, az újdonság jó íze, a lélektani tudás, a legszerencsésebb lelemény sem – ilyen kegyetlen, veszélyes műforma ez. Minden műfajok legveszélyesebbje, hiszen mindezt együtt igényli. Drámát kell megjelenítenie, csakhogy a dráma eszközeinek híjával, színpad és színészek nélkül.

Gondoljunk csak utána: újat mondani emberről, sorsról... A fölfedező közlés köré életes levegőt, vérből drámai szituációt teremteni, hiteles, az olvasónak is átélhető konfliktussal, embersorsokkal. A konfliktus terhét egyedi emberek vállára rakni, akik eléggé köznapiak ahhoz, hogy az olvasó azonosulhasson velük, de eléggé rendkívüliek is egyben, hogy az olvasó figyelmét fölkeltsék... S mindezt a lehető legkurtább térfogatba, nyolc-tíz könyvoldalba szorítva! Így tán már érthető, miért van, hogy fél kezén meg tudja számlálni az ember e kegyetlen műfaj legjobb mestereit, ilyen például *Kosztolányi* Dezső. Egyik kedvencemet, a *Hímek* című novellát huszonöt esztendős korában írta, csaknem kilencven évvel ezelőtt. Kiváló írásról szólván, az efféle tudákos adatközlés bízvást elengedhető volna – ám épp a Hímek kapcsán mégsem árt nyomatékkal rámutatni, hogy az a lélektani remeklés, amely e novella vázát és egyben benső feszültségét adja, csaknem egyidejű *Freud* korszakos fölfedezéseivel. Igen ám, csakhogy doktor Sigmund Freud gyakorló ideggyógyász volt, aki három évtizedes pszichiátriai tapasztalattal a vállán, élete delén jutott el önálló tanai meghirdetéséig – Kosztolányink viszont minden lélektani iskolázottság nélkül, hat sovány filozopterfélévvel a tarsolyában, szinte süvölvénykorában írta bravúros kis mesterművét. Novellája hőse, a gimnazista mellékesen érettségijére készül, de – már-már fő hivatásaként – csaknem lázas önkívületben adja meg magát az első beteljesült szerelem fölkavaró élményének. Szinte tudatosan éli át a kamaszkor búcsúzását, a férfivá érés büszke érzését, amely főképp a férj, vagyis a legyőzött vetélytárs fölötti diadalának tudatából táplálkozik, ugyanakkor – s épp ebben a mélylélektani remeklés! – a leleplezéstől való hideglelős félszéből.

A mai olvasónak is nagy meglepetés, milyen biztos kézzel rakja fel az ifjú író a novella apróra szabott vásznára a főbb motívumok sohasem harsány színeit. Elsőül – már-már azt mondom: természetesen, hisz' nagyon is jellemző sajátja ez az ő akkori életkorának! – a szerelem körüli ősi illúziókkal végez, s kaján mosollyal vágja a netán regényes hajlamú olvasója szemébe: Látod? Puszta öncsalás az egész! No és a szerelem – teszi hozzá a másik igen fontos motívum – soha nem az első beteljesülés gyönyörével avat férfivá, hanem az első csalódás gyötrelmeivel...

A novella végső elcsendülése ez a tanulság. Ám mielőtt az okos, fölényes mai olvasó elbiggyesztené ajkát, vegye észbe, hogy ezt az elbeszélést a század legelején írták, amikor a Szomaházy Istvánok felhőtelen, boldog végű történetein éldelt a nyájas olvasó... És vegye tekintetbe: milyen ragyogó, akkoriban merőn újszerű lélektani analízis vezetett el e mára már, mi tagadás, nem éppen újdonságával meglepő befejezéshez. Ennek ellenére gyökeréig modern ez az írás, születhetett volna akár ma is – aki kétli, olvasson csak bele a századelő prózairodalmába! Modern ez a novella, igen, mert szűkszavú, mert lényeglátó, s a kor émelyítő divatdiktátumától, a szecessziótól meg sem érintett. A magyar prózairodalom éppen az ilyen írásművekkel zárkózott fel költészetünk mellé a huszadik század első negyedében, és vált végérvényesen – *Krúdy, Móricz* és Kosztolányi tollán – mind a magyar költészet, mind az európai próza egyenrangú társává.

VASS LAJOS egyházzenei műveiből válogatnak december 7-én, vasárnap este hat órakor a Kálvin téri református templom zenés istentiszteletén (Budapest IX., Kálvin tér 7.), és december 14-én, vasárnap délután öt órakor a Pasaréti református templomban (Budapest II., Torockó tér 1.).

NAGY MARI ÉS VIDÁK ISTVÁN textilművész Mesterségek nyomában című tárlata nyílik meg december 7-én, vasárnap este hat órakor a Gödöllői Művelődési Központban (Szabadság út 6.).

FESZTIVÁL-JEGYIRODA NYÍLIK meg Budapesten a Nagymező és Mozsár utca sarkán, ahol a favaszi fesztivál végleges programfüzetét, koncert-, balett- és operajegyeit már karácsonyra meg lehet vásárolni.

rel felváltva játszanak majd, ugyancsak érdemes mindkét változatot megtekinteni), akárcsak a másik nagy musicalben, az *Isten pénzében*, a *Karácsonyi ének* színpadi feltámasztásában, melyben az író-narrátort és a szellemeket játssza. Ő *a lelke* a produkciónak, semmi kétség. A Madách-társulat, úgy tűnik, angolszász szezont játszik, a két Dickens-aposztrofáció mellett játsszák a John *Mortimer* könyve alapján színpadra állított *Will Shakespeare-t* is, mely a „kulisszák mögötti", a színész Shakespeare-ről szól.

– Decemberben meglesz az Olivér premierje, de március 30-án lehúzzuk a rolót, és az *Erkelbe* településünk át. Másfél év épületfelújítás következik, mely újabb kérdőjeleket vés a meglévők mellé. (*Mintha nem lenne belőlük elég!* – teszi hozzá fanyarul Szerednyei Béla.) Kivel mi lesz? Mi lesz a helyzet a szerződésekkel? Nagyon „megtelt a zsák"! – rengeteg a munka és a tempó kegyetlen… A musical ilyen műfaj, az élsportra emlékeztet, a formát tartani kell, a

A jelen karácsonyok szelleme kedélyesen gyötri Scrooge lelkét… (Szerednyei Béla és Huszti Péter)

MTI fotó – Ilovszky Béla

tak vele Amerikába, megcsípvén egy öt éves szerződést a Broadway-n. Ilyenkor mi integetünk a nagy pénz, a világsiker és a távoli horizont irányába…

– A társulat nem tud szétesni, még szét húzni sem, ez a munka akkora kohéziót gerjeszt. Aztán meg… mint már említettem az imént: a bizonytalanság is roppant erő. A magánéletek sorra kátyúba jutnak, otthoni balhék sorozata festi alá ezt a mindennapi inkvizíciót. Hajtani kell, mert a régi darabok is élnek, a *Doktor Herzet* például egyszerűen nem tudjuk levenni a műsorról. Ez a „musical-gyár" működésmechanizmusa.

– Időnként azért ki kell(ene) mozdulni, lazulni. Olykor, amikor már úgy érzem, nem bírom tovább, odasomfordálok a megfelelő helyre, és kicsikarok néhány napot. Most például fel vagyok töltve;

(*Az elbeszélő arcán ingerült árnyék jelenik meg, és a hangszíne is megváltozik, kicsit élesebb lesz és szomorúbb.*)

– Itt van a nyakunkon ez a másfél év! Meg tudjuk-e tölteni mi ezekkel a produkciókkal a sokkal nagyobb befogadóképességű Erkelt? És nincsenek tartalékaink.

– Meddig tartanak ki a titkos lelki tartalmak e megfeszítettségben? Az agyonhasználat mikor nyűvi használhatatlanná az embert? Egy ideje van valami, ami nagyon érdekel. Erről még senkinek nem beszéltem. Ez a főiskola. A szép létszámú musical-osztályt kettéosztottuk. Az A-t én viszem, a B-t *Dunai* Tamás. A vizsgánál majd találkozunk! Nyolcszázhúsz *Macskák-előadás* után talán tudok valamit nyújtani a műfajról, ebből a perspektívából. A rendező-tanár lexikális rákészültségével, elméleti felké-

meg, teljes szélességében. A gyakorlóteret, az ocsmány bauxitbeton épületeket fehér örvénylés burkolta be, a hópihék tánca egyre sűrűbb lett, és velük együtt csend is hullott, és az élet zűrzavaros nyomai eltűntek a csillámló, sima lepel alatt. Hullott, hullott a hó. És takarodó után a naposasztalnál előhúztam a zsebemből a Karácsonyi ének olcsó könyvtári példányát, és olvasni kezdtem. A világ elsüllyedt a havas éjszaka hatalmas varázslatában. Ezen az éjszakán felfogtam valamit, noha elemista korom óta rendszeresen és sokat olvasok. Nem kevesebbet, mint ezt: mekkora hatalom az írott szó. Szomorúság és szeretet járt át soha nem tapasztalt erővel.

Az idén még június elején láttam az Isten pénzét. Fantasztikus volt! Most újra jegyet vettünk rá. Akármi történik, akármi vesz is körül bennünket egyelőre, ettől az élménytől minden szebb és tisztább és gazdagabb lesz.)

Baróti Szabolcs

A HÁMOR HOLIDAY Idegenforgalmi Részvénytársaság

(3517 Miskolc, Szeleta u. 12.) Igazgatósága értesíti a részvényeseket, hogy a társaság

1998. január 12. napján (hétfőn) 14 órai kezdettel

a Miskolc, Szeleta u. 12. szám alatti székhelyén

KÖZGYŰLÉST

tart a következő napirendi pontok szerint:

1. Az rt. beruházásaival kapcsolatos intézkedések jóváhagyása.

2. Az rt. egyes tisztségviselőinek visszahívása, új tisztségviselők választása, tisztségviselők díjazásának megállapítása.

A fentiekben meghirdetett közgyűlés – határozatképességének hiánya esetén – azonos helyen és napirenddel

1998. január 12. napján 15 órai kezdettel

kerül megtartásra.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

MAGYAR MILLENNIUM OPERAPÁLYÁZAT

A *Magyar Állami Operaház, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Millennium Emlékbizottság titkársága* támogatásával PÁLYÁZATOT HIRDET ÚJ MAGYAR OPERÁK MEGÍRÁSÁRA.

A pályázat célja a történelmi évforduló alkalmából nemzeti operakultúránk ápolása és gyarapítása új értékekkel.
A pályázaton bárki részt vehet névvel vagy jeligésen beküldött, eddig semmilyen formában nyilvánosságra nem került művével. A pályaműveket a hazai és nemzetközi zenei, színházi élet, valamint a média jeles szakembereiből összeállított zsűri bírálja el.
Tematikai megkötöttség nincs, az egyetlen feltétel a magyar nyelvű szövegkönyv. Az elkészült alkotásokat zongorakivonat – leírt szöveggel, valamint partitúra formájában – a Magyar Állami Operaház címére kérjük beküldeni.
Cím: 1061 Budapest, Andrássy út 22. (Titkárság)

A művek leadási határideje:
egyfelvonásos operák: 1999. január 15.
egész estét betöltő operák: 1999. március 1.
A győztes művek díja az egyfelvonásos operák esetében: 1 500 000 Ft
Az egész estét betöltő operák kategóriájában: 2 000 000 Ft

A beérkezett művek értékei alapján a zsűri kategóriánként egy vagy több második, ill. harmadik díjat, esetleg különdíjat ítélhet meg, illetve joga van díjat nem kiadni.
Az első díjas alkotásokat a Magyar Állami Operaház 2000-ben bemutatja.
A legjobbnak ítélt művek feldolgozására, közvetítésére előzetesen jelezte szándékát az MTV és a Magyar Rádió.

Bővebb információért a Magyar Állami Operaházban Romhányi Ágnes dramaturgnál lehet érdeklődni (312-4642).

Jöjjön el a Ludovika térre!

Rózsa Marianna – Jász László szerk.:
Az ismeretlen Antall József,
252 old., 21 fotó, ára: 762 Ft

Gerle János szerk.:
Makovecz Imre műhelye,
408 old. 1211 fotó, ára: 8960 Ft

Ifj. Fasang Árpád:
Az magyar értelmiség hivatása
(70 hozzászólással),
530 old., ára: 1960 Ft

Rappal Zsuzsa szerk.:
Finta József műhelye,
344 old., 635 fotó, ára: 8960 Ft

Id. Antall József:
Menekültek menedéke
(Emlékek és iratok) 388 old.,
114 oldal dokumentum, ára: 1680 Ft

Luis de Camões:
A lusladák,
408 old., ára: 2240 Ft

(Kiküldés esetén + postaköltség)
A kötetek megvásárolhatóak vagy megrendelhetőek:
Mundus Kiadó Budapest,
VIII., Ludovika tér 2.
Levelezés: 1537 Bp. 114. Pf. 387.
Tel.: 210-1075, fax: 333-5378

18.00-kor:
KONYHASHOW
Vendég: Benke László – chef Hotel Rubin

24.00-kor:
A DÉMON ÉVE
Amerikai horrorfilm

rádió BRIDGE 102,1 FM

E-mail: bridge@radiobridge.datanet.hu

ÉLŐ BESZÉLŐ

AZ IRODALOM VISSZAVÁG

A beszélgetés alanyai a BESZÉLŐ IRODALMI KVARTETTJÉNEK tárgyai
A beszélgetést vezeti VÁRADI JÚLIA kulturális szerkesztő
Vendégei:
KÁRPÁTI PÉTER (Díszelőadás – '97. március)
MÁRTON LÁSZLÓ (Jacob Wunschwitz igaz története – '97. július)
SZILÁGYI ANDOR (Shalim – '97. november)
ZÁVADA PÁL (Jadviga párnája – '97. aug.–szept.
Az irodalmi kvartettben szereplő művekből részleteket olvas fel Jordán Tamás.
Dévényi Ádám pszeudo-sanzonokat énekel Tandori Dezső verseire
Cserepes Károly zeneszerző most megjelenő CD-jéről.

Helyszín: Merlin Színház (Bp. V., Gerlóczy u. 4.)
Időpont: 1997. december 7. vasárnap, 16 óra

Az est folyamán kisorsoljuk a december 5-ig tartó előfizetési akciónkon részt vett olvasóink között a BALASSI, az EURÓPA, a JELENKOR, a KOSSUTH és a MAGVETŐ Kiadók által összeállított könyvcsomagokat és a HELIKON Kiadó új Universitas sorozatának eddig megjelent köteteit.

Szeretettel várjuk az ez évi utolsó Élő Beszélőre!
Minden kedves olvasónknak kellemes ünnepeket és boldog új évet kívánunk!

a Beszélő Szerkesztősége

Mondjunk újabb 6 okot, amiért érdemes előfizetni a Magyar Narancsra?

1. Mert az új előfizetők ajándéksorsoláson vesznek részt.
2. Mert most olcsóbb, ha ketten egyszerre fizetnek elő: a Magyar Narancsban megjelenő dupla szelvény kitöltésével fejenként 4000 forintért lehet megrendelni a lapot.
3. Mert minden új előfizető Narancs-pólót kap.
4. Mert ki sem kell mozdulni otthonról: új budapesti előfizetőinket – ha jelentkeznek a 465 86 91-es telefonszámon – személyesen keressük fel friss újsággal, csekkel és ajándékkal.
5. Mert a Magyar Narancsban munkát lehet találni.
6. Mert mi nem csak a pénzedért szeretünk.

Magyar Narancs
Megkapod a magadét

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Mozgókép Alapítvány artmozi-, filmklub és üzemeltetői szakkuratóriuma

PÁLYÁZATOT

hirdet az 1998-as évre

A pályázat célja: támogatni a filmkultúra értékeinek bemutatását, terjesztését.

Pályázni lehet:
1. artmozi működési költségeinek kiegészítésére,
2. filmklubok működési költségeinek kiegészítésére,
3. filmprogramok megrendezésére (filmhét, egyedi bemutatók, fesztiválok, stb.).

Pályázni csak a Magyar Mozgókép Alapítvány által kiadc adatlappal lehet. A pályázati feltételeket és adatlapokat a alapítvány titkárságán (1068 Budapest, Városligeti fasor 3 lehet beszerezni.

A pályázati felhívás teljes terjedelemben olvasható az MMA internetes honlapján is (cím: www.mma.hu
E-mail cím: mma@euroweb.hu

A pályázatok beadási határideje: 1998. január 30

KONOK TAMÁS

A vonal él, mozog, zenél

Konok Tamással itthoni és külhoni évekről, képírásról

Éjszaka volt, amikor színház után arra sétáltam. A fal tövében egy hajléktalan feküdt, felnézett rám, magára húzta pokrócát. Szemközt vele a galéria, amelynek csupaüveg portálján keresztül hófehér falú helyiségbe láttam. Ott függtek a kicsiny képek, a homályban mind feketének és fehérnek tűnt.

BOGÁCSI ERZSÉBET

Rendet, tisztaságot, makulátlan tökéletességet sugároztak Konok Tamás képei, alig pár lépésnyire a szennyes és sivár utcától. Tudtam, hogy e művész afféle kétlaki életet él. Nemcsak Budapesten van otthona, hanem évtizedek óta Párizsban lakik. Vajon ezért sugallnak a művei éteri nyugalmat? Többnyire az élet napos oldalán járt?

– Az apró örömökben hiszek, és nem nézek messzebbre. Nem vágyom nyereményre, nagy vagyonra, hangos sikerre, díjakra. Ha segít az isteni kegyelem, holnap reggel is fölébredek, és ihatok egy jó kávét, lesz hozzá *croissant* is. Ez a filozófiám, amely mindig segített életben maradni. Göröngyösen indult az én utam is. Tizenhárom esztendős voltam, amikor az édesapám magával vitt a harctérre. Hogy el ne hurcoljanak, amint nem egy osztálytársammal megtörtént, akikkel a győri bencésekhez jártam. Katonatiszt volt az apám, az elsők között állt át, amikor Szálasi Ferenc átvette a velemet. Hirtelen kellett döntenem, s én ott maradtam. Hihetetlen különbség volt a két világ között. Itthon mintha gyalog járt volna minden, ott pedig szinte a fény sebességével száguldott. Én a természetelvű festészeten nevelkedtem, Bernáth Aurél, Berény Róbert, Barcsay Jenő voltak a mestereim. Mégis anakronizmusnak éreztem volna, ha kiállok egy boulevardra a festőállványommal, és városképeket pingálok. Valahogy úgy kezdtem, ahogy a többi szegény és szabad művészfiatal. Nem sokban különbözött a Bohémélet padlásszobájától, ahol éltem. A sors nagy ajándéka volt, hogy időközben egy évet tölthettem Amerikában, ahol gondoskodtak szállásról meg egy kis apanázsról. Ez alatt az esztendő alatt készültem fel az első múzeumi tárlatomra, amelyet Rotterdamban rendeztek meg. Évtizednyi idő telt el, amikor már kezdtem megrendelésekhez, kiállítási lehetőségekhez jutni. Közel jártam a negyvenhez.

– Vagyis az elismerés korántsem azonnal köszöntött be. Mikor érezte úgy, hogy ezután a pályája más léptékkel mérhető?

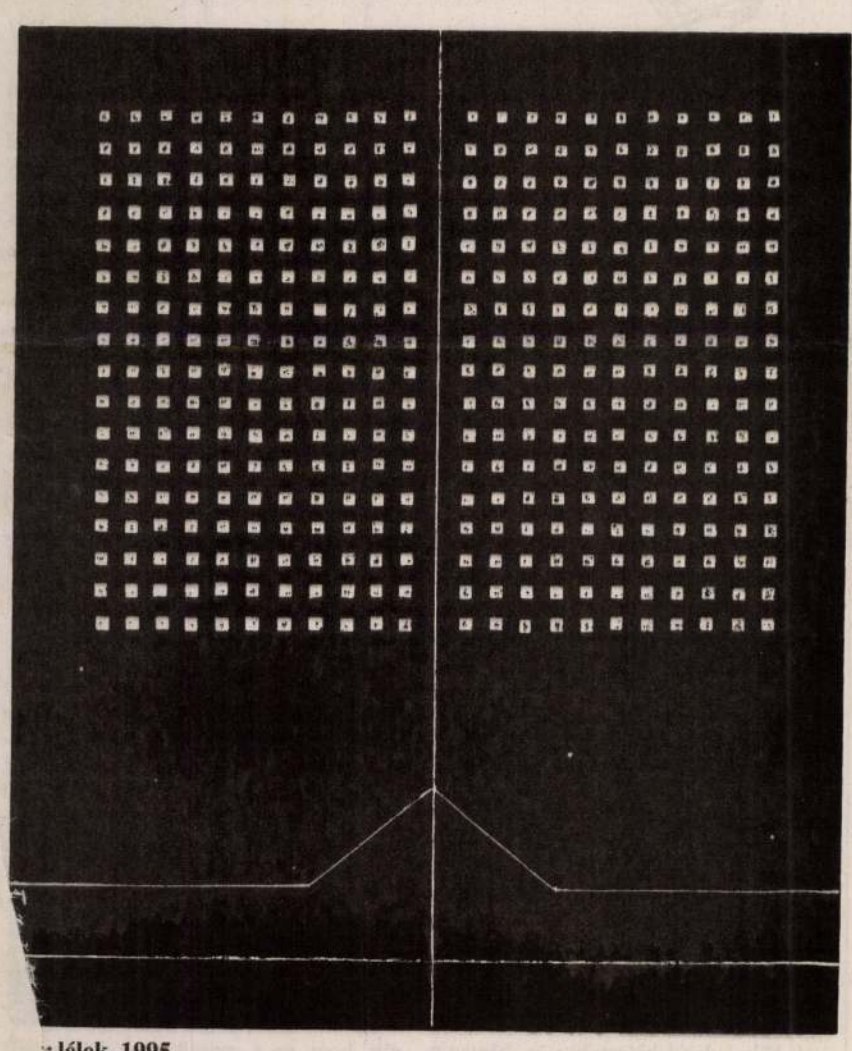

lélek, 1995

nat. Távollétében halálra is ítélték. amar ő lett az első demokratikus parancsnoka Debrecenben. A hán is meghurcolták, mert szociáata volt, de nem lépett be a kompártba. Hosszú történet, évtizeva rehabilitálták. Akkoriban én sban éltem.

ozzá jó ideje már. Hogyan tatt a helyét?

ıdíjasként mentem ki 1958- yszer csak felszólítottak a , érvénytelenítették az útle-

– A hatvanas évek végén több monumentális falfestészeti megbízást kaptam, nemcsak Franciaországban, de már Svájcban is. A kiállításaim is megszaporodtak. 1970-ben pedig szerződést köthettem egy zürichi galériával. Óriási dolog, ha egy művészt vállalnak, kialakul egy klienskör, végre az ember megveti a lábát valahol. Azóta nem is kétlaki, hanem háromlaki vagyok, időnként Zürichben tartózkodom. Ami kezdetben érdekes kaland, de közel a hetvenhez már inkább fáradságos. A bizonytalanság érzése mindmáig kísér. Ha valaki azt az életet választja, hogy önmaga gazdálkodik a tehetségével, senkinek sem alkalmazottja, akkor mindig is lesznek olyan periódusok, amelyek több-kevesebb anyagi nehézséggel járnak. Most már nem tartok attól persze, hogy végül mint vak hegedűs fogok valamelyik aluljáróban muzsikálni. Egyébként már a hegedülés sem megy úgy, mint ifjúkoromban. És vénségemre aligha kényszerülök arra, hogy az aszfalton töltsem az éjszakát.

– Nem is engedi a műveibe beszűrődni ezt a fenyegető világot?

– Párizsban az első saját lakáshoz a Notre-Dame közelében, a Rue Chanoinesse egyik középkori házában jutottam. Akkoriban a Cité szigete a város egyik legelhanyagoltabb negyede volt, ott húzódtak meg a csavargók, a clochard-ok és a chiffonnier-k, a rongyszedők is. Csak amikor Malraux programját végrehajtották, akkor tették rendbe ezt a városrészt is, tataroztak és bontottak. S én élvezettel gyűjtögettem az enyészet tárgyait. Vittem haza, megőriztem, felhasználtam a műveimben. Régi tapétát, a szemétbe kidobott újságokat. A télen is szanszkrit és héber nyelvű újságokat találtam a hindu negyedben. Egy példány ott van az egyik kollázsban. Nem ismerhető fel az írás, mert úgy vágtam belőle szalagokat, hogy a sorok felét vízszintesen lemetszettem. De milyen szépséges, lüktető struktúrát mutatnak! A minap fölszedtem egy konzervdobozt is, amelyet szétlapított egy teherautó. Meglehet, hogy majd viszontlátja egyik művemben.

– De aligha fogok ráismerni. Mert bizonyára elveszíti majd talált tárgy, vagyis „objet trouvé" mivoltát.

– Vegyük ezt a négyzetes lapot, ez tökéletes forma. Ha összegyűröm, ez már antiforma. Vagyis ugyanazt a papírlapot tudom ennek is, annak is látni. Míg az előbbi az apollói ideált követi, addig az utóbbi a dionüszoszit. Mindkettő lehetséges út, egyik nem jobb, mint a másik. De dönteni kell, melyiket választja a művész, s én a tisztaság, a tökéletesség, az absztrakció felé törekszem. Jómagam is kipróbáltam a kaotikus festészetet. Akkoriban úgy hittem, hogy az én őseim – nem a genetikai, hanem a művészeti felmenőim – az impresszionisták között vannak. Azután végigjárja az ember az önmegismerés stációit. És ráébredtem, hogy az Avignoni Pietá festője, Chardin, Lorrain, Poussin, Ingres, Cézanne és a kubizmus alkotói állnak közelebb hozzám. A festészet racionális vonulata.

– Eszerint a konstruktivisták között vannak az élő rokonai.

– Vannak közelebbi és távolabbi rokonok. Én nem számítok konkrét művésznek abban az értelemben, ahogyan a zürichi iskola értelmezi. Ott nem lehet a színeket keverni, nem látszódhat meg az ecsetvonás sem. Én nem tartom magam ilyen diszciplínához. Ismeri az amerikai Robert Rymant, aki csak a fehéret festi? Semmi mást, csakis a fehéret, a sima fehéret, az érdes fehéret, a strukturált fehéret. A schafhauseni múzeumban ezer négyzetméteren állították ki a műveit. Miután végignéztem, kiléptem az utcára, úgy éreztem, mintha kimosták volna a szemem. Hát, nem csoda? Bármiből lehet egy világot építeni, ő ezt választotta. Én tudom, hogy teljesen steril állapot nincs. Ezért bukkannak fel az én munkáimban az antiformák is.

– Mikor döntött véglegesen a saját útja mellett?

– A vonal a legelvontabb dolog a világon, tiszta absztrakció, a valóságban nem létezik. Vannak sötétebb és világosabb foltok, amelyeknek a határára képzeljük el a vonalat. Figyeljen meg egy kontrasztosabb fényképet! De ezzel az elvonatkoztatással szinte bármi kifejezhető. Vonalrajzra lehet redukálni geometriai vagy kémiai ideákat. Kanyargó vonal a kézírás is, amellyel gondolatainkat rögzítjük. Már növendékkoromban gyakran készítettem vonalas rajzokat. S az első párizsi években gyakran születtek olyan kontúrrajzaim, amelyeken az élmények mint az álomképek jelentek meg. Mintha üvegre festettem volna őket, és egymás mögé csúsztattam volna ezeket. Csírájában megjelent az az építkező festészet, amelyből a szín, a forma és a vonal mai hármassága megszületett. Egymástól éppúgy elszakíthatatlanok, ahogy a színész mozgása, beszéde és személyisége sem választható külön a játékban.

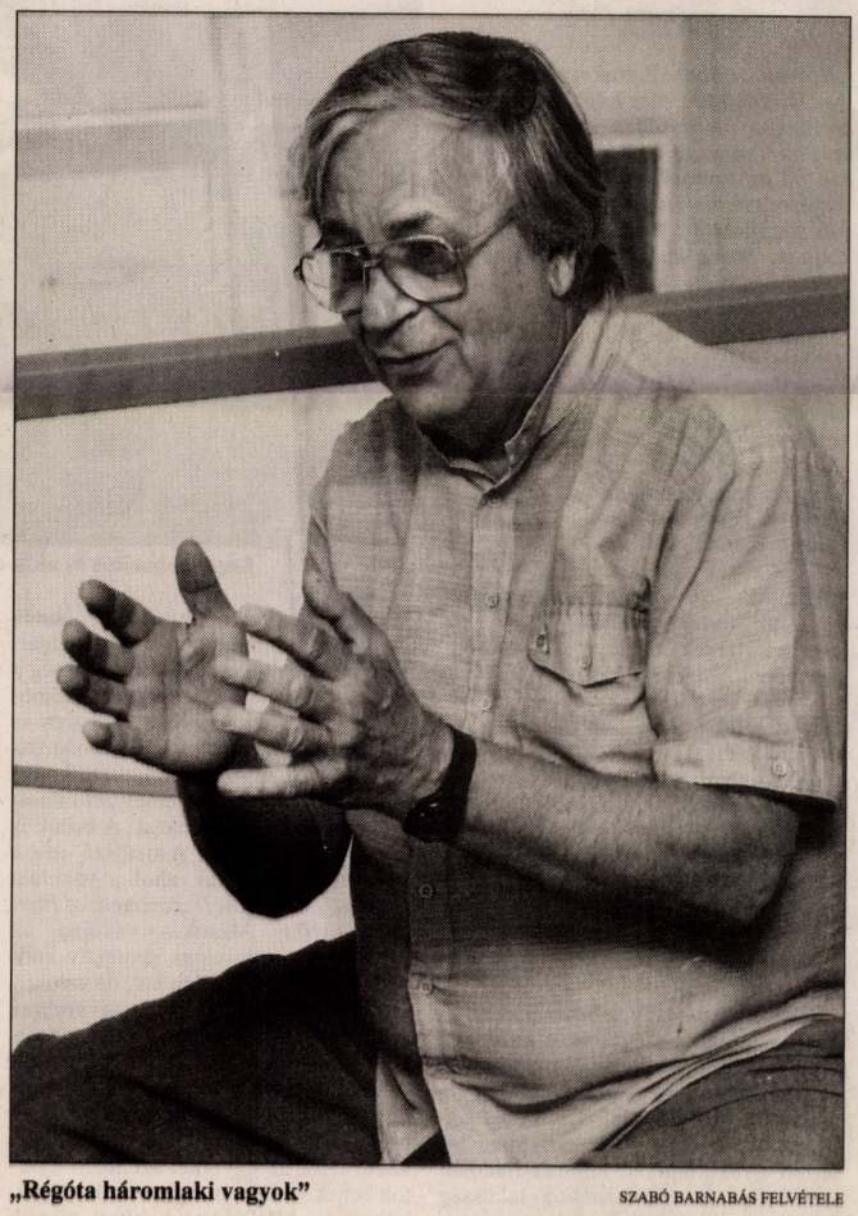

„Régóta háromlaki vagyok" SZABÓ BARNABÁS FELVÉTELE

– Nincs semmiféle hierarchia e „szentháromságban"?

– Ez hármas letét, három fázis az alkotásban. Először leteszem, felfestem a vászonra vagy felragasztom a felületre azt, amit téranyagnak nevezek, s úgy képzelek el, mint egy nagy masszát, egy terjedő állapotot, amely akár a képkereten túl is folytatódhatna. Erre az organikus alapra jön a második letét, a „második üveglap", vagyis a forma. Majd a harmadik letét, a „harmadik üveglap", a vonal. Ebben a hármasságban tehát térbeliség lappang. És dinamika. Ha a vonal vékony, gyorsabban fut rajta a szemünk. Minél vastagabb, annál lassabban halad a tekintet, amely a formánál meg is állapodik. Gondoljon a „képírás" szóra! Benne rejlik, hogy a képet valójában olvassa az ember. A gyorsulások, a lassulások, az irányt mutató elemek végigvezetnek a képen.

– Már-már a ritmusról, a zeneiségről beszél.

– Ha egy súlyos formát egy könnyed vonal követ, az már ritmus. A váltakozások kialakítja a ritmusrendszert. Létrejönnek az ütemhatárok. A motívumok csupán egy-egy részét jelölik meg a képnek. Tehát nemcsak a cezúrák, hanem a pauzák is megjelennek. És ki lehet alakítani a képi szerialitást, amelynek megvan a pontos megfelelője a zenében. Az a kép, amelyen megfelezett szanszkrit sorok futnak, ugyanolyan pulzációt ad a szemnek, mint a muzsika. A francia úgy mondja e lüktetést, hogy *fourmillement*, vagyis hangyanyüzsgés. Ugyanígy bizserget egy Cage- vagy egy Ligeti-kompozíció. S a fekete-fehér, monokróm sorozat egy-egy darabja szinte olyan, mint a kotta. Egy hálórend vagy egy vonalrend él, mozog. A motívumismétlődések minimál zenei dallamán szólalnak meg.

– Bizonyára azért is, mert korántsem mértani e szabályosság. Viseli az ember keze nyomát.

– Én örömmel keverem ki a festéket, viszem fel a vászonra ecsettel. És megjelenik a festék nemessége, anyaghatása, a felületstruktúra, amelyet talán egyszer tudnak majd a gépek is utánozni. Végső fokon mindegy, milyen technikával készül egy kép. Akvarellel, olajjal, temperával, mozaikkal, akármivel. Az alkotás egyszer csak elszakad a matériától, és megjelenik az eszme. A testetlen filozófia, a transzcendens életérzés, valami kozmikus, ami illékony és megfoghatatlan. A főiskolán Füst Milán volt az esztétikatanárom. Akkoriban vetítették a mozikban a Hamletet, a címszerepben Laurence Olivier-val. Rajongtunk érte, de ő nem volt hajlandó megnézni. Attól tartott, hogy köré fotografálták a való világot. Irtózott a képzeletet béklyózó realitástól. Elsorvad a szó mágikus ereje! Elvész az ezoterika varázsa. A csodája! Igaza volt. Abban a világban, ahol hálnak az utcán, a csodát óvni kell.

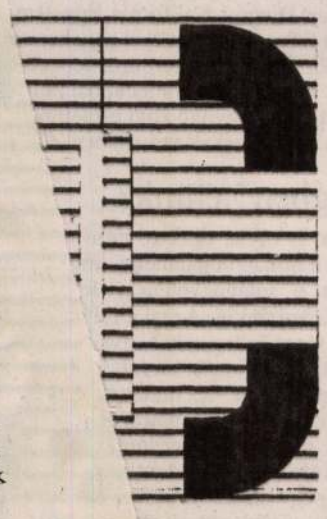

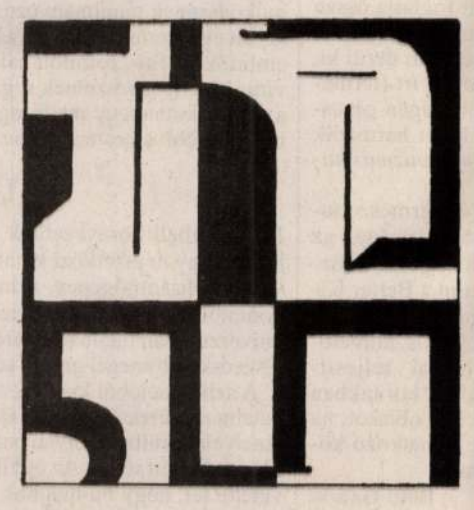

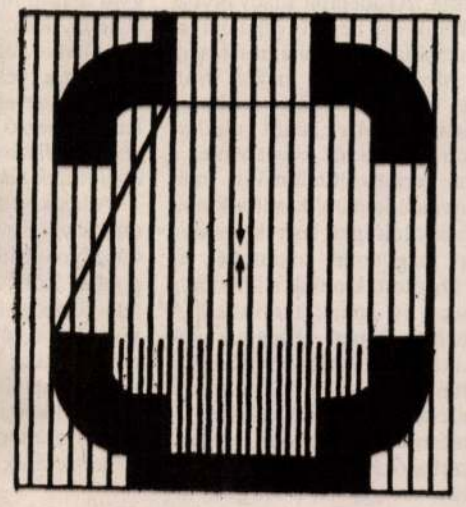

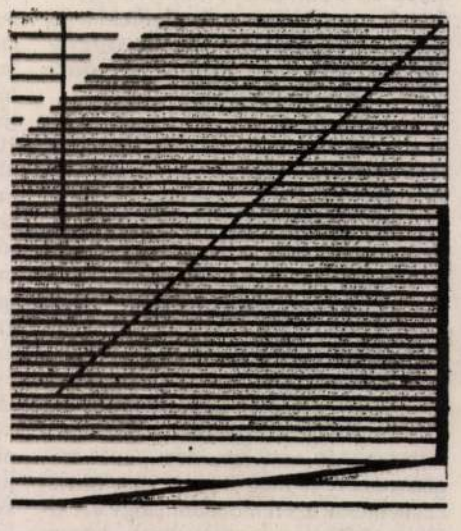

Baktériumbomba a laboratóriumból

SIMONFFY GÉZA

„Bomba robban London központjában. Látszólag kevés kárt okoz, és egy terrorista tévedésének tartják. Csakhogy hamarosan emberek százai keresik fel az orvosukat súlyos légcsőhurutpanaszokkal, amelyek gyorsan magas lázzal kísért tüdőgyulladássá alakulnak. Sorra halnak meg a betegek fulladási tünetekkel.

Lépfenebacilus és akik ellene harcolnak

Az orvosok riasztják a kormányt; amikor elkészülnek a laboratóriumi vizsgálatok, a hatóságok felszólítják a lakosságot, hogy mindenki, aki a robbanás napján Londonban volt, siessen orvosához, és adasson magának antibiotikumot. A kórházak zsúfolásig megteltek, és ekkor egy fiatal orvos kiszivárogtatta a sajtónak, hogy mi történt valójában. A hirtelen támadt, járványszerű betegség lépfene (anthrax). Egy héttel később a halálesetek száma több tízezerre emelkedik." – Így írja le Debora McKenzie, a New Scientist tudományos munkatársa egy terrorista kezébe került biológiai fegyver okozta katasztrófa vízióját. S ami a riasztó, látomása valóra válhat. Legalábbis mindaddig, amíg bármelyik ország vagy esetleg terroristacsoport rendelkezik a biológiai fegyverek előállításának, gyártásának eszközeivel.

A szörnyű veszély tudatában az amerikai városok hatóságai most kezdenek foglalkozni azzal a kérdéssel: mit is kellene tenni, ha egy ilyen katasztrófa mégis bekövetkeznék. Ezért országszerte százhúsz nagyobb városban kísérleti gyakorlatokat, anthrax-riadókat szerveztek és szerveznek a lakosság felkészítésére, a védekezés megszervezésére – egyáltalán annak tisztázására, milyen rendszabályokra volna szükség egy ilyen pokoli támadás esetén. És a tapasztalatok? „Az igazság az, hogy nem vagyunk felkészülve egy bioterrorista merényletére – vélekedik Donald Henderson professzor, aki a himlő globális kipusztításának sikeres nemzetközi programját vezette.

New Yorkban és Baltimore-ban még terepgyakorlatokat is tartottak. Már az első riadók rádöbbentették az illetékeseket, hogy a biológiai terrorizmus egészen másféle problémákat vet fel, mint a vegyi fegyverekkel végrehajtott támadás. Henderson hangsúlyozza, hogy egy maroknyi kiképzett szakember és jól informált magas rangú hivatalnok nem elegendő, különösen azért nem, mert a legtöbb orvos még sohasem látott pestis- vagy lépfenebetegeket, és napokba telik, mire felismerik, milyen kórral van dolguk. Henderson szerint nagy készleteket kellene felhalmozni gyógyszerekből, vakcinákból. Megfelelő gyorsteszt kidolgozásával és elterjesztésével lehetővé kellene tenni annak gyors megállapítását, hogy milyen baktériummal vagy toxinnal fertőzte meg a biológiai bomba robbanásának környezetét. És persze gondoskodni kell a fertőzöttek izolálásáról, a talaj és az épületek fertőtlenítéséről. Nincs anthraxvakcina a polgári lakosság számára, sőt még a katonaság részére felhalmozott készletek hatékonysága is kétséges. Ezzel együtt júliusban az Egyesült Államokban megkezdik 2,4 millió katona és hadiszemélyzet oltását az MDPH nevű vakcinával. A britek is hasonlót használnak. A betűszó arra a kísérleti telepre utal, ahol a vakcinát gyártják *(Michigan Department of Public Health)*. Mindkét vakcina az anthraxbaktérium egyik protektív antigén nevű fehérjéje ellen hat, de valószínűleg nem nyújt védelmet az anthrax valamennyi természetes változata, törzse ellen.

Egy tengeri malacokon végzett kísérletben például az MDPH az öt legfőbb természetes anthraxbaktérium-változat közül csak az egyikkel szemben nyújtott teljes védelmet. Egy másik vizsgálatban az MDPH-val beoltott állatok 25–92 százaléka, oltás ide vagy oda, elpusztult a betegségben.

Betegség	Kórokozó	Tünetek
Aflatoxin	Aspergillus flavus	Émelygés, hányás, akut májelégtelenség vagy májrák
Lépfene	Bacillus anthrax	Magas láz, nehéz légzés, gyors szívverés
Botulizmus	Clostridium botulinum	Émelygés, fáradtság, görcsök, fejfájás, légzésbénulás
Pestis	Yersinis pestis	Tüdőfertőzés, tüdőgyulladás, vérzés
Ricin	Ricinus communis	Görcsös rángatódzás, eszméletvesztés, hányás, véres hasmenés

NÉPSZABADSÁG-grafika

Az MDPH-t eddig csak természetes anthraxbaktérium-változatokkal szemben tesztelték. Pedig más, még szörnyűbb lehetőség is van az anthrax pusztító hatásának fokozására. Az tudniillik, hogy titkos laboratóriumban genetikailag manipulált, tehát a természetben elő sem forduló törzseket állítanak elő. Tavaly decemberben Andrej Pomerantsev, az Obolenszki Alkalmazott Mikrobiológiai Központ munkatársa részleteket közölt egy általa génsebészettel előállított anthraxtörzsről. Erre azért volt szüksége, hogy egy cereolizin nevű baktériumtoxint nyerjen. Az MDPH-vakcina pedig valószínűleg egyáltalán nem hat erre a mesterségesen előállított orosz baktériumváltozatra.

Pomerantsev előállított egy olyan anthraxtörzset is, amely hatféle fontos antibiotikummal szemben ellenálló (rezisztens). Némelyik szakember attól tart, hogy Irak megszerezhette ezt a baktériumváltozatot, ráadásul az is lehetséges, hogy Irak genetikai módszerekkel maga fejlesztett ki egy ilyen baktériumváltozatot.

Az ENSZ Irak biológiai fegyvereinek felkutatására létrehozott speciális bizottsága állítólag talált olyan iratokat, amelyek orosz biológiai felszerelések és anyagok Iraknak való eladására utalnak. Pomerantsev mindenesetre valószínűleg még 1991 előtt hozhatta létre baktériumtörzseit, akkor ugyanis intézetének éves támogatási forrása elapadt.

A hatékonyabb anthraxvakcinák kifejlesztését főleg az gátolja, hogy nem szabad kipróbálni azokat embereken, még önkénteseken sem, mivel az erkölcstelen lenne. Ez az oka annak, hogy az amerikai és a brit egységek még mindig az 1960-as években kifejlesztett vakcinát kapják. Ezekben az években ugyanis egyes pamutszövödék munkatársai birkáktól származó lépfenebaktériummal fertőződtek meg. Így lehetővé vált a vakcina kipróbálása.

Januárban Las Vegasban letartóztattak két férfit, akik állítólag anthrax-támadást terveztek Kaliforniában.

Amerikában egyébként már végrehajtottak egy biológiai „támadást", amelyet csak a közelmúltban vitattak meg nyilvánosan. 1984-ben egy vallási szekta szalmonellabaktériumokat csempészett tíz étteremben kínált salátákba. Így akarták képtelenné tenni a választókat, hogy elmenjenek szavazni a helyi választásra. Több mint 750 ember betegedett meg, a hatóságok ugyanis csak késedelmesen állapították meg, hogy szándékos akcióról volt szó.

Új üzemanyagtartály az űrrepülőgépen

Megszokott jelenet az űrrepülőgépek startja. A látványt az óriási, barna szivarra emlékeztető hajtóanyagtartály uralja, két oldalán a rövidebb, karcsúbb gyorsítófokozatokkal és ehhez a három hengerhez kapcsolódva indul a magasba a fehér repülőgép. Ez a május végére tervezett indításnál sem változik, de az útnak induló együttes mégis más lesz, mivel új, az eddiginél könnyebb hajtóanyagtartályt alkalmaznak.

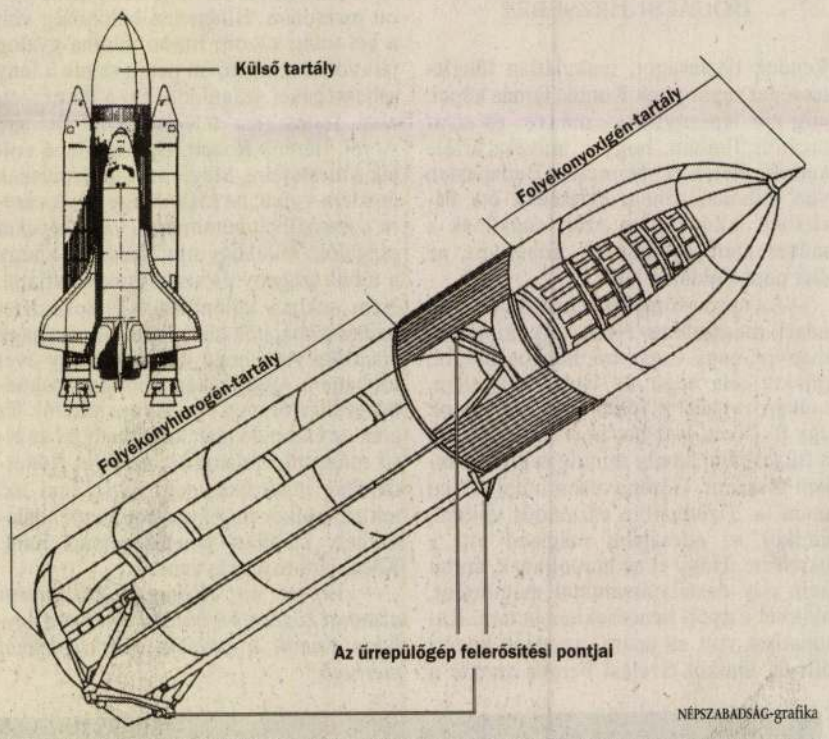

NÉPSZABADSÁG-grafika

A 47 méter hosszú, 8,5 méter átmérőjű tartály belsejében elkülönítve helyezkednek el a rakétahajtóművek üzemanyagai, az oxigén és a hidrogén. A tartály akkorra ürül ki, amikor az űrrepülőgép 100-110 km magasságba ér, ekkor a tartályt leválasztják róla és az a légkörbe visszatérve elég. Ez az egyetlen egyszer használatos része a rendszernek, hiszen az űrrepülőgép mellett a körülbelül 43 km magasságban leváló, tengerre leereszkedő gyorsítófokozatokat is újra felhasználják. Az új tartály üresen 3,3 tonnával, több mint tíz százalékkal könnyebb az elődjénél. Alakja, mérete azonban nem változott, tehát ugyanannyi üzemanyagot szállít. A megtakarított súly a szállítható terhernél hasznosul, így az új tartállyal az űrrepülőgép 16,4 százalékkal több hasznos rakományt vihet fel az űrbe, ami jelentős változás. A megnövelt teherszállító kapacitásra nagy szükség van, hiszen már a nyáron megkezdődik az Alfa nemzetközi űrállomás összeszerelése, a részegységek feljuttatásában pedig fontos szerepe lesz az űrrepülőgépeknek.

Az új tartályban a fal anyaga az újdonság. Egy ötvözetről van szó, amelynek meghatározó anyagai az alumínium és a lítium (a lítium aránya kb. 1%). Az erősebb, kazettás, ostyaszerű szerkezetű falhoz nincs szükség külön belső merevítőkre, mint a korábbihoz, az új anyagból készült elemek továbbra is hegesztéssel építhetők össze. Az előnyök persze néhány új problémával is párosulnak. Az anyag sokkal érzékenyebb, „nem szereti, ha javítják", mondta róla egy szakértő. A tankon kb. egy kilométernyi hegesztési varrat van, gyártási idő három hónappal hosszabb a korábbinál, az alapanyag drágább, s ez mintegy 5 millió dollárral növeli meg a költségeket.

JÉKI LÁSZLÓ

Melyik oldalra húz a szív?

Amerikai kutatók olyan géneket fedeztek fel, amelyek a fejlődő szív elhelyezkedését irányítják. A tudósok szerint a két eddig ismeretlen gén segíthet tisztázni, miért aszimmetrikus testünk belső felépítése. Első pillantásra a legtöbb gerinces állat szimmetrikusnak látszik, ám a belső szervek, például a máj és a szív mindig csak az egyik, és mindig ugyanazt az oldalt részesítik előnyben. Kivételek azonban ez alól a szabály alól is akadnak. Tízezer személy közül ugyanis átlagosan egy – tükörember. E ritka rendellenesség csak akkor derül ki, amikor az érintettet megröntgenezik. A belső szervek rendhagyó elrendeződése gyakran súlyos betegségeket okoz, ám előfordul az is, amikor a tükörtest tökéletesen működik. Brett Casey houstoni orvos kiderítette, mi okozza a korai fejlődési zavart. Olyan génmutációra bukkant, amely mindig együtt jár az abnormális bal-jobb szimmetriával. A gén terméke, egy fehérje, egészséges szervezetben kapcsolóként viselkedik: hol működésbe hoz más géneket, hol leállítja őket. A houstoni tudós egyelőre még nem kapott választ arra a kérdésre, hogy a fehérje pontosan milyen géneket befolyásol. Hasonló témán dolgozik a New Heaven-i kutatónő, Martina Brueckner is, aki olyan mutációra lelt, amely tükörkép szervelrendeződést okoz a laboratóriumi fehér egerekben. Kiderült, hogy ez a genetikai rendellenesség egy a sejt belső mozgásaiban szerepet játszó fehérje szerkezetét változtatja meg. A New Heaven-i tudós szerint a szervi aszimmetria ebből az egy megváltozott szerkezetű molekulából indul ki.

KOVÁCS TIBOR

A magyarság hírnevéért...

Az egyes történelmi korszakokban a társadalomtudomány különböző ágaiban elért eredmények, az irodalmi alkotások, de a természettudományos sikerek és a műszaki vívmányok egyértelműen és objektíven értékelhetők. Az eddig kevés méltatást kapott Magyar Tudóslexikon A-tól Zs-ig című kötete ezt a feladatot végezte el.

A kötet bevezetője idézi Szentágothai János szavait, aki a tudóslexikon egyik előmunkálatát 1992-ben úgy mutatta be, hogy „...ennek a műnek minden művelt magyar ember polcán ott a helye..." A lexikon azóta jelentősen bővült, kiteljesedett, de nyilván sohasem lesz lezárható. Most én is melegen szeretném ajánlani a – sajnos érthetően nem olcsó – kötetet legalábbis minden könyvtárunk számára, legyen az iskolai, főiskolai, bármely kulturális intézményi vagy közkönyvtár; remélem, nem kevés magánszemély is meg fogja venni. Mindezt nemcsak azért mondom, hogy a lexikonra felhívjam a figyelmet, hanem kultúrpolitikánk egy máig létező negatívuma miatt is. Nevezetesen: a természettudományok, a műszaki tudományok, a technika története mintha nem lenne a hazai kultúrtörténet elidegeníthetetlen része. Akadémiai kiadványok, tankönyvek sok-sok negatív példáját lehetne e megállapítás alátámasztására felsorolni. Most azonban inkább örüljünk annak, hogy e kötetben csaknem 100 oldalas, illusztratív „képes krónika" után kitűnő rövid esszék következnek a matematika, természettudomány, műszaki- és orvostudomány hazai alkotóiról. (A szerkesztők igen korrekt módon mindazokat magyarnak tekintették és így helyet szorítottak nekik a kötetben, akik magukat is annak tartották.) A szerzők között elismert akadémikusok és fiatal kutatók egyaránt megtalálhatók – méltánytalan lenne a 250 szerző közül egyeseket kiemelni. De le kell írni a 250 szerzőt megmozgató, munkájukat összefogó Nagy Ferenc főszerkesztő nevét, aki egyben a *Magyar alkotók képes krónikája* című fejezet szerzője és szerkesztője. Jelentős irodalomjegyzék és időrendbe szedett személynév mutató áll az olvasók rendelkezésére a függelékben. A XV. századtól a XX. századig körülbelül 1000 magyar alkotó munkásságát foglalja össze a kötet. Kár, hogy a tartalomjegyzékből, illetve függelékekből nem derül ki, hogy az egyes alkotókról ki írt (természetesen az egyes esszék végén olvasható a szerző neve). A kötet harmadik része a *Tudomány és humanizmus tudóslevelek tükrében.*

A lexikon a Műszaki és Természettudományi Egyesületek Szövetsége, az Országos Műszaki Információs Központ és Könyvtár, valamint a Better Kiadó közös gondozásában jelent meg. A kötet azon túl, hogy jelentős művelődéstörténeti, kultúrpolitikai teljesítmény, méltán rosszkedvű korunkban optimizmussal töltheti el az olvasót, ha eljut a múltból a jövőre vonatkozó következtetések levonásához.

BÍRÓ GÁBOR
ny. egyetemi tanár

MOZAIK

Szapora gének

A békák ma már rutinszerűen génmanipulálhatók, miáltal új távlatok nyílnak a gének működésének tanulmányozására. A San Diegó-i Kalifornia Egyetem kutatóinak sikerült egyszerűsíteniük azt a bonyolult folyamatot, mellyel géneket visznek be béka embriókba, egy „fordított határismétlődés" (inverted terminal repeats) nevű speciális vírus bizonyos részeinek segítségével. Ellenőrizendő a technika működőképességét az egyik kutató egy medúzagént illesztett be ragyogó zöld proteinnek az embriókba majd később a proteint színe alapján a felnőtt békák szövetében. *(New Scientist)*

„Ürességben" élünk?

Kozmoszbeli környezetünk talán nem is olyan tipikus, mint a csillagászok eddig hitték. Egy nemzetközi kutatócsoport a minap bejelentette, hogy elvégezték az univerzum számítógépes szimulációját a világegyetem keletkezésétől, a „nagy boomtól" számított 300 ezredik évtől napjainkig. Azzal a feltevéssel éltek, hogy az univerzumban található matéria nagy része hideg, sötét anyag: vagyis lassan mozgó részecskék tömege, amely segíti a galaxisok megszilárdulását.

A szimulációból kapott „virtuális univerzum" azt mutatta, hogy a világűr jellemző hatalmas „ürességekből" és csillagrendszerek szuperhalmazaiból tevődik össze, amelyek körülbelül olyan nagyságúak, mint az univerzumnak a csillagászok által eddig áttekintett része. Az egyik kutató a Durhami Egyetemről azt a meglepő hipotézist vetette fel, hogy mi magunk is esetleg egy efféle „ürességben" élünk, és képtelenek vagyunk ezen túltekintve az univerzum sűrűbb részeit meglátni. *(New Scient*

Konok Tamás

Az ÁPV Rt. ma dönt az energiaszektor béreiről

Érdekérvényesítés Mol-módra

Ma ad választ az ÁPV Rt. arra, hogy hozzájárul-e az energetikai vállalatok teljesítményarányos béremeléséhez. A termelő ágazatokat és az energetikai vállalatokat összefogó szakszervezeti tömörülés, a TÁMASZ, nemleges válasz esetén munkabeszüntetést helyezett kilátásba. A Mol Rt. hat igazgatója e napokban nyugati vállalatbemutatón, „road-show-on" vesz részt, és azt üzenték haza, hogy a Mol ne sztrájkoljon, mert az rontaná a privatizáció esélyeit. De mit szól ehhez a szakszervezet?

Kudela József, a *Magyar Olaj- és Gázipari Szakszervezet* elnöke lapunknak elmondta: a napokban egyszerre öt európai olajtársaság részvényei kerültek piacra, és a Mol Rt. versenyben áll velük. A szakszervezet sosem kívánta rontani a privatizációs esélyeket, hiszen dolgozóink 98,8 százaléka jegyzett a kedvezményes Mol-részvényekből. A cég dolgozói bíznak a társaságban.

– Ha mégsem sikerül külföldi befektetőt találni, akkor a dolgozók részvényjegyzése is az érvényét veszti.

– Ez igaz. A kormányhatározat csak arról rendelkezik, hogy a Mol-részvénycsomag egy részét kombinált formában – nemzetközi, hazai és dolgozói részvényekben – kell értékesíteni. Az ÁPV Rt. azonban ezt úgy értelmezi, hogy ennek egy időben kell megtörténnie. Ha valóban nem jelentkezne külföldi partner, s emiatt érvénybe léptetnék a kényszermegállapodást, akkor beperelnénk az ÁPV Rt-t, de valószínűleg nem alakul ki ilyen helyzet: a „road-show", értesüléseim szerint, sikeres.

– A bányászszakszervezet pénteki sztrájkmegelőző tanácskozásán ön arról beszélt, hogy a Mol Rt. dolgozóinak 21 százalékos fizetésemelés jár. Az ÁPV Rt. ezt egyelőre vitatja.

– Egy, az év elején hozott és két hete a kormányülésen módosított kormányhatározat írja elő, hogy a teljesítménynövekedést felmutató cégek 15 százalék helyett 21 százalékos béremelést kaphatnak. Sajnos a feltételrendszer eléggé zavaros, például a tavalyi mérleget veszik alapul. De mi köze a tavalyi mérlegnek az idei teljesítményünkhöz? Tavaly csak a gázüzletágnak volt – az elvonások miatt – több tízmilliárd forintos vesztesége. Az évi 5,5 milliárd köbméter orosz földgázt köbméterenként két forinttal drágábban vásároljuk, mint amenyiért – központilag megszabott áron – értékesíthetjük, miközben a szállítás, a tárolás és a fejlesztés összesen 23 milliárd forintos összegét is nekünk kell kigazdálkodni. A földgáz áron aluli értékesítése egyébként az államnak is nagy veszteséget okoz, hiszen emiatt hatalmas forgalmiadó-bevételtől esik el. Az is tarthatatlan, hogy az állam kormányhatározatokkal szabályozza a cégeinél a béremelést. Ezzel ugyanis átnyúl a munkaadói–munkavállalói érdekegyeztetés felett.

– Ma arra ad választ az ÁPV Rt., hogy hozzájárul-e a TÁMASZ körébe tartozó cégeknél, így az olajtársaságnál a fizetések felemeléséhez. Nemleges válasz esetén a Mol – arra hivatkozván, hogy ez rontja a privatizáció esélyeit – nem fog csatlakozni az energiaszektorban dolgozók tervezett sztrájkjához?

– Maradjunk annyiban, hogy meg fogjuk találni a módot az érdekeink érvényesítésére.

Pálóci Antal

Vendéglő megvesztegetéssel?

Az IKM főtisztviselője is gyanúsított

(Folytatás az 1.oldalról)

Dokumentumok szerint az IKM piac- és kereskedelemfejlesztési kedvezményes célhiteleit a hitelkérelemtől eltérően használták fel és erről a minisztérium illetékes vezetőinek tudomásuk volt. A vizsgálat egyebek közt arra keres választ, hogy a tejüzemre kért hitelből felépített vendéglőt ki és milyen *ellenszolgáltatás fejében* igazolta vissza a „lakossági tejellátás javítását szolgáló" üzemként. Információink szerint a vizsgálatnak ebben a szakaszában ugyancsak gyanúsítottként hallgatták ki D. J.-t, az Ipari és Kereskedelemi Minisztérium piaci főosztályának akkori vezetőjét, aki később az *Állami Vagyonkezelő Rt. (ÁV Rt.)* igazgatója volt.

K. T.-nét a Gazdaságvédelmi Koordinációs Bizottságba az IKM vezetői delegálták, azt követően, hogy 1995-ben a bizottság úgy döntött, a feketegazdaság elleni érdemi munkában szükséges lenne az ipari és kereskedelmi tárcának is részt venni. E felkérésre jelölte ki a minisztérium vezetése a főosztályvezetőnőt. A vizsgálatba november elején vonták be gyanúsítottként, amelyről a minisztérium illetékes vezetője tájékoztatást kapott.

Bencze József hangsúlyozta, hogy K. T.-né ellen az alapos gyanú még nem igazolódott be, s addig az ártatlanság vélelme mindenkit megillet. Ezért nem ért egyet a kiszivárogtatásokkal, véleménye szerint helyesebb lenne kiállni a nyilvánosság elé, természetesen akkor, amikor tényekkel valóban bizonyítható ügyekről van szó.

Mentőöv a WVM-nek

Mintegy 300-350 millió forintért vásárolnak követeléseket a WVM Lízing és Pénzügyi Rt.-től a Magyar Lízingszövetség tagjai – mondta keddi sajtótájékoztatóján *Vattay* Antal, a szövetség elnöke. Az ügy előzményéhez tartozik, hogy a WVM Rt. két héttel ezelőtt közleményben tudatta, hogy *likviditási gondjai* támadtak. Miután a hazai kötvénypiac jelentős szereplőjéről van szó, így nem közömbös az, hogy a likviditási zavar mennyire húzódik el. A likviditási zavar egyébként azt jelenti, hogy nem a fizetési kötelezettségekkel egy időben folynak be a bevételek. Az *MTI* beszámolója szerint a Magyar Lízingszövetség tagjai még november 6-i összetelük döntöttek

Fábry János rajza

állapodásokban rögzíti az átadandó követeléseket, amelyek befektetések és lízingszerződések is lehetnek. A cégnek decemberben 300 millió forint értékű kötvényt kell visszafizetnie. millió forint összegben vásárolnának követelést a WVM-től. A tájékoztatón a likviditási zavar okairól mindössze annyi hangzott el, hogy a 450-es Westel telefonok használóinak

Boldog házasság

Amerikai tulajdon az Autóvill Rt.-nél

Meglehet, kicsit szkeptikusan fogadjuk néhány nyugati cég magyar piacon történő terjeszkedését, pedig vannak pél-

piacvesztés utáni válságot. Igaz, ezekkel az árukkal a nyugat-európai piacokra is komolyan betörtünk. Elsősorban ennek a két

Új „parklakó"

Ötödik letelepedő a győri ipari parkban a Security Vagyonvédelmi Szolgáltató Részvénytársaság. Az Országos Takarékpénztár vállalata regionális pénzfeldolgozó központ építésére

RÖVIDEN

A GAZDASÁGI VERSENYHIVATAL egymillió forint bírság megfizetésére kötelezte a Budapesti Hírlapkereskedelmi Rt.-t. A szegedi Déli Apró Kft. kérelmére indult eljárásban a Versenytanács megállapította: a Budapesti Hírlapkereskedelmi Rt. hírlapárusító vállalkozókkal kötött szerződéseinek megfogalmazása alkalmas a Déli Apró Kft., mint lapkiadó piacra lépésének akadályozására. A szerződések ugyanis úgy fogalmaznak, hogy a Budapesti Hírlapkereskedelmi Rt. „szerződéses partnereinek kizárólagos nagykereskedője és ellátója, azok mástól hírlapot csak a vele kötött külön megállapodás alapján vehetnek át". E szerződéses kikötés további alkalmazását a Versenytanács megtiltotta.

A MUNKATERMELÉKENYSÉG több mint 50 százalékkal nőtt a magyar iparban az elmúlt három évben, s ezzel még Ázsia „kistigriseit" is leköröz te – jelentette ki bécsi előadásán Inotai András, az MTA Világgazdasági Kutatóintézetének igazgatója. Az iparban 1991-ben 6,2 százalékkal esett a termelékenység, s 1992-ben is még csak 3,8 százalékkal nőtt, azóta azonban gyors emelkedésnek indult: 1993-ban 13,4, 1994-ben 15 százalékkal nőtt, s idén is további 16,2 százalékos termelékenységjavulás várható.

AZ ADRIA VEZETÉKEN újra érkezik a kőolaj; Százhalombattán, a Mol Rt. finomítójában megkezdődött az első 50 ezer tonnányi mennyiség lefejtése. A negyedik negyedévre a nemzeti olajvállalat összesen 300 ezer tonnás kapacitásra kötött szerződést az Adria csővezeték üzemeltetőjével. A most beérkező órán-

A festészet műgond és elmélyülés

Konok Tamás festészetről, boldogságról, galériákról

A művészet a boldogság lehetősége – mondta egyszer *Stendhalt* idézve *Konok* Tamás festőművész, akinek munkáira ezek szerint már csak azért is figyelnünk kellene, mert napjaink történései jobbára inkább szorongást keltenek bennünk. Az *arspoetica-szerű* mondatot a hatvanöt éves művész gazdag életművel tanúsítja. Festményei ezekben a hetekben a *Ludwig Múzeumban* láthatók, feleségével, *Hetey* Katalin festőművésszel együtt a művész Budapesten tartózkodik. Évek óta „többlaki" életet él, 1992 óta a budapesti *Műegyetemen* is tanít.

– Az állandóságot mégis Párizs jelenti, bár az utóbbi nyolc évben gyakran vagyunk itthon – mondja. – És harmadiknak ott van Zürich, ahol szintén van egy lakásunk. A svájci város galériakapcsolat szempontjából egy idő óta szintén nagyon fontos számunkra. Mostani kiállításom előzménye a Szombathelyen júliusban megnyílt tárlat volt. Arra az a *Salamon* Nándor kért fel, aki első kiállításomat rendezte Győrben 1980-as visszatérésemkor, most pedig a *Szombathelyi Képtár* igazgatója.

– Húsz év után tért vissza Magyarországra. De miért ment el egyáltalán az ötvenes évek végén?

– Visszatérésem fokozatos volt, elmenetelem hirtelen. 1958-ban *Derkovits-ösztöndíjasként* lehetőségem nyílt egy külföldi útra, amelynek során a következő évre kiállítási meghívást kaptam Párizsba. Kinnlétem alatt Amerikába is meghívtak. A magyar konzulátus először megígérte, majd megtagadta útlevelem érvényességének meghosszabbítását. Ezért döntöttem a végleges maradás mellett, ami meghatározta a pályámat. Iskoláimat itt végeztem, de festő ott lettem. Nyertem egy egész éves amerikai ösztöndíjat, ami lehetőséget adott rá, hogy nyugodtan dolgozhassak.

– Amikor Párizsba érkezett, az informel irányzatok mellé éppen betört az új realizmus. Amerikában hamarosan jelentkezett a pop art. Konok Tamás stílusát viszont mintha nem befolyásolták volna e változások.

– A művész számára két út kínálkozik. Vagy naprakész dolgokat produkál, vagy megkísérli saját, önálló világa megformálását, ami kevésbé látványos dolog. Nehéz is lépést tartani a különböző áramlatokkal, hiszen csak az utóbbi étizedekben tucatnyi fontos törekvés, mozgalom indult el. Szerintem a művészet lényege a minőségre törekvés, a meditatív alapállás, a filozófiai töltés. Így olyan világ jön létre, amelyben elsősorban maga az alkotó érzi boldognak magát, s amely képes valamit kifejezni a többiek számára is. Azt hiszem, a művészet elsősorban filozófia. Az ember az idők folyamán sok mindent elhagy, szigorú rendet próbál létrehozni, amely az életünket körülvevő törvényeket modellálja. Igaz, sokan egészen másra törekednek – Párizsban azt is megtanulja az ember, hogy türelmesen nézze azt is, ami különbözik a saját elképzeléseitől.

– Zeneiség jellemzi a műveit. Talán korábbi zenei tanulmányaiból következően?

– Meghatározó volt számomra, hogy kisgyerek koromtól kezdve a napi gyakorlás során a tiszta intonációra neveltek. Sokáig hegedültem. Ez a mesterség azonban nemcsak a zenével, de az irodalommal, korunk tudományos, társadalmi problémáival is szoros kapcsolatban van. Nagyon izgat a keletkezés, az elmúlás kérdése, egyfajta időtlenség megfogalmazására törekszem. Azt hiszem, egy nagy váltás időszakában élünk: a fejlődést a XVIII. századtól kezdve a racionalizmus, az anyagra koncentrálás határozta meg, ami óriási eredményeket is hozott, de nagyon sok ellentmondást is. Nemrégiben megjelent az elektronika, amelynek távlatait csak sejteni lehet, de máris új kommunikációs jelrendszerek vannak jelen minden háztartásban. Nem véletlen, hogy egyéni hitek és vallások születnek, korunk az egyéni megérzések kora lett, ami a művészetben is megfigyelhető.

Konok Tamás: Mindenki a pillanat sztárja

– Azaz véget ért az avantgárd irányzatok kora, amelyet a kollektivizmus eszméje jellemzett?

– Az én generációm megélte a talán már *Courbet*-től induló izmusok, a *dernier cri* korának végét, amikor a közönség, a kritika a feltétlen aktualitást kérte számon a műtől. Ma mindez egyszerre létezik. Ezért a jelen talán egy kicsit kaotikusnak tűnik. Úgy látom, három dolog feltétlenül jellemzi a ma formálódó szemléletmódot. Egyrészt egyféle nosztalgia az elmúlt korok iránt, amely Budapesten például a millennium, az eklektika, a szecesszió iránti érdeklődésben érhető tetten. Jelen van egyféle utópisztikus, a fantasztikum, a túlvilág felé forduló magatartás, amelyhez szorosan kötődik, az apokaliptikus szemléletmód. Ugyanakkor mindenki a pillanat sztárja, minden a show keretében zajlik, másodlagossá válik, hogy valójában mi történik. Persze sok pozitívum születik meg a pillanatnyiságból is. Olyan nagy művészek jelentek meg, akiknek az életművét utólag talán kevésnek tartjuk, mégis, afféle „sámánemberként" megváltoztatták gondolkodásunkat.

– Több évtizede kapcsolatban áll a zürichi Schlégl Galériával, amelyet a három éve elhunyt Schlégl István hozott létre. Mi a szerepe a művész életében a galériának?

– Meghatározza – még a nagy múzeumok előtt –, hogy milyen módon kerül a közönség elé. Jó galériából egy-egy nagyvárosban is kevés van, ezek azonban szellemiséget, gazdag programot, művelt gyűjtőkört jelentenek. A tehetség mellett szerencse, önmenedzselés kérdése, hogy egy művész egyáltalán bejut-e egy ilyen galériába, s azután meg tud-e maradni ott. Schlégl Istvánnak sikerült nemzetközi rangú galériát létrehoznia, olyat, amelyre a múzeumok is odafigyelnek, így döntő fontosságú láncszemmé válik a művész–múzeum kapcsolatrendszerében.

– Magyarországon csak csírájában létezik galériahálózat. Mi kellene ahhoz, hogy a kiállítóhelyek az európai színvonal felé közeledjenek?

– A jó galéria nemcsak Magyarországon, hanem például Portugáliában vagy Görögországban is hiány, onnan is Párizsba mennek, akik nagy műveket keresnek. Idehaza még egy probléma van: a műtárgy ára. Hiába nyitna leányvállalatot például egy nagy galéria Budapesten, alighanem még a leggazdagabbak sem fizetnének harminc-, ötvenmillió forintot egy *Tapies-* vagy Jasper *Johns-műért,* márpedig nem lehet olcsóbb az alkotás Pesten, mint Párizsban vagy New Yorkban. Ezzel együtt sok minden történt az elmúlt években, bár az alkotók egzisztenciális helyzete egyre kétségbeejtőbb. Nem véletlen, hogy sok művész keres érvényesülési lehetőséget külföldön. Igaz, állami megrendelésekből sehol a világon nem tud élni a festő. Ezért is alapvető a galériakérdés, amely valószínűleg fokozatosan oldódik majd meg. A mostani újgazdagok gyönyörű házakat építtetnek, drága kocsikon járnak, a második generáció figyel majd talán a szellemi értékekre. De addig is nagyon sok izgalmas dologra lehet figyelni Budapesten. Eleven élet folyik itt. Ellentétben a mi fiatalságunk időszakával, ma mindent szabad, s ez azt jelenti, hogy a „tiltott dolgok" érdekessége helyett egyre inkább az igazán jó művekre lehet figyelni.

P. Szabó Ernő

cia
jövője

nescu úr idézett sza-
nemcsak zavarba ej-
m egyéb korábban
s nem kevésbé külö-
téseit is visszaidézik.
ár a választási győ-
etében, az RMDSZ
való bekerüléséről
t követő napon kije-
y Romániában a ki-
ést sikerült megol-
azóta sem sikerült,
ses, hogy a kisebb-
y villanyégő becsa-

**on tartja,
ha érheti be
tja kivárni,
befejezzük.”**

földgáz bevezetésé-
y törvénycikk meg-
hasonlóan egyszeri
gi, politikai döntés-
knyilatkozattal etc.
lenne. Az persze
zóta több mindent si-
zni, s néhány vonat-
megoldás intézmé-
is történtek kísérle-
elme volna azonban
övőben beszélni egy
gkezdett, tehát befe-
vőről. (Annál is in-
t ez idő szerint nem
zvéleménnyel, még a
vai Egyetem intelli-
karával sem sikerült
álló magyar egyetem,
magyar tagozat gon-
gadtatni.)
z a szélesebb értelem-
mokratizációra is ér-
demokratizáció nem
folyamat. A modern
épp abban különbö-
bi premodern uralmi
melyeket a szaktudo-
rmészetes készítmé-
evez), hogy nem az
mző statikus – azaz
lezhetetlen hagyo-
rögzített – igazsá-
em a dinamikus igaz-
ogalmára épül. Ez
uknak a társadalmi
dés működését sza-
máknak és szabá-

Prágában maga Constantinescu úr is a megkezdett folyamatok folytatásáról, a változások irreverzibilitásáról beszélt. Aligha lehet kétséges azonban, hogy a belénk rögződött kollektivista-totalitarista mentalitások maradványainak leküzdése hosszúhosszú időt vesz majd igénybe, hogy az amerikaiak nem egészen meggondolatlanul utaltak bennünket még egy ideig előszobai várakozásra. A Nyugat, bár kétségtelenül számon tartja, sőt a NATO-ba várja Romániát, aligha érheti be a befejezett jövővel, okosabbnak tartja kivárni, hogy a jelent legalább többé-kevésbé befejezzük.

Constantinescu úr – elődeitől eltérően – már nem a külföldet szeretné félrevezetni, ő már pontosan tudja, hogy az ilyesminek semmi értelme, a lelepleződés rosszabb, mint az igazság töredelmes beismerése. De az sem lenne kevésbé veszélyes, ha önmagát és bennünket áltatna. Mert ha rokonszenves egyéniségét, hitét, intelligenciáját tekintjük, félő, hogy neki végül még ez is sikerülhet. Annak pedig előbb-utóbb keservesen meginnók az árát.

Romániában az önáltatásnak, a tényekkel való szembenézés halogatásának, a helyzet megszépítésének régi hagyományai vannak, a jelenlegi helyzet is egyértelműen ennek köszönhető, a mai kormányzatnak a demokrácia valóságos kibontakoztatásához ezzel a szemlélettel is a leghatározottabban szakítania kell.

A kormányzat nagy erőfeszítéseket tett a korrupció felszámolására, a törvény tekintélyének megszilárdítására, a jogállam intézményrendszerének kiépítésére, s a kétségtelen sikerek kétségtelenül hozzájárultak ahhoz a csodához, melyet a közvélemény-kutató intézetek az elmúlt hetekben jeleztek. A kormányzatba vezetett bizalom a választások óta az életfeltételek romlása, a NATO-csatlakozás első hullámáról való (ma már csaknem bizonyosra vett) lemaradás s a

KARCAGI KATALIN

Démon

Nem szívlelte meg az afrikai példákat Kambodzsa első miniszterelnöke: zűrzavaros időkben nem ajánlatos kitenni lábát az országból. Persze lehet, hogy Ranariddh herceg mégiscsak jó emberismerő és kiváló taktikus. Sejtette, hogy társkormányfője azonnal lecsap a kínálkozó alkalomra – és magához ragadja a hatalmat. Minthogy a torzsalkodással indult, villongásokká fajult és véres leszámolásokba torkolló harc Ranariddh és partnere, a reformkommunista Hun Sen között utóbbi javára látszott eldőlni, Kambodzsa első emberének jobban tetszett az áldozat, mint az ellenálló szerepe. Franciaországból most törvénytelenül leváltott vezetőként kérheti a külföld segítségét ahelyett, hogy otthon próbálná kitartásra buzdítani híveit.

Voltaképp az is csoda, hogy mostanáig tessék-lássék működött ez a furcsa koalíció. Két miniszterelnök és a kölcsönös bizalom jeleként két belügyi és két védelmi miniszter, külön adminisztráció, saját csapatok – a kiszorítósdi, a kicsinyes érdekek szolgálata és a közjó mellőzése előre programozott volt. Az 1993-as választások után a békemegállapodás létrehozásán fáradozó államok és az ENSZ mégis fellélegeztek. El akarták hinni, hogy a vörös khmerek három és fél éves rémuralma, majd a vietnami felszabadítás, megszállás, bábkormányzás után konszolidálódik a helyzet. Az egykori szembenállók végre az országépítésre fordítják energiájukat. Nem mondhatni, hogy az új Phnom Penh-i hatalom beiktatása után a közvetítők levették volna kezüket Kambodzsáról: segélyeivel Japán, az Egyesült Államok, az európai közösség a mai napig a királyság éves költségvetésének felét állja.

Ám teljesen illuzórikusnak bizonyult a remény. Hiszen a sebek nem hegedtek be. Az őserdők mélyén ott élt s ha lankadó erővel is, folytatta harcát a démon, a legalább egymillió kambodzsai haláláért felelős Pol Pot és csapata. A városokban és a kényszer-kollektivizálásból nagyon lassan magához térő vidéken meghúzták magukat a hóhérsegédek, az idejében átálló, az új közigazgatásba beépülő ügyeskedők, a hivatásos túlélők.

A külföld talán abban bízott, hogy a természet majd elvégzi munkáját, és a gerillaharc nem tarthat örökké. Megfosztva az amerikai, kínai segítségtől, Pol Poték kénytelenek lesznek feladni. A vezér egy évvel ezelőtti – utóbb hamisnak bizonyult – halálhíre nyomán nemcsak azok éreztek elégtételt, akik úgy gondolták, a gonoszt, aki büntetlenül követhette el rémtetteit, utolérte a végzete. A Párizsban tanult pedagógus, aki az értelmiség elpusztítását a boldogulás kiindulópontjának tekintette, sokat, túl sokat tudott és tudna – hiszen feltehetően még él – mesélni. Egykori segítőinek, akiknek Kambodzsa a hidegháború, a regionális rivalizálás terepe volt, kapóra jött volna, ha Pol Pot szép csendesen a túlvilágra távozik. Nekik is akad takargatnivalójuk. Mert a mai viszonyok között mindenképpen magyarázatra szorulna, miként lehetett védő- és dacszövetséget kötni egy tömeggyilkossal csak azért, hogy gyengítsék Vietnam pozícióját, és borsot törjenek szövetségese, a Szovjetunió orra alá.

Bár Pol Pot életben maradt, hosszabb ideje úgy tűnt, beválik a számításuk. A vörös khmer vezér lassacskán elszigetelődött, és egykori alárendeltjeinek ütőkártyájává vált. Bizalmasa, Ieng Sary és két katonai parancsnoka tavalyi dezertálása feltartóztathatatlan folyamatot indított el. Az amnesztia, a létbiztonság reménye százával bírta rá gerilláit, hogy hátat fordítsanak Pol Potnak és a dzsungelharcnak. Miközben Kambodzsa két miniszterelnöke egymást túllicitálva versengett az átállásra kész harcosok kegyeiért és „hozományáért”, a thai határ menti drágakő-kereske-

megtestesítő-

Sós Péter János az Akadémiai Kiadó élén

Kívül patinás, belül korszerű

Új fejezet kezdődik az Akadémiai Kiadó történetében, amit a most kinevezett igazgató fémjelez. Sós Péter János hatékony szervezetet kíván létrehozni, felfrissíti a szótárszerkesztést és szorgalmazza, hogy a magyar tudósok eredményei bekerüljenek a nemzetközi tudományos vérkeringésbe.

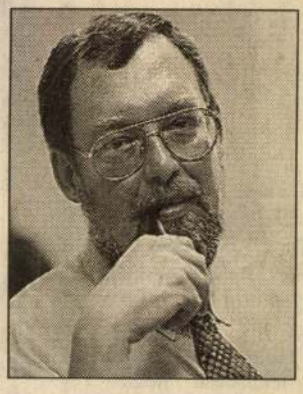

Sós Péter János, az Akadémiai Kiadó frissen kinevezett igazgatója a Prielle Kornélia utcai irodaépületben fogad. Sós Péter Jánost még újságíró korából ismerem. Dolgozott a Magyar Híreknél, a Képes 7-nél, a Privát Profit élén, majd a Danubius Rádióban, végül pedig a Burson-Marsteller ügyféligazgatója volt. Péter tehát volt kolléga, így nem is izgatja, hogy nem igazgató uramozom, hanem Péterezem, s mint kiderül, ez teljesen stílusos is, hiszen beosztottjainak is ezt javasolta. Lehet tegeződni, lehet keresztnéven szólítani, s lehet, illetve kell maximális hatékonyságot kihozni magunkból.

– Minden lehetőséget megadok a kollégáknak – mondja pipafüstkarikák között az új igazgató –, hiszen annyi átszervezést, létszámcsökkentést, arculattervezést ért már meg ez a patinás kiadó. Szóval mindenki megkapja az együttdolgozás lehetőségét. Ám ha nem tud velünk jönni, nem tudja tartani a tempót, idővel el kell búcsúznunk majd egymástól.

Amit Sós Péter János akar, az egy kívül patinás, ám belülről ultramodern, mármint hatékony, gazdaságilag jól szervezett, profitorientált kiadó. A holland tulajdonos, a Wolters Kluwer középtávon ad időt neki, tudják, hogy pillanatok alatt nem lehet nagy nyereséget hozni. De mérik az időt. Használhatja a cég know how-ját, technikai infrastruktúráját, nemzetközi kapcsolatrendszerét.

Mindenesetre Sós Péter János szerint igazán van mit hatékonnyá tenni. Szerencsésnek tartja azt, hogy nem a könyvkiadásból jött, hanem egy amerikai tanácsadó cégtől, így a teljesítményorientációt, a szervezőkészséget és a versenyhajlamot onnan hozhatta magával. Párnapos igazgatóként nem akar részletes terveivel kábítani, inkább valamiféle ars poeticát fogalmaz meg arról a bizonyos lóról, meg a két oldaláról, ahová zuhanni szoktak azok, akik egyértelműen és kizárólag a Gutenberg-galaxis végéről, illetve az információs forradalomról beszélnek. A korszakhatár éppen azt jelzi, hogy a nyeregben kell ülni, és meg kell őrizni a hagyományos könyvkiadást is, miközben a termékek egyre nagyobb hányadát fokozatosan kell elektronikus formában elérhetővé tenni. Tehát nem vagy-vagy, hanem is-is. Az Akadémiai Kiadónak nemcsak a hazai tudomány eredményeit kell itthon megjelentetni, hanem legalább olyan fontos, hogy eredményeinket külföldön megismertessük, hogy a magyar tudomány ne rekedjen meg a nyelvi korlátok között. Ez az egyik preferencia. A másik a szótárkészítés folytatása, illetve korszerűsítése. A szótárak esetében ugyanis megállt az idő. Még valami egészen más világ egészen más szókészletéről tudósítanak, és ez semmiképp sem hagyható annyiban. Sós Péter János nagy elánnal akarja újraindítani a szótárakat, korszerűsített formában. Egyéb terveiről még hallgat, de biztos nem üres tarsollyal érkezett az igazgatói székbe. A hollandok ugyanis nem „gutbácsik", hozomány nélkül nem is fogadták volna.

• V. Bálint Éva

Tárlatlátogató

Bagatell és kozmosz

Balla Demeter, Konok Tamás kiállítása a Francia Intézetben
Megtekinthető: július 14-éig.

Olyannyira különböző két kiállítás látható egy időben a Francia Intézetben, hogy együtt szinte kompozícióként hatnak. Nemcsak a műfaj más ugyanis: Balla Demeter fényképet készít, Konok Tamás pedig olajfestményeket és rajzokat. Egyszersmind a stílus és az ízlés is ütközik. A lehető legvégletesebben, már-már poénosan.

Balla Demeter a barokkhoz fordul újabb felvételeiben. Zömmel növényeket és tárgyakat látunk a fotóin, amelyek fekete-fehér voltukban is tobzódnak. Lehet, hogy épp ezért? Színesben összefolynának a reflexek nyomán a formák, az egymásra vetülő felületek lazúros áttűnéseiben feloldódnának a mégoly karakteres motívumok. Balla azonban a megvilágítással drámai hangulatot teremt. Az erős surlófényben a legfinomabb szálak, a legpuhább anyagok és a legamorfabb alakzatok is zárványszerű szoborként rögzülnek a felületen. Maníros, sőt manierista értelmezést kap ezért tőle a világ. Konok Tamás ennek az ellenkezője: képviselője. Nála sem jelentős a kolorit; a fekete és fehér dominál műveiben; mellette csak itt-ott villan meg egy-egy sárga, kék vagy piros tónus. Csakhogy ezeket észre sem vesszük, mert mintha Konok azt sugallná nekünk, hogy a világ egy végtelen mező. Csak éppen az ő milliméterpapírokat idéző raszterhálóján nem exponenciális függvények szabályos görbéi, hanem maga kreálta alakzatok érzékeltetik a kozmikus dimenziókat. Míg Balla a felület – a szövős fraktúra, a sikamlós bőr, a párává sejlő izzadság – naturális mikroorganizmusaiban élvezkedik, Konokot a mindenség beláthatatlan monumentalitása nyűgözi le.

Hogy ez így törvényszerű? A fényké-

got – látványát – közvetíti, amit még a szemünk is az objektívhoz képest tökéletlenül fog fel, és amit ecsettel a legügyesebb és legképzettebb festő sem képes tökéletesen megjeleníteni. A festő viszont szellemével felfogja, intellektusával átlényegíti, majd képileg érzékelhető formába önti azt az isteni rendet, melyet az ember, ameddig létezik, meg nem szűnik firtatni. Mert minél közelebb férkőzik hozzá, annál több titok tárul fel neki.

A festő, a fotós is a maga speciális lehetőségeit érvényesíti. A szemléletük azonos tehát, a módszerük azonban különböző. S még inkább a teljesítményük. Amit Balla csinál, az nem bagatell, noha ezzel a szóval címkézi felvételeit. Tény, hogy az élet mindennapi apróságait örökíti meg, csakhogy – igen gyakran – mosdatlanul, mint amilyen az anyaméhből véresen előbújó újszülött. Nem törekszik emelkedettségre. Konok viszont egy merész vonallal is képes az égbe röpíteni nézőit.

Csak az aranytojást tojó tyúkot kímélik...

– Konok Tamás Kossuth-díjas festőművésszel beszélget Váradi Júlia –

– Olyan derű és életvidámság, mint Konok Tamásé, csak nagyon kevés emberre jellemző. Ez minek köszönhető?

– Ahogyan a francia mondja: *„Joie de vivre"*, vagyis az élet öröme. Talán az volt az egyik nagy kegyelem számomra, hogy eleve optimistának születtem, és ha létezik olyasmi, hogy életfilozófia, akkor az enyém a rövid időintervallumokban való gondolkodás. Most például annak örülök, hogy délután végre egy jót fogok ebédelni, ma ugyanis véget vetek a diétámnak, és velős csontos eszem velős csonttal. Az ilyen kis örömöknek a megvalósítása sokkal könnyebben elérhető, mint a hosszú távú, nagy előkészületeket kívánó dolgoké. Az ember például ne készüljön arra, hogy megnyeri a lottó főnyereményt vagy más elérhetetlennek tűnő díjakat, mert az rendszerint úgysem sikerül.

– Nemrégiben éppenséggel sikerült egy igen jelentős díjat elnyernie, hisz a Kossuth-díj nem akármilyen kitüntetés.

– Ezek az élet egyedi és ezért igen ritka alkalmai, amelyek ráadásul általában a legnagyobb meglepetésként érik azt, akivel megtörténnek. Én például egyáltalán nem számítottam arra, hogy ilyen óriási elismerésben részesülök itt, Magyarországon. És meg kell mondanom, azóta, hogy megtudtam a hírt, folyamatosan meg vagyok hatódva.

Na, de azt kérdezte, hogy hová vezethető vissza az én életörömöm. Talán ehhez magyarázatul el kell mondanom, hogy egyszerre három helyhez kötődöm. Az első hely Budapest, hisz itt születtem, méghozzá Budán, itt voltam gyerek, és az utóbbi években újra egyre gyakrabban töltöm itt az időmet. A második város, amelyhez szoros szálak fűznek, Győr. Ott végeztem az iskoláimat, és hosszas „igazolatlan" távollét után ott volt az első magyarországi kiállításom 1980-ban. A harmadik, és legalább ennyire fontos helyszíne az életemnek Párizs, ahol az éveim nagyobbik hányadát töltöttem.

– Ezek szerint rendkívül lényeges, hogy hol látta meg a napvilágot, hisz Budapestet említette elsőként.

– Sőt, azt is fontosnak tartom, hogy Budán. Én budainak érzem magam, és ezt először Párizsban fogalmaztam meg, amikor az idegenrendészeten megkérdezték, hogy milyen állampolgár vagyok. Úgy éreztem, azt kell válaszolnom, hogy budai. Ugyanis az ember identitását a mikrokörnyezete hordozza. Én a Toldy Ferenc utca, Ilona utca, Donáti utca által határolt környezetben vagyok igazán otthon. Makó vagy Beregszász nem áll közel hozzám, hisz ott sohasem voltam, miközben egy győri utca vagy egy province-i ház az életem egy része.

– A ház, a lépcsők, a kert, a kerítés, gondolom, mind..., mind meghatározó élmény egy olyan ember számára, akiből felnőtt korára művész lesz, sőt már gyerekként is annak készül. Milyen házban, milyen családban nevelkedett?

– Még dédapám építette azt a családi házat, amelyben mi is laktunk. Dédapám festő volt, ugyanakkor szőlőműves, méghozzá ott a vár aljában, ahol a múlt század első felében még szőlővel beültetett dombok voltak. Nagyapám pedig igen neves építész volt, ő építette a Nagycsarnokot Petz Samu tanársegédjeként, majd a Budai Postapalotát és még számos középületet a Monarchia idejében. Ma, mint az eklektikus korszak kiemelkedő mesterét, újra kezdik értékelni őt. Az én gyerekkoromra igen nagy hatással volt az a sok szép és alapos rajz, amelyeket otthon, az én szemem láttára készített.

A másik jelentősebb hatás, amely gyerekkoromban ért, apám muzikalitása, s ezen keresztül a zenéhez való vonzódása volt. A házi kamarazenélések, az otthon hallott Beethoven-vonósnégyesek, a Mozart-triók akkortájt vésődtek az agyamba, amikor még beszélni sem tudtam, így aztán jóval később, a háború borzalmas évei után, érdekes módon, ezeknek az újrahallgatása visszaidézte gyerekkoromat. Apám egyébként ragyogó tehetségű fényképész is volt, ő volt az első, aki színes felvételeket készített. Hivatásos tiszt lévén egyébként, mivel Szálasinak nem volt hajlandó felesküdni, halálra ítélték. Elsők között állt át a debreceni kormányhoz. Én tizenhárom évesen ezt az egészet végigcsináltam vele. 1944-ben eljött értem Győrbe, egy rend katonaruhát hozott, amit rám adott, és kivitt magával a harctérre, ami az én számomra hihetetlen élmény volt.

– Édesanyja nem tiltakozott?

– Anyámék egy családnál bújtak meg, nem is tudták, hogy én hová mentem apámmal. Végül minden jól sikerült. A háború után visszakerültünk Győrbe, ahol apámat rövid idő múlva B-listázták. Fényképészmesterként folytatta a létért való küzdelmet, és csak 1972-ben rehabilitálták. Addigra azonban már olyan súlyos beteg volt, hogy hamarosan meghalt. De visszatérve az én életemet meghatározó légkörre, az ő vizualitás és zene iránti vonzalma nagyon nagy hatást gyakorolt rám.

– Ez azt is jelenti, hogy már gyerekkorában tudatosan a művészetek irányába indult?

– Egész fiatal koromban valami magas tisztség viselője akartam lenni. Államfő vagy valami ilyesmi. Aztán egy kicsit később mozdonyvezetőnek készültem, és csak gimnazista koromban döntöttem úgy, hogy zenei pályát választok. Győrben fel is vettek a konzervatóriumba, hegedű tanszakra. De ezzel egyidőben a rajzolás is vonzani kezdett.

– A kétféle vonzalom ilyenkor egymás ellen hat? Hogyan alakul ki végül az igazi elkötelezettség?

– Van egy nagyon izgalmas kutatás, amelyről épp a közelmúltban hallottam. Az intelligencia kutatása, amelyet az agysejtek vizsgálata révén végeznek. Egy harvardi professzor azt állapította meg, hogy kilencféle intelligencia létezik, a zenei, a mozgási, a matematikai, a nyelvi, kommunikációs, a térlátás és a vizualitáshoz kötődő intelligencia, a szociális, az önismereti, valamint további két, ma még nem bizonyított intelligencia, az úgynevezett atavisztikus és végül az ezoterikus intelligencia.

– Gondolom, ezek az intelligenciatípusok minden emberben keverednek.

– Természetesen, ez a legérdekesebb, miként, milyen arányban és milyen minőségben keverednek ezek a képességek. Ami engem illet, tehát, hogy ha valakinek hiányzik az a fajta mozgási intelligenciája, amely a mozdulatok tökéletes összerendezésének képességét hordozza, hiába vonzódik a zenéhez, nem lesz belőle hegedűművész. Ezt derítettem ki saját magamról. Valószínűleg ösztönösen. Ott kezdődött, hogy őrületes lámpalázam volt, valahányszor szerepelnem kellett, és az is az igazsághoz tartozik, hogy a kitartó gyakorlás sem volt ínyemre való. Eközben az volt a szerencsém, hogy a középiskolában kitűnő rajztanárom volt, akitől mindent megtanultam, amit a festéshez és rajzoláshoz alapfokon tudni kell. Ő nagyon bíztatott, hogy erre az útra térjek. Úgy jelentkeztem a Képzőművészeti Főiskolára 1948-ban, hogy nincs veszíteni valóm, hisz, ha nem sikerül, maradok a konziban. Csodával határos módon elsőre sikerült a felvételim. Sőt, olyan szerencsés voltam, hogy abban az évben szabad tanárválasztást engedélyeztek, így történt, hogy Bernáth Aurélt választottam, akiről addigra már elég sokat tudtam. Itt meg kell jegyeznem, hogy az a négy festő, akik eddig Kossuth-díjat kaptak, mindannyian Bernáth Aurél tanítványai voltunk. Ugyanakkor Berény Róbert is a tanárom volt, tőle is rengeteg fontos dolgot tanultam meg, hisz kitűnő mester volt, bár akkor már nagybetegen járt be a főiskolára.

– Olyan időben kezdte a művészi pályafutást, amikor Magyarországon nem lehetett igazán könnyű szabadon szárnyalni. Mennyire érezte, hogy – szellemi és fizikai értelemben is – határok veszik körül?

– Ezt mostanában sokan megkérdezik. Nem könnyű a válasz, mert valóban iszonyú dolgok történtek éppen azokban az években, amikor kezdő művészként az ember épp a legnagyobb nyitottságra vágyott. Volt itt cenzúra, és volt folyamatos kontroll, de ez különösen azokat érintette, akik addigra már mások és a maguk számára bizonyítottak. Gondolok itt az Európai Iskola tagjaira, Korniss Dezsőre, Bálint Endrére és a többiekre, mert hisz őket érintette súlyosan a bornírt „besorolási akció", amikor úgynevezett absztrakt művészként kirekesztettnek érezhették magukat. Mi azonban, fiatal főiskolások lévén, az alapfogalmakkal ismerkedtünk, a mesterséget akartuk megtanulni. Erre pedig egy olyan műhely, mint Bernáth Aurélé, kitűnőnek bizonyult. Én nagyon hálás vagyok, hogy az úgynevezett akadémikus utat az ő segítségével végigjárhattam, mert nem hiszek abban, hogy a profizmus e nélkül a szakmai háttér nélkül bárkiben kialakulhat.

Egyébként én nagyon erősen hittem a természetelvű festészetben, a Cezanne-iskola hatásában, az általa sugallt analitikus művészetben, amelynek Magyarországon Ferenczyék és az egész Nagybányai Iskola volt a letéteményese. Köztük persze maga Bernáth Aurél is. Mi, a „48-asok" erőteljesen ehhez kötődtünk. Ebben a tekintetben tehát az akkori főiskolai felfogást nem a „szabad iskola" ismérvei jellemezték.

A főiskola utáni időkben kezdődtek aztán a nagy krízisek és dilemmák, amikor én megint csak szerencsés voltam, mert kijuthattam Párizsba, 1958-ban.

– Ez hogyan sikerült?

– Nagy kiváltság volt ez akkor, és kizárólag a Derkovits-ösztöndíjamnak köszönhettem, amelynek révén az ember kérhetett egy tanulmányutat külföldre. Ez abban az időben történt, amikor a forradalom után átmenetileg egyfajta lazulásnak lehettünk tanúi; ebben a néhány rövid hónapban a hatóságok „elfelejtettek" a képzőművészekre koncentrálni.

Amikor fél év múlva visszajöttem, már nem ez volt a helyzet, mert a hegyeshalmi határon két határőr ordítva azt kérdezte, hogy Konok Tamás a szerelvényen van-e. Azért lettem gyanús, mert a bőröndöm tele volt a francia tengerparton összegyűjtött kövekkel, és valaki ezért feljelentett. Amikor a vámvizsgálatnál kinyitották a csomagomat, sajnos az egyik óriási kő ráesett egy vámtiszt lábára. Ettől kezdve elveszett ember voltam, leszedtek a vonatról, és másnapig faggattak. Akkor már úgy éreztem, nem biztos, hogy jó döntés volt hazajönni.

– Párizsban föl sem merült, hogy ott maradjon?

– Tudja, az emberben volt valami alapvető naivitás, hogy a dolgok talán jobbra fordulnak stb., meg hát az idegen ország. Hadd mondjak el erre egy régi alapviccet Kohn bácsiról, aki meghal, és Szent Péter kétségbeesve könyörög neki, hogy menjen vissza, mert túl korán érkezett, még nincs hely a mennyországban. Kohn bácsi azzal a feltétellel hajlandó még egyszer végigcsinálni az agonizálást, ha előbb megnézheti, milyen a mennyország és milyen a pokol. Szent Péter beleegyezik, Kohn bácsi pedig beles a mennyországba, ahol hálóinges emberek halkan énekelnek. Hümmögve nyit be a pokolba, ahol azonban remek dzsesszel, csinos nők, szivarozó férfiak üldögélnek egy bárra emlékeztető helyen. Amikor visszatér a Földre, természetesen mindent megtesz, hogy a pokolba kerülhessen. Sikerül is neki, de várakozásával ellentétben egy óriás dézsába dobják, amelyben forr az olaj. Amikor felháborodottan számon kéri Szent Péteren a történteket, a válasz csak ennyi: hja, kedves Kohn bácsi, akkor turista volt, most azonban már emigráns. Ezt csak azért mondtam el, hogy értse, mi indokolta az első döntésemet. Másodszorra, amikor nagyon nehezen megkaptam az újabb engedélyt egy külföldi kiállításra, ott kiderült, hogy meg kéne hosszabbítanom a kinttartózkodási engedélyemet, amit azonban elutasítottak. Ez volt az a pont, amikor úgy döntöttem, hogy inkább nem jövök haza. Akkor úgy éreztem, hogy a sors kanalizált engem erre az útra.

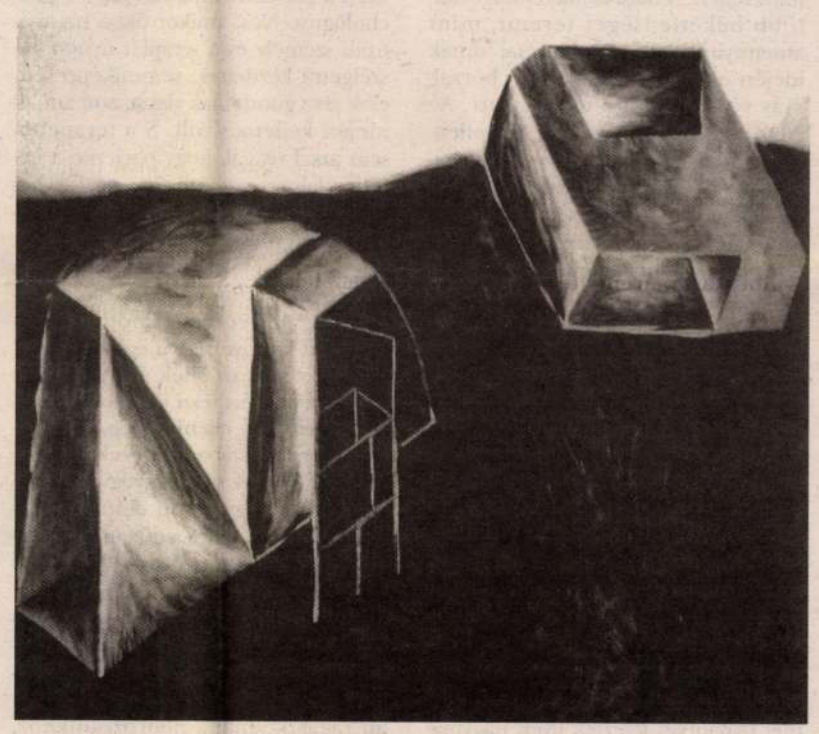

Szörtsey Gábor munkája (részlet)

– Amikor úgy érezte, hogy nem nagyon van más választása, mint az, hogy kint maradjon, meg tudta-e őrizni a derűjét?

– Nézze, a derűmet abban az időben rengeteg helyzetkomikum határozta meg, amelyek nagyrészt abból adódtak, hogy alig tudtam franciául. Négy vagy öt Baudelaire és Verlaine versen kívül még a *Fösvény* nagyjelenetét tudtam kívülről, de nem tudtam egy csomag gyufát kérni. Amikor egy trafikban egy angol állt előttem szótárral a kezében és makogva próbált kérni valamit, a trafikos nő rám kacsintott. Ezt én annak tulajdonítottam, hogy szimpatizál velem, így hát visszakacsintottam. Amikor aztán én következtem, és én is a szótárt kezdtem böngészni, azt gondolta, csak hülyéskedem vele... Mire rájött, hogy mi a valóság, én gyorsan kisiettem a boltból. Vagy amikor a képeimhez spárgát kerestem, a zöldségeshez küldtek, mert az aszparágusztcsak magyarul hívják spárgának. Így aztán rengeteg gátlás alakult ki bennem.

– Mennyi ideig tartott, mire kezdte otthon érezni magát Párizsban?

– Úgy fogalmaznék, hogy egy lassú beleolvadási folyamatnak az eredményeként, csak évek múlva sikerült igazán, de szenvedni azért eleinte sem szenvedtem. Azért hozzá kell tennem, hogy én tulajdonképpen mindenhol otthon érzem magam, ahol azt csinálhatom, amihez kedvem van. Ez pedig elsősorban rajtam múlik. Egyébként érdekes dolog ez az európaiság. Azt hiszem, ma egyre több olyan ember van, aki nem egy ország, egy nemzet, egyetlen közösség kötődésében találja meg magát, hanem sok helyen, ahol hozzá hasonló módon gondolkodó embereket talál. Húsz, harminc éve ez kuriózumnak számított, ma a fiatalok jelentős része a világban sok-sok helyen megfordul, ezért aztán sokféle környezetben tudják otthon érezni magukat. Én ezzel már régóta így vagyok. Nyugodtan kimondhatom, hogy bárhol vagyok, Párizsban, Győrben, Svájcban – ott is gyakran dolgozom – vagy Budapesten, mindenhol jól érzem magam.

– Ahhoz, hogy az ember jól érezze magát, valószínűleg elsődlegesen arra van szüksége, hogy örömét lelje abban, amit csinál. Egy művész esetében ez persze nem kérdés. De megfogalmazható-e és érdemes-e megfogalmazni, hogy milyen elvekre építi művészi gondolkodásmódját?

– Könnyen el tudom mondani, mert elég világosan körvonalazhatóak a szempontjaim. Mindig a tiszta, érzékeny vonalakkal körülírt rend megfogalmazására törekedtem. Párizsban jöttem rá, hogy a vonallal való ábrázolás a vizualitás legtranszcendensebb és egyben legkifinomultabb kifejezése. E minimális, vékonytestű matériával minden kifejezhető. Ezért választottam azt a stílust, amelyet minden képemen felismer.

– Valamilyen dátumhoz köthető az a felismerés, amely a vonallal történő kifejezésmódra utal?

– A hatvanas évek végén vált egyértelművé számomra, hogy így tudok a legpregnánsabban fogalmazni. Méghozzá úgy, hogy az a képkereten túlra is képes mutatni.

– Ugyanakkor a színvilága is igen jellegzetes.

– A festőiséget én nem a színek sokaságában, hanem a leheletnyi színárnyalatok érzékenységében vélem fölfedezni. Úgy gondolom, hogy a festészetnek nem az a feladata, hogy a látványt másolja, hanem hogy a láthatón túli összefüggések lényegét feltárja. S ha ezt sikerül egy-egy képemen létrehoznom, akkor jól érzem magam.

– Visszatérve a beszélgetésünk elejére, gondolom, egy olyan elismerés, mint a Kossuth-díj, művészetének igazi elfogadását jelenti, és bizonyára megerősíti ezt a jó érzést.

– Az igazság, hogy még mindig nem tudtam teljesen feldolgozni. Máig egy kicsit sokkos állapotban vagyok tőle. Érdekes módon ez a díj valamifajta számvetésre késztet. Amikor az ember eljut egy ilyen fogait vesztő dinoszaurusz korba, amikor már sok mindent létrehozott, kialakított háromféle identitást, szóval ilyenkor nem árt egy kicsit összegezni, hogy mi is a helyzet. A Kossuth-díjtól persze az ember nem lesz se jobb festő, se rosszabb. De talán azt érzem, hogy az idekötődésemet még jobban megerősíti. Ami még fontosabb, hogy ez újabb kihívást jelent. Mostantól még jobbnak kell lennem. Azt a tyúkot, ugyebár, amelyik átlagosan jó tojást tojik, egy idő után le szokták vágni. Csak az egyre jobb tojást vagy az aranytojást tojó tyúkokat kímélik. Ez a kapitalizmus mindenkori törvénye...

ságon is ismerik. Itt tulajdonképpen *az információs önrendelkezési jogról* van szó. A keleti tömbben egyáltalán nem volt ismert ez a jog, és Nyugat-Európában sem régóta ismerik. Amerikában viszont létezik az információs szabadságról szóló törvény *(„Freedom of Information Act")*. Németországban nincs ilyen. Nálunk az információs önrendelkezési jog azon az ítéleten alapszik, amelyet a német Alkotmánybíróság a népszámlálás ügyében hozott. Ebben az ügyben a legfelsőbb német bírák kimondták, hogy minden német, aki teljes egészében élni akar alkotmányos jogaival, annak joga van megtudni, hogy hol, milyen információkat tárolnak róla. Amikor *Hans-Jörg Geiger,* hivatalom egyik vezető jogásza, az egykori adatvédelmi szakember az információs önrendelkezési joggal kapcsolatos toposzt bevezette a törvényhozás vitájába, a jogászok tisztában voltak azzal, hogy a liberális, nyugati jogrendszerben elképzelhetetlen a személyes információkhoz való hozzáférés megtagadása. Ezért is nagyon érdekel, hogyan fog a magyar Alkotmánybíróság döntése megvalósulni, és hogy a parlamenti szabályozás megfelel-e az információs önrendelkezési jog, az adatokhoz való hozzáférés nyugat-európai normáinak. Vajon az egyes polgárok, akik csak részben kapnak információkat az aktáikból, nem fognak-e majd az Alkotmánybírósághoz fordulni, azt igényelve, hogy élhessenek információs önrendelkezési jogaikkal?

Németországban természetesen más szervek is érdeklődést mutattak a Stasi-iratok iránt. Hiszen voltak nyugatnémet titkosszolgálatok is, az Alkotmányvédelem, illetőleg a Szövetségi Hírszerzőszolgálat. A németek mindig kicsit megvetően nyilatkoznak ezekről a szolgálatokról, úgy vélik, nem sok eredményt értek el. A Stasinak valóban sikerült igen sok ügynököt beszervezni, így a németek nincsenek túl jó véleménnyel a demokratikus szolgálatok minőségéről. A demokráciában azonban ennek másképp kell lennie, hiszen a demokrácia nem akkor jó, ha különösen jól működő szolgálatai vannak.

Mindettől függetlenül talán a demokratikus titkosszolgálatoknak is voltak vágyaik. Talán azt képzelték, munkájuk szempontjából nagyon hasznos lenne, ha információkat kaphatnak a Stasi-iratokból. Ez azonban tilos. A valóságban az a helyzet, hogy *a német titkosszolgálatok nem rendelkezhetnek semmiféle Stasi-információval.* Ilyenek egyetlen hatóságnál lehetnek, és ez a Szövetségi Megbízott Hivatala, amelyet én vezetek. Ha a német titkosszolgálatok, nagyon szűk határokon belül – vagyis kizárólag saját munkatársaikra vonatkozóan – hozzá akarnak férni az egykori Stasi-aktákhoz, kérvényt kell intézniük hivatalomhoz. Jogászaim ellenőrzik, vajon tényleg erre az említett nagyon szűk területre vonatkozik-e a kérés, vagyis saját munkatársaikra. Ezt követően dől el, kaphatnak-e betekintést vagy sem. Mások persze szívesen látták volna ezt másképp.

Azért beszéltem ilyen részletesen az információs önrendelkezési jogról, mert az államnak más érdekei is vannak, s nem csak azok, amelyek az állampolgárt helyezik a törvényhozás előterébe. A német szabályozás inkább az angolszász irányt követi. A francia inkább etatista, az amerikai viszont az egyén jogaihoz orientálódik. Ahogy az adatvédelmi jog lényegében az egyén jogának innovációja az állam különböző szerveivel szemben, úgy a Stasi-iratokról szóló törvény is törvényes innováció, amely az egyes polgárnak használ, és az ő érdekeit az állam érdekeit elé helyezi. Így – egy ellenzéki képviselő megfogalmazása szerint – a Stasi-iratokról szóló törvény *a polgárközeli törvényhozás gyöngyszemeként értékelhető.* Ez működik is, mivel világosan megkülönböztethető dimenziókra tagozódik. Természetesen nem minden bírósági eljárás sikeres. Sok polgár van, aki azt mondja, az én börtönbüntetésemet nem kellően torolják meg. Tehát nem ítélik el azt a bírót, aki engem elítélt. Vagy azok a fejvadászok, akik a falnál embereket lőttek agyon, csak felfüggesztett büntetést kapnak. Mindez túlságosan enyhe.

Másrészt azonban az is megengedett, hogy a büntetőjogi feldolgozás mellett nyílt és kritikus vitát folytassunk az áldozatok jogáról és a tettesek jogtalanságáról, névvel és címmel. Így válik lehetővé tehát, hogy *társadalmi vita során* a diktatúra egyfajta delegitimálását hozzuk létre, amire a büntetőjog nem igazán képes. A nyugati liberális büntetőjog nagyon nyomorúságos eszköz, ha arról van szó, hogy a diktatúrát kell feldolgoznunk. Egyszerűen nincs lehetőség arra, hogy a jogtiprások sokaságát egy nyugati jogi minta szerint méltányosan büntessük. Ezt sajnálhatjuk vagy üdvözölhetjük, de erre tényleg nincs lehetőség. Ezért fontos, hogy a társadalom kidolgozzon olyan delegitimálási formákat, amelyek a büntetőjogi felelősségre vonás mellett léteznek. Tehát nem valamiféle önkényről, hanem elnyomott polgáraink komolyan vételéről van szó akkor, amikor médiáinkban és tudományos publikációinkban nyílt és mindent feltáró vita létrejöttét támogatjuk. Képviselőink számára ezért fontos, hogy ne csak napi politikai és stratégiai-taktikai szempontok alapján ítéljék meg ezt a problémát, hanem a jogi szabályozást összhangba hozzák az egyes polgárok alapvető méltóságával.

Katarzis

A németek elfogadták ezt a szabályozást. A Szövetségi Megbízott Hivatala eddig körülbelül négymillió kérvényt kapott feldolgozásra. Ez persze hatalmas szám. Ennek körülbelül kétharmada az, amit a közszolgálat, a parlamentek és a bíróságok nyújtottak be saját munkájuk megtámogatására. Jóval egymillió felett, körülbelül 1,4 millió egyéni kérvényt kaptunk, polgároktól, akik tudni szeretnék, hogy vajon voltak-e besúgóik, illetve kik voltak azok. Mi csak a nyilvánossá vált következményeket tudjuk megítélni. Nagy vita zajlott erről. Sok német azt mondta, ez most rosszabb, mint régen. A Stasi-akták feldolgozása több békétlenséget teremt, mint amennyit a Stasi munkatársai annak idején előidéztek. Ez persze borzalmas vélemény, de elhangzott. Az NDK idején természetesen egyetlenegy média, egyetlenegy újság, egyetlenegy rádió, sőt még magán-összejöveteleken sem foglalkozhattak a Stasi munkájával. Azok, akik megszenvedték, félelemből hallgattak. Néhányan, akik ma hajlamosak a nosztalgiára, károsnak tartják a nyilvános vitát a diktatúra idején létező összefonódásokról. Csak csodálkozom ezen. Miért lenne káros, ha a diktatúráról vitatkozunk? Ez csak hasznos lehet. Avagy a búcsú a diktatúrától *keep smiling* kíséretében talán erény? Erényes volt az, ahogy az emberek 1950-ben úgy emlékeztek vissza Adolf Hitlerre, mint például a nagyanyám? Tízéves voltam, és ő azt mondta: tudod, annak idején, Hitler idejében, nem volt minden rossz. Megépítette az autópályákat, teljes volt a foglalkoztatottság, és nem volt bűnözés sem. Sok-sok német családban léteztek ilyen nagymamák és úgy gondolom, számos magyar családban is léteztek olyan nagymamák, akik a korábbi diktatúrákról csak jó szóval emlékeztek meg. Nos teljes foglalkoztatás tényleg volt, és valóban nem létezett bűnözés.

Ma Németországban egy olyan emlék- és szöveganyag létezik, amely igen hasonlít az 50-es évekéhez. Csak egészen más időszakra vonatkozik. Az emberek tömege 89-ben ugyan rettenetesen dühös volt a kommunista rendszerre, de manapság sok embert irritálnak a nyugati hétköznapok gondjai, és lassan, lépésről lépésre közelít a nosztalgia. Bizonyára Magyarországon is hallható, hogy régen nem is volt minden olyan rossz. Volt teljes foglalkoztatottság, nem volt bűnözés, és a kör tetszés szerint bővíthető: az óvodák, az aranyérmek, vagy bármi egyéb. Nyilvánvalóan úgy áll a helyzet, hogy a politikai emlékezés könnyen átalakul az öreg emberek emlékezetévé. Amikor az ember 80., 90. születésnapján visszatekint a múltba, kevésbé gondol a konfliktusokra, a problémákra és az elkövetett csínytevésekre, inkább csak az élet szép és kellemes oldalai jutnak eszébe. A politikai emlékezés azonban eltévesztené célját, ha a diktatúra kemény tényeit szelektálná.

Vegyünk egy másik példát a nyilvános feldolgozásra, éspedig a pszichoterápiát. Aki gyermekkorában traumákat szenvedett el, kegyetlen anya, vagy kegyetlen apa révén, és ettől neurotikus lett vagy depressziós, talán később,

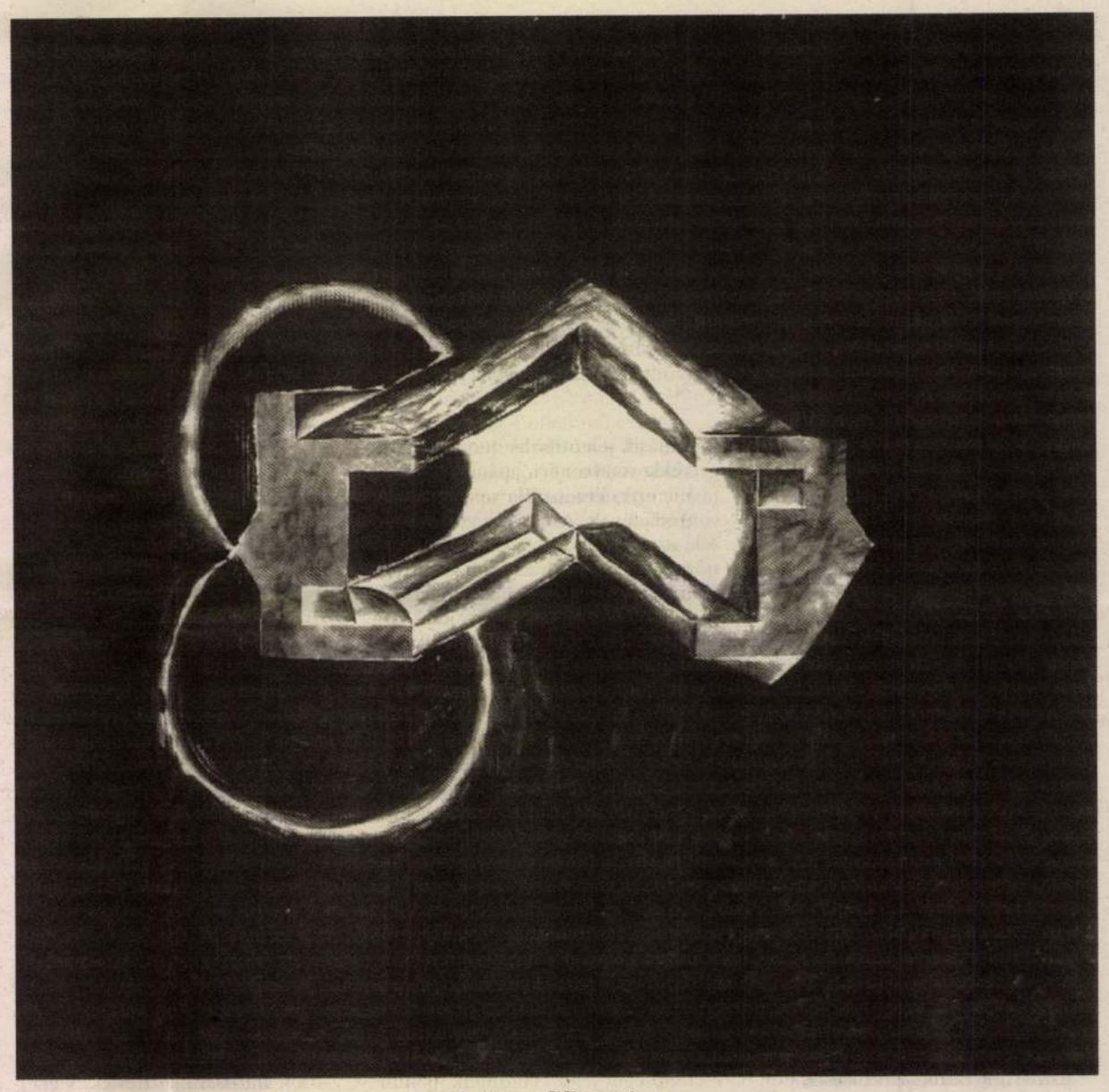

Szörtsey Gábor rajza

felnőttként megpróbál ebből a betegségből kikerülni. Felkeresi a szakembert, a pszichoterapeutát vagy a pszichológust. Nos, amikor ők, a traumatizált személy és a terápiát nyújtó beszélgetni kezdenek, semmiképp sem csak arra gondolnak vissza, ami annak idején kellemes volt. S a terapeuta sem azzal reagál, hogy paciense a korához képest nagyszerűen néz ki, hanem ellenkezőleg, türelmesen, hallgatással és kérdésekkel elvezeti partnerét oda, ahol az emlékezésben előbukkan a korábbi élet traumája is. Előfordulhat, hogy ötvenéves felnőttek olyan dolgokat könnyeznek meg, amelyeket ötéves korukban éltek át. A terápiát végző nem azért teszi ezt, hogy kínozza a páciensét, ellenkezőleg, azért teszi, hogy megszabadítsa ezektől a kötődésektől és ezzel meggyógyítsa. Világossá kell, hogy váljon előttünk: egy társadalmi vita során a diktatúrát követően nem lehet arról szó, hogy megszépítsük a valóságot emlékeinkben. Ellenkezőleg, *hasznosnak kell tekintenünk, ha a múlt traumatizáló tényeihez, bűneihez és szenvedéseihez közelítünk.* Nem azért, mintha egyoldalúan ragaszkodnánk neurózisunkhoz, éppen fordítva, társadalomként meg akarunk szabadulni tőle. Nos, ezek után talán meg fogják érteni, miért tekintem pozitív dolognak, ha a demokráciákban kemény, valódi viták zajlanak a diktatúráról. Senkinek sem hiszek, aki azt állítja, hogy a barátságos, elnéző mosoly, mely például egy nyolcvanadik születésnapon helyénvaló, a demokráciában is mindig az egyedül erényes vagy helyes politikai magatartást jelenti. Az igazi neurózist a múlt felelősségével és bűneivel csak akkor tudjuk feloldani, ha a tényeket, a felelősséget, és ezeknek az időknek a bűneit nyíltan dolgozzuk fel és beszéljük meg.

Persze nem tudom, hogy ilyen szándékkal sok szavazatot lehet-e szerezni. Éppen ezért szükségünk van az értelmiség kisebbségére és olyanokra, akik készek a politikát és az erkölcsöt összekötni; akik képesek társadalmi konszenzust létrehozni, mely szerint a diktatúráról folytatott vita éppenséggel a társadalom erénye.

Elmondhatom Önöknek, ez igenis működik. A németek megfelelően reagáltak. Sokan azt jósolták, ha az áldozatok megtudják, kik árulták el őket, elkezdődik az öldöklés, a gyilkolás. Nos, ebből semmi sem lett. Egyetlen egy önbíráskodásra sem került sor azt követően, hogy az áldozatok megtudták, ki árulta el őket. Pedig akadtak elég csúnya élmények is. *Vera Wollenberger,* a Bundestag képviselőnője, 1992. január 2-án azt olvasta az aktájában, hogy saját férje – aki a Stasi ügynökeként dolgozott – volt az árulója. Ezek kemény dolgok. De miután ezt olvasta, azt mondta: senki más, egyedül csak én dönthettem el, akarom-e olvasni ezeket az aktákat vagy sem. Senkinek sem áll jogában, hogy ezt engedélyezze vagy megtiltsa számomra. A saját életemről van szó, és ezért ez az én jogom.

A megnyitott akták azonban nemcsak gaztettekről, bűnökről, szégyenekről szólnak. Felfedeztük azokat a honfitársainkat, akik képesek voltak nemet mondani akkor, amikor mind az Önök országában, mind az enyémben ez nem volt divat. Német módra, magyar módra, a kommunista hatalom birtoklóinak, kommunista urainknak *Yes Sir*-t mondtunk, hiszen vinni akartuk valamire országainkban. Most – milyen érdekes – megtudjuk, *sohasem hajlandó mindenki mindent megtenni.* Ez különösen akkor értékes, amikor kommunisták mondanak nemet, akik kötelesek lennének magukat teljesen alávetni a hatalomnak. Az aktákban például a népi rendőrség egyik tisztjéről olvasok, pártiskolára jár, felemelkedés, karrier vár rá. Előljárójának hátsó szobájában, négyszemközt azt mondják neki: kedves elvtársam, te *Okay* vagy, de a haverjaid túl sokat isznak. Meggyőződéses elvtársakra van szükségünk, akik megmondják, ki az O. K., hogy megtervezhessük az előmenetelét. Úgy gondoljuk, ezentúl (nem hivatalosan) együttműködsz velünk. Rendszeresen találkozunk, és te majd beszámolsz arról, hogy ki az, aki az elvtársaid közül bevált, s joggal lehet a népi rendőrség tisztje. Nos, az illető rendőrtiszt nem tudja, mit mondjon erre. Nem tanult meg nemet mondani. Tehát gondolkodási időt kér. Egy hét múlva aztán sor kerül a második beszélgetésre. Ekkor a népi rendőrség tisztje azt mondja a Stasi tisztjének: igen, a szocializmus mellett vagyok, fegyverrel a kézben. De azt nem tehetem meg, hogy az elvtársaim háta mögött beszéljek veletek. És most egy csodaszép mondat következik, szó szerinti idézet az aktából: *„A szocializmus építése során az elvtársaim szemébe kell tudnom nézni. Ezért képtelen volnék az ő hátuk mögött* (nem hivatalosan) *együttműködni veletek."* Így írja az aktába a beszélgetést a Stasi-tiszt. Következtetése: *„A személyében nagyon is alkalmas titkos munkatárs nem ért egyet a nem hivatalos tevékenységgel."* Ezt az ügyet irattározták, és a fiatal tisztet nem küldték el a rendőrségtől. Bizonyára nem lett rendőrtábornok, de lehet, hogy százados, vagy őrnagy.

Persze, túlságosan sokan működtek együtt. De az is érdekes, hogy még a meggyőződésesek soraiból sem mindenki tett meg mindent. És éppen nekünk, egykori ellenzékieknek, tisztelettel kell adóznunk olyan emberek előtt, akik egykori kommunistaként felmutatták a tisztesség és a civil kurázsi minimumát. Úgy gondolom, a társadalom számára hihetetlenül sokat hoz, ha megtanulja, egészen hasonló emberek, egészen hasonló szituációkban igenis eltérően viselkednek. Az egyik igent mond, anélkül, hogy akár egy pillanatig is gondolkodna, a másik pedig *képes nemet mondani.* Vagyis tanulunk valamit az emberi tartásról, a demokrata ember tartásáról is. És mondja valaki, hogy a demokráciában nincs szükség civil kurázsira. Éppen átmeneti társadalmakban, mint az Önöké vagy a mienk, nagyon is szükség van erre. Így azt gondolom, nem csak jogi, hanem egészen más okokból is érdemes a titkosszolgálati aktákat kinyitnunk. Hajszálérnyi információkat is találunk bennük a diktatúra működéséről. Olyan ez, mint amikor egy óra szerkezetét megnyitjuk. Vannak benne apró kerekek, látjuk, miként működik. Nem tudom elképzelni, hogy a titkosszolgálatok irataink megnyitása nélkül hogyan kapnánk kielégítő képet a szocialista diktatúrákról.

Ehhez pedig az szükséges, hogy a diktatúra aktáit másképp értékeljük, mint a demokrácia ügyiratait. Valamennyi posztkommunista társadalomban igen fontos lesz, hogy a parlamentben megtárgyalják, *vajon a titkosítás időhatára, tehát az úgynevezett zárlati idők* – amelyek természetesek a demokráciákban – *fenntarthatók-e a diktatúra irataināl?* Én képtelen vagyok elfogadni, hogy az egykori Szovjetunióban, meg más posztkommunista társadalmakban, a nemzetközi levéltári gyakorlatra hivatkozva az elnyomó iratokat titkosítsák. Ezen el kellene gondolkodni. Az én országomban ilyen nincs. Nemcsak a Stasi-akták, de a pártiratok, sőt az államapparátus valamennyi irata is nyitva áll előttünk. A német levéltári törvény is ismeri a személyes adatok védelmét, a kutatás időbeli korlátozását. Csakhogy ez egy demokratikus állam hagyományaira vonatkozik. Nem egy olyan állam irataira, amely nem tartotta be az alapvető és az emberi jogokat. A titkosítási határidők nem vonatkozhatnak az elnyomó rendszer irataira. Tévedés azt gondolni, hogy a nemzet méltóságát azzal lehet megerősíteni, ha a nemzeti gondolat alapján az iratok kontinuitását követeljük, holott igenis két alapvetően eltérő rendszerről van szó. Nevezetesen a diktatúra és a demokrácia rendszeréről.

KONOK TAMÁS

A hetvenéves Konok Tamás köszöntése

Szonettek színből, felületből – tőszavakból világegyetem

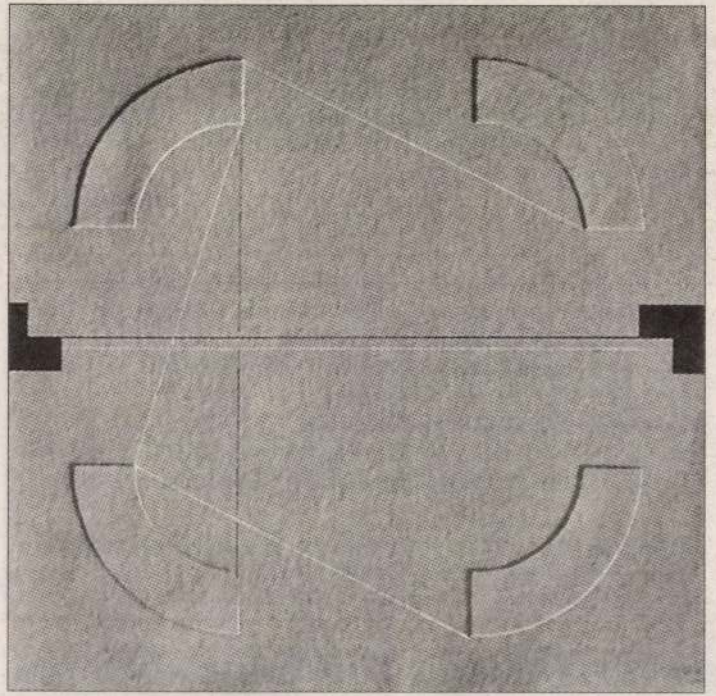

CONTREPOINT, AKVARELLRELIEF, 1991

■ P. SZABÓ ERNŐ

Szintézis – ezt a címet adta egyik 1995-ös képének *Konok Tamás* festőművész. A Ludwig Múzeum nagy, gyűjteményes tárlatán kiállított vászon egyetlen szín, a fekete dominanciájára épül, a nagy, festékkel egyenletesen borított felületen csak néhány vonal, geometrikus forma jelenik meg: egy feketére feketével felvitt háromszög, egy vékony vonallal határolt négyzet és egy sárgával festett, a jobb alsó sarokból induló egyenes. Az eszköztelenség dicséretének is nevezhető a kép, a kevesebb több elvének megvalósulásának, költészetének, amely tőszavakból épít univerzumot.

Hasonló módon épül fel a művész többi alkotása is, hogy az évek folyamán mintegy építőkövekként kerüljenek egymás mellé az önmagukban is összetett világokat jelentő művek, nagyszabású építmény, kiteljesedő oeuvre részeként. A Konok-életmű dimenzióiról képet adott a már említett kiállítás is 1995-ben, két évvel ezelőtt a művész Kossuth-díja kapcsán kerültek a művek újra a figyelem középpontjába, most pedig alkotójuk születésnapja, a hetvenedik életév betöltése ad alkalmat annak megállapítására, hogy Konok Tamás munkássága úgy vált a kortárs magyar művészet jelentős értékévé, hogy rajta keresztül láthatatlan, de eltéphetetlen szálak is szövődjenek távoli tájak, kultúrák, művészi törekvések s nem utolsósorban művészeti ágak között.

Az 1930. január 9-én Budapesten született művész útja a zene felől vezetett a festészet felé, művei ma is jelzik kettős vonzalmát. A Képzőművészeti Főiskola elvégzése után sikeres pályakezdőnek számított a nehéz ötvenes években is, 1959-ben mégis szinte elölről kezdte a pályáját Párizsban. Néhány év múlva a H. Hartford Alapítvány ösztöndíjának köszönhetően juthatott el az Egyesült Államokba, dolgozott New Yorkban és Kaliforniában. A hatvanas években a francia művészeti élet egyre ismertebb résztvevőjévé vált, a hetvenes évektől kezdve Svájc jelentette a második otthont számára. A nyolcvanas évektől kezdve egyre gyakrabban szerepel itthoni kiállításokon is, idejét immár több mint egy évtizede Budapest, Párizs és Zürich között osztja meg.

Egyszerre lélegezve be a három kultúra, művészet új áramlatait, amelyek az ezredfordulón nemcsak az új, még újabb értékekről hoznak hírt, de a tradíció újraértékeléséről, a korokon, határokon át folytatott párbeszéd erődösédésről is tudósítanak. E párbeszéd – vagy inkább sok résztvevős diszkusszió – fáradhatatlan részese Konok Tamás is, aki a konstruktív művészet egészen sajátos, „egyszemélyes" változatát alakította ki nagy, tiszta színfelületeivel, a rajtuk megjelenő törékeny, elegáns vonalaival. Elválasztanak vagy éppen összekötnek e vonalak? Mindkét szerepet betöltik, ahogyan az épülethomlokzatok erőteljesen hangsúlyozott vízszintes vagy függőleges erővonalai is, amelyek egyfelől tagolni látszanak a felületet, másfelől – alapvetően – funkcionális szerepük van, hiszen többnyire az épület vázát adó szerkezeti elemekete követve jelennek meg díszítőelemként. A századelő konstruktivistái nagy közös házat akartak emelni műveikkel az emberiség számára, de a XX. század eseményei megmutatták: az a bizonyos közös jövő még sokáig az idők köde mögött rejtőzik. A művész képzelete azonban újra és újra megidézheti. Álmodhat róla a festő. Azután, mintha szonettet írna az ecsettel, a színek, a felületek tökéletesen feszesek, mégis szabadok, hiszen a képzelet törvényei szerint alakuló szerkezetét felépítve újra és újra elmondhatja ezt az álmot a művek nézőinek.

Napi M.O. 12 old.
2000. I. M.

A fagyott havas finn terepen a túlerőben lévő szovjet haderő csúfos kudarcot vallott FOTÓK: VILÁGTÖRTÉNET KÉPEKBEN

kodtak inkább. Felmerült egy petsamói (északi Jeges-tenger) partraszállás és egy Szíriából indítandó bakui francia támadás terve, mindezek azonban hamarosan lekerültek a napirendről. Mindössze némi hadianyagot tudtak csak a hősiesen küzdő finneknek szállítani. Harcra kész önkéntesekben viszont nem volt hiány, a háború befejezéséig mintegy húszezer önkéntes – fele részben svédek – jelentkeztek

csapatok számos rajtaütéssel és meglepő támadásokkal, szívós védelemmel nehezítették meg a nehézkesen támadó, közép- és alsó szinten is rosszul vezetett szovjet csapatok életét.

A támadók helyzetét a rendkívül nehéz terep tovább súlyosbította. A csaknem 1200 km hosszú határ mocsaras, erdős, havas terepen futott. Sem az út-, sem a vasúti hálózat nem volt jól kiépítve. A legfontosabb vasútvonal-

légicsapásokat mértek a finnek utánpótlási vonalaira és erődítéseire, s ugyanekkor lekötő támadások indultak a Ladoga-tótól északra is. Ezek, bár különösebb eredményt nem hoztak, annyit elértek, hogy a Mannerheim-vonalra szánt erősítések egy részét ide vonták. A nagy veszteségeket szenvedett szovjet csapatokat feltöltötték, 15 friss hadosztály állt készen a rohamra.

1940. február 11-én megindult a döntő támadás a Mannerheim-vonal áttörésére. Az erődrendszer erejét mind a szovjetek, mind a „semlegesek" túlbecsül-

ler és a német tábornokok nagy hányada alábecsülte a szovjet hadsereg értékét, s amikor másfél év múlva megindították hadaikat Moszkva ellen, könnyű győzelemre számítottak. Az angolszász katonai szakértők véleménye sem tért el jelentősen: attól tartottak, hogy a német támadás alig fél esztendő alatt összeroppantja az „agyaglábú" szovjet kolosszust. Az eredményt valamennyien jól ismerjük.

A SZERZŐ HADTÖRTÉNÉSZ, A HADTÖRTÉNETI INTÉZET ÉS MÚZEUM NYUGALMAZOTT FŐIGAZGATÓJA

MSZP–SZDSZ között – ez minimum 9 hónapot vett igénybe –, ez alatt az idő alatt valóban leromlott a gazdaság, alaposan.

A vasutasok sem sztrájkoltak, maximum annyi történt, hogy a Nyugati pályaudvar előcsarnokában felállított karácsonyfára nagy kartondobozokat aggattak, Bokros-csomagként. (Most meghirdetett sztrájkjuk azonban szégyenletes.)

Nem vesszük jó néven, hogy a magyar gazdaság mostani helyzetét a Bokros-csomagnak tulajdonítják; volt nekünk a tavalyi évben elég sok baj, természeti csapás – és boldogan vesszük tudomásul, hogy mindezek ellenére kedvező állapotban van a gazdaságunk. Reménykedünk, hogy a jó eredmények az egyének boldogulásában is mihamarabb jelentkezni fognak az új évben.

Csányi Gyuláné
Budapest

NAPI MAGYARORSZÁG
POLGÁRI NAPILAP

Főszerkesztő: D. HORVÁTH GÁBOR
Főszerkesztő-helyettes: TARR PÉTER,
O. KOVÁCS ATTILA
Lapszerkesztők: GAJDICS OTTÓ, LUDWIG EMIL
Szerkesztőség: 1091 Budapest, Üllői út 51.
Telefon: 216-1274, 06-30-916-3843, -44, -45, 06-30-916-3847
Telefax: 215-3197 Levélcím: 1450 Bp. 9. Pf. 74.
E-mail: mahir@mail.elender.hu Internetcím: http://www.napimagyarorszag.hu

Kiadja a MAHIR Lapkiadó Korlátolt Felelősségű Társaság
Felelős kiadó: DR. GYŐRI TIBOR ügyvezető igazgató Lapigazgató: LOVAS LAJOS

Terjeszti a Hírker Rt., a Nemzeti Hírlap-kereskedelmi Rt. és a regionális részvénytársaságok. Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatósága (HELP). Előfizethető a hírlapkézbesítőknél, vidéken a postahivatalokban, Budapesten a HELP ügyfélszolgálati irodáinál, valamint a Hírlap-előfizetési és Lapellátási Irodánál (1089 Budapest VIII., Orczy tér 1.). Levélcím: Helir, 1900 Budapest, Orczy tér 1. Telefon: 303-3441, 303-3442. Telefax: 303-3440, közvetlenül, postautalványon vagy átutalással a Postabank és Takarékpénztár Rt. 11991102–02102799 pénzforgalmi jelzőszámon.

Előfizetés OTP-bankkártyával hétfőtől szombatig, 9–20 óráig: InterTicket ügyfélszolgálat (06–1) 266-0000 telefonszámon.
Előfizetési díj egy hónapra 965 forint, negyedévre 2895 forint, fél évre 5790 forint, egy évre 11 580 forint
Hirdetésfelvétel: MAHIR Press Média Kft.
1075 Budapest, Wesselényi u. 8., Telefon: 322-2448, 342-6164.
Fax: 342-6132 1085 Budapest, Blaha Lujza tér 3. Telefon/fax: 338-3723

Nyomtatás: Magyar Hivatalos Közlönykiadó Kft. Lajosmizsei Nyomdája
Felelős vezető: BURJÁN NORBERT igazgató
Vidék ISSN: 1418-0863; Budapest ISSN: 1418-04 3 X

KEDVES OLVASÓINK! AZ OLDALON MEGJELENŐ VÉLEMÉNYEK ÉS LEVELEK TARTALMA NEM FELTÉTLENÜL AZONOS A SZERKESZTŐSÉG ÁLLÁSPONTJÁVAL.

Lapunkat rendszeresen szemlézi Magyarország legnagyobb médiafigyelője, az »OBSERVER«
OBSERVER BUDAPEST MÉDIAFIGYELŐ KFT. 1084 Budapest VIII., Auróra u. 11. Telefon: 303-4738, fax: 303-4744 http://www.observer.hu

KONOK TAMAS

Elvágyódás és meggyökerezés

Konok Tamás festőművész műhelyről, önismeretről és emlékkönyvekről

Egy 1995-ben Budapesten rendezett kiállítása alkalmával olvashattuk *Konok Tamásról*: „…a Magyarországról elszármazott vagy emigrált művészek személye körül soká még identitásvita is zajlott, eldöntendő, vajon a magyar vagy az egyetemes művészet részei-e ők, és így melyik múzeum gyűjteményébe sorolhatók. Konok Tamás esetében ez a kérdés igen egyszerű: ő úgy európai – ha tetszik, francia művész –, hogy közben szervesen kapcsolódik a magyar, sőt tágabb értelemben a kelet- és közép-európai geometrikus absztrakt, konstruktivista hagyományhoz. Huszonkilenc éves volt, amikor Budapestről Párizsba ment, és az elmúlt harmincöt évben rendkívül konzekvens és tudatos életművet épített fel, melyet a nyolcvanas évek elejétől itthon is nyomon követhetünk."

Napfényes napon kopogtattam be a művész budapesti házába azzal a céllal, hogy a délutánt fecsegéssel töltsük: politikáról, emberekről, művészetről. Közben nekiszegeztem a kérdést:

– *Mondok egy szót, mi jut eszébe róla, hogyan fogalmazná meg a maga számára a jelentését: műhely.*

– A szónak van egy skolasztikus értelme, amikor az ember tanulja a mesterséget, de ez a középkorban is így volt, *Verrocchio* műhelyében. Szelleme van a műhelynek… Másik értelme szerint műhely az, ahol az ember dolgozik, a miliő, amit maga teremt, ahol a képeit tartja és megmutatja… Nagyon távoli értelemben műhelynek tartom azt is, amikor egy festő és egy galéria együttműködik. Műhely a jó galéria is, vagy egy bizonyos irányzatot képviselő személyiség köré csoportosult „csapat". Ilyen személyiség volt például *Kahnweiler*, aki a tízes évek Párizsában maga köré vonzotta a szellemi elitet.

– *Picasso egyszer azt mondta Kahnweilerről: „Nélküle sohasem csináltam volna karriert."*

– Vélhetően igaza volt.

– *Milyen az ön műhelye?*

– Nekem most van először itthon egy igazán nagy műtermem. Párizsban volt hosszú ideig. Zürichben is volt, valahogy elengedhetetlen része ez a szakmának. Persze, mindenütt lehet dolgozni… *Miro legszebb* képeit egy hat–nyolc négyzetméteres helyiségben festette. Nem a tértől függ a remekmű, de bizonyos értelemben hozzátartozik a festő környezetéhez, önarcképe is az embernek. A környezet a keret, amiben értelmet nyer az elképzelés. Mint a vessző az írásban vagy a szünetjel a zenében.

– *Olyannyira, hogy az irodalom legkiválóbbjai a helyesírás „rovására" olykor szinte átértékelik az interpunkciókat.*

– Náluk ez már a stílus.

– *A szünetjelről jut eszembe: a zene milyen szerepet játszik a munkájában?*

– Ha dolgozom, nálam mindig szól valami. A „külső" hang függöny egy kicsit. Háttérfüggöny. Elválaszt. Sok alkotónak van ilyen attitűdje. *Bartók* például csináltatott magának egy berregő berendezést. Egy időben a Fő utca mellett lakott, ahol néha el-el haladt egy jármű. És úgy látszik, nagyon szenzibilis volt ezekre a külső zajokra, így amint felerősödtek, bekapcsolt egy kis elektromotort, amely zümmögő hangot adott. Függönyt képezett közte és a külvilág között.

– *Szó volt a környezetről, amely önarcképe az embernek. Lépjünk tovább, az önismeretig. A festő számára elengedhetetlen, hogy rájöjjön, hová tartozik, mi az, ami közel áll hozzá.*

– Azt lehet mondani, kezdő koromtól érdekelt, hogyan lehet valamit vonallal ábrázolni. Ez a legelvontabb dolgok egyike: vonal nincs a világban, csak az ember absztrakciója. A sötét és a világos találkozását képzeljük vonalnak. Ugyanakkor vonallal minden kifejezhető. Az emberi gondolkozás is: az írással… igaz? Tehát vonallal akár az egész világ felépíthető. Persze más dolog is tartozik hozzá, de azt hiszem, hogy ha az ember koncentráltan kifejez valamit, akkor a lényeget közli. Egyidejűleg közlésének nagyon erős érzelmi magja, indítéka is van. Ellentétben a szigorúan vett konstruktivista absztraktokkal. Számomra legalábbis fontos momentum az alkotás érzelmi része. Fontos a kép anyaga, a vonalháló, ennek a pulzálása, laza letétje, ösztönös indulatból való megjelenése.

– *Mi az, ami pályája jelenlegi szakaszában – a napokban volt hetvenéves – leginkább foglalkoztatja?*

– Azt hiszem, hogy az út, amelyet választottam, redukált világ. Indulásomkor nagy lehetőséget láttam benne, de igen fontos az is, hogy az ember időről időre megújuljon. Vannak periódusok, amikor a festő „kiművel egy problémát", az én esetemben ez a fekete képek sorozata volt, s a fehér vonal a megjelenése. Most például – s itt válaszolok a kérdésére – borzasztóan érdekel egy bizonyos térre utaló formációnak a plasztikus, egy helyen való, pontszerű megjelenése. Vagy egy struktúrának, egy (színes) vonalrendnek a – szinte azt lehet mondani, egy monumentális formában való – szeriális megjelenése. (A zenéből köl-

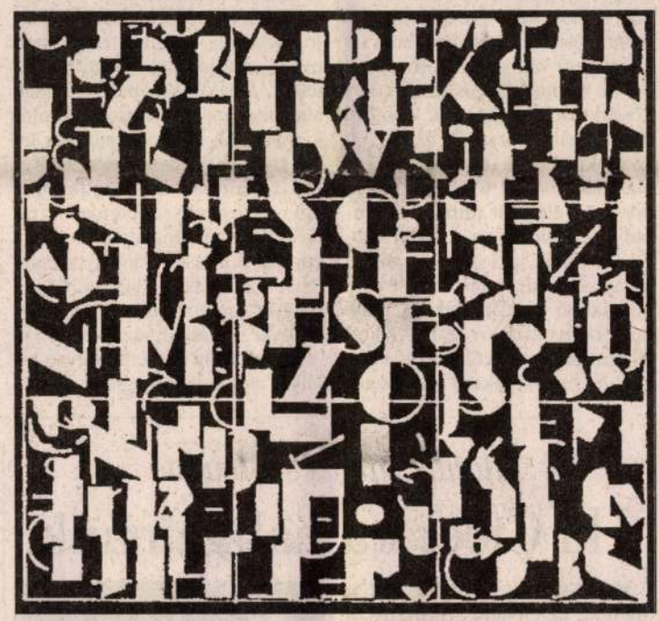

KONOK TAMÁS GRAFIKÁJA

csönzöm a szót: szeriális zene modern zenei szerkesztést jelent, amely a teljes zeneművet hangok előzetesen kiválasztott sorára – szériájára – építi fel.) Talán nem egészen világos, amit mondok, de elég monokróm világ volt, amit eddig ábrázoltam, most megint a színes világ az, ami érdekel.

– *Miről árulkodnak azok a bejegyzések, amelyek az ön kiállításainak „emlékkönyveiben" olvashatók? Azzal a kiegészítéssel, hogy ezek a könyvecskék lassan kimennek a divatból.*

– Első magyarországi kiállításomnak húsz éve, 1980-ban a Szépművészeti Múzeumban óriási volt a publikuma, ugyanakkor érezni lehetett a teljes értetlenséget. Ez még az a korszak volt, amikor a látogatók grafomán módon beírták összes bajaikat az emlékkönyvekbe. Roppant mulatságos és élvezetes olvasni ezeket. Örült dolgokat jegyeztek be, hogy szabásmintákat csinálok, vagy hogy az ilyeneket Recskre kellene küldeni és hasonlókat. Aztán az évek során sok minden változott. Sokszor már szinte konzervatív festőnek érzem magam azzal a fiatalabb generációval szemben, amely egészen más irányzatot képvisel. Ugyanakkor egy ismeretlen látogatónak köszönhetem azt a mondatot, amely a profilomat a legjobban megfogalmazta. Párizsban olvastam egyik kiállításom emlékkönyvében: „Elvágyódás a térbe, de meggyökerezés a föld mélyében." Így hangozna magyarul.

– *Szenzációs mondat!*

– Ráadásul olyan valaki írta ezt ösztönösen rólam, aki nem is festő. Fogalmam sincs, ki lehetett, mert az aláírását nem lehetett kibogarászni. De ráérzett valamire, amit talán még én sem tudtam ilyen tömören megfogalmazni.

– *Hogyan vélekedik: megmarad a képzőművészeti kiállítások iránti buzgalom? Mintha a televíziós csatornák szaporodásával, az internet berobbanásával sem csökkenne a látogatottság.*

– Soha nem volt ekkora érdeklődés. Egy Cézanne-kiállításra bejutni?! Négy–öt órát kellett sorban állni. A rendezők szendvicseket osztogattak meg esernyőket. Ezt hallom a most januárban megnyílt – és áprilisig nyitva tartó – bécsi Cézanne-tárlatról is; irtóztató a tumultus, biztosra vehetően a látogatók száma rekordot dönt majd… Ekkora sikere van a klasszikus mesternek! Pedig ha belegondolunk, annak idején *Cézanne* képét még a felesége se nézte meg… De a kortárs művészek (például *Picasso*) kiállítását is éppen olyan óriási érdeklődés övezi. Nem hiszem, hogy ez az érdeklődés alább fog hagyni. Nemrégiben Bázelban megnyílt a Bayeler Museum. Szenzációs! Ha egy XX. századi gyönyörűséges múzeumot kellene megjelölnöm, erre szavaznék. Itt minden tökéletes: a tetőszerkezet, a fényhatás, a padlóelemek, a korlátok, az információs jelek. És ott látni a legszebb Picassókat, *Giacomettiket*, a leggyönyörűbb Cézanne-okat. Autóval nem is lehet megközelíteni. Külön villamosjárat visz a főpályaudvarról a helyszínre. Áhítat lengi körül az embert, és az az érzése, mintha megtisztulna a szeme, a lelke…

– *Ahogy Renoir mondta a virágokról: úgy látszik, a jó művek is „tisztítják a szemet".*

– Mindenképpen.

Kő András

(Konok Tamás grafikáival gyakran találkozhatnak olvasóink lapunkban. Közelmúltban megnyílt kiállítása a Vam–Rs Galériában – Váci utca 62–64. – hivatalosan február 27-ig tart nyitva, de a nagy érdeklődésre való tekintettel másfél héttel meghosszabbítják. A művész három alkalommal tárlatvezetést is tart.)

Immár kész a leltár…

Háromnapos nemzetközi tanácskozást tart a hét végén a Nemzeti Pedagógusműhely a Keresztény Értelmiségiek Szövetsége, a Fiatal Magyarország Alapítvány, a Honvédelmi Minisztérium és több más közintézmény és civil szervezet támogatásával Immár kész a leltár… értékek, amelyek a harmadik évezredben is érvényesek lesznek címmel. A konferencia fővédnöke Lévai Anikó, a megnyitó előadást pénteken délelőtt Karl-Josef Rauber pápai nuncius tartotta. Az anyagi és az élővilág értékei, művészet, kultúra, vallás, az ember közösségi létének és személyes létének értékei, valamint a transzcendens értékek témakörében a hazai és a külföldi szellemi, tudományos és művészeti élet jelesei tartottak, tartanak előadást Budapesten, a XI. kerületi Szent Margit Gimnáziumban (Villányi út 5–7.).

Erdélyi Zsuzsanna néprajzkutató

Zsoltáros virrasztás

MTI-FOTÓ

A folklorista *Erdélyi* Zsuzsanna még az ötvenes években találkozott a virrasztás kéziratos emlékeivel, amelyeknek történeti háttere a XV–XVI. századra nyúlik vissza. A virrasztás a népi műveltség körébe tartozó szertartás, amely estétől hajnalig, de volt, ahol a temetés kezdetéig tartott. Régen otthon virrasztottak, a halottnak már a halál percétől kezdve megadták a tiszteletet: gyertyát gyújtottak a tisztaszobában, sok helyen a tükröt is letakarták. Imádkoztak és eleiktől hagyományozott virrasztókat énekeltek – még *Illyés* István 1693-ban megjelent zsoltárai és halotti énekei is felhangzottak.

A virrasztó énekekben a középkori vetélkedő műfaj hangja is fölcsendül. Miközben a halál és az élet, a test és lélek vetekedik egymással, a háttérben *Jézus, Mária* vagy az angyalok a gonosz ellen küzdenek a lélekért. S az ember haláltáncát járja: „Oh jaj jaj félek!/ Igen rettegek: / Jaj mit míveljek, / Hova rejtezzek, / Mit látok? / Te a kitől félsz, / Én halál vagyok, / Ki minden rendet, / Ifjat és vénet / Levágok…"

Ladocsi Gáspár tábori püspök

A lélek szabadsága

A Szentírás, a teológia tudománya mellett sokat tanultam a görög filozófiából. Számomra min-

Lévai Anikó jogász

Oktatni kell az állampolgári ismereteket

A magyar népet jogásznemzetnek szokták hívni, ehhez bizonyára a több évszázados, jogi területen folytatott küzdelem is hozzájárult. Rászolgálunk-e igazából erre az elnevezésre? Azon a téren bizonyára, hogy hajlamosak vagyunk a pereskedésre, és nagyon sok a jogász hazánkban. De abban a tekintetben, hogy az átlagember mennyire ismeri ki magát a jog reá vonatkozó részében, sajnos, nem. Az állampolgári ismeretek oktatása az utóbbi tíz évben sem vált széles körűvé.

A demokratikus átalakulás következtében magunk dönthetünk hazánk sorsáról, és a saját kezünkben van egyéni jövőnk alakulása is. Ez felelősségteljes döntések elé állít minden állampolgárt, különösen a fiatalokat. Számos diák, aki ma még az iskolapadban ül, talán már jövőre vállalkozó lesz, akinek legalább húsz bonyolult jogszabályt kell alkalmaznia a tevékenysége során, és hatóságokkal kell érintkeznie. Felmerülhet bennük az igény, hogy megpróbálják alakítani annak a településnek a sorsát, ahol laknak. Esetleg valamely kisebbséghez tartoznak. És rengeteg más okuk is lehet, amiért jogszabályokat kell alkalmazniuk. Véleményem szerint szükséges lenne az állampolgári ismeretek oktatásának nagyobb jelentőséget tulajdonítani, és ennek keretében legalább alapfokú jogi oktatást nyújtani, egyrészt az állampolgári jogokkal és kötelezettségekkel, másrészt a jog különböző területeivel, a hatóságok működésének alapjaival megismertetni a tanulókat. Hazánk előtt a jogalkotás terén komoly feladatot jelent az Európai Unióhoz való csatlakozás egyre közeledő időpontja. A tapasztalatok azt mutatják, hogy az európai közösség irányelveit nem lehet változtatás nélkül átültetni a magyar jogrendszerbe, ugyanis a magyar jogalkalmazók nagyon ötletesek azon a téren, hogyan találják meg a joghézagokat, illetve

MAGYAR NEMZET– ARCHÍV

a nem teljesen egyértelmű rendelkezéseket.

A világ előtt is új feladatok állnak a jog terén a harmadik évezredben: kezelni kell a globalizáció által felvetett problémákat és az internet működését, az ezen keresztül kialakuló jogviszonyokat, mint például a távoktatás, távmunkavégzés, elektronikus kereskedelem. A globalizáció hatására egyes cégek erősebbé válnak, mint a legtöbb állam, és mivel a cégeknek az emberi szabadságjogok és a közfeladatok ellátása érdekében nem kell korlátozniuk magukat úgy, ahogyan ezt az államok teszik, a világcégek hatékonyabbak, gazdagabbak, mint az államok. Így a jogon kívüli eszközökkel elérhetik, hogy a társadalmak működése kizárólag az ő érdekeiknek megfelelően alakuljon, és ezt a jogszabályok is szentesítsék. Ez az egyének kiszolgáltatottságához (például a cégek által mesterségesen felemelt árakhoz és lenyomott bérekhez) vezethet.

Ezekre az új kihívásokra az új évezredben kell megtalálnunk a választ, és reméljük, a világ és hazánk minden polgára is megbecsüli azt a szabadságot, azokat a lehetőségeket, melyeket őseink és magunk részben a jog eszközeivel vívtunk ki magunknak.

Adamik Tamás ókorkutató

Ha Ciceróra hallgatnánk

A római számára a méltóságot, a dignitast az előkelő származás, a magas tisztségek viselése, a politikai teljesítmény és a morális feddhetetlenség jelentette. A dignitas magában foglalja a nagylelkűséget és a humanitast is, például a halálbüntetés méltatlan római polgárhoz. A római méltóság fogalom változásában fontos lépés az, amikor a morális aspektus elszakad a politikaitól, és létrejön a *belső méltóság*. Ez a változás *Cicerónál* megy végbe.

A személyes politikai méltóság átmegy egyetemes emberi tulajdonsággá, az emberi természet

Baranyi Károly egyetemi oktató

Emberarcú a világegyetem!

Az átlegember közhelyekben gondolkodva nem döbbent még rá a múlt század, az 1900-as évek egzisztenciális szempontból is felmérhetetlenül fontos tudományos felismerésére, arra, hogy 500 évvel a kopernikuszi fordulat után kiderül: még sincs igaza *Kopernikusznak*. Az ember van a kozmosz középpontjában, ha nem is geometriailag, hanem a törvények értelmét tekintve: a világegyetem határozottan emberarcúságot mutat. Ez a megállapítás nemcsak a filozofáló elme kijelentése, hanem a természettudomány tézisei kö-

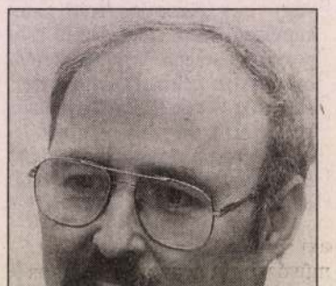

nye pedig az emberi jelenség relativizálása, lényegétől való megfosztása. Az értékközpontú természetfilozófián (kozmológián) alapul az ember és termé-

KONOK TAMÁS

A veszprémi **Mestermű Galériá**ban Konok Tamás Mikroludiumok című tárlata műhelymunkák sorozataiból mutat be válogatást, és nyújt betekintést a művész képi ötleteinek, a festmények születésének világába. Konok 1930-ban született Budapesten, jelenleg felváltva Párizsban, Zürichben, Budapesten él. Első egyéni kiállítását Párizsban rendezte meg 1960-ban, azóta hetven önálló tárlatot szerveztek munkáiból, a többi között Hollandiában, Francia-, Német-, Olasz- és Svédországban. Első önálló magyarországi bemutatkozása 1980-ban Győrött és Budapesten volt. A jelenlegi tárlat kisméretű képei, kollázsai, reliefjei, akvarelljei és montázsai az utóbbi kilenc év nagyméretű festményeinek előtanulmányai, amelyek maguk is önálló alkotások.

Veszprém, Kossuth Lajos u. 17. Nyitva szeptember 20-ig.

MŰÉRTŐ 1999 szept

Rotelötti

Pod Div I 45-6
33. kép

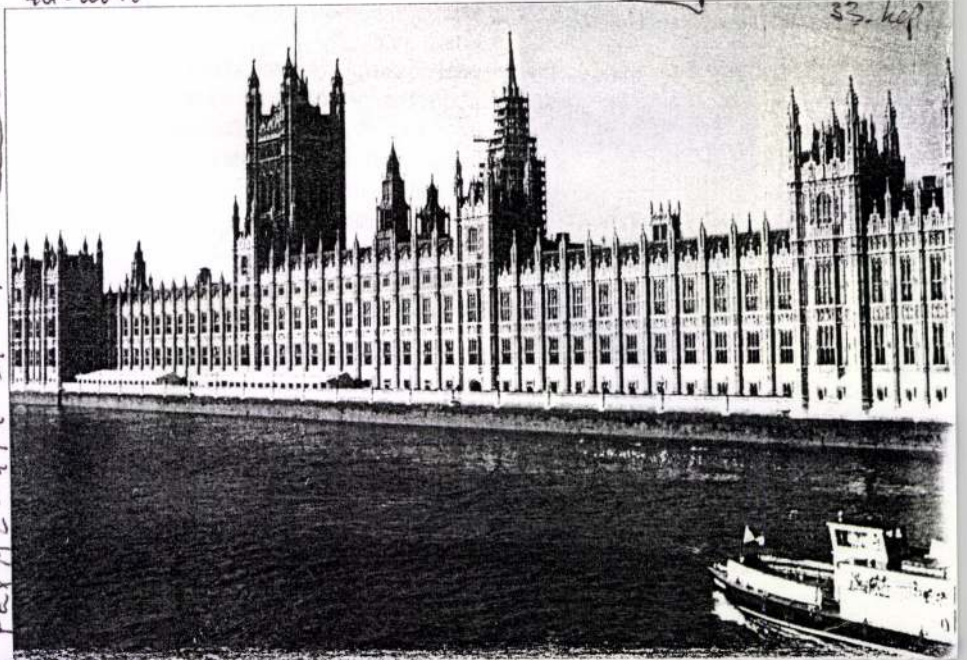

Umsteigeschichte@www.univie.ac.at
www@univie.at
Fax 42-477-59-14 93-11

KONOK TAMÁS festő

Láthatóvá tenni a láthatatlant

Konok Tamás festőművész a forma és a szín együtt ható erejéről

Tágas a tér körülötte. Budai műtermében fehér falak, fehér padló, fehér bútorok, meleg vörösesbarna fagerendák. Barátságos, példás rend uralkodik körülötte. Akár a képein. *„Hely és idő nélküli, 'sine loco et anno', tér mélyén rejlő rend megvalósítására törekszik* – amint nemrégiben írta. *Konok* Tamás festőművész *„angyali szabályosságú művein" „egy transzcendens világkép geometriájának vékony testű architektúráját"* találta meg. Egyformán otthonos Párizsban, Zürichben és Budapesten, ahol péntek este vette át a *Francia Nemzeti Érdemrend* lovagkeresztjét Paul *Poudade* francia nagykövet kezéből.

Budapesten született, de Párizsban lett festő. Művész-értelmiségi családban nőtt fel, az építészprofesszor nagyapa házában. Gyerek- és kamaszkora a zene bűvöletében telt. A főiskolán *Bernáth* Aurél, *Berény* Róbert és *Barcsay* Jenő tanítványa volt. Esztétikát *Füst* Milántól tanult. Felnőttként Franciaország alakította. Élt Amerikában, de *„visszahúzta az öreg kontinens"*. Zürichben erősödött meg „a nonkonformizmusa". Galériák, számos jó barát és gyűjtő köti ehhez a városhoz. Magyarországon 1980 óta állít ki. Itthon beszélgettünk.

– A családomtól óriási segítséget kaptam az induláshoz. Az I. kerületi házban, ahol laktunk, rendszeresen kamaramuzsikáltak – meséli Konok Tamás. – *Mozart, Schubert* zenéje belém ivódott, mielőtt beszélni kezdtem. Apám vonósnégyest alapított Budapesten és Győrben, jeles fényképész volt, ő készítette az első színes diapozitívokat Magyarországon. Nagyapám, *Sándy* Gyula, a *Műegyetem* tanszékvezető professzora, kivitelező építésze volt a Nagyvásárcsarnoknak, tervezője a Postapalotának és más középületeknek. Az utolsó mozaikkőtől a kilincsig mindent maga rajzolt, mesterien. Örült, hogy érdekel a rajzolás, a dédapám festőművész volt, anyai ágon pedig *Ferenczy* István szobrászművész tartozott a családhoz.

– Zenésznek indult. Mikor dőlt el, hogy festő lesz?

– Mindjárt érettségi után. Nagyon vonzott a festészet, és éreztem, hogy nem nekem való a szólókoncertezés. Az fatális véletlen volt, hogy 1948-ban elsőre felvettek a *Képzőművészeti Főiskolára*. Ha nem sikerül, biztosan a hegedűnél maradok. A főiskolán is szerencsém volt. A mestereim oázist teremtettek azokban a nehéz időkben. Természetelvű ábrázolást tanultunk tőlük. Enélkül ma sem tudnám elképzelni a mesterség elsajátítását. És abban is szerencsém volt, hogy hosszas huzavona után kiengedtek Párizsba.

– Úgy ment el, hogy ott is marad?

– Nem, de tudtam, milyen következményekkel jár a pártos művészet újbóli meghirdetése az 1956-os forradalom után, és közbejött valami, ami segített eldönteni, hogy maradjak. Úgy látszik, az ember vészhelyzetben ösztönösen megérzi, merre kell mondulnia. A „nagytakarítás" előtti Párizsba érkeztem 1958-ban. Hihetetlen szabadságélményt jelentett számomra. Még léteztek a *Brassens, Greco* által megénekelt negyedek, még állt a *Les Halles*, „Párizs gyomra", szürrealista árutömegével. De minden forrongott. Az *École de Paris* ellenhatásaként akkor kezdődött az új realizmus és ahogy a művelői nevezték, a Dada feltámadása, hódított *Ionesco* és Marcel *Duchamp* szelleme. Itt volt az első önálló kiállításom 1959-ben, a *Galerie Lambert*-ben, utána meghívást kaptam Washingtonba. Bementem a magyar konzulátusra, hogy hosszabbítást kérjek. Néhány hetes halogatás után megadták. Majd öt nap múlva indoklás nélkül érvénytelenítették a vízumomat, és felszólítottak, hogy huszonnégy órán belül térjek haza. Ha ez nem történik meg, lehet, hogy egészen másként alakul a sorsom.

– Párizsban kezdte azt a festészetet, amelyet ma is művel...

– Ott, de nagy krízissel. Rögtön éreztem, hogy úgy, ahogy otthon festettem, Párizsban, akkor már nem lehet festeni. Az pedig, ahogy ott festettek, olyan távolinak tűnt, mint az Andromédaköd. Sokat segített viszont, hogy mindennap dolgoztam, sok rossz képet csináltam, de megmaradtam az állandó tevékenység állapotában. Akkor kezdődtek a nagy átalakítások. Rengeteg foghíjas telek volt, a lebontásra ítélt házak falairól hámlott a tapéta, tárgyak garmadája került ki az utcára. Az *objets trouvés* időszaka volt. Gyűjtöttem az enyészet emlékeit, belőlük próbáltam építkezni. Azután megkezdődött a második váltás franciaországi életemben. Éreztem, hogy ez a zűrzavar idegen tőlem, elindultam valamiféle rendezett állapot, konstruált világ felé, és megtaláltam valamit, azt, ami én vagyok.

–Hogyan élte meg az első visszatérést a hetvenes években?

– Erős közlésvággyal. Érdekes, hogy sok régi ismerőssel megszakadt a kapcsolatom, de sok új barátot szereztem, akikkel azonos szemléletvilágban gondolkodtunk.

– Az első itthoni kiállítása 1980-ban volt Győrben, majd Hetey Katalinnal, feleségével közös tárlatával keltett nagy feltűnést 198l-ben, a Szépművészeti Múzeumban. Tudja, hogyan reagált a közönség?

– Rengetegen nézték meg a kiállítást, és teleírták a vendégkönyvet a legmeglepőbb történetekkel. Olyan megjegyzéseket is találtam, hogy *„ezért kár volt kimenni"* vagy hogy *„az ilyeneket kéne Recskre vinni a bányába, akik ilyesmit ki mernek állítani"*. De nekem ez nagy élmény volt.

– Nem csalódott?

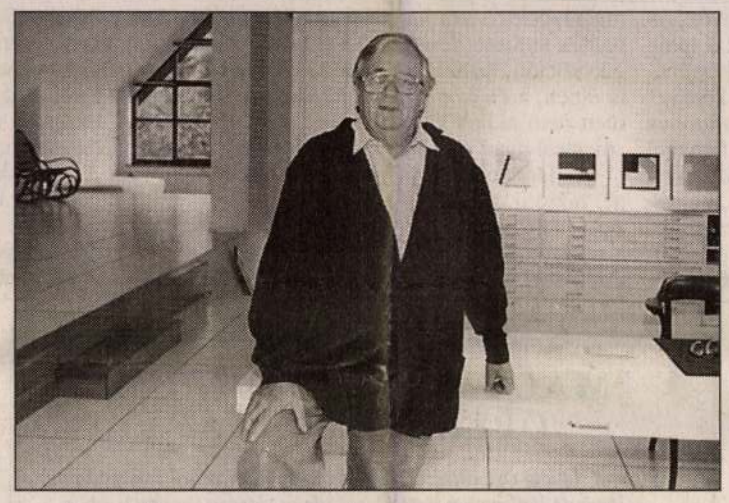

Konok Tamás: Párizs nagy szabadságélményt jelentett

Havran Zoltán felvétele

– Nem, ezekben a reagálásokban az is benne volt, hogy az emberek odafigyeltek, a művészet közügynek számított. És ez volt a nyitás, az enyhülés időszaka is.

– Hogyan lehet eljuttatni a nonfiguratívtól idegenkedő szélesebb közönséghez ezt a fajta jó művészetet? Hogyan lehet tanítani azt, hogy egy mű mitől válik minőséggé?

– Ez a probléma a mai napig foglalkoztat. Az embereket talán az zavarta meg a legjobban, hogy eltűnt a hagyományos értelmű „ábrázolás", de ők megmaradtak ennél. Ma is azt kérdezik, mit *ábrázol* a kép? Ha azt mondom, egy kerékpárost a trópusokon, és a néző felfedez két kört, elfogadja, hogy tényleg kerékpárost lát. De ha azt mondom, hogy ez itt két forma megjelenése, azzal nem tud mit kezdeni. Az iskolában megtanítják a gyerekeket az irodalom, a zene alapelemeire, jó esetben szeretetére, de a képzőművészeti ismeretek valahogy kimaradnak az életükből. Itthon fantasztikus dolgok történtek költészetben és zenében, de a vizualitásban némi lemaradás tapasztalható. De ez nemcsak Magyarországra jellemző. Az egész világon csupán öt-hat olyan hely van: Párizs, London, Köln, Düsseldorf, New York és talán Zürich, ahol, aki ott élt, végig tudta követni azt a folyamatot, ami lezajlott a kor művészetében, főként az utóbbi ötven esztendőben, amikor legalább negyven, egymásnak sokszor ellentmondó irányzat követte egymást.

– Nálunk nemcsak információhiány volt, másfajta „művészetet" is sulykoltak a közönségbe...

– De a választóvonal nem a természetelvű és a nonfiguratív művészet között van, hanem a jó és gyönge minőség között. Magyarországon a XIX. század első felében született meg a nemzeti művészet, de a müncheni zsánerképfestészet hatására. A szemlélőnek a téma határozta meg a minőséget, mert erre nevelték. Amikor az iskolában festészetről beszéltek, a kép „meséjét" mondták el: azt, hogy a művészt mi ihlette, mi a téma, mit olvasott hozzá. Holott a vizualitás lényegét nehezen lehet szavakkal kifejezni: az a forma, a szín és a képi elképzelés együtt ható ereje. A nemzeti témák feldolgozása *Vörösmartynak* vagy *Arany* Jánosnak nagyszerűen sikerült, de szerény eredménnyel járt a történelmi festészetben. Ha *Velázquez Breda átadása* című képét nézem, egyáltalán nem a története érdekel. Pedig az is történelmi tabló. Vagy gondoljon *Vermeer* gyönyörű portréira, a bécsi *Kunsthistorisches Museumban* kiállított *Műterem* című képére, amelyen a festőt és modelljét festette meg. Abban benne van a világ minden optikai gyönyörűsége, az maga a tökéletesség. Teljesen érdektelen, hogy ki a modell és ki a festő, hogy milyen történet rejlik, ha rejlik, a kép mögött. Arra is emlékszem, milyen óriási hatást tettek rám Mark *Rothko* nagyméretű, beszívó erejű művei vagy Antonio *Tapies* meg mások fantasztikus faktúrájú képei, amelyeken vidéki tanyák napsütött, megrepedezett, mésszel bekent felületei, mint falak, valódi anyagélményben jelentek meg a vásznon. A jó kép megállásra kényszeríti a múzeumlátogató nézőt.

– Kevesen tudnak beszélni a vizuális gyönyörűségről...

– Pedig meg kell próbálni. Jó volna, ha a festőnek kérdéseket tennének fel, és ő tudna válaszolni rájuk. Ez hozzátartozik a mesterséghez. Azért is, mert a festészetnek ma nem az a feladata, hogy a látványt utánozza, hanem az, hogy a láthatatlant láthatóvá tegye.

Ferch Magda

Bárány Tamás

Az igazi novella

Az igazi novella: fölfedezés. Az emberi lélek, jellem és sors olyan tájaira kalauzol, ahol előtte még nemigen járt másik író tolla. Mert az „igazi" novella lényege épp az (még nevének eredeti jelentése szerint is), hogy valami újat, addig észre nem vettet mondjon ki az emberről. Hogy mindez ritka leleményességeket igényel? Páratlan fogékonyságot az emberi dolgok iránt, mély lélektani tudást, rengeteg élettapasztalatot s hozzá már-már kegyelemszerű szerencsét? Így igaz. Éppen ettől fehér holló az igazi novella! Innét van az is, hogy rendszerint csak a legnagyobbak ihletéből születik, s bizony abból sem mindig. Mert soha nem adja magát mondanivaló, az emberismeret sem, az újdonság jó íze, a lélektani tudás, a legszerencsésebb lelemény sem – ilyen kegyetlen, veszélyes műforma ez. Minden műfajok legveszélyesebbje, hiszen mindezt együtt igényli. Drámát kell megjelenítenie, csakhogy a dráma eszközeinek híjával, színpad és színészek nélkül.

Gondoljunk csak utána: újat mondani emberről, sorsról... A fölfedező közlés köré életes levegőt, vérből drámai szituációt teremteni, hiteles, az olvasónak is átélhető konfliktussal, embersorsokkal. A konfliktus terhét egyedi emberek vállára rakni, akik eléggé köznapiak ahhoz, hogy az olvasó azonosulhasson velük, de eléggé rendkívüliek is egyben, hogy az olvasó figyelmét fölkeltsék... S mindezt a lehető legkurtább térfogatba, nyolc-tíz könyvoldalba szorítva! Így tán már érthető, miért van, hogy fél kezén meg tudja számlálni az ember e kegyetlen műfaj legjobb mestereit, ilyen például *Kosztolányi* Dezső. Egyik kedvencemet, a *Hímek* című novellát huszonöt esztendős korában írta, csaknem kilencven évvel ezelőtt. Kiváló írásról szólván, az efféle tudákos adatközlés bízvást elengedhető volna – ám épp a Hímek kapcsán mégsem árt nyomatékkal rámutatni, hogy az a lélektani remeklés, amely e novella vázát és egyben benső feszültségét adja, csaknem egyidejű *Freud* korszakos fölfedezéseivel. Igen ám, csakhogy doktor Sigmund Freud gyakorló ideggyógyász volt, aki három évtizedes pszichiátriai tapasztalattal a vállán, élete delén jutott el önálló tanai meghirdetéséig – Kosztolányink viszont minden lélektani iskolázottság nélkül, hat sovány filozopterfélévvel a tarsolyában, szinte süvölvénykorában írta bravúros kis mesterművét. Novellája hőse, a gimnazista mellékesen érettségijére készül, de – már-már fő hivatásaként – csaknem lázas önkívületben adja meg magát az első beteljesült szerelem fölkavaró élményének. Szinte tudatosan éli át a kamaszkor búcsúzását, a férfivá érés büszke érzését, amely főképp a férj, vagyis a legyőzött vetélytárs fölötti diadalának tudatából táplálkozik, ugyanakkor – s épp ebben a mélylélektani remeklés! – a leleplezéstől való hideglelős félszéből.

A mai olvasónak is nagy meglepetés, milyen biztos kézzel rakja fel az ifjú író a novella apróra szabott vásznára a főbb motívumok sohasem harsány színeit. Elsőül – már-már azt mondom: természetesen, hisz' nagyon is jellemző sajátja ez az ő akkori életkorának! – a szerelem körüli ősi illúziókkal végez, s kaján mosollyal vágja a netán regényes hajlamú olvasója szemébe: Látod? Puszta öncsalás az egész! No és a szerelem – teszi hozzá a másik igen fontos motívum – soha nem az első beteljesülés gyönyörével avat férfivá, hanem az első csalódás gyötrelmeivel...

A novella végső elcsendülése ez a tanulság. Ám mielőtt az okos, fölényes mai olvasó elbiggyesztené ajkát, vegye észbe, hogy ezt az elbeszélést a század legelején írták, amikor a Szomaházy Istvánok felhőtelen, boldog végű történetein éldelt a nyájas olvasó... És vegye tekintetbe: milyen ragyogó, akkoriban merőn újszerű lélektani analízis vezetett el e mára már, mi tagadás, nem éppen újdonságával meglepő befejezéshez. Ennek ellenére gyökeréig modern ez az írás, születhetett volna akár ma is – aki kétli, olvasson csak bele a századelő prózairodalmába! Modern ez a novella, igen, mert szűkszavú, mert lényeglátó, s a kor émelyítő divatdiktátumától, a szecessziótól meg sem érintett. A magyar prózairodalom éppen az ilyen írásművekkel zárkózott fel költészetünk mellé a huszadik század első negyedében, és vált végérvényesen – *Krúdy, Móricz* és Kosztolányi tollán – mind a magyar költészet, mind az európai próza egyenrangú társává.

Magyar nemzet. '97. dec. 6.

VASS LAJOS egyházzenei műveiből válogatnak december 7-én, vasárnap este hat órakor a Kálvin téri református templom zenés istentiszteletén (Budapest IX., Kálvin tér 7.), és december 14-én, vasárnap délután öt órakor a Pasaréti református templomban (Budapest II., Torockó tér 1.).

NAGY MARI ÉS VIDÁK ISTVÁN textilművész Mesterségek nyomában című tárlata nyílik meg december 7-én, vasárnap este hat órakor a Gödöllői Művelődési Központban (Szabadság út 6.).

FESZTIVÁL-JEGYIRODA NYÍLIK meg Budapesten a Nagymező és Mozsár utca sarkán, ahol a favaszi fesztivál végleges programfüzetét, koncert-, balett- és operajegyeit már karácsonyra meg lehet vásárolni.

rel felváltva játszanak majd, ugyancsak érdemes mindkét változatot megtekinteni), akárcsak a másik nagy musicalben, az *Isten pénzében*, a *Karácsonyi ének* színpadi feltámasztásában, melyben az író-narrátort és a szellemeket játssza. Ő *a lelke* a produkciónak, semmi kétség. A Madách-társulat, úgy tűnik, angolszász szezont játszik, a két Dickens-aposztrofáció mellett játsszák a John *Mortimer* könyve alapján színpadra állított *Will Shakespeare-t* is, mely a „kulisszák mögötti", a színész Shakespeare-ről szól.

– Decemberben meglesz az Olivér premierje, de március 30-án lehúzzuk a rolót, és az *Erkelbe* települünk át. Másfél év épületfelújítás következik, mely újabb kérdőjeleket vés a meglévők mellé. (*Mintha nem lenne belőlük elég!* – teszi hozzá fanyarul Szerednyei Béla.) Kivel mi lesz? Mi lesz a helyzet a szerződésekkel? Nagyon „megtelt a zsák"! – rengeteg a munka és a tempó kegyetlen… A musical ilyen műfaj, az élsportra emlékeztet, a formát tartani kell, a

A jelen karácsonyok szelleme kedélyesen gyötri Scrooge lelkét… (Szerednyei Béla és Huszti Péter)

MTI fotó – Ilovszky Béla

tak vele Amerikába, megcsípvén egy öt éves szerződést a Broadway-n. Ilyenkor mi integetünk a nagy pénz, a világsiker és a távoli horizont irányába…

– A társulat nem tud szétesni, még szét húzni sem, ez a munka akkora kohéziót gerjeszt. Aztán meg… mint már említettem az imént: a bizonytalanság is roppant erő. A magánéletek sorra kátyúba jutnak, otthoni balhék sorozata festi alá ezt a mindennapi inkvizíciót. Hajtani kell, mert a régi darabok is élnek, a *Doktor Herzet* például egyszerűen nem tudjuk levenni a műsorról. Ez a „musical-gyár" működésmechanizmusa.

– Időnként azért ki kell(ene) mozdulni, lazulni. Olykor, amikor már úgy érzem, nem bírom tovább, odasomfordálok a megfelelő helyre, és kicsikarok néhány napot. Most például fel vagyok töltve; (*Az elbeszélő arcán ingerült árnyék jelenik meg, és a hangszíne is megváltozik, kicsit élesebb lesz és szomorúbb.*)

– Itt van a nyakunkon ez a másfél év! Meg tudjuk-e tölteni mi ezekkel a produkciókkal a sokkal nagyobb befogadóképességű Erkelt? És nincsenek tartalékaink.

– Meddig tartanak ki a titkos lelki tartalmak e megfeszítettségben? Az agyonhasználat mikor nyűvi használhatatlanná az embert? Egy ideje van valami, ami nagyon érdekel. Erről még senkinek nem beszéltem. Ez a főiskola. A szép létszámú musical-osztályt kettéosztottuk. Az A-t én viszem, a B-t *Dunai* Tamás. A vizsgánál majd találkozunk! Nyolcszázhúsz *Macskák-előadás* után talán tudok valamit nyújtani a műfajról, ebből a perspektívából. A rendező-tanár lexikális rákészültségével, elméleti felké-

meg, teljes szélcsendben. A gyakorlótereket, az ocsmány bauxitbeton épületeket fehér örvénylés burkolta be, a hópihék tánca egyre sűrűbb lett, és velük együtt csend is hullott, és az élet zűrzavaros nyomai eltűntek a csillámló, sima lepel alatt. Hullott, hullott a hó. És takarodó után a naposasztalnál előhúztam a zsebemből a Karácsonyi ének olcsó könyvtári példányát, és olvasni kezdtem. A világ elsüllyedt a havas éjszaka hatalmas varázslatában. Ezen az éjszakán felfogtam valamit, noha elemista korom óta rendszeresen és sokat olvasok. Nem kevesebbet, mint ezt: mekkora hatalom az írott szó. Szomorúság és szeretet járt át soha nem tapasztalt erővel.

Az idén még június elején láttam az Isten pénzét. Fantasztikus volt! Most újra jegyet vettünk rá. Akármi történik, akármi vesz is körül bennünket egyelőre, ettől az élménytől minden szebb és tisztább és gazdagabb lesz.)

Baróti Szabolcs

A HÁMOR HOLIDAY Idegenforgalmi Részvénytársaság

(3517 Miskolc, Szeleta u. 12.) Igazgatósága értesíti a részvényeseket, hogy a társaság

1998. január 12. napján (hétfőn) 14 órai kezdettel

a Miskolc, Szeleta u. 12. szám alatti székhelyén

KÖZGYŰLÉST

tart a következő napirendi pontok szerint:

1. Az rt. beruházásaival kapcsolatos intézkedések jóváhagyása.

2. Az rt. egyes tisztségviselőinek visszahívása, új tisztségviselők választása, tisztségviselők díjazásának megállapítása.

A fentiekben meghirdetett közgyűlés – határozatképességének hiánya esetén – azonos helyen és napirenddel

1998. január 12. napján 15 órai kezdettel

kerül megtartásra.

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

MAGYAR MILLENNIUM OPERAPÁLYÁZAT

A ***Magyar Állami Operaház, a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, a Magyar Millennium Emlékbizottság titkársága*** támogatásával PÁLYÁZATOT HIRDET ÚJ MAGYAR OPERÁK MEGÍRÁSÁRA.

A pályázat célja a történelmi évforduló alkalmából nemzeti operakultúránk ápolása és gyarapítása új értékekkel.
A pályázaton bárki részt vehet névvel vagy jeligésen beküldött, eddig semmilyen formában nyilvánosságra nem került művével. A pályaműveket a hazai és nemzetközi zenei, színházi élet, valamint a média jeles szakembereiből összeállított zsűri bírálja el.
Tematikai megkötöttség nincs, az egyetlen feltétel a magyar nyelvű szövegkönyv. Az elkészült alkotásokat zongorakivonat – leírt szöveggel, valamint partitúra formájában – a Magyar Állami Operaház címére kérjük beküldeni.
Cím: 1061 Budapest, Andrássy út 22. (Titkárság)

A művek leadási határideje:
egyfelvonásos operák: 1999. január 15.
egész estét betöltő operák: 1999. március 1.
A győztes művek díja az egyfelvonásos operák esetében: 1 500 000 Ft
Az egész estét betöltő operák kategóriájában: 2 000 000 Ft

A beérkezett művek értékei alapján a zsűri kategóriánként egy vagy több második, ill. harmadik díjat, esetleg különdíjat ítélhet meg, illetve joga van díjat nem kiadni.
Az első díjas alkotásokat a Magyar Állami Operaház 2000-ben bemutatja.
A legjobbnak ítélt művek feldolgozására, közvetítésére előzetesen jelezte szándékát az MTV és a Magyar Rádió.

Bővebb információért a Magyar Állami Operaházban Romhányi Ágnes dramaturgnál lehet érdeklődni (312-4642).

Jöjjön el a Ludovika térre!

Rózsa Marianna – Jász László szerk.:
Az ismeretlen Antall József,
252 old., 21 fotó, ára: 762 Ft

Gerle János szerk.:
Makovecz Imre műhelye,
408 old. 1211 fotó, ára: 8960 Ft

Ifj. Fasang Árpád:
Az magyar értelmiség hivatása
(70 hozzászólással),
530 old., ára: 1960 Ft

Rappal Zsuzsa szerk.:
Finta József műhelye,
344 old., 635 fotó, ára: 8960 Ft

Id. Antall József:
Menekültek menedéke
(Emlékek és iratok) 388 old.,
114 oldal dokumentum, ára: 1680 Ft

Luis de Camões:
A lusladák,
408 old., ára: 2240 Ft

(Kiküldés esetén + postaköltség)
A kötetek megvásárolhatóak vagy megrendelhetőek:
Mundus Kiadó Budapest,
VIII., Ludovika tér 2.
Levelezés: 1537 Bp. 114. Pf. 387.
Tel.: 210-1075, fax: 333-5378

18.00-kor:
KONYHASHOW
Vendég: Benke László – chef Hotel Rubin

24.00-kor:
A DÉMON ÉVE
Amerikai horrorfilm

Rádió BRIDGE 102,1 FM

E-mail: bridge@radiobridge.datanet.hu

ÉLŐ BESZÉLŐ

AZ IRODALOM VISSZAVÁG

A beszélgetés alanyai a BESZÉLŐ IRODALMI KVARTETTJÉNEK tárgyai
A beszélgetést vezeti VÁRADI JÚLIA kulturális szerkesztő
Vendégei:
KÁRPÁTI PÉTER (Díszelőadás – '97. március)
MÁRTON LÁSZLÓ (Jacob Wunschwitz igaz története – '97. július)
SZILÁGYI ANDOR (Shalim – '97. november)
ZÁVADA PÁL (Jadviga párnája – '97. aug.–szept.
Az irodalmi kvartettben szereplő művekből részleteket olvas fel Jordán Tamás.
Dévényi Ádám pszeudo-sanzonokat énekel Tandori Dezső verseire Cserepes Károly zeneszerző most megjelenő CD-jéről.

Helyszín: Merlin Színház (Bp. V., Gerlóczy u. 4.)
Időpont: 1997. december 7. vasárnap, 16 óra

Az est folyamán kisorsoljuk a december 5-ig tartó előfizetési akciónkon részt vett olvasóink között a BALASSI, az EURÓPA, a JELENKOR, a KOSSUTH és a MAGVETŐ Kiadók által összeállított könyvcsomagokat és a HELIKON Kiadó új Universitas sorozatának eddig megjelent köteteit.

Szeretettel várjuk az ez évi utolsó Élő Beszélőre!
Minden kedves olvasónknak kellemes ünnepeket és boldog új évet kívánunk!

a Beszélő Szerkesztősége

Mondjunk újabb 6 okot, amiért érdemes előfizetni a Magyar Narancsra?

1. Mert az új előfizetők ajándéksorsoláson vesznek részt.
2. Mert most olcsóbb, ha ketten egyszerre fizetnek elő: a Magyar Narancsban megjelenő dupla szelvény kitöltésével fejenként 4000 forintért lehet megrendelni a lapot.
3. Mert minden új előfizető Narancs-pólót kap.
4. Mert ki sem kell mozdulni otthonról: új budapesti előfizetőinket – ha jelentkeznek a 465 86 91-es telefonszámon – személyesen keressük fel friss újsággal, csekkel és ajándékkal.
5. Mert a Magyar Narancsban munkát lehet találni.
6. Mert mi nem csak a pénzedért szeretünk.

Magyar Narancs
Megkapod a magadét

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Magyar Mozgókép Alapítvány artmozi-, filmklub és üzemeltetői szakkuratóriuma

PÁLYÁZATOT

hirdet az 1998-as évre

A pályázat célja: támogatni a filmkultúra értékeinek bemutatását, terjesztését.

Pályázni lehet:
1. artmozi működési költségeinek kiegészítésére,
2. filmklubok működési költségeinek kiegészítésére,
3. filmprogramok megrendezésére
(filmhét, egyedi bemutatók, fesztiválok, stb.).

Pályázni csak a Magyar Mozgókép Alapítvány által kiadott adatlappal lehet. A pályázati feltételeket és adatlapokat az alapítvány titkárságán (1068 Budapest, Városligeti fasor 38.) lehet beszerezni.

A pályázati felhívás teljes terjedelemben olvasható az MMA internetes honlapján is (cím:www.mma.hu).
E-mail cím: mma@euroweb.hu

A pályázatok beadási határideje: 1998. január 30.

Erőt merítünk Szent István üzenetéből

Erdő Péter és Seregély István méltatta első királyunkat

A Szent Jobb hatvan évvel ezelőtti hazahozataláról is szólt Erdő Péter bíboros, prímás az augusztus 20-i ünnepi szentmisét megelőzően mondott köszöntőjében szombaton Budapesten, a Szent István-bazilika előtt.

Az esztergom–budapesti érsek István királyt bölcsnek és szentnek, elkötelezett európainak, népét szívből szerető, nyitott lelkű, büszke magyarnak nevezte, akinek alakjából és üzenetéből hosszú évszázadok után is erőt merítünk.

A bíboros a több ezer egybegyűlt előtt bejelentette: XVI. Benedek pápa az ünnep alkalmából a magyar nemzetet táviratban köszöntötte Sólyom László köztársasági elnökön keresztül.

A Szent Jobb hatvan évvel ezelőtti hazahozatalát felidézve kiemelte: az összeszorított jobb kéz erőt sugároz és irányt mutat; „ha összeszedjük emberségünket és erőnket, képessé válhatunk az élethez szükséges emberi megújulásra".

Erdő Péter a köszöntő után Juliusz Janusz apostoli nunciussal és a püspöki konferencia tagjaival közösen mutatta be a szentmisét.

Seregély István érsek, a Magyar Katolikus Püspöki Konferencia elnöke beszédében kiemelte, hogy Szent István életművével időtállót alkotott, az eligazítás és bátorítás marad számunkra. Azt mondta: Európa lakói közül, így a magyarok közül is csak azoknak lesz jövője, akik Krisztus követői maradnak, ezért is küzdenek „minden áron" iskoláikért, támogatják a családot.

Az érsek hangsúlyozta, hogy ma „keserves, soha megelégedést nem hozó hajsza az életünk", s a tavaly december ötödikei népszavazásra is utalva hozzátette: nem törődünk mással, csak önmagunkkal.

A szentmisén jelen volt Sólyom László és Mádl Ferenc, Szili Katalin, Gulyás Kálmán államtitkár, Orbán Viktor, valamint a közélet, a diplomáciai testület és az egyházak számos képviselője. **MTI**

HOGY ÉRZI MAGÁT?

Keleti Éva

Fotóművész, méghozzá Balázs Béla- és Táncsics Mihály-díjas, érdemes művész, a Magyar Köztársaság Lovagkeresztjének tulajdonosa. Vagy negyedszázadon át riporterként a lencse mögül a „pillanatot" leste, majd a legendás Új Tükör hetilap képszerkesztője volt.

– Lehetne kémia-fizika tanár is, netán vegyész... Azaz immár nyugdíjas tanár, vegyész. Fotósként az ember leteheti a lantot – a masinát?

– Nem! Soha! Olyan, hogy nyugállományú fotós – nincs! Az ember a „komolyodással", szóval a korosodással csöndesedhet, részben területet válthat; jómagam most egy sajtó- és fotóügynökséget vezetek. Már nem vagyok a Magyar Fotóriporterek Szövetségének – amelynek alapító tagja lehettem – az elnöke sem, de egy-egy zsűriben részt veszek. Ameddig élek, a fényképezőgép a társam marad, komolyabb gépem most is három van. Amit észrevettem: szívesebben vagyok a természetben ma, mint régen, tájakat, köveket, fákat fotózok. Éppen most jöttem vissza Olaszországból, „csak" nyaralás volt, semmi munka – de a gép állandóan a kezem ügyében volt... Nemrég kötetet jelentettem meg a munkáimból Oly távol és közel címmel. Most már, 74 évesen elmondhatom: életműalbumot. Kiállításra is készülök: Sopronban szeptember 25-én nyílik meg az a tárlat, amelyhez a régi, 1954–76. közti képeket az MTI archívumából válogattuk össze.

– Megannyi maradandó, művészeket-művészetet ábrázoló fotója közül egy, ha nem is kőbe vésetett, de bronzba öntetett...

– A Duna partján, az új Nemzeti Színház előtt, a szoborparkban áll: Párkányi Raab Péter alkotása. Számomra ez az egyik legfontosabb fotóm mindmáig: még kezdő voltam, amikor Az ügynök halála próbáján fényképezhettem. Megrendítő volt, ahogy a már nagybeteg Tímár József – 1960-ban halt meg – a színfalak mögött felemelte az ügynök, Willy Loman két bőröndkellékét, vajon még elbírja-e? Úgy érzem, szimbólummá lett: a betegen is alkotó ember jelképévé. S hogy követ-e engem valaki a családból a pályán? Senki. Lányom, Katalin rendezvényszervező, Mihály fiam üzletember; az unokák, Judit, Kata, Anna is mással foglalkoznak – egyikük dán szakos, a másik újságíró, a harmadik is üzletember, azaz üzletasszony lesz; a másodszülött Péter pedig informatikus, PhD-re készül éppen. Nem is baj, mert legalább nem mondják majd nekik, hogy „bezzeg a nagyi!", sőt nekem sem, hogy „bezzeg az unokád!"... **(gündisch)**

Európai mércével középhatalom vagyunk

Folytatás az 1. oldalról

– Új egyensúlyra van szükség egyrészt a megszokott mintákhoz való alkalmazkodás, másrészt pedig a jól megalapozott saját kezdeményezések között – fogalmazott az államalapítás ünnepének nyitórendezvényén, a Parlament épülete előtti tisztavatón a köztársasági elnök, a hadsereg főparancsnoka.

Sólyom László rámutatott arra, hogy jó döntés volt Magyarország uniós csatlakozása, ám az új helyzetben is érvényes Szent István példája. – Az ő igazi nagysága abban rejlik, hogy szuverén módon határozta meg Magyarország helyét az akkori világban. Halljuk meg, vegyük észre, tekintsük példának azt az öntudatot, azt az önbecsülést, ahogy István fellépett Európában! – hangsúlyozta az államfő beiktatását követő első nyilvános megszólalásán.

Sólyom László szerint nem úgy kell tekintenünk az Európai Unióra, mint egy távoli hatalomra, amely jól-rosszul megérti a problémáinkat, és szerencsés esetben a javunkra dönt és támogatást ad. – Legyünk tudatában annak, hogy európai mércével mérve középhatalom vagyunk. Van beleszólásunk abba, mi történik az unióban – mondta az államfő. Hozzátette: az Európai Unió döntéshozatala nem eléggé demokratikus, de használni kell az itthoni demokráciát annak meghatározására, hogy mit képviseljünk Brüsszelben.

Az államfő felvetette: elegendő-e, hogy az Országgyűlés csupán tájékoztatást kap a kormánytól, és nem baj-e, hogy a magyar érdekképviseletek, civil szervezetek oly kevéssé hallatják hangjukat európai ügyekben. – Miért kellene nekünk nemzetközi kérdésekben mindig csak alkalmazkodni, mintát követni? – fogalmazott Sólyom László, aki szerint azt is meg kell tanulnunk az államalapítótól, hogy képesek vagyunk önálló hozzájárulásra, önálló teljesítményre a világ dolgaiban. „Igenis előállhatunk olyan megoldásokkal, amelyek talán szokatlanok, de amelyek a mi problémáinkra vannak szabva, és aztán türelmes munkával elismertethetjük őket. Igen, ezzel a határon túli magyarokról is szólok. Az ő magyar állampolgárságuk fájdalmasan félresiklott, és ez nem maradhat így!" – jelentette ki.

Az államalapító szentté avatásának történetéről Sólyom László elmondta, hogy ezt úgy értelmezi: „István nagyságának felidézése felszabadította az emberekben rejlő jót". Az államfő szerint erre különösen időszerű emlékezni ma, amikor a médiában megjelenő politika negatívumoktól harsog, és sokan a rendszerváltás elkerülhetetlen gazdasági következményeitől szenvednek. – Az 1990 után ránk szabaduló fogyasztói értékrend, a pénz egyeduralma, az egyre taszítóbb stílusúvá váló politizálás azonban azt hiszem, csak elfedte, csak eltakarta a bennünk lévő jót. Hiszen az ország él, s bár nem ez áll az újságok címlapjain, az emberek megállták a helyüket a nehéz időkben. István király művét folytatnunk kell! – jelentette ki az államalapítás ünnepén elmondott beszédében Sólyom László köztársasági elnök.

Az ünnepi beszédet megelőzte a zászlófelvonás és a tisztavatás: a Magyar Köztársaság lobogójának ünnepélyes felvonásával kezdődtek meg szombaton a Parlament előtti Kossuth téren az augusztus 20-ai központi állami ünnepségek. A zászlófelvonást követően fiatal tisztek eskütételére került sor. Idén a Parlament előtt 157 fiatalt, köztük hét nőt avattak tisztté.

Az Országgyűlés elnöke szerint akárcsak Szent István korában, ma is az egység és a nyitottság a magyarság egyik legnagyobb sorskérdése. **Szili Katalin** Szent István városában, Székesfehérváron részt vett az ünnepi szentmisén, majd a Nemzeti Emlékhelyen, első királyunk sírhelyénél tartott, az államalapító emléke előtt tisztelgő ceremónián. Azt követően a Városház téren, az új kenyér megáldása alkalmából, az államalapító példaadó életének igazságairól szólva, rámutatott arra, hogy első koronás uralkodónk „csalhatatlan szemmértékkel, illúziók nélkül mérte fel a magyarság helyzetét".

Az államalapító életének igazságairól szólva Szili Katalin kiemelte, hogy „csak az alakíthatja biztos kézzel a jelent, aki ismeri a múltat, de pontos szemmértékkel érzi a jövőt." – Ma is tudnunk kell, honnan jöttünk, mi az, ami a múltból vállalható, megőrizhető, és világosan kell látnunk, hova megyünk – mondta. – Ma is az egység és nyitottság a magyarság egyik legnagyobb sorskérdése. Ha nem teremtünk nyitott és befogadó, mintakövető, de egyúttal eredeti országot, ha a demokrácia vitakultúráját a széthúzással tévesztjük össze, és nem alakítjuk ki a manapság sem nélkülözhető korszerű államot, s a korszerű nemzetpolitikán alapuló, korszerű nemzeti egységet, akkor könnyen lemaradhatunk a nemzetek versengésében – tette hozzá.

– Szent István példa és emlékezet arra, hogy a tehetség, a szorgalom és a határozottság nehéz körülmények között is évezreden túlmutató eredményt hoz – mondta **Hiller István** szombaton Szolnokon, az augusztus 20-ai tiszai vízi karneválon elhangzott ünnepi köszöntőjében.

– Aki nem látja az előttünk álló lehetőséget, az vak, de aki látja, és nem él vele, az vétkes – mondta Hiller István. Rámutatott, hogy az elkövetkező évtizedekben, így először a 2007 és 2013 közötti, európai uniós költségvetési ciklusban, hazánkban olyan fejlesztésekre, építkezésekre, beruházásokra nyílik mód, amilyeneket „a mi országunk Deák Ferenc kora óta nem látott". A sikeres Magyarország Közép-Európának vonzó és fejlődő gazdasági központja lehet, és ennek megteremtéséről érdemes és fontos vitatkozni – húzta alá a nagyobbik kormányzó párt elnöke.

Ma Magyarország olyan köztársaság, „ahol mindenkinek jár az esély, hogy ne a születése pillanatában dőljön el a sorsa, hanem a maga tehetségén, szorgalmán, akarásán és a közösség segítő erején múljon. Mindez nem világnézeti kérdés" – fogalmazott **Kovács Kálmán,** informatikai és hírközlési miniszter Nagykanizsán mondott ünnepi beszédében.

– A magyar történelem legradikálisabb rendszerváltója Szent István – mondta Nagysápon szombaton **Magyar Bálint** oktatási miniszter a település teljesen felújított általános iskolájának ünnepélyes avatásán.

Első királyunk célja az volt, hogy a nyugati műveltségű, független, keresztény államot megalapítsa – mondta **Lamperth Mónika** az Ópusztaszeri Nemzeti Történeti Emlékparkban rendezett ünnepségen. Kiemelte, hogy a család és közösség, haza és Európa, jog és esély, szabadság és szolidaritás, biztonság és megújulás a nemzet legfontosabb alkotóelemei; azok az értékek, amelyek összekötnek bennünket. – Minket, akik elsősorban hazafiak és demokraták vagyunk, és csak utána liberálisok, konzervatívok vagy baloldaliak – mondta.

– Szent István döntése az államalapításról a jövőnek szólt, hogy az országból hazát a hazából házat, a házból otthont teremtsünk – mondta **Kuncze Gábor** szombaton Tökölön, a város augusztus 20-ai ünnepségén. – Sokszor fordul elő, nem látjuk, hogy mindaz ami történik velünk, valamikor a történelem kiemelkedő lapjaira tartozik majd – mondta az SZDSZ elnöke, a körzet országgyűlési képviselője. Hozzátette: ezek a mostani, általunk megélt idők pontosan ilyenek. Hiszen történelmet csináltunk a rendszerváltással, amikor a puha diktatúrából egy polgári demokráciát építettünk, békés úton nagyon rövid idő alatt.

– A legnagyobb történelmi tettünk, amire méltán lehetünk büszkék, az Európai Unióhoz való csatlakozásunk – mondta a pártelnök. Ennek során visszavittük Magyarországot oda, ahová tartozónak mindig is gondolta magát, és ahová Szent István is kötni akarta. Kiteljesítettük Szent István életművét, egy sok kultúrájú nemzetközösségbe léptünk be.

Semjén Zsolt, a KDNP elnöke, a Fidesz-frakció országgyűlési képviselője szerint a történelem azt mutatja, hogy a magyarság akkor gazdagodott szellemiekben, lelkiekben, kultúrában és anyagiakban is, amikor a Szent István-i utat követte, és akkor sodródott katasztrófába a nemzet történelme, amikor jobbra vagy balra lecsúszott erről az útról.

Semjén Zsolt felháborítónak nevezte, hogy az ország vezetője a Parlamentben is azt mondja, attól leszünk európaiak, hogy csatlakozunk Európához. – Hol lennénk ezer, ezeregyszáz, vagy ki tudja, hány éve, ha nem Európában, és mivé lenne Európa, ha nem lettünk volna itt? Mi véreztünk a tatárokkal, a törökökkel, és – hogy diplomatikusan fogalmazzak – a keleti pogányság más formációival szemben. A KDNP elnöke szerint Magyarország legfeljebb az Európai Unió struktúrájához csatlakozik, de szuverenitásának, önálló történelmi műhelyének egy szeletét sem szabad eladni.

MTI

Kérjük a véleményét!

EGYETÉRT-E ÖN AZZAL, HOGY TÚLTERHELTEK A KISISKOLÁSOK?

Csupán egy telefonhívás vagy egy sms, legkésőbb augusztus 26-ig. Az eredményt egy hét múlva megjelenő lapszámunkból ismerhetik meg. **Egyetért-e Ön azzal, hogy túlterheltek a kisiskolások?**

* Ha az ön válasza **IGEN,** akkor kérjük, hogy a **06-30/303-0240** nem emelt díjas telefonszámot hívja vagy az „igen" szót küldje el sms-ben.

* Ha az ön válasza **NEM,** akkor kérjük, hogy a **06-30/303-0250** nem emelt díjas telefonszámot hívja vagy a „nem" szót küldje el sms-ben.

Kitüntetések a nemzeti ünnepen

Augusztus 20-a alkalmából állami kitüntetéseket adott át Sólyom László köztársasági elnök szombaton a Parlamentben. Az államfő Gyurcsány Ferenc miniszterelnök és Szili Katalin házelnök jelenlétében adta át az elismeréseket. Külön gratulált Darvas Ivánnak. Sólyom László úgy fogalmazott: egészen különleges és ritka alkalom, hogy ennyi kiváló ember, nagyszerű teljesítmény, példamutató életpálya, áldozatos munka van együtt egy helyen. – Úgy érzem, hogy itt egy másik Magyarország jelenik szinte meg, amelyik nem szokott szerepelni a médiában, de amelynek az értéke felmérhetetlenül nagy – mondta a köztársasági elnök. Az elismerések átadása után tartott állófogadáson Gyurcsány Ferenc pohárköszöntőjében Szent István intelmeire utalva megállapította: erős és teherbíró, egységes nemzet csak tagjainak sokféleségében és sokszínűségében létezhet. Mint mondta, a különböző életutak mind egyfelé: előre és fölfelé próbálják a nemzetet vinni.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND NAGYKERESZTJE (polgári tagozata) kitüntetést adományozta **DARVAS IVÁN** kétszeres Kossuth-díjas színművésznek.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE A CSILLAGGAL (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta **BOKORNÉ Dr. SZEGŐ HANNÁNAK**, az állam- és jogtudomány doktorának, **GÁL MEIRNEK**, a Hitachdut Ole Hungária ügyvezető igazgatójának, **KOVÁCS ANDRÁS** Kossuth-díjas filmrendezőnek, **MAKK KÁROLY** Kossuth-díjas filmrendezőnek, **Dr. STEFÁN GÉZÁNAK**, a Katonai Biztonsági Hivatal főigazgatójának, **ZOLTAI GUSZTÁVNAK**, a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége ügyvezető igazgatójának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta: **Dr. BALÁZS PÉTERNEK**, a közgazdaságtudomány doktorának, **BARTUS PÁLNAK**, a Co-op Hungary Rt. elnök-vezérigazgatójának, **BRÓDI GÁBORNAK**, rendkívüli és meghatalmazott nagykövetnek, **Dr. GECSE ATTILÁNAK**, a Külügyminisztérium helyettes államtitkárának, **BUVÁRINÉ Dr. MÁDL MÁRIÁNAK**, a Fővárosi Bíróság tanácselnökének, **Dr. DOMOKOS JENŐNEK**, a Legfelsőbb Bíróság tanácselnökének, **Dr. GABÁNYI JÓZSEFNÉNEK**, a Legfelsőbb Bíróság tanácselnökének, **Dr. TÓTH ALADÁRNÉNAK**, a Legfelsőbb Bíróság nyugalmazott tanácselnökének, **Dr. ZUBOVICS LÁSZLÓNÉNAK**, a Fővárosi Bíróság tanácselnökének, **Dr. CSAPODI PÁLNAK**, az Állami Számvevőszék főtitkárának, **Dr. DOBAI PÉTERNEK**, a közgazdaságtudomány kandidátusának, **Dr. FÜREDI KÁROLYNAK**, a Miniszterelnöki Hivatal helyettes államtitkárának, **Dr. HORÁNYI MIKLÓSNAK**, a Szegedi Fellebbviteli Főügyészség főügyészének, **Dr. KALTENBACH JENŐNEK**, a nemzeti és etnikai kisebbségi jogok országgyűlési biztosának, **KÁTAI IMRE** Széchenyi-díjas matematikusnak, **KONOK TAMÁS** Kossuth-díjas festőművésznek, **Dr. LEITNER SÁNDOR** festőművésznek, **MÉSZÁROS ERNŐNEK**, a Veszprémi Egyetem tanszékvezető egyetemi tanárának, **MÉSZÁROS MÁRTA** Kossuth-díjas filmrendezőnek, **MONOSTORI LAJOSNÉ** közgazdásznak, a Kormányzati Ellenőrzési Hivatal elnökének, **NEMECZ ERNŐ** Állami díjas geokémikusnak, **OLTVÁNYI OTTÓ** újságírónak, **Dr. ÖLLŐS GÉZA** vízépítő mérnöknek, **PRÉKOPA ANDRÁS** Széchenyi-díjas matematikusnak, **RAJK LÁSZLÓ** építésznek, **Dr. SCHARLE PÉTERNEK**, a Széchenyi István Egyetem rektorhelyettesének, **SEBESTYÉN MÁRTA** Kossuth-díjas előadóművésznek, **SOMOGYI LÁSZLÓ** nyugalmazott építésügyi és városfejlesztési miniszternek, **Dr. SZABÓ GÁBORNAK**, a Szegedi Tudományegyetem rektorának, **TARR BÉLA** Kossuth-díjas filmrendezőnek, **Dr. TÖRÖK FERENC** világ- és olimpiai bajnok öttusázónak.

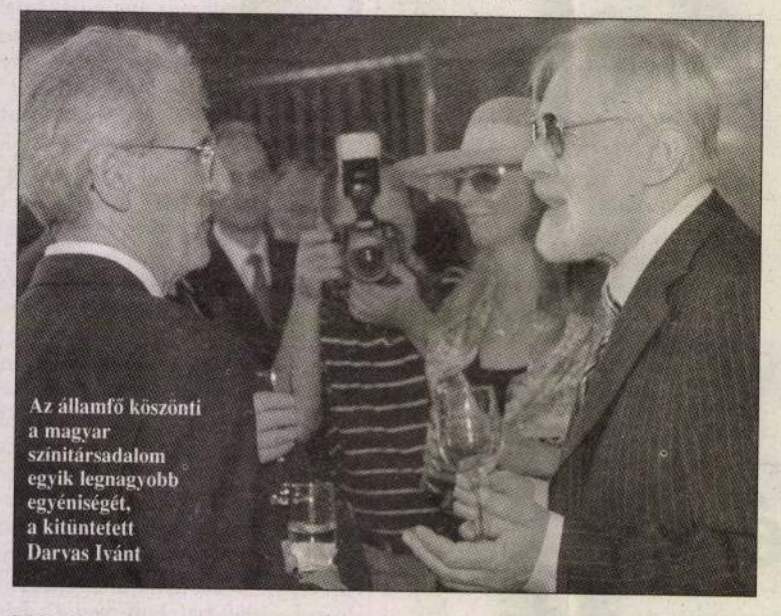
Az államfő köszönti a magyar színitársadalom egyik legnagyobb egyéniségét, a kitüntetett Darvas Iványt

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND KÖZÉPKERESZTJE (katonai tagozata)
kitüntetést adományozta **BÉNDEK JÓZSEF**-nek, a Határőrség országos parancsnokának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND TISZTIKERESZTJE (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta **BABOS GYULA** gitárművésznek, **BARÓSS PÁLNAK**, az ING Magyarország Ingatlanfejlesztő Kft. tanácsadójának, **Dr. BERÉNYI SÁNDORNAK**, az állam- és jogtudomány doktorának, **BÍRÓ FERENCNÉ** pedagógusnak, **Dr. BOGSCH ILMÁNAK**, a Fővárosi Állat- és Növénykert főigazgatójának, **BÖLCS ISTVÁN** újságírónak, **Dr. BUJDOSÓ SÁNDORNAK**, a Belügyminisztérium helyettes államtitkárának, **CSÁKI CSABÁNAK**, a Budapesti Corvinus Egyetem tanszékvezető egyetemi tanárának, **Dr. FEKETE KÁROLYNAK**, a Debreceni Református Hittudományi Egyetem rektorának, **FITZ PÉTER** művészettörténésznek, **Dr. KANDIKÓ GYULA** főügyész-helyettesnek, **KICSINY BALÁZS** festő- és szobrászművésznek, **KOCSIS ANDRÁS SÁNDORNAK**, a Kossuth Könyvkiadó Rt. elnök-vezérigazgatójának, **KOVÁTS ADÉLNAK**, a Radnóti Miklós Színház Jászai Mari-díjas színművészének, **Dr. LAJTHA GYÖRGY** Széchenyi-díjas villamosmérnöknek, **Dr. LEBOVITS IMRÉNEK**, a BMGE Központi Könyvtára nyugalmazott főigazgatójának, **Dr. LORÁND FERENCNEK**, az Országos Köznevelési Tanács elnökének, **Dr. MOLNÁR ERVINNEK**, a Legfőbb Ügyészség főosztályvezető-helyettes ügyészének, **PAP LÁSZLÓ** Széchenyi-díjas villamosmérnöknek, **PARÁZSÓNÉ Dr. GULYÁS KATALINNAK**, a Heves Megyei Főügyészség főügyész-helyettesének, **Dr. PETSCHNIG MÁRIA ZITÁNAK**, a közgazdaságtudomány kandidátusának, **DR. RYTKÓ EMÍLIÁNAK**, az Országos Választási Iroda vezetőjének, **SZOMBATHY GYULÁNAK**, a Radnóti Miklós Színház Jászai Mari-díjas színművészének, **Dr. TÓTH ZOLTÁN** jogásznak, volt közigazgatási államtitkárnak, **VAJDA MIHÁLY** Széchenyi-díjas filozófusnak, **VÁGÓ ISTVÁN** újságírónak, **ZDEBORSKY GYÖRGYNEK**, a Magyar Fejlesztési Bank Igazgatósága elnökének.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND TISZTIKERESZTJE (katonai tagozata)
kitüntetést adományozta **HOFFMANN IMRÉ**-nek, a BM Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága főigazgató-helyettesének.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta **Dr. BÉKÉS IMRÉNEK**, az állam- és jogtudomány kandidátusának, **IFJ. BOROS MÁTYÁS** hegedűművésznek, újságírónak, művészeti koordinátornak, **Dr. BUGOVICS ELEMÉRNEK**, a Petz Aladár Megyei Oktató Kórház főigazgató-főorvosának, **CSÁNYI SÁNDORNAK**, a Radnóti Miklós Színház színművészének, **Dr. ERDÉLYI ÁGNESNEK**, az ELTE Filozófiai Intézete docensének, **Dr. ÉLES ANDRÁSNAK**, Hajdúnánás polgármesterének, **Dr. FÓRIÁN ISTVÁNNAK**, a Magyar Suzuki Rt. vezérigazgató-helyettesének, **FÜSTI MOLNÁR ANDRÁSNÉNAK**, a Miniszterelnöki Hivatal irodavezetőjének, **Dr. FÜZESI KRISTÓF** gyermekgyógyásznak, egyetemi tanárnak, **GESZTI PÉTER** szövegírónak, **HANTI VILMOSNAK**, a Magyarországi Gyermekbarátok Mozgalma és az Ehező Gyermekekért Alapítvány elnökének, **Dr. HANUSZ ÁRPÁDNAK**, a Nyíregyházi Főiskola tanszékvezető főiskolai tanárának, **HEGYI BARBARA** színművésznek, **JANKOVITS GYÖRGYNEK**, a Nyugdíjasok Országos Tanácsa elnökének, **KOVÁCS NIMRÓDNAK**, a UPC Közép-európai Csoportja elnökének, **Dr. KULCSÁR IMRÉNEK**, a Vas megyei Markusovszky Kórház főorvosának, **Dr. KUTI ÉVÁNAK**, az Általános Vállalkozási Főiskola nonprofit kutatójának, **LERCH ISTVÁN** zeneszerzőnek, **Dr. NAGY ÁRPÁDNAK**, a Budapesti Corvinus Egyetem tanszékvezető főiskolai tanárának, **Dr. PETRIK JÁNOSNÉNAK**, az Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára főosztályvezetőjének, **Dr. RESZLER ÁKOSNAK**, a ScanSoft-Recognita Szoftverfejlesztő Rt. vezérigazgatójának, **RÓZSA ANDRÁSNAK**, a TEVA Magyarország Rt. vezérigazgatójának, **Dr. SOMOS ANDRÁSNAK**, a Budapesti Ügyvédi Kamara főtitkárának, **SZITA SZABOLCSNAK**, a Nyugat-Magyarországi Egyetem vezető tudományos munkatársának, **Dr. SZOBOSZLAI GYÖRGY** ügyvédnek, politológusnak, **VARASDY FRIGYES** trombitaművésznek, **Dr. VÁGVÖLGYI ERNÁNAK**, a kaposvári Kaposi Mór Oktató Kórház orvos-igazgatójának, **VITAI ATTILÁNAK**, a Vodafone Magyarország Rt. vezérigazgatójának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ÉRDEMREND LOVAGKERESZTJE (katonai tagozata)
kitüntetést adományozta **Dr. ORGOVÁN GYÖRGYNEK**, a Magyar Honvédség Központi Honvédkórház osztályvezető főorvosának, **Dr. VÁRADI GYULÁNAK**, a Győri Katonai Ügyészség ügyészségvezetőjének.

A Miniszterelnöki Hivatalt vezető miniszter előterjesztésére a **MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ARANY ÉRDEMKERESZT** (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta **BALÁZS GYÖRGY** mesteredzőnek, **CSÁSZÁR SÁNDORNÉNAK**, a Miniszterelnöki Hivatal irodavezetőjének, **DR. FÓTINÉ DR. BÁRDOS ZSUZSANNÁNAK**, a Miniszterelnöki Hivatal főosztályvezetőjének, **DUDÁSNÉ MOLNÁR KLÁRÁNAK**, az Országgyűlés Hivatala osztályvezetőjének, **Dr. SZALÓKI GYULÁNAK**, az Országgyűlés Hivatala főtanácsadójának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI EZÜST ÉRDEMKERESZT (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta **KEMENESI TIVADARNAK**, a Fóti Gyermekváros nyugalmazott igazgatójának.

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁGI ARANY ÉRDEMKERESZT (polgári tagozata)
kitüntetést adományozta: **KÓTÉ LÁSZLÓ** hegedűművésznek.

Polték pergőtűzben

Folytatás az 1. oldalról

A tizedik részben – így a Stop – az ügyészek diktálják jegyzőkönyvbe Kulcsár mondandóját és a nézőnek ismét az lehet a benyomása, hogy Ihász adja a bróker szájába a szavakat.

A VH értesülése szerint Kerék és védője az elfogultsági kifogásuk elbírálásakor olyan ellentmondásra is hivatkozni kívánnak a Kulcsár-vallomásban, amelyeket az ügyészség tisztázni sem próbált. Fel kívánják nyomatékkal vetni, hogy nem tisztázott a bankvezetés szerepe: szerintük nincs olyan nagybank, ahol ilyen méretű sikkasztáshoz elég lenne egyetlen ember, hiszen még a bankvezér sem látja át egyedül a rendszert. Azt is különösnek tartják, hogy Kulcsártól szó nélkül elfogadják, hogy Kerék 3-3,2 millió dollárt kapott tőle, miközben Keréktől mindeddig azt sem kérdezték meg, volt-e ilyen pénzátadás, hol, mikor és milyen címletekben. Ruttner György ügyvéd az elfogultsági kifogás benyújtásakor hangoztatta: Ihász osztályvezető ügyészként irányította a kihallgatást, s ma ő vezeti a fővárosi főügyészséget. „Így végső soron ugyanaz a személy dönt a bizonyítékok beszerzésének törvényességéről és magáról a vádemelésről is, aki a bizonyítékokat beszerezte. Ez nyilvánvalóan ellentétes a jogállami büntetőeljárás szellemével".

A kérés, hogy az Ihász vezette szervezet helyett más főügyészség vegye át az ügyet és döntsön a vádemelésről, nehéz helyzetbe hozta a címzettet, Polt Péter legfőbb ügyészt. Ügyészségi források szerint Poltot megviselték a legutóbbi időszak történései. Hiszen a kormánykoalíció hangot adott ama véleményének, hogy az ügyészség ilyen működése megingathatja a polgárok hitét a független igazságszolgáltatásban. Dávid Ibolya volt igazságügy-miniszter pedig azt nyilatkozta: nem jó, ha az emberek azt érzik, a végrehajtó hatalomnak van egy rendőrsége, és van egy ügyészség, amely nem éppen független politikai hovatartozás tekintetében. Az e heti Magyar Demokratában viszont a fideszes Répássy Róbert képviselő közvetve bírálta is Poltot, noha egyszersmind biztatta is, csak így tovább: rálicitálva a célzatos kérdésre, furcsának minősítette, hogy szocialista politikusok „mintha érinthetetlenek lennének", s nem értette, miért „nem vették elő" őket. A politikus nyilatkozata nyilvánvalóan kampánycélokat szolgálva szinte nyomást gyakorol az ügyészségre, miközben az eddigi kihallgatási jegyzőkönyvek alapján nem fogalmazható meg politikusok ellen olyan vád, amely független bíróság előtt is megállna.

Az adott helyzetben az elfogultsági kifogásról Polt vélhetően együtt dönt az értesüléseink szerint mind befolyásosabb második emberrel, Varga Zs. András legfőbb ügyészhelyettessel, aki tudtunkkal élvezi a Fidesz teljes bizalmát. Egyes ügyészek szerint nem lesz könnyű jó döntést hozniuk. Ha elveszik az ügyet Ihásztól, akkor nehezen kerülhető meg saját felelősségük kérdése, s felvetődhet, hogy egyáltalán van-e helye az ambiciózus, ám óvatlan vádlónak az ügyészi szervezetben, vagyis nincs-e szükség „tisztáldozatra"? Viszont amennyiben az ügy továbbra is Ihász vezetése alatt folytatódik, akkor tovább erodálhat az ügyészség tekintélye, s megtörténhet, hogy a vádiratból szinte semmi sem lesz a bíróság előtt bizonyítható. **B.B.**

Vízi és légi parádé

Több ezer embert vonzott szombat délelőtt **Budapesten** az augusztus 20-i „vízi fesztivál", amelyen csaknem félszáz különféle vízi jármű vonult fel. Utasszállító hajók, uszályok, katonai motorcsónakok, vízimentő-egységek és kisebb motoros úszócsodák. Délelőtt 11 órától tették hullámossá a Duna utóbbi napokban igencsak megáradt vizét. A délutáni légi parádé kezdetekor még több gombostűnyi hely is volt a pesti rakparton – tapasztalhatta a 40 fokos melegben az MTI tudósítója.

Pannonhalmán, a hagyományoknak megfelelően, immáron kilencedik alkalommal rendezték meg a Pro Patria napokat Szent István ünnepén. A program igen sokszínű: a néphagyományok bemutatása mellett jól megfér a mai könnyűzene képviselőinek fellépése is. A kézimunka-kiállítástól a marionett-előadáson át a Mozdulat Színház produkciójáig sok mindent láthatott a közönség. Érdekes színfolt az ételkóstoló, amelyen bográcsban romalecsót főznek. A program bevételéből a hátrányos helyzetű roma gyerekek iskolakezdését támogatják.

Kanadától Afrika déli részéig a természetes élőhelye azoknak a kaktuszoknak, amelyeket a **debreceni** kultúrpark Afrika-házában tekinthetnek meg a hét végén az érdeklődők. A szombaton megnyitott kiállításon 31 hazai és erdélyi gyűjtő több mint ezer tüskés kedvence látható. A bemutató Nemes Lajos, a Debreceni Egyetem botanikus kertjének nyugalmazott igazgatója szerint a legjelentősebb hazai botanikai kiállítás.

Markó és Dávid közös erdélyi megemlékezése

– Augusztus 20. a legősibb nemzeti ünnepünk, együvé tartozásunk legnagyobb ünnepe – jelentette ki szombaton Dávid Ibolya, a Magyar Demokrata Fórum (MDF) elnöke az erdélyi Székelyszentistvánon tartott Szent István-napi ünnepségen.

Erdély egyetlen Szent István nevű településének református templomában a szónokok az államalkotó művét méltatták, és levonták az általa képviselt eszme mindmáig ható tanulságait. – Ez volt az első alkalom politikusi pályafutásom alatt, hogy augusztus 20-át a határon túli magyarok körében töltöttem – mondta az MTI-nek Dávid Ibolya. – Meg kell keressük annak a lehetőségét és formáját, hogy Erdélyben is, akárcsak Magyarországon, együtt ünnepeljünk. Minden magyar érezze szükségét annak, hogy részt vegyen ezen az ünnepen, a mi nemzeti búcsúnkon.

Markó Béla miniszterelnök-helyettes, a Romániai Magyar Demokrata Szövetség (RMDSZ) elnöke a Szent István nevéhez fűződő erények közül a hitet, a bátorságot, az erőt és a bölcsességet emelte ki. Szent István rákényszerítette nemzetét, hogy teljes mértékben kereszténnyé és európaivá váljon, ha kellett vérrel, könnyel, vassal – hangsúlyozta, hozzáfűzve: ez a nemzet azáltal maradt meg, hogy változni tudott. „Ma ugyanez a feladatunk, vagyis változnunk kell. Ha visszautasítjuk a változást, eltűnünk" – mondta.

Csurka a felnégyeltetést ajánlja

Csurka István szerint a kérdés ma az, sikerül-e a magyarságnak elkerülnie, hogy „üldözött palesztinná váljon saját hazájában": a Magyar Igazság és Élet Pártja (MIÉP) elnöke erről pártja szombati, a budapesti Hősök terén tartott Szent István-napi rendezvényén beszélt. „Ennek kivédésére minden eszközhöz jogunk van, beleértve az árulók felnégyelését is" – mondta, és a mai magyarországi viszonyokra utalva kijelentette: „Szent István ezt a kétpárti elitet a tolerancia jegyében felnégyeltetné és kiszögezné a városkapura".

Szerinte Magyarországot a rend hiánya miatt a felbomlás fenyegeti, a két nagy párt viaskodása pedig „mindenre rányomja a bélyegét, és szinte mindent megbénít. Gyökeres változásokra van szükség, különben elpusztulunk" – jelentette ki, hozzátéve: „létkérdés", hogy pártja jövőre ismét bejusson a parlamentbe.

Hegedűs Lóránt református lelkész arra hívta fel a pár ezres, nemzetiszínű, Árpád-sávos és MIÉP-zászlókat lengető hallgatóságát, hogy merje kifejezésre juttatni hazája és nemzete ellenségeivel szembeni „halhatatlan gyűlöletét", leleplezni a „likudizmus mételyét", Krisztus-hitében pedig legyen megvesztegethetetlen és megalkuvást nem tűrő.

N

Újra áll a híd Esztergom és Párkány között

Viharlámpák és kandeláberek

Végh Alpár Sándor

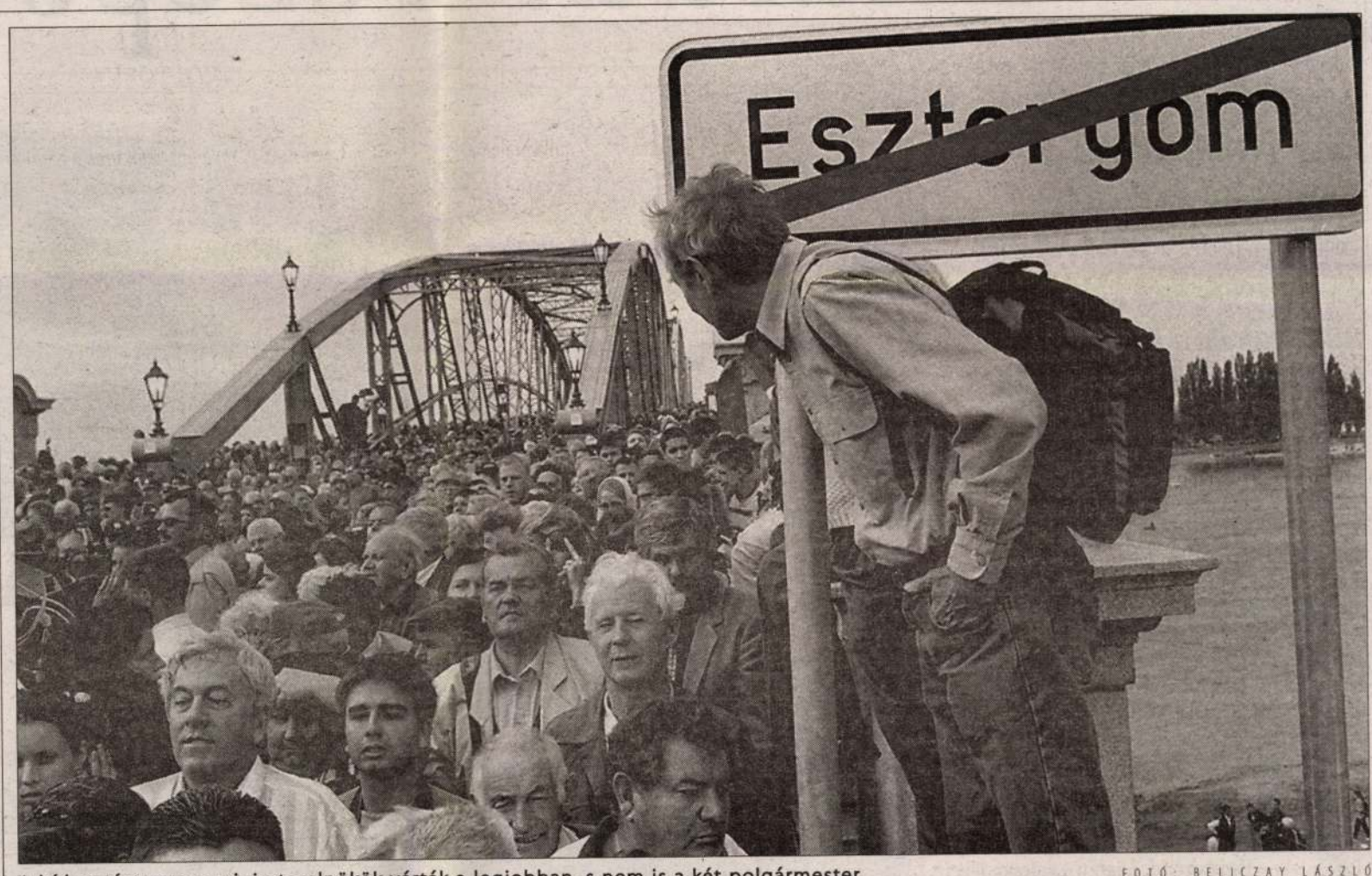

A hídavatást nem a miniszterelnökök várták a legjobban, s nem is a két polgármester

FOTÓ: BELICZAY LÁSZLÓ

Az esztergomi Mária Valéria hidat negyvennégy karácsonyán robbantották fel. Akkor zuhant a vízbe másodszor az acélszerkezet. Ötvenhét év telt el, de nem volt nap, hogy a hidat szóba ne hozta volna valaki. A roncs iránt senki sem maradt közömbös. Azt is megérintette, aki csak vendégként érkezett.

Mikor *Hruscsov* hatvannégyben Magyarországon járt, elvitték Bábolnára is. Akkor kapott *Burgerttől* egy négyes fogatot. Nyikita Szergejevics feleségét nem érdekelték a lovak, neki külön programot szerveztek aznapra. Szárnyashajóra ültették, s elrepítették Esztergomba.

Kiszállás után rögtön megakadt a szeme a két hídcsonkon. Hát ez meg mi? – kérdezte. Egy híd. Már hogy volna az, mikor nem lehet átmenni rajta? Azért nem lehet, mert a fasiszta német csapatok felrobbantották. Mikor? Negyvennégyben. És azóta így áll? Így, Nyina asszony. Több kérdés nem volt, csak egy grimasz. A sötét öltönyösök kiengedték a bennrekedt levegőt, lazítottak, és elkezdték a kijelölt programot.

Ez a történet nem szerepel a híd életrajzában.

Ahogy az sem, mikor *Dubcek*, 1968 hajdani főembere nyolcvankilenc őszén demonstrációt rendezett Párkányban. Több ezer emberrel vonult ki a Duna-partra. A hidat újjá kell építeni, kiáltotta az egybegyűlteknek, bár ügyelt arra is, hogy közel legyen a mikrofonhoz, és a tévések megfelelő szögből fényképezzék.

Ebből is kitetszik, hogy az esztergomi hídnak van egy hivatalos története, s van egy olyan, amelyet az itt élők őriznek. Szép lenne, ha azt mondhatná az ember, hogy a „szívükben", de ahhoz túl hosszú volt az ötvenhét év. Ennyi idő után legyinteni szoktak vagy szégyenkezni.

Nyolc országban hetvennégy híd visz át a Dunán, s közülük ez volt az egyetlen, amelyet a háború után úgy hagytak. Az illetékesek üléseztek és tárgyaltak, de hogy mi célból, nehéz volna megmondani. Azaz mégis. A magyar–csehszlovák közlekedési albizottság tagjai hatvannégyben arra kötelezték magukat, hogy 1970 előtt egyik fél sem tervezi a híd helyreállítását. Ez azt jelentette, hogy még álmodni is tilos volt róla.

Míg ők tárgyaltak, a Dunán egy *Farkas Sándor* nevű hajós káromkodott.

Nem ok nélkül. Ő felelt harminc éven át azért, hogy ki legyen világítva minden pillér. De hát miféle világítás egy viharlámpa? Mert eleinte csak az volt, semmi más. Csónakkal odavergődött naponta kétszer: fel a pillérre, este meggyújtani, reggel eloltani. S ha legalább lett volna valami haszna! De szinte semmi. Az oroszok örökké nekikormányozták az uszályokat.

„Hatvanban vagy hatvanegyben emeltük ki a híd roncsait. Egyik nap az emberek felhoztak a fenékről egy bombát. Lehetett vagy hatvan kiló. Ahogy szokás, hívták a tűzszerészeket, de azok nem jöttek. Eltelt már három nap, ott állt a negyven ember, valamit csinálni kellett. Majd én elintézem, csak tegyétek fel a hajóra. Arrébb kanyarodtam vagy száz méterrel, és berúgtam a vízbe. Tudtam, hogy ott legalább tíz méter mély, sose fogják megtalálni."

Mit ad isten, megtalálták.

Nem rajta múlt. Pár hónap múlva ugyanott süllyedt el egy orosz hajó. Vaslemezeket szállított, istentelen súlya volt, rendesen beleült a kavicságyba. Jöttek a mederkotrók kiszabadítani, s már az első órában felhozták a bombát. No, akkor nem volt hiba a tűzszerészekkel. Jöttek igen sebesen.

Hogy mi van a meder mélyén, Farkas Sándornál aligha tudják jobban. De pertuban van a Dunával is. Hetvenhat éves, negyvenhárom óta hajózgat fel-le Ulmtól egészen a Fekete-tengerig. A háború utolsó éve ott találta a tengeren. Behívták, mert Szimferopolból menteni kellett az ottrekedt németeket. A Debrecen fedélzetén szolgált, a tengerjárón, amely utóbb aknára futott.

Mégis ezt a kis hajót sajnálja inkább, a Zalát, amelyikkel a kompot húzgálták Esztergom és Párkány között. Csütörtökön reggel kilenckor indította utoljára. Átvitte a kormány tagjait, s azzal vége. Mondták ugyan, hogy Gönyűhöz vonulnak majd, emlegették Neszmélyt is, mert ott sincs komp, de a Mahart másképp döntött. Be kell vontatni az Újpesti-öbölbe. Kiszolgált.

Kevés jót hozott Esztergom számára a huszadik század. A háborúban elveszítette a hídját, s nem sok hiányzott ahhoz, hogy a nevét is elveszítse. Akkor még megyeszékhely volt, itt magasodott a bazilika, benne a hercegprímás, a diákok nagy része egyházi iskolába járt. Meg fogjuk szüntetni a katolikus vircsaftot, mondta *Rákosi*, s nem sokkal később elindult a büntető hadjárat. Letartóztatták *Mindszentyt*, *Zöld Sándor* belügyminiszter kihirdette, hogy a város neve Dózsafalva lesz, és azt is, hogy a megyeszékhely Tatabányára költözik.

A város önérzetét azzal tiporták meg végképp, hogy a járási székhelyet máshová helyezték. 1951-től a hétezres bányászfalu, Dorog dirigált az ország egykori fővárosának, a huszonötezres Esztergomnak.

A hídról szólni akkoriban öngyilkosság lett volna.

Hallgatott is róla mindenki.

Egy kivétellel. Mert a sors nehéz időkben mindig rámutat valakire, és beleköltözteti a csüggedők reményét. A város főmérnökének fia, Homor Kálmán volt az, aki sose adta fel. Különös figurája éltében-holtában nyugtalanította azokat, akik találkoztak vele. Mérnök volt ő is, mint az apja. Tehetséges, s talán az egyetlen, aki úgy igazgatott az ötvenes években egy tervezőirodát, hogy nem volt hozzá pártkönyve. Akik erre szakosodtak, nem merték szóba hozni. *Homor Kálmán* finom modorán és százkilencvenkét centis termetén elcsúszott minden efféle szándék és próbálkozás.

Szabad ember volt. Földijével, *Reviczky Jánossal* ingyen készítették el a megvalósíthatósági tanulmányt, ez volt az újjáépítés első stációja. Emellett írt, levelezett, vitatkozott, szakmai és politikai nagyságokkal ült asztalhoz, hogy bizonyítsa, mit jelenthet a híd Esztergomnak és az országnak.

Meghallgatták, helyeseltek, de semmi nem történt.

Na, jó, ha így nem megy, megy majd másként, gondolta. Összebeszélt néhány barátjával, s nyolcan megalakították a Civil Hídbizottságot. Mikor Dubcek ezrek sorfala közt kilépett a párkányi híd csonka ívére, Homor is ott volt, és tárgyalt vele. Kilencvenkettőben beszélt a külügyminiszterrel, *Jeszenszkyvel*, aki a diskurzus végén húszmilliót ígért az esztergomi csonka ív helyreállítására.

Úgy járt végül, mint Mózes. Ő is elvezette népét, de maga nem jutott be az ígéret földjére.

Homor Kálmán nem lehetett ott az ünnepi hídavatáson. Hiába reménykedett, a nevét kihúzták az égiek az örömre jogosultak listájáról. Megfáradtan a sok harctól kilencvenkilenc januárjában kiköltözött a temetőbe.

Egy párkányi asszony neve másféle listára volt felírva. Azokéra, akiket negyvennégyben Auschwitzba vittek. Tizennyolc éves volt, vele a testvére, vele a szülei. Pár hónap után elszakították őket.

Őt anyjával Coburg mellé, Neustadtba vitték. A Siemens-gyárba kerültek, hadiüzembe, négyezer nő között négyszázan magyarok. Mellettük francia foglyok dolgoztak, tőlük kaptak negyvenöt januárjában egy összecsavart újságot. Német lap volt, s egyik cikke arról tudósított, hogy nagy harcok folytak Esztergom és Párkány között. Miután a németeknek vissza kellett vonulniuk, az utolsó egység felrobbantotta a hidat.

„Ez a hír Neustadtban senkinek nem jelentett semmit. Csak mi ketten sírtunk az anyuval, s magunk se értettük, miért. Hisz nekünk már mindegy, mi halálra vagyunk ítélve, a hidat úgyse látjuk többé. Mégis fájt. Nagyon. Április tizedikén szabadultunk, erőltetett menetben indultunk haza. Anyu bírta jobban, ő volt az erősebb. Azt mondta, ki kell tartanunk, haza kell érnünk… Hazaértünk, de se apuka, se az öcsém, se a híd, odaveszett minden. Attól fogva mégis mosolyogva éltem. Kint ugyanis megfogadtam, ha abból a pokolból visszakerülök, senkinek se mondom azt, hogy nem, és mindenki előtt nyitva lesz az ajtóm. Talán ez segített ahhoz, hogy megéljem ezt a napot. Újra áll a híd, és én átmehettem rajta."

Marta Holovec mosolyog, boldog. Azt mondja, érdemes hittel és reménnyel élni.

Koditek Pál, ha a fürdőről esik szó, nem osztja ezt a reményt. Úgy véli, Esztergom elkótyavetélt egy kincset, s ezt most bánhatja igazán.

„Az ország legrégibb szállodája a Szent István fürdőszálló, régibb, mint a debreceni Aranybika. A harmincas évek elején a fürdőszállót gyógyászati központtá alakították, és akkor a Gellért Szálló után ez volt a legkorszerűbb. A szakirodalom okkal említette egy lapon a legjobb német fürdőszállókkal. Most meg? Romhalmaz. A privatizáció során a város megvehette volna tizenkétmillióért, de nem tette, s most azok kezében vagyunk, akiknek a birtokába került."

> Az esztergomi hídnak van egy hivatalos története, s van egy olyan, amelyet az itt élők őriznek. Szép lenne, ha azt mondhatná az ember, hogy a „szívükben", de ahhoz túl hosszú volt az ötvenhét év.

Mintha tudták volna, milyen sorsra jut az esztergomi gyógyturizmus: odaát, Párkányban új fürdőt építettek. Okosan, nagy szakértelemmel tették, és a hozzávalót sem sajnálták. Hogy a Vadas fürdőre és a módszerekre érdemes odafigyelni, arra ugyancsak Homor Kálmán hívta fel a figyelmet.

Senkit sem érdekelt, amit mondott. Sőt amikor Koditek Pál kilencvennégyben megszellőztette a fürdőszálló dolgát a helyi lapban, a polgármester úgy rúgta ki az utazási iroda éléről, hogy a lába sem érte a földet.

Mindenki számon tartotta a két oldalon, hogy mi van itt, és mi odaát. A csecsszopó is tudta, hogy Párkányban sört érdemes venni és sajtot, Esztergomban pedig iparcikket és ruhát. Amikor megnyílt a Szuzuki-gyár, a cég a párkányiakkal is számolt. Jól számolt. Naponta három busz viszi oda meg vissza az embereket.

„Nálunk a cellulózgyár az egyetlen komoly munkahely, de a kereset nem túl fényes: tizenkét-tizenháromezer korona. Maguknál, a Szuzukiban szalag mellett meg lehet keresni százezret, és az tiszta pénz. Ez a híd sok mindent át fog igazítani, ebben biztos vagyok."

A benzinkútnál harminc korona negyvenbe kerül a 95-ös ólmozatlan, nagyságrenddel olcsóbb, mint Esztergomban. Örül is a két kutas, arcukat reklámnak lehetne használni.

„Ez a híd maga a paradicsom. Újra lesz élet Párkányban. Minket elkerül ugyan a főút, de nem számít. Ide úgyis inkább a nagy gépek jöttek. Tudja, mennyi benzint tankol egy aratókombájn? Ötszáztíz litert. Mostantól már nincs az a baromság, amelyet örökké emlegettek. Hogy nem szabad újjáépíteni a hidat, mert a magyarok tankkal jönnek át rajta. Pedig nem ettől féltek, hanem a bazilikától. Ahogy ott áll a túloldalon, és tele van erővel."

Ugyan örülnek-e ilyet hallva az esztergomiak?

Még nem. Még friss a híd, óvatosan lépdel a víz fölött minden vélemény.

Azt hinné az ember, egy olyan püspök, mint *Beer Miklós*, kivétel. Széles vállú, határozott, egész lénye tele derűvel, a kutasfiúk véleményétől mégis elkomorul.

„Mi nem akarjuk, hogy Esztergom és a magyar egyház félelemvár legyen. Mindent megteszünk ennek eloszlatásáért. Ezért nem támogatjuk a révkomáromi püspökséget sem. Viszont szeretnénk, ha minden szlovák püspök mellett lenne magyar helynök. A szlovák egyház is bizonnyal látja, hogy épp az a fontos, amit a híd jelképez: az átjárhatóság. Sajnos máig vannak megoldatlan ügyek. Nem fogadják el például a magyar teológiai képzést. Aki odaát pap akar lenni, szlovákul kell tanulnia… Visszatérve Párkányra: pici kis templomuk van, a papjuk szlovák, de jól beszél magyarul. Csupa szív ember a polgármesterük is, *Ján Oravec*. Megkönnyezte a hidat, amikor először átjött rajta. Kérdezte, bővítjük-e a bazilikát. Merthogy az éjféli misére egész Párkány átjön majd."

A hídavatást nem a miniszterelnökök várták a legjobban, s nem is a két polgármester. A legnagyobb elánnal *Hangya Michal* készült rá, akinek az a hivatása, hogy mindenhez ért. Emellett filozófiája is van, ami nagy luxuscikk ebben a rohanós világban. A különfilozófia azt diktálta Michal barátunknak, hogy a világ attól szép, ha mindenki próbál valami emlékezeteset tenni. Az, hogy mi pászolna igazán és globálisan a hídavatáshoz, akkor jutott eszébe, mikor meglátta a tévében az emlékkoncertet a New York-i áldozatokért.

„Egyetlen pillanat volt, kérem, és megszületett az ötlet. Ideraktam a párkányi városháza elé, hogy mindenki lássa a világ legnagyobb koszorúját. Nem kell kérdezni semmit, elmondok mindent róla. Négy méter az átmérője, kétezer szál virág van benne, mind vörös: a szegfű is, a rózsa is. Ezenkívül még két szál, azt a miniszterelnök urak kapják, amikor erre jönnek. Ó, egészen biztos, hogy erre fognak jönni: ekkora koszorút még sosem láttak. Mit tetszik kérdezni? Hogy az a fehér? Az, kérem, azért van, mert az áldozatok tiszteletére a gyertyagyújtás ingyenes, ám ha valaki szán a költségeimre némi pénzt, odadobhatja. Ha több gyűlne össze, mint amennyibe nekem került, a pluszt elküldöm a szegény gyerekeknek."

Ekkor éreztem, milyen nagyon kellett már ez a híd.

Mennyi sok ötlet és huncutság, mennyi szépség és igazság, álom és kaland veszett el itt el ötvenhét év alatt!

Újra áll a híd, újra indul az élet.

Konok Tamás

Konok Tamás a Ferenczy-hagyatékról, az ideálok változásáról és az apokalipszis lovasairól

Elfáradt a szépség

A győri és a műcsarnokbeli könyvpremier után a párizsi Association du Pont-Neuf Galériájában – ahol október 15-én nyílik meg kiállítása – mutatják be a Konok Tamás festőművész eddigi életművét áttekintő magyar–francia nyelvű kötetet (Balassi Kiadó).

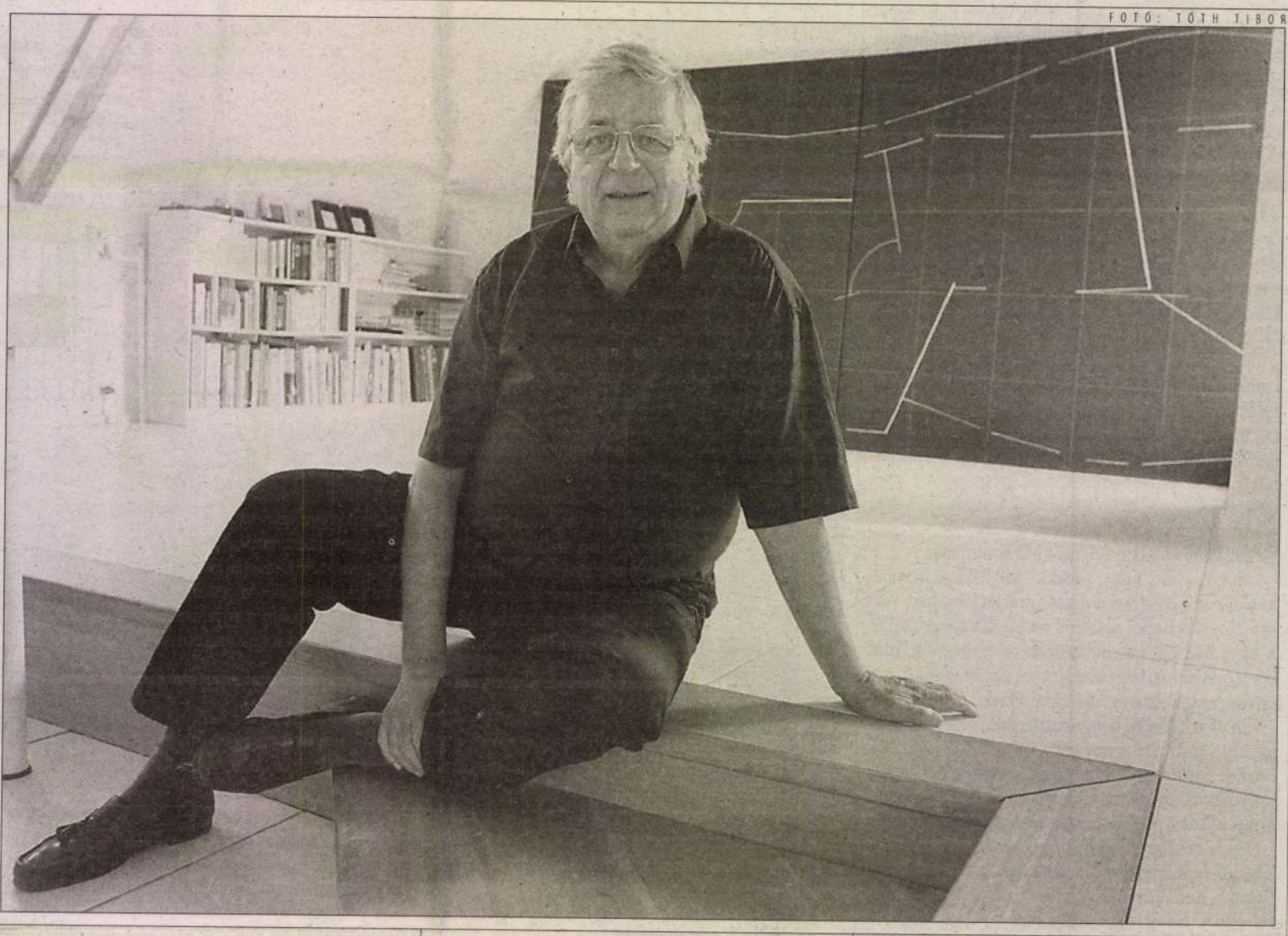

FOTÓ: TÓTH TIBOR

FERCH MAGDA

Tájízűen anekdotázó, könnyedén csevegő, művelt intellektuel, felkészült teoretikus, aki ráadásul nyomdakészen fogalmaz – írták róla. Óráin elszántan próbálja információkkal ellátni hallgatóit, hogy kisebbítse képzőművészeti ismereteik fehér foltjait. Könyvéből megismerhetjük a budapesti művész-értelmiségi családot, amelyben felnőtt – az anyai dédapa által a XIX. században épített Toldy Ferenc utcai szép házban.

– Dédapám, id. *Sándy Gyula* festőművész Münchenben tanult, *Székely Bertalan* barátja volt, az 1848-as szabadságharc idején tüzér hadnagyként szolgált. Megjárta a kufsteini várbörtönt, s azért szabadulhatott, mert lefestette a várparancsnok egész családját. Anyai ágon tartozott a családhoz a költő *Tompa Mihály* és *Ferenczy István* szobrászművész, aki Rimaszombatból jövet, a bécsi mintarajziskolában elnyert kis pénzzel gyalog indult el Rómába. Megismerkedett *Canovával,* eljutott *Thorvaldsen* műtermébe is, ahol bemutatták *Széchenyi Istvánnak,* akit azután ő kalauzolt néhány napig Rómában. A család birtokában lévő leveleiből kiderül, hogy demokratikus szellemű, de egyszerű ember lévén rosszul tűrte, hogy a bakon kellett ülnie, mert Széchenyi nem engedte maga mellé a kocsiba, és hogy ebédelnie a konyhában kellett. Anyai nagyapám, az építészmérnök *Sándy Gyula* tanszékvezető egyetemi tanár még fiatal korában professzorával, *Petz Samuval* együtt tervezte a budapesti Vásárcsarnokot. Az ő nevéhez fűződik a Krisztina körúti főposta és mintegy száz templom, köz- és magánépület terve. Ő volt az első mesterem. Apám hivatásos katonatiszt volt, de inkább művész. Tehetségesen, jól hegedült, *Hubay Jenőnél* tanult. Budapesten és Győrben rendszeresen koncertezett, állandó vonósnégyese volt hivatásos zenész barátaival. A hegedülés mellett a fotózás volt a másik szenvedélye. A harmincas évek második felében az elsők között készített színes felvételeket. Munkásságáról a Fotográfiai Múzeum ad ki monográfiát.

– A Ferenczy-hagyatékot az ön családja örökölte. Könyvében elmondja, hogyan került a Szépművészeti Múzeumba az a felbecsülhetetlen értékű anyag, amelyben olyan rendkívüli műalkotások voltak, mint Georg Raphael Donner két reliefje, száz reneszánsz és kora barokk kisplasztika, köztük Leonardo da Vinci lovas szobra, amely ma is a múzeum büszkesége.

– Anyám szerette volna, hogy Ferenczynek *Fáy Andrással, Vörösmarty Mihállyal, Kazinczy* és *Toldy Ferenccel* való levelezése és a kisplasztikai gyűjtemény a családban maradjon. Nagyapám egyedül a Szépművészeti Múzeumot tartotta megfelelő helynek. Nővérének a férje – aki a Monarchia közlekedési minisztere volt – azt javasolta, hogy helyezze el a család egy zürichi bank széfjében a tárgyakat addig, amíg el nem dől a háború kimenetele, nagyapám azonban hajthatatlan maradt, és adásvételi szerződést írt alá a Szépművészeti Múzeummal. Ennek értelmében kétszázezer koronáért eladta a gyűjteményt. A múzeum a teljes összeget hadikölcsönpapírokkal egyenlítette ki, amelyek a háború után persze értéküket vesztették. A szerződésben kikötött galvanoplasztikai másolatokat sem kapta meg a család, és a műtárgyak mellé sem írták ki Ferenczy nevét.

– Próbáltak érvényt szerezni az igényüknek?

– Sokszor, sokáig. Az ötvenes években még én is tárgyaltam a múzeum vezetőivel, de hiába.

– Mi vagy ki fordította a művészet felé?

– A közeg, amelyben éltem. De az elsődleges, legközelebbi példát nagyapám és apám adta. Órákig elnéztem, ahogy nagyapám rajzol, ő korrigálta az első rajzaimat is, tőle kaptam az első művészeti albumokat, apámtól pedig az első zenei élményeket. Gyerekkoromban hetente kétszer-háromszor a családi kamarakoncertek hangjaira aludtam el. A zene határozta meg, tudat alatt, a létemet, még mielőtt beszélni tudtam.

– Mégsem muzsikuspályára lépett…

– Korán felismertem, hogy az előadó-művészet nem nekem való. Ez lelkialkat kérdése is. Nem vágytam rá, sőt féltem tőle. Szenvedtem a mindennapi monotóniától, amit a gyakorlás jelentett. A hegedű olyan hangszer, amely megköveteli a napi hét-nyolc órai gyakorlást. Szorongtam a memóriakieséstől. Arra vágytam, hogy látható alkotásokat hozzak létre. Képeket, amelyek visszanéznek rám, és nemesen öregszenek. A győri bencéseknél, a gimnáziumban kiváló rajztanárom, *Horváth Dezső* biztatott arra, hogy festő legyek. Elsőre felvettek a képzőművészeti főiskolára.

– Ott viszont nem sokáig tartott a nyugodt légkör. Hogyan tudott benn maradni 1949 után?

– Szerencsém volt. Egy évig *Bernáth Aurél* osztályában tanultam. *Barcsay Jenő* anatómiaórái a magas szintű rajztudás egész életünket meghatározó igényét keltették fel. A természet utáni festészet mesteriskolája volt ez. Bernáth Aurél és Barcsay Jenő remek pedagógus és tekintélyt parancsoló egyéniség volt, nagyszerű művek hadserege sorakozott mögöttük. Bernáthtól *Berény Róberthez* kerültem, majd egy év múlva ismét vissza hozzá. Jelentkeztem tanárképzőre, de magához rendelt a párttitkár, és közölte, hogy amíg itt népi demokrácia van, én nem taníthatok. Művész az lehetek. Micsoda ostobaság! Bernáth Aurél az államvizsgámra is beült, mert akkoriban az volt a divat, hogy marxizmusból buktatták meg azt, akinek nem akartak diplomát adni. Ő ajánlott be néhány év múlva a Képzőművészeti Alaphoz, amikor semmiféle állásban, ösztöndíjban nem reménykedhettem. Alaptagság nélkül sem kiállítani, sem képet eladni nem lehetett. Azután valahogy lassan elindultam a pályán.

– Mi történt a családdal 1956-ban?

– Apám fényképezésből élt Győrben, többször elvitte az Államvédelmi Hatóság. Nem bocsátották meg neki, hogy a demokratikus hadsereg első ezredének parancsnokaként elutasította a háború végén felkínált miniszterhelyettesi állást. Be kellett volna ugyanis lépnie a kommunista pártba, de erre nem volt hajlandó. Én Budapesten éltem meg a forradalmat. Életem talán legmagasztosabb pillanatait.

– Magyarországról 1958-ban Derkovits-ösztöndíjjal utazott Párizsba. Gondolt rá korábban, hogy elmenjen?

– Nem. Eszembe sem jutott.

– A bezártság éveiben mit tudtak itthon arról, mi zajlik a világ művészeti életében?

– A határokat le lehetett zárni, de a hírektől nem lehetett hermetikusan elzárni az embereket, azok valahogy mindig beszivárogtak, és érkeztek könyvek, újságcikkek, reprodukciók is. Az akkori rendszer az országon belül teremtett olyan légüres teret, hogy abban lehetetlen volt alkotni, kiállításokat rendezni, művész-közönség kapcsolatot tartani, ha valaki nem fogadta el a szocialista realizmust. A művésztársadalomnak azt a részét, amely más lélektani, filozófiai, szellemi igényt képviselt, amely megpróbált az európai művészethez kapcsolódni – *Vajda Lajos, Kassák Lajos, Bálint Endre, Korniss Dezső* köre, hogy csak néhány nevet említsek –, teljesen kirekesztették.

– Már egy évet töltött Franciaországban, amikor 1959-ben indoklás nélkül bevonták az útlevelét. Tudja, hogy miért?

– Nem tudom. Lehet, hogy irigységből, lehet, hogy feljelentett valaki. Felszólítottak, hogy azonnal térjek haza. Akkor, huszonnégy óra alatt döntöttem el, hogy Franciaországban maradok.

– Egy korábbi interjújában elmondta, hogy az ötvenes évek végi Párizs hihetetlenül pezsgő világa alapvető szabadságélményt jelentett önnek. Itt szerzett tapasztalatai billentették át a természetelvű festészetből az absztrakció világába. A „talált tárgyakból", az „enyészet emlékeiből" építkező akkori képei itthon teljesen ismeretlenek, csak a most megjelent könyvből kaphatunk némi fogalmat róluk. Láthatjuk őket valamikor?

– A könyv szerkesztése közben néztem át ezt az anyagot, remélem, egyszer itthon is bemutathatom.

– Hogyan alakult ki a nyugati világban az „új valóság" művészete?

– Az ember úgy érezte, hogy az után a rettenetes világégés után, amit a második világháború jelentett, soha többé nem térhet vissza a korábbi szépségideál. A kafkai életérzés, a kastélyba való bejuthatatlanság, a mindenki mindenkivel perben állás a becketti világkép istentelen misztériumában, a nincs miben reménykedni, nincs mire várni állapotában nyilvánult meg. A művészetben megjelent a visszataszító, az undorító, a dilettáns mint alkotóelem. Az új világot már nem lehetett idillien megfesteni, úgy, ahogy az emberek naiv elképzeléseiben élt. Lehetetlen esztétikát írni abban a korban, amikor csak az elmúlt ötven évben félszáz, egymással szöges ellentétben álló művészeti irányzat és izmus hirdetett világmegváltó eszméket. Elfáradt a szépség. Mintha elhagyott termekben bolyongana, ahonnan kiköltözött a lélek.

– Mit kezdhet a képzőművész mindazzal, ami most, a XXI. század elején történik?

– Az apokalipszis eddig ismert lovasai mellé csatlakozott egy újabb. Az esztelen terroré, amely bármelyik pillanatban lecsaphat, pusztíthat. De látnunk kell, hogy már évtizedek óta ott lapult a művészet berkeiben. Jelentkezett az esztétikátlanságban, az amoralitásban, a rombolásvágyban, a gigantikus katasztrófákat követő gigantikus művekben. Az önmagukat felemésztő olyan alkotásokban, mint például *Tinguely* gépalkatrészekből összerakott óriási, mozgó szobra, amely irtózatos robbanások közepette önmagát pusztította el a *réalité nouvelle* egyik utolsó kiállításán, huszonöt éve – New Yorkban. A tízes vagy húszas években ez elképzelhetetlen lett volna. Nincs az az őrült dadaista, futurista, aki hasonlót tudott volna kitalálni. A zenében sem véletlenül jelentek meg már vagy harminc éve az antihangok, a neszek, a zörejek. Úgy látszik, a művészetnek előérzete van.

– Meddig lehetett elmenni ezen az úton?

– A XX. század végső soron érdekes és termékeny volt, amit például *Chillida, Miró, Picasso, Tàpies* szépséget és igazságot építő életműve is bizonyít. De a negatívum és a geg is végigvonult az egész évszázadon. A művészet és a tudomány együtt halad, illetve változik. Legutóbb már az időtállóságnak és a pusztulásnak olyan kérdései is felmerülnek, amelyekkel a vizuális művészetek óhatatlanul szembekerülnek. Az élet meghosszabbodásának problémája, a végtelenre utaló, alagutakra emlékeztető spirálrendszerek, az elektronikának, a komputervilágnak, a gondolkodó gépnek a bekapcsolódása az életünkbe. Vagy a felfoghatatlan idő! Az a hír, hogy egy ősszúnyogban, amely megcsípett egy őslényt, a mikrobiológus ma másfél millió éves élő baktériumot talál. A művésznek önmagával kell tisztában lennie, és döntenie kell, merre menjen. A kaotikus, részekre hulló, robbanásszerű dinamika vagy valamilyen letisztult világ felé.

– Lehetséges-e ebben a világban a „sine loco et anno tér mélyén rejlő rend", amelyre évtizedek óta törekszik?

– Az élet és az élet ideje is rejtelem. Az ember artisztikus életösztöne túléli a nagy változások kríziseit. De a szép és a rút felett másként halad az idő. Hiszek abban, hogy ma is létezhet a rendre és logikára épülő, transzcendens világkép ideája.

Konok Tamás 1930-ban született Budapesten. A gimnáziummal párhuzamosan végzi a konzervatóriumot, hegedülni tanul (1945–1949). A Magyar Képzőművészeti Főiskolán (1948–1953) *Bernáth Aurél, Berény Róbert* és *Barcsay Jenő* tanítványa, bejár *Füst Milán* esztétika-előadásaira. 1958-ban Derkovits-ösztöndíjasként Párizsba utazik. 1959-től Franciaországban telepszik le. 1960-ban a párizsi Galerie Lambert rendezi meg első ottani kiállítását. A Hartford Alapítvány ösztöndíjával 1963-ban egy évig New Yorkban és Kaliforniában alkot. 1970-től francia állampolgár. 1992 óta a budapesti Műegyetem címzetes egyetemi tanára. 1997-ben Budapesten veszi át a Francia Nemzeti Érdemrendet, 1998-ban a Kossuth-díjat. A rendszerváltozás óta az év egy részét itthon tölti.

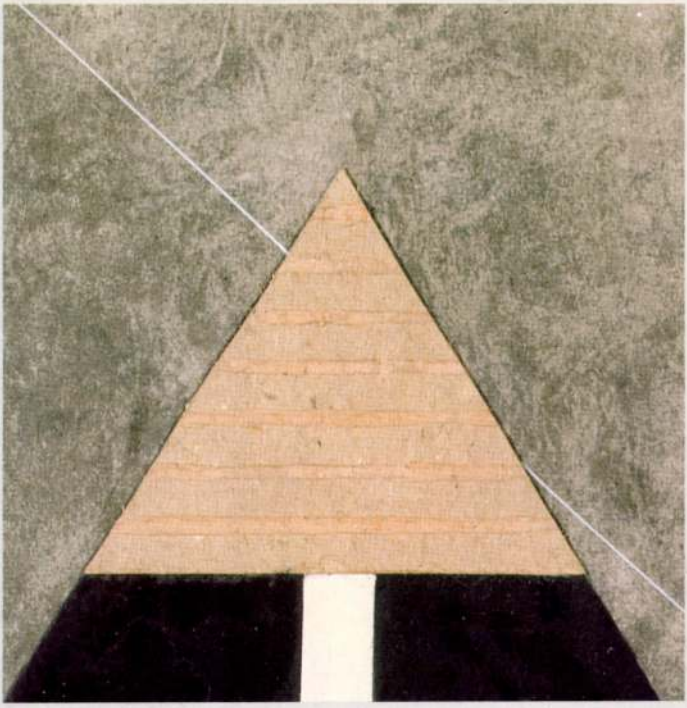

A Rátz Stúdió Galéria
tisztelettel meghívja Önt

Konok Tamás
"Mikroludiumok"

collages, aquarell

című kiállításának megnyitójára

1998. május 7.-én (csütörtökön) 18.00 órára
Megnyitja: Jean-Luc Soulé
a Magyarországi Francia Intézet igazgatója

A kiállítás megtekinthető: 1998. május 29.-ig,
hétfőtől péntekig 10-18 óráig.

A megnyitót támogatja a Törley

Kortárs Művészeti Galéria
H-1075 Budapest, Madách Imre utca 3.
Tel/Fax: (36-1)342-2342

Tamás Konok "Microludiumes"

le 7 Mai 1998 | a 18 heures

La Galerie Studio Ratz
vous inviter a´ honorer
de votre présence le
vernissage de l´ exposition

Tamás Konok
"Microludiumes"
collages, aquarelles

le 7 Mai 1998, a´ 18heures

L´Exposition sera inangurée par
Jean-Luc Soulé
Directeur de l´ Institut Francias en Hongrie

7 Mai-29 Mai 1998

Galerie d´art Contemporain
H-1075 Budapest, Madách I. u. 3.
Tel/Fax: (36-1)342-2342

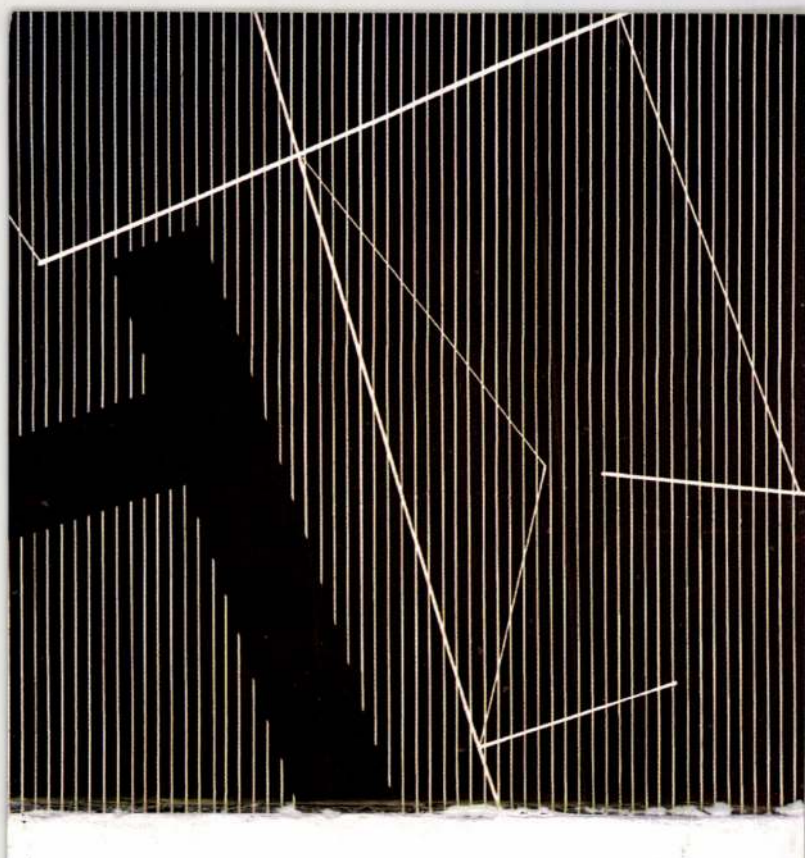

INSTITUT • FRANÇAIS
EN
FRANCIA INTÉZET
• HONGRIE

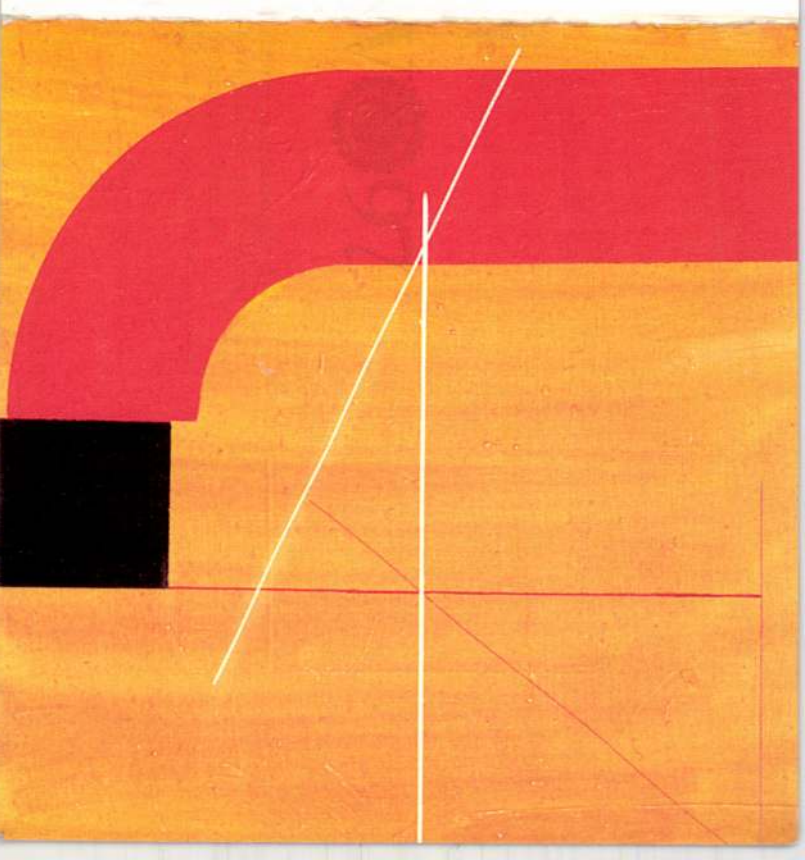

Jean-Luc Soulé,
Directeur de l'Institut Français en Hongrie,
a le plaisir de vous inviter au vernissage de
l'exposition de

TAMÁS KONOK
intitulée *Sine loco et anno*
le mardi 24 juin 1997 à 18h30 à l'Institut Français.
L' exposition sera inaugurée
par Katalin Néray, historienne d'art.

L'exposition est ouverte jusqu'au 14 juillet 1997,
du lundi au vendredi de 13h à 19h
(Institut Français, Budapest I., Fő utca 17.,
dans la Galerie au premier étage.)

Jean-Luc Soulé,
a Magyarországi Francia Intézet Igazgatója
tisztelettel meghívja Önt

TAMÁS KONOK
Sine loco et anno **című**
kiállítására, amelyet
1997. június 24-én kedden 18h30-kor
Néray Katalin művészettörténész nyit meg.

A kiállítás megtekinthető 1997. július 14-ig,
hétfőtől péntekig 13 - 19 óráig
(Francia Intézet, Budapest I., Fő utca 17.,
első emeleti kiállítóterem.)

KONOK TAMÁS
1930 -

Magyar származású Kossuth-díjas festő- és grafikusművész. 1945-től 1948-ig a Győri Zeneművészeti Konzervatórium hegedű tanszékének hallgatója volt. 1948 és 1954 között a budapesti Képzőművészeti Főiskolán tanult Bernáth Aurélnál. Párizsban 1959-ben telepedett le. 1963-1964-ben Hartford ösztöndíjjal egy évet New Yorkban és Kaliforniában élt és alkotott. 1971-től 1975-ig hivatalos megbízások alapján reliefeket és falfestményeket készített. 1985-től a budapesti Műszaki Egyetem vendégprofesszora. Absztrakt, síkgeometrikus művei több mint 60 önálló és számos csoportos kiállításon szerepeltek a világ minden tájékán Párizstól New Yorkig. 1981-ben a budapesti Szépművészeti Múzeum, 1995-ben a Ludwig Múzeum rendezte meg retrospektív kiállításait. Alkotásait európai és amerikai köz- és magángyűjtemények őrzik.

DUÓ
vászon, olaj, 37x32 cm.
j.n.
Ltsz.: K. 85.73.1.

VONALSTRUKTÚRA, 1971
papír, litográfia, 510x400 mm.
j.b.l.: 24/100
j.l.: Konok
Ltsz.: K. 85.427.1.

VONALAK, 1978
papír, tempera, kréta, 509x727 mm.
j.j.l.: Konok 78
Ltsz.: K. 85.468.1.

KOMPOZÍCIÓ, 1971
papír, szitanyomat, 540x660 mm.
j.b.l.: 36/100
j.l.: Konok 971
Ltsz.: K. 85.548.1.

"Művészetemben mindig a tiszta, érzékeny vonalakkal körülírt formálásra törekedtem. Párizsi letelepedésem idején jöttem rá, hogy a vonalakkal való ábrázolás a vizualitás legtranszcendensebb és egyben legkifinomultabb kifejezése. Elvont, mivel képzeletünkben született, ugyanis a világ látványa sötét és világos színfoltokból válik képpé agyunkban. Ezek határait képzeljük vonalaknak. E minimális, vékonytestű matériával minden kifejezhető. A leírt gondolat kézírása is kanyargó vonalrajzok folyamata, mint ahogy a fizika és geometria is vonalhálók ábráin válik szemléletessé. Mai stílusom a hatvanas évek végén alakult ki nagyméretű «graphidionoknak» nevezett monokróm képeim munkái folyamatában. Akkor találtam rá a vonalak, e legszellemibb anyag, feszültségkeltő erejére és a képtéren túli végtelenre utaló, vastagságuktól függően gyorsuló és lassuló mozgások lehetőségeire.

Színvilágomat terjedő anyagnak, laza struktúrának képzelem, amely a kép kolorizmusát és felülethatását meghatározza.

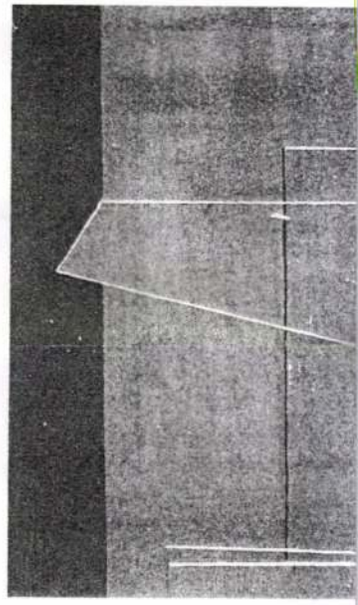

ALMÁSI TIBOR

A PATKÓ IMRE GYŰJTEMÉNY

XÁNTUS JÁNOS MÚZEUM
GYŐR, 2000

Magyar Tudományos Akadémia Művészettörténeti Kutató Intézet Könyvtár Budapest
26 757

1021

Tamás Konok: The art of order and equilibrium on canvas

Painter Tamás Konok, who resides in Paris, last week had a show of over thirty works, collages, most of them from the crop of recent years, opened at the Szentendre Studio (Műhely) Gallery.

That show comes on the heels of a larger exhibition of 40 works which was opened at the Tihany Museum last June and is still on there. Incredible though it may sound, Konok's show at Tihany has attracted so far no fewer than 950,000 visitors, from Hungary and abroad. The voluminous guestbook of the museum contains entries in many languages, "some of them hostile, others sympathetic and encouraging", as the artist says.

The fact that Konok's works elicit conflicting reactions from visitors is not surprising as the artist, now 54, belongs to the geometric trend of abstract art. Artists who cultivate geometric abstraction break with happening, with chance; instead, as one Spanish painter put it, they "want to express on canvas order, equilibrium and serenity". Art historians have found similarities in Konok's art with that of Malevich or Mondrian.

Konok, who first studied at the Győr Conservatory, switched over to painting and attended a course at the Academy of Fine Arts in Budapest, 1948-53, under such great masters as Aurél Bernáth, Róbert Berény and Jenő Barcsay. The traditional art of the Budapest school was evident in his works of the '50s, but long periods of residence in Paris and study tours in the United States added new aspects and forms to his works. Figurative elements changed first into elements of abstract expressionism which in turn were followed by a highly monumental form reminiscent of sculpture.

His one-man shows, since the first in Paris and Tunis in 1960, have been held in Washington, Los Angeles, Hamburg, Cologne, Zurich, Rotterdam, Geneva, Paris, Munich, Basle, and in 1981 in Budapest. This year one-man shows have been arranged in Basle and Wil as well as in Tihany and now Szentendre.

I. F.

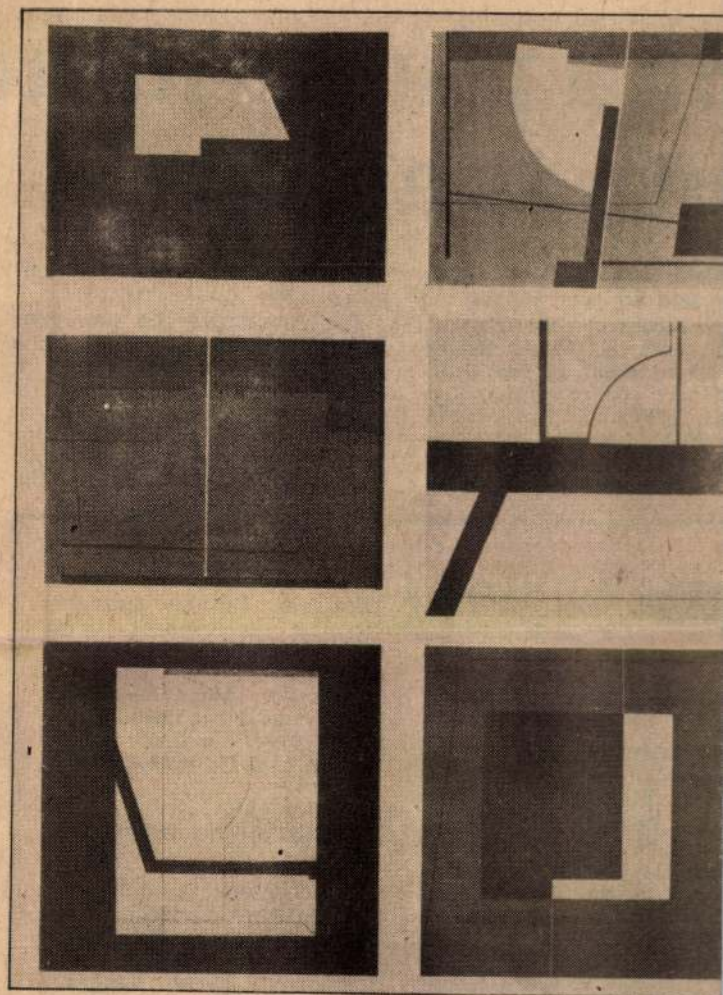

"Syntheses and Espace
by Tamás Konok (1981
statics of surfaces are "p
motion" by linear elen
straight lines and curv
recent years, black, gre
white have become do
in Konok's colour sc
Konok, in the words
art historian, always str
assure equilibrium in t
ical asymmetry"

DAILY NEWS
1984 SEP 12
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., Üllői út 51.
Telefon: 337-348, 340-726

qi planes attack nav gets again

ept 11 (Reuter/AP) its war planes on icked two "naval h of Iran's Kharg minal in the Gulf. spokesman, quoted icial Iraqi News said the first tar- he described as was hit at 08:28 GMT and the second two minutes later.

The spokesman did not identify the targets, but said all the Iraqi planes returned safely to base. Iraq said on Monday its planes had attacked a large naval target, also south of Kharg. But there was no independent confirmation of the attack. The term large naval target is normally used by Iraq to refer to a tanker.

Shipping sources said the Norwegian-owned Saint Tobias. 250,500 deadweight tonnes, was, hit in a starboard ballast tank after loading crude on Monday at Kharg.

The sources added none of the crew was hurt in the attack, which caused no fire or any pollution threat, and no assistance was required. The ship now was heading at full steam for Dubai, in the United Arab Emirates, they said.

On Monday, Iraqi Minister of Culture and Information Latif Nsayyef Jassem, told a press conference his country was "determined to maintain and tighten the blockade" imposed on Iranian ports, including Kharg Island.

Jassem, noting that "we have weapons capable of destroying Kharg" said the Iraqi attacks would continue. "Serious developments are expected in the coming period", he said, without elaborating.

Tehran — Foreign Minister Sahabzada Yaqub Khan arrived on Tuesday on a three-day official visit to Iran to discuss regional problems.

SCARGILL, STOP IT!

Progress re miners' str

London, Sept 11 (AP/Reuter) — Talks to end Britain's six-month-old coal miners' strike resumed on Tuesday after reportedly showing some signs of progress, while longshoremen took their partial shutdown of the nation's ports into its third week.

ORTS

:MAINS ONLY :N TEAM

CKEY: Edmonton — just seconds apart hrough the second elped the Soviet t Canada 6-3 and eir fifth successive n the Canada Cup t here on Monday

swept the Soviets ied by finishing top up with maximum o a sudden-death showdown against ians on Thursday. osts, whose fourth as their worst in nada Cup tour- ill have to tighten if they are to reach at the expense of iquering USSR. nagov and Anatoli scored the vital h carried the Sov- 2-0 second period after the opening ed 2-2.

ments"). The ut into ents— es. In y and minant hemes. of one ives to heoret-

Krutov scored

prepare from January for the Winter Olympics and have to take part in an extended Olympic tournament, then national championships will be too short," he said.

Sabetzki said the IIHF would make a final decision at its 1986 congress in the US resort of Colorado-Springs.

FIRST GAME A POSITIONAL BATTLE

CHESS: Moscow — World chess champion Anatoly Karpov began his defence of the title on Monday with a traditional Keres opening which challenger Garry Kasparov countered with a textbook Sicilian defence.

The two Soviet grandmasters showed uncustomary aggression for early play in a world championship final match and produced what expert observers said was an interesting positional battle.

In the hard fought game, Kasparov, playing black, obtained a slight advantage against Karpov but had to settle for a draw. One interesting aspect of the match was that the 21-year-old title aspirant managed to stay ahead on the clock with Kar-

Mediterranean non-aligneds for nuke-free region

Valetta, Sept 11 (Reuter) — lear-free Mediterranean and

A történelem mint tervező

Batár Attila, Egy bécsi utca – a Mölkersteig. Mölker Verlag, Wien és az N&n, Bp. 2001

BATÁR ATTILA kötete regisztráló és elemző szemléletével az urbanisztika és az építészet alkotásainak létrejöttéhez hozzájáruló, az építészettörténeti elemzésekből többnyire hiányzó szempontra, a történelmi környezet erejére alapozva mutatja be Bécs egyik félreeső belvárosi utcáját. Európában számos történeti város fejlődésének vizsgálata írja le a beépülés változásait. A kutatás mindig az állapotok leírását tartotta fontosnak, és még Pogány Frigyes sem elemezte alapvető város-monográfiáiban a fejlődést befolyásoló, a változásokat determináló folyamatokat. Ezért különös, hogy a többször átépült, újjáépült Bécsben megmaradt egy kicsiny sziget, amely mai formájában egyértelműen magán viseli a történelem korszakainak lenyomatait.

A szerző előbb plasztikusan, lépésről-lépésre mutatja be a zegzugos utácskát, kiragadva a járókelőt a világváros forgatagából. Felhívja a figyelmet az utca rejtett kincseire, a történeti téralakítás egy-egy mesteri részletére. Megragadja az érzékeny tekintetet, gondolkodásra késztet, de mindezt nem erőszakosan, nem a világváros mindent elsodró lendületével. Az út végén egy meredek, szűk lépcsőn vezet vissza a hétköznapok forgatagába, hogy bizonyítsa: a tudatosan, vagy történetileg kialakult térkompozíció hatása egyirányú folyamat, a megismerés folyamata nem lehet szabadon választott. Pogány professzor mesteri városleírásainak megjelenítő ereje és nyelvezete köszön vissza, amint föltárja az olvasó előtt nem csupán a látható, vagy a többnyire észre sem vett részleteket, hanem azokat a változásokat is, amelyek az építészet és a városépítészet megismerésének, megértésének folyamatából nem hagyhatók ki. A mozgás, a dinamika és a látvány a percepció lényeges eszközei, de ezeken kívül a történelmi fejlődésnek, mint alkotóerőnek az ismerete is szükséges a városépítészeti folyamatok megértéséhez. A térkompo-zíció látványának elképzelését Lucien Hervé fekete-fehér fotói teszik teljessé és plasztikussá. A kockakövön megcsillanó fény-árnyék hatás, a városi térformálás részét adó mikroarchitektúra elemeinek, az öntöttvas lámpaoszlopnak a súrolt fényben jól látszóan egyenetlen falfelületen megjelenő árnyéka, egy a térben a helyére került pad meghittséget sugárzó ereje, a környezet részleteiben esetlen formái együttesen a Mölkersteig szerelmeseivé teszik az olvasót. A kötet szemléletbeli újdonságát nem csupán az alapos várostörténeti elemzés adja. A fejlődés folyamatainak, az újnak a régiben gyökerező meghatározottsága, a kölcsönhatások feltárása az az érték, ami felejthetetlen olvasmánnyá avatják a kis kötetet. És nem utolsó sorban az érzékenység, amely segít megérteni, megértetni a városi tér hatását a városlakóra. Nem tudom, olvasta-e valaha Batár Attila Hajnóczi Gyula térelméleti munkáit. De mindaz, amit leír, és amint ezt teszi, a súlyos elméleti gondolatoknak a hétköznapok nyelvére fordított értelmezését jelenti. Remélem, hogy a kötet a szélesebb közönség és mindenek előtt a hallgatók számára is segíteni fog a megismert elemző módszer elterjedésében.

• Mezős Tamás

Egy rendhagyó album

Konok Tamás – Peter Baum – Beke László – Steven A. Mansbach: Konok Balassi Kiadó, Budapest, 2001.

AZ UTOLSÓ ÉVTIZEDBEN örvendetesen szaporodó festészeti életműalbumok egyik legszebb darabját, a 270 oldalas Konok Tamás-kötetet a Balassi Kiadó tette közzé. Az album nemcsak alkotói pályájának kvalitását illetően rendhagyó, de a szerzői közelítésmódok teljességre törekvését illetően is. Peter Baum – a linzi Neue Galerie igazgatója – azt a komplexitást járja körül tanulmányában, amelyben Konok a „modern képi architektúra mestereként" a kép terébe a zenei kompozíció törvényeihez hasonló formai eljárással vonja be az érzelmeket: „Konok maga szívesen beszél a képtérről és az őt foglalkoztató architektonikus alakítóelvekről. Ezek megkövetelik az absztrakciót és a beleélés tehetségét, vagyis azt a két képességet, amelynek Wilhelm Worringer 1910-ben hasonló címmel alapos művészettörténeti értekezést szentelt" – elemzi a művészt és művét Peter Baum. Steven A. Mansbach – a New York-i Pratt University professzora – a modernizmus eszmetörténete felől közelíti meg Konok festészetét. Konkrétan Henri Bergson Teremtő fejlődés című főművét állítja a modernizmus gravitációs központjába: „Konok Bergson-olvasata (...) talán nem annyira a szöveg – csupán közvetett – »vászonra vitelében« nyilvánvaló, mint inkább ennek absztrakt modellje tekintetében. Az ugyanis, amit Konok a francia gondolkodó révén nyert, nem más, mint egyfajta intellektuális építészet, mely döbbenetes hatású képek konstruálására alkalmas." A harmadik megközelítés Beke László az MTA Művészettörténeti Kutatóintézete főigazgatójának Konok Tamással készített interjújából és a hozzá fűzött „megjegyzésekből" kerekedik. A teljes Konok-kép felvázolása érdekében célirányosan beszélget Beke a festővel. Megismerjük a családi „előzményeket: id. és ifj. Sándy Gyula, a 19. századi festő és a 20. századi építész-tanár létrehozta polgári miliőt, amelyhez a Toldy Ferenc utcai ház és a majdani festő hegedűtanulmányai éppúgy hozzátartoznak, mint az anyai felmenők között található Ferenczy István világa, és az a családi műgyűjtemény, amelyből a Szépművészeti Múzeum világhírű Leonardo-lovasa is származik. Megtudjuk a pilóta édesapáról, hogy haditudósítóként a fronton készített fotóit a közeljövőben fogja kiadni a Magyar Fotográfiai Múzeum. Bepillanthatunk a festő franciaországi és amerikai korszakába is. Beke rákérdez a lehetséges hatásokra is, mielőtt összegezne. „A képtér tulajdonképpen »üres« (...) képmező, melyben egyrészt az egymást átmetsző vonalak, másrészt a »lebegő« alakzatok hoznak létre térképzetet, vagy akár a végtelenség képzetét, a festő szavaival »légies testiséget«. A vonalak szerepe meghatározó – Konok graphidionoknak nevezi alakzatait (hivatkozva Ferenczy Istvánra is!) vagy még kifejezőbben »vékonytestű architectúráknak«. Az átmetszések »műfaját« juttatják eszünkbe, melyekről viszont valóban az architektúra – a dekonstruktivista építészek tervezői módszereire asszociálhatunk" – írja Beke László.

Az alapos, és az építészek számára több szempontból is izgalmas tanulmányokat mintegy 250 elsőrangú reprodukció teljesíti ki.

• Szegő György

P. S. Az ÚME szerkesztőségében kapható Sándy Gyula 1932-es épületszerkezettani mappájának faximile kiadása.

Ködképek és fantázia

Oscar Niemeyer kiállítása, Párizs, Jeu de Paume2002. február 5. – március 31.

NAGYSZABÁSÚ életmű-kiállítása nyílt a párizsi Jeu de Paume-ban Oscar Niemeyernek, akinek közel 70 éves működése nyomán a világ számos országában állnak épületei. A makettek, fotók, tervek és a róla készült portréfilm a 20. század egyik legmonumentálisabb életművébe kínál bepillantást.

Rio de Janeiróban született 1907-ben. Pályáját 1934-ben kezdte Lucio Costa építészeti stúdiójában, közreműködött a brazíliai Oktatási és Egészségügyi Minisztérium épületének tervezésében, amely minden tekintetben az építészeti tanácsadó, Le Corbusier erőteljes hatását mutatta. Corbu-tól Niemeyer nemcsak az építészet szociális elkötelezettségét kapta útravalóul, de azt a gazdag formakincset is, amit a vasbeton használata megenged. Ennek elsődleges adottsága, alakíthatósága tette lehetővé Niemeyer forradalmi újításait: a hajlított ívek, boltozatok kialakítását. A plasztika sokszorosításával viszonylag egyszerű módon meghatározta a szerkezet dinamikáját.

1940-ben tervezte Belo Horizontéban a Pampulha-negyedet, egy klubból, étteremből, kaszinóból, repülőtérből és egy Assissi Szent Ferenc-templomból álló együttest. A templom tervezésekor Niemeyer először szakított a derékszögekkel, helyettük hajlított, íves formákat használt. Hét évvel később Le Corbusier a ronchamp-i kápolna formájában maga is átvette az elvet, ekkortól változik meg Corbu építészete.

1951-ben került sor a São Pauló-i Ibirapuera kiállítás pavilonjainak kialakítására. 1956-ban az újonnan megválasztott elnök, Juscelino Kubitschek megálmodta az új főváros, Brasília terveit, a munkával Lucio Costát bízta meg – ő pedig Nimeyerre bízta a feladatok nagy részét. Kevesebb, mint tíz év alatt létrejött a futurista város, melynek épületei Brazília és a modern építészet történetében egyaránt szimbolikus jelentőségűek. 1965-ig megvalósult a Palais d'Alvorada (1957), az államfő rezidenciája, majd 1958-ban a Place de Trois-Pouvoir (a Hármashatalom tere) a Nemzetgyűlés épületével együtt, 1965-ig pedig megvalósult a Legfelsőbb Bíróság, a különböző minisztériumok, a nemzeti színház és a repülőtér, majd a katedrális, Brazília új fővárosának jelképe.

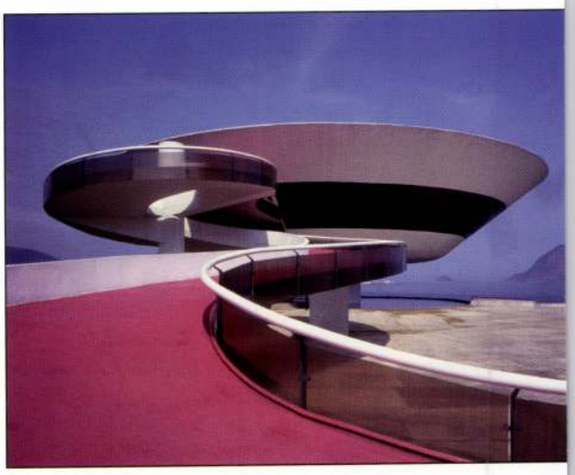

A katonai diktatúra miatt Niemeyernek hamarosan el kellett hagynia az országot. 1967-ben Franciaországba érkezett, ahol a Kommunista Párt Székházát tervezte. 1972-től sorban épülnek a fontos művek: Munkaügyi Központ Bobignyban, Kultúrház Le Havre-ban, a L'Humanité székháza Saint-Denisben (1987). De dolgozott Milánóban, Torinóban és Algériában is, ahol a Constantine Egyetem campusát tervezte (1969). Az újabb hatalomváltással Niemeyer visszatért hazájába, és a Riói Egyetemen tanított. Újabb építészeti vízióinak egyik csúcspontja az 1991-ben Rio de Janeiróban létrehozott niterói Kortárs Művészeti Múzeum.

Építészetét a gyarmati architektúra, a táj topográfiai adottságai és mint portréfilmjében maga is vallja, a női test íves formái inspirálják. Házaiban a spirál, az ív és a hullám motívumai a táj természetadta formáira válaszolnak, létrehozva egyfajta dialektikus viszonyt a táj horizontális és vertikális keresztmetszetében az ívek és a derékszögek között. Játszik a vasbeton, az acél és az üveg kontrasztjával. Saját művészetéről így ír: „Az építészet ködképből és fantáziából születik, nagy ívekből és szabad terekből. (...) A számunkra adott, összes létező technikában kell gondolkodnunk. Miért hódolnánk be a szabályoknak, az érinthetetlen törvényeknek?"

• Fekete Vali

Frottázs

Medved Gábor: Történetek a világ hídjairól Terc Kiadó, Budapest, 2001.

RITKA AZ A KÖNYV, amely címlapján túl formájával is utal tartalmára. Medved Gábor munkája, a Történetek a világ hídjairól című (a szerző egy korábbi, Hidak címet viselő könyvének továbbfejlesztett, bővített változatáként megszületett) kiadvány fekvő, széles formátuma leginkább a többszáz, szélesen ívelő hidat ábrázoló fotóhoz igazodik – ez a tördelés szempontjából is nagyon szerencsés választás volt. A mű azonban távolról sem elsősorban a témában rejlő látványosságokra, a monumentális szerkezetek lélegzetelállító hatására apellál – különleges szépségüket a szerző ennél mélyrehatóbb gondolati alapokról kiindulva közelíti meg. Több fejezet foglalkozik a hidak teljesen önálló, csakis szerkezetükből eredő esztétikájával; azokkal a finom ívekkel, csuklópontokkal, megfeszülő tartóelemekkel, amelyek mintegy ábrázolják, előrajzolják a természet láthatatlan erőjátékait, melyek formáját kristályos egyértelműséggel csak ez határozza meg. A könyvet lapozgatva felismerjük, hogy a hidakban az elvont fizikai törvények frottázsként, a tiszta papírlapon átsatírozott pénzdarabhoz hasonlóan jelennek meg számunkra. A híd tehát nemcsak összeköti az emberi élet számára alkalmas területeket, nemcsak megköny- nyítik utazásainkat szakadékok átívelésével, hanem mindennél közvetlenebb kapcsolatot teremtenek a mozgatóerők és tárgyi világunk között.

• HP

KONOK Tamás

VEÉGH Ádám: Az épitész nagyapa visszaköszön. [beszélgetés Konok Tamással] = Kurir, II.évf.235.sz. 1991. nov.27. 11.p. és ill.

Vasárnapi Hírek 46

Kurír ~~311~~, 313, 306, 312, 309, 310, 307

~~II. cof~~

KONOK Tamás

MN 1999. aug. 16.

KONOK TAMÁS Mikroludiomok című tárlata augusztus 19-én este hat órakor nyílik meg a veszprémi Mestermű Galériában.

nár nem találkozunk. 1725-
ósa István felesége. Ő min-
ált ki a Budaházy család er-
t is utal. Valószínűnek lát-
de ez nehezen bizonyítha-
mezővárosban a Jósa csa-
n egyelőre megoldhatatlan
birtoktörténetét fel kelle-

ület a 18. század végéig vál-
ször megújított meszelésré-
égésnyomok alapján – tűz-
án még 1778 előtt pusztít-
a barokk átépítés habarcsa

ó kúria helyreállítása és je-
építés befejezésének dátu-
tés alaposan megváltoztat-
ri keleti homlokzat elé kes-

MOZIROTA, VESZPRÉM

Kovács Tamás

MEGHÍVÓ

A
VESZPRÉM MEGYEI
MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG

szeretettel meghívja Önt

Konok Tamás

festőművész

kiállításának megnyitójára

1984. június 15-én, pénteken 11 órára
a TIHANYI MŰZEUMBA

A kiállítást megnyitja:

UDVARDI ERZSÉBET
festőművész

A megnyitón közreműködnek:

Kováts Péter (hegedű)
Bendik Ágota (hegedű)
Rakos Miklós (brácsa)
dr. Nagy Tamásné (cselló)

A kiállítás megtekinthető:

1984. június 15 és augusztus 27 között
hétfő kivételével naponta 10—18 óráig.

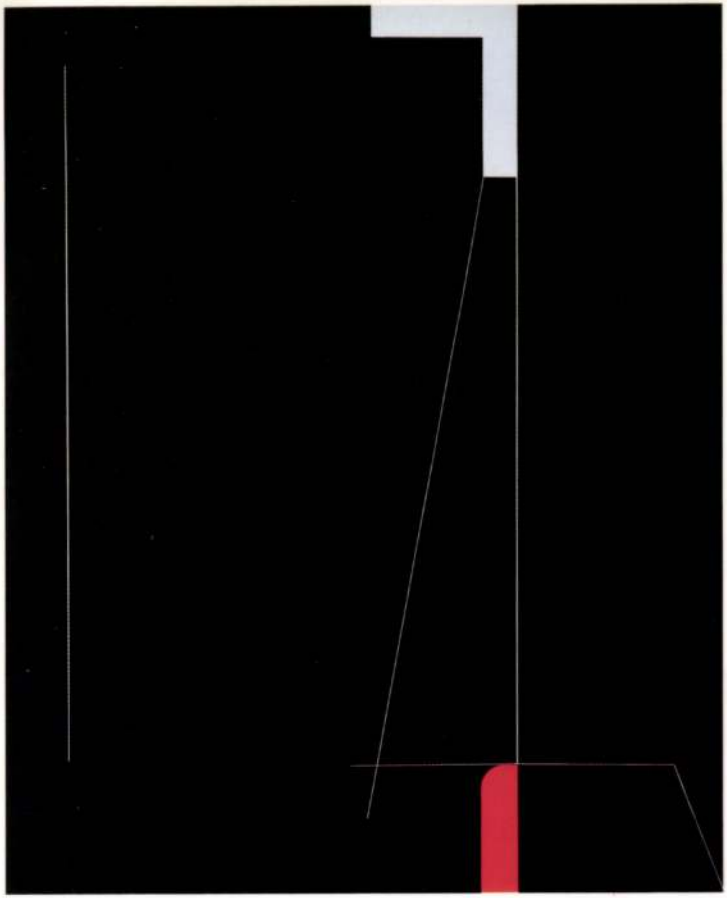

KONOK

Egyik párizsi kiállításom vendégkönyvébe
ismeretlen látogató a következőket írta:
„Un désir fuit dans l'espace,
mais enrecinement dans le fond de la terre."
[Elvágyódás a térbe, de meggyökerezés a föld mélyébe.]

KONOK TAMÁS **1930.** január 9-én született Budapesten. **1953**-ban szerzett diplomát a Képzőművészeti Főiskolán. **1957**-ben Derkovits-ösztöndíjat kapott. Első önálló kiállítása **1960**-ban volt a párizsi Galerie Lambert-ben. **1962**-ben elnyerte a Hart-ford díjat és egy évet töltött el az USA-ban. Hetven önálló kiállítást rendeztek munkáiból, többek között Párizsban, Zürichben a hollandiai Stedelijk Múzeumban, az Egyesült Államokban, Németországban, Olaszországban és Svédországban. Első önálló magyarországi kiállítása **1980**-ban volt Győrben és Budapesten, a Szépművészeti Múzeumban. Címzetes egyetemi tanár. A „Francia Nemzeti Érdemrend" (L'Ordre National du Mérite) lovagja. Kossuth-díjas. Párizsban, Zürichben és Budapesten él.

Mű-Terem Galéria – Virág Judit

Tisztelettel meghívja Önt, családját és barátait

KONOK TAMÁS

Kossuth díjas festőművész

PÁRIZSI KOLLÁZSOK (1959-1970) és
ÚJ MUNKÁIBÓL rendezett kiállítás megnyitójára

2002. december 13-án (pénteken) 17 órakor.

A kiállítást megnyitja:
PATAKI GÁBOR
művészettörténész

A kiállítás megtekinthető:
2002. december 13. és 2003. január 11. között
Hétfőtől – péntekig 10-18 óráig
Szombaton 10-13 óra között
a Mű-Terem Galériában

Információ: Mű-Terem Galéria 1055 Budapest,
Falk Miksa u. 30. Telefon/Fax: (36-1) 312-2071, 269-4681
E-mail: mu-terem.gal@axelero.hu, http:/ www.mu-terem.hu

Menton
MA VILLE EST UN JARDIN

ARIANO IMPRIMEURS - MENTON - 04 93 35 82 97

KONOK
A
MENTON

19 AVRIL - 16 JUIN 2003

Géométrie et musique

La figuration et l'expression exagérée des sentiments sont absentes de la peinture de Konok de la dernière époque. On ne peut pas le qualifier de peintre concret ou constructiviste. (Pourtant il a participé à des expositions d'art concret et constructiviste). Il tend à une sorte d'esprit de système, mais on ne peut pas dire qu'il soit un peintre répétitif. L'abstraction géométrique-musicale implique un mode de création au cours duquel les formes prennent un aspect discret, délimitées la plupart du temps par des droites et des arcs de cercle. De la même manière la couleur choisie possède un code ; pourtant, le choix des éléments est une décision subjective, intuitive. L'œuvre de Konok, par-delà ses caractéristiques proches, diffère de celle de ses contemporains hongrois ou internationaux, en ce qu'elle inclut des principes musicaux.

Le principe musical se manifeste en premier lieu par l'instauration de rythmes. Les lignes, espacées ou très denses, forment un système numérique et produisent un rythme lent ou rapide sur la surface de la toile et créent de la temporalité. L'espace de la toile est un champ "vide" (c'est-à-dire qu'il est blanc ou saturé d'une couleur homogène), dans lequel d'un côté les lignes qui s'entrecoupant et les formes "flottantes" font naître une sensation de l'espace et de l'infini.

Les œuvres des dix dernières années ont pour but de cerner "l'absolu" avec des "structures aériennes infinies" qui font naître des rythmes, avec le décalage de la symétrie et des "strates de temps horizontales".

Nous avons l'impression de nous éloigner définitivement de la matérialité (de la peinture d'un Rodtchenko), pour nous rapprocher de la spiritualité (de la peinture d'un Malevitch).

Laszlo Beke
Directeur de l'Institut de Recherche d'Histoire de l'Art
de l'Académie Hongroise des Sciences
Professeur à l'Université des Beaux-Arts de Hongrie

Prélude à l'après-midi, 1995 - 1,30 x 1,30 m - Acrylique sur toile

Jean-Claude GUIBAL
Député-Maire de Menton
Président de la Communauté d'Agglomération
de la Riviera Française

Le Conseil municipal

Le Service des affaires culturelles

La Direction des Musées

vous prient de bien vouloir assister à l'inauguration de l'exposition

KONOK

qui aura lieu le vendredi 18 Avril 2003 à 18 heures,
en présence de l'artiste
à la Galerie d'Art contemporain - Palais de l'Europe
Avenue Boyer - Menton

Cette exposition sera ouverte du 19 avril au 16 juin 2003
De 10h à 12h et de 14h à 18h
Tous les jours sauf le mardi et les jours fériés

KONOK Tamás

A.T.: Az élménytől a szerkezetig. = Uj Magyarország, I.évf.16.sz. 1991. május 13. 7.p.

Pécs, Martyn Ferenc Muzeum, Konok Tamás kiáll.

a „Thalia" színház, a pestiek nyári színháza sem méretében, sem megformálásában nem volt jelentéktelenebb társainál. Architektúrája pedig Feszl keze nyomán bizonyára gazdagabb és eredetibb formájú volt. Csak sajnálhatjuk, hogy az oly szűkös Feszl-oeuvre e dekoratív alkotásáról se egykorú fotóval nem rendelkezünk, sem olyan szép litográfia nem őrizte meg képét számunkra, mint a Budai Játékszínét.

Jegyzetek

1. Arena in Pest. – Eröffnung derselben. „Der Spiegel" 1838. Januar 26. 341-342.
2. *Mályusznė Császár Edit:* A főváros színházi életének megmagyarosodása (1843–1878). Tanulmányok Budapest múltjából. XV., Bp. 1963. 450, 462, 483-484.; *Wolfgang Binal:* Deutschsprachiges Theater in Budapest. Wien, 1972. 254. – Alsdorf személyéről újabban az író *Szentkuthy (Pisterb) Miklós,* Alsdorf féltestvérének unokája közöl adatokat önéletírásában: Frivolitások és hitvallások. Bp. 1988. 13, 27-31.
3. Pester Briefe. „Pester dem Bau der Arena ... „Pe „Thaliatheater". „Pester Színháznyitás. „Budapesti – Ahol más forrásra ne merítem.
4. A lapok tételes közlés Feszl Frigyes 1821–1884. Kat. 183-188. – A katalóidézett forrásokat nem is való azonosításuk ott még
5. Megjegyzendő, hogy e pel a terveken. Ezzel össz lőre nehezen magyarázha vek közt nem szerepel. S Építési Bizottmány mutat lehet esetleg az, hogy az év folyamán vette át, s zökkenői miatt – egyikben
6. Magyar Országos Lev *(Feszl Frigyes tervhagyaté*
7. OL: *T.11.No.3/b:73.*
8. OL: *T.11.No.3/b:74.*
9. OL: *T.11.No.3/b:143.re*
10. OL: *T.11.No.3/a:137.*
11. OL: *T.11.No.3/b:244.*
12. Nem egész pontos Városligetben állóként jel azonos városligeti fasor in

A

Csiky G

rotterdamse kunststichting

schilderijen

ZUID

kunstzaal zuid

zuidplein 1220, rotterdam

katalin hetey

tamás konok

10 t/m 31 maart 1968

dagelijks van 10 tot 5 uur

zondagen van 12 tot 5 uur

toegang vrij

KONOK TAMÁS

Konok Tamás

festőművén (Párizsból)

réntvevő a „Tintelet a szülőföldnek"
zi állításon. Műszaros.

Tintelet a szülőföldnek
1983 XII. 29.
Vörösmarty

KONOK Tamás

Az idén nyáron a *győri művésztelepen résztvevő művészek* 1-1 kisplasztikája, illetve grafikája került a győri Xantus János Múzeum képzőművészeti gyűjteményébe.
Konok Tamás festőművész 6 db litográfiát és 1 db festményt ajándékozott ugyancsak a múzeum számára.

Muzeumi Hirlevél, XI.évf. 12.sz. 1990. 15.p.

MOZIROTA, VESZPRÉM

MEGHÍVÓ

A
VESZPRÉM MEGYEI
MÚZEUMI IGAZGATÓSÁG

szeretettel meghívja Önt

Konok Tamás

festőművész

kiállításának megnyitójára

1984. június 15-én, pénteken 11 órára
a TIHANYI MŰZEUMBA

A kiállítást megnyitja:

UDVARDI ERZSÉBET
festőművész

A megnyitón közreműködnek:

Kováts Péter (hegedű)
Bendik Ágota (hegedű)
Rakos Miklós (brácsa)
dr. Nagy Tamásné (cselló)

A kiállítás megtekinthető:

1984. június 15 és augusztus 27 között
hétfő kivételével naponta 10—18 óráig.

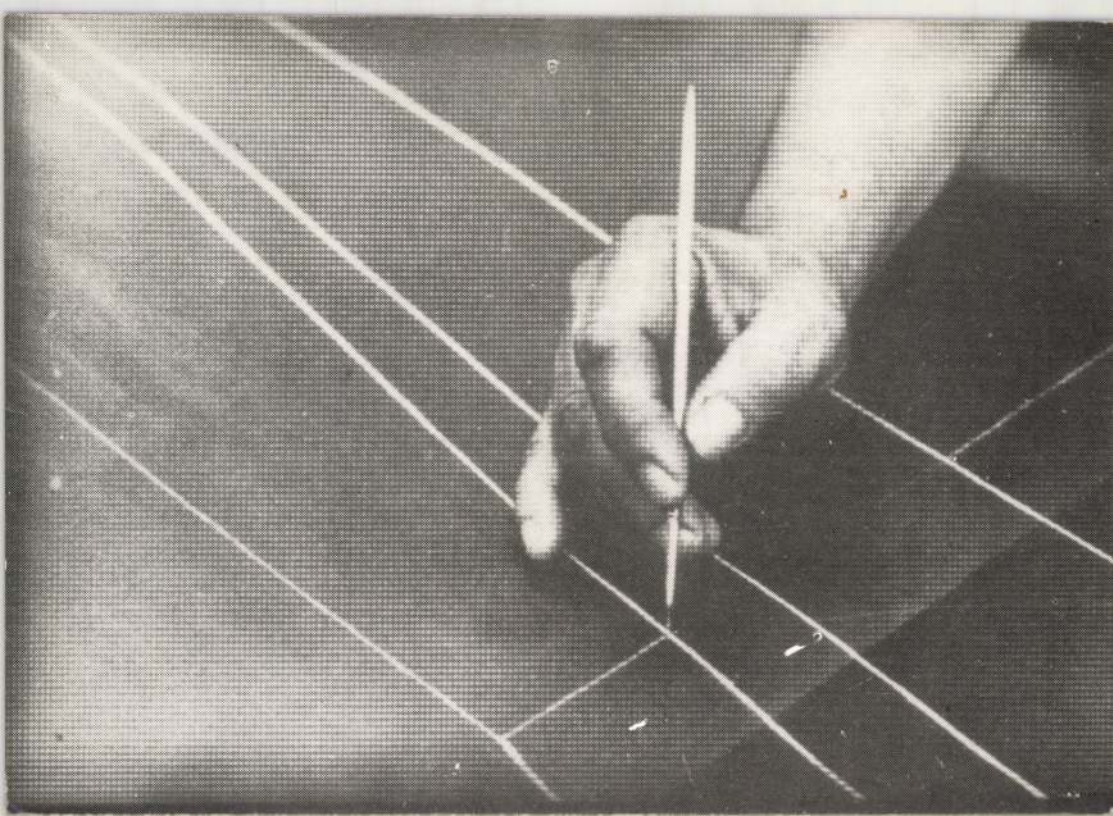

A Borsod-Abaúj-Zemplén megyei Múzeumi Igazgatóság
tisztelettel meghívja 1984. október 5-én 12 órára

A SÁROSPATAKI KÉPTÁRBA
(Szent Erzsébet tér 4.)

KONOK TAMÁS
festőművész kiállítására

Megnyitót mond
PETROVICS EMIL
Kossuth-díjas zeneszerző

A kiállítás 1984. december 20-ig tekinthető meg.

BMi

Konok Tamás

festőművész

A Párisban élő művész kiállítása a Szépművészeti Múzeumban II. 28. 19.

TV 2.
Híradó
21 15

LUDWIG
MUSEUM
BUDAPEST

Le Musée Ludwig Budapest vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l'exposition

Tamás Konok

Peintures 1979-1995

le 5 octobre 1995 à 18 heures

L'Exposition sera inaugurée par
Monsieur François Nicoullaud
Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 6 octobre au 15 novembre 1995
Ouvert tous le jours de 10 h à 18 h
Fermé le lundi

Musée Ludwig Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tél.: (36-1) 175-9175 - Fax: (36-1) 212-2534

KONOK TAMÁS

A Ludwig Múzeum Budapest
meghívja Önt

Konok Tamás

Festmények 1979-1995

című kiállításának megnyitására
1995. október 5-én 18 órára

Megnyitja:
François Nicoullaud úr
a Francia Köztársaság nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1995. október 6-november 15.
Hétfő kivételével
naponta 10-18 h

Ludwig Múzeum Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tel.: 175-9175 - Fax: 212-2534

GALERIE LUBIN

40-42, RUE DE PÉRIGUEUX - ANGOULÊME
TÉL. 95-21-05

KONOK

PEINTURES

DU 3 AU 16 SEPTEMBRE 1965

Magyar Mühely

KONOK TAMÁS

id. KONOK Tamás

Gondozási járadék

Pécsett megkezdődött tegnap a német háborús hadirokkantak, sebesültek, árvák és özvegyek részellátásával kapcsolatos tanácsadási és tájékoztatási fogadónapok sorozata. A Német Szövetségi Köztársaság által a jogosultak részére folyósítandó gondozási járadék helyszíni ügyintézését a pécsi német konzulátus kezdeményezte az ügyben illetékes észak-rajna-westfáliai tartományi kormányzatnál. Az érintettek szülőföldjén az ügyintézést a kelet-közép-európai politikai változások tették lehetővé. *Kárpótlásban részesülhetnek azok a sebesültek, akik testi és egészségi károsodást szenvedtek a háború következtében, illetve azok az özvegyek, akiknek férje a háborúban esett el.*

Az első fogadónapon mintegy háromszáz magyarországi német kereste fel a pécsi Lenau-házat, ahol Észak-Rajna-Westfalia tartomány székhelyéről, Münsterből érkezett hivatalnokok fogadták őket. Egy részük már eddig is kapott gondozási járadékot, s most azért hívták őket Pécsre, hogy a német törvényekben biztosított egyéb támogatási lehetőségekről adjanak számukra tájékoztatást. A többiek – javarészt hadiözvegyek és árvák – most először jelentkeztek részellátásért. Azok az árvák, akik nem mentek férjhez, átlagosan havi százhúsz német márkának megfelelő forint összegű gondozásban részesülhetnek, az özvegyek mintegy kétszáz márkányi részellátást kaphatnak, a háborúban megsebesült katonák – koruktól és sérülésük súlyosságától függően – átlagosan háromszáz márkányi havi gondozási összegre tarthatnak igényt.

A jövő a háromlépcsős nyugdíjrendszeré

(Folytatás az 1. oldalról)

– Hol lehetett és kellett hozzányúlni ehhez a súlyos és torz örökséghez?

– Hamar felmértük, hogy abban a gazdasági helyzetben, amelyben az ország az öröklött problémák miatt az évezred utolsó évtizedére került, nem lehet a nyugdíjak teljes körű értéktartását, és ezeknek a fent említett torzulásoknak a felszámolását egy lépésben felvállalni. Ráadásul olyan tételről van szó, mely nem is módosítható tetszés szerint, hiszen a nyugdíjak megállapításának alapja az a szerződés, melyet a fizetésből, a bérből történő levonással a dolgozó léptetett életbe. Ezt azért fontos hangsúlyozni, mert ez magyarázza meg, hogy a változtatás alapja csakis egy új, korszerűbb nyugdíj-feltételrendszer időbeni meghirdetése lehet. Ez pedig egy hosszú távú átalakítási folyamat, melynek során egészen az átállás végéig a megújuló biztosítási rendszernek mintegy magával görgetve vinnie kell, vállalnia kell az említett, korábban megkötött szerződések értelmében járó juttatásokat. Ám hogy ezek a korszerűsödés hosszú, egy-másfél évtizedre tehető ideje alatt se szenvedjenek megélhetési gondokat okozó értékvesztést, a megújuló biztosítási rendszer mellett kormányunknak aktív válságkezelésre, az értéket vesztő nyugdíjak folyamatos kiegészítésére átmeneti lépéseket kell tenni.

– Milyen lesz a jövő, a közeljövő nyugdíjszerkezete?

– Olyan nyugdíjrendszert szeretnénk létrehozni, amely három lépcsőben „fedné le" az időskorúakat. Az első fokon állampolgári jogon járó alapnyugdíjat kap minden idős korú lakos, függetlenül attól, hogy volt-e korábban munkaviszonya, vagy sem. Ez a – mondjuk úgy – nemzeti alapnyugdíj tulajdonképpen szociális segély lesz; így összege is a létminimum mindenkori értékéhez igazodik. A nyugdíjak második s egyben döntő részét az a munkával, a befizetésekkel megalapozott „munkanyugdíj" teszi ki, amely teljesen biztosítási alapon az életkereset jogán jár majd valamennyi erre illetékes időskorú állampolgárnak. Harmadik eleme az új rendszernek már egyénileg választható, önkéntes befizetésen alapul: aki úgy érzi, hogy az életkeresete alapján neki járó összeg kevés lesz az időskori megélhetéséhez, az aktív évek alatt egyéni nyugdíjbiztosítást köthet. Ez utóbbi gyakorlati életbe lépéséhez azonban még egy nagyon fontos törvény parlamenti vitáján kell túl lennünk: feltételezhető, hogy az ősszel megtárgyalja a Tisztelt Ház a nonprofit és a profit biztosítási törvényt.

– De mi történik a gyakorlatban addig, amíg – tíz-tizenöt évet említett – beérik ez a törvény?

– Két jelentős csoportról kell ezen idő alatt is gondoskodnunk: egyrészt azokról, akik már nyugdíjban vannak, másrészt az említett idő alatt megérdemelt pihenésre vonulókról. Esetükben csak a korrekció és a járulékuk viszonylagos értéken tartása nyujthat megoldást. Ezért döntött úgy az Országgyűlés, hogy erre a célra az évente kétszeri rendszeres emelésre külön összeg álljon rendelkezésre; s az emelés mértékét a mindenkori nettó munkabér határozza meg. Ez szavatolná, hogy az aktív és a passzív dolgozók kereseti arányában újabb torzulás ne következhessen be. Az igazi gond azonban köztudomású tény, hiszen oly sokszor elmondtuk, leírtuk: a társadalombiztosításnak nincs saját vagyona! Sőt, korábbi tulajdonuknak is – főként bérházak voltak a tb birtokában – ma már bottal üthetjük a nyomát. Ellentmondásos tehát a helyzet: a nyugdíjak ugyanis egy részről járnak! Ez tény, hiszen az aktív évek alatt a dolgozók befizették az időskorú járulékhoz szükséges összegeket. S mégis: ma abból fizetünk nyugdíjat, amit az aktív keresők megtermelnek, s járulék címén utalnak a kasszába! Erről nem tehetünk, ezt nem mi akartuk így, ezt a torz társadalmi és történelmi igazságtalanságot örököltük.

– Az állam azért megfelelő intézkedésekkel orvosolhatja az ilyen és hasonló aránytalanságokat...

– Tette is, ebben a helyzetben is. Hogy ez a torz állapot mielőbb megszűnhessék, az állam az Országgyűlés döntésének érvényt szerezve az elvett vagyon fejében 300 milliárd forint értékű vagyont utalt át a társadalombiztosítási alapnak. Külön kitételként szerepelt az átadás mellett, hogy olyan tulajdonokból álljon ez a három év alatt végrehajtandó átutalás, melyeket hasznot hajtóan lehet fenntartani, s melyeknek a jövedelme hozzájárulna a tb-alap többletbevételéhez.

– Egy eredményes biztosítási rendszernek csak az alapját adja, adhatja a vagyonhoz juttatás. Legalább ekkora horderejű munka magának a rendszernek a szerkezeti átalakítása is!

– Össze is függ e két feladat. Ahhoz ugyanis, hogy a vagyonátadás, -átvétel eredményesen zárulhasson, meg kell teremteni a tb-n belül a vagyonkezelés rendszerét is. A következő lépés lesz a társadalombiztosítás két alapjának, a nyugdíj és az egészségügy alapjának a tulajdonosait, a saját önkormányzatukat létrehozni. Azok megválasztására várhatóan külön ugyan, de éppen a szakszervezeti választásokkal egy időben kerül sor.

Mallár Éva

NAPTÉNY

Hajósok napja

Élni nem kötelező, hajózni muszáj! – szól a régi görög hajósoknak tulajdonított mondás. A hamarosan megnyíló Duna–Majna–Rajna-csatorna a magyar vízi közlekedés számára is új dimenziót nyit, a régi szólás méginkább aktuálissá válik. Mi sem bizonyítja ezt jobban, mint hogy tegnap megnyitotta budapesti információs irodáját Rotterdam városa. Az ünnepélyes avatáson Smit Senator, Rotterdam város főpolgármester-helyettese bejelentette az október 12-én Budapesten megrendezendő Antwerpeni Kikötő Napját, amelynek fővédnöke a belga nagykövet.

● Az MDF Akadémia a Bem téren, a Magyar Demokrata Fórum székházában folytatja előadás-sorozatát. Ma este 6 órakor *A lengyel menekültek és a menekültügy Magyarországon* címmel tart előadást *Kapronczay Károly* történész, a felkért hozzászóló *Kiss Gy. Csaba* irodalomtörténész. Közreműködik *Erős József* előadóművész.

A Blaha-tombola tegnapi nyerőszáma: 111.

● A Szerencsejáték Rt. közlése szerint a szeptember havi Telelottó játékhéten öttalálatos szelvény nem volt. Négytalálatos szelvény 35 fogadónak volt, nyereményük egyenként 208 290 forint. Három találata 3004 fogadónak volt, nyereményük egyenként 2022 forint. A kéttalálatos szelvények száma 78056 darab, ezekre egyenként 93 forintot fizetnek. A következő hétre átvitt 5 találatos nettó nyereményösszeg 10 233 172 forint.

● Claude Auger, a francia lovas szombaton indul Mosonmagyaróvárról, két ló hátán állva, hogy 9 nap alatt 1400 kilométeres távot megtéve, 26-án a Lovak napján érkezzen Franciaországba. Az induló állomás kiválasztásánál az a tény is szerepet játszott, hogy ezt a fajta lovaglási módot, bár minden alapot nélkülöz, magyar postásnak hívják.

Kérés a képviselőhöz

A *Magyar Demokrata Fórum országgyűlési képviselőcsoportja* állásfoglalást tett közzé.

Amint a közvélemény előtt ismeretes – kezdődik az állásfoglalás –, *dr. Réti Miklós*, a Magyar Demokrata Fórum országgyűlési képviselőcsoportjának tagja a demokrácia és az alkotmányosság iránti elkötelezettsége kinyilvánításaként, valamint a köztársasági elnök úrnak a médiaelnökök leváltásával kapcsolatos álláspontja elleni tiltakozásul szeptember 7-én éhségsztrájkot kezdett.

Kétségbeesett lépésére nem került volna sor, ha a Magyar Rádió és a Magyar Televízió elnökeinek leváltását a Magyar Köztársaság elnöke *önkényes alkotmányértelmezés révén, jogsértő módon* nem akadályozza meg. Képviselőcsoportunk nagyra értékeli dr. Réti Miklós személyes erkölcsi erőfeszítését, a szenvedéssel járó önmegtartóztatás vállalását.

Mégis kérjük képviselőtársunkat, hogy éhségsztrájkját fejezze be, mivel akciója már eddig is ráirányította a közvélemény figyelmét egy valós problémára. Dr. Réti Miklós képviselő úr aktív munkájára nagy szüksége van a választópolgároknak, a Magyar Demokrata Fórum képviselőcsoportjának és az Országgyűlésnek – fejeződik be az állásfoglalás.

Ahol minden forint számít

A Magyar Hitel Bank Rt. kétmillió forintot adományozott a Magyar Vöröskeresztnek, a menekültprogram javára. Az összeg átutalásáról szóló szándéklevelet *Marténi Csabáné, a bank vezérigazgató-helyettese adta át Sztuchlik Rezsőnek*, a Magyar Vöröskereszt ügyvezető főtitkárának tegnap.

A Magyar Vöröskereszt 1991. júniusa óta nyújt segítséget a délszláv menekülteknek. A szervezet részt vett a nagyatádi menekülttábor előkészítésében, s annak megnyitása után az élelmiszerekről és a személyi higiénés felszerelésekről gondoskodott. A menekültek második hulláma az idén júliusban érte el hazánkat.

Érkezésükkor a Magyar Vöröskereszt készletei már kifogyóban voltak, ezért a szervezet segélyfelhívást intézett a magyar lakossághoz és a vállalatokhoz. A tavaly októberben megnyitott „Jugoszláv menekültekért" segélyszámlára eddig összesen 13 millió 145 ezer forint érkezett, ezt gyarapítja most a Magyar Hitel Bank által felajánlott 2 millió forint.

A Vöröskereszt az élelmiszeradományokon túl információt nyújt az eltűnt hozzátartozókat keresőknek.

Magyar–norvég munkaprogram

Hazaérkezett a *Keresztes K. Sándor* környezetvédelmi és területfejlesztési miniszter vezette delegáció Norvégiából, ahol hivatalos kétoldalú tárgyalásokat folytattak *Thorbjörn Berntsen* norvég környezetügyi miniszterrel.

Aláírták a két ország közötti első, egy évre szóló együttműködési munkaprogramot, amelynek végrehajtását – konkrét programok és leendő projektek előkészítését – *a norvég kormány hárommillió koronával támogatja.* Elsősorban az energiatakarékossági, a szennyvíztisztítási és a környezetkímélő szemlélet elterjesztésére irányuló programjaink kapnak támogatást, valamint segíti a norvég kormány a miskolci ökológiai központ működését is.

A környezetért

Tegnap a Budapest Kongresszusi Központban sajtó- és szakmai tájékoztatón mutatkozott be a közelmúltban megalakult *BGT Hungaria Környezettechnológiai Kft.*

Az új cég napjaink egyik legsúlyosabb környezetvédelmi problémájával, a talaj- és talajvízszennyezés megszüntetésével foglalkozik. Vállalkozik *a szennyezett területek állapotának fölmérésére és rehabilitációjára*, azaz rendbehozására és „meggyógyítására".

Légy a tejben

Meg kell ostromolni a Magyar Rádiót és a Magyar Televíziót. Legyen végre egyszer rend, látsszék tisztán, ki hol áll, s mit akar. Vagy takar. A két intézmény takarásában vajon ott van-e az a múlt, amely mindenáron jövő akar lenni? Olyan, amelyhez nem szükségeltetik a rendszerváltoztatás. Sőt, az egyenesen káros. Netán csak Gombár és Hankiss vannak ott, akiket a köztársasági elnök szabad madár védszárnyai takarnak. És ha ők, huss!..Akkor minden oké? Egyetlen lehető módja van annak, hogy minden dolgok a maguk meztelenségében megmutatkozzanak: az ostrom!

Kérek ezért minden felelős államférfit, vonultassa föl a rendszerváltoztatás tényeinek faltörő kosait, az akadályok zarbuzánjait, melyekkel naponta ostromolják meg az éter hullámait kisajátítók mikrofonállásait, azzal az igénnyel, hogy mint az országot kormányzók tájékoztassák a lakosságot dolgaink állásáról. Ugyanezt kérem a magyar Országgyűlés főtisztjeitől és szóvivőitől. Kérem a felelős ellenzékieket, hogy javító ellenérveik tarackjaival támogassák ezeket a hadműveleteket. Kérem az írókat, költőket, szomorú és víg játékok szerzőit, írják meg azokat a műveket, amelyek a magyar nép drámáinak, örömeinek, harcainak és megaláztatásainak láncos golyóit és tüzes forgóit röpítik a drámák, a megaláztatások okozóinak védműveire. Kérem a művészeket, hogy a rendszerváltoztatás harcairól megrajzolt jelenetek falmászó létrái val és csáklyáival induljanak az ostromra. Kérem a humoristákat, hogy szikrát szóró röppentyűik és tüzes nyilaik záporával fedezzék az ostromlókat...Mert kérem szépen, amíg nincs meg a muníció, addig azt sem lehet világosan tudni, hogy mit vernek vissza e magasságos intézmények várurai. Addig nem marad más, mint amit szoktak volt mondani: ha nem tetszik, ott a gomb(ár), és kikapcs.

Czakó Sándor

Körvonalazódik az expó vagyonbiztonsága?

Az 1996. évi, Magyarországon megrendezendő világkiállítás tervezői, kivitelezői, az expó kiállítói és vagyonvédelmi vállalkozók sereglettek össze tegnap a Gazdasági Kamara székházában egy immár nagyon is időszerű konferenciára. Az előadások a világkiállítás zavartalan lebonyolításának előkészítéséről és a biztonsági feladatok megtervezéséről szóltak.

Az országos közbiztonsági-bűnügyi helyzet indokolja – az év első felében félmillió bűneset történt –, az expó pedig még sürgetőbbé teszi, hogy a rendőrség életre hívja a kényszerítő eszközök széles skálájának használatára jogosult szervezetet, a *fegyveres biztonsági őrséget.*

Jóváhagyott vagyonbiztonsági koncepciója még nincsen a világkiállításnak, itt végső soron a kormánynak kell kimondania a döntő szavakat – tudtuk meg az alezredestől. A többféle nézet ellenére a rendőrség álláspontja egységes abban, hogy az expó belső területét közvetlenül ők maguk biztosítsák. Ugyanígy a legtöbben kívánatosnak tartják e „berkeken belül", hogy a biztonság fő felelőssége *egy kézben* legyen. Jelentős szerepet és vállalkozási lehetőséget szánnak azonban vagyonvédelmi privát szervezeteknek is.

j.

A tintahal-emlékek

Becsengettek a Bálint Györgyről elnevezett újságíró-iskolába. A tanévnyitó ünnepségen megjelent hazánk legnagyobb méltósága, *Göncz Árpád* köztársasági elnök is. Ha valaki megkérdezi tőlem, hogyan zajlik le egy ilyen tiszteletre méltó megnyitó, borítékolom: köztársasági elnökünkkel és *A tintahallal.* Azt azonban magam sem tudtam volna megjósolni, hogy Bálint György telitalálat-esszéjét a szép orgánumú *Lukács Sándor* interpretálja. Emiatt szomorúan konstatálhatom: kimaradt az életemből egy bizonyára nagyon fontos, hangsúlyos tintahal-értelmezés.

Az ügy módfelett bánt, mert tintahal-ügyben viszonylag tisztességesen vagyok útnak bocsátva.

Ifjúságom idején, a derekasnak nem nevezhető ötvenes évek derekán az egyetem újságírószakán minden tanévet A tintahal vezetett be. Megnyerő hangú színészre sajnos nem futotta, így hát a remek írást mindig a legszebben olvasó leányzó mondta föl. A tanszéknek sajnos, köztársasági elnökre (pardon: elnöki tanácsi főemberre) sem futotta, a szakot sem az egyetem, sem pedig a pártközpont nem becsülte.

Maradt az önkiszolgálós tintahal, de az több uszonyban elbeszélve. Már a tanév első perceiben S. tanár úr ragadta magához a kezdeményezést, aki proletár keménységet („Maró, éles, kissé mérgező hatású tintával forduljon üldözői ellen"...) olvasott ki a műből. A következő szemináriumon F. tanár úr fejtegette: egy szocialista újságíró nem engedheti meg magának a rezignációt („A tintahalnak meg kellett érnie a tinta csődjét.") M. tanár úr, a valamikori polgári újságíró, akkor hűségesküs kommunista a kérlelhetetlenségre hívta fel a figyelmet (a piskóta alakú vázát is megkeményítheti egy kis tréninggel, hogy beletörjenek ellensége fogai").

Szóval, mi ifjú korunkban jól el voltunk látva tintahallal. (Az utánunk nyomuló nemzedéktől már Bálint György stílusát is megkövetelték, azóta szaladgál környezetünkben jó néhány, ilyen-olyan díjjal is megkínált Bálint Gyurika.)

A mostani tanévnyitó szónoklataiból kihüvelyezhető, hogy Bálint György tintahal-metaforájának e mondatára helyezhették a hangsúlyt: „Vannak még lehetőségek és nem lehet nagyon válogatni az eszközökben, ha egyszer a tinta csődbe jutott"...

(párkány)

Ötvenévesnél régebbi diapozitívok

Ezredes úr, a hadifotós

Id. Konok Tamás fotókiállítása

George Orwell Hódolat Katalóniának című könyve jóvoltából napokig szembesültem a magyar származású *Robert Capa* világhírű fotójával, *A köztársasági katona halálával*. Aki ismeri Capa sorsát, pályáját, az tudja, hogy a felvétel 1936-ban a spanyolországi polgárháborúban készült a halálos lövés nyomán hátratántoruló, rohamozó milicistáról. És most egy győri tárlaton felfedezhettem a szenzációs fénykép „párját", pontosabban egy egész sorozatot. A fotó egy ugyancsak rohamozó szuronyos katonát ábrázol, amint előretartott fegyverrel átugrik egy lövészárkon. A hadifotós nem Robert Capa, hanem idős *Konok Tamás*, az évszám 1941, a színhely az orosz front.

Ifjabb Konok Tamás Párizsban élő magyar festőművész évek óta hazajár fizikailag és művészileg egyaránt. Kiállításai voltak szerte az országban. Ezúttal ritka ajándékkal érkezett. Nem a saját munkáit hozta el, hanem regényes sorsú haditudósító édesapjának, a húsz éve meghalt idős Konok Tamásnak a páratlan felvételeit háborúról, békéről, életről, halálról, szépségről, rútságról, pusztulásról. Idős Konok Tamás 1898-ban született a felvidéki Kisgaramon. A máramarosszigeti főreálgimnázium után elvégzi a Ludovika Akadémiát, 1922-ben hivatásos hadnaggyá avatják. Kitűnt muzikalitásával. *Hubay Jenő* magánnövendéke volt. Budapesten és Győrött vonósnégyest alapít. 1928-ban feleségül veszi *Sándy Gyula* tanszékvezető műegyetemi tanár, a budai Postapalota és a győri nádorvárosi evangélikus templom tervezőjének lányát. Vizsgázott pilóta főhadnagy.

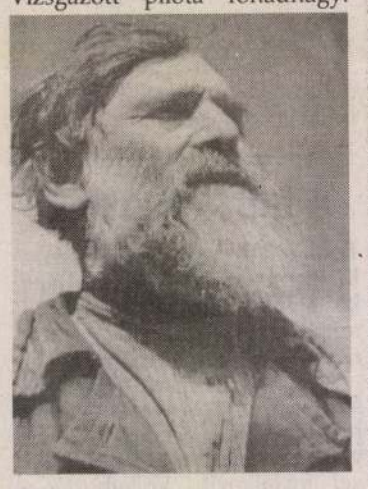

Orosz paraszt

1937-től a győri ezrednél szolgál, a háziezred zenekarát felügyeli, a koncerteken maga is fellép hegedűművészként. Ekkor kezd rendszeresen fényképezni. Beleássa magát a fotókémiába, vegyszereit maga készíti. Magyarországon elsőként ő állít elő diapozitívokat. Az *Új idők*, a *Fotóművészet* és más lapok közlik a képeit, országos és nemzetközi kiállításokon nyer díjakat. 1942. június 9-én haditudósítóként indul a Don menti orosz frontra. A mintegy két hónapos harctéri szolgálat alatt több ezer fényképet, diapozitívot készít.

A mostani győri tárlaton kiállított felvételek is tanúsítják, hogy képei nem propaganda jellegűek. Muzsikokat fotóz, égő házakat, romokat, a nagy orosz hómezőn árválkodó döglött lovat, nőket háztartási munka közben, a folyóparton, nevető és szomorú portrékat. A háborús szenvedéseket tükrözteti a szemekben, a szájszögletekben, az elhanyagolt külsőkön, a fogatlan szájakban, a reménytelen öregségben. Finom líraiságot, tehetséges művészi komponálást hordozó fotói azt sugallják, amit Brecht Kurázsi mama című drámája, hogy a *háborúnak nincsen igazi győztese, csak vesztesek vannak*. A jó fotósra nem egyedül az éles szem, a felismerőképesség a jellemző, hanem *a jelenlét* is. Ott tud lenni, ahol egy fotósnak általában ott kell lennie. Idős Konok Tamás nemcsak az orosz fronton volt ott, hanem a biatorbágyi vasúti szerencsétlenség megtörténte után közvetlenül 1931-ben, megörökítette Horthy István repülőszerencsétlenségét, az erdélyi bevonulást Nagykárolyra 1940-ben. Kitűnő bencés szerzeteseket, tanárokat, köztük *dr. Bánhegyi Jóbot*, Habsburg Ottó Pannonhalmáról érkezett tanárát, nevelőjét, akiről nemrég *Szapudi András* írt könyvet, lévén hogy nagybátyja volt a tudós Bánhegyi Jób.

Páratlan értékű győri városképek láthatók az 1938–39-es évekből a győri *Xantus János Múzeumban* ez év november 5-éig látható tárlaton, kapuvári népviseletek és természetesen családi fotók, hiszen a fotós akkor sem tagadja meg magát, amikor a családjáról van szó. A vízlépcsővita és a Szigetközt fenyegető végveszély közepén nem mindennapiak azok a képek, amelyek szigetközi idilleket ábrázolnak a harmincas évek végéről. Akár érvként is használhatók volnának. A tárlaton idős Konok Tamás fotóeszközei, személyes használati tárgyai, katonai, zenei pályájának írásos dokumentumai, hadinaplója, levélgyűjteményének darabjai is megtekinthetők.

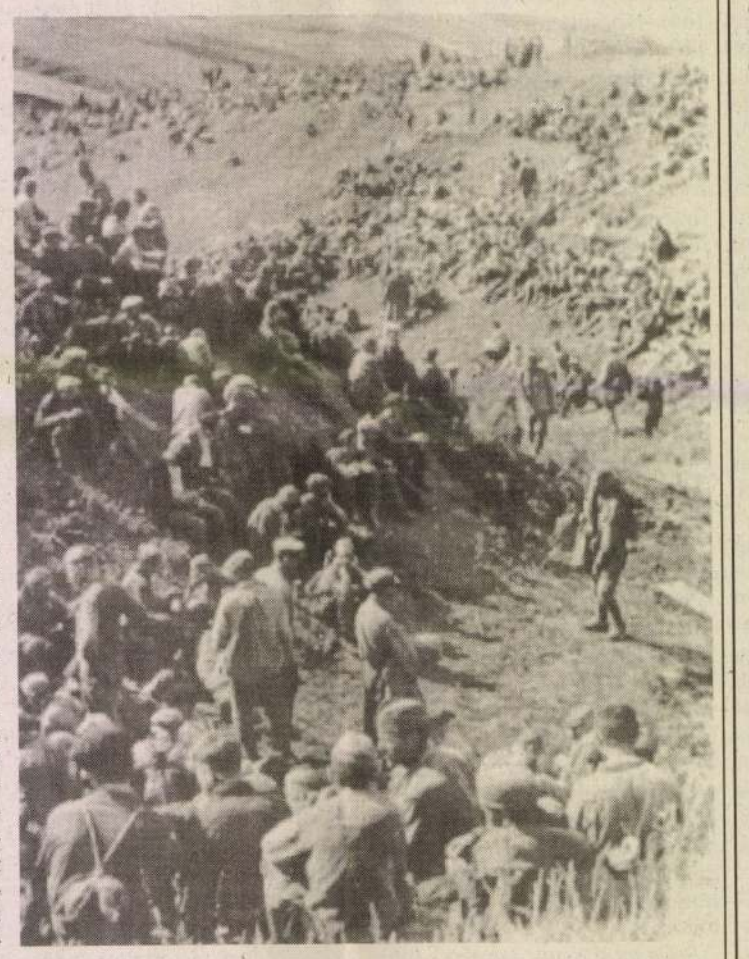

Hadifogolytábor

Szabó Béla reprodukciója

Tanulságos lehet Konok Tamás pályája későbbi állomásainak felidézése. Konok alezredes (később) náciellenes magatartást tanúsított. A német megszálláskor zászlóaljparancsnok Győrben. Az ukrajnai frontra vezénylik. Nem működik együtt a nyilasokkal. 1945 januárjában fegyveres harcba kerül német egységekkel. Ezredének egy részével átáll a szemben álló orosz hadsereghez. A futárrepülőgép, amely Debrecenbe viszi, Putnok térségében lezuhan. A pilóta életét veszíti, ő csodával határos módon megmenekül. A nyilas kormány halálra ítéli. 1945 nyarán ezredessé léptetik elő és Győr katonai parancsnoka lesz. A kommunista pártba nem hajlandó belépni, ezért nyugdíjazzák és hamarosan minden jövedelmétől megfosztják.

Negyvennyolc évesen fényképész műtermet nyit lakásán. Az ötvenes évekre a zaklatások, a rendőrségi kihallgatások a jellemzőek. Lakásába társbérlőket telepítenek. 1956 után hetekre bebörtönzik. 1968-ban rokkant egészséggel feladja iparát, Csepelre költözik. Itt hal meg 1971-ben. Több ezer fényképfelvétele megsemmisült, több tízezer dokumentumértékű felvétele még feldolgozásra vár. Egyik-másik kiállított képe fél évszázados, vagy még ennél is idősebb színes diapozitív mostani előhívása fantasztikus minőségben. A technikát is felülmúlja azonban egy rendkívüli ember művészi formálóereje, árnyalatok, hangulatok, emberi sorsok, tartalmak iránti érzékenysége.

Pákovics Miklós

Háromszáz

Háromszáz. Ennyi azoknak a munkanélküli pályakezdő fiataloknak a száma, akiknek az idén munkahelyet tudnak kínálni Győr-Moson-Sopron megyében. Abszolút értelemben lehet, hogy nem nagyon nagy ez az arány és az sem kizárt, hogy a megyei munkaügyi hivatalokban eddig jelentkezett mintegy kétezer állás nélküli pályakezdőt alapul véve sem tűnik soknak. Vannak azonban más viszonyítási pontok is. Ha azt vesszük, hogy tavaly ilyenkor, azaz a nyár végén egyetlen munkahelyet sem tudtak kínálni munkanélküli pályakezdőknek, akkor a háromszáz rendkívül megbecsülendő. Különösen, ha azt is kimondjuk, mert kimondható, hogy felfelé ívelően van a gazdaság, növekszik a bejelentett betölthető munkahelyek száma.

A megyei Munkaügyi Központot nem bűvöli el a kerek szám. Nem éri be spontán adódó eredményekkel, hanem mindent elkövet az elhelyezkedési hányad javítására. Rimányiné Somogyi Szilvia tájékoztatása szerint hatféle átképzést indítanak rövidesen. Október 1-től menedzser ügyintézőnek, számítástechnikusnak (hardware, software), szakápolónak, külkereskedelmi üzletkötőnek, ív- és gázhegesztőnek, valamint CNC-s szakembernek készülhetnek a pályakezdők, ha megfelelnek bizonyos feltételeknek. Hogy csak egy példát mondjunk, külkereskedelmi üzletkötőnek felsőfokú végzettségűek jelentkezhetnek. A tanfolyamok egytől egyig ingyenesek a hallgatóknak. Pénzügyi fedezet függvényében további kilenc tanfolyam szervezése várható. Novemberben ezek is elindulhatnak.

A tervek között szerepel hostessképzés ötven százalékban garantált egy éven belüli elhelyezkedési lehetőséggel. Ápolónőknek, varrónőknek százszázalékos a garancia. A munkanélküli pályakezdők közel nyolcezer különböző szinten végzett fiatal közül kerülnek ki. A diplomások között elsősorban pedagógusok, agrárszakemberek, üzemmérnökök találhatók. A nyelvi továbbképzésben rájuk számítanak, vagyis azokra, akiknek a megtanult idegen nyelv a diplomával együtt elhelyezkedést garantál. A gimnáziumban végzetteket fizikai munkahellyel tudják fogadni. Az igazgatónő kiemeli, hogy képzés azoknak indul, akiknek az elhelyezkedése csak azzal oldható meg. S még azt is hozzáteszi, hogy bizonyos képzési formák a szabad munkahelyek betöltése után jutnak szerephez. Mindenkivel személyesen foglalkoznak a hivatalok, mégpedig ésszerű földrajzi felosztás szerint. Mosonmagyaróvár és Csorna, valamint e városok környéke Győrhöz tartozik, Kapuvár és Beled térsége Sopronhoz.

Alapelv, hogyha az állás a munkanélküli pályakezdő egészségi állapotának, képzettségének, végzettségének megfelel, az állást el kell fogadnia. Ezt azért fontos leszögezni, mert a dolog természetéből adódóan a felkínált munkahelyek és a munkavállalói igények nem mindig találkoznak. A háromszáz azonban így is háromszáz és hiteles, biztató jelzője a holtpontról való kimozdulásnak.

P. M.

Osakából Beregbe

Mi nem hamisítunk

Háromezer darabos textilgyűjtemény, megannyi öntöttvas kályha és tárgy, a szövés-fonás díszesen faragott eszközei. Sok ez, vagy kevés? Megítélés dolga. Mással is büszkélkedhet a vásárosnaményi Beregi Múzeum. Az ott található értékekre 1985-ben figyelt fel egy japán néprajzkutató. Azóta mások is jöttek a messzi országból. Most könyv készül „Beregi népművészet" címmel. A szerzőpáros japán és angol nyelven jelenteti meg a kötetet.

A távol-keleti kapcsolat kezdete '85-re datálódik. A múzeum sem régi, pláne történelmi léptékben. *Csiszár Árpád* gergelyugornyai református pap szenvedélyes gyűjtőmunkájának köszönhetően 1963-tól létezik múzeum a Bereg fővárosában. A lelkész lánya, a múzeum igazgatója, a szerzőpáros magyar tagja, *Felhősné dr. Csiszár Sarolta* így emlékszik a kezdetekre:

– Édesapám gyűjtőmunkája szinte emberfeletti volt. Nem autóval, hanem kerékpárral járta a falvakat és hozta az értékesnek tartott darabokat. Ahogy nőttem, és magával vihetett, mentem én is, mert érdekelt. Elvégeztük az elsődleges feldolgozást. Sajnos csak töredékét tudjuk a látogatók elé tárni annak, amit szeretnénk, ami fontos lenne. Igazából még ma sincs közkinccsé téve a már hatalmasra duzzadt gyűjtemény. A Néprajzi Múzeum közvetítésével 1985-ben nálunk járt japán úr olyan múzeum számára szeretett volna anyagot gyűjteni, ahol minden ország jellegzetes tájegysége jelen van. Szerénytelenség nélkül mondhatom, el volt ragadtatva a feldolgozottság szintjétől.

Három évre rá, 1988-ban *Tsunoyama Yukihiro* a debreceni nyári egyetemről átruccant Vásárosnaményba. A rendkívül nagy tárgyi gyűjtemény mellett elenyészően csekélynek találta a róluk szóló publikációt. Tavaly aztán elkezdődött a közös munka. A japán kulturális minisztérium ösztöndíjával egy-egy hónapot Naményban dolgozó professzor rendkívüli munkát végez, éppúgy, mint a Beregi Múzeum hat dolgozója.

A beregi szőttes, a hímzett textíliák jelentik a végterméket. Először azonban az elkészítésüknél használt egyszerű gépeket, eszközöket dolgozzák fel a készülő könyvben.

– A szövés, fonás mechanikus eszközeinek egyike az orsókarika. A bronzkori ember is használta, de még az 1950-es években a magyar parasztember (asszony) is ilyennel szőtt, font. A múlt évben sorra vett díszített guzsalytalpak közül is több mint száz különféle van a múzeumunkban. A legrégebbi 1821-ből való. A rendelkezésünkre álló összes orsókarika formákat megvizsgálta már a professzor úr, éppúgy, mint a cifra fákat, a gombolyító levelkéket – mondja Felhősné dr. Csiszár Sarolta.

Mintegy négyszáz tárgyat rajzoltak már le. Az idén mégsem jutnak még a munka végére. A professzor hazautazik Osakába, Felhősné pedig Vásárosnaményban dolgozik tovább a kötet anyagán. S mi hasznuk lesz ebből a beregieknek? Erről így vélekedik a múzeum igazgatónője:

– Olyan népművészeti tevékenységet akarunk itt folytatni, ami *munkahelyteremtéssel* jár. Szeretnénk arra a szintre jutni a tiszta forrásból merített motívumkinccsel, hogy tovább tudjuk adni a hamisítatlan népművészetet. Nem módosítjuk a mintákat csak azért, mert úgy jobban megveszik esetleg a nyugati piacon. Mi nem akarjuk meghamisítani ennek a népnek a történelmét. Sajnos a népi iparművészet erre alkalmas, és tönkreteszi a népművészetünket. Ez ellen mindig is tiltakoztam. Úgy gondolom, *a világ akkor kíváncsi ránk, ha nem hamisítgatunk, hanem megmaradunk annak, akik vagyunk.*

Sánta János

Színre lép az SVT-Wamsler Rt.

Tűzhelyek Keletre

Nógrád megye egyik sikervállalata, a Salgótarjáni Vasöntöde és Tűzhelygyár úgy tűnik, révbe ért. Az átalakulást igazoló okiratot – még július közepén – az Állami Vagyonügynökség részéről Csepi Lajos, míg az rt.-ben 30 százalékos részesedéssel bíró német Wamsler cég tulajdonosa, Michael Heider látta el kézjegyével. Megalakult tehát az SVT-Wamsler Háztartás-technikai Rt.

Az 1260 főt foglalkoztató cég alkalmazottai között azonban ma is sokan vannak olyanok, akik bizonytalannak érzik a jövőt. Érződött ez azon a munkásgyűlésen is, amit szeptember 11-én, pénteken délelőtt tartottak a nagycsarnokban. Rendhagyó „tanévnyitó" volt ez; új fejezet kezdődött a majd 100 esztendős gyár történetében. A dolgozók és az új vezérkar először állt szemtől szembe egymással.

Gressai Sándor vezérigazgató talán feszültségfeloldóként, a következő szavakkal csalogatta közelebb a pulpitushoz munkatársait: *„Eddig sem féltünk egymástól..."* Majd röviden ismertette az átalakulás jelentőségét. A német (rész)tulajdonos, *Michael Heider*, a Wamsler cég birtokosa a lényegről szólva megemlítette:

– Mindig kritikus vállalkozás, amikor két gyenge cég találkozik, de ha két erős fél – mint az SVT és a Wamsler – jön össze, akkor biztos a siker.

A német gyáros hosszú távú célként azt tűzte ki maga elé, hogy *a Wamsler a század végéig Európa vezető cége* legyen; s az SVT-Wamsler a magyar–német vegyes vállalatok jó példája. Ehhez azonban nagy hangsúlyt kell fektetni a minőségre! *A minőséget napról napra javítani kell*, a munkahely megőrzése, a munkahelyteremtés lehetősége érdekében. A minőség a kulcsa mindennek. Michel Heider mindezt azért tartja a legfontosabbnak, mivel csak így ereszthetnek gyökeret az új piacokon. Véleménye szerint Kelet-Európa még nagy lehetőségeket rejt. Kelet lesz az export iránya.

Gressai Sándor vezérigazgató megerősítette:

– A gyár jelenlegi rendelésállománya egész évre leköti kapacitásunkat, miközben újabb megrendelésekkel ostromolnak bennünket. Ezért is nyitunk Keletre. Olajkályhák, szilárdtüzelésű tűzhelyek gyártásának beindítását tervezzük, vegyes vállalati formában *Ukrajnában, Oroszországban.* Főleg a volt hadiipari üzemek érdeklődnek. Az egykori SVT átalakulása megtörtént, de a folyamat része még, hogy november 15-én megalakítják a vállalati tanácsot. A tulajdonossá válást segíti még, hogy az ÁVÜ 70 millió forint értékű kedvezményes dolgozói részvény vásárlási lehetőségét biztosítja. A részvények névértéke 10 ezer és 1 millió forint között mozog, a vállalat a megvásárolt részvények 50 százalékára hathónapos részletfizetést biztosít.

(gáspár)

Körmendnél: stop!

Körmend határában a 8-as és a 86-os főútvonalak kereszteződése rengeteg veszélyt rejt magában. Nem azért, mert rossz az út, s még csak nem is azért, mert beláthatatlan a csomópont, hanem azért, mert nagyon sok autós figyelmetlenül közlekedik. Nem veszi figyelembe a jelzőtábla utasításait, s még a stoptáblánál sem áll meg. Ezen az útszakaszon különösen sok gondot okoznak a helyismerettel nem rendelkező külföldi autósok. Ennek következtében tavasszal több súlyos, emberi áldozatokat is követelő baleset történt ebben a csomópontban. Ez arra késztette a Szombathelyi Közúti Igazgatóságot, hogy intézkedéseivel tovább javítsa a kereszteződés közlekedési biztonságát.

Az alárendelt útszakaszon a csomópont előtt, burkolatszegeket helyeztek el, amely „felrázza" azokat az autósokat, akik túl nagy sebességgel közelítik meg a kereszteződést. Ezen túlmenően keresztirányú burkolatjeleket festettek fel az útra, s az út bal oldalára is kihelyezték a sebességkorlátozó táblákat, a csomópont területén pedig leszűkítették az egyenes haladásra szolgáló forgalmi sávot.

Ezeknek az intézkedéseknek minden bizonnyal szerepük van abban, hogy a turistaszezon közepéig nem történt jelentősebb baleset ebben a csomópontban. Ettől függetlenül a végleges és megnyugtató megoldást a jelzőlámpás szabályozás jelentené, amely nemcsak az útkereszteződésben, de a 8-as út teljes körmendi átmenő szakaszán biztonságosabbá tehetné a forgalmat.

E. R. Z.

SZÉPSZÓ
• A NÉPSZAVA IRODALMI ÉS MŰVÉSZETI MELLÉKLETE •
1960. február 21.

PÁSZTORMESE

Írta Cseres Tibor

A front után négyen maradtunk a nyájjal, pásztorok, s megőriztünk minden bajtól, minden veszedelemtől kilencszáz juhot. Korán leesett a hó, beszorultunk a hodályba. Az ágyúzást már egyre távolabbról hallottuk. Na, megmenekedtünk. Hanem a széna fogyott.

Széna nem maradt jóformán semmi januárra. Legeltetni meg nem lehetett a hó miatt. A szalmát étettük, amíg volt. Felétettünk mindent. Lombot, füvet összekotortunk már mindenfelől, s még a zsuppot is leétettük az ólak tetejéről...

Állt a hó a földeken s a juhok, szegények, olyan éhesen bégettek, szakadt meg a szívünk, ahogy hallgattuk. Még éccaka is rittak a szegények! Mi sem tudtunk aludni, csak járkáltunk egymás körül.

Reggelre egy-két bárány, a gyengébbje, már halva maradt az álláson. Ide jut valamennyi — tudtuk —, ha nem segítünk. De hogyan? Kölcsön senki nem ád szénát. Lopni? Úgy őrizte akkor minden gazda a takarmányt, még agyon is vertek volna bennőnket. El kéne adni a nyájat! De kinek? S engedélyt is kitől kérjünk?

Negyvenöt januárja volt ez! Emlékezhetnek rá!

Csak ültünk négyen, s tehetetlenül hallgattuk a juhok rivását.

De amazok, az én társaim, egyre csak énrám tekintettek:

— Gyuri bácsi, mi legyen? Elpusztul a nyáj!

Én voltam a legöregebb, már akkor a hatvanadikat tapostam — meg az elnök is én voltam. Ahogy a front eltakarodott, mingyárt megalakult itten a párt, s a jóemberek mingyárt engem választottak meg közakaratúlag elnöknek. Elnök voltam, dehát mit jelentett az akkor? Semmit, ha szénám nincsen! Széna kéne, nem elnökség!

Aztán a párthoz is annyit konyítottam én akkor, mint paraszt a zongorához...

De az emberek, az én juhásztársaim csak mind duruzsölták a fülembe:

— Maga az elnök, Gyuri bácsi! Maga felelős mindenért!

— Hej, azt a jóistenit neki — keseredtem bele abba a tehetetlen életbe.

Nagyon nekibúsultam, s gondoltam egyet, ha már egyszer annyira reámtekintenek a juhásztársak!

Befogtam a taligába a szamarat, elővettem a ládából a szűrt, meg a túzoktollas kalapot — hadd lássák, ki vagyok — s be Patakra.

Hallottam hírét, hogy a Hegyközben van széna! De pénzért!

Hát én Patakon egyenesen a Takarékba mentem. Tudtam, ott a pénz! Hová is mentem volna máshová, hiszen pénzért mérik a takarmányt!

Benyitok a takarékba. Öt lépcső, fel, mingyárt az utcáról. Ott a nagy teremben leveszem a túzoktollas kalapot s nézem, kihez szóljak, hogy rosszhoz ne szóljak.

Kisasszonykák ültek az asztalok mellett, de a szálában a fényes deszkapalló flaszterén egy borzasztó derék ember sétált fel és alá, az a fényesre kefélt sárga cipője csakúgy csikorgott minden lépésinél.

Megálltam előtte, megállt ő is.

— Aggyon isten jónapot a nagyságos igazgató úrnak, Szilágyi György volnék, a megmaradott kilencszáz juh számadója.

Megemelte a szemöldökit, kezet elfelejtett nyújtani, de megkérdezte:

— No, mi a baj, kérem?

— Nagy a baj — azt mondom —, kilencszáz birka maradt a hodályban, de úgylehet nem sokáig, mert egy se marad meg, ha nem teszünk valamit. Ha nem állunk elejbe a bajnak, isten az atyám, mind éhen döglik!

— Hm — csudálkozik el az a borzasztó derék ember s a sarkára állt, aztán meg a cipője hegyére pipiskedett —, az csakugyan nagy baj, ha így igaz.

— Mán pedig ez így igaz, mint ahogy én az igazgató úr előtt állok!

— Azt mondja meg, barátom — ereszkedett most már a talpára ez a roppant derék ember —, mivel lehetne elébe állani?

— Még pénzzel — feleltem én halkan — talán elébe lehetne állani...

— Mennyivel? — kérdi s én mondom, mennyivel.

— A' sok — mondja ő — és mikorra kéne?

— Már máma is késő volna — vágom rá sóhajtva —, de holnap reggel lesz az utolsó órája, mert indulni kell a szénáért!

— Sajnálom, barátom — sóhajtott most már ő is —, nincsen annyi pénzünk a kasszában s még máshová is kell adjunk! Talán, ha a jövő héten kerül majd valamennyi... Akkor esetleg visszatérhetünk rá.

Nyújtotta a jobbkeze két ujját, csak néztem, mit csináljak vele, hol fogjam meg, hogyan fogjam meg s máris megindult az a nagy derék férfi a hosszú helyiség fényes flaszterén, csak úgy csikorgott minden lépéssel az a gyönyörű sárga cipő a lábán.

Próbáltam szólni, már könyörgésre is fogtam a dolgot, még a könnyem is elcseppent, mert igen sajnáltam azt a sok szép jószágot. De rimánkodhattam. Meg sem állt mellettem, csak beszélt valamit a szép kiasszonykákhoz, azok meg kattogtatták az írógépjeiket, mintha én ottan se lettem volna.

Kimentem az utcára. Mit is csináljak, teremtőm! Le az öt lépcsőn. Én ugyan vissza a hodályba nem megyek. Inkább elbujdosok, hadd földeljék el énnélkülem azt a sok jószágot.

Elbujdosni? Igen, de üres kézzel, hová?

Gondoltam egyet, mielőtt letenném a pásztorbotot, megmondom a titkárnak, hogy juccs! Vége a nyájnak. Legjobb volna, sorban mindnek elvágni a nyakát s kimérni azt a rengeteg húst. Egy álló hónapig egész Patak birgehúst ehetne.

Ismertem a titkárt, abban az ügyben, hogy a nép elnökké választott.

Benyitok hozzá. Éppen volt nála valaki, mingyárt kezelt velem s azt mondta amannak, hogy pardon, s mingyárt kérdezte, mert látta képemről, hogy nagyon dögrovásón vagyok:

(Würtz Ádám rajza)

— Na, mi baj, Gyuri bácsi!?

— Nagy a baj — mondom —, kilencszáz birkát megőriztünk a hodályban, elvtárs, a nagy bajokon átal, most meg, amikor már tiszta békesség van errefelé, s az ágyúzást is alig-alig hallani, most elpusztul mind, ha elejbe nem állunk!

— Akkora nagy baj van? — kérdezte ő is.

— Akkora, mert maholnap éhendöglik mind a kilencszáz!

Csak leejtette a kezit a titkár. De mingyárt így szólott:

— Magának, Gyuri bácsi, tudni kéne, hogy mivel lehetne elébe állni a bajnak!

— Még pénzzel — mondom én erre könnyes szemmel —, még pénzzel elébe tudnánk állni!

— Hát hiszen akkor nincsen baj — örvendett meg egyszerre a titkár —, majd ád a takarék!

De én nem tudtam véle örülni, mert én már tudtam, hogy a takarék nem adhat.

— Onnan jövök, elvtárs...

— Onnan? A takarékból?

— Bizony onnan — mondom —, és nincsen a takarékban semmi pénz s az is kell másra. S az igazgató úr azt mondja, hogy legkorábban a jövő héten ha lesz. De a nyáj addig nem várhat...

Elveresedett a titkár, a mi titkárunk.

— Nincsen pénz a takarékban? A birkák érdekében?!

— annyira elcsudálkozott, hogy el is káromkodta magát:

— Az annya erre-arra!

S már nyúlt is a telefon után. Megberregtette a dobozt. Várt egy kis ideig, aztán mingyárt azzal kezdte:

— Az annya erre-arra magának! Hát magának mindegy, hogy megdöglik az a kilencszáz birka vagy életben marad?! Magának az semmi, hogy a nyáj, amit ezek az egyszerű pásztorok az életük kockáztatásával...

Mondta, mondta. Én még olyan komolyan, olyan haragosan nem hallottam beszélni azt a mi titkárunkat azóta se. Aztán hogy hallgatott egy csöppet a hallgatóba — biztosan a takarékban az úriember szabadkozott. De a titkár csak rászólt megint keményen. Aztán olyasmi következhetett a takarékban, amire az elvtárs azt mondta: — Jó, jó! Próbálja meg! Majd meglátjuk.

Aztán felém fordult s csak ennyit mondott csöndesen:

— Menjen vissza, Gyuri bácsi, a takarékba, vegye fel a pénzt.

Indulok. Megyek sietve az utcákon a hóban. Fel az öt lépcsőn, nyitok be az ajtón, emelem a kalapom:

— Jó napot kívánok!

De már az a borzasztó derék ember nem sétált. A' csak morgott valamit messziről vissza: mélyen a teremben egy asztal mögött szuszogott.

A kisasszonykák sehol. Elküldte őket!

Odamegyek, hogy megnézzem, mit csinál. Hát az asztal lapjára nekikeseredve számolja a pénzt. Amikor megvolt a munkával, így szólott hozzám, de még akkor sem emelte fel a szemit:

— Ember! Hát nem tud maga rendesen beszélni?! Nem képes türelmesen elmondani, mit akar, mi a baja, mingyárt panaszra fut!? Emberek vagyunk! Nem vadállatok! Szóból értünk! Elmondjuk egymásnak a gondot és a bajt és segítünk, ha lehet! Nem mindgyárt bepanaszolni az embert!

Azzal elébem tolta a nagy summa pénzt, amit kiszámolt.

— No! Olvassa meg, elég lesz-e?

Megolvastam szálankint. Nézte. Hallgatott.

Mikor megvoltam, feltekintettem.

— Eltehetem?

— Elég lesz? Elébe lehet állani ennyivel a bajnak? — kérdezte.

— Elébe — mondom —, ennyivel mán elébe. Csak legyen meg még az a hegyközi széna, akit tudok!

— Azért kérdem — mondja ő most már egészen nyugodtan —, mert hogyha nem elég, még keritünk hozzá, akár ma, akár holnap.

— Elég lesz — mondom én —, ne is tessék aggódni miatta.

Örültem igen, nyújtottam a kezemet.

— Azért mondom — neheztelt ő még mindig —, azért mondom, hogy nem kell mingyárt panaszra szaladni! Lemocskoltatni az embert, ártatlanul! Nem szolgáltam én rá, hogy maga engem a sárga földig lemocskoltasson!

Mondta, mondta s kikisért az ajtóig. Ahogy emelte a lábát, azok a szép sárga cipői nem is csikorogtak már annyira...

Megállt az ajtóban, az üvegen át nézte, hogyan szállok fel a kordéra. Én közi vágtam annak az egy darab szamárnak, hogy minél előbb lássam azt a szénát Hegyközben.

Munka- és munkásábrázolás
a képzőművészetben

A Csók István Galériában »A munka dicsérete« címmel kiállítás nyílt mai festőknek mai életet ábrázoló figurális kompozícióiból. E viszonylag kis kiállítással kapcsolatban (mindösze 50 képből áll) egy sor időszerű tartalmi és formai jellegű probléma vetődik fel.

A kiállítás jelmondatától némileg eltérően, nem csupán szorosan vett munkaábrázolásokat látunk — mint Szentgyörgyi Kornél fiatal munkásai, Mácsai István kubikolói, Bartha László levendulát szüretelő asszonyai, Bokros László trágyahordó parasztembere, Konok Tamás aratói —, hanem kis számban olyan képeket is, amelyek azt mutatják: hogyan hatnak az egyszerű emberekre a társadalmi sorsfordulók (Gera Éva ellenforradalmi képe), hogyan töltik szabad idejüket (az alkonyodó Duna-parton heverő emberpár Eigel István festményén, Szentgyörgyi Kornél munkásszálláson foglalatoskodó munkásai, Benedek Jenő tarka esti utcaképe).

És ez így is van jól. Az új élet sokszínűségének a művészi megörökítésre váró témák gazdagságának bár lényeges, mégis egyetlen tárgykörre való leszűkítése visszatérés lenne azoknak az időknek sematizmust szülő követeléseihez, amikor a filmek a munkások életét szinte csak a gyár falai közé szorítva ábrázolták, a színpadon a szereplők a munkaversenyről és a szövetkezeti mozgalomról cserélték ki nézeteiket és így tovább.

A munkásábrázolás témakörének kiszélesítése természetesen nem jelenti azt, hogy a dolgozó ember művészi megörökítése ne kapja meg az őt megillető helyet korunk művészetében. Az elmúlt 15 év legemlékezetesebb festői alkotásait, Domanovszky Endre sztálinvárosi olvasztárait, Szentiványi Lajos Kossuth-híd építését, Szőnyi István és Domanovszky Endre mezőgazdasági pannóit éppen a munka új pátosza ihlette.

Az élet teljességének ábrázolása azonban nemcsak a témák sokrétűségén múlik, hanem azon is: miként ábrázolja a művész az embert az élet bármilyen szituációjában? És ez már a művészi tartalom kérdése. »A munka dicsérete« címmel megrendezett kiállítás képeinek nagyobb részénél az ember, sajnos, nem több, mint kompozíciós elem, dekoratív színfolt. Fejét többnyire lehajtja, hátat fordít, vagy ha láttatja is arcát, az jellegtelenebb, semhogy bármiféle lelkiállapotot fejezne ki. Az alkotó művész tehát nyilván külsőségesen közeledett ábrázolása tárgyához — csak mint látványt fogta fel. A polgári művészetszemlélet hat itt még tovább, a tartózkodás minden »művészeten kívüli« tényezőtől. Ez a felfogás elsősorban a kép formaszépsége szempontjából mérlegeli a »motívumot« — akár ember, akár élettelen tárgy. Így az eredmény sem lehet több a szem gyönyörködtetésénél — s még ezen a téren sem nyújt annyit, amennyit az emberileg és ebből következően művészileg is tartalmasabb alkotás.

Jó és rossz példa egyaránt akad a kiállításon, még egy-egy művész munkásságán belül is. Szentgyörgyi Kornél előbb említett »Munkásszállás«-ának jól jellemzett alakjai például formailag is kiegyensúlyzott kompozíciót alkotnak, míg másik két üzemi képének felszínesebben megragadott jelenete egyúttal kompozíció és színek szempontjából is jóval bizonytalanabb. Ugyanígy Bartha László hangulati tartalomban gazdag »Levendulaaratás«-a harmóniájával messze fölötte áll az érzelmileg közömbösebb »Szőlőben« kiérleletlen formai megoldásának. Ez a jelenség mindjárt azt is mutatja, hogy nem egyszerűen a régi szemléletben való megrekedtségről van szó, hanem az újból teret hódító tematikus ábrázolás vajúdásának problémáiról.

A tematikusság igénye ugyanis néhány éves szünet után — amikor a sematizmus elleni tiltakozásképpen és az eszmei tisztázatlanság folytán a formaproblémák kerültek az alkotómunka homlokterébe — ismét sürgetően jelentkezik. De most már a magas művészi színvonal igényével együtt. Már közhelynek számító megállapítás, hogy művészetünk nemcsak azért új, mert az új életet ábrázolja és mecénása a nép lett, hanem mert a művészet és ezzel a művészek társadalmi helyzete is megváltozott. De nehéz kilépni a nemzedékek óta megszokott művészi magatartásból. Márpedig avult szemléletből kiindulva valóban csak külsőségeiben lehet megragadni az élet jelenségeit. A szocialista társadalom művészének meg kell találnia az utat magához a társadalomhoz.

S itt érdemes szólni valamit a munkás-művész találkozókról, amelyek ehhez kívánnak segítséget nyújtani. Sok új és egészséges formája is született ennek az utóbbi időben. Régebben is voltak találkozók, üzemlátogatások, közönségankétok. De ezek inkább csak futó benyomásokat hagytak maguk után. Most a Képzőművészek Szakszervezete az ipari szakszervezetekkel és a MEDOSZszal együttműködve lehetővé tette, hogy egy-egy művész otthonra találjon nagyobb üzemekben, állami gazdaságokban és tartós barátságokat köthessen. Mintegy 50 művész élt is már a lehetőséggel — többnyire igen nagy sikerrel. Gyenes Tamás szobrászművész például az egyik állami gazdaságban töltött hosszabb időt és amikor portréiból kiállítást rendezett, egy nap leforgása alatt az egész falu megnézte. A Duna Cipőgyárban huzamosabb ideje működő Doór Ferenc festményeinek közös megvitatására éppen a napokban készülnek a gyár munkásai és néhány meghívott művész. A Gyapjúmosó már kiállítást is rendezett az üzemet gyakran látogató Székelyné festményeiből, s ugyancsak nagysikerű kiállítást vándoroltat a MEDOSZ az állami gazdaságokban készült válogatott alkotásokból. (Ezért is érezhető az akció hatása csak kis mértékben a Csók Galéria anyagán.) A tapasztalat azt mutatta, hogy a közös munka nemcsak a művészek számára volt gyümölcsöző, hanem egyúttal olyan embereket is fogékonnyá tett a képzőművészeti kultúra iránt, akik addig teljesen távol állottak ettől.

Itt kell szólnunk a közönség igényéről a képzőművészeti alkotások, szorosabban véve az életről lényegeset mondó alkotások iránt. A képzőművészet — ez sajnos, így van — az összes művészeti ágak közül talán legkevésbé vált még a tömegek szükségletévé. Nem is kelhet versenyre népszerűségben a milliós közönséget vonzó filmmel, a színházzal, az irodalommal, a rádió útján már mindenüvé eljutó zenével. De vannak már e téren is szép eredmények. A Munkácsy-emlékkiállítást 430 ezren keresték fel. Benczur Gyula képeit az elmúlt évben egy-egy vasárnap több ezren nézték meg a Nemzeti Galériában, a Szépművészeti Múzeum látogatóinak száma egy év alatt százezerrel emelkedett, hogy a legutóbbi hónapok eseményéről, a Drezdai Képtár anyagának óriási közönségsikeréről ne is szóljunk. Az öntevékeny képzőművészek mozgalma, ha egyelőre szerény keretek között is, de egészségesen fejlődik. A magánvásárlások száma is állandóan emelkedik.

Mindez, s még más örvendetes jelenségek sora bizonyítja: a minden idők művészére kötelező korszerűség, az alkotói igény korunk problémáinak valamennyi művészetben történő igaz ábrázolására — csak az egyik ok, amiért a mai téma követelménye a képzőművészetben is óhatatlanul és helyesen felmerül. A másik ok: megújuló társadalmunk igénye e tekintetben is mind sürgetőbb. S ennek művészek és művészetelvezők egyaránt nagyon örülhetnek.

HAVAS LUJZA

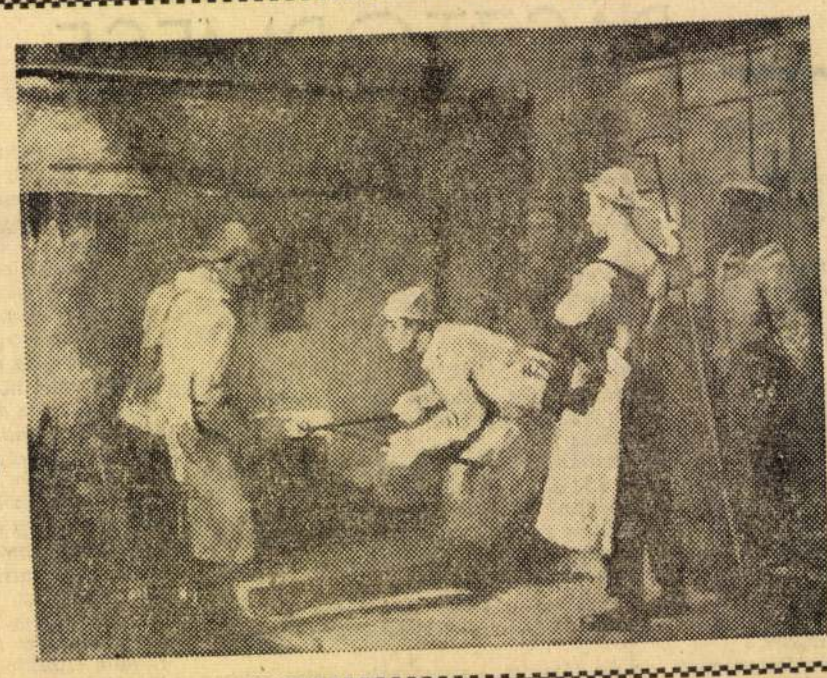

»A MUNKA DICSÉRETE« címmel képzőművészeti kiállítás nyílt a Csók Galériában. Baloldali képünk: Mácsai István: Mederjavítás című műve, a jobboldali: Sarkantyú Simon: Nagykalapács

(MTI Foto — Pálfai Gábor felvétele)

Hogy lásd

Írta Takáts Gyula

Tündöklő téli délután.
Felhőtlen... Mégis itt-ott
hó-kristályok szűz mértana
jeges lapokkal villog.

Hulldogál a hó-sziporka
a fagytól görcsölt tájra.
Egy karvaly úszik magasan.
Annak se mozdul szárnya.

Csak kémlel... Akár én magam
e ritka pillanatra,
hogy semmiből pereg reánk
a tündöklő sziporka,

s mint váratlan fény, villogás,
mely formát nyit a képen,
villog a test s az értelem
az erdőn és a réten.

Szinte a csontokig ragyog
a kis egységek váza.
Csírák, virág s lombok helyett
a lét matériája:

hogy lásd, mi adja a tavaszt,
s megértsd, e kis örömbe,
miből nyílik a legnagyobb
virágok édes zöldje.

CHOPIN (1810—1849)

Másfél évszázaddal ezelőtt, 1810. február 22-én született *Fryderyk Chopin*. Ha a muzsika többévszázados történetében valakire tökéletesen illik a szép magyar szó: zeneköltő, nos, a nagy lengyel komponistát — balladák, románcok és fantáziák poétáját — lehetetlen volna tömörebben és tökéletesebben megnevezni. Művészete, egész halhatatlan életműve bensőséges rokonságban van a költészettel, szinte maga is az.

Chopin születésének mostani kiemelkedő évfordulója, amelyet az egész világ ünnepel — ismét jó alkalom arra, hogy pontosabban megfogalmazzuk: ki is hát ez a lengyel szellemóriás a kultúrhistória történetében? Vívódásokkal, ellentmondásokkal telt énje, végtelenül finom művészete, rezdülékeny lelke, súlyos kórral terhelt testi valója mindmind alkalmas volt arra, hogy nagy művészetének igazságát eltorzítsák, életművének lényegét megmásítsák, kilúgozzák. A polonaise-ek és mazurkák nagy alkotójának egyik alapvonását, szellemének elidegeníthetetlen összetevőjét: lengyel voltát is hosszú ideig igyekeztek elmosni — rövid életének felét ugyanis Párizsban töltötte. Ez azonban reménytelen kísérlet. A lengyel lényeg, mélységes együtthaladása kora Lengyelországának forradalmával éppúgy hozzá tartozik Chopinhez, mint kivételes jelentősége a zongoramuzsika történetében, vagy korában rendkívül modern dallam- és harmóniaalkotásának, akkord-összeállításainak zsenialitása. Muzsikájának számottevő része az eltelt nagy idő alatt a világon a legnépszerűbb művészi alkotások közé került, nyomai ma már korunk tánczenéjében is fellelhetők — ez azonban nem halványítja, csak alátámasztja művészetének rangját. Tolmácsolásának stíluskérdéseiről kötetnyi vita folyt és folyik. Megszólaltatói közt szép számmal akadt torzítója: nemes, korának lelkéből leledzett romantikáját sokan silányították olcsó szentimentalizmussá. Mindez azonban a lényegen mit sem változtat. Hamisításoktól még egy zseni sem lett kisebb.

A kimagasló lengyel zeneóriás helyét a kultúrhistóriában meghatározza legelőször is a zongoramuzsikára gyakorolt hatása. Ha csak kétszer tucatnyi, merőben új és nagyszerű etüdjét hozta volna létre rövid életében — már ott volna a helye a halhatatlanok között. Nemcsak a magasrendű zongoraiskolában, hanem az előadói művészetben is örök érték ezeknek az etüdöknek minden csodálatosan mély és szép darabja. Köztük például az első sorozat megrázó, drámai tizenkettedik opusa, a lengyel szabadságharc leverésének hírére komponált c-moll, a nevezetes forradalmi etüd.

S éppen itt, ezzel kapcsolatban van jelen Chopin egész művében zsenijének másik vonása: az, amely művészetének legfőbb tartalmát tekintve nagy barátjához, a magyar Liszt Ferenchez, az orosz Glinkához teszi hasonlatossá, s ami későbbi honfitársai, Moniusko, Wieniawski, Simanovski elődjévé avatja. Az éledő kelet-európai népek zenéjének előhírnöke ő is a XIX. században. Innen mazurkáinak, polonaise-inek sokasága, amelyek mind a mazowszei táj, a kujawy-i vakációk, az Utrara-patak, szülőhelye, Zelazova-Wola kitörölhetetlen ifjúkori élményeiből, hangjaiból táplálkoznak. A kor művészete más nagyságaival együtt 1848 forradalmainak roppant nyitányát írta ő is életművével. Mindezt sokáig vitatták, takargatták, hogy Chopin kora francia szalonjai érzelgős muzsikusává fonnyadjon. A cisz-moll Nocturne-ből oda lett ideig-óráig a hazáról való merengés, a h-moll Scherzó-ból a lengyel Chopin lelke mélyéből támadt vihar. De csak ideig-óráig. Hitler azért nagyon jól tudta, hogyha a lengyel hazafiságba kell — és neki kellett! — kést döfni: Chopin ereklyéül hazaküldött szívén kell ejtenie az első sebet. Az sem véletlen, hogy éppen a lengyel munkások óvták meg ezt a ma is tisztelettel őrzött halott szívet.

Kortársa, Robert Schumann írta Chopinről: *»Urak, kalapot le, lángelme közeledik!«* Ez a lángelme csodálatosan megfogalmazta a muzsika, a zongora nyelvén a hazaszeretet mellett a többi legszebb emberi érzést és gondolatot is. Az első opusz-számot viselő c-moll rondótól a párizsi Père Lachaise temető felé integető moll-mazurkákig az öröm és a bánat minden fénye és árnyéka ott világlik és borong ebben a csodálatos életműben. Felviharzanak ebben a muzsikában egy nagy korszak nagy eseményei, amelyeknek kihunytával, 1849 őszén, kihunyt a nagy lengyel zeneköltő, Fryderyk Chopin élete is.

És igazánból csaknem egy évszázaddal később támadt fel ismét: a felszabadult Lengyelországban s az egész világon, mert művészetének igaz értői viszik és terjesztik méltó tolmácsolását mindenfelé. A nevével fémjelzett zenei versenyek nagy zongoristák sorát adják korunknak, Lev Oborinokat és Ungár Imréket, Kentner Lajosokat és Jakov Zakokat. Éppen a napokban ismét az ő nevében és művészetének jegyében gyűltek össze a világ legjobb fiatal pianistái, hogy tovább éleszszék nagy művészetének lángját, terjesszék a halhatatlan Chopin életművének szépségét és igazságát.

RAJK ANDRÁS

„E szóban: haza..."

A minap estefelé berobbant hozzám legkedvesebb barátom, Boda Pista. Nagyra kerekitette mind e világra kíváncsi barna bársony szemét és tizenkétéves türelmetlenséggel rám lihegte kérdését:

— Csókolom, tessék szíves megmondani nekem, mi az, hogy haza?

— Szervusz, foglalj helyet! — mutattam széket pajtásomnak.

No, ennek legalább nem kell utána járnom — mosolyogtam megkönnyebbülten —, mint a legutóbb, amikor a televízióról faggatott. Pista ugyanis évekkel ezelőtt engem szemelt ki arra, hogy az elébe kerülő kérdőjelekre válaszoljak. S én ennek a megtisztelő feladatnak mindenkor igyekszem a legpontosabban eleget tenni. A televíziót illóra vonatkozóan például interurbán szereztem be adataimat, a harmadik szputnyiknál pedig ismeretlenül fölkerestem egy professzort.

— A haza — néztem várakozó szemébe és mély lélegzet után hozzákezdtem szabadelőadásomhoz — ...a haza az a föld...

— Ezt tudom — szakított félbe Pista és bólintott is rá —, földrajzilag tudom, hanem... izé... tetszik tudni... azonkívül!

— Azonkívül? — kérdeztem vissza, hogy időt nyerjek a gondolkodásra, mert rögtön megértettem, nem úszom meg olyan könnyen Pista kérdését.

— Úgy gondolom, ahogy legutóbb az iskolánál tetszett magyarázni, hogy az iskola nem csupán az épület, hanem... tetszik érteni?

— Igen, igen — mondtam, és magamban: — Kellett neked prédikálni?!

Behunytam szemem, tenyerembe hajtottam homlokom és igyekeztem koncentrálni. Átkozottul kínlódtam. Magamban ugyanis tudtam a választ, tisztán élt bennem a fogalom, de szavakba kerekítenem sehogyse sikerült. Ha kinyitottam a számat, egyre csak Kölcsey »Parainesis«-beli megfogalmazása akart kibukni rajta, hogy

»...e szóban: haza, foglaltatik az emberi szeretet és óhajtás tárgyainak egész összessége. Oltár, atyáid által istennek építvè; ház, hol az élet első örömeit ízleléd...«

Mint a megfelelő pénzdarabra az automatából a csokoládé, úgy hullik ki belőlem a »haza« szóra ez az idézet, amelyet az iskolában szóról szóra be kellett magolnunk, amely Kölcsey korában szép, bölcs, s hogy mai szóval éljek, »előremutató« volt, amely a háború előtt már kissé hamisan csengett és amely ma, a fülnek tetsző fogalmazásnál nem ad többet.

A haza fogalma tehát nem független a tértől és időtől — állapítom meg precíz definícióval, de aztán hiába próbálom — Pista sürgető tekintetére —, sehogyse tudom egyszerű szóval magyarázni. Tehetetlenül és félve a felsüléstől, könyvszekrényemhez fordulok és sorra veszem elő a köteteket.

Barátom áhítattal hallgatja a tiszteletre méltó könyvekből ráhulló szép szavakat. És én idézek. Kezdem Vörösmartyval, hogy

»...a költőnek egy — csak egy hazája van.
Kezdődik e hon a csendes tanyának
Küszöbjén, melyhez emlékezete
Köté legelső végét fonalának,
Midőn először útnak erede;
Hová e gondolatvezér
Mulatni vissza-visszatér — ...«

Pista nagy figyelemmel, de bizony csalódottan hallgat. Zavarban vagyok. Hát ugrom egy nagyot és átcsapok József Attilára:

»Íme, hát megleltem hazámat.
a földet, ahol nevemet
hibátlanul írják fölébem,
ha eltemet, ki eltemet...«

A keserű sorok messze kanyargó magyarázatba kevernek, ahonnan Radnóti Miklós segítségével, az ő vallomásával próbálok »felszínre« kerülni:

»Nem tudhatom, hogy másnak e tájék mit jelent,
nekem szülőhazám itt e lángoktól ölelt
kis ország, messzeringó gyermekkorom világa.«

— Nagyon szép vers! — bólint komolyan Pista és fölmál. — Köszönöm, most már értem és késő is van, tetszik tudni...

Indul az ajtó felé. Nem marasztalom. Illemtudóan még egyszer köszöni szépen a magyarázatot: »most már értem«, de a szeme sarkában, a szája csücskén látom a rosszul leplezett fintort, hogy »na, ettől se lettem okosabb!«

Visszatérek a szobámba, de hiába ülök a munkámhoz, nem tudom folytatni. Szégyellem magam. Felsültem.

Talán helyesebb lett volna a költők helyett saját élményeimből mesélni. Idézhettem volna például a Zürichbe disszidált pesti ápolónőt: »Otthon ápoltam az én betegeimet, itt egy kórházban dolgozom.« (Mint ápolónő dolgozott!) Vagy beszélhettem volna arról a magyar házaspárról, akik a cannes-i tengerparton, miután megállapították, hogy az a homok nem homok, alaposan megvallattak, vajon hazajöhetnének-e. »No, nehogy azt higgye, a honvágy miatt, csupán a balatoni homokba elfeküdni...« — sóhajtotta a szép szőke asszony és a szeméhez kapott: »ez a sós levegő hogy marja az ember szemét!«

És ha mindez kevés, akkor azt a párizsi asszonyt kellett volna idéznem, aki huszonöt éve él odakint, aki már franciából fordítja magyarra a gondolatait (szó szerint — valahogy így: »Vegyél egy metrót!«), s aki, amikor én a szerelmeseket segítő Szajna-hordta egyútú szigetben, a »Hattyúk sétányában« gyönyörködtem, legyintett és könnyei között suttogta: »Margitsziget!«

Nem, nem! — vitatkozom magammal. — Pista ezekből sem értette volna meg jobban a »hazát«. És nem azért nem értette volna, mert tizenkét éves — értem meg végre én —, hanem mert a »hazát« szóból megérteni nem lehet. A »hazát« tapasztalni kell és mindenki tapasztalja is a hazáját, mindenki meghatározza is szabatosan, tudja pontosan, rádöbben előbb vagy utóbb, ha szóval tán ki nem mondja sohasem is!

A haza, amely tízmilliónknak, s a messzeszakadtakkal együtt még jónéhánnyal többnek egy és ugyanaz, mindannyiunknak másban, másképp jelentkezik.

Nekem e szóban: haza — az újpesti Váci út ötlik föl elsőre, ahol ha csukott szemmel végigvinnének, meg tudnám mondani a szagokról, melyik gyárnál vagyok. Az újpesti képek után második »szűkebb hazám«-at idézi ez a fogalom: Angyalföld, s ott is Tripolisz és abban a még negyed százada igazán puszta »Tarnai-puszta«.

A nyáron, amikor Párizs, Róma, Nápoly csodáit fölhabzsolva, hazatértem, az első dolgom volt, hogy a sárga villamoson elzarándokoljak a Gyöngyösi út környékére és fölkutassam a helyet, ahol hajdan a tehénistálló állott. Annak tövéből indultunk útra vagy harminc éve, megboldogult bátyámmal, hogy majd a világ végén lábunkat lelógatjuk. De nem jutottunk el a »BÚR«-villamosig, ahol ezt a titokzatos távoli pontot sejtettük, mert valami mezei állat ránk ijesztett.

Most pedig nem jutok el a tehénistálló helyéig, mert elkeveredem a szántók helyére nőtt házak között, mert a bácsi, akitől útbaigazítást kérek, rám mosolyog fehér villabajusza alatt:

— Minek magának az? Nézze inkább ezeket, amiket most építünk!

És körbe mutat a sokszínű, emeletes palotákon, és magyarázza, hogy melyikben laknak már és melyikbe költöznek be holnap és...

És akkor eszembe jutott a nemrég látott Párizs és Róma, ahol szintén épülnek házak, amelyeket szintén magyaráztak nekem, de a francia és az olasz nem úgy mondta, hogy építünk, hanem úgy, hogy építenek, hogy építi az ilyen meg ilyen cég.

Igen, »e szóban: haza« ez a többes szám első személy is benne van — ma, itt Magyarországon. És még sok minden »azonkívül«, amit már Pistáink is sejtenek, éreznek és amiről, ha parainesist írnék nekik, a Kölcseytől tanult formulával valahogy így kezdeném: »E szóban: haza, foglaltatik az emberi szeretet és alkotás tárgyainak egész összessége. Oltár önmagad által magadnak építve...«

Tovább nem folytatnám. Minek is... Még tán ennyi is felesleges! A mi Pistáink, akiknek a haza valóban hazájuk, hamarább meg fogják érteni — tanítás nélkül is, mint a fehér bajuszú bácsi vagy én.

SÓLYOM LÁSZLÓ

Konok Tamás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR [illegible] 1980 JUL 16.

/117

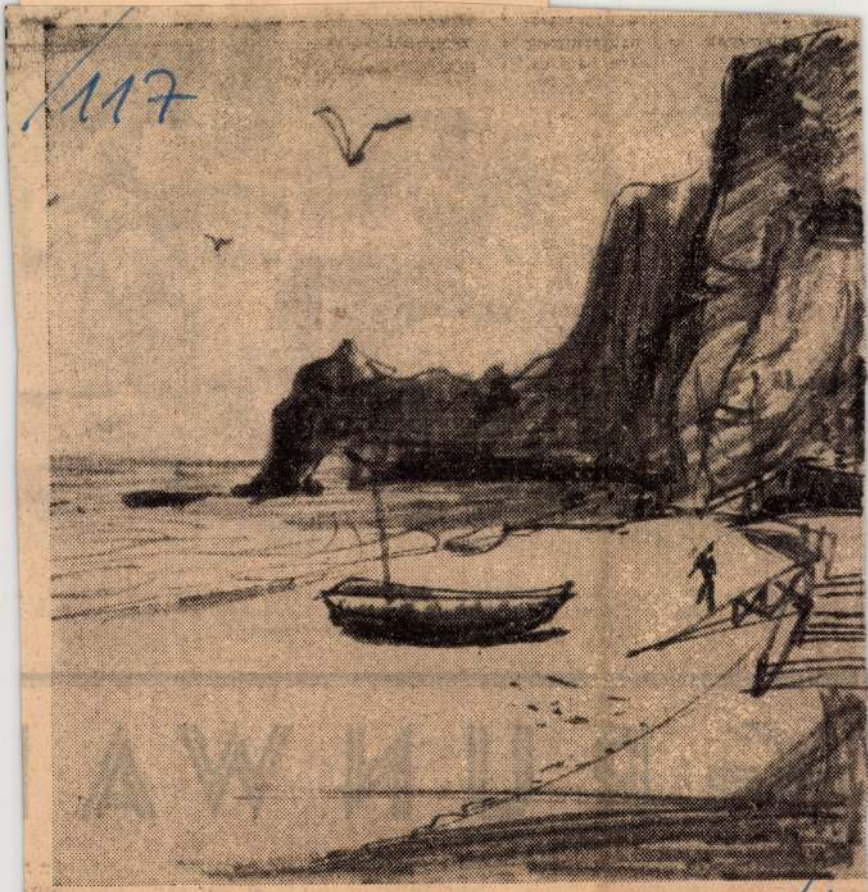

KONOK TAMÁS: TENGERPARTON

/1

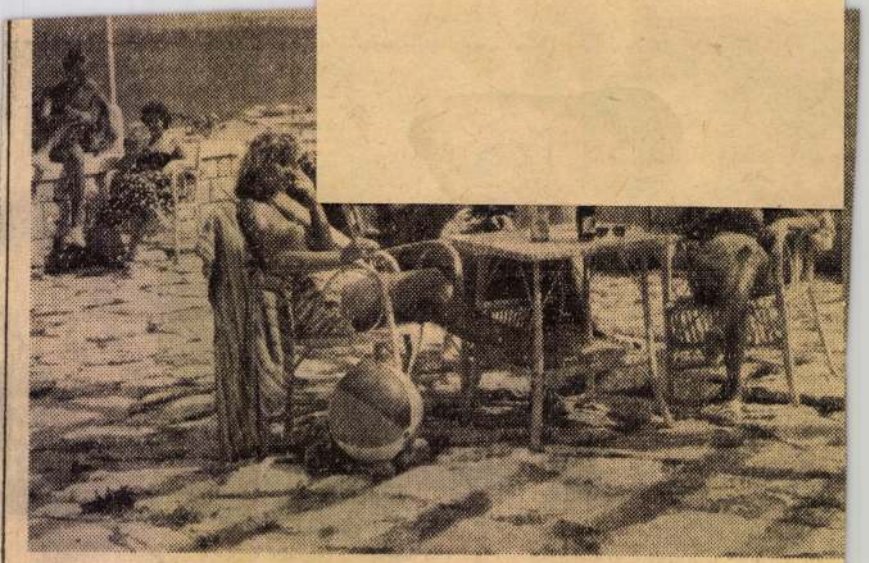

VÁRNA: Az idén is sok tízezren keresik fel a bolgár tengerpart híres üdülőhelyeit, épületekkel, berendezésekkel fogadják az üdülőket. Képünkön a Várna melletti — a Fekete-tenger mellett

GRUNWA

lenleg ünnepélyes keretek között emlékeznek meg. A grunwaldi jubileum a lengyel mil-

egymástól távol álló körzetben, 70 különálló táborban sajátos életet él az ifjúság, ami-

retében
mi munk
tásában,
ban,

Magyar Hirdetö
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petöfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

NEUE ZÜRCHER ZEITUNG

Fernausgabe Nr. 69 Blatt 17
Samstag, 11. März 1967

Kunst in Zürich

Tamás Konok, Catharina Anderegg
(Galerie Läubli)

E. Sd. In dieser seiner ersten Ausstellung in der Schweiz zeigt der ungarische, in Paris lebende Künstler Tamás Konok (geboren 1930) drei Dutzend Oelgemälde und Collagen und mehrere Gouachen aus den letzten drei Jahren; die Werke vermitteln dem Betrachter den Eindruck einer eminenten Begabung in der Verflechtung und Ueberlagerung von monochromer Zeichnung und vorwiegend ruhiger, bisweilen in einzelnen Partikeln kräftig aufleuchtender Farbe. Beinahe verwirrende Vielfalt und unersättlicher Ideenreichtum in Form und Motivwahl (der ursprünglich Miró, Klee, Picasso als Anregung gedient haben mögen) zeichnen die Formulierungen aus. Gegensätze wie stumpfe Oelfarbe neben glänzendem Kolorit der linear verwendeten Monotypie und ruhende Farbflächen neben lebhaft bewegter Zeichnung beschäftigen den Künstler in besonderm Maße. Für die Erlebnisfülle und für die schöpferische Frische von Konoks Schaffen sprechen vor allem auch die Gouachen; deren Bildflächen sind mit feinem Einfühlungsvermögen durch phantasiereiche Linienführung und delikates, ineinanderfließendes Kolorit ausbalanciert.

Catharina Anderegg zeigt Landschaften und Porträts von lebhafter Farbigkeit. Die Gemälde sind mit kräftigem Pinselstrich ganz aus der Farbe konzipiert und von ruhigem Gleichgewicht im Aufbau. Bewegtheit der Oberflächen bleibt ohne Licht- und Schattenmodellierung, Licht und Raum leben durch das dekorative Arrangement der Farbe. Die manchmal etwas schematische Verwendung der spektralen Farben findet in den südlichen Landschaften wie «Mali Loshini» oder «Jerusalem» warme Ausstrahlung und lebendig empfundene Beziehung zur Wirklichkeit. (Bis 18. März.)

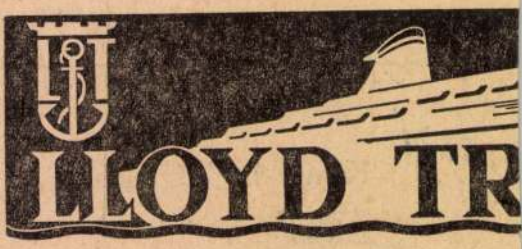

(Mitglied der «In

Passagierdienste

nach

Australien

T/V «Marconi» 1. 4. 67 ab Genua
T/V «Galileo» 1. 5. 67 ab Genua

via Port Said, Aden, Fremantle, Melbourne, Sydney

Auf der Rückfahrt werden Singapur und Bombay angelaufen

Südafrika

M/V «Africa» 4. 4. 67 ab Triest
6. 4. 67 ab Venedig

via Port Said, Suez, Aden, Mogadishu, Mombasa, Dar es Salaam, Beira, Durban, Cape Town

Indien, Pakistan, Ferner Osten

M/V «Asia» 22. 3. 67 ab Triest
23. 3. 67 ab Venedig

via Port Said, Suez, Aden, Karachi, Bombay, Djakarta, Singapur, Hongkong

Alle Passagierschiffe nehmen Frachten an

Ihr patentiertes Reis

Generalagentur **SUISSE-ITALIE S. A., 8023 Zürich,** Werdmühl

Konok Tamás

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188—296, 188—307

1960 FEB 2

MAGYAR NEMZET

harcosát.

Konok Tamás fiatal, Derkovits-díjas festőművész munkáiból rendez kiállítást a párizsi Galerie Lambert. A február 5-én nyíló kiállításon a fiatal művésznek szerepelnek azok a festményei is, melyeket a Riviérán és Korzikában festett.

117

Kaiserl. Tanzb.

lom. Telefon este 8—9 között: Háromszázötven-négyszázkilencvenhat.

Elcserélném Zuglóban,

...egy felkomfortos ra. IX., Üllői út 2. fszt. 14.

Különbejáratú albérle szobát keres 35 év szinművész sürgőse Választ »Balaton

KONOK TAMÁS

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-507

1957 MÁR - 6

DIE TAT

1021

Tamás Konok: Galerie Läubli

Die Verschiedenheit der Bildelemente ist bei diesem Ungarn (1930 geboren), der seit einigen Jahren in Paris lebt, nicht weniger gross. Im Unterschied zu Eichmann geht er nicht von formalen Fragestellungen aus, sondern vom Kontakt mit unmittelbarem Erleben, mit der Sprache des Raums und seinem Rhythmus, sowie von traumhaftem Geschehen. Wirre, surrealistische Phantastik erhält Rückhalt in flächigen Elementen und einer vom Kubismus beeinflussten Bildarchitektur. Sprunghafter Wechsel von Formen und Farben ordnet sich in ein folgerichtig angelegtes Netz von Entsprechungen und komplementären Ergänzungen, die sich echohaft über den ganzen Bildbau hin ausbreiten. Am differenziertesten und zugleich am verdichtetsten gelangt die innere Gesetzmässigkeit dieses Komponierens in einer ausgesprochen persönlich gehaltenen Farbgebung zum Ausdruck. Innerhalb der ständig neu einbrechenden irrationalen Dynamik entstehen Zonen der Geborgenheit. Erinnerungen aus Kindheit und Heimat klingen nach, wahrscheinlich auch solche an Bartok und Ko-

10er-Etui Fr. 1.60
Neu flaches 6er-Etui Fr. 1.—

unsere Abonnenten

mindestens **3 Tage** vor Beginn schriftlich aufzugeben. Benützen Sie den untenstehenden Talon.

KONOK TAMÁS

festőművész

du 29 Septembre au 16 Octobre, Galerie Transposition, 132, boulevard Raspail, Paris 6e Dan 75-88

"REQUIEM"

PEINTRES

BABOCSAY Lajos
BIRKAS Béla
CHAPUIS François
KONOK Thomas
PICINI Andrea
RAMOS Serna

SCULPTEURS

BILIK Hildegard
BONNARD
JAN Firmin
LIPTAY Mathias
PATKAI Ervin
RODENBURG Gina

En annexe à la Biennale de Paris 1965, six sculpteurs et six peintres, membres du Travail d'Equipe " REQUIEM ", ont organisé cette exposition, qui a pour but d'expliciter et d'illustrer l'idée qui est à la base de ce groupe, à savoir : La recherche d'un renouveau de la spiritualité dans l'art.

Ces artistes n'ont pas la prétention d'avoir mené à son aboutissement ce programme ambitieux, qu'ils n'ont, en fait, qu'ébauché ; mais ils témoignent ainsi d'une aspiration que la vie moderne assouvit de moins en moins. En effet, la technique, au lieu de libérer l'homme, l'emprisonne dans un monde mécanique et matériel ; et l'art, qui devrait faire contrepoids et communiquer au public la poésie et le mystère de notre époque, s'abîme en des problèmes futiles et superficiels, qui ne touchent pas à l'essence des choses.

C'est pourquoi ces artistes, adhérant à cette idée que l'art doit exprimer par la sensibilité une profondeur spirituelle, se sont réunis, en toute liberté d'expression, autour de ce thème " REQUIEM ", qui offrait un large champ à leur méditation et répondait à leur souci commun de créer une œuvre fondée sur une pensée.

KONOK

A Janus Pannonius Múzeum
meghívja Önt
1991. április 5-én, pénteken 16 órára
a Martyn Múzeumba
(Káptalan utca 6.)

KONOK TAMÁS
festőművész

kiállításának megnyitójára.

Beszédet mond:

Fischer Ernő
festőművész,
ny. főiskolai tanár

Pf.: 158. H-7601

Péter Márta
Budapest
Menyecske utca 25
1 1 1 2

Janus Pann

KONOK Tamás

Vasárnap Hírek 1992. febr 2.

Korunk művészetének dimenzióiról beszél a Budapesti Művészetbarátok csütörtökön fél 6 órai kezdettel tartandó klubösszejövetelén Konok Tamás Párizsban élő magyar festőművész. A diavetítéssel illusztrált előadás a Belgrád rakpart 25. szám alatt lesz.

matematika, fizika, kémia, biológia, földrajz,
pszichológia, magyar, történelem,
művészettörténet, pedagógia, filozófia, könyvtár,
angol, szociológia /társadalomismeret/, latin,
orosz, testnevelés /szertorna/, ének-zene, rajz
tantárgyakból

- több éves tapasztalatok, kipróbált módszerek, gyakorlott oktatók
- saját anyagok, kiegészítve a korábbi évek felvételi feladatlapjaival
- a hatékonyság rendszeres ellenőrzése
- próbafelvételi lehetőség két alkalommal
- időpontválasztási lehetőség
- továbbtanulásra jelentkezéshez tanácsadás
- részletfizetés és más kedvezmények

Szervezünk még:
- levelező előkészítő tanfolyamokat
- érettségire felkészítést, korrepetálást
- tanulmányi versenyre felkészítést
- francia, lengyel, olasz, spanyol nyelvből oktatókat közvetítünk

Beiratkozás: Budapest XI., Villányi út 5-7. /Kaffka Margit Gimnázium/ 16-19 óráig
Telefon. 276-3638

MEDIA LIBRA KFT.

A Vasarely Múzeum meghívja Önt

KONOK TAMÁS

festőművész

kiállításának megnyitására
1991. november 21-én,
csütörtökön 17 órakor

Megnyitja:

PILASZANOVICH IRÉN

művészettörténész

Vasarely Múzeum Kamaraterem
Budapest III., Szentlélek (Korvin) tér 6.
(Árpád híd óbudai hídfő)

A kiállítás megtekinthető:
1992. január 12-ig

Lágyan és keményen

Ki ne maradjon: november

Mindig izgattak azok a történelmi korok, amikor világnézetileg homlokegyenesen különböző alkotások egyidejűleg hatottak. Marcus Aurelius lovas szobra a pogány Rómában — és emelt karral az egyetlen istenhez imádkozó katakombafestmény a keresztény Rómában. Csúcsíves loggia a visegrádi nyári palotában — és reneszánsz kút a visegrádi nyári palota udvarán. A Panthéon ünnepélyes történelmi képei a belvárosi Párizsban — és a valóságot „dezideologizáló", fényittas impresszionista vásznak a külvárosi Párizsban.

Ilyen *két világ* akár a mai Budapesten is megfigyelhető. Az egyik a tegnapokban gyökerező finom, a másik a holnapra sandító durva. Az egyik a történelmi tanulságra, a másik a jelen vizuális reflexére épít. Az egyszerűsítés kedvéért nevezzük az egyiket *szoft*, a másikat *hard* kultúrának, addig is, ameddig a művészettörténészek megegyeznek az új szóhasználatban.

Szoft 1.: Konok Tamás, Vasarely Múzeum

Hatványéves párizsi festő lett az óhazába visszalátogató *Konok Tamásból*, de mi nem ezért szeretjük. Tapintatos méretű vásznain kifinomult absztrakt rend uralkodik. Az *ő* fogalmi rendszerében ez az *invenció*, a *konstrukció* és a *perfekció* összehangolt munkájának köszönhető, és az *anyag*, a *forma* és a *vonal* lehetséges harmóniájára épül. Sikidomainak transzparenciájában, egyeneseinek kérlelhetetlenségében, színeinek homogén telítettségében „csak" Kassák és az aktivisták, Moholy-Nagy és a Bauhaus fegyelme bizonyítható. Arányainak eleganciájában, a méret alulfogalmazott megválasztásában, a színvisszonylatok aggályos kimérésében mégis egy sok száz éves magasművészeti tapasztalat húzódik. A „rend"-del persze még nem mondtunk semmit. A festészetben annyiféle rend van, ahány rezsim a politikai vásárban. Trampli, túlsúlyos, kicsinyes rendekkel szemben Konok a dekadenciába torkolló fejlődés abszolút eleganciájának rendjét hirdeti. Mintha egy kötéltánc-produkció képzelt díszletét variálná végestelen-végig. Kedvenc színe ezért az energiát összpontosító égszínkék, kedvenc alakfordulata a nagy, tömör síkokat összekötő húrszerkezet. Konok színpadán minden feszült és kecses. Annak idején valószínűleg erre lejtettek Botticelli Grációi, Degas táncosnői, Picasso harlekinjei. Csak hát most a díszlet mögött ejtőznek.

Szoft 2.: Donáth Péter, Óbudai Társaskör

Kép ennél eszköztelenebb már nem lehet. Áll kéttenyérnyi felületből, mérsékelten ódon képkeretből és egy titokzatos masszából, amely a felületen elég furcsán viselkedik. Időnként berepedezik, máskor örvénylik egy jót, de leginkább rácsorog a polgárinak mondható obligát festménytartozékra. A massza drapp, illetve a kromatika elve szerint a megszenesedett sötétbarnától a borsólevesnek nevezett szmog belélegezhetetlen fehérjéig terjed. Ennyi a leírható. De ebből is kitetszik, a képleírás hálátlan feladat. Donáth drappja — így szavakban — bizony egyszerre lehetne a Karinthytól ismerős „ezt nektek" közönségpukkasztó ürülék-festménye és a nüanszharmóniára számító túlfinomult értelmiségi gesztusfestészet. Ez a szó szoros értelemben vett szoft kollekció azért tanulságos, mert egyik alternatíva mellett sem dönt. Donáth ugyanis rájött: a sokkoló hatás és a dekadencia együtt érvényesek. Egyik a másik pepitája. Mindkettő arról a *tegnapról* szól, amely a tömegkultúra kihívására elitművészettel válaszol, a közérthetőséggel szemben pedig a tanulás útján elsajátítható érzékenységet állítja.

Hard 1.: Méhes—Milasovszky dialógusa a Fészek Galériában

Mert lehet ám nemcsak ilyen finoman gorombáskodni. Lehet vérfagyasztóan kellemesnek is lenni. A Kölnben élő *Milasovszky László* és a szóróspisztoly-festményeivel egyszer már hírnevet szerző *Méhes Lóránd* tudomást sem vesz a fentebb vázolt érzékenységekről és bizonyos körökben „kultúrnyavalyagásnak" minősített finomságokról. Milasovszky ezért például képnek tekinti a rafia-struktúra elve szerint festékcsíkokból géppontossággal leszött antikompozíciót. Méhes például festménynek tekinti a felnagyított és ideológiagyanús szimbólumot. És mindketten kiiktatják az európai művészet tradicionális nyelvtanát a *szép*-től a *feháborító*-ig. Aki hozzászokott hat igeidő rendszeres használatához, az szörnyülködhet, mert itt csak infinitivus van és az sem mondatkörnyezetben. De aki az első szavak elsajátításánál tart, az a megvilágosodás élményében részesülhet.

Méhes *Maha Mantráján* egy szimmetrikus mustra, egy felülről kapott jelutasítás van. A szenvtelenül kiragyogó csillagok, a középrészt elfoglaló vakító fehér úr, a személytelen festékfelhordás arra utal, mintha nem is emberkéz, hanem egy robot — felsőbb parancsra — hajtotta volna végre a képet. A Méhes—Milasovszky duó műveit lehet nem szeretni és kevesellni, félni tőlük és berzenkedni ellenük. De és amennyiben tudomásul vesszük, hogy a pepecsigényes demokratikus kultúrák árnyékában rendre feltűnik a fundamentális sorsigazságok kifejezésének az igénye, egy másik kultúra kísértete, ez a páros eséllyel pályázhat egy kemény „szép új világ" látványtervezési ösztöndíjára.

Hard 2.: Nyári István a Dorottya utcai Galériában

De egyelőre ott még nem tartunk. Egyelőre van egy törmelékvilágunk a kukába dobálva, és néhány nagyon invenciózus guberátorunk, aki a kuka tartalmából fantasztikus dolgokat hoz ki. Nyári „kukájában" például csupa csillogó holmi lehet. Ezüstlakodalomban használatos sztaniolokszorú és kiiktatott karácsonyfadísz. Kis hibás fröccsöntött játék-figura és szétszedett flipperalkatrész. Iránytű és gombostű. És rengeteg olyan más holmi, amiért Tom Sawyer még a félszemű macskakölykőt is elcserélné. Lehet, hogy Nyári is cserélte a „kincseket", mindenesetre a végeredmény az idei ősz legjobb humorú kiállítását eredményezte. Most a gyorsszemlében hadd ne elemezzem a látvány dadaista genezisét és pop-artos ihletettségét, kempes vásottságát és posztmodern gátlástalanságát, de egy tény. Nyári után, a Nagykörút kapualjaiban lapuló bóvlikirakatokat, a pöffeszkedő silányság e gagyi ragyogását vidáman nézem, mert műtárgyként is felfoghatom. Nyári hardwarje ebben az összefüggésben a reklám sajátos formájának tekinthető. Viszonteladók figyelem: mindent veszek, mert előbb-utóbb minden elkel.

P. Sz. J.

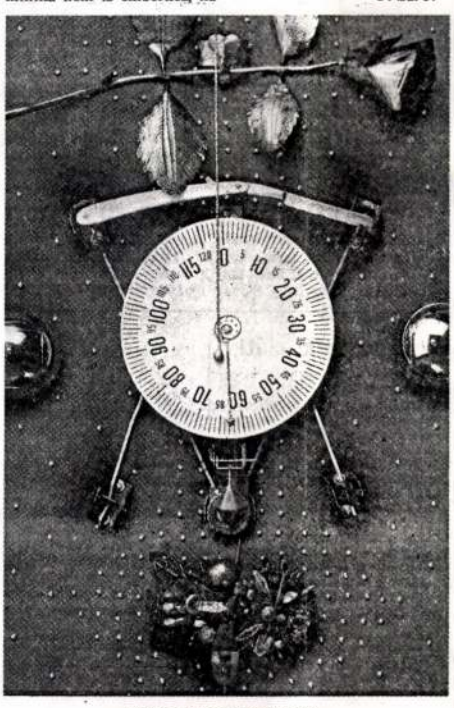

Nyári István: Flipper, 1991.

Korunkból visszané

Anna Karenina balettszínpadon

Egy Tolsztoj-regényt eltáncolni természetesen lehetetlen. *Pártay Lilla* kísérlete azonban semmivel sem kevésbé reális, mint bármely más, akár filmes vagy prózai színpadi, netán operai adaptáció. Azok is képtelenségre vállalkoznak. Mindazonáltal nagyszerű színházi esték születhetnek az ilyen próbálkozásokból, még ha a végeredménynek nincs is sok köze ahhoz, ami egy-egy regényfolyam lényege lehet. Anna Karenina tragikus története megihlette Pártay Lillát, a táncost, a koreográfust, s nem utolsósorban a kultúrára érzékeny embert, s ebből teremtődött egy táncdráma, amelynek már kevés köze van Tolsztojhoz, sőt, amit néhány ponton hátráltat, tompít mindaz, ami még megmaradt benne a regény amúgy csontig lemeztelenített szüzséjéből.

Sok helyen és sok vonatkozásban viszont nagyszerű, ami helyette az Opera színpadára került. A XIX. és a XX. század ütközete, *Csajkovszkij* és az *Amadinda* ütőegyüttes konfliktusa. *Jármai Gyula* ugyanis Csajkovszkij édeskés, látványos dallamaiból állította össze a balett zenéjének törzsanyagát, s ehhez *Rácz Zoltán* összekötő zenéket írt az Amadinda számára. Így azután a múlt század korunkból nézve harmonikusnak, emberinek, mondhatni boldognak tetsző tragikuma szembesül a mi világunk ridegebb, kietlenebb, embertelenebb, az igazi tragédiát is lehetetlenné tevő szellemével.

Pongor Ildikó és Solymosi Zoltán. MEZEY

Trauner bácsi

Két éve megjelent, gazdag és szép illusztrációkkal, az első összefoglaló francia színháztörténet. A melodrámák korszakát felölelő fejezethez Marcel Carné Szerelmek városából mellékeltek hozzá fényképet, a vérben és szenvedélyben gázoló rémdrámáknak otthont adó Boulevard du Crime színházait — az úgynevezett bulvárszínházakat — nem metszet mutatja meg az olvasónak, sem egykorú festmény. A tudományos alapú munka egy mozidíszlet-tervezőhöz fordult tájékoztatásért. A klasszikus film díszleteit Alexandre Trauner tervezte, ő teremtette elevenné az elsüllyedt színháztörténeti kort: a Bün körútjának házait, kocsikorzóját, szabad ég alatti kávéházait; az ő rácsos színházi páholyában könnyezte meg Arletty hajdani szerelmését, a színpadon ágáló pantomimbohócot, akit Jean Louis Barrault alakított.

Alexandre Traunerként ismeri és tiszteli a filmvilág Trauner Sándort. A mozinézők nem tartják számon munkáit, mégis élvezettel őrzik emlékezetükben gazdag ismereteit anyagokról, terekről, környezetekről. Feledhetetlen, amint Jean Gabin a Külvárosi szállodában halálraítéltek várakozik a reggelre. Elnyúlt ágy. Asztal, szikár szék. Hiteles még a függönykarnis is.

A nevezetes film díszletét csak olyan valaki tervezhette meg, aki nem a forgatás idején ismerkedett meg az ábrázolandó valósággal: szívébe szívta föl azt a világot, ahová a felvevőgépet kellett állítani. A francia külvárosoknak ez a specialistája magyar ember. Pesten született és hasonlóképp világhírűvé lett osztálytársával, Képes Györggyel koptatta a budapesti Képzőművészeti Főiskola padjait. Azután a fény városába vette útját. Túl sok volt ott a festő, hogy befogadjanak egy utólag érkezettet. Trauner, a filmgyárban nézett megélhetés után. Lazare Meerson tervező segédje lett. Meerson angol neve ellenére az Oroszországhoz csatolt Lengyelországban született. Huszonnégy éves korától tervez díszleteket Franciaországban. Kicsivel előbb ért oda Traunernél és csupán hat évvel volt nála időseb. Ő tervezte René Clair díszleteit. Köztük a Párizsi háztetők alatt című, és Jacques Feyder filmjét, a német földi festők modorában leforgatott Csintalan asszonyokat. Mindkét munkájához Trauner segédkezett. Forgatás közben meghalt Angliában Meerson. Helyét az akkor harminckét éves magyar tervező vette át, és rendíthetetlenül őrzi ötvenhárom éve.

Párizst a magyar Trauner őrizte meg a párizsiaknak. Értő tehetséggel őrzi elsüllyedt szépségeit. Bentások, átépítések miatt már csak a díszleteiből ismerhető meg a régi Párizs. És ha az amerikaiak hiteles párizsi utcát akartak filmjeikhez, makart-pomponos, cirádás keretbe metszett tükrökkel ékes ódon bisztrót: segítségért ugyancsak Trauner bácsihoz fordultak. A bécsi Billy Wilder az Irma, te édes című musicalnál Shirley MacLaine-t Trauner Sándor párizsi díszletében működtette. Wilder olyan elégedett lehetett a magyar tervező párizsi helyszíneivel, hogy azután vele terveztette meg a Legénylakás amerikai irodavilágát, a Molnár Ferenc Egy, kettő, három című vígjátékának Kelet-Berlinbe áthelyezett szatirikus környezetét és — Trauner nemzetközi pályafutásának csúcspontját — a századfordulós Londont életessé tévő Sherlock Holmes magánéletét.

Trauner dolgozott Orson Wellesnek (Othello), az amerikai Zinnemannak (Egy apáca története), dolgozott Joseph Losey-val, az Alain Delon-főszereplte Monsieur Klein megszállott Párizsát és a Don Giovanni opera muranói üvegyárát tette elevenné.

Berlinben most életműdíjat kapott a nyolcvanöt éves, aki nem álmodja álomszép díszleteit, hanem csupa megfontolt tudással, alapos ismerettel, fortélyos művészettörténeti megalapozottsággal, elevenné teszi a történelmet legapróbb, élethű részleteivel együtt.

M. G. P.

A Legenda újraéled

Alfa Romeo

Gyári extrákkal gazdagon felszerelt autókat kínálunk. Kilométerkorlátozás nélkül 1 év, a karosszériára 6 év nemzetközi garanciát, valamint teljes körű szerviz- és alkatrészellátást biztosítunk.

Fogyasztói árak (vám + áfával):

Alfa 33	– 1,3 ie. kat.	1 170 000 Ft	Alfa 75	– 1,8 ie. kat.	1 840 000 Ft
	– 1,5 ie. kat.	1 310 000 Ft	Alfa 164	– 2,0 TS kat.	2 446 000 Ft
	– 1,7 ie. 16V			– 2,0 V6 Turbo kat.	3 136 000 Ft
	Perm. 4 kat.	2 115 000 Ft		2,5 TD	2 670 000 Ft

MERCATO

kizárólagos importőr

KONOK Tamás

THE POTTER'S HOUSE GALLERY

1658 COLUMBIA ROAD, N.W. – WASHINGTON, D. C.

Konok Tamas's

KONOK

recent paintings

FEBRUARY 12 – MARCH 23, 1963

TUESDAY – FRIDAY, 12 NOON TO 4 P.M. TUESDAY – SUNDAY, 8 TO 12 P.M. CLOSED MONDAYS

KONOK TAMA'S

GALERIE DU HAUT PAVÉ 3 QUAI MONTEBELLO PARIS 5
ODE 58-79 PRÉSENTE LES PEINTURES DE KONOK
DU 15 FÉVRIER AU 28 FÉVRIER 1963 VERNISSAGE
VENDREDI 15 FÉVRIER DE 18 A 21 H

OUVERT TOUS LES SOIRS DE 15 H A 19 H

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Konok T.

ÉLET ÉS IRODALOM

1958 JAN 17

610

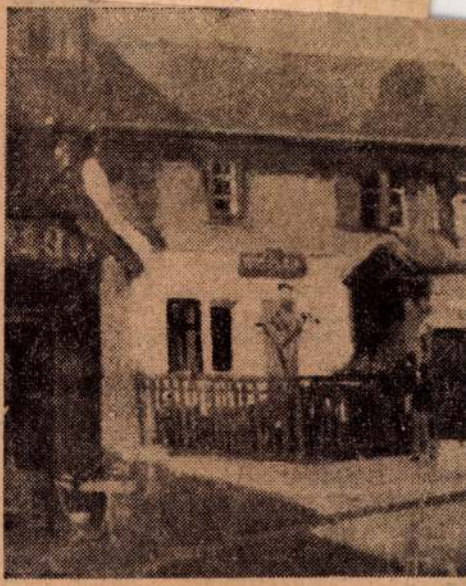

Konok T.: Fehér gala

nb vendéglő
(Hetven művész kiállításából)

em lesz
ghívunk

át még-
nácsban
ét. Hát-
éphalmi
me: ta-
rsenybe
sen ab-
dóssága.
igodtam
m, mi-
a fel-
akár a
arra is
is, ün-
t.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307
Konok Tamás
MAGYAR IFJÚSÁG
1958 JÚL 19.

rók fóruma

610

KONOK TAMÁS: MATRÓZKOCSMÁBAN.
(Franciaországi vázlat)

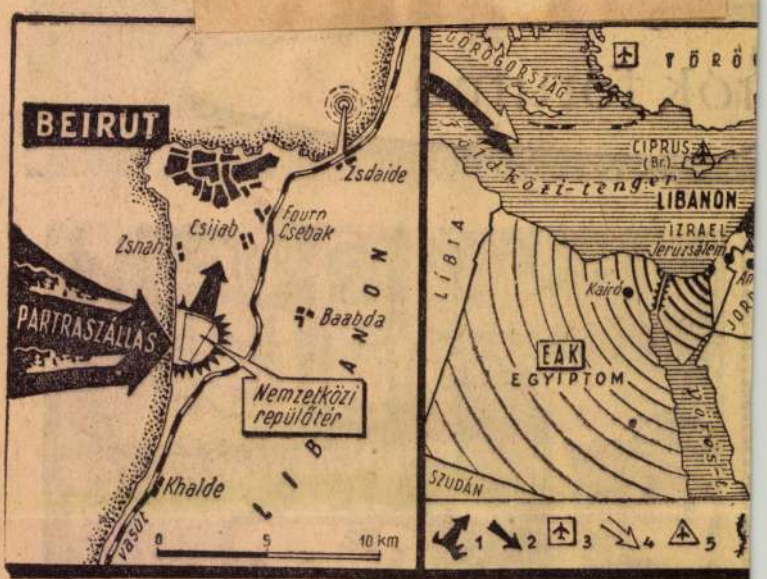

A KÖZÉP-KELETEN

súlyos helyzet alakult ki, miután a hét elején *Libanonban megkezdte partraszállását az Egyesült Államok 6. flottájának tengerészgyalogsága.* A nyilt agresszív amerikai fegyveres beavatkozás célja, hogy megakadályozza Libanon népét *Chamoun* elnök imperialista-barát rendszerének teljes megsemmisítésében, s fegyveres segítséget nyújtson Chamounnak a felkelt és harcoló néppel szemben. Az amerikai imperializmus — a brit és a francia imperializmus támogatásával — most *újabb agresszióval kísérli meg a leáldozó gyarmati rendszer hátralevő életének meghosszabbítását, megpróbálja nyilt fegyveres beavatkozással megvédeni közép-keleti olajérdekeltségeit és stratégiai bázist teremteni a Szovjetunió, valamint az erősödő arab nacionalizmus, s az Egyesült Arab Köztársaság ellen.*

Az Egyesült Államok sokszor igyekezett kétszínűskődni az arab népek előtt, azonban a Libanon elleni katonai támadásával most nemcsak leleplezte önmagát, mint a legfőbb gyarmatosító hatalmat — *maga ellen szólította az egész világ haladó és békeszerető tömegeit.* Londontól Moszkváig. Párizstól Uj-Delhiig a felháborodás és a tiltakozás vihara zúg.

Az amerikai imperializmus agresszív lépéseivel szemben *határozott tiltakozást jelentett be a szovjet kormány, hangsúlyozva, hogy a Szovjetunió megteszi a szükséges in-*

schilderijen
van
katalin hetey
en
tamás konok

het bestuur van de rotterdamse kunststichting nodigt u uit tot de opening van de tentoonstelling van hongaarse schilders in de kunstzaal ‚zuid' zuidplein 120 te rotterdam, op zaterdag 9 maart a.s. om 16 uur.

de expositie zal worden ingeleid door de heer j. paalman, directeur van het stedelijk museum schiedam.

10 t/m 31 maart 1968

geopend werkdagen van 10-17 uur, zondagen van 12-17 uur.

KONOK TAMA'S

KOPOIK

CASH & CARRY YOUR ART

1. Zürcher Grafikmesse'71

26. November – 24. Dezember 1971

Freier Eintritt
im Haus «Les Ambassadeurs», Bahnhofstrasse 64
Offen: Di.–Sa. 10.00–18.30 Uhr
Mo. 14.30–18.30 Uhr

Internationales Angebot von
Grafik, Multiples und Objekten

teilnehmende Zürcher Galerien

Galerie Bettina
Grossmünsterplatz 2
8001 Zürich Tel. 32 70 71

Edition Bischofberger
Merkurstrasse 45
8032 Zürich Tel. 34 85 63

Galerie Suzanne Bollag
Limmatquai 116
8001 Zürich Tel. 47 20 25

Hans Bolliger Bücher+Grafik
Lenggstrasse 14
8008 Zürich Tel. 53 58 88

Edition 999
Forchstrasse 444
8702 Zollikon Tel. 63 65 20

Galerie Paul Facchetti
Spiegelgasse 11
8001 Zürich Tel. 34 44 53

Gimpel & Hanover Galerie
Claridenstrasse 35
8002 Zürich Tel. 36 71 55

Galerie Semiha Huber
Talstrasse 18
8001 Zürich Tel. 23 33 03

Galerie Kornfeld
Titlisstrasse 48
8032 Zürich Tel. 32 03 60

Krauthammer Galerie
Obere Zäune 6
8001 Zürich Tel. 32 20 10

Marlborough Galerie
Glärnischstrasse 10
8002 Zürich Tel. 36 34 90

Galerie Maeght
Predigerplatz 10–12
8001 Zürich Tel. 32 11 20

Neue Galerie
Dr. Peter Nathan
Wilfriedstrasse 9
8032 Zürich Tel. 47 92 75

Galerie Palette
Wiesner + Kohlbrenner
Seefeldstrasse 69
8008 Zürich Tel. 34 53 43

Editions Pyra AG
8126 Zumikon Tel. 89 38 81

Galerie Colette Ryter
Neumarkt 11
8001 Zürich Tel. 34 86 57

Galerie Scheidegger + Maurer
Schifflände 22
8001 Zürich Tel. 47 13 71

Dr. I. Schlégl
Galerie & Edition
Minervastrasse 119
8032 Zürich Tel. 32 49 63

Galerie Sonnegg
Sonneggstrasse 2
8006 Zürich Tel. 47 65 09

Verlag «Um die Ecke»
Silvio Riccardo Baviera
Dienerstrasse 22
8004 Zürich Tel. 23 15 63

Galerie und Edition
Annemarie Verna
Obere Zäune 6
8001 Zürich Tel. 34 27 70

Heidi Weber Edition
Limmatquai 16
8001 Zürich Tel. 34 68 80

Kunstsalon Wolfsberg
Bederstrasse 109
8059 Zürich 2 Tel. 36 27 78

Xart Collection
Seefeldstrasse 295
8008 Zürich Tel. 53 99 85

Ziegler Editionen & Grafik
Minervastrasse 33
8032 Zürich Tel. 32 23 22

Biographie

1930	in Budapest geboren
1945-52	Studium am Konservatorium für Musik
1948-53	Ausbildung an der Hochschule für bildende Künste in Budapest
1955	«Preis der jungen Künstler»
1957	«Derkovits-Preis»
1953-59	Ausstellungen in Ungarn, Polen und in der Tschechoslowakei
1959	Niederlassung in Paris
1963	Stipendium der Hartfort Foundation, California. Aufenthalt in den USA.
1970	Französische Staatsbürgerschaft.
1971	Realisation von drei grossen Wandreliefs in Zürich

Reisen in Europa, nach Nordafrika und in den Vereinigten Staaten von Amerika

Ausstellungen in Auswahl seit 1960

1960	Galerie Lambert, Paris*
1961	Club Azziza Othmana, Tunis*
1962	Leyden Academie, Holland
1962	Washington D.C., USA*
1962	Gallery Castellane, New York*
1963	Musé d'Art Moderne, Paris Washington D.C., USA* Galerie du Haut Pavé, Paris* Gallerie Silvan Simone, Paris*
1964	III. Internationale Ausstellung, Tokio Sedelijk Museum, Schiedam/Rotterdam* Haus der Begegnung, Hamburg
1965	Musée d'Art Moderne, Paris Galerie Boisserée am Museum, Köln* IV. Biennale, Paris Galerie Trapez, Krefeld* Graphik aus fünf Kontinenten, Leipzig
1966	Galerie Lambert, Paris Galerie Soleil dans la Tête, Paris
1967	Galerie Läubli, Zürich*
1968	Kunstichting, Rotterdam* Cultureel Centrum, Holland*
1969	Galerie J. Wiebenga, Lausanne The University Art Museum Texas, USA* Galleria Bevilacqua la Masa, Venezia*
1970	Galerie Zunini, Paris Internationale Kunstmesse, Basel

In Vorbereitung Herbst 1971:
Einzelausstellungen: Galerie Interieur, Zürich und Galerie Valentien, Stuttgart

* Einzelausstellungen

EDITION SCHLEGL

KONOK

8001 Zürich, Bahnhofstrasse 31
(Eingang Bärengasse) Soussol
Telefon 23 90 62

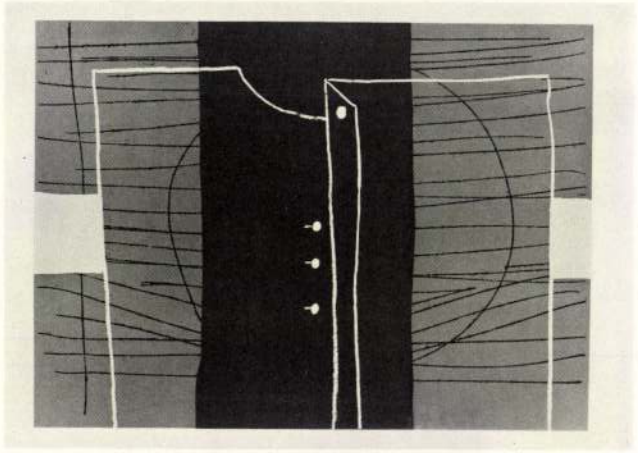

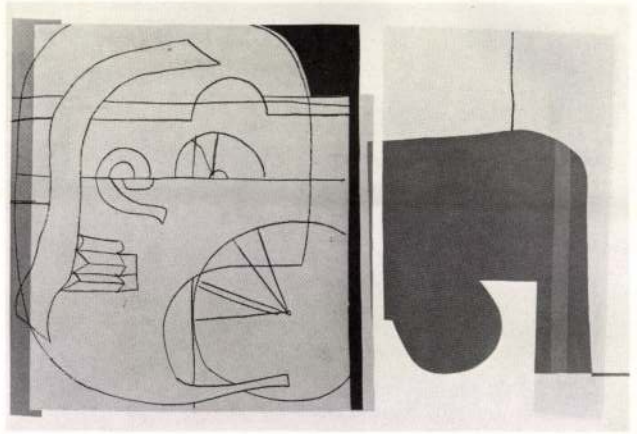

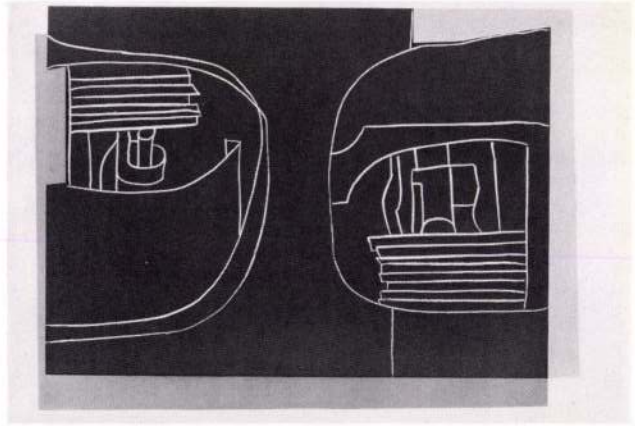

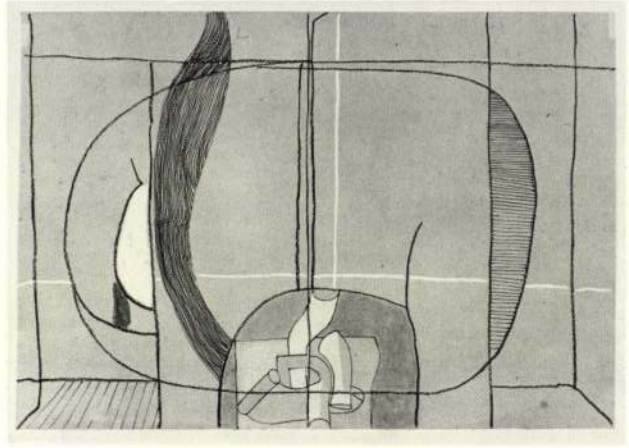

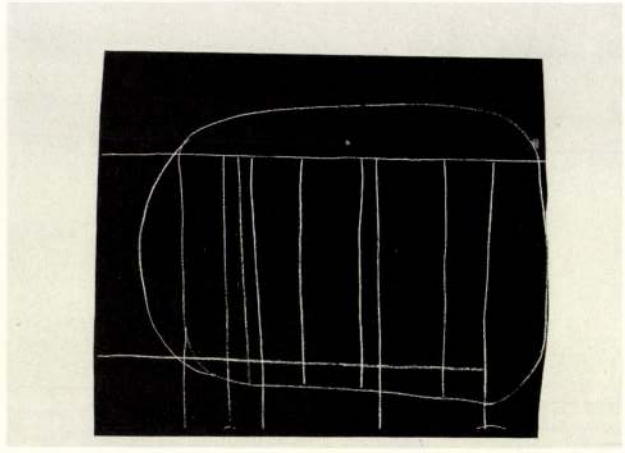

EDITION SCHLEGL

KONOK

Album of 5 original multi-colour serigraphies by Konok.
Introduktion in German and English.
Size 22" : 31". On matt white cardboard.
Edition of 100 copies. Each leaf signed and numbered by the artist.
The album was created 1971 in Zurich.
Printed by Jos. Ruckstuhl, Zurich.
Price SFr. 700.— $ 170.—

Album de 5 serigraphies originales en plusieurs couleurs de Konok.
Préface en Allemand et Anglais.
Format: 55 × 78 cm. Sur carton mat blanc.
Edition de 100 exemplares. Toutes les planches ont été signées et numérotées par l'artiste.
Cet ouvrage a été achevé à Zurich en 1971.
Sérigraphie de l'atelier Jos. Ruckstuhl, Zurich.
Prix Frs.S. 700.— NF 882.—

Mappenwerk mit fünf mehrfarbigen Originalserigraphien von Konok.
Einführung auf deutsch und englisch.
Blattformat 55 × 78 cm. Auf matt weissem Karton.
Auflage 100 Exemplare. Jedes Blatt vom Künstler numeriert und signiert.
Das Mappenwerk entstand 1971 in Zürich.
Gedruckt durch Jos. Ruckstuhl, Zürich.
Preis Fr. 700.— DM 585.—

Invito

alla 4ª Mostra internazionale ART 4'73
mercoledì 20 giugno – lunedì 25 giugno 1973 a Basilea

Il principio della libera mostra d'arte lanciato a Basilea nel 1970 con la mostra ART si è dimostrato validissimo. Così ben 268 gallerie di Austria, Belgio, Canadà, Danimarca, Francia, Giappone, Inghilterra, Germania, Israele, Italia, Olanda, Polonia, Spagna, Stati Uniti, Svezia, Svizzera e Venezuela hanno deciso di partecipare all'ART 4'73. Espongono, accanto alle grandi Gallerie internazionali che offrono opere classiche dell'arte moderna europea ed americana, degne di musei, gallerie medie, con una scelta individuale, nonché molte gallerie recenti, ancora piccole, che presentano artisti giovani, da scoprire, e nuove tendenze contemporanee. La vastità e la chiara disposizione della mostra nello spazioso padiglione a cortile circolare della Fiera campionaria assicurano al visitatore un facile orientamento nella molteplice offerta del mercato internazionale, la scelta tra le varie tendenze dell'arte del XX secolo e l'esatto confronto dei prezzi. Vengono mostrate e poste in vendita solo opere d'arte e grafica originali.
Il vivo desiderio di oggi di esser informati viene appagato dalla presentazione e vendita dei più recenti libri d'arte di quasi 100 editori.

Ubicazione	*padiglione a cortile (C) della Fiera Campionaria Svizzera, Basilea*	
Orario d'apertura	*tutti i giorni dalle ore 10 alle 21*	
Prezzi d'ingresso	*biglietto giornaliero*	*Frs. 6.–*
	ingresso permanente	*Frs. 25.–*
	biglietto serale dopo le ore 18	*Frs. 3.–*
	scolari e studenti su presentazione di una carta di legittimazione valevole	*Frs. 3.–*
	scolari accompagnati dai docenti per persona	*Frs. 1.50*
Catalogo	*Frs. 15.– più spese di spedizione a partire da fine maggio, su ordinazione*	
Alloggio	*Ufficio alloggi per congressi e fiere casella postale, CH-4021 Basilea telefono 061 32 72 72 telex 62 982 lits ch*	
Informazioni	*Segreteria ART 4'73 casella postale, CH-4021 Basilea telefono 061 32 38 50 telex 62 685 fairs ch*	
Organizzazione	*Fiera Campionaria Svizzera, Basilea*	

Galerien/Galeries/Galleries/Gallerie

A.K.D.V., Graz
Aktionsgalerie Bern, Bern
Amelia Arte, Milano
Angelo, Wollerau
Annunciata, Milano
Antarès, Saint-Cloud
Antoinette, Paris
AP-AP Ltd., London
Argelander, Bonn
Ariadne, Wien
Ars Grafica, Bad Wildungen
Art Conseil, Neuilly
Art in Progress, Zürich
ARTA SA, Genève
Arte Borgogna, Milano
Artist-Centre, Pfäffikon
Badkeller, Dulliken
Bargera, Köln
Basilius, Basel
Belser, Stuttgart
Bernard, Solothurn
Beyeler, Basel
Bilder Klause, Riehen
Birch, Kopenhagen
Bischofberger, Zürich
Bollag, Zürich
Bonnier, Genève
Borgmann, Köln
Brachot, Bruxelles
Brambach, Basel
Edition Bremen, Bremen
Brockstedt, Hamburg
Broutta, Paris
Bruckmann, München
Bucher, Luzern
Callejo, Genève
Castelli, New York
Cirrus, Los Angeles
Conkright, Caracas
Contemporaine, Carouge
Cornels, Baden-Baden
Cour St-Pierre, Genève
Cramer, Genève
Craven, Paris
d'Art Moderne, Basel
D'Eendt N.V., Amsterdam
da Barra, Barcelona
de Gestlo, Hamburg
De May, Lausanne
de la Tortue, Paris
Del Cavallino, Venezia
Del Girasole, Udine
Del Naviglio, Milano
Dell'Ariete, Milano
Dell'Incisione, Milano
Della Cappelletta, Osnago
Defet, Nürnberg
Denise René, Düsseldorf
Des 4 Mouvements, Paris
Diagramma, Milano
Domberger, Bonlanden
Dreyfus, Neuilly-sur-Seine
Dröscher, Hamburg
du Damier, Paris
du Griffon, Neuchâtel
DuMont, Köln
Durvil, Paris
Egloff, Basel
Elkon, New York
Emmerich, New York/Zürich
Euro Art, Wien
Fagel, Amsterdam
Fall, Paris
Feigen, New York
Fey+Nothelfer, Berlin
Fischer, Baden-Baden
Fotogalerie die Brücke, Wien
Friedrich, München
Gaetan, Carouge
Galerie T, Haarlem
Galerie 2, Stuttgart
Gdanskie Towarzystwo, Gdansk
Gemini G.E.L., Los Angeles
Georg, Genève
Gimpel & Hanover, Zürich
Gmurzynska, Köln
Goldman, Haifa
Gonin, Stuttgart
Gordon, New York
Grafikmeyer, Karlsruhe
Graphika, Basel
Groupe des Editeurs d'Art, Paris
Grünangergasse, Wien
Guerin, Avignon
Hagenbeck, Hamburg
Harnach, Hannover
Hartmann, München
Helbing & Lichtenhahn, Basel
Henze, Campione d'Italia
Herzog, Wien
Hilt, Basel
Hirts, Berlin
Hoeppner, Ritzerau Nusse
Hörmann, Schlangenbad-Georgenborn
Hoffmann, Frankfurt
Hofhaus, Düsseldorf
Huber, Zürich
Huber, Offenbach am Main
Hundertmark, Berlin
Hutton, New York
I A E, Kehl
Il Bisonte, Firenze
Il Nuovo Torcoliere, Roma
Inter Art, Köln
I.T.F., Milano
Jacobson, London
Janis, New York
Janssen, Bruxelles
Juda, London
Kammer, Hamburg
Kaminski, Düsseldorf
Katakombe, Basel
Keel, Zürich
Kley, Hamm
Kölner Kunstkabinett, Köln
Krauthammer, Zürich
Krinzinger, Innsbruck
Kriwin, Bruxelles
Krohn, Badenweiler
Krugier, Genève
Kühl, Hannover-Kirchrode
Kunstkabinett, Wien
Kunstkeller, Bern
Kurfis, Dietikon
La Boetie, New York
Lahumière, Paris
Laszlo, Basel
Le Corbusier, Zürich
Le Moulin, Muri
Les Contards, Lacoste
Leger, Malmö
Levi, Milano
Levy, Hamburg
Liatowitsch, Basel
Liebelt, Marburg
Lietzow, Berlin
Limbrock, Dinslaken
Loeb, Bern
Maeght, Zürich
Maltzahn, London
Mammouth, Bassecourt
Manus Presse, Stuttgart-Möhringen
Marbach, Bern
Marlborough, Zürich
Melisa, Lausanne
Melki, Paris
Menzer, Hamburg
Mercury, London
Meyer, Frankfurt
Milano Galleria, Milano
Modern Art, Napoli
Möllenhoff, Köln
Mona Lisa, Paris
Mordo, Madrid
Münsterberg, Basel
Multiples, New York
Multiples, Paris
Nächst St. Stephan, Wien
Neue Galerie, Zürich
New Art Centre, London
New Art Gallery, Odense
Niggli, Niederteufen
Nouvelles Images, Lombreuil
Numero, Roma
Office du Livre, Fribourg
Odermatt, Paris
Orangerie, Köln
Orly, Basel
P & P, Zug
Pace, New York
Parasol Press, New York
Pari, Reggio-Emilia
Peithner-Lichtenfels, Wien
Petersburg Press, London
Petschek Arts, London
Piccadilly, London
Poligrafa, Barcelona
Primo Piano, Roma
Printshop, Amsterdam
Pro Arte, Morges
Pyra, Zumikon
Rabofsky, Berlin
Regio, Lörrach
Richter, Jaffa-P.O.B.
Riehentor, Basel
Rivolta, Lausanne
Rose-Verlag, München
Rosenbach, Hannover
Rothe, Heidelberg
Rottloff, Karlsruhe
Rousseau, Genève
S. Press, Hattingen-Blankenstein
Samuels, New York
Sant'Ambroeus, Milano
Santa Reparata, Firenze
Scheidegger, Zürich
Schiessel, Freiburg i. Br.
Schindler, Bern
Schlégl, Zürich
Schmücking, Braunschweig
Schneider, Karlsruhe
Schoeneck, Riehen
Schreiner, Basel
Schulze, Münster
Schwarz, Milano
Seebacher, Bludenz-Nüziders
Seihoun, Teheran
Seriaal, Amsterdam
Shorewood, New York/München
Solway, Ohio
Staeck, Heidelberg
Stähli, Luzern
Stampa, Basel
Starckmann, Paris
Steiger, Moers
Studio Brescia, Brescia
Studio LD, Pescara
Stummer & Hubschmid, Zürich
Surrealist Art Centre, London
Sydow, Frankfurt
Tamanaga, Paris–Japan
Tarica, Paris
Teufel, Köln
The Electric Gallery, Toronto
Thomas, München
Tomic, München
Toninelli Arte Moderne, Milano
Treadwell, London
Trece, Barcelona
Val I 30, Valencia
Valentien, Stuttgart
Van de Loo, München
Van der Voort, Ibiza
Vayhinger, Radolfszell
Venturi, Bologna
Verna, Zürich
Vierny, Paris
Vinciana, Milano
Vision Nouvelle, Paris
Vogelsperger, Birsfelden
Von Loeper, Hamburg
Von Wetzel, Hamburg
Wack, Ormoy
Waddington, London
Waldersee, Kreuzlingen
Wargin, Berlin
Weber, Genève
Weber, New York
Weingarten, Amsterdam
White, Lausanne-Lutry
Wiebenga, Epalinges
Wiegersma, Deurne
Wolfrum, Wien
Wolfsberg, Zürich
Young, Billingshurst
Zeitgenössische Kunst, Hamburg
Ziegler, Zürich
Zielemp, Olten

KONOK TAMÁS

Wir sind vertreten an der

Art 4'73

Halle 15.356

BASEL INTERNATIONALE KUNSTMESSE

bei galerie & edition dr. istván schlégl minervastrasse 119 8032 zürich telefon 01/32 49 63

Hévy

Konok

20.–25. Juni 1973 in den Hallen der Schweizer Mustermesse

Einladung

zur 4. Internationalen Kunstmesse ART 4'73
Mittwoch, den 20. Juni bis Montag, den 25. Juni 1973 in Basel

Das Prinzip der freien, offenen Kunstmesse, das 1970 mit der Basler ART ins Leben gerufen wurde, hat sich glänzend bewährt. So haben sich auch für die ART 4'73 wieder 268 Galerien aus Belgien, Deutschland, Dänemark, England, Frankreich, Holland, Israel, Italien, Japan, Kanada, Österreich, Polen, der Schweiz, Schweden, Spanien, den USA und aus Venezuela zur Teilnahme entschlossen.
Neben den grossen Internationalen des Kunsthandels und ihrem museumswürdigen Angebot an Werken der klassischen Moderne aus Europa und Amerika stellen nicht nur die mittelgrossen Galerien ihr individuell ausgewähltes Angebot zur Schau, auch viele junge und notabene noch kleine Galerien präsentieren junge, noch zu entdeckende Künstler und neue zeitgenössische Tendenzen. Die Grösse der Messe und ihre übersichtliche Anordnung in der luftigen Rundhofhalle der Mustermesse bieten dem Besucher die Garantie, sich über das vielseitige Angebot des internationalen Kunstmarktes zuverlässig orientieren, unter den vielen Richtungen der Kunst des 20. Jahrhunderts wählen und genaue Preisvergleiche anstellen zu können. Ausgestellt und zum Verkauf angeboten werden nur Originale und Original-Graphik.
Das heute so starke Informationsbedürfnis wird durch Präsentation und Verkauf der neuesten Kunstbücher durch nahezu 100 Verleger befriedigt.

Messegelände	*Rundhofhalle (Messegebäude C) der Schweizer Mustermesse Basel*
Öffnungszeiten	*täglich von 10 bis 21 Uhr*
Eintrittspreise	*Tageskarte SFr. 6.—* *Dauerkarte SFr. 25.—* *Abendkarte nach 18 Uhr SFr. 3.—* *Schüler und Studenten gegen Vorweisung einer gültigen Legitimationskarte SFr. 3.—* *durch Lehrer geführte Schulklassen pro Person SFr. 1.50*
Messekatalog	*auf Bestellung erhältlich zu SFr. 15.— plus Versandkosten, ab Ende Mai 1973*
Unterkunft	*Quartierbüro für Kongresse und Messen* *Postfach, CH-4021 Basel* *Telephon 061 32 72 72* *Telex 62 982 lits ch*
Auskunft	*Sekretariat ART 4'73* *Postfach, CH-4021 Basel* *Telephon 061 32 38 50* *Telex 62 685 fairs ch*
Organisation	*Messegesellschaft* *Schweizer Mustermesse, Basel*

Invitation

au 4e Salon international d'ART 4'73
du mercredi 20 juin au lundi 25 juin 1973 à Bâle

Le principe, instauré par le Salon bâlois ART en 1970, d'ouvrir librement au public le Salon d'Art a fait brillamment ses preuves. C'est ainsi que 268 galeries d'Allemagne, d'Autriche, de Belgique, du Canada, du Danemark, d'Espagne, de France, de Grande-Bretagne, d'Israël, d'Italie, du Japon, des Pays-Bas, de Pologne, de Suisse, de Suède, des USA et du Venezuela ont décidé de prendre de nouveau part au Salon ART 4'73. En plus des grands internationaux du commerce d'objets d'art et de leur offre digne des musées en œuvres de classiques modernes d'Europe et d'Amérique, non seulement des galeries de moyenne importance exposeront une offre qu'elles ont sélectionnée individuellement mais aussi nombre de jeunes galeries, donc encore de petites galeries, présenteront de jeunes artistes qui restent encore à découvrir et des tendances nouvelles contemporaines. L'étendue du Salon et sa claire ordonnance dans le spacieux bâtiment C de la Foire d'Echantillons donnent au visiteur l'assurance de pouvoir s'orienter en toute connaissance parmi l'offre multiple du marché artistique international, de faire son choix entre les nombreuses tendances de l'art du 20e siècle et de procéder à une comparaison exacte des prix. Seuls des œuvres originales et des ouvrages graphiques originaux seront exposés et offerts pour la vente.
Le besoin d'information qui est si fort aujourd'hui sera satisfait par la présentation et la vente de livres d'art les plus récents de près de 100 éditeurs.

Emplacement du Salon	*bâtiment C de la Foire Suisse d'Echantillons, Bâle*
Heures d'ouverture	*tous les jours de 10 h. à 21 heures*
Prix d'entrée	*carte journalière Fr.s. 6.—* *carte permanente Fr.s. 25.—* *carte du soir après 18 h. Fr.s. 3.—* *écoliers et étudiants sur présentation d'une carte de légitimation valable Fr.s. 3.—* *classes d'école sous la conduite d'un maître, par personne Fr.s. 1.50*
Catalogue du Salon	*disponible sur commande à partir de fin mai 1973, à Fr.s. 15.— plus frais d'expédition*
Logement	*Bureau de logement* *pour congrès et foires* *Case postale, CH-4021 Bâle* *Téléphone 061 32 72 72* *Télex 62 982 lits ch*
Renseignements	*Secrétariat ART 4'73* *Case postale, CH-4021 Bâle* *Téléphone 061 32 38 50* *Télex 62 685 fairs ch*
Organisation	*Société de la Foire* *Suisse d'Echantillons, Bâle*

Invitation

to the 4th International Art Fair ART 4'73
Wednesday June 20 to Monday June 25, 1973 in Basle

The idea of a free, open art fair that was conceived in 1970 with the ART in Basle, has proved its worth magnificently. Thus 268 galleries from Austria, Belgium, Canada, Denmark, England, France, Germany, Holland, Israel, Italy, Japan, Poland, Spain, Sweden, Switzerland, the USA and from Venezuela have again decided to participate at ART 4'73.
Beside the great international names in the art trade with their range of works from the classical moderns from Europe and overseas which would be worthy of any museum, will not only the medium-sized galleries be putting their individually selected exhibits on show, but also many young and nota bene small galleries will be presenting young, as yet undiscovered artists and new, contemporary tendencies. The size of the Fair and its clear arrangement in the spacious Round Court Hall of the Swiss Industries Fair, guarantee that the visitor can reliably inform himself about the great variety of exhibits at the international art market, choose from the many schools of 20th century art and make exact price comparisons. Only originals and original graphic art are exhibited and offered for sale.
The need for information, which is so strong nowadays, will be satisfied by almost 100 publishers who will be presenting the latest art books.

Location	*Round Court Hall (Exhibition Building C) of the Swiss Industries Fair, Basle*
Hours of opening	*Daily from 10 a.m. to 9 p.m.*
Prices of admission	*Day ticket Sw.Fr. 6.—* *Season ticket Sw.Fr. 25.—* *Evening ticket after 6 p.m. Sw.Fr. 3.—* *School-children and students on presentation of a valid identity card Sw.Fr. 3.—* *School classes escorted by the teacher: per person Sw.Fr. 1.50*
Catalogue	*Can be ordered from the end of May 1973 at Sw.Fr. 15.— plus postage*
Accommodation	*Accommodation Office* *for Congresses and Fairs* *P.O. Box, CH-4021 Basle* *Telephone 061 32 72 72* *Telex 62 982 lits ch*
Information	*Secretary's Office ART 4'73* *P.O. Box, CH-4021 Basle* *Telephone 061 32 38 50* *Telex 62 685 fairs ch*
Organisation	*Swiss Industries Fair* *Organisation, Basle*

Konok Tamás

nak minden érdeklődőt.

KONOK TAMÁS festőművész és Hetey Katalin szobrászművész, magyar származású, Párizsban élő művészek alkotásaiból tárlat nyílt tegnap a Szépművészeti Múzeumban. A kiállításon Konok Tamásnak az elmúlt öt évben alkotott 40 festménye és 63 grafikája látható. A tárlatot — amely február 28-ig tekinthető meg — Borsos Miklós szobrászművész nyitotta meg.

Magyar Hirlap 1981/1/16/11

KONOK TAMÁS

Ezeknek a pompás kiállítású grafikai mappáknak és az ezekből rendezett vándortárlatoknak elmaradhatatlan közreműködői voltak az itt most egyéni válogatással jelentkező művészek is. *Hommage a Ady* címmel Konok Tamás például nem is egy, hanem három szerigráfiát készített már 1977-ben. *Győrött*, a *Xantus János Múzeumban* fel is kerültek nemrég tárlata falára ezek az alkotások. Itt, most Budapesten, a Szépművészeti Múzeum két termében — sajnos —, helyszűke miatt kimaradtak, és csak a katalógus műtárgylistájában

MAGYAR HIRLAP

Wagner: Jelenlét Párizs-Budapest

KONOK TAMÁS 2

— Nem gondolja, hogy ez a jo-
gi lehetőség feszültségek forrása
lesz? Az üzemen belül ...

a ...
Magyar Nemzeti Jarjon...
nyári Műhely-tárlatáról, a ...
tey Katalin grafikai vallomása
sem hiányzott a válogatásból. A
Bartók-ciklust pedig szintén a
Budavári Palotában láthatták a
hazai nézők, az új szerzemények
seregszemléjén. Konok Tamás itt

MAGYAR HIR...

Wagner: Jelenlét Párizs-Budapest

KONOK TAMÁS 3

egy *Bartók-duót* ültetett át szitanyomatra, míg Hetey Katalin a világhírű zeneszerző harmadik zongoraversenyét öntötte vizuális formába. (Az érdekesség kedvéért — no meg „európai körforgás-teóriánk" illusztrálására megemlítjük a friss információt: a Magyar Nemzeti Galéria mai művészeti osztályának tulajdonából az *Hommage a Bartók* magyar—francia összeállítása épp a napokban „utazott" Duisburgba, hogy az NSZK tavaszi Bartók-fesztiválján — Észak-Rajna-Wesztfália több városában — hazai színeinket képviselje.) Sajnos, a Bartók-grafikák is kimaradtak a mostani Konok—Hetey közös kiállításról. De a Bartók-év magyarországi rendezvényei során, hamarosan ismét találkozhat velük a hazai közönség.

MAGYAR HIRLAP 1

Wagner: Jelenlé

KONOK TAMÁS

A két kiállító művésztől tudom, hogy nem szerepelnek a jelen összeállításban azok a munkáik sem, amelyek — a katalógus tanúsága szerint — 1979-ben kerültek a *Luxembourg Palota* falaira, a francia fővárosban, a *Presence Paris—Budapest* (szó szerinti fordításban *Jelenlét, Párizs—Budapest*) közös kiállításán. Arról viszont magam győződhettem meg a helyszínen, hogy a katalógus műtárgylistájához képest, ráadásként szerepelnek azok az 1980-ban keletkezett, vászonalapra akrillal frissen festett munkák, amelyek például a *Fekete graphidion* elnevezésű soro-

MAGYAR HIR

Wagner: Jele

KONOK TAMÁS 6

zatot teszik triptichonból ötrészessé. Avagy — e nagyméretű faliképek ellentéteként — azok a kisméretű, vegyes technikájú grafikák is vadonatújak, amelyek az egyik vitrinben sorakoznak cím nélkül, csupán keletkezésük dátumának feltüntetésével.

Plusz is, mínusz is van tehát a valóságban a kiállításon a katalógushoz képest (felsorolásunk korántsem teljes, csupán ízelítőül szolgál), de hát ehhez eléggé hozzászoktattak már bennünket az utóbbi esztendőkben. Sokféle indoklás is született rá már: a nyomdai átfutás időigényessége,

/17/6

Wagner

KONOK TAMÁS 7

avagy a helyszín, meg a kiállítás összképének kényszerítő erejé és így tovább. Azt viszont minden katalógusszerkesztési gyakorlatom és kiállításrendezési múltam tapasztalatainak birtokában sem tudtam megérteni: milyen szempont szerint állott össze a műtárgylista? Mert ezt a sorrendet sem a művek keletkezési dátuma, sem az előállítás technikája, sem a tárgyak méretének egyezése nem indokolja. Még csak a tárlatrendezés során kialakult átcsoportosítás konkrét egymásutánja sem, a nézők jobb helyszíni tájékoztatása végett.

Magy[illegible]5

Wagner

Konok Tamás, festő

KONOK TAMÁS, Párizsban élő magyar származású festőművész első magyarországi önálló kiállítása nyílt meg Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A száznál több festményt, grafikát, monotipiát és kollázst később Budapesten is bemutatják.

– Hú

8

Népszabadság, Bp. 1983 szept. 9.

Konok Tamás, festő

KÉT PÁRIZSBAN ÉLŐ magyar művész alkotásaiból nyílt meg tárlat csütörtökön a Szépművészeti Múzeumban. A kiállításon Konok Tamás festőművész 40 festménye és 63 grafikája, valamint Hetey Katalin szobrász több kisplasztikája látható.

– Hú

8.

Népszabadság, Bp. 1981. jan. 16.

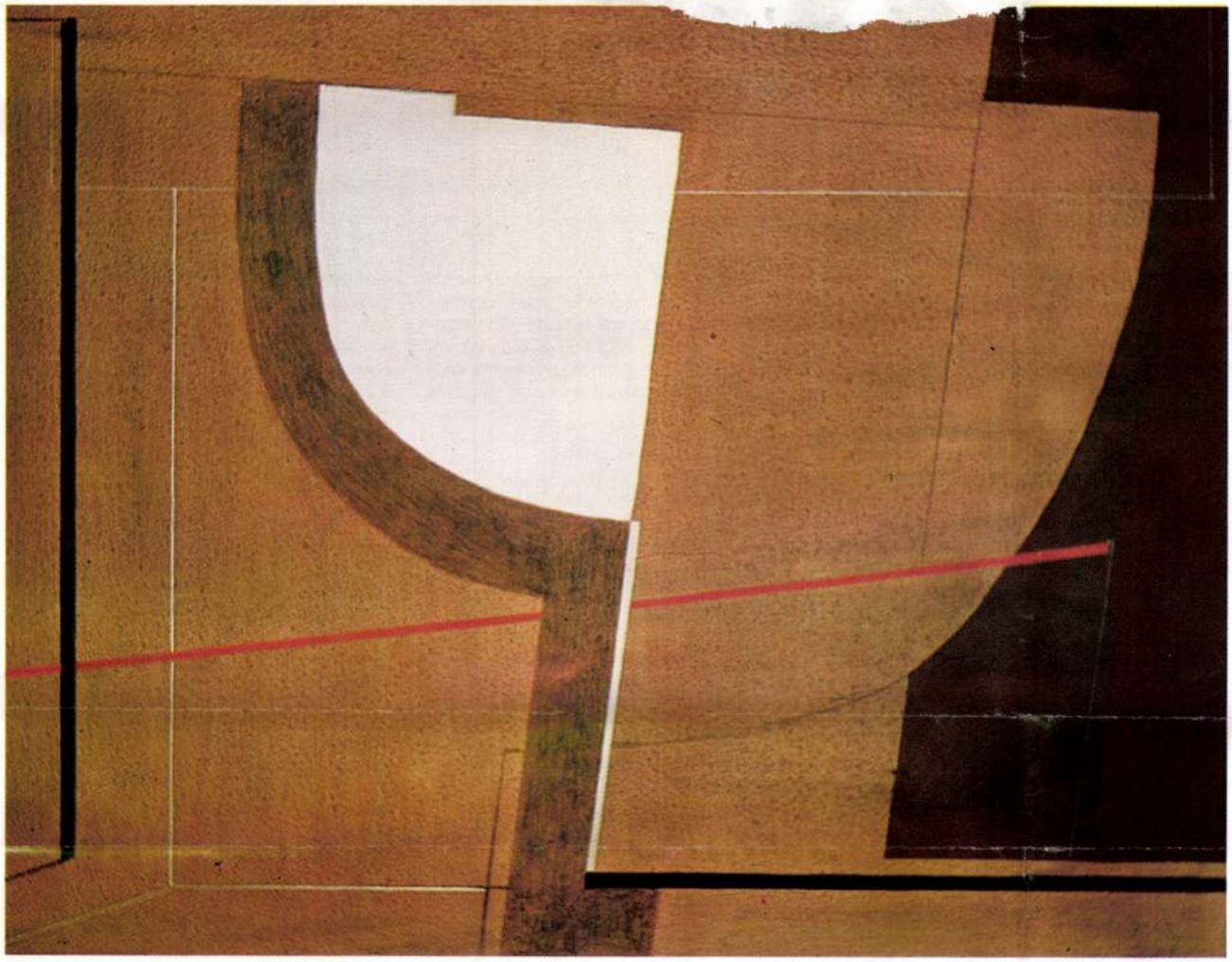

ban egyféle „intellektualizált valóságnak" nevezhetünk.

„Képeimnek nincsen története – írja egy helyütt Konok –, *az anyag, a formák és a vonalrendszerek szimbiózisában a dolgok mélyén levő rendet és a természeti törvények egyszerűségét keresem..."*

Az alapszín az elmúltak élményét jelezheti, a forma és vonal talán a jelenét. De a vonalhálózat a képmezőn túli végtelenbe vezet, a távozó vonalak „az ismeretlen lehetőségeit kutatják" a festő szándéka és a szemlélő jelen idejű élménye szerint. A „történés" tehát a gondolkodás értelmi és érzelmi folyamatában mégis fellelhető.

„Lesem a formát édes és előkelő
Az értelem csábítgat véle
hogy kövessem..."

– idézhetjük Konok Tamás képeinek szellemi lényegét keresve *Apollinaire*-t. A képek szépsége már az első pillantásokra feltűnő és megkapó; hasonlóképpen gondolatrögzítő és új gondolatokra serkentő ereje. A festő azon az úton járhat, amely Európa számos helyén és országában megnyílott a század harmadik évtizedében, és amelynek lírai megfogalmazását a megidézett költő találhatta meg a leginkább meggyőzőn, hitem és véleményem szerint. De Konok mindezt a mai gondolkodás szintjén, a korszerű vizuális kultúra egyik modelljének legtisztább lehetőségeivel teszi, a vonallal igazságot teremt, visszaadja számára mindazt, ami az évszázadok során lényege és értelme volt. Újjáteremti, ugyanakkor „deheroizálja" a konstruktív avantgarde szuprematizmusát.

Ha a konstrukció nem is, de képcímei zártak és véglegesek, akár a felületek: a lényeget jelzik, a festő valóban „nem lóg a mesék tején".

Megnyitott tér – jelzi egy 1978-ban festett, érdekes textúrájú és az aratás utáni nyár színhangulatait összefoglaló képen, egy másik mű íves vonalhálózata valóban „lineáris feszültségeket" teremt. Olykor csak színek neve jelzi a megkülönböztetést (*Gris-violet* – 1976; *Festmény szürke alapon* – 1977; *Vörös akcentus* – 1974; *Rózsaszín* – 1976 stb.), másutt csak a színnevekkel jelzett „extenziók", „elrendezések", „graphidionok".

A tiszta világú képek változó hangulati és pszichikai töltések, struktúrarendszerek és modern térélmények kifejezései, Konok Tamás festészetének a korszerű gondolkodás mintegy a feltétele. A gondolkodó művész tehát egy olyan útra és formaképzésre talált, amely a század szellemi, értelmi és érzelmi lényegével építi a maga szoros kapcsolatait. Mindennek képi megfogalmazásait kivételes művészi erővel valósítja meg, képvilága egy korszak szellemi és művészi szintézise lehet: hiszen a „szellem és szerelem" egyként jelenvaló. A látványok egységében és a teremtés részleteiben egyaránt.

Bodri Ferenc

4 Konok Tamás: Vörös csík,
akril, vászon, 97x130 cm, 1977
5 Konok Tamás: Festmény szürke alapon,
akril, vászon, 130x160 cm, 1977
6 Konok Tamás: Diagonális átfedés,
akril, vászon, 89x116 cm, 1978

Egry József arcképe

Tanulmányok, vallomások, versek
Magyar Helikon, Budapest, 1980

Egry József személye és művészete valóságos legendakör forrása lett, s ha a középkorban él, a lelkesedés és a jóindulatú meghatottság bizonyára neve elé illeszti a beato jelzőt, mint az angyali testvérnek. A legenda rendszerint félreértés forrása is, így magyarázták Egry mögé, távoli ősként, William Turnert, pedig csak reprodukcióban ismerhette munkáit, s így lett „a Balaton festője", aki panteista egységben él a tóval, sejtelmes színeibe és formáiba álmodva a mindenséget. Még azt sem hiszem, hogy a Balaton avatta festővé; ha a Vértesbe vagy a Bükkbe veti a véletlen, ugyanúgy ráismert volna azokra az atmoszférikus eseményekre, melyek művészetét jellemzik. Ha csodát emlegetünk – s nem is alap nélkül –, az a csoda, hogy különösebb előtanulmány, iskolázottság nélkül, jobbára saját ösztönére hallgatva találta meg a számára egyetlen lehetséges kifejezési formát, mely azonban nem különállást jelent, a lángész mágikus rögeszméjét, mint Csontváry esetében, hanem ellenkezőleg, olyan törekvések összegezését, melyek évszázadok óta megelelhetők az európai művészetben. A sfumato, vaporoso fogalma már Leonardo óta ismert, s Claude Lorraint, akit nem véletlenül tisztelt annyira Turner, éppúgy foglalkoztatta a valóságot átfogalmazó optikai élmény, mint például Monet-t.

A pályakezdő Egry munkái alig sejtetik a beteljesülést, s az 1910 körül keletkezett képek inkább kísérletek, jobbára az expresszionizmus jegyében, anélkül, hogy annak sémáit át akarná venni, bár a hatásoktól később sem mentes teljesen. Cézanne kis akvarellje, a *Provence-i táj* mintha *Balatoni táj*án tükröződnék (1940 körül), a *Taorminai hegyek között* néhány Kandinszkij-képpel rokonítható, anélkül, hogy ennek túlzott jelentőséget kellene tulajdonítanunk, inkább azt bizonyítva, hogy Egryt is ugyanazok a kérdések foglalkoztatták, mint az európai festészet legjobbjait Cézanne óta.

Az elmúlt két évtizedben több fontos tanulmány jelent meg, segítve az Egry-kérdés tisztázását, s irodalmi indíttatása ellenére ezt szolgálja az *Egry József arcképe* című kötet is, ami Fodor András figyelmes válogatásában és szerkesztésében, tanulmányokat, emlékezéseket, verseket vonultatva fel, összefoglalja az eddigi eredményeket, de ugyanakkor meg is idézi a „vízrenézőt", legszebben Fodor András versében:

Elment s a nyári tó szinén
gazdátlan ingnak most a fények,
de az az éles szürke szem
még vízre néz, még napba réved,
s előtte újra tündököl
a teljes égbolt tisztasága,
s kitárul földön és vizen
az ember elveszett világa.

A kötet tanulmányai közül művészeti szempontból vitathatatlanul legfontosabb Németh Lajos két írása. Egry vallomásából indul ki („az atmoszféra architektonikus"), de az Egry-jelenséget az egész európai művészetbe vetíti, megállapítva, hogy „az európai piktúra azon szakaszának az egyik záróköve, mely a reneszánsztól indult, és amely századunkban zárul – vagy legalábbis most veszítette el meghatározó jellegét. E szakasz legfőbb jellemvonása a festészet ábrázoló, mimetikus funkciójának az uralma volt."

Hosszan idéztem – de szívem szerint – érzékletes történelmi megállapításait, melyek mindig az egészre mint egységre vonatkoznak; még tovább is idézném, mert valóban „a gyökerek még a gótikába nyúlnak vissza", s Egry jelentőségét épp az mutatja, hogy nem önkényes kivétel, hanem a teljesség része, s maradandó elemei csak az egészen belül érthetők meg. A „semmivel csináltság, végső lényegre egyszerűsítettség" tudatos kísérletezés eredménye, melyben Németh Lajos biztos ítélettel ismeri fel „az impresszionizmus plain air frisseségét", de azt is tudja, hogy itt minden a sík és a tér viszonyrendjében történik, ami átvezet Illyés „patolyattiszta" nemzeti fogalmához, mert ez az európai értékrendben gondolkozó festő jellegzetesen magyar, s művészetében „adottságaink ellentétei is a diadalt szolgálják".

Gazdag, szép kötet az Egry-antológia, s külön érdemének kell betudnunk, hogy méltatlanul feledésbe merült neveket is megidéz. Lyka Károly mindent tudó érzékenysége és szeretete több mint félévszázadon át egyengette a művészet és a művészek útját, de a köztudat még ma is szívesen látja benne a táblabíróvilág tudósát, aki szorgalmasan rakosgatta céduláit. Ez a kötet is bizonyság rá, hogy már az útkereső Egryben megsejtette azt, aki eljövendő.

S megszólal Kállai Ernő is, a két háború közötti időszak széles látókörű tudósa, akiről már-már megfeledkezett a művészeti irodalom – érdemeiről alig esett szó mostanában –, pedig jelentősége messze túlnőtt az országhatárokon. Szilárd jellem volt, aki meg nem alkuvóan harcolt eszményeiért, művészetünk legjobbjaiért, s azok közé tartozott, akik elsőnek ismerték fel Egry művészetének lényegét – a kötetben

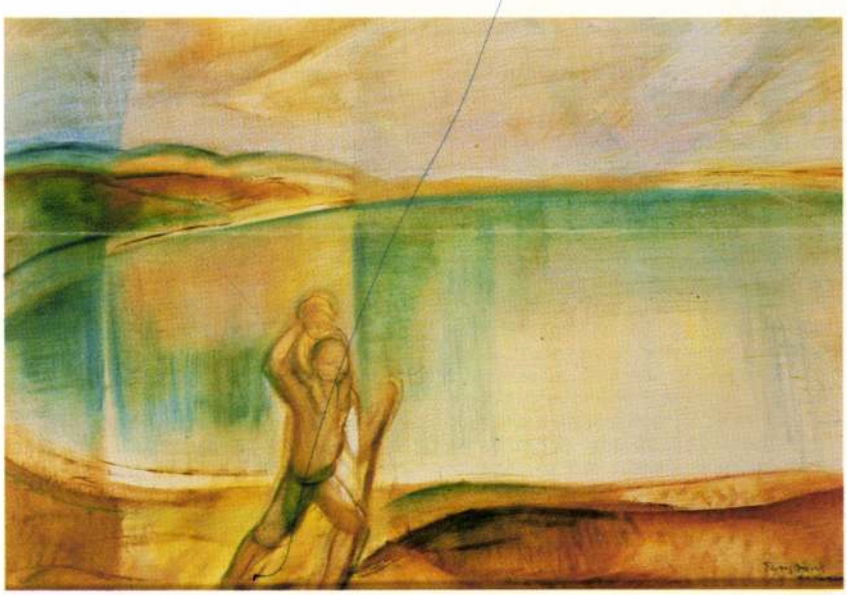

Egry József: Szent Kristóf a Balatonnál, olajpasztell, papír, 59x87,5 cm, 1927 (Corvina Fotóarchívuma)

1 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975
2 Konok Tamás: Méretek, akril, vászon, 89x116 cm, 1975
3 Konok Tamás: Kiterjedés, akril, vászon, 130x195 cm, 1975

gabb impressziókban mutatkoznak előbb (tengerpart, kikötők stb.) a párizsi *Magyar Műhely* egyik 1967-es számában olvasható pályakép szerint, de „nyugtalan és következetes kutatásának" 1960-ban bemutatott első eredményei (Lambert Galéria, Párizs) már jelzik az átmenet állapotait. „...képein a komor színek dominálnak, formái elvadulnak, alakjait mind nehezebb felismerni – a hagyományos felfogású figurális és a merev absztrakció határterületein tapogatózik", egyben „túláradó vidámság és szorongásos állapot, ébrenlét és rémálom dialektikája érvényesül... állandó harc a teljes kifejezésért", ugyanígy a művészi anyagok változataival.

Az önmaga szellemi és művészi szintézisét feltárni és megtalálni szándékozó látványteremtés (melynek a párizsi recenzens szerint „legnagyobb gondja a lélekből a vászonra vetített képet a leghívebben ábrázoló anyag megtalálása") az utóbbi évtizedben a *„lírai képarchitektúra"* új világának megteremtéséig vezetett. A képzőművészet érzelmi és értelmi lényegét egyaránt őrző művek a mindegyre mélyülő és elvontabb gondolkodás látvánnyá érlelői.

Az ötvenesztendős festő pályaképét munka és tájékozódás, munka és munka, munka és sikerek jellemezhetik tehát, mindezek mellett eleven hazai kötődések is. Konok Tamás nem szakadt el itthoni kapcsolataitól, remekszép lapjai az Ady és Bartók emlékére kiadott grafikai mappákban egyként megtalálhatók. Afféle „Czóbel-jelenséggé" formálódott az évek során: párizsi otthonában és egy svájci alkotóműhelyben tölti a teleket, de a nyarak mindinkább idehúzzák a hazai barátok és ismerősök közé. 1980 szeptemberében egykori szűkebb pátriájában, Győrben volt tárlata.

Konok módfelett érzékeny – a lexikonok szerint „lírai kolorisztikus" – festészete valóban új képi funkciókat jelez. Nehezen találnánk hasonlóan átgondolt és hasonló felépítésű piktúrát a kortársi művészetben, ez a formaképzés a sokféle kísérlet között is önálló és eredeti. És éppen adottságaival, „lírai mértanával", a vonalak-formák-színek szimbiózisának érzelmi hatásaival, akár „lírai jellegével", egyben „szerkezetes és intellektuális indítékaival" találhat gyors és közvetlen kapcsolatokat korunk gondolkodásmodelljével és közönségével. Még akkor is, amikor egy Bartók-duót vagy egy Ady-verset („Én a Halál rokona vagyok") formáznak a lapok: a színekkel-formákkal-vonalakkal érzelmi kontaktus kerekedik. Ha tetszik: Konok tükröt tart a művészi és emberi

2

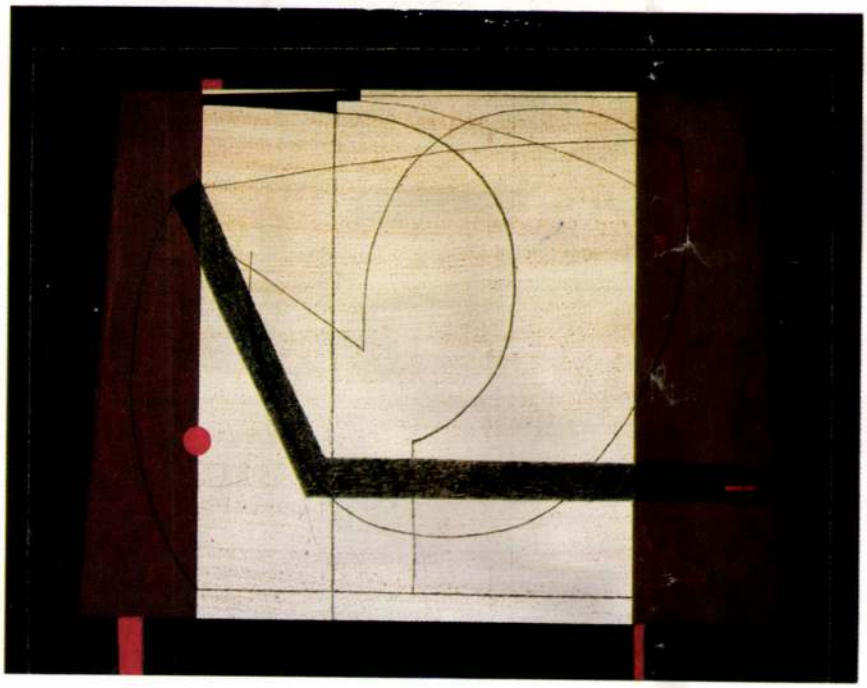

3

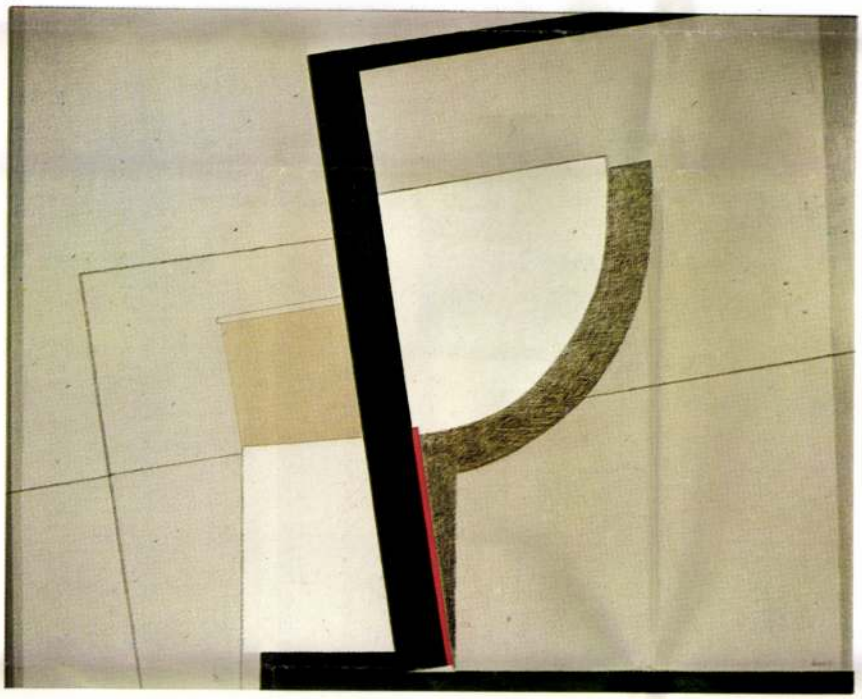

4

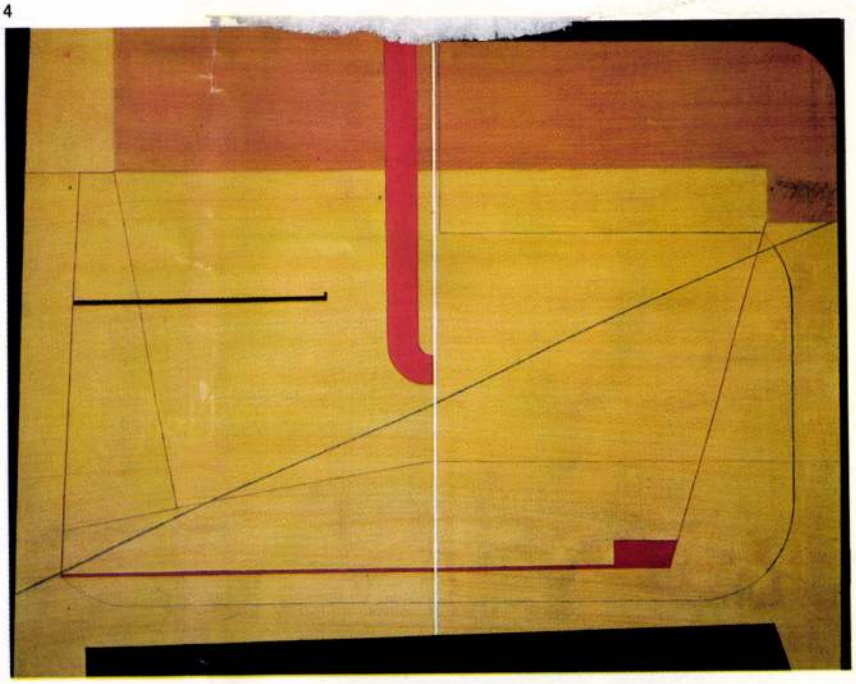

5

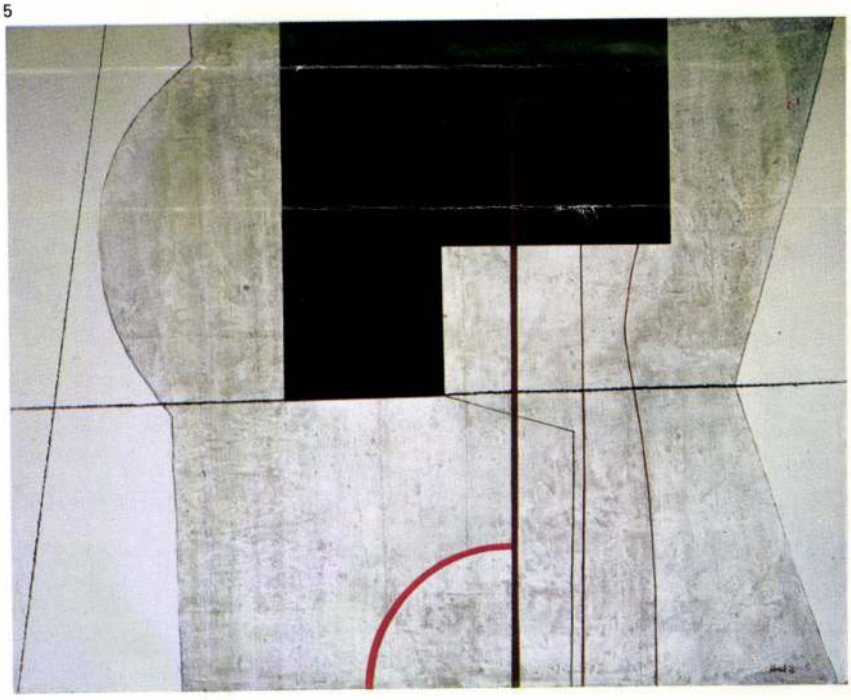

gondolkodás logikája, egyben érzelmi motivációi elé. A tükörben a művek lényege és hatása egyszerre jelentkezik.

Ha Konok piktúrájának filozófiai indítékait és alapvetéseit keressük: a lényeg talán a wittgensteini axiómák között található. Konok a külső és belső valósággal egyaránt közös „logikai formát" ábrázolja, a kompozíció egy tisztán vizuális és érzelmileg is motivált logikus gondolkodás eredménye, az alapszínek, a formák és vonalak harmonikus és gondosan kiérlelt „tárgyi megjelenítése" lehet.

„Munkásságom problematikája – írja egy értekezésében – *a kétdimenziós képsíkon egy új téralakítás megvalósítása. És ez a több rétegű képszerkesztésben realizálódik, egy új térrendszeren alapul."* És bár a fogalmazás egy kissé elvontan teoretikus, a képet mégis egy háromrétegű rendszernek kell tekintenünk. Akárha a reneszánsz képsíkmezői kapnának új formát és értelmezést a konstruktivitásban: a festmények alapozó felülete *(„téranyaga; egy spontán, emóciós indulatból született laza és áttetsző közeg")* egy formák nélküli, oldott és egységes színvilág, amelyben a színhangulatoknak, akár a fényes vagy matt felületeknek már eleve érzelmi és pszichikai töltése van. A címszót valóban a „színhangulatoknál", az „elemtannál", „faktúránál", „fényértéknél", „purizmusnál" kellene keresnünk egy virtuális lexikonban, az „áthatásnál", a „sík tagolásánál", a „kontrasztnál" vagy a „struktúránál" utóbb. A lexikon hitünk szerint (akár a Moholy-Nagy könyvek tárgymutatói alapján) előbb-utóbb bizonnyal megszületik.

A „második képmezőben" már változatosabb, de mindig a hangulatokon és harmóniákon „belüli", osztottabb színmezők kerülnek az egységes koloritú alapfelületre: a „téranyagra" épített formák, az ezekben élő „energiák". Az emberi érzelmek és gondolkodás, a cselekvés által teremtett „akcentusok", a „megszerkesztett rend", egyféle valóban lírai geometria. Színben élő foltok a monokróm mezőn.

A harmadik, egyben legfelső képmezőben létrejött vonalhálózat „mint logikus rendező elem" jelentkezik, térélményt nyújt, mozgást, irányt és gyorsulást jelez. Ritmust ad a felületnek és teret nyit a képnek a vonal, találkozásaiban erőcsomópontokat képez. Sűrűbb vagy ritkább hálózatával szűkíti és tágítja a teret, egyben térillúziókat, feszültségeket teremt. A vonalak „vékony testű architektúrája", ívei, hajlatai optikai elváltozásokat okoznak, „térfogatai" és térfogatváltozásai a látvány intenzitását, a megszerkesztett rend minőségét jellemezhetik.

A megközelítéseket szolgáló leírás maga is jelzi a festői és grafikai „együttgondolkodást", a képekké formált eredmény akár a pszichikai, érzelmi, kolorisztikus és grafikus (a színekben és változatokban „zenei", orfikus) indítékokat ugyanígy. Az efféle strukturális rendkeresés modern és természetes folytatása (szememben és tudatomban) a húszas évek építő, konstrukrív tendenciáinak, de új képminőséget, egyben szintézist teremtve emeli modernebb dimenziókba mindazt, amit korunk-

Jegyzetek Konok Tamás képeihez

Az esztergomi Balassi Bálint Múzeum modern táblaképei között Konok Tamásnak (Budapest, 1930) egy vidám és kedves ötletű *Vándorcirkusza* található, közel harminc év előtti állami vásárlás révén került ide. Szívesen látnék még többet itthoni „természetelvű" képtáblái közül, hiszen már az ifjabb kori műveken két műfaj elkötelezettje: egy hasonló értéken munkáló grafikus és festő találkozott.

A köztudatban és a hazai művészi gyakorlatban egymástól mindegyre távolodó két „képzőművészeti ág" (bár vannak szép számmal nagyszerű kivételek) korszerűbb „egybehangolásának" kísérlete jellemezhetné Konok 1948–1960 között megformált alkotásait (hasonlóképpen mindvégig Kondorét); ugyanígy nem kívánt elszakadni korábbi zenei tanulmányaitól sem: ez pedig a formák és színek összhangzatainak keresésében feltűnő.

Barcsay Jenő és *Bernáth Aurél* egykori növendéke (Konok már zeneművészeti tanulmányainak idején egy festői szabadiskolába járt, a Képzőművészeti Főiskolát 1948–1953 között végezte el) valamiféle olyan formációkat és belső hangulatteremtő erőket kereshetett, mint a Bauhausban tehette ezt a térfomákkal *Neugeboren Henrik (Henri Nouveau)* néhány évtized előtt. Melódiákat vélhetünk felfedezni a „kísérleti képek" színegyütteseiben, lírai módon megfontolt összhangzatokat a kompozíciós egységkeresésben. A formák foltjaiban és vonalhálózatában művészi érzékenységgel teremtett „zenei konfigurációk" látvánnyá érlelt jelentkezéseit.

Kondor és Konok művészi érlelődése az ötvenes évek nyitása idejében az indítékokban találkozott, megformált világuk önállóvá és emlékezetessé alakult a tájékozódások, útkeresés és vállalások során. A jegyzetíró valóban érzékenyet és újat álmodó nemzedék két kivételes élményű pályaképét látja mindkettőjüknél, érdeklődőn és örömmel a másféle „vonulatokat".

Konok Tamás hazai bemutatkozásai (a Műcsarnok 1953-as, az Ernst-múzeum 1954-es csoportkiállításai), tanulmányutak, hazai és külföldi ösztöndíjak után 1960 óta Párizsban él. Alkotó formakeresése az intellektuális szimbólumrendszereken át az egyre elvontabb képszerkesztésig és vizuális harmóniáig vezetett. Eleven rajzolatok és keményen megformált festői rétegek, különféle minőségű papírokból alakított kollázsok, utóbb szinte lazúros áttetszőségű színkompozíciók, majd freskók és más formájú épületdíszítések, egyidejűen mind jobban architektonikus képszerkesztés alakulása jelzik a festő útját; ezzel párhuzamban tanulmányutak, egyesztendős amerikai tartózkodás, kollektív és egyéni tárlatok New Yorkban (1962), Párizsban (1960) és Európa más nagyvárosaiban, szinte végtelen sorban jegyezhető bemutatók a helyét kereső emberét. A nagymarosi utcaképek és a hazai plein air hagyományok csak a mindegyre tá-

1

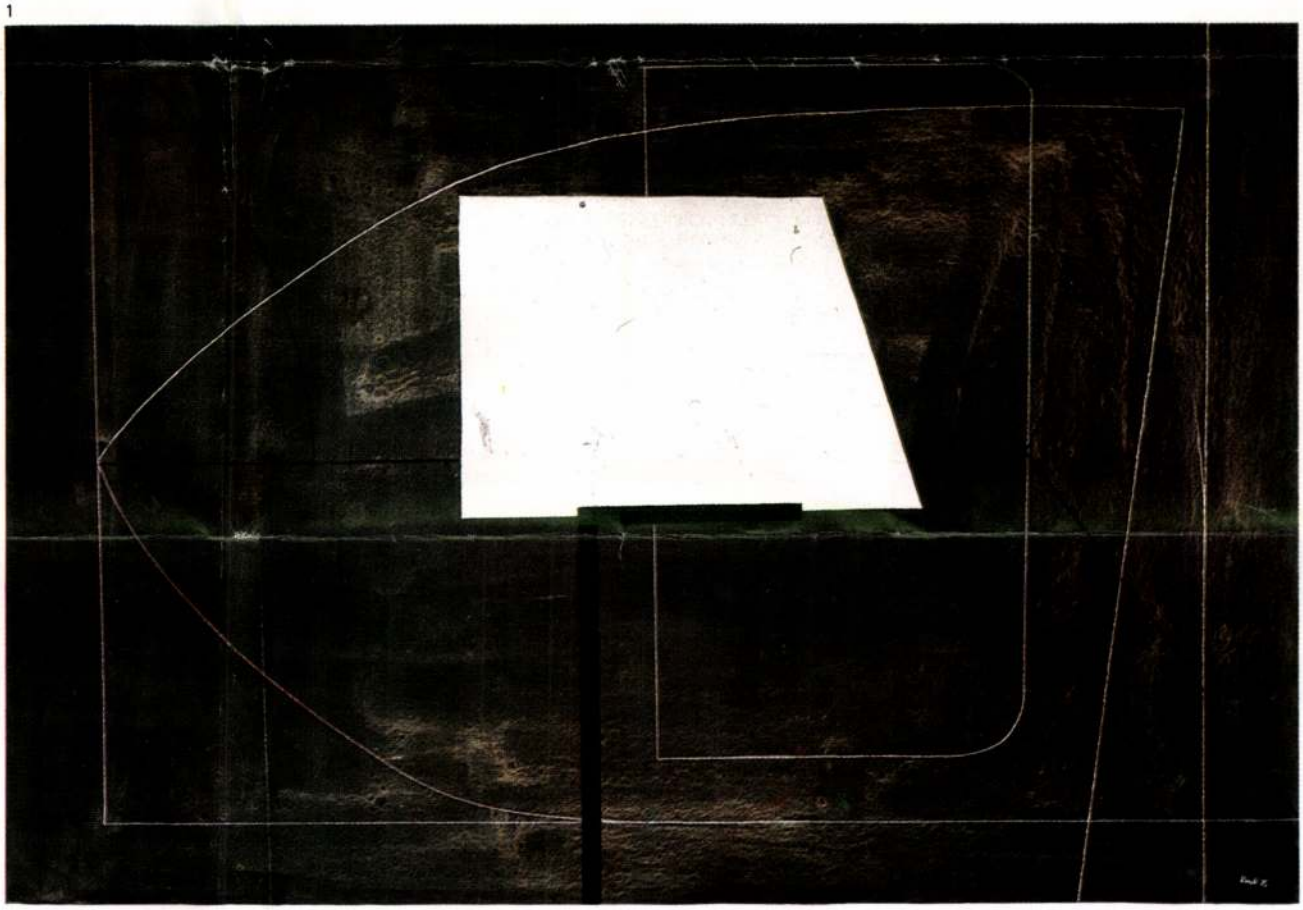

Konok Tamás

Kitekintés
Bodri Ferenc: Jegyzetek Konok Tamás képeihez.
MŰVÉSZET, 1981. január - 44. oldal.

döbbentően életszerű és meglepően szabad interpretálása. Nehéz még elképzelni is ennél elvontabb, de színekkel, fénnyel, napragyogással, az élet fanyar illataival mégis ennyire átitatott, ennyire tömören fogalmazó és kifejező festészetet. A kompozíció néhol már-már embléma-tömörségű, a színek olyan kontrasztosak, mintha tűző nap izzítaná őket, de a színfoltok minden egyneműsége ellenére a képei nem kétdimenziósak, nem statikusak, sőt egyáltalán nem állókép- vagy tablószerűek: Isztambul vagy Kairó utcácskái a mélybe futnak, a távoli hegyek horizont-

meglepően életszerű és kifejező állatsziluettek. Különösen szépek az 1910-es években alkotott csendéletei, *Örményföld virágai* – vakító fényfoltokkal, az agyagkorsók tiszta tónusaival ragyognak, duzzadó, telt gyümölcsök szívják magukba a nap hevét, a föld termékenységét, a déli természet legszebb színeit.

A bolsevik forradalmár, *Alekszandr Mjasznyikjan* szénnel rajzolt portréja a bátor, erős jellemű, határozott emberekről készített arcmások sorozatát nyitotta meg. Önmagát is hasonlóan ábrázolja Szárján korai önarcképeiben.

A szovjetek győzelme után Szárján Örményországban telepedett le, ahol mindjárt kiemelkedő közéleti személyiség, a Köztársaság büszkesége lett. Az elkövetkező húsz év alkotásai kevésbé kontrasztosak, inkább levegősebbek, több bennük a töprengés és a változatosság, az emocionális árnyalat. Ez idő tájt Szárjánt főleg Örményország tájai foglalkoztatják: a szigorú hegyvonulatok, a vörös sziklás fennsíkok, a zöldellő völgyek, amelyeket pontosan, aprólékos gonddal ábrázol. A jereváni óváros rendetlenül elhelyezkedő házacskái Szárján tájképein a klasszikus térfelépítés alkalmazásával áttekinthető rendbe állnak. És egyre több portrét fest: pontos, átgondolt, az arc és a jellem legfontosabb vonásait élesen kifejezésre juttató portrékat, mint amilyen *Egizse Csarenec* költőé, *Toros Toramanján* építészé, *Konsztantyin Igumnov* zongoraművészé; különösen megragadó *Ruben Szimonov* színész portréja: a művész elmélyült, átszellemült arca kiemelkedik a sokszínű, virágokkal gazdagon telehintett szövethátterből. Aztán a háború következik és teljesen más témák Szárján képein. 1942-es önarcképe elszánt lelkesültséget sugároz, olyan érzelmeket, melyek a háborút viselő nép érzelmei. *V rágok a Nagy Honvédő Háború örmény katonáinak* cí-

945) a győzelem tiszta,
rozza.

Életének utolsó harminc esztedejében a legnagyobb tisztelet övezte hazájában: a Szovjetunió Legfelső Tanácsának tagja, a Szovjetunió Művészeti Akadémiájának és az Örmény SZSZK Tudományos Akadémiájának rendes tagja, a Szovjetunió Népművésze, Lenin-díjas és a Szocialista Munka Hőse volt. Jereváni múzeumát 1966-ban nyitották meg. Ezekben az években született művei eltérő színvonalúak, de Szárján mindig a nehéz művészi feladatok megoldására vállalkozott. Legjobb alkotásaiban hallatlanul finoman, megragadóan sikerült szülőföldjét ábrázolnia, a színek tisztaságát és frisseségét árnyalatokkal, térbeli mélységgel, a tónusok lágyságával, a hegyi levegő áttetszőségének és hűvösségének érzékeltetésével ötvöznie. Népéhez való hűsége Örményország embereinek, munkájuknak és hőstetteiknek szentelt sok művében tükröződik.

Anatolij Kantor

1 Martirosz Szárján: Családom, olaj, vászon, 1929, Tretyjakov Képtár, Moszkva
2 Martirosz Szárján: Jereván óváros, olaj, vászon, 1928, Tretyjakov Képtár, Moszkva
3 Martirosz Szárján: Datolyapálma, tanulmány, tempera, 1911, Tretyjakov Képtár, Moszkva

Konok Tamás

KONOK TAMÁS, Párizsban élő, magyar származású festőművésznek első magyarországi önálló kiállítása vasárnap nyílt meg Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A tárlaton 40 festmény és 60-nál több grafika, monotípia és kollázs látható. A képzőművészeti anyagot később Budapesten is bemutatják.

Magyar Hirlap 1980/9/9/9

Konok Tamás, festő

□ KÉT FRANCIAORSZÁGBAN élő művész, Konok Tamás festő és Hetey Katalin szobrász munkáiból nyílik kiállítás január 15-én, csütörtök délután 4 órakor a Szépművészeti Múzeumban. Megnyitja: Borsos Miklós szobrászművész.

– □ Két Franciaországban élő ... 2.

Esti Hírlap, Bp. 1981. jan. 10.

Konok Tamás és Hetey Katalin

NAPLÓ

A Konok Tamás festőművész és Hetey Katalin szobrászművész, Párizsban élő művészek alkotásaiból összeállított kiállítást Borsos Miklós szobrászművész nyitotta meg csütörtökön a Szépművészeti Múzeumban.

Magyar Nemzet 1981. I. 16.

Konok Tamás, festő

● *KIÁLLÍTÁSOK. Konok Tamás festőművész és Hetey Katalin szobrászművész alkotásaiból nyílik ma délután bemutató a Szépművészeti Múzeumban. + Bukta Imre grafikusművész alkotásai szintén mától az V. kerület, Eötvös Loránd utca 8. szám alatt tekinthetők meg. + Csohány Kálmán munkáiból nyílik kiállítás a Vigadó Galériában. + Molnár Edit fotóművész képei a rétsági Asztalos János Művelődési Központban láthatók.*

– Kiállítások

8

Esti Hírlap, Bp. 1981 jan. 15.

Konok Tamás festő- és grafikusművész

Művészet, Budapest 1981. jan. 44. old.

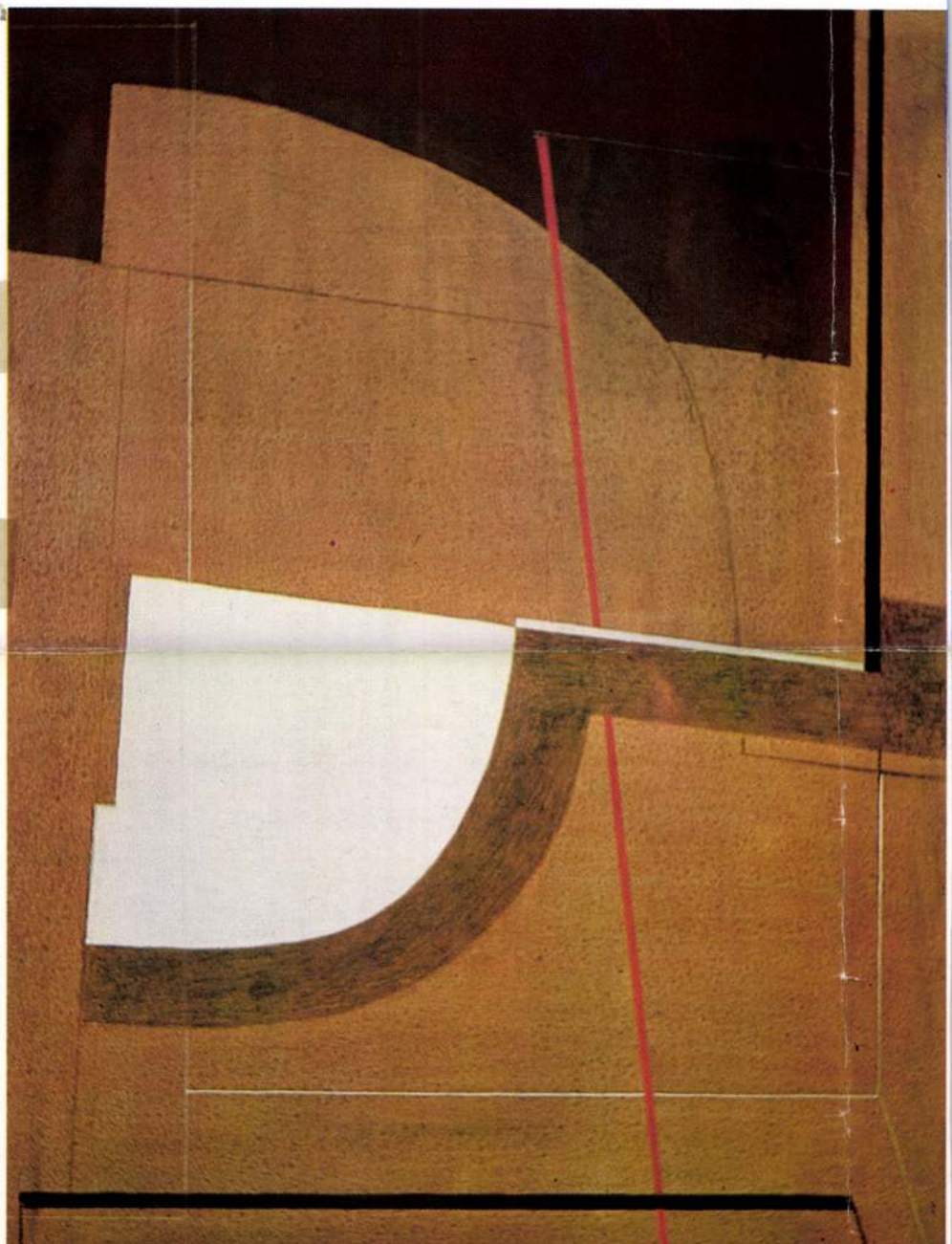

Konok Tamás: Diagonális átfedés, akril, vászon, 89x116 cm, 1978

1021

Egry József arcképe

Tanulmányok, vallomások, versek
Magyar Helikon, Budapest, 1980

Egry József személye és művészete valóságos legendakör forrása lett, s ha a középkorban él, a lelkesedés és a jóindulatú meghatottság bizonyára neve elé illeszti a beato jelzőt, mint az angyali testvérnek. A legenda rendszerint félreértés forrása is, így magyarázták Egry mögé, távoli ősként, William Turnert, pedig csak reprodukcióban ismerhette munkáit, s így lett „a Balaton festője", aki panteista egységben él a tóval, sejtelmes színeibe és formáiba álmodva a mindenséget. Még azt sem hiszem, hogy a Balaton avatta festővé; ha a Vértesbe vagy a Bükkbe veti a véletlen, ugyanúgy ráismert volna azokra az atmoszférikus eseményekre, melyek művészetét jellemzik. Ha csodát emlegetünk – s nem is alap nélkül –, az a csoda, hogy különösebb előtanulmány, iskolázottság nélkül, jobbára saját ösztönére hallgatva találta meg a számára egyetlen lehetséges kifejezési formát, mely azonban nem különállást jelent, a lángész mágikus rögeszméjét, mint Csontváry esetében, hanem ellenkezőleg, olyan törekvések összegezését, melyek évszázadok óta megjelenhetők az európai művészetben. A sfumato, vaporoso fogalma már Leonardo óta ismert, s Claude Lorraint, akit nem véletlenül tisztelt annyira Turner, éppúgy foglalkoztatta a valóságot átfogalmazó

képe című kötet is, ami Fodor András figyelmes válogatásában és szerkesztésében, tanulmányokat, emlékezéseket, verseket vonultatva fel, összefoglalja az eddigi eredményeket, de ugyanakkor meg is idézi a „vízrenézőt", legszebben Fodor András versében:

Elment s a nyári tó szinén
gazdátlan ingnak most a fények,
de az az éles szürke szem
még vízre néz, még napba réved,
s előtte újra tündököl
a teljes égbolt tisztasága,
s kitárul földön és vizen
az ember elveszett világa.

A kötet tanulmányai közül művészeti szempontból vitathatatlanul legfontosabb Németh Lajos két írása. Egry vallomásából indul ki („az atmoszféra architektonikus"), de az Egry-jelenséget az egész európai művészetbe vetíti, megállapítva, hogy „az európai piktúra azon szakaszának az egyik záróköve, mely a reneszánsztól indult, és amely századunkban zárul – vagy legalábbis most veszítette el meghatározó jellegét. E szakasz legfőbb jellemvonása a festészet ábrázoló, mimetikus funkciójának az uralma volt."

Hosszan idéztem – de szívem szerint –

mutatja, hogy nem önkényes kivétel, hanem a teljesség része, s maradandó elemei csak az egészen belül érthetők meg. A „semmivel csinálтság, végső lényegre egyszerűsítettség" tudatos kísérletezés eredménye, melyben Németh Lajos biztos ítélettel ismeri fel „az impresszionizmus plain air frisseségét", de azt is tudja, hogy itt minden a sík és a tér viszonyrendjében történik, ami átvezet Illyés „patolyattiszta" nemzeti fogalmához, mert ez az európai értékrendben gondolkozó festő jellegzetesen magyar, s művészetében „adottságaink ellentétei is a diadalt szolgálják".

Gazdag, szép kötet az Egry-antológia, s külön érdemének kell betudnunk, hogy méltatlanul feledésbe merült neveket is megidéz. Lyka Károly mindent tudó érzékenysége és szeretete több mint félévszázadon át egyengette a művészet és a művészek útját, de a köztudat még ma is szívesen látja benne a táblabírói világ tudósát, aki szorgalmasan rakosgatta céduláit. Ez a kötet is bizonyság rá, hogy már az útkereső Egryben megsejtette azt, aki eljövendő.

S megszólal Kállai Ernő is, a két háború közötti időszak széles látókörű tudósa, akiről már-már megfeledkezett a művészeti irodalom – érdemeiről alig esett szó mostanában –, pedig jelentősége messze túlnőtt

1980. IX. 9. 21.00. Tv.2.müsor. S.J né.

Tv-hiradó

- Konok Tamás 20 év után tért ismét haza, hogy a magyar nézőknek is bemutassa müveit, azokat, amelyeket Párizs, New York, Washington, Zürich és még vagy Kéltucat világváros nagy

Konok Tamás festő- és grafikusművészt

kiállitótermei és múzeumai már ismernek. Az első hazai tárlatát abban a városban rendezte, ahol fiatalkorát élte és ahol megismerkedett a képzőművészettel, Győrben. A győri Xantus János Múzeum Alkotxmány utcai képtárábam 40 40 közép és nagyméretü olajfestményét, valamint 23 vegyes technikáju grafikáját hozta el a Párizsban élő müvész. A kiállitás ünnepélyes megnyitóján mxxx amüvész és családtagjai, valamint nagyszámu tisztelői előtt Borsos Miklós értékelte, az egykori Bernáth Aurél tanitvány munkásságát. A kiállitás október 12.-ig tekinthető meg.

Vadr Tamás

Konok Tamás Párizsban élő festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás csütörtökön Szentendrén. Több mint harminc, többségében az utóbbi években készült kompozíciója, kollázsa került közönség elé a Műhely Galériában. A tárlat szeptember 16-ig látható.

Magyar Nemzet 1984. IX. 7.

Konok Tamás

Konok Tamás Párizsban élő magyar festőművész kiállítása nyílt meg pénteken a Tihanyi Múzeumban. A nonfiguratív irányzatot követő művész huszonegy festményét bemutató tárlatot augusztus 27-ig tekinthetik meg az érdeklődők.

◆

Magyar Nemzet 1984. VI. 16.

Konok Tamás, festő

VADAS JÓZSEF:

Képzőművészet

Föld, virág nélkül

A *Tihanyi Múzeum* — a hatvanas évek közepétől a hetvenes évtized derekáig — Mekka volt. A magyar művészet elfeledett vagy érdemtelenül háttérbe szorított nagyságainak kiállítóhelye. Itt tért vissza — rangjához méltóan — a szellemi életbe Borsos Miklós és Martyn Ferenc, Rippl-Rónai József és Egry József. Aztán, a körülmények szerencsés alakulásával, módosult a múzeum szerepe. A felfedezőt a népszerűsítő váltotta fel. Csupa nagy sikerű tárlat: Amerigo Tot, Kondor Béla, Vilt Tibor, Varga Imre következett. Most megint váltás érzékelhető. Az ínyencségek javára. Tavaly Szabó Lajos, az idén *Konok Tamás* képeiből nyílt itt érdekes kamaratárlat.

Konokot nem kell bemutatni a magyar közönségnek. A nevét kevesen ismerik, művei annál többször kerültek nyilvánosság elé az elmúlt években. Több egyéni tárlatot rendezett vidéken, a külföldön élő magyarok reprezentatív budapesti tárlatán ugyancsak szerepeltek a munkái. Konoknak ez a ragaszkodása belülről jön. Olyannyira, hogy hazatelepült, az év egyik felét ismét Magyarországon tölti. De nem pusztán érzelmi azonosulásról beszélhetünk. Az a fajta festészet, amit Konok művel, nálunk jelentős hagyományokkal rendelkezik. A húszas évek óta a konstruktivizmus nem is egy iskolát nevelt. Konok pedig, ha Bernáth-féle posztimpresszionizmust tanult is a főiskolán, a geometriai jelleműetű táblaképfestészetnek a képviselője.

Hogyan jellemezhető ez a piktúra?

Először is: amilyen szoros a kötődése ahhoz az örökséghez, amelyet Kassák és köre teremtett, olyannyira hangsúlyoznunk kell: ez a hagyomány csupán kiindulópont. Konokot nem igézte meg sem a régi, sem a Vasarely-féle új konstruktivizmus euforikus világmagyarázata. Konok nem olyan képeket akar festeni, amelyekkel egész környezetünk — vagy pláne a mindenség — átformálható volna. Programja szerényebb és ugyanakkor reálisabb.

Másodszor: ez a piktúra alapállásában is más, mint azok, amelyek világmagyarázat illusztrációjaként születtek. Konok lírikus, aki vallomásokban szól hozzánk. Finom elemekkel dolgozik; nem kutat és nem is alkot atomokat. Piktúrájában legfontosabb a vonal, mert, mint mondja, ez „anyagtalanságánál fogva a legszellemibb kifejezési elem." A sötét szürkéket, a sejtelmes kékeket, a sárgával árnyalt barnákat hol vékonyabb, hol vastagabb vonalak, hajszálrepedések és árkok, törések és kanyonok szabdalják részekre. Hirdetik — a modelleket reguláző konstruktivistákkal szemben — a szabálytalanság szépségét.

Harmadszor: Konok nem a színek és a formák mestere. Ha valaki azt kérdezné tőlem: milyen alakzatokkal építkezik, nem tudnám megmondani. Téglalapok, körszelvények, háromszögek keresztezéséből születnek széttördelt cserepekre emlékeztető idomai. Ez a világ csupán annyiban tekinthető mértaninak, ahogy a háromszög tetőnek. A színek sem hatnak jelentősnek. Nem mondhatom, hogy a barna és a kék dominál. Vagy esetleg: a szürke és a fekete. Tudniillik a koloritnak nincs uralkodó szerepe. E festészetnek az a fő jellegzetessége, hogy semlegesek a szürkék, a barnák, a kékek és a feketék, ezért aztán a fehér sem látszik fehérnek. Földszínűek ezek a képek, amelyekről hiányzik a virág. Olyan földek ezek, ahol még nem kelt ki egyetlen növény sem. A mély tónusok gazdag humuszt és a rendezett faktúrák gondos művelést sejtetnek, így hát ez a piktúra nem a riasztó kopárság, hanem éppen ellenkezőleg: a rügyfakadás előtti kora tavasz, a reménység művészete.

Vada

Élet

13

XXVIII/35

az önvédelem, a puszta fenn- és megmaradás
változatos módozatai kialakultak: tatárjárás-
ban, törökdúlásban és megannyi történelmi
vereség fekete leveseinek kanalazása közben.
Mindig kényszerűleg és ritkán kukorékol-
va.

Eredendő természetünk szerint vajon?

Azt mondanám: már-már a hivatásun
lett túlélés parancsa szerint, amely sz
ványkaputt is mutogat persze a jó rem
ségnek, ám azt folyton odébb s odébb kö
teti.

Hőseim a század harmincas éveire e
kezve s adott helyzetük cselekvésképtel
gében — talpra állító mozgalmakból k
ten —, úgy egyezkednek az eszményei
hogy az életmentő megalkuvást valam
pen isten szándékával mossák tisztára
maguk szempontjából jó helyen tapog
nak. Olyan még nem volt, hogy az
helyzetük ellen lázította volna őket. H
inkább ámént mondott a lehajló fűszá
lapotára. Mert az régen volt, amikor
üzésként választott népet tarthatott n
nak, és időnként így szólt hozzá, biztos
zelmet ígérve: serkenj csak fel, népem
ki a filiszteusoknak, egyiptomiaknak, ti
páholjátok őket, a többit én rendezem.
zőségi atyámfiaival ezt nem cselekedte

Így aztán meggondolják, hogy fölse
jenek-e.

Bizony szomorú ez, mondták bírálói
én pedig nem tudósíthatok vágyaim sz
arról, amit keresztre feszített hétköznap
a szülőföldön tapasztaltam. Sajnálom
ban, hogy a tölgypártiak valamit nem v
észre: az András-napi gyülekezet siratn
históriáit elborító kacagást; az Ábeli f
kerekedést isten esetleges zord szándéká
Te csak gondold, Uram, hogy fűhajlást
melve örökre megragadtunk e kényszer
potban. Gergely bátyám látszólagosan
a hitéből, amiért Kálvin János legjobb
ben is toronyfogságra ítélte volna, ám
megjátszott eretnekség egy kis földet,
necskét jövedelmezett neki, hogy a gye
keit fölnevelhesse. Botcsinálta ortodox
torként így okoskodott: a nagy munkan
liségben e ritka alkalmat el nem szalas
tom. Hüledezzék csak otthon a papunk
dig én haszonnal lóbálom ezt a füstölő
szeplőtelen fogantatás, meg a purgató
dolgában új gazdáimmal nem vitatko
Amennyiben az egyik lehetetlenség, a n
képtelenség: annyi baj legyen, azért é
pópa szakállát nem fogom megtépdesni.
dolgokban nem vagyok híve semmiféle
kálltépdesésnek. Hanem inkább arra g
lok, hogy ha összekántorizálom azt a
pénzt, vadonatúj énekeskönyvet is v
magamnak, hogy ha kell, az Erős várun

neve eszemben, szíve, képe
lán mégis megnyugtatóbb a
gam is szép emlékezet s jó
a mások emlékezetében. Miér
rólam a szerencsésebb marad
ijesztették — a nevét is elfel
föl aztán az orcamódosítások

1021

1981. I. 23. Kossuth 17,09 Áné

Láttuk, hallottuk...

- A Szépművészeti Muzeumban nyilt meg Konok Tamás festőművész és Hetei Katalin szobrászmüvész kiállitás. Fellapoztam a vendégkönyvet, amelyben egymásnak igencsak ellentmondó véleményeket olvastam. Idézek egyet-kettőt.
"Ez nem müvészet, borzasztó." Aláirás dr. Pappné. "Zseniális" Aláirás Balogh László- "Megállapitottam, hogy ezekhez a munkákhoz nem kell főiskolai végzettség. Sajnáltam az időt." Aláirás egy főiskolás. És végül még egy bejegyzés: nagy élmény volt. Ennek a müvészetnek van jövője. Aláirás a győrick.
Mit szól ezekhez a bejegyzésekhez a kritikus Fábián László?

- Hát ilyen bejegyzéseket általában szoktunk olvasni absztrakt kiállitások alkalmával. Ilyen szélsőségeseket pedig kiváltképpen akkor, amikor valami geometrikus jellegü absztraktcióról van szó.

- Mit irna be a kiállitás vendégkönyvébe Fábián László?

- Hát én feltétlenül azt, hogy örömmel üdvözlöm itthon a két magyar müvészt, akiknek kiállitásai ugye szerte a világon láthatók voltak, ők egyébként Párizsban élnek és nagy öröm számomra, hogy látható két ilyen kvalitásos müvész.

- Konok Tamás különböző téri játékai, vonalakkal elhatárolt illetve elosztott terei mennyire eredetiek?

- Én azt sem mondom, hogy ezek az ő leleményei, hiszen feketén feketét festett már Rodcsenkó is, és fehéren fehéret festett már Mahlevics is, ugyhogy ezek régi programok, de az is kétségtelen, hogy itt valami egészen más aspektusból jelentkezik, itt ez a feketén fekete illetve fehéren fehér festés nem a festészet nullpontjainak a megközelitése, megkörnyékezése, hanem sokkal inkább egy olyan lehetőség, hogy a minimális eszközök milyen térképzési akcióba vonhatók be a festő által. Most ezért van az aztán, hogy ezekhez még egy minimális eszközt a vonalat használja. Ugyhogy én ebből a szempontból ezeket azért Konok Tamás-müveknek tartom, kicsit engem talán furcsa módon Ben Nicolsonra emlékeztetnek, de a Ben Nicolson esetében inkább reliefekről beszélhetünk, itt relief igényü kép azért kevés van.

1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Konok Tamás

PESTI MŰSOR

Képzőművész

1984

1021

Kiállítások a Balaton körül

A nyári pihenés örömein kívül számos kulturális szórakozásra is mód nyílik a Balaton környékén. Színházi és műsoros estek, komoly és könnyűzenei programok mellett sok képzőművészeti látnivaló is akad.

Sokan keresik fel *Tihanyt*, s az apátsági templom megtekintése után a legtöbben betérnek a *Tihanyi Múzeumba*. Itt az állandó kiállításokon kívül minden évben egy-egy jeles művész reprezentatív bemutatója látható. Ezen a nyáron például az 1960 óta Párizsban élő, de mind gyakrabban hazalátogató *Konok Tamás* művészetében gyönyörködhetünk.

A festőművész 1930-ban született Budapesten. Eredetileg zenei tanulmányokat folytatott, s csak néhány év múlva döntött úgy: festő lesz. Zenei érdeklődésére utal, hogy festészetét hasonló alapokra kívánta helyezni, mint amilyenen a zenei gyakorlatban meghonosodott vokális és instrumentális rendszer nyugszik. *„Tematikám (hasonlóan a zenéhez) — magyarázza művészetét — nem a tárgyak látható képéből, hanem a természet belső rendszerének összefüggéseiből és az élet törvényszerű mozgásaiból inspirálódik. — Képeimnek nincs »története«. A természeti törvények egyszerűségét, a dolgok mélyén való rendet keresem."* A *Bernáth Aurél*-növendék a hagyományos térábrázolástól egy indulatosan lobogó expresszív korszakon túllépve eljutott újra a térhez, de egy letisztult, tárgyszerű elemektől mentes téralkotáshoz. Ezt több rétegű képszerkesztéssel, az anyag, a forma és a vonal egymásra helyezésével, egymás felettiségével valósítja meg. Az első réteg a kép anyaga, a *„téranyag"*. Ennek, a néha lazúrosan áttetsző, néha áthatolhatatlanul sötét, tömör, egységes színvilágnak magának is pszichikai töltése van. Erre kerülnek a *„formák"*, a geometrikus formarendszerek, osztottabb színmezők, s a harmadik réteg a *„vonalak"* rendje, amellyel mint „logikus rendező elemmel" Konok szerint kifejezhető: mozgás, sebesség, ritmus, feszültség, térillúzió — minden.

Konok Tamás filozófiai tartalmú, erős ér-

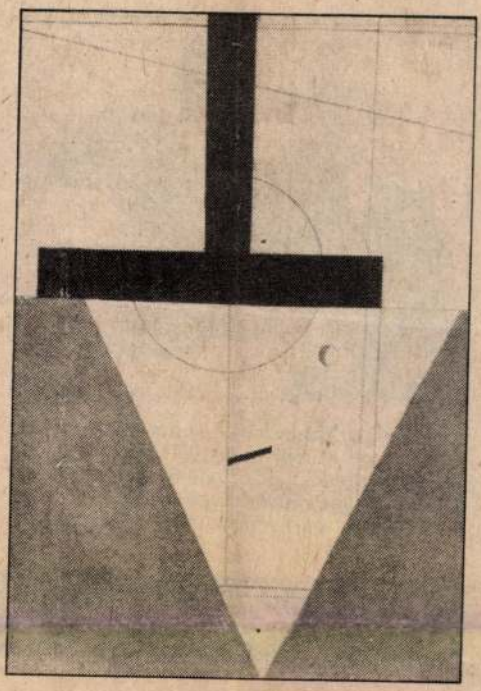

Téri játékok

KÉPZŐMŰVÉSZET

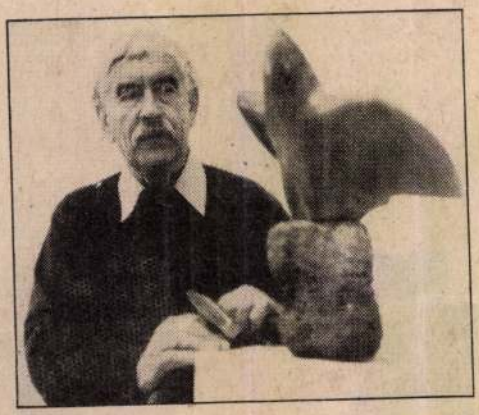

zelmi hatású, átgondolt, pontos szerkesztésű, visszafogott színvilágú képei mai, modern világunk „intellektuális valóságát" közvetítik nekünk magas művészi színvonalon.

A Balaton-part másik nagyon látogatott

hanyban töltött nyarak élményei, benyomásai. Kiállításai művészeti életünk rangos eseményei közé tartoznak. (Képünkön a művész egyik plasztikájával.)

Ugyancsak jól ismerik kicsik és nagyok a vonal mesterét, *Reich Károlyt*, elsősorban könyvillusztrációin keresztül. Ezen a nyáron a *Siófoki Kulturális Központban* találkozhatunk újra e tiszta emberségű, az élet fény- és árnyoldalaira érzékenyen reagáló művész bravúrosan könnyed, de mély érzésekről, megértő bölcsességről, életszeretetről tanúskodó remekműveivel.

Aba Judit

Simontornyai Vármúzeum

Patay László kiállítása

● **Egész nyáron át,** *augusztus végéig* látható a Simontornyai Vármúzeum falai között *Patay László* kiállítása. Az egykori *Fónyi, Szőnyi* növendék freskófestőnek készült, így a monumentalitás jegyeit érzékelhetjük táblaképein is. A technikák széles skáláját alkalmazza, de talán a tempera áll hozzá a legközelebb. Kedveli a szürkék-barnák különféle árnyalatait, a finom festői átmeneteket. Következetes alkotópályája során a művészi hagyomány modern szellemű folytatójaként készíti őszinte hangvételű képeit. Előadásmódja tartózkodó, olykor személytelennek tűnő. Legfontosabb számára a mondanivaló, a képi üzenet örökérvényű megfogalmazása. Eszményképe *Leonardo*, a reneszánsz festő típusa. A valós élet izgatja képzeletét, az általános jegyek megragadása, szintézisteremtés, a dolgok józan mérlegelése, ez legfontosabb célja. Olykor történeteket „mond el", máskor a lelkek mélyéig hatol, de a szükszavúság sem idegen tőle. Eleven, megbonthatatlan kapcsolatban él a természettel, de mindig és mindenkor az ember a legfőbb témája. A dolgozó-teremtő, a szerelmet vállaló, a családot létesítő, a gyermeket nevelő, s az öregedő ember. Sorsokat, kudarcokat, örömöket, bánatokat, küzdelmeket láttat meg, sejtésszerű szorongásokat, feszítő kilátástalanságot, rémisztő katasztrófát, de meghitt otthonosságot, lírai harmóniát is. Humánummal telitett képein életünket jeleníti meg a maga teljességében, rettenetes igazságaival — őszintén, hitelesen. *„A festészet hivatása* — vallja —, *lélekformálás, azaz magának a művészetnek a létrehozása. Ősidők óta az, eredete is az... Ösztönös kívánság a dolgok, jelenségek megismerésére, majd a megismert dolgok tudatos ábrázolása útján azok megláttatása."*

cs. m.

ARGUS
DOKUMENTATIONS-SERVICE PRESSE, RADIO, TV
INTERNATIONALER ARGUS DER PRESSE AG
CH-8030 Zürich Telefon 01 252 49 37

Neue Zürcher Zeitung
Zürich (CH)
Aufl.t.123 420

8 März 1983

KONOK Tamas

1021

Thomas Konok / Catherine Hetey

~~921~~

Galerie Schlégl

P. Wd. «Espacement», «Espace ouvert» oder «Mesures» sind Titel von Kompositionen — Gemälden und Collagen —, welche Thomas Konok, der 1930 in Budapest geboren ist, seit 1959 in Frankreich lebt und dort naturalisiert ist, in den letzten Jahren geschaffen hat. In einer Ecke oder am Rand nimmt ein Linienzug seinen Anfang, stösst darauf ins offene Innere vor, wird immer wieder Richtungswechseln unterworfen, strebt mit andern zusammen einer Kreuzungsstelle zu, auf diesem Durchlauf andere Formentwicklungen überspannend und umklammernd. Die gebrochene Abfolge mündet zuweilen ein in einen stabilisierenden Rahmen, ein Verbindungsstück oder ein Winkelgebilde, das dann seinerseits auf andere übergreift, bis dieses Suchen für eine Weile zur Ruhe kommt. Dies alles bewegt sich über zurückhaltend getönte Farbgründe von differenzierter Feinstruktur — so als würden sich musikalische Rhythmen vor dem Hintergrund konstanter Tonfolgen entfalten.

Catherine Hetey, vor der Niederlassung in Frankreich ebenfalls in Ungarn tätig, hat wie Konok schon wiederholt in dieser Galerie ausgestellt. Bei ihren Kleinplastiken lassen sich drei Themen unterscheiden: «Raumzeichnen», «Durchdringungen» und «Gegliederte Körper». (Bis 31. März)

hat Wetzikon das *LaSalle-Quartett* zu Gast mit einem hervorragend zusammengestellten Programm: mit dem Streichquartett «Fragmente — Stille, An Diotima» von Luigi Nono und dem a-Moll-Quartett op. 132 von Ludwig van Beethoven. Das sind allerdings Werke, die beide an den Zuhörer allerhöchste Anforderungen stellen. Es dürften wohl im deutschsprachigen Raum nicht viele Konzertveranstalter existieren, die sich für ein solch prohibitiv unpopuläres, dafür aber musikalisch sinnvolles Programm bereit erklären würden. In Wetzikon trägt jahrzehntelange Aufbauarbeit nun ihre Früchte: der Saal war erstaunlich gut gefüllt, die Werke wurden mit ausgesprochenem Verständnis aufgenommen.

Was auf den ersten Blick als willkürlich erscheint, nämlich die Konfrontation Nono-Beethoven, besitzt ganz konkrete stilistische Verwandtschaftsgründe. In seinem ersten Streichquartett, das 1979/80 entstanden ist, nimmt Nono auf eine Reihe von Fragmenten aus dem Werk Hölderlins Bezug. Die Referenztexte sind mit Stichworten in die Partitur eingeschrieben, aber sie dürfen, nach des Komponisten Weisung, nicht während der Aufführung

Konok Tamás

M. Nemzet 1998. 01. 29.

or-
er-
ak
ük
át.
tti

KONOK TAMÁS festményeiből és kollázsaiból nyílt meg február 7-ig látogatható kiállítás Párizsban, a Vekava Galériában (8 rue de Charonne 75 0ll).

hitze schattig angelegt. Der Außen-
ußeren, der Innenbau in der inneren
lle, z.B. beim Tempel, und beim
ien aber ist das eigentliche Innere
:hen Wohngemaches meist nur wenig
Verrichtungen im lichten und zugleich
em Gemache vorliegt, abgetan werden.
echselndes, regnerisches, windiges
ere öffentlichen als privaten Be-
hützte lichte Räumlichkeiten, in
as die Griechen in ihren wenig ge-
ten. Strenge genommen wäre also
anwendbar; diese Regel hat jedoch
igen, dort, wo wir gerade den allzu

KONOK Tamás

Új Műv. 1993/6.

A MŰ ÉS A MŰKERESKEDELEM

Beszélgetés Konok Tamás festőművésszel • Dárdai Zsuzsa

Konok Tamás művészi pályafutása Magyarországon indult az ötvenes években (1953-ban végzett a Képzőművészeti Főiskolán Bernáth Aurél, Berény Róbert tanítványaként), Franciaországban folytatódott (1959-től Párizsban él, első kiállítása a Galerie Lambertnél volt), majd — amerikai ösztöndíj, számos tengeren túli és európai kiállítást követően — Svájcban teljesedett ki (1970 óta a zürichi Galerie Schlégl festője).

Konok Tamás professzionális festő, a művészetéből él. Budapesti kiállításán (Vasarely Múzeum, 1991. november — 1992. január) beszélgettünk.

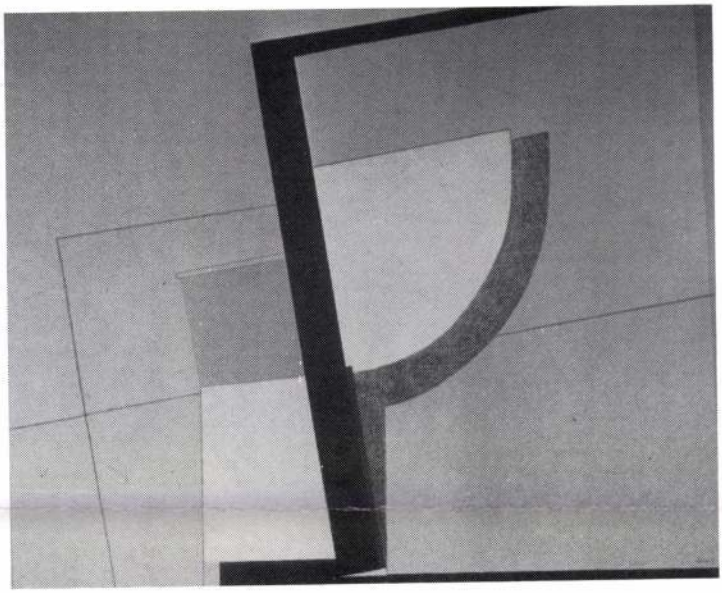

Konok Tamás: Vörös csík, 1977, akril, vászon, 97×130 cm

A természetelvű festőként induló művész a hatvanas évektől a konkrét festészet mestere. Művei vörös, barna, fekete, szürke síkok, vonalak kompozíciói.

— A legtöbb művész kénytelen „eltartani" saját művészetét, ha nem akar politikai ízű állami megbízásokra várni, vagy egyéb, például „képcsarnoki" megrendelésre dolgozni. Elvtelen engedmények, a művészet szabadságának korlátozása, feladása nélkül, hogyan lehet ma megélni a művészetből?

— Hasonló az ember élete, mint a kompozíció. A káoszból kell kiválasztani magunkat, és ott, minimális, sűrített területen megvalósulnunk. Fontos a szelekció. Akár műkereskedelem, akár műkereskedelem nélküliség, mind a kettő rossz. Talán mégis az előző az egyetlen mód a létezésre.

Európában ma körülbelül nyolc-tíz olyan galéria van, ami nemzetközileg számít. Az ezekbe való bekerüléshez szerencse kell és egyfajta kvalitás. Egy jó galériával való kapcsolat olyan, mint az ideális együttélés. A kölcsönös bizalmon alapszik. Gondoljon olyan műkereskedőkre, mint *Vollard* vagy *Kahnweiler*, akik mint egyéniségek is meghatározták a huszadik század első felének művészetét.

Ahhoz, hogy valaki jó műkereskedelmet tudjon fenntartani, legalább ötven-száz műgyűjtőre van szüksége, mégpedig olyanokra, akik kvalitást gyűjtenek. A galériák is specializálódnak. Hogy csak az én területemről hozzak példát, konkrét, konstruktív műveket gyűjt *Denise René*, *Franka Berndt* Párizsban vagy a *Galerie Schlégl* Zürichben.

Ma nem azt kérdezik, mit festesz, hanem azt, hogy kinél. Ezek az intézmények meghatározzák egy-egy város, régió képzőművészeti életét. Kihatással vannak a múzeumokra, aukciókra, expókra. Nem hiszem, hogy túlzottan jó, de jobbat még senki nem talált ki eddig.

— Választás kérdése. Van, aki beszáll és van, aki nem száll be a műkereskedelmi ringlispilbe...

— Egy jó galerista nem mondja meg, hány képet fessek, milyen képet, és mikorra... Nekem szerencsém volt. Schlégl — aki sajnos tavaly meghalt — a barátom volt. Ha felkereste egy műgyűjtő, eljött vele hozzám, megittunk együtt egy kávét, beszélgettünk, ismerkedtünk, minden kötelezettség nélkül. A gyűjtő, amikor legközelebb eljött, már vett tőlem képet ... sok ilyen eset volt... Vagy mondok egy másik példát! Schlégl vacsorát adott,

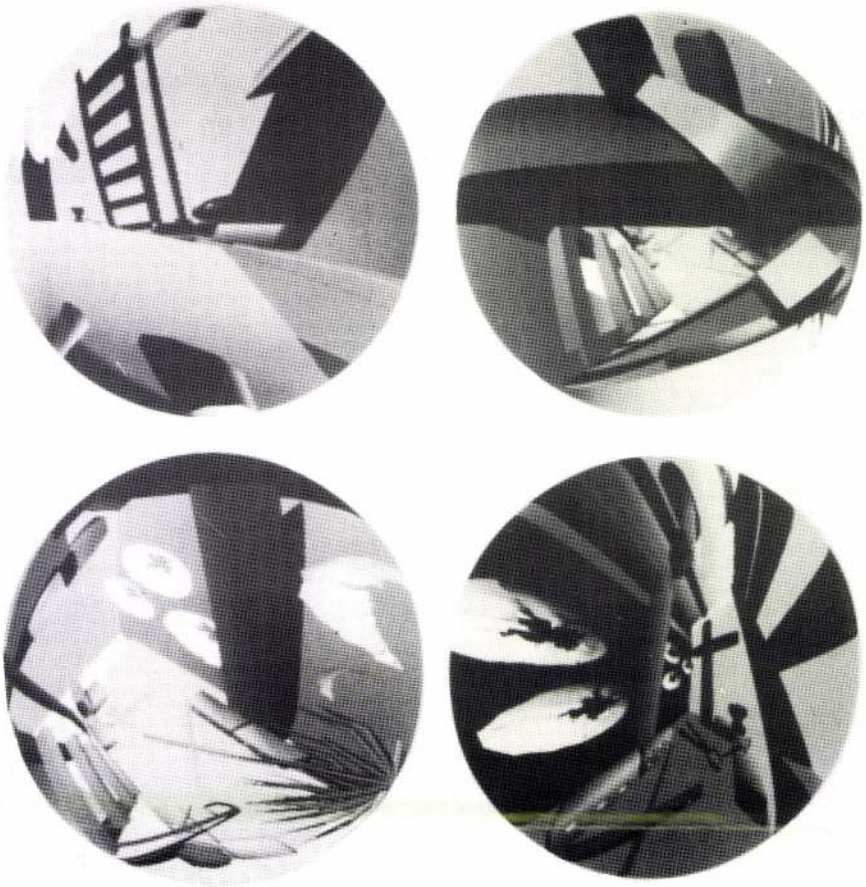

Hegedűs Ágnes: Handsight (Kézlátás) – Az üveggömbben látható képek (Fotó Hegedűs Ágnes)

kép azonnal „reagál": változik aszerint, ahogy a kezünkben levő — komputerrel összekötött — „szemet" mozgatjuk. Ez tehát úgy is felfogható, mint egy „térbeli" mouse, helyzetérzékelő, mely az alapján „lát", hogy „tudja", épp hol van és onnan mi látható. Amint azonban belekerül az üveggömbbe — melyet így ismét csak a szemmel azonosíthatunk, melybe bele lehet nyúlni, melyet meg lehet nézni belülről —, a dolog egésze ugyan nem, de a képe és a jelentés is változik. Míg eddig a lépésig a vetített kép is — amennyiben a gömböt „néztük" — a szemmel volt kapcsolatos, belejutva, immár egy színes, három dimenziós geometriai tárgyakkal benépesített „ismeretlen" tartományban vagyunk, mely megvizsgálható minden oldalról és szemszögből, de csak a kezünkben tartott „pótszemünk segítségével, mozgatásával. E „belső" tartományra az installáció egy eddig nem említett eleme utal: egy vitrinben látható ún. „türeleműveg", melybe igen piciny elemek csipeszszel történő berakosgatása révén lehet valami olyat építeni, amely mint „kész" egész, már nem férne be. A mű elemzésének lehetőség-tárházából csak néhány utalást említsünk itt befejezésül: a szem, mint téma, önmagában talán kerülendő is, mivel magával a gömbbel foglalkozhatunk („...a látóteret az antik optika gömb alakúnak képzelte" — Panofsky; hogy lássuk milyen perspektívából). Pascal gömbjéről is szólhatnánk persze, vagy Ernst Mach kérdéséről (Miért van két szeme az embernek?) — s külön története-ikonográfiája van szem és kéz együttes ábrázolásának (alkimista ábráktól a 17. századi emblémaművészeten át *Liszickijig* vagy *H. Bayer* ismert montázsáig). Most azonban kéz és szem másfajta, a technikai képek története során megjelenő kapcsolatára hívom fel a figyelmet: míg az új képfajtákkal szemben a szem kiszorítani látszik a kezet a képalkotás terepéről, a komputer e helyzetet úgy radikalizálja, hogy a szemnek még e passzív, befogadói szerepet is alig hagyja meg, egyúttal pedig szinte teljesen nevetségessé teszi mindazon vélekedéseket, melyek a kép és hitelesség vagy dokumentumérték tárgyában elhangoztak, nem is szólva az „eredeti" fogalmáról. Megmutatkozik tehát, hogy mind a kezeket, mind a szemeket végső soron az agy koordinálja — vagy talán úgy kellene fogalmazni, hogy a szem és a kéz önmagukban is a szellem sajátos formái s csak ez után formálói?

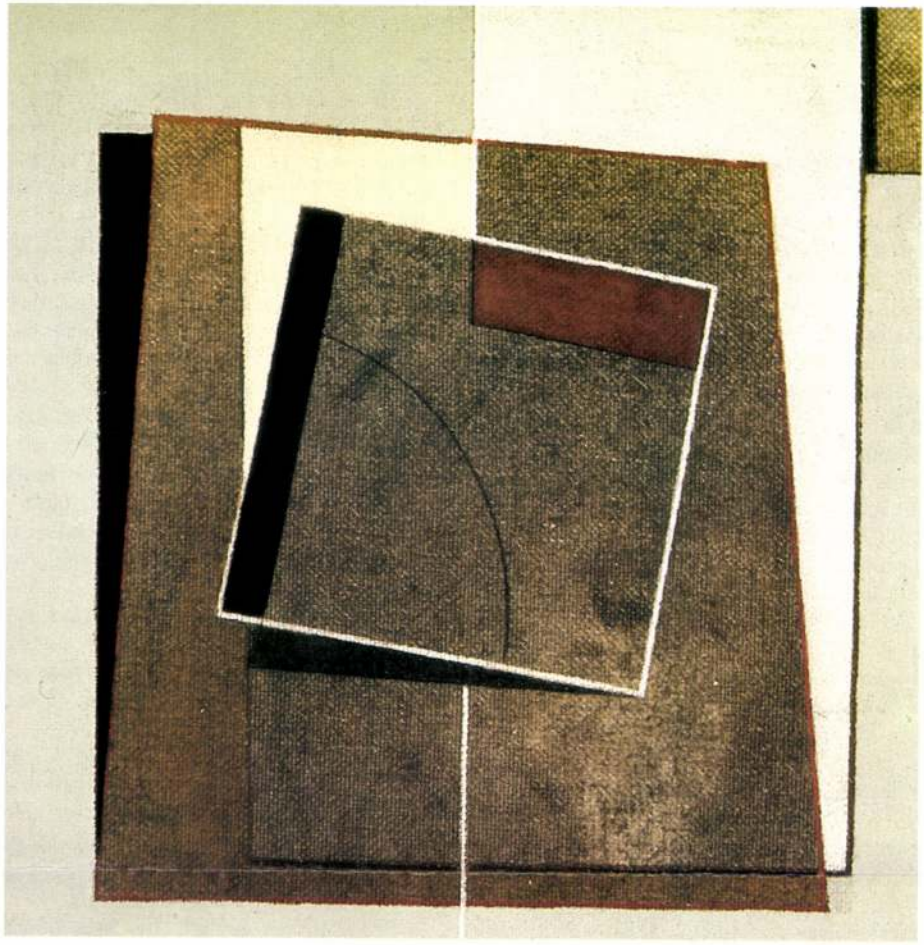

Konok Tamás: Espacement II, 1981, akril, vászon, 65×65 cm

amelyen az a néhány ember, aki fontos a szakmában, természetesen jelen volt... Így az emberi kapcsolatok révén lassan kialakult az a gyűjtőkör, amelynek tagjai megveszik a munkáimat!

Soha semmilyen korlátozást nem éreztem. Persze ahhoz, hogy az ember bekerüljön egy jobb helyre, döntő a kvalitás, és ahhoz, hogy bent is maradjon, a második kiállításnak jobbnak kell lennie az elsőnél. Egy tyúk is addig marad életben, amíg jó tojásokat tojik, ha már nem, menthetetlenül levágják.

— Amikor dolgozik, ott motoszkál ez a rémkép a fejében?

— Ez egy eszményre való törekvés. Egyfajta szelekció, minőségvágy. Nézze! *Mozart* is leszerződött, *Bach* is! Csakhogy a művészetnek az a funkciója, amely *Delacroix*-ig fellelhető, hogy például egy gazdag ember felkéri, mondjuk *Paolo Veronesé*t, fesse meg a lányát mint Dianát, a vadászat istennőjét, mára megszűnt. Azt hiszem, a professzionalizmusnak az az egyik kritériuma, s azért járt az ember főiskolára, hogy a rábízott feladatot meg tudja csinálni a saját elképzelése szerint.

— A manipuláció Ön szerint kizárt?

— Persze, hogy van manipuláció! A nagy gyűjtők általában nagy értékű műtárgyakat ajándékoznak a múzeumoknak. Amikor egy múzeum kiállítást szervez vagy vásárolni akar valamelyik művésztől, összehív egy bizottságot... és kit hívnak meg a bizottság tagjainak sorába? Azokat a gyűjtőket, akik anyagilag vagy műalkotásokkal támogatták a múzeumot. Az így összeült kuratórium dönt arról, kitől mit vegyen a város vagy az állam, kit állítson ki a múzeum...

— Például a párizsi Pompidou Palota modern művészeti anyaga így jött össze?

— Hogy a fenébe másként? Az államnak nincs akkora tőkéje, hogy meg tudjon venni egy ekkora gyűjteményt! Részben letéti anyagból, részben vásárlásból, részben ajándékozásból jön össze egy ilyen nagy gyűjtemény.

— A műgyűjtők ezek szerint „nagyhatalmak".

— A gyűjtők viszont az alkotókhoz a galériákon keresztül jutnak el...

— ...és a tévedés veszélye?

— Mindenben van tévedési lehetőség, és vannak manipulációk, ezzel együtt nem tudom elképzelni, hogy egy ismeretlen művészhez becsönget egy gyűjtő, mondván: Jónapot, szeretném megismerni az Ön művészetét és szeretnék képeket venni Öntől...

— Csontváryt *a halála után „fedezték fel"*, Modigliani *majdnem éhen halt*, Van Gogh *sem kellett senkinek. Hol voltak akkor a galeristák és a műgyűjtők?*

— Modiglianinak a végén már nagyon ment, méghozzá a Bernstein Galériánál. Csakhogy egy galéria nem húsz százalékra dolgozik, hanem minimum ötvenre. Tudja mennyi be kerül az, hogy egy galéria valakiből művészt csináljon? Először ki kell adni róla vagy három katalógust, kellenek a plakátok, méregdrága a szállítás, az adó, fizetni kell a titkárnőt, meg kell hívni a gyűjtőket vacsorára és nem sajtkukacra...!!! És az első három kiállításon egyetlen kép sem kel el, de ha egyet véletlenül megvennének, az árából még a villanyszámlára sem futná! Egy galerista nem a Vöröskereszt vagy a Máltai Szeretetszolgálat...

— *Kőkemény üzlet!*

— Igen. Ez kőkemény üzlet. Nagyon sok galéria, így a Schlégl is, az óriási klasszikus anyagából tartja fenn magát.

— *Ötven százalékot gombolnak le egy-egy művészről?*

— Negyven, ötven, de van, ahol hetven százalékot is.

— *Mégis megéri?*

— Hát kérdezem én, mit csináljon a művész egy tízmilliós városban, bezárkózva egy padlásszobába? Mit csinálhat? Esetleg elmegy tanítani, vagy ügynöknek, ha nincs milliomos felesége vagy nem örököl a nagybátyjától hárommillió dollárt, mert ilyen is létezik...

Egyszer Hemingway unokaöccse a hatvanas évek elején felkeresett — van egy jól menő galériája Buffalóban —, és miután eltöltöttünk együtt egy délutánt, így szólt hozzám: „Nekem ez az anyag tetszik, aláírunk egy szerződést havi ötszáz dollárról!" Őrületes nagy pénz volt ez akkor, gondoltam, megmenekültem! ... aztán meg hozzáfűzte: „Szeretném, ha cirkuszi témájú képeket festene, talán egy kicsit színesebbek is lehetnének..." Bizony akkor nekem nemet kellett mondanom. Olyan nincs, hogy az ember éjszaka prostituált, nappal meg apáca! Ezek nehéz pillanatok voltak...

Abból, amit a fenti ajánlattevő fölvázolt, persze az is kiderült, hogy milyen galériát vezet, milyen közönsége van. A galerista, a műgyűjtő is olyan széles skálán mozog, mint maga a művészet. Kahnweiler, amikor Párizsba érkezett a húszas évek elején, az akkori szellemi élet krémje néhány héten belül ott volt körülötte: *Picasso, Chagall, Max Jacob, Apollinaire, Braque, Juan Gris,* Kahnweiler csinált belőlük művészt, egy pici galériában.

— *Ezek az emberek valóban művészek voltak, nem kellett belőlük „művészt csinálni"...*

— Mégis, Kahnweiler köré csoportosultak, aki felfedezte őket és először állította ki ezt a társaságot. Mondhatjuk talán azt is, hogy a kubizmus megszületésénél Kahnweiler több volt, mint bába. Haláláig Picasso galeristája maradt.

— *Hogyan alakulnak ki egy-egy galéria árai?*

— Az árak teljesen fiktív dolgok... Hol van annak realitása, hogy ma mondjuk Van Gogh belekerül nyolcvanmillió dollárba, ugyanakkor egy *Antonello da Messina-* vagy *Fra Angelico*-képet sokkal olcsóbban meg lehet venni? Egy-egy galéria körül kialakul bizonyos limit, ezt a galerista dönti el, ami alá nem megy egyetlen művész esetében sem, mert akkor már nem éri meg vele foglalkozni. Schlégl rendkívül korrekt ember volt, és amit húsz évvel ezelőtt a galériájával felvállalt — a konkrét művészet —, misszió volt, hogy csak az utolsó két év nagy kiállításait említsem: a *Moholy—Nagy-* vagy *Malevics*-anyagokat!

A galeristának is idő kell, amíg megtalálja a saját stílusát, éppúgy, mint a művésznek. Nagy a rizikó. Például előfordulhat, hogy a művész, akire befektetett, egyszer csak elmegy zongorahangolónak, vagy stílust vált, mert ilyen is van.

Én most csak a jó galériákról beszéltem, mert vannak — sajnos többségben — rosszak is, maffiózók. Ugyanakkor tudomásul kell vennünk, hogy van néhány nagy galéria a világban, amely meghatározó szerepet tölt be korunk művészetében.

— *Ön Párizsban él, vagy Budapesten?*

— Párizsban élek, de Zürichben is, és időnként Budapesten.

— *Ilyenkor lakást bérel?*

— Nem. Van egy lakásom Párizsban, Zürichben és egy örökség révén Budapesten is. A nyári hónapokban, öt éve, a Műszaki Főiskolán posztgraduális képzést tartok építészeknek, festőknek, szobrászoknak.

— *Az Iparművészeti Főiskolán is tanít?*

— Január végétől vendégtanárként a kollázsművészetről tartok előadásokat.

— *Ön szerint mi a művészet?*

— Ismeri a kanti meghatározást, miszerint „Szép az, ami érdek nélkül tetszik". Én Stendhal mondását igazabbnak érzem: „A művészet a boldogság lehetősége", ami, egy-egy percre, rövidebb-hosszabb időre megadatik az embernek.

— *Boldogságról beszél, pedig az élet, a művészet velejárója a szenvedés... Az Ön boldogságának mennyire van köze a sikerhez, a pénzhez?*

— Persze, hogy köze van... Ha nincs visszajelzés, visszhang, ha az ember egy hónap múlva nem tudja, miből fog élni, az rossz. Nem azért csinálok képeket, hogy pénzt keressek, hanem mert boldog vagyok, amikor festek. Nem vagyok gazdag, de nyugalommal tölt el, ha tudom, mi lesz holnap.

— *Köszönöm a beszélgetést.*

KONOK Tamás

LUDWIG
MUSEUM
BUDAPEST

Le Musée Ludwig Budapest vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l'exposition

Tamás Konok

Peintures 1979-1995

le 5 octobre 1995 à 18 heures

L'Exposition sera inaugurée par

Monsieur François Nicoullaud

Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 6 octobre au 15 novembre 1995
Ouvert tous le jours de 10 h à 18 h
Fermé le lundi

Musée Ludwig Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tél.: (36-1) 175-9175 - Fax: (36-1) 212-2534

A Ludwig Múzeum Budapest
meghívja Önt

Konok Tamás

Festmények 1979-1995

című kiállításának megnyitására
1995. október 5-én 18 órára

Megnyitja:

François Nicoullaud úr

a Francia Köztársaság nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1995. október 6-november 15.
Hétfő kivételével
naponta 10-18 h

Ludwig Múzeum Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tel.: 175-9175 - Fax: 212-2534

Körző a sutban

Konok Tamás kiállítása a Ludwig Múzeumban
Megtekinthető: XI. 15-éig

Ha van címke, ami Konok Tamás talányos képeire ragasztható, azon ez áll: konstruktivizmus. Hiszen mértani alakzatokat fest (megtört háromszögeket, köríveket, és vonalakat). Méghozzá teli színekkel. Itt nincsenek lazúros átmenetek: egyforma kékek, feketék, fehérek, okkerek és néha barnák töltik meg az ábrákat.

De a címke megtévesztő. Most legalábbis félrevezető. A konstruktivizmusról minden kézikönyvben az áll, hogy a húszas években volt a fénykora. S hogy mérnökesztétikát hirdetett. Képviselői olyannyira hittek a megszerkeszthető jövőben (kortársuk, József Attila kifejezésével élve), hogy nemritkán körzővel dolgoztak. Amikor pedig kiléptek a festészetből, fényképen vagy montázson körzővel szimbolizálták mesterségüket. Még a fotós, a Kassák körében nevelkedett Lengyel Lajos is így örökítette meg önmagát.

Csakhogy Konok Tamás sutba dobta a körzőt. Ha ugyan valaha is használta ezt a hideglelős szerszámot. A zene – azt is tanult – megóvta a körző kísértésétől. Ennél pontosabbat azért nem mondhatunk, mert a magyar közönségnek nincs a festőről pályaképe. Konok a főiskola befejezése után nem sokkal, fiatalon, még az ötvenes évek végén Párizsba távozott, s csak jó egy évtizede – már érett művészként – tért vissza munkáival a hazai kiállítótermekbe. Azóta több-kevesebb rendszerességgel szerepel a nyilvánosság előtt (főleg vidéken), s így bizton mondhatjuk: maradt a régi, a jól bevált hagyományos eszköznél. Ecsettel dolgozik.

Akármilyen egyszerűek – vagy annak látszanak is – a kompozíciói, aprólékos gonddal alakítja felületeit. Így aztán mindig van rajtuk némi ingadozás, árnyalás, szabálytalanság. Az egyenes nála sosem téveszt célt, jó irányba tart, a kör sem horpadt, az ívei nem karambolosak, azaz lendületesek, mégsem érezzük, hogy gép rajzolná őket: hol kicsit megvastagodnak, aztán elvékonyodnak. Más szóval, Konok vérbeli festő, akkor is, ha olyan képeket produkál, amelyek az ipari környezet – a beton-, a vas- és üvegépítészet – látványát közvetítik. Értelmezik át, hiszen ott minden hibátlan, Konok viszont a mechanikus rendet és a monoton harmóniát életre keltő tökéletlenségek varázsát hirdeti. Távolról nézve alig vesszük észre, közelről azonban kiderül: az ő vonalaiban mindig van egy kis remegés. Ma, amikor hajlamosak vagyunk azt hinni, hogy a komputer mindent tud (hiszen mozdulni sem tudunk nélküle), Konok a bizonytalanságok mögött felvillantja a kétkedő embert, aki arra int: a gépek irányítását ne engedjük ki a mi kalandra kész, esendő szellemünk képletes manipulátorai közül. A szabályok kikezdése – önmagában – mit sem ér persze, de Konok szép tárlatán érvényesnek mutatkozik a régi igazság: minden kreatív agy törvényt bont.

• Vadas József

A MAGYAR HÍRLAP és a KÉPJÁTÉK kö

XXII/a

A XXI. forduló megfejtése:
A Vigadót Feszl Frigyes tervezte.

A televízió mai **Képjátékában** is elhangzik egy kérdés a lapunkból összeállítandó képpel kapcsolatban. A kép egyik felét a mai, a másik felét a holnapi számban közöljük — összekeverve. Ha játszani kíván velünk, vágja ki a darabokat mindkét lapszámból, és ha sikerül az eredeti képet összeraknia, minden bizonnyal nem lesz nehéz a feltett kérdésre válaszolni. Csak ezt a választ kell beküldeni szerkesztőségünk címére: 1087 Budapest, Kerepesi út 29/B.

NYERJEN OTTHON IS!

KÉPVONAL

06-90 333-777

A hívás díja TFF1+Áfa/perc

A Képjáték XXII. fordulójában

.....

Név: .....

cím: .....

A HÁROM SZERENCSÉS MEGFEJTŐ AJÁNDÉKA EGY-EG

Nézze tehát ma a Tv1-en a 18.30-kor kezdődő műsort, és játssz

hogy a Philips
tanak és tovább tartanak,

FT-tal olcsóbbak is?

a- lámpákénál. A Philips energiatakarékos lámpák
tovább a **legkisebbek,** de **választékuk a leg-**
nagyobb. Vágja ki a mellékelt kupont, és keresse
a Philips energiatakarékos lámpákat az akcióban
részt vevő üzletekben!

- better.

PHILIPS

PHILIPS

LUDWIG
MUSEUM
BUDAPEST

Le Musée Ludwig Budapest vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l'exposition

Tamás Konok

Peintures 1979-1995

le 5 octobre 1995 à 18 heures

L'Exposition sera inaugurée par

Monsieur François Nicoullaud

Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 6 octobre au 15 novembre 1995
Ouvert tous le jours de 10 h à 18 h
Fermé le lundi

Musée Ludwig Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tél.: (36-1) 175-9175 - Fax: (36-1) 212-2534

A Ludwig Múzeum Budapest
meghívja Önt

Konok Tamás

Festmények 1979-1995

című kiállításának megnyitására
1995. október 5-én 18 órára

Megnyitja:

François Nicoullaud úr

a Francia Köztársaság nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1995. október 6-november 15.
Hétfő kivételével
naponta 10-18 h

Ludwig Múzeum Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tel.: 175-9175 - Fax: 212-2534

LUDWIG
MUSEUM
BUDAPEST

Le Musée Ludwig Budapest vous invite à
honorer de votre présence le vernissage de l'exposition

Tamás Konok

Peintures 1979-1995

le 5 octobre 1995 à 18 heures

L'Exposition sera inaugurée par

Monsieur François Nicoullaud

Ambassadeur de France en Hongrie

Exposition présentée
du 6 octobre au 15 novembre 1995
Ouvert tous les jours de 10 h à 18 h
Fermé le lundi

Musée Ludwig Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tél.: (36-1) 175-9175 - Fax: (36-1) 212-2534

A Ludwig Múzeum Budapest
meghívja Önt

Konok Tamás

Festmények 1979-1995

című kiállításának megnyitására
1995. október 5-én 18 órára

Megnyitja:

François Nicoullaud úr

a Francia Köztársaság nagykövete

A kiállítás megtekinthető
1995. október 6-november 15.
Hétfő kivételével
naponta 10-18 h

Ludwig Múzeum Budapest
1014 Budapest, Szent György tér 2.
Tel.: 175-9175 - Fax: 212-2534

A Szépművészeti Múzeum meghívja

KONOK TAMÁS FESTŐMŰVÉSZ

és

HETEY KATALIN SZOBRÁSZMŰVÉSZ

(Párizs)

kiállításának megnyitására 1981. január 15-én, csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond: Borsos Miklós szobrászművész

Szépművészeti Múzeum Budapest, Hősök tere

Kedves Tamás Ur!

Nagyon örülnék, ha megtisztelne annal, hogy eljön a kiállítás megnyitására

Gerlió J.

Révai

KONOK Tamás

MN 1998. jún. 11.

KONOK TAMÁS festőművész retrospektív kiállítása ma hat órakor nyílik meg a győri Városi Művészeti Múzeum Képtárában (Esterházy-palota, Király u. 17).

rgerac-hoz. Szerk. Albrecht Sándor.
m "Albrecht Sándor 1241:"}{tm "Molnár-C.

ászberény, Városi Könyvtár, Munkás és
isgrafika, 16, 1987, 2-3. 24. {tm
42:"}

1986, 2020.

zept. 3. - okt. 5. **ism**. SINKOVITS Péter
"Nagy Gábor Mihály 1243:"}{tm

terem, 1986. ~~A kiáll. rend. Herczeg~~
Művészet, 28, 1987, 4. 50-52. ill. {tm
:"}

KONOK TAMÁS

Egy kiállítás a szállodai folyosón

KLIMÓ KÁROLY, KONOK TAMÁS, MULASICS LÁSZLÓ ÉS TÖLG-MOLNÁR ZOLTÁN KIÁLLÍTÁSA

A Kempinski Szálloda jó hely, az úri közönség lakja. Minden dicséretet megérdemel, hogy a benne megforduló vendégek hedonizmusát vizuális élvezetekkel is kielégítik. És nem is akármilyenekkel, hanem a *V.A.M.-R.S. Galéria* jóvoltából a magyar képzőművészek színe-javának alkotásaival. De egy szállodai mellékfolyosó, melynek egyik oldalából rézfogantyús, kétszárnyú ajtók nyílnak, míg a másik oldalán csipkefüggönyös ablakok sorakoznak, a mennyezetről nehéz ólomkristály csillárok szórják a fényt s alant rózsaszín tónusú, tarka szőnyegek cirógatják a cipőtalpakat, minden jó szándék ellenére sem ideális kiállítótér, még akkor sem, ha úgy nevezik: *Kempinski Galéria*.

Négy kiváló mester munkáit láthatjuk itt, melyek közös nevezőiként említhetjük a ,,cím nélküliséget'', és a méretbeli hasonlóságot, de azt a rendkívül igényes, aszketikus gondosságot is, ahogy a művészek műtárgyaikkal szemben viseltetnek.

***T**ölg-Molnár Zoltán* két papírobjektje vezeti be a kiállítás anyagát. A vertikálisan nyújtott, csillogóan fekete alakzatok faktúrája a kissé elnagyoltan kidolgozott vasmunkák felületére emlékeztet. Férfi és női szimbólumoknak tetszenek ezek a párba állított munkák, melyek drámai hatását tovább fokozza fekete környezetük. (Nemcsak a szobrok, de a háttér és a műtárgyat tartó doboz is fekete.)

***K**onok Tamás* képeit két csoportba rendezték. Az első csoport képein fekete alapra festett, színes derékszögű formákat forgat tovább, melyek a ,,konokos'' (itt fehér) vonalak pattanásig feszült erőterében lendülnének tovább. A másik csoport barna alapszínű képein testesebb formák alkotnak kissé statikusabb kompozíciókat, de nem nélkülözve sohasem a képi ritmika izgalmát. Az immár Kossuth-díjas mester nem szűnő ambícióval teremti meg újra és újra a mozgást a mozdulatlanságban sajátos, csak rá jellemző absztrakt-geometrikus nyelvezetével.

Konok Tamás: Sine loco et anno, 1998, 50×50 cm

Az anyaghasználat legalább olyan pontosan jelzi egy művész kilétét, mint a formai, strukturális megoldások. *Mulasics* eunkausztika technikája, akár egy névjegy. ,,Mintha mindaz, amit megfestenek vele, színes borostyánba zárult volna.'' (Földényi F. László) A puhaság, a termékenység, a többrétegűség az, ami azonnal magával ragadja a szemlélődőt Mulasics képei előtt. És ez a szemnek, léleknek kellemes. Ám nemcsak a speciális hordozóanyag ,,zamata'', de a mögötte-előtte látható formavilág is harmóniát hordoz. A látvány több rétegben fogalmazódik meg, a növényi vagy állati motívumok – levelek, gabonakalászok, madarak – organikus vagy mértani formákkal díszített, finom alapra kerülnek.

***K**limó Károly* nyughatatlan, perzselő lángfestményei jól ellenpontozzák Konok precizitását, rendszeretetét avagy Mulasics mintakövetését. A zaklatott, nagy intenzitású sárga forgatag természetesen nem haladhatja meg a képi keret nyújtotta lehetőségeket, ezért a művész minden erejével önmérsékletet gyakorol. Klimó olajfestményei az önmagát korlátozó szabadság demonstrációi, melyeken a káosz tisztító tűz formájában emészti fel az elavult formákat, majd új minőségben löki ki magából, és adja vissza az életnek őket.

Vitathatatlan, a Kempinski Hotel szállóvendégei szerencsések voltak április-májusban.

(Kempinski Galéria, 2000. III. 20–V. 30.)

• *HEMRIK LÁSZLÓ*

MŰVÉSZET 2000 AUG. 38

NAGYHÁZI GALÉRIA

TERVEZETT ÁRVERÉSI IDŐPONTJAI
2000. MÁSODIK FÉLÉVÉBEN

SZEPTEMBER 27-28.
OKTÓBER 5-6.
NOVEMBER 28-29-30.
DECEMBER 9.

E-mail: nag@nagyhazi.hu Internet:www.nagyhazi.hu

CÍMÜNK: 1055 BP., BALATON U. 8. TEL.: 475-6000, 475-6001 FAX: 475-6005
NYITVA: HÉTFŐTŐL PÉNTEKIG 10 - 18 ÓRÁIG, SZOMBATON 10 - 13 ÓRÁIG

KUNSTTRANS KFT.

H-1149 BUDAPEST, NAGY LAJOS KIRÁLY ÚTJA. 210.
TEL.: +36-1-220-9873 +36-1-251-4679 FAX: +36-1-220-9874
OFFICE VIENNA: A-1110 WIEN LEBERSTR. 20.
TELEFON: +43-1-748-55-44 FAX: +43-1-748-5534

Műrtárgyak szakszerű csomagolása, tárolására-, szállítására szolgáló faládák készítése
Szállítás belföldön, külföldön - szakszerű csomagolás
Vámkezelés
Külföldi és belföldi műtárgyszállítás saját, légkondicionált, légrugós, emelőfalas műtárgyszállító autóval
Segítségnyújtás a kiviteli engedélyek beszerzésében
Utazásszervezés a szállítmány kísérőjének részére

MissionArt
Galéria

1055 BUDAPEST, FALK MIKSA U. 30.
Telefon/fax: 302 8587
Mobil: (30) 958 8925, 978 5908
E-mail: missart@mail.matav.hu

3530 MISKOLC
SZÉCHENYI ISTVÁN U. 14.
Telefon/fax: (46) 326 906

VirtuArtNet
www.virtuartnet.hu

Kortárs művészeti galéria az interneten

HALÁSZ GÉZA: „RETUSÁLT MŰVÉSZETTÖRTÉNET", CSÍK ISTVÁN FESTMÉNYEI, GADÁNYI JENŐ EMLÉKKIÁLLÍTÁSA, „PICTURA TEXTURALIS"- ZICHERMAN SÁNDOR KÉPJEGYZETEI, TÓTH ERNŐ SZOBRAI, „2000. ÉV" CÍMŰ KIÁLLÍTÁS

60-nál több művész, 600-nál több alkotásából válogathat: festmények, grafikák, szobrok, kerámiák, üvegből és textilből készült műtárgyak állandóan változó és bővülő kínálata

Iroda és bemutatóterem: 1025 Bp., Törökvész út 36/c.
Bejelentkezés: 200-5357 vagy 06-20-911-7475 illetve
nyitva: szerda és péntek 15-19 óra között

Vásároljon az internetről - Nyitva 24 órán keresztül !

Könyv

Kár

Konok Tamás-album

Elolvasva a Konok-albumban foglalt írásokat, nem maradt más nekem, mint a sajnálat: bár a mester művészetébe vetett hitem nem változott, könyve tárgyaként (hőseként?) őt már csak részvéttől párás szemmel láthatom.

Konok Tamás ugyanis rendesen kikapta önkötetét (kikapta, mert rosszul adta-adatta ki), mondhatnánk cinikusan és lelketlenül, de ne legyünk igazságtalanok: nem tehetett mást: a „tárgy" önszorgalma, önáltatása, önfeláldozása nélkül az utóbbi években egyetlen kiadó sem vállalkozott arra – és valószínűleg nem is fog belátható időn belül –, hogy kortárs magyar művészről reprezentatív albumot vagy monográfiát jelentessen meg, csak úgy, csak nekünk. Áldozathozatal, hatalmas erőfeszítés, s a látszat ellenére kisded eredmény: olyan a könyv, mint egy óriásira szabott-növesztett, de béleletlenül és

gomb nélkül hagyott panofixbunda;

valami köztes közeg, hordozó, média, más szempontból burok és álca, a munka sem nem katalógus, ahhoz túl nagy, súlyos és kemény, sem nem monográfia, mert ahhoz meg túl sovány, könnyű és üres.

Vagy legyünk türelmesebbek. Olybá tűnik, mintha egy kétrészes mű egybecsúszott volna, s csak az úgynevezett *kép-kötet* volt képes megjelenni.

Ami igazán elkeserítő, az annyi, hogy most éppen nem a pénzen múlott a dolog. Nem szegénység és szegényesség, s azt hiszem, nem is ármány és fondorlat vetett gáncsot, hanem valami megmagyarázhatatlannak tetsző türelmetlenség vagy igénytelenség ülepedett a kiadóra, hogy hagyta a szövegeket szerkesztetlenül, az oldalakat tervezetlenül.

Három írás hivatott Konok Tamást szituálni és értékelni. Tudjuk, amit tudunk, a nem narratív, kevés eszközt használó, geometrikus absztrakció verbalizálása igen nehéz, majdnem megoldhatatlan feladat, tudjuk, hogy egy kép szebben beszél, mint százezernyi szerelmes levél. De persze tudjuk azt is, hogy mindig akadnak valamiképpen példák arra, hogy a penzum így-úgy leküzdhető. Ez a három szöveg azonban nem ezt igazolja. Az ember persze rossz, és mindig arra gondol, hogy az a szakmai képtelenség, miszerint lehetetlen *megfogalmazni* egy festői életművet, ez az impotencia vagy inkompetencia csak Magyarországon fordulhat elő. Nos, e feltevés a könyv kapcsán globalizálódik: három nemzet fiai bizonyítják most óceánon innen és túl a *képtelenség* jelenvalóságát: a három szöveg a kínossági versenyben nemigen tágít egymástól.

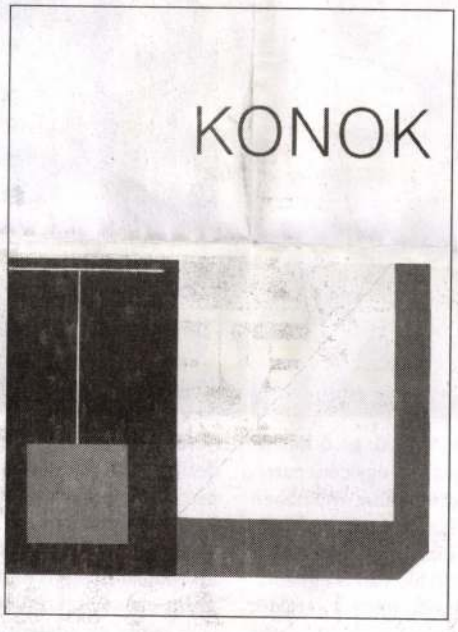

A kötet élén egy kényelmesen, lassan induló, hosszú kalandokat és kitérőket ígérő, majd váratlanul felgyorsuló és

pattogósan tárgyszerűvé váló,

végül nagyon sebesen lezáruló interjú olvasható, melyet Beke László vett fel a művésszel. Beke udvarias, mély csöndekkel hallgatja jó darab ideig Konok Tamást, aztán egyre szaporábban teszi fel kérdéseit, már majdnem élővé is válhatna a beszélgetés, ha az olvasónak nem lenne az a furcsa érzése, hogy a kérdező figyelme nem pontosan az elbeszélőre, hanem *mellé* fókuszált. Ezt a különös benyomást erősíti, hogy úgy tetszik, mintha a gyakran kenetesen tiszteletteljes kérdések egy monológba utólag lennének beillesztve izgalomkeltés vagy a ritmus fokozása céljából. Majd rövid appendix következik *Megjegyzések egy interjúhoz* címen, melyben Beke összefoglalja Konok Tamás életművének „stilisztikai rétegeit", szárazon és tárgyszerűen, híven követve a művész által a beszélgetés végén megadott szempontokat.

Ugyanezek képezik az amerikai Steven A. Mansbach tanulmányának (*Abszolút fejlődés. Konok Tamás művészete*) gerincét is, aki bővebb kifejtést adva tárgyának, Konokot bizonyára joggal Henri Bergson festő-örökösének tételezi. Az írás azonban helyenként olvashatatlanná teszi önmagát (de vajon milyen hitele van egy olvashatatlan szövegnek?), s alászáll valahova nagyon mélyre. „A színes plaszticitással folytatott alkotó manipuláció még nyilvánvalóbb módon jelentkezik a többnyire kisméretű, bensőséges léptékben kivitelezett absztrakt kollázsokon." (50. o.) A párhuzamosan közölt francia fordításból visszaírva az iménti mondat nagyjából így hangzik: „Az intim léptékű kis absztrakt kollázsokon a színes, gazdag formákban megnyilatkozó alkotó munka még tisztábban tűnik elő." Habár azt, hogy ez mennyire csak a magyar változat sajátossága, az eredeti híján nem lehet megítélni, valami azonban derenghet az olvasónak, például az, hogy a fordító, a kiváló művészettörténész, Széphelyi F. György is elfárad olykor. Mulatságos filológiai (vagy inkább zenei) félreértés is felüti a fejét Mansbach tolla nyomán (hogy némi stiláris póztól senkit se kíméljünk): az amerikai szerző Konok zongoratanulmányainak tulajdonítja a művek zenei szerkesztésmódját (48. o.), pedig mi már az interjúból bőven tudjuk: a művész hegedülni tanult évekig.

A stilárisan nagyon német (fordító: Schulz Katalin), bonyodalmas záró dolgozat Peter Baum linzi múzeumigazgatótól való. *A művész személyiségéről és a műről* címen Baum megismétli mindazt, amit már eddig megtudhatott az érdeklődését el nem vesztett olvasó; a harmadik koncentrikus kör talán csak annyiban tágítja képünket, hogy valamicskével nagyobb hangsúlyt kap a közép-európai származás fakasztotta öröm és bánat Konok Tamás életművének interpretációjában. Elképzelhető persze – s a gyanú leginkább eme szöveget olvasva tápászkodik fel –, hogy a szerzőknek figyelemmel kellett lenniük a lehetséges külföldi olvasókra, ám ha ez igaz, akkor még nagyobb szükség lett volna szerkesztőre, olyan lektorra, aki képes lett volna a kettős igényt kiszolgálni.

A kötetnek azonban semmilyen szerkesztője, ahogy tipográfusa sem volt, s ez teljességgel érthetetlen, sőt abszurd. Valamelyest ismerve a magyarországi művészeti könyvkiadás, egyáltalán a művészetről való magyar beszéd elmúlt huszonöt évének történetét meg jelenét, mondhatom, gyakran nagyobb szükség van egy jó szerkesztőre, mint magára a szerzőre, még ha ez blaszfémiaként hangzik is.

Az albumot a váci Nalors nyomta, az ott évek óta megszokott színvonalon.

Hajdu István

(Balassi Kiadó, Budapest, 2001, 267 oldal)

Színház

Störr és Störrné

Két Füst Milán-adaptáció

Kamaszkorom nagy élménye volt Füst Milán regénye, A feleségem története, most meg alig tudtam végigrágni magam rajta. Pedig muszáj volt, mert a tatabányai Jászai Mari Színházban Faragó Zsuzsa dramaturg azonos című színpadi adaptációját, Kaposváron pedig Darvasi László Störr kapitány című drámáját játsszák. Most akkor Störr vagy a felesége?

Mindegy, sajnos. Oda a kultikus *stich*. Van ez a tengerész, Störr, akit mardos a féltékenység, nem alaptalanul, persze, noha a mardosásnak tökmindegy, van-e alapja a féltékenységnek, lásd Othello. Füst Milán regénye bír ugyan egy eléggé sovány cselekménnyel, néhány markáns figurával (bár a főszereplők éppen nem markánsak, inkább sejtelmesen és homályosan súlyosak), valamint egy bonyolult kapcsolatrendszerrel, mely elefántszerű jelenünkben porcelánboltnak látszik. Ráadásul a regény túlontúl regény, nemcsak a (monodráma kivételével) dramatizálhatatlan egyes szám első személy miatt, hanem az idősíkok hullámzása, a cselekmény töredezettsége okán is. És akkor még a stílus mesterkéltségéről nem is szóltam: „s én egyedül voltam, mindenféle áramlások és delejek közepette", na, ezt játssza el nekem Sir Laurence Olivier. Vagy azt, hogy „látni véltem ugyanazokat a fényecskéket a szája körül, s érezni véltem ugyanazokat az illatokat, amelyek úgy átjárták tőle a szobát, mintha egy fazék mézet borítana fel az ember". Pedig vannak remek, frappáns mondatok is,

„ha ráköpök erre, meghal",

mindjárt az elején, például.

De jó, legyen; valamiért csak megakadt ezen a regényen egy író és egy dramaturg szeme.

Faragó Zsuzsa, aki Galambos Péter rendezéséhez csinált színpadi szöveget, aki pedig nyilván Tóth Ildikó Lizzyjét látta lelki szemei előtt, heroikusan nekiállt jeleneteket írni a regényből, és hogy ezek nem simultak egymáshoz sehogysem, tán nem is csak az ő hibája. Hol múltidézés, hol egyidejű narrálás folyik a színpadon, miközben persze az egész egy hatalmas *flashback*, hiszen Lizzy már halott, mire a mese elkezdődik. Van is egy katafalkszerű képződmény a játéktér bal elején, hangsúlyosan; bár aztán ágynak bizonyul.

A tatabányai előadásban amúgy tényleg egy feleség történetét látjuk, igaz, egy igyekvő, de jelentéktelen férj szemüvegén át. Az erőteljes és sugárzó Tóth Ildikó árnyékot vet nemcsak Större, hanem mindenkire, aki vele egy térben mozog, márpedig mindenki vele egy térben mozog, összefolynak a díszletek; distancia sem fizikai, sem átvitt értelemben – itt nem képződik. Hanem úgy alakul, hogy az egyébként igen tehetséges Horváth Lajos Ottó közepes erővel és erős tétovasággal sertepertél a színen, mesél és magyaráz, miközben hátul esetleg Tóth Ildikó lustán elnyújtózik az ágyon, és az máris sokkal érdekesebb; igaz, heverészve sem emlékeztet az eredetileg sznobocska-butácska-szépecske Lizzyre, inkább amolyan mitikus-ködös „nő *as such*". Így persze inkább jelenség, mint drámai alak – de Tóth Ildikót így is jó látni. Störr viszont egész egyszerűen nem Horváth Lajos Ottó szerepe.

Kodor hajómágnást, a barátféleséget Safranek Károly játssza, aki színpadon már hosszú ideje alig nézhető, még kevésbé hallgatható; mozgása, gesztusai illusztratívak, a hanghordozása pedig pontosan ellentéte a normálisnak: ő nem lefelé, hanem felfelé intonál, és ez olyan erős zavaró tényező, hogy nem is lehet másra figyelni, még arra sem, hogy összezárt szájjal, a fogai között préseli ki a szavakat. Kodor hajómágnás nincs.

De van Miss Borton. Pokorny Lia ugyanis fittyet hány a figura szaggatottságára és hiányaira, megrajzol egy rajongó bakfisből asszonnyá érő nőt, sok köze nem bír lenni Störrhöz, de ez nem számít.

Darvasi László *Störr kapitány* címmel írt drámát, mely nagy vonalakban hajaz ugyan a Füst Milán-regényre, de a legérdekesebb figurája egy Maria nevű szolgáló, akinek semmi köze a regényhez; ez nem baj; semmi köze Störr és Lizzy nyafogós marakodásához sem, ez már baj; és még ő is leginkább refrénszerű kiszólásokból áll, íróilag mármint – hát ez sem öröm.

Bezerédi Zoltán rendezésében a legjobb alakítást éppen ennek a Máriának a szerepében Varga Zsuzsa nyújtja; részint azért, mert az alak, ugyebár, „tehermentes", azt csinál vele, amit akar, részint meg azért, mert ő legalább nincsen melléosztva. Gyuricza Istvánból ugyanis

semmilyen Störr kapitány nem keletkezik,

sem a Füst Miláné, sem a Darvasié, és nem azért, mert egyáltalán nem az a bálnatermetű pasas, akinek mondja magát. Hanem mert tévedés neki ez a szerep. Csapó Virágnak is az – ennek az úgynevezett „mai", „modern" nőnek se titka, se drámája, csak elteng-leng a színpadon, aztán elmondják róla, hogy meghalt. Hunyadkürti György játékában Kodor legfőként egy halni készülő cinikus tüdőbajos; nekem olykor Woland jutott eszembe róla a *Mester és Margaritá*ból, bizonyára azért, mert Darvasi drámája is egy estély körül forog, melynek ő a ceremóniamestere.

A díszlet ormótlan, de ötletes: egy fél hajó épül fel a parányi stúdióban Znamenák István tervei szerint. Írhatnék még Szűcs Edit jelmezeiről, meg arról, hogy az egész produkció majd szétfeszíti a stúdió falait, de az a bizonyos fojtottság, elviselhetetlen bezártság, amely olykor egy éjszakai csöndes veszekedés során is megképződik, pedig hol van az egy rendes, pszichopatologikus viviszekciótól, az itt nincsen. És akkor végül mégis eljutnék oda, hogy azért nincsen, mert Darvasi László nem írta meg, hanem beleveszett a szimbólumokba, a tengeren égő hajóba meg a második legnagyobb kagylóba, és az egésznek nincsen svungja, de ez a kisebb baj, tétje sincsen, ez meg a nagyobb. Az ember szépen kisomfordál, és arra gondol, milyen szomorú minden és mindenki, mennyi a baj mindenfelé, csak az éjszakai kétszáz kilométer viszsza Pestre, az vidám, köszönet érte barátaimnak.

Csáki Judit

Konok Tamás 2000.02.05.

Mikroludium a makrosivatagban

A mikroludium latin kifejezés, azt jelenti, hogy apró játék. Művek jól körülhatárolható együttese viseli ezt a címet, és megtekinthető ez idő tájt – hozzá sok mindenben hasonló társaival együtt – egy új belvárosi képzőművészeti galériában.

A mikroludium nem kíván állást foglalni a képzőművészet válságával kapcsolatban. A pár tenyérnyi és merített papíron vízfestékkel, néha akrillal, domborítással, néha pedig ragasztással létrehozott kompozíciók falra fölakasztható, kerettel ellátott és minden bizonnyal leltározható, adható-vehető darabok, de igencsak ellenállnak annak, hogy a felületre fölvitt dolgok „hasonlítsanak" a nagyvilág szervezetlen látványához. Ilyesmik vannak rajtuk: téglalapok, vonalak, egyenletesen vagy lazúrosan befestett elvont alakzatok.

A mikroludium továbbá mereven ellenáll minden olyan kísérletnek, hogy ezen cím alá sorolt ábrákban bárki – aki a művészeten kívüli világból jött – jelképet bírjon fölfedezni. Se trikolórt, se koronát, se világmodellt, se búzakalászt. Mindezt meghagyja a pártrendezvények és millenniumi ünnepségek szimbólumokra oly fogékony látványtervezőinek.

A mikroludium mindazonáltal nagyon komplikált játék, utánozni szinte lehetetlen. Tudás kell hozzá. Tudni pél-

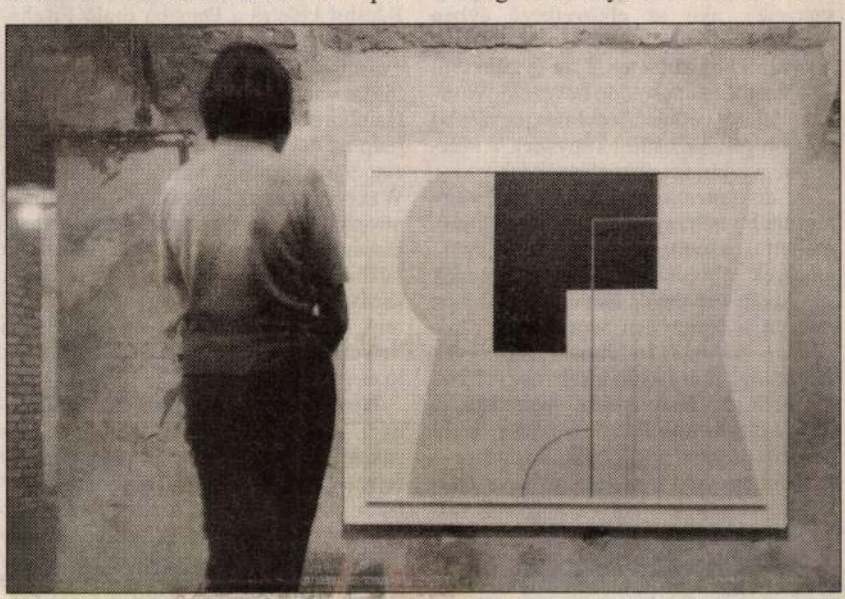

TEKNŐS MIKLÓS FELVÉTELE

A hetvenéves Konok Tamás kiállítása az A. V. A. M. R. S. galériában

dául, hogy a forró kromatikus színsorba rakott és éles körvonalú négyzetek akkor kezdenek igazán sütni, ha azok olyan nagyobb, ráadásul rongyos szegélyű négyzet aranymetszéssel elvágott kisebbik felében helyezkednek el, amelynek meghagyott nagyobbik, monoton és szaggatott esővonalakkal szabdalt része nyomást képes gyakorolni a parázsló kisebbségre. Hogy egy rücskös barna alapon birkózó fehér színű sarokforma és egy fekete színű másik sarokforma harcában drámai fordulatot hozhat, ha konfliktusukat egyrészt megkérdőjelezi a rájuk mért tapintatlan piros egyenes, másrészt a megalkuvóan diagonális bordó rombusz, amint „belekever" a párbajba még egy kiszámíthatatlanul veszélyes másik, egy rózsaszínű szálkaidomot is.

A mikroludium a nehéz helyzetbe hozott és a vizuálisan veszélyeztetett művészértelmiség jutalomjátéka. A szellem előkelő és búfelejtő örömfestészete. Attól megrázó, hogy odakint a látvány reménytelenül és végérvényesen másmilyen. Az emberek „odakint" csak a márkákat tudják megkülönböztetni egymás-

tól, a friss narancsszín és a kakas színű okker közötti differenciát már képtelenek érzékelni. Hogy az emberek „odakint" puszta látszatkülönbségek miatt hajlandóak lennének akár kiirtani egymást, de például egy Barcsay-„kocka" és egy Malevics-„kocka" közötti differencia érzékelése éppúgy meghaladja képességeiket, mint a másik gondolataiban való olvasás. Milyen igazságtalan állítás, hogy a részletekben laknak az ördögök! Ugyanott bérlőtársak az angyalok is.

Ilyesmiről szól a mikroludium, meg persze mindarról a felhalmozott kultúráról, eleganciáról, rebbenő érzékenységről és igazi polgári fegyelemről, amelyet a hetvenedik születésnapját ünneplő, a Párizst, Zürichet, Budapestet egyaránt otthonának érző és az európai közösséget saját jogán belakó Konok Tamás összesűrített az évfordulóját megünneplő gyűjteményes kiállításába.

Az az igazság, hogy ezen a születésnapon inkább ő az ajándékozó, mert nem hinném, hogy különösebb szükségét érezné a hivatalosság vagy a sajtó részéről érkező díszcsomagolású desszerteknek. Nyilván ezért hagyta-engedte, hogy egy nehéz pillanatait élő és dizájngalériából képzőművészetre profilt módosító vállalkozás elsőként az ő műveivel segítse érvényesülni és elhíresülni a galéria új nevét. A V. A. M. R. S. – persze szép feladat lesz a nevet megtanulni, de Prosek Zoltán, a művészeti menedzser talán majd tesz róla, hogy ez sikerüljön – a déli Váci utcában működik ezentúl. Egy labirintus-alaprajzú pincében, kanyargó csövek, rusztikusan hagyott téglafalak és öntörvényű beugrók díszletei között.

Véleményem szerint ez lesz az ország harmadik legjobb kiállítási helyisége. (A Kiscelli-kápolna és a Szentendrei Malom után.) Nemcsak azért, mert a nyersen érvényesülő anyag és a kortárs művészet találkozása már önmagában is ízlésbeli állásfoglalás. (Semmi fogadásokat idéző virágkötészet, szállodába illő bársony, nemzeti alapintézménybe való vörös márvány.) Inkább azért, mert hősies módon igyekeznek megkerülni a vagyoni cenzus alapján szerveződő fogyasztói hierarchiát, és megteremteni az értelmiségi léthez oly közeli szakadt és plebejus, szabad és szellemes világot. Nem lehet ez persze más, mint játék kicsiben. Amolyan mikroludium.

P. Szűcs Julianna

Novacom

PÁLYÁZATI FELHÍVÁS

A Novacom Távközlési Társaság pályázatot ír ki olyan, az utóbbi két évben Magyarországon készült műalkotásokra, amelyek új elektronikus technológiákon alapulnak.

A zsűri mindenekelőtt a számítógép és/vagy a távközlési hálózatok sajátosságait alkotó módon felhasználó műveket vár.

A pályaműveket elektronikus hordozón, illetve a hálózati elérhetőség feltüntetésével kérjük **2000. március 15-ig** az alábbi címre elküldeni:

Novacom, 1134 Budapest, Váci út 35.

A pályaművekhez szakmai önéletrajzot és rövid műleírást kérünk mellékelni.
A beérkezett alkotásokat független szakmai zsűri bírálja el, és összesen hárommillió forint értékben négy díjat ítél oda.

A díjak átadására és a díjazott művek bemutatására 2000. május 17-én, a Távközlés Világnapján kerül sor.

További információk: 237-4010, 237-4012
pr@novacom.hu, www.novacom.hu

SZÍNHÁZ

Ízelítő a februári számból

Számunkra a tánc pótcselekvés volt: nekünk nem jutott más tevékenység, mert rossz káderek voltunk, nem vettek fel az egyetemre – és ebből a pótcselekvésből született az a koreográfiai műhely, amelynek neveltjei mind tudtak színházat csinálni. (Lőrincz Katalin beszélgetése Novák Ferenccel)

Prospero önemésztése nem magánbú... Ez létmodell, ahogyan az a Shakespeare-életművet bevégző legendás műhöz illik. (Tarján Tamás A viharról) – Kritikák a kaposvári Sweeney Toddról, Halász Péterről, az R. S. 9. Maszkok című előadásáról, Tennessee Williams A vágy villamosa és Az ifjúság édes madara című drámájáról, a Nemzeti Ármány és szerelembemutatójáról, Darvasi László Argentínájának debreceni előadásáról.

A drámamelléklet Halász Péter „Egy őrült naplója", avagy az aknaszedő feljegyzései című művét közli.

KÖNYV

Szőlők, szolgák, vasárnapok

Az államalapítás korának írott forrásai

Minden elismerést megérdemel a furcsa nevű Szegedi Középkorász Műhely a Szegedi Középkor-történeti Könyvtár immár tizenöt kötetéért. E könyvekben szó esett már a magyar állam megszületésének históriájától a honfoglalás utáni három évszázad külpolitikájáig, és Ludovicus Tubero kortörténeti feljegyzéseitől a magyarságnak a Kijevi Évkönyvben való szereplésén keresztül a Váradi Regestrum helyneveiig régi históriánk sok fontos kérdéséről. A millecentenárium előtti évben a honfoglalás korának soknyelvű forrásaiból szerkesztett kötetet Kristó Gyula, most ugyanő – István király megkoronázásának 1000. évfordulójára készülődvén – Az államalapítás korának írott forrásai címmel bocsátott útjára ötödfél száz oldalas gyűjteményt. Az előzővel szemben ebben már szép számmal vannak hazai földön született korabeli és későbbi dokumentumok, dokumentumrészletek is a X. század derekán kezdődött évszázadnyi időszakról.

Némelyik idézett műben csupán egyetlen mondat kapcsolódik a magyar államalapítás korához. Például a Sváb Hercegségben lévő Einsiedelnben íródott Remete Évkönyvben egyetlen 972-re vonatkozó bejegyzés: „Wolfgang szerzetes, akit az elkövetkező évben regensburgi püspökké szenteltek, a magyarokhoz küldetett." Az évkönyvről az idézethez kapcsolódó bevezető, Wolfgang útjáról pedig terjedelmes jegyzet ad bővebb felvilágosítást (ugyanez a szerkezete a többi forrásközlésnek is).

A dokumentumok zöme egy vagy legföljebb néhány könyvlap terjedelmű, mellettük azonban olyanok is akadnak, amelyek többtucatnyi oldalra terjednek ki. István törvénye, Istvánnak a fiához intézett – ismeretlen szerző megfogalmazta – intelmei, az Altaichi Évkönyvek fejezetei, Szent István király nagyobbik, kisebbik és Hartvik-féle legendája, a XIV. századi krónikakompozíció, Szent Gellért püspök nagyobbik legendája – jobbára egészen friss fordításban – életteli képet adnak a kor valóságáról, vallási-erkölcsi-jogi felfogásáról.

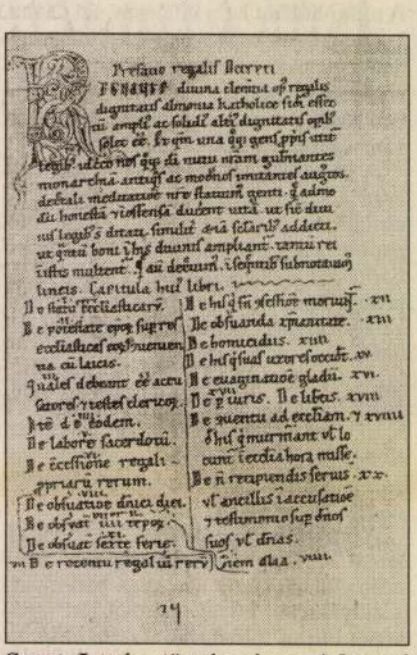

Szent István törvényei az Admonti kódex első lapján

Nemelyik dokumentum meseszerűvé színezi a valóságot, mások szikárabban, olykor kemény törvényszöveggel idézik elénk az államalapítás évtizedeit. Például a veszprémi püspökség István korában íródott adománylevelében arról olvashatunk, hogy az uralkodó jó néhány falut adott a püspökségnek „minden haszonvétellel és tartozékkal, tudniillik szolgákkal és szolgálónőkkel, rétekkel, szőlőkkel, szabad területekkel, épületekkel, mezőkkel, földekkel, művelt és meg nem művelt szántóföldekkel, halászattal, vadászattal, vizekkel és vízfolyásokkal, malmokkal, utakkal, bárminemű jövedelmekkel".

Egy a Szentföldre vezető utat bemutató XII. századi, a magyarországi szakaszra vonatkozóan azonban az István király halála körüli esztendőkre érvényes leírás szerint: „A Fisgagának [a Bécstől keletre a Dunába ömlő Fischának] nevezett víz közepén kezdődik Magyarország. Innen több mint egy mérföldre van a Heimenburchnak [a mai Hainburgnak] nevezett város. Innen két [nap az út] a Rauának [Győrnek] nevezett várig. Ettől a vártól három nap a Wzzenburchnak [Székesfehérvárnak] nevezett várig... Egy pusztaságon és szárazságos földön át, ahol nem lehet vizet találni, három nap alatt a Suouuának [Szávának] nevezett nagy folyóig [jutunk el], amelynek a folyón túli partján helyezkedik el a Belgradának nevezett jó és gazdag város."

Nem kevésbé érdekesek István törvényei, melyekből csupán ízelítőnek lássuk a vasárnap megtartásáról intézkedő fejezetet: „Ha tehát valamely pap vagy ispán vagy más hívő személy vasárnap olyan valakit találna, aki ökrökkel dolgozik, vegyék el tőle az ökröt, és a várnépnek [a királyi várak katonai szolgálatra rendelt népelemeinek] adják eledelül. Ha pedig lovakkal [dolgozik], vegyék el a lovat, amit ura – ha akarja – ökörrel megválthat, és az ökröt egyék meg, miként szó volt róla. Ha valaki más eszközökkel [dolgozik], vegyék el az eszközöket és a ruhákat, melyeket – ha akarja – bőrrel [ökör vagy ló bőrével] megválthat."

A negyvenöt latin, négy görög és egy ószláv nyelvű forrást tartalmazó kötetet másfél ezer magyarázó jegyzet, névmutató és bibliográfiai tájékoztató teszi teljessé.

Daniss Győző

REKLÁM

Kisebbségi politika

A reklám érdekből demokrata, és csak indokolt esetben fogadja el a megkülönböztetést. Nem rekeszt ki senkit a lehetséges célközönségből, de tudomásul veszi, hogy intimbetétre elsősorban nőknek, bokszkesztyűre inkább férfiaknak van szükségük. Érdekes módon azonban ez a nagy türelem csak nagyon ritkán válik egyenjogúsági harccá, mert mindig észnél kell lenni, egyformán kell szólni a feketékhez és a sárgákhoz, de szólni kell azokhoz a sárgákhoz is, akik nem bírják a feketéket, és nem szabad megbántani a sárgaverő feketéket sem. Ostoba helyzet, mert minden jó szándékú népnevelés a visszájára fordul.

Nem jött be az Impulse reklám, amelyben egy homoszexuális fiút majdnem eltántorít saját nemétől egy illatos leány. Nemcsak a jobboldali sajtó hőbörgött a multinacionális cégek erkölcsrontó hatása ellen, de a társadalmi fogadtatás sem volt pozitív. A boldog Nyugaton ezen a szinten már túljutottak: nemrég láttam egy egész oldalas sajtóhirdetést, amelyben az internetes honlapokat futtató homoszexuális szervezetek mondanak köszönetet azoknak a cégeknek, amelyek az oldalaikon is reklámoztak, és egyben biztosították a márkákat a homoszexuális vásárlók támogatásáról. Képzeljük el ugyanezt Magyarországon, mondjuk úgy, hogy egy bizonyos cigarettáról elterjed, hogy azt csak a melegek szívják. Feltehető, hogy drasztikusan csökkenne a fogyasztás.

Szólni kell azokhoz a sárgákhoz is, akik nem bírják a feketéket, és nem szabad megbántani a sárgaverő feketéket sem.

Észnél kell lenni, de érdemes kísérletezni. Február hónap egyik City Light (vagyis a buszmegállókban látható, megvilágított plakát) szenzációja az a pontokból összeeszkábált poszter, amelynek élvezetéből a színtévesztőket kizárták. Illetve: még ez sem egészen biztos. A plakát kétségkívül a színtévesztés megállapítására szolgáló táblát idézi, de akkora méretben, hogy talán még a szembetegek is olvasni tudják. Nem indokolatlan a szellemesség, hiszen a színes ruhákhoz való Arielt hirdeti, és természetesen szokatlan maga a plakát. De több is mint szokatlan. Gyakran sétálok el egy közeli optikus kirakata előtt, ahol kint van egy ehhez hasonló tábla, azzal, hogy ha le tudom olvasni, mi látható a képen, nem vagyok színtévesztő. Mindennap el tudom olvasni, mégis minden áldott nap belenézek a kirakatba, és örömmel veszem tudomásul, hogy minden rendben van. Végül is az Ariel color plakátja önmagán kívül az egészségesek számára azt üzeni, hogy örülj, cimbora, mert minden rendben van.

Persze, nem kellene megfeledkezni azokról sem, akik számára ez a plakát esetleg azt üzeni, hogy nincs minden egészen rendben, és bosszúból kénytelenek lesznek Tomi mosóport használni. De ez még vállalható veszteség. Akárhogyan vesszük is: a legszellemesebb szlogeneket sem a diszlexiások számára találták ki.

Tengerlaki Krisztián

PEINTURE FRAICHE

Travaillées à la brosse, au couteau, sous le doigt, les couleurs bouillonnent sans rumeurs excessives, troublées par quelques inquiétudes, ce qui ajoute à l'intérêt que suscite ces œuvres saines qui sentent bon la feuille et la cire.

TIM

(LAWRENCE RUBIN)

Des militaires dans le genre « En revenant de la revue » (plus sots que méchants) et l'actuel président de la République font les frais de cette exposition. De Gaulle en cow boy, en dentelles, en major Thomson, en matador, en Notre-Dame de Paris (!), en Christophe Colomb, dans une espèce de science-fiction baptisée « Haute Société » où transparaissent des prétentions tentaculaires. De Gaulle méditatif, ironique, bougon, taquin, méprisant, souverain (j'en passe).

Tim n'a du caricaturiste que le panache et la gouaille. Il est bel et bien un dessinateur. Les entrelacs de fils d'araignée où viennent s'engluer les « servitudes et les grandeurs militaires », la vantardise, l'insolence, la désespérance, l'orgueil, la sagesse parfois, font sourire et, paradoxalement, déprime. C'est trop vrai, tout cela. Ce n'est plus de la caricature mais de la transposition.

GROUPE

(GALERIE ROR VOLMAR)

dissemblables.

nous demeurons de jour en jour plus sensibles à la continuité de l'élan ornemental qui anime et transfigure principalement ces grands boucliers d'un rythme élaboré, ordonné et jamais relâché. Par leur volonté graphique, ces formes qui ont connu tous les pouvoirs de l'écriture dans la société qui les a motivées, relèvent pour nous davantage de la gravure que de la sculpture. Ce sont les stèles d'une culture dont nous commençons à peine à déchiffrer les significations élémentaires.

KONOK

(GALERIE DU HAUT-PAVE)

Sous de justes effets de matière, des scènes au dessin cursif laissent deviner leurs personnages graffitiques, leurs lieux éprouvés, dépossédés de toute dimension réelle. Sensible, cette peinture ne s'embarrasse pas de formules et ne semble pas céder à quelque procédé ; elle n'en limite pas moins son expression à un registre extrêmement réduit et qui peut paraître superficiel.

ACAR ET ANSELMO

(GALERIE LACLOCHE)

Acar, jeune sculpteur turc qui reçut un prix à la dernière Biennale de Paris et vient d'exposer au Musée d'Art Moderne, nous surprend un peu par l'application qu'il manifeste à vouloir raffiner sa technique. Ses envols de pointes de charpentier — désormais bien astiquées — déploient leurs guirlandes spatiales en se souciant plus d'élégance que de né-

Des dessins en cou-

ndition que l'on puisse executer
es « tableaux » sur une large
helle. L'architecte peut, en col-
boration avec le peintre, choisir
es formes colorées, préfabriquées,
nrichir *ainsi* la cité et rendre la
ie plus agréable, plus riche et re-
osante. La base d'une pensée aux
onséquences gigantesques est jetée
t il me semble inévitable qu'elle
e réalise.

L'homme d'aujourd'hui, habitué aux maisons laides et tristes, estime ce projet trop avancé, mais ce n'est là que réactions retardataires car en vivant dans un ensemble parfai-

commune. C'est [illegible] intellectuelle et émotionnelle de suivre ce peintre aux idées inépuisables sur son chemin vers l'avenir.

Si l'on vient à son exposition avec un esprit ouvert, prêt à comprendre, à s'enrichir, au lieu de juger selon des conceptions préétablies, on ne peut être qu'enthousiasmé. Il y a évidemment des œuvres qu'on aime plus ou moins. Peu importe. Devant une pareille richesse, l'essentiel est de saisir ses pensées pour découvrir la portée de son activité artistique. Il faut pénétrer au-dessous de la surface ap-

NEERLANDAISE

Un des traits dominants de la production picturale hollandaise au XIXe siècle (comme d'ailleurs celle de la Belgique avec tant de peintres originaux) est l'abondance, la fécondité des talents, un réalisme comme feutré qui est l'écho des paysagistes du siècle de Rembrandt et de Vermeer et fait de la plupart d'entre eux d'exquis poètes de l'atmosphère saturée de vapeur d'eau de leurs pay-

Une barque de pêche sur la grève de Jacob Maris ou de Mesdag, l'*Eglise à Scheveningue* de Rochussen, par exemple, sont, dans leur spontanéité de facture, plus séduisantes que des œuvres jugées « plus complètes », celles qui font dire au badaud, pour une fois dans le vrai : « On dirait de la peinture à l'huile. »

Román József

BESZÉLGETÉS KONOK TAMÁSSAL

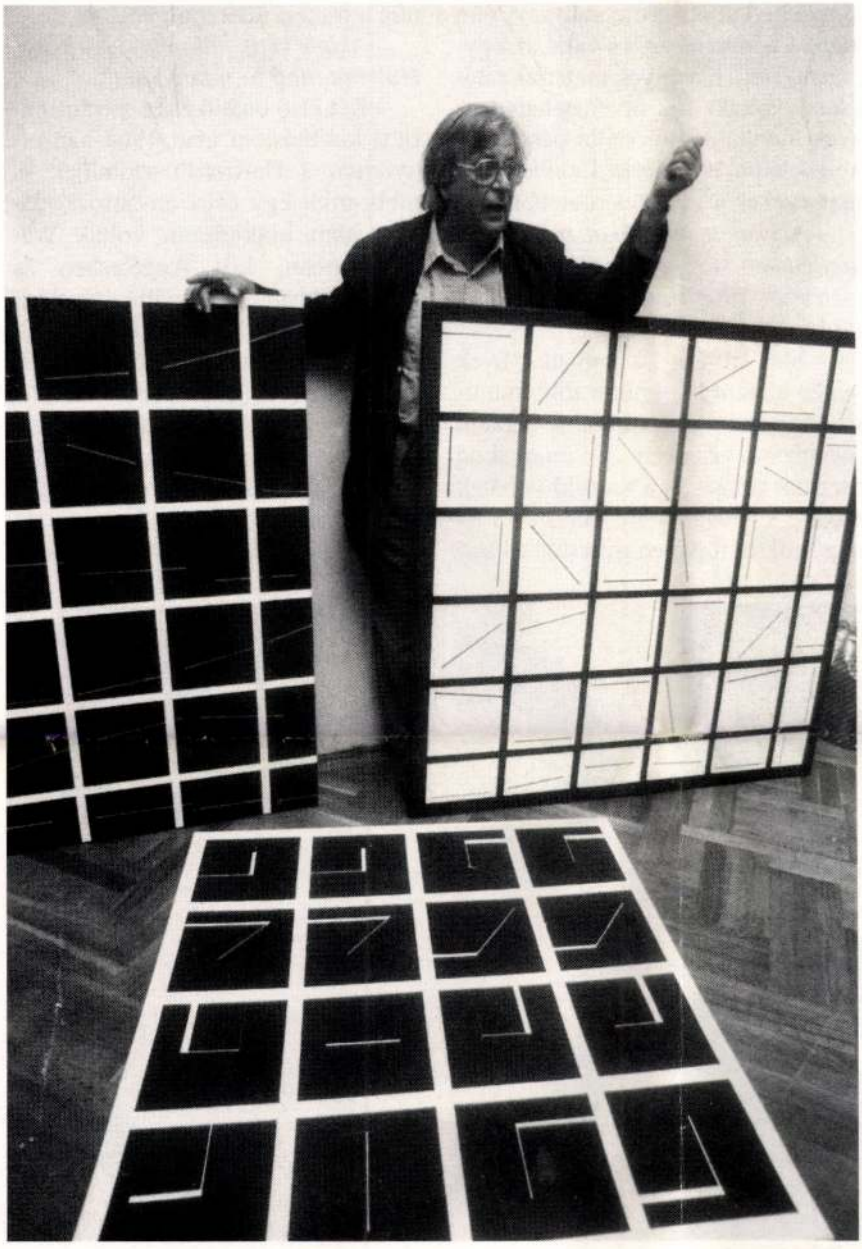

– Kedves Tamás, az olvasóknak már volt alkalmuk megismerkedni a művészeteddel. Most arra kérnélek, beszélj inkább az életedről. Arról, hogyan vezetett életutad a mai, kiérlelt stílusodig?

– Voltaképpen már kora gyermekkoromban a művészet légkörében éltem. Nagyapám mesterien rajzolt. A Műegyetemen volt tanszékvezető professzor. Korai rajzaimban az ő tanácsait követtem. Apám kiváló hegedűs volt, első eszméléseim a házimuzsikálások alkalmával felhangzó Mozart és Beethoven vonósnégyesei voltak. Tulajdonképpen hatéves koromban indultam el ezen a pályán.

– Ha jól tudom, te zenéltél is.

– Eredetileg muzsikusnak készültem. Igaz, már gyerekkoromban sokat rajzoltam, de serdülőként bekövetkezett egy szemléletváltozás. Az időben erősödött meg bennem az elhatározás, hogy vagy zenész vagy festő leszek.

– Milyenek voltak az iskoláid?

– A győri bencésekhez jártam, ahol liberális szellemben, remekül tanítottak. Sokat köszönhetek rajztanáromnak, Horváth Dezsőnek, aki a rajzórákon és szakköri foglalkozásokon buzdított a festészetre.

– Hogyan tanultál tovább?

– Az érettségi után már biztos voltam elhatározásomban, hogy festőművész akarok lenni és felvételiztem a Képzőművészeti Főiskolára; 1948-ban felvettek.

– Kik voltak a mestereid?

– Bernáth Aurél osztályára jelentkeztem. Az első év után jött a nagy reform. Minket, másodéveseket más- más osztályokra irányítottak. Egy rossz emlékű év után Berény Róberthez kerültem, aki az időben már súlyos beteg volt, de az a néhány alkalom, amelyet közöttünk töltött, emlékezetes élmény maradt számomra. Ötödéves voltam, amikor Bernáth elintézte, hogy visszakerülhessek osztályára. Az ő révén ismerkedtem meg Szabó Lőrinccel és Füst Milánnal, akinek sámáni egyénisége induló pályám kezdetén meghatározó erővel hatott rám. Barcsay Jenő anatómiát tanított a főiskolán, vele haláláig közeli kapcsolatban voltam.

– Hogyan kerültél ki Párizsba?

– Bernáth Aurélnak és Barcsaynak köszönhetem, hogy 1957-ben Derkovits-ösztöndíjat kaptam, így beadtam útlevélkérvényemet és kiutazhattam. Az ötvenes évek vége volt a francia művészeti élet egyik legdinamikusabb korszaka, az „újrealizmus" indulása. A város lüktető légköre komoly válságot jelentett további munkámban. Úgy éreztem, az úgynevezett „látványfestészet" útján már nem tudok tovább haladni.

– Milyen válság volt ez tulajdonképpen? Művészi vagy világszemléleti?

– Úgy gondolom, hogy a két kérdést nem lehet különválasztani. Az alkotás filozófia. Az önmegismerés útja, illetve a kifejezésmód rátalálásának kegyelme. A napi pokoljárások keserve mindaddig, amíg rájön az ember arra, hogy mi felel meg az egyéniségének, mivel tud azonosulni, és mi az, amit a legnagyobb örömmel tud művelni.

– Te azonban kialakítottál magadnak egy olyan sajátos stílust, amely összetéveszthetetlen. Ránézünk egy képre, és nyomban felismerjük: ez Konok Tamás. Hogyan jutottál idáig?

– Már első diákkori munkáimon is a tiszta, érzékeny vonalakkal körülírt formavilág megfogalmazása felé törekedtem. Párizsi tartózkodásom válságidejében jöttem rá, hogy a vonallal való ábrázolás a vizualitás legelvontabb és egyben a legperfektebb kifejezése. Elvont, mivel egyedül képzeletünkben létezik, ugyanis a világ látványa sötét és világos tónusok és színek foltjaiból válik képpé agyunkban. A sötétebb és világosabb formák találkozásait absztrahálja a művész vonallá. E minimális vékony testű matériával minden kifejezhető. Világképem letisztulása indult el az időben, amikor a látványra már közvetlenül nem utaló képi építkezés felé haladtam. Így temérdek elrontott kép tanulságaiból lassan kibontakozott bennem egy új szemléletvilág és alkotásmód, kollázsanyagok és az egymásra nyomtatott monotípiatajzok elemeiből. E vonalrendszereim távolian még a természet formáira emlékeztettek, az álomképekre utaló, több jelenség egyidejű feltüntetésére utalva. A rám zúduló benyomások és változó, egymást követő élmények materializálódásai voltak az ötvenes-hatvanas évek munkái. Első önálló párizsi kiállításomon a Galérie Lambert-ben már ezeket a képeket mutattam be.

– Azokat a munkákat már olyan szellemben készítetted, amelyet geometrikus absztrakciónak nevezhetünk?

– Mai stílusom a hatvanas évek végén alakult ki, amikor több murális, nagyméretű épületfalra kaptam megbízást. Ezeken a munkákon éreztem rá igazán a feszülő vonalak erejére s a végtelenre utaló és vastagságuktól függően gyorsuló és lassuló mozgások lehetőségeire. A vonal anyagánál fogva a legszellemibb alkotóelem, amely képeimen a gondolatmenet harmóniáját és az időbeli mozgást jelenti. Úgy gondolom, hogy a festészetnek nem az a feladata, hogy a látványt utánozza, hanem, hogy a *láthatatlant láthatóvá* tegye. – Egy transzcendens világkép geometriájának „vékony testű architektúráját" találtam meg vonalhálóim világában. Képeimnek nincs története. – Egy hely és idő nélküli („sine loco et anno"), tér mélyén rejlő rend megteremtésére törekszem.

– Mikor telepedtél le Párizsban?

– 1959-ben. 1970-ben megkaptam a francia állampolgárságot.

– Akkor kettős állampolgár vagy. Hol mutattad be munkáidat?

– Két első önálló és csoportos párizsi kiállításaim után 1963-ban elnyertem a Hartford-ösztöndíjat. A több, mint egy éves ott-tartózkodásom alatt kiállításaim voltak Washingtonban, Los Angelesben és New Yorkban. Első önálló múzeumi bemutatóm a hollandiai Stedelijk Múzeumban volt 1964-ben. 1970-től szerződtem a zürichi Galérie Schlégl galériával, majd ez évtől a zürichi Proarta Galériával. Első magyarországi kiállításom 1981-ben volt a Szépművészeti Múzeumban. Három hónapja zárult retrospektív bemutatóm a Ludwig Múzeumban, ez volt hatvanadik önálló kiállításom.

– Végül megkérdezem, mik a terveid a következő időkben?

– Nagyon sokat dolgozom és számos új terv és képi ötlet foglalkoztat. Még ez évben Bernben és Párizsban állítok ki. Jövőre pedig retrospektív bemutatóm lesz Zürichben. ■

Graphidion, 1990

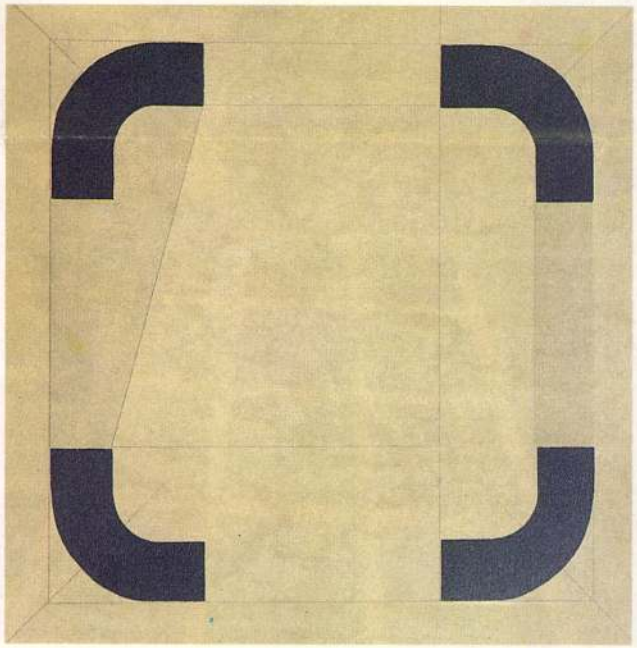

Behatárolt tér, 1995

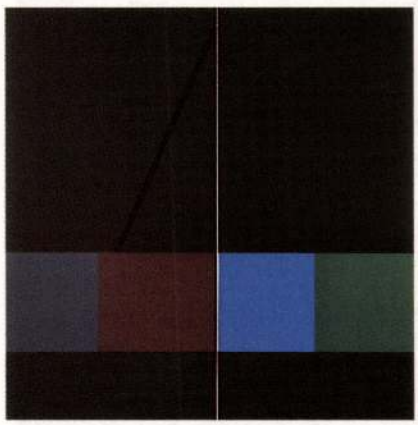

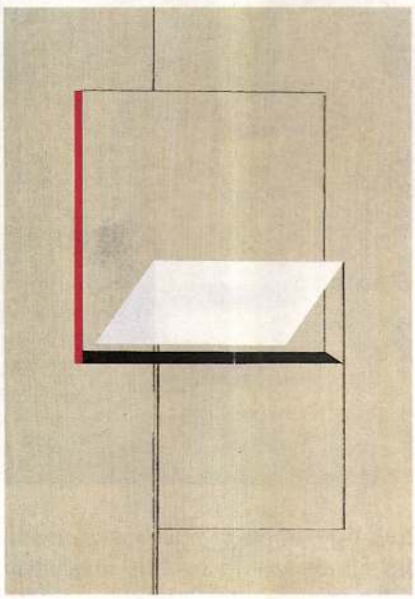

Preludium, 1995 (fent)
Szintézis, 1994, (lent balra)

Korreláció, 1994 (lent középen)
Sine loco et anno, 1995 (lent jobbra)

Juhász Erzsébet

A MÉSZÖLYI SZELLEMISÉG NYOMVONALAI

A Kalligram Mészöly-számáról

Újvidéken olvastam végig a pozsonyi *Kalligram* című folyóirat 1996. januári számát, mely Mészöly Miklós 75. születésnapjára jelent meg. Újvidéket hangsúlyozva nem személyes életteremre kívánom felhívni a figyelmet, hanem magára az itt kínálkozó látószögre, arra, ahogy ebből a szögből olvasható ez a folyóiratszám. Többszörösen fontosnak tartom e látószög szóvá tételét, egyfelől mert innen legalább Pozsonyig ellátni hosszú évek óta a szellemi önfenntartás alapfeltétele, másfelől pedig itt Újvidéken mintegy három évtizede *evidencia,* hogy Mészöly Miklós a szellemi tágasság iskoláját jelenti, olyan iskolát, melyet azóta is jár a maga módján mindenki, aki irodalomban és kultúrában képes gondolkodni a világról. S azon kevesek számára (de hol és mikor volt sok az ilyenekből?), akik ezt az iskolát járják, az is evidencia, hogy az egyetlen minden létező iskolák közül, melyet, hála Istennek, soha az életben nem lehet befejezni.

Kivételesnek tekintem ezt a Mészöly-számot, és évek óta az első igazán reménykeltő szellemi vállalkozásnak a magyar irodalomban. Kivételesnek azért, mert az úgynevezett jubiláris vagy tematikus folyóiratszámokból és kötetekből valahol mindig kivillan az erőfeszítés görcse, mindig akad néhány szerző, akiből – épp az alkalom kényszerítő körülménye folytán – csak többékevésbé formális tisztelgésre futja, s az ilyen írások mindig lerontják valamelyest a hiteles írásokat is. Kivételes ez a Kalligram-szám, mert minden írás az elsőtől az utolsóig lemérhetően belső késztettségből fakadt, s az alkalom csak jó ürügy volt a Mészöly-attitűdről való gondolkodásra. A reményről e szögből nem lehet másként gondolkodni,

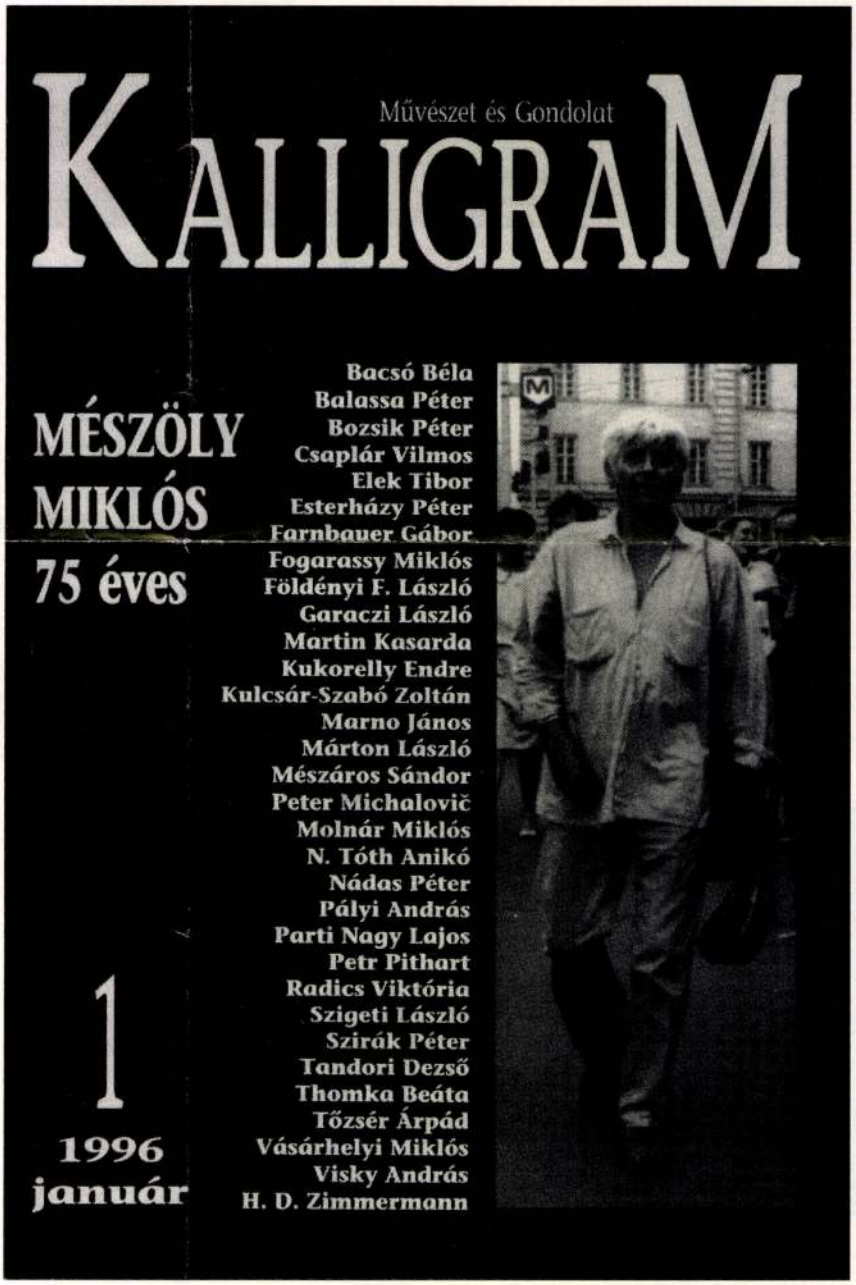

csak úgy, hogy az már hosszú évek óta felköltözött a halálos magasba. Talán épp ezért lehet hiteles e szögből reményt emlegetni. Úgy érzem, valami nagyon fontos szellemi nyitás van történőben. S hogy ennek éppen most érkezett el az ideje. Most lett a Mészöly-attitűd a magyar irodalom színe-java számára katalizátorrá, tehát megért a helyzet

tamas konok

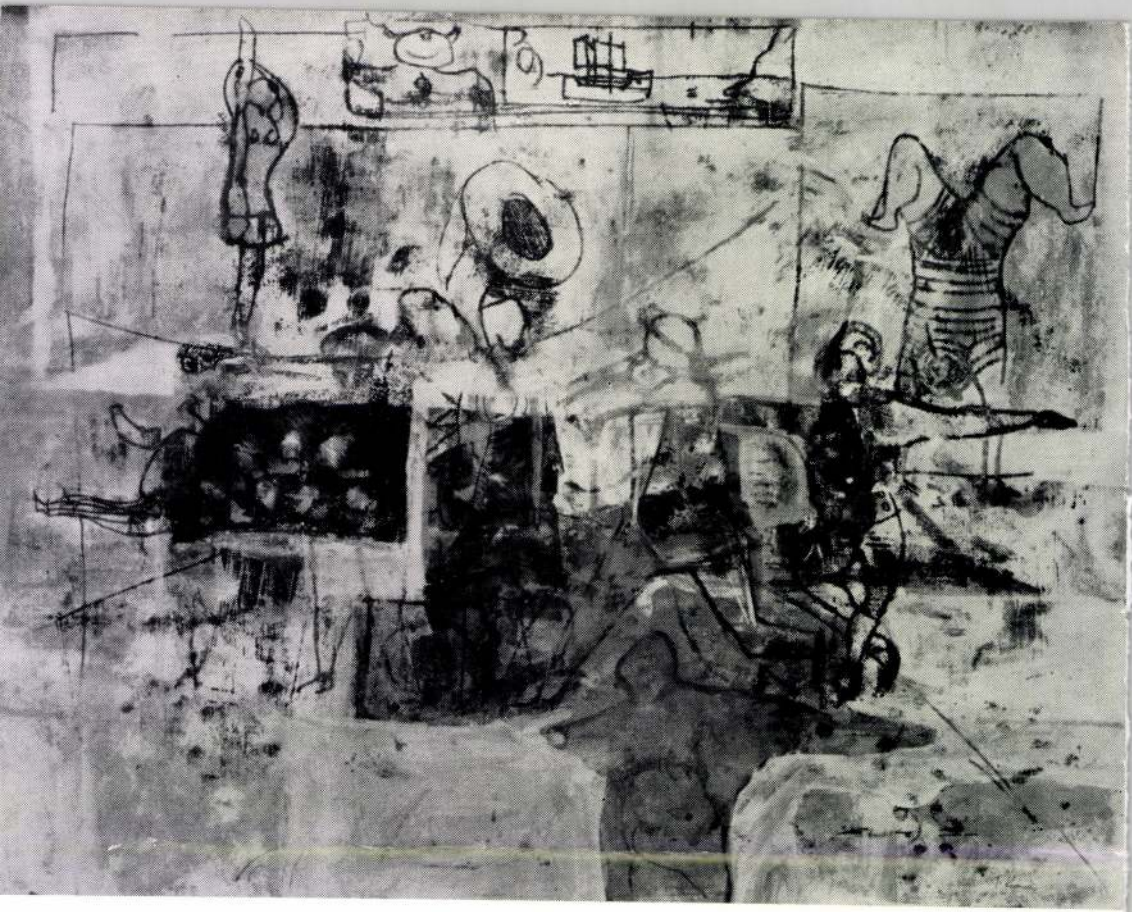

acrobats

tamas konok

1930	né à budapest, la hongrie
	formation à l'académie des beaux arts de budapest, chez aurel benrath
1953	obtient son diplôme
1954–1956	prend part aux expositions collectieves hongroises, comme l'exposition mucsarnok, au musée d'ernst et au musée national de budapest.
1955	le prix des jeunes artistes
1957	le prix derkovits
	prend part aux expositions hongroises à varsovie, berlin et à prague
1959	vie en france

expositions

1954–1956	budapest, expositions collectieves
1960	paris, galerie lambert, exposition particulière
	paris, galerie lambert, exposition collectieve
1961	tunis, aziza othmana
	leiden, exposition collectieve à l'université
1962	washington d.c., exposition particulière
	new york, galerie castellane, exposition particulière
1963	washington d.c., exposition particulière
	paris, galerie du haute pave, exposition particulière
	paris, musée d'art moderne, exposition collectieve
	los angeles, u.s.a., silvan simone gallery, exposition particulière

prix

1955	prix des jeunes artistes
1957	prix derkovits
1963	fellowship huntington hartford foundation, california, u.s.a.

2 figures →

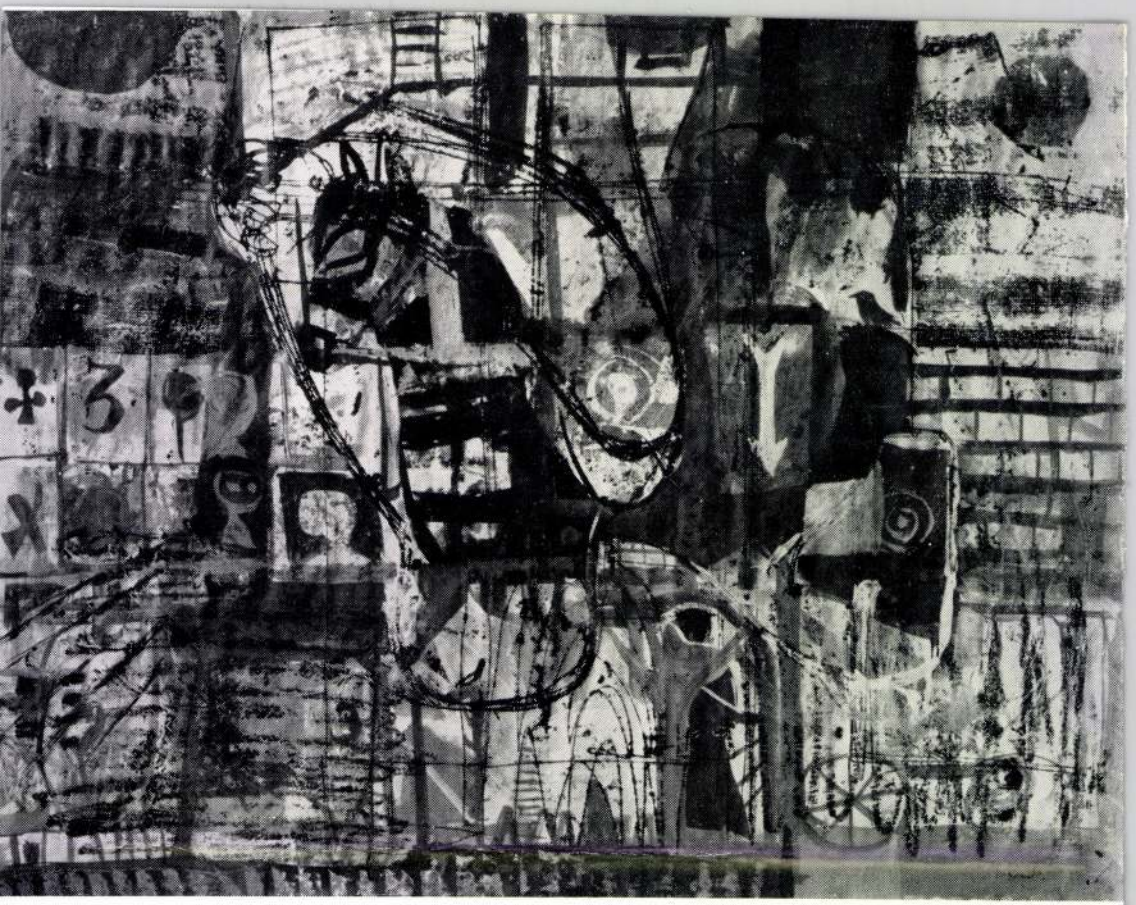

composition

village

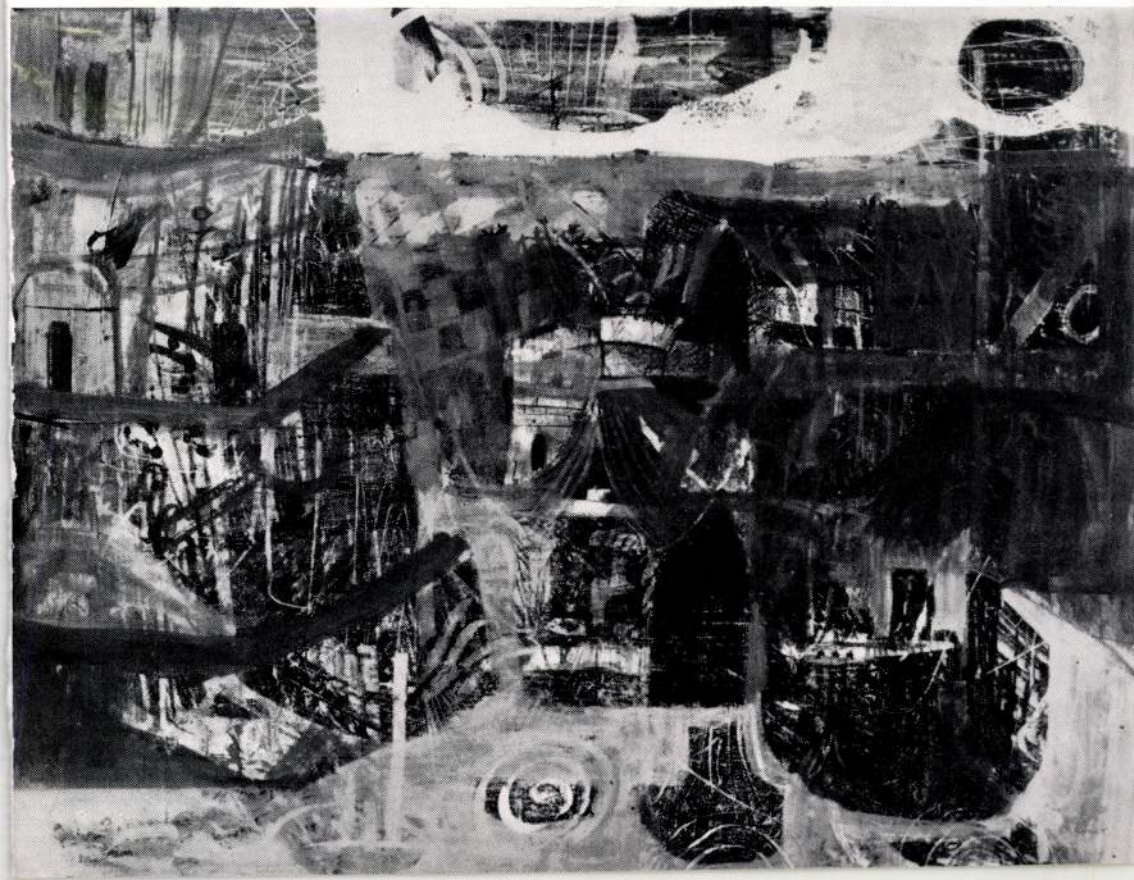

stedelijk museum schiedam

van 15 februari tot 15 maart 1964

KONOK Tamás

LÁSZLÓ Péter: A gondolatmenet harmoniája : Beszélgetlés Konok Tamással. = Müvészet, 26, 1985, 7. 42 - 46., ill.

GÁBOR

sokszínűség

iról és következményeiről

ság jellemző. E „zavaró" sokféleséget a biológia gyni vagy éppenséggel eltüntetni. A változatosságnak Az uniformizálódó bioszféra egyre sérülékenyebbé özös érdeke.

pphila, Mus, Hosak korlátozott a ódon megcsonkínnakkor nagyon lt. Néhány labo- (ún. „modell ál- modellje?) sok meg. *A veszély ításban és bizocsolatos biológiai kívül hagyásá-*

tudományág al-

környezetéhez való alkalmazkodottságát. A „kemény" tudományokkal szemben éppen ez a „lágyság" a kulcsa az alakíthatóságnak. A természetben nincs prokrusztészi ágy, legfeljebb ökológiai fülkék (nichek), melyeket azonban lakóik alakítanak, tágítanak vagy szűkítenek az egymással meglévő evolúciós kölcsönhatásukban.

Hány faj él a Földön?

KONOK Tamás

Kossuth-díj 1998.

éssel állíthatjuk tehát, hogy teljesítette a az emlékek dokumentálását. A Felvidék és iparművészeti alkotások valóságos ve a vidék késő-középkori gazdasági és ivald leírásai és fotói szólnak azoknak az elyeket távozása után nemsokkal gész egyszerűen tönkrementek. Szoros esen feljegyző topográfus és a látottakat fus. Képei alapján fény derül a helyszíni műkincsek helyzetére és állapotára, a zerző művészettörténeti és fotográfusi

1899 és 1922 között készített nagyítás,

KONOK Tamás

Szij Rezső: Konok Tamás Ziállítása.
= Magyar Fórum, III. évf. 29. sz. 1991. július 18. 9. p.

Keszkemét, Cifra Palota, 1991

KOPPÁNY 7

GEORG KODOLITSCH:

Drei steirische Mausoleen — Seckau, Graz und Ehrenhausen

Es ist für einen Kunsthistoriker gar nicht so einfach, sich die Frage zu beantworten: Wo liegen bei uns, zeitlich gesehen, die künstlerischen Schwerpunkte, und wo hat die Kunst auf steirischem Boden auch Bedeutung im europäischen Rahmen? Sicher sind unserer Auffassung nach bei Beantwortung der letzten Frage jene drei Grabmale in den Vordergrund zu stellen, die innerhalb eines Zeitraumes von knapp 30 Jahren,

KONOK TAMÁS

Konok, festmények, kollázsok : Tihanyi Múzeum, 1984 / [bev. Sik Csaba] ; [a kiáll.rend. László Péter]. - Veszprém : Veszprém m.Muz.Ig,1984 [28] p.,ill. Ft.6.

KONOK Tamási

Vadas József

Föld, virág nélkül

[Konok Tamás]

Tihanyi Múzeum

Élet és Irodalom, 1984. aug. 31. (35.) 13.

1.39 FILE:MU2 L:52-1 OEB435a 52

Kósza Sipos László: Emlék, 1982,
pasztell, papír, 30×24 cm

ósza Sipos László: Házak, 1966,
asztell, papír 67×41 cm

Kósza Sipos László:
Cím nélkül, 1979,
pasztell, papír 15×13 cm

KONOK Tamás

Kuthy Sándor: Konok Tamás kiállitása Párizsban. = Irodalmi Ujság, 1963. május 1. 6.

ÉHO VÝTVARNÉ

Konok Tamás festőművész

kiállítása Miskolcon a
Hermann Ottó galériában

Magyar Hírlap, 1985. VII. 13

KONOK Tamás

Elfordult terek, 1984, akril, vászon, 22,5x22,5 - 91.11.69

Új Művészet

Új Művészet

KONOK Tamás

91 10. 58
11. 68-69, 72

Új Művészet

Stark Tamás festőművész

kiállítása a Herrmann
Ottó Múzeumban

Népszabadság, 1985. VII. 5.

KONOK TAMÁS

Tamás Konok: Graphidion sur noir III.
1977. /Acryl/
Galerie Schlégl /Zürich/ ajándéka a
berni Kunstmuzeumnak.

Berner Kunstmitteilungen, 200/201.
Sept./Nov. 1980. 3.old., kép: 8.old.

Konok Tomás, festő

l: Csáky József

Vadas József: A kazai pálya(mű) előnyei 13

Élet és Irodalom Bp. 1983 jan. 7. XXVII/1

Konok Tamás, festő

L. Hajdú, Étienne

Sík Csaba: Művek, jelek, jelképek 100-114
Új Írás, Budapest, 1983. aug. XXIII/8

Konok Tamás, festő- és grafikusművész

A Szépművészeti Múzeum számára Jean Hegji, azaz Hegyaljai János, Svájcban élő magyar szobrászművész karrarai márványból készült művét ajándékozta a Múzeumnak. – Az ajándékok számottevően gyarapították az utóbbi időben a Múzeum gyűjteményét. Victor Vasarely indította el a sort és követte őt Konok Tamás és több modern alkotó.

TV-Híradó 2.

1982. I. 15. Televízió 2. műsor, 21.10

Konok Tamás

Salamon Nándor: A Kisalföld festője

Művészet, 1982. december

Konok Tamás, festő-grafikusművész

Párizsban élő hazánkfiai megfontolt újítókedve nyilvánvaló. Konok Tamás zenei inspirációi a geometriai képzelet nemzetközi nyelvén szólósul meg, Hetey Katalin szobrai a műszaki tárgyak alakzatát figyeli. – Más világ, mégis ismerős: érdemes bepillantani művészetükbe.

Losonci Miklós: Más világ, mégis ismerős.

Pest Megyei Hírlap, 1981. febr. 1.

Kanaka Tamás festő- és grafikusművész

A Derkovits-díjas Kanaka Tamás a györi múzeumban, majd a fővárosi Szépművészeti Múzeumban állította ki munkáit.

Heltai Nándor – Pásztor Zoltán: Magyarország egyedülálló hely.

Petőfi Népe, 1980. okt. 2.

A Szépművészeti Múzeum meghívja

KONOK TAMÁS FESTŐMŰVÉSZ

és

HETEY KATALIN SZOBRÁSZMŰVÉSZ

(Párizs)

kiállításának megnyitására 1981. január 15-én, csütörtökön 16 órára

Megnyitó beszédet mond: Borsos Miklós szobrászművész

Szépművészeti Múzeum Budapest, Hősök tere

Révai

Konok Tamás

Méltatás.

Bodri Ferenc: Presance Paris - Budapest.
Művészet, 1980. április - 44. lap.

Kovács Tamás
költő

A műben Udvardi Erzsébet egyik
pályatársa vett

Tolnai Károly: Udvardi Erzsébet műhelyében.
Tiszatáj, 1974. aug. 27 - 16 lap.

MDK

Konok Tamás

Sárga ház, gouache

Fodrász, "

Alkonyat, "

7o müvész kiáll. Ernst Muz. 1957. dec.

MDK

Konok Tamás, festö-graf.

Csendélet. Pasztell.

Pécsi és balatoni tájak. Akvarell.

Mücs.-V.M.Képzm.Kiáll. 1954.dec.-1955.jan. Kat. 21.1.

MDK

Konok Tamás

Aradi N: Kertészet a képzőművészetben. MN. 1956. aug. 7. Kiáll. a Kertészeti Főiskolán.

Konok Tamás MDK

A bajai művésztelep lakója.

"Csónakázó Egylet"

"Kamarás utca a Butorgyárral"

" Kamarás-Duna városfelőli képe."

(A két utobbi a Népművelésügyi Minisztériumban.

B.L.: Nyár a bajai Művésztelepen.
Bácskiskunmegyei Népujság. /Kecskemét/.
1956. aug. 14.

MDK

Konok Tamás, festö

Konflisállomás. Pasztell.
Cirkusz. "

Mücsarnok.-Tavaszi Tárlat.1957. Kat.lo.l.

MDK

Konok Tamás

Konfliállomás, paszt.

Cirkusz, "

Tav. Tárl. 1957. Műcs.

Konok Tamás

Konok Tamás, fiatal Derkovits-díjas festőművész Párizsban van tanulmányúton. Arról kaptunk hírt, hogy modern műgyűjtők és galériák vásároltak a fiatal művész munkáiból, jövőre pedig kiállítási ajánlatot kapott.

Magyar Nemzet
1958 ápr. 9.

Konok Tamás festő M.D.K.

akvarell - tájképeiről:

Redő F: IV. hagyar képzőművészeti kiállitás
művtört. Ért. 1954 1 sz. 170.

M. D. K.

KONOK Tamás festő

„Normand tengerpart"

„Újságárus"

Ujvári Béla: A Tanácsköztársaság 40. évfordulóján rendezett VII. Kérzőművészeti Kiállításról

Magyar Építőművészet 1959. 7/8. 12, 270. b

Konok Tamás
festő

M.D.V.

Matrózkocsmában
(repro)

Magyar Sfjúság, 1968. jul. 19 - 29 szám

Konok Tamás

Magyar
SAJTÓFI
Budapest, V., Pet
Telefon: 188-

PETŐFI

1958 O

JÓL SIKERÜ

6/10 ANKÉ

Jól sikerült képzőm
ankét színhelye volt va
TIT Koháry utcai helys
Konok Tamás, fiatal D
díjas fővárosi festőmű
számolt franciaországi
Beszélt a gall főváros
léről, lakóiról, az új fra
zőművészeti törekvése
színházakról, zenéről
lomról.

Konok Tamás megtek
most zárult hat megyei
állítását. A kiállított
olyan értelemben nyi
hogy azok javarésze a k
műízlést is kielégítik, s
tes fővárosi bemutat
indokolt volna: bár

MDK

Konok Tamás

Fehér Galamb vendéglő, of.

Vidéki cukrászda, of.

Vidéki cirkusz, paszt.

7o művész kiáll. Ernst Muz. 1957. dec.

Konok Tamás

Tenkr Ostamb vendégid, cf.

Vidéki cukrászda, cf.

Vidéki otthon, poez.

Jo mulyas kiáll, Kiral Kat. 1957. dec.

Thonok Tamás
festő

M.D.K.

A nagymarosi alkotóházban dolgozik

Magyar Nemzet, 1979. okt. 20
f. 2: Őszi vázlat a nagymarosi alkotóházról UL

MDK

Konok Tamás festő

Artner T: Fiatal képzőm. és iparművéstek,kiáll.
Szabad Nép, 1955. jun. 29. 4.l.

M.D.K.

Kovács Tamás
festő.

A nyomdász szakszervezet pályadíját nyerte.

Napló.
Magyar Nemzet, 1959. május 7. 7 l.

Konok Tamás, festő MDK.

Norman tengerpart című olajfestménye

magas festői igényről tanúskodik.
(És a fiatalok mondanivalóiról.)

Herczegh János: A VII. Magyar képzőművészeti kiállítás

Népszabadság, bp. 1959. ápr. 19. 7 l

MDK

Konok Tamás,

Ernst Múz. 1955 jún.-júl.: Fiatal Képző- és Iparmüv. kiáll.

M.D.K.

Konok Tamás
festő

Műve a kiállításon van.

Dutka Mária: Yhorrenü törekvések a VII. Magyar
Magyar Nemzet, 1979. márc. 29.
8 l.

M.P.M

MDK

Konok Tamás

Fiatal képző- és iparművészek kiáll. akv. és passt.
Ernst Muz. 1955. jun.

Veszprém

Tolbuchin marsal ut 5. Ház, magasföl

(Koromzay György: Veszprém. II. kiadás, K

Konok Tamás, festő

Fiatal Képző- és Iparművészek kiáll. Ernst Muz. 1955. jun.

Konok Tamás
Őszi tájak, akvarell
Tulipánok, akvarell
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955. junius, 22 l.

3. l. — Gerevich: Az prímási képtár külföldi mesterei. Vasárnapi Újság, 1916., 825. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 231. l. (Képe 228. l.) (Credi, nyers műhelyvázlata a római Sterbini gyüjteményben.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 172—173. l. — Exhibition of Italian art. Royal Academy of Arts. London, 1930., 369. szám. — Rónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Műgyüjtő, V., 1931., 6. l. — Berti—Toesca 954. l. (Képe 953. l.) (Credi, a filadelfiai Johnson gyüjteményben replikája.) Van Marle XIII., 1931., 312—314., 316. (Képe 313. l.) (Credi.) — Lepold—Lippay 55. l.

CRESPI, GIUSEPPE MARIA (bolognai festő, 1665—1747)

Jézus születése
Királyok imádása

Fa, olaj, egyenként 24×32 cm.
Maszlaghy II., 346. és 347. szám. — Gerevich: Az Újság, 1916. júl. 20, 3. l. — Lepold—Homor 97. l. — Gerevich PA, 240. l. (G. M. Crespi.) — Décsei: Könyvismertetés. MM, V., 1929., 173. l. — Lepold—Lippay 55. l.

CRIVELLI, CARLO (velencei festő, 1440—1494 körül)

Szent Bonaventura, Bernardin és Domokos (73. kép)

KONOK Tamás

Péter J.: Fiatal művészek társasága (Ernst M.)
Művelt Nép 1955 VI. évf. 25. sz. június 19, 1. o.

Konok Tamás
festőművész MDK

részvételével
képzőművészeti ankétot rendeztek Kecskemét.

Müterem 1958 I. évf. 11. sz. 46.o.

MDK

Konok Tamás

Bellisch J: Tájképek a VI. Sz.Képzm. Kiállításon. = Szabad Művészet, 1956. 4.sz. 190 l.

Konok Tamás
Behavazott utca, olaj
Pécsi háztetők, olaj
Fiatal Képzőművészek és Iparművészek kiállitása
Ernst Muzeum, 1955, 18 l.

MAGYAR (?) FESTŐ 1445 körül
1. *Szent Pál* (11. kép)
(Belső kép.)

2. *Három alvó apostol* (12. kép)
(Külső kép.)
Fa, tempera, 81·5×39·5 cm.
Az Ipolyi-gyüjteményből.
A festő a salzburgi Konrad Laibhoz áll közel.
Ipolyi Biharvármegye, 140. szám. — Őszi k
állítás, 1930., Ipolyi, 14. szám. — Gerevic
IPGY, 86—87. l. (1. kép, 98. l.) — Gentho
RMF, 46. l. (1. kép=26. kép.)

MAGYAR (?) FESTŐ 1447-ből
Cholenperger Henrik epitáfiuma
Fa, tempera, 105×88 cm.
Felirata: Anno domeni milesimo CCCC quadr
gesimo septimo obiit hainricus cholnpger
vigilia sancti andree hic sepultus est pie memor
Az Ipolyi-gyüjteményből.
Ipolyi Arnold képgyüjteménye. Új Magy
Sion, II., 1871., 372. l. — Ipolyi, Bihar vá
megye, 72. szám. — Gerevich PA, 212. l. -
Benesch Belved. 68. l. — Őszi kiállítá
1930., Ipolyi, 72. szám. — Gerevich IPG
87. l. — Oettinger, Karl: Könyvismertet
Zeitschrift für Kunstgeschichte, VII. köt
Berlin, 1938., 261. l.

MAGYAR (CSEGÖLDI FESTŐ) 1450 körül
Mária és Erzsébet találkozása (13. kép)

MDK

Komok Tamás

Kiáll. a Csók-Gal.-ban.

Aradi Nóra: Képzőm-i krónika. MN. 1956. ápr. 11.

Konok Tamás, festő

17 Ok

17

A Csók-galériában megrendezett „A munka dicsérete" c. kiállításon szerepel.

Péter Imre: Jegyzetek kiállításokról

Népszabadság BP. 1960. márc. 3. 10 o.

M. D. K.

Thorak
festő

Méltatás

"D. Fehér Lousse: A munka dicsérete"
Művészet, 1960. november. — 32 kép.

Konok Tamás MDK

A Csók galériában kiállitáson résztvesz.

39 sz. 1960 febr. 16 2 old.
/Esti Hirlap
/Cs.M. cikke "A Munka dicsérete"cimmel/

MDK

Konok Tamás, festő

Táj. /3/ Vízf.

Mücs.-IV.M.Képzm. Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat.12.l.

Konok Tamás, festö MDK

Nagyanyám arcképe. Olf.

Mücs.-IV.M.Képzm.Kiáll. 1954.jan.-febr. Kat. 8.l.

MDK.

Konok Tamás grafikus

"Koptató " /akvarell/
"Zebegény" "
"Vásár" "
"Hazafelé" "
"Alkonyat a Dunán " / akvarell/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Műcsarnok,1955. 33.l.

MDK.

Konok Tamás festő

"Napsütéses délután" /pasztell/

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás
Műcsarnok,1955,24.l.

M.D.V.

Konok Tamás

festő

A riekesfehérvári kiállitáson részt vett.

Művészeti életünk. — ~~33 lap~~

Művészet, 1960. december. — 33 l.

M.D.K

Konok Tamás
festő

Tengerpart (repró)

Magyar Hírlap, 1960 jún. 16.

Konok, Tamas

Mühödik:
~~Ho~~. Gal. Lambert, 14, rue St. Louis-en-l'Ile, Paris 4e / France

International Directory of Arts. 8th Ed. 1965/1966. I. /Ed.: H. Rauschenbusch/, Berlin, é.n. Deutsche Zentraldruckerei AG. 1004 l., ill. 706. l.

KONOK TAMÁS

1. Zsennyei tájak I–III. akvarell 23x36
2. Zsennyei park pasztell 35x50
3. Havas út —"— —"—

Zsennyei müvészetelep kiállitása. Szombathely, 1956.

MDK

Konok Tamás festőművész

1960. óta Párisban él. A Galerie Lambert kiállító helyiségben rendezett kiállítást, ugyanez a cég foglalkozik képei eladásával is. 1962.-ben első kiállítása Washington-ban

Szóbeli közlés után.

KONOK Tamás

Szij Rezső: Konok Tamás Kiállítása.
= Magyar Fórum, III. évf. 29. sz. 1991. július 18. 9. p.

Keszkemét, Cifra Palota, 1991

KONOK Tamás

A.T.: Az élménytől a szeretetig. = Új Mo. Ieif 16. sz.
1991. május 3. 7.p.

Pécs, Martyn F. Múzeum, Konok Tamás vall.

rchperger, Adam, murársky pomocník (ein Maurer Junge ell), 26. júna 1729 sa sobáši s Annou Johanou Böhmovou, ovou po Eliášovi Böhmovi. Svedkovia: Daniel Poster, hostinský zlatej koruny, a Anton Oktavius Füssenthall, výberca mýta (?) ..... (telloniator et Kützer) — (MS fary sv. Martina).

rtziger, Jakub, vyšívač zlatom (bürgerl. Goltstiker), 8. mája 8 sa uvádza pri smrti svojej 10 týždňov starej dcérky Márie ny. V uvedenom čase býval pred Rybnou bránou (MZ fary Martina).

afft, František, maliar (civis pictor), 22. júla 1726 pri sobáši iša Michala Föllingera s pannou Máriou Margarétou Rind- chovou zastupoval jedného zo svedkov — meditepca Jána yera (MS fary sv. Martina).

emer (Krinner?), Ján Juraj, maliar (civis pictor), 24. feb- ra 1727 sa uvádza pri sobáši svojej dcéry panny Kristíny etrom Mileticsom, spravodajcom (Berichts-Schreyber) zo Žit- o ostrova. Svedkovia ženícha: osvietený pán Imrich Csiba, ál a senátor slob. kráľ. mesta Bratislavy, a osvietený pán Ján stián Fata, prísažný notár mesta. Svedkovia nevesty: osvie- ý pán Ján Zavoczky, zapisovateľ (Registrator) Uhorskej nory, a osvietený pán Pavol Vedredy. S.C.M. Zigostata (MS sv. Martina).

eninger (Kreminger), Ján, murár a palier (murarius, ein urer Palier), 21. mája 1725 sa sobáši ako slobodný s pannou zanou Hagnerovou. Svedkovia: František Schreiber, murársky

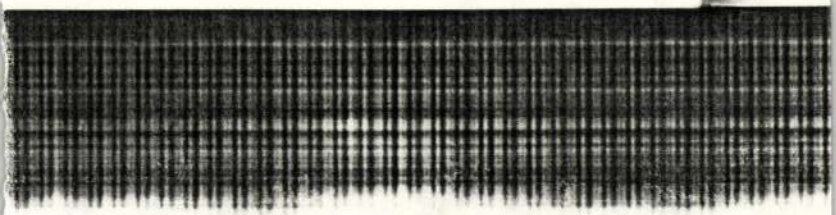

KONOK Tamás

HAJDU István: Konstrukció és rekonstrukió : Konok Tamás kecskeméti és Gellér B. István pécsi kiállitásáról. = Beszélő, II. évf. 25. sz. 1991. junius 22. 44. p. ill.

hung de
gewisse
von Sig
Es wäre
die Qua
gewähre
des We
provozi
eigensch
ten.[31] In
Bildübe
zwische
So erwi
gentium
Gelegen
ipsorum
„Geist",
Eine we
Eucharis
des durc
Garamsz
stilistisc
geistiger

MDK

Konok Tamás festőm.

Havas L: Munka és munkásábrázolás a képzőművészetben. Szép Szó, 1960. febr. 21.

Konok Tamás

M.D.K.

A Galerie du Haut-Pavé-ban
tartott tárlatot

— : Hírek
Művészet, 1963. julius – 44 lap

MDK

Konok Tamás

Pécsi és balatoni tájak 1954 aquarell 3 db.
Műv.t.

Képzőművészetünk tíz éve. Műcsarnok.
Kiállított művek jegyzéke. 24.l.

Konok Tamás MDK

Konflisállomás, pasztell

Cirkusz, pasztell

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Konok Tamás

kiállított festményei:

Konfliktusállomás, panell, 70×40 cm
Cirkusz, panell, 50×70 cm.

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kiállitása 1957. Kat. szerk.: Kisdiginé Kirimi Irén. Bp. 1957. 19 l.

10. p.

KONOK JAMÁS

Behavazott utca olaj
Pécsi háztetők "
Őszi tájak akvarell
Tulipánok "

Fiatal képzőművészek és iparművészek
kiáll 1955

Lántz József:

Kőszeg látképe (Petrich András rajza után)

Magyarországi városképek

Magyar Nemzeti Múzeum

katalógus. Rózsa Gyöngyi

Konok Tamás

Koptató	akvarell	41x23
Zebegény	"	34x23
Vásár	"	22x34
Hazafelé	"	35x24
Alkonyat a Dunán	"	41x19

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállítás.Műcsarnok.
1955.Kat.33.1.

MDK

Konok Tamás

Napsütéses délután. Pasztell 30x70

VI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. Műcsarnok.
1955. Kat. 24.l.

Konok Tamás f Bp 1930 jan. 9
kep-förisk
Berény, Bernáth

Krivátsy Szücs Miklós
trobr. Kassa, 1898 jan. 13
Spilló, Berlin, Párás 1923-31
↓
Koll 1925, 26, 31
Bp 1948
Bajory-Isél. emlmű 1946

Bp: arany, aulmi Szerzetes 2 bárhoboc Szrem

Függ. Műv. Társ.
„A Mű" c. lap
„Spirit. Műv. Társ
} alap.

Főbképt: Ösarkép, Kitelhedő
Imberkimbó, Szécsényi 4, Kelet,
Nyugat UME - Salon des Artistes Indépendants tagja

Kücs Béla trobr Gíd 1925 jul. 10
kep Forsk 1953 Mikácsy dy 1957
v. bányamunkás

Fénykép

Listeguć.

Képzőművészeti Főiskola: 457. Ksz.

Konok Tamás: Zászlót varró nő.

Diplomamunka: 952/53.

Festmény.

Negatívnincs.

Konok Tamás (1930-)

1953-ban fejezte be főiskolai tanulmányait Bernáth Aurélnál. Derkaits öntöndijat kapott. Szerepelt Prágában, Berlinben, Varsóban. Kiallítása nyilt a párisi Lambert galériában. M. T. Magnis írt róla kritikát Aragon hatalmasjában. Festményeket és monotipiákat állított ki.

Vigilia, 1960, 5 n., 313 old.

M.D.K.

Konok Tamás, festőművész

1958-ban a Müv.Miniszterium a Múz.-nak megvásárolta Konok "Vidéki cukrászda" c.képét. Ltsz: 58.29.1. 120.o.

F. Petres Éva: Uj szerzemények.

Az István Király Múz. Évkönyve.Alba Regia II_III. 1961-62.Székesfehérvár,1963

Konok Tamás

MDK

Nagyanyám arcképe, olf.

Miecsarnok 1953 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

Konok Tamás MDK

Pécsi és balatoni tájak, 1954 aqu.

Mücsarnok 1955 Képzőművészetünk tiz éve

Konok Tamás MDK

Csendélet, pasztell

Pécsi és balatoni tájak, akv.

Mücsarnok 1954. V. Magy. Képzőm. Kiáll.

Konok Tamás MDK

Ujságárus, olf.

Normand tengerpart, olf.

Mücsarnok 1959. VII. Magy. Képzőm. Kiáll.

Konok Tamás

Koptató, akvarell

Zebegény, akvarell

Vásár, akvarell

Micsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Konok Tamás MDK

Napsütéses délután, pasztell

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

Konok Tamás MDK

Táj, vizf.

Mücsarnok 1953-54 IV. Magy. Képzőm. Kiáll.

MDK

Komok Tamás

Sárga ház, gouache

Fodrász, "

Alkonyat, "

7o művész kiáll. Ernst Muz. 1957. dec.

Konok Tamás

MDK

Fe ér Galmb vendéglő of.

Vidéki cukrászda, of.

Vidéki cirkusz, pászt.

7o művész kiáll. Ernst Mus. 1957. dec.

Kondé Tamás

rajzai

Magyar Műhely, Paris, 1966. nov. 15. 46-47. o.

Konok Tamás

kiállított festmények:

Fehér Galamb vendéglő, olaj, 70×100 cm.
Vidéki asszonyok, -"-, 70×110 cm.
Vidéki cirkusz, pasztell, 50×70 cm.

70 művész kiállítása, Bp. 1957. Bp. 1957. 16 lev.

3. lev.

Konok Tamás

kiállított grafikái:

Sárga ház, gouache, 30x22 cm.
Fodrász, -"-, 43x31 cm.
Alkonyat, -"-, 43x36,5 cm.

7o művész kiállitása, Bp. 1957. Bp. 1957. 16 lev.

4. lev.

Konok Tamás

Konfliktállomás, pantell, 70×40 cm
Cirkusz " 50×70 "

Budapest Műcsarnok kiállítása 1957.
Kat. szerk. Kisdéjné Kirimi Irén.

10.

~~Gulácsy Lajos~~
Konok Tamás
Márffy Ödön
Mednyánszky László
~~Munkácsy Mihály~~
Móricz Sándor
Munkácsy Mihály
Paál László
Pirk János
Scholz Erik
Szilvássy Margit
Szinyei Merse Pál
Szőnyi István
Vaszary János

Aradi N.: Kertészet a képző-
művészetben. MN. 1956. aug.7.
/Kiáll. a Kertészeti Főiskolán,

1317

Konok Tamás

é. Hetey Katalin műveiből kiállítás nyílt a rotterdami Zuid galériában. A kiállítást J. Paalam, a Stedelijk múzeum igazgatója nyitotta meg

Hírmondó
Magyar Műhely, Párizs, 1988. jún. 15. 76. o.

Konok Tamás

műveci párizsi gyűjteményekben találhatjuk.

Genthon I.: Monumenti Artistici Ungheresi All'Estero. Acta Historiae Artium, Budapest, 1970. 1-252.

2 i l.

Konok Tamás

grafikus

(: Szendrei /

Magy. Nemzet 83. VI. 28. sz.

KONOK TAMÁS

Sik Csaba: Müvek, jelek, jelképek. Uj Irás, 1983.8.sz.
111-112.p.

222-122.p.

Konok Tamás

festő

Szabad Művészet

1952. 9. sz. 447. l

51793 1909 APR. 28.

Nagyméltóságu Szt. 96097/09B

Gróf Apponyi Albert

m. kir. vallás és közokt. miniszter

urnak,

BUDAPESTEN.

MŰEMLÉKEK ORSZ. BIZOTTSÁGA
502-1909
szhoz

felterjesztése

MAGYAR ÉPITŐMÜVÉSZEK

SZÖVETSÉGÉNEK